Ja C'ac'a Chominem

Western Tz’utujil New Testament

Contents

SAN MATEO 1
SAN MARCOS 50
SAN LUCAS 81
SAN JUAN 134
HECHOS 172
ROMANOS 221
1 CORINTIOS 246
2 CORINTIOS 271
GÁLATAS 286
EFESIOS 294
FILIPENSES 302
COLOSENSES 308
1 TESALONICENSES 314
2 TESALONICENSES 318
I TIMOTEO 321
2 TIMOTEO 327
TITO 331
FILEMÓN 334
HEBREOS 336
SANTIAGO 353
1 PEDRO 359
2 PEDRO 365
1 JUAN 369
2 JUAN 374
3 JUAN 375
JUDAS 376
APOCALIPSIS 378

Ja C'ac'a Chominem

New Testament in Tz'utujil Western; tzj (GT:tzj:Tz'utujil)

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

Language: Tz'utujil

Dialect: Western

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Tz'utujil [tzj] (Western), Guatemala

Copyright Information

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.
This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (http:// creativecommons.org/ licenses/ by-nc-nd/ 3.0/) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.
You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Tz'utujil

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

ISBN 978-1-5313-0668-7

PDF generated on 21 Sep 2016 from source files dated 21 Sep 2016
9edbc891-45bd-575d-b4d1-5ba8f0ea4ba8

This print-on-demand edition of Scripture is designed, produced, and provided at cost by the Digital Bible Society. This is made possible through partnerships with the Bible League of Canada, Open Doors International and other missions and translation agencies. We are deeply grateful for the sacrifices made in translating this edition of Scripture and the generosity of others in making this Bible available to you.

To order additional copies of this Bible or hundreds of translations like it or to learn more about our ministries and the mission of Scripture distribution in every language, we invite you to visit www.DBS.org (USA), www.BibleLeague.ca (Canada), and www.OpenDoors.org (Europe). May God bless your work in sharing and teaching these Scriptures, until, as it is written, the earth is *"filled with the knowledge of the glory of the LORD, as the waters cover the sea."* (Habakkuk 2:14)

SAN MATEO

1 Ja Jesucristo arja' riy rumam can ja
rojer rey David in chakaja' riy rumam can
ja rAbraham. Jawa' ja xtintz'ibaj ri' jawa'
quebi' ja rati't rmama' ja Jesucristo.

2 Ja rAbraham, tatixel rxin Isaac. Ja
rIsaac, tatixel rxin Jacob. Ja Jacob, tatixel
rxin Judá e rachbil ja rch'alal. 3 Ja Judá,
tatixel quixin ca'i' achi'i' quibina'an Fares
in Zara, in ja quete', Tamar rubi'. Ja Fares,
tatixel rxin Esrom. Ja Esrom, tatixel rxin
Aram. 4 Ja Aram, tatixel rxin Aminadab. Ja
Aminadab, tatixel rxin Naasón. Ja Naasón,
tatixel rxin Salmón. 5 Ja Salmón, tatixel rxin
Booz, in ja rute' ja Booz, Rahab rubi'. Ja
Booz, tatixel rxin Obed, in ja rute' Obed, Rut
rubi'. Ja Obed, tatixel rxin Isaí. 6 Ja Isaí,
tatixel rxin ja rojer rey David.

Ja David, tatixel rxin Salomón, in ja
rute' ja Salomón jari' ixok ja rxjayil Urías
nabey. 7 Ja Salomón, tatixel rxin Roboam. Ja
Roboam, tatixel rxin Abías. Ja Abías, tatixel
rxin Asa. 8 Ja Asa, tatixel rxin Josafat. Ja
Josafat, tatixel rxin Joram. Ja Joram, tatixel
rxin Uzías. 9 Ja Uzías tatixel rxin Jotam. Ja
Jotam, tatixel rxin Acaz. Ja Acaz, tatixel
rxin Ezequías. 10 Ja Ezequías, tatixel rxin
Manasés. Ja Manasés, tatixel rxin Amón. Ja
Amón, tatixel rxin Josías. 11 Ja Josías, tatixel
rxin Jeconías e rachbil ja rch'alal, tokori'
xe'oc preso ja raj Israel, xec'amarel chipan
ja nación Babilonia.

12 Ja c'a Jeconías, tatixel rxin Salatiel. Ja
Salatiel, tatixel rxin Zorobabel. 13 Ja Zoroba-
bel, tatixel rxin Abiud. Ja Abiud, tatixel rxin
Eliaquim. Ja Eliaquim, tatixel rxin Azor. 14 Ja
Azor, tatixel rxin Sadoc. Ja Sadoc, tatixel
rxin Aquim. Ja Aquim, tatixel rxin Eliud.
15 Ja Eliud, tatixel rxin Eleazar. Ja Eleazar,
tatixel rxin Matán. Ja Matán, tatixel rxin
Jacob. 16 Ja Jacob, tatixel rxin José. Ja José,
arja' rchajil María in jari' María rute' ja
Jesús ja Cristo nokche' tre.

17 Jawa' quebi' ja rati't rmama' ja Jesu-
cristo in tok namajto cajlaxic ruq'uin ja
rAbraham in narq'uisa' ruq'uin ja rey David
e catorce canojel. In tok namajto chic
cajlaxic ruq'uin David in narq'uisa' chipan
ja tiempo ja xec'amarel wi' ja raj Israel
pa Babilonia e catorce chakaja'. In tok
namajto chic cajlaxic chipan ari' tiempo
in narq'uisa' ruq'uin ja Cristo e catorce
chakaja'.

****

18 Ja Jesucristo tok xalaxi quewa' rbanic
ri'. Ja María ja rute' arja' rya'on chic ruchi'
tre ja José chi nc'ule' ruq'uin. Pro ja tok
maja'n tiquec'am qui' chaka jalal tok xotak-
ixi chi yawa' chic ja María chi nq'ueje' jun
ti ral. Pro rmal ja rEspíritu Santo samaji
chewi' tok queri' xuban. 19 Ja c'a José ja
xajalal maja'n toc rchajil arja' utzlaj achi
chewi' tok xpokonaj xuya' ta ruq'uix ja
María. Rmalc'ari' tok xuch'ob chi pan ekal
nuyoj ja c'ulbic. 20 Pro kas c'a queri' rmajon
rch'obic ja tok chaka jalal winakar jun ángel
rxin ja kajaw Dios pa rwaram in xbij tre: —
José ja rat riy rumam can ja rojer rey David,
ma taxbej ta awi', tac'ama' ja María como ja
tac'al ja c'o pa gracia, Espíritu Santo sama-
jin rxin. 21 Ja María arja' nq'ueje' na jun ti ral
tala' in ja rubi' xtabij tre, Jesús xcatche' tre.
Como ja bi'aj Jesús tibij tzij To'onel queri'
c'a ja rubi' xtabij tre como arja' nto'owi
ja rtinamit chipan ja quil quemac, ne'e ja
ángel tre ja José. 22 Nojel ja c'a xintz'ibaj
kaj ri' ma chaka ta bantaji, rumac chi tri'
bantaj wi' cumplir ja rbin can ja kajaw Dios
ja tz'ibtal can rmal ja profeta quewari': 23 —
Bien tec'waxaj ja wari', c'o jun k'apoj xtan
nyawaj na in rmalari' tok nq'ueje'e jun ti
ral tala'. Jari' tala' Emanuel xtibina'ax tre.
Queri' ja tz'ibtal can. Emanuel tibij tzij Dios
c'o kuq'uin.

24 Ja c'a tok c'asoji ja José queri' xuban ja
cani' bix tre rmal ja ángel rxin ja kajaw Dios,
c'ule' ruq'uin ja María. 25 Pro ja tre tiempo
tok maja'n talaxi ja ti ral ja María ja nabey
winak ni majun nak ta queban. Ja c'a José
tok xuya' rubi' ja tac'al, Jesús xbina'aj tre.

2

1 Ja c'a Jesús, chipan ja tinamit Belén
xalax wi' ja c'o pa rcuenta Judea. Jari'
tiempo ja Herodes arja' ocnak rey. C'ac'ari'
ec'o ca'i' oxi' achi'i' epenak chipan jun
nación ja c'o pan oriente, eje'e' xe'urkaj
chipan ja tinamit Jerusalén. Jari' achi'i' e
magos neche'xi. Eje'e' quemaj rc'axaxic
chique ja winak: 2 —¿Bar c'o wi' ja yaqui' ja
c'a xalaxi ja Rey ewxin ja rix aj Israel? Como
ja rajoj c'o jun ch'umil katz'atonto pan
oriente ja nk'alasan rxin in camic okpenak

chi nurkaya'a' ruk'ij, xeche'e. 3 Ja c'a rey
Herodes tok xc'axaj chi c'o chic jun rey
xalaxi congana junwi' xuna' in canojel ja
rec'o pa Jerusalén junwi' quic'axaj chakaja'.
4 Ja c'a Herodes xerumol canojel ja jefe
quixin sacerdote e cachbil ja maestro ja
netijon quixin ja winak tre ja ley xin Dios
ja tz'ibtal can ojer rmal ja Moisés in quewa'
xc'waxaj chique ri':
—¿Bar tri' nalax na wi' ja Cristo? ne'
chique.
5 —Chipan ja tinamit Belén nalax wi' ja
c'o pa rcuenta Judea, xeche' tre. —Queri'
nkabij chawe como queri' tz'ibtal can rmal
ja profeta quewari': 6 —Ja tinamit Belén ja
c'o pa rcuenta Judá, janila nim ruk'ij ntz'at
cumal ja k'etol tak tzij xin Judá. Queri'
rbanic como tri' nwinakar wi' jun k'etol tzij,
arja' nuc'an quixin ja ntinamit Israel, ne'e
ja Dios. Queri' ja tz'ibtal can rmal ja profeta,
xeche' tre.
7 C'ac'ari' ja Herodes arja' xutak
quisiq'uixic ja magos. Ja c'a tok xe'ekaj
ruq'uin xuc'ot quechi' chi utz, xc'axaj
chique nak k'ij kas winakari ja ch'umil.
8 C'ac'ari' xerutakel pa Belén in xbijel
chique: —Jix ja pa Belén, jecanoj chi utz ja
tac'al bar kas xtewila' wi'. Ja c'a tok xtewila'
tetaka'to rbixic chwe utzc'a chi ninbe anin
chakaja' chi nenya'a' ruk'ij, ne'el chique.
9 Ja tok xac'axtaj cumal ja bix chique rmal
ja rey c'ac'ari' xebe. Pro ja c'a ch'umil
ja quitz'atonto pan oriente jari' c'amo'el
quebey. Ja c'a ch'umil tok xekaj pa rujic
ja bar c'o wi' ja tac'al ma xbin chi ta.
10 Ja c'a reje'e' tok quetz'at ja ch'umil chi
pe'i congana xequicoti. 11 C'ac'ari' xe'oc
chipan ja jay in quetz'at ja tac'al rachbil ja
María ja rute'. Xexuque' chwach ja tac'al,
quemaj rya'ic ruk'ij. C'ac'ari' quiwasajto ja
quic'amonel ja nimak rjil in c'oli quisipaj
tre. Ja quisipaj tre, oro in nakun je'e ja qui'
rxula' cani' tre incienso in mirra. 12 C'ac'ari'
xebe chic chipan ja quitinamit pro como
bix chique pan achic' chi maquemeloj chic
ruq'uin ja Herodes chewi' tok junwi' chic
bey quec'amel.

****

13 Ja tok ebenak chic ja magos c'o jun
ángel rxin ja kajaw Dios winakar chwach
ja José pan achic' in quewa' xbij tre ri':
—Catyictaji, tac'ama'el ja tac'al rachbil
rute', quixanmaji, jix pan Egipto in tri'
nixeq'ueje' wi'. C'a anin na ninbin chawe
ja tok xquixmelojpi chic. Queri' nbij chawe
como ja Herodes arja' xajalal maja'n tu-
maj rcanoxic ja tac'al chi ncamsaj, ne' tre.
14 C'ac'ari' c'asoji ja José in yictaji, xuc'amel
ja tac'al rachbil rute', xebe pan Egipto
chak'a'. 15 Tri' c'a xeq'ueje' wi' chijutij,
c'a tokori' xemelojpi chic ja tok cami ja
Herodes. Ja queban, ma chaka ta queban,
rumac chi tri' bantaj wi' cumplir ja rbin can
ja kajaw Dios ja tz'ibtal can rmal ja profeta
quewari': —Pan Egipto xintak wi' rsiq'uixic
ja nc'ajol, ne'e.

****

16 Ja c'a Herodes tok xutz'at chi ban can
tre ni mta cumal ja magos congana kuluj
rmal ja ryewal. Xuya'el jun orden chi
necamsaxi ja rac'ala' ja tak ala'i' ja rec'o
pa Belén in chakaja' ja rec'o pa tak lugar
chinakaj ja Belén. Canojel ja quimajon
jujun caca' tak quijuna' necamsaxi. Como ja
Herodes bin tre cumal ja magos nak tiempo
kas winakarnakto ja ch'umil jari' tiempo
xoc rbase jaru' tak quijuna' ja necamsaxi.
17 Queri' bani, xecamsaxi, in tri' c'a bantaj
wi' cumplir ja bitajnak can rmal ja profeta
Jeremías quewari': 18 —C'o jun kulaj c'axax
chipan ja tinamit Ramá, janila jun nimlaj
bis jun nimlaj ok'ej nuban nc'axaxi. Jari'
kulaj rxin ja Raquel nerok'ej ja tak ral.
Congana chi ok'ej nuban, ni ma xbochitaj
ta wi' rumac chi xecami ja tak ral, ne'e.

****

19 Ja c'a tok cami ja Herodes c'o jun ángel
rxin ja kajaw Dios winakar chwach ja José
pan achic' pan Egipto in quewa' xbij tre
ri': 20 —Catyictaji, tac'ama'el ja tac'al rachbil
rute', jix, quixmeloj chipan ja nación Israel
como ecamnak chic ja winak ja c'o quigana
nquicamsaj ja tac'al, ne' tre. 21 C'ac'ari'
c'asoji in yictaji, xuc'amel ja tac'al rachbil
rute', xebe, xemeloj chipan ja nación Israel.
22 Pro ja José arja' xekaj rbixic ruq'uin chi ja
k'etbaltzij rxin ja departamento Judea c'o
chic pa ruk'a' ja Arquelao ja rc'ajol Herodes.
Ja Arquelao q'ueje' can pa rc'axel ja rtata'.
Ja c'a José tok xc'axaj chi queri' xbej ri'
rmal, ma xbe ta tri'. Pro como c'oli k'alasax
chic chwach pan achic' rmalari' ja tok be
chipan ja departamento Galilea. 23 Ja c'a
tok xe'ekaji ja pa Galilea chipan ja tinamit

Nazaret xeq'ueje' wi'. Queri' queban rumac
chi tri' bantaj wi' cumplir ja quibin can ja
profeta tre ja Cristo quewari': —Xtibina'ax
tre chi aj Nazaret, xtiche'x na. Queri' ja
quibin can tre.

3

1 Xerila' ja tiempo chi ja Juan Bautista
arja' peti, ntajini nuya' rbixic ja rtzobal Dios
chipan jun lugar kas talani c'o pa rcuenta
Judea. 2 Quewa' nbij chique ja winak ri': —
Teq'uexa' ja rena'oj in teya'a' can ja ritzelal
como xa nnakajinto ja gobierno xin chila'
chicaj, ne' chique. 3 Ja Juan jari' ja bitajnak
can ojer chi npi na, quewa' bitajnak can tre
rmal ja profeta Isaías ri': —C'o jun kulaj
nc'axax chipan ja lugar ja kas talani, quewa'
nbij ri': —Techomarsaj chi utz ja rubey ja
kajaw Dios, jic teya'a'. Queri' ja tz'ibtal can
tre ja Juan.
4 Ja c'a Juan puro rsamal camello ocnak
ja rtziak rcojon in c'o jun cincha rcojon
xerupan. Ja rocnak rq'uexwach rway, sac'
nerutij in raxcab chakaja' ncanoj pa tak
k'ayis. 5 In nij ec'o wi' winak ne'ekaj ruq'uin
cani' chique ja raj Jerusalén in chique ja
rec'o chipan ja jule' chic lugar ja c'o pa
rcuenta Judea in chakaja' canojel ja rec'o
chinakaj ja binelya' Jordán. 6 Ja c'a tok
xe'ekaj ruq'uin xeban bautizar rmal chipan
ja binelya' Jordán in tri' quechol wi' ja quil
quemac.
7 E q'uiy chique ja fariseo e cachbil ja
saduceo eje'e' xe'ekaj ruq'uin ja Juan chi
neban bautizar rmal pro ja c'a Juan tok
xerutz'at arja' xbij chique: —Ixix congana
itzel tak na'oj ewc'an, ix cani' jule' itzel
tak cumatz. ¿Nak bin chewe chi nixan-
maj chwach ja nimlaj juicio ja nnakajinto?
8 Ja kas mero rubey chi neban tiwachini ja
rutzil pa tak ewanma, nijawari' yatal chewij
chi neban ja wi katzij chi eq'uexon chic
ja rena'oj. 9 In maxta quewa' tech'ob kaj
pa tak ewanma ri': —Ajoj ok riy rumam
can ja rAbraham rmalari' ok rtinamit Dios,
maxta quixche'e. Queri' nbij chewe como
ja Dios ni ma c'ayew ta tre nerwinakarsaj
jule' riy rumam ja rAbraham trela' jule'
abaj le'. 10 In chakaja' ja camic ri' xa nakaj
c'oto chi wi' ja juicio xin Dios cani' rbanic
jun iquiaj chomin chic xajalal maja'n tichoy
jule' che' tre. Ja c'a che' ja mta utz rwach
nuya' jari' nchoyi nojelal in nporox pa k'ak'.
11 Anin, ya' ncoj ja nixnbanbej bautizar in
tok nixban bautizar jari' retal chi ech'obon
chic chi neq'uex ja rena'oj in neya' can
ja ritzelal. Pro c'o chi na jun penak ja
xajalal maja'n tumaj ja rsamaj, arja' más
chi na nim ja poder c'o pa ruk'a' chinwach
anin. Anin ma yatal ta chwij xquintiloc
ta ruq'uin nixtac'a chi ruc'axic ja rxajab.
Arja' nixruban bautizar pro Espíritu Santo
in k'ak' ja nixrbanbej bautizar. 12 Arja'
rchomin chic ri' chi nerparti'ij ja re utz
chiquicojol ja ma e utz ta cani' nuban jun
achi nuq'uiak rwach trigo tre pala, nparti'ij
ja trigo chipan ja rmukal. C'ac'ari' nuc'ol
ja trigo chipan ja rc'olibal pro ja rmukal
nporoj pa k'ak' pro jari' k'ak' mta chupic
trij. Queri' xbij ja Juan chique.

****

13 Ja c'a Jesús arja' xelto pa Galilea, be
ruq'uin ja Juan chuchi' ja binelya' Jordán.
Ja rch'obonel chi nbe neban bautizar rmal
ja Juan. 14 Pro ja tok xekaji, ja Juan matirajo'
nuban bautizar, quewa' xbij tre ri': —Pro
ja kas rubey, anin ja quinabana' bautizar,
pro jari' taka'an atat nawajo' chi natnuban
bautizar, ne'e ja Juan. 15 In bix tre rmal
ja Jesús: —Camic ni ninaban wi' bautizar
como rjawaxic chi nkaban cumplir nojel ja
najo'x chake rmal ja Dios chi nkaban, ne'xi
ja Juan. C'ac'ari' ja Juan xuban ja bautismo.
16 Ja Jesús tok chaka maril bantaj bautizar
xelto pa ya' in chaka jalal tok jaktaji ja
caj. C'ac'ari' xutz'at ja rEspíritu Santo xin
Dios cani' jun ajsakaxic' kajto ruq'uin. 17 In
c'o jun kulaj penak chila' chicaj c'axaxi,
quewa' xbij ri': —Jawa' wari' jawa' chak'laj
Walc'wal, congana ninquicot trij, ne'e ja
kulaj xin Dios.

4

1 Ja c'a Jesús arja' c'amarel rmal ja rE-
spíritu Santo, be chipan ja lugar ja kas ta-
lani chi ntakchi'ix rmal ja diablo. 2 Ca'winak
k'ij ca'winak ak'a' ma xwa' ta. Ja c'a tok
tz'akati ja ca'winak k'ij ca'winak ak'a' ma-
jtaj rmal rk'ak'anil rupan. 3 Ja c'a diablo
ja takchinel arja' xekaj ruq'uin ja Jesús in
quewa' xbij tre ri':
—Ja wi katzij chi atat ja rat Ralc'wal Dios
tabij c'a trewa' ja jule' abaj ri' chi noc way,
ne' tre. 4 Ja c'a Jesús xbij tre:

—Tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios chi
ja winak ma ruyon ta way nc'atzin chique
tre ja quic'aslemal pro nojel ja rtzobal Dios
jari' nc'atzin chique chakaja', ne'e.
5 C'ac'ari' ja diablo xuc'amel chic ja Jesús,
xebe chipan ja santilaj tinamit Jerusalén.
Ja c'a tok xe'ekaji xjotba' parwi' ja nimlaj
templo xin Dios 6 in xbij tre:
—Ja wi katzij chi atat ja rat Ralc'wal Dios
taq'uiaka'el c'a awi' wawe' como ja chipan
ja rtzobal Dios quewa' tz'ibtal can chawe ri':
—Ja Dios nerutakto ángel chi naturquicha-
jij, eje'e' netz'amo awxin utzc'a chi matasoc
awakan chwach abaj. Queri' tz'ibtal can,
ne'e ja diablo. 7 Ja c'a Jesús xbij tre:
—Pro tz'ibtal can chakaja' chi ma
tac'ambajaj ta ja Dios ja rawajaw, queri'
nbij, ne' tre.
8 Ja c'a xuban chic ja diablo, xuc'amel
chic ja Jesús, xebe parwi' jun nimlaj jayu'.
Ja c'a tok xe'ekaji xumaj rc'utic chwach
ja gobierno rxin nojel ja tinamit ja c'o
chwach'ulew in nojel ja meba'il rxin 9 in xbij
chic tre:
—Wi xcatxuque' chinwach wi naya'
nuk'ij, anin njach pan ak'a' ja gobierno rxin
nojel ja tinamit ja nmajon rc'utic chawach
le', ne' chic tre. 10 Ja c'a Jesús quewa' xbij
tre ri':
—Jat, catel chinwach Satanás como
tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios chi xa
ruyon ja Dios ja rawajaw catxuque' chwach,
xa ruyon arja' taya'a' ruk'ij, queri' nbij, ne'
tre.
11 C'ac'ari' be ja diablo, xuya' can ja Jesús
in ja Jesús chaka jalal tok xepi jule' ángel
xurquito'o'.

****

12 Ja c'a Jesús tok xekaj rbixic ruq'uin chi
coji ja Juan Bautista pa che' c'ac'ari' xuya'
can ja lugar ja bar c'o wi', be pa Galilea.
13 Ja c'a tok xekaji ja pa Nazaret ma xq'ue
ta tri', be pa Capernaum in tri' q'ueje' wi'.
Ja Capernaum chiya' c'o wi', tri' c'o wi' ja
bar c'o wi' ca'i' lugar, jun rbina'an Zabulón
in jun chic Neftalí rubi'. 14 Queri' bantaji
utzc'a chi tri' bantaj wi' cumplir ja bitajnak
can ojer rmal ja profeta Isaías tre ja ca'i'
lugar quewari': 15 —C'oli xtibantaj na chipan
ja ca'i' lugar Zabulón in Neftalí, jari' lugar
tri' c'o wi' ja bar c'o wi' ja ya', chajuparaj
binelya' Jordán c'o wi', pa rcuenta Galilea
c'o wi' ja bar ec'o wi' ja winak ja ma e aj
Israel ta. 16 Ja winak ja rec'o chipan ari'
lugar, nabey xa pa k'ekumal ec'o wi' pro
nquetz'at na jun nimlaj luz, ja nabey ec'o
chipan jun bey ja xa camíc rc'amonto pro
nsakirsax na quebey chiquewach rmal ja
luz. Queri' ja bitajnak can.
17 Ja c'a Jesús jari' k'ij xumajel rbixic ja
rtzobal Dios chique ja winak in quewa' nbij
chique ri': —Ja gobierno xin chila' chicaj
xa nnakajinto rmalc'ari' tok nbij chewe,
teq'uexa' ja rena'oj, teya'a' can ja ritzelal,
ne' chique.

****

18 Ja c'a Jesús arja' kas rmajon binem
chuchi' ja ya' rbina'an Galilea ja tok ec'o
ca'i' achi'i' xeruwil e alaxic, jun rbina'an
Simón ja c'o chic jun rubi' Pedro ne'xi, in
jun chic Andrés rubi'. Eje'e' como e chapol
ch'u' kas quimajon rq'uiakic ja c'am pa ya'
ja tok xe'iltaji rmal ja Jesús 19 in quewa' bix
chique rmal ri': —Jo' quixtre' chwij, anin
nya' na jun samaj chewe pro ma chapoj
ch'u' chi ta ja neban, winak chic ne'ecanoj,
xeche'xi. 20 Ja c'a reje'e' quich'akila' can ja
quec'am in xetre'el trij ja Jesús.
21 Kas quimajon binem ja Jesús ja tok ec'o
chic e ca'i' achi'i' xeruwil, chakaja' e alaxic,
jun rbina'an Jacobo in jun chic Juan rubi', e
rc'ajol Zebedeo, ec'o pa jun lancha cachbil
ja quitata', quimajon rc'ojoxic ja quec'am.
Xesiq'uix pon rmal ja Jesús. 22 Ja c'a reje'e'
alnak xe'elto chipan ja lancha, q'ueje' can
ja quitata' chipan in xetre'el trij ja Jesús.

****

23 Ja c'a Jesús arja' be nat nakaj chipan
ja departamento Galilea, nertijoj ja winak
pa tak jay xin molbal ri'il ja bar nquemol
wi' qui' chi rc'axaxic ja rtzobal Dios, nuya'
rbixic chique ja utzlaj tzij tre ja gobierno
xin chila' chicaj in chakaja' ec'oli ja yawa'i'
nertzursaj xa nak ta nti'on chique. 24 In
be rbixic chipan nojel ja lugar je'e ja c'o
pa rcuenta Siria. Xec'amarel ruq'uin ja
yawa'i' pro canojelal. Xa nak ta chi yobilal
cuc'an, xa nak ta nti'on chique, wi ec'o itzel
tak espíritu e'ocnak chique, wi c'ol ataque
chique, wi e sica', xec'amarel canojelal
ruq'uin in xertzursaj. 25 In congana e q'uiy
ja winak xetre'el trij cani' chique ja rec'o
chipan ja departamento Galilea in chique
ja rec'o chipan ja lugar rbina'an Decápolis

in chique ja raj Jerusalén in ja rec'o chipan
jule' chic tinamit ja c'o pa rcuenta Judea
in chique chakaja' ja rec'o chajuparaj ja
binelya' Jordán.

5

1 Ja c'a Jesús tok xutz'at chi congana e
q'uiy ja winak arja' be, jote' chwach jun
jayu', xuwil jun lugar in tri' tz'abe' wi'. Ja
c'a rdiscípulo eje'e' xe'ekaj ruq'uin. 2 Xumaj
c'a quitijoxic, quewa' xbij chique ri':
3 —Congana qui'il chique ja winak ja
ch'obtajnak cumal chi ni nc'atzin wi' ja
rEspíritu Santo chique chi nq'ueje' pa tak
canma, congana qui'il chique como quixin
c'ari' ja gobierno xin chila' chicaj.
4 Congana qui'il chique ja winak ja ne-
tajini ne'ok'i in nebisoni, congana qui'il
chique como nyukbax c'a quec'u'x ari'.
5 Congana qui'il chique ja winak tok c'oli
nquewil chipan ja quic'aslemal in eje'e' ni
pa ruk'a' Dios wi' nquejach wi', congana
qui'il chique como chique nyataj wi' jun
herencia. Ja herencia ja nyataj chique jari'
ja rwach'ulew.
6 Congana qui'il chique ja winak ja con-
gana nquiyarij nquetzuk ja canma tre ja
rutzil xin Dios, congana qui'il chique como
ja rutzil nquiyarij jari' xtinoj na pa tak
canma.
7 Congana qui'il chique ja winak ja
nepokonan quewach cach tak winak, con-
gana qui'il chique como eje'e' npokonax c'a
quewach ari' chakaja'.
8 Congana qui'il chique ja winak ja
ch'ajch'oj canma, congana qui'il chique
como eje'e' nequitz'ata' na c'a rwach ari'
ja Dios.
9 Congana qui'il chique ja winak ja ne-
chomin quixin winak, nquechup rwach síc'
ch'a'oj, congana qui'il chique como eje'e'
xque'otakixi chi e ralc'wal Dios.
10 Congana qui'il chique ja winak ja nb<u>a</u>n
itzel chique rumac ja rutzil xin Dios nque-
ban, congana qui'il chique como quixin
c'ari' ja gobierno xin chila' chicaj.
11 Congana qui'il chewe ja tok nixtz'uji
nixyok'i in tok nb<u>a</u>n itzel chewe in tok nojel
rwach ja ritzelal nbix chewe ja ma katzij ta
pro mwal anin tok nb<u>a</u>n queri' chewe. 12 Ja
tok queri' nqueban chewe quixquicoti pro
congana quixquicoti como jari' c'o jun nim-
laj rtojbalil ja nyataj na chewe chila' chicaj.
Quixquicoti como queri' ban chique ja rojer
tak profeta chakaja' ban itzel chique.

****

13 Ja rixix ix cani' atz'am, neban qui'
tre ja quic'aslemal ja winak cani' nuban ja
ratz'am ja nbano qui' tre ja nkati'. Pro ja
ratz'am wi xtiyojtaji wi mchita rtzayil ¿nak
c'a nchomarsbex chic rxin ari'? Ja wi queri'
nuban jari' mchita noc wi', xa nch'akixel in
np<u>a</u>k' chakan cumal winak.
14 Ja rixix ix cani' luz, nesakirsaj quebey
ja winak chiquewach wawe' chwach'ulew.
Cani' tre jun tinamit parwi' jayu' c'o wi' mta
moda ja maquita ntz'attaji. 15 In cani' chique
winak mta jutij xtiquetzij ta jun candil
xtiquijupba' ta c'a jun caxon trij. Ja nque-
ban, nquetzij ja candil in nquijecba' utzc'a
ja winak ja rec'o pa jay pa sak neq'ueje' wi'
canojelal. 16 In quirtac'ari' nuban ja luz ja
c'o pa tak ewanma ixix chakaja', tisakir-
saj quebey ja winak chiquewach utzc'a ja
winak tok nquetz'at ja rutzil neban, eje'e'
xtiqueya' ta ruk'ij ja Tatixel ewxin ja c'o
chila' chicaj.

****

17 Maxta tech'ob chwij chi anin inpenak
chi nunyojo' ja ley xin Dios ja tz'ibtal can
rmal ja Moisés nixtac'a ja ta chakaja' ja
bin can je'e cumal ja profeta. Ma queri'
ta, ma inpenak ta chi nunyojo', anin in-
penak chi nunbana' cumplir. 18 Queri'
nbij chewe como jari' ley ni nbantaj wi'
cumplir nojelal, nixtac'a c'o ta jutz'it tre
ja maquita nbantaj cumplir. Ni katzij wi'
ja xtinbij chewe ri', ma c'ayew ta nq'uisi
caj nq'uisi rwach'ulew chwach ja c'o jun ti
punto tre ja ley ja maquita nbantaj cumplir.
19 Ja winak xa nak ta chi winakil wi c'o
jun mandamiento rxin ja ley wi nqueban
tre ni mta, masqui jari' mandamiento ma
kas ta rjawaxic chi nnimaxi neche' tre, in
wi queri' ja nquec'ut chiquewach winak,
chakaja' eje'e' ma nimak ta quek'ij chipan
ja gobierno xin chila' chicaj. Pro ja winak
ja nquinimaj ja mandamiento in wi queri' ja
nquec'ut chiquewach winak chakaja', eje'e'
nimak quek'ij chipan ja gobierno xin chila'
chicaj. 20 Anin nbij chewe, ja rewutzil wi xa
junan ja cani' cutzil ja maestro ja netijon
quixin ja winak tre ja ley xin Dios, wi
xa junan ja cani' cutzil ja fariseo jari' ni
maquixoc wi' chipan ja gobierno xin chila'

chicaj, ni rjawaxic wi' chi nech'ucla'aj ja
rewutzil.
21 Ixix ec'waxan ja bitajnak can ojer
chique ja winak chi: —Ma teban ta camíc,
ja c'a wi c'o jun xtuban camíc jari' nk'ẹt na
tzij trij. Queri' ja bitajnak can. 22 Pro ja ranin
nbij chewe, wi c'o jun nuban ryewal tre jun
rch'alal jari' nk'ẹt na tzij trij. In wi c'o jun
nbij tre jun rch'alal: —Xat nacnic, k'eku'm
awi', wi ne' tre jari' nc'amarel chiquewach
ja nimak tak k'etol tak tzij chi nk'ẹt tzij
trij. In wi c'o jun nbij tre: —Xat itzel
winak, majun Dios awq'uin, wi ne' tre jari'
ncaje' can jun nimlaj rpokonal chwach pa
k'ak'. 23 Rmalc'ari' nbij chewe, ja tok c'oli
ja rofrenda nec'amto wi ech'obon chi neya'
chwach altar in netzujuj chwach ja Dios
pro wi nurkaj chewe chi c'o jun ewach'alal
ebanon ofender 24 mejor, ma tetzujuj ta na
ja rofrenda, teya'a' can tri' ja bar c'o wi' ja
raltar, jix jechomij na ewi' nabey ruq'uin
ja rewach'alal. Ja tok xquixchomtaj ruq'uin
quixmelojto, c'a tokori' c'a utz chic netzujuj
ja rofrenda. 25 Cani' tre c'o ta jun nyo'
parte chewij, mejor ja neban, tok emajon
bey ixbenak pa k'etbaltzij techomij ewi'
ruq'uin, nowi ma queri' ta neban, ja nyo'
parte chewij arja' nixrujach pa ruk'a' ja ral-
calta, ja c'a ralcalta nixrujach chic pa ruk'a'
comisario in nixrucoj pa che'. 26 Ni katzij wi'
ja xtinbij chewe ri' chi ni maquixelto wi' ja
pa che', nixelto c'a pro netoj can na nojel
ja rec'as, nixtac'a c'o ta jun ti centavo ja
maquita xtetoj can.
27 In jun chic ec'waxan ja bitajnak can
ojer chi: —Maxta teban rij tak quewi' ja
rewixjayilal owi ewachajilal. Queri' ja bita-
jnak can. 28 Pro ja ranin nbij chewe, wi c'o
jun masqui xa xutz'at jun ixok in xyarij
kaj pa ranma jari' xuban rij rwi' ja rxjayil
pa ranma. 29 Ja c'a panewach ja c'o pan
ewiquik'a' wi xa rmal tok nixkaj chipan il
mac mejor, tec'oto'el in tech'akijel. Queri'
nbij chewe como más na utz netz'ila' jun
panewach chwach ja nbe ja recuerpo chi
jun pa k'ak'. 30 In ja rek'a' ja rewiquik'a'
wi xa rmal tok nixkaj chipan il mac mejor,
tekupijel in tech'akijel chakaja' como más
na utz netz'ila' jun ek'a' chwach ja nbe ja
recuerpo chi jun pa k'ak'.
31 In jun chic ja bitajnak can ojer quewari':
—Ja wi c'o jun xajutij xujach can ja rx-
jayil rjawaxic chi nuban jun wuj in ntz'ibaj
chipan chi xajutij nuya' can, ja c'a wuj tok
ntzuri nujach can tre ja rixok. Queri' ja
bitajnak can. 32 Pro ja ranin nbij chewe,
wi c'o jun xajutij xujach can ja rxjayil in
ja rxjayil wi ma macunnak ta ruq'uin jun
chic achi, arja' kas k'alawachili numin ja
rxjayil chipan ja radulterio. In wi c'o jun
achi nuc'am jun ixok jachon can jari' achi
adulterio ja nuban.
33 In jun chic ec'waxan ja bitajnak can
chique ja winak ojer chi: —Maxta ma katzij
ta teban ja tok neban jurar pro jari' tebana'
cumplir ja netzujuj tre ja kajaw Dios tok
neban jurar. Queri' ja bitajnak can. 34 Pro ja
ranin nbij chewe, majutij teban jurar. Ma
tenataj ta ja caj chi rbanic jurar como ja caj
jari' ocnak rtz'ulibal ja Dios ja nimlaj Rey
35 in nixtac'a nenataj ta rwach'ulew chakaja'
chi rbanic jurar como ja rwach'ulew jari'
ocnak rc'olbal rkan ja Dios in nixtac'a tina-
mit ta Jerusalén nenataj chakaja' como ja
Jerusalén jari' ocnak ja rtinamit ja Dios
ja nimlaj Rey 36 in nixtac'a nenataj ta ewí'
chakaja' chi rbanic jurar como ja rixix
maquixcowini xteq'uex ta rcoloril jun ti
chirwach rsamal ewí' xteban ta sak tre owi
k'ek. 37 Ja tok wi c'o je'e nebij ni tebij rubi',
wi can, can quixche'e, nowi ma can ta, ma
can ta quixche'e. Ja c'a wi c'o jule' chic tzij
nebij ja wi ma ja tari' ja can owi ma can ta
jari' jule' tzij xa ruq'uin diablo penak wi'.
38 In jun chic ec'waxan ja bitajnak can
ojer chi: —Ja wi c'o jun xayoj jun rwach
queri' nbạn chawe atat chakaja', nbạn
rc'axel chawe, nyọj jun awach owi c'o jun
xawasaj jun rey queri' nbạn chawe atat
chakaja', nbạn rc'axel chawe, nwasax jun
awey. Queri' ja bitajnak can. 39 Pro ja ranin
nbij chewe, ma teya' ta rjil rc'axel chique
ja nebanowi ja ritzelal chewe. Ja neban, wi
c'o jun xuya' jun k'a' xewey teya'a' lugar
tre chi nuya' chic jun chajuparaj. 40 In wi
c'o chic jun xixruc'amel pa k'etbaltzij chi
nrajo' numaj chewe ja recamisa ja neban,
teya'a' tre in teya'a' echaqueta tre chakaja'.
41 Ja wi c'o jun xixruban mandar chi nixoc
chuxe' jun ijka'm in nixtre'el trij in nbij
chewe chi pa jun kilómetro neya'a' wi',
ja c'a neban ixix, tetzujuj tre chi pa ca'i'
kilómetro neya'a' wi'. 42 Ja wi c'o jun c'oli
xc'utuj chewe teya'a' tre in wi c'o jun nrajo'

nukaj pwok chewe maxta ma teya' ta tre
chakaja'.
43 In jun chic ec'waxan ja bitajnak can
ojer chi: —Que'ewajo' ja reprójimo, ja c'a
rec'ulel itzel que'etz'ata'. Queri' ja bitajnak
can. 44 Pro ja ranin nbij chewe, que'ewajo'
ja rec'ulel, ja tok ec'oli nebin itzel tak tzij
chewe ja c'a rixix solo utzlaj tak tzij tebij
chique, ja tok ec'oli ja xa itzel nixquetz'at
ja c'a rixix solo utzil tebana' chique, ja tok
ec'oli nixtz'ujuwi nixyok'owi owi nqueban
pokon chewe ja c'a rixix tebana' orar pa
quicuenta. 45 Quirtari' neban utzc'a chi ixix
nij ix k'alaj wi' chi ix ralc'wal Dios ja Tatixel
ewxin ja c'o chila' chicaj, cani' nuban arja'
nlasajto k'ij pa quewi' xa nak ta chi winakil
chi e itzel tak winak chi e utzlaj tak winak in
chakaja' nkajsaj jab pa quewi' canojelal chi
nimanel rxin chi ma nimanel ta. 46 Queri'
nbij chewe como ixix ja wi xa queyon lok'
ne'ena' ja lok' ixquina'on ixix ¿la c'o ta
c'a jun rtojbalil ari' nyataj chewe nech'ob
ixix? Ja wi xa queri' neban xc'a ix junan ari'
cuq'uin ja molol tak impuesto como eje'e'
lok' nquena' qui' chibil tak qui'. 47 In wi xa
queyon ja rewach'alal ne'ek'ijla' ja queri'
xc'a ix junan ari' cuq'uin ja winak ja xa nak
ta chi winakil. Queri' nbij chewe como ja
winak masqui ma cotak ta rwach ja Dios
pro eje'e' nequik'ijla' ja cach'alal chakaja'.
48 Rmalc'ari' nbij chewe, cani' rbanon ja
Tatixel ewxin ja c'o chila' chicaj ni majun
falta tre ja rajoben ri'il c'o tre queri' c'a
chewe ixix chakaja' rjawaxic chi ni majun
falta tre ja rajoben ri'il c'o chewe.

6

1 Ec'oli winak tok c'o je'e nqueban ja
chi ya'bal ruk'ij ja Dios nqueban pro xa
chiquewach winak nqueban wi' utzc'a chi
nya̱' quek'ij cumal ja winak nquech'ob. Pro
ja rixix tebana' cuenta, maxta teban queri',
nowi queri' neban ni majun rtojbalil nyataj
chewe rmal ja Tatixel ja c'o chila' chicaj.
2 Rmalc'ari' nbij chewe, tok c'o jun ti ayuda
nesipaj maxta tewasaj ja rtzijoxic ja cani'
nqueban ja winak ja xa caca' quipalaj. Eje'e'
pa tak jay xin molbal ri'il nquisipaj wi' ja
rayuda in pa tak bey chakaja' utzc'a chi nya̱'
quek'ij cumal ja winak ja netz'ato quixin.
Anin ni katzij wi' ja nbij chewe ri', eje'e' ja
tok nya̱' quek'ij cumal ja winak ni xa ruyon
wari' ja rtojbalil nquech'ec trij, mchita nak
chi ta. 3 Pro ja c'a rixix tok c'o jun ti
ayuda nesipaj mejor ja neban, majun rbixic
newasaj, nixtac'a ncotakij ta ja rec'oloc
ewq'uin. 4 Quirtari' neban utzc'a majun nak
ta notakini. Ja wi queri' neban ja Tatixel
ewxin ja nutz'at nojelal masqui awatal
chiquewach winak, arja' nuya' chewe jun
rtojbalil pro ni chiquewach winak tok nuya'
chewe.

****

5 In jun chic, ja tok neban oración maxta
queri' teban ja cani' nqueban ja winak
ja xa caca' quipalaj. Queri' nbij chewe
como eje'e' congana nel quec'u'x trij ja
nepe'e pa tak jay xin molbal ri'il chi
rbanic oración in pa tak esquina pa bey
chakaja'. Queri' nqueban utzc'a chi nya̱'
quek'ij cumal ja winak ja netz'ato quixin.
Anin ni katzij wi' nbij chewe, ja tok nya̱'
quek'ij cumal ja winak ni xa ruyon wari'
ja rtojbalil nquech'ec trij, mchita nak chi
ta. 6 Pro ja c'a rixix tok neban oración
quixoc chipan ja tak ewochoch chejuju-
nal in tetz'apij ewi' chipan in quixtzijon
ruq'uin ja Tatixel ewxin ja matitz'attaji.
Ja wi queri' neban ja Tatixel ewxin ja
nutz'at nojelal masqui awatal chiquewach
winak, arja' nuya' chewe jun rtojbalil pro ni
chiquewach winak tok nuya' chewe.
7 In jun chic, ja tok neban oración maxta
teban ja cani' nqueban ja winak ja ma cotak
ta rwach ja Dios. Queri' nbij chewe como
eje'e' chaka ja' nquicamuluj rbixic jule' tzij
ja mta rc'amonto, ja nquech'ob eje'e' chi
rumac ari' ja maxco' chi jule' tzij nquibij
chewi' tok nc'axaxi ja coración. 8 Maxta
queri' teban ixix ja cani' nqueban eje'e'
como ja Tatixel ewxin arja' rotak chic nak
ja nc'atzin chewe masqui maja'n tec'utuj
tre. 9 Rmalc'ari' nbij chewe, ja tok neban
oración quewa' nebij ri': —Katata' Dios ja
ratc'o chila' chicaj, lok' ta xtina'i ja rabi'
cumal ja winak. 10 Xtikajpi ta ja ragobierno
wawe' chwach'ulew, xtinimax ta ja ravol-
untad atat wawe' ja cani' ntajini nba̱n chila'
chicaj nnimaxi. 11 Taya'a' chake ja kaway ja
nc'atzin chake camic. 12 Tacuyu' ja kil kamac
ja cani' nkaban ajoj nekacuy ja winak tok
c'oli quibanon chake. 13 Atat ta xcatchajin
kaxin, maxta kokaji tok nokrtakchi'ij ja
diablo, ko'ato'o' pa ruk'a'. Jari' nkac'utuj
chawe como pan ak'a' atat c'o wi' nojel

gobierno in pan ak'a' c'o wi' nojel poder,
noc na ya'bal ak'ij nojelal, in nij at quirwari'
camic, chwak in chijutij. Amén. Queri'
ta rbanic ja roración neban. 14 Ja c'a wi
ne'ecuy ja winak tok c'oli nqueban chewe
ja Tatixel ewxin ja c'o chila' chicaj arja'
nixrucuy ixix chakaja'. 15 Nowi maque'ecuy
jari' maquixrucuy ixix chakaja' ja Tatixel
ewxin.

****

16 In jun chic, ja tok neban ayuno chi
ryabexic ruk'ij ja Dios maxta teban ixix ja
cani' nqueban ja winak ja xa caca' quipalaj
como eje'e' ni quigana wi' nqueban nbisoni
ja quipalaj, ni lawulo' nqueban tre utzc'a
chi netz'ati cumal ja winak chi ayuno ja
quimajon rbanic. Anin ni katzij wi' ja
xtinbij chewe ri', ja tok nya̱' quek'ij cumal
ja winak tok nqueban ja rayuno ni xa ruyon
wari' ja rtojbalil nquech'ec trij, mchita nak
chi ta. 17 Pro ja c'a rixix ja tok neban ja
rayuno tejica' ewí' in tech'aja' chi utz ja
repalaj 18 utzc'a chi ja winak ma cotak ta chi
ayuno ja remajon rbanic, xa jun otakyon
jari' ja Tatixel ewxin ja matitz'attaji. Ja
wi queri' neban ja Tatixel ewxin ja nutz'at
nojelal masqui awatal chiquewach winak,
arja' nuya' jun rtojbalil chewe pro ni
chiquewach winak tok nuya' chewe.

****

19 Maxta xa ja' tibe ec'u'x ruq'uin ja
q'uiyirsan meba'il wawe' chwach'ulew
como ja meba'il xin rwach'ulew xa ma
c'ayew ta ntij̱ cumal chicop owi nk'uxari
in ma c'ayew ta chakaja' ja ralak'oma'
nquejok' chi'jay in nquilak'ajel. 20 Pro ja
neban, tibe ec'u'x trij ja q'uiyirsan meba'il
xin chila' chicaj como ja meba'il xin chila'
chicaj jari' mta moda xtitij ta cumal chicop
owi xtik'uxar ta in mta moda chakaja' ja
ralak'oma' xque'ekaj ta tri' xtiquilak'aj ta.
21 Anin xinbij chewe ja tzij ri' como xa nak
ta chi meba'il benak ec'u'x ruq'uin tri' c'o
wi' ja rewanma chakaja'.

22 Ja panewach cani' rbanic jun luz
ixrya'on pa sak, ja wi mta rbanon wi ma
yojtajnak ta jari' pa luz c'a c'o wari' ja
recuerpo pro ni chi jun. 23 Pro ja c'a wi
yojtajnak jari' pa k'eku'm c'a c'o wari' ja
recuerpo pro ni chi jun. In queri' c'a tre ja
luz ja yatajnak chewe pa tak ewanma, ja wi
nchupi jari' congana jun nimlaj k'ekumal
nixq'ueje' wi'.

24 Jun winak xa nak ta chi winakil ni
majun moda xqueq'ueje' ta ca'i' rpatrón,
ja queri' jun nrajo' in jun xa itzel nutz'at
owi jun nnimaj in jun matinimaj. In
queri' c'a tre chakaja' mta moda xtiyuke'
ta ec'u'x ruq'uin Dios in xtiyuke' chi ta
ec'u'x ruq'uin ja meba'il xin rwach'ulew.
25 Rmalc'ari' ja tok nbij chewe, maxta
tek'isaj ewi' tre ja rec'aslemal: —¿Nak
nkatij chi c'awa'? maxta quixche'e, in
nixtac'a ja nc'atzin tre ja recuerpo chakaja':
—¿Nak nkacoj chi c'awa'? maxta quix-
che'e. Ja Dios arja' nuya' nojelal ja nc'atzin
tre ja rec'aslemal in tre ja recuerpo ¿la
matuya' c'ari' chewe chakaja' ja netij in ja
necoj? 26 ¿La maque'etz'at c'a ja tak tz'iquin
ja nerupup chicaj? Eje'e' nixtac'a c'o ta
tijco'm nquetic in nixtac'a c'o ta cosecha
nquec'ol pro ja Tatixel ewxin ja c'o chila'
chicaj arja' ntzuku quixin. Pro ¿la ma ixix
ta c'a ja más na ix vale chiquewach ja tak
tz'iquin? 27 In jun chic, ni majun chewe
masqui congana nk'isaj ri' ncowin ta ruyon
nuya' ta rq'uiybal nel ta más nim rkan. 28 In
tre ja tziak ¿nak c'a tre tok nek'isaj ewi'
rmal ja necoj? Tewasaj mpe' ena'oj trij ja
cotz'i'j nak nuban tok nq'uiyi pa tak k'ayis
pro matisamaji in matik'inoni. 29 Ja c'a ranin
nbij chewe camic, ja rojer rey Salomón
masqui congana biyom pro mta rtziak xu-
coj ta ja más buena ta chwach rcoloril jun
trewa' jule' cotz'i'j ri'. 30 Ja cotz'i'j masqui
xa ncami, masqui xa nchakiji chanim in
nporox pa k'ak' pro ja Dios arja' nuya'
rcoloril. Ja wi queri' nuban ¿la matuya'
c'ari' chewe chakaja' ja retziak necoj? Xar-
wari' nbij chewe, ma kas ta yukul ec'u'x
ruq'uin ja Dios. 31 Rmalc'ari' nbij chewe, ma
tek'isaj ta ewi': —¿Nak nkatij c'awa'? maxta
quixche'e in: —¿Nak nkacoj c'awa'? maxta
quixche'e chakaja'. 32 Queri' nbij chewe
como ja winak ja ma cotak ta rwach ja Dios
eje'e' ri' ja nebano queri'. Ja c'a chewe ixix,
ja retata' Dios ja c'o chila' chicaj arja' bien
rotak chi nc'atzin chewe nojel awa' wari'.
33 Pro ja kas rjawaxic chi neban nabey, ja
gobierno xin Dios ni ta ja wari' nech'ob in ja
rutzil xin Dios chakaja'. Ja wi queri' neban
nojel awa' ja nc'atzin chewe nyataj chewe.
34 Rmalc'ari' nbij chewe, maxta tek'isaj ewi'

rmal ja penak chewach xin chwak cabij. Ja
wi c'oli ja problema xin chwak, xin chwak
c'ari', maxta tec'am camic. Ja jujun k'ij
sobre ja problema chipan.

7

1 Maxta quixoc ix cani' k'etol tak tzij
chiquij ja winak utzc'a chi ja Dios matuk'et
tzij chewij ixix chakaja'. 2 Queri' nbij chewe
como ja necoj chiquij ja winak chi nek'etbej
tzij chiquij jari' noc chewij ixix chakaja'.
Cani' neban chique ja winak queri' nuban
ja Dios chewe ixix chakaja'. 3 ¿Nak tre
tok neya' cuenta tre jun ti ril nuban ja
rewach'alal pro mateya' cuenta tre jun
nimlaj ewil neban ixix? Ja tok neban queri'
jari' cani' neya' cuenta tre jun ti rc'utal che'
ja c'o parwach ja rewach'alal pro mateya'
cuenta tre jun nimlaj che' ja c'o panewach
ixix. 4 In chakaja' nak moda nebij tre
ja rewach'alal: —Wach'alal, taya'a' lugar
chake chi nkaya' jun consejo chawe tre ja
il mac ja c'o pan ac'aslemal, nixche' tre,
pro más na nim ja il mac c'o pan ec'aslemal
ixix. 5 Ja queri' xa caca' epalaj ja neban. Ja
wi newajo' neya' consejo tre ja rewach'alal
rjawaxic nabey chi neya' can ja ritzelal ja
c'o chipan ja rec'aslemal ixix utzc'a chi
nixcowini neya' utzlaj tak consejo tre ja
rewach'alal.
6 Ja xin Dios maxta teya' chiquewach
winak ja xa e cani' tz'i'. Ja rtzobal Dios
cani' jule' abaj ja congana nimak rjil maxta
teya' chiquewach winak ja xa e cani' ak,
matzij xa tiqueban tre ni mta, ja queri' cani'
nquepak' chi cakan, matzij nebe chewij
cani' nqueban tz'i' natqueti'.

****

7 Tec'utuj tre ja Dios ja nc'atzin chewe
in arja' nuya' chewe, tecanoj ja newajo'
in newil, tec'onc'o'oc ja chi'jay in nj̱ak
chewach. 8 Queri' nbij chewe como
canojel ja nec'utuni nyataj chique in ja
necanoni nyataj chique chi nquewil in ja
nec'onc'onoc ja chi'jay nj̱ak chiquewach.
9 O ¿la c'ol on jun tatixel chewe tok nc'utux
jun caxlanway tre rmal jun ti rc'ajol la
nuya' jun abaj pa ruk'a'? 10 Owi nc'utux jun
ch'u' tre ¿la nuya' jun cumatz tre? 11 Ixix
masqui ix lawulo' pro ewotak neya' utzlaj
tak nakun chique ja rewalc'wal pro pior
c'a ja Tatixel ewxin ja c'o chila' chicaj arja'
nuya' utzlaj tak nakun chique ja nec'utun
tre.
12 Queri' c'a rbanic, xa nak ta neyarij
chique winak chi nqueban chewe queri' c'a
tebana' ixix chique chakaja' como queri'
nuc'ut chikawach ja rtzobal Dios ja tz'ibtal
can chipan ja ley in cumal ja profeta.

****

13 C'o jun pa rchi'jay ja congana ti
latz' xarwari' nixerya'a' chipan ja utzlaj
c'aslemal ja mta q'uisic trij, jari' pa rchi'jay
chipan quixoc wi'. Queri' nbij chewe como
c'o chi na jun ja pa rchi'jay congana nim
in natruya' chipan jun bey congana nim
rwach chakaja', ma c'ayew ta natoc chipan
xarwari' nixerya'a' chijutij chipan ja nimlaj
rpokonal, jari' pa rchi'jay e q'uiy ja winak
ja ne'oc chipan. 14 Queri' nbij chewe como
ja pa rchi'jay ja nixerya'a' chipan ja utzlaj
c'aslemal jari' congana ti latz' in natruya'
chipan jun bey congana c'ayew in xa ma e
q'uiy ta ja newilowi.

****

15 Tebana' cuenta ewi' chiquewach ja
winak ja profeta neche'xi, pro ma katzij ta
chi e profeta. Eje'e' tok ne'ekaj ewq'uin
nquik'alasaj qui' chewach chi majun nak
ta itzel nqueban chewe, e cani' tak car-
nelo netz'ati pro ja pa tak canma e cani'
utiwa' ja maxco' chi camíc nqueban. 16 Cani'
tre jun che', rumac ja rwach nuya' tri'
nawotakij wi' nak chi che'al in queri' c'a
chique winak chakaja', rumac ja natz'at
pa tak quic'aslemal tri' nawotakij wi' nak
quibanic. Ta c'a ja q'uix mta moda xti-
wachij ta uva nixtac'a rxulquiej xtiwachij
ta higo. 17 Queri' c'a rbanic, nojel ja utzlaj
tak che' utz rwach nuya' in nojel ja ritzel
tak che' itzel rwach nuya'. 18 Ja utzlaj che'
mta moda xtuya' ta itzel rwach nixtac'a ja
ritzel che' xtuya' ta rwach utz. 19 Nojel ja
che' ja ma utz ta rwach nuya' jari' nchoyi
in nporox pa k'ak'. 20 Queri' c'a quibanic ja
winak, rumac ja natz'at pa tak quic'aslemal
tri' nawotakij wi' nak quibanic.

****

21 Ja winak ja nebin chwe: —Kajaw, Kajaw,
neche' chwe, eje'e' ma canojel ta nyataj
chique chi ne'oc chipan ja gobierno xin
chila' chicaj pro ja nyataj chique chi ne'oqui
eje'e' ri' ja netajini nquinimaj ja Nata' ja

c'o chila' chicaj. 22 Ja c'a tok xterila' ja
nimlaj k'ij xin juicio e q'uiy ja winak quewa'
xtiquibij chwe ri': —Kajaw, Kajaw ¿la ma
pan abi' ta c'a kaya' rbixic ja rtzobal Dios,
la ma pan abi' ta c'a xekawasajel demonio
pa tak canma ja winak in la ma pan abi'
ta c'a chakaja' kaban nimak tak milagro?
xqueche' na chwe. 23 Ja c'a ranin quewa'
xtinbij chique ri': —Anin ni ma xinwotakij
ta wi' ewach, quixel chinwach ix banol tak
itzelal, ninche' na chique.

****

24 Xa nak ta ja nec'axani ja nmajon rbixic
in wi nquinimaj ja nbij chique chi nqueban,
eje'e' quewa' quibanic ri', e junan ruq'uin
jun achi congana rna'oj, xuban jun rochoch
in parwi' abaj xtz'uba' wi'. 25 Xumaj c'a jun
nimlaj k'ekaljab, q'uiyi ja rkan tak ya' in
jaktajto jun nimlaj ik'. Ja jay lawulo' ban tre
rmal pro ma xbe ta pa tok'ulew como parwi'
abaj tz'ubul wi'. 26 In xa nak ta nec'axani ja
nmajon rbixic in wi matiquinimaj ja nbij,
eje'e' quewa' quibanic ri', e junan ruq'uin
jun achi xa ma ch'obolic achi ta, xuban jun
rochoch in xa parwi' snayi' xtz'uba' wi'.
27 Xumaj c'a jun nimlaj k'ekaljab, q'uiyi ja
rkan tak ya' in jaktajto jun nimlaj ik'. Ja
jay lawulo' ban tre rmal in be pa tok'ulew,
xajutij yojtaji ja jay. Queri' xbij ja Jesús.

28 Ja Jesús tok bitaj rmal nojelal ja tzij ja
c'a winak kas c'asc'o'i quic'axaj ja tijonem
nuya'. 29 Queri' queban ja winak como ja
tijonem nuya' chique congana nerusil, bien
k'alaj chi ruq'uin Dios penak wi' ja nbij, ma
junan ta ruq'uin ja tijonem ja nqueya' ja
maestro ja netijon quixin ja winak tre ja ley
xin Dios ja tz'ibtal can rmal ja Moisés.

8

1 Ja c'a Jesús xule'to chwach ja jayu', ja c'a
tok kajto congana e q'uiy ja winak xetre'
trij. 2 Chaka jalal tok c'o jun yawa' xekaj
ruq'uin ec'o jule' itzel tak ch'a'c trij, xuque'
chwach in xbij tre:

—Wajaw, ja wi nawajo' ninatzursaj, anin
wotak chi natcowini ninatzursaj, ne' tre.
3 Ja c'a Jesús xuyuk pon ja ruk'a', xuchap ja
yawa' in xbij tre:

—Can nwajo' ja cani' nabij chwe, cattzuri,
ne' tre, in ni chanim xeli ja ritzel tak ch'a'c
trij. 4 In xbij chic tre: —Majun bar ta
tri' nabij wi' ja xinban chawe. Xar ja na-
ban, jat, jac'utu' awi' chwach ja sacerdote
in jaya'a' ja rofrenda ja cani' rbin can ja
Moisés chipan ja ley xin Dios chi naban.
Ja c'a rofrenda naya' jari' noc testimonio
chiquewach ja sacerdote chi naban cumplir
ja rbin can ja Moisés, ne' tre.

****

5 Ja Jesús tok xekaj chipan ja tinamit
Capernaum c'o jun capitán quixin soldado
xekaj ruq'uin in quewa' xbij tre ri':

6 —Wajaw, c'o jun nmoso c'o chi wochoch,
arja' siquirnak in congana lawulo' nuban
rmal, ne' tre.

7 —Can ninbe ruq'uin chi nentzursaj,
ne'xi rmal ja Jesús. 8 Pro ja capitán arja' xbij
chic tre:

—Wajaw, atat janila nim ak'ij, ma yatal ta
chwij chi xcatoc ta chipan ja wochoch, xar
ja nwajo' chawe, tabij chi ntzuri ja nmoso in
wotak chi xa ruq'uin ari' ntzuri. 9 Queri' nbij
chawe como anin bien wotak nak rbanic
ja tok natban mandar. Ec'oli ja nebano
mandar wxin in chakaja' ec'oli soldado pa
nuk'a' anin chi nenuban mandar. Ja tok
nbij tre jun chi: —Cateli, ninche' tre, jari'
ni nel wari'. Ja c'a wi nbij chi: —Catajo',
ninche' tre jun chic, jari' ni npi wari'. Ja c'a
wi nbij tre ja nmoso chi: —Tabana' ja wari',
ninche' tre, jari' ni nuban wi'. Queri' xbij
ja capitán. 10 Ja c'a Jesús congana c'asc'o'i
xc'axaj ja tzij ja bix tre rmal ja capitán in
como ec'o jule' winak ja retran trij quewa'
xbij chique ri':

—Ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', ja
capitán arja' más chi na k'axnak ja yukulbal
ruc'u'x wq'uin chewach ixix ja rix wach
tak aj Israel, nixtac'a c'o ta jun chewe
nwilon ta ja queri' ta ja yukulbal ruc'u'x
wq'uin ja cani' rxin arja'. 11 Camic nbij
chewe chi e q'uiy ja winak ja ma e aj
Israel ta nepi na nojel nat nakaj, ne'oc
na chipan ja gobierno xin chila' chicaj in
netz'abe' chi mesa, junan newa' cuq'uin
ja rAbraham, ja rIsaac in ja Jacob. 12 Pro
ja c'a ralc'walaxela' ja tzujux chique ja
gobierno xin chila' chicaj nabey eje'e' xa
neq'uiäkel chipan ja nimlaj k'ekumal. Ja
c'a winak janila chi ok'ej xtiqueban chipan
ari' lugar in xtiquicach'ach'ej cak'. Queri'
xbij ja Jesús chique ja winak ja retran trij.
13 C'ac'ari' xbij chic tre ja capitán:

—Camic jat, in como yukul ac'u'x wq'uin
chi nincowini ntzursaj ja ramoso in queri'
ja nbantaji, ntzuri, ne' tre. In ni jari' hora
tzuri ja moso.

****

14 C'ac'ari' be ja Jesús chi rochoch ja Pe-
dro. Ja c'a tok xekaji xoc pa jay in xutz'at
ja rji'te' ja Pedro c'o chwa ch'at yawa',
majtajnak rmal c'atan. 15 Xuchap chi ruk'a'
in xeli ja c'atan. Yictaji ja rixok in xumaj
quilixic ja Jesús.
16 Ja c'a tok xoc ak'a' e q'uiy ja winak
xec'amarel ruq'uin ja Jesús, ec'ol itzel tak
espíritu e'ocnak pa tak canma. Ja c'a Jesús
xa jun ja tzij xbij in jari' tzij xerlasbej ja
ritzel tak espíritu pa tak canma in xertzur-
saj canojel ja yawa'i' chakaja'. 17 Queri'
xuban utzc'a chi tri' bantaj wi' cumplir ja
bitajnak can rmal ja profeta Isaías quewari':
—Arja' xrijkajel ja nokti'on je'e rmal in xoc
chuxe' ja kayobilal, ne'e.

****

18 Ja c'a Jesús tok xerutz'at chi congana
winak quimolon qui' trij, arja' xbij chique ja
rdiscípulo: —Jo' chajuparaj ya', ne' chique.
19 C'o c'a jun achi arja' jun chique ja maestro
ja netijon quixin ja winak tre ja ley xin Dios,
xekaj ruq'uin ja Jesús in quewa' xbij tre ri':
—Maestro, anin can ninbe chawij xa bar
ta tri' natbe wi', ne' tre. 20 In bix tre rmal ja
Jesús:
—Ja rutiwa' c'o quic'olibal ja bar newar
wi' in chakaja' ja tak tz'iquin c'o quesoc
pro ja chwe anin ja rin Alc'walaxel ja xinoc
alaxic cuq'uin ja winak mta wochoch ja ni ta
wxin wi' anin ninwar wi', ne'xi. 21 In pi chic
jun chique ja rdiscípulo, quewa' xbij tre ri':
—Wajaw, taya'a' lugar chwe chi nen-
muku' can paki na ja nata' nabey, ne' tre.
22 In bix tre rmal ja Jesús:
—Jo' cattre' chwij, ja c'a re camnaki'
chwach Dios eje'e' na quemuku quixin ja
necam je'e chique, ne'xi.

****

23 Ja c'a Jesús arja' xoquel chipan ja lancha
e rachbil ja rdiscípulo in xebe. 24 In chaka
jalal tok jaktajto jun nimlaj ik' chiquij. Ja
c'a lancha lawulo' nb<u>a</u>n tre rmal ja nimak
tak baloj pro ja c'a Jesús kajnak chi waram.
25 Ja c'a rdiscípulo quec'as:
—Ko'ato'o' Kajaw, camic nokcami, nokbe
pa ya', xeche' tre.
26 —¿Nak tre tok nexbej ewi'? taka'an
xa ma nim ta ja yukulbal ec'u'x wq'uin,
xeche'xi rmal ja Jesús. C'ac'ari' yictaji ja
Jesús, xuk'il ja ik', xuk'il ja ya' chakaja',
ni chanim cami ja ik' in sile'e ja ya'. 27 Ja
c'a rdiscípulo congana c'asc'o'i quetz'at ja
bantaji in quemaj rbixic chibil tak qui':
—¿Nak rbanic c'ala' ja rachi le'? nnimax
taka'an rmal ja ik', nnimax taka'an rmal ja
ya' chakaja', xeche'e.

****

28 Ja c'a Jesús tok xekaji chajuparaj chic
ya' tri' xekaj wi' chipan jun lugar ja c'o pa
quicuenta ja raj Gadara. Ec'o c'a ca'i' winak,
eje'e' e'ocnak itzel tak espíritu pa tak
canma, xe'elto pa comsanto, xurquic'ulu'
ja Jesús. Eje'e' e xbebel tak ri'il, ni majun
winak nk'ax ta tri' ja bar ec'o wi'. 29 Chaka
jalal tok quemaj rakic quechi' trij ja Jesús:
—Atat ja rat Ralc'wal Dios ¿nak nawajo'
chake? ¿La maxta atpenak chi nokarya'a'
chipan ja nimlaj rpokonal? pro maja'n
wa'an turila' tiempo rxin, xeche' tre ja
Jesús. 30 Ec'o pon c'a jule' ak congana e q'uiy
quimajon wa'im. 31 Ja c'a ritzel tak espíritu
eje'e' congana quecoj ja Jesús pa ch'a'oj in
quewa' quibij tre ri':
—Ja wi nokawasajel taya'a' lugar chake
chi nokoc pa quicuerpo ja jule' ak le', xeche'
tre.
32 —Jix, xeche'xi rmal ja Jesús. Queri' que-
ban xe'eli, xe'oc pa quicuerpo ja ak. Ja c'a
ak chaka maril xe'oqui ja ritzel tak espíritu
chique, eje'e' quemaj c'amc'oj canim, xebe,
xexule' chwach jun jayu' congana tiquitic,
xebe c'a pa ya' in tri' xejik' wi' canoje-
lal. 33 Ja c'a chajil quixin eje'e' xe'anmajel,
xebe chipan ja tinamit, xequicholo' nojel ja
bantaji in nak queban ja re ca'i' winak ja
re'ocnak itzel tak espíritu chique. 34 Ja c'a
tinamit xepeti pro ni canojel, xurquic'ulu'
ja Jesús. Ja tok quec'ul quewa' quibij tre ri':
—Catelel wawe', taya'a' can ja kalugar,
xeche' tre.

9

1 C'ac'ari' ja Jesús xoquel chic chipan ja
lancha, be chic chajuparaj ya', be chipan ja
rtinamit arja'. 2 Ja c'a tok xekaji chaka c'a
jalal tok c'o jun achi xey<u>a</u>' chwach siquir-
nak, cotz'ol chwach jun ch'atan che'. Ja c'a

Jesús tok xutz'at ja yukulbal quec'u'x c'o
ruq'uin, arja' xbij tre ja siquirnak:
—Nc'ajol, ma taxbej ta awi', camic cuytaji
ja rawil amac, ne' tre. 3 Ec'o c'a jule' maestro
ja netijon quixin ja winak tre ja ley xin Dios,
ja tok chaka maril quic'axaj ja xbij ja Jesús
quewa' quibij pa tak canma ri':
—Ja xbij ja rachi le' jala' xa ofensa
rc'amonto tre ja Dios, xeche'e. 4 Pro ja Jesús
arja' bien rotak ja netajini nquech'ob kaj pa
tak canma in xbij chique:
—¿Nak tre tok xa itzel ja nech'ob kaj
pa tak ewanma? 5 Camic nwajo' nc'waxaj
chewe ¿nak ja más c'ayew tre ja ca'i' ri', la
ja' nbij tre ja rachi chi ncuy ja ril rumac
o la ja' nbij tre chi nyictaji in nbe? 6 Anin
c'oli ja xtinban chewach camic ri' utzc'a
chi newotakij chi anin ja rin Alc'walaxel ja
xinoc alaxic cuq'uin ja winak yatajnak chwe
chi ncuy ja quil quemac ja winak wawe'
chwach'ulew, ne'e ja Jesús chique. C'ac'ari'
xbij tre ja siquirnak:
—Catyictaji, tac'ama'el ja rawarbal in jat
chi awochoch, ne' tre. 7 In queri' xuban,
yictaji in be chi rochoch. 8 Ja c'a winak eje'e'
congana c'asc'o'i quetz'at ja xuban ja Jesús
in quemaj rya'ic ruk'ij ja Dios rmal. Como
ja Dios arja' pa ruk'a' jun winak rya'on wi'
jawa' nimlaj poder ja quetz'at ri' chewi' tok
queya' ruk'ij.

****

9 Ja Jesús be chic, kas c'a rmajon binem ja
tok c'o jun achi xutz'at rbina'an Mateo. Ja
c'a Mateo arja' tz'ubul chipan ja lugar ja bar
ntoj can wi' ja rimpuesto pa ruk'a'. Ja Jesús
tok xekaj ruq'uin quewa' xbij tre ri': —Jo',
cattre' chwij chi natoc ndiscípulo, ne' tre.
Ja c'a Mateo yictaji in tre'el trij ja Jesús.
10 Ja c'a Jesús arja' c'o pa jay, tz'ubul
pa mesa tok chaka jalal e q'uiy ja molol
tak impuesto xe'ekaj ruq'uin e cachbil jule'
chic aj'il ajmaqui' neche'xi. Eje'e' xetz'abe'
ruq'uin ja Jesús pa mesa e rachbil ja rdis-
cípulo. 11 Ec'o c'a jule' fariseo, eje'e' tok
xequetz'at ja winak ja xetz'abe' pa mesa
ruq'uin ja Jesús quewa' quibij chique ja
rdiscípulo ri':
—¿Nak c'a tre tok ja remaestro ixix nwa'
cuq'uin ja jule' molol tak impuesto le' in
nwa' cuq'uin chakaja' ja jule' chic aj'il aj-
maqui' le'? xeche' chique. 12 Pro ja c'a
Jesús ja tok c'axtaj rmal ja quibij quewa' xbij
chique ri':
—Ja ma e yawa'i' ta eje'e' matic'atzin jun
doctor chique pro ja yawa'i' jari' ni rjawaxic
wi' jun doctor chique. 13 Jix, mejor ja neban,
tetijoj ewi' trewa' ja jun rtzobal Dios ja
xtinbij chewe ri': —Ja kas nwajo' chewe
chi neban, tepokonaj quewach ja winak,
jari' más chi na nc'atzini chwach ja netzujuj
jule' sacrificio chinwach, queri' nbij ja Dios.
Jawa' tzij xinbij chewe como anin inpenak
chi ne'uncanoj ja raj'il ajmaqui' utzc'a chi
nqueya' can ja quil quemac, ma eje'e' ta ja
ch'ajch'oji' chic ja ne'uncanoj. Queri' xbij
ja Jesús chique.

****

14 Ja c'a rdiscípulo ja Juan Bautista eje'e'
xe'ekaj ruq'uin ja Jesús in quewa' quibij tre
ri':
—¿Nak tre ja radiscípulo atat taka'an ma-
tiqueban ja rayuno? pro ja rajoj ni nkaban
wi' ja rayuno in ja fariseo eje'e' nqueban
chakaja', xeche' tre. 15 Ja c'a Jesús arja' xbij
chique:
—Cani' chique jule' winak ebanon invitar
tre jun c'ulbic, ja tok c'a c'o na ja rachi
chiquicojol ja nc'ule'e ¿la yatal chiquij chi
nqueban ayuno nech'ob ixix? Pro nerila' na
jun k'ij ja tok eje'e' xtilasax chiquicojol ja
rachi ja nc'ule'e, c'a tokoc'ari' tok xtique-
ban ja rayuno. 16 Mta jun nak ta xtuc'am
ta jutz'it chi' tziak c'ac'a xtic'ojbej ta jun
tzabuklaj tziak. Ja wixta queri' nbani ja
chi' tziak c'ac'a nuc'ol ri' in xa jani' ntak'e'
más ja bar tak'al wi' tre ja tzabuklaj tziak.
17 In chakaja' cani' tre vino c'ac'a matic'ol pa
tzabuklaj tak c'olbal. Ja wixta queri' nbani
ja c'ac'a vino nurak ja c'olbal in ntixi in
ntz'iloxi ja c'olbal chakaja'. Pro ja nbani, ja
c'ac'a vino nc'oli chipan c'ac'a tak c'olbal
in nuto' ri' chi ca'i', nixtac'a vino in nix-
tac'a c'olbal ntz'ilox ta. Queri' xbij ja Jesús
chique tre ja c'ac'a tijonem ja rc'amonto.

****

18 Ja Jesús arja' c'a rmajon na rbixic ja tzij
chique ja tok c'o jun jefe xurkaj ruq'uin,
xuque' chwach in xbij tre: —C'o jun nme'al
c'a cam kaj pro ja c'a nwajo' chawe chi
naban, jo' chwij, jaya'a' ak'a' pa rwi' in
wotak chi nc'astaj rwach ja nme'al, ne'
tre. 19 Yictaji ja Jesús, tre'el trij ja jefe in
xerachbilajel ja rdiscípulo. 20 Chaka c'a jalal

tok c'o jun ixok yawa' xekaj ruq'uin. Ja
nti'on tre ja rixok tuban cablajuj juna' ni
c'o wi' je'e quic' nel tre. Ja c'a xuban ja
rixok xa jani' tiloc más trij ja Jesús. Ja c'a
tok xekaj ruq'uin xuchapoc jutz'it ruchi' ja
rtziak. 21 Queri' xuban como ja ntajini xbij
kaj pa ranma: —Ja wi xtinchap ja rtziak
ja Jesús xa ruq'uin ari' wotak chi nintzuri,
ne' kaj. 22 Ja c'a Jesús arja' xuya' vuelta in
tok xutz'at ja rixok quewa' xbij tre ri': —
Ma taxbej ta awi' nme'al, ja yukulbal ac'u'x
wq'uin jari' xattzursani, ne' tre. In ja rixok
ni jari' hora tzuri.
23 Ja c'a Jesús tok xekaj pa rochoch ja jefe
ec'o jule' winak xerutz'at quimajon rbanic
xul e cachbil jule' chic winak congana jun
síc' nqueban 24 in xbij chique: —Quixeli, ja
xtan ma camnak ta, xa waram rbanon, ne'
chique. Pro ja reje'e' xa quitzebej ja Jesús.
25 Ja c'a Jesús ja tok xelastajto rmal ja winak
arja' xoqui ja bar c'o wi' ja camnak, xuchap
chi ruk'a' in yictaji ja xtan. 26 Jawa' bantaji
ri' xel rbixic nat nakaj chipan ari' lugar.

****

27 Ja Jesús be chic, rmajon binem. Ec'o
c'a ca'i' moya' etran trij, eje'e' quemaj rakic
quechi' trij ja Jesús:
—Atat ja rat Ralc'wal can ja rojer rey
David, tapokonaj jutz'it kawach, xeche' tre.
28 Ja Jesús arja' xoc pa jay in xe'ekaji ja moya'
ruq'uin in bix chique rmal:
—¿La nenimaj chi anin nincowini
nixntzursaj? xeche'xi.
—Can Kajaw, kotak chi natcowini
nokatzursaj, xeche' tre. 29 Ja c'a Jesús arja'
xuchap ja quewach in xbij chique:
—Como c'o yukulbal ec'u'x wq'uin,
camic njaktaji ja rewach, ne' chique, 30 in
queri' queban, jaktaji quewach. Ja c'a Jesús
xbij chic chique:
—Congana nban recomendar chewe, ma-
jun bar ta tri' nebij wi', ne' chique. 31 Pro ja
c'a reje'e' xe'eli, quemaj rtzijoxic nojel nat
nakaj chipan ari' lugar ja ban chique rmal
ja Jesús.

****

32 Kas elem nqueban ja Jesús ja tok chaka
jalal c'o jun achi mem xeya̱' chwach, c'o
jun itzel espíritu ocnak tre. 33 Ja c'a Jesús
xlasajel ja ritzel espíritu tre ja rachi in ni
jari' hora xumaj tzij. Ja c'a winak congana
c'asc'o'i quetz'at in quewa' quibij ri':
—Ni majutij bantajnak ta ja quewari'
chipan ja katinamit Israel, xeche'e. 34 Pro ja
c'a fariseo eje'e' quewa' quibij ri':
—Xa poder rxin ja jefe quixin ja ritzel tak
espíritu xa jari' nucoj chi quilasaxic ja ritzel
tak espíritu, xeche'e.

****

35 Ja Jesús arja' be nojel tinamit in no-
jel tak aldea chakaja', nertijoj ja winak
pa tak jay xin molbal ri'il, nuya' rbixic
chique ja utzlaj tzij tre ja gobierno xin
chila' chicaj in chakaja' ec'oli ja yawa'i'
nertzursaj xa nak ta nti'on chique. 36 Ja
tok xerutz'at chi congana e q'uiy ja winak
arja' xpokonaj quewach como eje'e' con-
gana lawulo' quibanon, e cani' jule' tak
carnelo echictajnak, mta nyuk'un quixin.
37 C'ac'ari' xbij chique ja rdiscípulo: —Ni
katzij wi' nbij chewe, ja winak eje'e' e cani'
jun nimlaj tijco'm ja k'en chic ja utz chic
nba̱n cosechar pro ja rajsamajela' ja nebano
cosechar quixin xa ma e nim ta. 38 Rmalc'ari'
nbij chewe, tebana' orar, tec'utuj tre ja Ra-
jaw ja cosecha chi nerutakto ja rajsamajela'
chi ne'urquibana' cosechar ja winak, ne'
chique.

10

1 Ja c'a Jesús arja' xersiq'uij ja cablajuj
discípulo in xuya' chique chi c'o quek'a'
chique ja ritzel tak espíritu chi necowini
nequiwasajel chique ja winak in xuya'
chique chakaja' chi necowini nequitzursaj
yawa'i' xa nak ta nti'on chique. 2 Ja quebi' ja
cablajuj apóstol quewari', ja nabey, Simón
ja c'o chic jun rubi' Pedro, Andrés ja rch'alal
Simón, Jacobo ja rc'ajol Zebedeo, Juan ja
rch'alal Jacobo, 3 Felipe, Bartolomé, Tomás,
Mateo ja molol impuesto, Jacobo ja rc'ajol
Alfeo, Lebeo ja c'o chic jun rubi' Tadeo,
4 Simón, jun chique ja partido rbina'an
cananita, in Judas Iscariote ja jachowi ja
Jesús pa quek'a' ja xetzelan rxin.

****

5 Ja c'a Jesús arja' xerutakel ja cablajuj
discípulo in bien xuch'obel chiquewach nak
ja xtequibana':
—Ma tec'amel ta je'e ja bey ja nbe cuq'uin
ja winak ja ma e aj Israel ta in chakaja' ni
majun tinamit quixin aj Samaria xquixoc
ta chipan. 6 Ja nixbe wi', jix cuq'uin ja

raj Israel ja re cani' jule' tak carnelo etza-
knak. 7 Chipan ja viaje xteban nijawawa'
xteya' rbixic chique ja winak ri': —Xa
nnakajinto ja gobierno xin chila' chicaj,
quixche' chique. 8 Que'etzursaj yawa'i' in
que'etzursaj ja c'o itzel tak ch'a'c chiquij
chakaja', que'eyica' camnaki' chipan ja
camíc in que'ewasajel itzel tak espíritu
chique ja winak. Como ja poder xinya'
chewe ri' xa xecochij chwe rmalc'ari' nbij
chewe, maxta tec'utuj pwok chique winak
tok necoj ja poder chi quito'ic. 9 Ni majun
pwok nec'amel tok xquixbe. 10 Nixtac'a
nec'amel ta emaleta in ni xa ja wari' ja
recamisa nec'amel ja recojon, ma ca'i' ta,
in ma ca'i' c'ulaj ta exajab in ma ca'i' ta
ech'ame'y. Queri' nbij chewe como jun
ajsamajel yatal tre chi nya' tre ja ntzukbej
ri'. 11 Xa nak ta chi tinamital nixoc wi'
in xa nak ta chi aldea'il, tri' necanoj wi'
jun winak ja yatal trij chi ixix nixq'ueje'
ruq'uin in tri' nixq'ueje' wi', c'a tokori'
nixelel ruq'uin ja tok nixbe chic cha jun
chic tinamit. 12 Ja tok nixoc chipan ja jay
quewa' nebij ri': —Ja quicotemal xin Dios
tiq'ueje' pan ewochoch, quixche' chique.
13 Ja winak wi yatal chiquij chi nixq'ueje'
cuq'uin xtiq'ueje' ta cuq'uin ja quicotemal
xin Dios ja rec'amonel chique. Nowi ma
yatal ta chiquij chi nixq'ueje' cuq'uin ma-
tiq'ueje' c'ari' chakaja' ja quicotemal xin
Dios cuq'uin. 14 In xa nak ta ja maquec'ulu
ewxin, xa nak ta ja mta quigana nquic'axaj
ja nebij chique, ja c'a tok nixelto pa jay
cuq'uin owi pa tinamit tequiraj can ja
pokok ja c'o pan ewakan. 15 Ni katzij wi'
ja nbij chewe ri', ja tok xterila' ja nimlaj
k'ij xin juicio congana lawulo' tre ja tinamit
ja maquec'ulu ewxin, más na lawulo' ja
rpokonal xtiquetij chwach ja xtiquetij ja
ritzel tak winak ja raj Sodoma in Gomorra
ojer.

****

16 Camic tec'ama'el ja bey, bien tewotak-
ijel chi ixix ix cani' jule' tak carnelo in
ja winak ja bar nixnutakel wi' eje'e' e
cani' utiwa'. Quixq'ueje' listo cani' nuban
jun cumatz ncowini nuto' ri' xarwari'
tebana' ix manso cani' nuban jun palomax.
17 Tebana' jutz'it cuenta ewi' chiquewach ja
winak como eje'e' nixquec'amel na pa tak
k'etbaltzij in nixquirapaj chakaja' pa tak
jay xin molbal ri'il quixin. 18 Nixquec'amel
chiquewach gobernador, nixquec'amel
chiquewach rey pro mwal anin tok xtiban
queri' chewe. Queri' xtiban chewe utzc'a
chi nel ntzijoxic chiquewach eje'e' in
chiquewach ja winak ja ma e aj Israel ta.
19 Pro ja c'a tok xquixc'amarel chiquewach
maxta quixocla' il tre ja nebij ja netobej
ewi' chiquewach como jari' hora nyataj
chewe nak ja nebij chique. 20 Queri' nbij
chewe como ma ixix ta nixtzijoni tri' pro
ja rEspíritu Santo arja' nyo' chewe nak ja
xtebij chique, jari' Espíritu rxin ja Dios ja
Tatixel ewxin.

21 Ja xtiqueban ja ralaxic chique ja cach
tak alaxic nequejach na pa camíc in queri'
xtiqueban ja tatixela' chakaja' chique ja
calc'wal in chakaja' ja ralc'walaxela' eje'e'
neyictaj na chiquij ja tatixela' in nequejach
na pa camíc. 22 Ja c'a rixix xa itzel nixtz'at
na cumal canojel ja winak pro mwal anin
ja tok xtiban queri' chewe. Pro canojel ja
xtiquecoch' quewach chipan ja rpokonal in
ni matiqueya' can wi' ja yukulbal quec'u'x
wq'uin eje'e' ri' nquewil na ja totajem xin
Dios. 23 Ja c'a tok nba̱n pokon chewe chipan
jun tinamit quixanmaji, jix chic cha jun
chic tinamit. Queri' nbij chewe como ni
katzij wi' ja xtinbij chewe ri', ja tok maja'n
quixk'ax chipan nojel ja tinamit ja c'o pa
rcuenta Israel can ninpi chic jutij, anin ja
rin Alc'walaxel ja xinoc alaxic cuq'uin ja
winak.

24 Mta jun discípulo nim ta ruk'ij chwach
ja rmaestro in chakaja' mta jun ajsamajel
nim ta ruk'ij chwach ja rpatrón. 25 Ja
c'a nuban ja discípulo mejor, queq'ueje'
conforme chi nba̱n chique ja cani' nba̱n tre
ja quimaestro, in ja rajsamajela' chakaja'
mejor, queq'ueje' conforme chi nba̱n
chique ja cani' nba̱n tre ja quipatrón. Anin
in Epatrón in como quibij chwe chi anin
in jefe quixin ja demonio pior c'a ja chewe
ixix, congana nixquitzelaj na chakaja' ja rix
ajsamajela' wxin.

****

26 Rmalc'ari' nbij chewe, ma texbej ta
ewi' chiquewach. Queri' nbij chewe como
nojel ja ma k'alajinnak ta je'e jari' ner-
ila' na jun k'ij tok xtik'alajini in nojel ja
rawatal je'e jari' nel na pa sakil, notakix na.
27 Nojel ja nbij chewe tok xa kayon kaj jari'

tek'alasaj, tewasaj pa sakil, teya'a' rbixic
chiquewach ja winak. 28 Ma texbej ta ewi'
chiquewach ja winak ja xa ruyon ecuerpo
necowini nquicamsaj pro ja rewanma jari'
maquecowini nquicamsaj. Pro ja nexbej wi'
ewi', chwach ja ncowini nuya' ja rewanma
chipan ja nimlaj rpokonal pa k'ak' rachbil
ecuerpo.
29 Ja tak tz'iquin ja tok nec'ayixi xa jun ti
centavo neya' wi' ja re ca'i'. Pro masqui xa
e tak barata pro nixtac'a c'o ta jun chique
ja chaka ta ncami, ni maquecam wi' ja
maquita rvoluntad Dios chi necami in jari'
Dios arja' Tatixel ewxin. 30 In ja c'a chewe
ixix mta moda xquixrmestaj ta ja Dios, ja
rsamal ewí' rajlan chijujunal. 31 Rmalc'ari'
nbij chewe, ma texbej ta ewi', más na ix vale
chiquewach jun nimlaj moc tz'iquin.

****

32 Ja winak xa nak ta chi winakil wi ma-
tiquipokonaj nquibij chi wq'uin anin yukul
wi' quec'u'x pro wi ni chiquewach ja winak
nquibij wi', anin chakaja' can nbij na chique
chi ec'o pan ncuenta pro ni chwach ja Nata'
ja c'o chila' chicaj xtinbij wi'. 33 Pro ja
winak xa nak ta chi winakil wi nquipokonaj
nquibij chiquewach ja winak chi wq'uin
anin yukul wi' quec'u'x, anin chakaja' nbij
na chique chi ma ec'o ta pa ncuenta pro ni
chwach ja Nata' ja c'o chila' chicaj xtinbij
wi'.

****

34 Maxta tech'ob chwij chi anin xa
quicotemal nc'amonto wawe' chwach'ulew.
Mni, ma rmal tari' tok inpenak. Ma rmal ta
chi xa xquequicoti ja winak chibil tak qui'
tok inpenak pro rmal chi nqueban ch'a'oj
mwal. 35 Ja rala'i' eje'e' nech'ojin na cuq'uin
ja quitata' in ja xtani' eje'e' nech'ojin
na cuq'uin ja quete' in ja ralibotz eje'e'
nech'ojin na cuq'uin ja calite'. 36 Queri'
ja nbantaj na, ja rc'ulel jun winak ni pa
rochoch arja' neyictaj wi'. 37 Ja winak ja más
na necajo' ja quitata' chinwach anin owi
quete', eje'e' ma yatal ta chique xque'oc
ta ndiscípulo. Ja winak ja c'o jun calc'wal
ja más na ncajo' chinwach anin, eje'e'
ma yatal ta chique xque'oc ta ndiscípulo
chakaja'. 38 Ja winak ja nquipokonaj netre'el
chwij, ja nquipokonaj nquetij rpokonal
ja cani' nutij rpokonal jun achi rmajon
rijkaxic jun cruz, eje'e' ma yatal ta chique
xque'oc ta ndiscípulo chakaja'. 39 Ja winak
ja nquipokonaj nqueya' can ja quic'aslemal
jari' nquitz'ila' ja utzlaj c'aslemal ja mta
q'uisic trij. Pro ja winak ja matiquipokonaj
nqueya' can ja quic'aslemal mwal anin jari'
nquewil na ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic
trij.

****

40 Ja winak ja nec'ulu ewxin, anin c'ari'
ja ninquec'ul in ja winak ja nec'ulu wxin,
Nata' c'ari' ja takyonto wxin ja nquec'ul.
41 Ja winak ja c'o jun profeta xin Dios nekaj
cuq'uin, wi nquec'ul in wi rumac chi pro-
feta xin Dios chewi' tok nquec'ul, jari' ny-
ataj na chique jun rtojbalil ja cani' nyataj
chique ja profeta. In chakaja' ja winak ja c'o
jun utzlaj winak nekaj cuq'uin, wi nquec'ul
in wi rumac chi utzlaj winak chewi' tok
nquec'ul, jari' nyataj na chique jun rtojbalil
ja cani' nyataj chique ja utzlaj tak winak.
42 In wi c'o jun winak xa nak ta chi winakil,
wi c'o jun chique wa' ja tak ndiscípulo
ri' nekaj ruq'uin, wi nsipaj tre jun vaso
raxya' in wi rumac chi ndiscípulo chewi'
tok nsipaj, jari' ni katzij wi' nbij chewe, arja'
mta moda ja maquita xtiyataji ja rtojbalil
tre, ne'e ja Jesús chique.

11

1 Ja c'a tok xuq'uis rbixic chique ja cabla-
juj discípulo nak ja xtequibana' arja' xelel
chipan ja lugar, be chipan ja quitinamit je'e,
ne'ertijoj ja winak in nerya'a' rbixic chique
ja rtzobal Dios.
2 Ja c'a Juan Bautista arja' c'o pa che' in
xekaj rbixic ruq'uin nojel ja samaj ja rmajon
rbanic ja Cristo. Ja c'a xuban, ec'o ca'i'
chique ja rdiscípulo arja' xerutakel ruq'uin
ja Jesús 3 in quewa' xbijel chique ri' chi
nequic'axaj tre: —¿La atat ja rat Cristo ja
bitajnak can chi natpi na owi nkaybej chi
na jun? ne'el chique. 4 Ja c'a discípulo ja
tok bitaj cumal ja binel chique rmal ja Juan
quewa' bix chique rmal ja Jesús ri':
—Jix, jebij tre ja Juan nojel ja nixtajini
nec'waxaj in nojel ja nixtajini netz'at tre
ja samaj ja nmajon rbanic ri'. 5 Ja moya'
neca'y chic. Ja maquecowini nebini nebin
chic. Ja rec'o itzel tak ch'a'c chiquij xet-
zuri. Ja tacona' nquic'axaj chi tzij. Ja cam-
naki' xec'astaji. Ja meba'i' majtajnak rbixic
chique ja utzlaj tzij xin totajem ja rtakonto

ja Dios. 6 In tebij tre ja Juan chakaja' chi
congana qui'il chique ja winak ja ma junwi'
ta nquena' rmal ja samaj ja nintajini nban.
Queri' tebij tre, ne'el chique ja discípulo
rxin ja Juan Bautista.

7 Ja c'a Jesús kas elem nqueban ja ca'i'
discípulo tok xumaj tzij cuq'uin ja winak tre
ja Juan Bautista:

—Ja Juan ja tok q'ueje' pa tak lugar ja kas
talan wi' ¿nak c'a tre tok xixbe ruq'uin chi
rtz'atic, la rmal ja Juan chi xa puersa cani'
jun aj nsi̲l rmal xcomel? 8 ¿Nak c'a tre tok
xixbe ruq'uin chi rtz'atic, la rmal ja Juan chi
congana rwekon ri' tre buen tak tziak ja ni-
mak rjil? Pro ixix bien ewotak chi ja winak
ja necojo buen tak tziak ja nimak rjil jari'
pa nimak tak jay quixin rey neq'ueje' wi'.
9 ¿Nak c'a tre tok xixbe ruq'uin chi rtz'atic,
la rmal ja Juan chi arja' jun profeta xin Dios?
Jari' ni katzij wi' chi profeta pro ma ruyon
ta ja chaka ta profeta ocnak wi'. 10 Queri'
nbij chewe como ja Juan arja' chomarsani ja
bey rxin ja Cristo ja cani' tz'ibtal can chipan
ja rtzobal Dios quewari': —Anin ntakel ja
ntajko'm chi nnabeyaj chawach utzc'a chi
arja' nerchomarsaj ja rabey. Queri' bitajnak
can rmal ja Dios tre ja Cristo. 11 Ni katzij
wi' ja xtinbij chewe ri', mta jun profeta
q'uejenak ta wawe' chwach'ulew ja nim ta
ruk'ij chwach ja Juan Bautista pro ja chipan
ja gobierno xin chila' chicaj jun winak
masqui xa ti sencillo pro más chi na nim
ruk'ij arja' chwach ja Juan. 12 Ja gobierno
xin chila' chicaj congana nqueban ja winak
trij in ja winak ja congana quigana ruq'uin
eje'e' congana nquetij quichok'ak' utzc'a
chi ne'oc chipan. Jari' majtajnakto rbanic
ja tok xumajto rsamaj ja Juan Bautista in
c'a nnajin na camic. 13 Ja gobierno xin chila'
chicaj bitajnakto cumal canojel ja rojer
tak profeta chi npi na in queri' bitajnakto
chakaja' chipan ja ley xin Dios ja tz'ibtal can
rmal ja Moisés pro ja tok peti ja Juan tri' c'a
bantaj wi' cumplir ja bitajnakto. 14 In wi c'ol
egana nec'waxaj tec'waxaj ja xtinbij chewe
ri', ja Juan arja' c'ari' ja rElías ja bitajnak can
chi npi na. 15 Bien c'a tewasaj ena'oj trij ja
c'a xinbij kaj chewe ri'.

16 ¿Bar c'a nenjunsaj wawa' ja winak ja
tinamit Israel? Cuq'uin ca'i' moc ac'ala'
nenjunsaj wi' ja quimajon tz'anem pa tak
c'aybal. Jun moc nquerak quechi' chiquij ja
jun moc chic: 17 —Ajoj kaban ja música xin
quicotemal pro ja rixix mta xajoj xeban, ma
xixquicot ta. In kaban chic jun xin bis in
nixtac'a xixbison ta chakaja', ni majun nak
ta newajo', neche'e ja rac'ala' chique ja jun
chic moc. 18 Ja winak nenjunsaj cuq'uin ja
rac'ala' ja ni majun nak ta ncajo' como ja
Juan Bautista tok arja' peti ma kas ta wa'
je'e cuq'uin ja winak in mta vino xutij in
rmalari' bix tre cumal ja winak chi c'o jun
itzel espíritu ocnak tre. 19 In xinpi chic anin
ja rin Alc'walaxel ja xinoc alaxic cuq'uin ja
winak, xinwa' cuq'uin ja winak in c'oli vino
xintij in rmalari' bix chwe cumal ja winak
chi xa in mun in xa in tijol vino in xa e
wamigo ja molol tak impuesto e cachbil ja
jule' chic ajmaqui'. Pro ja c'a ralc'wal Dios
eje'e' bien ch'obtajnak cumal chi ja Juan
Bautista rna'oj Dios ja nucoj in queri' chwe
anin rna'oj Dios ncoj chakaja'. Queri' xbij
chique ja winak.

****

20 Ja c'a Jesús arja' xumaj quinataxic ja
winak ja rec'o pa tak tinamit ja bar rbanon
wi' je'e nimak tak milagro. Arja' xbij
jule' cowlaj tak tzij chique rumac ja ma
quiq'uexon ta ja quina'oj in ma quiya'on
can ta ja ritzelal. Quewa' xbij chique ri':

21 —Congana lawulo' chewe ixix ja rix
aj Corazín in congana lawulo' chewe ixix
chakaja' ja rix aj Betsaida. Queri' nbij
chewe como congana nimak tak milagro
xinban chewach pro ni ma xeq'uex ta wi'
ja rena'oj. Ja nimak tak milagro xinban
chewach wixta ban chiquewach ja ritzel
tak winak ja raj Tiro in ja raj Sidón ojer
queq'uex ta c'ari' ja quina'oj in queya'
can ta c'ari' ja ritzelal, queban ta c'ari' ja
nquic'utbej qui' chi nti'on chique ja ritzelal
ja quibanon chipan ja quic'aslemal. 22 Pro
anin nbij chewe, ja tok xterila' ja nimlaj
k'ij xin juicio más chi na nim ja rpokonal
xtetij ixix chwach ja xtiquetij ja raj Tiro
in ja raj Sidón. 23 In ixix chakaja' ja rix aj
Capernaum, ja nech'ob ixix chi nixbe chila'
chicaj chi congana nya̲' ek'ij pro ja neban,
xa nixkaji, ja bar ec'o wi' ja camnaki' c'a tri'
nixekaj wi'. Queri' nbij chewe como con-
gana nimak tak milagro xinban chewach
pro ni ma xeq'uex ta wi' ja rena'oj. Ja
nimak tak milagro xinban chewach wixta
ban chiquewach ja ritzel tak winak ja raj

Sodoma ojer c'o ta c'ari' camic ja quitina-
mit, maquita c'ati. 24 Pro anin nbij chewe,
ja tok xterila' ja nimlaj k'ij xin juicio más
chi na nim ja rpokonal xtetij ixix chwach ja
xtiquetij ja raj Sodoma. Queri' xbij ja Jesús
chique.

****

25 C'ac'ari' ja Jesús arja' tzijon ruq'uin ja
Tatixel ja c'o chila' chicaj, quewa' xbij tre
ri':

—Nata', atat at Rajaw caj at Rajaw
rwach'ulew, congana nmaltioxij chawe
como ja winak ja nquech'ob kaj pa tak
canma chi congana cotak in congana
quina'oj ma chiquewach ta eje'e' ak'alasan
wi' nak rbanic nojel awa' ja nmajon rbanic
in nojel ja nmajon rbixic pro ja rak'alasan
wi', chiquewach ja winak ja quibanon
takno'y chawach. 26 Queri' abanon chique
Nata' como queri' ja ravoluntad, ne' tre.
27 In xbij chic chique: —Ni majun nak ta ja
maquita jachon pa nuk'a' rmal ja Nata'. Ni
majun nak ta otakyon ja kas mero rna'oj
ja Ralc'walaxel pro ja rotakyon xa ruyon ja
Dios ja Tatixel. In chakaja' ni majun nak ta
otakyon ja kas mero rna'oj ja Tatixel pro ja
rotakyon xa nuyon anin ja rin Alc'walaxel,
in ja rencha'on chi nk'alasaj chiquewach,
eje'e' cotak chakaja'. 28 Ewanojel ja congana
nixel c'ay chi rbanic cumplir ja rereligión
ja wi cani' cosnak chic ja rewí' ewanma
chuxe' jun nimlaj ijka'm nena' kaj, ja wi
queri' ebanon mejor ja neban, quixajo' in
tiyuke' ec'u'x wq'uin. Ja wi nyuke' ec'u'x
wq'uin, anin nya' chewe chi nxula'ni ja
rewí' ewanma. 29 C'oli nya' anin chi ekul,
ja tari' newijkaj in tetijoj ewi' trij ja nc'ut
anin chewach como anin c'o npaciencia
in c'o jun ch'uch'ujlaj anma wc'an. Ja
c'a wi newijkaj ja nya' anin chi ekul jari'
nxula'ni ja rewí' ewanma rmal. 30 Queri'
nbij chewe como ja nya' anin chi ekul mta
cosem rc'amonto chewe in ja rijka'm wxin
nya' chewij ma al ta rc'axic. Queri' xbij ja
Jesús.

12

1 Ja c'a Jesús e rachbil ja rdiscípulo, pa
jun xula'nbal k'ij quimajon binem chipan
jule' trigo. Ja c'a rdiscípulo chaka jalal
xemajtaj rmal rk'ak'anil quepan rmalc'ari'
tok quemaj rk'olic ja trigo in quetij. 2 Ja
c'a fariseo eje'e' tok xequetz'at quibij tre ja
Jesús:

—Pakasa' radiscípulo le', ja netajini
quimajon rbanic jala' xajan nbani pa tak
xula'nbal k'ij, xeche' tre. 3 Bix chique rmal
ja Jesús:

—¿La ma esiq'uin ta la'an chipan ja rt-
zobal Dios ja xuban ja rojer rey David ja
tok xuban jutij arja' majtaj rmal rk'ak'anil
rupan in ja re rachbil chakaja'? 4 Ja c'a
xuban, xoc chipan ja rochoch Dios in
xutij ja caxlanway ja parti'in chwach ja
Dios. Queri' xuban masqui jari' caxlanway
tz'ibtal chipan ja ley xin Dios chi xa queyon
sacerdote ja netijowi. 5 In ¿la ma esiq'uin
ta c'a chakaja' ja nbij ja ley chique ja sacer-
dote tre ja samaj nqueban chipan ja nimlaj
templo xin Dios chi eje'e' rjawaxic nesamaji
pa tak xula'nbal k'ij, maquexula'ni? Pro
xula'nbal k'ij c'a in nesamaji pro ma xajan
ta. 6 Ja c'a ranin nbij chewe chi anin más
chi na nim nuk'ij chwach ja nimlaj templo
xin Dios. 7 C'o jun tzij rbin can ja Dios
quewari': —Ja kas nwajo' chewe chi neban,
tepokonaj quewach ja winak, jari' más chi
na nc'atzini chwach ja netzujuj jule' sacri-
ficio chinwach, ne'e. Ja wixta ch'obtajnak
emwal ja nbij ja tzij ri' maquita xebij ari'
chi xajan ja queban ja ndiscípulo tok ma
xajan ta. 8 Queri' nbij chewe como ja ranin
ja rin Alc'walaxel ja xinoc alaxic cuq'uin
ja winak, pa nuk'a' anin c'o wi' ja nbani
chipan ja xula'nbal tak k'ij. Queri' xbij ja
Jesús chique.

****

9 C'ac'ari' xeli ja Jesús, be, xoc chipan ja
jay xin molbal ri'il quixin ja fariseo. 10 C'o
c'a jun achi siquirnak jun ruk'a'. Ja c'a
fariseo eje'e' quimajon rcanoxic rij rwach
ja Jesús nak ja nquichapbej rxin rmalc'ari'
tok quewa' quibij tre ri':

—¿La nuya' lugar chawe ja ley chi
ne'atzursaj yawa'i' pa tak xula'nbal k'ij?
xeche' tre. 11 Bix chique rmal ja Jesús:

—¿La c'o c'a jun chewe c'o ta jun rcar-
nelo ntzakel pa jul pa jun xula'nbal k'ij in
matuyic chi nlasajto chipan ja jul? 12 Pro
jun winak más chi na nim ruk'ij chwach
jun carnelo rmalc'ari' nbij chewe chi ja ley
nuya' lugar chake chi nkaban ja rutzil pa tak
xula'nbal k'ij, xeche'xi. 13 C'ac'ari' xbij tre ja
yawa':

—Tayuku' ja rak'a', ne' tre, in xuyuk ja
ruk'a' in tzuri, junan chic chi ca'i'. [14] Ja
c'a fariseo eje'e' xebe, xequimolo' qui' in
quemaj rch'obic nak nqueban tre ja Jesús
chi nquicamsaj.

****

[15] Ja c'a Jesús arja' rotak chi ncajo'
nquicamsaj, xelel chipan ja lugar in be. E
q'uiy ja winak xetre'el trij. Arja' xertzursaj
canojelal [16] in xbij chique chi majun bar ta
tri' nquitzijoj wi'. [17] Jawa' ja xuban ri' utzc'a
chi tri' bantaj wi' cumplir ja bitajnak can
ojer rmal ja Dios in xoqui ja profeta Isaías
chi rbixic quewari': [18] —Tetz'ata' mpe' ja
rajsamajel wxin ja ncha'on ri', arja' con-
gana nwajo', janila nquicot wanma trij.
Anin xtinya' tre ja rEspíritu Santo wxin in
arja' xtuc'ut ja bey xin Dios chiquewach
ja winak ja ma e aj Israel ta. [19] Ja tok
ntzijon cuq'uin ja winak arja' ma xtucoj
ta ja tzij ja xa ch'a'oj rc'amonto nixtac'a
xturak ta ruchi', matic'axaxi ja rukul chi
nat. [20] Ja winak ja congana lawulo' quibanon
in capujnak quec'u'x rmal, arja' maque-
ruyoj más, neruyic in neruto'. Niquirwari'
xtuban in rmal arja' tok xtoqui ja rbey
Dios pro chijutij xtoqui in nij arja' wi' ja
nch'ocmaji. [21] Arja' nekaj na rbixic cuq'uin
ja winak ja ma e aj Israel ta in eje'e' nyuke'
na quec'u'x ruq'uin, ne'e ja Dios.

****

[22] Ja c'a Jesús c'amarel jun achi chwach,
ja rachi moy in mem chakaja' in c'o jun
itzel espíritu ocnak tre. Xtzursaj ja rachi,
nca'y chic in ncowin chic ntzijoni. [23] Ja c'a
winak kas c'asc'o'i quetz'at pro ni canojel
in quewa' quibij ri':

—¿La maxta jala' ja Cristo ja Ralc'wal can
ja rojer rey David? xeche'e. [24] Ja c'a fariseo
eje'e' quic'axaj ja quibij ja winak in quewa'
quibij ri':

—Jala' rachi le' ja tok nerlasaj itzel tak
espíritu chique ja winak xa poder xin
Beelzebú nucoj ja jefe quixin ja ritzel tak
espíritu, xeche'e. [25] Pro ja c'a Jesús arja' bien
rotak ja quimajon rch'obic ja fariseo in xbij
chique:

—Ja gobierno xa nak ta chi gobierno'il, wi
xa división nuban chibil ri' jari' xa nyojtaji.
In queri' tre jun tinamit chakaja' in chique
jule' winak ec'o pa jun jay, wi xa división
nqueban chibil tak qui' jari' xa neq'uisi.
[26] In queri' c'a tre ja Satanás chakaja', ja
wi nerlasaj ja rach tak demonio jari' xa di-
visión nuban kaj tre arja' ruyon. Ja wi queri'
nuban, ja gobierno rxin ¿nak moda maquita
xtiq'uisi? [27] Ja rixix nebij chwe chi xa
poder xin Beelzebú ncoj ja tok nenlasaj ja
demonio pro ja rediscípulo ixix nequiwasaj
wa'an demonio chakaja' ¿la xc'a poder xin
Beelzebú nquecoj nech'ob ixix? Ja redis-
cípulo ixix eje'e' c'ari' xquek'alasani chi ma
katzij ta ja xebij chwe. [28] Ja ranin poder
rxin ja rEspíritu Santo xin Dios ncoj ja
tok nenlasaj ja demonio in wi queri' nban
tibij c'a tzij ari' chi ja gobierno xin Dios
kajnakto chic checojol. [29] Ja wi natekaj
ruq'uin jun achi congana rchok'ak' in wi
nach'ob chi nalasaj tre ja rnakun c'o pa
rochoch rjawaxic chi nabac' na nabey ja
rachi. Ja wi queri' naban jari' natcowini
nalasaj tre nojel ja c'o pa rochoch. Queri'
xinban anin tre ja Satanás chakaja'. [30] Ja
winak ja matiquecoj qui' wq'uin jari' xa
ruq'uin Satanás ja nc'ulel nquecoj wi' qui'
in chakaja' ja maqueto'o wxin chi quimolic
ja winak jari' xa nequichicaj.

[31] Rmalc'ari' tok anin nbij chewe, ja winak
masqui nqueban ja il mac xa nak ta chi
il maquil in chakaja' masqui nquibij jule'
tzij tre ja Dios ja xa ofensa rc'amonto tre
jari' c'o cuytajic trij. Pro ja wi nquibij jule'
tzij tre ja rEspíritu Santo in wi: —Xa itzel
ja nuban, wi neche' tre, jari' mta cuytajic
trij. [32] Ja wi c'o jun winak xa nak ta chi
winakil masqui arja' nbij jule' tzij tre ja
Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak,
jule' tzij ja xa ofensa rc'amonto tre, jari'
c'o cuytajic trij pro wi nbij jule' tzij tre ja
rEspíritu Santo ja xa ofensa rc'amonto tre
jari' ni mta wi' cuytajic trij nixtac'a chipan
awa' tiempo ja rokc'o wi' ri' in nixtac'a
chipan ja jun chic tiempo ja maja'n tipeti.

****

[33] Ja c'a wi nebij tre jun che' chi xa itzel
che' ¿nak c'a tre tok matebij tre chi xa itzel
rwach chakaja'? In wi nebij tre jun che' chi
utzlaj che' tebij c'a tre chakaja' chi utz ja
rwach nuya'. Queri' nbij chewe como ja jun
mocaj che', rumac ja rwach nuya' chewi'
tok notakixi nak chi che'al. [34] Ixix congana
itzel tak na'oj ewc'an, ix cani' jule' itzel
tak cumatz. Congana c'ayew xtelpi ta jule'
utzlaj tak tzij pan echi' como xa ix itzel tak

winak. Queri' nbij chewe como ja nojnak
pa tak ewanma jari' nelto pan echi'. 35 Jun
utzlaj achi utzil ja rc'olon pa ranma in tok
ntzijoni utzil rc'amonto ja nbij. Jun itzel
achi xa itzelal ja rc'olon pa ranma in tok
ntzijoni xa itzelal rc'amonto ja nbij. 36 Ja c'a
ranin nbij chewe, ja tok xterila' ja nimlaj k'ij
xin juicio nojel ja tzij ja quibij ja winak ja
chaka quigana quibij nequijacha' na cuenta
chwach ja Dios rmal. 37 Queri' nbij chewe
como ja tzij xebij wawe' chwach'ulew jari'
tzij noc na chewij chakaja' chi nk'etbex
tzij chewij nak xtiban chewe rmal ja Dios,
wi xquixrwasajel libre owi xquixrutakel
chipan ja rpokonal. Queri' xbij ja Jesús.

****

38 Ec'o c'a jule' maestro ja netijon quixin
ja winak tre ja ley xin Dios ja tz'ibtal can
rmal ja Moisés e cachbil jule' fariseo, eje'e'
quibij tre ja Jesús:

—Maestro, ja nkajo' ajoj chawe camic
tabana' jun milagro chikawach utzc'a chi
natkanimaj, xeche' tre. 39 Pro bix chique
rmal ja Jesús:

—Ja winak ja nec'utun chwe chi nban
jun milagro utzc'a chi ninquinimaj eje'e'
xa e itzel tak winak, xa quiya'on can ja
Dios. Pro ja milagro ja nquic'utuj jari'
ni matinban wi' chiquewach xarwari' c'o
jun ja milagro nbantaj na chiquewach, jun
milagro ja cani' xuban ja rojer profeta
Jonás. 40 Como cani' xuban ja Jonás ojer
oxi' k'ij in oxi' ak'a' q'ueje' chupan jun
nimlaj ch'u' in queri' c'a chwe anin chakaja'
ja rin Alc'walaxel ja xinoc alaxic cuq'uin
ja winak, oxi' k'ij in oxi' ak'a' ninq'ueje'
na chipan ja rwach'ulew chipan ja lugar
ja bar neq'ueje' wi' ja camnaki'. 41 Ja tok
xterila' ja nimlaj k'ij xin juicio ja rachi'i'
ja rec'o chipan ja tinamit Nínive ojer eje'e'
xqueyictaji ix cachbil ja rix tinamit Israel in
eje'e' ne'oc e k'etol tak tzij chewij. Queri'
nbij chewe como ja raj Nínive eje'e' tok
quic'axaj ja rtzobal Dios ja bix chique rmal
ja Jonás ojer q'uextaji ja quina'oj in queya'
can ja ritzelal. In ja camic nbij chewe,
anin más chi na nim nuk'ij chwach ja Jonás.
42 Ja tok xterila' ja nimlaj k'ij xin juicio ja
rixok ja reina rxin ja nación ja c'o pa sur
arja' xtiyictaji ix rachbil ja rix tinamit Israel
in arja' noc k'etol tzij chewij. Queri' nbij
chewe como jari' ixok arja' c'a c'a nat pi
wi' chi rc'axaxic ja rna'oj Dios ja yatajnak
tre ja rojer rey Salomón. In ja camic nbij
chewe, anin más chi na nim nuk'ij chwach
ja Salomón.

****

43 Jun itzel espíritu tok nel pa ranma jun
achi arja' nbe pa tak lugar ja bar mta wi'
ya', nercanoj jun lugar ja bar nxula'n wi'
pro matuwil ja lugar 44 in quewa' nbij ri':
—Ninmeloj chic jutij chipan ja wochoch ja
bar inelnakto wi' nabey, ne'e. Ja c'a tok
nekaj chic jutij ruq'uin ja rachi nutz'at ja
ranma cani' jun jay congana talani, josk'in
rpan in wekon chi utz. 45 C'ac'ari' nmeloj
chic jutij, ne'erc'ama' wuku' rach tak itzel
espíritu ja más chi na e itzel chwach arja'.
Ja c'a tok ne'urkaj ruq'uin ja rachi ne'oc
pa ranma chi e waxaki' in tri' neq'ueje'
wi'. Xc'a chewi' tok más chi na lawulo'
ja rc'aslemal ja rachi chwach ja nabey. In
queri' c'a xtiban ixix chewe chakaja' ja rix
tinamit Israel ja congana itzelal ebanon.

****

46 Ja Jesús c'a rmajon na tzij cuq'uin ja
winak, ja c'a rute' in ja re rch'alal ec'o chwa
jay in ncajo' netzijon ruq'uin. 47 In bix tre ja
Jesús:

—Pakasa' rate' in ja re awach'alal ec'o
chwa jay in ncajo' netzijon awq'uin, ne'xi.
48 Ja c'a Jesús xbij tre:

—Camic nch'ob chawach echinatak ja
nute' in echinatak ja wach'alal, ne' tre.
49 C'ac'ari' xeruc'ut ja rdiscípulo in xbij:

—Eje'e' c'awa' e'ocnak nute' in e'ocnak
wach'alal. 50 Queri' nbij chawe como xa nak
ta ja nbanowi rvoluntad ja Nata' ja c'o chila'
chicaj arja' c'ari' ocnak nuchak' owi wana'
owi nute', ne'e.

13

1 Chipan ari' k'ij xelel ja Jesús pa jay,
be chiya' in tri' xetz'abe' wi'. 2 Congana
e q'uiy ja winak xequimolo' qui' ruq'uin
rmalc'ari' tok arja' xoc chipan jun lancha
in tz'abe' chipan. Ja c'a winak xepe'e can
chiya' canojelal. 3 In xumaj tzij cuq'uin,
q'uiy rwach ja xbij chique pa c'ambal tak
tzij, quewa' xbij ri':

—C'o jun ajticola' be pa ticoj tijco'm pa
rchenoj. 4 Ja c'a tok xekaji xumaj rchicaxic
ja rija'tz. C'o c'a kaj pa bey in xepeti ja
tz'iquin, quetij. 5 C'o chic jule' kaji ja bar

c'o wi' abaj, xa xax ja rulew in chanim xelto
rmal. 6 Pro ja tok xelto ja k'ij, xc'atsaj in
tok q'uiswani chakij rmal como mta más ja
rc'amal. 7 C'o chic jule' kaj pa tak q'uix in
tok q'uiswani q'uiyi ja q'uix, xcamsaj ja ti-
jco'm. 8 Pro c'o chic jule' kaj pan utzlaj ulew
in wachini chi utz, ja jun chirwach ija'tz
c'oli xuya' jun ciento, c'oli xuya' sesenta in
c'oli xuya' treinta. 9 Bien c'a tewasaj ena'oj
trij ja c'a xinbij chewe ri', ne' chique.

****

10 Ja c'a rdiscípulo ja Jesús eje'e' xe'ekaj
ruq'uin in quewa' quibij tre ri':

—¿Nak tre tok xa c'ambal tak tzij nacoj
tok nattzijon cuq'uin ja winak? xeche' tre.
11 Ja c'a Jesús arja' xbij chique:

—Ja rixix yatajnak chewe chi newotakij
nak rbanic ja rawatal je'e tre ja gobierno xin
chila' chicaj pro ja chique ja jule' chic winak
le' eje'e' ma yatajnak ta chique. 12 Queri'
nbij chewe como ja winak ja c'o je'e yata-
jnak chique eje'e' nyataj na más chique in
tok nq'uiswani nuban q'uiy cuq'uin. Pro
ja c'a winak ja mta yatajnak chique pro
nquech'ob chi c'oli jari' nlasax chique. 13 Xa
chewi' tok ncoj c'ambal tak tzij tok nintz-
ijon cuq'uin ja winak le' como eje'e' c'o
quewach pro maticajo' nquetz'at ja nc'ut
chiquewach, c'o quixquin pro maticajo'
nquic'axaj ja nbix chique in ni matich'obtaj
wi' cumal. 14 Ja netajini nqueban jari' nban-
taj cumplir ja rbin can ja Dios cani' bitajnak
can ojer rmal ja profeta Isaías quewari':
—Ruq'uin ewxquin nec'waxaj na pro ni
matich'obtaj wi' emwal in ruq'uin ewach
netz'at na pro ni mta wi' nak ta newasaj
trij, ne'e. In jun chic xbij quewari': 15 —
Queri' nbij chique ja winak le' como ja
canma cowirnak in ja quixquin c'ayew chi
noc chipan ja nbix chique in ja quewach
xa quiyupun. Queri' nqueban como mta
quigana nquetz'at ja nc'ut chiquewach in
nixtac'a c'o ta quigana nquic'axaj ja nbix
chique in nixtac'a c'o ta quigana nquech'ob
pa tak canma ja nch'ob chiquewach in
nixtac'a c'o ta quigana chakaja' nemeloj
wq'uin utzc'a chi ncuy ja quil quemac, ne'e
ja Dios. Queri' c'a ja bitajnak can. 16 Pro ja
rixix congana qui'il chewe como netz'at ja
nc'ut chewach in nec'waxaj ja nbix chewe.
17 Queri' nbij chewe como ni katzij wi' ja nbij
chewe ri', e q'uiy ja rojer tak profeta in e
q'uiy ja jule' chic winak ja utz xetz'at rmal
ja Dios, eje'e' congana quiyarij quetz'at ta
ja cani' nixtajini netz'at ixix camic in con-
gana quiyarij quic'axaj ta chakaja' ja cani'
nixtajini nec'waxaj ixix camic.

18 Tec'waxaj c'a camic, anin nch'ob
chewach nak rc'amonto ja c'ambal tzij ja
xinbij chewe tre ja rajticola'. 19 Ja utzlaj tzij
ja nuc'ut chikawach nak rbanic ja gobierno
xin chila' chicaj, ja tok nel rbixic in tok
c'o jun nc'waxaj pro matich'obtaj rmal ja
c'a diablo npeti, nlasajel ja tzij ja ticon pa
ranma. Ja c'a ri' tibij tzij ja rija'tz ja kaj pa
bey. 20 Ja c'a rija'tz ja kaji ja bar c'o wi' abaj
jari' tibij tzij ja winak ja nquic'axaj ja utzlaj
tzij in chanim nquinimaj, congana nequicot
rmal. 21 Pro eje'e' e cani' jule' tijco'm ja
mta rc'amal, xa ti jurata nquinimaj. Ja
c'a tok xterila' ja c'ayewalaj tiempo ja tok
nmajtaj rbanic pokon chique ja winak rmal
ja rtzobal Dios eje'e' chanim nqueya' can.
22 Ja c'a rija'tz ja kaj pa tak q'uix jari' tibij
tzij ja winak ja nquic'axaj ja utzlaj tzij pro
tok nq'uiswani xa ja' nquibisoj chic ja xin
rwach'ulew in xa neban engañar rmal ja
meba'il. Rmalc'ari' tok xa ncami ja utzlaj
tzij ja c'o pa tak canma, mta rwach nuya'.
23 Pro ja rija'tz ja kaj pan utzlaj ulew jari' tibij
tzij ja winak ja nquic'axaj ja utzlaj tzij in
nch'obtaj cumal in c'oli rwach nuya' pa tak
canma. Eje'e' e cani' jule' chirwach ija'tz
c'oli xuya' jun ciento, c'oli xuya' sesenta
in c'oli xuya' treinta. Queri' xbij ja Jesús
chique.

****

24 In c'o chic jun ja c'ambal tzij xbij chique
quewari':

—Ja gobierno xin chila' chicaj queri'
rbanic cani' xuban jun achi xutic jule' utzlaj
ija'tz xin trigo pa rchenoj. 25 Pro ja winak ja
tok ekajnak chic chi waram peti ja rc'ulel
ja rachi, xurtica' jule' itzel ija'tz chicojol
ja trigo. Ja c'a tok tictaj can rmal meloji.
26 Ja c'a trigo xumaj q'uiyem in tok xumaj
k'enaric ja rwach tri' xotakix wi' chakaja'
ja jule' chic ja ticon chicojol chi xa itzel
tijco'm. 27 Ja c'a rajsamajela' eje'e' xebe
ruq'uin ja quipatrón ja ticowi ja utzlaj ija'tz,
xequibij tre:

—Kajaw ¿la ma utzlaj ija'tz ta c'a ja xatic
chipan ja rachenoj? ¿Nak moda tok c'o jule'

itzel tijco'm chicojol camic? xeche' tre. [28] In
bix chique:
—Jari' c'o jun nc'ulel ticowi, xeche'xi. Ja
c'a rajsamajela' eje'e' quibij chic jutij tre:
—¿La matawajo' c'a nokbe camic nek-
aboko'? xeche' tre. [29] In bix chic jutij chique:
—Jari' ma can ta, ma tebok ta, matzij
tuc'amto ja trigo tok xtebok. [30] Mejor
ch'enchila', tiq'uiy na chi ca'i' como ja tok
xterila' ja tiempo xin cosecha anin nbij na
chique ja xquesamaj chipan ja tiempo xin
cosecha: —Temolo' ruchi' nabey ja ritzel ti-
jco'm in texima' rpan pa tak manoja utzc'a
chi nporoxi. Pro ja trigo temolo' ruchi'
chakaja' in tec'olo', ninche' na chique.
Queri' ja c'ambal tzij xbij chique.

****

[31] In c'o chi c'a jun ja c'ambal tzij xbij
chique quewari':
—Ja gobierno xin chila' chicaj queri'
rbanic cani' jun ti chirwach mostaza
c'amarel rmal jun achi, xutic pa rchenoj.
[32] Jun ti chirwach mostaza más na tino'y
chwach ja jule' chic ija'tz pro ja tok nq'uiyi
más na nq'uiyi chwach jule' chic tijco'm,
noqui cani' jun mocaj che'. Rmalc'ari' ja tak
tz'iquin eje'e' nepeti, nurquibana' quesoc
pa tak ruk'a'. Queri' ja c'ambal tzij xbij
chique.

****

[33] In c'o chic jun ja c'ambal tzij xbij chique
quewari':
—Ja gobierno xin chila' chicaj queri'
rbanic cani' nuban jule' levadura ja nsapoji
caxlanway rmal in c'o jun ixok xuc'am,
xuya' chipan jule' k'or, oxi' pajbal harina
ocnak. Ja c'a tok q'uiswani ja levadura mta
ja maquita xekaj wi' tre ja k'or, congana
samaj chipan. Queri' ja c'ambal tzij xbij
chique.

****

[34] Ja Jesús, nojel ja tzij xbij chique ja winak
xucoj c'ambal tak tzij chi rbixic chique.
Ni majun nak ta xbij ta chique ja maquita
xucoj c'ambal tak tzij chi rbixic chique.
[35] Queri' xuban utzc'a chi tri' bantaj wi'
cumplir ja bitajnak can ojer rmal ja profeta
quewari': —Ja tok xquintzijoni, c'ambal tak
tzij ncoj. Ja rawatalto je'e ja tok maja'n
titz'ucarto ja rwach'ulew anin nk'alasaj na.
Queri' ja bitajnak can.

****

[36] C'ac'ari' ja Jesús xeruban can despedir
ja winak, be, xoc pa jay. Ja c'a rdiscípulo
eje'e' xe'ekaj ruq'uin in quibij tre:
—Tach'obo' chikawach nak rc'amonto ja
c'ambal tzij ja xabij tre ja ritzel tijco'm ja
tic chicojol ja trigo, xeche' tre. [37] Ja c'a Jesús
quewa' xbij chique ri':
—Ja nticowi ja utzlaj ija'tz jari' anin ja
rin Alc'walaxel ja xinoc alaxic cuq'uin ja
winak. [38] Ja chenoj jari' ja rwach'ulew.
Ja utzlaj ija'tz jari' ja rec'o pa rcuenta ja
gobierno xin chila' chicaj. Ja ritzel tijco'm
jari' ja rec'o pa rcuenta ja diablo. [39] Ja
ticowi ja ritzel tijco'm ja rc'ulel ja rachi jari'
ja diablo. Ja tiempo xin cosecha jari' ja
q'uisbal tak k'ij ja tok xquinpi chic jutij. Ja
nebanowi ja cosecha jari' ja ángel. [40] Cani'
nba̱n tre ja ritzel tijco'm nmo̱l ruchi' in
nporox pa k'ak' queri' c'a xtibantaj chique
ja winak chakaja' chipan ja q'uisbal tak
k'ij. [41] Ja c'a ranin ja rin Alc'walaxel ja
xinoc alaxic cuq'uin ja winak xquenutakto
ja ángel wxin, ne'urquichapa' canojel ja
winak ja rec'o chipan ja ngobierno ja xa
nequitakchi'ij ja cach tak winak chi rbanic
ja il mac, ne'urquichapa' chakaja' canojel
ja jule' chic winak ja xa e banol tak itzelal.
[42] Ja c'a tok nechaptaj cumal nequich'akijel
chipan jun nimlaj k'ak'. Ja c'a winak janila
chi ok'ej xtiqueban chipan ari' lugar in
xtiquicach'ach'ej cak'. [43] Tokoc'ari' ja winak
ja utz netz'a̱t rmal ja Dios eje'e' nyataj na
chique chi nqueban ja cani' nuban ja k'ij,
nech'a'an chipan ja gobierno xin Dios ja
Tatixel quixin. Bien c'a tewasaj ena'oj trij
ja c'a xinbij chewe ri'.

****

[44] In jun chic, ja gobierno xin chila' chi-
caj queri' rbanic cani' jun nimlaj meba'il
wawan, mukun chipan jun chenoj in chaka
jalal tok xiltaj rmal jun achi. Ja c'a rachi
xumuk can chic jutij, nmeloji, congana
nquicoti, nojel ja c'o ruq'uin nc'ayij in nu-
lok' ja chenoj ja bar c'o wi' ja nimlaj meba'il.

****

[45] In jun chic, ja gobierno xin chila' chicaj
queri' rbanic cani' nuban jun comerciante
ntajini ncanoj jule' abaj perla ne'xi, nimak
rjil. [46] Ja c'a tok xuwil jun ja perla ja más chi

na nim rjil be, in nojel ja c'o ruq'uin xc'ayij
in xulok' ja perla.

****

47 In jun chic, ja gobierno xin chila' chicaj
queri' rbanic cani' jun c'am nq'uia̱k pa
mar in ne'oqui ja ch'u' chipan pro nojel
quewach ja ch'u' ne'oc chipan. 48 Ja c'a
tok xenoji ja ch'u' chipan lasaxto chiya'.
Ja c'a xewasanto eje'e' xetz'abe'e, que-
maj quicha'ic ja ch'u'. Ja buen tak ch'u'
jari' xequec'ol pro ja mta ne'oc wi' xa
xequich'akijel. 49 In queri' c'a xtibantaji
chakaja' chipan ja q'uisbal tak k'ij, nepeti
ja ángel, ne'urquiwasajel ja ritzel tak winak
chiquicojol ja re utz 50 in nequich'akijel
chipan ja nimlaj k'ak'. Ja c'a winak janila
chi ok'ej xtiqueban chipan ari' lugar in
xtiquicach'ach'ej cak', ne'e ja Jesús chique
ja rdiscípulo. 51 C'ac'ari' xbij chic chique:

—¿La nch'obtaj emwal nojel ja xinbij
chewe? ne' chique.

—Nch'obtaji Kajaw, xeche' tre. 52 In xbij
chic jutij chique:

—Como nch'obtaj emwal rmalc'ari' nbij
chewe chi canojel ja maestro ja nquitijoj
qui' tre ja gobierno xin chila' chicaj eje'e'
e junan ruq'uin jun rajaw jay ja c'oli no-
jel ruq'uin ja nc'atzini, c'o c'ac'a, c'o ma
c'ac'a ta chakaja' in arja' nlasajto xa nak ta
nc'atzin tre chi ca'i'. Queri' ja xbij chique.

****

53 Ja c'a Jesús ja tok bitaj can rmal nojel
awa' ja c'ambal tak tzij ri' arja' xelel 54 in be
chipan ja rtinamit arja'. Ja c'a tok xekaji
xoc chipan ja jay xin molbal ri'il in xumaj
quitijoxic ja winak. Ja c'a winak congana
c'asc'o'i quic'axaj ja tijonem ja xuya' chique
in quewa' quibij chibil tak qui' ri':

—¿Bar c'a penak wala' ja rocnak tre jala'
jun achi le'? congana taka'an rna'oj in
congana nimak tak milagro nuban chakaja'.
55 Pro ¿la ma arja' ta c'ala' ja rc'ajol ja josol
che'? In ja rute' ¿la ma arja' ta c'a ja
rbina'an María? In ja rch'alal ¿la ma eje'e'
ta c'a ja Jacobo, José, Simón in Judas? 56 In
canojel ja rana' ¿la ma ec'o ta c'a chikacojol
chakaja'? ¿Bar c'a penak wi' nojel ja ntajini
nuban? 57 Queri' quibij, ni majun quigana
ruq'uin, xa pokon nquena'. Ja c'a Jesús arja'
xbij chique:

—Ni majun profeta xin Dios ja maquita
lok' nna'i xarwari' ma lok' ta nna'i cumal ja
rach aj tinamit in nixtac'a cumal ta ja rec'o
pa rochoch chakaja', ne' chique. 58 In xa ma
nim ta ja milagro xuban tri' rumac ja ma
xyuke' ta quec'u'x ruq'uin.

14

1 Chipan ari' tiempo nojel ja ntajini nuban
ja Jesús xekaj rbixic ruq'uin ja gobernador
Herodes. 2 Ja c'a Herodes arja' xbij chique ja
rajsamajela' ja rec'o ruq'uin:

—Ja rachi ja maxco' ntajini nuban arja'
Juan Bautista c'astajnakto chiquicojol cam-
naki' chewi' c'a tok ocnak tre ja nimak tak
poder ja ntajini nsamaj ruq'uin camic, ne'
chique. 3-4 Queri' xbij como bien rotak chi
arja' camsan rxin ja Juan Bautista tokori'
tok xutak rchapic, baq'ui in coj pa che'.
Queri' xuban tre rumac ja bix tre rmal ja
Juan Bautista chi: —Ma rubey ta abanon
chi ac'amon ja rawixnam, ne'xi. Como ja
Herodes arja' rc'amon ja rixnam rbina'an
Herodías, rxjayil jun rch'alal rbina'an Fe-
lipe. 5 Ja xuban ja Herodes nabey tok
maja'n ticamsaj ja Juan Bautista ni c'o wi'
rgana ncamsaj pro xa nxbej ri' chiquewach
ja winak como ja nquibij ja winak chi ja
Juan Bautista arja' jun profeta xin Dios,
neche'e. 6 Pro tok q'uiswani xcamsaj tokori'
tok xerila' ja k'ij ja nc'u̱l wi' rcumpleaños.
Ja Herodías arja' c'o jun ral xtan in xajowi
ja xtan chiquewach ja winak ja quimolon
qui' ruq'uin ja Herodes. Ja c'a Herodes arja'
congana xel ruc'u'x trij. 7 Rmalc'ari' tok
quewa' xbij tre ja xtan ri':

—Tac'utuj chwe xa nak ta nawajo', can
nya' chawe, ne' tre, in xuban jurar chi ni
nuya' wi' tre. 8 Pro ja xtan bix tre rmal
ja rute' nak ja xtic'utuj tre ja Herodes in
quewa' ja xc'utuj tre ri':

—Ja rwi' ja Juan Bautista taya'a' chwe pa
jun plato, ne' tre. 9 Pro ja c'a rey Herodes
congana junwi' xuna' pro como rbanon
chic jurar chiquewach ja rec'o ruq'uin pa
mesa chewi' tok xuya' orden chi nya̱' tre
ja xtan ja xc'utuj. 10 Xutak rcamsaxic ja
Juan pa che' chi nlasax rwi'. 11 Ja tok lastaji
ja rwi' ya'to chipan jun plato in xurjach
tre ja xtan. Ja c'a xtan arja' xuc'amel,
xerjacha' chic tre ja rute'. 12 Ja c'a rdis-
cípulo ja Juan tok quic'axaj chi camsaxi

eje'e' xebe, xequic'ama' ja rcuerpo in xe-
quimuku'. C'ac'ari' xebe, xequibij tre ja
Jesús ja bantaji.

****

13 Ja c'a Jesús tok xekaj rbixic ruq'uin ja
bantaji arja' xoquel pa jun lancha, xeryonaj
ri' chipan jun lugar kas talani ja bar ma
ec'o ta wi' winak. Pro ja winak tok xekaj
rbixic cuq'uin ja bar nbe wi' congana e q'uiy
chique xe'elel pa tak quitinamit, xebe chi
cakan chi nequiwila'. 14 Ja c'a Jesús tok
xelto chipan ja lancha xerutz'at ja winak chi
congana e q'uiy. Arja' xpokonaj quewach in
xertzursaj ja yawa'i' chique. 15 Ja c'a tok kaj
k'ij ja rdiscípulo ja Jesús eje'e' xebe ruq'uin
in quibij tre:

—Ja lugar ja rokc'o wi' ri' congana talani
in xuban hora, mejor ja naban, que'ataka'el
ja winak pa tak aldea chi nequilok'o' ja
nquetij, xeche' tre.

16 —Mta rjawaxic chique chi nebe, ixix
nixyo' chique ja nquetij, xeche'x rmal ja
Jesús.

17 —Pro mta nak ta kac'amonto xarwari'
jo'o' rkan caxlanway in e ca'i' cakan ch'u',
xeche' tre.

18 —Que'ec'ama'to, xeche'x chic rmal ja
Jesús. 19 C'ac'ari' xbij chique ja winak: —
C'o buen tak k'ayis le' tetz'ulbej, ne' chique.
C'ac'ari' xuc'am ja jo'o' rkan caxlanway e
rachbil ja ca'i' cakan ch'u', ca'y chicaj in
xmaltioxij tre ja Dios. Xuwech' ja caxlan-
way, xujach chique ja rdiscípulo in eje'e'
queya' chic chique ja winak. 20 Xewa'i pro ni
canojelal in xenoji chi utz. Ja c'a caxlanway
rachbil ch'u' mol ruchi' ja totaji, cablajuj
chacach xuban. 21 Ja xewa'i ec'o la jo'o'
mil pro xa queyon achi'i', aparte ixoki' in
ac'ala'.

****

22 C'ac'ari' ja Jesús xbij chique ja rdis-
cípulo:

—Puersa nixoquel chipan ja lancha,
nixbe chajuparaj ya', nixnabeyaj chinwach,
ne' chique, in xeruban can despedir ja
winak. 23 Ja tok xebantaj can despedir rmal,
arja' jote' chwach jayu' ruyon, xuwil jun
lugar ja bar nuban wi' oración. Ja tok xoc
ak'a' xa ruyon c'o tri'. 24 Ja c'a lancha kas
pa nc'aj ya' c'o chi wi', c'o jun nimlaj ik'
jaktajnakto chiquij ja rdiscípulo, matuya'
lugar chique chi nebini in ja nimak tak baloj
congana nuban tre ja lancha. 25 Ja c'a pa
rsakaric rmajon binem parwi' ya' ja Jesús,
xekaj chinakaj ja lancha. 26 Ja c'a rdiscípulo
tok quetz'at chi rmajon binem parwi' ya'
congana quixbej qui' rmal in congana capuj
quec'u'x:

—C'o taka'an jun xbinel, xeche'e, in que-
maj rakic quechi' rmal ja xbeben ri'il. 27 Ja
c'a Jesús xbij chique:

—Ma ticapuj ta ec'u'x, xwa'n anin, ma
texbej ta ewi', ne' chique. 28 Ja c'a Pedro
arja' xbij tre:

—Wajaw, ja wi katzij chi atat, tabij chwe
chi ninbin parwi' ya' chi ninbe awq'uin, ne'
tre.

29 —Catajo' c'a, ne'xi rmal ja Jesús.
C'ac'ari' ja Pedro xelto chipan ja lancha
in xumaj binem parwi' ja ya', be ruq'uin ja
Jesús. 30 Pro ja tok xutz'at ja ik' chi congana
nuban arja' congana xbej ri' rmal, xumaj
kajem xe' ya' in xumaj rakic ruchi':

—Wajaw, kato'o' ki', ne' tre. 31 Ja c'a Jesús
chanim xuyuk pon ruk'a', xuyic ja Pedro in
quewa' xbij tre ri':

—Achi, xa ma nim ta ja yukulbal ac'u'x
wq'uin ¿nak tre tok xuban ca'i' ac'u'x? ne'
tre. 32 Ja c'a tok xe'oc chipan ja lancha cami
ja ik'. 33 Ja c'a rec'o chipan ja lancha eje'e'
quemaj rya'ic ruk'ij, quewa' quibij tre ri':

—Ni katzij wi' chi atat ja rat Ralc'wal
Dios, xeche' tre.

****

34 Xe'elel, xe'ekaj chajuparaj ya', pa jun
lugar rbina'an Genesaret xe'ekaj wi'. 35 Ja
c'a rachi'i' ja rec'o chipan ari' lugar tok
queya' cuenta tre chi Jesús ja xekaj cuq'uin
eje'e' quitakla' rbixic chique canojel ja jule'
chic winak ja rec'o chipan ari' lugar in
canojel ja yawa'i' xequec'amel ruq'uin ja
Jesús 36 in quewa' quibij tre ri': —Tabana'
jun utzil chake, taya'a' jutz'it lugar chique
ja yawa'i' chi nquechapoc jutz'it ja ratziak,
mana xa jutz'it ruchi' ja nquechapoc,
xeche' tre. In queri' queban, canojel ja
xechapowi ja rtziak xetzuri.

15

1 Ec'o c'a jule' maestro ja netijon quixin ja
winak tre ja ley xin Dios ja tz'ibtal can rmal
ja Moisés e cachbil jule' fariseo, eje'e' epe-
nak pa Jerusalén, xe'ekaj ruq'uin ja Jesús in
quewa' quibij tre ri':

2 —¿Nak c'a tre tok ja radiscípulo atat
matiquinimaj ja costumbre quixin ja kati't
kamama'? como eje'e' tok newa'i ma-
tiquinimaj ja cani' nrajo' ja costumbre tre ja
ch'ajoj k'abaj, xeche' tre. 3 Ja c'a Jesús arja'
xbij chique:
—Pro ja c'a rixix chakaja' ma eniman ta
ja mandamiento xin Dios como c'o jule'
costumbre necoj chibil tak ewi' ja xa nuyoj
ja mandamiento. 4 Queri' nbij chewe como
ja Dios c'o jun mandamiento rya'on chewe,
quewa' nbij ri': —Lok' que'ana'a' ja ratata'
ate', ne'e. In jun chic mandamiento rya'on
chewe quewa' nbij ri': —Ja wi c'o jun xa itzel
ntzijon tre ja rtata' owi rute' jari' puersa
ncamsaxi, ne'e. 5 Pro ja rixix xa ma lok' ta
ne'ena' como quewa' ja tijonem neya' ri':
—Ja wi nabij tre atata' owi ate': —Camic
maquincowini natnuto' tre ja c'o rjawaxic
chawe como nbin chic tre ja Dios chi rxin
chic arja' ja c'o wq'uin, wi natche' tre,
6 jari' ma rjawaxic chi ta chi nato' tre ja c'o
rjawaxic tre, nixche'e. Queri' ebanon, ja
mandamiento xin Dios, ixix ebanon tre ni
mta pro xa rumac ja recostumbre. 7 Caca'
epalaj, bien ntake' chewe ja binto chewe
ojer rmal ja profeta Isaías, quewa' xbij
ri': 8 —Jawa' winak ri' xa chi quechi' c'o
wi' tok nqueya' nuk'ij, ja canma c'a c'a
nat c'o wi' chwe. 9 Ni majun noc wi' ja
tok nqueya' nuk'ij, ja tijonem nqueya' rt-
zobal Dios neche' tre, pro xa mandamiento
quixin winak. Queri' ja binto chewe rmal ja
rIsaías, ne'e ja Jesús chique.
10 Ja c'a Jesús arja' xumaj chic tzij cuq'uin
ja winak, quewa' xbij chique ri':
—Tec'waxaj ja xtinbij chewe ri', kas ta
xtich'obtaj emwal. 11 Ma ja ta ja noc pan
achi' ja ntz'ilorsani ja rawanma pro ja
ntz'ilorsan rxin jari' ja nelto pan achi', ne'
chique. 12 Ja c'a rdiscípulo eje'e' xetiloc
ruq'uin in quibij tre:
—¿La awotak chi ja fariseo junwi'
quic'axaj ja xabij le'? xa pokon nquena'
rmal, xeche' tre. 13 In bix chique rmal ja
Jesús:
—Ja tijonem, xa nak ta chi tijonemal,
ja Nata' ja c'o chila' chicaj wi ma arja' ta
ticyon rxin jari' tijonem xa nyoji cani' nba̱n
tre k'ayis xa nboki. 14 Maxta quixocla' il
chiquewach ja fariseo le', eje'e' xa e cani'
moya' ja recuc'an chic jule' cach tak moya'.
Pro jun moy wi nrc'aj chic jun rach moy
xa netzakel pa jul chi e ca'i', queri' ja bix
chique. 15 Ja c'a Pedro xbij tre:
—Tach'obo' chikawach ja c'ambal tzij
xabij, ne' tre. 16 In bix chique rmal ja Jesús:
—Taka'an matich'obtaj emwal ixix
chakaja'. 17 ¿La matich'obtaj c'a emwal chi
ja noc pan achi' jari' nkaj chi apan in nelel
chic jutij? 18 Pro ja nelto pan achi' jari' pan
awanma nwinakarto wi' in jari' ntz'ilorsan
rxin ja rawanma. 19 Queri' nbij chewe como
pan awanma nwinakarto wi' ja ritzel tak
na'oj cani' tre banoj camíc, cani' tre tok c'o
jun natoc ruq'uin ja wi ma awixjayil ta owi
ma awachajil ta, cani' tre banoj alak', cani'
tre ja naya' testigo'il ja ma katzij ta in cani'
tre ja tok nabij jule' tzij tre ja Dios ja xa
ofensa rc'amonto tre. 20 Nojel awa' ritzelal
ri' jari' ntz'ilorsan rxin ja rawanma no ja
mataban ja costumbre tre ja ch'ajoj k'abaj
jari' mta moda xtitz'ilorsax ta ja rawanma
rmal. Queri' bix chique rmal.

****

21 C'ac'ari' ja Jesús xelel chipan ja lugar,
be cha jun lugar chic ja bar c'o wi' ja ca'i'
tinamit, jun rbina'an Tiro in jun rbina'an
Sidón. 22 Ja c'a tok xekaji chaka jalal tok c'o
jun ixok xekaj ruq'uin. Ja rixok cananea
ne'xi, in tri' c'o wi' chipan ja lugar ja xekaj
wi' ja Jesús. Arja' xurak ruchi' trij ja Jesús
in quewa' xbij tre ri':
—Wajaw, atat ja rat Ralc'wal can ja rojer
rey David, tapokonaj jutz'it nwach, c'o jun
wal ocnak jun itzel espíritu tre in congana
lawulo' nba̱n tre rmal, ne' tre. 23 Pro ja
Jesús ni majun nak ta xbij tre. Xepi c'a ja
rdiscípulo in quewa' quibij tre ri':
—Tabana' jun utzil, tabij tre ja rixok
chi nmeloji, congana nurak ruchi' chakij,
xeche' tre. 24 In bix chique rmal ja Jesús:
—Ja Dios xa ruyon cuq'uin ja tinamit Is-
rael inrtakonto wi', eje'e' e cani' tak carnelo
etzaknak, xeche'x rmal. 25 Pro peti ja rixok,
xuque' chwach in xbij tre:
—Wajaw, quinato'o', ne' tre. 26 Ja c'a Jesús
quewa' xbij tre ja nc'ambajbej rxin:
—Ma rubey ta xtic'am ta queway ja
ralc'walaxela' in xtiq'uiakel ta chiquewach
tak tz'i', ne' tre. 27 Ja c'a rixok xbij chic jutij
tre:
—Wajaw, ni katzij wi' ja nabij pro ja tak
tz'i' eje'e' nya̱' lugar chique cumal ja cajaw
chi nquetij ja rc'utal tak way ja ntzakel xe'

mesa, ne' tre. [28] In bix chic jutij tre rmal ja
Jesús:
—Ixok, congana taka'an nim ja yukulbal
ac'u'x wq'uin. Camic ntzuri ja rawal ja cani'
xac'utuj chwe, ne'xi rmal, in ni jari' hora
tzuri ja ral.

****

[29] Ja c'a Jesús xelel chipan ja lugar, be,
xekaj chuchi' ja ya' ja bina'an tre Galilea,
jote' chwach jayu', xuwil jun lugar ja bar
tz'abe' wi'. [30] Congana e q'uiy ja winak
xe'ekaj ruq'uin, equic'amonto je'e yawa'i'
cani' chique tak cojo, cani' chique moya',
cani' chique mema' in cani' chique ja ma
tz'akat ta je'e quek'a' owi cakan, in c'a ec'o
na más ja yawa'i', xe'equiya'a' chwach ja
Jesús in arja' xertzursaj. [31] Ja winak congana
c'asc'o'i quetz'at ja bantaji, ja mema' netz-
ijon chic, ja ma tz'akat ta je'e quek'a' owi
cakan xetzuri, ja tak cojo utz chic nebini,
ja moya' neca'y chic. Eje'e' congana queya'
ruk'ij ja Dios, jari' Dios rxin ja tinamit Israel.

****

[32] C'ac'ari' ja Jesús xersiq'uij pon ja rdis-
cípulo, quewa' xbij chique ri':
—Congana npokonaj quewach ja winak,
tuban oxi' k'ij queq'ueje' wq'uin in mchita
nak chi ta nquetij. Mta ngana nenutakel
ja maquita xquewa'el, matzij xa quetujkar
pa bey rmal wa'al, ne' chique. [33] Ja c'a
rdiscípulo eje'e' quibij tre:
—Jawa' lugar ja rokc'o wi' ri' congana
talani ¿bar c'a nekac'ama' wi' ja xtiquetij ja
winak le'? como congana e q'uiy, xeche' tre.
[34] —¿Jaru' rkan ja caxlanway c'ol
ewq'uin? xeche'x rmal ja Jesús.
—Wuku' rkan rachbil jun ca'i' cakan
ch'u' chakaja', xeche' tre. [35] Ja c'a Jesús
xbij chique ja winak chi netz'abe' kaj pa
tok'ulew. [36] C'ac'ari' xuc'am ja wuku' rkan
caxlanway rachbil ch'u', xmaltioxij tre ja
Dios, xuwech' in xujach chique ja rdis-
cípulo. Ja c'a rdiscípulo eje'e' queya' chic
chique ja winak. [37] Xewa'i ja winak pro
canojelal in xenoji chi utz. Ja c'a caxlanway
rachbil ch'u' mol ruchi' ja totaji, wuku'
chacach xuban. [38] Ja xewa'i e quiji' mil pro
xa queyon achi'i', aparte ixoki' in ac'ala'.
[39] C'ac'ari' ja Jesús xeruban can despedir ja
winak, xoquel chipan ja lancha, be chipan
ja lugar rbina'an Magdala.

16

[1] Ec'o c'a jule' fariseo e cachbil jule' sa-
duceo, eje'e' xe'ekaj ruq'uin ja Jesús. C'oli
quic'axaj tre pro xa nquic'ambajbej rxin,
quewa' quibij tre ri':
—Tabana' jun milagro ja nc'utu
chikawach chi Dios yoyon chawe ja poder
ja c'o pan ak'a', xeche' tre. [2] In bix chique
rmal:
—C'oli neban je'e tok noc ak'a' quewa'
nebij ri': —Camic buena ja tiempo penak, ja
caj nc'utuwi, congana quiak, nixche'e. [3] In
c'o je'e ja pa tak sakaric quewa' nebij ri':
—Ja tre jun k'ij ri' ma buena ta ja tiempo
penak, ja caj nc'utuwi, congana quiak in
congana mukuli, nixche'e. Caca' epalaj,
ixix bien nch'obtaj emwal nak rc'amonto
ja netz'at je'e chicaj pro ja ntajini nuban
ja Dios chewach chipan ja tiempo ja rokc'o
wi' ri' jari' ni matich'obtaj wi' emwal nak
rc'amonto. [4] Ja winak ja nec'utun chwe chi
nban jun milagro utzc'a chi ninquinimaj
eje'e' xa e itzel tak winak, xa quiya'on
can ja Dios. Pro ja milagro ja nquic'utuj
jari' ni matinban wi' chiquewach xarwari'
c'o jun ja milagro nbantaj na chiquewach,
jun milagro ja cani' xuban ja rojer profeta
Jonás. Queri' bix chique rmal. C'ac'ari'
xelel chiquicojol in be.

****

[5] Ja c'a tok xe'ekaji chajuparaj ya' ja c'a
rdiscípulo eje'e' queya' cuenta tre chi mta
queway quic'amonto, quimestaj can. [6] Ja c'a
Jesús xbij chique:
—Kas bien tech'obo', kas tebana' cuenta
ewi' chwach ja levadura quixin ja fariseo
e cachbil ja saduceo, ne' chique. [7] Ja c'a
rdiscípulo eje'e' quemaj tzij chibil tak qui',
quewa' nquibij ri':
—Queri' nbij chake rumac ja mta way
kac'ampi ta, xeche'e. [8] Pro ja Jesús arja'
rotak ja quimajon rbixic in quewa' xbij
chique ri':
—Achi'i', taka'an ma nim ta ja yukul-
bal ec'u'x wq'uin. ¿Nak tre tok nebij:
—Taka'an mta way kac'ampi ta, kas nix-
che'e? [9] ¿Maja'n ek tich'obtaj emwal? ¿La
maturkaj c'a chewe ja xinban tre ja jo'o'
rkan caxlanway xenutzuk jo'o' mil achi'i'
tre? ¿In la maturkaj c'a chewe chakaja'
jaru' chacach totaji? [10] ¿La maturkaj
c'a chewe ja xinban chic tre ja wuku'

rkan caxlanway xenutzuk quiji' mil achi'i'
tre? ¿In la maturkaj c'a chewe chakaja'
jaru' chacach totaji? 11 ¿Nak c'a tre tok
matich'obtaj emwal ja xinbij chewe chi
neban cuenta ewi' chwach ja levadura
quixin ja fariseo e cachbil ja saduceo? Ma
rmal ta wa'an caxlanway xemestaj can
ja tok xinbij queri' chewe, ne' chique.
12 C'ac'ari' ch'obtaj cumal chi ja xbij ja Jesús
chi nqueban cuenta qui' chwach ja tijonem
quixin ja fariseo e cachbil ja saduceo, ma
ja ta ja levadura xin caxlanway nqueban
cuenta qui' chwach.

****

13 Ja c'a Jesús tok xe'ekaj chinakaj ja tina-
mit Cesarea ja c'o pa rcuenta Filipo arja'
xc'axaj chique ja rdiscípulo:

—Anin ja rin Alc'walaxel ja xinoc alaxic
cuq'uin ja winak ¿nak inocnak wi' ja nquibij
chwe ja winak? ne' chique. 14 Ja c'a rdis-
cípulo eje'e' quibij tre:

—Ec'oli nebin chawe chi atat at Juan
Bautista, jule' chic nebini chi at Elías in ec'o
chic jule' ja nebini chi at Jeremías owi at jun
chic chique ja rojer tak profeta, xeche' tre.

15 —Ja c'a rixix ¿nak nebij chwe, nak inoc-
nak wi'? ne'e. 16 Peti ja Simón Pedro, xbij
tre:

—Ja ratat at Cristo at Ralc'wal ja c'aslic
Dios, ne' tre. 17 Ja c'a Jesús arja' xbij tre:

—Congana qui'il chawe Simón ja rat
rc'ajol Jonás como ja c'a xabij kaj chwe ma
winak ta xek'alasan ta chawach, ja Nata'
ja c'o chila' chicaj arja' k'alasan chawach.
18 Anin nbij chawe chi atat at Pedro in parwi'
awa' ja jun abaj ri' xtintic wi' ja wiglesia
in ja camíc ni maticowin wi' trij. 19 Anin
c'o jule' lawe nya' na chawe rxin ja go-
bierno xin chila' chicaj. In xa nak ta ja
mataban permitir wawe' chwach'ulew jari'
ja matiban permitir chila' chicaj. In xa nak
ta ja naban permitir wawe' chwach'ulew
jari' ja nb<u>a</u>n permitir chila' chicaj, ne' tre.
20 C'ac'ari' xbij chique ja rdiscípulo chi ni
majun bar ta tri' nquibij wi' chi arja' ja
Cristo.

****

21 Ja Jesús, chipan ari' tiempo xumajto
rk'alasaxic chiquewach ja rdiscípulo chi
rjawaxic nbe na pa Jerusalén, quewa' xbij
chique ri':

—Nentija' na rpokonal pa quek'a' ja prin-
cipali' e cachbil ja jefe quixin sacerdote
e cachbil chakaja' ja maestro ja netijon
quixin ja winak tre ja ley xin Dios. Congana
lawulo' xtiban na chwe, nincamsax na in
chi rox k'ij ninc'astaj na, ne' chique. 22 Ja
c'a Pedro arja' xuchap chi ruk'a' in xumaj
rch'a'ic tre ja xbij:

—Dios ta xtipokonaj awach, ja xabij le'
mta moda xtibantaj ta, ne' tre. 23 Ja c'a Jesús
xuya' vuelta in xbij tre ja Pedro:

—Catel chinwach Satanás, atat xa at cani'
jun abaj ninapajsaj chipan ja bey nma-
jon. Queri' nbij chawe como ma queri' ta
nawajo' chwe chi nban ja cani' nrajo' chwe
ja Dios chi nban, xa junan ana'oj cuq'uin
winak, ne' tre. 24 C'ac'ari' ja Jesús xbij
chique ja rdiscípulo:

—Xa nak ta ja c'o rgana nyuke' ruc'u'x
wq'uin rjawaxic chi matuya' rgana ja tz-
abuklaj c'aslemal rc'an. Rjawaxic chakaja'
chi matipokonaj nutij ja rpokonal mwal in
ntre'el chwij. Jari' cani' jun cruz ny<u>a</u>' trij
pro matipokonaj nuc'am ja cruz, nrijkajel
in nbe ja bar necamsax wi'. 25 Queri' nbij
chewe como xa nak ta ja npokonaj nuya'
can ja rc'aslemal jari' ni matuwil wi' ja ut-
zlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij. Pro xa nak
ta ja matipokonaj nuya' can ja rc'aslemal
mwal jari' nuwil ja utzlaj c'aslemal ja mta
q'uisic trij. 26 Como cani' tre jun winak ¿nak
c'a nuch'ec trij wi xuch'ec nojel ja meba'il
rxin ja rwach'ulew pro wi ma xuwil ta ja
utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij? Ja wi
xutzak ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij
jari' mta jun meba'il ja xtilok'bej ta. 27 Queri'
nbij chewe como anin ja rin Alc'walaxel
ja xinoc alaxic cuq'uin ja winak ninpi chi
na jutij e wachbil ja ángel wxin, tokori' ja
gloria xin Dios congana nch'a'an chwij in ja
winak nunya'a' na rtojbalil chique chiqui-
jujunal ja queban wawe' chwach'ulew. 28 Ni
katzij wi' ja xtinbij chewe ri', ec'oli chewe
ja rec'o wawe' camic ri' c'a ec'as na ja
tok xtiquetz'at ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic
cuq'uin ja winak, arja' ocnak chic Rey in
xtumaj rbanic mandar chipan ja rgobierno.
Queri' xbij ja Jesús chique.

17

1 Ja c'a chi waki' k'ij ja Jesús xeruc'amel
ja Pedro e rachbil Jacobo in Juan ja rch'alal

ja Jacobo, xebe, xequiyonaj qui' parwi' jun
nimlaj jayu'. 2 Ja c'a rachbal ja Jesús xuq'uex
ri' chiquewach in ja rpalaj congana ruch'a'
cani' k'ij in ja rtziak congana sak xeli cani'
luz. 3 Chaka jalal tok winakar chiquewach ja
Moisés rachbil Elías, quimajon tzij ruq'uin
ja Jesús. 4 Ja c'a Pedro arja' xbij tre ja Jesús:

—Wajaw, congana qui'il ja rokc'o wi' ri'.
Ja wi c'ol agana atat nak tre makoq'ueje'
wawe' in nkaban oxi' tak jay, jun awxin atat,
jun rxin Moisés in jun rxin Elías, ne' tre.
5 C'a rmajon na tzij ja Pedro tok chaka jalal
c'o jule' sutz' congana ruch'a' xermujaj in
c'o jun kulaj tzijonto chipan, quewa' xbij
chique ri':

—Jawa' wari' jawa' chak'laj Walc'wal,
congana ninquicot trij, teya'a' ewxquin tre
nak ja nbij arja' chewe, ne'e. 6 Ja c'a rdis-
cípulo tok c'axtaj cumal ja bix chique rmal
ja kulaj eje'e' xejupe' pa tok'ulew, congana
quixbej qui'. 7 Ja c'a Jesús arja' tiloc cuq'uin,
xeruchap in xbij chique:

—Quixyictaji, ma texbej ta ewi', ne'
chique. 8 Ja c'a reje'e' tok xeca'y nojoj
mchita ja Moisés mchita ja rElías, xa ruyon
ja Jesús c'o can chic.

9 C'ac'ari' xebe, kas exulanto parwi' ja
jayu' ja tok bix chique rmal ja Jesús:

—Ni majun bar ta tri' xtebij wi' ja xetz'at,
c'a tokori' xtebij ja tok c'astajnak chic
chiquicojol camnaki' ja Ralc'walaxel ja xoc
alaxic cuq'uin ja winak, xeche'xi. 10 Ja c'a
rdiscípulo eje'e' quibij tre:

—Ja wi queri' nabij ¿nak c'a tre tok ja
maestro xin ley eje'e' nquibij chi ja rElías
rjawaxic chi arja' npi na nabey chwach ja
Cristo? xeche' tre.

11 —Ni katzij wi' nquibij chi ja' Elías npeti
nabey chi nurchomarsaj nojelal. 12 Pro
anin nbij chewe chi ja rElías arja' penak
chic pro eje'e' xa ma xch'obtaj ta cumal
nak ja rocnak wi' in xa queban tre nak
c'o quigana queban tre. In queri' xtiban
tre chakaja' ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic
cuq'uin ja winak, arja' nutij na ja rpokonal
pa quek'a' chakaja', ne'e ja Jesús chique.
13 Ja c'a rdiscípulo tok c'axtaj cumal ja xbij
chique eje'e' ch'obtaj cumal chi tre ja Juan
Bautista ntzijon wi' in ma tre ta ja rElías ja
kas ntzijon wi'.

****

14 Ja c'a tok xe'ekaji ja bar ec'o can wi' ja
winak c'o jun achi xurkaj ruq'uin ja Jesús,
xuque' chwach in quewa' xbij tre ri':

15 —Wajaw, anin c'o jun nc'ajol yawa',
tapokonaj jutz'it rwach como arja' c'o jun
yobil tre nuya' ataque tre in congana
lawulo' nuban rmal. Q'uiylaj mul banon tre
ch'akin pa k'ak' rmal in q'uiylaj mul ch'akin
pa ya' chakaja'. 16 Xinc'amto chiquewach
ja radiscípulo pro eje'e' ma xecowin ta
quitzursaj ta, ne' tre. 17 Ja c'a Jesús tok
c'axtaj rmal ja bix tre rmal ja rachi quewa'
xbij ri':

—Ixix ja rix tinamit Israel, ni taka'an mta
wi' yukulbal ec'u'x wq'uin, taka'an yojta-
jnak ja rena'oj. Taq'ue titzuri ja nsamaj
checojol, c'ayew chwe chi ncoch' más ja
matiyuke' ec'u'x wq'uin. Camic tec'ama'to
ja rala' wq'uin, ne' chique. 18 Ja c'a Jesús tok
c'amarto ja rala' ruq'uin xch'olij ja ritzel
espíritu ja rocnak tre. Ni xelel ja ritzel
espíritu pa ranma in ja rala' ni jari' hora
tzuri. 19 Ja c'a rdiscípulo ja Jesús eje'e'
quiyonaj qui' ruq'uin in quewa' quibij tre
ri':

—¿Nak tre ja rajoj ma xokcowin ta
kawasajel ja ritzel espíritu? xeche' tre.

20 —Rumac ja yukulbal ec'u'x wq'uin xa
ti ma nim ta chewi' tok ma xixcowin ta.
Como ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', ja
wi c'o yukulbal ec'u'x wq'uin, wi nsamaji
ja yukulbal ec'u'x ja cani' nuban jun ti
chirwach mostaza nixcowin c'ari' neban
jun nimlaj samaj. Cani' trewa' ja jun jayu'
ri', nixcowini nebij tre chi neli ja bar c'o
wi' in nbe cha jun lugar chic in nixrn-
imaj in mta nak chi ta ja maquita nix-
cowini neban. 21 Ja ritzel tak espíritu ja re
quitakala' jari' nc'atzin oración in nc'atzin
ayuno chi nelasbexi, xeche'xi.

****

22 Ja c'a Jesús c'o chic pa Galilea e rach-
bil ja rdiscípulo ja tok arja' xbij chic
chique: —Ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic
cuq'uin ja winak arja' njach na pa quek'a' ja
winak, 23 ncamsax na cumal pro chi rox k'ij
nc'astaji, ne' chique. Ja c'a reje'e' congana
xebison rmal ja bix chique.

****

24 Ja c'a tok xe'ekaj chipan ja tinamit Ca-
pernaum ec'oli winak ja nemolowi ja rim-
puesto ja nbe chipan ja caja rxin ja nimlaj

templo, eje'e' xe'ekaj ruq'uin ja Pedro in
quewa' quibij tre ri':
—Ja remaestro ixix ¿la matutoj ja rim-
puesto? xeche' tre.
25 —Nutoj nac'a, ne'e ja Pedro chique.
C'ac'ari' be ja Pedro, xoc chipan ja jay ja bar
c'o wi' ja Jesús. Ja c'a Jesús arja' k'ilon rxin
ja Pedro nabey, quewa' xbij tre ri':
—Simón ¿nak ja nach'ob atat, ja rey rxin
ja rwach'ulew chok chique nquic'utuj wi'
ja rimpuesto, la chique calc'wal o la chique
jule' winak chic? ne' tre.
26 —Chique ja jule' chic winak, ne'xi rmal
ja Pedro. Ja c'a Jesús xbij chic tre:
—Ja wi queri' nqueban ma rjawaxic ta
c'ari' chi nquetoj ja ralc'walaxela'. 27 Pro
como matikajo' nekaban ofender xa chewi'
tok nbij chawe, tac'ama'el ja rabak chap-
bal ch'u', jat chiya'. Ja c'a tok xcatekaji
taq'uiaka' ja rabak pa ya'. Ja nabey ch'u'
xtachap tajaka' ja pa ruchi' in tri' nawil wi'
jun pwok, ca'i' impuesto nutoj, nutoj wxin
anin in nutoj awxin atat chakaja'. Xtawasaj
ja pwok in najach chique ja molol impuesto,
ne' tre.

18

1 Jari' tiempo ja rdiscípulo ja Jesús eje'e'
xe'ekaj ruq'uin in c'oli quic'axaj tre que-
wari':
—¿Nak chake ja más nim ruk'ij ja tok
xtoqui ja gobierno xin chila' chicaj? xeche'
tre. 2 Ja c'a Jesús arja' xsiq'uij pon jun tac'al,
xuya' chiquicojol 3 in quewa' xbij chique ri':
—Ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', ja
wi mateq'uex ja rena'oj, wi maquixoqui ix
cani' tak ac'ala' jari' nixtac'a xquixoc ta
chipan ja gobierno xin chila' chicaj. 4 Xa
nak ta ja nuban tino'y chi noqui cani' ja jun
tac'al ri' ja c'ari' ja más nim ruk'ij chipan ja
gobierno xin chila' chicaj. 5 Ja tak ac'ala' ja
re quitakawa' xa nak ta xtic'ulu jun chique
in wi pa nubi' anin tok nuc'ul tibij c'a tzij
ari' chi anin ja ninruc'ul. 6 Pro congana
lawulo' chique xa nak ta ja xquetakchi'in
quixin awa' ja re takno'y ri' ja yukul
quec'u'x wq'uin, congana lawulo' chique
masqui xa ti jun chique ja nquitakchi'ij chi
rbanic ja il mac. Más na mejor nxim jun ca'
chi quekul chanim in neq'uiak pa ya' in ne-
jik'i chwach ja nquitakchi'ij jun chique wa'
ja yukul quec'u'x wq'uin. 7 Ja winak wawe'
chwach'ulew congana npokonaj quewach,
congana lawulo' quibanon rumac ja xa ne-
takchi'ixi chi rbanic ja il mac. Queri' nbij
chewe como wi ncajo' owi mani ni ne-
takchi'ix wi' pro congana lawulo' chique ja
netakchi'in quixin. 8 Rmalc'ari' nbij chewe,
ja wi c'o jun ek'a' owi jun ewakan wi xa
nixrtakchi'ij in nixrkajsaj chipan ja il mac
mejor ja neban, tekupijel in tech'akijel.
Como más na utz ja xa jun ek'a' owi xa
jun ewakan nixoc chipan ja utzlaj c'aslemal
ja mta q'uisic trij chwach ja ca'i' ek'a' in
ca'i' ewakan nixch'akix chipan ja k'ak' ja
ni mta wi' chupic trij. 9 In chakaja' wi c'o
jun panewach xa nixrtakchi'ij in nixrkajsaj
chipan ja il mac mejor ja neban, tewasajel
in tech'akijel. Como más na utz ja xa jun
panewach nixoc chipan ja utzlaj c'aslemal
ja mta q'uisic trij chwach ja ca'i' panewach
nixch'akix chipan ja k'ak' ja ni mta wi'
chupic trij. 10 Kas tebana' cuenta nak neban
chique wa' ja re takno'y ri', nixtac'a jun ta
chique xteban ta tre ni mta. Como anin
nbij chewe chi ja chila' chicaj ec'oli ja ángel
quixin in jari' ángel mta ari' ja maquita
yatajnak chique chi ne'ekaj chwach ja Nata'
ja c'o chila' chicaj. 11 Como ja ranin inpe-
nak chi quito'ic ja retzaknak, anin ja rin
Alc'walaxel ja xinoc alaxic cuq'uin ja winak.
12 ¿Nak nech'ob ixix trewa' ja xtinbij
chewe ri'? Tzuc'a c'o ta jun achi ec'o ta
jun ciento tak rcarnelo in ntzak ta c'a jun
chique. ¿Nak nuban ja rachi nech'ob ixix?
¿La maqueruya' can ja re noventinueve in
nbe pa tak k'ayis chi rcanoxic ja tzaki?
13 Queri' nuban in anin nbij chewe, ja wi
nuwil jari' más na nquicot rmal ja jun xuwil
chiquewach ja re noventinueve ja ma xet-
zak ta. 14 In queri' c'a tre chakaja' ja Tatixel
ewxin ja c'o chila' chicaj, ja rvoluntad arja'
nixtac'a c'o ta jun chique wa' ja re takno'y
ri' xtitz'ilox ta.

****

15 In jun chic chakaja', wi c'o jun
awach'alal xuban jun itzel chawe jat
ruq'uin, teyonaj ewi' ruq'uin in tach'obo'
chwach ja xuban chawe. Ja c'a wi
nch'obtaj rmal ja nabij tre xach'ec c'ari'
ja rawach'alal, xixtzur c'ari' ruq'uin. 16 Ja
c'a wi matich'obtaj rmal tac'ama'el jun owi
e ca'i' awachbil, jat chic jutij ruq'uin. Queri'
naban utzc'a chi nojel ja nbixi c'o jun owi
e ca'i' testigo ja nec'axani. 17 Ja wi ni mta

wi' rgana nuch'ob ja nquibij ja testigo tabij
c'a chique ja riglesia. Ja c'a wi ni mta wi'
rgana nuch'ob ja nquibij ja riglesia tabana'
c'a tre chi ma awachbil chi ta cani' naban
chique ja molol tak impuesto e cachbil ja
winak ja ma cotak ta rwach ja Dios. 18 Ni
katzij wi' ja xtinbij chewe ri', xa nak ta ja
mateban permitir wawe' chwach'ulew jari'
ja matiban permitir chila' chicaj in xa nak
ta ja neban permitir wawe' chwach'ulew
jari' ja nban permitir chila' chicaj. 19 Jutij
chic nbij chewe, mana xa e ca'i' chewe
wi xa junan nquech'ob tre ja nquic'utuj
pan oración jari' nc'axaxi ja coración in
ja nquic'utuj jari' nyataj chique rmal ja
Nata' ja c'o chila' chicaj. 20 Queri' nbij chewe
como ja tok ec'o ca'i' owi e oxi' ja quimolon
qui' pro wi pa nubi' anin tok quimolon qui'
jari' inc'o chiquicojol. Queri' xbij ja Jesús
chique. 21 Peti ja Pedro:

—Wajaw, ja wach'alal, wi q'uiylaj mul
nuban itzel chwe ¿jaru' mul ncuy? ¿La
sobre ari' ja wuku' mul? ne' tre ja Jesús. 22 In
bix tre:

—Ma ja ta nbij chawe chi wuku' mul ja
nacuy pro ja nbij anin chawe, wuku' mul chi
setenta ja nacuy. 23 Rmalc'ari' tok nbij jun
c'ambal tzij chewe ri'. Ja gobierno xin chila'
chicaj queri' rbanic cani' nuban jun rey tok
nchomij cuenta cuq'uin ja nesamaj ruq'uin.
24 Ja rey tok xumaj rbanic ja cuenta cuq'uin
c'o jun chique xeya' chwach, q'uiylaj mil
quetzal ja ruc'as c'o ruq'uin, c'ayew chi
naltaji. 25 Ja c'a rajc'as como maticowini
nutoj ja ruc'as chewi' tok c'o jun orden
xuya' ja rey, quewa' xbij ri':

—Mejor, tec'ayij ja rachi e rachbil rxjayil
in ralc'wal chakaja', in nojel ja c'o ruq'uin
tec'ayij chakaja'. Puersa ntojtaj na ja ruc'as,
ne'e. 26 Ja c'a rajsamajel arja' xuque' chwach
ja rey in quewa' xbij tre ri':

—Wajaw, tiq'ue jutz'it apaciencia wq'uin,
anin ntoj na nojel ja nuc'as, ne' tre. 27 Ja
rey congana xpokonaj rwach ja rajsamajel,
xsokpijel in xucuy ja ruc'as. 28 Pro jari'
ajsamajel tok xelel chaka jalal tok quec'ul
qui' ruq'uin jun chic rach ajsamajel in c'o
ruc'as ja rach ajsamajel ruq'uin pro xa jun
ciento quetzal ja ruc'as. C'ac'ari' xuchap
chi rukul:

—Tatojo' ja rac'as wq'uin, ne' tre. 29 Ja c'a
rach ajsamajel arja' xuque' chwach:

—Tiq'ue jutz'it apaciencia wq'uin, anin
ntoj na nojel ja nuc'as, ne' tre, 30 pro arja'
ma xrajo' ta. C'ac'ari' xuc'amel, xutak pa
che' in xbij tre chi c'a tokori' nelto pa che'
ja tok xtucoj ja ruc'as. 31 Ja jule' chic rach
tak ajsamajela' tok quetz'at ja bantaji eje'e'
congana junwi' quena', xebe ruq'uin ja rey,
xequibij tre nojel ja bantaji. 32 Ja c'a rey arja'
xutak rsiq'uixic in quewa' xbij tre ri':

—Atat congana at itzel ajsamajel, anin
xincuy nojel ja rac'as c'o wq'uin como
xac'utuj chwe chi npokonaj awach. 33 ¿Nak
c'a tre tok ma xapokonaj ta rwach ja
rawach ajsamajel ja cani' xinban anin
chawe, xinpokonaj awach? Queri' ja xbij
tre. 34 Congana yictaj ryewal ja rey, xujach
ja ritzel ajsamajel chique jule' chic winak
chi nutij pokon pa quek'a' in xbij tre chi
tri' nq'ueje' wi', c'a tokori' nel libre ja tok
xtutoj nojel ja ruc'as. Queri' nbij ja c'ambal
tzij. 35 In ja Nata' ja c'o chila' chicaj queri'
c'a xtuban chewe ixix chakaja' chejujunal
ja wi ma nojel ta ec'u'x ma nojel ta ewanma
ne'ecuy ja rewach'alal ja nqueban chewe.

19

1 Ja c'a Jesús tok bitaj can rmal nojel awa'
jule' tzij ri' xelel chipan ja departamento
Galilea in be cha jun lugar chic chajuparaj
binelya' Jordán ja c'o pa rcuenta Judea.
2 Congana e q'uiy ja winak xetre'el trij,
xe'ekaj chipan ja lugar in tri' xertzursaj wi'.

3 Ec'o c'a jule' fariseo xe'urkaj ruq'uin in
quewa' quibij tre ri' pro xa nquic'ambajbej
rxin:

—Ja ley xin Dios ja tz'ibtal can rmal ja
Moisés ¿la nuya' lugar tre jun achi chi
nujach can ja rxjayil ja tok c'oli xa nak ta ril
nuban ja rixok? xeche' tre. 4 In bix chique
rmal ja Jesús:

—¿La ma esiq'uin ta la'an chewi'
nak quibanic ja winak ja tok kas
xewinakarsaxto nabey? Ja Dios ja
winakarsan quixin, achi in ixok xer-
winakarsaj 5 in quewa' xbij ri': —Rmalc'ari'
ja rachi neruya' can ja rtata' rute', nquexim
qui' ruq'uin ja rxjayil in xa jun cuerpo
nqueban chi e ca'i', ne'e. 6 Queri' c'a rbanic,
ma e ca'i' chi ta, xa jun cuerpo quibanon. Ja
Dios como arja' bano jun chique maxta c'o
jun winak tijacho quixin. Queri' bix chique
rmal ja Jesús. 7 In quibij chic tre:

—Ja wi queri' nabij ¿nak c'a tre tok xuya'
jun mandamiento ja Moisés chi ja rachi
nuban jun wuj in ntz'ibaj chipan chi xajutij
nujach can ja rixok? xeche' tre. 8 In bix chic
chique rmal ja Jesús:

—Como congana cowirnak ja rewanma
chi rbanic ja ritzelal xa chewi' tok xuya'
lugar chewe ja Moisés chi ne'ejach can ja
rewixjayilal. Pro ma queri' ta bantajnakto
ja kas nabey. 9 Anin nbij chewe, jun achi
xa nak ta chi achi'al wi nujach can chijutij
ja rxjayil in ja rxjayil wi ma macunnak ta
ruq'uin jun chic achi in wi nuc'am chic jun
chic ixok jari' adulterio ja nuban. In wi c'o
jun achi nuc'am jun ixok jachon can jari'
achi adulterio ja nuban chakaja'. Queri' bix
chic chique rmal ja Jesús.

10 Ja c'a rdiscípulo ja Jesús eje'e' quibij tre:

—Ja wi matiya' lugar chique ja rachi'i'
chi nequeya' can ja quixjayilal mejor ja
nqueban, ma quequicanoj chi ta quixjayilal,
xeche' tre. 11 Pro ja Jesús arja' xbij chique:

—Pro ja queri' ma canojel ta ja rachi'i'
necowini nquinimaj pro ja yatajnak chique
chi nquinimaj xa queyon ari' ja nquinimaj.
12 Queri' nbij chewe como ec'oli winak ja ni
pa calaxic wi' chi ma yatal ta chique chi
nec'ule'e in ec'o chic jule' xa c'oli banon
chique chewi' tok ma yatal ta chique chi
nec'ule'e in ec'o chic jule', rumac ja samaj
nqueban pa rcuenta ja gobierno xin chila'
chicaj chewi' tok maquec'ule'e. Ja necowini
nquinimaj ja c'a xinbij kaj chewe ri' tiquin-
imaj, ne' chique.

****

13 Ec'o c'a jule' tak ac'ala' xec'amarel
ruq'uin ja Jesús utzc'a chi nuya' ruk'a' pa
quewi' in nuban orar pa quicuenta. Pro ja
rdiscípulo eje'e' xequich'olij ja rec'amyonel
quixin ja rac'ala'. 14 Ja c'a Jesús xbij chique:

—Teya'a' lugar chique ja tak ac'ala' quepi
na wq'uin, maxta ma teya' ta lugar chique
como ja winak ja re'ocnak e cani' tak ac'ala'
quixin c'a eje'e' ari' ja gobierno xin chila'
chicaj, ne' chique, 15 in xuya' ruk'a' pa
quewi' ja tak ac'ala'. C'ac'ari' xelel chipan
ja lugar.

****

16 Ja Jesús chaka jalal tok c'o jun c'ajol ala'
xekaj ruq'uin in quewa' xbij tre ri':

—Maestro, atat congana at utzlaj achi
¿nak chi utzilal nban anin utzc'a chi nyataj
chwe ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij?
ne' tre.

17 —¿Nak tre tok nabij chwe chi in ut-
zlaj achi? Xa jun ja utz, jari' Dios. Ja
c'a wi nawajo' chi nyataj chawe ja utzlaj
c'aslemal ja mta q'uisic trij tanimaj c'a ja
mandamiento xin Dios, ne'xi rmal ja Jesús.

18 —¿Nak chi mandamiento'il? ne'e ja
rala' tre. In bix chic tre rmal ja Jesús:

—Ma taban ta camíc, ma taban ta rij rwi'
ja rawixjayil owi awachajil, ma taban ta
alak', ma taya' ta testigo'il ja ma katzij ta,
19 que'animaj atata' ate'. In jun chic, ja cani'
nawajo' kaj awi' ayon queri' c'a tabana'
chique ja winak, que'awajo' chakaja', ne'xi
ja rachi. 20 In xbij chic tre ja Jesús:

—Jala' nabij le' ni nmajonto wi' rnimaxic
ja tok c'a in tino'y na. ¿La c'a c'o na ja ma
nbanon ta? ne' tre.

21 —Ja wi nawajo' nawc'aj jun c'aslemal ja
ni majun nak ta ja maquita tz'akat tre, ja
naban, jat, tac'ayij can nojel ja c'ol awq'uin,
ja c'a rjil taya'a' can chique ja tak meba'i'.
Ja wi queri' naban jari' c'oli ja rameba'il
nyataj na chawe chila' chicaj. In jun chic,
catoc ndiscípulo, jo' cattre' chwij, ne'xi. 22 Ja
tok xc'axaj chi queri' bix tre meloji, con-
gana nbisoni. Queri' xuban como congana
jun nimlaj meba'il ja c'o ruq'uin.

23 C'ac'ari' ja Jesús xbij chique ja rdis-
cípulo:

—Ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', jun
biyom congana c'ayew tre chi noc chipan
ja gobierno xin chila' chicaj. 24 In jun chic
nbij chewe ri', ja camello arja' nimlaj chicop
in congana c'ayew chi noc'o pa rchak jun
bak diso'mbal pro jari' ma c'ayew ta chwach
ja noqui jun biyom chipan ja gobierno
xin Dios, ne' chique. 25 Ja c'a rdiscípulo
tok quic'axaj ja bix chique congana junwi'
quena' in quic'axaj tre:

—Jun biyom wi c'ayew chi noc chipan
ja gobierno xin Dios ¿echinatak c'ari' ja
newilowi ja totajem xin Dios? xeche' tre.
26 Ja c'a Jesús arja' xertz'elwachij in quewa'
xbij chique ri':

—Ja winak ni maquecowin wi' xtiquecoj
ta qui' queyon chipan ja totajem xin Dios
pro ja Dios arja' ni majun nak ta ja maquita

ncowini nuban, ne' chique. [27] Ja c'a Pedro
arja' xbij tre:
—Ja c'a chake ajoj, nojel ja c'o kuq'uin
kaya'on can, okocnak adiscípulo, nij oktran
wi' chawij ¿nak c'a nkach'ec ari' trij? ne'
tre. [28] C'ac'ari' ja Jesús xbij chique:
—Ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', ixix
nixoc na wach k'etol tak tzij chipan ja c'ac'a
rwach'ulew. Tokori' tok xquinpi chic anin
ja rin Alc'walaxel ja xinoc alaxic cuq'uin ja
winak in c'o jun trono ja nintz'abe' chipan
ja nc'utu wxin chi congana nim nuk'ij. In
ixix chakaja' ja nij ixtran wi' chwij c'o
cablajuj trono nixtz'abe' chipan in nyataj
chewe chi nixoc k'etol tak tzij pa quewi'
ja winak ja cablajuj tribu* rxin ja tinamit
Israel. [29] In ja winak xa nak ta chi winakil
ja wi c'oli quiya'on can cani' tre cochoch
owi cani' chique quinimal owi quechak'
owi cana' owi cani' chique quitata' quete'
owi cani' chique quixjayilal owi calc'wal
owi cani' tre culew, ja c'a wi mwal anin ja
tok quiya'on can jari' más chi na q'uiy ja
xtiyataj na chique chwach ja cani' quiya'on
can. In chakaja' c'o jun herencia nyataj
chique jari' ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic
trij. [30] Xarwari' e q'uiy ja winak ja rec'amol
tak bey nabey pro jari' xa necanaj can pa
rq'uisbal in ja re tak q'uisbal eje'e' nec'amo
chic bey como cani' nuc'ut ja c'ambal tzij ja
xtinbij chic chewe ri'.

20

[1] Ja gobierno xin chila' chicaj queri'
rbanic cani' xuban jun tatixel jutij, pa jun
ak'abil chanim xelel, be chi quicanoxic jule'
rmoso chi nesamaj chipan ja rtijco'm. [2] Ja
trata xuban cuq'uin ja rmoso, jun quetzal
nuya' chique ja jun k'ij. Ja c'a tok tzur
trata rmal xerutak chipan ja rtijco'm. [3] A
las nueve chi lari' xelel, be pa c'aybal in
tri' xeruwil chi wi' jule' achi'i', mta nak
ta nqueban [4] in xbij chique: —Ixix chakaja'
jix, quixesamaj chipan ja ntijco'm in wotak
ja nixntojbej, ni utz wi' nban chewe, ne'
chique, in xebe. [5] Pa tak nc'ajk'ij lari' xelel
chic jutij in cani' xuban nabey ni queri'
xuban chic. Ja c'a tok a las tres chi la xelel
chic jutij ni queri' xuban chic chakaja'. [6] Ja
c'a tok a las cinco chi la chakaja' xelel chic
jutij in xeruwil chic jule' ja rachi'i', mta nak
ta nqueban in xbij chique:
—¿Nak tre tok wawe' ixc'o wi' chi jun k'ij,
ni majun nak ta neban? ne' chique.
[7] —Como mta nak ta nbin samaj chake,
xeche' tre.
—Ixix chakaja' jix, quixesamaj chipan ja
ntijco'm in wotak ja nixntojbej, ni utz wi'
nban chewe, ne' chic chique. [8] Ja c'a tok
xoc ak'a' ja rajaw tijco'm arja' xbij tre ja
rajsamajel ja pa'l chiquij ja moso:
—Que'asiq'uij ja moso in que'atojo'. Ja
xe'urkaji pa rq'uisbal eje'e' ri' ne'atoj
nabey, ja c'a xe'urkaji nabey pa q'uisbal
ne'atoj, ne' tre. [9] Ja xe'urkaji pa rq'uisbal ja
ra las cinco chi la xe'urkaji, ja tok xepeti ju-
jun quetzal ja ya' chique. [10] Ja kas e'urkajnak
nabey, tok xepeti, ja quech'ob eje'e' más
na nim netojbexi pro xa jujun quetzal ya'
chique chakaja'. [11] Ja tok jachtaj chique
ja quijil quemaj wixwotem trij ja rajaw
tijco'm:
[12] —Ja xe'urkaji pa rq'uisbal xa jun hora
xesamaji pro xa junan xokatojbej cuq'uin
pro ja rajoj makana' maquita jun k'ij xok-
samaji, janila xokcosi in katij rpokonal
chwa k'ij, xeche'e. [13] C'o c'a jun chique
quewa' bix tre ri':
—Amigo, anin ma itzel ta nban chawe,
ja trata kaban awq'uin jun quetzal ja rak'ij.
[14] Camic tac'ama'el ja rawajil in jat. Anin
nwajo' chi jun quetzal nya' trewa' jun achi
ri' ja xurkaji pa rq'uisbal ja cani' xinya'
chawe atat. [15] ¿La ma yatal ta c'a chwij
nach'ob atat ja nban tre ja npwok nak c'o
ngana nban tre? O ¿la maxta xa quiakir
awanma chiquij ja jule' rumac ja xinban
jun utzil chique? ne'xi ja moso rmal ja
rajaw tijco'm. [16] Queri' rbanic cani' nbij
ja c'ambal tzij, ja re c'amol tak bey nabey
eje'e' xquecanaj can pa rq'uisbal in ja re
tak q'uisbal eje'e' nec'amo chic bey como
e q'uiy ja nesiq'uixi pro xa ma e nim ta ja
necha'taj chiquicojol. Queri' xbij ja Jesús
chique.

****

[17] Ja c'a Jesús arja' rmajon bey, benak pa
Jerusalén, quiyonaj qui' cuq'uin ja cablajuj
discípulo in quewa' xbij chique ri':

* 19:28 Ja jujun tribu aj Israel tibij tzij eje'e' ri' winak ja resepon can cumal ja jujun rc'ajol ja Jacob.

18 —Bien tec'waxaj ja xtinbij chewe
ri', camic okbenak pa Jerusalén in ja
Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak
tri' ncamsax wi', njach na pa quek'a' ja jefe
quixin sacerdote e cachbil ja maestro ja
netijon quixin ja winak tre ja ley xin Dios
ja tz'ibtal can rmal ja Moisés. Ja c'a reje'e'
nquek'et tzij trij chi ncamsaxi. 19 Nquejach
na pa quek'a' ja winak ja ma e aj Israel
ta utzc'a chi nyok'i, nrapaxi in ncamsax
chwa cruz, in chi rox k'ij nc'astaj rwach,
ne' chique.
20 C'ac'ari' peti ja rxjayil Zebedeo erachbi-
lanto ja ral, xuque' chwach ja Jesús. Queri'
xuban como c'oli nrajo' nc'utuj tre.
21 —¿Nak nawajo' chwe? ne'xi rmal ja
Jesús.
—Ja tok xtoqui ja ragobierno atat xtaya'
ta jun orden chi eje'e' awa' ca'i' wal ri', jun
ntz'abe' pan awiquik'a' in jun chic ntz'abe'
pan awixcon, ne'e ja rixok tre. 22 Ja c'a Jesús
arja' xbij chique ja ral ja rixok:
—Ixix xa ma ewotak ta ja nixtajini
nec'utuj chwe. ¿La nixcowini xtetij ja
rpokonal ja cani' xtintij anin? Como ja
xtiban anin chwe cani' ninban bautizar
chipan jun nimlaj rpokonal. Ja c'a rixix ¿la
necoch' nixk'ax chipan? ne' chique.
—Nokcowini, xeche' tre. 23 In xbij chic
chique:
—Jari' ni katzij wi' chi netij na ja
rpokonal ja cani' xtintij anin in nixk'ax na
chipan ja rpokonal ja cani' xquink'ax anin
chipan chakaja'. Pro ja xec'utuj chwe le'
chi nixtz'abe' pa wiquik'a' in pa wixcon
jari' ma wq'uin ta anin c'o wi' como jari'
chomarsan chic rmal ja Nata' chok chique
xtiyataj wi', ne' chique. 24 Ja c'a lajuj chic
discípulo tok quic'axaj ja nquic'utuj ja ca'i'
ral ja rixok tre ja Jesús eje'e' congana pi
quiyewal chiquij. 25 Ja c'a Jesús arja' xer-
siq'uij pon in quewa' xbij chique ri':
—Ixix bien ewotak jani' nqueban ja
winak ja rec'o pa tak nación je'e ja c'o gob-
ierno pa quek'a', congana e nimak nquena'
in nqueban chique ja winak xa e cani'
quimoso. Ja nimak quek'ij eje'e' xa con-
gana nequeban mandar ja winak ja rec'o pa
quek'a'. 26 Pro ja chewe ixix mta moda ja
queri' ta xteban. Ja c'a neban, xa nak ta
chewe ja c'o rgana chi noc nim ruk'ij checo-
jol rjawaxic chi noc jun ilinel ewxin. 27 Xa
nak ta chewe ja c'o rgana noc jefe ewxin
rjawaxic chi noc emoso. 28 Cani' xuban ja
Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak,
arja' pi wawe' chwach'ulew pro ma rmal
ta chi nilix cumal winak pro jari' peti chi
arja' noc jun ilinel quixin ja winak. In peti
chakaja' utzc'a chi arja' nuya' ri' pa camíc in
ja rcamic e janila ja winak nerlok'bej chipan
ja quil quemac. Queri' xbij ja Jesús chique.

****

29 Kas quimajon elem chipan ja tinamit
Jericó, congana chi winak etran trij ja Jesús.
30 Ec'o c'a ca'i' achi'i' e moya', etz'ubul chi'
bey. Ja c'a tok quic'axaj chi Jesús ja nk'ax
pa bey eje'e' quemaj rakic quechi' trij:
—Kajaw, atat ja rat Ralc'wal can ja rojer
rey David, tapokonaj jutz'it kawach, xeche'
tre. 31 Pro ja winak quemaj quich'olixic:
—Xa jun quixq'ue wi', ma terak ta echi',
xeche'xi. Pro ja reje'e' xa más chi na querak
quechi' trij ja Jesús:
—Kajaw, atat at Ralc'wal can ja rojer rey
David, tapokonaj jutz'it kawach, xeche' chic
jutij tre. 32 Ja c'a Jesús arja' pe'i, xersiq'uij
pon in xbij chique:
—¿Nak newajo' chwe chi nban chewe?
ne' chique.
33 —Kajaw, ja nkajo' chi njaktaj ta ja
kawach, xeche' tre. 34 Ja Jesús arja' xpokonaj
quewach, xuchap ja quewach in ni jari' hora
jaktaji. Ja c'a tok jaktaj quewach rmal be in
ja reje'e' xetre'el trij.

21

1 Quimajon bey ebenak, xa chinakaj ja
tinamit Jerusalén ec'o chi wi' in xe'ekaj
chuchi' ja tinamit Betfagé ja bar c'o wi' ja
jayu' rbina'an Rjayu'al Olivo. Ja c'a Jesús
ec'o ca'i' chique ja rdiscípulo xerutak 2 in
quewa' xbijel chique ri':
—Jix ja pa tinamit le', chila' newil wi' jun
ti bur ximili rachbil ti ral. Que'equira'to in
que'ec'ama'to. 3 Ja wi c'oli nak xquixk'iloni
quewa' tebij tre ri': —Ja kajaw nec'atzin tre,
quixche' tre, in alnak nerya'la'to. Queri'
xbijel ja Jesús chique. 4 Nojel ari' ma chaka
ta bantaji, rumac chi tri' bantaj wi' cumplir
ja bitajnak can rmal ja profeta quewari':
5 —Ja winak ja rec'o chipan ja tinamit Sión
quewa' tebij chique ri': —Tetz'ata' mpe' le',
peti ja Rey ewxin, arja' matuya' ruk'ij, xa
trij jun ti bur tz'ubulto wi'. Ja ti bur c'a
ti co'l na, ral jun bur banol ijka'm, catche'

chique. Queri' bitajnak can rmal ja profeta.
6 Ja c'a rdiscípulo ja Jesús eje'e' xebe, xe-
quibana' ja bixel chique rmal. 7 Quec'amto
ja ti bur rachbil ja ti ral. Ja quitziak jari'
xequiwekbej, tz'abe'e ja Jesús trij in xumaj
binem. 8 Congana e q'uiy ja winak quesocla'
ja quitziak pa rubey ja Jesús in ec'o chic jule'
xequikupla'to rxak tak palma in queya' pa
rubey chakaja'. 9 Ja c'a re nabeyal chwach e
cachbil ja retran trij eje'e' congana nquerak
quechi' in quewa' nquibij ri':

—Dios, ko'ato'o' camic, peti ja Ralc'wal
can ja rojer rey David, arja' bendecido
amwal, arja' ja Cristo ja penak pan abi'
atat ja rat kajaw Dios. Ko'ato'o' camic Dios
ja ratc'o chila' chicaj. Queri' ja nquibij.
10 Ja c'a tok xoc chipan ja tinamit Jerusalén
xeyictaji ja tinamit pro canojel in quewa'
nquibij ri':

—¿Nak c'a chi achi'al ala' ja xurkaji le'?
xeche'e.

11 —Jala' Jesús ja profeta ja raj Nazaret ja
c'o pa rcuenta Galilea, xeche'xi cumal ja
winak.

****

12 Ja c'a Jesús arja' xoc chipan ja nimlaj
templo xin Dios in xumajto quilasaxic
canojel ja rec'o chipan ja quimajon
c'ayinem e cachbil chakaja' ja quimajon
lok'oj tak nakun. Ja quimesa ja q'uexol tak
pwok xch'akij pa tok'ulew in queri' xuban
tre chakaja' ja quich'acat ja nec'ayin tak
palomax. 13 In xbij chique:

—Ja rtzobal Dios quewa' tz'ibtal chipan
ri': —Ja wochoch anin jari' banbal oración,
ne'e ja Dios tre ja rtemplo pro ja rebanon
ixix tre xa jun lugar ja bar neq'ueje' wi'
alak'oma', ne'e ja Jesús chique.

14 Ec'o c'a tak moya' in tak cojo, eje'e'
xe'ekaj ruq'uin ja Jesús chipan ja templo,
ja c'a rarja' xertzursaj. 15 Ja c'a jefe quixin
sacerdote e cachbil ja maestro ja netijon
quixin ja winak tre ja ley xin Dios ja tz'ibtal
can rmal ja Moisés eje'e' quetz'at nojel ja
xuban ja Jesús ja congana nc'asc'o'i natz'at
in ec'o jule' ac'ala' xequic'axaj chakaja',
quimajon rakic quechi' chipan ja templo in
quewa' nquibij ri':

—Dios, ko'ato'o' camic, peti ja Ralc'wal
can ja rojer rey David, neche'e. In congana
pi quiyewal rmal ja quetz'at in ja quic'axaj
16 in quibij tre ja Jesús:

—¿La matac'waxaj c'a ja quimajon rbixic
chawe ja rac'ala' le'? xeche' tre.

—Nc'waxaj nac'a pro ja rixix ¿la mta c'a
jutij esiq'uin awa' ja tz'ibtal can chipan
ja rtzobal Dios ri'? —Dios, ja tak ac'ala'
e cachbil ja tak yaqui'a', atat aya'on pa
quechi' ja nquiyabej ak'ij in ni majun nak ta
falta tre ja nquiyabej ak'ij. Queri' ja tz'ibtal
can, ne'e ja Jesús chique. 17 C'ac'ari' xeruya'
can, be, xelel chipan ja tinamit, be c'a pa
Betania in tri' xewar wi'.

****

18 Ja c'a chi rcab k'ij ak'abil ntajini nmeloji
ja Jesús chipan ja tinamit Jerusalén, majtaj
rmal rk'ak'anil rupan. 19 In xutz'at pon jun
mocaj higuera, chinakaj chi' bey tiquil wi'
in be ruq'uin. Ja che' ni majun rwach,
xa ruyon ruxak in rmalc'ari' tok ja Jesús
quewa' xbij tre ja che' ri':

—Majutij xcatwachin ta, ne' tre, in jari'
hora chakiji ja che'. 20 Ja c'a rdiscípulo eje'e'
congana c'asc'o'i quetz'at in quibij tre:

—¿Nak tre c'ala', ni taka'an chakiji
chanim ja che'? xeche' tre.

21 —Ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', ja
wi c'o yukulbal ec'u'x ruq'uin ja Dios in wi
matuban ca'i' ac'u'x jari' nixcowini neban
ixix ja cani' xinban anin tre ja che' ri'. In
ma ruyon tari' pro nixcowini chakaja' nebij
trela' ja jun jayu' le' chi neli, nerq'uiaka'
ri' pa ya' in nbe, nixrnimaj. 22 Xa nak
ta ja nec'utuj pan oración wi yukul ec'u'x
ruq'uin ja Dios chi rc'utuxic jari' nyataj
chewe, xeche'xi rmal ja Jesús.

****

23 Ja c'a tok xe'ekaj chipan ja tinamit xo-
qui ja Jesús chipan ja nimlaj templo xin Dios
in xumaj quitijoxic ja winak. Kas rmajon
quitijoxic ja tok xe'ekaji ja jefe quixin sac-
erdote e cachbil ja principali' xin tinamit in
quibij tre:

—¿Nak atocnak wi' chewi' tok amajon
rbanic nojel awa' ja kamajon rtz'atic in nak
yoyon chawe chi naban? xeche' tre.

24 —Anin chakaja' c'oli nc'waxaj chewe.
Ja wi xtebij chwe ja xtinc'waxaj chewe ri'
anin chakaja' nbij chewe nak inocnak wi'
chi nmajon rbanic nojel awa' ja remajon
rtz'atic. 25 Camic tebij chwe, ja Juan Bautista
¿nak yo' tre ja rsamaj chi neruban bautizar
ja winak, la ja' Dios ja c'o chila' chicaj ja yo'

tre owi xa winak? xeche'xi rmal ja Jesús. Ja
c'a reje'e' quemaj tzij chibil tak qui':
—Ja wi xtikabij tre chi Dios yo' tre, arja'
nbij chake: —Ja wi queri' ¿nak c'a tre tok
ma xenimaj ta? ne' ala' chake. 26 In wi
xtikabij tre chi xa winak xeyo' tre jari' nak
la xtiban chake cumal ja winak como ja
chiquewach eje'e' ja Juan arja' jun profeta
xin Dios, xeche'e. 27 In quibij tre ja Jesús:
—Ma kotak ta nak yo' tre, xeche' tre.
—In nixtac'a anin ta chakaja' xtinbij ta
chewe nak inocnak wi' chi nmajon rbanic
nojel awa' ja remajon rtz'atic.

****

28 Ja c'a camic ¿nak nech'ob trij awa' ja
c'ambal tzij ja xtinbij chewe ri'? C'o jun
achi ec'o ca'i' rc'ajol, arja' be ruq'uin jun
chique ja rc'ajol in quewa' xbij tre ri':
—Nc'ajol, camic jat, catesamaj chipan ja
ntijco'm, ne' tre.
29 —Ma can ta, mta ngana ninbe, ne' tre
ja rtata'. Pro tok q'uiswani ti'on tre in
rmalari' xuq'uex ja rna'oj in be pa samaj.
30 Ja c'a tatixel arja' be chic ruq'uin ja jun
chic rc'ajol in cani' xbij tre ja jun rc'ajol
nabey queri' xbij tre chakaja' ja jun chic. In
xbij ja rala' tre ja rtata':
—Utz c'ari' ta', can ninbe, ne' tre, pro ma
xbe ta. 31 Camic tebij c'a chwe ¿nak chique ja
re ca'i' alc'walaxela' ja banowi ja rvoluntad
ja rtata'? ne'e ja Jesús chique.
—Jari' ja tzijon wi' nabey, xeche' tre. In
bix chic chique rmal ja Jesús:
—Ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', ja
molol tak impuesto e cachbil ja rixoki' ja
xa itzel quic'aslemal eje'e' ne'oc chipan
ja gobierno xin Dios nabey chewach ixix.
32 Queri' nbij chewe como ja Juan Bautista
arja' peti, xuc'ut chewach ja mero rbey Dios
pro ja rixix ma xenimaj ta. Pro ja molol
tak impuesto e cachbil ja rixoki' ja xa itzel
quic'aslemal eje'e' quinimaj. Ja c'a rixix
masqui xetz'at chi queri' queban pro ni
ma xti'on ta wi' chewe ja rewil emac, ma
xeq'uex ta ja rena'oj, ni ma xenimaj ta wi'
ja Juan.

****

33 Camic tec'waxaj chic jun ja c'ambal
tzij ja xtinbij chewe ri'. C'o jun tatixel
c'o jun rchenoj, uva rticon chwach. Xu-
coj pa q'uexton, xuc'ot jun jul chipan ja
bar nlasax wi' ja riya'l uva. Ja c'a chenoj
xuyic jun torre chipan ja nq'ueje' chajinel
parwi'. C'ac'ari' xuya' pa kajonem chique
jule' ajchonla'i' in be chipan jun tinamit
congana nat. 34 Ja tok nakajinto ja tiempo
ja xtiwachin wi' ja rtijco'm, arja' ec'o jule'
rmoso xerutakel cuq'uin ja rajchonla'i' chi
nequic'ama' ja renta. 35 Ja rajchonla'i' tok
xe'ekaji ja moso cuq'uin xequechap, jun
quesoc, jun quicamsaj in jun chic queq'uiak
tza'n abaj. 36 Ja c'a rajaw chenoj arja' ec'o
chic jule' rmoso xerutak pro más chi na
e q'uiy xerutak chiquewach ja cani' xebe
nabey, in cani' ban chique ja xebe nabey ni
queri' chic ban chique eje'e' chakaja'. 37 Ja
rajaw chenoj tok q'uiswani c'o jun rc'ajol
xutak cuq'uin in xbij kaj pa ranma: —
Como jawa' nc'ajol nqueban respetar awa',
ne'e. 38 Pro ja rajchonla'i' ja tok xekaji ja
ralc'walaxel cuq'uin quewa' quibij chibil
tak qui' ri': —Jala' ja rachi le' noc na pa
ruk'a' ja rulew ri' como herencia. Camic ka-
camsaj in noc pa kak'a' ajoj ja herencia rxin,
xeche'e. 39 C'ac'ari' quechap, quiwasajto
chipan ja chenoj in quicamsaj. Queri' nbij
ja c'ambal tzij. 40 Camic tebij c'a chwe,
ja rajaw chenoj ja tok xtipeti ¿nak nuban
c'ari' chique ja rajchonla'i' nech'ob ixix?
xeche'xi rmal ja Jesús.

41 —Arja' ni ma jutz'it npokonaj quewach
ala' ja ritzel tak winak nabij le', nercamsaj,
ja c'a rchenoj nuya' chic jutij pa kajonem
chique jule' chic ajchonla'i' ja cotak nquetoj
ja renta tok nerila' ja tiempo chi nquetoj,
xeche' tre. 42 Ja c'a Jesús arja' xbij chic
chique:
—¿La mta c'a jutij esiq'uin chipan ja rt-
zobal Dios jawa' jun tzij ri'? —Ja banol
jay c'o jun abaj ja mta quigana ruq'uin in
quech'a' pro jari' abaj cojon chic chi rbanic
ja jay, arja' ja más nim ruk'ij como arja'
nchapowi ja resquina'il. Jari' samaj kajaw
Dios banowi in kas nc'asc'o'i nkatz'at, ne'e.
43 Rmalc'ari' anin nbij chewe, ja gobierno
xin Dios nlasax na pan ek'a' ixix in ncoj
chic pa quek'a' jun chic tinamit ja cotak
nquisamajij utzc'a chi c'oli ja rutzil xin Dios
nuya'. 44 Xa nak ta ja xa junwi' nutz'at ja
rabaj ja xinbij chewe in xa nuban ofender
ri' rmal jari' cani' nuban jun achi nuchok'
rkan chwach jun abaj in nk'aji. In xa nak ta
ja nk'ẹt tzij trij rmal ja rabaj ja xinbij chewe
jari' cani' nuban jun achi ntzakto jun abaj

trij in nchictaj rmal, ne'e ja Jesús chique.
45 Ja c'a jefe quixin sacerdote e cachbil ja
fariseo ja tok quic'axaj ja c'ambal tak tzij ja
xbij ja Jesús bien ch'obtaj cumal chi eje'e'
ja xebixi. 46 Laj quechap chi nquecoj preso
pro xa nquixbej qui' chiquewach ja winak
como ja nquibij ja winak chi ja Jesús arja'
jun profeta xin Dios.

22

1 Ja c'a Jesús xumaj chic jutij tzij cuq'uin,
xumaj chic rbixic jun c'ambal tzij chique
quewari':
2 —Ja gobierno xin chila' chicaj queri'
rbanic cani' xuban jun rey, c'o jun rc'ajol
c'ule'e in xuban jun nimlaj wa'im rxin ja
c'ulbic. 3 Xerutak ja rmoso chi quisiq'uixic
ja winak ja rerbanon chic invitar tre ja
wa'im pro eje'e' ma xcajo' ta, mta quigana
xepeti. 4 Ja c'a rey xerutak jule' chic chique
ja rmoso in quewa' xbijel chique ri':
—Quewa' nebij chique ja winak ja ren-
banon chic invitar tre ja wa'im: —Jo', ja
kapatrón nbij chi xuban hora rxin ja wa'im.
Xerupoch' ja wacax in jule' chic chicop ja
congana e chak' chic, listo chic nojelal, jo'
ja pa wa'im, quixche' chique, ne'el ja rey
chique. 5 Pro ja c'a winak ja rebanon invitar,
ja tok xe'ekaji ja moso cuq'uin, eje'e' ma
xqueya' ta caso chique in junwi' xebe wi'.
Jun be, nertz'ata' rchenoj in jun chic be,
nerbana' ja rnegocio. 6 Ja c'a jule' chic
xequechap ja moso, lawulo' queban chique
in xequicamsaj. 7 Ja c'a rey tok xekaj rbixic
ruq'uin ja bantaji arja' congana pi ryewal,
xerutakel ja rsoldado, xequicamsaj ja cam-
sanela' in quiporoj ja quitinamit. 8 C'ac'ari'
xbij chique ja rmoso:
—Xurwila' ja hora chi nbani ja c'ulbic,
chomtajnak chic nojel. Ja winak ja xenuban
invitar xa ma yatal ta chique ja xquepi ta.
9 Ja c'a neban camic, jix pa tak bey, xa nak
ta chi winakil ne'ewil que'ebana'to invitar
chipan ja c'ulbic, ne'el chique. 10 Xe'elel ja
moso, xebe pa tak bey, xequemol ja winak
xa nak ta chi winakil wi utz ja quic'aslemal
owi xa itzel. Queri' queban, ja c'a winak ja
xebān invitar xenoji chipan ja lugar ja bar
nbān wi' ja c'ulbic.
11 Pro tok peti ja rey chi nerutz'at ja winak
ja rerbanon invitar c'o jun achi chiquicojol
ma ja ta tziak xin c'ulbic rcojon 12 in bix tre
rmal ja rey:
—Amigo ¿nak tre tok xatocto wawe' pro
mta wa'an tziak acojon rxin ja c'ulbic?
ne'xi, in ma xcanoy ta rmal nak ta xbij. 13 Ja
c'a rey arja' xbij chique ja ne'ilin quixin ja
rinvitados:
—Techapa' ja rachi le', texima' ruk'a'
rkan in teq'uiaka' chipan ja nimlaj
k'ekumal. Ja xquebe chipan ari' lugar janila
chi ok'ej xtiqueban in xtiquicach'ach'ej
cak', ne' chique. 14 Queri' rbanic como e
q'uiy ja winak ja nesiq'uixi pro xa ma e
nim ta ja necha'taj chiquicojol. Queri' ja
c'ambal tzij ja xbij ja Jesús chique.

****

15 Ja c'a fariseo eje'e' xebe, quech'ob rij
rwach nak nqueban tre ja Jesús utzc'a chi
c'o jun tzij nelto pa ruchi' in jari' tzij
nquichapbej rxin. 16 In xequetak ja quidis-
cípulo eje'e', xecachbilajel jule' chic winak
ja rec'o chipan ja partido rxin Herodes,
xebe ruq'uin ja Jesús. Ja c'a tok xe'ekaj
ruq'uin quewa' quibij tre ri':
—Maestro, ajoj kotak chi atat majutij
natz'ak ta tzij in chakaja' ja rbey Dios ama-
jon rc'utic chikawach ni utz wi' naban chi
rbixic. Ajoj kotak chi majun nak ta nacoj wi'
awi' como atat mta jun utz in mta jun itzel
natz'at. 17 Camic tabij chake nak nach'ob
trij ja xtikabij chawe ri'. Ja rimpuesto ja
nc'utux chake rmal ja César ja nimlaj rey
aj Roma ¿la rubey c'ari' chi nkatoj owi ma
rubey ta? xeche' tre. 18 Pro ja Jesús arja'
bien rotak ja ritzelal ja ncajo' nqueban tre
in quewa' xbij chique ri':
—Caca' epalaj ¿nak tre tok newajo'
ninec'ambajaj? 19 Tec'utu' chinwach jun
pwok ja ntojbexi rimpuesto, ne' chique. In
quec'ut ja pwok chwach.
20 —¿Chok xin ja wi'aj c'o chwach ja pwok
ri' in nak chok xin ja bi'aj tz'ibtal chwach
chakaja'? ne'e ja Jesús chique.
21 —Rxin César, xeche' tre.
—Ja rxin César tre César teya'a' wi', ja c'a
rxin Dios tre Dios teya'a' wi', xeche'xi rmal
ja Jesús. 22 Congana c'asc'o'i quic'axaj ja bix
chique, queya' can ja Jesús in xebe.

****

23 Jari' mismo k'ij chakaja' ec'o jule' sa-
duceo xebe ruq'uin ja Jesús. Ja saduceo

eje'e' matiquinimaj chi nec'astaji ja cam-
naki'. Ja c'a tok xe'ekaj ruq'uin quewa'
quibij tre ri':
24 —Maestro, ja Moisés arja' rbin can
chake chipan ja rtzobal Dios, ja wi c'o
jun achi ncami in mta jun ti ralc'wal
nq'ueje' can, ja wi c'o jun ruchak' owi rn-
imal rjawaxic chi nc'ule' ruq'uin ja rxjayil
nq'ueje' can. Ja c'a reje'e' tok nq'ueje' jun
ti calc'wal nquibij tre chi ja tac'al ralc'wal
ja camnak. 25 Queban c'a jutij ec'o wuku'
alaxic chikacojol, ja nabey winak c'ule'e pro
cami in majun ti ralc'wal q'ueje' can. Ja
c'a rch'alal c'ule' chic ruq'uin ja rixok ja
q'ueje' can. 26 Ja cani' xuban ja nabey winak
queri' chic xuban ja rucab, cam chic chwach
ja rixok in queri' xuban ja rox in queri'
queban chi e wuku', xecam chwach ja rixok,
ni majun calc'wal q'ueje' can. 27 Ja c'a tok
q'uiswani cami ja rixok chakaja'. 28 Camic
¿nak c'a nabij atat tre? Ja re wuku' alaxic
tok xterila' ja k'ij chi nec'astaj chipan ja
camíc ¿nak c'a rchajil ari' ja rixok chique
ja wuku' alaxic como xec'ule' ruq'uin chi e
wuku'? xeche' tre.
29 —Jala' ja nebij le' ma rubey ta como
ixix xa ma ch'obtajnak ta emwal nak ja
kas mero nuc'ut ja rtzobal Dios in nixtac'a
ch'obtajnak ta emwal chakaja' nak rbanic ja
poder rxin Dios. 30 Queri' nbij chewe como
ja tok nec'astaji ja camnaki' jari' mchita
c'ulbic chiquij tri', e cani' ángel chic xin
Dios ja rec'o chila' chicaj. 31 Ja Dios arja'
c'oli rbin can chewe chipan ja rtzobal tre ja
quic'astajic ja camnaki' ¿la ma esiq'uin ta
c'a? quewa' rbin can ri': 32 —Anin in Dios
rxin Abraham, in Dios rxin Isaac, in Dios
rxin Jacob, queri' ja rbin can. Ja tok queri'
nbij jari' nc'utbej chewach chi eje'e' masqui
ecamnak chic pro ja chwach Dios ec'asli,
xeche'xi rmal ja Jesús. 33 Ja c'a winak eje'e'
quic'axaj ja xbij ja Jesús in congana c'asc'o'i
quic'axaj ja tijonem nuya'.

****

34 Ja c'a fariseo tok xekaj rbixic cuq'uin
chi tz'apix quechi' ja saduceo rmal ja Jesús
eje'e' quemol qui' in xebe ruq'uin. 35 Ja c'a
tok xe'ekaj ruq'uin c'o jun chique arja' bien
rtijon ri' tre ja ley xin Dios ja tz'ibtal can
rmal ja Moisés in c'oli xc'axaj tre ja Jesús ja
nc'ambajbej rxin quewari':
36 —Maestro ¿nak ja mandamiento xin
Dios ja más na nim ruk'ij chipan ja ley?
queri' xbij tre. In bix tre rmal ja Jesús:
37 —Tawajo' ja Dios ja rawajaw pro nojel
ac'u'x tawajo', in nojel awanma in nojel
ana'oj tawajo' chakaja'. 38 Ja c'awa' ja nabey
mandamiento in chakaja' ja más nim ruk'ij.
39 Ja c'a rcab mandamiento xa junan ruq'uin,
quewa' nbij ri': —Ja cani' nawajo' kaj awi'
ayon queri' c'a tabana' chique ja winak
que'awajo' chakaja', ne'e. 40 Jawa' ca'i' man-
damiento ja xinbij chawe ri' jari' ocnak base
rxin nojel ja tz'ibtal can chipan ja ley in
nojel ja quitz'iban can ja profeta. Queri' ja
bix tre rmal ja Jesús.

****

41 Ja c'a fariseo eje'e' quimolon qui'
chwach ja Jesús in c'oli c'axax chique rmal
quewari':
42 —¿Nak nech'ob ixix trij ja Cristo, chok
alc'walaxel nech'ob ixix? xeche'x rmal.
—Ralc'wal can ja rojer rey David, xeche'
tre. 43 Ja c'a Jesús xbij chic chique:
—Ja wi queri' nebij ¿nak c'a tre tok ja
David Wajaw ne' tre ja Cristo? Tokori' xbij
ja tok xuban jutij uc'an rmal ja rEspíritu
Santo in quewa' xbij ri': 44 —Ja kajaw Dios
quewa' xbij tre ja Wajaw ri': —Cattz'abe'e
wawe' pa wiquik'a', wawe' natq'ueje' wi' in
nenucoj na pan awakan ja netzelan awxin,
ne' tre. Queri' rbin can ja David. 45 Ja c'a
David wi —Wajaw, ne' tre ja Cristo, tebij
c'a chwe camic ¿nak c'a tre tok nbix tre ja
Cristo chi xa ralc'wal can ja David? Queri'
xbij ja Jesús chique. 46 In ni majun chique
canoy ta rmal nak chi tzijal xbij chi ta tre.
In chakaja' jari' k'ij xumajto mchita nak chi
ta quic'axaj chi ta tre como xa nquixbej qui'
ja nak chi ta xtiquic'axaj chi ta tre.

23

1 C'ac'ari' ja Jesús xumaj chic tzij cuq'uin
ja winak in cuq'uin ja rdiscípulo chakaja',
quewa' xbij chique ri':
2 —Ja maestro e cachbil ja fariseo eje'e'
yatajnak chique chi nquech'ob chewach ja
ley xin Dios ja tz'ibtal can rmal ja Moisés.
3 Ja wi ley xin Dios ja nquec'ut chewach
teya'a' ewxquin tre nojelal ja nquibij chewe
in tenimaj. Pro maxta queri' ja rec'aslemal
ixix ja cani' quic'aslemal eje'e' como eje'e'
congana netzijon tre ja ley xin Dios pro xa

matiqueban cumplir ja nbij. 4 Queri' nbij
chewe como ja nqueban tre ja tijonem ja
nqueya' cani' nimak tak ijka'm nquichomij
ja congana rajlal, congana c'ayew chi ri-
jkaxic in nqueya' chiquij ja winak pro ja
reje'e' nixtac'a nquechap ta jutz'it ja ri-
jka'm tre jun rwi' quek'a'. 5 Pro xa nak ta ja
nqueban xa por interés, ja kas ncajo' chi utz
netz'at cumal ja winak. Cani' tre ja nqueya'
chi quipalaj in chi quek'a' ja tz'ibtali ja
rtzobal Dios chwach jari' más chi na nimak
nqueban tre. Queri' nqueban tre utzc'a
chi nquic'utbej qui' chiquewach winak chi
más chi na e utzlaj tak winak. In jun chic
nqueban, congana nqueban rbanic ja ruchi'
quitziak, más chi na nimak tak pleca nque-
coj tre. 6 In cani' tre tok neban invitar pa
nimak tak wa'im congana nel quec'u'x trij
ja tz'ulbal je'e ja más nimak ruk'ij in queri'
nqueban chakaja' ja tok nebe pa tak jay
xin molbal ri'il ja bar nc'axax wi' ja rtzobal
Dios. 7 In cani' tre ja tok nebin pa tak c'aybal
congana nel quec'u'x trij ja neban saludar
in tok —Maestro, Maestro, neche'x cumal
ja winak. 8 Pro ja rixix maxta congana tel
ec'u'x trij ja nbix maestro chewe como xa
jun ja Maestro ewxin jari' ja Cristo, ja c'a
rixix ix alaxic ewanojelal. 9 In como xa
jun Tatixel ewxin ja c'o chila' chicaj chewi'
tok nbij chewe chakaja' chi mta jun xtebij
ta Tatixel tre wawe' chwach'ulew. 10 In
chakaja' maxta congana tel ec'u'x trij ja
nbix jefe chewe como xa jun ja Jefe ewxin
jari' ja Cristo. 11 Ja checojol ixix ja noc ilinel
ewxin jari' ja más nim ruk'ij. 12 Xa nak ta ja
xa ruk'ij nuya' kaj ruyon jari' nerila' na jun
k'ij tok xtikaji in xa nak ta ja nuban tino'y
jari' nerila' na jun k'ij tok xtiya' na ruk'ij.

13 Pro congana lawulo' chewe ixix ja rix
maestro rxin ja ley xin Dios ja tz'ibtal can
rmal ja Moisés in chewe ixix ja rix fariseo,
caca' epalaj como ixix nixtajini netz'apij
quebey ja winak chiquewach utzc'a chi
maque'oc chipan ja gobierno xin chila' chi-
caj. Nixtac'a ixix ta ixocnak ta chipan
in nixtac'a neya' ta lugar chique ja winak
ja c'o quigana ne'oc chipan. 14 Congana
lawulo' chewe ixix ja rix maestro in chewe
ixix ja rix fariseo, caca' epalaj como ixix
kas k'alawachili nemaj chique ja malca'n
tak ixoki' ja tak cochoch, neban nimak
tak oración pro xa por interés tok neban.
Rmalc'ari' nbij chewe, ja tok xtik'et tzij
chewij más chi na jun nimlaj rpokonal xtetij
na. 15 Congana lawulo' chewe ixix ja rix
maestro in chewe ixix ja rix fariseo, caca'
epalaj como ixix congana netij ek'ij nixbe
nat nakaj chi rch'aquic jun winak chi noc
ewachbil chipan ja rereligión pro ja c'a tok
ewachbil chic xa más chi na ralc'wal diablo
chewach ixix rumac ja tijonem neya' tre.

16 Congana lawulo' chewe como ixix ix
c'amol tak bey quixin ja winak pro xa ix
moya' como ixix quewa' ja tijonem neya'
chique ri': —Ja tok naban jun juramento
wi nanataj ja nimlaj templo xin Dios chi
rbanic cumplir jari' ma rjawaxic ta chi na-
ban cumplir ja nabij pro ja wi nanataj ja oro
ja c'o chipan ja templo jari' puersa naban
cumplir ja nabij, taka'an nixche'e. 17 Ixix
xa ix moya', xa ix nacnak tak winak ¿la ma
ewotak ta c'a chi ja templo jari' más chi na
nim ruk'ij chwach ja oro ja c'o chipan ja
templo? como ja oro wixta ma chipan ta
ja templo c'o wi' xta c'a junan ari' ruq'uin
xa nak ta chi oro'il. 18 In jun chic ja nebij
chakaja' quewari': —Ja wi nanataj ja raltar
chi rbanic jun juramento jari' ma rjawaxic
ta chi naban cumplir ja nabij pro ja wi
nanataj ja rofrenda ja nya' parwi' ja raltar
jari' puersa naban cumplir ja nabij, taka'an
nixche'e chakaja'. 19 Xa ix moya', xa ix
nacnak tak winak ¿la ma ewotak ta c'a chi ja
raltar jari' más chi na nim ruk'ij chwach ja
rofrenda ja nya' parwi'? como ja rofrenda
wixta ma parwi' altar ta nya' wi' xta c'a
junan ruq'uin nakun je'e ari'. 20 Rmalc'ari'
anin nbij chewe, ja wi nanataj ja raltar
chi rbanic jun juramento jari' ma ruyon
ta altar nanataj pro ni rachbil ja rofrenda
nanataj ja c'o parwi'. 21 In chakaja' ja wi
nanataj ja templo chi rbanic jun juramento
jari' ma ruyon ta templo nanataj pro ni
rachbil ja Dios nanataj ja rbanon rochoch
tre ja templo. 22 In chakaja' ja wi nanataj
ja chila' chicaj chi rbanic jun juramento
jari' ma ruyon ta ja chila' chicaj nanataj
pro ni rachbil ja rtz'ulibal ja Dios ja nimlaj
Rey nanataj in ni rachbil ja Dios nanataj
chakaja' ja ntz'abe' chipan ja rtz'ulibal.

23 Congana lawulo' chewe ixix ja rix mae-
stro in chewe ixix ja rix fariseo, caca'
epalaj como ixix congana nixocla' il chi
rya'ic ja reprimisia pro c'a c'o na más nbij

ja ley xin Dios chi neban ja más chi na
rjawaxic chi neban pro jari' ni ma ebanon
ta. Congana ix conforme chi neya' eprim-
isia, neya' jule' ichaj cani' tre menta, cani'
tre anís in cani' tre comino, pro ja banoj
utzil jari' ni ma ebanon ta wi', matepokonaj
quewach winak in mateban cumplir ja net-
zujuj chakaja'. Pro jari' ni rjawaxic wi' chi
neban cumplir in ni rjawaxic wi' chakaja'
chi matetanba' rya'ic ja reprimisia. [24] Ixix
ix c'amol tak bey quixin ja winak pro xa
ix moya'. Ja remajon rbanic cani' nuban
jun achi rmajon wa'im, ec'o c'a jule' tak us
chaka jalal xekaj chipan ja nuti' cachbil jun
nimlaj chicop. Ja c'a rachi arja' nerlatz'uj
can ja tak us pro xa matocla' il chi rlasaxic ja
nimlaj chicop in xa matuna' nbe chi rukul.

[25] Congana lawulo' chewe ixix ja rix mae-
stro in chewe ixix ja rix fariseo, caca' epalaj
como congana nixocla' il chi rch'ajic rij tak
eplato in rij tak evaso chakaja' pro pa tak
ewanma cani' rbanic jun vaso ja congana
tz'il c'o chipan como nojnak tre ja nakun
je'e ja xa ewalak'anto como congana ix
muna'. [26] Fariseo, ixix xa ix moya', ja kas
rjawaxic chi neban nabey, ma tewalak'aj
chi ta nakun ja neya' chipan ja revaso in
chipan ja replato utzc'a chi ja rij ni katzij
wi' chi ch'ajch'oj chakaja'.

[27] Lawulo' chewe ixix ja rix maestro xin
ley in chewe ixix ja rix fariseo, caca' epalaj
como ixix ix junan ruq'uin ja quipanteón
camnaki' ja bien chuman rij in congana
buena ntz'ati pro xa nojnak quibakil cam-
naki' chipan in congana rchuwil. [28] In ni
c'a queri' ja rebanic ixix chakaja', nek'alasaj
ewi' chiquewach winak chi congana ix ut-
zlaj tak winak pro ja c'a rewanma jari' noj-
nak ja ritzelal chipan in mta ari' ja maquita
neban caca' epalaj.

[29] Lawulo' chewe ixix ja rix maestro in
chewe ixix ja rix fariseo, caca' epalaj como
ixix neban rbanic ja quipanteón ja rojer
tak profeta in newek ja lugar je'e ja bar
nenatax wi' ja jule' chic utzlaj tak winak
[30] in quewa' nebij ri': —Ja kati't kamama'
ojer eje'e' xequicamsaj ja profeta pro wixta
okc'ol ajoj tri' mta moda xekachbilaj ta
chi quicamsaxic, nixche'e. [31] Ja tok nebij:
—Kati't kamama', tok nixche'e, jari' noc
testigo'il chewij chi ixix ix calc'wal can ja
xecamsan quixin ja profeta. [32] Camic nbij
chewe, teq'uisa' c'a rbanic ja quiticon can
ja rewati't emama' ojer. [33] Congana ix itzel
tak winak, ix cani' jule' itzel tak cumatz
¿nak moda xteto' ewi' maquita xquixban
condenar chi nixtakel pa k'ak'? [34] Rmalc'ari'
ja tok nbij chewe chi ec'oli winak nenu-
takel checojol cani' chique profeta in cani'
chique jule' chic ja solo rna'oj Dios nquecoj
in cani' chique maestro. Ja c'a neban ixix
chique, ec'oli chique ne'erip chwach cruz,
ne'ecamsaj in ec'oli chique ne'erapaj pa tak
jay xin molbal ri'il ja bar nemol wi' ewi'
chi rc'axaxic ja rtzobal Dios in ne'esaluj.
Q'uiy ja tinamit nek'ax wi' emwal in nij
ixtran wi' chiquij chi quisaluxic. [35] Queri'
ja nbantaji utzc'a chi chewij ixix nkaj wi'
ja rtojbalil ja quicamic canojel ja utzlaj tak
winak ja recamsanto chwach ja rwach'ulew.
Ja kas nabey Abel ja camsaxi, congana utzlaj
winak ja rAbel. In ja c'a q'uisbex rcamsaxic
Zacarías ja rc'ajol Berequías. Ja Zacarías
arja' camsax cumal ja rewati't emama' in ja
camsax wi', chicojol ja templo in ja raltar
ja c'o chwach ja templo. [36] Ni katzij wi' ja
xtinbij chewe ri', nojel ja c'a xinbij chewe,
ja rtojbalil chewij ixix nkaj wi' ja rix tinamit
Israel.

[37] Ixix ja rix aj Jerusalén, anin congana
ninbison emwal. Ja profeta xin Dios xa
ne'ecamsaj. Ja c'a jule' chic ajsamajela' rxin
Dios ja netak ewq'uin xa ne'eq'uiak tza'n
abaj. Anin q'uiylaj mul xinwajo' ta xixnuto'
ta ja cani' nuban jun ac' nermutzej ja tak
ral xe' rupan pro ja rixix ma xewajo' ta.
[38] Camic bien tec'waxaj ja xtinbij chewe ri',
ja retinamit rachbil ja templo c'o chipan
jari' ya'on can chic rmal ja Dios, lawulo'
xtiban na tre in xa ntale' can. [39] Queri'
nbij chewe como ja camic matutz'at chic
ri' kawach ewq'uin, c'a tokori' nutz'at chic
jutij ri' kawach ewq'uin ja tok xterila' ja k'ij
tok quewa' nebij chic chwe ri': —Bendecido
ja Cristo ja penak pa rubi' ja kajaw Dios,
xquixche' chwe. Queri' xbij ja Jesús chique.

24

[1] C'ac'ari' xelto ja Jesús chipan ja nim-
laj templo xin Dios, kas rmajon binem ja
tok xetiloc ja rdiscípulo ruq'uin in quewa'
quibij tre ri':

—Tatz'ata' can mpe' ja templo le', con-
gana banon rbanic, xeche' tre. [2] Pro bix
chique rmal ja Jesús:

—Ja rixix nixtajini netz'at ja lale' pro
anin nbij chewe, jala' templo le' nerila' na
jun k'ij ja tok xtiyoji nojelal, ni majun abaj
xtirikla' chi ta ri', xeche'xi.
3 Ja c'a Jesús arja' tz'ubul parwi' ja ti jayu'
rbina'an Rjayu'al Olivo in ec'oli chique ja
rdiscípulo quiyonaj qui' ruq'uin in quibij
tre:
—Tabij chake ¿nak k'ij xtibantaji jala' ja
c'a xabij kaj chake le'? In chakaja' ¿nak chi
retalil nwinakari ja nc'utu rxin chi xajalal
maja'n catmelojpi chic jutij in ja tok xtiq'uis
awa' ja rwach'ulew ri'? xeche' tre. 4 Ja c'a
Jesús quewa' xbij chique ri':
—Kas tebana' jutz'it cuenta ewi', maxta
c'o jun quixbano engañar. 5 Queri' nbij
chewe como e q'uiy ja winak nepi na je'e
in xa queyon nquecoj qui' chi e Cristo,
quewa' nquibij chique ja winak ri': —Anin
in Cristo, neche' na chique, in e q'uiy ja
winak ja xquequeban engañar. 6 C'o nimak
tak ch'a'oj xtiban na nojel nat nakaj pro
ja tok xtekaj rbixic ewq'uin maxta texbej
ewi' rmal como ni rjawaxic wi' chi nban-
taj cumplir nojel awa' wari' pro jari' ma
q'uisbal rwach'ulew ta. 7 Queri' nbij chewe
como c'o je'e tinamit xtiyictaj na trij jule'
chic tinamit in chakaja' ja gobierno je'e
nyictaj trij jule' chic gobierno. In chakaja'
c'o nimak tak rc'ayewal xtiwinakar na pa
tak lugar je'e cani' tre nimak tak wa'al,
nimak tak yobil in cubarkan. 8 Nojel awa'
wari' xa majbal rxin ja nimak tak rpokonal.
9 Ja c'a rixix nixjach na pa quek'a' winak
chi nban pokon chewe in nixcamsax na.
Xa itzel nixtz'at na cumal ja winak ja rec'o
nojel tak nación pro mwal anin ja tok xtiban
queri' chewe. 10 Chipan ari' tiempo e q'uiy ja
winak ja xtiqueya' can ja yukulbal quec'u'x
ja c'o wq'uin in ec'oli ja cachbil xa neque-
jach pa quek'a' ja netzelan quixin, xa itzel
xtiquetz'at chic qui' chibil tak qui'. 11 In e
q'uiy ja winak ja newinakar na e profeta
neche'xi, pro ma katzij ta chi e profeta in e
q'uiy ja winak ja xquequeban engañar. 12 Ja
c'a ritzelal janila xtibe más pa nim in rmal
ja congana itzelal nbani xa chewi' ja tok e
q'uiy ja winak xa nchupi ja rajoben ri'il ja
c'o pa tak canma, xa nq'uisi. 13 Pro canojel ja
xtiquecoch' quewach chipan ja rpokonal in
ni matiqueya' can wi' ja yukulbal quec'u'x
wq'uin eje'e' ri' nquewil na ja totajem xin
Dios. 14 Ja c'a utzlaj tzij ja nc'amonto tre ja
gobierno xin chila' chicaj jari' nel na rbixic
nojel nat nakaj, nojel rwach'ulew nekaj wi'.
Nojel nekaj wi' rbixic utzc'a chi nquic'axaj
ja winak ja rec'o nojel tak nación. C'a
tokoc'ari' xtipeti ja q'uisbal rwach'ulew.
15 Rmalc'ari' nbij chewe, kas turkaj chewe
ja bitajnak can rmal ja rojer profeta Daniel.
Ja xbij ja Daniel chi nerila' na jun k'ij
ja tok c'oli ja npeti ja más chi na itzel
ntz'at rmal ja Dios. Ja c'a tok npeti
arja' npe'e chipan ja lugar santo in con-
gana camíc nuban. (Ja nesiq'uin awa'
jule' tzij ri' kas tiquiwasaj jutz'it quina'oj
trij.) 16 Jari', tok xtetz'at chi pa'l chic
chipan ja lugar santo, ja c'a neban, ja
rixc'o chipan ja departamento Judea mejor
quixanmaji, tewawaj ewi' pa tak c'achelaj.
17 Ja rixc'o parwi' terraza tri' mejor quix-
anmaji chakaja', ma quixkajpi chi ta pa
tak ewochoch chi rlasaxic ja remeba'il
pa jay, 18 in ja rixc'o pa tak chenoj tri'
mejor quixanmaji chakaja', ma quixmelojpi
chi ta chi ewochoch chi rc'amaric echa-
queta. 19 Anin congana npokonaj quewach
ja rixoki' ja xajalal maja'n queq'ueje' tak
cal tri' in chakaja' ja rec'o chic tak yaqui'a'
chwaquek'a'. 20 Tec'utuj tre ja Dios chi ma
pa rtiempo tew ta ja tok xterila' ja k'ij chi
nixanmaji in ma pa jun xula'nbal k'ij ta
chakaja'. 21 Queri' nbij chewe como c'o jun
nimlaj rpokonal npi na pro janila nim. Jaru'
pa tiempo tz'ucarnakto ja rwach'ulew mta
jun rpokonal penak ta ja más chi ta nim
chwach awa' ja nintajini nbij chewe ri' in
ni mchita wi' jun xtipi chi ta ja más chi
ta nim chakaja'. 22 Xarwari', xa pajtali ja
rtiempo. Ja c'a wixta maquita pajtali ja
rtiempo ni ta majun winak xtuto' ta ri'
chipan. Pro cumal ja winak ja recha'on
rmal ja Dios chewi' tok pajtali ja rtiempo.
23 Ja c'a wi c'o jun xtibij chewe chi: —Peti
ja Cristo, wawe' c'o wi' ri', wi ne'e, ma
tenimaj ta. Owi nbij chewe chi: —Quela'
c'o wi' le', wi ne'e, chakaja' ma tenimaj ta.
24 Queri' nbij chewe como ec'oli winak ja
nepi na, jule' xtiquecoj qui' chi e Cristo in
jule' xtiquecoj qui' chi e profeta xin Dios
pro ma katzij ta ja nquibij. Eje'e' c'o nimak
tak milagro xtiqueban, jutz'it laj nequeban
engañar ja winak ja recha'on rmal ja Dios
pro jari' mta moda xquequech'ec ta. 25 Bien

tebana' cuenta ewi' chwach ja wari' como
xinya' pon rbixic chewe. 26 Rmalc'ari' nbij
chewe, ja c'a wi ec'oli nebin chewe chi: —
Jo' mpe', peti ja Cristo, c'o jun lugar kas
talani, tri' c'o wi', wi neche'e, ma quixbe
ta. Owi nquibij chewe chi: —Jo' mpe', c'o
jun cuarto ja rwawan wi' ri', wi neche'e,
ma tenimaj ta chakaja'. 27 Queri' nbij chewe
como cani' nuban ja cayipa' tok nuq'uiak
ri' chicaj chaka bar ta tri' ntz'at wi' in
queri' c'a tre chakaja' ja Ralc'walaxel ja xoc
alaxic cuq'uin ja winak, ja tok xtipi chic jutij
wawe' chwach'ulew jari' mta bar ta tri' ja
maquita ntz'at wi'. 28 Ja juicio puersa nkajto
na ja cani' nqueban ja c'uch, xa bar ta tri'
c'o wi' ja camnak tak cuerpo tri' nekajto wi'.

****

29 Ja tok chaka maril xtoc'owi jawa' nimlaj
rpokonal ri' c'ac'ari' matica'y chic ja k'ij,
nk'ekumiri in matica'y chic ja ic' chakaja'.
Ja c'a ch'umil jari' netzakto in ja nimak
tak poder rxin ja caj nsil na. 30 C'ac'ari'
c'o jun retal nwinakar chicaj jari' retal ja
Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak
chi xajalal maja'n tipi chic jutij wawe'
chwach'ulew. Ja c'a winak ja rec'o nojel
tinamit wawe' chwach'ulew eje'e' nque-
maj na jun nimlaj bis, nquetz'at na ja
Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak,
arja' penak c'amonto rmal jule' sutz', janila
jun nimlaj poder c'o chic pa ruk'a' in
congana nim chic ruk'ij. 31 C'o c'a jun
trompeta nc'axax na congana nim rukul,
jari' nertakbejel ja ángel rxin chi nebe,
ne'equimolo' ja winak ja recha'on rmal pro
nojel rwach'ulew nebe wi' chi quimolic,
mta ja maquita xque'ekaj wi' chi quimolic.

32 Camic tewasaj c'a ena'oj tre jun che'
higuera jari' nc'ambej tzij chewach. Ja
higuera ja tok npulani c'o tak ruk'a'
nwinakari in ruxak chakaja' jari' retal
nuc'ut chewach chi xa nnakajinto ja
rtiempo c'atan. 33 In queri' c'a tre chakaja' ja
tok xtemaj rtz'atic nojel ja c'a xinbij chewe
jari' retal nuc'ut chewach chi ma nat chi ta
c'o wi' ja k'ij ja xec'waxaj chwe, congana
nakaj c'oto chi wi' tri'. 34 Ni katzij wi' ja
xtinbij chewe ri', ja tinamit Israel eje'e' c'a
ec'o na ja tok nbantaj cumplir nojel awa'
wari', ma chupnak ta quewach. 35 Ja caj in
rwach'ulew jari' xa nchup na rwach pro ja
ntzobal anin jari' ni matichup wi' rwach,
mta ari' ja maquita nbantaj cumplir.

36 Pro majun winak otakyon ja mero k'ij
in ja mero hora ja xtibantaji in nixtac'a
ángel ta chakaja' ja rec'o chila' chicaj pro
ja nata' Dios xa ruyon arja' ja rotakyon.
37 Xarwari', ja cani' bantaji ja pa rtiempo ja
Noé ojer queri' c'a xtibantaj chic chakaja'
ja tok xtipi chic jutij wawe' chwach'ulew ja
Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak.
38 Queri' nbij chewe como ja pa rtiempo ja
Noé, ja tok maja'n tipeti ja nimlaj k'ekaljab
ja winak xa banoj tak wa'im ne'ocla' wi' il
in banoj tak c'ulbic in nijawari' quimajon
rbanic ja tok xoqui ja Noé chipan ja nimlaj
lancha. 39 Ja c'a winak ni ma xquech'ob
ta wi' ja penak chiquij, c'a tokori' ch'obtaj
cumal ja tok peti ja nimlaj k'ekaljab chiquij,
congana lawulo' ban chique rmal ja ya' in
xejik'i canojelal. In queri' c'a tre chakaja' ja
Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak
ja tok xtipi chic jutij wawe' chwach'ulew,
c'a ja' xtiquena' ja winak tok xtipeti. 40 Ja
c'a tok xterila' ri' tiempo e ca'i' achi'i' xa
jun ec'o wi' pa chenoj tri', jun xtic'amarel
in jun xticanaj can chipan ja rpokonal. 41 In
chakaja' e ca'i' ixoki' ja xa jun ec'o wi'
quimajon que'em tri', jun xtic'amarel in
jun xticanaj can. 42 Rmalc'ari' nbij chewe,
quixc'asc'oti como anin in ewajaw in ma
ewotak ta nak k'ij xquinmelojpi chic jutij.
43 Pro bien teya'a' ewxquin tre ja xtinbij
chewe ri', jun rajaw jay ja tok nban alak'
ruq'uin, ja wixta rotak nak hora chi nekaji
ja ralak'om ruq'uin chak'a' nchajij ta c'ari'
rochoch, nc'asc'ot ta c'ari' in maquita nuya'
lugar tre ja ralak'om chi noc ta pa ro-
choch. 44 Rmalc'ari' nbij chewe, ni rjawaxic
wi' chi nixc'asc'ot ixix chakaja' como ja
Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak
arja' chaka jalal tok xtipi chic jutij chipan
jun hora ja ni ma ech'obon ta.

****

45 Tech'obo' c'a chi utz ja xtinbij chewe
ri', ja rajsamajela' ¿echinatak ja nebano
cumplir ja nbix chique cumal ja quipatrón,
echinatak ja buena quina'oj? Cani' tre
jun patrón tok c'o jun ajsamajel ruq'uin
in nuya' rsamaj chi arja' npe'e chiquij ja
jule' chic rach tak ajsamajela' chi neruban
cuenta in nuya' queway ja tok nc'atzin
chique. 46 Congana qui'il tre ja rajsamajel

ja wi ntajini nuban cumplir ja rsamaj ja tok
xturkaji ja rpatrón ruq'uin. 47 ¿Nak nuban
ja patrón? Seguro chi nojel ja meba'il c'o
ruq'uin nujach pa ruk'a' awa' jun ajsamajel
ri' chi arja' npe'e trij. 48 Pro ja rajsamajel wi
xa itzel rna'oj in wi xa nbij kaj pa ranma
chi: —Na la k'ij npit ari' ja npatrón, wi ne'
kaj, 49 in wi numaj quich'ayic ja rach tak
ajsamajela', wi xa banoj tak wa'im in tijoj
tak ya' nuban cuq'uin k'abarela', 50 ja wi xa
queri' ntajini nuban nerila' na jun k'ij tok
c'a ja' xtuna' xturkaji ja rpatrón, ni majun
nak ta rnaben. 51 Ja c'a rajsamajel janila jun
nimlaj rpokonal xtutij pa ruk'a' ja rpatrón
in ntakel rmal chipan ja lugar ja bar ec'o wi'
ja winak ja xa caca' quipalaj. Ja c'a winak
janila chi ok'ej xtiqueban chipan ari' lugar
in xtiquicach'ach'ej cak'.

25

1 Ja c'a chipan ari' tiempo ja gobierno xin
chila' chicaj queri' rbanic cani' queban e
lajuj xtani' k'apoja'. Eje'e' como c'o jun
c'ulbic nbani quec'amel quicandil chiquiju-
junal, xebe chi rc'ulic ja rachi ja nc'ule'e.
2 E jo'o' chique congana quina'oj pro ja re
jo'o' chic ma e queri' ta, xa ma ch'obol ta
ja queban 3 como mta más aceite quec'amel
ja nutij ja candil chi ntzije'e. 4 Pro ja xtani'
ja congana quina'oj eje'e' quec'amel chi na
jule' ja raceite rxin ja quicandil. 5 Ja rachi ja
nc'ule'e como ma xpi ta chanim rmalc'ari'
xemajtaj ma waram chi e lajuj in xewari.
6 Pro ja pa tak nc'ajak'a' c'o jun kulaj c'axaxi,
quewa' nbij ri': —Camic peti ja rachi ja
nc'ule'e, quixelto, terc'ulu', ne'e. 7 Xeyictaji
ja xtani' chi e lajuj, quemaj rchomarsaxic ja
quicandil. 8 Ja c'a xtani' ja mta más aceite
cuq'uin eje'e' c'oli quibij chique ja cach tak
xtani' ja congana quina'oj quewari':

—Taka'an nchupi ja kacandil, teya'a' jule'
kaxin ja raceite, xeche' chique.

9 —Ma can ta, matzij ma koruban ta ajoj ja
xtikaya' ta jalal tak ewxin. Mejor ja neban,
jix ja bar nc'ayix wi', tri' jelok'o' wi' ewxin,
xeche'xi.

10 Queri' queban, xebe chi rlok'ic ja
raceite. Kas c'a ebenak ja tok xurkaji ja
rachi ja nc'ule'e, xoc pa jay ja bar nban wi' ja
wa'im xin c'ulbic e rachbil ja xeq'ueje' listo
chi rc'ulic in tz'apixi ja chi'jay. 11 Ja c'a jule'
chic xtani' ja rebenak eje'e' xemelojto. Ja
c'a tok xe'urkaji quewa' quibij ri':

—Kajaw, Kajaw, tajaka' chi'jay
chikawach, xeche'e. 12 Pro bixto chique
rmal ja rachi:

—Ni katzij wi' nbij chewe chi ma wotak
ta ewach, xeche'xi. 13 Rmalc'ari' nbij chewe,
quixc'asc'oti como ma ewotak ta nak k'ij in
nak hora xtipi chic jutij ja Ralc'walaxel ja
xoc alaxic cuq'uin ja winak.

14 In jun chic, ja gobierno xin chila' chi-
caj queri' rbanic cani' xuban jun achi tok
xajalal maja'n tibe pa viaje, arja' xersiq'uij
ja rmoso. Ja c'a tok xe'ekaj ruq'uin xumaj
rjachic ja rmeba'il pa quek'a' ja nquibanbej
can rnegocio. 15 Jun, jo'o' mil quetzal xuya'
can tre, jun chic, ca'i' mil xuya' can tre
in jun chic, jun mil xuya' can tre. Jani'
necowini nquisamajij xa jari' xuya' can
chique chiquijujunal. C'ac'ari' be pa viaje.
16 Ja ya'on can jo'o' mil quetzal tre, arja' be,
xumaj rsamajixic ja pwok, xumaj negocio
tre in jo'o' mil quetzal xuch'ec trij. 17 In
queri' xuban chic chakaja' ja ya'on ca'i' mil
quetzal tre, ca'i' mil xuch'ec trij chakaja'.
18 Pro ja c'a ya'on jun mil quetzal tre, arja'
be, xuc'ot jun jul pa tok'ulew in tri' xwawaj
wi' ja pwok ja ya'on can tre rmal ja rpatrón.

19 Ja tok be jun tiempo tre pro jun tiempo
nim, jari' moso melojto ja quipatrón in
xumaj rbanic cuenta cuq'uin. 20 Ja c'a
ya'on can jo'o' mil quetzal tre, arja' peti,
rc'amonto chic jo'o' mil quetzal in xbij tre
ja rpatrón:

—Wajaw, atat jo'o' mil quetzal aya'on can
chwe, tatz'ata' mpe', xinch'ec jo'o' mil trij,
ne' tre. 21 In bix tre rmal ja rpatrón:

—Utz xaban tre ja samaj, atat at jun
utzlaj moso, janila naban cumplir ruq'uin
ja rasamaj. Xa ti ma nim ta ja xinya' can
chawe pro xaban cumplir. Camic, más
chi na q'uiy xtinya' chawe chi nasama-
jij. Camic catajo', ninawachbilaj chipan ja
quicotemal, ne'xi. 22 Ja c'a ya'on can ca'i' mil
quetzal tre, arja' peti chakaja' in xbij tre ja
rpatrón:

—Wajaw, atat ca'i' mil quetzal aya'on
can chwe, tatz'ata' mpe', xinch'ec ca'i' mil
quetzal trij, ne' tre. 23 In bix tre rmal ja
rpatrón:

—Utz xaban tre ja samaj, atat at jun
utzlaj moso, janila naban cumplir ruq'uin
ja rasamaj. Xa ti ma nim ta ja xinya' can

chawe pro xaban cumplir. Camic, más
chi na q'uiy xtinya' chawe chi nasama-
jij. Camic catajo', ninawachbilaj chipan ja
quicotemal, ne'xi. 24 In chakaja' ja ya'on can
jun mil quetzal tre, arja' peti in xbij tre ja
rpatrón:

—Wajaw, anin bien ch'obtaj mwal chi
atat at jun achi at c'a'n in wotak chi xa
ch'ecoj nawajo' tre ja rapwok pro mta samaj
naban. 25 Rmalc'ari' xinxbej wi', ja jun mil
quetzal aya'on chwe, xinbe, xenmuku' can
pa tok'ulew. Camic nc'amonto ja rapwok
ri', tac'ama' pon, ne' tre. 26 Pro bix tre rmal
ja rpatrón:

—Atat xa at jun itzel moso, xa at sak'or. Ja
wi queri' xach'ob chwij chi anin xa ch'ecoj
nwajo' tre ja npwok in mta samaj nban 27 ja
ta c'a xaban xaya' ta ja npwok pa banco. Ja
wixta queri' xaban, ja c'a tok xinpeti jach
ta c'ari' ja npwok chwe rachbil ta ral, ne'xi.
28 C'ac'ari' ja patrón xbij chique jule' chic
rmoso:

—Camic, temaja' ja jun mil quetzal tre in
teya'a' tre ja c'o lajuj mil quetzal ruq'uin.
29 Queri' neban tre como ja winak ja c'o
je'e yatajnak chique in wi nquisamajij
jari' xa jani' nyataj más chique in tok
xtiq'uiswani congana nq'uiyi, nuban q'uiy
cuq'uin. Pro ja winak ja matiquisamajij
ja yatajnak chique eje'e' nlasax chique ja
yatajnak chique. 30 Jala' jun moso le' xa mta
noc wi', camic techapa', teq'uiakel chipan
ja nimlaj k'ekumal. Ja c'a winak janila
chi ok'ej xtiqueban chipan ari' lugar in
xtiquicach'ach'ej cak'. Queri' xbij ja patrón
chique.

****

31 Ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin
ja winak arja' npi chi na jutij, janila nim
chic ruk'ij, erachbilanto canojel ja ángel.
Tokoc'ari' xtitz'abe' chipan ja rtz'ulibal,
jari' tz'ulbal xin Rey in janila nim ruk'ij.
32 In nojel tinamit nemo̱l chwach, c'ac'ari'
nuban ca'i' chique cani' nuban jun yuk'ul
carnelo, junwi' neruya' wi' ja tak carnelo
in junwi' neruya' wi' ja tak q'uisic'. 33 Ja re
cani' tak carnelo eje'e' pa riquik'a' neruya'
wi', ja c'a re cani' tak q'uisic' pa rxcon
neruya' wi'. Queri' xtuban ja Rey. 34 Ja c'a
rec'o pa riquik'a' quewa' xtibij chique ri':

—Ixix utz ixtz'aton rmal ja nata' Dios,
camic quixajo' c'a, quixoc chipan ja go-
bierno xin chila' chicaj, jari' ja heren-
cia ewxin chominto ojer ja tok maja'n
titz'ucarsaxi ja rwach'ulew. 35 Queri' nbij
chewe como ja tok xinmajtaj ma wa'al xeya'
nway in tok chakij nuchi' xeya' nuya'. Ja
tok xinq'ueje' checojol xinec'ul pa tak ewo-
choch masqui ma ewotak ta nwach. 36 Ja
tok lawulo' chic ntziak chwij xeya' wxin
chi ncoj in tok xinyawaji xinek'ijla'. Ja tok
xinq'ueje' pa che' xinetz'ata'. Queri' ja nbij
chique. 37 Ja c'a utz netz'a̱t rmal ja Dios
eje'e' tok nquic'axaj chi queri' nbix chique
quewa' xtiquibij tre ri':

—Kajaw ¿nak k'ij xatkatz'at atmajtaj-
nak ma wa'al in kaya' away owi nak
k'ij xatkatz'at atmajtajnak ma chakichi' in
kaya' aya'? 38 In ¿nak k'ij xatkatz'at ja
ma kotak ta awach in xatkac'ul owi nak
k'ij xatkatz'at ja lawulo' chic atziak chawij
in kaya' awxin chi xacoj? 39 In ¿nak k'ij
xatkatz'at at yawa' owi atc'o pa che' in
xatekak'ijla'? Queri' ja xtiquibij tre. 40 Ja c'a
Rey quewa' xtibij chic chique ri':

—Ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', ja
tok xe'eto' ja tak wach'alal, anin c'ari' ja
xineto'. Queri' rbanic masqui xa más sen-
cillo jun ti wach'alal ja xeto'. Queri' ja xtibij
chic chique. 41 Ja c'a rec'o pa rxcon quewa'
xtibij chique ri':

—Ixix ja xa itzel ixtz'aton rmal ja Dios
quixel chinwach, camic nixbe chipan ja
k'ak' ja mta q'uisic trij, jari' k'ak' xa rmal
ja diablo tok chomin chi nta̱kel arja' chipan
e rachbil ja ángel rxin. 42 Camic, quixel
chinwach como ja tok xinmajtaj ma wa'al
ma xeya' ta nway in tok chakij nuchi' ma
xeya' ta nuya'. 43 Ja tok xinq'ueje' checojol
xa ma ewotak ta nwach in ma xinec'ul ta
pa tak ewochoch. Ja tok lawulo' chic ntziak
chwij ma xeya' ta wxin chi xincoj ta in
tok xinyawaji in tok xinq'ueje' pa che' ma
xinek'ijla' ta. Queri' ja nbij chique. 44 Ja c'a
reje'e' tok nquic'axaj chi queri' nbix chique
quewa' xtiquibij tre ri':

—Kajaw ¿nak k'ij xatkatz'at atmajtaj-
nak ma wa'al owi rmal chakichi' owi atc'o
chikacojol owi lawulo' chic atziak chawij
owi at yawa' owi atc'o pa che' in ma
xatkato' ta? Queri' ja xtiquibij tre. 45 Ja c'a
rarja' quewa' xtibij chic chique ri':

—Ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', ja tok
ma xe'eto' ta ja tak wach'alal, anin c'ari'
ja ma xineto' ta. Queri' rbanic masqui xa
más sencillo jun ti wach'alal ja ma xeto' ta.
Queri' ja xtibij chic chique. 46 Eje'e' ri' nebe
na chipan ja nimlaj rpokonal ja mta q'uisic
trij pro ja utz netz'at rmal ja Dios eje'e' nebe
na chipan ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic
trij. Queri' xbij ja Jesús chique ja rdiscípulo.

26

1 Ja Jesús ja tok bitaj rmal nojel awa'
jule' tzij ri' c'ac'ari' xbij chic chique ja
rdiscípulo:
2 —Ixix ewotak chi xa ca'i' k'ij chic nrajo'
ja nc'ul wi' ja nmak'ij pascua in anin ja rin
Alc'walaxel ja xinoc alaxic cuq'uin ja winak
ninjach na pa quek'a' ja netzelan wxin chi
ninrip chwach cruz, ne' chique.
3 Ja c'a jefe quixin sacerdote e cachbil ja
maestro ja netijon quixin ja winak tre ja
ley xin Dios e cachbil chakaja' ja principali'
xin tinamit eje'e' xequimolo' qui' chwach
ja nimlaj jay rxin ja Caifás ja lok'laj sac-
erdote. 4 Quemaj rcanoxic rij rwach nak
nqueban tre ja Jesús chi nquechap pan ekal
in nquicamsaj. 5 Pro quewa' quibij ri': —
Ma chipan ta ja nmak'ij nkachap wi' matzij
queyictaji ja winak rmal, xeche'e.

****

6 Ja c'a Jesús arja' c'o chipan ja tina-
mit Betania pa rochoch jun achi rbina'an
Simón ja rec'ol itzel tak ch'a'c trij nabey.
7 C'oli ja Jesús pa mesa ja tok be jun ixok
ruq'uin rc'amonel jule' ak'om ja qui' rxula'
in congana nim rjil, rc'amonel chipan jun
rc'olibal ja banon rbanic, alabastro ocnak.
Ja c'a rixok tok xekaj ruq'uin ja Jesús xuya'
ja rak'om pa rwi'. 8 Pro ja c'a rdiscípulo
eje'e' junwi' quetz'at ja xuban ja rixok:
—¿Nak tre tok xa xtz'ila' ja rak'om le'?
9 Ja ta ban tre c'ayix ta, congana ta q'uiy ja
pwok xuya', ja c'a rjil ya' ta chique ja tak
meba'i'. Queri' ja quibij. 10 Ja c'a Jesús arja'
bien rotak ja quimajon rbixic in quewa' xbij
chique ri':
—¿Nak tre tok nenak ja rixok? Jawa'
xuban chwe ri' congana utz. 11 Ja c'a tak
meba'i' eje'e' nij ec'o wi' checojol ja wi
c'ol egana neban utzil chique pro ja chwe
anin maquinq'ueje' ewq'uin nojel tiempo,
ninwasaxel na checojol. 12 Arja' tok xuya'
ja rak'om chwij jari' xchomarsbej pon ja
ncuerpo chi nmuki. 13 Ni katzij wi' ja xtinbij
chewe ri', jawa' utzlaj tzij ja nc'amonto ri',
xa bar ta tri' xtekaj wi' rbixic nojel nat nakaj
tre ja rwach'ulew tri' xtinatax wi' chakaja'
ja rutzil ja xuban chwe jawa' rixok ri', jari'
nnatbex rxin, ne' chique.

****

14 C'ac'ari' c'o jun chique ja cablajuj dis-
cípulo ja bina'an tre Judas Iscariote, arja' be
cuq'uin ja jefe quixin sacerdote. 15 Ja c'a tok
xekaj cuq'uin quewa' xbij chique ri': —¿Nak
neya' chwe can njach pan ek'a' ja Jesús? ne'
chique. Xa treinta rkan pwok plata ocnak
ja quichomij ruq'uin. 16 Ja c'a Judas ni jari'
hora xumaj rcanoxic nak nuban tre ja Jesús
chi nujach pa quek'a'.

****

17 Ja tok xerila' ja nabey k'ij rxin ja nmak'ij
ja tok ntiji ja caxlanway ja mta levadura
ruq'uin, ja c'a Jesús xe'ekaji ja rdiscípulo
ruq'uin in quewa' quibij tre ri':
—Ja xtati' ja xin nmak'ij pascua tabij
chake bar tri' xtikachomij wi', xeche' tre.
18 In bixel chique rmal ja Jesús:
—Jix chipan ja tinamit Jerusalén. Tri'
c'o wi' jun achi, nixbe ruq'uin in quewa'
nebij tre ri': —Ja Maestro quewa' rbinto
ri': —Xajalal maja'n terila' ja tiempo chi
nincamsaxi. Ja wa'im ja xin nmak'ij pascua,
pan awochoch nkaban wi' e wachbil ja ndis-
cípulo. Queri' ja rbinto chake, quixche' tre,
xeche'xel rmal ja Jesús. 19 Ja c'a discípulo
queri' queban ja cani' bixel chique rmal ja
Jesús, xebe, xequichomij ja wa'im ja xin
nmak'ij pascua.
20 Ja c'a tok xoc ak'a' tz'abe' ja Jesús pa
mesa e rachbil ja cablajuj discípulo. 21 Kas
quimajon wa'im ja tok arja' xbij chique:
—Ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', c'o
jun chewe ja ninrujach na pa quek'a' ja
netzelan wxin, ne' chique. 22 Ja c'a reje'e',
ja tok quic'axaj ja bix chique quemaj jun
nimlaj bis:
—¿La maxta anin Wajaw, la maxta anin?
xeche'e chiquijujunal. 23 In bix chique rmal
ja Jesús:
—Ja rachi ja wachbil tre wa'im in xa
junan nokwa' ruq'uin pa plato, arja' c'ari'
ja njacho wxin pa quek'a'. 24 Ja Ralc'walaxel
ja xoc alaxic cuq'uin ja winak arja' ncamsax

na cani' tz'ibtal can tre chipan ja rtzobal
Dios pro congana lawulo' tre ja xtijacho
rxin pa quek'a' ja necamsan rxin, makana'
maquita Alc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin
ja winak. Ja xtijacho rxin más ta utz ja
maquita xalax chwach'ulew. Queri' bix
chique rmal. 25 Ja c'a Judas arja' xbij tre:
—Maestro ¿la maxta anin? ne' tre.
—Atat nac'a, ne'xi rmal ja Jesús.
26 Ja c'a tok quimajon wa'im ja Jesús
xuc'am ja caxlanway, xmaltioxij tre ja Dios,
xuwech' in xujach chique ja rdiscípulo in
quewa' xbij chique ri':
—Jawa' wari' ncuerpo, tec'ama' in tetija',
ne' chique. 27 In xuc'am chic jun vaso
vino, xmaltioxij tre ja Dios in xujach chique
chakaja' in quewa' xbij chic chique ri':
—Tetija' ewanojelal 28 como jawa' wari'
jawa' nquiq'uel ocnak rseguro ja c'ac'a
chominem ja rchomin ja Dios. Ja nquiq'uel
e q'uiy ja winak ntix na pa quicuenta utzc'a
chi ncuytaji ja quil quemac. 29 Anin nbij
chewe camic chi jawa' riya'l uva ri' ni mat-
intij chi wi' wawe', c'a tokori' xtintij chic
ja tok xterila' ja k'ij chi nkatij chic ewq'uin
chipan ja gobierno rxin ja nata' Dios xar-
wari' c'ac'a chic nojelal tri', ne' chique.

****

30 C'o c'a jun himno rxin ja nmak'ij pas-
cua quibixaj. Ja c'a tok tzuri ja himno
cumal xe'elel, xebe chipan ja lugar rbina'an
Rjayu'al Olivo. 31 Ja c'a Jesús arja' xbij
chique:
—Rmal ja xtiban chwe chipan awa' jun
tucwak'abil ri' ixix nineya' can, nixanmaji
pro ewanojelal. Queri' nbij chewe como
tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios que-
wari': —Anin xtincamsaj ja yuk'ul quixin
ja tak carnelo, ja c'a tak rcarnelo ja
rerbanon cuenta, eje'e' nechictaji. Queri'
ja tz'ibtal can. 32 Pro ja tok xtic'astaj nwach
ninnabeyaj chewach, ninbe chipan ja de-
partamento Galilea, ne' chique. 33 Ja c'a
Pedro arja' xbij tre:
—Masqui canojel xcatqueya' can pro ja
c'a chwe anin mta moda xcatnuya' can ta,
ne' tre. 34 In bix tre rmal ja Jesús:
—Ni katzij wi' ja xtinbij chawe ri', ja
chipan awa' jun tucwak'abil ri' maja'n tok'i
ja ac' ja tok oxmul xtabij chwe chi: —Anin
ma wotak ta rwach ja Jesús, natche' na
chwe, ne'xi ja Pedro.
35 —Masqui ok ca'i' awq'uin xkocamsaxi
pro ni ma xcatnuya' can ta wi', ne'e ja Pedro
tre. In canojel ja discípulo queri' quibij tre
chakaja'.

****

36 C'ac'ari' ja Jesús xerachbilajel ja rdis-
cípulo, xebe chipan jun lugar rbina'an Get-
semaní. Ja c'a tok xe'ekaji quewa' xbij
chique ri':
—Quixtz'abe' can wawe' ri', ja c'a ranin
nenbana' paki na oración quelale', ne' can
chique. 37 Pro xeruc'amel ja Pedro e rachbil
ja re ca'i' rc'ajol Zebedeo. C'ac'ari' xumaj
jun nimlaj bis in xumaj ti'onem ja ranma.
38 In xbij chique:
—Camic, congana nbisoni ja wanma, ja
nna' anin camíc rc'amonto chwe. Ixix
quixq'ueje' can wawe', quixc'asc'ot wq'uin,
ne' can chique. 39 C'ac'ari' junwi' xyonaj
pon wi' ri' ruyon, xuque'e in xumaj rbanic
oración:
—Nata', anin nwajo' nabij ta chwe chi
maquita nink'ax chipan awa' rpokonal ja
penak chinwach ri' xarwari' ni ta c'a
xquink'ax wi' chipan ja wi queri' nawajo'
chwe chi nban, ne' tre ja Tatixel. 40 Ja
c'a tok tzuri ja roración rmal be cuq'uin
ja discípulo. Ja tok xe'erwila' ekajnak chi
waram. Xbij tre ja Pedro:
—¿La matecoch' ek xquixc'asc'ot ta jun
hora wq'uin? 41 Quixc'asc'oti in tebana'
orar utzc'a ja Satanás tok xquixrtakchi'ij
maquita xquixruch'ec. Ja rewanma jari' ni
katzij wi' chi c'o rgana nc'asc'oti pro como
xa ix winak ja recuerpo npokonaj nuban
queri', ne' tre. 42 C'ac'ari' meloj chic jutij chi
rbanic ja roración:
—Nata', ja wi ni mta wi' moda ja maquita
xquink'ax chipan ja rpokonal ri' xtiban-
taj ta c'a ja ravoluntad, ne' chic tre ja
Tatixel. 43 Meloj chic jutij cuq'uin in
tok xe'erwila' chic ewarnak chic chakaja'.
Queri' quibanon como congana jun nimlaj
waram chique, ma xquecoch' ta. 44 In meloj
chic jutij chakaja' chi rbanic ja roración in
queri' xbij chic ja cani' rbin nabey chipan
ja roración. 45 C'ac'ari' melojpi chic jutij
cuq'uin ja discípulo in quewa' xbij chique
ri':
—Camic quixwar c'a, quixxula'n c'a.
Bien tec'waxaj chi xurwila' ja hora, ja
Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja
winak, camic njach pa quek'a' ja raj'il

ajmaqui' chi nquicamsaj. 46 Jo', quixyictaji,
que'ekac'ulu'. Tetz'ata' mpe' le', xa
nakajinto ja njacho wxin pa quek'a', ne'
chique.

****

47 Kas c'a rmajon na tzij ja Jesús cuq'uin
ja rdiscípulo ja tok peti ja Judas. Jari'
Judas arja' jun chique ja cablajuj apóstol.
Arja' e q'uiy ja winak erachbilanto in c'oli
banbal ch'a'oj quic'amonto cani' tre espada
in che', etakonto cumal ja jefe quixin sacer-
dote in cumal ja principali' xin tinamit chi
nurquichapa' ja Jesús. 48 Ja c'a Judas ja nja-
cho rxin ja Jesús arja' c'oli xchomij cuq'uin
ja winak nak xtuban tre ja Jesús chi jari'
njachbej rxin pa quek'a': —Ja tok xtetz'at
ja rachi ja xtintz'ubaj ruchi' chewach ja
c'ariri', techapa'. Queri' rbanic ja xchomij
cuq'uin. 49 Be c'a alnak ja Judas ruq'uin
ja Jesús, ja c'a tok xekaj chwach xuban
saludar:

—Xoc ak'a' Maestro, ne' tre, in xtz'ubaj
ruchi'. 50 Ja c'a Jesús xbij tre:

—Amigo ¿nak narbana' wawe? ne' tre.
C'ac'ari' ja winak xebe trij ja Jesús, quechap
in quecoj preso. 51 C'o c'a jun chique ja rach-
bil ja Jesús chaka jalal tok xlasaj ja respada
in c'o jun moso rxin ja lok'laj sacerdote
xusoc tre, xkupijel jun rxquin. 52 Ja c'a Jesús
arja' xbij tre:

—Tac'olo' ja respada pa rc'olibal como xa
nak ta ncojowi ja respada, espada ncams-
bex arja' chakaja'. 53 ¿La ma awotak ta c'a
chi anin ja wixta c'o ngana nc'utuj nto'ic
tre ja nata' Dios arja' chanim nerutakto
jule' ángel chi nto'ic? Pro congana e q'uiy
nerutakto, e cani' cablajuj ejército soldado
ja nerutakto. 54 Pro ja wixta maquita nink'ax
chipan ja rinc'o wi' camic ri' matibantaj c'a
cumplir ari' ja tz'ibtal can chipan ja rtzobal
Dios chi c'o rjawaxic chi nink'ax chipan, ne'
tre. 55 Ja c'a ri' hora ja Jesús arja' xbij chique
ja winak:

—¿La in alak'om la'an chewi' tok
ec'amonto espada ec'amonto che' chwij
chi nchapic? Pro xinq'ueje' wa'an chipan ja
nimlaj templo xin Dios in k'ij k'ij xentijoj ja
winak chipan pro ma xinechap ta wa'an tri'.
56 Pro nojel awa' wari' ma chaka ta nbantaji,
rumac chi nbantaj cumplir ja tz'ibtal can
chwe ojer cumal ja rojer tak profeta xin
Dios, ne' chique. C'ac'ari' ja rdiscípulo
queya' can, xe'anmajel.

****

57 Ja c'a winak ja xechapo rxin ja Jesús
eje'e' quec'amel chwach ja Caifás ja lok'laj
sacerdote. Tri' quimolon wi' qui' ja mae-
stro ja netijon quixin ja winak tre ja ley xin
Dios ja tz'ibtal can rmal ja Moisés e cachbil
ja principali' xin tinamit. 58 Ja c'a Pedro
arja' rtrarben ja Jesús pro c'a c'a nat nutzu'
pon chic wi'. Arja' xekaji ja bar c'o wi' ja
nimlaj jay rxin ja lok'laj sacerdote, xococ
chwa jay in tz'abe' cuq'uin ja pulisiya',
nrajo' nutz'at nak ja xtibantaji. 59 Ja c'a
jefe quixin sacerdote e cachbil ja principali'
xin tinamit in e cachbil chakaja' ja jule'
chic ja rec'o chipan ja k'etbaltzij quixin
ja raj Israel eje'e' quemaj quicanoxic jule'
winak chi nqueya' testigo'il trij ja Jesús pro
xa tz'akbal tak tzij ja xtiquibij tre. Queri'
nqueban utzc'a chi nkaji camíc trij. 60 Pro
ni majun nak ta quichapbej ta rxin ja Jesús,
ni mta wi' masqui e q'uiy ja testigo ja xa e
tz'akol tak tzij. Ja tok q'uiswani ec'o ca'i' ja
testigo e tz'akol tak tzij 61 quewa' quibij ri':

—Jala' rachi le' rbin chi ncowini nuyoj
ja nimlaj templo xin Dios pro xa oxi' k'ij
nrajo' chi nuyic chi wi' jutij, xeche'e. 62 Ja
c'a lok'laj sacerdote arja' pe'i in xbij tre ja
Jesús:

—¿La matac'ulba' c'a ja bix chawe le'?
Camic, tabij c'a chwe nak rbanic ja testigo'il
ja ya' chawij cumal ja rachi'i' le', ne' tre.
63 Pro ja Jesús ni matic'ulba' wi' ja nbix tre.
In bix chic tre rmal ja lok'laj sacerdote:

—Chwach ja c'aslic Dios tabij chake ¿la
atat ja rat Cristo ja rat Ralc'wal Dios? ne'x
rmal. 64 Ja c'a Jesús arja' xbij tre:

—Queri' nac'a ja cani' nabij le'. In bien
tec'waxaj ja xtinbij chewe ri', camic nema-
jel rtz'atic ja xtuban ja Ralc'walaxel ja xoc
alaxic cuq'uin ja winak, arja' pa riquik'a'
ja Dios ntz'abe' wi' ja bar c'o wi' ja nimlaj
poder rxin in netz'at chakaja' ja tok xtipi
chic jutij c'amonto rmal jule' sutz' xin chi-
caj, ne' tre. 65 Ja c'a lok'laj sacerdote c'o
jun tziak rcojon xurak como xa itzel xc'axaj
ja bix tre rmal ja Jesús in xbij chique ja
quimolon qui' ruq'uin:

—Jala' xbij le' xa ofensa rc'amonto tre
ja Dios, taka'an njunsaj ri' ruq'uin. Camic,
mchita ne'oc wi' más ja testigo como bien

xec'waxaj ja xbij le', ja Dios janila nuban
ofender ri' rmal. 66 Camic ¿nak nebij ixix
tre? ne' chique.
—Mta, ni yatal wi' trij chi ncamsaxi,
xeche'e. 67 C'ac'ari' quichubaj rpalaj, que-
soc in ec'oli chique queya' k'a' chi rpalaj,
68 quewa' quibij tre ri':
—Cristo, tabij c'a chake camic ¿nak yowi
k'a' chi apalaj? Queri' ja quibij tre pro xa
nquiyok'bej rxin.
69 Ja c'a Pedro arja' tz'ubul chwa jay, c'o
c'a jun aj'ic' xekaj ruq'uin in quewa' xbij tre
ri':
—Atat jun chakaja' xawachbilaj ja Jesús
ja raj Galilea, ne' tre. 70 Pro ja Pedro arja' ma
xuya' ta trij ja bix tre, quewa' xbij chique ri'
pro ni chiquewach canojelal:
—Anin ni ma wotak ta ja nabij le', ne' tre
ja rixok. 71 Yictaji, be ja bar c'o wi' puerta
pro c'o chic jun ja raj'ic' tz'ato rxin in xbij
chique ja rec'o tri':
—Jawa' jun achi ri' arja' rachbilaj ja Jesús
ja raj Nazaret, ne' chique. 72 Pro ja Pedro
arja' ma xuya' chi ta trij ja bix tre:
—Chwach Dios nbij chi anin ma wotak
ta rwach ja Jesús ja nabij le', ne' tre. 73 C'a
co'l ari' ja tok ec'o jule' winak ja rec'o tri'
xe'ekaj ruq'uin in quibij tre:
—Bien k'alaj chi atat at cachbil ja raj
Galilea ja xerachbilaj ja Jesús como ja nattz-
ijoni jari' natc'utuwi, xeche' tre.
74 —Chwach Dios nbij chewe chi anin ma
wotak ta rwach ja Jesús in xta itzel xquin-
rutz'at ja Dios ja wi ma katzij ta ja nbij, ne'e
ja Pedro chique. In chaka maril bitaj rmal
ja tzij ri' xok'i ja ac'. 75 C'ac'ari' xurkaj tre ja
Pedro ja bin tre rmal ja Jesús, quewa' bin tre
ri': —Ja tok maja'n tok'i ja ac', oxmul xtabij
na chwe chi: —Anin ma wotak ta rwach ja
Jesús, natche' na chwe. Queri' ja bin tre.
C'ac'ari' xelto, congana jun nimlaj bis ok'ej
nuban.

27

1 Ja c'a tok sakari canojel ja jefe quixin
sacerdote e cachbil ja principali' xin tina-
mit eje'e' quemaj rch'obic nak nqueban tre
ja Jesús chi nquicamsaj. 2 Quebaq'uel, xebe,
xequijacha' pa ruk'a' ja Poncio Pilato ja
gobernador.

****

3 Ja c'a Judas ja jacho rxin ja Jesús pa
quek'a' ja xetzelan rxin arja' tok xutz'at chi
ncamsaxi ja Jesús congana xumaj ti'onem ja
ranma. Be, xermeloj ja treinta rkan pwok
ja plata ocnak, xermeloj pa quek'a' ja jefe
quixin sacerdote in pa quek'a' ja principali'
xin tinamit. 4 Ja c'a tok xekaj cuq'uin quewa'
xbij chique ri':
—Camic, xinban jun il mac, xinjach pa
camíc jun achi pro mta ril, ne' chique.
—Jala' nabij le', ajoj ni majun nak ta
nkabij tre, kas atat wala' nak ja xtaban
ruq'uin, ne'xi. 5 C'ac'ari' ja Judas xch'akij
can ja pwok chipan ja templo, xelel in be,
xerjitz'aj ri' ruyon. 6 Ja c'a jefe quixin
sacerdote eje'e' quemol ja pwok in quewa'
quibij ri':
—Jawa' pwok ri' rjil quic' chewi' xajan ja
xtibe ta pa caja xin templo, xeche'e. 7 In
quemaj rch'obic nak nqueban tre ja pwok.
Ja c'a tok ch'obtaj cumal quelok' jun ulew
tre ja rachi ja banol bojo'y. Ja c'a xoc wi' ja
rulew, chipan nemu̱k wi' ja winak ja necami
ja repenak chipan jule' chic tinamit. 8 Xc'a
rmalari' bina'ax tre ja rulew rjil quic' ne'xi,
in niquirwari' nbix tre camic chakaja'. 9 Tri'
bantaj wi' cumplir ja tzij ja bitajnak can
rmal ja rojer profeta Jeremías quewari': —
Ja winak ja raj Israel ec'oli chique xa treinta
rkan pwok ja plata ocnak xa jari' rjil quibij.
Ja c'ari' pwok quec'am 10 quilok'bej jun ulew
tre ja banol bojo'y cani' bin anin chwe rmal
ja kajaw Dios. Queri' ja bitajnak can ojer.

****

11 Ja c'a Jesús arja' pa'l chwach ja Pilato ja
gobernador in quewa' bix tre rmal ri':
—¿La atat ja rat rey quixin ja tinamit
Israel? ne'xi ja Jesús.
—Queri' nac'a ja cani' nabij le', ne'e ja
Jesús tre. 12 Pro ja jefe quixin sacerdote e
cachbil ja principali' xin tinamit eje'e' tok
quemaj rbixic ja ril ja Jesús arja' ni majun
nak ta xbij. 13 C'ac'ari' ja Pilato xbij chic tre:
—¿La matac'waxaj c'a ja nquibij chawe
le', congana taka'an jule' awil nquibij
chawe? ne' tre. 14 Pro ja Jesús nixtac'a c'o
ta jun tzij xbij, ni ma xc'ulba' ta wi'. Ja
c'a Pilato congana junwi' xutz'at ja queri'
xuban.

****

15 Ja c'a gobernador ni c'amonnak wi'
tre chi ni c'o wi' jun preso nsokpij pa tak
nmak'ij pascua pro nuya' lugar tre ja tina-
mit chi eje'e' nec'utuni nak chi preso'il ja
nsokpixel. 16 Ja c'ari' tiempo c'o jun preso
rbina'an Barrabás, nojel ja rbanon benak
rbixic nat nakaj. 17 Ja c'a Pilato tok quimolon
chic qui' ja winak arja' xbij chique:
—¿Nak newajo' ixix, la Barrabás ja
nsokpijel owi Jesús ja Cristo ne'xi? ne'
chique. 18 Queri' xbij chique como arja'
bien rotak chi congana quiakirnak canma
trij ja Jesús in xa rmal ja raquiakarem
tok quijachon pa ruk'a'. 19 Ja Pilato arja'
tz'ubul chipan ja lugar ja bar nuban wi' ja
k'etoj tzij ja tok chaka c'a jalal tak rbixic
jule' tzij tre rmal ja rxjayil quewari': —Ma
tacoj ta awi' atat chi rcamsaxic ja rachi,
arja' utzlaj achi. Ma tacoj ta awi' como ni
ja' rachi xinwachc'aj camic in ja rachic'
congana lawulo' xuban chwe. Queri' ja
takonel rbixic tre rmal ja rxjayil. 20 Pro ja
jefe quixin sacerdote e cachbil ja principali'
xin tinamit eje'e' quibij chique ja winak chi
nquic'utuj ja Barrabás chi nsokpixel in ja
c'a Jesús ncamsaxi. 21 Ja c'a gobernador
arja' xbij chic jutij chique:
—¿Nak newajo' ixix, nak chique ja ca'i'
achi'i' nsokpijel? ne' chique.
—Barrabás ja tasokpijel, xeche' tre.
22 —Ja wi queri' newajo' ¿nak c'a nban tre
nech'ob ixix ja Jesús ja Cristo ne'xi? ne'e ja
Pilato chique.
—Ticamsax chwach cruz, xeche'e cano-
jelal.
23 —¿Nak c'a tre, nak c'a ritzelal rbanon?
ne' chic ja Pilato chique. Pro ja reje'e' más
chi na quemaj rakic quechi':
—Ticamsax chwach cruz, xeche' chic ju-
tij tre.
24 Ja c'a Pilato arja' xutz'at chi ja winak ni
ma e conforme ta wi' ruq'uin ja nbij arja'
chique chi nsokpixel ja Jesús in xerutz'at
chi xa jani' neyictaj más. C'ac'ari' xuc'am
jule' ya', xuch'aj ruk'a' chiquewach in
quewa' xbij chique ri':
—Anin ma wil ta ja ncamsaxi ja utzlaj
achi ri', kas ixix wala' nak ja xteban tre, ne'
chique.
25 —Ajoj c'a nokijkalen ari' ja ncamsaxi
in tak kalc'wal chakaja', xeche'e canojelal.
26 Ja c'a Pilato arja' xuya' quigana, xsokpijel
ja Barrabás in xuya' orden chi nrapaxi ja
Jesús. Ja c'a tok raptaji xujach pa quek'a' ja
nec'amo'el rxin chi ncamsax chwach cruz.
27 C'ac'ari' ja soldado rxin ja gobernador
eje'e' quec'amel ja Jesús chipan ja jay ja
bar nq'ueje' wi' ja gobernador in xeque-
mol canojel ja jule' chic cach tak soldado.
28 Quejal ja rtziak ja Jesús in c'o chic jun tziak
quiak quecoj tre. 29 Quichomij jun corona,
q'uix quecoj in quecoj pa rwi' in queya' jun
aj pa ruk'a' riquik'a'. Xexuque' chwach in
queban saludar ja cani' nbạn saludar jun
rey pro xa nquiyok'bej rxin:
—Atat at rey quixin ja tinamit Israel,
xeche' tre. 30 Quichubaj, quemaj ja aj tre
in quesoc rij tak rwi' tre. 31 Ja tok tzuri
yok'onem cumal c'ac'ari' quejal ja tziak
quiak tre in quecoj chic tre ja ni rtziak
wi' arja'. C'ac'ari' quec'amel chi nequiripa'
chwach cruz.

****

32 Ja tok xebe c'o jun achi quewil aj Cirene,
Simón rubi', puersa queban tre chi nri-
jkajel ja cruz rxin ja Jesús. 33 Xebe pa
jun lugar rbina'an Gólgota. Gólgota tibij
tzij lugar xin rwi' camnak. 34 Ja c'a tok
xe'ekaj chipan ja lugar Gólgota quitzujuj
vino tre chi nutij. Ja vino c'oli ja yujun
ruq'uin congana c'ay. Ja c'a Jesús tok xuna'
chi c'ay ma xutij ta. 35 Ja c'a tok riptaj
cumal chwach cruz quemaj rbanic suerte
trij ja rtziak nak xtich'eco chique in quejach
chiquewach. Queri' bantaji utzc'a chi tri'
bantaj wi' cumplir ja bitajnak can rmal
ja profeta quewari': —Queban suerte trij
ja ntziak in quejach chiquewach, queri' ja
bitajnak can ojer. 36 C'ac'ari' xetz'abe'e in
quemaj rchajixic ja Jesús. 37 Tz'ibaxi ja ril ja
nbix tre in parwi' queya' wi' chwach ja cruz,
quewa' rbanic ja ril nbixi ri': —Jawa' Jesús,
arja' rey quixin ja tinamit Israel, ne'xi.
38 In ec'o c'a ca'i' alak'oma' xerịp chwach
cruz chakaja', jun pa riquik'a' ja Jesús in
jun pa rxcon. 39 Ja c'a winak ja nek'axi
ja tok nquetz'at ja Jesús xa nquitzebej xa
nqueyok' in quewa' nquibij tre ri':
40 —Atat xatbini chi nayoj ja templo in xa
oxi' k'ij nrajo' chi nayic chi wi' jutij, camic
tato'o' c'a awi' ayon. Ja c'a wi katzij chi atat
ja rat Ralc'wal Dios catkajpi c'a chwach ja
cruz, neche' tre. 41 In ja jefe quixin sacer-
dote eje'e' xa nqueyok' chakaja' e cachbil ja

maestro ja netijon quixin ja winak tre la ley
xin Dios e cachbil chakaja' ja principali' xin
tinamit:
42 —Arja' To'onel quixin winak ne'xi, pro
ja camic xna' maticowini nuto' ri' arja'. Ja
wi katzij chi arja' Rey kaxin ja rok aj Israel
tikajto c'a camic chwach ja cruz in wi nkajto
nyuke' c'a kac'u'x ari' ruq'uin. 43 Arja' yukul
ruc'u'x ruq'uin ja Dios ne'xi, pro wi c'o
rgana ja Dios ruq'uin tito'o' c'a camic como
arja' xucoj ri' chi Ralc'wal Dios. Queri'
ja nquiyok'bej rxin. 44 In queri' queban ja
re ca'i' alak'oma' ja xerip chwach cruz pa
rxquin ja Jesús, eje'e' queyok' chakaja'.

****

45 Ja pa nc'ajk'ij c'o jun nimlaj k'eku'm
xoqui nojel chwach'ulew, c'a a las tres xin
takak'ij sakar chic jutij. 46 Ja c'a Jesús a las
tres chi la xin takak'ij arja' congana xurak
ruchi', quewa' xbij ri':
—Elí, Elí ¿lama sabactani? ne'e. Jari' tzij
xbij quewa' nbij ri': —Nata' Dios, nata' Dios
¿nak tre tok inaya'on can? ne'e. 47 Ec'o c'a
jule' chique ja winak ja rec'o tri', eje'e' tok
quic'axaj ja xbij quewa' quibij ri':
—Jala' rachi le' camnak profeta Elías ja
nsiq'uij, xeche'e. 48 C'o c'a jun chique
xerc'amla'to jun esponja, xch'akba' tre jule'
ch'amlaj vino, xuxim chutza'm jun aj in
xuya' nojoj tre ja Jesús chi nutij. 49 Pro ja c'a
jule' chic eje'e' quibij:
—Ch'enchila', katz'ata' na c'a ja wi
xtipeti ja rElías chi nurto'o', xeche'e. 50 Ja
c'a Jesús arja' xurak chic jutij ruchi', xujach
ranma tre ja Dios in cam kaj. 51 In chaka
jalal tok raktaji ja manta ja tasben rpan
ja nimlaj templo xin Dios ja bar c'o wi' ja
santilaj lugar, chaka ca'i' xuban. Raktaji,
xelto chicaj, kajto c'a pa tok'ulew. Ja c'a
rwach'ulew congana xusil ri' in c'oli nimak
tak abaj xepak'taj rmal. 52 C'o je'e jul jaktaji
quixin camnaki' in ja camnaki' ja re xin Dios
e q'uiy chique xec'astaji. 53 Ja c'a reje'e' tok
c'astajnak chic ja Jesús xe'elto chipan ja jul
ja bar ec'o wi' in xebe chipan ja tinamit
Jerusalén ja tinamit xin Dios in e q'uiy ja
xetz'ato quixin. 54 Ja capitán e rachbil ja
rec'o ruq'uin chi rchajixic ja Jesús eje'e'
quetz'at ja cubarkan xuban, quetz'at nojel
ja bantaji in congana quixbej qui' rmal:
—Jala' rachi le' ni katzij wi' chi Ralc'wal
Dios, xeche'e.
55 In e q'uiy ja rixoki' ja rec'o tri' chakaja'
nquetzu' pon ja nbantaji. Eje'e' etranel trij
ja Jesús ja tok xelel pa Galilea in queto'
chipan nak ja c'o rjawaxic tre. 56 Jun chique
ja rixoki' María Magdalena, in jun chic,
María ja quete' Jacobo in José, in jun chic,
ja quete' ja rc'ajol Zebedeo.

****

57 Ja c'a tok xoc ak'a' c'o jun achi peti,
arja' biyom, aj Arimatea, José rubi'. Arja'
rdiscípulo ja Jesús chakaja'. 58 Be ruq'uin ja
Pilato chi rc'utuxic ja cuerpo rxin ja Jesús.
Ja c'a tok xekaji, ja Pilato xuya' orden chi
njach tre ja cuerpo. 59 Be ja José, xerc'ama'
ja cuerpo in xubar pa jun tziak ch'ajch'oj.
60 Ja c'a tok bartaj rmal xerya'a' chipan jun
panteón c'ac'a rxin arja' ja rc'oton chwach
jun portales in xtz'apij ruchi' tre jun nimlaj
abaj. C'ac'ari' be. 61 Ja c'a María Magdalena
rachbil ja jun chic María eje'e' ec'o tri',
etz'ubuloc chwach ja panteón.

****

62 Ja tok xoc'owi ja k'ij ja nchomarsbex wi'
nakun je'e rxin ja nmak'ij, ja c'a chi rcab k'ij
chic xebe ja jefe quixin sacerdote e cachbil
ja fariseo, xequimolo' qui' chwach ja Pilato
63 in quewa' quibij tre ri':
—Señor gobernador, ajoj bien nurkaj
chake, ja rachi Jesús ja banol engaño, ja tok
c'a c'as na c'o jun tzij xbij can quewari': —
Pro ja chi rox k'ij nc'astaj nwach. Queri'
ja xbij can. 64 Rmalc'ari' nkabij chawe,
taya'a' jun orden chi nchajix oxi' k'ij ja pan-
teón, matzij xquebe ja rdiscípulo chak'a',
xtiquilak'ajel ja rcuerpo chipan ja panteón
in tok xtic'amtajel cumal xtiquibij chique ja
winak chi c'astaj rwach ja rachi chiquicojol
camnaki'. Ja wi queri' xtiqueban jari' más
chi na jun nimlaj engaño chwach ja cani'
xuban ja Jesús nabey, xeche' tre ja Pilato.
65 In bix chique:
—Ec'oli ja guardia le', ixix c'ol ek'a'
chique, que'ec'ama'el, seguro tebana' tre
ja panteón como ixix ewotak nak xteban
tre, xeche'x rmal ja Pilato. 66 C'ac'ari' xebe,
quichomij ja rabaj ja tz'apben ruchi' ja pan-
teón, bien seguro queban tre in xequeya'
can ja guardia chi rchajixic.

28

1 Xoc'owi ja xula'nbal k'ij, ja c'a pa
rsakaric xin domingo be ja María Mag-
dalena rachbil ja jun chic María, xe-
quitz'ata' ja panteón. 2 Chaka c'a jalal c'o
jun nimlaj cubarkan xuban rumac jun ángel
rxin ja kajaw Dios kajto chila' chicaj, xlasaj
ja rabaj ja tz'apben ruchi' ja panteón in
tz'abe' parwi'. 3 Ja nca'yi ja ángel cani' nca'y
k'ak' xin jab tok nuq'uiak ri' in ja rtziak
rcojon congana sak. 4 Ja c'a guardia eje'e'
congana quixbej qui' rmal, congana nebir-
bot rmal ja xbeben ri'il, xekaj chi tok'ulew
in matiquena' chic. 5 Pro ja c'a ángel xbij
chique ja rixoki':

—Ma texbej ta ewi' como anin wotak
chi Jesús ja nixtajini necanoj, ja camsax
chwach cruz. 6 Camic, ma wawe' chi ta c'o
wi', c'astaj wa'an rwach ari', bantaj cumplir
ja cani' rbin can. Quixajo', tetz'ata' mpe'
ja lugar ja bar q'ueje' wi' ja cuerpo rxin
ja Kajaw. 7 Ja c'a tok xtitz'attaj can emwal
nixbe alnak, nebij chique ja rdiscípulo chi
c'astajnak chic rwach chiquicojol camnaki'.
In quewa' nebij chique ri': —Tec'waxaj
mpe', ja Jesús arja' nnabeyaj chewach, nbe
pa Galilea in tri' netz'ata' wi', xquixche'
chique. Xtetz'ata' mpe' como xinbij chewe,
ne'e ja ángel chique.

8 Ja c'a rixoki' eje'e' xe'elel alnak ruq'uin
ja panteón, xebe, xequibij chique ja dis-
cípulo, congana quixben qui' in congana
nequicoti chakaja'. 9 Kas ebenak chi rbixic
chique ja discípulo ja bixel chique tok chaka
jalal quec'ul qui' ruq'uin ja Jesús. Ja c'a
Jesús xuya' pon jun saludo chique. Ja c'a
reje'e' tok xe'ekaj ruq'uin quechap ja rkan
in quemaj rya'ic ruk'ij. 10 Ja c'a Jesús arja'
xbij chique:

—Ma texbej ta ewi', jix cuq'uin ja
wach'alal, jebij chique chi nebe pa Galilea,
tri' ninequitz'ata' wi', ne' chique.

****

11 Ja rixoki' kas ebenak chi rbixic ja bixel
chique ja tok ec'o jule' chique ja guardia
xebe chipan ja tinamit, xebe cuq'uin ja jefe
quixin sacerdote. Ja c'a tok xe'ekaj cuq'uin
quibij chique nojel ja bantaji. 12 Ja c'a jefe
quixin sacerdote eje'e' quemol qui' cuq'uin
ja principali' xin tinamit in quemaj rch'obic
nak nqueban. Ja c'a tok ch'obtaj cumal,
eje'e' q'uiy pwok queya' chique ja soldado
13 in quewa' quibij chique ri':

—Quewa' tebij chique ja winak ri':
—Ja rdiscípulo ja Jesús xepeti chak'a',
xurquilak'ajel ja rcuerpo, ja c'a rajoj
okwarnak, xquixche' chique. 14 Ja c'a wi
xtekaj rbixic ruq'uin ja gobernador chi
queri' xeban, ajoj nkachomij ruq'uin, ni
majun nak ta xtuban ta chewe, xeche'
chique. 15 Ja c'a soldado eje'e' quec'am ja
pwok in queri' queban ja cani' bix chique.
In jari' tz'akoj tzij c'a majtajnak na rbixic
chique ja kach tak aj Israel camic.

****

16 Ja c'a julajuj discípulo eje'e' xebe ja
pa Galilea, xebe parwi' ja jayu' ja bar bin
wi' chique rmal ja Jesús chi nebe. 17 Ja c'a
tok quetz'at ja Jesús quemaj rya'ic ruk'ij
pro ec'oli ja ma kas ta nquinimaj chi Jesús.
18 Peti ja Jesús in quewa' xbij chique ri':

—Nojel ja poder xin chila' chicaj ja-
chon pa nuk'a' rachbil nojel ja poder
xin rwach'ulew. 19 Rmalc'ari' nbij chewe,
jix cuq'uin ja winak ja rec'o nojel tak
nación, que'etijoj utzc'a chi ne'oc ndis-
cípulo, que'ebana' bautizar pa rubi' ja
Tatixel, ja Ralc'walaxel in ja rEspíritu Santo.
20 Tech'obo' chiquewach nak nqueban chi
rnimaxic nojel ja mandamiento ja nya'on
chewe. In bien turkaj chewe chi anin ni mta
wi' jun k'ij ja maquita inc'ol ewq'uin in nij
inc'o wi' ewq'uin ja tok xterila' ja q'uisbal
k'ij rxin ja rwach'ulew. Amén.

SAN MARCOS

1 Quewa' rbanic ja tok majtaj rk'alasaxic
ja utzlaj tzij ja nuc'ut chikawach nak rbanic
ja Jesucristo ja Ralc'wal Dios. 2 Cani' tz
c'o jun ntajko'm ntakel, arja' nnabeyaj
chawach chi rchomarsaxic ja rabey. 3 Ja
tajko'm arja' nc'axaxi ja rukul chipan ja
lugar ja kas talani, quewa' nbij ri': —
Techomarsaj chi utz ja rubey ja kajaw Dios,
jic teya'a'. Queri' ja tz'ibtal can. 4 In queri'
bantaji, peti ja tajko'm, Juan rubi', arja'
neruban bautizar ja winak. Arja' chipan
ja lugar ja kas talan wi' tri' nq'ueje' wi' in
quewa' nbij chique ja winak ri': —Teq'uexa'
ja rena'oj, teya'a' can ja ritzelal in quixban
bautizar, quirtari' neban utzc'a chi ncuy-
taji ja rewil emac, ne' chique. 5 Canojel
ja winak ja rec'o pa Jerusalén e cachbil
canojel ja rec'o chipan ja jule' chic lugar
ja c'o pa rcuenta Judea eje'e' xebe ruq'uin
ja Juan, xeban bautizar rmal chipan ja
binelya' Jordán in tri' quechol wi' ja quil
quemac.
6 Ja c'a Juan ja rtziak rcojon puro rsamal
camello ocnak in rximon rupan chi jun
tz'um. Ja rocnak rq'uexwach rway, sac'
nerutij in raxcab chakaja' ncanoj pa tak
k'ayis. 7 Quewa' nbij chique ja winak ri': —
C'o chi na jun penak ja xajalal maja'n tumaj
ja rsamaj, arja' más chi na nim ja poder
c'o pa ruk'a' chinwach anin. Anin ma yatal
ta chwij xquintiloc ta ruq'uin nixtac'a chi
rquiric rc'amal rxajab. 8 Anin ya' xincoj tok
xixnuban bautizar pro arja' Espíritu Santo
nixrbanbej bautizar, ne' chique.

****

9 Jari' tiempo xelto ja Jesús chipan ja
tinamit Nazaret ja c'o pa rcuenta Galilea, be
ruq'uin ja Juan in ban bautizar rmal chipan
ja binelya' Jordán. 10 Chaka maril xelto ja
Jesús pa ya' xutz'at ja caj jaktaji in xutz'at
ja rEspíritu Santo cani' jun ajsakaxic' ja
tok kajto ruq'uin. 11 In c'o jun kulaj penak
chila' chicaj c'axaxi, quewa' xbij ri': —Atat
ja rat chak'laj Walc'wal, congana ninquicot
chawij, ne'e ja Dios tre ja Jesús.
12 Ja c'a rEspíritu Santo arja' xutakel
ja Jesús chipan ja lugar ja kas talani.
13 Ca'winak k'ij q'ueje' chipan ja lugar
in xekaji ja Satanás ruq'uin, xumaj
rtakchi'ixic. Ja lugar c'o wi' tri' ec'o wi'
jule' itzel tak chicop in xepeti ja ángel xin
Dios, xurquito'o'.

****

14 Ja tok coji ja Juan Bautista pa che' ja
c'a Jesús arja' be chipan ja departamento
Galilea. Ja c'a tok xekaji xumaj rbixic ja
utzlaj tzij tre ja gobierno xin Dios. 15 Quewa'
nbij ri': —Camic xurtz'akati ja tiempo, ja
gobierno xin Dios xa nnakajinto rmalc'ari'
tok nbij chewe, teq'uexa' ja rena'oj in
teya'a' can ja ritzelal, tenimaj ja utzlaj tzij
ja rc'amonto ja totajem xin Dios, ne'e.
16 Ja Jesús arja' kas rmajon binem chuchi'
ja ya' rbina'an Galilea ja tok ec'o ca'i'
achi'i' xeruwil e alaxic, jun rbina'an Simón
in jun chic Andrés rubi'. Eje'e' como e
chapol ch'u' kas quimajon rq'uiakic ja c'am
pa ya' ja tok xe'iltaji rmal ja Jesús 17 in
quewa' bix chique rmal ri': —Jo' quixtre'
chwij, anin nya' na jun samaj chewe pro
ma chapoj ch'u' chi ta ja neban, winak
chic ja ne'ecanoj, xeche'xi. 18 Ja c'a reje'e'
quich'akila' can ja quec'am in xetre'el trij
ja Jesús.
19 Ja c'a Jesús c'a ma nim ta rbinben ja
tok ec'o chic ca'i' achi'i' xeruwil, chakaja'
e alaxic, jun rbina'an Jacobo in jun chic
Juan rubi', e rc'ajol Zebedeo, eje'e' chakaja'
ec'o pa jun lancha quimajon rc'ojoxic ja
quec'am. 20 In chanim xesiq'uix pon rmal ja
Jesús. Queya' can pa lancha ja Zebedeo ja
quitata' e rachbil ja moso in xetre'el trij ja
Jesús.

****

21 In xebe, xe'ekaj chipan ja tinamit Ca-
pernaum. Ja c'a Jesús arja' xoc chipan ja
jay xin molbal ri'il ja bar nquemol wi' qui'
ja winak chi rc'axaxic ja rtzobal Dios in
xumaj quitijoxic pa jun xula'nbal k'ij. 22 Ja
c'a winak kas c'asc'o'i nquic'axaj ja tijonem
nuya' como ja tijonem nuya' chique con-
gana nerusil, bien k'alaj chi ruq'uin Dios
penak wi' ja nbij, ma junan ta ruq'uin ja
tijonem ja nqueya' ja maestro ja netijon
quixin ja winak tre ja ley xin Dios ja tz'ibtal
can rmal ja Moisés. 23 Ja c'a chipan ja jay ja
xin molbal ri'il tri' c'o wi' jun achi ocnak jun
itzel espíritu tre, arja' xumaj rakic ruchi':
24 —Jesús ja rat aj Nazaret ¿nak nar-
bana' wawe' kuq'uin, la maxta atpenak chi

nokaryojo'? Anin bien wotak nak atocnak
wi', atat ja rat Santilaj Ralc'wal Dios, ne' tre
ja Jesús. 25 Ja c'a Jesús arja' xch'olij ja ritzel
espíritu:
—Tacajba' in catel pa ranma ja rachi, ne'
tre. 26 Ja c'a ritzel espíritu arja' xuya' jun
ataque tre ja rachi in congana nurak ruchi',
xel pa ranma in be. 27 Ja c'a winak cano-
jelal congana c'asc'o'i quetz'at in quewa'
quibij chibil tak qui' ri': —¿Nak c'awa' wari',
nak chi c'ac'a tijonemal ja wari'? Como
jawa' ja rachi ri' masqui e itzel tak espíritu
pro c'o taka'an ruk'a' chique chi neruban
mandar in nnimax taka'an cumal, neche'e.
28 In chanim be nat nakaj rtzijoxic ja Jesús
chipan ja jule' chic lugar ja c'o pa rcuenta
Galilea.

****

29 Ja c'a Jesús e rachbil ja Jacobo in Juan
eje'e' tok xe'elel chipan ja jay xin molbal
ri'il xebe cuq'uin ja Simón in Andrés pa co-
choch. 30 Ja c'a rjite' ja Simón arja' c'o chwa
ch'at yawa', majtajnak rmal c'atan, ja c'a
Jesús tok xe'ekaji bix tre chi yawa'. 31 Arja'
tiloc ruq'uin, xuchap chi ruk'a', xuyic in ni
jari' hora xeli ja c'atan. Ja c'a rixok arja'
xumaj quilixic ja Jesús.
32 Ja c'a tok xoc ak'a' canojel ja yawa'i'
xec'amarel chwach ja Jesús e cachbil ja
re'ocnak itzel tak espíritu chique, 33 ja c'a
tinamit emulan chi'jay canojel ja bar c'o wi'
ja Jesús. 34 Ja c'a winak q'uiy rwach ja yobil
e'uc'ayon in ja Jesús arja' e q'uiy chique
ja xertzursaj in e q'uiy chique chakaja' ja
xerlasaj itzel tak espíritu chique. Arja'
xeruk'il chi maquetzijon más como eje'e'
cotak chi arja' ja Cristo ja cha'on rmal ja
Dios.

****

35 Ja c'a chi rcab k'ij c'a rc'ulun na, c'a
k'eku'm na ja tok yictajel ja Jesús xelel
chipan ja tinamit, be chipan jun lugar ja
bar kas talan wi' chi nerbana' oración. 36 Ja
c'a Simón in ja re rachbil eje'e' xebe chi
rcanoxic. 37 Ja c'a tok quewil quewa' quibij
tre ri':
—Ja winak canojel quimajon acanoxic,
xeche' tre. 38 In bix chique rmal ja Jesús:
—Jo' chipan ja jule' lugar chic ja c'o
chikanakaj chi tri' nenya'a' wi' rbixic ja
utzlaj tzij chakaja' como xa rmalari' tok
inpenak, xeche'xi. 39 Queri' xuban ja Jesús
be nojel lugar ja c'o pa rcuenta Galilea,
noqui pa tak jay xin molbal ri'il in tri' nuya'
wi' rbixic ja utzlaj tzij chique ja winak in
nerlasaj itzel tak espíritu chique.

****

40 Xuban jun yawa' jutij ec'o jule' itzel
tak ch'a'c trij, arja' xekaj ruq'uin ja Jesús,
xuque' chwach in congana xc'utuj rto'ic
tre:
—Ja wi nawajo' ninatzursaj, anin wotak
chi natcowini ninatzursaj, ne' tre. 41 Ja c'a
Jesús arja' xpokonaj rwach ja yawa', xuyuk
pon ja ruk'a', xuchap in xbij tre:
—Can nwajo' ja cani' nabij chwe, cattzuri,
ne' tre, 42 in ni chanim xeli ja ritzel tak ch'a'c
trij, tzuri. 43-44 C'ac'ari' ja Jesús xbij tre: —
Congana nban recomendar chawe chi ma-
jun bar ta tri' nabij wi' ja xinban chawe. Xar
ja naban, jat, jac'utu' awi' chwach ja sacer-
dote in como xattzuri jaya'a' ja rofrenda ja
cani' rbin can ja Moisés chipan ja ley xin
Dios chi naban. Ja c'a rofrenda naya' jari'
noc testimonio chiquewach ja sacerdote
chi naban cumplir ja rbin can ja Moisés, ne'
tre. C'ac'ari' xubanel despedir.
45 Pro ja rachi tok be ma xuban ta ja cani'
bix tre rmal ja Jesús, congana xlasaj rbixic
chi Jesús ja tzursan rxin. Rmalc'ari' ja Jesús
congana c'ayew chic tre ja ni ta chiquewach
winak noc chic chipan ja tinamit pro ja
xuban, be in tri' q'ueje' wi' ja bar ma ec'o
ta wi' winak, in nij ec'o wi' winak ja ne'ekaj
ruq'uin, nojel tinamit epenak wi'.

2

1 Ja c'a tok xuban pon quiji' jo'o' k'ij
meloji ja Jesús chipan ja tinamit Caper-
naum. Ja tok c'o chic chipan ja tinamit ja
winak quic'axaj chi arja' ocnak chipan jun
jay. 2 Chanim xequimolola' qui' ja winak
ruq'uin, congana e q'uiy pro ni xepitz'e'e
ja pa jay, xe'elto c'a pa rchi'jay, majun chic
neq'ueje' wi'. Ja c'a Jesús arja' ntajini rma-
jon rbixic ja rtzobal Dios chique. 3 Ec'o c'a
quiji' achi'i' xe'urkaji, quic'amonto jun achi
siquirnak, ncajo' nquecoj chwach ja Jesús.
4 Eje'e' ma xecowin ta xe'ekaji ja bar kas c'o
wi' ja Jesús como ja winak congana enojnak
pa jay. Rmalc'ari' ja tok xejote' parwi' ja
jay, quitak'ba' rwi' in tri' quikajsaj wi' ja
yawa', cotz'ol chwach jun ch'atan che'. 5 Ja
c'a Jesús tok xutz'at ja yukulbal quec'u'x

c'o ruq'uin, arja' xbij tre ja siquirnak: —
Nc'ajol, camic cuytaji ja rawil amac, ne' tre.
6 Ec'o c'a jule' maestro ja netijon quixin
ja winak tre ja ley xin Dios etz'ubul tri' pa
jay, eje'e' tok chaka maril quic'axaj ja xbij ja
Jesús quewa' quemaj rch'obic pa tak canma
ri': 7 —¿Nak c'a trela' tok nbij quela' ja rachi
le'? Ja nbij le' jala' xa ofensa rc'amonto tre
ja Dios como mchita nak chi ta ncuyuwi ja
il mac, xa ruyon ja Dios ncuyuwi, xeche' kaj
ja pa tak canma. 8 Pro ja Jesús arja' bien
rotak ja quimajon rch'obic pa tak canma in
quewa' xbij chique ri':
—¿Nak tre tok queri' nech'ob kaj pa tak
ewanma? 9 Camic nwajo' nc'waxaj chewe
¿nak ja más c'ayew tre ja ca'i' ri' chi nbij
tre ja rachi siquirnak, la ja' nbij tre chi
ncuy ja ril rumac o la ja' nbij tre chi
nyictaji in nuc'amel ja rwarbal in numaj
binem? 10 Anin c'oli ja xtinban chewach
camic ri' utzc'a chi newotakij chi anin
ja rin Alc'walaxel ja xinoc alaxic cuq'uin
ja winak yatajnak chwe chi ncuy ja quil
quemac ja winak wawe' chwach'ulew, ne'e
ja Jesús chique. C'ac'ari' xbij tre ja siquir-
nak: 11 —Anin nbij chawe camic, catyictaji,
tac'ama'el ja rawarbal in jat chi awochoch,
ne' tre. 12 Chaka maril bitaji queri' rmal
c'ac'ari' yictaji ja rachi in xumaj rc'olic ja
rwarbal. Ja c'a tok c'oltajel rmal be, xelel
chiquicojol pro ni chiquewach canojelal. Ja
c'a winak eje'e' congana c'asc'o'i quetz'at ja
bantaji in quemaj rya'ic ruk'ij ja Dios rmal,
quewa' nquibij ri': —Jawa' ja bantaji ri' ma
jutij katz'aton ta, xeche'e.

****

13 C'ac'ari' be chic jutij ja Jesús chuchi' ja
ya'. Ja tok xekaji chiya' canojel ja winak
xequimolo' chic qui' ruq'uin in arja' xumaj
quitijoxic tre ja rtzobal Dios. 14 Ja c'a tok
melojto ja chiya' kas rmajon binem ja tok
c'o jun achi xutz'at rbina'an Leví rc'ajol
Alfeo. Ja Leví arja' tz'ubul chipan ja lugar
ja bar ntoj can wi' ja rimpuesto pa ruk'a' in
bix tre rmal ja Jesús: —Jo', cattre' chwij chi
natoc ndiscípulo, ne'xi. Ja c'a Leví yictaji in
tre'el trij ja Jesús.
15 Ja c'a Jesús arja' c'o pa rochoch ja Leví,
tz'ubul pa mesa e rachbil ja rdiscípulo in
ec'o jule' molol tak impuesto e cachbil jule'
chic aj'il ajmaqui' neche'xi, eje'e' etz'ubul
pa mesa cuq'uin pro congana e q'uiy como
e q'uiy ja retranel trij ja Jesús. 16 Ec'o c'a
jule' maestro ja netijon quixin ja winak
tre ja ley xin Dios e cachbil jule' fariseo,
eje'e' tok quetz'at ja Jesús chi cuq'uin molol
tak impuesto nwa' wi' e cachbil jule' chic
aj'il ajmaqui' neche' chique, quewa' quibij
chique ja rdiscípulo ri':
—¿Nak c'a trela' tok xa cuq'uin molol
tak impuesto nwa' wi' e cachbil jule' chic
aj'il ajmaqui'? xeche' chique. 17 Pro ja c'a
Jesús ja tok c'axtaj rmal ja quibij quewa' xbij
chique ri':
—Ja ma e yawa'i' ta eje'e' matic'atzin
jun doctor chique pro ja yawa'i' jari' ni
rjawaxic wi' jun doctor chique. Anin inpe-
nak chi ne'uncanoj ja raj'il ajmaqui' utzc'a
chi nqueya' can ja quil quemac, ma eje'e' ta
ja ch'ajch'oji' chic ja ne'uncanoj. Queri' xbij
ja Jesús chique.

****

18 Ja c'a rdiscípulo ja Juan Bautista eje'e'
quimajon rbanic ja rayuno in queri' quima-
jon rbanic ja discípulo quixin ja fariseo
chakaja'. Ec'o c'a jule' winak xe'ekaj
ruq'uin ja Jesús in quewa' quibij tre ri':
—¿Nak tre ja radiscípulo atat taka'an
matiqueban ja rayuno pro ja rdiscípulo
ja Juan eje'e' ni nqueban wi' ja rayuno
in queri' nqueban ja discípulo quixin ja
fariseo chakaja'? xeche' tre. 19 Ja c'a Jesús
arja' xbij chique:
—Cani' chique jule' winak ebanon invitar
tre jun c'ulbic, ja tok c'a c'o na ja rachi
chiquicojol ja nc'ule'e ¿la yatal chiquij chi
nqueban ja rayuno nech'ob ixix? Jaru'
pa tiempo nq'ueje' chiquicojol ja rachi ja
nc'ule'e jari' mta moda xtiqueban ta ja
rayuno. 20 Pro nerila' na jun k'ij ja tok eje'e'
xtilasax chiquicojol ja rachi ja nc'ule'e, c'a
tokoc'ari' tok xtiqueban ja rayuno. 21 Mta
jun nak ta xtuc'am ta jutz'it chi' tziak c'ac'a
xtic'ojbej ta jun tzabuklaj tziak. Ja wixta
queri' nbani ja chi' tziak c'ac'a nuc'ol ri'
in xa jani' ntak'e' más ja bar tak'al wi' tre
ja tzabuklaj tziak. 22 In chakaja' cani' tre
vino c'ac'a mta jun nak ta xtuc'ol ta pa tz-
abuklaj tak c'olbal. Ja wixta queri' nbani ja
c'ac'a vino nurak ja c'olbal, ntz'iloxi vino in
ntz'iloxi ja c'olbal chakaja'. Pro ja rjawaxic
chi nbani, ja c'ac'a vino nc'oli chipan c'ac'a
tak c'olbal. Queri' xbij ja Jesús tre ja c'ac'a
tijonem ja rc'amonto.

****

23 Xuban c'a jutij pa jun xula'nbal k'ij arja'
rmajon binem chipan jule' trigo e rachbil
ja rdiscípulo. Kas netajini nek'ax chipan
ja trigo ja tok quemaj rk'olic ja trigo ja
rdiscípulo. 24 Ec'o c'a jule' fariseo, eje'e'
quibij tre ja Jesús:
—Pakasa' radiscípulo le', ja netajini
quimajon rbanic jala' xajan nbani pa tak
xula'nbal k'ij ¿nak tre tok nqueban quela'?
xeche' tre. 25-26 Ja c'a Jesús xbij chique:
—¿La ma esiq'uin ta la'an chipan ja
rtzobal Dios ja xuban ja rojer rey David
tokori' tok ocnak lok'laj sacerdote ja
rAbiatar? Ja c'a David arja' c'o rjawaxic tre
tri' in majtaj rmal rk'ak'anil rupan in queri'
queban ja rachbil chakaja'. Tokoc'ari'
xuban ja David xoc chipan ja rochoch Dios
in xutij ja caxlanway ja parti'in chwach ja
Dios in xuya' quixin ja rachbil chakaja'.
Queri' xuban masqui jari' caxlanway
tz'ibtal chipan ja ley xin Dios chi xa queyon
sacerdote ja netijowi. Queri' xbij ja Jesús
chique. 27 In xbij chic chique: —Ja winak
tok xewinakarsax rmal ja Dios ma rmal ta
chi chaka ta nquec'ul ruk'ij ja xula'nbal
k'ij pro jari' winakarsaxi ja xula'nbal k'ij
chi quito'ic ja winak. 28 Rmalc'ari' tok nbij
chewe chi anin ja rin Alc'walaxel ja xinoc
alaxic cuq'uin ja winak, pa nuk'a' anin c'o
wi' ja nbani chipan ja xula'nbal tak k'ij
chakaja', ne' chique.

3

1 Ja c'a Jesús arja' xoc chic jutij chipan
ja jay xin molbal ri'il in tri' c'o wi' jun
achi siquirnak jun ruk'a'. 2 Ec'o c'a jule'
winak e c'ambajal rxin ja Jesús, eje'e'
ncajo' nquetz'at ja wi ntzursaj ja rachi pa
jun xula'nbal k'ij. Queri' nqueban utzc'a
chi nquewil jun ril ja nquichapbej rxin.
3 C'ac'ari' ja Jesús xbij tre ja rachi ja siquir-
nak ruk'a': —Catyictaji in catpe'e wawe'
chikacojol, ne' tre. 4 C'ac'ari' xbij chique
ja winak: —¿Nak nuya' lugar chake ja ley
chi nkaban pa tak xula'nbal k'ij, la ja'
chi nkaban ja rutzil owi itzelal? ¿La ja'
nuya' lugar chake chi nekato' ja winak owi
nekacamsaj? ne' chique. Pro ja reje'e' ni
majun nak ta quibij ta tre, ma xquic'ulba'
ta. 5 C'ac'ari' pi ryewal ja Jesús chiquij in
xertz'elwachij, congana bison cumal rumac
ja ni mta wi' quigana nch'obtaj cumal ja xbij
chique. In xbij chic tre ja rachi ja siquirnak
jun ruk'a': —Tayuku' ja rak'a', ne' tre. Ja
c'a rachi xumaj ryukic ja ruk'a' in tzuri.
6 Ja c'a fariseo eje'e' xebe, xequimolo' qui'
e cachbil ja rec'o chipan ja partido rxin ja
Herodes in quemaj rch'obic nak nqueban
tre ja Jesús chi nquicamsaj.

****

7-8 Ja c'a Jesús arja' xelel chipan ja lugar in
be chiya' e rachbil ja rdiscípulo in congana
e q'uiy ja winak ja raj Galilea xetre'el trij. In
ec'o na más ja xe'ekaj ruq'uin cani' chique
ja raj Jerusalén in chique ja rec'o chipan ja
jule' chic tinamit ja c'o pa rcuenta Judea
in chique ja raj Idumea in chique ja rec'o
chajuparaj binelya' Jordán in chique ja raj
Tiro in ja raj Sidón pro congana e q'uiy
ja winak xe'ekaj ruq'uin. Queri' queban
como ekajnak rbixic cuq'uin nojel ja ntajini
nuban ja Jesús. 9 Ja c'a Jesús xbij chique
ja rdiscípulo: —Tiq'ueje'to listo jun lancha
matzij ja winak xa congana tiquepitz' qui'
chwij, ne' chique. 10 Queri' xbij chique como
arja' e q'uiy ja winak ertzursan chic in
rmalari' tok canojel ja c'o yobil chique con-
gana nquemin qui' trij, ncajo' nquechapoc
chi netzursaxi. 11 Ja c'a ritzel tak espíritu
ja rec'o chique ja winak eje'e' tok quetz'at
ja Jesús xexuque' chwach, quemaj rakic
quechi' in quewa' quibij tre ri': —Atat ja
rat Ralc'wal Dios, xeche' tre. 12 Ja c'a Jesús
congana cow xeruchap in xbij chique chi
majun bar ta tri' nquik'alasaj wi' chi arja'
ja Cristo.

****

13 C'ac'ari' jote'e ja Jesús chwach jun jayu',
xuwil jun lugar ja bar q'ueje' wi'. Ec'oli
chiquicojol ja winak ja c'o rgana ja Jesús
chi netre'el trij, arja' xersiq'uij pon in xebe
ruq'uin. 14 In ec'o cablajuj ja xerucha'
chique utzc'a chi eje'e' neq'ueje' ruq'uin
chijutij in chakaja' chi nebe nequiya'a'
rbixic ja rtzobal Dios. 15 In chakaja' xuya'
chique ja poder chi necowini nequitzursaj
yawa'i' in nequiwasajel itzel tak espíritu
chique ja winak. 16 Quewa' quebi' ja cablajuj
ri', Simón ja canox chic jun rubi' bina'ax
tre Pedro, 17 Jacobo ja rc'ajol Zebedeo, Juan
ja rch'alal Jacobo, ja c'a Jacobo in Juan
eje'e' canox chic jun quebi' rmal ja Jesús
bina'ax chique Boanerges. Boanerges tibij

tzij alc'walaxela' ja congana quichok'ak'
e cani' quiakolijay. 18 Ja rAndrés, Felipe,
Bartolomé, Mateo, Tomás, Jacobo ja rc'ajol
Alfeo, Tadeo, Simón, jun chique ja partido
rbina'an cananita, 19 in Judas Iscariote ja
jachowi ja Jesús pa quek'a' ja xetzelan rxin.

****

Ja c'a Jesús xoc chic chipan jun jay e rach-
bil ja rdiscípulo. 20 Ja c'a winak xequimolo'
chic qui' cuq'uin in rmalari' nixtac'a c'o
ta tiempo chique ja Jesús chi newa'i. 21 Ja
c'a rch'alal ja Jesús tok quic'axaj ja nta-
jini nuban eje'e' xepeti, ncajo' nquec'amel.
Queri' queban como ja pa quetzij eje'e'
ch'ujari ja Jesús.

22 In chakaja' ec'o jule' maestro ja neti-
jon quixin ja winak tre ja ley xin Dios ja
tz'ibtal can rmal ja Moisés, eje'e' epenak pa
Jerusalén in quewa' quibij chique ja winak
ri':

—Jala' rachi le' Beelzebú uc'ayon rxin,
xa poder rxin ja jefe quixin ja ritzel tak
espíritu xa jari' nucoj chi quilasaxic ja ritzel
tak espíritu, xeche'e. 23 Ja c'a Jesús xersiq'uij
pon in quewa' jun c'ambal tzij ja xbij chique
ri':

—Mta moda ja Satanás xquerlasaj ta ja
rach tak demonio. 24 Jun gobierno wi xa
división nuban chibil ri' jari' xa nyojtaji.
25 In queri' chique jule' winak ja rec'o pa jun
jay chakaja', wi xa división nqueban chibil
tak qui' jari' xa neq'uisi. 26 In queri' c'a tre
ja Satanás chakaja', ja wi xa nch'ojin kaj
ruq'uin arja' ruyon, wi nerlasaj ja rach tak
demonio jari' xa nyojtaji in nq'uisi.

27 Ja wi natekaj ruq'uin jun achi ja con-
gana rchok'ak' in wi nach'ob chi nalasaj tre
ja rnakun ja c'o pa rochoch rjawaxic chi
nabac' na nabey ja rachi. Ja wi queri' naban
jari' natcowini nalasaj tre nojel ja c'o pa
rochoch.

28 Anin ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', ja
winak masqui nqueban ja il mac xa nak ta
chi il maquil jari' c'o cuytajic trij in chakaja'
masqui nquibij jule' tzij tre ja Dios ja xa
ofensa rc'amonto tre jari' c'o cuytajic trij
chakaja'. 29 Pro wi c'o jun winak xa nak
ta chi winakil wi arja' nbij jule' tzij tre
ja rEspíritu Santo ja xa ofensa rc'amonto
tre jari' ni mta wi' cuytajic trij jari' il mac
nrijkalej pro ni chijutij, ne'e ja Jesús chique.
30 Queri' xbij chique rumac ja quibij tre chi
c'o jun itzel espíritu uc'ayon rxin.

****

31 C'ac'ari' xe'urkaji ja rch'alal ja Jesús
cachbil rute', eje'e' ec'o chwa jay in
quetakoc rsiq'uixic. 32 Ja c'a winak ja
retz'ubuloc chinakaj ja Jesús eje'e' quibij
tre:

—Pakasa' rate' in ja re awach'alal ec'o
chwa jay in ncajo' netzijon awq'uin, xeche'
tre. 33 Ja c'a Jesús xbij chique:

—Camic nch'ob chewach echinatak ja
nute' in echinatak ja wach'alal, ne' chique.
34 C'ac'ari' xeruc'ut ja retz'ubuloc chinakaj
in quewa' xbij ri':

—Eje'e' c'awa' e'ocnak nute' in e'ocnak
wach'alal. 35 Queri' nbij chewe como xa nak
ta ja nbanowi rvoluntad ja Dios arja' c'ari'
ocnak nuchak' owi wana' owi nute', ne'e.

4

1 Jutij chic ja Jesús xumaj quitijoxic ja
winak chiya' in congana e q'uiy ja winak
xurquimolo' qui' ruq'uin rmalc'ari' tok
arja' xoc chipan jun lancha ja c'o parwi'
ya' in tz'abe' chipan. Ja c'a winak xemule'
can chiya' canojelal. 2 In xumaj tzij ja
Jesús cuq'uin, q'uiy rwach ja xbij chique pa
c'ambal tak tzij, quewa' ja tijonem ja xuya'
chique ri':

3 —Tec'waxaj ja xtinbij chewe ri' pro bien
teya'a' ewxquin tre. C'o jun ajticola' be pa
ticoj tijco'm pa rchenoj. 4 Ja c'a tok xekaji
xumaj rchicaxic ja rija'tz. C'o c'a kaj pa
bey in xepeti ja tz'iquin, quetij. 5 C'o chic
jule' kaji ja bar c'o wi' abaj, xa xax ja rulew
in chanim xelto rmal. 6 Pro ja tok xelto
ja k'ij xc'atsaj in tok q'uiswani chakij rmal
como mta más ja rc'amal. 7 C'o chic jule'
kaj pa tak q'uix in tok q'uiswani q'uiyi ja
q'uix, xcamsaj ja tijco'm. Queri' xuban ni
majun rwach xuya'. 8 Pro c'o chic jule' kaj
pan utzlaj ulew in wachini chi utz, congana
q'uiyi, be pa nim, ja jun chirwach ija'tz c'oli
xuya' treinta, c'oli xuya' sesenta in c'oli
xuya' jun ciento. 9 Bien c'a tewasaj ena'oj
trij ja c'a xinbij chewe ri', ne'e ja Jesús
chique.

10 Ja c'a tok quipaxijel qui' ja winak xe-
canaj can ja rachbil ja Jesús ruq'uin e
cachbil ja cablajuj apóstol in c'oli quic'axaj
tre ja Jesús tre ja c'ambal tzij. 11 Ja c'a Jesús
quewa' xbij chique ri':

—Ja rixix yatajnak chewe chi newotakij
nak rbanic ja rawatal je'e tre ja gobierno xin
Dios pro ja chique jule' chic winak nojel ja
nbij chique ncoj c'ambal tak tzij chi rbixic.
12 Queri' nban utzc'a chi eje'e' nquetz'at ja
nc'ut chiquewach pro matikaj pa quewi'
utzc'a chakaja' chi nquic'axaj ja nbix chique
pro matich'obtaj cumal utzc'a chakaja' chi
matiqueq'uex ja quina'oj chi ncuytaji ja
quil quemac. Queri' xbij ja Jesús chique.
13 In xbij chic chique:
—¿La ni c'a matich'obtaj wi' emwal ja
c'ambal tzij ja c'a xinbij kaj? Ja wi maquix-
cowini nech'ob ja c'ambal tzij tre ja rajti-
cola' ¿nak moda xquixcowini xtech'ob ja
jule' chic c'ambal tak tzij? Pro ja camic
nch'ob chewach nak tibij ja c'ambal tzij. 14 Ja
rajticola' ja chicani ja rija'tz jari' ja nyowi
rbixic ja rtzobal Dios chique ja winak. 15 Ja
kaj pa bey jari' tibij tzij chi ec'oli winak ja
nquic'axaj ja rtzobal Dios pro chanim npeti
ja Satanás, nlasajel ja rtzobal Dios ja ticon
pa tak canma. 16 Ja kaji ja bar c'o wi' abaj
jari' tibij tzij chi ec'oli winak ja nquic'axaj ja
rtzobal Dios in nquinimaj chanim, congana
nequicot rmal. 17 Pro eje'e' e cani' jule' ti-
jco'm ja mta rc'amal, xa ti jurata nquinimaj.
Ja c'a tok xterila' ja c'ayewalaj tiempo ja
tok nmajtaj rbanic pokon chique ja winak
rmal ja rtzobal Dios eje'e' chanim nqueya'
can. 18 Ja kaj pa tak q'uix jari' tibij tzij chi
ec'oli winak ja nquic'axaj ja rtzobal Dios
19 pro tok nq'uiswani xa ja' nquibisoj chic ja
xin rwach'ulew in xa neban engañar rmal ja
meba'il in chaka benak chi nquiyarij nakun
je'e. Rmalc'ari' tok xa ncami ja utzlaj tzij ja
c'o pa tak canma, mta rwach nuya'. 20 Pro
ja c'a rija'tz ja kaj pan utzlaj ulew jari' tibij
tzij chi ec'oli winak ja nquic'axaj ja rtzobal
Dios in nquinimaj in c'oli rwach nuya' pa
tak canma. Eje'e' e cani' jule' chirwach
ija'tz c'oli xuya' treinta, c'oli xuya' sesenta
in c'oli xuya' jun ciento. Queri' xbij ja Jesús
chique.

****

21 C'ac'ari' xbij chic jun c'ambal tzij
chique:
—¿La c'o ta c'a jun nbanowi nerc'ama'to
jun candil nutzij in xtijupba' ta c'a jun
caxon trij owi xtuya' ta xe' ch'at? Ja queri'
ni majun nbanowi. Ja c'a nban tre ja can-
dil njecbaxi utzc'a chi nsakirsaj ja pa jay.
22 Nojel ja ma k'alajinnak ta je'e jari' nerila'
na jun k'ij tok xtik'alajini in nojel ja rawatal
je'e jari' nel na pa sakil, notakix na. 23 Bien
c'a tewasaj ena'oj trij ja c'a xinbij kaj chewe
ri', ne'e ja Jesús. 24 In xbij chic chique:
—Bien teya'a' ewxquin tre ja remajon
rc'axaxic. Ja wi congana neya' ewxquin
tre jari' q'uiy xtiyataj chewe chi newotakij
nowi ma kas ta neya' ewxquin tre jari' ma
kas ta c'oli xtiyataj chewe chi newotakij.
In ja c'a chewe ixix ja remajon rc'axaxic
camic más chi na q'uiy xtiyataj chewe chi
newotakij. 25 Queri' nbij chewe como ja
winak ja c'o je'e yatajnak chique eje'e' c'o
chi na más ja nyataj chique pro ja c'a winak
ja mta yatajnak chique pro nquech'ob chi
c'oli jari' nlasax chique. Queri' xbij ja Jesús.

****

26 Xumaj chic tzij ja Jesús:
—Ja gobierno xin Dios queri' rbanic cani'
nuban jun achi ja tok nbe pa rchenoj, ner-
tica' jule' ija'tz chipan. 27 Ja c'a tok noc
ak'a' c'o chic ja rachi pa rochoch in nwari,
ja c'a tok nsakari nyictaji in queri' nuban
nojel tak k'ij. Ja c'a rija'tz ja rticon pa
rchenoj ekal nelto ruyon in numaj q'uiyem.
Pro ja rachi arja' ma rotak ta nak nuban
ja rija'tz tok nelto in tok nq'uiyi. 28 Como
ja rwach'ulew arja' nsamajini chi nelto ja
rija'tz in nwachini. Ja nuban nabey nq'uiyi
in npi ruxak, c'ac'ari' nwinakari och' trij
c'ac'ari' nq'uiyi ja och' noc áj. 29 Ja c'a tok
nchakiji ja c'a rachi nerbana' jach' como
xerila' ja tiempo xin cosecha. Queri' xbij ja
Jesús.
30 In xbij chic:
—¿Bar c'a njunsaj wi' ja gobierno xin
Dios in nak chi c'ambal tzijal ncoj chi rjun-
saxic? 31 Ja gobierno xin Dios queri' rbanic
cani' rbanic jun ti chirwach mostaza tok
ntiqui pan ulew. Jun ti chirwach mostaza
masqui más na tino'y chwach ja jule' chic
ija'tz ja c'o chwach'ulew 32 pro ja tok ntiqui
in tok nq'uiyi más na nq'uiyi chwach jule'
chic tijco'm, nwinakar nimak tak ruk'a'
in tok nq'uiswani nepeti ja tak tz'iquin,
nurquibana' quesoc pa tak ruk'a' in nemu-
jax rmal ja ruxak. Queri' xbij ja Jesús.
33 Q'uiy rwach ja c'ambal tak tzij xbij ja
Jesús ja quitakawari' ja nertijobej ja winak
tre ja rtzobal Dios, jani' necowini nch'obtaj
cumal jari' xbij chique. 34 Ni majun nak ta

xbij ta chique ja maquita xucoj c'ambal tak
tzij chi rbixic chique. Pro ja xuban chique
ja rdiscípulo arja', xeryonaj in xk'alasaj
chiquewach nojel ja nbij ja c'ambal tak tzij.

****

35 Jari' k'ij ja tok xoc ak'a' ja Jesús arja' xbij
chique ja rdiscípulo: —Jo' chajuparaj ya',
ne' chique. 36 Eje'e' xequeban can despedir
ja winak. Ja c'a Jesús arja' c'o chipan ja lan-
cha in quec'amel in c'o chic jule' ja lancha
tre'el trij. 37 Pro chaka c'a jalal tok jaktajto
jun nimlaj ik' chiquij. Ja c'a nimak tak baloj
congana npowij ri' trij ja lancha ja rec'o
wi' ja Jesús in ntajini nnoji ja ya' chipan.
38 Ja c'a Jesús arja' pa rchak lancha c'o wi',
kajnak chi waram in c'oli rcanon ocnak
rq'uexwach rch'acat rwi'. Ja c'a rdiscípulo
quec'as:

—Maestro ¿la macatocla' il ja wi nok-
cami? xeche' tre. 39 Yictaji ja Jesús in xbij
tre ja ik' chi ncaje'e in xbij tre ja ya' chi
nsile'e. C'ac'ari' cami ja ik' in ni sile'e ja ya'.
40 C'ac'ari' xbij chique:

—¿Nak c'a tre tok congana xexbej ewi'?
¿Bar c'a xoc wari' ja yukulbal ec'u'x
wq'uin? ne' chique. 41 Ja c'a reje'e' congana
c'asc'o'i quetz'at ja bantaji in quemaj rbixic
chibil tak qui':

—¿Nak rbanic c'ala' ja rachi le'? nnimax
taka'an rmal ja ik', nnimax taka'an rmal ja
ya' chakaja', xeche'e.

5

1 Ja c'a tok xe'ekaji chajuparaj chic ya'
tri' xe'ekaj wi' chipan jun lugar ja c'o pa
quicuenta ja raj Gadara. 2 Ja c'a Jesús tok
chaka maril xeli ja pa lancha c'o jun achi
xekaj ruq'uin ocnak jun itzel espíritu tre,
arja' pa comsanto elnakto wi'. 3 Ni tri' wi'
nq'ueje' wi' pa comsanto in majun nak ta
ncowin ta trij masqui nquebac' pa cadena.
4 Como arja' q'uiylaj mul banon tre bac'on
ruk'a' rkan pa cadena pro ni ma c'ayew
ta nuban tre nq'uiokpij. Ni majun nak ta
ncowin ta trij ja nchapbex ta rxin ja xta
jun nq'ueje' wi'. 5 Chi pa k'ij chi chak'a'
ni rmajon wi' binem pa tak k'ayis in pa
comsanto, congana nurak ruchi' in ruyon
nusoc ri' tre abaj. 6 Ja c'a tok xutz'at pon
ja Jesús c'amc'ol ranim be ruq'uin, ja c'a
tok xekaj ruq'uin xuque' chwach 7 in xumaj
rakic ruchi':

—Jesús, atat ja rat Ralc'wal ja nimlaj
Dios ¿nak nawajo' chwe? Chwach Dios nbij
chawe, maxta taban pokon chwe, ne' tre.
8 Queri' xbij tre como ja Jesús arja' c'a xbij
tre ja ritzel espíritu ja rocnak tre ja rachi
chi nelel pa ranma. 9 C'ac'ari' ja Jesús xbij
tre ja rachi:

—¿Nak c'a abi'? ne' tre.

—Anin in Legión. Queri' nubi' como ok
q'uiy, ne'xi ja Jesús. 10 In congana xucoj
ja Jesús pa ch'a'oj chi ma xquerwasajel ta
ja ritzel tak espíritu in ma xquerutakel ta
chipan jun chic lugar.

11 Ec'o pon c'a jule' ak quimajon wa'im pa
tak k'ayis. 12 Ja c'a ritzel tak espíritu canojel
congana quecoj ja Jesús pa ch'a'oj in quewa'
quibij tre ri':

—Ko'ataka'el cuq'uin ja jule' ak le',
taya'a' lugar chake chi nokoc pa quicuerpo,
xeche' tre. 13 Ja c'a Jesús xuya' lugar
chique in queri' queban xe'eli, xe'oc pa
tak quicuerpo ja ak. Ja c'a ak ec'o la ca'i'
mil canojel in chaka maril xe'oqui ja ritzel
tak espíritu chique, eje'e' quemaj c'amc'oj
canim, xebe, xexule' chwach jun jayu' con-
gana tiquitic, xebe c'a pa ya' in tri' xejik' wi'
canojelal.

14 Ja c'a chajinel quixin ja ak eje'e'
xe'anmajel, xebe chipan ja tinamit in pa tak
aldea chakaja', xequicholo' nojel ja bantaji.
Ja c'a winak tok quic'axaj eje'e' xepeti chi
nurquitz'ata' ja bantaji. 15 Ja tok xe'urkaji
ja bar c'o wi' ja Jesús quetz'at ja rachi
ja congana e q'uiy ja ritzel tak espíritu
e'ocnak tre nabey, arja' tri' tz'ubul wi', c'o
chic ja rtziak rcojon, tz'akat chic ja rpensar.
Ja c'a winak tok quetz'at congana quixbej
qui' rmal. 16 C'ac'ari' ja xetz'atowi ja bantaji
eje'e' quemaj rcholic chiquewach ja jule'
chic winak nak xuban ja rachi tok xelasaxi
ja ritzel tak espíritu tre in nak queban ja ak
chakaja'. 17 C'ac'ari' ja winak quewa' quibij
tre ja Jesús ri': —Catelel wawe', taya'a' can
ja kalugar, xeche' tre.

18 Ja c'a Jesús kas rmajon oquem pa lancha
ja tok bix tre rmal ja rachi ja xelasaxel ja
ritzel tak espíritu tre:

—Tabana' jun utzil, taya'a' lugar chwe
chi nintre' chawij chijutij, ne'xi. 19 Pro ja
Jesús arja' ma xuya' ta lugar tre chi nbe trij,
quewa' xbij tre ri':

—Mejor ja naban, jat chi awochoch, jabij
chique ja rawach'alal chi janila jun nimlaj
samaj xuban ja Dios chipan ja rac'aslemal
in janila xpokonaj awach, ne' tre. 20 C'ac'ari'
be ja rachi pa tak tinamit ja c'o pa rcuenta
Decápolis, xumaj rbixic ja nimlaj samaj ja
xuban ja Jesús chipan ja rc'aslemal in cano-
jel ja winak congana c'asc'o'i quic'axaj.

****

21 Ja Jesús xemeloj chic jutij pa lancha
chajuparaj ya'. Ja c'a tok xe'ekaji congana
e q'uiy ja winak xequimolo' qui' ruq'uin in
tri' q'ueje' wi' chiya' cuq'uin. 22 C'ac'ari' c'o
jun achi peti rbina'an Jairo, arja' jun chique
ja jefe rxin ja jay xin molbal ri'il ja bar
nc'axax wi' ja rtzobal Dios. Ja c'a Jairo tok
xurkaj ruq'uin ja Jesús xuque' chwach 23 in
quewa' xbij tre ri': —C'o jun nme'al camíc
nuban, tabana' jun utzil jo' chwij, jaya'a'
ak'a' pa rwi' utzc'a chi ntzuri in wotak chi
maticami, ne' tre.
24 Ja c'a Jesús rachbilajel ja rachi, con-
gana e q'uiy ja winak xetre'el trij, con-
gana nquepitz' qui' trij ebenak pa rochoch
ja Jairo. 25 C'o c'a jun ixok yawa' ja c'o
chiquicojol ja winak, tuban cablajuj juna' ni
c'o wi' je'e quic' nel tre. 26 Ja rixok e q'uiy
ja doctori' congana rtijon pokon pa quek'a'
in nojel ja c'o ruq'uin xuq'uis rmal ja yobil.
Pro majun xoc wi' ja xuban como ja yobil
xa jani' benak más pa nim. 27 Como arja'
ekajnak chic rbixic ruq'uin nojel ja ntajini
nuban ja Jesús rmalc'ari' tok xa jani' tiloc
más trij. Ja c'a tok xekaj ruq'uin xuchapoc
jutz'it ja rtziak. 28 Queri' xuban como ja
ntajini xbij kaj pa ranma: —Ja wi xtinchap
ja rtziak ja Jesús xa ruq'uin ari' wotak chi
nintzuri, ne' kaj. 29 Chaka maril xuchapoc
rtziak ja Jesús ni caje'e ja quic' tre in xuna'
chi tzuri, xeli ja yobil tre. 30 Ja c'a Jesús arja'
xuna' chi c'oli ja poder xel tre, ni quipitz'on
wi' qui' ja winak trij, xuya' vuelta in quewa'
xbij ri':
—¿Nak chapowi ja ntziak? ne'e.
31 C'ac'ari' ja rdiscípulo eje'e' quewa' quibij
tre ri':
—¿La matatz'at la'an chi congana winak
quipitz'on qui' chawij chewi' nak tre tok
nabij: —Nak xinchapowi, taka'an natche'e?
xeche' tre. 32 Pro ja Jesús kas cholaj nbe wi'
rwach, arja' ncanoj nak chapowi ja rtziak.
33 Ja c'a rixok congana nbirboti rumac xben
ri' como arja' bien rotak chi xeli ja yobil tre,
peti xuque' chwach ja Jesús, xuchol chwach
nojelal nak rbanon pa ruk'a' ja yobil. 34 Bix
tre rmal ja Jesús:
—Nme'al, ja yukulbal ac'u'x wq'uin
jari' xattzursani. Camic utz chic natbe,
catquicoti, xattotaji chijutij pa ruk'a' ja
yobil, ne'xi.
35 Ja Jesús c'a rmajon na tzij ja tok ec'o
jule' winak xe'urkaji, e'elnakto pa rochoch
ja jefe rxin ja jay xin molbal ri'il, quewa'
quibij tre ja jefe ri':
—Jairo, ja rame'al cami ¿nak noc wi' ja
naban molestar más ja Maestro? xeche'
tre. 36 Ja c'a Jesús tok chaka maril xc'axaj
ja quibij arja' xbij tre ja jefe rxin ja jay xin
molbal ri'il:
—Ma taxbej ta awi', ja naban, tiyuke'
ac'u'x wq'uin, ne' tre. 37 C'ac'ari' be ja Jesús,
mta nak chi ta xeruc'amel, xa queyon ja
Pedro, ja Jacobo in Juan ja rch'alal Jacobo.
38 Ja c'a tok xe'ekaji ja chi rochoch ja jefe ja
Jesús xerutz'at ja winak ja rec'o pa jay chi
congana lawulo' nqueban, quimajon ok'ej
in congana síc' nqueban. 39 Ja tok xoc pa
jay quewa' xbij chique ri': —¿Nak tre tok
neban quela'? congana taka'an síc' ok'ej
neban. Ja xtan ma camnak ta, xa waram
rbanon, ne' chique. 40 Pro ja reje'e' xa
quitzebej. C'ac'ari' ja Jesús xerlasajto pro
canojelal. Ja c'a tok xelastajto rmal c'ac'ari'
xeruc'amel chic ja rtata' rute' ja camnak e
rachbil ja retran trij chakaja', xe'oqui ja bar
c'o wi' ja cuerpo rxin ja xtan. 41 Ja c'a Jesús
xuchap chi ruk'a' ja camnak in quewa' xbij
tre ri': —Talita, cumi, ne' tre. Jawa' tzij
xbij tre ri' tibij tzij: —Xtan, camic anin nbij
chawe catyictaji, ne'e. 42 Chaka maril bitaj
queri' rmal ja Jesús yictaj nojoj ja xtan in
xumaj binem. Ja xtan cablajuj chic ja rjuna'.
Ja rec'o ruq'uin ja Jesús congana c'asc'o'i
quetz'at ja bantaj chiquewach. 43 Ja c'a
Jesús congana xuban recomendar chique
chi majun bar ta tri' nquibij wi' ja bantaji
in xbij chique: —Teya'a' rway ja xtan, ne'
chique.

6

1 Ja c'a Jesús xelel, be chipan ja rtinamit
arja', xerachbilajel ja rdiscípulo. 2 Ja c'a tok
xerila' ja xula'nbal k'ij xoc chipan ja jay xin
molbal ri'il, xumaj quitijoxic ja winak. E
q'uiy ja winak ja xec'axani ja tijonem xuya'

in congana c'asc'o'i quic'axaj in quewa'
quibij chibil tak qui' ri':
—¿Bar c'a penak wala' ja rocnak tre jala'
jun achi le'? congana taka'an rna'oj yata-
jnak tre in congana taka'an nimak tak mi-
lagro nuban chakaja'. 3 Pro ¿la ma arja' ta
c'ala' ja josol che' ja ral María? In ja rch'alal
¿la ma eje'e' ta c'a ja Jacobo, ja José, ja Judas
in Simón? In ja rana' ¿la ma ec'o ta c'a
chikacojol chakaja'? xeche'e. Queri' quibij,
ni majun quigana ruq'uin ja Jesús, xa pokon
nquena' rmal ja nbij. 4 Ja c'a Jesús arja' xbij
chique:
—Ni majun profeta xin Dios ja maquita
lok' nna'i xarwari' ma lok' ta nna'i cumal ja
rach aj tinamit nixtac'a cumal ta ja rch'alal
in nixtac'a cumal ta ja rec'o pa rochoch
chakaja', ne' chique. 5 In ma xcowin ta
xuban ta nimak tak milagro tri' xarwari'
ec'o jujun ja yawa'i' xuya' ruk'a' pa quewi'
in xertzursaj can. 6 Arja' kas junwi' xuna'
rumac ja mta yukulbal quec'u'x ja winak
ruq'uin. C'ac'ari' xelel, be pa tak aldea ja
c'o chinakaj in xumaj quitijoxic ja winak.

****

7 Ja c'a Jesús arja' xersiq'uij ja cablajuj
discípulo in xuya' chique chi c'o quek'a'
chique ja ritzel tak espíritu chi necowini
nequiwasajel chique ja winak. Pa caca'
xerutakel in bien xuch'obel chiquewach
nak ja xtequibana': 8 —Ni majun nak ta
nec'amel ja tok xquixbe chipan ja viaje
xarwari' xa ruyon ech'ame'y nec'amel. Mta
emaleta nec'amel nixtac'a way, nixtac'a
pwok ta chakaja'. 9 In xa perpak tak xajab
necojel in ni xa ja wari' ecamisa nec'amel
ja recojon, ma ca'i' ta. 10 Xa nak ta chi
jayil nixoc wi' tri' nixq'ueje' wi', c'a tokori'
neya' can ja tok nixbe chic cha jun chic
tinamit. 11 In xa nak ta ja maquec'ulu ewxin,
xa nak ta ja mta quigana nquic'axaj ja nebij
chique, ja c'a tok nixelto chipan ja quitina-
mit tequiraj can ja pokok ja c'o pan ewakan.
Queri' neban jari' retal chi eje'e' nquetij
na rpokonal rmal ja matiqueya' quixquin
tre ja nebij chique. Ni katzij wi' ja nbij
chewe ri', ja tok xterila' ja nimlaj k'ij xin
juicio janila jun nimlaj rpokonal xtiquetij
na ja tinamit ja maquec'ulu ewxin. Más
na lawulo' ja rpokonal xtiquetij chwach ja
xtiquetij ja ritzel tak winak ja raj Sodoma
in ja raj Gomorra ojer. Queri' xbij chique.
12 Ja c'a cablajuj discípulo eje'e' xe'elel, xebe
cuq'uin ja winak in quewa' nquibij chique
ri': —Teq'uexa' ja rena'oj in teya'a' can ja
ritzelal, neche' chique. 13 E q'uiy ja ritzel
tak espíritu xequiwasaj chique winak in e
q'uiy ja yawa'i' quecoj aceite pa quewi',
xequitzursaj.

****

14 Ja Jesús nojel ja ntajini nuban xekaj
rbixic ruq'uin ja rey rbina'an Herodes como
benak nat nakaj ja rtzijoxic. Ja c'a Herodes
quewa' xbij ri':
—Ja rachi ja maxco' ntajini nuban arja'
Juan Bautista c'astajnakto chiquicojol cam-
naki' chewi' c'a tok ocnak tre ja nimak tak
poder ja ntajini nsamaj ruq'uin camic, ne'e.
15 Pro ec'o chic jule' quewa' quibij ri':
—Ja rachi arja' Elías, xeche'e. In ec'o chic
jule' quewa' quibij ri':
—Ja rachi arja' jun profeta, queri' rbanic
ja cani' quibanic ja rojer tak profeta,
xeche'e. 16 Pro ja Herodes tok xc'axaj ja
nquibij ja winak arja' quewa' xbij chic ri':
—Mni, ma queri' ta. Ja rachi arja' Juan
ja xinya' orden chi lasax rwi', arja' c'ari' ja
c'astaj chiquicojol camnaki', ne'e. 17-18 Queri'
xbij como bien rotak chi arja' yowi ja orden
chi camsaxi ja Juan Bautista tokori' tok
xutak rchapic ja Juan, baq'ui in coj pa che'.
Queri' xuban tre rumac ja bix tre rmal ja
Juan Bautista chi: —Ma rubey ta abanon
chi ac'amon ja rawixnam, ne'xi. Como ja
Herodes arja' rc'amon ja rixnam rbina'an
Herodías, rxjayil jun rch'alal rbina'an Fe-
lipe.
19 Ja c'a Herodías arja' congana penak
ryewal trij ja Juan, nrajo' ta ncamsaj pro
maticowini 20 como ja Herodes xa nxbej ri'
chwach ja Juan como arja' rotak chi ja Juan
utzlaj achi, jun achi xin Dios, in bien xuban
cuenta utzc'a chi maticamsaxi. Ja Herodes
tok nc'waxaj ja nbij ja Juan c'o je'e nc'waxaj
ja matich'obtaj rmal, xa nxbej ri' rmal pro
ni c'o wi' rgana nc'waxaj.
21 Pro xerila' c'a jun k'ij tok cowini ja
Herodías trij ja Juan chi ncamsaxi. Tokori'
bantaji camíc ja tok Herodes xuban jun
nmak'ij rxin rcumpleaños, xchomij jun
nimlaj wa'im. Erbanon invitar ja winak
ja nimak quek'ij ja nesamaj chipan ja rgo-
bierno e cachbil ja jefe quixin soldado e
cachbil chic ja principali' xin Galilea. 22 Ja

Herodes e rachbil ja rerbanon invitar ec'o
pa mesa ja tok xekaj jun xtan chiquewach,
ral ja Herodías, in xumaj xajoj ja xtan
chiquewach. Ja c'a Herodes in ja rachbil
congana xel quec'u'x trij. C'ac'ari' ja rey
Herodes quewa' xbij tre ja xtan ri':
—Tac'utuj chwe xa nak ta ja nawajo', can
nya' chawe, ne' tre. 23 In xuban jurar, xbij
tre ja xtan:
—Xa nak ta xtac'utuj chwe can nya'
chawe masqui nic'aj tre ja gobierno
xtac'utuj ja c'o pa nuk'a' can nya' chawe,
ne' tre. 24 Ja c'a xtan xelto, be ruq'uin ja
rute', xerbij tre nojel ja bix tre rmal ja
Herodes:
—Camic ¿nak c'a nc'utuj tre ja rey
nach'ob atat? ne' tre ja rute'.
—Tabij tre chi nuya' rwi' ja Juan Bautista
chawe, ne'xi rmal ja rute'. 25 Chaka c'a maril
bitaj queri' tre ja xtan congana nuban, be
chic jutij ruq'uin ja rey in xbij tre:
—Camic ja nc'utuj chawe pro ni chanim
ri', ja rwi' ja Juan Bautista taya'a' chwe pa
jun plato, ne' tre. 26 Pro ja c'a rey Herodes
congana junwi' xuna' pro como rbanon
chic jurar chiquewach ja rec'o ruq'uin pa
mesa chewi' tok ma xrajo' ta maquita nuya'
tre ja xtan ja xtzujuj. 27 Ja rey alnak xuya' or-
den tre jun soldado chi nbe, nerlasaj rwi' ja
Juan Bautista in nuc'amto. 28 C'ac'ari' be ja
soldado ruq'uin ja Juan ja bar c'o wi' pa che'
in xlasaj rwi'. Ja tok lastajto rmal xuc'amto
pa jun plato, xujach tre ja xtan in ja xtan
xujach tre ja rute'. 29 Ja c'a rdiscípulo ja
Juan tok quic'axaj chi camsaxi eje'e' xebe,
xequic'ama' ja rcuerpo in xequimuku'.

****

30 Xemelojto ja cablajuj apóstol,
xurquimolo' qui' ruq'uin ja Jesús, quechol
chwach nojel ja xequibana' in nojel ja
tijonem ja queya' chique ja winak. 31 Ja c'a
Jesús arja' xbij chique:
—Jo', kayonaj ki' chipan jun lugar ja bar
kas talan wi' chi tri' nixexula'n wi' jalal, ne'
chique. Queri' xbij chique como congana
chi winak nquijalala' qui' cuq'uin nixtac'a
c'o ta tiempo chique xquewa' ta cumal.
32 C'ac'ari' xe'oquel pa jun lancha, xequiy-
onaj qui' chipan ja lugar kas talani ja bar ma
ec'o ta wi' winak. 33 Pro ja tok xebe e q'uiy
ja winak xetz'ato'el quixin, bien ch'obtaj
cumal chi Jesús ja be. Xe'elel ja winak
pa tak quitinamit pro nojel tinamit, xebe
chi cakan c'amc'ol canim, eje'e' xe'ekaji
nabey ja bar xque'ekaj wi' ja Jesús in tri'
quemol wi' qui' chi rc'ulic. 34 Ja c'a Jesús tok
xelto chipan ja lancha xerutz'at ja winak chi
congana e q'uiy. Arja' xpokonaj quewach
como eje'e' e cani' jule' tak carnelo ja mta
nyuk'un quixin. C'ac'ari' xumaj quitijoxic,
q'uiy rwach ja tijonem xuya' chique. 35 Ja
c'a tok xuban hora xepeti ja discípulo in
quewa' quibij tre ri':
—Ja lugar ja rokc'o wi' ri' congana ta-
lani in xuban hora, 36 mejor ja naban,
que'ataka'el ja winak pa tak tinamit in pa
tak aldea ja c'o chikanakaj in tabij chique
chi tri' nequilok'o' wi' ja nquetij, xeche' tre.
37 —Ixix nixyo' chique ja nquetij, xeche'x
rmal ja Jesús.
—Xtikalok' ta ca'i' ciento quetzal caxlan-
way ¿la neruban ta c'ala' winak le' chi
nquetij? xeche' tre.
38 —Jetz'ata' nac'a jaru' rkan caxlanway ja
rec'amonto, xeche'x chic rmal ja Jesús. Ja
c'a tok quetz'at quewa' quibij tre ri':
—Jo'o' rkan ja caxlanway in e ca'i' cakan
ch'u', xeche' tre. 39 C'ac'ari' ja Jesús xbij
chique:
—C'o rax tak k'ayis le', tebij chique cano-
jel ja winak chi quetz'abe'e parwi' pro pa
tak moc ncuc'aj qui', ne' chique. 40 Ja c'a
winak xekaji chi tz'ubulem, pa tak moc
cuc'aj qui'. Ec'oli jujun ciento cuc'aj qui'
in ec'oli pa tak cincuenta cuc'aj qui'. 41 Ja
c'a Jesús xuc'am ja jo'o' rkan caxlanway
e rachbil ja ca'i' cakan ch'u', ca'y chi-
caj in xmaltioxij tre ja Dios. Xuwech' ja
caxlanway, xujach chique ja rdiscípulo chi
eje'e' nqueya' chic chique ja winak. In
queri' xuban chique ja ca'i' cakan ch'u'
chakaja', xerujach chiquewach canojel ja
winak. 42 Xewa'i pro ni canojelal in xenoji
chi utz. 43 Ja c'a caxlanway rachbil ch'u' mol
ruchi' ja totaji, cablajuj chacach xuban. 44 Ja
xewa'i e jo'o' mil pro xa queyon achi'i'.

****

45 C'ac'ari' ja Jesús xbij chique ja rdis-
cípulo:
—Puersa nixoquel chipan ja lancha,
nixbe chajuparaj ya' chipan ja tinamit
Betsaida, ne' chique, in xeruban can
despedir ja winak. 46 Ja tok xebantaj
can despedir rmal, arja' jote' chwach

jayu', xuwil jun lugar ja bar nuban wi'
oración. 47 Ja tok xoc ak'a' xa ruyon c'o
tri', ja c'a lancha kas pa nc'aj ya' c'o chi
wi'. 48 Arja' xerutz'at pon chi congana
etujkarnak chic tre ja si'oj como c'o jun
nimlaj ik' jaktajnakto chiquij. Ja c'a pa
rsakaric rmajon binem parwi' ya' ja Jesús,
xekaj chinakaj ja lancha. Arja' laj k'ax
chiquewach ja rdiscípulo 49 pro tok quetz'at
chi rmajon binem parwi' ya', ja nquech'ob
eje'e' chi jun xbinel ja netajini nquetz'at
in congana quemaj rakic quechi' rmal.
50 Como canojel quetz'at in congana quixbej
qui' rmal. Ja c'a Jesús xbij chique: —Ma
ticapuj ta ec'u'x, xwa'n anin, ma texbej
ta ewi', ne' chique. 51 C'ac'ari' xoc cuq'uin
pa lancha in cami ja ik'. Ja c'a discípulo
eje'e' congana c'asc'o'i quetz'at ja xuban
ja Jesús chiquewach in sach quina'oj rmal.
52 Queri' queban como eje'e' ma xch'obtaj
ta cumal ja poder ja c'o ruq'uin ja Jesús
masqui quitz'aton chic ja nimlaj milagro
xuban tre ja caxlanway tok xerutzuk ja
jo'o' mil achi'i'. Congana c'ayew chique
chi nquech'ob nak rbanic ja Jesús.

****

53 Xe'elel, xe'ekaj chajuparaj ya', pa jun
lugar rbina'an Genesaret xe'ekaj wi' chiya'.
54 Chaka c'a maril xe'elto ja pa lancha, ja
winak chanim queya' cuenta tre chi Jesús
ja xekaj cuq'uin. 55 C'ac'ari' xebe cuq'uin
canojel ja winak ja rec'o chipan ari' lugar
in majtajto quic'amaric ja yawa'i' ruq'uin
ja Jesús. Xa nak ta lugar nekaj wi' ja Jesús,
ja winak tok nquic'axaj, tri' nequemel wi'
ja yawa'i', nequitelejel rachbil tak quiwar-
bal. 56 Xa bar ta tri' nekaj wi' ja Jesús,
wi pa nimak tak tinamit, wi pa co'cojlaj
tak tinamit owi pa tak aldea, ja winak ja
rec'o yawa'i' cuq'uin eje'e' xequilasajto, xe-
queya'to chi tak bey ja bar nk'ax wi' ja Jesús
in quewa' quibij tre ri': —Tabana' jun utzil
chake, taya'a' jutz'it lugar chique ja yawa'i'
chi nquechapoc jutz'it ja ratziak, mana xa
jutz'it ruchi' ja nquechapoc, xeche' tre.
In queri' queban, canojel ja xechapowi ja
rtziak xetzuri.

7

1 Ec'o c'a jule' fariseo xequimolo' qui'
ruq'uin ja Jesús e cachbil jule' maestro ja
netijon quixin ja winak tre ja ley xin Dios
ja tz'ibtal can rmal ja Moisés, eje'e' epenak
pa Jerusalén. 2 Eje'e' queya' cuenta chique
ja rdiscípulo ja Jesús chi ec'oli chique ja
tok quemaj wa'im ma xqueban ta ja cani'
nrajo' ja costumbre tre ja ch'ajoj k'abaj
pro ja tok quech'aj quek'a' ma costumbre
ta ja queban. Rmalc'ari' tok ja fariseo e
cachbil ja maestro eje'e' quemaj quitzijoxic
ja discípulo. 3 Como ja fariseo in canojel
ja cach tak aj Israel eje'e' ni maquewa'
wi' ja wi ma congana ta nqueban tre ja
ch'ajoj k'abaj, jari' costumbre ja c'utun can
chiquewach cumal ja cati't quimama'. 4 In
tok nemelojto ja pa tak c'aybal ni maquewa'
wi' chakaja' ja wi matiqueban ja costumbre
ja nquich'ach'ojirsbej qui'. In c'a c'o na más
ja costumbre quiniman je'e, nqueban cos-
tumbre tre ja ch'ajoj tak vaso in tre ch'ajoj
tak xaro in tre ch'ajoj tak tzacbal nakun je'e
ja ch'ich' ocnak in tre ch'at chakaja'. 5 Ja c'a
fariseo e cachbil ja maestro quic'axaj tre ja
Jesús:

—¿Nak c'a tre ja radiscípulo taka'an ma-
tiquinimaj ja costumbre quixin ja kati't ka-
mama'? Newa' taka'an pro matiqueban ja
costumbre tre ja ch'ajoj k'abaj, xeche' tre.
6 Bix chique rmal ja Jesús:

—Caca' epalaj, bien ntake' chewe ja binto
chewe ojer rmal ja profeta Isaías in tz'ibtal
can quewari': —Jawa' winak ri' xa chi
quechi' c'o wi' ja tok nqueya' nuk'ij, ja
canma c'a c'a nat c'o wi' chwe. 7 Ni majun
noc wi' ja tok nqueya' nuk'ij, ja tijonem
ja nqueya' rtzobal Dios neche' tre, pro xa
mandamiento quixin winak. Queri' ja binto
chewe rmal ja rIsaías. 8 Ja rebanon, eya'on
can ja mandamiento xin Dios pro ja cos-
tumbre quixin winak jari' emajon rnimaxic
cani' tre ja costumbre tre ja ch'ajoj tak xaro,
ch'ajoj tak vaso in jule' chic costumbre ja
junan ruq'uin ja wari', ne'e ja Jesús chique.

9 In xbij chic chique: —Ixix congana ix
listo chi rq'uexic ja mandamiento xin Dios
utzc'a chi ja recostumbre ixix necoj pa
rq'uexwach. 10 Como ja Moisés arja' c'o
jun mandamiento xin Dios ja rtz'iban can
quewa' nbij ri': —Lok' que'ana'a' ja ratata'
ate', ne'e. In jun chic ja rtz'iban can quewa'
nbij ri': —Ja wi c'o jun xa itzel ntzijon tre ja
rtata' owi rute' jari' puersa ncamsaxi, ne'e.
11-12 Pro ja rixix xa ma lok' ta ne'ena' como
quewa' ja tijonem neya' ri': —Ja wi nabij

tre atata' owi ate': —Camic maquincowini
natnuto' tre ja c'o rjawaxic chawe como
nbin chic tre ja Dios chi rxin chic arja' ja
c'o wq'uin, wi natche' tre, jari' ma rjawaxic
chi ta chi nato' tre ja c'o rjawaxic tre, nix-
che'e. 13 Queri' ebanon, ja mandamiento xin
Dios, ixix ebanon tre ni mta pro xa rumac
ja recostumbre in jari' costumbre nec'ut
chiquewach jule' chic winak chi nquinimaj
eje'e' chakaja'. In q'uiy rwach ja neban ja
junan ruq'uin ja wari'. Queri' xbij ja Jesús
chique.
14 Ja c'a Jesús arja' xumaj chic tzij
cuq'uin ja winak, quewa' xbij chique ri':
—Tec'waxaj ewanojelal ja xtinbij chewe
ri', kas ta xtich'obtaj emwal. 15 Ma ja ta ja
noc pan achi' ja ntz'ilorsani ja rawanma
pro ja ntz'ilorsan rxin jari' ja nwinakar
pan awanma in nelto pan achi'. 16 Bien c'a
tewasaj ena'oj trij ja c'a xinbij kaj chewe ri',
ne' chique.
17 C'ac'ari' xeruban can despedir ja winak
in xoc pa jay. Ja c'a rdiscípulo quic'axaj tre
nak rbanic ja c'ambal tzij ja xbij. 18 In quewa'
xbij chique ri': —Taka'an matich'obtaj
emwal ixix chakaja'. ¿La matich'obtaj c'a
emwal chi ja noc pan achi' jari' mta moda
xtitz'ilorsaj ta ja rawanma? 19 Queri' nbij
chewe como ja noc pan achi' jari' nkaj chi
apan in nelel chic jutij, ne' chique. Ja xbij ja
Jesús chi matitz'ilori ja rawanma xta rmal ja
nati' xa nak ta ja nati' je'e. 20 In xbij chic jutij
chique: —Ja ritzelal ja nelto pan awanma
jari' ntz'ilorsan rxin ja rawanma. 21 Queri'
nbij chewe como pan awanma nwinakarto
wi' ja ritzel tak na'oj cani' tre tok c'o jun
natoc ruq'uin ja wi ma awixjayil ta owi
ma awachajil ta, cani' tre banoj camíc,
22 cani' tre banoj alak', cani' tre tok chaka
benak chi nayarij quinakun winak, cani'
tre banoj itzelal in banoj engaño, cani' tre
banoj nakun ja congana chuw chwach ja
Dios, cani' tre aquiakarem, ne'atzijoj winak,
naya' ak'ij in banoj nakun ja xa ma ch'obol
ta. 23 Nojel c'awa' wari' pa tak canma ja
winak nalaxto wi' in jari' ntz'ilorsan rxin ja
canma. Queri' xbij ja Jesús chique.

****

24 C'ac'ari' yictajel, xelel chipan ja lugar in
be cha jun lugar chic ja bar c'o wi' ja ca'i'
tinamit, jun rbina'an Tiro in jun rbina'an
Sidón. Ja c'a tok xekaji xoc chipan jun
jay, arja' matirajo' chi notakixi chi tri' c'o
wi' pro ja winak puersa cotakij chi c'o tri'.
25-26 C'o c'a jun ixok ma aj Israel ta, arja' alax-
nak chipan ja lugar rbina'an Sirofenicia, c'o
jun ti ral ti xtan ocnak jun itzel espíritu tre.
Ja rixok tok xc'axaj ja bar c'o wi' ja Jesús
be ruq'uin. Ja c'a tok xekaj ruq'uin xuque'
chwach in congana xuban recomendar tre
chi nbe ruq'uin chi nerlasaj ja ritzel espíritu
tre ja ti ral. 27 Ja c'a Jesús xc'ambej tzij
chwach ja rixok, quewa' xbij tre ri':

—Nenuto' na nabey ja wach tak aj Israel
como ma rubey ta xtic'am ta queway ja
ralc'walaxela' in xtiq'uiakel ta chiquewach
tak tz'i', ne' tre. 28 Ja c'a rixok chakaja'
xc'ambej tzij chwach ja Jesús, quewa' xbij
tre ri':

—Wajaw, ni katzij wi' ja nabij le' pro ja tak
tz'i' ja neq'ueje' xe' mesa, eje'e' nya̱' lugar
chique chi nquetij ja rc'utal tak queway ja
ralc'walaxela' ja ntzakel xe' mesa, ne' tre.
29 Bix tre rmal ja Jesús:

—Congana buena xabij chwe le'
rmalc'ari' nbij chawe, jat, catmeloj chi
awochoch, camic xeli ja ritzel espíritu tre
ja rawal, ne'xi ja rixok. 30 C'ac'ari' meloji
ja rixok chi rochoch. Ja tok xekaj ruq'uin
ja ral cotz'ol chwa ch'at, mchita ja ritzel
espíritu tre.

****

31 C'ac'ari' be ja Jesús, xelel chipan ja
lugar je'e ja c'o pa rcuenta Tiro, k'axi pa
tak lugar ja c'o pa rcuenta Sidón in k'axi
chakaja' pa tak lugar ja c'o pa rcuenta
Decápolis, xekaji c'a chuchi' ja ya' rbina'an
Galilea. 32 C'o c'a jun achi xeya̱' chwach,
arja' tacon in ma kas ta ncowini ntzijoni
chakaja'. Ja rec'amyonel rxin quic'utuj
jun utzil tre ja Jesús chi nuya' ruk'a' pa
rwi' ja rachi chi ntzursaj. 33 Ja c'a Jesús
arja' xlasajel ja rachi chiquicojol ja winak,
quiyonaj qui' ruq'uin. C'ac'ari' xuya'oc rwi'
ruk'a' pa tak rxquin ja rachi, chubani in
xuchap rak' ja rachi chakaja'. 34 C'ac'ari'
ca'y chicaj, congana njik'joti in quewa' xbij
tre ri': —Efata, ne' tre. Ja pa rtzobal ja
rachi efata tibij tzij tijaktaji ja rawxquin,
ne'e. 35 Ja tok bitaji ja queri' rmal ni jaktaji
rxquin ja rachi in tzuri ja rak' in ncowini
ntzijon chic. 36 Ja c'a Jesús arja' xbij chique
ja winak chi majun bar ta tri' nquibij wi' ja

xuban tre ja rachi. Pro ja winak ma xquin-
imaj ta tzij, masqui congana xek'ili rmal
ja Jesús chi matiquilasaj rbixic pro eje'e'
más chi na quilasaj rbixic. 37 Eje'e' congana
c'asc'o'i quetz'at ja milagro ja xuban ja
Jesús chiquewach in quewa' nquibij ri': —
Ja Jesús congana buena nojelal ja rbanon.
Nuya' taka'an quixquin ja tacona' in nuya'
taka'an quechi' ja mema' chakaja', neche'e.

8

1 Jari' tiempo congana e q'uiy ja winak
quimolon qui' ruq'uin ja Jesús in mta que-
way quic'amonto. Ja c'a Jesús arja' xer-
siq'uij pon ja rdiscípulo in quewa' xbij
chique ri': 2 —Congana npokonaj quewach
ja winak, tuban oxi' k'ij queq'ueje' wq'uin
in mchita nak chi ta ja nquetij. 3 Ja wi
xquenutakel chi tak cochoch, wi mta way
xtiquetijel jari' wotak chi netujkar pa bey.
Ec'oli chique congana nat epenak wi', ne'
chique. 4 Ja c'a rdiscípulo eje'e' quibij tre:

—Jawa' lugar ja rokc'o wi' ri' congana
talani ¿bar c'a nekac'ama' wi' ja xtiquetij ja
winak le'? xeche' tre.

5 —¿Jaru' rkan ja caxlanway c'ol ewq'uin?
xeche'x rmal ja Jesús.

—Wuku' rkan, xeche' tre. 6 Ja c'a Jesús
xbij chique ja winak chi netz'abe' kaj pa
tok'ulew. C'ac'ari' xuc'am ja wuku' rkan
caxlanway, xmaltioxij tre ja Dios, xuwech'
in xujach chique ja rdiscípulo chi eje'e'
nqueya' chic chique ja winak in queri' que-
ban queya' chique. 7 In chakaja' ec'o jun
ca'i' cakan ch'u' e takno'y. Ja c'a Jesús
xermaltioxij tre ja Dios in xuya' orden chi
neya'i ja ch'u' chique ja winak chakaja'.
8 Xewa'i ja winak in xenoji chi utz. Ja c'a
caxlanway rachbil ch'u' mol ruchi' ja totaji,
wuku' chacach xuban. 9 Ja xewa'i ec'o la
quiji' mil. C'ac'ari' ja Jesús xeruban can
despedir, 10 xoquel ja pa lancha e rachbil
ja rdiscípulo, xebe pa tak lugar ja c'o pa
rcuenta Dalmanuta.

****

11 Ja tok xe'ekaji ec'o jule' fariseo xe'ekaj
ruq'uin ja Jesús. Eje'e' quemaj tzij ruq'uin
pro xa ch'a'onem nqueban tre. C'oli
quic'axaj tre pro xa nquic'ambajbej rxin
quewari':

—Tabana' jun milagro ja nc'utu
chikawach chi Dios yoyon chawe ja poder
ja c'o pan ak'a', xeche' tre. 12 Ja c'a Jesús
tok xc'axaj ja bix tre, arja' congana bison
cumal in quewa' xbij chique ri':

—¿Nak tre tok ixix ja rixc'o chipan awa'
tiempo ri' nec'utuj jun milagro chwe ja
xa nec'ambajbej wxin? Ni katzij wi' ja
xtinbij chewe ri', ja rixix ja rixc'o chipan
awa' tiempo ri' mta jun milagro xtinban ta
chewach ja cani' nec'utuj chwe, ne' chique.
13 Ja c'a tok bitaji ja queri' rmal, ja Jesús
xeruya' can, xe'oquel chic jutij chipan ja
lancha, xebe chic chajuparaj ya'.

14 Ec'o chic pa lancha ebenak. Ja c'a
rdiscípulo ja Jesús eje'e' mta queway
quic'amonto, quimestaj can, xa jun rkan ja
caxlanway ja cuc'an. 15 Ja c'a Jesús quewa'
xbij chique ri':

—Kas bien tech'obo', kas bien tebana'
cuenta ewi' chwach ja levadura quixin ja
fariseo in chwach chakaja' ja levadura rxin
ja Herodes, ne' chique. 16 Ja c'a rdiscípulo
eje'e' quemaj tzij chibil tak qui', quewa'
nquibij ri':

—Queri' nbij chake rumac ja mta way
kac'ampi ta, xeche'e. 17 Ja c'a Jesús arja' bien
rotak chi ja nquech'ob eje'e' chi levadura
xin caxlanway ja nnatax chique rmal pro
ja nnatax chique jari' ja tijonem quixin
ja fariseo in rxin ja Herodes, quewa' xbij
chique ri':

—¿Nak tre tok nebij: —Taka'an mta way
kac'ampi ta, kas nixche'e? ¿Maja'n ek
tich'obtaj emwal? ¿Maja'n taka'an tikaj
pan ewi' nak rbanic? ¿La congana c'ayew
chi nech'ob nak rbanic? 18 C'o panewach
pro ¿la matetz'at ja nc'ut chewach? In
chakaja' c'ol ewxquin pro ¿la matoc pan
ewxquin ja nbix chewe? In chakaja' ¿la
maturkaj chewe 19 ja tok xinwech' ja jo'o'
rkan caxlanway in xenutzuk jo'o' mil winak
tre? ¿Jaru' chacach ja totaji ja xemol ruchi'?
ne' chique.

—Cablajuj chacach, xeche' tre. 20 Ja c'a
Jesús xbij chic chique:

—In tok xenutzuk chic ja quiji' mil winak
tre ja wuku' rkan caxlanway ¿jaru' chacach
ja totaji ja xemol ruchi'? ne' chique.

—Wuku' chacach, xeche' tre.

21 —Pro ¿nak c'a tre tok maja'n tich'obtaj
emwal nak rbanic? xeche'xi rmal ja Jesús.

****

22 Ja tok xe'ekaji chajuparaj ya' pa jun
tinamit rbina'an Betsaida xe'ekaj wi'. C'o

c'a jun achi moy xeya̱' chwach ja Jesús.
Ja rec'amyonel rxin ja moy eje'e' congana
quic'utuj tre ja Jesús chi nuchap ja moy
chi ntzursaj. 23 C'ac'ari' ja Jesús xuchap ja
moy chi ruk'a', xyukejel, xlasajel chipan ja
tinamit. Ja c'a tok lastajel rmal chipan ja
tinamit xuya' ruchub chi tak rwach, xuya'
ruk'a' trij tak rwach in quewa' xbij tre ri':

—¿La nca'y chic jutz'it ja rawach? ne'
tre. 24 Ja c'a rachi xumaj ca'yem in xbij tre
ja Jesús:

—Ec'o jule' achi'i' nenutz'at pro ja
nenutz'at pon le' xa e cani' jule' che',
quimajon binem, ne' tre. 25 C'ac'ari' ja Jesús
xuya' chic jutij ja ruk'a' trij rwach ja rachi.
Ja c'a rachi xumaj rtz'elwachixic ja nutz'at
in tzuri ja rwach, utz chic nutz'at nojelal.
26 Ja c'a Jesús xbij tre:

—Jat chi awochoch pro maxta catoc
chipan ja tinamit nixtac'a c'o ta jun ja
c'o chipan ja tinamit xtabij wi' ja xinban
chawe, ne' tre.

****

27 C'ac'ari' ja Jesús e rachbil ja rdiscípulo
xebe pa tak aldea ja c'o chinakaj ja tinamit
Cesarea ja c'o pa rcuenta Filipo, kas c'a
quimajon bey ja tok quewa' xc'axaj chique
ri':

—Anin ¿nak inocnak wi' ja nquibij chwe
ja winak? ne' chique.

28 —Ec'oli nebin chawe chi atat at Juan
Bautista, jule' chic nebini chi at Elías in ec'o
chic jule' ja nebini chi at jun chic chique ja
rojer tak profeta, xeche' tre.

29 —Ja c'a rixix ¿nak nebij chwe, nak inoc-
nak wi'? ne'e ja Jesús chique. Peti ja Pedro,
xbij tre:

—Ja ratat at Cristo ja ratcha'on rmal ja
Dios, ne' tre. 30 Ja c'a Jesús congana xuban
recomendar chique chi ni majun bar ta tri'
nquibij wi' chi arja' ja Cristo.

31 C'ac'ari' xumaj rk'alasaxic chiquewach
ja rdiscípulo nak xtiban na tre, quewa' xbij
chique ri':

—Anin ja rin Alc'walaxel ja xinoc alaxic
cuq'uin ja winak q'uiy rwach ja rpokonal
ntij na, xa itzel ninquetz'at na ja princi-
pali' xin tinamit e cachbil ja jefe quixin
sacerdote e cachbil chakaja' ja maestro
ja netijon quixin ja winak tre ja ley xin
Dios, nincamsax na in chi rox k'ij ninc'astaj
na, ne' chique. 32 Arja' bien xuch'ob
chiquewach chi nba̱n na queri' tre. Ja
c'a Pedro arja' xuchap chi ruk'a' in xumaj
rch'a'ic tre ja xbij. 33 Pro ja c'a Jesús tok
xc'axaj ja bix tre rmal ja Pedro arja' xuya'
vuelta, xertz'elwachij pon ja rdiscípulo in
xumaj rch'a'ic tre ja Pedro ja xbij: —Catel
chinwach Satanás. Queri' nbij chawe como
ma queri' ta nawajo' chwe chi nban ja cani'
nrajo' chwe ja Dios chi nban, xa junan
ana'oj cuq'uin winak, ne' tre.

34 C'ac'ari' ja Jesús xersiq'uij pon ja rdis-
cípulo e cachbil ja jule' chic winak ja rec'o
tri', quewa' xbij chique ri':

—Xa nak ta ja c'o rgana nyuke' ruc'u'x
wq'uin rjawaxic chi matuya' rgana ja tz-
abuklaj c'aslemal rc'an. Rjawaxic chakaja'
chi matipokonaj nutij ja rpokonal mwal in
ntre'el chwij. Jari' cani' jun cruz nya̱' trij
pro matipokonaj nuc'am ja cruz, nrijkajel
in nbe ja bar necamsax wi'. 35 Queri' nbij
chewe como xa nak ta ja npokonaj nuya'
can ja rc'aslemal jari' matuwil c'ari' ja ut-
zlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij. Pro xa nak
ta ja matipokonaj nuya' can ja rc'aslemal
mwal anin in rmal ja utzlaj tzij ja nc'amonto
jari' can nuwil ja utzlaj c'aslemal ja mta
q'uisic trij. 36 Como cani' tre jun winak ¿nak
c'a nuch'ec trij wi xuch'ec nojel ja meba'il
rxin ja rwach'ulew pro wi ma xuwil ta ja
utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij? 37 Ja wi
xutzak ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij
jari' mta jun meba'il ja xtilok'bej ta. 38 Queri'
nbij chewe como ja winak ja rec'o chipan
awa' tiempo ri' xa nak ta chi winakil wi
xa q'uixbal nquena' nquecoj qui' wq'uin
in wi xa q'uixbal nquena' rmal ja ntzobal,
anin chakaja' q'uixbal nna' chi xquenucoj
ta pa ncuenta. Anin ja rin Alc'walaxel ja
xinoc alaxic cuq'uin ja winak xa q'uixbal
nna' chi xquenucoj ta pan ncuenta tokori'
tok xquinpi chic jutij e wachbil ja ángel xin
Dios ja tok congana nch'a'an chic chwij ja
gloria xin Dios. Ja winak ja rec'o chipan
awa' tiempo ri' eje'e' xa quiya'on can ja Dios
in junwi' chi na yukul wi' quec'u'x, congana
il mac ja netajini nqueban, ne'e ja Jesús
chique.

9

1 In xbij chic chique: —Ni katzij wi'
ja xtinbij chewe ri', ec'oli chewe ja rec'o

wawe' camic ri' c'a ec'as na ja tok xti-
quetz'at ja gobierno xin Dios chi npeti in
congana poder rc'an, ne' chique.

****

2 Ja c'a chi waki' k'ij ja Jesús xeruc'amel
ja Pedro e rachbil ja Jacobo in Juan, xebe,
xequiyonaj qui' parwi' jun nimlaj jayu'. Ja
c'a rachbal ja Jesús xuq'uex ri' chiquewach.
3 Ja rtziak congana nc'ac'ot chic, congana
sak sak, ni majun ch'ajol tziak wawe'
chwach'ulew xticowin ta xtuban ta sak tre
ja cani' xeli rtziak ja Jesús. 4 Chaka jalal
tok winakar chiquewach ja rElías rachbil ja
Moisés, quimajon tzij ruq'uin ja Jesús. 5 Ja
c'a Pedro arja' xbij tre ja Jesús:

—Maestro, congana qui'il ja rokc'o wi' ri'.
Kabana' oxi' tak jay wawe', jun awxin atat,
jun rxin Moisés in jun rxin Elías, ne' tre.
6 Ja Pedro como xa matich'obtaj rmal chewi'
tok queri' xbij como arja' in ja re rachbil
congana quixben qui'. 7 Chaka jalal tok c'o
jule' sutz' xermujaj in c'o jun kulaj tzijonto
chipan, quewa' xbij chique ri': —Jawa' wari'
jawa' chak'laj Walc'wal, teya'a' ewxquin
tre nak ja nbij arja' chewe, ne'e. 8 Chaka
maril tzuri tzij rmal ja kulaj, ja rapóstol tok
quetz'at mchita ja rElías mchita ja Moisés,
xa ruyon ja Jesús c'o can chic.

9 C'ac'ari' xebe, kas exulanto parwi' ja
jayu' ja tok bix chique rmal ja Jesús:

—Ni majun bar ta tri' xtebij wi' ja xetz'at,
c'a tokori' xtebij ja tok c'astajnak chic
chiquicojol camnaki' ja Ralc'walaxel ja xoc
alaxic cuq'uin ja winak, xeche'xi. 10 In queri'
queban, xa pa tak canma q'ueje' wi', majun
bar ta tri' quibij wi'. Pro eje'e' quemaj
rc'axaxic chibil tak qui' ja bix chique:

—¿Nak rbanic c'ari' ja xbij tre ja
Ralc'walaxel chi nc'astaji chiquicojol
camnaki'? xeche'e. 11 C'ac'ari' quic'axaj
tre ja Jesús:

—¿Nak c'a tre ja maestro xin ley eje'e'
nquibij chi ja rElías rjawaxic chi arja' npi na
nabey chwach ja Cristo? xeche' tre.

12 —Ni katzij wi' nquibij chi ja' Elías npeti
nabey chi nurchomarsaj nojelal. In camic
c'oli nc'waxaj anin chewe, ja Ralc'walaxel
ja xoc alaxic cuq'uin ja winak ¿nak tre tok
tz'ibtal can tre chi q'uiy rwach ja rpokonal
nutij na in xa itzel ntz'at na cumal ja winak?
13 Pro anin nbij chewe chi ja rElías arja'
penak chic pro eje'e' xa queban tre nak c'o
quigana queban tre. Ni queri' bantaji ja
cani' tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios chi
nbantaj na, ne'e ja Jesús chique.

****

14 Ja c'a tok xekajto ja bar ec'o can
wi' ja jule' chic discípulo congana chi
winak xequetz'at, quimolon qui' chiquij ja
discípulo. Ec'o jule' maestro xequetz'at
chakaja' quimajon tzij cuq'uin ja discípulo
pro xa ch'a'onem nqueban chique. 15 Ja c'a
winak ja tok chaka maril quetz'at pon chi
peti ja Jesús congana c'asc'o'i quetz'at in
c'amc'ol canim xebe, xequic'ulu' in queban
saludar. 16 Ja c'a Jesús xc'axaj chique:

—¿Nak ja remajon rtzijoxic cuq'uin? ne'
chique. 17 C'o c'a jun achi chiquicojol ja
winak quewa' xbij tre ja Jesús ri':

—Maestro, anin c'o jun nc'ajol
nc'amonto chi nunya'a' chawach, arja'
ocnak jun itzel espíritu tre in rmalari'
ocnak mem. 18 Xa nak ta lugar c'o wi' ja
nc'ajol, arja' nch'akix pa tok'ulew rmal
ja ritzel espíritu. Nel rpuluw ruchi' in
congana ncach'ach' rey pa ruchi' rmal.
Camic lawulo' chic, majun chic rpuersa.
In xinc'utuj jun utzil chique ja radiscípulo
chi nquiwasaj ja ritzel espíritu pro eje'e' ma
xecowin ta quiwasaj ta, ne'e ja rachi. 19 Ja
c'a Jesús tok c'axtaj rmal ja bix tre rmal ja
rachi quewa' xbij ri':

—Ixix ja rix aj Israel ni taka'an mta wi'
ja yukulbal ec'u'x wq'uin. Taq'ue titzuri
ja nsamaj checojol, c'ayew chwe chi ncoch'
más ja matiyuke' ec'u'x wq'uin. Camic
tec'ama'to ja rala' wq'uin, ne' chique.

20 C'ac'ari' c'amarel ja rala' chwach ja
Jesús. Ja c'a ritzel espíritu chaka maril tok
xutz'at ja Jesús xuya' chic jun ataque tre
ja rala' in xch'akij pa tok'ulew. Ja c'a rala'
congana xumaj rjukic ri' pa tok'ulew in nel
rpuluw ruchi'. 21 Ja c'a Jesús xc'axaj tre ja
rtata' ja rala':

—¿Nak tiempo ocnak tre ja ritzel es-
píritu? ne' tre.

—C'a tino'y na ja tok ocnakto tre.
22 Q'uiylaj mul ja ritzel espíritu rbanon
tre ja nc'ajol rminon pa k'ak' in rminon
pa ya' chakaja', nrajo' ncamsaj. Atat, wi
natcowini nato' ja ti nc'ajol tapokonaj
jutz'it kawach, ko'ato'o' paki, ne'e ja rachi.

23 —Jari' awq'uin atat c'o wi' xarwari' ja
wi natcowini nyuke' ac'u'x wq'uin. Ja c'a

wi c'oli ja yukulbal ac'u'x wq'uin jari' nojel
nincowini nban xa nak ta ja nawajo' chwe
chi nban, ne'xi rmal ja Jesús. 24 Ja c'a tatixel
chaka maril tok bitaji tzij tre rmal ja Jesús
arja' xumaj jun nimlaj ok'ej in quewa' xbij
tre ja Jesús ri':
—Anin yukul nuc'u'x awq'uin pro ja
yukulbal nuc'u'x xa ma nim ta, quinato'o'
paki utzc'a chi nq'uiy más, ne' tre. 25 Ja c'a
Jesús chaka maril tok xerutz'at ja winak chi
e q'uiy xepeti chi nurquimolo' qui' ruq'uin,
arja' xch'olij ja ritzel espíritu, quewa' xbij
tre ri':
—Itzel espíritu, xa atbanol mem xa at-
banol tacon chique winak, camic anin nat-
nuban mandar, jat, cateli, taya'a' can ja
rala' in majutij xcatoc chi ta jutij chipan
ja ranma, ne' tre. 26 Ja c'a ritzel espíritu
tok xc'axaj ja bix tre xurak ruchi' in xuya'
chic jutij ataque tre ja rala'. C'ac'ari' xelel
pa ranma pro ja rala' pune' can cani' cami
ntz'ati. Ja c'a winak e q'uiy chique quibij chi
cami ja rala', xeche'e. 27 Pro ja Jesús xuchap
chi ruk'a' in xuyic. Queri' xuban pe'i ja
rala'.
28 Ja Jesús tok xoc pa jay ja c'a rdiscípulo
eje'e' quiyonaj qui' ruq'uin in quewa' quibij
tre ri':
—¿Nak tre tok ajoj ma xokcowin ta
kawasajel ja ritzel espíritu? xeche' tre.
29 —Ja ritzel tak espíritu ja re quitakala'
jari' nc'atzin oración in nc'atzin ayuno chi
nelasbexi, xeche'xi.

****

30 C'ac'ari' ja Jesús xe'elel chipan ja lu-
gar, xebe, xek'ax pa tak lugar ja c'o pa
rcuenta Galilea. Ja c'a nrajo' ja Jesús chi
mta nenabexi ja tok nek'ax pa tak lugar je'e
31 como arja' rmajon quitijoxic ja rdiscípulo.
Quewa' ja rmajon rbixic chique ri': —Ja
Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak
arja' nja̱ch na pa quek'a' ja winak, ncamsax
na cumal pro ja tok xticamstaji nc'astaj na
rwach chi rox k'ij, ne' chique. 32 Pro ja reje'e'
ma xch'obtaj ta cumal ja xbij chique in xa
nquixbej qui' xtiquic'axaj ta tre nak rbanic.

****

33 Ja c'a Jesús tok xe'ekaj chipan ja tinamit
Capernaum in tok ec'o chic pa jay arja'
xc'axaj chique:
—Ja tok kamajon binem okpenak wawe'
¿nak ja remajon rch'a'ic chibil tak ewi'? ne'
chique. 34 Pro eje'e' ni majun nak ta quibij ta
tre como ja quimajon rtzijoxic pa bey jari'
nak ja más nim ruk'ij chique. 35 Ja c'a Jesús
tz'abe' kaj, xersiq'uij pon ja cablajuj apóstol
in quewa' xbij chique ri':
—Ja wi c'o jun chewe ja c'o rgana chi
arja' noqui ja más nim ruk'ij, ja rjawaxic
tre chi nuban, nuban tino'y in noc emoso
ewanojel, ne' chique. 36 C'ac'ari' xuc'am
pon jun tac'al, xuya' chiquicojol, xch'elej in
quewa' xbij chique ri':
37 —Ja tak ac'ala' ja re quitakawa' xa nak ta
xtic'ulu jun chique in wi pa nubi' anin tok
nuc'ul tibij c'a tzij ari' chi anin ja ninruc'ul.
In xa nak ta xtic'ulu wxin jari' ma nuyon
ta anin ja ninruc'ul, nata' Dios ari' ja nuc'ul
chakaja' ja takyonpi wxin, ne' chique. 38 In
bix tre rmal ja Juan:
—Maestro, c'o jun achi katz'at, arja' pan
abi' atat rmajon quilasaxic ja ritzel tak es-
píritu chique ja winak pro arja' ma kachbil
ta. Ajoj kabij tre chi maquerlasaj chic como
ma kachbil ta, ne'xi ja Jesús.
39 —Ma tek'il chi ta ja rachi como jun
winak xa nak ta chi winakil wi nuban jun
milagro pa nubi' anin jari' mta moda ja ni
ta chanim itzel ta xtitzijon ta chwe. 40 In
chakaja' jun winak xa nak ta chi winakil
wi ma itzel ta nokrutz'at jari' kachbil ari'.
41 In jun chic, wi c'o na jun masqui xa jun
vaso ti raxya' nsipaj chewe, wi rumac chi
ix rachbil ja Cristo tok nsipaj chewe jari'
ni katzij wi' nbij chewe, arja' mta moda
ja maquita xtiyataji ja rtojbalil tre, ne'e ja
Jesús chique.

****

42 In xbij chic chique:
—Congana lawulo' chique xa nak ta ja
xquetakchi'in quixin awa' ja re takno'y
ri' ja yukul quec'u'x wq'uin, congana
lawulo' chique masqui xa ti jun chique ja
nquitakchi'ij chi rbanic ja il mac. Más na
mejor nxi̱m jun ca' chi quekul chanim in
neq'uia̱k pa ya' chwach ja nquitakchi'ij jun
chique wa' ja yukul quec'u'x wq'uin. 43 Ja wi
c'o jun ek'a' wi xa nixrtakchi'ij in nixrkajsaj
chipan ja il mac mejor ja neban, tekupijel.
Como más na utz ja xa jun ek'a' nixoc
chipan ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij
chwach ja ca'i' ek'a' nixbe pa k'ak' pro jun
k'ak' ja ni mta wi' chupic trij. 44 Tri' nquetij
wi' rpokonal ja winak pro jun rpokonal ja

ni mta wi' q'uisic trij in ja k'ak' ni mta
wi' chupic trij. 45 In chakaja' wi c'o jun
ewakan wi xa nixrtakchi'ij chi nixrkajsaj
chipan ja il mac mejor ja neban, tekupijel.
Como más na utz ja xa jun ewakan nixoc
chipan ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic
trij chwach ja ca'i' ewakan nixbe pa k'ak'
pro jun k'ak' ja ni mta wi' chupic trij.
46 Tri' nquetij wi' rpokonal ja winak pro jun
rpokonal ja ni mta wi' q'uisic trij in ja k'ak'
ni mta wi' chupic trij. 47 In jun chic, wi c'o
jun panewach xa nixrtakchi'ij in nixrkajsaj
chipan ja il mac mejor ja neban, tec'oto'el.
Como más na utz ja xa jun panewach nixoc
chipan ja gobierno xin Dios chwach ja ca'i'
panewach nixbe pa k'ak'. 48 Tri' nquetij wi'
rpokonal ja winak pro jun rpokonal ja ni
mta wi' q'uisic trij in ja k'ak' ni mta wi'
chupic trij. 49 Cani' nba̱n tre ja sacrificio je'e
ja ntzujux chwach ja Dios ni c'o wi' atz'am
nya̱' trij queri' c'a xtiban na chique canojel
ja winak, ne'oc cani' jun sacrificio, cani'
k'ak' nch'ach'ojirsbexi ja quic'aslemal. 50 Ja
ratz'am buena samaj nuban pro ja wi xtiyoj-
taji wi mchita rtzayil ¿nak c'a nchomarsbex
chic rxin ari'? Cani' tre ja ratz'am nuban
jun utzlaj samaj queri' ta c'a chewe ixix
chakaja' teya'a' lugar tre ja Dios chi nsamaji
pa tak ewanma utzc'a chi matiyojtaji ja
rec'aslemal in maxta xa ch'a'oj teban chibil
tak ewi'. Queri' xbij ja Jesús chique.

10

1 C'ac'ari' ja Jesús xe'elel chipan ja lu-
gar, xek'ax pa tak lugar ja c'o pa rcuenta
Judea in xebe c'a chajuparaj chic ja binelya'
rbina'an Jordán. Jutij chic congana e q'uiy
ja winak xurquimolo' qui' ruq'uin in jutij
chic chakaja' arja' xumaj quitijoxic como
nijawari' ja rcostumbre. 2 Ec'o c'a jule'
fariseo xe'urkaj ruq'uin in quewa' quibij tre
ri' pro xa nquic'ambajbej rxin:

—Ja ley xin Dios ja tz'ibtal can rmal ja
Moisés ¿la nuya' lugar tre jun achi chi
nujach can ja rxjayil? xeche' tre.

3 —¿Nak nbij ja mandamiento ja ya'on can
chewe rmal ja Moisés? xeche'xi rmal ja
Jesús.

4 —Ja Moisés xuya' lugar tre ja rachi chi
nujach can ja rixok xarwari' wi nuban jun
wuj in ntz'ibaj chipan chi xajutij nujach
can, xeche'e ja fariseo tre.

5 —Como congana cowirnak ja rewanma
chi rbanic ja ritzelal xa chewi' tok ja Moisés
rya'on can awa' chewe ja jun mandamiento
ja xebij chwe ri'. 6 Pro ja quibanic ja winak
ja tok kas xewinakarsaxi nabey, ja Dios
arja' winakarsan quixin, achi in ixok xer-
winakarsaj 7 in quewa' xbij ri': —Rmalc'ari'
ja rachi neruya' can ja rtata' rute', nquexim
qui' ruq'uin ja rxjayil 8 in xa jun cuerpo
nqueban chi e ca'i', ne'e. Queri' c'a rbanic,
ma e ca'i' chi ta, xa jun cuerpo quibanon.
9 Ja Dios como arja' bano jun chique maxta
c'o jun winak tijacho quixin. Queri' bix
chique rmal ja Jesús.

10 Ja c'a discípulo tok ec'o chic pa jay
ruq'uin ja Jesús eje'e' quic'axaj chi na tre
nak rbanic ja xbij chique ja fariseo. 11 Arja'
quewa' xbij chique ri':

—Jun achi xa nak ta chi achi'al wi nujach
can chijutij ja rxjayil in wi nuc'am chic jun
chic ixok jari' adulterio ja nuban. 12 In wi
c'o jun ixok chakaja' nujach can ja rchajil
in nuc'am chic jun chic achi jari' adulterio
ja nuban ja rixok, ne' chique.

****

13 Ec'o c'a jule' tak ac'ala' xec'amarel
ruq'uin ja Jesús utzc'a chi nuya' ruk'a' pa
quewi'. Pro ja rdiscípulo eje'e' xequich'olij
ja rec'amyonel quixin ja rac'ala'. 14 Pro ja
Jesús arja' pokon xuna' ja queban ja rdis-
cípulo in quewa' xbij chique ri':

—Teya'a' lugar chique ja tak ac'ala' quepi
na wq'uin, maxta ma teya' ta lugar chique
como ja winak ja re'ocnak e cani' tak ac'ala'
quixin c'a eje'e' ari' ja gobierno xin Dios.
15 Anin ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', xa
nak ta ja matuban tino'y chi rnimaxic ja
gobierno xin Dios ja cani' nuban jun ac'al
jari' nixtac'a xtoc ta chipan ja gobierno
xin Dios, ne'e ja Jesús chique. 16 C'ac'ari'
xerch'elej ja rac'ala' chiquijujunal, xuya'
ruk'a' pa quewi' in xuya' rutzil chique.

****

17 Ja Jesús kas elem nuban chi numajel
chic jutij rubey ja tok c'o jun achi c'amc'ol
ranim peti, xuque' chwach in quewa' xbij
tre ri':

—Maestro, atat congana at utzlaj achi.
¿Nak nban utzc'a chi nyataj chwe ja utzlaj
c'aslemal ja mta q'uisic trij? ne'e ja rachi.

18 —¿Nak tre tok nabij chwe chi in utzlaj
achi? Xa jun ja utz, jari' Dios. 19 Atat awotak
ja mandamiento xin Dios ja tz'ibtal can
quewari': —Ma taban ta rij rwi' awixjayil
owi awachajil, ma taban ta camíc, ma taban
ta alak', ma taya' ta testigo'il ja ma katzij
ta, ma que'aban ta engañar ja winak xtaban
ta itzel chique in que'animaj atata' ate'
chakaja'. Queri' nbij ja rtzobal Dios, ne'xi
ja rachi rmal ja Jesús.
20 —Maestro, jala' ja nabij le' ni nmajonto
wi' rnimaxic tok c'a in tino'y na, ne' chic ja
rachi. 21 Ja c'a Jesús kas xtz'elwachij ja rachi
in congana nrajo' in quewa' xbij tre ri':
—Pro c'a c'o na ja ma abanon ta. Camic
jat, tac'ayij can nojel ja c'ol awq'uin, ja
c'a rjil taya'a' can chique ja tak meba'i'.
Ja wi queri' naban jari' c'oli ja meba'il
ja nyataj na chawe chila' chicaj. Ja tok
xtibantaj amwal ja c'a xinbij chawe ri' cat-
melojto wq'uin in cattre'el chwij pro maxta
tapokonaj natij rpokonal mwal cani' nuban
jun achi rijkan jun cruz, ne' tre. 22 Ja c'a
rachi tok xc'axaj ja bix tre rmal ja Jesús
chi nuban kas junwi' xuna', xumaj bis rmal
in meloji. Queri' xuban como congana jun
nimlaj meba'il ja c'o ruq'uin.
23 Ja c'a Jesús xertz'elwachij ja rdiscípulo
in quewa' xbij chique ri':
—Ja biyoma' congana c'ayew chique chi
ne'oc chipan ja gobierno xin Dios, ne'
chique. 24 Ja c'a discípulo congana c'asc'o'i
quic'axaj ja tzij ja bix chique rmal ja Jesús
pro arja' xbij chic jutij chique:
—Nc'ajol, anin nbij chewe camic, ja
winak ja xa ruq'uin meba'il yukul wi'
quec'u'x congana c'ayew chi ne'oc chipan
ja gobierno xin Dios. 25 Tzuc'a jun camello
arja' nimlaj chicop in congana c'ayew chi
noc'o pa rchak jun bak diso'mbal pro jari'
ma c'ayew ta chwach ja noqui jun biyom
chipan ja gobierno xin Dios, ne'e ja Jesús
chique. 26 Eje'e' más chi na junwi' quena' in
quic'axaj tre:
—Jun biyom wi c'ayew chi noc chipan
ja gobierno xin Dios ¿echinatak c'ari' ja
newilowi ja totajem xin Dios? xeche' tre.
27 Ja c'a Jesús arja' xertz'elwachij in quewa'
xbij chique ri':
—Ja winak ni maquecowin wi' xtiquecoj
ta qui' queyon chipan ja totajem xin Dios
pro ja Dios arja' ncowini neruto' como ja
Dios ni majun nak ta ja maquita ncowini
nuban, ne' chique. 28 Ja c'a Pedro arja' xbij
tre:
—Ja c'a chake ajoj, nojel ja c'o kuq'uin
kaya'on can, okocnak adiscípulo, nij oktran
wi' chawij, ne' tre. 29 Ja c'a Jesús quewa' xbij
ri':
—Ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', ja
winak xa nak ta chi winakil ja wi c'oli
quiya'on can cani' tre cochoch owi cani'
chique quinimal owi quechak' owi cana'
owi cani' chique quitata' quete' owi cani'
chique quixjayilal owi calc'wal owi cani'
tre culew, ja c'a wi mwal anin ja tok
quiya'on can in wi rmal ja utzlaj tzij ja
nc'amonto 30 jari' más chi na q'uiy ja xtiyataj
na chique wawe' chwach'ulew chwach ja
cani' quiya'on can. Más chi na q'uiy ja
cochoch ja xtiyataj na chique in más chi na
e q'uiy ja quinimal, quechak', cana', quete',
calc'wal in culew chakaja'. Xarwari' c'o na
je'e ja rpokonal nbạn chique mwal. Pro
ja c'a chipan ja jun chic tiempo ja xtipi
na c'o jun utzlaj c'aslemal ja xtiyataj na
chique ja mta q'uisic trij. 31 Xarwari' e q'uiy
ja winak ja rec'amol tak bey nabey pro
xa xquecanaj can pa rq'uisbal in ja re tak
q'uisbal eje'e' nec'amo chic bey. Queri' xbij
ja Jesús chique.

****

32 Ja Jesús e rachbil ja rdiscípulo quimajon
bey ebenak pa Jerusalén, arja' rc'amon que-
bey. Ja rdiscípulo congana c'asc'o'i quetz'at
ja Jesús chi matixbej ri' pro eje'e' congana
quixben chic qui' etran trij. Ja c'a Jesús arja'
quiyonaj qui' cuq'uin ja cablajuj apóstol in
xumaj rbixic chique nak ja xtiban na tre pa
Jerusalén. 33 Quewa' xbij chique ri':
—Bien tec'waxaj ja xtinbij chewe
ri', camic okbenak pa Jerusalén in ja
Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak
tri' ncamsax wi', njạch na pa quek'a' ja jefe
quixin sacerdote e cachbil ja maestro ja
netijon quixin ja winak tre ja ley xin Dios
ja tz'ibtal can rmal ja Moisés. Ja c'a reje'e'
nquek'et tzij trij chi ncamsaxi. Nquejach
na pa quek'a' ja winak ja ma e aj Israel ta.
34 C'ac'ari' nqueyok', nquirapaj, nquichubaj
rpalaj in nquicamsaj in chi rox k'ij nc'astaj
rwach, ne' chique.

****

35 C'ac'ari' ja re ca'i' rc'ajol ja Zebedeo
ja quibina'an Jacobo in Juan eje'e' xetiloc
ruq'uin ja Jesús in quewa' quibij tre ri':
—Maestro, xtaban ta jun utzil chake,
xtawajo' ta jutz'it ja xtikabij chawe ri',
xeche' tre.
36 —¿Nak rbanic ja rutzil chi newajo' nban
chewe? xeche'xi rmal ja Jesús.
37 —Ja tok xtoqui ja ragobierno atat xtaya'
ta jun orden chi jun chake ntz'abe' pan
awiquik'a' in jun chic ntz'abe' pan awixcon,
xeche' tre.
38 —Ixix xa ma ewotak ta ja nixtajini
nec'utuj chwe. ¿La nixcowini xtetij ja
rpokonal ja cani' xtintij anin? Como ja
xtiban anin chwe cani' ninban bautizar
chipan jun nimlaj rpokonal. Ja c'a rixix ¿la
necoch' nixk'ax chipan? xeche'xi.
39 —Nokcowini, xeche' tre. In xbij chic
chique:
—Jari' ni katzij wi' chi netij na ja
rpokonal ja cani' xtintij anin in nixk'ax na
chipan ja rpokonal ja cani' xquink'ax anin
chipan chakaja'. 40 Pro ja xec'utuj chwe le'
chi nixtz'abe' pa wiquik'a' in pa wixcon
jari' ma wq'uin ta anin c'o wi' como jari'
chomarsan chic chok chique xtiyataj wi',
ne'e ja Jesús chique.
41 Ja c'a lajuj chic discípulo tok quic'axaj
ja nquic'utuj ja Jacobo in Juan tre ja Jesús
eje'e' congana pi quiyewal chiquij. 42 Ja
c'a Jesús arja' xersiq'uij pon in quewa' xbij
chique ri':
—Ixix bien ewotak jani' nqueban ja
winak ja rec'o pa tak nación je'e ja c'o
gobierno pa quek'a' neche'xi, eje'e' con-
gana e nimak nquena' in nqueban chique ja
winak xa e cani' quimoso. Ja nimak quek'ij
xa congana nequeban mandar ja winak ja
rec'o pa quek'a'. 43 Pro ja chewe ixix mta
moda ja queri' ta xteban. Ja c'a neban,
xa nak ta chewe ja c'o rgana chi noc nim
ruk'ij checojol rjawaxic chi noc jun ilinel
ewxin. 44 Xa nak ta chewe ja c'o rgana
noc jefe ewxin rjawaxic chi noc emoso
ewanojel. 45 Cani' xuban ja Ralc'walaxel ja
xoc alaxic cuq'uin ja winak, arja' pi wawe'
chwach'ulew pro ma rmal ta chi nilix cumal
winak pro jari' peti chi arja' noc jun ilinel
quixin ja winak. In peti chakaja' utzc'a chi
arja' nuya' ri' pa camíc in ja rcamic e janila
ja winak nerlok'bej chipan ja quil quemac.
Queri' xbij ja Jesús chique.

****

46 C'ac'ari' xe'ekaji ja Jesús chipan ja tina-
mit rbina'an Jericó. Kas rmajon elem
chipan ja tinamit e rachbil ja rdiscípulo in
congana chi winak etran trij. In c'o jun
ti moy tz'ubul chi' bey, rmajon rc'utuxic
limosna chique winak. Ja ti moy Bartimeo
rubi', rc'ajol jun achi Timeo rubi'. 47 Ja c'a
tok xc'axaj chi Jesús ja raj Nazaret ja nk'ax
pa bey xumaj rakic ruchi' trij:
—Jesús, atat ja rat Ralc'wal can ja rojer
rey David, tapokonaj jutz'it nwach, ne'e.
48 Pro e q'uiy ja winak quemaj rch'olixic:
—Xa jun catq'ue wi', ma tarak ta achi',
ne'xi ja ti moy. Pro arja' xa más chi na xurak
ruchi' trij ja Jesús:
—Atat ja rat Ralc'wal can ja rojer rey
David, tapokonaj jutz'it nwach, ne' chic
jutij tre. 49 Ja c'a Jesús arja' pe'i, xutak
rsiq'uixic ja ti moy. Xebe chi nequisiq'uijto
in tok xe'ekaj ruq'uin quewa' bix tre cumal
ri':
—Camic catquicoti, catyictaji, natsiq'uix
rmal ja Jesús, ne'xi. 50 Arja' c'o jun tziak rco-
jon trij ja rtziak jari' xch'akla' can, yictaji in
be ruq'uin ja Jesús. 51 Ja c'a tok xekaj ruq'uin
quewa' bix tre ri':
—¿Nak nawajo' chwe chi nban chawe?
ne'xi rmal ja Jesús.
—Wajaw, ja nwajo' chawe chi njaktaj ta ja
nwach, ne'e ja ti moy. C'ac'ari' bix tre rmal
ja Jesús:
52 —Camic xattzuri, utz chic natbe, ja
yukulbal ac'u'x wq'uin jari' xattzursani,
ne'xi. Chaka maril tok bitaj queri' tre ni
jari' hora jaktaji ja rwach in tre'el trij ja
Jesús pa bey.

11

1 Quimajon bey ebenak, xa chinakaj ja
tinamit Jerusalén ec'o chi wi' in xe'ekaj
chuchi' ja ca'i' tinamit, jun Betfagé in jun
Betania ja bar c'o wi' ja jayu' rbina'an
Rjayu'al Olivo. Ja c'a Jesús ec'o ca'i' chique
ja rdiscípulo xerutak 2 in quewa' xbijel
chique ri':
—Jix ja pa tinamit le', chila' newil wi' jun
ti ral bur ximili ja ni mta wi' jutij tz'ulben
ta cumal winak. Tequira'to in tec'ama'to.
3 Ja wi c'oli nak xtibin chewe: —¿Nak tre
tok nequir ja ti bur? wi xtiche' chewe,
quewa' xtebij tre ri': —Ja kajaw nc'atzin

tre, quixche' tre, in alnak nya'la'to chewe.
Queri' xbijel ja Jesús chique.
4 Xebe ja re ca'i' discípulo. Ja c'a tok
xe'ekaji chipan ja tinamit quewil ja ti bur
ximil chuchi' jun puerta ja bar nuc'ul wi'
ri' ca'i' bey in quemaj rquiric. 5 Kas c'a
quimajon rquiric ja tok xek'ilox cumal ja
winak ja rec'o tri': —¿Nak ja neban, nak tre
tok nequir ja ti bur le'? xeche'xi. 6 C'ac'ari'
quemaj rbixic chique ja binel chique rmal ja
Jesús in ya' lugar chique chi nquec'amto ja
ti bur. 7 Quec'amto ja ti bur. Ja quitziak jari'
quiwekbej, tz'abe'e ja Jesús trij in xumaj
binem. 8 Congana e q'uiy ja winak quiso-
cla' ja quitziak pa rubey ja Jesús in ec'o
chic jule' xequikupla'to rxak tak palma in
queya' pa rubey chakaja'. 9 Ja c'a re nabeyal
chwach e cachbil ja retran trij eje'e' con-
gana nquerak quechi' in quewa' nquibij ri':
—Dios, ko'ato'o' camic, bendecido amwal ja
Cristo le' ja penak pan abi' atat ja rat kajaw
Dios. 10 Bendecido amwal ja gobierno ja
penak chikawach ja rxin ja kamama' David.
Ko'ato'o' camic Dios ja ratc'o chila' chicaj.
Queri' ja nquibij.
11 Ja c'a Jesús tok xekaji chipan ja tinamit
Jerusalén xoc chipan ja nimlaj templo xin
Dios. Ja c'a tok tz'attaj can rmal nojelal
ja ntajini nban chipan ja templo c'ac'ari'
be. Como kaj k'ij xelel chipan ja tinamit
Jerusalén, be chic chipan ja tinamit Betania
e rachbil ja cablajuj apóstol.

****

12 Ja c'a chi rcab k'ij tok xe'elto ja Jesús pa
Betania arja' majtaj rmal rk'ak'anil rupan.
13 In xutz'at pon jun mocaj higuera. Ja che'
c'o ruxak in be ja Jesús ruq'uin, nertz'ata'
ja wi c'o rwach. Pro ja tok xekaj ruq'uin ni
majun rwach, xa ruyon ruxak como maja'n
terila' tiempo rxin ja cosecha xin higo. 14 Ja
c'a Jesús quewa' xbij tre ja che' ri': —Majutij
xcatwachin ta xtitij chi ta higo chawe, ne'
tre. Ja c'a rdiscípulo eje'e' quic'axaj ja xbij
tre ja che'.

****

15 Ja c'a tok xe'ekaj chipan ja tinamit
Jerusalén xoc chipan ja nimlaj templo xin
Dios in xumajto quilasaxic canojel ja rec'o
chipan ja quimajon c'ayinem e cachbil
chakaja' ja quimajon lok'oj tak nakun. Ja
quimesa ja q'uexol tak pwok xch'akij pa
tok'ulew in queri' xuban tre chakaja' ja
quich'acat ja nec'ayin tak palomax. 16 In
chakaja' ma xuya' ta lugar chique ja winak
chi xtiqueram chi ta ja templo cuc'an ta
ja quinakun. 17 C'ac'ari' xumaj quitijoxic,
quewa' xbij chique ri':
—Ja rtzobal Dios quewa' tz'ibtal chipan
ri': —Ja wochoch anin jari' banbal oración
quixin ja winak ja rec'o nojel tak nación,
ne'e ja Dios tre ja rtemplo, pro ja rebanon
ixix tre xa jun lugar ja bar neq'ueje' wi'
alak'oma', ne'e ja Jesús chique. 18 Ja c'a
maestro ja netijon quixin ja winak tre ja ley
xin Dios e cachbil ja jefe quixin sacerdote
eje'e' tok xekaj rbixic cuq'uin ja xbij ja
Jesús congana quixbej qui' rmal in rmalari'
quemaj rcanoxic rij rwach nak nqueban
tre chi nquicamsaj. Eje'e' quixbej qui'
como ja tijonem ja ntajini nuya' ja Jesús
kas c'asc'o'i nquic'axaj canojel ja winak in
nqueya' quixquin tre. 19 Ja c'a tok xoc chic
ak'a' be chic ja Jesús, xelel chic chipan ja
tinamit Jerusalén.

****

20 Ja c'a chi rcab k'ij chic ak'abil xek'ax
chic jutij ja Jesús ja bar c'o wi' ja che'
higuera rubi'. Ja tok quetz'at ja che' chak-
ijnak chic pro ni rachbil rc'amal. 21 Ja c'a
Pedro arja' xurkaj tre ja bin can tre ja che'
rmal ja Jesús:
—Maestro, tatz'ata' mpe' le', chakijnak
chic taka'an ja che' ja xabij tre chi majutij
xtiwachin chi ta, ne' tre ja Jesús. 22 In bix
chique rmal ja Jesús:
—Tiq'ueje'e ja yukulbal ec'u'x ruq'uin
ja Dios. 23 Anin ni katzij wi' ja xtinbij
chewe ri', jun achi xa nak ta chi achi'al
ncowini nbij trela' ja jun jayu' le' chi neli,
nerq'uiaka' ri' pa ya' in ja jayu' nbe, nnimaj.
Ja rachi ncowini nuban ja wari' xarwari' wi
matuban ca'i' ruc'u'x in wi c'o rseguro chi
nbantaji ja nbij. 24 Rmalc'ari' nbij chewe xa
nak ta ja nec'utuj pan oración, ja ta neban
c'o ta eseguro chi chomarsan chic rmal ja
Dios chi nuya' chewe ja nec'utuj. Ja wi
queri' neban jari' nyataj chewe. 25 In tok
c'o je'e oración neban, wi c'o jun xa nak ta
ja rbanon pokon chewe rjawaxic chi necuy
utzc'a chi ja Tatixel ewxin ja c'o chila'
chicaj arja' nixrucuy ixix chakaja'. 26 Nowi
matecuy jari' maquixrucuy ixix chakaja' ja

Tatixel ewxin ja c'o chila' chicaj, xeche'xi ja
discípulo.

****

27 Ja c'a tok xe'urkaj chic chipan ja tinamit
Jerusalén xoqui ja Jesús chipan ja nimlaj
templo xin Dios. Kas c'a rmajon binem
chipan ja tok xe'ekaji ja jefe quixin sacer-
dote e cachbil ja maestro ja netijon quixin
ja winak tre ja ley xin Dios e cachbil chakaja'
ja principali' xin tinamit 28 in quewa' quibij
tre ri':

—¿Nak atocnak wi' chewi' tok amajon
rbanic nojel awa' ja kamajon rtz'atic in nak
yoyon chawe chi naban? xeche' tre.

29 —Anin chakaja' c'oli ja nc'waxaj chewe.
Ja wi xtebij chwe ja xtinc'waxaj chewe ri'
anin chakaja' nbij chewe nak inocnak wi'
chi nmajon rbanic nojel awa' ja remajon
rtz'atic. 30 Camic tebij chwe, ja Juan Bautista
¿nak yo' tre ja rsamaj chi neruban bautizar
ja winak, la ja' Dios ja c'o chila' chicaj ja yo'
tre owi xa winak? xeche'xi rmal ja Jesús.
31 Ja c'a reje'e' quemaj tzij chibil tak qui':

—Ja wi xtikabij tre chi Dios yo' tre, arja'
nbij chake: —Ja wi queri' ¿nak c'a tre tok
ma xenimaj ta? ne' ala' chake. 32 Pro
ja wi xtikabij tre chi xa winak xeyo' tre
nak la xtiqueban ja winak chake como ja
chiquewach eje'e' ja Juan arja' jun profeta
ja ni katzij wi' chi profeta xin Dios. Queri'
nquech'ob pro ni canojelal, xeche'e. 33 In
quibij tre ja Jesús:

—Ma kotak ta nak yo' tre, xeche' tre.

—In nixtac'a anin ta chakaja' xtinbij ta
chewe nak inocnak wi' chi nmajon rbanic
nojel awa' ja remajon rtz'atic, xeche'xi rmal
ja Jesús.

12

1 C'ac'ari' xumaj chic tzij cuq'uin pro pa
tak c'ambal tzij ntzijon chic wi' cuq'uin.
Quewa' jun c'ambal tzij xbij chique ri':

—C'o jun achi c'o jun rchenoj, uva rti-
con chwach. Ja tok tictaj rmal xucoj pa
q'uexton, xuc'ot jun jul chipan ja bar nlasax
wi' ja riya'l uva. Ja c'a chenoj xuyic jun
torre chipan ja nq'ueje' chajinel parwi'.
Ja c'a rchenoj xuya' pa kajonem chique
jule' ajchonla'i' in be chipan jun tinamit
congana nat. 2 Ja tok xerila' ja tiempo
ja nwachin wi' ja rtijco'm, arja' c'o jun
rmoso xutakel cuq'uin ja rajchonla'i' chi
nerc'ama' ja renta. 3 Ja rajchonla'i' tok
xekaji ja moso cuq'uin quechap, quesoc in
tok melojto ni majun nak ta queya'pi tre.
4 Ja c'a rajaw chenoj c'o chi na jun rmoso
xutakel cuq'uin in tok xekaj chic ari' jun
cuq'uin queq'uiak tza'n abaj, quesoc rwi',
melojto, ni lawulo' quebanpi tre. 5 Ja c'a
rajaw chenoj xutakel chi na jun pro tok
xekaj cuq'uin quicamsaj. In c'a ec'o na más
xerutakel, ec'oli chique tok xe'ekaj cuq'uin
ja rajchonla'i' xesocto in ec'o chic jule' tok
xe'ekaji xecamsaxi. 6 Tok q'uiswani ja rajaw
chenoj c'o jun rc'ajol ja congana nrajo'
jari' xutakel chic in xbij kaj pa ranma: —
Como jawa' nc'ajol nqueban respetar awa',
ne'e. 7 Pro ja rajchonla'i' ja tok xekaji ja
ralc'walaxel cuq'uin quewa' quibij chibil
tak qui' ri': —Jala' ja rachi le' noc na pa
ruk'a' ja rulew ri' como herencia. Camic
kacamsaj in noc pa kak'a' ajoj ja herencia
rxin, xeche'e. 8 C'ac'ari' quechap, quicamsaj
in quiwasajto chipan ja chenoj. Queri' nbij
ja c'ambal tzij. 9 Camic tebij c'a chwe, ja
rajaw chenoj ¿nak nuban c'ari'? Ja nuban,
arja' npeti, ne'urcamsaj ja rajchonla'i', ja
c'a rchenoj nuya' chic jutij pa kajonem
chique jule' chic ajchonla'i'. 10 ¿La mta c'a
jutij esiq'uin chipan ja rtzobal Dios jawa'
jun tzij ri'? —Ja banol jay c'o jun abaj
ja mta quigana ruq'uin in quech'a' pro
jari' abaj cojon chic chi rbanic ja jay, arja'
ja más nim ruk'ij como arja' nchapowi ja
resquina'il. 11 Jari' samaj kajaw Dios banowi
in kas c'asc'o'i nkatz'at, ne'e. Queri' xbij ja
Jesús chique.

12 Ja tok quic'axaj ja c'ambal tzij ja xbij
ja Jesús bien ch'obtaj cumal chi eje'e' ja
xebixi. Rmalc'ari' cajo' ta quechap, quecoj
ta preso pro xa nquixbej qui' chiquewach
ja winak. Ja queban, queya' can ja Jesús in
xebe.

****

13 C'ac'ari' ja Jesús xetakel jule' fariseo
ruq'uin e cachbil jule' winak ja rec'o chipan
ja partido xin Herodes, xetakel chi netzijon
ruq'uin utzc'a chi c'o jun tzij nelto pa ruchi'
in jari' tzij nquichapbej rxin. 14 Ja c'a tok
xe'ekaj ruq'uin quewa' quibij tre ri':

—Maestro, ajoj kotak chi atat majutij
natz'ak ta tzij. Kotak chi majun nak ta
nacoj wi' awi' como atat mta jun utz in

mta jun itzel natz'at pro ja rbey Dios ama-
jon rc'utic chikawach ni utz wi' naban chi
rbixic. Camic tabij chake, ja rimpuesto ja
nc'utux chake rmal ja César ja nimlaj rey
aj Roma ¿la rubey c'ari' chi nkatoj owi ma
rubey ta? ¿La nkaya' owi ma can ta? ¿Nak
nabij atat tre? Queri' quibij tre. 15 Pro ja
Jesús arja' bien rotak chi xa ca'i' quipalaj in
quewa' xbij chique ri':
—¿Nak tre tok newajo' ninec'ambajaj?
Tec'ama'pi nac'a jun ja pwok, ntz'at nac'a,
ne' chique. 16 In quec'ut ja pwok chwach.
—¿Chok xin ja wi'aj c'o chwach ja pwok
ri' in nak chok xin ja bi'aj tz'ibtal chwach
chakaja'? ne'e ja Jesús chique.
—Rxin César, xeche' tre.
17 —Ja rxin César tre César teya'a' wi', ja
c'a rxin Dios tre Dios teya'a' wi', xeche'xi
rmal ja Jesús. In congana c'asc'o'i quic'axaj
ja bix chique rmal.

****

18 Ec'o c'a jule' saduceo xebe ruq'uin ja
Jesús. Ja saduceo eje'e' matiquinimaj chi
nec'astaji ja camnaki'. Ja c'a tok xe'ekaj
ruq'uin quewa' quibij tre ri':
19 —Maestro, ja Moisés arja' rbin can
chake chipan ja rtzobal Dios, ja wi c'o
jun achi ncam jun ruchak' owi rnimal in
mta jun ti ralc'wal nq'ueje' can jari' achi
rjawaxic chi nc'ule' ruq'uin ja rixok ja cam
rchajil. Ja c'a reje'e' tok nq'ueje' jun ti
calc'wal nquibij tre chi ja tac'al ralc'wal
ja camnak. 20 Queban c'a jutij ec'o wuku'
alaxic, ja nabey winak c'ule'e pro cami in
majun ti ralc'wal q'ueje' can. 21 Ja c'a rucab
c'ule' chic ruq'uin ja rixok ja q'ueje' can.
Ja cani' xuban ja nabey winak queri' chic
xuban ja rucab, cam chic chwach ja rixok, ni
majun calc'wal q'ueje' can. In queri' xuban
ja rox chakaja'. 22 Queri' queban chi e wuku',
xec'ule' ruq'uin ja rixok in xecam chwach,
ni majun calc'wal q'ueje' can. Ja c'a tok
q'uiswani cami ja rixok chakaja'. 23 Camic
¿nak c'a nabij atat tre? Ja re wuku' alaxic
tok xterila' ja k'ij chi nec'astaj chipan ja
camíc ¿nak c'a rchajil ari' ja rixok chique
como xec'ule' ruq'uin chi e wuku'? xeche'
tre.
24 —Jala' ja nebij le' ma rubey ta como
ixix xa ma ch'obtajnak ta emwal nak ja
kas mero nuc'ut ja rtzobal Dios in nixtac'a
ch'obtajnak ta emwal chakaja' nak rbanic ja
poder rxin Dios. 25 Queri' nbij chewe como
ja tok nec'astaji ja camnaki' jari' mchita
c'ulbic chiquij tri', e cani' ángel chic xin
Dios ja rec'o chila' chicaj. 26 C'oli ja tz'ibtal
can chipan ja rtzobal Dios rmal ja Moisés tre
ja quic'astajic ja camnaki' ¿la ma esiq'uin
ta c'a? Jari' tok xutz'at jule' rxulquiej ja
Moisés in ntzijonto ja Dios chipan, quewa'
bix tre rmal ja Dios ri': —Anin in Dios rxin
Abraham, in Dios rxin Isaac, in Dios rxin
Jacob, ne'xi ja Moisés. 27 Tri' netz'at wi'
chi ja rAbraham masqui ecamnak chic pro
ja chwach Dios ec'asli. Rmalc'ari' tok nbij
chewe, ni ma rubey ta wi' ja nebij chi mta
c'astajic chiquij ja camnaki', xeche'xi rmal
ja Jesús.

****

28 C'o c'a jun chique ja maestro ja netijon
quixin ja winak tre ja ley xin Dios, arja'
xurkaji ja bar netzijon wi' ja Jesús cuq'uin
ja saduceo in xc'axaj ja nquibij. Arja' utz
xc'axaj ja xbij ja Jesús chique in quewa' xbij
tre ri':
—¿Nak ja mandamiento xin Dios ja más
na nim ruk'ij tre nojel ja mandamiento? ne'
tre.
29 —Ja mandamiento ja más na nim ruk'ij
tre nojelal quewa' nbij ri': —Tec'waxaj
ewanojelal ja rix aj Israel. Ja kajaw Dios
arja' xa jun, mchita jun Dios. 30 In tewajo'
ja Dios ja rewajaw pro nojel ec'u'x tewajo',
in nojel ewanma in nojel ena'oj in nojel ja
rewachok'ak' tewajo' chakaja'. Ja c'awa' ja
mandamiento ja más na nim ruk'ij. 31 Ja
c'a rcab mandamiento xa junan ruq'uin,
quewa' nbij ri': —Ja cani' nawajo' kaj awi'
ayon queri' c'a tabana' chique ja winak,
que'awajo' chakaja', ne'e. Jawa' ca'i' man-
damiento ja xinbij chawe ri' mchita jun
mandamiento ja más chi ta nim ruk'ij
chwach, ne'e ja Jesús tre ja rachi.
32 —Maestro, ja c'a xabij le' jala' ni rubey
wi'. Ni katzij wi' ja nabij chi ja Dios
arja' xa jun in mchita jun Dios. 33 In más
na vale ja nawajo' ja Dios pro tok nojel
awanma nawajo' in nojel ana'oj in nojel
awachok'ak' nawajo' chakaja'. In más na
vale ja ne'awajo' ja winak cani' nawajo'
kaj awi' ayon. Ja wi queri' nkaban jari'
más na vale chiquewach canojel ja chicop
ja nekatzujuj tre ja Dios ja neporox parwi'
altar, más na vale chwach xa nak ta ja jule'

chic ja nkatzujuj je'e tre ja Dios parwi' altar,
ne'xi ja Jesús rmal ja rachi. 34 Ja c'a Jesús
arja' utz xc'axaj ja bix tre rmal ja rachi in
rmalari' quewa' xbij tre ri':
—Atat ma nat ta atc'o wi' tre chi natoc
chipan ja gobierno xin Dios, ne' tre.
Ja tok tzuri tzij rmal ja Jesús mta nak chi
ta c'axax chi ta tre como canojel ja winak xa
nquixbej qui' ja c'o ta nquic'axaj chic tre.

****

35 Ja Jesús rmajon quitijoxic ja winak
chipan ja nimlaj templo xin Dios in quewa'
xbij chique ri':
—Ja maestro ja netijon ewxin tre ja ley
xin Dios ja tz'ibtal can rmal ja Moisés ¿nak
tre tok eje'e' nquibij chi ja Cristo ralc'wal
can ja rojer rey David? 36 Queri' nbij chewe
como ja David xuban jutij uc'an rmal ja
rEspíritu Santo in quewa' xbij ri': —Ja
kajaw Dios quewa' xbij tre ja Wajaw ri':
—Cattz'abe'e wawe' pa wiquik'a', wawe'
natq'ueje' wi' in nenucoj na pan awakan
ja netzelan awxin, ne' tre. Queri' rbin can
ja David. 37 Ja c'a David —Wajaw, ne' tre
ja Cristo, tebij c'a chwe camic ¿nak tre
tok nbix tre ja Cristo chi ralc'wal can ja
David? Queri' xbij ja Jesús chique. Ja winak
congana e q'uiy netajini nquic'axaj ja nbij ja
Jesús in congana nel quec'u'x trij ja tijonem
nuya'.
38 Ja Jesús tok rmajon quitijoxic ja winak
c'oli xbij chique quewari':
—Tebana' cuenta chique ja maestro ja
netijon ewxin tre ja ley xin Dios. Eje'e'
congana nel quec'u'x trij ja nec'astan
chiquewach winak, quicojon nimak tak
tziak ja nc'utu quixin chi e nimak tak mae-
stro. In c'a c'o na más ja congana nel
quec'u'x trij cani' tre ja neban saludar pa
tak c'aybal 39 in cani' tre tok nebe pa tak jay
xin molbal ri'il ja bar nc'axax wi' ja rtzobal
Dios congana nel quec'u'x trij ja tz'ulbal
je'e ja más nimak ruk'ij in queri' nqueban
chakaja' tok neban invitar pa nimak tak
wa'im. 40 Eje'e' kas k'alawachili nquemaj
cochoch tak malcani' ja e camnak chic
cachajilal. C'o nimak tak oración nqueban
pro xa chi quechi' c'o wi'. Pro ja tok xtik'et
tzij chiquij rmal ja Dios más chi na jun
nimlaj rpokonal nquetij na. Queri' xbij ja
Jesús chique ja winak.

****

41 C'ac'ari' be, xetz'abe'e chinakaj ja bar
nc'ol wi' ja rofrenda rxin ja templo. Arja'
rmajon quitz'atic ja winak ja quimajon
rya'ic ja cofrenda chipan ja rc'olbal tak
ofrenda. E q'uiy ja winak ja biyoma'
xerutz'at pon, eje'e' congana nimak tak
ofrenda nqueya' can chipan. 42 C'o c'a jun
ixok ti malca'n xutz'at in ti meba', arja'
c'o ca'i' tak pwok rc'an in xuya' chipan ja
rc'olbal ofrenda. Ja ca'i' tak pwok xuya' xa
ma nim ta nulok'. 43 Ja c'a Jesús xersiq'uij
pon ja rdiscípulo in quewa' xbij chique ri':
—Tetz'ata' mpe' ja ti malca'n ixok le',
arja' más na nim ruk'ij chwach Dios ja xuya'
chipan ja rc'olbal ofrenda chwach ja queya'
canojelal ja jule' chic. 44 Queri' nbij chewe
como ja jule' chic xa jari' queya' ja totajnak
pro arja' masqui xa ti meba' pro xuya' nojel
ja c'o ruq'uin ja ntzukbej ti ri', ne' chique ja
rdiscípulo.

13

1 C'ac'ari' xelto ja Jesús chipan ja nimlaj
templo xin Dios, kas rmajon binem ja tok
c'o jun chique ja rdiscípulo tiloc ruq'uin in
xbij tre:
—Maestro, tatz'ata' can mpe' ja templo
le', congana buen tak abaj ocnak in congana
banon rbanic ja tak jay rc'an, ne'e. 2 Bix tre
rmal ja Jesús:
—¿La natz'at ja nimak tak jay rxin ja
templo le'? Pro anin nbij chewe chi nerila'
na jun k'ij ja tok xtiyojtaji nojelal, ni majun
abaj xtirikla' chi ta ri', ne'xi ja discípulo.
3 Ja c'a Jesús arja' tz'ubul parwi' ja ti jayu'
rbina'an Rjayu'al Olivo in nutz'at pon ja
nimlaj templo xin Dios. Ja c'a Pedro e
rachbil ja Jacobo, ja Juan in Andrés, eje'e'
quiyonaj qui' ruq'uin in quibij tre:
4 —Tabij chake ¿nak k'ij xtibantaji jala' ja
c'a xabij kaj chake le'? In chakaja' ¿nak chi
retalil nwinakari ja nc'utu rxin chi xajalal
maja'n tibantaj cumplir nojelal ja c'a xabij
chake? xeche' tre. 5 Ja c'a Jesús xumaj rbixic
chique quewari':
—Kas tebana' jutz'it cuenta ewi', maxta
c'o jun quixbano engañar. 6 Queri' nbij
chewe como e q'uiy ja winak nepi na je'e
in xa queyon nquecoj qui' chi e Cristo,
quewa' nquibij chique ja winak ri': —Anin
in Cristo, neche' na chique, in e q'uiy ja

winak xquequeban engañar. 7 C'o nimak
tak ch'a'oj xtiban na nojel nat nakaj pro
ja tok xtekaj rbixic ewq'uin maxta texbej
ewi' rmal como ni rjawaxic wi' chi nban-
taj cumplir nojel awa' wari' pro jari' ma
q'uisbal rwach'ulew ta. 8 Queri' nbij chewe
como c'o je'e tinamit xtiyictaj na trij jule'
chic tinamit in chakaja' ja gobierno je'e
nyictaj trij jule' chic gobierno. In chakaja'
c'o nimak tak cubarkan nbantaj na in nimak
tak wa'al in cani' chique winak neyojtaj na
in neyictaji rmal ja quiyewal. Nojel awa'
wari' xa majbal rxin ja nimak tak rpokonal.
9 Pro tebana' jutz'it cuenta ewi'
chiquewach ja winak como eje'e'
nixquec'amel na pa tak k'etbaltzij in
nixquirapaj chakaja' pa tak jay xin
molbal ri'il. Nixquec'amel chiquewach
gobernador, nixquec'amel chiquewach rey
pro mwal anin tok xtiban queri' chewe.
Queri' xtiban chewe utzc'a chi nel ntzijoxic
chiquewach. 10 Ja tok maja'n tipeti ja
q'uisbal rwach'ulew rjawaxic nabey chi
ja utzlaj tzij ja nc'amonto nekaj na rbixic
cuq'uin ja winak ja rec'o nojel tak nación.
C'a tokoc'ari' xtipeti ja q'uisbal rwach'ulew.
11 Ja c'a tok xquixc'amarel chiquewach
chi nixjach pa quek'a' maxta quixocla' il
tre ja nebij ja netobej ewi' chiquewach.
Pro como chipan ari' hora c'oli xtiyataj
chewe ja xtebij chique, ja ta c'ari' xtebij
chique. Queri' nbij chewe como ma ixix
ta ja nixtzijoni tri' pro ja rEspíritu Santo
arja' nyo' chewe nak ja xtebij chique. 12 Ja
xtiqueban ja ralaxic chique ja cach tak
alaxic nequejach na pa camíc in queri'
xtiqueban ja tatixela' chakaja' chique ja
calc'wal in chakaja' ja ralc'walaxela' eje'e'
neyictaj na chiquij ja tatixela' in nequejach
na pa camíc. 13 Ja c'a rixix xa itzel nixtz'at
na cumal canojel ja winak pro mwal anin
ja tok xtiban queri' chewe. Pro canojel ja
xtiquecoch' quewach chipan ja rpokonal in
ni matiqueya' can wi' ja yukulbal quec'u'x
wq'uin eje'e' ri' nquewil na ja totajem xin
Dios.
14 Pro kas turkaj chewe ja bitajnak can
rmal ja rojer profeta Daniel. Ja xbij ja
Daniel chi nerila' na jun k'ij ja tok c'oli
ja npeti ja más chi na itzel ntz'at rmal
ja Dios. Ja c'a tok npeti arja' npe'e
chipan ja lugar ja ma yatal ta trij chi
npe'e tri' in congana camíc nuban. (Ja
nesiq'uin awa' jule' tzij ri' kas tiquiwasaj
jutz'it quina'oj trij.) Jari', tok xtetz'at chi
pa'l chic chipan ja lugar, ja c'a neban, ja
rixc'o chipan ja departamento Judea mejor
quixanmaji, tewawaj ewi' pa tak c'achelaj.
15 Ja rixc'o parwi' terraza tri' mejor quix-
anmaji chakaja', ma quixkajpi chi ta pa
tak ewochoch chi rlasaxic ja remeba'il
pa jay, 16 in ja rixc'o pa tak chenoj tri'
mejor quixanmaji chakaja', ma quixmelojpi
chi ta chi ewochoch chi rc'amaric echa-
queta. 17 Anin congana npokonaj quewach
ja rixoki' ja xajalal maja'n queq'ueje' tak
cal tri' in chakaja' ja rec'o chic tak yaqui'a'
chwaquek'a'. 18 Tec'utuj tre ja Dios chi ma
pa rtiempo tew ta ja tok xterila' ja k'ij chi
nixanmaji. 19 Queri' nbij chewe como c'o jun
nimlaj rpokonal npi na pro janila nim. Jaru'
pa tiempo tz'ucarsanto ja rwach'ulew rmal
ja Dios mta jun rpokonal penak ta ja más
ta nim chwach awa' ja nintajini nbij chewe
ri' in ni mchita wi' jun xtipi chi ta ja más
chi ta nim chakaja'. 20 Xarwari' xa pajtali
ja rtiempo como ja Dios queri' ja rchomin.
Ja c'a wixta maquita pajtali ja rtiempo ni
ta majun winak xtuto' ta ri' chipan. Pro
cumal ja winak ja recha'on rmal ja Dios
chewi' tok pajtali ja rtiempo. 21 Ja c'a wi
c'o jun xtibij chewe chi: —Peti ja Cristo,
wawe' c'o wi' ri', wi ne'e, ma tenimaj ta.
Owi nbij chewe chi: —Quela' c'o wi' le', wi
ne'e, chakaja' ma tenimaj ta. 22 Queri' nbij
chewe como ec'oli winak ja nepi na, jule'
xtiquecoj qui' chi e Cristo in jule' xtiquecoj
qui' chi e profeta xin Dios pro ma katzij
ta ja nquibij. Eje'e' c'o nimak tak milagro
xtiqueban, jutz'it laj nequeban engañar ja
winak ja recha'on rmal ja Dios pro jari'
mta moda xquequech'ec ta. 23 Bien tebana'
cuenta ewi' chwach ja wari' como xinya'
pon rbixic chewe.

****

24 Ja tok chaka maril xtoc'owi jawa' nimlaj
rpokonal ri' c'ac'ari' matica'y chic ja k'ij,
nk'ekumiri in matica'y chic ja ic' chakaja'.
25 Ja c'a ch'umil jari' netzakto in ja nimak
tak poder rxin ja caj nsil na. 26 C'ac'ari' ja
winak eje'e' nquetz'at na ja Ralc'walaxel ja
xoc alaxic cuq'uin ja winak, arja' c'amonto
rmal jule' sutz', janila jun nimlaj poder c'o
chic pa ruk'a' in congana nim chic ruk'ij.
27 In ec'oli ja ángel rxin nerutakel chi nebe,

ne'equimolo' ja winak ja recha'on rmal pro
nojel rwach'ulew nebe wi' chi quimolic,
mta ja maquita xque'ekaj wi' chi quimolic.
28 Camic tewasaj c'a ena'oj trij jun che'
higuera jari' nc'ambej tzij chewach. Ja
higuera ja tok npulani c'o tak ruk'a'
nwinakari in ruxak chakaja' jari' retal
nuc'ut chewach chi xa nnakajinto ja
rtiempo c'atan. 29 In queri' c'a tre chakaja' ja
tok xtemaj rtz'atic nojel ja c'a xinbij chewe
jari' retal nuc'ut chewach chi ma nat chi ta
c'o wi' ja k'ij ja xec'waxaj chwe, congana
nakaj c'oto chi wi' tri'. 30 Ni katzij wi' ja
xtinbij chewe ri', ja tinamit Israel eje'e' c'a
ec'o na ja tok nbantaj cumplir nojel awa'
wari', ma chupnak ta quewach. 31 Ja caj in
rwach'ulew jari' xa nchup na rwach pro ja
ntzobal anin jari' ni matichup wi' rwach,
mta ari' ja maquita nbantaj cumplir.
32 Pro majun winak otakyon ja mero k'ij
in ja mero hora ja xtibantaji in nixtac'a
ángel ta chakaja' ja rec'o chila' chicaj in
nixtac'a ja Ralc'walaxel ta chakaja' pro
ja nata' Dios xa ruyon arja' ja rotakyon.
33 Kas tebana' cuenta, quixc'asc'oti in chi-
jutij temaja' rbanic ja roración como ma
ewotak ta nak k'ij tok xquinmelojpi chic
jutij chwach'ulew. 34 Ja xtinban anin chewe
queri' ja cani' nuban jun achi ja tok nbe
pa jun viaje nat in ja rnakun nujach can
pa quek'a' ja rmoso chi nqueban cuenta.
Arja' nuya' can ja quisamaj chiquijujunal in
nbij can tre ja chajil jay chi nc'asc'oti. 35 In
queri' c'a chewe ixix chakaja', quixc'asc'oti
como anin in junan ruq'uin ja rajaw jay in
ma ewotak ta nak hora tok xquinmelojpi
chic jutij, maxla pa rocbal ak'a', maxla
pa nc'ajak'a', maxla pa rsakaric owi tok
nsakari. 36 Ja tok chaka jalal xquinpi chic
jutij maxta ixwarnak tri'. 37 In ma ruyon
ta chewe ixix nbij wi' chi nixc'asc'oti pro
queri' nbij chique canojelal chi nec'asc'oti,
ne'e ja Jesús chique.

14

1 Xa ca'i' k'ij chic c'o wi' ja nmak'ij
pascua ja tok ntiji ja caxlanway ja mta
levadura ruq'uin. Ja c'a jefe quixin sacer-
dote e cachbil ja maestro ja netijon quixin
ja winak tre ja ley xin Dios eje'e' quima-
jon rcanoxic rij rwach nak nqueban tre ja
Jesús chi nquechap pan ekal in nquicamsaj.
2 Pro quewa' quibij ri': —Ma chipan ta ja
nmak'ij nkachap wi' matzij queyictaji ja
winak rmal, xeche'e.
3 Ja c'a Jesús arja' c'o chipan ja tina-
mit rbina'an Betania pa rochoch jun achi
rbina'an Simón ja rec'ol itzel tak ch'a'c trij
nabey. C'oli ja Jesús pa mesa ja tok be jun
ixok ruq'uin rc'amonel jule' ak'om ja qui'
rxula'. Ja rak'om puro nardo ne'xi, in con-
gana nim rjil. Ja rixok rc'amonel chipan jun
rc'olibal ja banon rbanic, alabastro ocnak.
Ja c'a tok xekaj ruq'uin ja Jesús xuk'ip rwi'
ja rc'olbal ak'om in xuya' ja rak'om pa rwi'.
4 Ec'oli ja rec'o pa jay, eje'e' junwi' quetz'at
ja xuban ja rixok in quewa' quibij chibil tak
qui' ri':
—¿Nak tre tok xa xtz'ila' ja rak'om le'?
5 Ja ta ban tre c'ayix ta, más ta oxi' ciento
quetzal xuya', ja c'a rjil ya' ta chique ja tak
meba'i', xeche'e. In quemaj rch'olixic ja
rixok. 6 Pro ja Jesús xbij chique:
—Ma tech'olij ta. ¿Nak tre tok nenak ja
rixok? Jawa' xuban chwe ri' congana utz.
7 Ja tak meba'i' eje'e' nij ec'o wi' checojol
in xa nak ta tiempo c'ol egana neban utzil
chique jari' ix libre chi ne'eto' pro ja chwe
anin maquinq'ueje' ewq'uin nojel tiempo,
ninwasaxel na checojol. 8 Ja xuban ja rixok
chwe ri' xuya' chwe ja c'o ruq'uin. Arja'
tok xuya' ja rak'om chwij jari' xchomarsbej
pon ja ncuerpo chi nmuki. 9 Ni katzij wi' ja
xtinbij chewe ri', ja utzlaj tzij ja nc'amonto,
xa bar ta tri' xtekaj wi' rbixic nojel nat nakaj
tre ja rwach'ulew tri' xtinatax wi' chakaja'
ja rutzil ja xuban chwe jawa' rixok ri', jari'
nnatbex rxin. Queri' xbij ja Jesús chique.

****

10 C'ac'ari' c'o jun chique ja cablajuj dis-
cípulo ja bina'an tre Judas Iscariote, arja' be
cuq'uin ja jefe quixin sacerdote, rch'obonel
chi nujach ja Jesús pa quek'a'. 11 Ja c'a
tok xekaj cuq'uin xuch'ob chiquewach ja
rch'obonel. Ja c'a reje'e' congana xequicot
rmal ja bix chique rmal ja Judas in queya'
quechi' chi nqueya' pwok tre. C'ac'ari' ja
Judas xumaj rcanoxic nak nuban tre ja Jesús
chi nujach pa quek'a'.

****

12 Xerila' ja nabey k'ij rxin ja nmak'ij
ja tok ntiji ja caxlanway ja mta levadura
ruq'uin in tok necamsaxi ja tak carnelo
xin pascua ja netzujux tre ja Dios como

sacrificio. Xepeti ja rdiscípulo ja Jesús in
quewa' quic'axaj tre ri':
—Ja xtati' xin nmak'ij pascua tabij chake
bar tri' xtikachomij wi', xeche' tre. 13 Ja
c'a Jesús ec'o ca'i' chique ja rdiscípulo
xerutakel in quewa' xbijel chique ri':
—Jix chipan ja tinamit Jerusalén. Ja c'a
tok xquixoc chipan c'o jun achi nec'ul, arja'
rc'an jun cura' ya', quixtre'el c'a trij. 14 Ja
tok xquixoqui ja bar xtoc wi' ja rachi pa jay
tebij c'a tre ja rajaw jay quewari': —Ja Mae-
stro okrtakonto awq'uin chi nurkac'axaj
chawe: —¿Nak chi cuarto'il ja nkaban wi' ja
wa'im xin pascua e wachbil ja ndiscípulo?
Queri' ja binto chake, quixche' tre ja rajaw
jay. 15 Ja c'a rarja' nuc'ut chewach jun
nimlaj cuarto chomin chic, chicaj c'o wi'
pa ca'i' piso. Tri' nechomij wi' ja nkati'
ja xin nmak'ij pascua ri'. Queri' xbijel ja
Jesús chique ja re ca'i' discípulo. 16 Xebe
ja discípulo in tok xe'oc chipan ja tinamit
ni queri' bantaji ja cani' bixel chique rmal
ja Jesús. C'ac'ari' quemaj rchomarsaxic ja
wa'im ja xin nmak'ij pascua.
17 Ja c'a tok xoc ak'a' ja Jesús e rachbil ja
cablajuj discípulo xe'ekaji ja bar nqueban
wi' ja wa'im. 18 Kas c'a etz'ubul pa mesa,
quimajon wa'im ja tok Jesús quewa' xbij
chique ri':
—Ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', c'o
jun chewe ja kamajon wa'im ruq'uin, arja'
njacho na wxin pa quek'a' ja netzelan wxin,
ne' chique. 19 Ja c'a reje'e' ja tok quic'axaj ja
bix chique quemaj jun nimlaj bis:
—¿La maxta anin? ne' jun. ¿La maxta
c'a anin? ne' chic jun. In queri' quibij
chiquijujunal. 20 In bix chique rmal ja Jesús:
—C'o jun chewe ja rix cablajuj ndiscípulo
ja xa junan nokwa' ruq'uin pa plato, arja'
c'ari' ja njacho wxin pa quek'a'. 21 Ja
Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak
arja' ncamsax na cani' tz'ibtal can tre
chipan ja rtzobal Dios pro congana lawulo'
tre ja xtijacho rxin pa quek'a' ja necamsan
rxin, makana' maquita Alc'walaxel ja xoc
alaxic cuq'uin ja winak. Ja xtijacho rxin
más ta utz ja maquita xalax chwach'ulew.
Queri' bix chique rmal.
22 Ja c'a tok quimajon wa'im ja Jesús
xuc'am ja caxlanway, xmaltioxij tre ja Dios,
xuwech' in xujach chique in quewa' xbij
chique ri':
—Jawa' wari' ncuerpo, tec'ama' in tetija',
ne' chique. 23 In xuc'am chic jun vaso
vino, xmaltioxij tre ja Dios in xujach chique
chakaja' in quetij canojelal. 24 C'ac'ari' xbij
chic chique:
—Jawa' vino ri' jawa' nquiq'uel ocnak
rseguro ja c'ac'a chominem ja rchomin ja
Dios. Ja nquiq'uel e q'uiy ja winak nt̲ix na
pa quicuenta. 25 Anin ni katzij wi' ja xtinbij
chewe ri', ja riya'l uva ni matintij chi wi'
wawe', c'a tokori' xtintij chic ja tok xterila'
ja k'ij chi ntij chipan ja gobierno xin Dios
xarwari' c'ac'a chic nojelal tri', ne' chique.

****

26 C'o c'a jun himno rxin ja nmak'ij pas-
cua quibixaj. Ja c'a tok tzuri ja himno
cumal xe'elel, xebe chipan ja lugar rbina'an
Rjayu'al Olivo. 27 Ja c'a Jesús arja' xbij
chique:
—Rmal ja xtiban chwe chipan awa' jun
tucwak'abil ri' ixix nineya' can, nixanmaji
pro ewanojelal. Queri' nbij chewe como
tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios quewari':
—Anin xtincamsaj ja yuk'ul quixin ja tak
carnelo, ja c'a tak carnelo eje'e' nechictaji.
Queri' ja tz'ibtal can. 28 Pro ja tok xtic'astaj
nwach ninnabeyaj chewach, ninbe chipan
ja departamento Galilea, ne' chique. 29 Ja c'a
Pedro arja' xbij tre:
—Masqui canojel xcatqueya' can pro ja
chwe anin mta moda xcatnuya' can ta, ne'
tre. 30 In bix tre rmal ja Jesús:
—Ni katzij wi' ja xtinbij chawe ri', ja
chipan awa' jun tucwak'abil ri' ja tok maja'n
tok' ca'mul ja ac' oxmul xtabij chwe chi: —
Anin ma wotak ta rwach ja Jesús, natche' na
chwe, ne'xi ja Pedro.
31 —Masqui ok ca'i' awq'uin xkocamsaxi
pro ni ma xcatnuya' can ta wi', ne'e ja Pedro
tre. In canojel queri' quibij tre chakaja'.

****

32 C'ac'ari' ja Jesús xerachbilajel ja rdis-
cípulo, xebe chipan jun lugar rbina'an Get-
semaní. Ja c'a tok xe'ekaji quewa' xbij
chique ri':
—Quixtz'abe' can wawe' ri', ja c'a ranin
nenbana' paki na oración, ne' can chique.
33 Be, xeruc'amel ja Pedro e rachbil ja Jacobo
in Juan. C'ac'ari' xumaj jun nimlaj bis in
xumaj ti'onem ja ranma. 34 In xbij chique:
—Camic, congana nbisoni ja wanma, ja
nna' anin camíc rc'amonto chwe. Ixix

quixq'ueje' can wawe', quixc'asc'oti, ne'
can chique. 35-36 C'ac'ari' junwi' xyonaj pon
wi' ri' ruyon, xuque'e in xumaj rbanic
oración: —Padre, Nata', anin nwajo' nabij
ta chwe chi maquita nink'ax chipan awa'
rpokonal ja penak chinwach ri'. Atat majun
ja maquita natcowini naban, quinawasaj
chipan ja rpokonal ja penak chinwach ri',
maquita nink'ax chipan xarwari' ni ta c'a
xquink'ax wi' chipan ja wi queri' nawajo'
chwe chi nban, ne' tre ja Tatixel.

37 Ja c'a tok tzuri ja roración rmal be
cuq'uin ja rdiscípulo. Ja tok xe'erwila'
ekajnak chi waram. Xbij tre ja Pedro:

—Simón ¿nak tre tok xa waram naban?
¿La matacoch' ek xcatc'asc'ot ta jun hora?
38 Quixc'asc'oti in tebana' orar utzc'a
ja Satanás tok xquixrtakchi'ij maquita
xquixruch'ec. Ja rewanma jari' ni katzij
wi' chi c'o rgana nc'asc'oti pro como xa ix
winak ja recuerpo npokonaj nuban queri',
ne' tre. 39 C'ac'ari' meloj chic jutij chi rbanic
ja roración. Cani' xbij tre ja Tatixel nabey
queri' chic xbij ja pa rca'mul. 40 Ja c'a tok
tzur chic ja roración rmal meloj chic jutij
cuq'uin in tok xe'erwila' chic ewarnak chic
chakaja'. Queri' quibanon como congana
jun nimlaj waram chique, ma xquecoch' ta.
Ja tok quena' nojoj ni maticanoy cumal nak
ta nquibij tre.

41 Ja c'a Jesús be chic chi rbanic ja ro-
ración. Ja c'a tok melojpi chic pa roxmul
xbij chique ja rdiscípulo:

—Camic quixwar c'a, quixxula'n c'a,
camic tzuri. Bien tec'waxaj chi xurwila' ja
hora, ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin
ja winak, camic njach na pa quek'a' ja raj'il
ajmaqui' chi nquicamsaj. 42 Jo', quixyictaji,
que'ekac'ulu'. Tetz'ata' mpe' le', xa nnaka-
jinto ja njacho wxin pa quek'a', ne' chique.

****

43 Kas c'a rmajon na tzij ja Jesús cuq'uin
ja rdiscípulo ja tok chaka jalal peti ja Ju-
das. Jari' Judas jun chique ja cablajuj após-
tol. Arja' e q'uiy ja winak erachbilanto in
c'oli banbal tak ch'a'oj quic'amonto cani'
tre espada in che', etakonto cumal ja jefe
quixin sacerdote in cumal ja maestro ja
netijon quixin ja winak tre ja ley xin Dios
in cumal chakaja' ja principali' xin tinamit.
Etakonto cumal chi nurquichapa' ja Jesús.
44 Ja c'a Judas ja njacho rxin ja Jesús arja'
c'oli xchomij cuq'uin ja winak nak xtuban
tre ja Jesús chi jari' njachbej rxin pa quek'a':
—Ja tok xtetz'at ja rachi ja xtintz'ubaj ruchi'
chewach ja c'ariri', techapa' in tec'ama'el
pro bien tebana' cuenta. Queri' rbanic ja
xchomij cuq'uin. 45 Be c'a alnak ja Judas
ruq'uin ja Jesús, ja c'a tok xekaj chwach
xuban saludar:

—Maestro, Maestro, ne' tre, in xtz'ubaj
ruchi'. 46 C'ac'ari' ja winak quechap ja Jesús
in quecoj preso.

47 C'o c'a jun chique ja rachbil ja Jesús
chaka jalal tok xwasajto ja respada in c'o
jun moso rxin ja lok'laj sacerdote xusoc
tre, xkupijel jun rxquin. 48 Ja c'a Jesús arja'
chapon chic cumal ja winak in quewa' xbij
chique ri':

—¿La in alak'om la'an chewi' tok
ec'amonto espada ec'amonto che' chwij chi
nchapic? 49 Pro xinq'ueje' wa'an checojol
chipan ja nimlaj templo xin Dios in k'ij k'ij
xentijoj ja winak chipan pro ma xinechap
ta wa'an tri'. Pro nojel awa' wari' ma chaka
ta nbantaji, rumac chi nbantaj cumplir ja
tz'ibtal can chwe ojer chipan ja rtzobal
Dios, ne' chique. 50 C'ac'ari' ja rdiscípulo
queya' can, xe'anmajel.

51 C'o c'a jun ja rala' rtrarben ja Jesús, arja'
mta rtziak rcojonel, xa jun sábana rbaron
ri' chipan pro chaka jalal tok chapi cumal
ja winak. 52 Pro ja xuban, xch'akij can ja
sábana, xanmajel ch'anali.

****

53 Ja c'a winak ja xechapo rxin ja Jesús
eje'e' quec'amel chwach ja lok'laj sacer-
dote. Tri' quimolon wi' qui' ja jefe quixin
sacerdote e cachbil ja principali' xin tina-
mit in e cachbil chakaja' ja maestro ja neti-
jon quixin ja winak tre ja ley xin Dios ja
tz'ibtal can rmal ja Moisés. 54 Ja c'a Pedro
arja' rtrarben ja Jesús pro c'a c'a nat nutzu'
pon chic wi'. Arja' tok xekaji ja bar c'o
wi' ja nimlaj jay rxin ja lok'laj sacerdote
xococ chwa jay in tz'abe' chi k'ak' cuq'uin
ja pulisiya', xumaj rmak'ic ri'. 55 Ja c'a
jefe quixin sacerdote e cachbil ja jule' chic
ja rec'o chipan ja k'etbaltzij quixin ja raj
Israel eje'e' quemaj quicanoxic jule' winak
chi nqueya' testigo'il trij ja Jesús. Queri'
nqueban utzc'a chi nkaji camíc trij. Pro ni
majun nak ta quichapbej ta rxin ja Jesús.
56 E q'uiy ja winak ja queya' testigo'il trij

pro ma katzij ta ja nquibij tre, xa tz'akoj
tzij nqueban. Junwi' nbij jun in junwi' nbij
chic jun, ni matuc'am wi' ri' ja nquibij. 57 In
ec'o chic jule' chique, eje'e' xepe'i quemaj
rbixic jule' ril ja Jesús pro xa tz'akbal tak tzij
queban:
58 —Jala' jun achi le', ajoj kac'axan quewa'
rbin ri': —Anin nyoj na jawa' nimlaj templo
xin Dios ri' ja xa winak ebanyon in nyic chi
na jun templo ja ma winak ta ebanyon in xa
oxi' k'ij nrajo' chi nyictaj wi'. Queri' rbin,
xeche'e. 59 Pro nixtac'a eje'e' ta chakaja'
nuc'am ta ri' ja nquibij. 60 Ja c'a lok'laj
sacerdote arja' pe'i chiquicojol ja winak in
xbij tre ja Jesús:
—¿La matac'ulba' c'a ja bix chawe le'?
Camic, tabij c'a chwe nak rbanic ja testigo'il
ja ya' chawij cumal ja rachi'i' le', ne' tre.
61 Pro ja Jesús ni matic'ulba' wi' ja nbix tre.
In bix chic tre rmal ja lok'laj sacerdote:
—Tabij chake ¿la atat ja rat Cristo ja rat
Ralc'wal ja nimlaj Dios? ne'xi ja Jesús. 62 Ja
c'a Jesús arja' xbij tre:
—Anin nac'a. In netz'at na chakaja' ja
xtuban ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin
ja winak, arja' pa riquik'a' ja Dios ntz'abe'
wi' ja bar c'o wi' ja nimlaj poder rxin
in netz'at chakaja' ja tok xtipi chic jutij
c'amonto rmal jule' sutz' xin chicaj, ne'
tre. 63 Ja c'a lok'laj sacerdote c'o jun tziak
rcojon xurak como xa itzel xc'axaj ja bix tre
rmal ja Jesús in xbij chique ja quimolon qui'
ruq'uin:
—Camic, mchita ne'oc wi' más ja testigo
64 como bien xec'waxaj ja xbij le', ja Dios
janila nuban ofender ri' rmal. Camic ¿nak
nebij ixix tre? ne' chique.
—Mta, ni yatal wi' trij chi ncamsaxi,
xeche'e canojelal.
65 Ec'o c'a jule' chique quemaj rchubaxic
ja Jesús. In chakaja' quitz'apij rwach chi
su't in tok tz'aptaj cumal quemaj rsoquic in
quewa' quibij tre ri': —Tabij c'a chake camic
¿nak yowi k'a' chi apalaj? Queri' ja quibij
tre pro xa nquiyok'bej rxin. Ja c'a pulisiya'
chakaja' quemaj rya'ic k'a' chi rpalaj.

****

66 Ja c'a Pedro arja' tz'ubul chwa jay, c'o
c'a jun aj'ic' ja nsamaj ruq'uin ja lok'laj
sacerdote xekaj ruq'uin. 67 Ja raj'ic' tok
xutz'at ja Pedro chi rmajon rmak'ic ri' chi
k'ak' xtz'elwachij in quewa' xbij tre ri':
—Atat jun chakaja' xawachbilaj ja Jesús ja
raj Nazaret, ne' tre. 68 Pro ja Pedro arja' ma
xuya' ta trij ja bix tre:
—Anin ni ma wotak ta ja nabij le', nak la
nabij chwe, ne' tre ja rixok. Yictaji, be ja
bar c'o wi' ja puerta in ja ac' chaka jalal tok
xok'i. 69 Pro ja raj'ic' arja' xtz'elwachij chic
jutij ja Pedro in xbij chique ja rec'o tri':
—Jawa' jun achi ri' arja' rachbilaj ja Jesús,
ne' chique. 70 Pro ja Pedro arja' ma xuya' chi
ta trij ja bix tre. In c'a co'l ari' tok bix chic
jutij tre ja Pedro cumal ja rec'o tri':
—Bien k'alaj chi atat at cachbil ja xer-
achbilaj ja Jesús como bien k'alaj chi at aj
Galilea in ja nattzijon atat ni junan ruq'uin
ja cani' netzijon eje'e', ne'xi.
71 —Chwach Dios nbij chewe chi anin ma
wotak ta rwach ja Jesús ja nixtajini nebij
chwe in xta itzel xquinrutz'at ja Dios ja wi
ma katzij ta ja nbij, ne'e ja Pedro chique.
72 In chaka maril bitaj rmal ja tzij ri' xok' chic
jutij ja ac'. C'ac'ari' xurkaj tre ja Pedro ja
bin tre rmal ja Jesús, quewa' bin tre ri': —Ja
tok maja'n tok' ca'mul ja ac', oxmul xtabij
na chwe chi: —Anin ma wotak ta rwach ja
Jesús, natche' na chwe. Queri' ja bin tre.
Ja c'a tok xumaj rch'obic ja bin tre rmal ja
Jesús xumaj jun nimlaj ok'ej.

15

1 Ja c'a tok sakari quemol qui' canojel ja
jefe quixin sacerdote chi rchomarsaxic nak
nqueban tre ja Jesús e cachbil ja principali'
xin tinamit e cachbil chakaja' ja maestro
ja netijon quixin ja winak tre ja ley xin
Dios in canojel ja jule' chic k'etol tak tzij
quixin ja tinamit Israel. Quebaq'uel ja
Jesús, quec'amel, xequijacha' pa ruk'a' ja
Pilato ja gobernador. 2 Ja Pilato tok pa'l chic
ja Jesús chwach arja' xc'axaj tre:
—¿La atat ja rat rey quixin ja tinamit
Israel? ne' tre.
—Queri' nac'a cani' nabij le', ne'xi rmal
ja Jesús. 3 Ja c'a jefe quixin sacerdote q'uiy
rwach ja ril ja Jesús quemaj rbixic tre ja
Pilato. 4 C'ac'ari' ja Pilato xc'axaj chic tre ja
Jesús:
—¿La matac'ulba' ja nbix chawe le'? Con-
gana taka'an jule' awil nquibij chawe, ne'
chic tre. 5 Pro ja Jesús nixtac'a c'o ta jun
tzij xbij, ni ma xc'ulba' ta wi'. Ja c'a Pilato
congana junwi' xutz'at ja queri' xuban.

6 Ja c'a Pilato ni c'amonnak wi' tre chi ni
c'o wi' jun preso nsokpij pa tak nmak'ij pas-
cua pro nuya' lugar tre ja tinamit chi eje'e'
nec'utuni nak chi preso'il ja nsokpixel.
7 Ec'o c'a jule' preso, eje'e' e'ocnak pa che'
rumac ja xeyictaj trij ja gobierno in ec'o
jule' winak equicamsan. C'o c'a jun chique
ja preso rbina'an Barrabás. 8 C'ac'ari'
xe'ekaji ja winak ruq'uin ja Pilato in quewa'
quibij tre ri':

—Tasokpij jun preso como niquirwari'
abanonto chake pa tak nmak'ij pascua,
xeche' tre.

9 —¿Nak newajo', la c'ol egana chi nsokpi-
jel ja rey ewxin ja rix aj Israel? ne'e ja Pilato
chique. 10 Queri' xbij chique como arja' bien
rotak chi ja jefe quixin sacerdote congana
quiakirnak canma trij ja Jesús in xa rmal ja
raquiakarem tok quijachon pa ruk'a'. 11 Pro
ja jefe quixin sacerdote eje'e' xa xequeyoj
ja winak in quibij chique chi nquic'utuj ja
Barrabás chi nsokpixel in ma ja ta ja Jesús.
12 Ja c'a Pilato arja' xbij chic jutij chique:

—Ja wi queri' newajo' ¿nak c'a nban tre
nech'ob ixix ja rachi ja rey ewxin ja rix aj
Israel nixche' tre? ne'e ja Pilato chique.
13 Eje'e' quemaj chic jutij rakic quechi':

—Tacamsaj chwach cruz, xeche' tre.

14 —¿Nak c'a tre, nak c'a ritzelal rbanon?
ne' chic ja Pilato chique. Pro ja reje'e' más
chi na quemaj rakic quechi':

—Tacamsaj chwach cruz, xeche' chic jutij
tre. 15 Ja c'a Pilato como arja' matirajo' chi
neyojtaj más ja winak rmalari' tok xuya'
quigana, xsokpijel ja Barrabás in xuya' or-
den chi nrapaxi ja Jesús. Ja c'a tok raptaji
xujach pa quek'a' ja nec'amo'el rxin chi
necamsax chwach cruz.

16 C'ac'ari' ja soldado eje'e' quec'amel ja
Jesús chwa jay ja bar nq'ueje' wi' ja gober-
nador in xequemol canojel ja jule' chic cach
tak soldado. 17 C'o jun tziak morada quecoj
tre in quichomij jun corona, q'uix quecoj
in quecoj pa rwi'. 18 C'ac'ari' quemaj rbanic
saludar ja cani' nban saludar jun rey pro
xa nquiyok'bej rxin: —Atat at rey quixin
ja tinamit Israel, xeche' tre. 19 C'o jun aj
quesoc rij tak rwi' tre in quichubaj. C'ac'ari'
xexuque' chwach cani' ruk'ij nqueya' pro
xa yok'bal rxin ja nqueban. 20 Ja tok tzuri
yok'onem cumal c'ac'ari' quejal ja tziak
morada tre in quecoj chic tre ja ni rtziak
wi' arja'. C'ac'ari' quec'amel chi nequiripa'
chwach cruz.

****

21 Ja tok xebe c'o jun achi quewil, Simón
rubi', arja' c'a melojto pa tak k'ayis in tri'
k'ax wi' ja bar ec'o wi' in puersa queban
tre chi nrijkajel ja cruz rxin ja Jesús. Ja
Simón arja' aj Cirene in ec'o ca'i' rc'ajol, jun
rbina'an Alejandro in jun rbina'an Rufo.

22 C'ac'ari' xebe, quec'amel ja Jesús pa jun
lugar rbina'an Gólgota. Gólgota tibij tzij lu-
gar xin rwi' camnak. 23 Ja tok xe'ekaj chipan
ja lugar Gólgota quitzujuj vino tre chi nutij.
Ja vino c'oli mirra yujun ruq'uin pro ja Jesús
ma xuc'am ta chique. 24 Ja c'a tok riptaj
cumal chwach cruz quemaj rbanic suerte
trij ja rtziak. Queri' queban utzc'a chi
nquetz'at nak chi tziakil xtiquec'am chiqui-
jujunal. 25 Ja hora ja querip wi' chwach cruz
a las nueve xin ak'abil. 26 Ja Jesús tz'ibaxi ja
ril ja nbix tre, quewa' rbanic ja ril nbixi ri':
—Jawa' rachi ri' arja' rey quixin ja tinamit
Israel, ne'xi.

27 In ec'o c'a ca'i' alak'oma' xerip chwach
cruz chakaja', jun pa riquik'a' ja Jesús in
jun pa rxcon. 28 Tri' c'a bantaj wi' cumplir
ja tz'ibtal can ojer chipan ja rtzobal Dios
tre ja Cristo, quewa' nbij ri': —Arja' queri'
nban na tre ja cani' nban chique ja ritzel tak
winak, ne'e.

29 Ja c'a winak ja nek'axi ja tok nquetz'at ja
Jesús xa nquitzebej xa nqueyok' in quewa'
nquibij tre ri':

—Atat xatbini chi nayoj ja templo in xa
oxi' k'ij nrajo' chi nayic chi wi' jutij, 30 camic
tato'o' c'a awi' ayon, catkajpi c'a chwach ja
cruz, neche' tre. 31 In ja jefe quixin sacer-
dote eje'e' xa nqueyok' chakaja' e cachbil ja
maestro ja netijon quixin ja winak tre ja ley
xin Dios:

—Arja' To'onel quixin winak ne'xi, pro ja
camic xna' maticowini nuto' ri' arja'. 32 Ja wi
katzij chi arja' ja Cristo ja Rey kaxin ja rok
aj Israel tikajto c'a camic chwach ja cruz. Ja
wi xtikatz'at chi xtikajto nyuke' c'a kac'u'x
ari' ruq'uin, neche'e. In queri' queban ja
xerip chwach cruz pa rxquin ja Jesús, eje'e'
queyok' chakaja'.

33 Ja pa nc'ajk'ij c'o jun nimlaj k'eku'm
xoqui nojel rwach'ulew, c'a a las tres xin
takak'ij sakar chic jutij. 34 Ja c'a Jesús tok

xuban a las tres xin takak'ij arja' congana
xurak ruchi', quewa' xbij ri':
—Eloi, Eloi ¿lama sabactani? ne'e. Jari'
tzij xbij quewa' nbij ri': —Nata' Dios, nata'
Dios ¿nak tre tok inaya'on can? ne'e. 35 Ec'o
c'a jule' chique ja winak ja rec'o tri', eje'e'
tok quic'axaj ja xbij quewa' quibij ri':
—Jala' rachi le' camnak profeta Elías ja
nsiq'uij, xeche'e. 36 C'o c'a jun chique
xerc'amla'to jun esponja, xch'akba' tre jule'
vinagre, xuxim chutza'm jun aj in xuya'
nojoj tre ja Jesús chi nutij in xbij:
—Ch'enchila', katz'ata' na c'a ja wi
xtipeti ja rElías chi nurkajsaj chwach cruz,
ne'e. 37 Ja c'a Jesús arja' xurak chic jutij
ruchi' in ni cam kaj. 38 In chaka jalal tok
raktaji ja manta ja tasben rpan ja nimlaj
templo xin Dios ja bar c'o wi' ja santilaj lu-
gar, chaka ca'i' xuban. Raktaji, xelto chicaj,
kajto c'a pa tok'ulew. 39 C'o c'a jun capitán
pa'l chwach ja Jesús arja' tok xutz'at nak
xuban ja tok cam kaj quewa' xbij ri':
—Jala' rachi le' ni katzij wi' chi Ralc'wal
Dios, ne'e.
40 Ec'o c'a jule' ixoki' ja rec'o tri' chakaja'
nquetzu' pon ja nbantaji. Jun chique ja
rixoki' María Magdalena, in jun chic María
ja rec'o ca'i' ral, jun José in jun chic Jacobo
ja ch'ip ne'xi. In jun chic chique ja rixoki'
Salomé. 41 Jawa' rixoki' ri' tok q'ueje'e ja
Jesús pa Galilea eje'e' nij etran wi' trij in
queto' chipan nak ja c'o rjawaxic tre. In c'a
ec'o na más ja rixoki' ja xetre'el trij ja Jesús
ja tok be pa Jerusalén.

****

42-43 C'o c'a jun achi José rubi' aj Arimatea,
arja' nim ruk'ij chipan ja k'etbaltzij quixin
ja tinamit Israel in chakaja' nojel ruc'u'x
rayben ja k'ij ja tok xtoqui ja gobierno
xin Dios. Ja c'a José como xuban hora in
como jari' k'ij ja nchomix wi' nakun rxin ja
nmak'ij in c'uluto pispra rxin ja xula'nbal
k'ij chakaja' chewi' tok be ruq'uin ja Pilato
xerc'utuj tre ja cuerpo rxin ja Jesús, arja'
ma xbej ta ri'. 44 Ja c'a Pilato tok xc'axaj
chi camnak chic ja Jesús arja' quewa' xbij
kaj pa ranma ri': —¿Nak moda c'ari' tok
camnak chic? ne' kaj. In xsiq'uij pon
ja capitán, xc'axaj tre wi ni katzij wi' chi
camnak chic ja Jesús. 45 Ja c'a tok bix tre
rmal ja capitán chi ni katzij wi' chi cami
c'ac'ari' xuya' orden chi njachi ja cuerpo
tre ja José. 46 C'ac'ari' ja José xulok' jun
tziak, be xerkajsaj ja cuerpo rxin ja Jesús
chwach cruz in xubar pa jun utzlaj tziak.
Ja c'a tok bartaj rmal xerya'a' chipan jun
panteón ja c'oton chwach jun portales in
xtz'apij ruchi' tre jun nimlaj abaj. 47 Ja c'a
María Magdalena rachbil ja jun chic María
ja rute' José eje'e' ec'o tri' in nquetzu' pon
ja bar q'ueje' can wi' ja cuerpo rxin ja Jesús.

16

1 Ja c'a tok xoc'owi ja xula'nbal k'ij ja
María Magdalena rachbil ja jun chic María
ja rute' Jacobo rachbil chakaja' ja Salomé
eje'e' quelok' jule' ak'om ja qui' rxula'
utzc'a chi nebe nequiya'a' trij ja cuerpo
rxin ja Jesús. 2 Ja c'a xin domingo pa
rsakaric xebe ja bar c'o wi' ja panteón,
kas nelto k'ij ja tok xe'ekaj chipan ja lu-
gar: 3 —¿Nak la c'a xtilasani ja rabaj ja
tz'apben ruchi' ja panteón utzc'a chi nok-
cowini nokoc chipan? neche'e chibil tak
qui'. 4 Pro ja tok quetz'at pon lasan chic ja
rabaj, bien xecowini quetz'at como ja rabaj
congana nim. 5 Ja c'a tok xe'ococ chipan ja
panteón c'o jun ala' quetz'at, pa quiquik'a'
tz'ubul wi', c'o jun nimlaj tziak sak rcojon.
Eje'e' congana quixbej qui' rmal. 6 Pro ja c'a
ángel xbij chique:
—Ma texbej ta ewi'. Anin wotak chi
Jesús ja raj Nazaret ja nixtajini necanoj, ja
camsax chwach cruz. Pro arja' c'astaj wa'an
rwach ari', ma wawe' chi ta c'o wi'. Quix-
ajo', tetz'ata' mpe' ja lugar ja bar q'ueje' wi'
ja rcuerpo. 7 Pro ja camic jix, jebij tre ja
Pedro in chique ja jule' chic discípulo chi:
—Ja Jesús arja' nnabeyaj chewach, nbe pa
Galilea in tri' netz'ata' wi' ja cani' bin can
chewe rmal. Queri' tebij chique, ne'e ja
ángel. 8 Ja c'a rixoki' alnak xe'elto chipan
ja panteón, queri' queban como congana
nebirboti rumac ja xbeben ri'il. In ni majun
bar ta tri' quibij wi' ja quetz'at rumac ja
congana quixben qui'.

****

9 Ja Jesús tok c'astaji chiquicojol camnaki'
pa jun domingo pa rsakaric. Ja c'a kas
xuc'ut wi' ri' nabey, chwach María Mag-
dalena. Jari' María ja rec'o wuku' itzel tak
espíritu e'ocnak tre nabey in xelasaxel tre
rmal ja Jesús. 10 Arja' be cuq'uin ja rachi'i' ja
nij etran wi' trij ja Jesús tok maja'n ticami,

nerbij chique chi c'astaji ja Jesús. Ja c'a tok
xekaj cuq'uin congana bis ok'ej nqueban.
11 In xbij chique: —C'astajnak chic ja Jesús,
xintz'at wa'an rwach, ne' chique, pro eje'e'
ma xquinimaj ta.

12 Ja c'a Jesús ec'o chic ca'i' rdiscípulo,
eje'e' quimajon binem ebenak pa jun aldea
tok chaka jalal xuc'ut ri' chiquewach pro
junwi' na nca'yi chewi' tok ma xch'obtaj
ta cumal chanim chi Jesús. 13 Pro ja tok
ch'obtaj cumal xebe cuq'uin ja jule' chic
cachbil, xequibij chique: —C'astajnak chic
ja Jesús, xeche' chique, pro ma xnimax ta ja
quibij.

14 Ja c'a tok be jutz'it tiempo tre xuc'ut
chic jutij ri' ja Jesús chiquewach ja julajuj
rdiscípulo, eje'e' kas e'ocnak pa mesa. Ja
Jesús arja' xumaj quich'olixic rmal ja ma
kas ta yukul quec'u'x ruq'uin in rmal ja kas
maril nquinimaj chi c'astaji. Queri' xuban
chique como eje'e' ma xquinimaj ta ja bix
chique cumal ja xetz'ato rxin chi c'astajnak
chic. 15 C'ac'ari' xbij chic chique:

—Jix nojel nat nakaj chwach ja
rwach'ulew, jeya'a' rbixic ja utzlaj tzij ja
nc'amonto, jeya'a' rbixic chique ja winak
pro ni canojelal. 16 Canojel ja winak ja
xtiyuke' quec'u'x wq'uin in neḇan bautizar
eje'e' nquewil ja totajem xin Dios. Ja c'a
ma xtiyuke' ta quec'u'x wq'uin eje'e' nk'e̱t
tzij chiquij in neṯakel chipan ja nimlaj
rpokonal. 17 Ja xtiyuke' quec'u'x wq'uin
c'o je'e ja xtiyataj na chique ja nc'utuwi
ja poder xin Dios quewari', jun, pa nubi'
anin nequilasajel itzel tak espíritu chique
winak, in jun chic, netzijon chipan jule'
chic tzobal ja ma cotakin ta, 18 in jun chic,
wi chaka jalal nequechap itzel tak cumatz
pro mta nḇan chique cumal in wi chaka jalal
nquetij veneno mta nuban chique chakaja'.
In chakaja' wi nqueya' quek'a' pa quewi'
ja yawa'i' netzuri. Queri' xbij chique ja
rdiscípulo.

****

19 Ja c'a kajaw Jesús tok tzuri tzij rmal
cuq'uin ja rdiscípulo arja' c'amarel chila'
chicaj, xetz'abe' pa riquik'a' ja Dios. 20 Ja c'a
rdiscípulo eje'e' xe'elel, quemaj rbixic ja Je-
sucristo nojel nat nakaj. Ja kajaw Jesús arja'
cachbilaj chi rbanic ja samaj, xuya' chique
chi c'o nimak tak milagro nqueban jari'
nc'utuwi chi ni katzij wi' nojel ja quimajon
rbixic chique ja winak. Amén.

SAN LUCAS

1 Honorable Señor Teófilo, anin c'o
jun wuj xintz'ibaj ri' in camic nwajo'
ntak awq'uin. E q'uiy ja winak ja bien
quich'obon can nak rbanon can ja Dios
chikawach in jari' quitz'iban chic. 2 Ja
quitz'iban ni junan ruq'uin ja bix chake
ajoj cumal ja xetz'atowi nojel ja nimlaj
samaj ja xuban can ja Jesús in chakaja' eje'e'
quech'ob chiquewach ja winak ja utzlaj tzij
xin Jesús. 3 Ja c'a ranin xenmaja'to rch'obic
ja bar winakarnakto wi' nojel ja rbanon
can ja Dios chikawach in xunq'uisa' ja bar
c'o wi' camic. Bien xinch'ob rij rwach in
xinchomarsaj chi utz in xintz'ibaj nojel in
camic nwajo' ntak awq'uin. 4 Queri' nban
utzc'a chi bien nawotakij chi ni katzij wi'
ja utzlaj tzij xin Jesucristo ja c'utun chic
chawach.

****

5 Ja pa rtiempo ja Herodes ja rey xin
Judea c'o jun sacerdote, Zacarías rubi'. Ja
c'a Zacarías arja' jun chique ja jun moc
sacerdote ja bina'an chique e xin Abías.
C'o rxjayil, Elisabet rubi'. Ja c'a rElisabet
arja' chakaja' riy rumam can ja rojer lok'laj
sacerdote Aarón. 6 Ja c'a Zacarías rachbil
ja rElisabet eje'e' utz quic'aslemal ntz'a̱t
rmal ja Dios, nquinimaj ja mandamiento in
nquinimaj ja jule' chic ja tz'ibtal can chipan
ja rtzobal ja kajaw Dios, mta nechapbexi.
7 Pro ni majun ti calc'wal como ja rElisabet
ni mta wi' alanem trij in c'uluto xa e tak rija'
chic chi e ca'i'.
8 Xuban jutij ja Zacarías e rachbil ja jule'
chic sacerdote ja re xin Abías eje'e' ec'o
chipan ja quisemana, quimajon ja samaj xin
Dios chipan ja nimlaj templo. 9 Ja sacerdote
ni quicostumbre wi' chi nqueban suerte
chok trij nkaj wi' chi noc chipan ja lugar
santo rxin ja kajaw Dios chi rporoxic ja
rincienso. Queri' c'a queban in tok tzuri ja
suerte cumal trij ja Zacarías kaj wi' chewi'
tok xoqui ja Zacarías chipan ja lugar santo
chi rporoxic ja rincienso. 10 Kas rmajon
c'atem ja rincienso, congana e q'uiy ja
winak quimolon qui' chwach ja lugar santo,
quimajon rbanic ja roración. 11 Chaka c'a
jalal tok c'o jun ángel rxin ja kajaw Dios
winakar ruq'uin ja Zacarías. C'o jun altar
ja bar nporox wi' ja rincienso, tri' pa'l wi' ja
ángel pa riquik'a' ja raltar. 12 Ja c'a Zacarías
tok xutz'at ja ángel congana junwi' xuna',
congana xbej ri' rmal. 13 Pro ja ángel quewa'
xbij tre ri':

—Zacarías, ma taxbej ta awi' como ja Dios
arja' rc'axan ja raworación, ja c'a rElisabet
ja rawixjayil arja' c'o jun ti ral tala' nq'ueje'
na chwiruk'a'. Ja c'a tok xtalaxi ja tala' Juan
rubi' xtabina'aj tre 14 in janila xtiquicoti ja
rawanma rmal in e q'uiy ja winak ja queri'
xtiqueban eje'e' chakaja'. 15 Como ja tala'
arja' congana nim ruk'ij ntz'a̱t na rmal ja
Dios. Ni majun vino xtutij ta nixtac'a xtutij
ta nak chi ta ja natk'abar rmal. Maja'n
talaxi ja tok xtinoji ja rEspíritu Santo pa
ranma. 16 Rmal arja' tok e q'uiy ja winak
ja rawach tak aj Israel eje'e' nqueq'uex na
quina'oj in nquinimaj chic ja kajaw Dios.
17 Ja tok xtoc achi nnabeyaj chwach ja Cristo
chi rchomarsaxic ja rubey, ni queri' ranma
ja cani' ranma ja rojer profeta Elías in
queri' rpoder chakaja' ja cani' rpoder ja
rElías. Jari' nyataj na tre ja rac'ajol utzc'a
chi nerchomarsaj ja tatixela' cuq'uin ja tak
calc'wal utzc'a chakaja' chi ja winak ja ma
e nimanela' ta ncotakij ncuc'aj jun utzlaj
c'aslemal. Queri' c'a xtuban, nerchomij
pon ja winak utzc'a chi quichomin chic qui'
chi rc'ulic ja kajaw Cristo. Queri' xbij ja
ángel tre ja Zacarías.

18 —Pro ¿nak moda nwotakij ja wi katzij
ja nabij le'? como anin xa in ti ri'j chic in
queri' tre wixjayil chakaja', xa ok tak rija'
chic chi ok ca'i', ne'e ja Zacarías tre. 19 Ja c'a
ángel quewa' xbij chic tre ri':

—Anin in Gabriel, mero chwach Dios in-
elnakto wi'. Ja c'a Dios arja' inrtakonto
chi ak'iloxic, inrtakonto chi rbixic chawe ja
utzlaj tzij ja c'a xinbij kaj chawe ri'. 20 Pro
bien tac'waxaj ja xtinbij chic chawe ri',
como ma xanimaj ta ja utzlaj tzij ja xinbij
chawe chewi' tok natoc can mem camic. Ja
c'a tok xtibantaj cumplir ja xinbij chawe
c'a tokori' xcatcowini xcattzijon chic jutij.
Atat ma xanimaj ta ja utzlaj tzij ja xinbij
chawe pro ja tok xterila' tiempo rxin tokori'
nbantaj na cumplir, ne' tre ja Zacarías.

21 Ja c'a winak eje'e' ec'o can chwach ja
lugar santo, cayben ja Zacarías: —¿Nak tre
c'awa', congana taka'an nyeloji ja Zacarías
chipan ja lugar santo? xeche' kaj pa tak

canma. 22 Ja c'a tok xelto ja Zacarías mati-
cowin chic ntzijon cuq'uin ja winak. Ja
c'a winak eje'e' ch'obtaj cumal chi c'oli ja
xutz'at chipan ja lugar santo como arja' xa
ruk'a' chic nuban chiquewach, ni majun tzij
xbij chi ta chique.
23 Ja tok xuq'uis ja rsemana be ja Zacarías
chi rochoch. 24 Xerila' ja k'ij tok yawaji
ja rElisabet rmal jun ti ral c'o pa gracia.
Jo'o' ic' ja ni ma xelpi ta wi' pa rochoch,
quewa' xbij kaj pa ranma ri': 25 —Quewa'
rbanon chwe ja kajaw Dios, c'o chic ti wal
rya'on in rmalari' ma q'uixbal chi ta nna'
chiquewach ja winak ja nelasan ntzijoxic
chi mta wal, ne'e.

****

26 Ja rElisabet waki' c'o chi wi' ja tok Dios
arja' xutakto chic jutij ja ángel Gabriel.
Chipan ja tinamit Nazaret xutak wi' ja
c'o pa rcuenta ja departamento Galilea.
27 Xutak ruq'uin jun k'apoj xtan, María rubi'.
Ja c'a María arja' rya'on chic ruchi' tre jun
achi, José rubi', chi nc'ule' ruq'uin. Ja c'a
José arja' riy rumam can ja rojer rey David.
28 Ja c'a tok xekaji ja ángel ja bar c'o wi' ja
María quewa' xbij tre ri':
—María, ja Dios camic congana utz
rbanon chawe, arja' c'ol awq'uin. Camic
más na utzil ya'on chawe atat rmal ja Dios
chiquewach canojelal ja rixoki', ne' tre. 29 Ja
c'a María tok xutz'at ja ángel sach rna'oj
rmal ja tzij ja bix tre rmal:
—¿Nak tre c'awa' tok nbij queri' chwe?
ne' kaj pa ranma. 30 Ja c'a ángel quewa' xbij
chic tre ri':
—María, ma taxbej ta awi' como atat
awilon ja rutzil xin Dios. 31 Ja camic nq'ueje'
na c'aslemal chawij, c'o jun tawal tala'
nq'ueje' na. Ja c'a tok xtalaxi ja tala' Jesús
rubi' xtabina'aj tre. 32 Ja tok xtiq'uiy nojoj
janila nim ruk'ij, Ralc'wal ja nimlaj Dios
xtibina'ax tre. Arja' riy rumam can ja
rojer rey David in ja kajaw Dios xticojo rxin
como rey ja cani' xuban tre ja David ojer.
33 Chijutij xtoc rey pan ewi' ja rix riy rumam
can ja Jacob in ja gobierno rxin arja' ni mta
wi' q'uisic trij. Queri' xbij ja ángel tre ja
María.
34 —¿Nak moda tok xtibantaj cumplir ja
nabij le'? pro makana' inc'ulan ta c'a, ne'e
ja María tre. 35 Quewa' bix chic tre rmal ja
ángel ri':
—Ja rEspíritu Santo arja' nkajto na
awq'uin in ja poder rxin ja nimlaj Dios jari'
nsamaj na awq'uin rmalc'ari' tok ja santilaj
ac'al ja xtiq'ueje' chwiak'a' Ralc'wal Dios
xtibina'ax tre. 36 Camic tawotakij chi ja
rElisabet ja rawach'alal masqui xa ti ri'j
chic pro c'o chic ti ral pa gracia chakaja'.
Ja winak eje'e' nquibij tre chi ni mta wi'
alanem trij pro camic waki' c'o chi wi'
37 como ja Dios arja' mta nak ta ja maquita
ncowini nuban, ne'xi ja María.
38 —Anin inc'o pa ruk'a' ja wajaw Dios.
Tibana' c'a chwe ja cani' c'a xabij kaj chwe,
ne'e ja María. C'ac'ari' be ja ángel, xuya'
can ja María.

****

39 Ja c'a María arja' ma xuya' ta tiempo tre,
xchomla' ri', be pa jun tinamit ja c'o chwa-
jayu' ja c'o pa rcuenta ja departamento
Judea. 40 Ja c'a tok xekaj chipan ja tinamit
xoc pa rochoch ja Zacarías in xuya' rutzil
rwach ja rElisabet. 41 Ja c'a rElisabet ja tok
xc'axaj ja rutzil rwach ya' rmal ja María
chaka jalal tok xuna' ja ti ral ja c'o pa gracia
chi congana xusil ri' in noji ja rEspíritu
Santo pa ranma ja rElisabet. 42 Arja' cow
tzijoni, quewa' xbij tre ja María ri':
—Camic más na utzil ya'on chawe atat
rmal ja Dios chiquewach canojelal ja rixoki'
in janila utzil ya'on tre ja tawal chakaja' ja
c'o pa gracia. 43 ¿Nak c'a inocnak wi' anin
chi ja Dios rya'on chwe camic chi atpenak
wq'uin? pro makana' maquita at rute' ja
Cristo ja wajaw. 44 Queri' nbij chawe como
anin ja tok chaka maril xaya' rutzil nwach
xinna' ja ti wal ja c'o pa gracia congana
xusil ri' rumac quicotemal. 45 Congana
qui'il chawe como xanimaj chi nbantaj na
cumplir ja bix chawe rmal ja ángel ja takto
rmal ja kajaw Dios, ne'e ja rElisabet tre. 46 Ja
c'a María quewa' xbij ri':
—Ja camic nojel nuc'u'x nojel wanma
nya' ruk'ij ja kajaw Dios. 47 Congana
nquicoti ja wanma como ja Dios arja'
To'onel wxin. 48 Ninquicoti como ja Dios
inrcha'on camic pro makana' nim ta c'a
nuk'ij pro xa in ti jun ajsamajel rxin. Ja
winak ja rec'o chipan awa' tiempo ja okc'o
wi' ri' e cachbil ja winak ja maja'n que'alaxi
xa nak ta tiempo xqueq'ueje' wi' eje'e'
quewa' xtiquibij chwe ri': —Ja Dios rya'on
ja rutzil tre ja María, xqueche' na chwe.

49 Como ja Dios congana nimak tak utzil
ja rbanonpi chwe camic, janila poder c'o
pa ruk'a' in ja c'a rubi' santilaj Dios ne'xi.
50 Ni npokonaj wi' kawach ja wi nkaxbej
ki' chwach, niquirwari' nuban chake ja
rok winak xa nak ta tiempo nokq'ueje'
wi' wawe' chwach'ulew. 51 Bien xk'alasaj
chikawach chi congana poder c'o pa ruk'a',
xerkajsaj ja winak ja nquena' kaj chi con-
gana nimak quek'ij. 52 Xerlasajel ja nimak
tak rey pa k'etbal tak tzij pro xuya' quek'ij
ja winak ja ma nimak ta quek'ij. 53 Congana
utzlaj tak nakun xuya' chique ja winak ja
nk'ak'an quepan pro ja c'a biyoma' eje'e'
xbij chique chi ne'eli in ni majun nak ta
xuya'el ta chique. 54 Xokruto' ja rok aj Israel
ja rokcha'on rmal chi nkaban ja rsamaj,
xoknataj rmal in xpokonaj kawach. 55 Queri'
xuban como queri' rtzujun can chique ja
kati't kamama' ojer cani' tre ja rAbraham
in cani' chake ja rok riy rumam can ja
rAbraham xa nak ta tiempo nokq'ueje' wi'
wawe' chwach'ulew. Queri' xbij ja María.
56 Q'ueje' chi na oxi' ic' ja María ruq'uin ja
rElisabet c'ac'ari' meloj chi rochoch.

****

57 Ja c'a tok tz'akati rtiempo ja rElisabet
q'ueje'e ja ti ral tala'. 58 Ja c'a rch'alal
e cachbil ja rvecino xekaj rbixic cuq'uin
chi ja Dios congana rpokonan rwach in c'o
jun ti ral rya'on, janila xequicot ruq'uin.
59 Eje'e' tok xuban waxaki' ruk'ij ja tala' xebe
ruq'uin como jari' k'ij nban wi' circunci-
dar ja cani' nrajo' ja quireligión. Cajo' ta
quicanoj ta rubi' ja tac'al, Zacarías ja ti rubi'
laj quibij tre, ti rc'axel ta ja rtata'. 60 Pro peti
ja rute':

—Ma can ta, Juan rubi' xtikabij tre, ne'
chique.

61 —Pro makana' c'o ta c'a jun awach'alal
Juan rubi' xa chewi' tok queri' rubi' nabij,
xeche' tre. 62 C'ac'ari' quemaj rbanic quek'a'
chwach ja Zacarías como arja' xa ti mem
chic:

—¿Nak rubi' ja tac'ajol nbixi? xeche' tre.
63 Ja c'a Zacarías c'oli xc'utuj ja bar ntz'ibaj
wi' rubi':

—Juan rubi', queri' ja xtz'ibaj
chiquewach. Congana sach quina'oj rmal
pro ni canojelal. 64 Chaka c'a jalal tok tzuri
ja Zacarías, ma mem chi ta, xumaj chic jutij
tzij in congana xumaj rya'ic ruk'ij ja Dios.
65 Ja c'a vecino eje'e' congana quixbej qui'
rmal pro ni canojelal. Nojel c'a ja bantaji
ri' xel rbixic nat nakaj nojel chwitakjayu'
ja c'o pa rcuenta ja departamento Judea.
66 Canojel ja winak ja xec'axani ja bantaji ri'
eje'e' quec'ol pa tak canma, quewa' nquibij
ri': —¿Nak la c'a chi samajil ja xtuban awa'
ja tac'al ri'? xeche' tre ja ti yaqui'. Bien
k'alaj chi ja kajaw Dios c'o ruq'uin.

67 Ja c'a Zacarías ja rtata' ja ti yaqui' arja'
noji ja rEspíritu Santo pa ranma in xumaj
rbixic jule' tzij ja yataj tre rmal ja Dios chi
nbij tre ja Cristo ja xajalal maja'n talaxi,
quewa' xbij ri':

68 —Kas ta xtiya' ruk'ij ja kajaw Dios ja
Dios kaxin ja rok aj Israel como arja' xok-
nataj rmal in camic okrwasanel libre ja
rok tinamit rxin. 69 Como c'o jun To'onel
rtakonto kuq'uin janila nim ja poder c'o
pa ruk'a'. Ja c'a To'onel arja' riy rumam
can ja rojer rey David ja rajsamajel rxin ja
Dios. 70 Ni queri' rbanon ja Dios ja cani'
rtzujun can ojer como ja rojer tak profeta
xin Dios eje'e' quitz'iban can chi c'o jun
To'onel ja npi na 71 utzc'a chi noktotaj pa
quek'a' ja kac'ulel utzc'a chi noktotaj pa
quek'a' canojel ja winak ja xa itzel nok-
quetz'at. 72 Ja Dios arja' rtakonto ja To'onel
jari' xbanbej cumplir ja rtzujun can chique
ja kati't kamama' ojer chi ni npokonaj wi'
quewach in jari' xbanbej cumplir chakaja'
ja santilaj chominem ja xchomij ruq'uin ja
rAbraham. 73 Tokori' xchomij ja tok c'o jun
juramento xuban, xbij tre ja rAbraham ja
kamama' 74 chi noktotaj na pa quek'a' ja
netzelan kaxin utzc'a chi matikaxbej chic
ki' nkaban ja nkayabej je'e ruk'ij ja Dios.
75 Queri' xuban ja Dios utzc'a chi chwach
arja' nkaban wi' ja samaj rxin jaru' pa
tiempo nkabanel chwach ja rwach'ulew pro
ruq'uin jun ch'ajch'ojlaj anma, ruq'uin jun
utzlaj c'aslemal. Queri' xbij ja Zacarías.
C'ac'ari' xumaj chic jutij tzij, tre ja ti rc'ajol
tzijon chi wi' quewari':

76 —Nc'ajol, atat xtibina'ax chawe chi
at profeta rxin ja nimlaj Dios como atat
natnabeyaj na chwach ja Cristo ja kajaw
utzc'a chi nachomarsaj na rubey chwach
ja tok xajalal maja'n tumaj ja rsamaj.
77 Natnabeyaj na chwach utzc'a chi nach'ob
chikawach ja rok tinamit rxin chi ja tok
ncuytaji ja kil kamac tri' nkawil wi' ja

totajem xin Dios [78] in xa rmal ja congana
npokonaj kawach ja Dios xa chewi' tok
nuban queri' chake. Rmalc'ari' ja tok c'o
jun To'onel rtakonto kuq'uin chila' chicaj ja
nsakirsan kabey chikawach. [79] Ja c'a To'onel
arja' neruya' na pa sakil ja winak ja rec'o pa
k'ekumal ja nquixbej qui' chwach ja camíc
in nokruc'aj na chipan jun bey ja rc'an
quicotemal. Queri' xbij ja Zacarías.
[80] Queri' c'a xuban, q'uiyi ja ti calc'wal
ja Zacarías in Elisabet, congana cowir más
ranma chi rbanic ja rutzil. Pa tak lugar ja
bar kas talan wi' tri' nq'ueje' wi'. Ja c'a tok
xerila' ja k'ij rxin be, xumaj rbixic ja rtzobal
Dios chique ja rach tak aj Israel.

2

[1] Jari' tiempo c'o jun censo bani. C'o jun
nimlaj rey tri', César Augusto rubi', arja'
xuya' jun orden chi nban censo chique ja
winak ja rec'o pa tak nación pro ni cano-
jelal. [2] Jawa' censo ri' jawa' ja kas nabey
censo bani tokori' tok c'o jun achi, Cirenio
rubi', arja' ocnak gobernador xin Siria tri'.
[3] Canojel ja winak xebe na pa tak quitinamit
ja cati't quimama' utzc'a chi tri' neban wi'
censo chique. [4] C'o c'a jun achi, José rubi',
arja' aj Nazaret ja c'o pa rcuenta Galilea. Ja
c'a José arja' be chakaja' utzc'a chi neban
censo tre. Rmalc'ari' ja tok xelel chipan
ja tinamit Nazaret in be chipan ja tinamit
Belén ja c'o pa rcuenta Judea ja bar xalax
wi' ja rojer rey David. Tri' be wi' ja José
como ja rey David arja' sepo quixin ja rati't
rmama'. Ja José arja' riy rumam can ja rey
David. [5] Arja' c'o jun xtan rachbilajel, María
rubi', e utz chic ruq'uin chi nec'ule'e. Ja
c'a María arja' yawa' chic, xa nnakajinto ja
k'ij ja xtiq'ueje' wi' ti ral. [6] Kas c'a tri' pa
Belén ec'o wi' ja tok tz'akati ja k'ij rxin.
[7] Tri' c'a xalax wi' ja ti ral tala', ti nabey
winak. Xubar pa tziak. Ja c'a tok bartaj rmal
c'o jun quiwabal chicop xcanoj in xcotz'ba'
chipan. Queri' c'a xuban, pa quic'olibal
chicop xeq'ueje' na wi' como enojnak chic
ja winak chipan ja posada.

****

[8] Ec'o c'a jule' yuk'ul tak carnelo, tri'
ec'o wi' chinakaj ja tinamit Belén, quima-
jon quichajixic ja tak carnelo chak'a' pa
tak k'ayis. [9] Chaka c'a jalal ja tok c'o jun
ángel winakar chiquewach takonto rmal ja
kajaw Dios in c'oli ja gloria rxin ja kajaw
Dios quetz'at, ntajini nuq'uiak ri' chiquij,
congana quixbej qui' rmal. [10] Pro bix chique
rmal ja ángel: —Ma texbej ta ewi', tec'waxaj
mpe' ja xtinbij chewe ri' como anin c'o jun
utzlaj tzij ja nc'amonto chewe, jun utzlaj
tzij janila quicotemal rc'amonto chique ja
winak pro ni canojelal. [11] Quewa' ja utzlaj
tzij ja nc'amonto chewe ri', ja camic c'o
jun To'onel ewxin c'a xalaxi, pa Belén xalax
wi' ja bar xalax wi' ja rojer rey David. Ja
c'a To'onel arja' ja Cristo ja kajaw. [12] Ja
tok xtewila' ja ti yaqui' quewa' banon tre
ri', baron pa tziak in cotz'ban pa quiwabal
chicop jari' retal ja nbij can chewe, ne'e ja
ángel chique.
[13] Chaka c'a jalal tok ec'o jule' rachbil
ja ángel xewinakari e xin chila' chicaj pro
congana e q'uiy. Congana quimajon rya'ic
ruk'ij ja Dios, quewa' nquibij ri': [14] —Ja
camic janila majtajnak chic rya'ic ruk'ij ja
Dios chila' chicaj in ja wawe' chwach'ulew
c'o chic ja quicotemal, c'o chic ja rutzil xin
Dios cuq'uin ja winak, neche'e.
[15] Ja c'a yuk'ul tak carnelo tok xemeloji ja
ángel chila' chicaj eje'e' quewa' quibij chibil
tak qui' ri': —Jo' c'a ja pa Belén tekatz'ata'
ja bantajnak ja takonto rbixic kuq'uin rmal
ja kajaw Dios, xeche'e. [16] Queri' c'a queban,
xebe alnak. Ja c'a tok xe'ekaji quewil ja
María rachbil José in quetz'at ja ti yaqui'
cotz'ban pa quiwabal chicop. [17] Ja tok
quetz'at ja ti yaqui' c'ac'ari' quemaj rcholic
chiquewach ja winak ja bin can chique rmal
ja ángel trewa' ja jun tac'al ri'. [18] Ja c'a
winak kas c'asc'o'i quic'axaj canojelal ja bix
chique cumal ja yuk'ul tak carnelo. [19] Pro
ja María arja' xuc'ol pa ranma nojel ja tzij
ja rc'axan, congana nuch'ob rij rwach nak
rc'amonto. [20] Ja c'a yuk'ul tak carnelo eje'e'
xemeloji, congana quimajon rya'ic ruk'ij ja
Dios rmal ja quic'axan in rmal ja quitz'aton,
ni bantaj wi' cumplir ja cani' bin can chique
rmal ja ángel.

****

[21] Ja c'a ti yaqui' ja tok xuban waxaki'
ruk'ij ja tok ban circuncidar tokori' canox
rubi'. Ja ti rubi' bix tre Jesús como queri'
rubi' ja canox rmal ja ángel ja tok maja'n
tiq'ueje' pa gracia.
[22] Xerila' c'a ja k'ij chi nebe
nequich'ach'ojirsaj qui' ja cani' nbij ja

ley xin Dios ja tz'ibtal can rmal ja Moisés
c'ac'ari' xebe ja pa Jerusalén, quec'amel
ja tac'al utzc'a chi nequibana' presentar
chipan ja nimlaj templo xin Dios. 23 Queri'
queban como ja ley rxin ja kajaw Dios
quewa' tz'ibtal can chipan ri': —Ja tak
ala'i' ja nabey tak winak eje'e' e rxin ja
Dios pro canojelal, ne'e. 24 Ec'o ca'i' tak
tz'iquin nequitzujuj chwach ja Dios como
sacrificio ja cani' nbij ja ley rxin ja kajaw
Dios quewari': —Jun c'ulaj tak xtruc'uc' ja
netzujuxi owi e ca'i' tak palomax ja re tak
co'coj, ne'e.

25 C'o c'a jun achi pa Jerusalén, Simeón
rubi'. Ja c'a Simeón arja' congana utzlaj
achi, ni nuban wi' respetar ja Dios in ni
rayben wi' ja k'ij ja tok xtipeti ja To'onel chi
quito'ic ja tinamit Israel. C'oli ja rEspíritu
Santo ruq'uin. 26 Ja c'a rEspíritu Santo arja'
c'oli rk'alasan chic chwach, quewa' rbin
tre ri': —Simeón, atat c'a atc'as na ja tok
xtitakto ja Cristo rmal ja Dios ja rawajaw,
natz'at can na rwach, ne' tre. 27 Ja c'a
Simeón arja' xuc'ax rmal ja rEspíritu Santo,
be chipan ja nimlaj templo xin Dios in ni
jari' hora tok tri' c'amarel wi' chakaja' ja ti
yaqui' Jesús cumal ja rtata' rute' utzc'a chi
neba̱n tre ja cani' nbij ja ley xin Dios. 28 Ja
c'a Simeón tok xe'ekaj ruq'uin xch'elej ja ti
yaqui' in xumaj rya'ic ruk'ij ja Dios, quewa'
xbij tre ja Dios ri': 29 —Wajaw, camic utz
chic ninac'amel, qui' chic nuc'u'x ja nin-
cami como camic xaban cumplir ja xatzujuj
chwe. 30 Como camic xintz'at ruq'uin nwach
ja To'onel 31 ja ratakonto pro jun To'onel
kaxin kanojelal ja rok winak xa nak ta chi
ok winakil, 32 jun To'onel ja racojon como
jun luz ja nsakirsan quebey ja winak ja ma
e aj Israel ta in chakaja' acojon como ya'bal
kak'ij ajoj ja rok aj Israel ja rok tinamit
awxin. Queri' xbij ja Simeón.

33 Ja c'a José rachbil María ja rute' ja ti
Jesús eje'e' kas c'asc'o'i quic'axaj ja xbij ja
Simeón tre ja ti yaqui'. 34 C'ac'ari' ja Simeón
arja' xc'utuj ja rutzil xin Dios pa quewi' in
quewa' xbij tre ja María ri': —Tac'waxaj
mpe' ja xtinbij chawe ri', jawa' jun tac'al
ri' arja' cha'on rmal ja Dios utzc'a chi rmal
arja' ja tok e q'uiy chique ja kach tak aj
Israel nekajsax na in e q'uiy chique chakaja'
netotaj na rmal. In jun chic, arja' nc'utu na
chikawach ja kas mero rbey Dios pro jari' xa
nch'a̱' na tre cumal ja winak. 35 Ja c'a xtaban
atat, c'oli ja xtana' cani' jun cuchilo xtimin
ruq'uin ja rawanma. Rmal c'a ja tawal ri'
tok e q'uiy ja winak bien nk'alajin na nak ja
nquech'ob kaj pa tak canma, ne' tre.

36 C'o c'a jun ti nan tri', Ana rubi', rme'al
jun achi Fanuel rubi', arja' riy rumam can
ja rAser. Ja c'a rAser arja' jun chique
ja cablajuj rc'ajol Jacob. Ja c'a Ana arja'
profeta xin Dios, congana ti ri'j chic. C'a
k'apoj na ja tok c'ule'e in xa wuku' juna'
cuc'aj qui' ruq'uin ja rchajil 37 como chanim
cami ja rchajil, xoc can ti malca'n in ma
xc'ule' chic ta. Ochenticuatro chic rjuna'.
K'ij k'ij ni matel wi' chipan ja nimlaj tem-
plo xin Dios, nuban ja rayuno in nuban ja
roración jari' nyabej ruk'ij ja Dios chi pa k'ij
chi chak'a'. 38 Ja c'a ti yaqui' Jesús ch'elen
rmal ja Simeón in ni jari' hora peti ja Ana,
xmaltioxij tre ja Dios ja c'o chic ja To'onel
in xlasaj rbixic ja tac'al chique canojel ja
winak ja quimajon raybexic ja totajem xin
Dios tri' ja pa Jerusalén.

39 Ja c'a tatixela' tok bantaj cumplir cumal
nojelal ja cani' nbij ja ley rxin ja kajaw
Dios chi nqueban c'ac'ari' xemeloj chic jutij
chipan ja tinamit Nazaret ja bar ec'o wi'
ja c'o chipan ja departamento Galilea. 40 Ja
c'a tac'al arja' xumaj q'uiyem, winakar más
rchok'ak', congana tz'akat ja rna'oj in c'oli
ja rutzil xin Dios ruq'uin.

****

41 Ja c'a rtata' rute' eje'e' nojel tak juna'
tok nerila' ja nmak'ij pascua ni nepi wi'
pa Jerusalén. 42 In queri' queban chakaja'
ja tok cablajuj chic rjuna' ja Jesús, xebe ja
pa Jerusalén como ni quicostumbre wi' ja
raj Israel chi nequic'ulu' ja nmak'ij. 43 Ja
c'a tok xoc'owi ja nmak'ij netajini nemeloji
pa Nazaret pro ja c'a Jesús ja tala' arja'
q'ueje' can pa Jerusalén xarwari' mta rn-
aben ja José chi q'ueje' can nixtac'a rute'
ta chakaja'. 44 Ja nquech'ob eje'e' chi c'oli
ja Jesús chiquicojol ja jule' chic winak ja
recachbilanto pa bey. Kaj jun k'ij chi
binem cumal. Ja tok quetz'at chi mta ja
Jesús c'ac'ari' quemaj rcanoxic chiquicojol
ja cach'alal in chiquicojol ja winak ja cotak
quewach chakaja'. 45 Ja c'a tok ma xcanoy
ta cumal c'ac'ari' xemeloji ja pa Jerusalén
chi rcanoxic. 46 C'a chi oxi' k'ij xequiwila'
wi', chipan ja nimlaj templo xin Dios c'o wi',
tz'ubul chiquicojol ja maestro ja netijon

quixin ja winak tre ja rtzobal Dios. Kas
nuya' rxquin tre ja nquibij ja maestro in
c'oli ja nc'axaj je'e chique chakaja'. 47 Kas
nc'asc'o'i nquic'axaj ja nbij pro canojelal
como congana tz'akat ja rna'oj in tok c'oli
nquic'axaj tre congana utz ja nbij chique.
48 Peti rute' rachbil ja José:
—¿Wawe' ek atc'o wi' nta'? ¿Nak tre
tok xaban quewa' chake? Ok ca'i' in atata'
congana okelnak c'ay amwal chi acanoxic,
ne'x rmal ja rute'.
49 —¿Nak tre ja tok ninecanoj? ¿La ma
ewotak ta chi anin ni rjawaxic wi' chwe chi
nban cumplir ja rsamaj ja nata' Dios? ne'e
ja Jesús chique. 50 Pro eje'e' ma xch'obtaj ta
cumal ja xbij chique.
51 C'ac'ari' xerachbilajel chic ja Jesús,
xemeloj chic jutij pa Nazaret. Arja' ni
nnimaj wi' ja nquibij tre. Ja c'a rute' arja'
xuc'ol ja pa ranma nojel ja bantaji ja pa
Jerusalén. 52 Ja c'a Jesús juna' juna' xa jani'
penak más ja rna'oj, ni rchapon wi' q'uiyem
in más chi na utz ntz'a̱t rmal ja Dios in
cumal ja winak chakaja'.

3

1-2 Ja c'a Juan ja rc'ajol Zacarías arja'
xerila' ja k'ij ja tok tzijoni ja Dios ruq'uin pa
jun lugar ja kas talan wi' tokori' pa rtiempo
ja nimlaj rey rbina'an Tiberio César. Ja
c'a Tiberio César olajuj juna' toqui ja pa
k'etbaltzij ja tok tzijoni ja Dios ruq'uin ja
Juan. In jule' chic ja rachi'i' ja re'ocnak
k'etol tak tzij chipan ari' tiempo quewa'
quebi' ri'. Jun, Poncio Pilato rubi', arja'
ocnak gobernador xin Judea. Jun chic,
Herodes rubi', pa ruk'a' arja' c'o wi' ja
departamento Galilea. Jun chic, Felipe rubi'
rch'alal ja Herodes, pa ruk'a' arja' c'o wi' ja
ca'i' lugar Iturea in Traconite. In jun chic,
Lisanias rubi', pa ruk'a' arja' c'o wi' ja lugar
Abilinia. Ja rachi ja rocnak lok'laj sacerdote
tri' Anás rubi' rachbil Caifás. 3 Ja c'a Juan
tok xc'axaj ja bix tre rmal ja Dios c'ac'ari'
be, xa bar ta tri' nk'ax wi' ja binelya' Jordán
tri' nbe wi' in tok ec'oli winak ja ne'ekaj
ruq'uin quewa' nbij chique ri': —Teq'uexa'
ja rena'oj, teya'a' can ja ritzelal in quixban
bautizar, quirtari' neban utzc'a chi ncuytaji
ja rewil emac, ne' chique. 4 Tri' bantaj wi'
cumplir ja tz'ibtal can chipan ja rtzobal
Dios ojer rmal ja profeta Isaías, quewa' nbij
ri': —C'o jun kulaj nc'axax chipan ja lugar
ja kas talani, quewa' nbij ri': —Techomarsaj
chi utz ja rubey ja kajaw Dios, jic teya'a'. 5 Ja
siwan xtinojsax na pro nojel tak siwan. Ja
c'a jayu' ni majun tre ja maquita xtikajsax
na. Ja loclak tak bey xtiya' na pa jic, ja
c'a wi c'ototajnak je'e rwach jari' nmu̱k na.
Congana xtiban na rbanic chi utz ja bey 6 in
ja winak eje'e' xtiquetz'at na ja totajem xin
Dios. Queri' ja tz'ibtal can.
7 Ja c'a Juan tok ne'ekaji ja winak ruq'uin
chi neruban bautizar quewa' nbij chique ri':
—Ixix congana itzel tak na'oj ewc'an,
ix cani' jule' itzel tak cumatz. ¿Nak bin
chewe chi nixanmaj chwach ja nimlaj juicio
ja nnakajinto? 8 Ja mero rubey chi neban
tiwachini ja rutzil pa tak ewanma, nijawari'
yatal chewij chi neban ja wi katzij chi
eq'uexon chic ja rena'oj. In maxta quewa'
tebij kaj pa tak ewanma ri': —Ajoj ok riy
rumam can ja rAbraham rmalari' ok rti-
namit Dios, maxta quixche'e. Queri' nbij
chewe como ja Dios ni ma c'ayew ta tre
nerwinakarsaj jule' riy rumam ja rAbraham
trela' jule' abaj le'. 9 In chakaja' ja camic ri'
xa nakaj c'oto chi wi' ja juicio xin Dios cani'
rbanic jun iquiaj chomin chic xajalal maja'n
tichoy jule' che' tre. Ja c'a che' ja mta utz
rwach nuya' jari' nchoyi nojelal in nporox
pa k'ak'. Queri' nbij ja Juan chique.
10 —¿Nak nkaban c'awa'? kas neche'e ja
winak tre.
11 —Xa nak ta chewe ja c'o ca'i' camisa
ruq'uin tiya'a' jun tre ja mta rxin owi c'o
way ruq'uin tiya'a' rxin ja mta nutij, ne'e ja
Juan chique. 12 Ec'o jule' molol tak impuesto
xe'ekaj ruq'uin chakaja' chi neba̱n bautizar
rmal, eje'e' quewa' quibij tre ri':
—Maestro, ja c'a rajoj ¿nak nkaban?
xeche' tre.
13 —Ja rimpuesto tok nto̱j pan ek'a' cumal
ja winak xta nijawari' nec'am chique ja
bin chewe rmal ja k'etbaltzij, ma teya' ta
rwi' ja nec'utuj chique, ne'e ja Juan chique.
14 Ec'oli soldado chakaja' c'oli quic'axaj tre
quewari':
—Ja c'a rajoj ¿nak nkaban? xeche' tre.
—Ma que'epuersa'ij ta ja winak chi
nqueya' quinakun chewe. In jun chic, ma
tetz'ak ta tzij chiquij winak. In jun chic,
quixq'ueje' conforme ruq'uin ja rewajil ja
nech'ec. Queri' xbij ja Juan chique.

15 Ja c'a winak eje'e' congana quigana
ncotakij nak ocnak wi' ja Juan, ni cayben
wi' nak ja xtibix chique rmal. Ja quimajon
rch'obic pa tak canma chi ja Juan maxla
arja' ja Cristo pro queri' quech'ob canoje-
lal. 16 Rmalc'ari' ja tok quewa' xbij ja Juan
chique canojelal:

—Anin, ya' ncoj ja nixnbanbej bautizar
pro c'o chi na jun penak ja xajalal maja'n
tumaj ja rsamaj, arja' más chi na nim ja
poder c'o pa ruk'a' chinwach anin. Anin ma
yatal ta chwij xquintiloc ta ruq'uin nixtac'a
chi rquiric ja rxajab. Arja' nixruban bauti-
zar pro Espíritu Santo in k'ak' ja nixrbanbej
bautizar. 17 Arja' rchomin chic ri' chi ner-
parti'ij ja re utz chiquicojol ja ma e utz ta
cani' nuban jun achi nuq'uiak rwach trigo
tre pala, nparti'ij ja trigo chipan ja rmukal.
C'ac'ari' nuc'ol ja trigo chipan ja rc'olibal
pro ja rmukal jari' nporoj pa k'ak' pro jari'
k'ak' mta chupic trij. Queri' xbij ja Juan
chique.

18 Q'uiy ja tzij ja quitakari' ja xerpaxbabej
ja winak ja tok xuya' rbixic chique ja utzlaj
tzij xin totajem. 19 Pro c'oli ja xuch'a' tre
ja gobernador Herodes como ja Herodes c'o
jun rixnam rc'amon, Herodías rubi'. Ja c'a
Herodías arja' rxjayil ja Felipe rch'alal ja
Herodes. In ja Herodes c'o chi na jule' ja
ritzelal rbanon ja ch'a' tre rmal ja Juan.
20 Q'uiy rwach ja ma utz ta xuban ja Herodes
in c'uluto xucoj ja Juan pa che'.

****

21 Ja c'a Jesús tok xebantaj bautizar cano-
jel ja winak in tok bantaj bautizar arja'
chakaja' c'ac'ari' kas rmajon rbanic oración
ja tok jaktaji ja caj 22 in kajto ja rEspíritu
Santo ruq'uin. Ja c'a rEspíritu Santo cani'
jun ajsakaxic' ja tok kajto ruq'uin. C'ac'ari'
c'o jun kulaj penak chila' chicaj c'axaxi,
quewa' xbij tre ja Jesús ri': —Atat ja
rat chak'laj Walc'wal, congana ninquicot
chawij, ne'e ja kulaj xin Dios tre.

****

23 Ja Jesús tok xumajel ja rsamaj c'o chi
la treinta rjuna' in ja chiquewach ja winak
arja' ralc'wal ja José. Ja c'a José arja'
ralc'wal Elí. 24 Ja Elí ralc'wal Matat. Ja
Matat ralc'wal Leví. Ja Leví ralc'wal Melqui.
Ja Melqui ralc'wal Jana. Ja Jana ralc'wal
José. 25 Ja José ralc'wal Matatías. Ja Matatías
ralc'wal Amós. Ja Amós ralc'wal Nahum.
Ja Nahum ralc'wal Esli. Ja Esli ralc'wal
Nagai. 26 Ja Nagai ralc'wal Maat. Ja Maat
ralc'wal Matatías. Ja Matatías ralc'wal Se-
mei. Ja Semei ralc'wal José. Ja José ralc'wal
Judá. 27 Ja Judá ralc'wal Joana. Ja Joana
ralc'wal Resa. Ja Resa ralc'wal Zorobabel.
Ja Zorobabel ralc'wal Salatiel. Ja Salatiel
ralc'wal Neri. 28 Ja Neri ralc'wal Melqui. Ja
Melqui ralc'wal Adi. Ja Adi ralc'wal Cosam.
Ja Cosam ralc'wal Elmodam. Ja Elmodam
ralc'wal Er. 29 Ja Er ralc'wal Josué. Ja
Josué ralc'wal Eliezer. Ja Eliezer ralc'wal
Jorim. Ja Jorim ralc'wal Matat. 30 Ja Matat
ralc'wal Leví. Ja Leví ralc'wal Simeón. Ja
Simeón ralc'wal Judá. Ja Judá ralc'wal José.
Ja José ralc'wal Jonán. Ja Jonán ralc'wal
Eliaquim. 31 Ja Eliaquim ralc'wal Melea. Ja
Melea ralc'wal Mainán. Ja Mainán ralc'wal
Matata. Ja Matata ralc'wal Natán. 32 Ja
Natán ralc'wal David. Ja David ralc'wal Isaí.
Ja Isaí ralc'wal Obed. Ja Obed ralc'wal Booz.
Ja Booz ralc'wal Salmón. Ja Salmón ralc'wal
Naasón. 33 Ja Naasón ralc'wal Aminadab. Ja
Aminadab ralc'wal Aram. Ja Aram ralc'wal
Esrom. Ja Esrom ralc'wal Fares. Ja Fares
ralc'wal Judá. 34 Ja Judá ralc'wal Jacob.
Ja Jacob ralc'wal Isaac. Ja Isaac ralc'wal
Abraham. Ja Abraham ralc'wal Taré. Ja
Taré ralc'wal Nacor. 35 Ja Nacor ralc'wal
Serug. Ja Serug ralc'wal Ragau. Ja Ragau
ralc'wal Peleg. Ja Peleg ralc'wal Heber.
Ja Heber ralc'wal Sala. 36 Ja Sala ralc'wal
Cainán. Ja Cainán ralc'wal Arfaxad. Ja
Arfaxad ralc'wal Sem. Ja Sem ralc'wal Noé.
Ja Noé ralc'wal Lamec. 37 Ja Lamec ralc'wal
Matusalén. Ja Matusalén ralc'wal Enoc.
Ja Enoc ralc'wal Jared. Ja Jared ralc'wal
Mahalaleel. Ja Mahalaleel ralc'wal Cainán.
38 Ja Cainán ralc'wal Enós. Ja Enós ralc'wal
Set. Ja Set ralc'wal Adán. Ja Adán ralc'wal
Dios.

4

1 Ja c'a Jesús arja' nojnak ja rEspíritu
Santo pa ranma, xelel chipan ja binelya'
Jordán, c'amarel rmal ja rEspíritu Santo
chipan ja lugar ja kas talani. 2 Ca'winak
k'ij q'ueje' tri', majtaj rtakchi'ixic rmal ja
diablo. Tre ja tiempo ja q'ueje' tri' ni majun
nak ta xutij. Ja c'a tok tz'akati ja ca'winak
k'ij majtaj rmal rk'ak'anil rupan. 3 Peti ja
diablo:

—Ja wi katzij chi atat ja rat Ralc'wal Dios
tabij c'a trewa' ja jun abaj ri' chi noc way,
ne'e ja diablo tre ja Jesús.

4 —Tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios chi
ja winak ma ruyon ta way nc'atzin chique
tre ja quic'aslemal pro nojel ja rtzobal Dios
jari' nc'atzin chique chakaja', ne'e ja Jesús
tre.
5 C'ac'ari' ja diablo xuc'amel chic ja
Jesús, xebe parwi' jun nimlaj jayu'. Ja
c'a tok xe'ekaji xa jurata xuc'ut chwach
ja gobierno rxin nojel ja tinamit ja c'o
chwach'ulew 6-7 in xbij chic tre:
—Wi xcatxuque' chinwach wi naya'
nuk'ij, anin njach pan ak'a' ja gobierno rxin
nojel ja tinamit ja nmajon rc'utic chawach
le' in ncoj pan ak'a' nojel ja meba'il rxin
chakaja'. Como anin c'o nuk'a' tre nojel ja
natz'at le' in nincowini xa nak ta chi achi'al
nya' wi', ne' tre. 8 Ja c'a Jesús quewa' xbij
tre ri':
—Jat, catel chinwach Satanás como
tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios chi xa
ruyon ja Dios ja rawajaw catxuque' chwach,
xa ruyon arja' taya'a' ruk'ij, queri' nbij, ne'
tre.
9 C'ac'ari' ja diablo xuc'amel chic ja Jesús,
xebe chipan ja tinamit Jerusalén. Ja c'a tok
xe'ekaji xjotba' parwi' ja nimlaj templo xin
Dios in xbij tre:
—Ja wi katzij chi atat ja rat Ralc'wal
Dios taq'uiaka'el c'a awi' wawe' ri' 10 como
ja chipan ja rtzobal Dios quewa' tz'ibtal
can chawe ri': —Ja Dios nerutakto ángel
chi naturquichajij, 11 eje'e' netz'amo awxin
utzc'a chi matasoc awakan chwach abaj.
Queri' tz'ibtal can, ne'e ja diablo. 12 Ja c'a
Jesús xbij tre:
—Pro tz'ibtal can chakaja' chi ma
tac'ambajaj ta ja Dios ja rawajaw, queri'
nbij, ne' tre.
13 Ja c'a diablo arja' ni majun ncanoy chic
rmal ja ntakchibej rxin ja Jesús c'ac'ari'
xuya' can jun tiempo.

****

14 Ja c'a Jesús arja' meloj chipan ja depar-
tamento Galilea, nojnak chic ja poder rxin
ja rEspíritu Santo pa ranma. Be c'a rtzijoxic
cumal ja winak nojel nat nakaj. 15 Xumaj
quitijoxic ja winak pa tak jay xin molbal
ri'il ja bar nquemol wi' qui' chi rc'axaxic ja
rtzobal Dios, congana nya̱' ruk'ij cumal ja
winak pro ni canojelal.
16 Be c'a chipan ja tinamit Nazaret ja bar
q'uiy wi'. Ja c'a tok xerila' ja xula'nbal
k'ij be chipan ja jay xin molbal ri'il como
niquirwari' ja rcostumbre. Ja c'a tok xekaji
pe'e nojoj utzc'a chi nsiq'uij ja rtzobal
Dios. 17 C'o jun libro ja tz'ibtal can rmal
ja rojer profeta Isaías jari' jach pa ruk'a'.
C'ac'ari' xujak ja libro, xuwil ja tzij ja
nsiq'uij chiquewach ja winak, quewa' nbij
ja tzij ri': 18 —Ja rEspíritu Santo rxin ja
kajaw Dios arja' c'o wq'uin como arja' in-
rtakonto utzc'a chi nya' rbixic ja utzlaj tzij
ja rc'amonto totajem xin Dios chique ja tak
meba'i', inrtakonto chi nenuto' ja winak
ja kas nti'on canma pa ruk'a' ja il mac,
inrtakonto chi nya' rbixic chique ja winak
ja re'ocnak preso pa ruk'a' ja il mac chi ne'el
na libre, in nbij chique ja moya' chi nja̱k na
quewach, in nbij chique ja quimajon rtijic
ja rpokonal chi netotaj na. 19 Inrtakonto
utzc'a chi nya' rbixic chique ja winak chi
ja camic xurwila' ja tiempo chi nquewil ja
totajem rxin ja kajaw Dios. 20 Queri' ja tzij
ja xsiq'uij chiquewach. Ja c'a tok siq'uitaj
rmal c'ac'ari' xtz'apij ja libro, xujach chic
jutij tre ja rachi ja jachyon rxin pa ruk'a'
in tz'abe'e. Kas majtajnak rtz'elwachixic
cumal ja winak pro ni canojelal. 21 C'ac'ari'
xumaj chic tzij cuq'uin:
—Ja camic bantaj cumplir ja rtzobal Dios
ja c'a xinsiq'uij kaj chewach ri', ne' chique.
22 Canojel ja winak quemaj tzij tre, quewa'
quibij chibil tak qui' ri':
—Congana buena ja jun achi le', congana
taka'an buen tak tzij nbij pro ¿la ma ja ta
c'ala' ralc'wal José? xeche'e. 23 Ja c'a Jesús
quewa' xbij chique ri':
—Anin c'o nseguro chi quewa' nebij chwe
camic ri': —Como ne'atzursaj ja winak
que'atzursaj c'a chakaja' ja rawach tak aj
tinamit. Como c'o jule' milagro xaban
chipan ja tinamit Capernaum tabana' c'a
chakaja' wawe' chipan ja ratinamit atat,
nixche' chwe. 24 Pro ni katzij wi' ja xtin-
bij chewe ri', ja profeta xin Dios eje'e'
ni maquenimax wi' cumal ja cach tak aj
tinamit, niquirwari' nba̱n chique canojelal.
25 Pro bien turkaj chewe nak ja bantaji ja pa
rtiempo ja rojer profeta Elías. Oxi' juna' in
nic'aj sak'ij xuban tri' in c'o jun nimlaj wa'al
peti nojel nat nakaj chipan ja lugar. E q'uiy
ja malca'n tak ixoki' ja rec'o wawe' pan
Israel tri' 26 pro ja c'a rElías tok xuban jutij
takel rmal ja Dios chi rto'ic jun malca'n ixok
ma ruq'uin ta jun aj Israel takel wi' pro takel

chi rto'ic jun malca'n ixok ja c'o chipan
ja raldea Sarepta ja c'o pa rcuenta Sidón.
27 In queri' bantaji chakaja' ja pa rtiempo
ja rojer profeta Eliseo tokori' tok e q'uiy
chique ja raj Israel emajtajnak rmal ja ritzel
tak ch'a'c pro ni majun nak ta tzursax ta
chique xarwari' c'o jun aj Siria tri' Naamán
rubi', ruyon arja' tzursax tre ja yobil. Queri'
xbij ja Jesús chique.
28 Ja c'a raj Israel ja rec'o chipan ja jay
xin molbal ri'il chaka maril quic'axaj ja
bix chique rmal ja Jesús congana xekuluj
rmal pro ni canojelal. 29 C'ac'ari' xeyictaj
trij, quechap, quilasajto chipan ja tinamit.
Ja tinamit chwach jun jayu' c'o wi' in tok
xe'ekaj chuchi' jun siwan laj queq'uiakel ja
Jesús chipan. 30 Pro ja c'a Jesús arja' k'ax
chiquicojol, be.

****

31 C'ac'ari' be ja Jesús chipan ja tinamit
Capernaum ja c'o pa rcuenta Galilea. Ja
c'a tok xekaji xumaj quitijoxic ja winak
pa tak xula'nbal k'ij. 32 Ja c'a winak kas
c'asc'o'i nquic'axaj ja tijonem nuya' como
ja rtzobal congana nerusil, bien k'alaj chi
ruq'uin Dios penak wi' ja nbij.
33 Xuban jutij c'o jun achi chipan ja jay xin
molbal ri'il, ocnak jun itzel espíritu tre. Ja
c'a rachi xumaj rakic ruchi', quewa' xbij tre
ja Jesús ri':
34 —Jesús ja rat aj Nazaret ¿nak nar-
bana' wawe' kuq'uin, la maxta atpenak chi
nokaryojo'? Anin bien wotak nak atocnak
wi', atat ja rat Santilaj Ralc'wal Dios, ne' tre.
35 Ja c'a Jesús arja' xch'olij ja ritzel espíritu:
—Tacajba' in catel pa ranma ja rachi, ne'
tre. Ja c'a xuban ja ritzel espíritu tre ja
rachi xch'akij can pa tok'ulew chiquewach
ja winak c'ac'ari' xel pa ranma in be, ni
majun itzel nak ta xuban can tre. 36 Ja c'a
winak congana c'asc'o'i quetz'at canojelal
in quewa' quibij chibil tak qui' ri': —Jawa'
rachi ri' ¿nak chi tzijal nucoj? C'o taka'an
ruk'a' chique ja ritzel tak espíritu, congana
taka'an rchok'ak' ja rtzobal como neruban
mandar chi ne'eli in nnimax taka'an cumal,
neche'e. 37 Be c'a rtzijoxic ja Jesús nojel nat
nakaj pa tak lugar ja c'o chinakaj ja tinamit
Capernaum.
38 Ja c'a Jesús arja' xelel chipan ja jay xin
molbal ri'il, be chi rochoch ja Simón. Ja
tok xekaji c'oli rjite' ja Simón* yawajnak,
majtajnak rmal jun nimlaj c'atan. C'utux
jun utzil tre chi nuto' ja yawa'. 39 Ja c'a Jesús
arja' tiloc chi ch'at ruq'uin ja yawa', xuban
mandar ja c'atan chi neli in ni chanim xeli.
Chaka c'a jalal tok yictaji ja rixok in xumaj
quilixic ja Jesús.
40 Ja c'a tok xoc ak'a' canojel ja winak
ja rec'o yawa'i' cuq'uin eje'e' xequec'amel
ruq'uin ja Jesús. Congana q'uiy rwach ja
yobil e'uc'ayon. Ja c'a Jesús arja' xuya'
ruk'a' pa quewi' chiquijujunal, xertzursaj.
41 In chakaja' e q'uiy chique ja winak ec'ol
itzel tak espíritu xe'el pa tak canma. Ja c'a
ritzel tak espíritu tok xe'eli querak quechi'
in quewa' quibij tre ja Jesús ri': —Atat ja rat
Ralc'wal Dios, xeche' tre. Pro ja c'a Jesús
arja' xeruk'il chi maquetzijon más como
eje'e' cotak chi arja' ja Cristo ja cha'on rmal
ja Dios.

****

42 Ja c'a chi rcab k'ij ja tok sakar kaj xelel
chipan ja tinamit, be chic chipan jun lugar
ja bar kas talan wi'. Ja c'a winak eje'e'
quemaj rcanoxic in tok xequiwila' congana
quecoj pa ch'a'oj chi nq'ueje' chi na más
cuq'uin. 43 Pro arja' quewa' xbij chique
ri': —Anin c'o rjawaxic chwe chi ninbe
chic chipan jule' chic tinamit utzc'a chi tri'
nenya'a' wi' rbixic chakaja' ja utzlaj tzij tre
ja gobierno xin Dios como xa rmalari' ja tok
intakonto, ne' chique.
44 Queri' c'a xuban, be pa tak tinamit je'e
ja c'o pa rcuenta Galilea, noc pa tak jay xin
molbal ri'il in nuya' rbixic ja rtzobal Dios
chique ja winak.

5

1 Xuban c'a jutij ja Jesús c'o chuchi' ja
ya' ja bina'an tre Lago Genesaret, congana
e q'uiy ja winak netajini nquemin qui' trij
utzc'a chi nquic'axaj ja rtzobal Dios ja nbij
chique. 2 Ja c'a Jesús c'o ca'i' lancha xutz'at
pon c'o chiya'. Ma ec'o ta ja chapol tak
ch'u' chipan ja lancha como eje'e' e'elnakel,
quimajon rch'ajic ja quec'am ja chapbal
ch'u'. 3 Jun tre ja ca'i' lancha rxin Simón in
chipan ari' lancha xoc wi' ja Jesús:
—Jo' kojote' nojoj jutz'it asic, ne'e ja Jesús
tre ja Simón. Ja c'a tok ejotol nojoj chic
c'ac'ari' ja Jesús tz'abe' chipan ja lancha in

* 4:38 Ja Simón c'o chic jun rubi' rbina'an Pedro.

xumajto quitijoxic ja winak. [4]Ja c'a tok tzuri
tzij rmal xbij chic tre ja Simón:
—Camic jo', tac'ama'el chic ja lancha ja
bar más pos wi' rpan ja ya' in tri' teq'uiaka'
chi wi' ja rec'am chipan ja ya' utzc'a ec'oli
ch'u' ne'echap, ne' tre.
[5] —Pro Maestro, ni jun ak'a' xoksamaji
pro bar ta tri' kachap wi' jun ti rkan ja
ch'u'. Pro como atat natbini chi queri' nka-
ban nokbe c'ari', nenq'uiaka' c'ari' ja c'am
chipan ja ya', ne'xi rmal ja Simón. [6]Queri'
c'a queban, xebe, xequiq'uiaka' ja c'am ja
bar más pos wi' rpan ja ya'. Ja tok q'uiaktaj
cumal congana jun ch'u' xe'oc chipan, xu-
maj q'uiokoptajem ja c'am cumal. [7]C'ac'ari'
xequisiq'uij pon ja cachbil ja rec'o chic
cha jun lancha chi ne'urto' cumal. Ja
tok xe'urkaji quemaj c'a quilasaxic ja ch'u'
chipan ja c'am, ni xenoji chi ca'i' lancha ja
ch'u', jutz'it laj be xe' ya' ja lancha cumal ja
ch'u'. [8]Ja c'a Simón Pedro ja tok xutz'at ja
milagro ja bantaji c'ac'ari' xuque' chwach
ja Jesús in quewa' xbij tre ri': —Wajaw,
mejor natbe quinaya'a' can como anin xa
in jun achi in aj'il in ajmac, ne' tre. [9]Queri'
xbij ja Simón como arja' e rachbil canojel
ja rec'o ruq'uin congana c'asc'o'i quetz'at
chi congana jun ch'u' xequechap. [10]Ec'oli
chakaja' ja Jacobo in Juan ja re rc'ajol jun
achi Zebedeo rubi', eje'e' quic'amon qui'
ruq'uin ja Simón tre ja chapoj ch'u' in con-
gana c'asc'o'i quetz'at ja bantaji chakaja'.
Ja c'a Jesús quewa' xbij tre ja Simón ri': —
Ma taxbej ta awi', c'o chi na jun samaj ja
xtamajel chic rbanic camic ri', winak chic
ja xque'acanoj utzc'a chi ne'acoj pa ruk'a'
ja Dios, ne' tre. [11]C'ac'ari' quec'amto ja ca'i'
lancha, xekajto ja chiya'. Chijutij queya'
can nojelal in xetre'el trij ja Jesús.

****

[12]Xuban jutij ja Jesús c'o chipan jun tina-
mit, c'o jun achi xekaj ruq'uin majtajnak
rmal jule' itzel tak ch'a'c. Ja c'a rachi ja tok
xutz'at ja Jesús xuque' chwach in tique'e:
—Wajaw, ja wi nawajo' ninatzursaj, anin
wotak chi natcowini ninatzursaj, ne' tre.
[13]Ja c'a Jesús xuyuk pon ja ruk'a', xuchap ja
yawa' in xbij tre:
—Can nwajo' ja cani' nabij chwe, cattzuri,
ne' tre, in ni chanim xeli ja ritzel tak ch'a'c
trij. [14]In xbij chic tre: —Congana nban
recomendar chawe chi majun bar ta tri'
nabij wi' ja xinban chawe. Xar ja na-
ban, jat, jac'utu' awi' chwach ja sacerdote
in jaya'a' ja rofrenda ja cani' rbin can ja
Moisés chipan ja ley xin Dios chi naban.
Ja c'a rofrenda naya' jari' noc testimonio
chiquewach ja sacerdote chi naban cumplir
ja rbin can ja Moisés. Queri' xbij tre
[15]pro más chi na be rtzijoxic in congana
e q'uiy ja winak nurquimolo' qui' ruq'uin
chi rc'axaxic ja tijonem nuya' in ja yawa'i'
chique, eje'e' ncajo' chi netzursax rmal. [16]Ja
c'a rarja' nbe chipan jun lugar ja bar kas
talan wi' in tri' nerbana' wi' oración.

****

[17]Xuban c'a jutij ja Jesús arja' rmajon
quitijoxic ja winak. Ec'o c'a jule' fariseo
etz'ubul chirnakaj e cachbil jule' maestro ja
netijon quixin ja winak tre ja ley xin Dios,
eje'e' nojel tak tinamit epenak wi' ja c'o
pa rcuenta Galilea in pa rcuenta Judea in
ec'oli chique pa Jerusalén epenak wi'. Ja c'a
Jesús c'oli ja poder xin Dios ruq'uin utzc'a
chi nertzursaj ja yawa'i'. [18]Chaka c'a jalal
tok ec'o jule' achi'i' xe'urkaji, c'o jun achi
quic'amonto siquirnak, cotz'ol chwach jun
ch'atan che'. Ja c'a rachi'i' eje'e' cajo' ta
xe'oc ta ja pa jay xequiya'a' ta ja yawa' c'a
chwach ja Jesús. [19]Pro ma xecowin ta quecoj
ta ja pa jay como ja winak congana enojnak
chipan. Ja c'a queban, xejote' parwi' ja
jay, quiwasaj jule' xot in tri' quikajsaj wi'
ja yawa', cotz'ol chwach ja ch'atan che'. Ja
c'a yawa' c'a chwach ja Jesús xekaj kaj wi' ja
bar quimolon wi' qui' ja winak. [20]Ja c'a Jesús
tok xutz'at ja yukulbal quec'u'x c'o ruq'uin,
arja' xbij tre ja siquirnak:
—Achi, camic cuytaji ja rawil amac, ne'
tre. [21]Ja c'a maestro e cachbil ja fariseo
ja tok chaka maril quic'axaj ja xbij ja Jesús
quewa' quemaj rch'obic pa tak canma ri':
—¿Nak ocnak wi' ja jun achi le' chewi' tok
nbij jule' tzij ja xa ofensa rc'amonto tre ja
Dios? Como mchita nak chi ta ncuyuwi ja il
mac, xa ruyon ja Dios ncuyuwi, xeche' kaj
pa tak canma. [22]Pro ja Jesús arja' bien rotak
ja netajini nquech'ob kaj pa tak canma in
xbij chique:
—¿Nak tre tok queri' nech'ob kaj pa tak
ewanma? [23]Camic nwajo' nc'waxaj chewe
¿nak ja más c'ayew tre ja ca'i' ri', la ja'
nbij tre ja rachi chi ncuy ja ril rumac o
la ja' nbij tre chi nyictaji in nbe? [24]Anin

c'oli ja xtinban chewach camic ri' utzc'a
chi newotakij chi anin ja rin Alc'walaxel ja
xinoc alaxic cuq'uin ja winak yatajnak chwe
chi ncuy ja quil quemac ja winak wawe'
chwach'ulew, ne'e ja Jesús chique. C'ac'ari'
xbij tre ja siquirnak:
—Anin nbij chawe camic, catyictaji,
tac'ama'el ja rawarbal in jat chi awochoch,
ne' tre. 25 Chaka maril bitaj queri' rmal
c'ac'ari' yictaji ja rachi chiquewach, xumaj
rc'olic ja rwarbal in be chi rochoch,
janila nuya' ruk'ij ja Dios. 26 Ja c'a winak
eje'e' congana c'asc'o'i quetz'at ja bantaji
canojelal, quemaj rya'ic ruk'ij ja Dios,
congana quixben qui' in quewa' quibij ri':
—Ja camic c'oli katz'at ja majutij katz'aton
ta, xeche'e.

****

27 C'ac'ari' xelel ja Jesús tri', be. C'o jun
achi xutz'at molol impuesto, Leví rubi'. Ja
c'a Leví arja' tz'ubul chipan ja lugar ja bar
ntoj can wi' ja rimpuesto pa ruk'a'. Ja Jesús
tok xekaj ruq'uin quewa' xbij tre ri': —Jo',
cattre' chwij chi natoc ndiscípulo, ne' tre.
28 Ja c'a Leví yictaji, xuya' can nojelal in
tre'el trij ja Jesús.
29 Ja c'a Leví c'o jun nimlaj wa'im xchomij
pa rochoch rxin ja Jesús. Ja c'a Jesús e
rachbil ja rdiscípulo eje'e' etz'ubul pa mesa.
Congana e q'uiy ja molol tak impuesto
etz'ubul pa mesa cuq'uin in ec'o jule' chic
winak chakaja'. 30 Ec'o c'a jule' maestro ja
netijon quixin ja winak tre ja ley xin Dios
e cachbil jule' fariseo eje'e' c'oli quech'a'
chique ja rdiscípulo ja Jesús quewari':
—¿Nak c'a tre tok nixwa' cuq'uin ja jule'
molol tak impuesto le' in cuq'uin chakaja'
ja jule' chic aj'il ajmaqui' le'? xeche' chique.
31 Pro peti ja Jesús, quewa' xbij chique ri':
—Ja ma e yawa'i' ta eje'e' matic'atzin jun
doctor chique pro ja yawa'i' jari' ni nc'atzin
wi' jun doctor chique. 32 Anin inpenak
chi ne'uncanoj ja raj'il ajmaqui' utzc'a chi
nqueya' can ja quil quemac, ma eje'e' ta ja
ch'ajch'oji' chic ja ne'uncanoj. Queri' xbij
ja Jesús chique.

****

33 C'ac'ari' quibij chic tre:
—Ja c'a discípulo rxin ja Juan Bautista
eje'e' tri' tri' nqueban ja rayuno rach-
bil oración in queri' nqueban ja discípulo
kaxin ajoj chakaja' ja rok fariseo pro ¿nak
c'a tre tok ma queri' ta nqueban ja radis-
cípulo atat? 34 Ja c'a Jesús arja' xbij chique:
—Cani' chique jule' winak ebanon invitar
tre jun c'ulbic, ja tok c'a c'o na ja rachi
chiquicojol ja nc'ule'e ¿la c'o ta c'a moda
ari' xtebij ta chique chi tebana' ayuno,
xquixche' ta chique? 35 Pro nerila' na jun
k'ij ja tok eje'e' xtilasax chiquicojol ja rachi
ja nc'ule'e, c'a tokoc'ari' tok xtiqueban
ja rayuno. Queri' xbij ja Jesús chique.
36 C'ac'ari' c'o jun c'ambal tzij xbij chique
quewari':
—Mta jun nak ta xtilasaj ta jun c'ojbal tre
jun tziak c'ac'a xtic'ojbej ta jun tzabuklaj
tziak como jari' xa ntz'ila' ja c'ac'a tziak in
jun chic, xa ma utz ta neli ja c'ac'a c'ojbal
ruq'uin ja tzabuklaj tziak. 37 In chakaja' cani'
tre vino c'ac'a mta jun nak ta xtuc'ol ta
pa tzabuklaj tak c'olbal. Ja wixta queri'
nbani ja c'ac'a vino nurak ja c'olbal in
ntixi in ntz'iloxi ja c'olbal chakaja'. 38 Pro
ja rjawaxic chi nbani, ja c'ac'a vino nc'oli
chipan c'ac'a tak c'olbal in nuto' ri' chi ca'i',
nixtac'a vino in nixtac'a c'olbal ntz'ilox ta.
39 Jun achi wi nutij ja vino ja ma c'ac'a ta
c'ayew chi nel ruc'u'x trij ja c'ac'a vino
chanim: —Más na utz ja ma c'ac'a ta, ne'e.
Queri' xbij ja Jesús chique tre ja c'ac'a ti-
jonem rc'amonto.

6

1 Xuban jutij ja Jesús pa jun xula'nbal
k'ij arja' rmajon binem chipan jule' trigo
e rachbil ja rdiscípulo. Kas netajini nek'ax
chipan ja trigo ja tok quemaj rk'olic rwach
ja trigo ja rdiscípulo, quebak pa quek'a' in
quetij. 2 Ec'o c'a jule' fariseo, eje'e' quibij
chique:
—Ja nixtajini emajon rbanic jala' xajan
nbani pa tak xula'nbal k'ij. ¿Nak tre tok
neban quela'? xeche' chique. 3 Ja c'a Jesús
quewa' xbij chique ri':
—¿La ma esiq'uin ta la'an chipan ja rt-
zobal Dios ja xuban ja rojer rey David ja
tok xuban jutij arja' majtaj rmal rk'ak'anil
rupan in ja re rachbil chakaja'? 4 Ja
c'a xuban, xoc chipan ja rochoch Dios,
xuc'am ja caxlanway ja parti'in chwach ja
Dios, xutij arja' in xuya' quixin ja rachbil
chakaja'. Queri' xuban masqui jari' caxlan-
way tz'ibtal chipan ja ley xin Dios chi xa
queyon sacerdote ja netijowi, ne' chique ja
fariseo. 5 C'ac'ari' xbij chic chique: —Anin

ja rin Alc'walaxel ja xinoc alaxic cuq'uin
ja winak, pa nuk'a' anin c'o wi' ja nbani
chipan ja xula'nbal tak k'ij. Queri' xbij
chique.

****

6 Pa jun chic xula'nbal k'ij xoqui ja Jesús
chipan ja jay xin molbal ri'il in xumaj quiti-
joxic ja winak. C'o c'a jun achi siquirnak jun
ruk'a' riquik'a'. 7 Ja c'a maestro e cachbil
ja fariseo eje'e' quimajon rc'ambajaxic ja
Jesús, ncajo' nquetz'at ja wi ntzursaj ja
rachi pa jun xula'nbal k'ij. Queri' nqueban
utzc'a chi nquewil jun ril ja nquichapbej
rxin. 8 Pro ja Jesús arja' rotak ja quimajon
rch'obic in xbij tre ja rachi ja siquirnak
ruk'a':

—Catyictaji in catpe'e wawe' chikacojol,
ne' tre. Ja c'a rachi yictaji in pe'i chiquico-
jol. 9 C'ac'ari' ja Jesús xbij chique:

—Anin c'oli nwajo' nc'waxaj chewe
camic. ¿Nak nuya' lugar chake ja ley
chi nkaban pa tak xula'nbal k'ij, la ja'
chi nkaban ja rutzil owi itzelal? ¿La ja'
nuya' lugar chake chi nekato' ja winak
owi nekacamsaj? ne' chique. 10 Kas
xertz'elwachij canojelal c'ac'ari' xbij tre
ja rachi: —Tayuku' ja rak'a', ne' tre, in
xuyuk ja ruk'a' in tzuri. 11 Ja c'a reje'e'
congana xekuluj rmal, quemaj tzij chibil
tak qui', quemaj rcanoxic rij rwach ja Jesús
nak nqueban tre.

****

12 Chipan ari' tiempo be ja Jesús, jote'
chwach jun jayu', xuwil jun lugar ja bar
nuban wi' oración. Ni jun ak'a' tzijon
ruq'uin ja Dios pan oración. 13 Ja c'a tok
sakari xersiq'uij ja rdiscípulo. Ec'o cablajuj
xerucha' chique in xbina'aj chique chi e
apóstol. 14 Eje'e' awa' ja rapóstol ri', Simón
ja canox chic jun rubi' rmal ja Jesús bina'ax
tre Pedro, Andrés ja rch'alal Simón, Jacobo,
Juan, Felipe, Bartolomé, 15 Mateo, Tomás,
Jacobo ja rc'ajol Alfeo, Simón, jun chique
ja partido rbina'an Zelote, 16 Judas ja rc'ajol
Jacobo, in Judas Iscariote ja jachowi ja Jesús
pa quek'a' ja xetzelan rxin.

****

17 C'ac'ari' ja Jesús arja' xule'to chwach ja
jayu' e rachbil ja rapóstol. Ja c'a tok kajto
chwach ja rwatak'aj tri' pe'e wi' cuq'uin
ja rdiscípulo e cachbil jule' chic winak pro
congana e q'uiy. Ec'oli ja re aj Jerusalén
in ec'oli ja repenak chipan ja jule' chic
tinamit ja rec'o pa rcuenta Judea. Ec'oli
chakaja' ja repenak chi' tak mar ja c'o pa
rcuenta Tiro in pa rcuenta Sidón. Epe-
nak canojel utzc'a chi nquic'axaj ja nbij
ja Jesús utzc'a chakaja' chi netzursax tre
ja quiyobilal. 18 Ec'oli xetzursaxi chakaja'
ja remajtajnak cumal ja ritzel tak espíritu.
19 Canojel ja winak quimajon rtijic quek'ij
chi nquechapoc jutz'it ja Jesús como arja'
c'o poder ruq'uin in ja poder nelto ruq'uin
in nertzursaj ja winak pro ni canojelal.

****

20 C'ac'ari' ja Jesús xertz'elwachij ja rdis-
cípulo in quewa' xbij ri':

—Ixix ja rix tak meba'i' congana qui'il
chewe como ewxin c'ari' ja gobierno xin
Dios. 21 Ixix ja nk'ak'an epan congana qui'il
chewe como xquixnoj na chi utz. Ixix
ja nixtajini nixok'i congana qui'il chewe
como xquixtzeben na. 22 Congana qui'il
chewe ixix ja nixtzelax cumal ja winak
in maquixc'ul cumal in xa nixtz'uj cumal
in nbix chewe cumal chi xa ix itzel tak
winak pro congana qui'il chewe ja wi mwal
anin tok nban queri' chewe, anin ja rin
Alc'walaxel ja xinoc alaxic cuq'uin ja winak.
23 Ja tok queri' nqueban chewe quixquicoti
pro congana quixquicoti como jari' c'o jun
nimlaj rtojbalil ja nyataj na chewe chila'
chicaj. Como ja cati't quimama' queri'
queban chique chakaja' ja rojer tak profeta
ja re xin Dios.

24 Pro ja c'a rixix ja rix biyoma' jari' con-
gana lawulo' chewe como nixquicoti camic
pro jari' jun quicotemal ja xa noc'owi.
25 Ixix ja ni c'o wi' nimak tak wa'im neban
camic jari' congana lawulo' chewe como
xtetij na wa'al. Ixix ja solo tzeb neban
camic jari' congana lawulo' chewe como
xquixbison na, xquixok' na. 26 Ja tok nya'
ek'ij cumal canojel ja winak jari' congana
lawulo' chewe como ja cati't quimama'
eje'e' queya' quek'ij chakaja' ja rojer tak
profeta ja ma e xin Dios ta.

****

27 Pro ja rixix ja nixtajini neya' ewxquin
chwe camic quewa' nbij chewe ri',
que'ewajo' ja rec'ulel, ja tok ec'oli ja xa itzel
nixquetz'at ja c'a rixix solo utzil tebana'
chique, 28 ja tok ec'oli nebin itzel tak tzij

chewe ja c'a rixix solo utzlaj tak tzij tebij
chique, ja tok ec'oli nixtz'ujuwi nixyok'owi
ja c'a rixix tebana' orar pa quicuenta. 29 Ja
wi c'o jun xuya' jun k'a' xewey teya'a' lugar
tre chi nuya' chic jun chajuparaj. In wi c'o
chic jun xumaj chewe ja recamisa ja neban,
teya'a' echaqueta tre chakaja'. 30 Ja wi c'o
jun c'oli xc'utuj chewe teya'a' tre in wi na
c'o jun c'oli ja xuc'amel chewe ma tech'ojij
ta tre. 31 In jun chic, xa nak ta neyarij chique
winak chi nqueban chewe queri' c'a tebana'
ixix chique chakaja'.

32 Como ja wi ixix xa queyon lok' ne'ena'
ja lok' ixquina'on ixix ¿la c'o ta c'a jun pre-
mio xin Dios ari' nyataj chewe nech'ob ixix?
Como ja ritzel tak winak eje'e' chakaja' lok'
nequena' ja ne'ajo'n quixin. 33 In jun chic, wi
xa queyon neban utzil chique ja rebanyon
utzil chewe ixix ¿la c'o ta c'a jun premio xin
Dios ari' nyataj chewe nech'ob ixix? Como
ja ritzel tak winak eje'e' chakaja' nqueban
utzil chique ja rebanyon utzil chique eje'e'.
34 In jun chic, ja tok c'oli neya' pa kajonem
in wi ewotak chi nya̱' rc'axel ¿la c'o ta
c'a jun premio xin Dios ari' nyataj chewe
nech'ob ixix? Como ja ritzel tak winak
eje'e' chakaja' c'oli nqueya' pa kajonem
ja tok cotak chi nya̱' rc'axel. 35 Pro ja
c'a rixix que'ewajo' ja rec'ulel, tebana' ja
rutzil, teya'a' kajonem pro maxta quixocla'
il tre ja rc'axel. Ja wi queri' neban jari'
c'o jun nimlaj rtojbalil nyataj na chewe in
tri' nixk'alajin wi' chi ix ralc'wal ja nimlaj
Dios como ja Dios arja' nuban utzil chique
ja winak masqui eje'e' ni matiquimaltioxij
wi' tre, masqui xa e itzel tak winak. 36 Ja
cani' nuban ja Dios ja retata' arja' congana
npokonaj quewach ja winak queri' ta c'a
neban ixix, tepokonaj quewach chakaja'.

****

37 Maxta quixoc ix cani' k'etol tak tzij
chiquij ja winak utzc'a chi ja Dios matuk'et
tzij chewij ixix chakaja'. Maxta tec'utuj
chiquij ja winak chi nquetoj na ja il mac ja
nqueban utzc'a chi ja Dios matibij chewe
chi netoj na ja il mac ja neban ixix.
Que'ecuyu' ja winak. Ja wi ne'acuy ja c'a
Dios arja' nixrucuy ixix chakaja'. 38 Tesipaj
chique ja winak ja nc'atzin chique. Ja wi
nesipaj chique jari' nya̱' rjil rc'axel chewe.
Pro ja rjil rc'axel ja xtiya' chewe queri'
rbanic ja cani' nuban jun c'ayinel ja tz'akat
npajoni, bien nuyic, bien nupitz', congana
npulsaj chi utz ja rpajbal. Queri' nbij chewe
como ja wi q'uiy ja nesipaj jari' q'uiy ja
necochij ixix tre ja Dios owi xa ma q'uiy ta
ja nesipaj jari' xa ma q'uiy ta ja necochij ixix
tre chakaja'. Queri' xbij ja Jesús chique.

39 C'ac'ari' xbij jun c'ambal tzij chique:

—Jun moy wi nrc'aj chic jun rach moy
xa netzakel pa jul chi e ca'i'. 40 Mta jun
discípulo ja más ta na nrotakij chwach ja
cani' rotak ja rmaestro. Pro jun discípulo
xa nak ta chi discipulo'al ja tok bien rtijon
chic ri' xa queri' rna'oj neli ja cani' rna'oj ja
rmaestro.

41 ¿Nak tre tok neya' cuenta tre jun ti ril
nuban ja rewach'alal pro mateya' cuenta
tre jun nimlaj ewil neban ixix? Ja tok neban
queri' jari' cani' neya' cuenta tre jun ti
rc'utal che' ja c'o parwach ja rewach'alal
pro mateya' cuenta tre jun nimlaj che' ja
c'o panewach ixix. 42 In chakaja' ¿nak moda
nebij tre ja rewach'alal: —Wach'alal, taya'a'
lugar chake chi nkaya' jun consejo chawe
tre ja il mac ja c'o pan ac'aslemal, nixche'
tre, pro xa mateya' cuenta tre chi más
na nim ja il mac c'o pan ec'aslemal ixix?
Ja queri' xa caca' epalaj ja neban. Ja wi
newajo' neya' consejo tre ja rewach'alal
rjawaxic nabey chi neya' can ja ritzelal ja
c'o chipan ja rec'aslemal ixix utzc'a chi
nixcowini neya' utzlaj tak consejo tre ja
rewach'alal.

43 Queri' nbij chewe como mta jun utzlaj
che' xtuya' ta itzel rwach nixtac'a ja ritzel
che' xtuya' ta rwach utz. 44 Como ja che'
chijujunal rumac ja rwach nuya' chewi' tok
notakixi nak chi che'al. Ta c'a ja q'uix mta
moda xtiwachij ta higo nixtac'a rxulquiej
xtiwachij ta uva. 45 Jun utzlaj achi utzil
ja rc'olon pa ranma in tok ntzijoni utzil
rc'amonto ja nbij. Jun itzel achi xa itzelal ja
rc'olon pa ranma in tok ntzijoni xa itzelal
rc'amonto ja nbij. Queri' nbij chewe como
ja nojnak pa ranma jun winak jari' nelto pa
ruchi'.

****

46 ¿Nak tre tok quewa' nebij chwe ri': —
Kajaw, Kajaw, kas nixche' chwe, pro xa
mateban ja nbij chewe chi neban? 47 Xa nak
ta ja nepi wq'uin ja wi nquic'axaj ja nma-
jon rbixic in wi nquinimaj ja nbij chique
chi nqueban eje'e' quewa' quibanic ri', 48 e

junan ruq'uin jun achi xuban jun rochoch,
xuc'ot na ja bar nutic wi' rsimiento'il in
parwi' abaj xtz'uba' wi'. Ja c'a tok xu-
maj jun nimlaj k'ekaljab q'uiyi ja rkanya',
lawulo' ban tre ja jay rmal pro ma xbe ta pa
tok'ulew como utz rtiquic banon. 49 Pro ja
c'a winak ja chaka nquic'axaj ja ntzobal in
wi matiqueban ja nbij chique chi nqueban
eje'e' e junan ruq'uin jun achi xuban jun
rochoch pro mta rsimiento'il, xa parwi'
ulew xtz'uba' wi'. Ja c'a tok q'uiyi ja rkanya'
lawulo' ban tre ja jay rmal, chanim be pa
tok'ulew, xajutij yojtaji ja jay. Queri' xbij ja
Jesús chique.

7

1 Ja Jesús tok tzuri tzij rmal cuq'uin
ja winak be pa Capernaum. 2 C'o c'a
jun capitán quixin soldado, c'o jun rmoso
yawa'. Ja c'a moso arja' congana lok' nna̱'
rmal ja capitán in xajalal maja'n ticami.
3 Ja c'a capitán arja' tok xekaj rbixic ja
Jesús ruq'uin ec'o jule' anciano e aj Israel
xerutakel chi nequic'utuj jun utzil tre ja
Jesús chi npeti nurtzursaj ja rmoso. 4 Ja
c'a tok xe'ekaj ruq'uin ja Jesús congana
quemaj rc'utuxic jun utzil tre: —Ja capitán
ni yatal wi' tre chi nabana' ja rutzil tre
ja kamajon rc'utuxic chawe. 5 Como arja'
congana nokrajo' ja rok tinamit Israel. Arja'
banyon ja jay xin molbal ri'il ja bar nkamol
wi' ki' chi rc'axaxic ja rtzobal Dios, xeche'
tre.
6 C'ac'ari' xebe, cachbilajel ja Jesús. Ja
c'a capitán tok ec'o chic ja Jesús chinakaj
ja rochoch arja' xerutakel jule' ramigo chi
rc'ulic, quewa' xbijel tre ri':
—Wajaw, ma taban ta molestar awi'
mwal, atat janila nim ak'ij, ma yatal ta chwij
chi xcatoc ta chipan ja wochoch 7 in nixtac'a
yatal ta chwij chakaja' ja xinbe ta awq'uin,
xar ja nwajo' chawe, tabij chi ntzuri ja
nmoso in wotak chi xa ruq'uin ari' ntzuri.
8 Queri' nbij chawe como anin bien wotak
nak rbanic ja tok natban mandar. Ec'oli
ja nebano mandar wxin anin in chakaja'
ec'oli soldado pa nuk'a' anin chi nenuban
mandar. Ja tok nbij tre jun chi: —Cateli,
ninche' tre, jari' ni nel wari'. Ja c'a wi nbij
chi: —Catajo', ninche' tre jun chic, jari' ni
npi wari'. Ja c'a wi nbij tre ja moso ja c'o pa
nuk'a' chi: —Tabana' ja wari', ninche' tre,
jari' ni nuban wi'. Queri' ja xbijel ja capitán
tre ja Jesús. 9 Ja c'a Jesús congana c'asc'o'i
xc'axaj ja tzij ja bixel tre rmal ja capitán. Ja
tok c'axtaj rmal xuya' vuelta in como ec'oli
winak ja retran trij quewa' xbij chique ri':
—Anin nbij chewe, ja capitán arja' más
chi na k'axnak ja yukulbal ruc'u'x wq'uin
chewach ixix ja rix wach tak aj Israel, nix-
tac'a c'o ta jun chewe nwilon ta ja queri'
ta ja yukulbal ruc'u'x wq'uin ja cani' rxin
arja', ne' chique. 10 Ja c'a winak ja retakonel
rmal ja capitán eje'e' xemelojto. Ja tok
quetz'at ja moso ma yawa' chi ta, utz chic.

****

11 Ja c'a pa jun chic k'ij ja Jesús be chipan
jun tinamit Naín rubi'. E q'uiy chique ja
rdiscípulo xerachbilajel in congana e q'uiy
ja winak xetre'el trij. 12 Ja c'a Jesús tok
xekaj chinakaj ja bar natoc wi' chipan ja
tinamit ec'o jule' winak xerutz'at, c'o jun
camnak nequimuku'. Ja nemuki ral jun
ixok ti malca'n in ni xarwari' jun ti ral
pro cami. Ja rixok e q'uiy ja rach tak aj
tinamit erachbilan tre ja mukuninem. 13 Ja
c'a kajaw Jesús tok xutz'at ja rixok congana
xpokonaj rwach: —Ma catok' ta, ne' tre.
14 C'ac'ari' xuchap ja ch'atan che' ja bar
telen wi' ja camnak. Ja c'a winak ja retelyon
rxin ja camnak eje'e' xepapo'i. C'ac'ari' ja
Jesús quewa' xbij tre ja camnak ri': —Joven,
camic nbij chawe, catyictaji. Queri' xbij tre.
15 Ja c'a rala' c'astaji, tz'abe' nojoj in xumaj
tzij. C'ac'ari' ja Jesús xujach can tre ja rute'.
16 Ja c'a winak congana quixbej qui' rmal
ja bantaji pro canojelal in quemaj rya'ic
ruk'ij ja Dios: —Jala' jun nimlaj profeta xin
Dios ja winakarnak chikacojol camic. Ja
Dios camic rtakonto jun To'onel chikacojol
ja rok tinamit rxin, xeche'e. 17 Ja milagro
ja xuban ja Jesús jari' xel rbixic nojel nat
nakaj chipan ja departamento Judea in xel
rbixic chakaja' nojel tinamit ja c'o chinakaj
ja departamento.

****

18 Nojel c'awa' ja bantaji ri' xecho̱l chwach
ja Juan Bautista rmal ja rdiscípulo arja'.
19 Ja c'a Juan Bautista arja' ec'o ca'i' chique
ja rdiscípulo xersiq'uij, xerutakel ruq'uin
ja Jesús in quewa' xbijel chique ri' chi
nequic'axaj tre: —¿La atat ja rat Cristo ja
bitajnak can chi natpi na owi nkaybej chi

na jun? ne'el chique. [20] Ja c'a tok xe'ekaj
ruq'uin ja Jesús quewa' quibij tre ri':
—Ja Juan Bautista arja' okrtakonto
awq'uin, quewa' rbinto chawe ri': —¿La
atat ja rat Cristo ja bitajnak can chi natpi
na owi nkaybej chi na jun? ne'to chawe,
xeche' tre. [21] Ja c'a Jesús ni jari' hora xumaj
quitzursaxic jule' winak ja rec'o tri' pro
e q'uiy ja winak. Xertzursaj ja yawa'i'
masqui emajtajnak rmal c'ayewalaj tak
yobil, xeruto' ja rec'o pa quek'a' itzel tak
espíritu in e q'uiy ja moya' xujak quewach
chakaja'. [22] C'ac'ari' xbij chique ja ca'i'
discípulo ja re xin Juan Bautista:
—Jix, jebij tre ja Juan nojel ja retz'aton
camic in nojel ja rec'waxan. Ja moya'
neca'y chic. Ja maquecowini nebini nebin
chic. Ja rec'o itzel tak ch'a'c chiquij xet-
zuri. Ja tacona' nquic'axaj chi tzij. Ja cam-
naki' xec'astaji. Ja meba'i' majtajnak rbixic
chique ja utzlaj tzij xin totajem ja rtakonto
ja Dios. [23] In tebij tre ja Juan chakaja' chi
congana qui'il chique ja winak ja ma junwi'
ta nquena' rmal ja samaj ja nintajini nban.
Queri' tebij tre, ne'el ja Jesús chique ja
discípulo rxin ja Juan Bautista.
[24] Ja c'a Jesús tok ebenak chic ja ca'i' dis-
cípulo c'ac'ari' xumaj tzij cuq'uin ja winak
tre ja Juan Bautista:
—Ja Juan ja tok q'ueje' pa tak lugar ja kas
talan wi' ¿nak c'a tre tok xixbe ruq'uin chi
rtz'atic, la rmal ja Juan chi xa puersa cani'
jun aj nsil rmal xcomel? [25] ¿Nak c'a tre tok
xixbe ruq'uin chi rtz'atic, la rmal ja Juan
chi congana rwekon ri' tre buen tak tziak
ja nimak rjil? Pro ixix bien ewotak chi ja
winak ja necojo buen tak tziak ja nimak rjil
in nquelok' xa nak ta c'o quigana nquelok'
jari' pa nimak tak jay quixin rey neq'ueje'
wi'. [26] ¿Nak c'a tre tok xixbe ruq'uin chi
rtz'atic, la rmal ja Juan chi arja' jun profeta
xin Dios? Jari' ni katzij wi' chi profeta
pro ma ruyon ta ja chaka ta profeta ocnak
wi'. [27] Queri' nbij chewe como ja Juan arja'
chomarsani ja bey rxin ja Cristo ja cani'
tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios quewari':
—Anin ntakel ja ntajko'm chi nnabeyaj
chawach utzc'a chi arja' nerchomarsaj ja
rabey. Queri' bitajnak can rmal ja Dios tre
ja Cristo. [28] Anin nbij chewe chi mta jun
profeta q'uejenak ta wawe' chwach'ulew ja
nim ta ruk'ij chwach ja Juan Bautista pro
ja chipan ja gobierno xin Dios jun winak
masqui xa ti sencillo pro más chi na nim
ruk'ij arja' chwach ja Juan, ne'e ja Jesús
chique ja winak.
[29] E q'uiy ja winak e cachbil ja molol
tak impuesto tok quic'axaj ja xbij ja Jesús
quemaj rya'ic ruk'ij ja Dios como eje'e'
ebanon bautizar rmal ja Juan. [30] Pro ja
c'a fariseo e cachbil ja maestro ja netijon
quixin ja winak tre ja ley xin Dios eje'e'
ma xcajo' ta xeban ta bautizar rmal ja Juan,
jari' xa nquech'a' ja rvoluntad Dios pa tak
quic'aslemal.
[31] C'ac'ari' xumaj chic jutij tzij ja kajaw
Jesús:
—¿Bar c'a nixnjunsaj wawa' ja rix tina-
mit Israel? [32] Cuq'uin ca'i' moc ac'ala'
nixnjunsaj wi' ja quimajon tz'anem pa tak
c'aybal. Jun moc nquerak quechi' chiquij
ja jun moc chic: —Ajoj kaban ja música xin
quicotemal pro ja rixix mta xajoj xeban,
ma xixquicot ta. In kaban chic jun xin bis
in nixtac'a xixbison ta chakaja', ni majun
nak ta newajo', neche'e ja rac'ala' chique
ja jun chic moc. [33] Ja c'a rixix nixnjunsaj
cuq'uin ja rac'ala' ja ni majun nak ta ncajo'
como ja Juan Bautista tok arja' peti ma kas
ta wa' je'e cuq'uin ja winak in mta vino
xutij in rmalari' tok xebij tre chi c'o jun
itzel espíritu ocnak tre. [34] In xinpi chic anin
ja rin Alc'walaxel ja xinoc alaxic cuq'uin
ja winak, xinwa' cuq'uin ja winak in c'oli
vino xintij in rmalari' xebij chwe chi xa in
mun in xa in tijol vino in xa e wamigo ja
molol tak impuesto e cachbil ja jule' chic
ajmaqui'. [35] Pro ja c'a ralc'wal Dios eje'e'
bien nch'obtaj cumal canojelal chi ja Juan
Bautista rna'oj Dios ja nucoj in queri' chwe
anin, rna'oj Dios ncoj chakaja', ne'e ja Jesús
chique.

****

[36] C'o c'a jun achi arja' fariseo xuban in-
vitar ja Jesús pa rochoch chi newa' ruq'uin.
Ja c'a Jesús be ruq'uin in tok xekaji xe'oc pa
mesa. [37] Chipan c'a ri' tinamit tri' c'o wi' jun
ixok itzel rc'aslemal. Ja c'a rixok tok xc'axaj
chi ja Jesús rmajon wa'im pa jay ruq'uin
ja fariseo be ruq'uin, rc'amonel jule' ak'om
qui' rxula', rc'amonel chipan jun rc'olibal
ja banon rbanic, alabastro ocnak. [38] Ja c'a
tok xekaj ruq'uin ja Jesús xuque'e in xumaj
ok'ej. Ja c'a riya'l rwach congana kaj chi

rkan ja Jesús in ja rsamal rwi' jari' xsubej.
Ja tok sutaj rmal c'ac'ari' xtz'ubaj ja rkan
in xuya' ja rak'om trij. 39 Ja c'a fariseo
ja banyon invitar rxin ja Jesús tok xutz'at
ja xuban ja rixok quewa' xuch'ob kaj pa
ranma ri': —Ja Jesús wixta katzij chi profeta
xin Dios rotak ta c'ari' nak rbanic ja jun ixok
le' ja ntajini nuchap rkan. Como jala' jun
ixok le' xa itzel rc'aslemal. Queri' xuch'ob
kaj. 40 C'ac'ari' bix tre rmal ja Jesús:

—Simón, camic c'o jun tzij nwajo' nbij
chawe ri', ne'xi.

—Utz c'ari' Maestro, tabij c'a chwe, ne'e
ja Simón. 41 C'ac'ari' bix chic tre rmal ja
Jesús:

—C'o jun achi ec'o ca'i' achi'i' ja c'o
quec'as ruq'uin. Jun, jo'o' ciento ja ruc'as,
ja c'a jun chic cincuenta. 42 Ja c'a tok ma xe-
cowin ta quetoj ja quec'as mta ban chique,
xecuyi rmal ja rajaw pwok. Camic Simón,
tabij c'a chwe ¿nak chique ja ca'i' achi'i' ja
más najo'n chic rxin ja rajaw pwok? ne'xi
ja Simón.

43 —Ja nbij anin jari' ja más nim ruc'as, ne'
tre.

—Queri', ne'x rmal ja Jesús. 44 C'ac'ari'
ja Jesús xuya' vuelta, nutz'at ja rixok in
quewa' xbij chic tre ja Simón ri':

—Tatz'ata' mpe' ja rixok ri'. Atat tok
xinocto pan awochoch mta ch'ajbal wakan
xaya' chwe chi nc'ulic pro jawa' ixok ri' arja'
xuch'aj wakan chi riya'l rwach in rsamal
rwi' xsubej. 45 Atat ma xatz'ubaj ta nuchi'
chi nc'ulic pro jawa' ixok ri' arja' chijutij
rmajon rtz'ubaxic ja wakan. 46 Atat nixtac'a
aceite xaya' ta pa nwi' chi nc'ulic pro jawa'
ixok ri' arja' xuji' wakan chipan jun ak'om
ja congana qui' rxula'. 47 Rmalc'ari' ja tok
nbij chawe, ja rixok masqui congana il mac
rbanon pro bien k'alaj chi cuytajnak chic
nojelal como congana ninrajo'. Pro ja wi
xa ma q'uiy ta ja rawil amac ja cuytajnak
jari' ma kas ta nwinakari ja rajoben ri'il pan
awanma, ne' tre. 48 C'ac'ari' xbij tre ja rixok:

—Cuytaji ja rawil amac, ne' tre. 49 Ja c'a
jule' chic invitado ja rec'o pa mesa ruq'uin
ja Jesús eje'e' quemaj tzij chibil tak qui':

—¿Nak c'a ocnak wi' ja Jesús le' chewi'
tok nbij chi nucuy ja il mac chakaja'?
xeche'e. 50 Ja c'a Jesús xbij chic tre ja rixok:

—Ja yukulbal ac'u'x ja c'o wq'uin jari'
xatto'owi. Camic utz chic natbe, catquicoti,
ne' tre.

8

1 Xuban jun ca'i' k'ij xumaj chic jutij bey
ja Jesús, be pa tak tinamit in pa tak aldea
chijujunal, nuya' rbixic ja rtzobal Dios in
nuch'ob chiquewach ja winak ja utzlaj tzij
ja nuc'ut chikawach nak rbanic ja gobierno
xin Dios. Xerachbilajel ja cablajuj apóstol.
2 Ec'o jule' ixoki' xerachbilajel chakaja'. Ja
c'a rixoki' eje'e' nabey emajtajnak rmal
yobil in ec'o pa quek'a' itzel tak espíritu pro
etzursan chic rmal ja Jesús. Jun ja rixok
María rubi' ja c'o chic jun rubi' Magdalena
ne'xi. Ja c'a María Magdalena arja' e wuku'
itzel tak espíritu ja xelasax tre rmal ja Jesús.
3 Jun chic, Juana rubi', rxjayil Chuza. Ja c'a
Chuza arja' nbano cuenta rxin ja meba'il
rxin ja rey Herodes. Jun chic, Susana
rubi', in c'a ec'o na más chakaja'. C'oli
quimeba'il ja nquitobej ja Jesús chipan nak
ja c'o rjawaxic tre.

****

4 Congana e q'uiy ja winak xurquimolo'
qui' ruq'uin ja Jesús, nojel tak tinamit epe-
nak wi', tokori' c'o jun c'ambal tzij xbij
chique quewari':

5 —C'o jun ajticola' be pa ticoj tijco'm
pa rchenoj. Ja c'a tok xekaji xumaj rchi-
caxic ja rija'tz. C'o c'a kaj pa bey jari'
pak' can chakan cumal winak in tij cumal
tz'iquin. 6 C'o chic jule' kaji ja bar c'o wi'
abaj. Ja c'a tok xelto chakiji chanim como
mta rch'abakil rpan ja rulew. 7 C'o chic jule'
kaj pa tak q'uix in tok xelto xumaj q'uiyem
rachbil ja q'uix. Ja c'a tok q'uiswani cam-
saxi ja tijco'm rmal q'uix. 8 Pro c'o chic
jule' kaj pan utzlaj ulew in wachini chi utz,
ja jujun chirwach ija'tz xuya' jujun ciento
rwach, ne'e ja Jesús chique. Ja c'a tok bitaj
rmal ja tzij ri' cow tzijoni: —Bien c'a tewasaj
ena'oj trij ja c'a xinbij kaj chewe ri', ne'
chique. 9 C'ac'ari' ja rdiscípulo quibij tre:

—Tach'obo' chikawach nak rbanic ja jun
c'ambal tzij ja c'a xabij kaj, xeche' tre. 10 Ja
c'a Jesús quewa' xbij chique ri':

—Ja rixix yatajnak chewe chi newotakij
nak rbanic ja rawatal je'e tre ja gobierno
xin Dios pro ja c'a jule' chic winak pa
c'ambal tak tzij nintzijon wi' cuq'uin utzc'a
masqui c'o quewach pro matiquetz'at ja
nc'ut chiquewach in masqui c'o quixquin
pro matich'obtaj cumal ja nbix chique.
11 Camic nch'ob c'a chewach nak rbanic ja

c'ambal tzij. Ja rija'tz jari' tibij tzij ja rtzobal
Dios. 12 Ja kaj pa bey jari' tibij tzij chi
ec'oli winak ja nquic'axaj ja rtzobal Dios
pro npeti ja diablo nlasajel ja rtzobal Dios
pa tak canma utzc'a matiquinimaj utzc'a
matiquewil ja totajem xin Dios. 13 Ja kaji ja
bar c'o wi' abaj jari' tibij tzij chi ec'oli winak
ja nquic'axaj ja rtzobal Dios in nquinimaj,
congana nequicot rmal. Pro eje'e' e cani'
jule' tijco'm ja mta rc'amal, xa ti jurata
nquinimaj. Ja c'a tok xterila' ja c'ayewalaj
tiempo xa nqueya' can. 14 Ja kaj pa tak q'uix
jari' tibij tzij chi ec'oli winak ja nquic'axaj
ja rtzobal Dios pro tok nq'uiswani xa ja'
nquibisoj chic ja xin rwach'ulew cani' tre
meba'il in cani' tre quicotemal, cani' nejik'
chipan. Eje'e' xa e cani' jule' tijco'm ja mta
rwach nuya'. 15 Pro ja c'a rija'tz ja kaj pan
utzlaj ulew jari' tibij tzij chi ec'oli winak ja
nquic'axaj ja rtzobal Dios in nquec'ol pa tak
canma pro jun utzlaj anma ja mta engaño
rc'an. Eje'e' nquecoch' ja npi chiquij in tok
nq'uiswani buena nwachini ja rutzil pa tak
quic'aslemal.

****

16 Ni majun nak ta nbanowi xtutzij ta
jun candil in xtijupba' ta c'a jun bojo'y
parwi' nixtac'a xtuya' ta xe' ch'at chakaja'.
Pro ja c'a nbani, ja tok ntzijtaji jun candil
ncanox jun rc'olibal ja bar nyä' wi' utzc'a
pa sak neq'ueje' wi' ja winak ja ne'oc pa jay.
17 Queri' nbij chewe como nojel ja rawatal
je'e jari' nel na pa sakil in nojel ja ma
k'alajinnak ta je'e jari' nerila' na jun k'ij
tok xtik'alajini, notakix na. 18 Rmalc'ari'
tok nbij chewe, bien teya'a' ewxquin tre
ja remajon rc'axaxic como ja winak ja c'o
je'e yatajnak chique eje'e' nyataj na más
chique. Ja c'a winak ja mta yatajnak chique
pro nquech'ob chi c'oli jari' nlasax chique.
Queri' xbij ja Jesús chique ja rdiscípulo.

****

19 C'ac'ari' xe'urkaji ja rch'alal ja Jesús
cachbil rute' pro maquecowini ne'oqui ja
bar c'o wi' arja' como congana e q'uiy ja
winak. 20 C'ac'ari' bix tre ja Jesús:

—Pakasa' rate' in ja re awach'alal ec'o
chwa jay, natquisiq'uij, ne'xi. 21 Ja c'a Jesús
quewa' xbij chique ri':

—Ja nec'axani ja rtzobal Dios in nquini-
maj ja nbij chique chi nqueban eje'e' c'ari'
e'ocnak nute' in e'ocnak wach'alal, ne'
chique.

****

22 Xuban jutij ja Jesús xoc pa lancha e
rachbil ja rdiscípulo: —Jo' chajuparaj ya',
ne' chique, in xebe. 23 Kas quimajon binem
parwi' ja ya' ja tok kaj chi waram ja Jesús.
Chaka c'a jalal ja tok jaktajto jun nimlaj
ik' chiquij. Ja c'a lancha ntajini nnoji ja
ya' chipan, ec'o chic pa rc'ayewal. 24 Ja c'a
discípulo eje'e' quec'as ja Jesús:

—Maestro, Maestro, camic nokcami,
nokbe pa ya', xeche' tre. Yictaji ja Jesús,
xuk'il ja ik', xuk'il ja ya' chakaja'. C'ac'ari'
cami ja ik' in ni sile'e ja ya'. 25 C'ac'ari' xbij
chique:

—¿Bar c'a xoc wari' ja yukulbal ec'u'x
wq'uin? ne' chique. Ja c'a reje'e' congana
quixben qui', congana c'asc'o'i quetz'at ja
bantaji in quemaj rbixic chibil tak qui':

—¿Nak rbanic c'ala' ja rachi le'? Como
arja' nuban mandar ja ik', nuban mandar ja
ya' in nnimax taka'an rmal, xeche'e.

****

26 Xe'ekaj c'a chipan jun lugar Gadara
rubi' ja c'o chajuparaj ya' tre ja departa-
mento Galilea. 27 Ja c'a Jesús tok xeli ja
pa lancha c'o jun achi xekaj ruq'uin. Ja
c'a rachi c'o chic tiempo e'ocnak jule' itzel
tak espíritu tre. Ni mta wi' rtziak nucoj
in matiq'ueje' pa rochoch chakaja', xa pa
comsanto nq'ueje' wi'. 28 Ja c'a tok xutz'at
ja Jesús xumaj rakic ruchi', xuque' chwach
in cow tzijoni, quewa' xbij tre ri':

—Jesús, atat ja rat Ralc'wal ja nimlaj Dios
¿nak nawajo' chwe? Tabana' jun utzil,
maxta taban pokon chwe, ne' tre. 29 Queri'
xbij tre como ja Jesús arja' ntajini nuban
mandar ja ritzel espíritu ja rocnak tre ja
rachi chi nelel pa ranma. Ja c'a rachi
q'uiylaj mul q'uejenak pa ruk'a' ja ritzel
espíritu in c'o je'e bac'on ruk'a' rkan pa
cadena pro ni ma c'ayew ta nuban tre
nq'uiokpij in nc'amarel rmal ja ritzel es-
píritu chipan ja chakijlaj ulew. 30 Ja c'a Jesús
xbij tre:

—¿Nak c'a abi'? ne' tre.

* 8:30 Legión tibij tzij congana e q'uiy.

—Anin in Legión,* ne'xi rmal ja rachi.
Queri' rubi' xbij como congana e q'uiy jule'
itzel tak espíritu e'ocnak tre. 31 Ja c'a ritzel
tak espíritu eje'e' congana quecoj ja Jesús
pa ch'a'oj chi maquerutakel chipan ja nim-
laj jul ja c'a c'a nat nekaj wi' xe' ulew chipan
ja nimlaj k'ekumal.

32 Ec'o pon c'a jule' ak congana e q'uiy
quimajon wa'im pa tak k'ayis. Ja c'a ritzel
tak espíritu congana quecoj ja Jesús pa
ch'a'oj chi nuya' lugar chique chi ne'oc pa
quicuerpo ja ak. Ja c'a Jesús xuya' lugar
chique. 33 In queri' queban, xe'el pa ranma
ja rachi, xe'oc pa tak quicuerpo ja ak. Ja c'a
ak chaka maril xe'oqui ja ritzel tak espíritu
chique, eje'e' quemaj c'amc'oj canim, xebe,
xexule' chwach jun jayu' congana tiquitic,
xebe c'a pa ya' in tri' xejik' wi' canojelal.

34 Ja c'a chajinel quixin ja ak tok quetz'at
ja bantaji xe'anmaji, xebe chipan ja tinamit
in pa tak aldea chakaja', xequicholo' nojel
ja bantaji. 35 Ja c'a winak tok quic'axaj eje'e'
xepeti chi nurquitz'ata' ja bantaji. Ja tok
xe'urkaji ja bar c'o wi' ja Jesús quetz'at
ja rachi ja xelasaxel ja ritzel tak espíritu
tre, arja' tri' tz'ubul wi' chwach ja Jesús,
c'o chic ja rtziak rcojon, tz'akat chic ja
rpensar. Ja c'a winak tok quetz'at congana
quixbej qui' rmal. 36 C'ac'ari' ja xetz'atowi
ja bantaji eje'e' quemaj rcholic chiquewach
ja jule' chic winak nak rbanic ja tok tzuri
ja rachi ja rec'o jule' itzel tak espíritu tre
nabey. 37 Canojel ja winak ja raj Gadara
eje'e' congana quic'utuj tre ja Jesús chi
matiq'ueje' chic más chiquicojol como con-
gana quixben qui'. Ja c'a Jesús xoc chic
chipan ja lancha chi nmeloji. 38 Ja c'a rachi
ja xelasaxel ja ritzel tak espíritu tre xbij tre
ja Jesús:

—Tabana' jun utzil, taya'a' lugar chwe
chi nintre' chawij chijutij, ne' tre.

39 —Mejor ja naban, jat chi awochoch,
jabij chique ja winak chi janila jun nimlaj
samaj xuban ja Dios chipan ja rac'aslemal,
ne'xi rmal ja Jesús. C'ac'ari' be ja rachi
cuq'uin ja rach tak aj tinamit in xumaj
rbixic chique canojelal ja nimlaj samaj ja
xuban ja Jesús chipan ja rc'aslemal.

****

40 Ja c'a Jesús tok meloj chic jutij ja
chajuparaj ya' congana qui'il rc'ulic bani
cumal ja winak como ayben cumal canoje-
lal. 41 C'ac'ari' c'o jun achi peti, Jairo rubi',
arja' jun chique ja jefe rxin ja jay xin molbal
ri'il ja bar nc'axax wi' ja rtzobal Dios. Ja
c'a Jairo tok xurkaj ruq'uin ja Jesús xuque'
chwach in congana xc'utuj jun utzil tre
chi nbe chi rochoch 42 como c'o jun rme'al
camíc nuban in ni xarwari' ti jun, c'o la
cablajuj rjuna'. Be c'a ja Jesús pro congana
e q'uiy ja winak nquepitz' qui' trij ebenak
pa rochoch ja Jairo.

43 C'o c'a jun ixok yawa' ja c'o chiquicojol
ja winak, tuban cablajuj juna' ni c'o wi'
je'e quic' nel tre. Ja rixok rq'uison chic
nojel ja c'o ruq'uin chi rk'omaxic ri' cuq'uin
doctori' pro majun nak ta cowin ta tzursan
ta rxin. 44 Ja c'a xuban ja rixok xa jani' tiloc
más trij ja Jesús. Ja c'a tok xekaj ruq'uin
xuchapoc jutz'it ruchi' ja rtziak. Chaka
maril xuchapoc rtziak ja Jesús ni caje'e ja
quic' tre. 45 Ja c'a Jesús xbij:

—¿Nak xinchapowi? ne'e.

—Ma anin ta, ma anin ta, xeche'e ja
winak canojelal. Ja c'a Pedro in ja re rachbil
eje'e' quibij tre ja Jesús:

—Pro Maestro ¿la matatz'at la'an chi
congana winak quipitz'on qui' chawij in
nquemin qui' chawij chakaja' chewi' nak
tre tok nabij: —Nak xinchapowi, taka'an
natche'e? xeche' tre.

46 —Wotak chi c'o jun xinchapowi como
xinna' chi c'oli ja poder xel chwe, ne'e ja
Jesús chique.

47 Ja c'a rixok tok xutz'at chi maticowin
chic nwawaj ja xuban peti, congana nbir-
boti rumac ja xbeben ri'il, xuque' chwach
ja Jesús in xumaj rbixic tre nak tre tok
xuchapoc ja rtziak, pro ni chiquewach
canojel ja winak xbij wi' tre. In xbij tre
chakaja' nak rbanic ja tok ni jari' hora tzuri.
48 Bix tre rmal ja Jesús: —Nme'al, ja yukulbal
ac'u'x wq'uin jari' xattzursani. Camic utz
chic natbe, catquicoti, ne'xi ja rixok.

49 Ja Jesús c'a rmajon na tzij ja tok c'o jun
xurkaji, elnakto pa rochoch ja jefe rxin ja
jay xin molbal ri'il, quewa' xbij tre ja jefe
ri':

—Jairo, ja rame'al cami, ma taban chi ta
molestar más ja Maestro, ne' tre. 50 Ja c'a
Jesús tok chaka maril xc'axaj ja bix tre ja
Jairo quewa' xbij chic tre ri':

—Ma taxbej ta awi', ja naban, tiyuke'
ac'u'x wq'uin in ja rame'al can nc'astaji, ne'
tre.
51 Ja tok xe'ekaj chi rochoch ja Jairo ja
Jesús arja' ma xuya' ta lugar chique ja winak
chi xe'oc ta pa jay ruq'uin. Ja xe'oc chipan
xa queyon ja Pedro, ja Jacobo in Juan e
cachbil ja rtata' rute' ja xtan. 52 Canojel
ja winak quimajon ok'ej in congana síc'
nqueban. Ja c'a Jesús xbij chique:
—Ma quixok' ta como ja xtan ma camnak
ta, xa waram rbanon, ne' chique. 53 Pro
ja reje'e' xa quitzebej como bien cotak chi
cami ja xtan. 54 C'ac'ari' ja Jesús xuchap chi
ruk'a' ja camnak in quewa' xbij tre ri':
—Catyictaji xtan, ne' tre. 55 Ja c'a xtan
melojto in ni jari' hora yictaji. C'ac'ari' ja
Jesús xbij chique chi nqueya' rway. 56 Ja c'a
rtata' rute' eje'e' congana c'asc'o'i quetz'at
ja milagro ja xuban ja Jesús pro arja' xbij
chique:
—Ni majun bar ta tebij wi' ja c'a bantaji
ri', ne' chique.

9

1 C'ac'ari' xersiq'uij ja cablajuj discípulo
in xuya' chique chi c'o quek'a' chique
canojel ja ritzel tak espíritu chi necowini
nequiwasajel chique ja winak in xuya'
chique chakaja' chi necowini nequitzursaj
yawa'i'. 2 In xerutakel chi nequiya'a' rbixic
ja gobierno xin Dios utzc'a chakaja' chi
ne'equitzursaj ja yawa'i'. 3 Quewa' xbijel
chique ri':
—Ni majun nak ta nec'amel ja tok nixbe,
nixtac'a nec'amel ta ech'ame'y, nixtac'a
emaleta, nixtac'a eway, nixtac'a epwok in
ni xa ja wari' ja recamisa nec'amel ja reco-
jon, ma ca'i' ta. 4 Xa nak ta chi jayil xquixoc
wi' tri' nixq'ueje' wi', c'a tokori' neya' can
ja tok nixbe chic cha jun chic tinamit. 5 In
xa nak ta ja maquec'ulu ewxin, ja c'a tok
nixelto chipan ja quitinamit tequiraj can
ja pokok ja c'o pan ewakan. Queri' neban
jari' retal chi eje'e' nquetij na ja rpokonal
rmal ja matiqueya' quixquin tre ja nebij
chique. Queri' xbijel chique. 6 Ja c'a cablajuj
discípulo eje'e' xe'elel, xebe pa tak aldea
pro nojel tak aldea, quemaj rbixic ja utzlaj
tzij xin Jesucristo in quemaj quitzursaxic ja
yawa'i' chakaja'. Queri' queban xa bar ta
tri' xe'ekaj wi'.

****

7 Ja Jesús nojel ja ntajini nuban xekaj
rbixic ruq'uin ja gobernador Herodes. Ja
c'a Herodes arja' kas nk'isaj ri' chi rch'obic
nak ja kas mero nbanowi nojel awa' wari'
ja nekaj rbixic ruq'uin. Como ec'oli
nebini chi Juan Bautista ja nbanowi como
eje'e' nquibij chi c'astajnakto chic ja Juan
Bautista chiquicojol camnaki'. 8 Ec'o chi c'a
jule' nebini chi ja camnak Elías ja nbanowi
como eje'e' nquibij chi rc'utun chic ri' ja
rElías chiquewach ja winak. In ec'o chic
jule' nebini chi c'o jun chique ja rojer
tak profeta ja c'astajnakto chic in arja'
nbanowi, neche'e. 9 Pro ja Herodes arja'
quewa' xbij ri': —Ja Juan jari' anin wa'an
xinyo' orden chi lasax rwi' pro nak la chi
achi'al ja nbanowi nojel awa' wari' ja nurkaj
rbixic wq'uin. Queri' xbij in xumaj rch'obic
nak nuban utzc'a chi nutz'at ri' quewach
ruq'uin ja Jesús.

****

10 Ja c'a cablajuj apóstol tok xemelo-
jto quechol chwach ja Jesús nojel ja xe-
quibana'. Ja c'a Jesús xeruc'amel, xequiy-
onaj qui' pa jun lugar ja kas talani ja bar
ma ec'o ta wi' winak. Jari' lugar pa rcuenta
ja tinamit Betsaida c'o wi'. 11 Ja c'a winak
tok xekaj rbixic cuq'uin chi be ja Jesús xebe
eje'e' chakaja', xequiwila'. Ja c'a Jesús tok
xe'ekaj ruq'uin arja' xeruc'ul, xuya' rbixic
chique nak rbanic ja gobierno xin Dios in
xertzursaj ja yawa'i' chique.
12 Ja c'a tok xuban hora xepeti ja cablajuj
apóstol in quewa' quibij tre ja Jesús ri':
—Mejor, que'ataka'el ja winak pa tak
tinamit in pa tak aldea ja c'o chikanakaj
utzc'a chi nequicanoj quiposada in nequi-
lok'o' queway como ja lugar ja rokc'o wi' ri'
congana talani, xeche' tre.
13 —Ixix nixyo' chique ja nquetij, xeche'x
rmal.
—Pro mta nak ta kac'amonto xarwari'
jo'o' rkan caxlanway in e ca'i' cakan ch'u'.
¿La nokbe ta na c'a ajoj chi rlok'ic queway
ala' winak canojel le'? 14 Queri' quibij tre
como ja xa queyon achi'i' ec'o la jo'o' mil.
—Tebij chique ja winak chi quetz'abe'e
pro pa tak moc ncuc'aj qui', e cincuenta ja
jujun moc, ne' chique ja rapóstol. 15 Queri'
queban, xekaji canojelal chi tz'ubulem.
16 C'ac'ari' xuc'am ja jo'o' rkan caxlanway
e rachbil ja ca'i' cakan ch'u', ca'y chicaj in

xmaltioxij tre ja Dios. Xuwech' ja caxlan-
way, xujach chique ja rdiscípulo chi eje'e'
nqueya' chic chique ja winak. 17 Xewa'i
pro ni canojelal in xenoji chi utz. Ja c'a
caxlanway rachbil ch'u' mol ruchi' ja totaji,
cablajuj chacach xuban.

****

18 Xuban jutij ja Jesús ruyon ryonan ri',
ntajini nuban ja roración. Ec'oli ja rdis-
cípulo ruq'uin in quewa' xbij chique ri':
—Anin ¿nak inocnak wi' ja nquibij chwe
ja winak? ne' chique.
19 —Ec'oli nebin chawe chi atat at Juan
Bautista, jule' chic nebini chi at Elías in
ec'o chic jule' ja nebini chi at jun chique
ja rojer tak profeta in camic atc'astajnakto
chic chiquicojol camnaki', neche' chawe,
xeche' tre.
20 —Ja c'a rixix ¿nak nebij chwe, nak inoc-
nak wi'? ne'e. Peti ja Pedro, xbij tre:
—Ja ratat at Cristo ja ratcha'on rmal ja
Dios, ne' tre.

****

21 Pro ja Jesús quewa' xbij chique ri':
—Ni majun bar ta tri' xtebij wi' chi anin
ja rin Cristo. 22 Anin ja rin Alc'walaxel ja
xinoc alaxic cuq'uin ja winak q'uiy rwach
ja rpokonal ntij na, xa itzel ninquetz'at
na ja principali' xin tinamit e cachbil ja
jefe quixin sacerdote e cachbil chakaja' ja
maestro ja netijon quixin ja winak tre ja
ley xin Dios, nincamsax na in chi rox k'ij
ninc'astaj na, ne' chique.
23 C'ac'ari' xumaj chic tzij cuq'uin canoje-
lal, quewa' xbij chique ri':
—Xa nak ta ja c'o rgana nyuke' ruc'u'x
wq'uin rjawaxic chi matuya' rgana ja tz-
abuklaj c'aslemal rc'an. Rjawaxic chakaja'
chi k'ij k'ij ni matipokonaj wi' nutij ja
rpokonal mwal in ntre'el chwij. Jari' cani'
jun cruz nya' trij pro matipokonaj nuc'am
ja cruz, nrijkajel in nbe ja bar necamsax
wi'. 24 Queri' nbij chewe como xa nak ta
ja npokonaj nuya' can ja rc'aslemal jari'
matuwil c'ari' ja utzlaj c'aslemal ja mta
q'uisic trij. Pro xa nak ta ja matipokonaj
nuya' can ja rc'aslemal mwal anin in
rmal ja utzlaj tzij ja nc'amonto jari' can
nuwil ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij.
25 Como cani' tre jun winak ¿nak c'a nuch'ec
trij wi xuch'ec nojel ja meba'il rxin ja
rwach'ulew pro wi xa ntz'ila' ja rc'aslemal
in wi ma xuwil ta ja utzlaj c'aslemal ja
mta q'uisic trij? 26 Queri' nbij chewe como
ja winak xa nak ta chi winakil wi xa
q'uixbal nquena' nquecoj qui' wq'uin in wi
xa q'uixbal nquena' rmal ja ntzobal, anin
chakaja' q'uixbal nna' chi xquenucoj ta pa
ncuenta. Anin ja rin Alc'walaxel ja xinoc
alaxic cuq'uin ja winak xa q'uixbal nna'
chi xquenucoj ta pa ncuenta tokori' tok
xquinpi chic jutij, congana nim chic nuk'ij
tri' in congana nch'a'an chic chwij ja gloria
xin Dios in chakaja' ewachbilanto ja santilaj
tak ángel xin Dios. 27 Ni katzij wi' ja xtinbij
chewe ri', ec'oli chewe ja rec'o wawe' camic
ri' c'a ec'as na ja tok xtiquetz'at ja gobierno
xin Dios. Queri' xbij ja Jesús chique.

****

28 C'o la waxaki' k'ij rbin awa' jule' tzij
ri' ja tok be parwi' jun jayu' chi nerbana'
oración e rachbil ja Pedro, ja Jacobo in Juan.
29 Kas rmajon oración ja tok xuq'uex ri' ja
rachbal in ja rtziak kas sak xeli, congana
nc'ac'oti. 30 Chaka c'a jalal tok xewinakar e
ca'i' achi'i', quemaj tzij ruq'uin, jun Moisés
in ja jun chic Elías. 31 Ja c'a Moisés in
Elías eje'e' congana nch'a'an chic chiquij ja
gloria xin Dios, quimajon rtzijoxic ja rcamic
ja Jesús como ja Jesús nbe pa Jerusalén
in tri' nerjacha' wi' ri' pa camíc. 32 Ja c'a
Pedro arja' congana majtajnak ma waram
in queri' chique ja rachbil chakaja' pro
quecoch'. Quetz'at ja Jesús chi ja gloria xin
Dios ntajini nch'a'an trij in xequetz'at ja
ca'i' achi'i' chakaja' ja rec'o ruq'uin. 33 Ja c'a
Pedro kas elem nqueban ja ca'i' achi'i' ja tok
quewa' xbij tre ja Jesús ri': —Maestro, con-
gana qui'il ja rokc'o wi' ri'. Kabana' oxi' tak
jay wawe', jun awxin atat, jun rxin Moisés
in jun rxin Elías, ne' tre. Pro ja Pedro xa
ma xuch'ob ta ja xbij. 34 C'a rmajon na tzij
ja Pedro tok c'o jule' sutz' xermujaj in kaj
chiquij. Ja c'a roxi' apóstol congana quixbej
qui' tok quetz'at chi ec'o chic chipan ja
sutz'. 35 C'o c'a jun kulaj tzijonto chipan ja
sutz', quewa' xbij chique ri': —Jawa' wari'
jawa' chak'laj Walc'wal, teya'a' ewxquin tre
nak ja nbij arja' chewe, ne'e. 36 Ja tok tzuri
tzij rmal ja kulaj, ja rapóstol tok quetz'at
mchita ja rElías, mchita ja Moisés, xa ruyon
ja Jesús c'o can chic. Nojel awa' ja quetz'at
ri' xa pa tak canma quec'ol wi', q'uiylaj
tiempo ja ni majun bar ta tri' quibij wi'.

****

37 Ja c'a chi rcab k'ij tok xemelojto ja Jesús
parwi' jayu' congana e q'uiy ja winak xebe
chi rc'ulic. 38 C'o c'a jun achi chiquicojol cow
tzijoni, quewa' xbij tre ri':
—Maestro, tabana' jun utzil, anin c'o jun
nc'ajol in ni xarari' ti jun, tatz'ata' paki
jutz'it. 39 C'o jun itzel espíritu nchapo rxin
in chaka jalal tok nuya' síc', c'ol ataque nya'
tre in nel rpuluw ruchi'. Congana ncamsax
pa tok'ulew, kas maril nsokpix rmal ja ritzel
espíritu. 40 In xinc'utuj jun utzil chique ja
radiscípulo chi nquiwasaj ja ritzel espíritu
pro eje'e' ma xecowin ta quiwasaj ta, ne'e
ja rachi. 41 Ja c'a Jesús tok c'axtaj rmal ja bix
tre rmal ja rachi quewa' xbij ri':
—Ixix ja rix tinamit Israel, ni taka'an mta
wi' yukulbal ec'u'x wq'uin, taka'an yojta-
jnak ja rena'oj. Taq'ue titzuri ja nsamaj
checojol, c'ayew chwe chi ncoch' más ja
matiyuke' ec'u'x wq'uin, ne'e. C'ac'ari'
xbij tre ja tatixel: —Camic tac'ama'to ja
rac'ajol wq'uin, ne' tre. 42 Ja c'a rala' xajalal
maja'n tekaj chwach ja Jesús ja tok ya' chic
jun ataque tre rmal ja ritzel espíritu in
ch'akix pa tok'ulew rmal. Ja c'a Jesús arja'
xch'olij ja ritzel espíritu, xuto' ja rala' pa
ruk'a' in xujach can tre ja rtata'. 43 Ja c'a
winak congana c'asc'o'i quetz'at canojelal
ja nimlaj poder xin Dios ja c'o pa ruk'a' ja
Jesús.

****

Ja c'a Jesús kas majtajnak rtzijoxic nojel
ja nuban cumal canojel ja winak ja tok
quewa' xbij chique ja rdiscípulo ri': 44 —Kas
toc pan ewxquin ja xtinbij chewe ri'. Ja
Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak
arja' njach na pa quek'a' ja winak, ne'
chique. 45 Pro ja reje'e' xa ma xch'obtaj ta
cumal ja xbij chique, xa wawan chiquewach
utzc'a chi matich'obtaj cumal nak rbanic.
Ja reje'e' xa nquixbej qui' xtiquic'axaj ta tre
nak rbanic.

****

46 C'ac'ari' quemaj rch'a'ic chibil tak qui'
nak ja más nim ruk'ij chique. 47 Ja c'a Jesús
arja' bien rotak nak ja netajini nquech'ob
kaj pa tak canma. C'o c'a jun tac'al xuc'am
pon, xuya' pa rxquin 48 in quewa' xbij chique
ri':
—Jawa' jun tac'al ri' xa nak ta xtic'ulu
rxin in wi pa nubi' anin tok nuc'ul tibij c'a
tzij ari' chi anin ja ninruc'ul. In xa nak ta
xtic'ulu wxin tibij c'a tzij ari' chi nata' Dios
ja nuc'ul chakaja' ja takyonpi wxin. Queri'
nbij chewe como ja wi c'o jun checojol ja
matuya' kaj ruk'ij ruyon jari' ja más nim
ruk'ij chewe, ne' chique.

****

49 C'ac'ari' bix tre rmal ja Juan:
—Maestro, ajoj c'o jun achi katz'at ja
pan abi' atat ntajini nerlasaj itzel tak es-
píritu chique winak pro como ma kachbil
ta chewi' tok kabij tre chi: —Ma que'awasaj
chi ta, xokche' tre, ne'xi ja Jesús.
50 —Ma tek'il chi ta ja rachi como jun
winak xa nak ta chi winakil wi ma itzel ta
nokrutz'at jari' kachbil ari', ne' tre ja Juan.

****

51 Ja c'a Jesús tok nakajinto ja k'ij ja
xtic'amarel wi' chila' chicaj arja' xujic ja
rviaje chi nbe ja pa Jerusalén. 52 Ec'o jule'
rachbil xerutakel chi nenabeyajel chwach,
eje'e' xebe chipan jun aldea quixin ja raj
Samaria chi nquichomij pon ja nc'atzin
tre. 53 Pro ja c'a winak ja rec'o chipan ja
raldea eje'e' ma xquec'ul ta ja Jesús como
pa Jerusalén nbe wi'. 54 Ja c'a ca'i' discípulo
Jacobo in Juan tok quetz'at chi ma xc'ul ta
cumal ja winak quewa' quibij tre ja Jesús ri':
—Kajaw ¿la maxta c'ol agana nkac'utuj
k'ak' chila' chicaj ja cani' xuban ja rojer
profeta Elías utzc'a chi ne'urq'uisa' jala'
jule' winak le'? xeche' tre. 55 Ja c'a Jesús
arja' xuya' vuelta in xumaj quich'olixic:
—Ixix xa matich'obtaj emwal jani' rna'oj
ja rEspíritu ja ruc'ayon ewxin. 56 Queri' nbij
chewe como anin ja rin Alc'walaxel ja xinoc
alaxic cuq'uin winak ma inpenak ta chi
quicamsaxic winak, inpenak chi quito'ic,
ne' chique. C'ac'ari' xebe chic cha jun
aldea.
57 Kas c'a quimajon chic bey ja tok c'o jun
achi peti in quewa' xbij tre ja Jesús ri':
—Wajaw, anin can ninbe chawij xa bar ta
tri' natbe wi', ne' tre. 58 In bix tre rmal ja
Jesús:
—Ja rutiwa' c'o quic'olibal ja bar newar
wi' in chakaja' ja tak tz'iquin c'o quesoc
pro ja chwe anin ja rin Alc'walaxel ja xinoc
alaxic cuq'uin ja winak mta wochoch ja ni
ta wxin wi' anin ninwar wi', ne'xi.
59 C'o c'a jun chic achi, quewa' bix tre rmal
ja Jesús ri':

—Jo', cattre' chwij, catoc ndiscípulo, ne'xi.

—Wajaw, taya'a' lugar chwe chi nenmuku' can paki na ja nata' nabey, ne'e ja rachi tre.

60 —Ja camnaki' chwach Dios eje'e' na quemuku quixin ja camnaki'. Ja c'a ratat jat cuq'uin ja winak, jaya'a' rbixic ja gobierno xin Dios chique, ne'xi rmal ja Jesús.

61 C'o chi na jun ja rachi quewa' xbij tre ja Jesús ri':

—Wajaw, anin in conforme chi nintre'el chawij chi ninoc adiscípulo pro taya'a' lugar chwe chi ne'enk'ijla' can na nabey ja rec'o pa wochoch, ne' tre.

62 —Jun ajchonla' ma utz ta neli ja banoj chenoj rmal ja wi xa trij nca'y can wi' in queri' c'a tre jun winak chakaja' xa nak ta chi winakil ja wi xa trij nca'y can wi' jari' ma yatal ta tre chi nsamaj pa rcuenta ja gobierno xin Dios, ne'xi ja rachi rmal ja Jesús.

10

1 C'ac'ari' ja kajaw Jesús ec'o chic setenta achi'i' ja xerucha', pa caca' xerutakel chi nenabeyaj chwach, nebe chipan nojel tak tinamit in chipan ja jule' chic lugar ja bar xtekaj wi' arja'. 2 Quewa' xbijel chique ri':

—Ni katzij wi' nbij chewe, ja winak eje'e' e cani' jun nimlaj tijco'm ja k'en chic ja utz chic nba̱n cosechar pro ja rajsamajela' ja nebano cosechar quixin xa ma e nim ta. Rmalc'ari' nbij chewe, tebana' orar, tec'utuj tre ja Rajaw ja cosecha chi nerutakto ja rajsamajela' chi ne'urquibana' cosechar ja winak. 3 Camic tec'ama'el ja bey, bien tewotakijel chi ixix ix cani' jule' tak carnelo in ja winak ja bar nixnutakel wi' eje'e' e cani' utiwa'. 4 Ma tec'amel ta epwok, nixtac'a nec'amel ta emaleta in nixtac'a exajab ta chakaja'. Ja tok emajon awa' ja jun viaje ri' maxta quixpe'e cuq'uin winak chi quik'iloxic ja tok nec'ul ewi' cuq'uin pa bey. 5 Ja tok nixoc chipan jun jay, tok ne'ek'ijla' ja winak quewa' ja kas nebij chique nabey ri': —Ja quicotemal xin Dios tiq'ueje' pan ewochoch, quixche' chique. 6 Ja wi c'o jun winak chipan ja jay ja congana qui'il ec'ulic nuban jari' nq'ueje'e ja quicotemal xin Dios chipan ja rochoch nowi ma queri' ta nuban chewe jari' mta quicotemal xin Dios nq'ueje' ta chipan ja rochoch. 7 Ja jay ja bar nixc'ul wi' tri' nixq'ueje' wi' jaru' pa tiempo nixq'ueje' chipan ja tinamit. Tetija' ja nquisipaj chewe como yatal chewe chi nixtzuki cani' tre jun ajsamajel yatal tre chi ntoji. Maxta quixeli quixoqui chi tak jay tre ja bar nixq'ueje' wi'. 8 Ja tok nixoc chipan ja jun tinamit xa nak ta chi tinamital ja wi qui'il ec'ulic nbani tetija' ja nsipax chewe. 9 Que'etzursaj ja yawa'i' ja rec'o chipan ja tinamit in quewa' nebij chique ja winak ri': —Ja gobierno xin Dios xa nnakajinto ewq'uin, quixche' chique. 10 Ja c'a wi maquixc'uli quixelto c'a pa tak bey in quewa' nebij chique ja winak ri': 11 —Ja pokok rxin ja retinamit ja c'o pa kakan, camic nkaquiraj can jari' retal chi netij na rpokonal rmal ja mta egana xteya' ta ewxquin tre ja nkabij chewe pro tewotakij chi ja gobierno xin Dios xa nnakajinto ewq'uin, quixche' chique. 12 Camic nbij chewe, ja tok xterila' ja nimlaj k'ij xin juicio congana lawulo' tre ja tinamit ja maquec'ulu ewxin, más na lawulo' ja rpokonal xtiquetij chwach ja xtiquetij ja raj Sodoma, ne'e ja Jesús chique ja setenta discípulo.

13 C'ac'ari' xumaj chic jutij tzij, quewa' xbij chique jule' tinamit ri':

—Congana lawulo' chewe ixix ja rix aj Corazín in congana lawulo' chewe ixix chakaja' ja rix aj Betsaida. Queri' nbij chewe como congana nimak tak milagro xinban chewach pro ni ma xeq'uex ta wi' ja rena'oj. Ja nimak tak milagro xinban chewach wixta ban chiquewach ja ritzel tak winak ja raj Tiro in ja raj Sidón ojer queq'uex ta c'ari' ja quina'oj in queya' can ta c'ari' ja ritzelal, queban ta c'ari' ja nquic'utbej qui' chi nti'on chique ja ritzelal ja quibanon chipan ja quic'aslemal. 14 Pro ja tok xterila' ja nimlaj k'ij xin juicio más chi na nim ja rpokonal xtetij ixix chwach ja xtiquetij ja raj Tiro in ja raj Sidón. 15 In ixix chakaja' ja rix aj Capernaum, ja nech'ob ixix chi nixbe chila' chicaj chi congana nya̱' ek'ij pro ja neban, xa nixkajsaxi, ja bar ec'o wi' ja camnaki' c'a tri' nixekaj wi'. Queri' xbij chique ja tinamit. 16 In xumaj chic jutij tzij cuq'uin ja setenta discípulo:

—Ja winak ja neniman rxin ja xtebij chique, anin c'ari' ja ninquinimaj. Ja c'a winak ja maquec'ulu ewxin, anin c'ari' ja maquinquec'ul in ja winak ja maquec'ulu

wxin, Nata' c'ari' ja takyonto wxin ja matiquec'ul. Queri' xbijel ja Jesús chique ja setenta discípulo in xebe, xequibana' ja bixel chique.

****

17 Ja c'a tok xemelojto congana nequicoti, xe'urkaj ruq'uin ja Jesús in quewa' quibij tre ri':

—Kajaw, ja ritzel tak espíritu tok kabij chique chi pan abi' ne'eli eje'e' xokquinimaj chakaja', xeche' tre. 18 Ja c'a Jesús xbij chique:

—Anin xintz'at ja Satanás kajsaxi, tzakto chicaj cani' nuban k'ak'. 19 Bien tec'waxaj ja xtinbij chewe ri', camic anin nya' poder chewe in wi ec'oli ja cumatz xque'epak' owi sina'y jari' mta nak ta xteban ta cumal. In chakaja' nya' chewe chi nixcowini nekajsaj nojel ja poder ja c'o pa ruk'a' ja Satanás. Ni majun nak ta xtibano ta pokon chewe. 20 Camic ja ritzel tak espíritu nixquinimaj pro maxta xa rmalari' quixquicoti. Mejor ja neban, como tz'ibtali ja rebi' chila' chicaj rmal tari' nixquicoti, ne' chique.

****

21 Ni jari' hora congana jun nimlaj quicotemal winakar pa ranma rmal ja rEspíritu Santo in xumaj tzij ruq'uin ja Tatixel ja c'o chila' chicaj, quewa' xbij tre ri':

—Nata', atat at Rajaw caj at Rajaw rwach'ulew, congana nmaltioxij chawe como ja winak ja nquech'ob kaj pa tak canma chi congana cotak in congana quina'oj ma chiquewach ta eje'e' ak'alasan wi' nak rbanic nojel awa' ja nmajon rbanic in nojel ja nmajon rbixic pro ja rak'alasan wi', chiquewach ja winak ja quibanon takno'y chawach. Queri' abanon chique Nata' como queri' ja ravoluntad, ne'e ja Jesús tre ja Tatixel. 22 C'ac'ari' xbij: —Ni majun nak ta ja maquita jachon pa nuk'a' rmal ja Nata'. Ni majun nak ta otakyon ja kas mero rna'oj ja Ralc'walaxel pro ja rotakyon xa ruyon ja Dios ja Tatixel. In chakaja' ni majun nak ta otakyon ja kas mero rna'oj ja Tatixel pro ja rotakyon xa nuyon anin ja rin Alc'walaxel, in ja rencha'on chi nk'alasaj chiquewach, eje'e' cotak chakaja', ne'e.

23 C'ac'ari' xumaj tzij cuq'uin ja rdiscípulo pro xa queyon:

—Ixix congana qui'il chewe rmal ja nixtajini netz'at ruq'uin ewach. 24 Como anin nbij chewe chi e q'uiy ja rojer tak profeta in e q'uiy ja rojer tak rey eje'e' congana quiyarij quetz'at ta ja cani' nixtajini netz'at ixix camic in congana quiyarij quic'axaj ta chakaja' ja cani' nixtajini nec'waxaj ixix camic, ne'e ja Jesús chique.

****

25 C'o c'a jun achi peti, arja' jun chique ja maestro ja netijon quixin ja winak tre ja ley xin Dios. Ja c'a rachi c'o rgana nc'ambajaj ja Jesús in xa rmalari' tok quewa' xbij tre ri':

—Maestro ¿nak nban utzc'a chi nyataj chwe ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij? ne' tre ja Jesús.

26 —Tabij chwe ¿nak tz'ibtal can chipan ja ley xin Dios? ¿Nak nawasaj atat trij? ne'xi ja rachi.

27 —Quewa' nbij ri': —Tawajo' ja Dios ja rawajaw pro nojel ac'u'x tawajo', in nojel awanma in nojel awachok'ak' in nojel ana'oj tawajo' chakaja'. Ja cani' nawajo' kaj awi' ayon queri' c'a tabana' chique ja raprójimo, que'awajo' chakaja'. Queri' nbij, ne'e ja rachi.

28 —Ni katzij wi' ja nabij le'. Ja c'a wi xtaban cumplir ja ley ja c'a xabij le' jari' nyataj chawe ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij, ne'xi rmal ja Jesús. 29 Ja c'a rachi arja' nrajo' nuto' ri' rmalari' tok xbij chic tre ja Jesús:

—Pro ¿echinatak c'ari' ja nprójimo? ne' tre. 30 Ja c'a Jesús arja' xumaj rbixic jun c'ambal tzij tre, quewa' xbij tre ri':

—C'o jun achi xuban jutij xelel pa Jerusalén, xule' chipan ja tinamit Jericó. Ec'o c'a jule' alak'oma' quechap ja rachi, quilak'ajel ja c'o ruq'uin pro ni nojelal, quesoc can, quipunba' can pa bey, jutz'it laj quicamsaj. 31 C'o c'a jun sacerdote penak pa bey. Ja c'a sacerdote tok xutz'at chi punuli ja rachi pa bey xusol rubey, ma xk'ax ta ruq'uin. 32 Pi chi c'a jun ajsamajel xin Dios ja levita ne'xi. Ja c'a levita tok xurkaj chipan ja lugar xutz'at ja rachi, xusol chic rubey, ma xk'ax ta ruq'uin chakaja'. 33 Pro c'o c'a jun achi aj Samaria, arja' rmajon rviaje in xurkaj chipan ja lugar. Ja c'a raj Samaria tok xutz'at pon ja rachi congana xpokonaj rwach, 34 be ruq'uin. Ja tok xekaj ruq'uin c'o jule' aceite rachbil vino xuya' chwach ja bar soctajnak wi' jari' xk'ombej. Ja tok k'omtaj

rmal c'ac'ari' xubatz'. Como c'o ruquiej
rc'amonto xtz'uba'el ja rachi trij, xuc'amel
pa jun pensión, bien xuban cuenta. 35 Ja c'a
chi rcab k'ij ja raj Samaria benam nuban,
c'o ca'i' quetzal pwok xlasaj, xutoj can pa
ruk'a' ja rajaw pensión in quewa' xbij tre
ri': —Tabana' paki jutz'it cuenta ja rachi,
taya'a' tre xa nak ta ja nc'atzin tre. Ja tok
xquinmelojto anin wotak chi nuntojo' ja
ruc'as awq'uin nojelal, ne' can tre. 36 Ja tok
bitaji ja c'ambal tzij rmal ja Jesús quewa'
xbij chic tre ja maestro ri': —Camic tabij
chwe, ja chawe atat ¿nak chique ja roxi'
achi'i' ja xoc rprójimo ja rachi ja chap cumal
ja ralak'oma'? ne' tre.

37 —Ja pokonan rwach, ne'xi rmal ja maestro.

—Camic jat, tabana' atat ja cani' xuban ja
raj Samaria, ne'e ja Jesús tre.

****

38 C'ac'ari' xumaj chic jutij rubey, xekaj pa
jun aldea. Tri' c'o wi' jun ixok, Marta rubi',
arja' c'ulu rxin pa rochoch. 39 Ja c'a Marta
c'o jun ruchak', María rubi'. Ja c'a María
arja' tz'abe'oc chwach ja Jesús in xumaj
rc'axaxic nojel ja tijonem ja ntajini nuya'.
40 Pro ja Marta congana nk'isaj ri' chi rbanic
ja samaj pa jay rmalc'ari' tok be ruq'uin ja
Jesús in quewa' xbij tre ri':

—Wajaw ¿la macatocla' il tre ja nuchak'
nuyon inrya'on can chwach ja samaj? Tabij
paki jutz'it tre chi ninruto', ne' tre.

41 —Marta, atat q'uiy rwach ja ramajon
rbanic in xa nak'isaj awi' rmal in nti'on
chawe chakaja'. 42 Pro c'o jun ja más na
nc'atzin chawe chi naban ja más na utz jari'
ja ntajini nuban ja María camic in majun
nak ta xtilasan ta tre ja tijonem ja ntajini
nc'axaj, ne'xi ja Marta rmal ja Jesús.

11

1 Xuban jutij ja Jesús arja' c'o pa jun lugar,
rmajon rbanic oración. Ja c'a tok tzuri ja
roración rmal pi jun chique ja rdiscípulo in
quewa' xbij ja discípulo tre ri':

—Wajaw, ko'atijoj tre ja banoj oración
ja cani' xuban ja Juan Bautista xertijoj ja
discípulo rxin arja', ne' tre. 2 Ja c'a Jesús xbij
chique:

—Ja tok neban oración quewa' nebij ri':
—Katata' Dios ja ratc'o chila' chicaj, lok' ta
xtina'i ja rabi' cumal ja winak. Xtikajpi ta ja
ragobierno wawe' chwach'ulew, xtinimax
ta ja ravoluntad atat wawe' ja cani' ntajini
nban chila' chicaj nnimaxi. 3 K'ij k'ij ni
ta naya' wi' ja kaway ja nc'atzin chake.
4 Tacuyu' ja kil kamac ja cani' nkaban ajoj
nekacuy ja winak tok c'oli nqueban chake.
Atat ta xcatchajin kaxin, maxta kokaji tok
nokrtakchi'ij ja diablo, ko'ato'o' pa ruk'a'.
Queri' ta rbanic ja roración neban, ne'
chique ja rdiscípulo. 5 C'ac'ari' xbij chic
chique:

—Tac'a c'o ta jun chewe nbe ta ruq'uin
jun ramigo pa tak nc'ajak'a' in nerbij ta tre:
—Wamigo, maxta c'o caxlanway awq'uin,
taya'a' oxi' rkan wxin pro can nya' rc'axel.
6 Xa c'o jun wamigo c'a xurkaj wq'uin, pe-
nak pa viaje in ni majun nya' tre, ne' ta
tre. 7 In quewa' ta c'a nc'ulba'to ja ramigo
pa jay ri': —Ma quinaban ta molestar
como ntz'apin chic ja chi'jay, okcotz'ol chic
cuq'uin tak walc'wal. Maquincowini niny-
ictaji, maquincowini nya' chawe ja nac'utuj
chwe, ne'to ta tre, ne'e ja Jesús chique.
8 C'ac'ari' xbij chic chique: —Camic nbij
chewe, ja rachi wi chijutij numaj rc'utuxic
ja caxlanway, wi ni matitanba' wi' rc'utuxic
jari' nyictaji ja ramigo in nuya' tre nojel
ja nc'atzin tre pro ma rmal ta chi camigo
qui' ruq'uin tok nuya' pro rmal ja ni mati-
tanba' wi' chi rc'utuxic chewi' tok nuya'.
9 Rmalc'ari' tok nbij chewe, tec'utuj tre ja
Dios ja nc'atzin chewe in arja' nuya' chewe,
tecanoj ja newajo' in newil, tec'onc'o'oc
ja chi'jay in njak chewach. 10 Queri' nbij
chewe como canojel ja nec'utuni nyataj
chique in ja necanoni nyataj chique chi
nquewil in ja nec'onc'onoc ja chi'jay njak
chiquewach. 11 O ¿la c'ol on jun tatixel
chewe tok nc'utux jun caxlanway tre rmal
jun ti rc'ajol la nuya' jun abaj pa ruk'a'? Owi
nc'utux jun ch'u' tre ¿la nuya' jun cumatz
tre? 12 Owi nc'utux jun sakmolo' tre ¿la
nuya' jun sina'y? 13 Ixix masqui ix lawulo'
pro ewotak neya' utzlaj tak nakun chique ja
rewalc'wal pro pior ta c'a ja Tatixel ewxin
ja c'o chila' chicaj arja' nuya' ja rEspíritu
Santo chique ja nec'utun tre. Queri' xbij
ja Jesús chique ja rdiscípulo tre ja banoj
oración.

****

14 C'o c'a jun achi memirnak rmal jun itzel
espíritu. Ja c'a Jesús arja' ntajini nlasaj ja

ritzel espíritu tre. Ja tok lastajel rmal ni
jari' hora xumaj tzij ja rachi. Ja c'a winak
congana c'asc'o'i quetz'at. 15 Pro ec'o jule'
chique quewa' quibij ri':
—Xa poder xin Beelzebú ja jefe quixin
ja ritzel tak espíritu xa jari' nucoj chi
quilasaxic ja ritzel tak espíritu, xeche'e.
16 Ec'o chi c'a jule' quemaj rc'ambajaxic:
—Tabana' jun milagro ja nc'utu
chikawach chi Dios yoyon chawe ja poder
ja c'o pan ak'a', xeche' tre. 17 Pro ja c'a Jesús
arja' bien rotak ja quimajon rch'obic in xbij
chique:
—Jun gobierno xa nak ta chi gobierno'il,
wi xa división nuban chibil ri' jari' xa nyo-
jtaji. In queri' chique jule' winak chakaja'
ec'o pa jun jay, wi xa división nqueban
chibil tak qui' jari' xa neq'uisi. 18 In queri'
c'a tre ja Satanás chakaja', ja wi xa división
nuban cuq'uin rach tak demonio ¿nak
moda ja maquita xtiq'uisi ja rgobierno?
Queri' nbij chewe como ixix nebij chwe chi
poder xin Beelzebú ncoj chi quilasaxic ja
demonio. 19 Ja c'a ranin wi xa poder xin
Beelzebú ncoj ja tok nenlasaj ja demonio
¿nak nebij chique ja rediscípulo ixix? Como
eje'e' nequiwasaj demonio chakaja' ¿la xc'a
poder xin Beelzebú nquecoj nech'ob ixix?
Ja rediscípulo ixix eje'e' c'ari' xquek'alasani
chi ma katzij ta ja xebij chwe. 20 Ja ranin
poder xin Dios ncoj ja tok nenlasaj ja demo-
nio in wi queri' nban tibij c'a tzij ari' chi ja
gobierno xin Dios kajnakto chic checojol.
21 Ja tok c'o jun achi ja congana rchok'ak'
rmajon rchajixic rochoch in tok c'oli ja ban-
bal ch'a'oj ruq'uin jari' c'ayew chi xtilasax
ta tre ja c'o ruq'uin. 22 Pro ja c'a tok npi chic
jun achi ja más k'axnak chi na rchok'ak'
in nuch'ec ja rachi ja rajaw jay jari' numaj
tre nojel ja banbal ch'a'oj ja bar yukul wi'
ruc'u'x, nlasaj tre ja c'o ruq'uin in numaj
rjachic chique ja rachbil.
23 Ja winak ja matiquecoj qui' wq'uin
jari' xa ruq'uin Satanás ja nc'ulel nquecoj
wi' qui' in chakaja' ja maqueto'o wxin chi
quimolic ja winak jari' xa nequichicaj.

****

24 Jun itzel espíritu tok nel pa ranma jun
achi arja' nbe pa tak lugar ja bar mta wi'
ya', nercanoj jun lugar ja bar nxula'n wi'
pro matuwil ja lugar in quewa' nbij ri': —
Ninmeloj chic jutij chipan ja wochoch ja bar
inelnakto wi' nabey, ne'e. 25 Ja c'a tok nekaj
chic jutij ruq'uin ja rachi nutz'at ja ranma
cani' jun jay josk'in rpan in wekon chi
utz. 26 C'ac'ari' nmeloj chic jutij, ne'erc'ama'
wuku' rach tak itzel espíritu ja más chi na
e itzel chwach arja'. Ja c'a tok ne'urkaj
ruq'uin ja rachi ne'oc pa ranma chi e wax-
aki' in tri' neq'ueje' wi'. Xc'a chewi' tok más
chi na lawulo' ja rc'aslemal ja rachi chwach
ja nabey.

****

27 Kas rmajon rbixic ja tzij ri' ja tok c'o jun
ixok chiquicojol ja winak quewa' xbij tre ri':
—Congana qui'il tre ja rate' ja q'uittzin
awxin, ne' tre ja Jesús. 28 Pro ja c'a Jesús
quewa' xbij tre ri':
—Más na qui'il chique ja winak ja
nec'axani ja rtzobal Dios in nqueban
cumplir ja nbij chique chi nqueban, ne'
tre.

****

29 Ja c'a tok congana e q'uiy ja winak
quimolon chic qui' trij xumaj tzij cuq'uin
quewari':
—Ja winak trewa' tiempo ja rokc'o wi'
ri' xa e itzel tak winak. Eje'e' nquic'utuj
chwe chi nban jun milagro utzc'a chi nin-
quinimaj. Pro ja milagro ja nquic'utuj ni
matinban wi' chiquewach xarwari' c'o jun
ja milagro nbantaj na chiquewach, jun mi-
lagro ja cani' xuban ja rojer profeta Jonás.
30 Como cani' xuban ja Jonás ojer arja' xoc
retal chiquewach ja winak ja rec'o chipan
ja tinamit Nínive ojer in queri' c'a chwe
anin chakaja' ja rin Alc'walaxel ja xinoc
alaxic cuq'uin ja winak, ninoc na retal
chiquewach ja winak ja rec'o chipan awa'
tiempo ja rokc'o wi' ri'. 31 Ja tok xterila' ja
nimlaj k'ij xin juicio ja rixok ja reina rxin ja
nación ja c'o pa sur arja' xtiyictaji ix rachbil
ja rix tinamit Israel in arja' noc k'etol tzij
chewij. Queri' nbij chewe como jari' ixok
arja' c'a c'a nat pi wi' chi rc'axaxic ja rna'oj
Dios ja yatajnak tre ja rojer rey Salomón.
In ja camic nbij chewe, anin más chi na
nim nuk'ij chwach ja Salomón. 32 Ja tok
xterila' ja nimlaj k'ij xin juicio ja rachi'i'
ja rec'o chipan ja tinamit Nínive ojer eje'e'
xqueyictaji ix cachbil ja rix tinamit Israel in
eje'e' ne'oc e k'etol tak tzij chewij. Queri'
nbij chewe como ja raj Nínive eje'e' tok
quic'axaj ja rtzobal Dios ja bix chique rmal

ja Jonás ojer q'uextaji ja quina'oj in queya'
can ja ritzelal. In ja camic nbij chewe, anin
más chi na nim nuk'ij chwach ja Jonás.

****

33 Ni majun nak ta nbanowi xtutzij ta
jun candil xtiwawaj ta c'a pa jun latz'laj
lugar nixtac'a xtijupba' ta jun caxon trij.
Pro ja c'a nbani, ja tok ntzijtaji jun candil
ncanox jun rc'olibal ja bar nya' wi' utzc'a
pa sak neq'ueje' wi' ja winak ja ne'oc pa jay.
34 Ja panewach cani' rbanic jun luz ixrya'on
pa sak, ja wi mta rbanon wi ma yojtajnak
ta jari' pa luz c'a c'o wari' ja recuerpo
pro ni chi jun. Pro ja c'a wi yojtajnak
jari' pa k'eku'm c'a c'o wari' ja recuerpo.
35 Rmalc'ari' tok nbij chewe, tebana' cuenta,
maxta tichupi ja luz ja yatajnak chewe pa
tak ewanma utzc'a chi maquixq'ueje' pa
k'ekumal. 36 Ja wi pa luz atc'o wi' pro ni chi
at jun, ja wi majun k'ekumal awc'an jari'
nnojsaxi ja luz pan awi' pan awanma cani'
nuban jun candil natruya' pa sak, ne'e ja
Jesús chique ja winak.

37 Ja c'a tok tzuri tzij rmal c'o jun fariseo
xubanel invitar chi newa' ruq'uin. Ja c'a
Jesús tok xekaj chi rochoch ja fariseo xoc
pa jay in tz'abe' pa mesa. 38 Ja c'a fariseo
arja' junwi' xutz'at como ja Jesús rmajon
chic wa'im pro ma xuban ta ja costumbre
xin ch'ajoj k'abaj nabey. 39 Ja c'a kajaw Jesús
quewa' xbij tre ri':

—Ixix ja rix fariseo ix cani' jule' plato
rachbil jule' vaso ja bien ch'ajch'oj rij pro ja
rpan congana tz'ilornak. Queri' c'a ebanic
ixix como ja rewanma nojnak ja ritzelal
chipan, congana alak' ebanon. 40 Xa ix nac-
nak tak winak. ¿La ma ewotak ta c'a chi ja
Dios arja' winakarsyon ja rewanma chakaja'
in ma ruyon ta ecuerpo rwinakarsan? 41 Pro
ja rjawaxic chi neban, ja c'ol ewq'uin jari'
que'etobej ja winak ja c'o rjawaxic chique.
Ja wi queri' neban jari' ch'ajch'oj nixeli pro
ni chi ix jun.

42 Congana lawulo' chewe ja rix fariseo
como ixix congana nixocla' il chi rya'ic ja
reprimisia pro c'oli ja más chi na rjawaxic
chi neban pro jari' ni ma ebanon ta. Con-
gana ix conforme chi neya' eprimisia, neya'
nojel rwach ja richaj cani' tre menta in cani'
tre ruda pro ja banoj utzil jari' ni ma ebanon
ta wi' in mta ja rajoben ri'il xin Dios chewe.
Pro jari' ni rjawaxic wi' chi neban cumplir
in ni rjawaxic wi' chakaja' chi matetanba'
rya'ic ja reprimisia.

43 Congana lawulo' chewe ja rix fariseo
como ixix tok nixbe pa tak jay xin molbal
ri'il ja bar nc'axax wi' ja rtzobal Dios con-
gana nel ec'u'x trij ja tz'ulbal je'e ja más
nimak ruk'ij in chakaja' tok nixbin pa tak
c'aybal congana nel ec'u'x trij ja nixban
saludar.

44 Congana lawulo' chewe ja rix maestro
xin ley in chewe ja rix fariseo, caca' epalaj
como ixix ix junan ruq'uin ja rulew ja bar
mukun wi' jun camnak pro jun ulew ja
ma k'alaj chi ta chi c'o jun camnak chuxe'
in rmalari' ja winak tok nek'ax parwi' ja
rulew mta nquinabej chi parwi' jun camnak
nek'ax wi'. Queri' xbij ja Jesús chique.

45 C'o c'a jun chique ja maestro rxin ja ley
xin Dios quewa' xbij tre ja Jesús ri':

—Maestro, ja c'a xabij le' xa nokaban
ofender ajoj tre chakaja', ne' tre. 46 Ja c'a
Jesús quewa' xbij chic ri':

—Congana lawulo' chewe ixix chakaja' ja
rix maestro rxin ja ley xin Dios como ja
tijonem neya' cani' nimak tak ijka'm neya'
chiquij ja winak pro jule' ijka'm ja congana
c'ayew chi rijkaxic pro ja rixix nixtac'a
nechap ta jutz'it ja rijka'm tre jun rwi' ek'a'.

47 Congana lawulo' chewe como neban
rbanic quipanteón ja rojer tak profeta xin
Dios pro ewati't emama' ixix wa'an ja xe-
camsan quixin. 48 Ja tok queri' neban
jari' bien k'alaj chi ix conforme ruq'uin
ja queban ja rewati't emama' ojer como
eje'e' xecamsan quixin ja profeta in ixix
nixbano rbanic ja quipanteón. 49 Rmalc'ari'
tok ja Dios ojer quewa' rbin can ri': —Ja
winak ec'oli profeta nenutakel na cuq'uin
e cachbil jule' apóstol. Ja c'a profeta in
apóstol jule' chique necamsax na cumal
ja winak in jule' chic chique nesalux na
cumal. Queri' xbij ja Dios ja rotakyon
nojelal. 50 Queri' ja nbantaji utzc'a ja winak
ja rec'o chipan awa' tiempo ja okc'o wi'
ri' chiquij eje'e' nkaj wi' ja rtojbalil ja
quicamic canojel ja profeta ja recamsanto
chwach ja rwach'ulew. 51 Ja kas nabey Abel
ja camsaxi in ja c'a q'uisbex rcamsaxic
Zacarías. Chicojol ja templo in ja raltar
ja c'o chwach ja templo tri' camsax wi'
ja Zacarías. Rmalc'ari' tok nbij chewe, ja
winak ja rec'o chipan awa' tiempo ja rokc'o

wi' ri' chiquij eje'e' nkaj wi' ja rtojbalil ja
quicamic ja profeta canojelal.
52 Congana lawulo' chewe ja rix maestro
rxin ja ley xin Dios ja tz'ibtal can rmal ja
Moisés como ixix etz'apin quebey ja winak
chiquewach utzc'a chi maticotakij nak ja
kas mero rbanic ja rtzobal Dios. Xa ma
ewotak ta ixix nak ja kas mero rbanic in
nixtac'a neya' ta lugar chique ja winak ja c'o
quigana ncotakij, ne'e ja Jesús chique.
53 Ja tok bitaj rmal nojel awa' jule' tzij ri' ja
c'a maestro xin ley e cachbil ja fariseo eje'e'
congana xeyictaj trij. Congana quemaj
rc'otic ruchi' 54 jari' nquic'ambajbej rxin
como c'o quigana nquicanoj rij rwach nak
nqueban tre chi nquechap.

12

1 Ec'oli ja winak quimolon chic qui' tri'
pro congana e q'uiy, quimajon rminic qui'
rmal. Ja c'a Jesús arja' xumaj tzij cuq'uin ja
rdiscípulo nabey, quewa' xbij chique ri':
—Tebana' cuenta ewi' chwach ja
levadura quixin ja fariseo. Jari' tibij tzij
chi maxta xa caca' epalaj ixix como cani'
eje'e'. 2 Queri' nbij chewe como nojel ja ma
k'alajinnak ta je'e jari' nerila' na jun k'ij
tok xtik'alajini in nojel ja rawatal je'e jari'
nel na pa sakil, notakix na. 3 Rmalc'ari' ja
tok nbij chewe, xa nak ta chi tzijal ja rebin
kaj pa tak k'eku'm nel na rbixic pa sak in
chakaja' nojel ja tzij ja rebin kaj pan ekal pa
tak ewochoch nel na rbixic chiquewach ja
winak.

****

4 Camic nbij chewe ja rix wamigo, ma
texbej ta ewi' chiquewach ja winak ja xa
ruyon ecuerpo necowini nquicamsaj como
ja tok nixcamstaj cumal mchita nak chi
ta necowini nqueban chewe. 5 Pro anin
nbij chewe chok chwach ja nexbej wi' ewi'.
Texbej ewi' chwach ja ncowini nercamsaj
winak in ja tok necamstaj rmal c'o ruk'a'
chique chi neruya' pa k'ak'. Chwach c'a ri'
texbej wi' ewi'.
6 Ja tak tz'iquin ja tok nec'ayixi xa ca'i' tak
centavo neya' wi' ja re jo'o'. Pro masqui xa
e tak barata pro nixtac'a c'o ta jun chique
xtimestax ta rmal ja Dios. 7 In ja c'a chewe
ixix mta moda xquixrmestaj ta ja Dios, ja
rsamal ewí' rajlan chijujunal. Rmalc'ari'
nbij chewe, ma texbej ta ewi', más na ix vale
chiquewach jun nimlaj moc tz'iquin.

****

8 Ja winak xa nak ta chi winakil wi ma-
tiquipokonaj nquibij chi wq'uin anin yukul
wi' quec'u'x pro wi ni chiquewach ja winak
nquibij wi', anin chakaja' can nbij na chique
chi ec'o pa ncuenta pro ni chiquewach
ja ángel xin Dios xtinbij wi', anin ja rin
Alc'walaxel ja xinoc alaxic cuq'uin ja winak.
9 Pro ja wi c'o jun npokonaj nbij chiquewach
ja winak chi wq'uin yukul wi' ruc'u'x, anin
chakaja' nbij na tre chi arja' ma c'o ta pa
ncuenta pro ni chiquewach ja ángel xin
Dios xtinbij wi'.
10 Ja wi c'o jun winak xa nak ta chi
winakil masqui arja' nbij jule' tzij tre ja
Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak,
jule' tzij ja xa ofensa rc'amonto tre, jari'
c'o cuytajic trij pro wi nbij jule' tzij tre ja
rEspíritu Santo ja xa ofensa rc'amonto tre
jari' ni mta wi' cuytajic trij.
11 Ja tok xquixchap cumal ja winak, tok
nixquec'amel pa tak jay xin molbal ri'il in
tok nixquec'amel chiquewach ja k'etol tak
tzij maxta quixocla' il tre ja nebij ja netobej
ewi' chiquewach 12 como ja rEspíritu Santo
arja' ni jari' hora xtuya' chewe nak rjawaxic
chi nebij chique, ne'e ja Jesús chique ja
rdiscípulo.

****

13 C'o c'a jun achi chiquicojol ja winak
quewa' xbij tre ja Jesús ri':
—Maestro, tabij paki jutz'it tre ja nnimal
chi nujach chwe ja herencia ja c'o nuk'a'
tre, ne' tre.
14 —Achi ¿la in juez la'an chewi' ja tok
anin xquinchomin ewxin tre ja herencia?
ne'xi rmal ja Jesús. 15 C'ac'ari' ja Jesús xbij
chique ja winak:
—Tebana' cuenta ewi', maxta quixban
engañar rmal ja yarin meba'il. Queri' nbij
chewe como ni majun winak masqui con-
gana meba'il c'o ruq'uin pro ma ja tari'
ja meba'il nyowi rc'aslemal, ne' chique.
16 C'ac'ari' xbij jun c'ambal tzij chique que-
wari':
—C'o jun achi biyom, c'oli ja rulew in
congana cosecha nuya'. 17 Ja c'a biyom
arja' xumaj kaj rch'obic pa ranma: —¿Nak
nban c'awa'? como camic mchita bar ta
xtinc'ol wi' ja ncosecha, ne' kaj. 18 Ja c'a
tok ch'obtaj rmal quewa' xbij chic ri': —
Mejor ja nban, can nyoj ja ntroja nojelal in
nban chic jule' ja más chi na nimak. Ja c'a

tok xtibantaj mwal chipan xtinc'ol wi' nojel
ja ncosecha rachbil ja jule' chic meba'il ja
c'o wq'uin. 19 Ja tok xtic'oltaj mwal nojelal
quewa' xtinbij kaj chic pa wanma ri': —
Camic sobre ja nmeba'il, jawa' q'uiylaj juna'
nuban wq'uin. Mejor, solo xula'nem chic
ja nmajel rbanic camic, solo wa'im, solo
quicotemal. Queri' ja xtinban, ne' kaj ja
biyom pa ranma. 20 Pro quewa' bix tre rmal
ja Dios ri': —Nacnic achi, chipan awa' jun
ak'a' ri' puersa natcami in nojel ja meba'il
ja rac'olon jari' xa nq'ueje' can, ne'xi ja
rachi. 21 Queri' c'a rbanic jun winak ja tok
xa nq'uiyirsaj ja meba'il xin rwach'ulew pro
mta ja meba'il xin Dios c'o ruq'uin. Queri'
ja c'ambal tzij ja xbij chique ja winak.

22 C'ac'ari' xumaj tzij cuq'uin ja rdis-
cípulo, quewa' xbij chique ri':

—Rmalc'ari' ja tok nbij chewe, maxta
tek'isaj ewi' tre ja rec'aslemal: —¿Nak
nkatij c'awa'? maxta quixche'e, in nixtac'a
ja nc'atzin tre ja recuerpo chakaja': —
¿Nak nkacoj chi c'awa'? maxta quixche'e.
23 Ja Dios arja' nuya' nojelal ja nc'atzin
tre ja rec'aslemal in tre ja recuerpo ¿la
matuya' c'ari' chewe chakaja' ja netij in
ja necoj? 24 ¿La maque'etz'at c'a ja tak
tz'iquin? Eje'e' nixtac'a c'o ta tijco'm
nquetic in nixtac'a c'o ta cosecha nquec'ol,
mta quitroja pro ja Dios arja' ntzuku quixin.
Pro ja rixix más na ix vale chiquewach ja
tak tz'iquin. 25 In jun chic, ni majun chewe
masqui congana nk'isaj ri' ncowin ta ruyon
nuya' ta rq'uiybal nel ta más nim rkan.
26 Como maquixcowini neban ja wari' ¿nak
c'a tre tok nek'isaj ewi' rmal ja jule' chic
ja nc'atzin chewe? 27 Tewasaj mpe' ena'oj
trij ja cotz'i'j nak nuban tok nq'uiyi pro
matisamaji in matik'inoni. Ja c'a ranin
nbij chewe camic, ja rojer rey Salomón
masqui congana biyom pro mta rtziak xu-
coj ta ja más buena ta chwach rcoloril jun
trewa' jule' cotz'i'j ri'. 28 Ja cotz'i'j masqui
xa ncami, masqui xa nchakiji chanim in
nporox pa k'ak' pro ja Dios arja' nuya'
rcoloril. Ja wi queri' nuban ¿la matuya'
c'ari' chewe chakaja' ja retziak necoj? Xar-
wari' nbij chewe, ma kas ta yukul ec'u'x
ruq'uin ja Dios. 29 Rmalc'ari' nbij chewe, ma
tek'isaj ta ewi': —¿Nak nkatij c'awa'? maxta
quixche'e in: —¿Nak nkacoj c'awa'? maxta
quixche'e chakaja'. 30 Queri' nbij chewe
como ja winak ja ma cotak ta rwach ja Dios
eje'e' ri' ja nebano queri'. Ja c'a chewe ixix,
ja retata' Dios arja' bien rotak chi nc'atzin
chewe nojel awa' wari'. 31 Pro ja kas rjawaxic
chi neban, ja gobierno xin Dios ni ta ja wari'
nech'ob. Ja wi queri' neban nojel awa' ja
nc'atzin chewe nyataj chewe.

32 Ixix ix cani' jun ti moc tak carnelo pro
ma texbej ta ewi' como ja retata' Dios arja'
rchomin chic chi nixrucoj chipan ja gob-
ierno rxin. 33 Ja c'o je'e ewq'uin tec'ayij in
tesipaj ja rjil chique tak meba'i'. Ja wi queri'
neban jari' c'oli cani' jun c'olbal emeba'il
nyataj na chewe pro mta yojtajic trij in c'oli
chakaja' ja meba'il ewxin xin chila' chicaj
pro jun meba'il ja ni mta wi' q'uisic trij. Ni
majun alak'om xtoc ta tri' nixtac'a c'o ta
jun chicop ja xtitijo ta ja meba'il. 34 Anin
xinbij chewe ja tzij ri' como xa nak ta chi
meba'il benak ec'u'x ruq'uin tri' c'o wi' ja
rewanma chakaja'.

****

35 Quixc'asc'oti in maxta tichupi ja recan-
dil. 36 Tebana' ixix ja cani' nqueban jule'
ajsamajela' ja cayben ja quipatrón benak
pa jun c'ulbic in chaka jalal tok nmelo-
jto ja quipatrón, nc'onc'o'oc ja chi'jay in
eje'e' como ec'asc'otnak nquejakla' chwach
chanim. 37 Congana qui'il chique ja ra-
jsamajela' ja rec'asc'otnak chi raybexic ja
quipatrón ja tok xturkaji. Ni katzij wi'
nbij chewe, ja patrón arja' nchomarsla'
ri' chanim, nertz'uba' pa mesa in numaj
quilixic. 38 Ja c'a wi nmelojto pa tak
nc'ajak'a' owi pa rsakaric congana qui'il
chique ja wi ec'asc'otnak chi raybexic tri'.
39 Pro bien teya'a' ewxquin tre ja xtinbij
chewe ri', jun rajaw jay ja tok nban alak'
ruq'uin, ja wixta rotak nak hora chi nekaji
ja ralak'om ruq'uin chak'a' nchajij ta c'ari'
rochoch, nc'asc'ot ta c'ari' in maquita nuya'
lugar tre ja ralak'om chi noc ta pa ro-
choch. 40 Rmalc'ari' nbij chewe, ni rjawaxic
wi' chi nixc'asc'ot ixix chakaja' como ja
Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak
arja' chaka jalal tok xtipi chic jutij chipan
jun hora ja ni ma ech'obon ta, ne'e ja Jesús.

41 C'ac'ari' ja Pedro xbij tre:

—Wajaw ¿la xa ruyon chake ajoj xabij wi'
ja c'ambal tzij o la xabij chique canojelal?
ne' tre. Ja c'a Jesús quewa' xbij ri':

42 —Tech'obo' c'a chi utz ja xtinbij chewe
ri', ja rajsamajela' ¿echinatak ja nebano
cumplir ja nbix chique cumal ja quipatrón,
echinatak ja buena quina'oj? Cani' tre
jun patrón tok c'o jun ajsamajel ruq'uin
in nuya' rsamaj chi arja' npe'e chiquij ja
jule' chic rach tak ajsamajela' chi neruban
cuenta in nuya' queway ja tok nc'atzin
chique. 43 Congana qui'il tre ja rajsamajel
ja wi ntajini nuban cumplir ja rsamaj ja tok
xturkaji ja rpatrón ruq'uin. 44 ¿Nak nuban
ja patrón? Seguro chi nojel ja meba'il c'o
ruq'uin nujach pa ruk'a' jawa' jun ajsamajel
ri' chi arja' npe'e trij. 45 Pro ja rajsamajel
wi xa nbij kaj pa ranma chi: —Nak la k'ij
npit ari' ja npatrón, wi ne' kaj, in wi numaj
quich'ayic ja rach tak ajsamajela' e cachbil
ja raj'ic'a', wi xa banoj tak wa'im nuban, wi
numaj tijoj tak ya' in wi xa nk'abari, 46 ja
wi xa queri' ntajini nuban nerila' na jun
k'ij tok c'a ja' xtuna' xturkaji ja rpatrón,
ni majun nak ta rnaben. Ja c'a rajsamajel
janila jun nimlaj rpokonal xtutij pa ruk'a'
ja rpatrón in ntakel rmal chipan ja lugar ja
bar ec'o wi' ja winak ja xa maquenimani.
47 Ja rajsamajel ja rotak nak ja najo'x
tre rmal ja rpatrón chi nuban in wi c'a
matichomarsaj ri' chi rbanic ja samaj in wi
matuban rvoluntad ja rpatrón jari' congana
jun nimlaj rpokonal nutij na rmal. 48 Ja c'a
rajsamajel ja ma rotak ta nak ja najo'x tre
rmal ja rpatrón chi nuban in wi c'oli nuban
in wi yatal trij chi nban castigar rmal jari'
ma kas ta nim ja rpokonal nutij. Ja tok q'uiy
ja nsipax chawe rmal ja Dios jari' q'uiy ja
xtic'utux chawe rmal chakaja' chi naban.
Ja tok q'uiy ja njach pan ak'a' jari' más na
q'uiy ja xtic'utux chawe.

****

49 Anin c'oli cani' jun k'ak' ntzijel wawe'
chwach ja rwach'ulew, xinpeti chi rtzijic
jari' k'ak' in ja ta nwajo' rmajonel chi ta
c'atem camic ri'. 50 Pro nabey c'oli ja
nban na chwe cani' ninban bautizar chipan
jun nimlaj rpokonal in ja kas ngana anin
k'axnak chi ta na chwij ja bautismo ri'.
51 ¿La xa ruyon quicotemal ja nc'amonto
wawe' chwach'ulew nech'ob ixix? Ma
queri' ta. Anin nbij chewe chi ec'oli winak
ja xa división xtiqueban mwal. 52 Queri'
nbij chewe como numajel ja banoj división
mwal camic. Ja wi e jo'o' winak ja rec'o pa
jun jay xa división xtiqueban mwal, e oxi'
chique neyictaj chiquij ja re ca'i' chic in ja
re ca'i' neyictaj chiquij ja re oxi'. 53 Ja tatixel
nyictaj trij ja rc'ajol in ja c'ajolaxel nyictaj
trij ja rtata'. Ja te'ej nyictaj trij ja ral in ja
xtan nyictaj trij ja rute'. Ja rixok nyictaj
trij ja rali' in ja ralibotz nyictaj trij ja ralite'.
Queri' xbij ja Jesús chique ja rdiscípulo.

****

54 In chakaja' c'oli xbij chique ja winak
quewari':
—Ja tok c'oli ja sutz' netz'at ja nwinakari
pan oeste chanim nebij chi c'o jab penak
in ni katzij wi' chi nkaji ja jab. 55 In jun
chic, ja tok numaj xcomel nebij chi c'o jun
c'atan nuc'amto in ni katzij wi' chi npeti ja
c'atan. 56 Caca' epalaj, ixix bien nch'obtaj
emwal nak rc'amonto ja netz'at je'e chicaj
in ja netz'at je'e chwach ja rwach'ulew pro
¿nak c'a tre ja tok matich'obtaj emwal nak
rc'amonto ja ntajini nuban ja Dios chewach
chipan ja tiempo ja rokc'o wi' ri'?

****

57 ¿Nak tre tok matech'ob ixix eyon nak
ja rubey chi neban? 58 Ta c'a c'o ta jun nyo'
parte chewij, mejor ja neban, tok emajon
bey ixbenak pa k'etbaltzij techomij ewi'
ruq'uin, nowi ma queri' ta neban, ja nyo'
parte chewij arja' nixrujach pa ruk'a' ja
ralcalta, ja c'a ralcalta nixrujach chic pa
ruk'a' comisario in nixrucoj pa che'. 59 Anin
nbij chewe chi ni maquixelto wi' ja pa che',
nixelto c'a pro netoj can na nojel ja rec'as,
nixtac'a c'o ta jun ti centavo ja maquita
xtetoj can. Queri' xbij ja Jesús chique ja
winak.

13

1 Ec'o c'a jule' winak tri' eje'e' quemaj
rcholic chwach ja Jesús ja queban jule'
achi'i' ja raj Galilea ja xecamsax rmal ja
gobernador Pilato. Ja quiquiq'uel ja rachi'i'
jari' xeryuju' ri' ruq'uin ja quiquiq'uel jule'
chicop ja netajini netzujux chwach ja Dios
cumal ja rachi'i' como sacrificio. 2 Ja c'a
Jesús tok xc'axaj ja tzij ri' quewa' xbij
chique ri':
—Ja raj Galilea ja xecamsaxi ¿la más na
e aj'il la más na e ajmaqui' chiquewach ja
jule' chic cach tak aj Galilea nech'ob ixix
ja tok ban queri' chique? 3 Ma queri' ta.
Tzuc'a chewe ixix chakaja' wi mateq'uex

ja rena'oj, wi mateya' can ja ritzelal jari'
camíc nesiq'uij chewij chakaja'. 4 In jun
chic, turkaj chewe ja re dieciocho winak
ja tok tzakto ja torre xin Siloé chiquij in
xercamsaj. ¿La más na e aj'il la más na e
ajmaqui' chiquewach ja jule' chic winak ja
rec'o tri' pa Jerusalén nech'ob ixix? 5 Ma
queri' ta. Tzuc'a ixix chakaja' wi mateq'uex
ja rena'oj, wi mateya' can ja ritzelal jari'
camíc nesiq'uij chewij chakaja', ne'e ja
Jesús chique.

****

6 C'o jun c'ambal tzij xbij chique chakaja',
quewa' xbij chique ri':

—C'o jun achi c'o jun mocaj higo rticon
pa rchenoj. Ja c'a rachi arja' be ruq'uin ja
che' nertz'ata' ja wi c'o rwach pro ja tok
xekaji ni majun rwach ja che'. 7 C'o jun
ajsamajel ja nchajin rxin ja chenoj quewa'
xbij tre ri':

—Jawa' jun mocaj higo ri' juna' juna' ni
nuntz'ata' wi' ja wi c'o rwach nuya'. Oxi'
juna' nbanon quewa' in nixtac'a c'o ta jun
ti rwach ntz'aton ta. Mejor tachoyo', chaka
queri' nuq'uis rchok'ak' ja rulew, ne' tre ja
rajsamajel.

8 —Ch'enchila' ta', tiq'ueje' chi na jun
juna'. Anin nchak' na ruxe' in ncoj abono
chuxe' chakaja'. 9 Matzij xa xtiwachini
nowi mani tokoc'ari' xtachoy, ne'xi ja rajaw
chenoj. Queri' ja c'ambal tzij ja xbij ja Jesús
chique.

****

10 Ja c'a pa jun xula'nbal k'ij ja Jesús arja'
rmajon quitijoxic ja winak chipan jun jay
xin molbal ri'il. 11 C'o c'a jun ixok tri' yawa',
tuban dieciocho juna' toqui ja yobil tre rmal
jun itzel espíritu. Rmalc'ari' tok luclic rij
ja rixok, maticowini jic ta xtipe'i nixtac'a
jutz'it ta. 12 Ja c'a Jesús tok xutz'at ja rixok
xsiq'uij pon. Ja tok xurkaj ruq'uin quewa'
xbij tre ri': —Camic ixok, ma atc'o chi ta
pa ruk'a' ja yobil, ne' tre. 13 C'ac'ari' xuya'
ruk'a' pa rwi' in ni jari' hora tzuri, ma luclic
chi ta rij, congana xumaj rya'ic ruk'ij ja Dios
rmal. 14 Pro peti ja jefe rxin ja jay xin molbal
ri'il, arja' congana penak ryewal como ja
Jesús pa jun xula'nbal k'ij xtzursaj wi' ja
rixok in quewa' xbij chique ja winak ri':

—Ja chipan jun semana waki' k'ij ja yatal
chake chi noksamaji. Tre ja waki' k'ij jari'
utz nixpeti xa nak ta chi k'ijal chi nixtzuri
pro ma quixpi ta jutz'it pa tak xula'nbal k'ij,
ne'e ja jefe chique. 15 Ja c'a kajaw Jesús tok
xc'axaj ja xbij ja jefe quewa' xbij tre ri':

—Ca'i' apalaj. Ixix ja pa tak xula'nbal k'ij
¿la mta c'a jun chewe ja maquita nuquirel
ja rwacax owi ruquiej in maquita nuc'amel
nerya'a' ruya'? 16 Ja c'awa' jun ixok ri' arja'
riy rumam can ja rAbraham. Ja camic tuban
dieciocho juna' ximtal chipan ja yobil rmal
ja Satanás. ¿La ma yatal ta c'a tre chi
nel libre pa ruk'a' ja yobil camic masqui
xula'nbal k'ij nach'ob atat? ne' tre ja jefe.
17 Ja c'a winak ja xetzelan rxin tok quic'axaj
ja tzij ri' congana q'uixbal quena' rmal. Ja
c'a jule' chic winak eje'e' congana xequicot
rmal ja nimak tak samaj xin Dios ja rbanon.

****

18 C'ac'ari' xumaj chic jutij tzij ja Jesús,
quewa' xbij chic ri':

—¿Nak c'a rbanic ja gobierno xin Dios,
bar c'a njunsaj wi'? 19 Ja gobierno xin Dios
queri' rbanic cani' rbanic jun ti chirwach
mostaza c'amarel rmal jun achi, xutic pa
rchenoj. Xumaj q'uiyem ja mostaza, xoqui
cani' jun mocaj che'. Xepeti ja tak tz'iquin,
xurquibana' quesoc pa tak ruk'a'. Queri'
xbij ja Jesús.

20 C'ac'ari' xbij chic jutij:

—¿Bar c'a njunsaj chi wi' ja gobierno
xin Dios? 21 Queri' rbanic cani' nuban jule'
levadura ja nsapoji caxlanway rmal in c'o
jun ixok xuc'am, xuya' chipan jule' k'or, oxi'
pajbal harina ocnak. Ja c'a tok q'uiswani
ja levadura mta ja maquita xekaj wi' tre ja
k'or, congana samaj chipan, ne'e ja Jesús.

****

22 C'ac'ari' xumajel chic rubey, benak pa
Jerusalén. Ja tok nekaj pa jun tinamit owi
pa jun aldea numaj quitijoxic ja winak ja
rec'o chipan. 23 C'o c'a jun chique ja winak
c'oli xc'axaj tre ja Jesús quewari':

—Wajaw ¿la xa ma e nim ta ja newilowi
ja totajem xin Dios? Ja c'a Jesús arja' xumaj
tzij cuq'uin ja winak, quewa' xbij chique ri':

24 —C'oli cani' jun pa rchi'jay ja congana ti
latz' ja bar natoc wi' chi rilic ja totajem xin
Dios. Tetija' c'a ek'ij utzc'a chi tri' xquixoc
wi' ixix. Pro tecojo' ewachok'ak' como e
q'uiy ja winak ja ma xque'oc ta masqui c'o
quigana ne'oqui. 25 Como ja rajaw jay arja'
xtiyictaji in ntz'apij ruchi' ja jay. Ja c'a

rixix wi maja'n quixoqui tri' jari' xtemaj
rc'onc'oxic ja puerta in quewa' xtebijoc ri':
—Kajaw, Kajaw, tajaka' chi'jay
chikawach, xquixche'oc tre. Ja c'a rajaw
jay quewa' xtibijto chewe ri':
—Anin ma wotak ta ba la ixpenak wi' ixix,
xtiche'to chewe.
26 —Pro ajoj okwa'nak wa'an awq'uin in
xe'atijoj wa'an ja winak pa tak bey chipan
ja katinamit, xquixche'oc chic tre.
27 —Anin nbij chewe chi ma wotak ta ba
la ixpenak wi'. Camic quixel chinwach
ewanojel ja rix banol tak itzelal, xtiche'to
chic chewe. 28 Tokoc'ari' tok xtetz'at ja
rAbraham chi arja' c'o chipan ja gobierno
xin Dios e rachbil ja rIsaac in Jacob e rachbil
chakaja' canojel ja rojer tak profeta xin
Dios pro ja c'a rixix ma xtiyataj ta chewe
chi nixoc ta chiquicojol. Rmalc'ari' ja tok
xtemaj jun nimlaj bis ok'ej in xtecach'ach'ej
ewak' rmal. 29 In chakaja' ec'oli winak ja ma
e aj Israel ta eje'e' nepi na nojel nat nakaj
tre ja rwach'ulew, ne'oc na chipan ja gob-
ierno xin Dios in netz'abe' chi mesa. 30 Pro
bien tewotakij chi ec'oli winak ja rec'amol
tak bey nabey ja xquecanaj can pa rq'uisbal
in ec'oli ja re tak q'uisbal ja nec'amo chic
bey. Queri' xbij ja Jesús chique ja winak.

****

31 Jari' mismo k'ij ec'o jule' fariseo xe'ekaj
ruq'uin in quewa' quibij tre ri':
—Jat, catanmajel como ja gobernador
Herodes arja' c'o rgana natrcamsaj, xeche'
tre. 32 Ja c'a Jesús quewa' xbij chique ri':
—Ja Herodes arja' xa banol engaño.
Camic jix ruq'uin in quewa' nebij tre ri':
—Ja Jesús nbij chi c'a ec'o na ja winak ja
nerlasaj na itzel tak espíritu chique in c'a
ec'o na ja yawa'i' ja nertzursaj na chakaja'.
Queri' nuban camic in chwak in c'a chi rox
k'ij xtuq'uis wi' ja rsamaj, ne'e, queri' ja
nebij tre. 33 Pro camic puersa nmajel chic
jutij nubey. Ninbini camic, chwak in cabij,
puersa ninbe pa Jerusalén in tri' nincamsax
wi' como jun profeta xin Dios mta moda ja
maquita pa Jerusalén xticamsax wi'.
34 Ixix ja rix aj Jerusalén, anin congana
ninbison emwal. Ja profeta xin Dios xa
ne'ecamsaj. Ja c'a jule' chic ajsamajela' rxin
Dios ja netak ewq'uin xa ne'eq'uiak tza'n
abaj. Anin q'uiylaj mul xinwajo' ta xixnuto'
ta ja cani' nuban jun ac' nermutzej ja tak
ral xe' rupan pro ja rixix ma xewajo' ta.
35 Camic bien tec'waxaj ja xtinbij chewe ri',
ja retinamit rachbil ja templo c'o chipan
jari' ya'on can chic rmal ja Dios, lawulo'
xtiban na tre in xa ntale' can. Queri'
nbij chewe como camic matutz'at chic ri'
kawach ewq'uin, c'a tokori' nutz'at chic
jutij ri' kawach ewq'uin ja tok xterila' ja k'ij
tok quewa' nebij chic chwe ri': —Bendecido
ja Cristo ja penak pa rubi' ja kajaw Dios,
xquixche' chwe. Queri' xbij ja Jesús chique.

14

1 Ja c'a pa jun xula'nbal k'ij be ja Jesús
chi rochoch jun fariseo ja nim ruk'ij chi
newa' ruq'uin. Ja c'a tok xekaji majtaj
rc'ambajaxic cumal ja winak ja quimolon
qui' tri'. 2 C'o c'a jun achi yawa' majtaj-
nak rmal sapoj. 3 Ja c'a Jesús arja' xumaj
tzij cuq'uin ja maestro ja netijon quixin
ja winak tre ja ley xin Dios e cachbil ja
fariseo: —Tebij chwe, nak nbij ja ley ¿la
nuya' lugar chwe chi nentzursaj ja yawa'i'
pa tak xula'nbal k'ij? ne' chique. 4 Pro ja c'a
reje'e' ni majun quibij tre. C'ac'ari' xuchap
ja yawa' in xtzursaj: —Utz chic natbe, ne'
tre, in be ja yawa'. 5 Ja c'a Jesús arja' xumaj
chic jutij tzij cuq'uin ja maestro e cachbil
ja fariseo, quewa' xbij chic chique ri': —
¿La c'o c'a jun chewe c'o ta jun ruquiej owi
rwacax ntzakel ta pa jul pa jun xula'nbal k'ij
in matilasajto c'a chanim chipan ja jul? ne'
chique. 6 Pro ja reje'e' ni ma xcanoy ta wi'
cumal nak ta nquibij tre.

****

7 Ja c'a Jesús xerutz'at ja winak ja rebanon
invitar pa wa'im chi eje'e' netajini nquecha'
ja tz'ulbal ja más nimak ruk'ij rmalc'ari' tok
c'o jun c'ambal tzij xbij chique quewari':
8 —Ja tok natban invitar pa jun wa'im xin
c'ulbic maxta tacanoj jun tz'ulbal ja más
nim ruk'ij matzij turkaj chic jun ja rinvitado
ja más chi na nim ruk'ij chawach atat 9 in
chaka jalal tok xtibix chawe rmal ja rachi
ja banyon invitar ewxin chi ix ca'i': —
Taya'a' can ja tz'ulbal ri', c'o jun achi ja
nc'amonto ri' arja' ntz'abe' chwach, xtiche'
chawe. Ja wi queri' xtibix chawe jari' con-
gana q'uixbal xtana' in puersa natetz'abe'
chwach ja q'uisbal tz'ulbal. 10 Mejor ja na-
ban, ja tok natban invitar cattz'abe' chwach
ja q'uisbal tz'ulbal. Ja c'a rachi ja xatbano

invitar tok xturkaj awq'uin quewa' xtibij
chawe ri': —Jo' amigo, catetz'abe' chwach
jun tz'ulbal ja más chi na nim ruk'ij, xtiche'
chawe. Ja wi queri' xtibix chawe jari' cano-
jel ja rinvitado ja retz'ubul awq'uin pa mesa
eje'e' natquetz'at chi nim ak'ij. 11 Queri' c'a
rbanic como xa nak ta chi winakil ja xtuya'
kaj ruk'ij ruyon jari' xtikajsax na. Ja c'a
wi naban tino'y jari' xtiya' na ak'ij, ne'e ja
Jesús chique.
12 C'oli chakaja' ja xbij tre ja rachi ja
banyon invitar rxin, quewa' xbij tre ri':
—Ja tok ec'oli winak ja ne'aban invi-
tar chi nurquibana' jun almuerzo awq'uin
owi jun cena maxta xa queyon awamigo
que'aban invitar owi e animal owi e achak'
owi ja jule' chic awach'alal owi ja ravecino
ja re biyoma'. Ja wi eje'e' ri' ja ne'aban in-
vitar jari' xa natqueban chic invitar atat pa
jun chic wa'im, xa nqueya' rc'axel chawe.
13 Pro ja naban, tok ec'oli winak ja ne'aban
invitar chi nurquibana' jun wa'im awq'uin
que'abana' invitar ja tak meba'i' e cachbil ja
winak ja ma tz'akat ta je'e quek'a' e cachbil
chakaja' ja tak cojo in tak moya'. 14 Ja wi
queri' naban jari' c'o jun quicotemal xin
Dios xtiyataj na chawe como ja winak ja c'a
xennataj ri' eje'e' maquecowini xtiqueya'
ta rc'axel chawe. Natquicoti como c'o
jun rtojbalil ja xtiyataj na chawe, tokori'
xtiyataji ja tok xquec'astaji ja winak ja utz
netz'at rmal ja Dios.

****

15 C'o c'a jun ja tz'ubul pa mesa tok xc'axaj
ja xbij ja Jesús quewa' xbij tre ri':
—Congana qui'il chique ja winak ja xque-
bano wa'im chipan ja gobierno xin Dios, ne'
tre. 16 Ja c'a Jesús c'o jun c'ambal tzij xbij tre
quewari':
—C'o jun achi c'o jun nimlaj wa'im xuban
in e q'uiy ja winak ja xeruban invitar. 17 Ja
c'a tok xuban hora xin wa'im c'o jun rmoso
xutakel chi quisiq'uixic ja rinvitado. Ja
c'a moso tok xe'ekaj cuq'uin ja rinvitado
quewa' xbij chique ri': —Jo', chomtajnak
chic ja wa'im nojelal, ne' chique. 18 Ja c'a
rinvitado eje'e' xa junan queban, quemaj
rbixic tre ja moso nak tre tok maquecowini
nebe ja pa wa'im. Ja nabey quewa' xbij
tre ri': —Anin xa c'o jun ulew xinlok' in
puersa nentz'ata' na. Chanumac, maquin-
cowini ninbe, catche' tre ja rapatrón, ne'
tre ja moso. 19 C'o chic jun ja rinvitado
quewa' xbij tre ja moso ri': —Anin xa ec'o
jo'o' c'ulaj wacax xin careta xenulok'. Ja
camic ninbe cuq'uin chi ne'enc'ambajaj na.
Chanumac, maquincowini ninbe, catche'
tre ja rapatrón, ne'e ja rucab. 20 In c'o
chi c'a jun quewa' xbij tre ri': —Anin c'a
xinc'ule'e chewi' tok maquincowini ninbe
ja pa wa'im, ne' tre ja moso. 21 Ja c'a
moso arja' melojto. Ja tok xurkaj ruq'uin
ja rpatrón xuchol chwach nojel ja bixto tre.
Ja c'a rajaw jay arja' pi ryewal chiquij ja
rinvitado in quewa' xbij chic tre ja rmoso
ri': —Catmeloj chic jutij chanim ri', jat pa
tak bey rxin ja tinamit in jat pa tak solbal
bey chakaja', que'acanoj ja tak meba'i' e
cachbil ja winak ja ma tz'akat ta je'e quek'a'
e cachbil chakaja' ja tak cojo in tak moya',
que'ac'ama'to wawe'. 22 Queri' c'a xuban ja
moso ja cani' bixel tre. Ja c'a tok melojto
chic quewa' xbij tre ja rpatrón ri': —Ta',
xenbana' ja cani' xabij chwe pro ja tz'ulbal
c'a c'o na ja mta rajaw, ne' tre. 23 Ja c'a
patrón quewa' xbij chic tre ja moso ri':
—Catmeloj chic jutij pro ja camic natel
chipan ja tinamit chi quicanoxic ja winak,
ne'acanoj pa tak bey chi nimak tak bey
chi co'cojlaj tak bey in ne'acoj pa ch'a'oj
chi puersa nepeti utzc'a chi xquenoji ja
winak pa wochoch, ne'e. 24 Como camic
nbij chewe chi ja winak ja xeban invitar
nabey ni majun nak ta chique xtiyataj ta
tre xtuban ta ja wa'im ja xtinchomij anin.
Queri' xbij ja Jesús chique.
25 Xumaj chi c'a jutij rubey, congana jun
winak etran trij. Arja' xuya' vuelta in
quewa' xbij chique ri':
26 —Xa nak ta ja c'o rgana noc ndiscípulo
rjawaxic chi más na ninrajo' anin chwach ja
rtata' owi rute' owi rxjayil owi chiquewach
tak ralc'wal owi rnimal owi tak ruchak' owi
tak rana'. Rjawaxic chi más na ninrajo'
anin chwach ja nrajo' kaj ri' arja' ruyon.
Ja wi más na nerajo' eje'e' chinwach anin
jari' mta moda xtoc ta ndiscípulo. 27 Xa nak
ta ja npokonaj ntre'el chwij in npokonaj
nutij rpokonal ja cani' nutij rpokonal jun
achi rmajon rijkaxic jun cruz jari' mta moda
xtoc ta ndiscípulo chakaja'. 28 Queri' nbij
chewe como ¿la c'o ta c'a jun chewe xtuban
ta jun nimlaj jay in maquita ntz'abe'e nabey
in numaj rch'obic pan ekal jani' ja pwok

nrajo' utzc'a chi nrotakij ja wi ntzur rmal
chi nuq'uis rbanic ja jay owi mani? 29 Ja c'a
wi matuch'ob chi utz matzij xa ma xticowin
ta xtuq'uis rbanic ja jay in xa ruyon ja
rsimiento'il ja xtutic can. Ja c'a winak
tok xtiquetz'at xtiquemaj ryok'ic canojelal,
30 quewa' xtiquibij ri': —Jala' jun achi le' xu-
maj rbanic ja jay pro ma xcowin ta xuq'uis
ta rbanic, xqueche'e. 31 In jun chic, tac'a jun
rey e rachbil ta lajuj mil soldado in c'o chi ta
c'a jun ja rey ja nurbana' ch'a'oj ruq'uin pro
e veinte mil soldado ec'o ruq'uin. Ja rey ja
xa e lajuj mil soldado ec'o ruq'uin ¿la nuban
ta c'a ch'a'oj ruq'uin ari' ja jun chic rey in
maquita c'a ntz'abe' ari' nabey in numaj
rch'obic ja wi ncowin trij? 32 Ja wi nuch'ob
chi maticowin trij quewa' nuban ri'. Ja tok
c'a c'a nat c'opi wi' ja jun chic rey nerutakel
jule' tajko'm ruq'uin chi nerchomij ruq'uin
utzc'a chi matiqueban ja ch'a'oj. 33 Queri' c'a
rbanic, xa nak ta chewe ja npokonaj nuya'
can nojelal ja c'o ruq'uin jari' mta moda
xtoc ta ndiscípulo.
34 Ja ratz'am buena samaj nuban pro ja
wi xtiyojtaji wi mchita rtzayil ¿nak c'a
nchomarsbex chic rxin ari'? 35 Ja wi queri'
nuban jari' mchita noc wi', mta rsamaj xta-
coj ta pan ulew nixtac'a xtayuj ta ruq'uin
k'ayis como abono pro ja nban chic tre xa
nch'akixel. Bien c'a tewasaj ena'oj trij ja c'a
xinbij chewe ri'. Queri' xbij ja Jesús chique
ja winak.

15

1 Ja c'a molol tak impuesto e cachbil ja
jule' chic winak ja raj'il ajmaqui' neche'xi
eje'e' xetiloc más ruq'uin ja Jesús canojelal
utzc'a chi nquic'axaj nak ja ntajini nbij.
2 Ec'o c'a jule' fariseo e cachbil ja maestro
ja netijon quixin ja winak tre ja ley xin
Dios eje'e' quemaj rtzijoxic ja Jesús: —Jala'
jun achi le' xa ma utz ta ja nuban, taka'an
neruc'ul ja raj'il ajmaqui' in nwa' taka'an
cuq'uin chakaja', xeche'e. 3 Ja c'a Jesús
arja' xumaj rbixic jun c'ambal tzij chique
quewari':
4 —¿La c'o ta c'a jun chewe ec'o ta jun
ciento tak rcarnelo in ntzak ta c'a jun
chique in maquita neruya' can ja noventin-
ueve pa tak k'ayis in maquita nercanoj
chi puersa ja tzaki? 5 Ja tok ncanoy rmal
nch'elejto, congana nquicot rmal. 6 Ja
tok nekaj chi rochoch nutak quisiq'uixic
ja ramigo e cachbil ja rvecino in quewa'
nbij chique ri': —Camic quixquicot wq'uin
como canoy mwal ja ti ncarnelo ja tzaki.
Queri' nbij chique. 7 In queri' c'a nbij anin
chewe chakaja', jun aj'il ajmac tok nuq'uex
rna'oj in nuya' can ja ritzelal jari' más chi
na nequicoti ja rec'o chila' chicaj chwach
ja tok ec'o noventinueve ja re utzlaj tak
winak neche'xi ja mta rjawaxic chique chi
nqueq'uex quina'oj.
8 In jun chic ¿la c'o ta c'a jun ixok
c'o ta lajuj tak pwok ruq'uin in ntzak ta
c'a jun tre in maquita nutzij jun candil
in maquita nuban mes pa jay in maquita
ncanoj chi puersa? 9 Ja tok ncanoy rmal
nutak quisiq'uixic ja ramigo e cachbil ja
rvecino in quewa' nbij chique ri': —Camic
quixquicot wq'uin como canoy mwal ja
npwok ja ntzakon, ne' chique. 10 In queri' c'a
nbij anin chewe chakaja', jun aj'il ajmac tok
nuq'uex rna'oj in nuya' can ja ritzelal jari'
congana nequicoti ja ángel trij xin Dios.
Queri' xbij ja Jesús chique. 11 C'ac'ari' c'o
chic jun ja c'ambal tzij xbij chique quewari':
—C'o jun achi ec'o ca'i' rc'ajol. 12 Peti
ja rcabal, quewa' xbij tre ja rtata' ri': —
Ta', camic tajacha' ja herencia, taya'a' chwe
ja wxin anin, ne' tre. In queri' xuban ja
tatixel, xujach ja herencia chique chi e ca'i'.
13 Ja tok xuban jun ca'i' k'ij xchomarsaj ri' ja
rcabal, xumol ruchi' nojel ja jachon tre. Ja
tok moltaj rmal c'ac'ari' xumajel rubey be
pa jun natlaj tinamit. Ja tok xekaj chipan ja
tinamit xumaj rsachic ja rpwok, xuban xa
nak ta ja c'o rgana chi nuban, xa ma ch'obol
ta xuban tre rsachic. 14 Ja tok sachtaj rmal
ja rpwok nojelal pi c'a jun nimlaj wa'al ja
bar c'o wi' in rmalari' ja tok majtaj rmal
jun nimlaj wa'al. 15 C'ac'ari' be xercanoj
rsamaj ruq'uin jun achi ja c'o chila' chipan
ja tinamit. Ja c'a rachi arja' c'o jun rulew
pa tak k'ayis ja bar erya'on wi' jule' ak,
tri' xutakel wi' ja rala' chi quiyuk'uxic ja
ak. 16 Ja c'a rala' congana majtajnak rmal
wa'al hasta c'o rgana nutij queway ja ak. Ni
majun winak nyo' ta rway. 17 Ja tok ch'obtaj
rmal ja rbanon quewa' xbij kaj pa ranma ri':
—Ja moso ja nesamaj ruq'uin ja nata' e jaru'
la ja sobre queway pro ja ranin inmajtajnak
rmal wa'al. 18 Camic ninmeloj ruq'uin ja
nata' in quewa' nenbij tre ri': —Nata', ja
xinban, xinmacun chwach ja Dios in xin-

makun chawach atat chakaja'. [19] Ja camic
ma yatal chi ta chwe chi xtabij chi ta chwe
chi in ac'ajol, quinacojo' como jun amoso,
nineche' na tre, ne' kaj ja rala'. [20] C'ac'ari'
xumajto rubey, melojto ruq'uin ja rtata'.
Ja c'a tatixel xutz'at pon ja rc'ajol penak
pro c'a c'a nat c'opi wi'. Congana xpokonaj
rwach, c'amc'oj ranim be xerc'ulu', xk'etej
in xtz'ubaj ruchi'. [21] Ja c'a rala' xbij tre
ja rtata': —Nata', ja xinban, xinmacun
chwach ja Dios in xinmacun chawach atat
chakaja'. Ja camic ma yatal chi ta chwe
chi xtabij chi ta chwe chi in ac'ajol, ne' tre.
[22] Pro ja c'a tatixel arja' xersiq'uij ja rmoso in
quewa' xbij chique ri': —Tewasajto ja tziak
ja más na buena jari' newekbej ja nc'ajol.
In jun chic, tecojo' jun nopk'a' chwiruk'a'
in tecojo' rxajab chakaja'. [23] In jun chic,
tec'ama'to ja wacax ja más na chak' chic in
tepoch'o'. Kabana' jun wa'im, kabana' jun
nmak'ij. [24] Queri' ta c'a nkaban como camic
xurkaji ja nc'ajol ja rojer titzaki. Ja xinch'ob
anin camnak chic pro c'a c'as na ek, ne'e ja
tatixel. C'ac'ari' quemaj rbanic ja nmak'ij.

[25] Ja c'a nabey winak arja' benak pa
chenoj. Ja tok melojto xajalal maja'n turkaji
ja chi rochoch ja tok xc'axaj pon chi c'o
jun nimlaj quicotemal majtajnak rbanic.
[26] Xsiq'uij pon jun moso: —¿Nak c'a rbanic
ala' ja nc'waxaj le'? ne' tre. [27] —Camic
melojto ja rachak'. Ja c'a ratata' arja' xutak
rpoch'ic ja wacax ja más na chak' chic.
Queri' xuban como c'a c'as na ja rachak',
ti utz rwach xurkaji, ne'xi rmal ja moso.
[28] Ja tok xc'axaj ja tzij ri' congana yictaj
ryewal rmal, ni mchita wi' rgana noc pa jay.
Rmalc'ari' tok xelto na ja rtata' in xumaj
rbochi'ixic utzc'a chi noc pa jay. [29] Pro
quewa' xbij tre ja rtata' ri': —Bien turkaj
chawe chi anin q'uiylaj juna' insamajnak
awq'uin in chakaja' mta ari' ja maquita
xinnimaj ja xabij chwe chi nban. Pro atat
ni mta wi' ja raya'on ta chwe ja nbanben ta
jun nmak'ij cuq'uin wamigo nixtac'a jun ti
q'uisic' ta. [30] Pro jala' jun ac'ajol le' ja tok
xurkaj wawe' rmal arja' xatakla' rpoch'ic
ja wacax ja más na chak' chic pro makana'
maquita xerq'uisa' can ja rameba'il cuq'uin
itzel tak ixoki'. Queri' xbij ja nabey winak
tre ja rtata'. [31] Ja c'a tatixel quewa' xbij chic
tre ri': —Nc'ajol, atat nij atc'o wi' wq'uin,
awxin atat ja c'o wq'uin pro ni nojelal. [32] Pro
ja camic mta moda ja maquita nkaban jun
nmak'ij, mta moda ja maquita nokquicoti
como camic xurkaji ja rachak' le' ja rojer
titzaki. Ja xinch'ob anin camnak chic pro
c'a c'as na ek, ne'e ja tatixel tre ja nabey
winak. Queri' ja c'ambal tzij ja xbij ja Jesús
chique ja fariseo e cachbil ja maestro.

16

[1] C'ac'ari' c'o jun c'ambal tzij xbij chique
ja rdiscípulo quewari':

—C'o jun achi biyom c'o jun ajsamajel
ruq'uin ja nchajin rxin ja rmeba'il. Xe-
bix tre ja biyom chi ja rajsamajel xa nta-
jini nuq'uis ja rmeba'il, xa ma ch'obol ta
nuban tre, ne'xi. [2] Ja c'a biyom arja' xutak
rsiq'uixic ja rajsamajel in tok xekaji quewa'
xbij tre ri': —Anin xurkaj rbixic wq'uin
chi xa nattajini naq'uis ja nmeba'il. ¿Nak
tre ja tok xaban queri'? Camic tajacha' ja
racuenta nak abanon tre ja nmeba'il como
matinya' chic lugar chawe chi xcatsamaj
chi ta más wq'uin, ne' tre. [3] Ja c'a ra-
jsamajel quewa' xbij kaj pa ranma ri': —
¿Nak nban c'awa' camic como ja npatrón xa
nwasaj chwe ja nsamaj? Como anin mat-
incoch' chic ja xtinban ta samaj ja nrajo'
awachok'ak', in jun chic, xa q'uixbal nna'
ja xtinmaj ta rc'utuxic limosna. [4] Camic
ch'obtaj mwal nak ja nban utzc'a chi ec'oli
ja nec'ulu wxin pa tak cochoch ja tok
mchita nsamaj, ne' kaj. [5] C'ac'ari' xutak
quisiq'uixic ja winak chiquijujunal ja c'o
quec'as ruq'uin ja rpatrón. Ja tok xe'ekaji
quewa' xbij tre jun ri': —¿Jaru' ac'as ruq'uin
ja npatrón? ne' tre. [6] —Anin jun ciento
tonel aceite ja nuc'as, ne'xi rmal ja rajc'as.
Ja c'a rajsamajel xbij tre: —Ji', rwujal ja
rac'as ri', tac'ama'. Camic catz'abe'e, ta-
banla' chic jun ja wuj chanim ri' pro xa
cincuenta tonel aceite ac'as natz'ibaj chic
chipan, ne' tre. [7] C'ac'ari' xbij tre jun chic ja
rajc'as: —¿Jaru' ac'as atat? ne' tre. —Anin
jun ciento quintal trigo ja nuc'as, ne'xi. In
xbij chic tre: —Tac'ama' rwujal ja rac'as
ri'. Tabana' chic jun pro xa ochenta quintal
natz'ibaj chic chipan, ne'e ja rajsamajel
tre. [8] Ja c'a patrón tok xuya' cuenta tre
ja rajsamajel ja ma utz ta xuban quewa'
xbij ri': —Ja rajsamajel le' congana listo ja
xuban chwe, congana rna'oj. Queri' xbij
ja patrón in c'o razón ja tok xbij queri'
como ja winak ja xa ruq'uin ja rwach'ulew

yukul wi' quec'u'x eje'e' congana e listo tre
ja banoj negocio cuq'uin ja cach banol tak
negocio. Más chi na e listo chiquewach
ja ralc'wal Dios ja sakirsan chic quebey.
9 Ja meba'il xin rwach'ulew congana itzelal
nqueban ja winak rmal. Pro camic nbij
chewe, quixoc listo ixix chakaja', tecojo' ja
meba'il xin rwach'ulew pro ja ta neban ixix
tre ne'etobej ta ja c'o rjawaxic chique. Quir-
tari' neban utzc'a tok xtiq'uisi ja meba'il
xin rwach'ulew c'ac'ari' ja rewamigo ja
xe'eto' eje'e' nec'ulu ewxin chila' chicaj pa
tak cochoch ja ni mta wi' q'uisic trij.

10 Ja meba'il xin rwach'ulew wi utz rcojic
neban jari' utz rcojic xteban tre ja meba'il
xin Dios chakaja' ja wi nyataj chewe. Ja
c'a wi xa ma utz ta rcojic neban ja meba'il
xin rwach'ulew jari' xa ma utz ta xteban
tre ja meba'il xin Dios chakaja' ja wi nyataj
chewe. 11 Rmalc'ari' tok nbij chewe, ja wi
xa ma utz ta rcojic ebanon ja meba'il xin
rwach'ulew jari' mta jun c'o ta rconfianza
ewq'uin xtujach ta pan ek'a' ja meba'il xin
Dios. 12 In jun chic, ja wi c'oli ja meba'il xin
rwach'ulew jachon pan ek'a' chi nechajij
pro wi xa ma utz ta rcojic neban jari' mta
jun xtiyo' ta chewe ja herencia xin Dios ja
ni katzij wi' chi ewxin. 13 Jun winak xa nak
ta chi winakil ni majun moda xqueq'ueje'
ta ca'i' rpatrón, ja queri' jun nrajo' in
jun xa itzel nutz'at owi jun nnimaj in jun
matinimaj. In queri' c'a tre chakaja' mta
moda xtiyuke' ta ec'u'x ruq'uin ja Dios in
xtiyuke' chi ta ec'u'x ruq'uin ja meba'il xin
rwach'ulew. Queri' xbij ja Jesús chique ja
rdiscípulo.

14 Ja c'a fariseo eje'e' quic'axaj chakaja'
nojel ja xbij ja Jesús tre ja meba'il.
Rmalc'ari' tok quemaj ryok'ic como eje'e'
chaka benak chi nquiyarij ja meba'il xin
rwach'ulew. 15 Ja c'a Jesús quewa' xbij
chique ri':

—Ixix quewa' ebanic ri', nek'alasaj ewi'
chiquewach ja winak chi congana ix utzlaj
tak winak pro ja Dios arja' bien rotak nak
ja c'o pa tak ewanma. Ec'oli winak ja xa
itzel netz'at rmal ja Dios masqui congana
utz netz'at cumal winak.

****

16 Ja ley xin Dios rachbil ja tz'ibtal can
cumal ja rojer tak profeta xin Dios jari'
ocnak chipan ja tiempo ja tok Juan Bautista
maja'n tumaj ja rsamaj. Pro ja tok xurwila'
ja rtiempo ja Juan Bautista tri' xumajto
wi' rbixic ja gobierno xin Dios in cano-
jel ja winak netajini nquetij quichok'ak'
utzc'a chi ne'oc chipan ari' gobierno. 17 Pro
mta moda ja maquita xtibantaj cumplir
ja ley xin Dios nojelal. Ni ma c'ayew ta
xtichup rwach ja caj in rwach'ulew chwach
ja maquita xtibantaj cumplir jun ti punto
tre ja ley. 18 Jun achi xa nak ta chi achi'al wi
nujach can chijutij ja rxjayil in wi nuc'am
chic jun chic ixok jari' adulterio ja nuban.
In wi c'o jun achi nuc'am jun ixok jachon
can rmal ja rchajil jari' achi adulterio ja
nuban, ne'e ja Jesús chique.

****

19 C'ac'ari' xbij chic chique:

—C'o jun achi biyom, congana buen tak
tziak nucoj ja nimak rjil. K'ij k'ij ni c'o
wi' nimak tak wa'im nuban. 20 In c'o jun
ti meba' c'utul limosna, Lázaro rubi'. Ja
c'a Lázaro arja' xeya' can chuchi' ja xoral
rxin ja biyom. Ja rcuerpo c'o jule' itzel
tak ch'a'c trij pro ni chi jun. 21 Kas nyarij
nutij ja rc'utal tak way ja ntzakel xe' tak
mesa ruq'uin ja biyom. In c'uluto ec'oli tz'i'
ja nebe ruq'uin, nquerak' ja ch'a'c ja c'o
trij. 22 Ja c'a tok q'uiswani cami ja ti meba'
ja c'utul limosna, ruq'uin ja rAbraham
c'amarel wi' cumal ángel ja bar ec'o wi' ja
camnaki' ja quimajon quicotemal. Cami ja
biyom chakaja' in xemuki. 23 Ja c'a tok xuna'
nojoj congana majtajnak rmal ja rpokonal
chipan ja lugar ja bar ec'o wi' ja camnaki' ja
quimajon bis ok'ej. Ja tok ca'y chicaj xutz'at
pon ja rAbraham pro c'a c'a nat c'o wi',
c'oloc ja Lázaro pa rxquin. 24 C'ac'ari' xu-
maj rakic ruchi': —Tapokonaj nwach nata'
Abraham. Tataka'to paki jutz'it ja Lázaro
wq'uin, timu'u'to jun ti rwiruk'a' pa ya'
chi nurxuc'ursaj ja wak' como anin c'o jun
k'ak' wawe' in congana nmajon rtijic pokon
chipan, ne' tre ja rAbraham. 25 Ja c'a rAbra-
ham quewa' xbij tre ri': —Turkaj chawe
nc'ajol, ja tok xatq'ueje' chwach'ulew atat
xattijowi ayon ja rameba'il pro ja c'a Lázaro
arja' xa rpokonal xutij. Pro ja c'a camic
congana qui' chi ruc'u'x ja Lázaro wawe'
pro atat amajon chic rtijic ja rpokonal. 26 In
c'uluto c'o jun nimlaj siwan ya'on chikaco-
jol utzc'a ja wi c'o jun wawe' ja c'o rgana
nk'ax ewq'uin pro maticowini nk'axi owi

c'o jun chewe ixix ja c'o rgana nk'axto
kuq'uin pro maticowini nk'axto chakaja',
ne'xi rmal ja rAbraham. 27 C'ac'ari' xbij
chic tre: —Ja wi queri' rbanic nata', tabana'
jun utzil, tataka'el paki c'a jutz'it ja Lázaro
cuq'uin wach'alal ja rec'o pa rochoch nata'.
28 Como e jo'o' ja wach'alal ja rec'o tri' in
nwajo' nbe ta jutz'it ja Lázaro cuq'uin chi
nerch'obo' chiquewach nak rbanic ja wawe'
utzc'a chi maquepit eje'e' wawe' chakaja'
chipan awa' jun lugar xin tijoj rpokonal ri',
ne' tre ja rAbraham. 29 In bix chic tre rmal
ja rAbraham: —Pro c'o wa'an cuq'uin ja
rtzobal Dios ja tz'ibtal can rmal ja Moisés
in cumal ja jule' chic profeta, tiquiya'a' c'a
quixquin tre ja quitz'iban can eje'e', ne'xi.
30 —Mni nata' Abraham, pro wi c'o jun cam-
nak nelel chiquicojol ja camnaki' in nekaj
cuq'uin jari' nqueq'uex quina'oj, ne' tre.
31 Ja c'a rAbraham quewa' xbij chic tre ri':
—Ja wi matiqueya' quixquin tre ja rtzobal
Dios ja tz'ibtal can rmal ja Moisés in cumal
ja jule' chic profeta jari' ni maqueniman wi'
chakaja' masqui c'o jun camnak xtic'astaj
chiquicojol ja camnaki', ne' tre. Queri' ja
c'ambal tzij ja xbij ja Jesús chique.

17

1 C'ac'ari' xumaj tzij cuq'uin ja rdiscípulo,
quewa' xbij chique ri':

—Ja winak mta moda ja maquita ne-
takchi'ixi chi rbanic ja il mac pro congana
nutij na rpokonal xa nak ta ja ntakchi'in
quixin. 2 Más na mejor nxim jun ca' chi
rukul chanim in neq'uiak pa ya' in njik'i
chwach ja ntakchi'ij jun chique wa' ja yukul
quec'u'x wq'uin. 3 Ja c'a rixix tebana'
cuenta. Ja wi c'o jun ewach'alal xuban
jun itzel chewe, ja neban, tech'a'a' tre, in
wi nc'utuj sachbal rumac chewe tecuyu'.
4 Masqui wuku' mul nuban itzel chewe ja
jun k'ij pro wi wuku' mul nurc'utuj sachbal
rumac chewe jari' ni necuy wi'. 5 Ja c'a
rapóstol quewa' quibij tre ja kajaw Jesús ri':

—Camic naya' ta más ja yukulbal kac'u'x
awq'uin, xeche' tre. 6 Ja c'a kajaw Jesús xbij
chique:

—Ja wi c'o yukulbal ec'u'x wq'uin, wi
nsamaji ja yukulbal ec'u'x ja cani' nuban
jun ti chirwach mostaza nixcowin c'ari'
neban jun nimlaj samaj. Cani' trewa' ja jun
mocaj che' ri', nixcowini nebij tre chi nbok-
tajel rachbil rc'amal utzc'a chi netique'e pa
mar in nixrnimaj.

****

7 Ja wi c'o jun emoso c'a melojto pa chenoj
owi pa yuk'un tak carnelo ¿la quewa' nebij
tre ri': —Catocto, cattz'abe' pa mesa in
catwa'i, la nixche' tre? 8 Ma queri' ta nebij
tre pro ja nebij tre quewari': —Tachomarsaj
ja nti' kaj camic, tacojo' ja ratziak ja xin
ilinem in ninawilij pa mesa. Ja c'a tok
xtincolbej wa'im c'a tokori' xcatwa' atat,
nixche' tre. 9 Ja rilinel wi xuban cumplir
nojel ja xebij tre chi nuban ¿la nemaltioxij
tre? Ja nch'ob anin matemaltioxij tre. 10 Ja
cani' rbanic ja rilinel queri' c'a ebanic ixix
chakaja'. Ja tok xtibantaj cumplir emwal
nojel ja nbij ja Dios chewe chi neban quewa'
tebij ri': —Ajoj ok tak moso. Ja samaj ka-
banon jari' ma favor ta kaban ta tre ja Dios,
ni chi kakul wi' c'o wi' chi kaban, mta kak'a'
tre ja xtimaltioxij ta chake, quixche'e, ne'e
ja Jesús chique ja rdiscípulo.

****

11 C'ac'ari' xumaj chic jutij rubey, benak
pa Jerusalén. Ja bey xuc'am jari' ja nk'ax pa
mojon rxin ja ca'i' departamento Samaria
in Galilea. 12 Ja tok xoc chipan jun tinamit
ec'o lajuj achi'i' quec'ul qui' ruq'uin. Ja c'a
rachi'i' eje'e' emajtajnak rmal ja ritzel tak
ch'a'c chewi' tok c'a c'a nat xepe'eto wi'
ruq'uin ja Jesús. 13 Quemaj rakic quechi' trij:

—Tapokonaj kawach Maestro Jesús,
xeche' tre. 14 Ja c'a Jesús tok xerutz'at
quewa' xbij chique ri':

—Jix, jec'utu' ewi' chiquewach ja sacer-
dote, ne' chique. Xebe, kas c'a quimajon
bey ja tok xetzuri, mchita ja ritzel tak
ch'a'c chiquij. 15 C'o c'a jun chique ja tok
xutz'at chi tzuri meloji, congana nuban
xumaj rya'ic ruk'ij ja Dios. 16 Ja tok xekaj
ruq'uin ja Jesús xuque' chwach, tique'e in
congana xmaltioxij tre. Aj Samaria ja rachi.
17 Ja c'a Jesús xbij:

—¿La ma e lajuj ta c'a ja xetzuri? ¿Bar c'a
ec'o wi' ja beleje' chic? 18 ¿La xa ruyon awa'
ja rachi ri' ja melojto chi nurya'a' ruk'ij ja
Dios? Makana' kach aj Israel ta c'a, ne'e.
19 C'ac'ari' xbij tre ja rachi:

—Camic catyictaji, utz chic natbe. Ja
yukulbal ac'u'x wq'uin jari' xattzursani, ne'
tre.

****

20 Ja c'a fariseo eje'e' c'oli quic'axaj tre
quewari':
—¿Nak k'ij xtoqui ja gobierno xin Dios?
xeche' tre. Ja c'a Jesús quewa' xbij chique
ri':
—Ja gobierno xin Dios jari' matatz'at
ruq'uin awach. 21 Ja winak mta moda
xtiquibij ta chi: —Tetz'ata' mpe', wawe' c'o
wi' ja gobierno xin Dios ri', xqueche' ta, owi
—Tetz'ata' mpe', quela' c'o wi' ja gobierno
xin Dios le', xqueche' ta chakaja'. Queri'
nbij chewe como kas mpe' bien tech'obo',
ja gobierno xin Dios jari' c'o chic checojol
camic, ne'e ja Jesús chique ja fariseo. 22 Ja
c'a chique ja rdiscípulo quewa' xbij ri':
—Ja c'a rixix nerila' na jun k'ij ja tok
congana egana xtutz'at chic jutij jurata
ewach ruq'uin ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic
cuq'uin ja winak pro jari' matetz'at chic.
23 Ec'oli winak ja quewa' xtiquibij chewe ri':
—Tetz'ata' mpe', wawe' c'o wi' ja Cristo ri',
xqueche' na chewe, owi —Tetz'ata' mpe',
quela' c'o wi' ja Cristo le', xqueche' na
chewe chakaja'. Pro ja tok queri' xtiquibij
chewe maxta quixbe cuq'uin, maxta quix-
tre'el chiquij. 24 Queri' nbij chewe como
cani' nuban ja cayipa' tok nuq'uiak ri' chi-
caj chaka bar ta tri' ntz'a̱t wi' in queri' c'a
tre chakaja' ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic
cuq'uin ja winak, ja tok xtipi chic jutij
wawe' chwach'ulew jari' mta bar ta tri' ja
maquita ntz'a̱t wi'. 25 Pro ja Ralc'walaxel
rjawaxic chi congana nutij na ja rpokonal
nabey, rjawaxic chi ntzelax na nabey cumal
ja winak ja rec'o chipan awa' tiempo ja
rokc'o wi' ri'. 26 Ja cani' bantaji ja pa rtiempo
ja Noé ojer queri' c'a xtibantaj chic chakaja'
ja tok xtipi chic jutij wawe' chwach'ulew ja
Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak.
27 Como ja winak ja pa rtiempo ja Noé xa
banoj tak wa'im ne'ocla' wi' il in banoj tak
c'ulbic in nijawari' quimajon rbanic ja tok
xoqui ja Noé chipan ja nimlaj lancha. Chaka
c'a jalal tok peti ja nimlaj k'ekaljab chiquij,
congana lawulo' ban chique rmal ja ya' in
xejik'i canojelal. 28 In queri' bantaji chakaja'
ja pa rtiempo ja Lot. Ja winak xa banoj
tak wa'im ne'ocla' wi' il, xa lok'oninem in
c'ayinem nqueban, xa ticoj tak tijco'm owi
banoj tak jay xa nijawari' ja benak quec'u'x
trij chi rbanic. 29 Pro ja tok xelto ja Lot
chipan ja tinamit Sodoma jari' mismo k'ij
c'oli kajto chicaj cani' k'ol rmajon c'atem,
xercamsaj ja winak ja rec'o can chipan ja
tinamit pro ni canojelal. 30 Ja cani' queban ja
winak ja pa rtiempo ja Lot queri' c'a quima-
jon rbanic ja winak chakaja' ja tok xtipi chic
jutij wawe' chwach'ulew ja Ralc'walaxel ja
xoc alaxic cuq'uin ja winak. 31 Ja c'a tok xter-
ila' ja k'ij ja xtipi chi wi' ja Ralc'walaxel ja wi
ec'oli chewe ja rec'o parwi' terraza tri' in wi
c'oli ja quimeba'il pa jay mejor que'anmaji,
ma quekajpi chi ta pa tak cochoch chi
rlasaxic ja quimeba'il. Ja wi ec'oli chewe
ja rec'o pa tak chenoj tri' mejor que'anmaji
chakaja', ma quemelojpi chi ta pa tak co-
choch. 32 Bien turkaj chewe ja xuban ja
rxjayil ja Lot. 33 Xa nak ta ja npokonaj nuya'
can ja rc'aslemal jari' matuwil c'ari' ja ut-
zlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij. Pro xa nak
ta ja matipokonaj nuya' can ja rc'aslemal
jari' nuwil ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic
trij. 34 Anin nbij chewe, ja tok xtipi chic ju-
tij wawe' chwach'ulew ja Ralc'walaxel ec'o
ca'i' ja rewarnak chwa ch'at tri' chak'a',
jun xtic'amarel rmal in jun xticanaj can.
35 Ec'o ca'i' ixoki' ja xa jun ec'o wi' quimajon
que'em tri', jun xtic'amarel in jun xticanaj
can. 36 Ec'o ca'i' achi'i' ja xa jun ec'o wi' pa
chenoj tri', jun xtic'amarel in jun xticanaj
can, ne' chique.
37 —¿Bar c'a tri' nbantaj wala' ja nabij le'?
xeche' tre. Ja c'a Jesús xbij chique:
—Ja juicio puersa nkajto na ja cani' nque-
ban ja c'uch, xa bar ta tri' c'o wi' ja camnak
tak cuerpo tri' nekajto wi'. Queri' xbij ja
Jesús chique ja rdiscípulo.

18

1 C'ac'ari' c'o jun c'ambal tzij xbij chique
ja nc'utbej chiquewach chi c'o rjawaxic
chique chi ni matiquitanba' wi' rbanic ja
roración, rjawaxic chi maticapuj quec'u'x.
2 Quewa' ja c'ambal tzij ja xbij chique ri':
—C'o jun juez c'o pa jun tinamit, arja'
matixbej ri' chwach ja Dios in nixtac'a
nxbej ta ri' chiquewach winak chakaja'.
3 C'o c'a jun ixok chipan ja tinamit ti
malca'n, arja' c'o jun ja rmajon rbanic
ch'a'oj ruq'uin. Ja c'a ti malca'n tri' tri'
ni nekaj wi' ruq'uin ja juez nerc'utuj ja
rto'ic tre chi nto̱ pa ruk'a' ja nbano ch'a'oj
ruq'uin. 4 Ja c'a juez c'o jun tiempo ja ni
ma xuto' ta wi' ja ti malca'n pro ja tok

q'uiswani quewa' xbij kaj pa ranma ri': —
Masqui matinxbej wi' chwach ja Dios in
nixtac'a nxbej ta wi' chiquewach winak
chakaja' 5 pro como ni matel wi' wq'uin
ala' jun ixok le' mejor nto' na pa ruk'a' ja
nbano ch'a'oj ruq'uin. Ja c'a wi matinto'
maxla ni maquinruya' can wi' in xa noc'o
nuc'u'x pa ruk'a', ne' kaj ja juez. Queri'
nbij ja c'ambal tzij. 6 Bien teya'a' cuenta
tre ja xbij ja juez. Arja' ma utzlaj juez ta
pro xbij chi nuto' na ja ti malca'n. 7 Pior
c'a ja Dios ¿la maqueruto' c'ari' ja tinamit
ja rercha'on ja netajini nquic'utuj quito'ic
tre chi pa k'ij chi chak'a'? ¿La nuya'
tiempo tre ja quito'ic? 8 Anin nbij chewe
chi neruto' chanim. Pro ja Ralc'walaxel ja
xoc alaxic cuq'uin ja winak, ja tok xtipi chic
jutij wawe' chwach'ulew ¿la c'a ec'o na c'a
winak tri' ja c'o yukulbal quec'u'x ruq'uin?
Queri' xbij ja Jesús chique ja rdiscípulo.

****

9 Ec'o c'a jule' winak ja xa cuq'uin eje'e'
mismo yukul kaj wi' quec'u'x queyon, con-
gana e utzlaj tak winak ja nquech'ob kaj
in xa itzel nequetz'at ja jule' chic winak.
Ja c'a Jesús c'o jun c'ambal tzij xbij chique
quewari':
10 —Ec'o ca'i' achi'i' queban jutij xebe
chipan ja nimlaj templo xin Dios chi rbanic
ja roración. Jun, fariseo ocnak wi', ja c'a
jun chic arja' molol impuesto. 11 Ja c'a tok
xe'ekaj chipan ja templo ja fariseo arja'
pe'i in xumaj rbanic jun oración pro xa
ya'bal ruk'ij arja' xuban kaj ruyon, quewa'
ja roración ja xuban ri': —Anin nmaltioxij
chawe Dios ja ma in junan ta cuq'uin ja jule'
chic achi'i' cani' chique alak'oma' in chique
ja matiquinimaj ja ley in chique ja nebano
rij tak quewi' ja quixjayilal. Nmaltioxij
chawe chakaja' ja ma in junan ta ruq'uin
ala' jun achi ja molol impuesto le'. 12 Anin
ca'mul ayuno nban ja jujun semana, in jun
chic, nojel ja meba'il ja noc pa nuk'a' nlasan
ja ndiezmo tre in nya'on chawe. Queri' xbij
ja fariseo. 13 Ja c'a molol impuesto arja' c'a
c'a nat q'ueje' pon wi', tique'e, nixtac'a ca'y
ta chicaj. Xumaj c'a jun nimlaj bis, quewa'
ja roración ja xuban ri': —Tapokonaj nwach
Dios como anin xa in jun aj'il xa in jun
ajmac. Queri' xbij ja molol impuesto. 14 Ja
camic nbij chewe, ja molol impuesto arja'
meloj chi rochoch, utz chic ntz'at rmal ja
Dios, ma ja ta ja fariseo ja utz tz'ati. Queri'
c'a rbanic como xa nak ta chi winakil ja
xtuya' kaj ruk'ij ruyon jari' xtikajsax na. Ja
c'a wi naban tino'y jari' xtiya' na ak'ij, ne'e
ja Jesús chique ja winak ja xa ya'bal quek'ij
eje'e' nqueban kaj queyon.

****

15 Ec'o c'a jule' tak yaqui'a' xec'amarel
ruq'uin utzc'a chi nuya' ruk'a' pa quewi'.
Pro ja rdiscípulo eje'e' xequich'olij ja
rec'amyonel quixin. 16 Ja c'a Jesús arja'
xeruc'ul ja tak yaqui'a', quewa' xbij ri':
—Teya'a' lugar chique ja tak ac'ala' quepi
na wq'uin, maxta ma teya' ta lugar chique
como ja winak ja re'ocnak e cani' tak ac'ala'
quixin c'a eje'e' ari' ja gobierno xin Dios.
17 Anin ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', xa
nak ta ja matuban tino'y chi rnimaxic ja
gobierno xin Dios ja cani' nuban jun ac'al
jari' nixtac'a xtoc ta chipan ja gobierno xin
Dios, ne'e.

****

18 C'o c'a jun achi nim ruk'ij, quewa' xbij
tre ja Jesús ri':
—Maestro, atat congana at utzlaj achi.
¿Nak nban utzc'a chi nyataj chwe ja utzlaj
c'aslemal ja mta q'uisic trij? ne' tre.
19 —¿Nak tre tok nabij chwe chi in utzlaj
achi? Xa jun ja utz, jari' Dios. 20 Atat awotak
ja mandamiento xin Dios ja tz'ibtal can
quewari': —Ma taban ta rij rwi' awixjayil
owi awachajil, ma taban ta camíc, ma taban
ta alak', ma taya' ta testigo'il ja ma katzij
ta in que'animaj atata' ate' chakaja'. Queri'
nbij ja rtzobal Dios, ne'xi ja rachi rmal ja
Jesús.
21 —Jala' ja nabij le' ni nmajonto wi' rni-
maxic tok c'a in tino'y na, ne' chic ja rachi.
22 Ja c'a Jesús tok xc'axaj ja xbij ja rachi
quewa' xbij chic tre ri':
—Pro c'a c'o na ja ma abanon ta. Tac'ayij
can nojel ja c'ol awq'uin, ja c'a rjil taya'a'
can chique ja tak meba'i'. Ja wi queri' naban
jari' c'oli ja meba'il ja nyataj na chawe chila'
chicaj. Ja tok xtibantaj amwal ja c'a xinbij
chawe ri' catmelojto c'a wq'uin in cattre'el
chwij, ne' tre. 23 Ja c'a rachi tok xc'axaj
ja bix tre rmal ja Jesús xumaj jun nimlaj
bis como congana jun nimlaj meba'il ja
c'o ruq'uin. 24 Ja c'a Jesús tok xutz'at chi
congana nbisoni quewa' xbij ri':

—Ja biyoma' congana c'ayew chique chi
ne'oc chipan ja gobierno xin Dios. 25 Tzuc'a
tre jun nimlaj chicop cani' tre jun camello,
arja' congana c'ayew chi noc'o pa rchak jun
bak diso'mbal pro jari' ma c'ayew ta chwach
ja noqui jun biyom chipan ja gobierno xin
Dios, ne'e ja Jesús. 26 Ja c'a xec'axan rxin
quewa' quibij tre ri':

—Jun biyom wi c'ayew chi noc chipan
ja gobierno xin Dios ¿echinatak c'ari' ja
newilowi ja totajem xin Dios? xeche' tre.
27 Ja c'a Jesús xbij chique:

—C'o je'e ja c'ayew rbanic chiquewach ja
winak pro ja chwach Dios ma c'ayew ta, ne'
chique. 28 Ja c'a Pedro arja' xbij tre:

—Ja c'a chake ajoj, nojel ja c'o kuq'uin
kaya'on can, okocnak adiscípulo, nij oktran
wi' chawij, ne' tre. 29 Ja c'a Jesús quewa' xbij
chique ri':

—Ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', ja
winak xa nak ta chi winakil ja wi c'oli
quiya'on can cani' tre cochoch owi cani'
chique quitata' quete' owi cani' chique
quinimal owi quechak' owi cana' owi cani'
chique quixjayilal owi calc'wal, ja c'a wi
rmal ja gobierno xin Dios ja tok quiya'on
can 30 jari' más chi na q'uiy ja xtiyataj na
chique wawe' chwach'ulew chwach ja cani'
quiya'on can. In chakaja' ja tok xterila' ja
jun chic tiempo ja xtipi na c'o jun utzlaj
c'aslemal ja xtiyataj na chique ja mta q'uisic
trij. Queri' xbij ja Jesús chique.

****

31 C'ac'ari' xeryonaj ri' cuq'uin ja cablajuj
apóstol in quewa' xbij chique ri':

—Bien tec'waxaj ja xtinbij chewe ri',
camic okbenak pa Jerusalén. Tri' nbantaj
wi' cumplir nojel ja tz'ibtal can cumal ja
rojer profeta xin Dios tre ja Ralc'walaxel
ja xoc alaxic cuq'uin ja winak. 32 Como ja
Ralc'walaxel arja' njach na pa quek'a' ja
winak ja ma e aj Israel ta, nyok' na, ntz'uj
na, nchubax na rpalaj. 33 C'ac'ari' xtiquira-
paj. Ja tok xtiraptaj cumal nquicamsaj, in
chi rox k'ij nc'astaj rwach, ne' chique. 34 Ja
c'a rapóstol eje'e' nixtac'a ch'obtaj ta jutz'it
cumal ja jule' tzij ri', xa wawan chiquewach,
ma xoc ta pa tak quixquin.

****

35 Xajalal maja'n que'ekaji ja Jesús chipan
ja tinamit Jericó ja tok c'o jun achi ti moy
xuwil, tz'ubul chi' bey, rmajon rc'utuxic
limosna chique winak. 36 Ja c'a ti moy tok
xc'axaj chi congana jun winak nek'axi pa
bey quewa' xbij ri':

—¿Nak c'a nbani? ne' chique.

37 —Peti ja Jesús ja raj Nazaret, ne'xi
cumal ja winak. 38 C'ac'ari' xumaj rakic
ruchi':

—Jesús, atat ja rat Ralc'wal can ja rojer
rey David, tapokonaj jutz'it nwach, ne'e.
39 Ja c'a winak ja renabeyali pa bey eje'e'
quemaj rch'olixic:

—Xa jun catq'ue wi', ma tarak ta achi',
ne'xi ja ti moy. Pro arja' xa más chi na xurak
ruchi' trij ja Jesús:

—Atat ja rat Ralc'wal can ja rojer rey
David, tapokonaj jutz'it nwach, ne' chic
jutij tre. 40 Ja c'a Jesús arja' pe'i, xutak
rsiq'uixic ja ti moy. Ja tok xekaji ja ti moy
ruq'uin quewa' xbij tre ri':

41 —¿Nak nawajo' chwe chi nban chawe?
ne' tre.

—Wajaw, ja nwajo' chawe chi njaktaj ta
nwach, ne'xi rmal ja ti moy.

42 —Camic catca'yi. Ja yukulbal ac'u'x
wq'uin jari' xattzursani, ne'e ja Jesús tre.
43 Chaka maril tok bitaj queri' tre ni jaktaji
chanim ja rwach, tre'el trij ja Jesús, con-
gana nuya' ruk'ij ja Dios. Ja c'a winak tok
quetz'at ja milagro ja bantaji eje'e' quemaj
rya'ic ruk'ij ja Dios chakaja'.

19

1 C'ac'ari' xe'oqui ja Jesús chipan ja tina-
mit Jericó in quemaj k'axem chipan. 2 C'o
c'a jun achi biyom, Zaqueo rubi', arja' jefe
quixin ja rach tak molol impuesto. 3 Ja
c'a Zaqueo arja' congana xutij ruk'ij nak
nuban utzc'a chi nutz'at rwach ja Jesús
pro maticowini como xa ti co'l rkan in
c'uluto congana e q'uiy ja winak. 4 Ja xuban,
c'amc'ol ranim be, nabeyaji, xejote' parwi'
jun che' utzc'a chi nutz'at rwach ja Jesús
como ja Jesús c'o rjawaxic tre chi tri' nk'ax
wi'. 5 Ja c'a Jesús tok xekaj tri', xutz'at nojoj
ja Zaqueo parwi' ja che' in quewa' xbij tre
ri':

—Catkajto alnak Zaqueo como anin
puersa nineq'ueje' awq'uin pan awochoch
chipan awa' jun k'ij ja rokc'o wi' ri', ne'
tre. 6 Ja c'a Zaqueo kajto alnak, xuc'ul ja
Jesús pa rochoch pro congana nquicoti. 7 Ja
c'a winak tok quetz'at chi xoqui ja Jesús

pa rochoch jun molol impuesto c'ac'ari'
quemaj rtzijoxic canojel:
—Xa pa rochoch jun aj'il ajmac nq'ueje'
wi', xeche'e. 8 Ja c'a Zaqueo arja' pe'i in xbij
tre ja kajaw Jesús:
—Ja camic Wajaw, c'a xinch'ob chi ca'i'
nban tre ja nmeba'il in nsipaj nic'aj chique
ja tak meba'i'. In jun chic, c'o je'e ja xoc'o
rwi' ja rimpuesto ja xinc'utuj chique ja
winak pro ja camic can nmeloj quiji' chiq-
uitakari' ja cani' nwalak'an chique, ne'e ja
Zaqueo. 9 Ja c'a Jesús quewa' xbij tre ri':
—Ja camic xawil ja totajem xin Dios
e awachbil ja rec'o pan awochoch como
atat at ralc'wal can ja rAbraham chakaja'.
10 Xattotaji como ja Ralc'walaxel ja xoc
alaxic cuq'uin ja winak arja' penak chi
quicanoxic ja winak ja retzaknak chipan ja
il mac utzc'a chi nquewil ja totajem xin
Dios.

****

11 Ja c'a winak eje'e' quimajon rc'axaxic
nak ja ntajini nbij ja Jesús. Ja c'a Jesús
como xa chinakaj ja tinamit Jerusalén c'o
chi wi' in como ja winak nquech'ob chi
xajalal maja'n toqui ja gobierno xin Dios
rmalc'ari' ja tok xbij jun c'ambal tzij chique
quewari':
12 —C'o jun achi nim ruk'ij arja' be chipan
jun chic nación ja nat c'o wi' utzc'a chi
nj̱achto pa ruk'a' ja gobierno, nocto rey. Ja
tok xtijachtaji ja gobierno pa ruk'a' c'ac'ari'
nmelojpi chic jutij. 13 Ja tok maja'n tibe ec'o
lajuj chique ja rmoso xersiq'uij, xujach can
jalal pwok pa quek'a', jujun ja pwok xuya'
chique chiquijujunal in quewa' xbij chique
ri': —Temajel rsamajixic ja npwok in ni ta
emajon wi' rsamajixic ja tok xquinpi chic
jutij, ne' chique. 14 Pro ja rachi arja' xa itzel
ntz'a̱t cumal ja rach aj tinamit rmalc'ari'
tok eje'e' quetakel rbixic chipan ja nación
ja bar xtijachto wi' pa ruk'a' ja gobierno:
—Ajoj ni majun kagana ruq'uin ala' ja jun
achi le' chi xtoc ta rey pa kawi', xeche'el.
15 Ja tok q'uiswani melojto ja rachi, ocnakpi
chic rey. Xutak quisiq'uixic ja moso ja rja-
chon can pwok pa quek'a' como c'o rgana
nrotakij jani' quich'econ chic trij ja pwok
chiquijujunal. 16 Pi jun ja moso: —Wajaw, ja
pwok ja xajach can pa nuk'a' lajuj chiqui-
takari' xinch'ec can trij ja cani' xajach can
chwe, ne' tre ja rey. 17 Ja c'a rey quewa' xbij
tre ri': —Utz xaban tre ja samaj, atat at jun
utzlaj moso, janila naban cumplir ruq'uin
ja rasamaj. Xa ti ma nim ta ja xinya' can
chawe pro xaban cumplir. Rmalc'ari' tok
lajuj tinamit ja ncoj chic pan ak'a' camic
chi natoc k'etol tzij parwi', ne' tre. 18 Pi chi
c'a jun ja moso: —Wajaw, ja pwok ja xajach
can pa nuk'a' jo'o' chiquitakari' xinch'ec
can trij ja cani' xajach can chwe, ne' tre ja
rey. 19 —Atat chakaja', jo'o' tinamit ja ncoj
chic pan ak'a' camic chi natoc k'etol tzij
parwi', ne'e ja rey tre. 20 C'o c'a jun ja moso
peti in quewa' xbij tre ja rey ri': —Ji' apwok
ri' wajaw. Ja tok xajach can chwe xinxim
chipan jun ti su't in ni chipan wi' nc'olon
wi' camic. 21 Queri' xinban tre como anin
xa nxbej wi' chawach como at jun achi at
c'a'n. Atat xa ch'ecoj natocla' wi' il pro ni
majun samaj naban, ne' tre. 22 Ja c'a rey
xbij tre: —Atat xa at jun itzel moso. Ja tzij
ja c'a xabij kaj le' jala' nk'etbej tzij chawij
camic. Ja wi awotak chi in c'a'n, wi awotak
chi xa ch'ecoj ninocla' wi' il in majun samaj
nban 23 ¿nak c'a tre tok ma xaya' ta ja npwok
pa banco? Ja wixta queri' xaban, ja c'a
tok xinpeti jach ta c'ari' ja npwok chwe
rachbil ta ral, ne' tre ja moso. 24 Ec'o c'a jule'
ajsamajela' ja repa'loc pa rxquin, quewa'
xbij chique ri': —Camic temaja' tre ja pwok,
teya'a' chic tre ja c'ayon lajuj, ne' chique.
25 —Pro kajaw, jari' c'o chic lajuj ruq'uin,
ne'x cumal. 26 —Ja c'a camic nbij chewe chi
canojel ja winak ja c'o je'e yatajnak chique,
eje'e' nyataj na más chique. Pro ja c'a winak
ja mta yatajnak chique pro nquech'ob chi
c'oli jari' nlasax chique. 27 Ja c'a winak
ja xa itzel ninquetz'at ja mta quigana chi
xinoc rey pa quewi' que'ec'ama'to camic,
ni chinwach que'ecamsaj wi', ne'e ja rey
chique ja rajsamajela'. Queri' ja c'ambal tzij
ja xbij ja Jesús chique ja winak.

****

28 Ja c'a tok bitaj rmal c'ac'ari' xuma-
jel chic jutij rubey be pa Jerusalén, arja'
nabeyaj chiquewach ja winak. 29 Ja tok
xe'ekaj chinakaj ja ca'i' tinamit Betfagé
in Betania ja bar c'o wi' ja jayu' rbina'an
Rjayu'al Olivo ec'o ca'i' chique ja rdiscípulo
xerutak 30 in quewa' xbijel chique ri':
—Jix ja pa tinamit le', chila' newil wi'
jun ti bur ximili ja ni mta wi' jutij tz'ulben
ta cumal winak. Tequira'to in tec'ama'to.

31 Ja wi c'oli nak xtibin chewe: —¿Nak tre
tok nequir ja ti bur? wi xtiche' chewe,
quewa' xtebij tre ri': —Ja kajaw nc'atzin tre,
quixche' tre. Queri' xbijel ja Jesús chique.
32 Ja c'a ca'i' discípulo ja xetak̲el eje'e'
xebe in tok xe'ekaji ni queri' xeli ja cani'
bixel chique rmal ja Jesús. 33 Kas c'a quima-
jon rquiric ja ti bur ja tok xek'ilox cumal ja
rajaw:
—¿Nak tre tok nequir ja ti bur le'?
xeche'x cumal.
34 —Ja kajaw nc'atzin tre, xeche' chique.
35 C'ac'ari' quec'amto ja ti bur. Ja quitziak
jari' quiwekbej, quitz'uba' ja Jesús trij 36 in
xumaj binem. Ja c'a winak eje'e' quiso-
cla' ja quitziak pa rubey ja Jesús. 37 Ja c'a
tok xa nakaj ec'o chi wi' tre ja tinamit
Jerusalén ja bar nxule' wi' ja bey chwach ja
Rjayu'al Olivo canojel ja discípulo quemaj
rakic quechi' rumac ja quicotemal, congana
quemaj rya'ic ruk'ij ja Dios rmal nojel ja
nimak tak milagro ja quitz'aton, 38 quewa'
nquibij ri':
—Bendecido ja Rey ja penak pa rubi' ja
kajaw Dios. Ja camic congana quicotemal
c'o chila' chicaj, janila ntajini nya̲' ruk'ij ja
nimlaj Dios, queri' nquibij.
39 Ec'o c'a jule' fariseo chiquicojol ja
winak quewa' quibij tre ja Jesús ri':
—Maestro, tabij chique ja radiscípulo chi
nquicajba', xeche' tre.
40 —Camic nbij chewe, ja wi eje'e' nqui-
tanba' rya'ic nuk'ij ja c'a rabaj jari' puersa
xtumaj rya'ic nuk'ij, ne'e ja Jesús chique ja
fariseo.

****

41 Xc'a jani' xenakajin más tre ja
Jerusalén. Ja c'a Jesús tok xutz'at pon ja
tinamit xumaj ok'ej rmal, 42 quewa' xbij ri':
—Ja rix aj Jerusalén, congana ta qui'il
ja wixta nch'obtaj emwal ixix chakaja' bar
newil wi' ja quicotemal xin Dios ja ntzu-
juj chewe chipan awa' jun k'ij ja rokc'o
wi' ri'. Pro ja camic matich'obtaj emwal
como xa wawan chewach. 43 Congana nin-
bison emwal como nerila' na jun tiempo
ja tok xquepi chewij ja rec'ulel. Ja c'a
tok xque'urkaji nqueyic na jun nimlaj tabia
trij ja tinamit xin banbal ch'a'oj, nquisu-
tij qui' chewij, nquitz'apij ja bey noje-
lal utzc'a chi maquixcowini nixanmajel.
44 Nquikajsaj na pa tok'ulew ja tinamit pro
ni chi jun, congana lawulo' nqueban chewe
ja rixc'o chipan, nixtac'a c'o ta jun jay
ja maquita nqueyoj. Queri' c'a ja xtiban
chewe como xa matich'obtaj emwal chi ja
Dios xurq'ueje' ewq'uin chi eto'ic. Queri'
xbij ja Jesús.

****

45 Ja c'a tok xekaj chipan ja tinamit
Jerusalén xoc chipan ja nimlaj templo xin
Dios in xumajto quilasaxic ja winak ja
rec'o chipan ja quimajon c'ayinem e cachbil
chakaja' ja quimajon lok'oj tak nakun. 46 In
xbij chique:
—Ja rtzobal Dios quewa' tz'ibtal chipan
ri': —Ja wochoch anin jari' banbal oración,
ne'e ja Dios tre ja rtemplo pro ja rebanon
ixix tre xa jun lugar ja bar neq'ueje' wi'
alak'oma', ne'e ja Jesús chique.
47 K'ij k'ij ni nertijoj wi' ja winak chipan ja
templo. Pro ja c'a maestro ja netijon quixin
ja winak tre ja ley xin Dios e cachbil ja jefe
quixin sacerdote eje'e' quemaj rcanoxic rij
rwach nak nqueban tre chi nquicamsaj.
48 Pro ni maticanoy wi' cumal nak nque-
ban tre como ja winak congana nqueya'
quixquin tre pro ni canojelal.

20

1 Kas c'a rmajon quitijoxic ja winak tre
ja utzlaj tzij ja rc'amonto totajem xin Dios
ja tok xe'urkaji ja jefe quixin sacerdote
e cachbil ja maestro ja netijon quixin ja
winak tre ja ley xin Dios e cachbil chakaja'
ja principali' xin tinamit. 2 Quewa' quibij tre
ri':
—Tabij c'a chake ¿nak atocnak wi' chewi'
tok amajon rbanic nojel awa' ja kamajon
rtz'atic in nak yoyon chawe chi naban?
xeche' tre.
3 —Anin chakaja' c'oli ja nc'waxaj chewe.
Camic tebij chwe, 4 ja Juan Bautista ¿nak yo'
tre ja rsamaj chi neruban bautizar ja winak,
la ja' Dios ja c'o chila' chicaj ja yo' tre owi xa
winak? xeche'xi rmal ja Jesús. 5 Ja c'a reje'e'
quemaj tzij chibil tak qui':
—Ja wi xtikabij tre chi Dios yo' tre, arja'
nbij chake: —Ja wi queri' ¿nak c'a tre tok
ma xenimaj ta? ne' ala' chake. 6 In wi
xtikabij tre chi xa winak xeyo' tre jari' xa
nokquicamsaj tz'an abaj ja winak como ja
chiquewach eje'e' ja Juan arja' jun profeta
xin Dios, xeche'e. 7 In quibij tre ja Jesús:

—Ma kotak ta nak yo' tre, xeche' tre.
8 —In nixtac'a anin ta chakaja' xtinbij ta
chewe nak inocnak wi' chi nmajon rbanic
nojel awa' ja remajon rtz'atic, ne'e ja Jesús
chique.

****

9 C'ac'ari' xumaj rbixic jun c'ambal tzij
chique ja winak quewari':
—C'o jun achi c'o jun rchenoj, uva rticon
chwach, xuya' pa kajonem chique jule' aj-
chonla'i' in be chipan jun tinamit congana
nat in tri' q'ueje' wi' jun tiempo. 10 Ja tok
xerila' ja tiempo ja nwachin wi' ja rtijco'm,
arja' c'o jun rmoso xutakel cuq'uin ja raj-
chonla'i' chi nerc'ama' ja renta. Ja raj-
chonla'i' tok xekaji ja moso cuq'uin quesoc
in tok melojto ni majun nak ta queya'pi
tre. 11 Ja c'a rajaw chenoj c'o chi na jun
rmoso xutakel cuq'uin in tok xekaj chic
ari' jun cuq'uin quesoc chakaja', ni lawulo'
quebanpi tre in tok melojto ni majun nak
ta queya'pi tre. 12 Ja c'a rajaw chenoj xu-
takel chi na jun in tok xekaj cuq'uin con-
gana pokon queban chic ari' tre chakaja'
in queminto. 13 Ja tok q'uiswani quewa'
xbij ja rajaw chenoj ri': —¿Nak nban c'awa'
camic? Como c'o jun nc'ajol ja congana
nwajo' jari' ntakel chic cuq'uin. Ja tok
xtiquetz'at chi nc'ajol matzij xtiqueban re-
spetar, ne'e. 14 Pro ja rajchonla'i' ja tok
xekaji ja ralc'walaxel cuq'uin quewa' quibij
chibil tak qui' ri': —Jala' jun achi le' noc
na pa ruk'a' ja rulew ri' como herencia.
Camic kacamsaj utzc'a chi pa kak'a' ajoj noc
wi' ja herencia rxin, xeche'e. 15 C'ac'ari'
quiwasajto chipan ja chenoj in quicamsaj.
Queri' nbij ja c'ambal tzij, ne'e ja Jesús
chique. C'ac'ari' xbij chic chique: —Camic
tebij c'a chwe, ja rajaw chenoj ¿nak nuban
c'ari'? 16 Ja nuban, arja' npeti ne'urcamsaj
ja rajchonla'i', ja c'a rchenoj nuya' chic jutij
pa kajonem chique jule' chic ajchonla'i', ne'
chique. Ja c'a winak tok quic'axaj ja xbij ja
Jesús quewa' quibij tre ri':
—Ja c'a xabij kaj le' congana c'ayew,
maquita xtibantaj cumplir, xeche' tre. 17 Ja
c'a Jesús kas xertz'elwachij in quewa' xbij
chique ri':
—¿Nak moda ja maquita xtibantaj
cumplir como quewa' tz'ibtal can chipan
ja rtzobal Dios ri': —Ja banol jay c'o jun
abaj ja mta quigana ruq'uin in quech'a' pro
jari' abaj cojon chic chi rbanic ja jay, arja'
ja más nim ruk'ij como arja' nchapowi ja
resquina'il, queri' nbij ja rtzobal Dios. 18 Xa
nak ta ja xa junwi' nutz'at ja rabaj ja xinbij
chewe in xa nuban ofender ri' rmal jari'
cani' nuban jun achi nuchok' rkan chwach
jun abaj in nk'aji. In xa nak ta ja nk'ët
tzij trij rmal ja rabaj ja xinbij chewe jari'
cani' nuban jun achi ntzakto jun abaj trij in
nchictaj rmal, ne'e ja Jesús chique ja winak.

****

19 Ja c'a jefe quixin sacerdote e cachbil
ja maestro xin ley tok quic'axaj ja c'ambal
tzij bien ch'obtaj cumal chi eje'e' ja xebixi.
Rmalc'ari' tok ni jari' hora laj quechap ja
Jesús quecoj ta preso pro xa nquixbej qui'
chiquewach ja winak. 20 Quemaj rcanoxic rij
rwach nak nqueban tre. Ec'o jule' winak xe-
quetakel ruq'uin chi rc'ambajaxic pro jule'
winak nquik'alasaj qui' chwach chi e utzlaj
tak winak utzc'a chi c'o jun tzij nelto pa
ruchi' in jari' tzij nquichapbej rxin como c'o
quigana nquejach pa ruk'a' ja gobernador
utzc'a chi nk'ët tzij trij. 21 Ja c'a tok xe'ekaj
ruq'uin quewa' quibij tre ri':
—Maestro, ajoj kotak chi ni rubey wi' ja
nattajini nabij, ni rubey wi' ja tijonem ja
ramajon rya'ic. Ajoj kotak chi atat mta jun
utz in mta jun itzel natz'at pro ja rbey Dios
amajon rc'utic chikawach ni utz wi' naban
chi rbixic. 22 Camic tabij chake, ja rimpuesto
ja nc'utux chake rmal ja César ja nimlaj rey
aj Roma ¿la rubey c'ari' chi nkatoj owi ma
rubey ta? xeche' tre. 23 Pro ja Jesús arja'
bien rotak chi xa banoj engaño ja nqueban
in quewa' xbij chique ri':
—¿Nak tre tok newajo' ninec'ambajaj?
24 Tec'utu' jun ja pwok chinwach, ne' chique.
Ja c'a tok quec'ut ja pwok chwach quewa'
xbij chic chique ri': —¿Chok xin ja wi'aj c'o
chwach ja pwok ri' in nak chok xin ja bi'aj
tz'ibtal chwach chakaja'? ne' chic chique.
—Rxin César, xeche' tre.
25 —Ja rxin César tre César teya'a' wi', ja
c'a rxin Dios tre Dios teya'a' wi', xeche'xi
rmal ja Jesús. 26 Ni majun tzij xelpi ta pa
ruchi' ja nquichapbej ta rxin chiquewach
ja winak. Congana c'asc'o'i quic'axaj ja bix
chique rmal, mchita nak chi ta quibij ta tre.

****

27 C'ac'ari' ec'o jule' saduceo xebe
ruq'uin. Ja saduceo eje'e' matiquinimaj
chi nec'astaji ja camnaki'. Ja c'a tok xe'ekaj
ruq'uin quewa' quibij tre ri':

28 —Maestro, ja Moisés arja' rbin can
chake chipan ja rtzobal Dios, ja wi c'o
jun achi ncam jun ruchak' owi rnimal in
mta jun ti ralc'wal nq'ueje' can jari' achi
rjawaxic chi nc'ule' ruq'uin ja rixok ja cam
rchajil. Ja c'a reje'e' tok nq'ueje' jun ti
calc'wal nquibij tre chi ja tac'al ralc'wal
ja camnak. 29 Queban c'a jutij ec'o wuku'
alaxic, ja nabey winak c'ule'e pro cami in
majun ti ralc'wal q'ueje' can. 30 Ja cani'
xuban ja nabey winak queri' chic xuban ja
rucab, cam chic chwach ja rixok, ni majun
calc'wal q'ueje' can. 31 In queri' xuban ja
rox chakaja'. Queri' queban chi e wuku',
xec'ule' ruq'uin ja rixok in xecam chwach,
ni majun ti calc'wal q'ueje' can. 32 Ja c'a tok
q'uiswani cami ja rixok chakaja'. 33 Camic
¿nak c'a nabij atat tre? Ja re wuku' alaxic
tok xterila' ja k'ij chi nec'astaj chipan ja
camíc ¿nak c'a rchajil ari' ja rixok chique
como xec'ule' ruq'uin chi e wuku'? xeche'
tre. 34 Ja c'a Jesús xbij chique:

—Ja wawe' chwach'ulew ja winak
nec'ule'e. 35 Pro ja winak ja xtiyataj na
chique chi nec'astaj chiquicojol camnaki'
ja xtiyataj na chique chi nebe chila' chicaj
jari' mchita c'ulbic xtiqueban ta tri'.
36 Maquec'ule' chic como mchita camíc
chiquij tri'. Mchita camíc chiquij como
e cani' chic ángel tri'. E ralc'wal Dios
como ec'astajnak chic tri'. 37 In jun chic
nbij chewe, c'oli ja tz'ibtal can chipan ja
rtzobal Dios rmal ja Moisés chakaja' tre
ja quic'astajic ja winak. Jari' tok xutz'at
jule' rxulquiej ja Moisés in ntzijonto ja
Dios chipan, quewa' bix tre rmal ja kajaw
Dios ri': —Anin in Dios rxin Abraham, in
Dios rxin Isaac, in Dios rxin Jacob, ne'xi ja
Moisés. 38 Ja tok queri' nbij jari' nc'utbej
chewach chi eje'e' masqui ecamnak chic
pro ja chwach Dios ec'asli. Ja chwach Dios
ec'asli canojelal, ne'e ja Jesús chique ja
saduceo. 39 Ec'o c'a jule' maestro xin ley
quewa' quibij tre ri':

—Maestro, ja c'a xabij kaj le' jala' ni
rubey wi', xeche' tre. 40 Ja c'a Jesús mta
nak chi ta c'axax chi ta tre cumal como xa
nquixbej chic qui' ja c'o ta nquic'axaj chic
tre.

41 C'ac'ari' xbij chique:

—¿Nak tre tok nbix tre ja Cristo chi arja'
ralc'wal can ja rojer rey David? 42 Queri'
nbij chewe como ja David c'o jun salmo
rbin can chipan ja rtzobal Dios quewari':
—Ja kajaw Dios quewa' xbij tre ja Wajaw
ri': —Cattz'abe'e wawe' pa wiquik'a', wawe'
natq'ueje' wi' 43 in nenucoj na pan awakan
ja netzelan awxin, ne' tre. Queri' rbin can
ja David. 44 Ja c'a David: —Wajaw, ne' tre
ja Cristo, tebij c'a chwe camic ¿nak tre tok
nbix tre ja Cristo chi ralc'wal can ja David?
Queri' xbij ja Jesús chique.

****

45 C'ac'ari' xumaj tzij cuq'uin ja rdiscípulo
pro ni chiquewach ja winak tzijon wi':

46 —Tebana' cuenta chique ja maestro
ja netijon quixin ja winak tre ja ley xin
Dios. Eje'e' congana nel quec'u'x trij ja
nec'astan chiquewach winak, quicojon ni-
mak tak tziak ja nc'utu quixin chi e nimak
tak maestro. In c'a c'o na más ja congana
nel quec'u'x trij cani' tre ja neban saludar
pa tak c'aybal in cani' tre tok nebe pa tak jay
xin molbal ri'il ja bar nc'axax wi' ja rtzobal
Dios, eje'e' nquicanoj ja nabey tak tz'ulbal
ja nimak ruk'ij in queri' nqueban chakaja'
tok neban invitar pa nimak tak wa'im.
47 Eje'e' kas k'alawachili nquemaj cochoch
tak malcani' ja e camnak chic cachajilal.
C'o nimak tak oración nqueban pro xa chi
quechi' c'o wi'. Pro ja tok xtik'et tzij chiquij
rmal ja Dios más chi na jun nimlaj rpokonal
nquetij na. Queri' xbij ja Jesús chique ja
rdiscípulo.

21

1 C'ac'ari' ec'o jule' biyoma' xerutz'at
pon, eje'e' quimajon rya'ic ja cofrenda
chipan ja rc'olbal tak ofrenda. 2 C'o c'a jun
ixok ti malca'n xutz'at in ti meba', arja'
c'o ca'i' tak pwok rc'an in xuya' chipan ja
rc'olbal ofrenda. 3 Ja c'a Jesús xbij:

—Tetz'ata' mpe' ja ti malca'n ixok le',
arja' más na nim ruk'ij chwach Dios ja xuya'
chipan ja rc'olbal ofrenda chwach ja queya'
canojelal ja jule' chic. 4 Queri' nbij chewe
como ja jule' chic xa jari' queya' tre ja Dios
ja totajnak pro arja' masqui xa ti meba' pro

xuya' nojel ja c'o ruq'uin ja ntzukbej ti ri',
ne'e ja Jesús.

****

5 Ec'o c'a jule' ja quimajon rtz'atic ja nim-
laj templo xin Dios, quewa' netajini nquibij
ri':
—Congana banon rbanic ja templo le',
congana buen tak abaj ocnak in c'oli buen
tak nakun rc'an chakaja' ja sipan cumal ja
winak, neche'e. Ja c'a Jesús quewa' xbij
chique ri':
6 —Ja remajon rtz'atic le' nerila' na jun
k'ij ja tok xtiyojtaji nojelal, ni majun abaj
xtirikla' chi ta ri', ne' chique.
7 —Pro tabij chake Maestro ¿nak k'ij
xtibantaji jala' ja c'a xabij kaj chake le'? In
chakaja' ¿nak chi retalil nwinakari ja nc'utu
rxin chi xajalal maja'n tibantaj cumplir no-
jelal ja c'a xabij chake? xeche' tre. 8 In xbij
chic chique:
—Kas tebana' jutz'it cuenta ewi', maxta
c'o jun quixbano engañar. Queri' nbij
chewe como e q'uiy ja winak nepi na je'e
in xa queyon nquecoj qui' chi e Cristo,
quewa' nquibij chique ja winak ri': —Anin
in Cristo, neche' na chique, owi: —Xurwila'
ja tiempo chi npeti ja Cristo, xqueche'e.
Pro ixix maxta tenimaj ja nquibij. 9 C'o
nimak tak ch'a'oj xtiban na in chakaja' e
q'uiy ja winak xqueyictaj na trij ja quigob-
ierno je'e pro ja tok xtekaj rbixic ewq'uin
maxta texbej ewi' rmal como ni rjawaxic
wi' chi nbantaj cumplir nojel awa' wari'
nabey pro jari' ma q'uisbal rwach'ulew ta
como c'a después na ja q'uisbal rwach'ulew.
10 C'o je'e tinamit xtiyictaj na trij jule' chic
tinamit in chakaja' ja gobierno je'e nyictaj
trij jule' chic gobierno. 11 C'o nimak tak
cubarkan xtibantaj na in chakaja' c'o nimak
tak rc'ayewal xtiwinakar na pa tak lugar
je'e cani' tre nimak tak wa'al in nimak tak
yobil. C'o nimak tak retal ja xtiwinakar
na chicaj ja congana nquixbej qui' ja winak
rmal.
12 Pro ja tok maja'n tibantaj cumplir nojel
awa' ja c'a xinbij chewe ri' c'o je'e rpokonal
netij na pa quek'a' ja winak. Nixquechap
na, nixquec'amel pa tak jay xin molbal
ri'il, nixquecoj pa tak che', nixquec'amel
chiquewach rey, nixquec'amel chiquewach
gobernador pro mwal anin tok xtiban
queri' chewe. 13 Pro ma chaka ta queri' ja tok
nixc'amarel chiquewach rey in chiquewach
gobernador como tokori' nixcowini nemaj
ntzijoxic anin chiquewach. 14 Pro bien
tech'obo' kaj pa tak ewanma camic chi
ma rjawaxic ta chewe chi xtech'ob pon ta
nak chi tzijal ja xtetobej ewi' chiquewach
15 como anin xquinyo' chewe nak chi tzi-
jal ja xtebij chique, anin xquinyo' chewe
ja rena'oj tri'. Rmalc'ari' tok ja rec'ulel
ma xticanoy chi ta cumal nak ja xtiquibij
chic chewe, xtetz'apij quechi'. 16 Nixjach
na pa quek'a' ja rec'ulel cumal etata'
ete', cumal ewach'alal in cumal ewamigo
chakaja'. Ec'oli necamsax na chewe. 17 Xa
itzel nixtz'at na cumal canojel ja winak pro
mwal anin ja tok xtiban queri' chewe. 18 Pro
jari' nixtac'a c'o ta jun ti rsamal ewi' xtitzak
ta chwach ja Dios. 19 Ja c'a wi necoch' ja npi
chewij jari' newil ja utzlaj c'aslemal ja mta
q'uisic trij.

20 Ja c'a tinamit Jerusalén tok xtetz'at
chi sutin chic rij cumal jule' soldado ja
nurquibana' ja ch'a'oj, tri' tewotakij wi'
chi xa nnakajinto ja tiempo ja nyojtaj wi'
ja tinamit. 21 Ja c'a neban tri', ja rixc'o
chipan ja departamento Judea mejor quix-
anmaji, tewawaj ewi' pa tak c'achelaj. Ja
c'a rixc'o chipan ja tinamit Jerusalén tri'
mejor quixelel chipan. Ja c'a rixc'o pa
tak k'ayis tri' mejor ma quixmelojpi chi
ta chipan ja tinamit Jerusalén. 22 Queri'
nbij chewe como ja tok xterila' ari' tiempo
ja c'a xinbij chewe ri' tokoc'ari' c'o jun
nimlaj juicio nkajto na parwi' ja tinamit
Jerusalén utzc'a chi nbantaj cumplir no-
jel ja tz'ibtal can tre chipan ja rtzobal
Dios. 23 Anin congana npokonaj quewach
ja rixoki' ja xajalal maja'n queq'ueje' tak
cal tri' in chakaja' ja rec'o chic tak yaqui'a'
chwaquek'a'. Npokonaj quewach como ja
raj Israel tri' congana npi ryewal ja Dios
chiquij, congana jun nimlaj tijoj rpokonal
nkajto parwi' ja quitinamit. 24 Ec'oli chique
necamsax na tza'n tak espada in jule' chic
chique ne'oquel preso in nec'amarel chipan
nojel tak nación. Ja c'a tinamit Jerusalén
jari' noc na pa quek'a' ja nación je'e ja ma
e aj Israel ta, c'a tokori' xtel pa quek'a' ja
tok xtoc'owi ja tiempo je'e ja xtiyataj tre ja
nación rmal ja Dios.

****

25 C'o je'e retal ja xtiwinakar chicaj chipan
ja k'ij, chipan ja ic' in chique ch'umil
chakaja'. Ja c'a chwach'ulew ja winak ja
rec'o pa tak nación ma xticanoy chi ta
cumal nak la nqueban, xa nsach quina'oj
rmal ja nimak tak baloj pa mar congana
nteneni. 26 Ja tok xtiquemaj rch'obic ja
nimak tak rc'ayewal ja penak chwach ja
rwach'ulew xa ncapuj na quec'u'x in con-
gana nquixbej na qui' rmal. Queri' xtique-
ban como ja nimak tak poder rxin ja caj
nusil na ri'. 27 C'ac'ari' nquetz'at na ja
Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak,
arja' c'amonto rmal jule' sutz', janila jun
nimlaj poder c'o chic pa ruk'a' in con-
gana nim chic ruk'ij. 28 Ja tok xtimajtaj
rbanic cumplir nojel awa' ja c'a xinbij kaj
chewe ri' quixca'y chicaj in quixquicoti
como tri' nnakajinto wi' ja tiempo ja tok
xquixwasaxel libre chijutij chipan ja tijoj
rpokonal. Queri' xbij ja Jesús chique.

29 C'ac'ari' c'o jun c'ambal tzij xbij chique
quewari': —Bien tewasaj ena'oj trij ja jun
che' higuera owi xa nak ta chi che'al, 30 ja tok
npulani jari' bien nch'obtaj emwal eyon chi
xa nnakajinto ja rtiempo c'atan. 31 In queri'
c'a tre chakaja' ja tok xtemaj rtz'atic chi
majtajnak rbanic cumplir nojel awa' ja c'a
xinbij chewe ri' jari' retal nuc'ut chewach
chi xa nnakajinto ja gobierno xin Dios.
32 Ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', ja tina-
mit Israel eje'e' c'a ec'o na ja tok nbantaj
cumplir nojel awa' wari', ma chupnak ta
quewach. 33 Ja caj in rwach'ulew jari' xa
nchup na rwach pro ja ntzobal anin jari'
ni matichup wi' rwach, mta ari' ja maquita
nbantaj cumplir.

34 Tebana' jutz'it cuenta ewi', maxta xa
ja' tibe ec'u'x trij nimak tak wa'im in ti-
joj tak ya', maxta xa ja' tebisoj ja xin
rwach'ulew. Maxta c'a ja' tena' ja tok
xterila' ja k'ij ja tok xtipi chic jutij ja
Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak.
35 Queri' nbij chewe como ja k'ij ja c'a xinbij
chewe ri' njunsaj ruq'uin jun trampa chap-
bal chicop como ja tok xterila' ja k'ij nechap
na ja winak rmal pro canojel ja winak ja
rec'o nojel nat nakaj chwach ja rwach'ulew.
36 Quixc'asc'ot c'a, xajutij temaja' rbanic ja
roración utzc'a chi Dios nuya' chewe chi
neto' ewi' chwach nojel awa' ja xinbij kaj
chewe ri' ja penak chwach ja rwach'ulew
utzc'a chakaja' chi nixc'uli ja tok nixekaj
chwach ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin
ja winak. Queri' xbij ja Jesús chique.

37 Ja pa k'ij nertijoj ja winak chipan ja
nimlaj templo xin Dios. Ja c'a chak'a'
nbe chipan ja lugar ja bar c'o wi' ja jayu'
rbina'an Rjayu'al Olivo in tri' nq'ueje' wi'.
38 Ja pa tak ak'abil chanim ne'ekaji cano-
jel ja winak ruq'uin chipan ja templo chi
rc'axaxic ja tijonem nuya'.

22

1 Xc'a nnakajinto ja nmak'ij ja tok ntiji
ja caxlanway ja mta levadura ruq'uin jari'
nmak'ij pascua ne'xi. 2 Ja c'a jefe quixin sac-
erdote e cachbil ja maestro ja netijon quixin
ja winak tre ja ley xin Dios eje'e' quimajon
rcanoxic rij rwach nak nqueban tre ja Jesús
chi nquicamsaj. Queri' queban como xa
nquixbej qui' chiquewach ja winak.

3 C'ac'ari' xoqui ja Satanás pa ranma ja
Judas ja bina'an tre Iscariote. Ja c'a Judas
arja' jun chique ja cablajuj discípulo rxin ja
Jesús. 4 Be cuq'uin ja jefe quixin sacerdote
in cuq'uin ja jefe quixin ja nechajin rxin
ja nimlaj templo xin Dios. Ja c'a tok xekaj
cuq'uin xumaj tzij cuq'uin nak nuban chi
nujach ja Jesús pa quek'a'. 5 Ja c'a reje'e'
congana xequicot rmal ja bix chique in
queya' quechi' chi nqueya' pwok tre. 6 —Utz
c'ari', ne'e ja Judas chique. C'ac'ari' xumaj
rcanoxic nak nuban tre chi nujach ja Jesús
pa quek'a' pro xcanoj na jun hora ja tok mta
nquinabej ja winak.

****

7 Xerila' c'a ja k'ij rxin ja nmak'ij ja tok
ntiji ja caxlanway ja mta levadura ruq'uin
in tok necamsaxi ja tak carnelo xin pascua
ja netzujux tre ja Dios como sacrificio. 8 Ja
c'a Jesús arja' xerutakel ja Pedro in Juan,
quewa' xbijel chique ri':

—Camic nixbe, nechomij ja xtikati'
chipan ja nmak'ij pascua ri', ne'el chique.

9 —Tabij chake bar tri' xtikachomij wi',
xeche' tre. 10 Ja c'a Jesús quewa' xbijel chic
chique ri':

—Ja tok xquixoc chipan ja tinamit
Jerusalén c'o jun achi nec'ul, arja' rc'an
jun cura' ya'. Ja c'a neban, quixoc chipan
ja jay ja bar xtoc wi' arja' 11 in quewa' nebij
tre ja rajaw jay ri': —Ja Maestro okrtakonto
awq'uin chi nurkac'axaj chawe: —¿Nak chi

cuarto'il ja nkaban wi' ja wa'im xin pascua
e wachbil ja ndiscípulo? Queri' ja binto
chake, quixche' tre ja rajaw jay. 12 Ja c'a
rarja' nuc'ut chewach jun nimlaj cuarto
chomin chic, chicaj c'o wi' pa ca'i' piso.
Tri' nechomij wi' ja nkati' ja xin nmak'ij
pascua ri'. Queri' xbijel ja Jesús chique.
13 Ja c'a Pedro rachbil Juan eje'e' xebe in
tok xe'ekaji ni queri' bantaji ja cani' bixel
chique rmal ja Jesús. C'ac'ari' quemaj
rchomarsaxic ja nqueti' xin nmak'ij pascua.
14 Ja c'a tok xerila' ja hora xin wa'im
tz'abe'e ja Jesús pa mesa e rachbil ja cablajuj
apóstol 15 in xumaj tzij cuq'uin, quewa' xbij
chique ri':
—Anin congana nyarinto chi xa junan nkaban ewq'uin jawa' jun wa'im xin
pascua ri'. Nincamsax na pro congana
ngana nkaban ja wa'im xin pascua ewq'uin
nabey. 16 Queri' nbij chewe como anin
matinban chic ja wa'im xin pascua wawe',
c'a tokori' xtinban chic ja tok xtibantaj
cumplir chipan ja gobierno xin Dios, ne'
chique.
17 C'ac'ari' xuc'am jun vaso vino, xmaltioxij tre ja Dios in xbij chic chique: —
Tec'ama' ja vino ri', tetija' chejujunal. 18 Ja
camic nbij chewe chi ja riya'l uva ni matintij
chi wi' wawe', c'a tokori' xtintij chic ja tok
xtipeti ja gobierno xin Dios, ne' chique.
19 C'ac'ari' xuc'am ja caxlanway, xmaltioxij tre ja Dios, xuwech' in xujach chique,
quewa' xbij chic chique ri': —Jawa' wari'
ncuerpo ja nj<u>a</u>ch na pa camíc pan ecuenta,
tetija'. Ja c'a tok netij jari' nenatbej wxin,
ne' chique. 20 In queri' xuban chic tre jun
chic vaso vino chakaja', ja tok colbetaji ja
wa'im cumal xbij chic chique: —Jawa' vino
ri' jawa' nquiq'uel ocnak rseguro ja c'ac'a
chominem ja rchomin ja Dios. Ja nquiq'uel
jari' nt<u>i</u>x na pan ecuenta.
21 Pro bien tec'waxaj camic, c'o jun achi
ja xtijacho wxin pa quek'a' ja winak ja netzelan wxin in ja rachi arja' tz'ubul wq'uin
pa mesa camic. 22 Ja Ralc'walaxel ja xoc
alaxic cuq'uin ja winak ni katzij wi' chi
ncamsax na ja cani' chominto rmal ja Dios
pro congana lawulo' tre ja xtijacho rxin pa
quek'a' ja necamsan rxin, ne' chique. 23 Ja
c'a rapóstol eje'e' quemaj rc'axaxic chibil
tak qui' nak chique ja xtijacho rxin.

****

24 In chakaja' c'o jun ch'a'oj winakar
chiquicojol, nak ja más nim ruk'ij chique
jari' nquich'ojij. 25 Ja c'a Jesús quewa' xbij
chique ri':
—Ja rey ja rec'o pa tak nación je'e congana e nimak nquena' in nqueban chique
ja winak xa e cani' quimoso. Ja nebano
mandar quixin ja winak congana quigana
chi nbix chique chi e banol tak utzil. 26 Pro
maxta teban ixix ja cani' nqueban eje'e'. Ja
c'a neban, ja más nim ruk'ij chewe mejor
tibana' kaj chi más ti co'li chiquewach ja
rachbil. In chakaja' ja nbano mandar chewe
mejor querilij ja rachbil. 27 Ja tok c'o jun achi
rmajon wa'im in tok c'o jun moso ja nilin
rxin ¿nak ja más nim ruk'ij chique nech'ob
ixix? ¿La ma ja ta c'a ja rachi ja nilix rmal
ja rmoso ja más nim ruk'ij? Pro bien turkaj
chewe nak ja nbanon anin checojol, nbanon
ja samaj ja cani' nuban jun ilinel.
28 Ja c'a rixix nij inewachbilanto wi'
chipan ja rpokonal ja ntijonto. 29 Ja camic
anin nya' chewe chi c'o k'etbaltzij pan ek'a'
ja cani' yatajnak anin chwe rmal ja nata'
Dios. 30 Queri' nban chewe utzc'a chi nyataj
chewe chi xa junan xkowa' wi' ewq'uin pa
mesa chipan ja ngobierno utzc'a chakaja'
chi nyataj chewe chi nixoqui ix k'etol tak
tzij pa quewi' ja cablajuj tribu rxin ja tinamit Israel, ne'e ja Jesús chique ja rapóstol.

****

31 C'ac'ari' xumaj tzij ja kajaw Jesucristo
ruq'uin ja Simón Pedro, quewa' xbij tre ri':
—Simón, bien tac'waxaj ja xtinbij chawe
ri', ja Satanás arja' ixrc'utun tre ja Dios
in ya' lugar tre chi nixq'ueje' na jurata
pa ruk'a' in nixrkajsaj na chipan jun nimlaj prueba. 32 Pro anin nbanon orar pan
acuenta utzc'a chi matiq'uisi chijutij ja
yukulbal ac'u'x wq'uin. Atat ja tok xcatmelojpi chic jutij pa nuk'a' tacowirsaj chic
quec'u'x ja rawach'alal, ne' tre. 33 Ja c'a
Simón Pedro xbij tre:
—Mni Wajaw, ni ninbe wi' chawij masqui
anin jun nincoj pa che' awq'uin owi nincamsax awq'uin chakaja', ne' tre. 34 Ja c'a
Jesús xbij chic tre:
—Camic nbij chawe Pedro, ja chipan awa'
jun tucwak'abil ri' maja'n tok'i ja ac' ja tok
oxmul xtabij chwe chi: —Anin ma wotak ta
rwach ja Jesús, natche' na chwe, ne' tre.

****

35 C'ac'ari' xumaj tzij cuq'uin canojel ja
rapóstol, quewa' xbij chique ri':
—Ja tok xixnutakel chipan ja viaje, tok
mta epwok xec'amel in nixtac'a xec'amel
ta emaleta in nixtac'a exajab ta chakaja'
¿la c'oli ja ma xtz'akat ta chewe tri'? ne'
chique.
—Ni majun xuban ta falta chake, xeche'
tre. 36 C'ac'ari' xbij chic chique:
—Pro ja camic chic nbij chewe, ja c'o rp-
wok mejor tic'ama'el in tic'ama'el rmaleta
chakaja'. Ja c'a mta jun espada ruq'uin
mejor tic'ayij ja rchaqueta in tilok'o' jun
espada. 37 Queri' nbij chewe como anin
puersa nink'ax na chipan ja tz'ibtal can
chwe chipan ja rtzobal Dios, quewa' tz'ibtal
can chwe ri': —Arja' xa junan ban tre ja
cani' nban chique ja ritzel tak winak. Queri'
ja tz'ibtal can chwe in puersa nbantaj na
cumplir como nojel ja tz'ibtal can chwe
jari' ntajini nbantaj cumplir, ne'e ja Jesús
chique. 38 Ja c'a reje'e' quibij tre:
—Tetz'ata' mpe' Kajaw, c'o ca'i' espada
kuc'an ri', xeche' tre.
—Mejor ch'enchila', ne'e ja Jesús chique.

****

39 C'ac'ari' xel chipan ja tinamit, be pa
jun lugar rbina'an Rjayu'al Olivo como ni-
jawari' lugar neq'ueje' wi'. Ja c'a rdis-
cípulo eje'e' etran trij. 40 Ja c'a tok xe'ekaj
chipan ja lugar quewa' xbij chique ri': —
Tebana' orar utzc'a ja Satanás tok xquixr-
takchi'ij maquita xquixruch'ec, ne' chique.
41 C'ac'ari' junwi' xyonaj pon wi' ri', ruyon
q'ueje' pon chiquinakaj, xuque'e in xumaj
rbanic oración, quewa' ja roración xuban
ri':
42 —Nata', anin nwajo' nabij ta chwe
chi maquita nink'ax chipan awa' rpokonal
ja penak chinwach ri' xarwari' ni ta c'a
xquink'ax wi' chipan ja wi queri' nawajo'
chwe chi nban, ne' tre ja Tatixel. 43 C'ac'ari'
c'o jun ángel winakar chwach penak chila'
chicaj, xurya'a' kaj más rchok'ak'. 44 Como
majtajnak rmal jun nimlaj rpokonal xa
chewi' tok más chi na xuban ja roración.
C'oli ja ya' nel chi rpalaj cani' nimak
tak jutz'uj quic' nkaj pa tok'ulew. 45 Ja
c'a tok tzuri ja roración rmal yictaji in
be cuq'uin ja rdiscípulo. Ja tok xekaj
cuq'uin ekajnak chi waram como con-
gana ecosnak rmal bis. 46 —¿Nak tre
tok xa waram neban? Camic quixyictaji
in tebana' oración utzc'a ja Satanás tok
xquixrtakchi'ij maquita xquixruch'ec, ne'e
ja Jesús chique ja rdiscípulo.

****

47 Kas c'a rmajon na tzij cuq'uin ja rdis-
cípulo ja tok congana e q'uiy ja winak
xe'urkaj ruq'uin. C'o jun achi rc'amonto
quebey, Judas rubi', arja' jun chique ja
cablajuj apóstol. Ja c'a Judas arja' tiloc
ruq'uin ja Jesús utzc'a chi ntz'ubaj ruchi'.
48 Pro ja c'a Jesús quewa' xbij tre ri': —¿La
ninatz'ubaj Judas? ¿La ruq'uin jun tz'uban
chi'ij najachbej ja Ralc'walaxel pa quek'a'
ja netzelan rxin? ¿La queri' naban tre ja
Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak?
ne' tre.
49 Ja c'a rachbil ja Jesús eje'e' tok ch'obtaj
cumal chi c'o rc'ayewal penak trij quewa'
quibij tre ri': —¿Nak nabij tre Kajaw, la
utz nkacoj ja respada chiquij? xeche' tre.
50 Pi c'a jun chique, xlasaj ja respada in c'o
jun moso rxin ja lok'laj sacerdote xusoc
tre, xkupijel jun rxquin ja c'o pa riquik'a'.
51 Ja c'a Jesús xbij chique ja rachbil: —Ma
teban ta más ja ch'a'oj, ne' chique. C'ac'ari'
xuchap ja rxquin ja moso in xtzursaj.
52 Ec'o c'a ja jefe quixin sacerdote e
cachbil ja jefe quixin ja nechajin rxin ja
nimlaj templo xin Dios e cachbil chic ja
principali' xin tinamit, eje'e' epenak chi
rchapic ja Jesús. Ja c'a Jesús quewa' xbij
chique ri':
—¿La in alak'om la'an chewi' tok
ec'amonto espada ec'amonto che' chwij
chi nchapic? 53 Pro anin k'ij k'ij xinq'ueje'
checojol chipan ja nimlaj templo xin Dios
pro ma xinechap ta wa'an tri'. Pro jawa'
hora ja rokc'o wi' ri' jawa' yatajnak chewe
chi nixban mandar rmal ja diablo ja nbano
mandar chipan ja k'ekumal, ne'e ja Jesús
chique.

****

54 C'ac'ari' quechap, quec'amel chi ro-
choch ja lok'laj sacerdote. Ja c'a Pedro
arja' rtrarben ja Jesús pro c'a c'a nat nutzu'
pon chic wi'. 55 Ja tok xe'ekaji quebox jun
k'ak' chwa jay in xetz'abe' chuchi'. Ja c'a
Pedro arja' tz'abe' cuq'uin chi k'ak'. 56 Kas

tz'ubul chi k'ak' ja tok pi jun aj'ic', congana
xtz'elwachij in quewa' xbij ri':
—Jawa' jun achi ri' arja' rachbilaj ja Jesús
chakaja', ne'e ja raj'ic'. 57 Pro ja Pedro arja'
ma xuya' ta trij ja bix tre, quewa' xbij tre ja
raj'ic' ri':
—Nbij chawe ixok chi anin ma wotak ta
rwach ja Jesús, ne' tre. 58 C'a co'l ari' ja tok
c'o chic jun tz'ato rxin ja Pedro in quewa'
xbij tre ri':
—Atat at cachbil chakaja' ja rachi'i' ja
xe'acachbilan rxin ja Jesús, ne' tre.
—Nbij chawe achi chi ma in cachbil ta,
ne'e ja Pedro tre. 59 C'o la jun hora ari' ja tok
pi chic jun ja bano asegurar chi ni katzij wi'
chi ja Pedro rachbilaj ja Jesús, quewa' xbij
ri':
—Bien k'alaj chi jawa' jun achi ri' rach-
bilaj ja Jesús chakaja' como arja' aj Galilea,
ne'e. 60 Pro ja Pedro xbij tre:
—Nbij chawe achi chi anin ni ma wotak
ta ja nabij le', ne' tre. Kas c'a rmajon na
tzij ja Pedro ja tok xok'i ja ac'. 61 Ja c'a kajaw
Jesucristo arja' xuya' vuelta in xtz'elwachij
ja Pedro. Ja c'a Pedro xurkaj tre ja bin tre
rmal ja Jesús, quewa' bin tre ri': —Ja tok
maja'n tok'i ja ac', oxmul xtabij na chwe
chi: —Anin ma wotak ta rwach ja Jesús,
natche' na chwe. Queri' ja bin tre rmal ja
Jesús. 62 C'ac'ari' xelto, congana jun nimlaj
bis ok'ej nuban.
63 Ja c'a rachi'i' ja rechapyon rxin ja Jesús
eje'e' quemaj ryok'ic in quemaj rch'ayic
chakaja'. 64 Quitz'apij rwach chi su't in
tok tz'aptaj cumal queya' k'a' chi rpalaj in
quewa' quibij tre ri': —Tabij c'a chake camic
¿nak yowi k'a' chi apalaj? xeche' tre. 65 In
c'a c'o na más ja pokonlaj tak tzij quibij tre
ja nquiyok'bej rxin.

****

66 Ja c'a tok sakari quemol qui' ja prin-
cipali' xin tinamit e cachbil ja jefe quixin
sacerdote e cachbil chic ja maestro ja neti-
jon quixin ja winak tre ja ley xin Dios.
Quec'amel ja Jesús chipan ja k'etbaltzij
quixin. Ja tok xe'ekaji quewa' quibij tre ri':
67 —Camic tabij chake ¿la atat ja rat Cristo
ja ratcha'on rmal ja Dios? xeche' tre. Ja c'a
Jesús quewa' xbij chique ri':
—Pro ixix xa matenimaj masqui nbij
chewe. 68 In chakaja' wi c'oli nc'waxaj
anin chewe wotak chi matec'ulba' in wotak
chakaja' chi maquinesokpijel. 69 Pro camic
nbij chewe, chipan ja tiempo ja penak
chikawach nbe ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic
cuq'uin ja winak netz'abe'e pa riquik'a' ja
Dios ja bar c'o wi' ja nimlaj poder xin Dios,
ne' chique.
70 —¿La atat c'a ja rat Ralc'wal Dios?
xeche' tre.
—Queri' ja cani' nebij le', ne'e ja Jesús
chique. 71 Ja c'a reje'e' quibij:
—Camic mchita ne'oc wi' más ja tes-
tigo como ajoj mismo kac'axaj ja xbij le',
xeche'e.

23

1 C'ac'ari' xeyictaji canojelal, quec'amel
ja Jesús chwach ja gobernador Pilato. 2 Ja c'a
tok xe'ekaji quemaj rbixic jule' ril ja Jesús:
—Ajoj katz'aton ja nuban ala' jun achi
le', xa ntajini nuyoj quina'oj ja kach tak aj
Israel. Arja' nbij chique ja winak chi ma
rubey ta ja nquetoj ja rimpuesto pa ruk'a'
ja César ja nimlaj rey. In jun chic, nucoj ri'
como Cristo, tibij c'a tzij ari' chi nucoj ri'
como jun rey, xeche' tre ja Pilato. 3 Ja c'a
Pilato quewa' xbij tre ja Jesús ri':
—¿La atat ja rat rey quixin ja tinamit
Israel? ne' tre.
—Queri' ja cani' nabij le', ne'xi rmal ja
Jesús. 4 Ja c'a Pilato arja' tzijon chic cuq'uin
ja jefe quixin sacerdote in cuq'uin ja jule'
chic winak, quewa' xbij chique ri':
—Ja ntz'at anin ni majun ril ja rachi, ne'
chique. 5 Pro más chi na xeyictaj trij ja Jesús,
quewa' quibij chic tre ja Pilato ri':
—Pro ja rachi arja' xa ntajini nuyoj
quina'oj ja winak, ntajini nertijoj nojel nat
nakaj chipan ja departamento Judea, xu-
majto rya'ic ja tijonem chipan ja depar-
tamento Galilea in camic rmajon rya'ic
chique ja winak wawe' chakaja', xeche' tre.

****

6 Ja c'a Pilato tok xc'axaj chi pa Galilea
rya'on wi' ja tijonem ja Jesús rmalc'ari' tok
quewa' xbij chic chique ri': —¿La maxta
aj Galilea ja rachi ri'? ne' chique. 7 Ja c'a
tok bix tre chi aj Galilea ja Jesús c'ac'ari'
xutakel ruq'uin ja Herodes ja gobernador
xin Galilea como ja Herodes arja' c'o pa
Jerusalén tri' chakaja'. 8 Ja c'a Herodes
tok xekaji ja Jesús ruq'uin congana quicoti
como arja' c'o chic tiempo ja congana rgana

nutz'at ri' quewach ruq'uin como ekajnak
chic rbixic ruq'uin nojel ja ntajini nuban
ja Jesús in c'o rgana nutz'at ja tok nuban
jun milagro. 9 Congana pregunta xuban tre
pro nixtac'a c'o ta jun ti tzij bix ta tre rmal
ja Jesús. 10 Ec'o c'a ja jefe quixin sacerdote
e cachbil ja maestro ja netijon quixin ja
winak tre ja ley xin Dios, eje'e' congana
nqueban, quemaj rbixic ril ja Jesús chwach
ja Herodes. 11 Ja c'a Herodes e rachbil ja
rsoldado eje'e' ni ma vale ta chiquewach ja
Jesús, quemaj ryok'ic, quecoj jun tziak tre
ja cani' nquecoj rey pro jari' xa nquiyok'bej
rxin. C'ac'ari' ja Herodes xutakel chic jutij
ruq'uin ja Pilato. 12 Jari' mismo k'ij xetzuri ja
Pilato ruq'uin ja Herodes, xe'oc chic amigo
como ja nabey xa quic'ulel qui'.

****

13 Ja c'a Pilato arja' xerumol ja jefe quixin
sacerdote e cachbil ja k'etol tak tzij quixin
ja tinamit Israel e cachbil chic ja jule' chic
winak. 14 Ja tok xemoltaj rmal quewa' xbij
chique ri':

—Camic ec'amonto ja rachi chinwach ri',
ja ril nebij chi xa neruyoj ja tinamit. Pro
bien tech'obo', chewach ixix xinc'ot ruchi'
in ja ntz'at anin ni majun ril ja cani' nebij
tre. 15 Ja Herodes chakaja' ni majun ril
xuwil como xutakpi chic jutij pa kak'a' ajoj.
Mta rbanon ja rachi ja yatal ta trij chi
xtikacamsaj ta. 16 Rmalc'ari' mejor ja nban
tre, xa nya' jun orden chi nrapaxi in tok
xtiraptaji c'ac'ari' nsokpijel, ne'e ja Pilato
chique. 17 Queri' xbij chique como ja pa
tak nmak'ij pascua arja' puersa nsokpijel
jun cach aj tinamit ja rocnak preso. 18 Ja
c'a reje'e' xa junan queban, quemaj rakic
quechi' canojelal:

—Tacamsaj ja rachi le'. Ja c'a Barrabás
jari' tasokpijel, xeche' tre. 19 Ja Barrabás
arja' jun achi xuban jutij yictaj trij ja go-
bierno chipan ja tinamit in ec'oli ja winak
xercamsaj xa chewi' ja tok ocnak preso.
20 Ja c'a Pilato como c'o rgana nsokpijel ja
Jesús rmalc'ari' tok tzijon chic jutij cuq'uin.
21 Pro ja reje'e' xa más chi na quemaj rakic
quechi':

—Tacamsaj chwach cruz, tacamsaj
chwach cruz, xeche' tre. 22 Ja c'a Pilato pa
roxmul xbij chique:

—Pro ¿nak c'a tre tok nec'utuj rcamic,
nak rbanon chewi'? Ja ntz'at anin ni majun
rbanon ja yatal ta trij chi xtikacamsaj ta.
Rmalc'ari' mejor nya' jun orden chi nra-
paxi in tok xtiraptaji c'ac'ari' nsokpijel, ne'
chic chique. 23 Pro ja c'a winak e cachbil
ja jefe quixin sacerdote xajutij quimajon
rakic quechi', congana nquecoj ja Pilato pa
ch'a'oj chi ncamsaxi ja Jesús chwach cruz
in tok q'uiswani eje'e' xech'ocmaji. 24 Ja c'a
Pilato xuya' jun orden chi queri' nban tre
ja Jesús ja cani' ncajo' eje'e'. 25 Xsokpijel
ja rachi ja rocnak pa che' ja yictaj trij ja
gobierno ja rec'o jule' winak xercamsaj.
Jari' ja rachi ja quic'utuj tre. Ja c'a Jesús
jari' xujach pa quek'a' jule' soldado utzc'a
chi queri' nban tre ja cani' ncajo' ja winak
chi nban tre.

****

26 Ja c'a soldado eje'e' kas quic'amonel
ja Jesús pa bey ja tok c'o jun achi quewil,
Simón rubi', aj Cirene. Ja c'a Simón arja c'a
melojto pa tak k'ayis in trij arja' queya'el
chi wi' ja cruz, puersa queban tre chi ntre'el
trij ja Jesús in nrijkajel ja cruz.
27 Ja c'a Jesús congana e q'uiy ja winak
etran trij in chakaja' ec'o jule' ixoki', eje'e'
congana ncok'ej rwach, congana nquibisoj.
28 Pro ja Jesús arja' xuya' vuelta in quewa'
xbij chique ri':

—Ma quinewok'ej ta ixoki' ja rix aj
Jerusalén. Mejor ja neban, tewok'ej ewi'
ixix in tewok'ej quewach ja tak ewal
chakaja'. 29 Queri' nbij chewe como nerila'
na jun c'ayewalaj tiempo ja tok quewa'
xtiquibij ja winak ri': —Ja camic con-
gana qui'il chique ja rixoki' ja ni mta wi'
alanem chiquij, congana qui'il chique ja
rixoki' ja ni mta wi' tak cal eq'uejenak ta,
xqueche'e. 30 Ja tok xterila' ja c'ayewalaj
tiempo quewa' xtiquemaj rbixic ja winak
ri': —Mejor ta titzakto chakij ja nimak
tak jayu', ta korumuk ja cocojlaj tak jayu'
chakaja', xqueche'e. 31 Queri' nbij chewe
como anin wi quewa' nqueban chwe ja tok
in cani' jun che' rax ja ma yatal ta tre chi
nc'ati in janila jun nimlaj rpokonal ja xtiban
chique ja winak ja re cani' jule' chakijlaj tak
che'. Queri' xbij ja Jesús chique ja rixoki'.
32 Ec'o chi c'a ca'i' achi'i', eje'e' c'oli ja
quil quibanon in junan xec'amarel ruq'uin
ja Jesús chi ne'ecamsaxi. 33 Ja c'a tok xe'ekaj
chipan ja lugar rbina'an Rwi'camnak tri'
querip wi' ja Jesús chwach cruz in queri'

queban chique ja re ca'i' achi'i' ja c'o quil
chakaja', jun pa riquik'a' in jun pa rxcon.
34 Ja c'a Jesús arja' c'o jun oración xuban
quewari': —Nata', que'acuyu' como eje'e'
ma cotak ta ja netajini nqueban, ne' tre ja
Tatixel. C'ac'ari' quemaj rbanic suerte trij
ja rtziak nak xtich'eco chique in quejach
chiquewach. 35 Ja c'a winak ja quimajon
rtz'atic ja nbantaji e cachbil ja k'etol tak tzij
eje'e' quemaj rtz'ujic ja Jesús, quewa' quibij
ri': —Arja' To'onel quixin winak ne'xi, ja
c'a wi ni katzij wi' chi arja' ja Cristo ja
cha'on rmal ja Dios tito'o' c'a ri' ruyon
camic, xeche'e. 36 Ja c'a soldado eje'e' que-
maj ryok'ic chakaja', xetiloc más ruq'uin
ja Jesús, c'o jule' ch'amlaj vino quitzujuj
tre 37 in quewa' quibij tre ri': —Atat wi
ni katzij wi' chi at Rey quixin ja tinamit
Israel tato'o' c'a awi' ayon, xeche' tre. 38 C'o
jule' tz'ibanem bani in parwi' ja Jesús ya'on
wi' chwach ja cruz, oxi' rwach ja tzobal ja
tz'ibax wi', jun pa griego, jun pa latín, in
jun chic pan hebreo, quewa' nbij ri': —Jawa'
rachi ri' arja' rey quixin ja tinamit Israel,
ne'e.

39 C'o c'a jun chique ja re ca'i' achi'i' ja c'o
quil quibanon ja reripon chwach cruz arja'
xumaj rbixic jule' itzel tak tzij tre ja Jesús,
quewa' xbij tre ri':

—Ja wi ni katzij wi' chi atat ja rat
Cristo tato'o' c'a awi' camic in ko'ato'o' ajoj
chakaja', ne' tre. 40 Pro ja c'a jun chic achi ja
c'o ril rbanon arja' xumaj rch'olixic ja jun
chic:

—¿La mataxbej awi' chwach ja Dios como
atat k'eton chic tzij chawij chi natcamsaxi
chakaja'? 41 Ja rajoj ni yatal wi' chakij chi
nokcamsaxi como jari' nkatojbej ja ritzelal
kabanon pro ja jun chic achi le' arja' mta
nak ta itzelal rbanon, ne' tre. 42 C'ac'ari'
tzijon chic ruq'uin ja Jesús, quewa' xbij tre
ri':

—Kas xquinurkaj chawe ja tok xcatpi chic
jutij ja tok atocnak chic Rey chipan ja rago-
bierno, ne' tre. 43 Ja c'a Jesús xbij tre:

—Ni katzij wi' ja xtinbij chawe ri', chipan
awa' jun k'ij ja rokc'o wi' ri' ok ca'i' awq'uin
nokbe chipan ja utzlaj lugar ja bar c'o wi'
quicotemal, ne' tre.

****

44 Ja pa tak nc'ajk'ij c'o jun nimlaj k'eku'm
xoqui nojel chwach'ulew, c'a a las tres xin
takak'ij sakar chic jutij. 45 Ja k'ij ma xca'y
chi ta. In chaka jalal tok raktaji ja manta ja
tasben rpan ja nimlaj templo xin Dios ja bar
c'o wi' ja santilaj lugar, chaka ca'i' xuban.
46 Ja c'a Jesús arja' xurak ruchi', xuban jun
oración quewari': —Nata', pan ak'a' atat
njach wi' ja wanma, ne' tre ja Tatixel. Ja c'a
tok bitaj queri' rmal ni cam kaj. 47 C'o c'a jun
capitán pa'l tri', arja' tok xutz'at ja bantaji
xumaj rya'ic ruk'ij ja Dios, quewa' xbij ri':
—Jala' jun achi le' ni katzij wi' chi mta ril
rbanon, ne'e.

48 Congana e q'uiy ja winak quimolon qui'
chi rtz'atic ja nbantaji. Pro ja tok quetz'at
nojel ja bantaji congana nqueban, congana
nebisoni xebe. 49 Ja c'a rixoki' ja retranel
trij ja Jesús ja tok xelel pa Galilea e cachbil
canojel ja winak ja cotak rwach eje'e' c'a
c'a nat xepe'eto chic wi', quimajon rtz'atic
nojel ja nbantaji.

****

50-51 C'o c'a jun achi José rubi', arja' aj
Arimatea ja c'o pa rcuenta Judea. Ja c'a José
arja' jun chique ja k'etol tak tzij quixin ja
tinamit Israel pro jun utzlaj achi rbanon utz
chwach Dios. Arja' nojel ruc'u'x rayben ja
k'ij ja tok xtoqui ja gobierno xin Dios. Ma
junan ta xuch'ob cuq'uin ja rach tak k'etol
tzij como xa ma utz ta xutz'at ja queban tre
ja Jesús. 52 Be c'a ja José ruq'uin ja Pilato
chi rc'utuxic ja cuerpo rxin ja Jesús. 53 Ja
tok yataj lugar tre rmal ja Pilato c'ac'ari'
be xerkajsaj ja cuerpo rxin ja Jesús chwach
cruz in xubar pa jun utzlaj tziak. Ja c'a
tok bartaj rmal xerya'a' chipan jun pan-
teón ja c'oton chwach jun portales pro jun
panteón ja mta jutij cojon ta jun camnak
chipan. 54 Jawa' bantaji chipan ja k'ij ja
nchomarsbex wi' nakun je'e rxin ja nmak'ij
in xajalal maja'n tirili ja hora ja numajel wi'
ja xula'nbal k'ij.

55 Ja c'a rixoki' ja retranel trij ja Jesús ja
tok xelel pa Galilea eje'e' xebe trij ja José,
xequitz'ata' ja panteón in quetz'at chakaja'
nak ban tre ja cuerpo rxin ja Jesús. 56 Ja c'a
tok tz'attaj cumal c'ac'ari' xemeloji ja pa
tak cochoch, xequichomij jule' ak'om ja qui'
rxula' ja nquecoj trij rcuerpo ja Jesús. Ja pa
xula'nbal k'ij xexula'ni ja cani' nbij ja ley
xin Dios chi nqueban.

24

1 Ja c'a xin domingo kas nsamuke'e xebe
chic jutij ja rixoki', xequitz'ata' ja panteón,
cuc'an ja rak'om ja quichominel. Ec'o chic
jule' ixoki' ja recachbilanel. 2 Ja tok xe'ekaji
quetz'at chi lasan chic ja rabaj ja tz'apben
ruchi' ja panteón. 3 Xe'oc c'a chipan ja pan-
teón pro ja tok quetz'at mchita ja cuerpo
rxin ja Jesús chipan. 4 Congana sachnak
quina'oj rmal ja tok chaka jalal ec'o ca'i'
achi'i' xequetz'at epa'l pa tak quixquin,
congana nc'ac'oti ja quitziak. 5 Congana
quixben qui' ja rixoki', xetique'e. Ja c'a ca'i'
achi'i' quewa' quibij chique ri': —¿Nak tre
ja tok chiquicojol camnaki' necanoj wi' ja
c'asli? 6 Camic, ma wawe' chi ta c'o wi' ja
Jesús, arja' c'astaj wa'an rwach ari'. Turkaj
chewe ja xbij can chewe ja tok c'a c'o na
ewq'uin pa Galilea, 7 quewa' xbij can chewe
ri': —Ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin
ja winak rjawaxic chi njach na pa quek'a' ja
rajmaqui', rjawaxic chi ncamsax na chwach
cruz pro ja chi rox k'ij nc'astaj na, ne'
can chewe, xeche'e ja ca'i' achi'i' chique.
8 Ja c'a rixoki' eje'e' xurkaj chique ja bin
can chique rmal ja Jesús. 9 C'ac'ari' xe'elel
chipan ja panteón, xemeloji, xebe cuq'uin
ja julajuj apóstol ja bar quimolon wi' qui'
cuq'uin ja jule' chic cachbil, xequicholo'
chiquewach nojel awa' ja quitz'aton ri'.
10 Ja rixoki' ja xecholo chiquewach ja
rapóstol quewa' quebi' ri', jun María Mag-
dalena, in jun chic Juana, in jun chic María
ja rute' ja Jacobo in c'a ec'o na más ja
cachbil. 11 Ja c'a rapóstol eje'e' ma xquin-
imaj ta ja bix chique cumal ja rixoki', xa
jule' tzij ma ch'obol ta ja bix chique ja
nquech'ob eje'e'. 12 Pro ja c'a Pedro arja'
yictaji, c'amc'ol ranim be ruq'uin ja pan-
teón. Ja tok xekaji cayoc chipan ja panteón,
xutz'atoc ja utzlaj tak tziak rxin ja camnak
chi xa ruyon chic c'o can. C'ac'ari' meloji
ja chi rochoch, kas rmajon kaj rch'obic
pa ranma nojel ja bantaji como congana
c'asc'o'i xutz'at.

****

13 Ec'o c'a ca'i' rdiscípulo ja Jesús jari'
mismo k'ij quimajon binem, ebenak pa jun
aldea rbina'an Emaús. Ja raldea c'o la oxi'
legua rcojol ruq'uin ja tinamit Jerusalén.
14 Ja c'a ca'i' discípulo eje'e' quimajon rtzi-
joxic chibil tak qui' nojel ja bantaj chipan ja
jun ca'i' k'ij ja k'axnak can chic. 15 Kas c'a
quimajon tzij in c'oli ja quimajon rc'axaxic
chibil tak qui' ja tok xekaji ja mismo Jesús
cuq'uin in xerachbilajel pa bey. 16 Pro ja
reje'e' ma xyataj ta chique chi ncotakij
rwach chi Jesús. 17 Ja c'a Jesús quewa' xbij
chique ri':

—¿Nak c'a ja remajon rtzijoxic chibil tak
ewi' pa bey in nak tre ja tok nixbisoni? ne'
chique. 18 C'o c'a jun chique Cleofas rubi',
arja' xbij tre:

—¿La ma awotak ta c'a ja bantaj chipan
ja tinamit Jerusalén chipan ja jun ca'i' k'ij
ja k'axnak can? Pro ja jule' chic winak ja
xeq'ueje' pa Jerusalén eje'e' bien cotak ja
bantaji pro ni canojelal. ¿La xc'a ayon atat
ja ma awotak ta? ne'e ja Cleofas tre ja Jesús.
19 —¿Nak c'a ja bantaji? ne'e ja Jesús
chique. Ja c'a reje'e' quewa' quibij tre ri':

—Noktzijon tre ja Jesús ja raj Nazaret. Ja
Jesús arja' jun profeta xin Dios, congana
nimak tak milagro xuban in congana poder
rc'an ja rtzobal, jari' bien k'alaj chwach ja
Dios in bien k'alaj chiquewach canojel ja
winak chakaja'. 20 Ja c'a jefe quixin sac-
erdote e cachbil ja k'etol tak tzij rxin ja
katinamit eje'e' quejach ja Jesús pa ruk'a' ja
Pilato utzc'a chi nk'ẹt tzij trij chi ncamsaxi
in queri' queban quicamsaj chwach cruz.
21 Pro ja rajoj congana yuke' kac'u'x ruq'uin
chi arja' nto'o kaxin ja rok aj Israel pa
quek'a' ja kac'ulel pro camsaxi in c'uluto
tuban oxi' k'ij ticamsaxi. 22 In jun chic,
ec'o jule' ixoki' e kachbil c'oli quibij chake
ja congana c'asc'o'i kac'axaj. Eje'e' kas
nsamuke'e xebe ja bar c'o wi' ja panteón.
23 Ja c'a tok xe'ekaji quetz'at chi mchita
ja cuerpo rxin ja Jesús chipan. C'ac'ari'
xemelojto kuq'uin, xurquibij chake chi ec'o
ángel xewinakar chiquewach in bix chique
cumal ja ángel chi c'astajnak chic ja Jesús.
24 Ec'o c'a jule' achi'i' e kachbil, eje'e' xebe
chic ruq'uin ja panteón in tok xe'ekaji
quetz'at chi ni katzij wi' ja bix chique cumal
ja rixoki'. Pro ja Jesús jari' ni mta wi' rwach
quetz'at ta tri'. Queri' c'a ja bantaji, xeche'e
ja ca'i' discípulo tre ja Jesús. 25 Ja c'a Jesús
quewa' xbij chique ri':

—Ixix xa matich'obtaj emwal nojel ja
quibin can ja rojer tak profeta xin Dios, ma
nojel ta ec'u'x ma nojel ta ewanma eniman
nojel ja tz'ibtal can cumal chipan ja rtzobal

Dios. [26] Ja Cristo arja' bien k'alaj chi ni
rjawaxic wi' tre nabey chi xurtija' nojel
awa' ja rpokonal ja c'a xebij chwe ri' in c'a
después na nbe pa gloria ja bar nk'alajin
wi' chi congana nim ruk'ij, ne' chique.
[27] C'ac'ari' xumaj rch'obic chiquewach nojel
ja tz'ibtal can tre chipan ja rtzobal Dios,
xumajto rch'obic chiquewach ja tz'ibtal
can rmal ja Moisés c'ac'ari' xuch'ob chic
chiquewach ja tz'ibtal can cumal ja jule'
chic profeta.

[28] Ja c'a tok xe'ekaj chipan ja raldea ja
bar ebenak wi' ja c'a Jesús xuban cani' laj
xeruya' can. [29] Pro ja c'a reje'e' congana
quecoj pa ch'a'oj chi nq'ueje' kaj cuq'uin:
—Xuban wa'an k'ij, xajalal maja'n toc ak'a'.
Mejor catq'ueje' kaj kuq'uin, xeche' tre. In
queri' xuban, xoc pa jay utzc'a chi nqu'eje'
cuq'uin. [30] Ja c'a tok tz'ubul chic pa mesa
cuq'uin c'oli ja caxlanway xuc'am, xmal-
tioxij tre ja Dios, xuwech' in xuya' chique.
[31] Chaka c'a jalal ja tok yataj chique chi
cotakij rwach chi Jesús. Ja c'a Jesús ni jari'
hora sach chiquewach. [32] Ja c'a reje'e' que-
maj chic tzij chibil tak qui', quewa' quibij
ri': —Ja tok arja' rmajon tzij kuq'uin pa
bey in tok rmajon rch'obic chikawach ja
rtzobal Dios jari' ni katzij wi' chi congana
jun nimlaj quicotemal xuna' ja kanma rmal,
xeche'e.

[33] Ni jari' hora xeyictaji, xemeloj chic jutij
pa Jerusalén. Ja tok xe'ekaji xequewil ja ju-
lajuj apóstol ja quimolon qui' cuq'uin jule'
chic cachbil. [34] Quewa' bix chique cumal
ja rapóstol ri': —C'astajnak chic wa'an ja
kajaw Jesús, xuc'ut wa'an ri' chwach ja
Simón, xeche'xi ja ca'i' discípulo. [35] C'ac'ari'
quemaj rcholic chiquewach nojel ja bantaji
ja tok ebenak chipan ja raldea Emaús in
quech'ob chiquewach chakaja' nak rbanic
ja tok yataj chique chi cotakij rwach ja
Jesús tokori' tok xuwech' ja caxlanway
chiquewach.

****

[36] Kas c'a quimajon tzij ja tok chaka jalal
winakari ja Jesús chiquicojol in quewa' xbij
chique ri': —Ja quicotemal xin Dios tiq'ueje'
checojol, ne' chique. [37] Pro ja c'a reje'e'
congana nqueban rmal ja xbeben ri'il como
ja nquech'ob eje'e' ranma jun camnak ja
nquetz'at. [38] Ja c'a Jesús xbij chique:

—¿Nak tre ja tok sachnak ena'oj? ¿Nak
tre tok matenimaj chi anin ja rin Jesús?
[39] Tetz'ata' mpe' ja pa nuk'a', tetz'ata' mpe'
ja pa wakan, kas bien mpe' tech'obo' chi
anin in Jesús. Quinechapa' mpe' in bien
quinetz'ata' como ja ranma jun camnak
jari' mta rch'acul nixtac'a c'o ta rbakil
chakaja' pro bien netz'at chi anin c'o
nch'acul in c'o nbakil chakaja', ne' chique.
[40] Ja c'a tok bitaj queri' rmal c'ac'ari' xuc'ut
chiquewach ja pa ruk'a' in pa rkan. [41] Ja c'a
reje'e' quewa' quimajon kaj rch'obic pa tak
canma ri':

—Congana taka'an qui'il ja wari' pro ma
katzij la, xeche'e. Ja c'a Jesús xbij chique:

—¿La c'oli neya' chwe can ntij? ne'
chique. [42] C'o c'a jalal ch'u' sa'on jari'
queya' tre rachbil jalal raxcab. [43] Ja c'a
rarja' xuc'am chique in xumaj rtijic pro ni
chiquewach. [44] C'ac'ari' xbij chique:

—Camic bantaj cumplir ja tzij ja xinbij
chewe tokori' tok maja'n quincami como ja
xinbij chewe chi puersa nbantaj na cumplir
nojel ja tz'ibtal can chwe chipan ja rtzobal
Dios cani' tre ja tz'ibtal can rmal ja Moisés
in cumal ja jule' chic profeta xin Dios in
chakaja' ja tz'ibtal can chwe chipan ja libro
xin salmo, ne' chique. [45] C'ac'ari' xuch'ob
más chiquewach ja rtzobal Dios, [46] quewa'
xbij chique ri':

—Tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios chi
ja Cristo arja' nurtija' na ja rpokonal in
ncamsax na in chi rox k'ij nc'astaj na
chiquicojol camnaki', queri' nbij. [47] In
tz'ibtal can chakaja' chi pa rubi' ja Cristo
nekaj na rbixic cuq'uin canojel ja winak ja
rec'o pa tak nación je'e chi rjawaxic chi
nqueq'uex ja quina'oj in nqueya' can ja
ritzelal utzc'a chi ncuytaji ja quil quemac,
jari' pa Jerusalén nmajtajel wi' rbixic.
[48] Ixix etz'aton nojel awa' ja c'a xinbij
chewe ri', ixix nixk'alasan na chiquewach
ja winak. [49] Bien tec'waxaj ja xtinbij chic
chewe ri', anin ntakto na ja rEspíritu Santo
ewq'uin ja cani' tzujunto rmal ja nata' Dios.
Pro quixq'ueje' wawe' chipan ja tinamit
Jerusalén, c'a tokori' nixel chipan ja tok
xtiyataj chewe ja poder rxin ja rEspíritu
Santo ja xtikajto chila' chicaj, ne'e ja Jesús
chique.

****

50 C'ac'ari' xeruc'amel, xebe c'a pa Be-
tania. Ja c'a tok xe'ekaji xuyic chicaj ja
ca'i' ruk'a' in xc'utuj ja rutzil xin Dios pa
quewi'. 51 Kas c'a rmajon rc'utuxic ja rutzil
pa quewi' ja tok chaka jalal be, c'amarel
chila' chicaj. 52 Ja c'a reje'e' congana queya'
ruk'ij c'ac'ari' xemeloj chipan ja tinamit
Jerusalén, congana jun nimlaj quicotemal
c'o pa tak canma. 53 K'ij k'ij ni nepi wi'
chipan ja nimlaj templo, xajutij quimajon
rya'ic ruk'ij ja Dios. Amén.

SAN JUAN

1 Ja kas nabey tok ni majun nak ta
tz'ucarsan ni c'o chi wi' tri' ja Ralc'walaxel
ja nk'alasani jani' rna'oj ja Dios. Xa jun
quibanon ruq'uin ja Dios in ni Dios wi' arja'
chakaja'. 2 Ja tok majun nak ta tz'ucarsan
ni xa jun wi' quibanon ruq'uin ja Dios. 3 In
yataj tre rmal ja Dios chi arja' tz'ucarsani
ja caj in rwach'ulew. Ni majun nak ta
ja tz'ucarsan ja maquita arja' tz'ucarsani.
4 Arja' Yo'l c'aslemal in ja c'aslemal nuya'
jari' cani' jun nimlaj luz. Jari' luz ni rsakir-
santo wi' quebey ja winak ojer 5 in camic
rmajon rsakirsaxic quewi' canma ja winak
chipan ja k'ekumal in ni ma cowinnak ta wi'
ja k'ekumal trij ja luz chi rchupun ta.
6 C'o c'a jun achi tak rmal ja Dios, Juan
rubi'. 7 Ja samaj ja yataj tre ja Juan chi
nuya' rbixic nak rbanic ja Ralc'walaxel ja
nsakirsan quebey ja winak utzc'a chi cano-
jel ja winak tok xtiquic'axaj nyuke' quec'u'x
ruq'uin ja Ralc'walaxel. 8 Ja Juan ma arja' ta
ja luz pro xarwari' tak rmal ja Dios chi nuya'
rbixic nak rbanic ja luz. 9 Jari' luz ja kas
mero luz xin Dios pi wawe' chwach'ulew,
arja' ja nsakirsani quewi' canma ja winak
canojelal.
10 Xurq'ueje'e ja Ralc'walaxel wawe'
chwach'ulew in masqui arja' tz'ucarsani
ja rwach'ulew pro ja winak ja rec'o chwach
ja rwach'ulew ma xquinimaj ta chi arja'
ja luz xin Dios. 11 Xurq'ueje' chiquicojol ja
rtinamit pro eje'e' ma xquinimaj ta. 12 Pro
kanojelal ja xokniman rxin, kanojelal ja
yuke' kac'u'x ruq'uin, arja' xuya' chake chi
xokoc ok ralc'wal Dios, 13 xuya' chake chi
xokalax chic jutij pro ja c'ac'a c'aslemal ja
yatajnak chic chake jari' ma c'amonpi ta
chake cumal ja kati't kamama', ma xyataj
ta chake cumal ja katata' kate', ni majun
winak yo' ta chake, solo Dios yowi.
14 Ja Ralc'walaxel ja nk'alasani jani' rna'oj
ja Dios arja' kajto, xoc kach winak, q'ueje'
chikacojol. Katz'at ruq'uin kawach chi ja
rc'aslemal arja' mero rc'aslemal ja Dios,
junan ruq'uin ja rc'aslemal Dios Tatixel,
mchita jun ralc'wal ja Tatixel ja queri' chi
ta. Arja' nojnak ja rutzil xin Dios pa ranma,
nojel ja nuch'ob, nojel ja nbij in nojel ja
nuban ni katzij wi'. 15 Arja' ya' rbixic rmal
ja Juan, quewa' xbij ja Juan chique ja winak
ri': —Jari' achi xinbij chewe ja tok quewa'
xinbij chewe ri', c'o na jun ja maja'n tumaj
rsamaj, arja' más na nim ruk'ij chinwach
anin. Queri' nbij chewe como arja' ni c'o chi
wi' ja tok maja'n quinalaxi masqui anin in
nabey winak chwach, xinche' chewe, ne'e
ja Juan.
16 Ja Ralc'walaxel janila nojnak ja rutzil
xin Dios pa ranma in jari' utzil ocnak chic
chake ajoj in xa jani' npi más npi más pa
tak kanma in xa sipan chake. 17 Ja Moisés
arja' yowi ja ley xin Dios pro ja Jesucristo
arja' c'amyonto ja rutzil ja nsipaj ja Dios,
arja' c'amyonto ja totajem ja ni katzij wi'
chi totajem. 18 Ni majutij c'o ta jun winak
tz'atyon ta rwach ja Dios pro ja Ralc'wal
Dios ja ni xarwari' jun arja' c'o pa ranma
ja Tatixel, xa jun quibanon ruq'uin in arja'
rk'alasan chikawach jani' rna'oj ja Dios.

****

19 Ja Juan arja' xetakel jule' achi'i' ruq'uin
cumal ja raj Israel chi nec'axax tre nak
ja rocnak wi'. Pa Jerusalén xe'elel wi' ja
rachi'i', jule' chique e sacerdote in jule' chic
chique e levita. Ja tok xe'ekaj ruq'uin ja
Juan quewa' quibij tre ri': —¿Nak chi at
achi'al? xeche' tre. 20 Arja' bien xk'alasaj
chiquewach chi ma arja' ta ja Cristo. 21 In
quibij chic tre:
—¿Nak c'a atocnak wi', la maxta c'a atat
ja rat Elías? xeche' chic tre.
—Mni, ne'e ja Juan chique. In quibij chic
tre:
—¿La maxta c'a atat ja rat profeta ja
bitajnak can chake chi natpi na? xeche'
chic tre.
—Mni, ma anin ta chakaja', ne' chic
chique. 22 In quibij chic jutij tre:
—¿Nak c'a ja kas atocnak wi'? Tabij chake
nak abanic utzc'a chi c'oli nekabij chique ja
retakyonto kaxin awq'uin, xeche' tre. 23 Ja
c'a Juan xbij chique:
—Ja nbanic anin jari' rtz'iban can ja pro-
feta Isaías ojer quewari': —C'o jun achi
nurak na ruchi' pa jun lugar ja bar kas talan
wi' in quewa' nbij chique ja winak ri': —
Techomarsaj ja rec'aslemal chi raybexic ja
kajaw Dios, ne' chique. Jawa' ja tz'ibtajnak
can, anin c'ari' ja nrak nuchi', ne'e ja Juan
chique.

24 Ja rachi'i' ja retakonel ruq'uin ja Juan
ec'o jule' fariseo etakyonel quixin. 25 In
quibij chic tre:
—Ja wi ma atat ta ja rat Cristo in wi ma at
Elías ta in nixtac'a at profeta ta ja kayben
chi npi na ¿nak c'a tre tok ne'aban bautizar
ja winak? xeche' chic tre. 26 Ja c'a Juan xbij
chique:
—Ja ranin ya' ncoj ja tok nenuban bauti-
zar ja winak pro ja camic c'o jun checojol
jari' más chi na nim ruk'ij xarwari' mta
enaben chi queri'. 27 Anin xa rbixic nya' ja
samaj xin Dios ja xtumaj rbanic arja' como
más chi na nim ruk'ij arja' chinwach anin,
nixtac'a yatal ta chwij xquintiloc ta ruq'uin
chi rquiric ja rc'amal rxajab. Queri' xbij
chique.
28 Jawa' tzij bantaji ri' chipan jun lugar
rbina'an Betábara ja c'o chic chajuparaj
binelya' rbina'an Jordán, tri' ntajin wi' ja
Juan chi neruban bautizar ja winak.
29 Ja c'a chi rcab k'ij ja Juan xutz'at pon
ja Jesús chi xajalal maja'n turkaj ruq'uin in
quewa' xbij chique ja winak ri':
—Tetz'ata' mpe' ja rachi le', arja' noc na
cani' jun carnelo ja nḇan sacrificar chwach
ja Dios, arja' takonto wawe' chwach'ulew
rmal ja Dios chi nurchupu' kaj ja kil kamac
kanojelal ja rok winak. 30 Ja c'ala' ja nbin
chic chewe chi nurbana' na ja samaj xin
Dios in más chi na nim ruk'ij arja' chinwach
anin. Anin in nabey winak chwach pro arja'
ni c'o chi wi' tri' ja tok maja'n quinalaxi.
Queri' nbin chewe. 31 Anin nabey mta
nnaben chi arja' ja To'onel ja takonto rmal
ja Dios pro rmal arja' tok inpenak camic,
rmal arja' tok nmajon quibanic bautizar ja
winak tre ya'. Queri' nmajon rbanic utzc'a
chi ajoj ja rok aj Israel nkotakij chi arja' ja
To'onel ja takonto rmal ja Dios, ne'e ja Juan
chique. 32 In xbij chic chique:
—Anin xintz'at ja rEspíritu Santo pe-
nak chicaj cani' jun ajsakaxic' kajto trij in
q'ueje' ruq'uin. 33 Pro ja nabey mta nnaben
chi arja' ja To'onel ja takonto rmal ja Dios
pro jari' k'alasax chinwach rmal ja Dios.
Ja c'a Dios arja' intakyonto chi nenuban
bautizar ja winak tre ya' in quewa' xbij
chwe ri': —Ja tok xtatz'at ja rachi ja xtikajto
ja rEspíritu Santo trij in xtiq'ueje' ruq'uin,
arja' c'ari' xtibano bautizar quixin ja winak
tre ja rEspíritu Santo. Queri' xbij chwe,
34 in cani' xbij chwe ni queri' xintz'at in
camic nbij chewe chi jala' jun achi le' arja'
ja Ralc'wal Dios. Queri' xbij ja Juan chique
ja winak.

****

35 Ja c'a chi rcab k'ij c'o chic jutij ja Juan
chipan ja lugar e rachbil e ca'i' rdiscípulo.
36 Peti ja Jesús, k'ax cuq'uin ja winak. Ja c'a
Juan tok xutz'at ja Jesús quewa' xbij chique
ja winak ri':
—Tetz'ata' mpe' ja rachi le', arja' noc na
cani' jun carnelo ja nḇan sacrificar chwach
ja Dios. Queri' xbij chique. 37 Ja c'a re ca'i'
discípulo rxin ja Juan eje'e' tok quic'axaj chi
queri' xbij xetre'el trij ja Jesús. 38 Ja c'a Jesús
tok ca'y can trij xerutz'at chi etran trij:
—¿Nak necanoj? ne' chique.
—Rabí ¿bar atc'o wi'? xeche' tre. (Rabí
tibij tzij Maestro.) 39 In bix chique rmal ja
Jesús:
—Jo', quixtre' chwij, tekatz'ata' ja bar
inc'o wi', xeche'xi. Queri' queban xetre'el
trij. Xe'ekaji ja bar c'o wi' in jari' k'ij
xeq'ueje' ruq'uin, a las cuatro chi lari' xin
takak'ij.
40 Ja re ca'i' achi'i' ja xec'axani ja xbij
ja Juan in xetre'el trij ja Jesús, jun chique
rbina'an Andrés ja rch'alal ja Simón Pedro.
41 Be chanim ja rAndrés ruq'uin ja Simón ja
rch'alal in quewa' xbij tre ri': —Camic kawil
ja Mesías, ne' tre. (Mesías tibij tzij Cristo.)
42 C'ac'ari' xuc'amel ruq'uin ja Jesús. Ja c'a
tok xe'ekaji kas tz'elwachixi ja Simón rmal
ja Jesús in quewa' bix tre ri': —Atat at
Simón, at rc'ajol ja Jonás pro nyataj chi na
jun ja bi'aj chawe Cefas natche'xi. (Cefas
tibij tzij Pedro owi abaj.)
43 Ja c'a chi rcab k'ij chic ja Jesús nuch'ob
chi nbe chipan ja departamento Galilea.
C'ac'ari' be ruq'uin ja Felipe in xbij tre:
—Jo', cattre'el chwij, ne' tre. 44 Ja Felipe
arja' aj Betsaida. Ja Betsaida jari' quitinamit
ja rAndrés in Pedro, pa rcuenta Galilea c'o
wi'. 45 Be ja Felipe ruq'uin ja Natanael in
quewa' xbij tre ri':
—Camic kawilon chic ja To'onel ja tz'ibtal
can chi npi na, ja tz'ibtal can chipan ja
ley xin Dios rmal ja Moisés in tz'ibtal can
chakaja' cumal ja jule' chic profeta. Ja
wa'an ari' ja Jesús ja raj Nazaret ja rc'ajol
ja José, ne' tre. 46 Ja c'a Natanael arja' xbij:

—¿La c'ol ek jun achi nwinakar na tri' pa
Nazaret ja congana buena? ne'e.
—Jo' mpe', tekatzata', ne'xi rmal ja Fe-
lipe in xebe. 47 Ja c'a tok xe'ekaji tz'ati ja
Natanael rmal ja Jesús in quewa' xbij ja
Jesús ri':
—Tetz'ata' mpe' ja Natanael le', arja' jun
achi aj Israel pro ni katzij wi' chi aj Israel,
arja' jun utzlaj achi in ni mta wi' jun engaño
nuban. Queri' xbij ja Jesús. 48 Ja c'a Natanael
tok xc'axaj ja bix tre rmal ja Jesús quewa'
xbij tre ri':
—¿Nak tre awotak taka'an nwach? ne'
tre.
—Atat tok maja'n catesiq'uixto rmal ja
Felipe tokori' xatnutz'at chi at tz'ubul
chuxe' jun che' higuera, ne'xi rmal ja Jesús.
49 —Rabí, camic bien ch'obtaj mwal chi
atat ja rat Ralc'wal Dios, atat ja rat Rey
kaxin ja rok aj Israel, ne'e ja Natanael tre.
50 —Taka'an jurata xinanimaj rmal ja
xinbij chawe chi xatnutz'at chi attz'ubul
chuxe' ja che'. Pro c'o na nimak tak milagro
natz'at na ja más chi na nimak chwach ja
cani' xatz'at camic ri', ne'xi rmal ja Jesús.
51 C'ac'ari' xbij chic chique:
—Ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', netz'at
na ja caj jakali, ne'etz'at na ja ángel xin Dios
chi nejote'e in nexule'to pro mwal anin ny-
ataj chique chi nqueban queri', mwal anin
ja rin Alc'walaxel ja xinoc alaxic cuq'uin ja
winak, queri' xbij chique.

2

1 Ja c'a chi rox k'ij c'o jun c'ulbic bantaji,
ja c'a rute' ja Jesús c'o tri'. Jari' c'ulbic
bantaj chipan ja tinamit Caná ja c'o pa
rcuenta Galilea. 2 In chakaja' banon invitar
ja Jesús e rachbil ja rdiscípulo. 3 Pro chaka
jalal tok q'uisi ja vino in bix tre ja Jesús rmal
ja rute':
—Pakasa' vino q'uisi, ne'xi.
4 —Ixok, taka'an ma junan ta nkach'ob
awq'uin, maja'n wa'an terila' ja tiempo chi
ja winak xticotakij nak nbanic, ne' tre.
5 C'ac'ari' ja rute' xbij chique ja ilinela':
—Xa nak ta nbij ja Jesús chewe tebana',
ne' chique.
6 Tri' c'o wi' waki' rc'olbal tak ya', abaj
ocnak, ja jujun c'o la wuku' waxaki' cucu'
ya' nbe chipan. Ja rsamaj noc wi' ja
ya' jari' banbal quicostumbre ja raj Israel
ja nquich'ach'ojirsbej nakun je'e ja cani'
nrajo' ja quireligión chi nqueban. 7 Ja c'a
Jesús quewa' xbij chique ja ilinela' ri':
—Tenojsaj ja rc'olbal tak ya' le', ne'
chique. In queri' queban, xequic'ama'to
ja ya', quinojsaj. 8 Ja c'a tok nojstaj cumal
c'ac'ari' bix chic chique rmal ja Jesús:
—Camic tepulu'el jule', jec'utu' chwach
ja rachi ja pa'l trij ja wa'im xin c'ulbic,
xeche'xi. In queri' queban, quepulel. 9 Ja
ilinela' ja xepulu'el ja ya' eje'e' cotak chi
q'uextaji ja ya' in xoc vino pro ja rachi
ja pa'l trij ja wa'im xin c'ulbic arja' ma
rotak ta. Tok xuna' ja vino chi congana
buena c'ac'ari' xsiq'uij ja rachi ja c'ule'e 10 in
quewa' xbij tre ri':
—Canojel ja winak ja nechomini ja ni-
mak tak wa'im eje'e' utzlaj vino ja nquecoj
nabey tok nmajtaji ja wa'im. Ja c'a tok q'uiy
chic ja vino quitijon chic ja winak c'ac'ari'
nya̱' chic chique ja vino ja ma kas ta buena.
Pro ja ratat camic c'a pa rq'uisbal taka'an
xacoj ja vino ja más chi na utz. Queri' xbij
tre.
11 Jawa' nabey milagro xuban ja Jesús, pa
Caná xuban wi' ja c'o pa rcuenta Galilea,
jawa' xc'utbej chiquewach ja rdiscípulo
chi congana nim ruk'ij in yuke' quec'u'x
ruq'uin.
12 Ja Jesús tok tzur can rmal awa' wari'
c'ac'ari' be chipan ja tinamit rbina'an Ca-
pernaum rachbil ja rute' e rachbil chakaja'
ja rch'alal in ja rdiscípulo. Ja c'a tok
xe'ekaji, tri' xeq'ueje' wi' jun ca'i' k'ij.

****

13 Ja tok nnakajinto ja nmak'ij pascua
quixin ja raj Israel be ja Jesús pa Jerusalén.
14 Ja c'a tok xekaji xoc chipan ja nimlaj
templo xin Dios. Chipan ja templo ec'o
jule' winak quimajon quic'ayixic wacax,
carnelo, palomax in ec'o jule' q'uexol tak
pwok chakaja'. 15 Ja Jesús xbanla' jun
asial in tok tzur rmal xe'erlasajto ja winak
chipan ja templo, majun xuto' ta ri', in
xe'erlasajto chakaja' ja carnelo e cachbil ja
wacax. Ja c'a q'uexol tak pwok eje'e' chicax
chiquewach ja quipwok rmal in ch'akix pa
tok'ulew ja quimesa chakaja'. 16 C'ac'ari'
xbij ja Jesús chique ja rajc'ay tak palomax:
—Que'ewasajel jutz'it ja wari', ma teban
ta tre ja rochoch ja nata' Dios cani' jun
mercado, ne' chique. 17 Ja c'a rdiscípulo
tok quic'axaj ja xbij xurkaj chique ja tzij ja

tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios quewa'
nbij ri': —Congana nti'on chwe ja tok mat-
iban respetar ja rawochoch in xa rmalari'
tok xtiqueban pokon chwe ja winak, ne'e ja
Cristo tre ja Tatixel. Queri' ja tz'ibtal can.
18 Ja c'a raj Israel quibij tre ja Jesús:
—¿Nak c'a nac'utbej chikawach chi c'ol
ak'a' tre ja c'a xaban chipan ja templo ri'?
xeche' tre.
19 —Teyojo' mpe' ja templo ri' in ja ranin
xa chi oxi' k'ij nyic chi wi' jutij, ne'e ja Jesús
chique. 20 Ja c'a raj Israel quibij tre:
—Jawa' templo ri' tuban cuarentiséis
juna' majtajnakto rbanic in ¿nak moda
c'ari' chi xa chi oxi' k'ij nayic chi wi' jutij
atat? xeche' tre. 21 Pro ja templo ja xnataj
ja Jesús jari' ja rcuerpo arja'. 22 Ja c'a tok
c'astajnak chic chiquicojol camnaki' bien
xurkaj chique ja rdiscípulo ja rbin can tre ja
templo chi xa chi oxi' k'ij nuyic chi wi' jutij.
Quinimaj ja tz'ibtal can chipan ja rtzobal
Dios ojer in quinimaj chakaja' ja tzij ja rbin
can ja Jesús.
23 Ja c'a tok majtaji ja wa'im rxin ja
nmak'ij pascua chipan ja tinamit Jerusalén
tri' q'ueje' wi' ja Jesús in e q'uiy chique
ja winak yuke' quec'u'x ruq'uin rmal ja
milagro ja xuban je'e chiquewach. 24 Pro
ja Jesús arja' ma xyuke' ta ruc'u'x cuq'uin
como bien rotak jani' quina'oj canojelal ja
winak. 25 Arja' ma rjawaxic ta tre xtich'ob
ta na chwach jani' quina'oj como bien rotak
ja c'o pa tak canma ja winak xa nak ta chi
winakil.

3

1 C'o c'a jun achi Nicodemo rubi', arja'
fariseo in chakaja' arja' jun chique ja k'etol
tak tzij quixin ja tinamit Israel. 2 Xuban
c'a jutij xekaji ja Nicodemo ruq'uin ja Jesús
chak'a' in xumaj tzij ruq'uin, quewa' xbij
tre ri':
—Rabí, ajoj kotak chi atat at jun tijonel
attakonto rmal ja Dios como anin wotak
chi majun winak xticowin ta xtuban ta ja
nimak tak milagro ja ramajon rbanic atat ja
wi mta ja Dios ruq'uin, ne' tre. 3 Ja c'a Jesús
xbij tre:
—Ni katzij wi' ja xtinbij chawe ri', ja
winak rjawaxic chique chi ne'alax chic
jutij nowi maque'alax chic jutij jari' ni
matich'obtaj wi' cumal nak rbanic ja natoc
chipan ja gobierno xin Dios, ne' tre.
4 —Pro ¿nak moda jun achi ri'j chic in
nalax chic jutij? ¿La c'o c'a moda ari'
nq'ueje' chic jutij pa gracia in nalax chic
jutij? ne'e ja Nicodemo tre. 5 Ja c'a Jesús xbij
chic tre:
—Ni katzij wi' ja xtinbij chawe ri',
rjawaxic chi natalax tre ya' in tre ja rEs-
píritu nowi ma queri' ta naban jari' macat-
cowini natoc chipan ja gobierno xin Dios.
6 Ja c'aslemal ja yatajnak chique ja winak
cumal ja quitata' quete' jari' xa ni ju-
nan wi' ruq'uin ja cani' quixin ja qui-
tata' quete'. Ja c'a c'aslemal ja nyataj
chawe rmal ja rEspíritu Santo jari' ni junan
wi' ruq'uin ja cani' rc'aslemal ja rEspíritu
Santo. 7 Maxta junwi' tac'waxaj ja xinbij
chawe chi rjawaxic chi natalax chic jutij.
8 Cani' tre ik' cani' tre xcomel xa bar ta tri'
nbe wi' nsamaji in nac'waxaj ja nuban pro
ma awotak ta bar penak wi' in nixtac'a bar
nbe wi' chakaja'. Queri' c'a chique canojel
ja winak ja ne'alax rmal ja rEspíritu Santo
como nsamaji ja rEspíritu Santo in rmal
arja' tok ne'alax chic jutij, ne'e ja Jesús tre.
9 —Pro ¿nak c'a ja kas mero rbanic ja
ramajon rbixic chwe? ne' chic jutij ja
Nicodemo. 10 Ja c'a Jesús xbij chic tre:
—At maestro wa'an quixin ja tinamit
Israel ja rtinamit Dios pro taka'an
matich'obtaj amwal ja nbij chawe. 11 Pro ajoj
bien kotak nak rbanic ja kamajon rbixic,
bien katz'aton ja kamajon rk'alasaxic
chewach pro ja rixix xa matenimaj ja
nkabij chewe. 12 Anin nmajon rch'obic je'e
chawach ja nbantaji wawe' chwach'ulew
pro wi matanimaj pior c'a ja tok xtinch'ob
chic je'e chawach ja nbantaji chila' chicaj
¿nak moda c'ari' xtanimaj chakaja'? 13 Ni
majun nak ta ekajnak ta chila' chicaj
rtz'aton ta nak rbanic ja chila' chicaj, xa jun
ja tz'atyon nak rbanic, arja' ja Ralc'walaxel
ja kajto chila' chicaj ja xoc alaxic cuq'uin
ja winak, arja' ja c'o pa ranma ja Tatixel
chila' chicaj. 14 Cani' xuban ja Moisés
ojer chipan ja chakijlaj ulew, arja' c'o jun
rachbal cumatz xjotba' chwach jun che' in
xetotaji ja winak rmal in queri' c'a xtiban
na tre ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin
ja winak, arja' njotbax na chwach jun che'.
15 Queri' nban na tre utzc'a chi canojelal ja
winak ja xtiyuke' quec'u'x ruq'uin eje'e'
maquetakel chipan ja rpokonal, nyataj jun

utzlaj c'aslemal chique pro jun c'aslemal ja
ni mta wi' q'uisic trij.
16 Ja Dios congana nerajo' canojelal
ja winak rmalc'ari' tok xutakto wawe'
chwach'ulew ja Ralc'wal, xarari' jun. Queri'
xuban utzc'a chi canojelal ja winak ja
xtiyuke' quec'u'x ruq'uin eje'e' maquetakel
chipan ja rpokonal, nyataj na chique jun
utzlaj c'aslemal ja ni mta wi' q'uisic trij.
17 Queri' nbij como ja Dios tok xutakto
ja Ralc'wal wawe' chwach'ulew ma rmal
ta chi xquerutakel ta ja winak chipan ja
rpokonal. Pro jari' xutakto utzc'a chi rmal
ja Ralc'wal nquewil na ja totajem xin Dios
canojelal. 18 Canojelal ja winak ja nyuke'
quec'u'x ruq'uin ja Ralc'wal Dios eje'e'
mchita k'etoj tzij xin Dios chiquij pro ja
c'a matiyuke' quec'u'x ruq'uin eje'e' k'eton
chic tzij chiquij rmal ja Dios chi netakel
chipan ja rpokonal. Como matiyuke'
quec'u'x ruq'uin ja Ralc'wal Dios chewi'
tok nban queri' chique. 19 Como eje'e'
mta quigana ruq'uin ja luz ja penak chila'
chicaj ja nsakirsan quebey chiquewach xa
chewi' tok k'eton chic tzij chiquij. Como
ja Ralc'wal Dios arja' cani' jun luz peti
wawe' chwach'ulew pro ja winak más na
xel quec'u'x trij ja k'ekumal. Queri' queban
como xa itzelal ja quimajon rbanic. 20 Ja
wi amajon rbanic ja ritzelal jari' xa itzel
natz'at ja luz, ni majun agana xcatekaj ta
ja bar c'o wi' ja luz. Queri' naban utzc'a
chi matotakixi ja ritzelal ja ramajon rbanic.
21 Pro ja c'a wi amajon rbanic ja rutzil xin
Dios jari' matapokonaj natekaji ja bar c'o
wi' ja luz. Matapokonaj como c'ol agana
chi natquetz'at ja winak chi ja Dios uc'ayon
awxin chi rbanic nojel ja nattajini naban.

****

22 C'ac'ari' ja Jesús xerachbilajel ja rdis-
cípulo xebe chipan jun lugar ja c'o pa
rcuenta Judea. Ja c'a tok xekaji, tri' q'ueje'
wi' in ec'oli winak neruban bautizar. 23 In
queri' nuban ja Juan chakaja', arja' ntajini
neruban bautizar ja winak chipan ja lugar
rbina'an Enón ja c'o chinakaj Salim como
ja tri' sobre ya'. Tri' xe'ekaj wi' ja winak in
xeban bautizar. 24 Maja'n ticoj pa che' tri' ja
Juan rmal ja rey Herodes.
25 Ja discípulo rxin ja Juan eje'e' que-
maj tzij cuq'uin jule' chic aj Israel in c'oli
quech'a' chibil tak qui' tre ja bautismo. 26 Ja
c'a discípulo rxin ja Juan xebe ruq'uin in
quewa' xequibij tre ri':
—Rabí, pakasari' ja rachi ja xaban ba-
utizar chajuparaj binelya' Jordán ja xaya'
rbixic chi arja' ja To'onel ja takonto rmal ja
Dios, camic arja' ntajini neruban bautizar
ja winak in canojel ja winak nebe ruq'uin,
xeche' tre. 27 Pro ja Juan xbij chique:
—Ja ranin ninquicoti chi netajini nebe ja
winak ruq'uin ja Jesús. Ja samaj nkaban
chikajujunal chila' chicaj penak wi'. 28 Ixix
bien xec'waxaj ja tok xinbij chique ja winak
chi ma anin ta ja rin Cristo xarwari' in-
takonto chi nya' rbixic ja Cristo chi npi na.
29 Ja Jesús yatal trij chi nebe ja winak ruq'uin
chi ncachbilaj. Cani' tre jun ala' tok nc'ule'e
yatal trij chi ja rxjayil nrachbilaj. No anin
xa in cani' ramigo jun ala' tok nc'ule'e.
Pro ja ramigo pa'loc pa rxquin ja rala' ja
nc'ule'e in rmajon rc'axaxic ja nbij in con-
gana nquicoti chi rc'axaxic. Queri' c'a chwe
anin camic chakaja' ninquicoti, nojnak ja
quicotemal pa wanma. 30 Ja rjawaxic camic
chi ni xtimajtajel wi' rya'ic ruk'ij ja Jesús
chijutij cumal ja winak, ja c'a chwe anin
rjawaxic chi xtiban chwe cani' ma inc'o ta
chwach ja Jesús.
31 Ja Ralc'walaxel ja penak chila' chicaj xa
ruyon arja' ja más nim ruk'ij chiquewach
canojelal. Pro ja rajoj ja rok winak ma
katz'aton ta nak rbanic ja chila' chicaj, xa
ok rxin ja rwach'ulew, xa jari' nkatzijoj ja
kotakin wawe' chwach'ulew. Pro ja penak
chila' chicaj xa ni ruyon wi' arja' ja más nim
ruk'ij chiquewach canojelal. 32 Ja rtz'aton in
ja rc'axan chila' chicaj jari' rmajon rbixic
pro ja winak xa matiquinimaj ja nbij. 33 Ja
c'a nenimani ja nbij quewa' nquibij ri': —
Ja Dios ni katzij wi' nojelal ja nbij, neche'e.
34 Dios takyonto rxin ja Ralc'walaxel in como
ruq'uin ja Dios penak wi' chewi' tok tzij xin
Dios ja nbij. Queri' nuban como ja Dios
nutakto ja rEspíritu Santo ruq'uin in ni noj-
nak wi' ja rEspíritu Santo pa ranma, majutij
ja maquita uc'an rmal. 35 Ja Ralc'walaxel
janila najo'x rmal ja Tatixel in ni majun
nak ta ja maquita jachon pa ruk'a' rmal.
36 Ja wi nyuke' ac'u'x ruq'uin ja Ralc'walaxel
jari' awc'an chic ja utzlaj c'aslemal ja ni
mta wi' q'uisic trij. Pro ja wi matanimaj
ja Ralc'walaxel jari' ni matawil wi' ja utzlaj
c'aslemal in ni c'o wi' ryewal ja Dios chawij.

4

1 Ja c'a fariseo xekaj rbixic ja Jesús cuq'uin
quewari': —Ja Jesús más na e q'uiy ja winak
netajini ne'oc rdiscípulo chwach ja ne'oc
ruq'uin ja Juan in más na e q'uiy neruban
bautizar chakaja', xeche'xi. 2 Pro ma ja ta
ja Jesús nbanowi ja bautismo, rdiscípulo
ja nebanowi. 3 Ja kajaw Jesús tok xc'axaj
chi xekaj rbixic ja tzij cuq'uin ja fariseo
c'ac'ari' xel chipan ja departamento Judea,
be chic chipan ja departamento Galilea.
4 Pro rjawaxic chi nk'ax na chipan ja depar-
tamento Samaria. 5 Queri' xuban be, xekaj
chipan jun lugar ja c'o chinakaj ja tinamit
rbina'an Sicar c'o pa rcuenta Samaria. Ja
tinamit Sicar chinakaj jun ulew c'o wi' ja
rxin Jacob ojer, jun ulew ja xuya' can ja
Jacob tre ja José ja rc'ajol. 6 In tri' c'o wi'
jun ya' c'oton rxin ja Jacob ojer chakaja'.
Congana cosnak ja Jesús rmal ja binem xa
chewi' tok tz'abe' chuchi' ja jul xin ya'. Pa
tak nc'ajk'ij chi lari' ja tok xekaj tri'.

7 C'o c'a jun ixok aj Samaria pulul ya'
xurkaji ja bar tz'ubul wi' ja Jesús. Ja c'a
Jesús xbij tre ja rixok:

—Tasipaj jutz'it nuya', ne' tre. 8 Ja c'a
rdiscípulo ja Jesús eje'e' ebenak pa tinamit
pa lok'oj way. 9 Ja c'a rixok xbij tre ja Jesús:

—Pro atat at aj Israel wa'an, ja c'a ranin
in jun ixok in aj Samaria, taka'an nac'utuj
ya' chwe, ne' tre. Queri' xbij ja rixok como
ja raj Israel xa itzel quitz'aton qui' cuq'uin
ja raj Samaria. 10 Ja c'a Jesús xbij chic tre:

—Ja wixta ch'obtajnak amwal nak rbanic
ja cochinem ja nsipaj ja Dios chawe, wixta
ch'obtajnak amwal nak inocnak wi' anin
ja nintajini nintzijon awq'uin camic ri'
ja nmajon rc'utuxic nuya' chawe, atat
xac'utuj ta ya' ari' chwe chakaja' in xinya'
ta jun ya' chawe pro jun ya' ja rc'amonto jun
c'ac'a c'aslemal chawe, ne' tre.

11 —Pro mta napulbej ja ya' in congana
pos rpan ja jul ¿bar c'a c'o wari' ja ya' ja
c'a xabij chwe? 12 Ja kamama' Jacob arja'
yoyon can chake awa' ja ya' ri' ojer, jawa'
xutij arja' in quetij ralc'wal in quetij rwacax
chakaja'. ¿La atat la'an ja más na nim ak'ij
chwach arja'? ne'e ja rixok. 13 Ja c'a Jesús
xbij chic jutij:

—Xa nak ta ntijowi ja ya' ri' arja' ni nuna'
wi' chakichi'. 14 Pro ja ntijowi ja ya' ja
nya' anin jari' ni mchita wi' jutij nchakij
ta ruchi'. Pro ja ya' ja nya' anin tre jari'
congana npulinto pa ranma cani' nuban
jun tz'uquel ya' in rc'amonto tre ja utzlaj
c'aslemal pro jun c'aslemal ja ni mta wi'
q'uisic trij, ne' tre.

15 —Ja ya' ja nabij le' taya'a' jutz'it wxin
utzc'a majutij xtichakij chi ta nuchi' utzc'a
ma rjawaxic chi ta xquinpi chi ta wawe'
xtunpulu' chi ta ja ya' ri', ne'e ja rixok.

16 —Camic jat, jasiq'uijto ja rawachajil,
tawachbilajto, ne'e ja Jesús tre.

17 —Pro ja ranin mta wachajil, ne'e ja
rixok.

—Ni katzij wi' ja nabij le' chi mta awacha-
jil 18 como e jo'o' ja rawachajil ejachon ewi'
cuq'uin in ja rachi ja nq'ueje' awq'uin camic
jari' ma awachajil ta. Ni katzij wi' ja xabij
chwe chi mta awachajil, ne'xi rmal ja Jesús.

19 —Ja nch'ob anin maxla at jun profeta
xin Dios. 20 Ja kati't kamama' ajoj ojer parwi'
ja jun jayu' le' queya' wi' ruk'ij ja Dios pro
ja rixix nebij chi rjawaxic chi pa Jerusalén
nya' wi' ruk'ij ja Dios, nixche'e, ne'e ja
rixok.

21 —Tanimaj ja xtinbij chawe camic ri',
xa nnakajinto ja tiempo tok ma ruyon chi
ta parwi' ja jun jayu' le' neya' wi' ruk'ij
ja Tatixel in ma ruyon chi ta pa Jerusalén
chakaja'. 22 Ixix ja rix aj Samaria neya'
ruk'ij jun Dios pro ma ch'obtajnak ta emwal
nak rbanic. Pro ja rajoj ja rok aj Israel
nkaya' ruk'ij ja Dios in bien ch'obtajnak
kumal nak rbanic como ja totajem xin
Dios jari' chipan ja tinamit Israel nwinakar
wi'. 23 Pro xa nnakajinto ja tiempo tok
ja winak pa tak canma xtiwinakar wi' ja
nquiyabej ruk'ij ja Tatixel in ni katzij wi'
ja xtiqueban tre, ma chaka ta costumbre.
Queri' xtiqueban ja winak ja ni katzij wi' chi
nqueya' ruk'ij como queri' nrajo' ja Tatixel
chi nban tre in arja' rmajon quicanoxic ja
nebano queri' tre. In ja camic ec'o jujun
ja queri' chic nqueban tre. 24 Ja Dios arja'
Espíritu, matitz'attaji chewi' tok rjawaxic
chi ja winak pa tak canma nwinakar wi' ja
nquiyabej ruk'ij in rjawaxic chakaja' chi ni
katzij wi' ja nqueban, ma chaka ta costum-
bre. Queri' xbij ja Jesús tre ja rixok.

25 —Anin wotak chi npi na ja Mesías chi
nurch'obo' chikawach nojelal nak rbanic,
ne'e ja rixok. (Mesías tibij tzij Cristo.)

26 —Pro anin c'ari' ja rin Mesías ja nmajon
tzij awq'uin camic ri', ne'xi rmal ja Jesús.
27 Kas quimajon tzij tok xe'urkaji ja rdis-
cípulo ja Jesús. Eje'e' kas junwi' quetz'at
chi ntajini ntzijon ruq'uin jun ixok. Pro ni
majun chique xbij ta tre: —¿Nak nawajo'
tre owi nak netzijoj ruq'uin? xche' ta tre.
28 Ja c'a rixok arja' xuya' can ja rcucu', be
chipan ja tinamit. Ja c'a tok xekaji quewa'
xbij chique ja winak ri': 29 —C'o jun achi
xoktzijon ruq'uin, arja' xbij chwe nojel ja
nbanon chipan ja nc'aslemal. Jo' mpe',
tekatz'ata', maxla arja' ja Cristo, ne' chique.
30 C'ac'ari' xe'el chipan ja tinamit in xebe
ruq'uin ja Jesús. 31 Maja'n que'ekaji ja tok
bix tre ja Jesús cumal ja rdiscípulo:
—Rabí catwa'i, ne'xi.
32 —Anin c'oli ja nway pro ixix xa ma
ewotak ta nak rbanic, ne' chique. 33 Ja
c'a rdiscípulo quewa' quibij chiquibil tak
qui' ri': —Maxla c'o jun c'amyonto rway,
xeche'e. 34 Pro ja Jesús xbij chic chique:
—Anin c'oli ja rocnak rq'uexwach nway.
Anin ja tok nban rvoluntad ja Dios ja taky-
onpi wxin in tok nban cumplir ja samaj
ja rya'on chwe chi nban jari' ja rocnak
rq'uexwach ja nway. 35 Ja nebij ixix c'a
chi quiji' ic' nelto wi' ja cosecha, nixche'e.
Pro anin nbij chewe, que'etz'ata' mpe' ja
winak le' epenak, eje'e' e cani' jule' tijco'm
ja k'en chic, utz chic nban cosechar. 36 Ja
nebano cosechar quixin jari' c'o jun rto-
jbalil nyataj chique. Ja cosecha xtique-
ban quewa' rbanic ri', nequecoj ja winak
chipan ja gobierno xin Dios in jari' winak
nyataj chique ja utzlaj c'aslemal ja ni mta
wi' q'uisic trij. Queri' rbanic utzc'a chi
nequicoti ja neticowi ja samaj in ja nebano
cosechar ja samaj eje'e' nequicot cuq'uin
chakaja'. 37 Queri' rbanic cani' nbij ja jun
tzij kac'axan quewari': —C'oli nticowi ja
rija'tz in c'oli ja nbano cosechar rwach,
queri' nbij. 38 Anin xixnutakel cuq'uin ja
winak chi ne'ebana' cosechar pro ma ixix ta
ja rixtijyonto rpokonal chi rbanic ja samaj
pro ec'o jule' chic ja retijyonto rpokonal
chi rbanic ja samaj in ixix camic nixtajini
neban cosechar ja quiticonto eje'e'. Queri'
xbij ja Jesús chique ja rdiscípulo.
39 Ja raj Samaria tok quic'axaj ja bix
chique rmal ja rixok ja cach aj tinamit
chi ja Jesús xbij tre nojelal ja rbanon
chipan ja rc'aslemal e q'uiy chique yuke'
quec'u'x ruq'uin ja Jesús rmal. 40 Rmalari'
tok xe'ekaji ja raj Samaria ruq'uin ja Jesús
quibij tre chi nq'ueje' cuq'uin in queri'
xuban q'ueje' ca'i' k'ij cuq'uin. 41 In tok
xumaj tzij ja Jesús cuq'uin ec'o na más
chique yuke' quec'u'x ruq'uin rmal ja xbij
chique. 42 In quibij tre ja rixok: —Ja nabey
yuke' kac'u'x ruq'uin ja Jesús rmal ja xabij
chake pro ja camic más chi na yukul kac'u'x
ruq'uin como kac'axaj ja xbij chake in bien
kotak chi arja' ja Cristo ja To'onel kaxin
kanojelal ja rok winak, xeche' tre.

****

43 Ja Jesús tok tz'akati ja ca'i' k'ij rmal
c'ac'ari' xe'elel tri', xebe chic chipan ja
departamento Galilea. 44 Arja' c'o jun tzij
rbin chic chique jule' winak, quewa' rbin
chique ri': —Jun profeta xin Dios ma lok' ta
nna'i cumal ja rach aj tinamit, ne'e. 45 Ja c'a
tok xekaji kas qui'il rc'ulic bani cumal ja raj
Galilea. Queri' queban tre como quitz'aton
chic nojel ja xuban ja Jesús pa Jerusalén
chipan ja nmak'ij pascua como eje'e' jun
xepi chipan ja nmak'ij.
46 Xekaj chic jutij chipan ja tinamit Caná
ja c'o pa rcuenta Galilea ja bar xuban wi'
vino tre jule' ya'. C'o c'a jun oficial xin
gobierno, arja' aj Capernaum in c'o jun
rc'ajol yawa'. 47 Ja c'a roficial tok xc'axaj chi
elnakto ja Jesús pa Judea in tok xc'axaj chi
c'o chic pa Galilea arja' be ruq'uin. Ja tok
xekaji ruq'uin ja Jesús quewa' xbij tre ri':
—Jo' paki jutz'it wq'uin, jatzursaj paki
jutz'it ja nc'ajol, xajalal maja'n ticami, ne'
tre.
48 —Ixix taka'an ni ma xquinenimaj ta wi'
ja maquita c'o jule' milagro nban chewach,
ne'xi rmal ja Jesús. 49 Pro ja roficial xbij chic
jutij tre:
—Jo' paki jutz'it wq'uin, ja nc'ajol xajalal
maja'n ticami, ne' chic tre.
50 —Jat, mchita camíc nuban ja rac'ajol,
ntzuri, ne'xi rmal ja Jesús. Ja roficial xnimaj
ja bix tre in be. 51 Kas rmajon bey tok
xeruc'ul ja rmoso in bix tre cumal chi:
—Tzuri ja rac'ajol, mchita camíc nuban,
ne'xi.
52 —¿Nak hora xurkaj rwach pa sak? ne'
chique.
—Iwir a la una xin takak'ij xpaxij ri'
ja c'atan trij, ne'xi. 53 Ja tatixel bien

ch'obtaj rmal chi jari' misma hora tok bix
tre rmal ja Jesús chi mchita camíc nuban
ja rc'ajol in ntzuri. Arja' más chi na
yuke' ruc'u'x ruq'uin ja Jesús in ja rec'o
pa rochoch eje'e' yuke' quec'u'x ruq'uin
chakaja'. 54 Quirc'awa' xuban ja Jesús tok
xelpi chic ja pa Judea in tok xekaj chic pa
Galilea, ja c'awa' rcab milagro xuban.

5

1 Xerila' chic jun ja nmak'ij ja nc'ul cumal
ja raj Israel in be ja Jesús pa Jerusalén. 2 Tri'
pa Jerusalén c'o wi' jun ya'. C'o rubi' ja
ya', ja pa quitzobal ja raj Israel Betesda
nbix tre. Ja ya' chinakaj jun puerta c'o
wi', jari' puerta ja bar natoc wi' chipan ja
tinamit. C'o rubi' ja puerta, puerta quixin
carnelo nbix tre. C'o jo'o' galera ja bar c'o
wi' ja ya'. Jari' galera quixin yawa'i' chi
neq'ueje' chuxe'. 3 E q'uiy ja yawa'i' ec'o
tri' cani' chique moya', cani' chique ja tak
cojo in cani' chique ja resiquirnak chakaja'.
Ja yawa'i' cayben jun tiempo ja tok xtursil
can ja ya' rmal jun ángel. 4 Como c'o jun
ángel nursila' can je'e ja ya'. Ja tok nsiltaj
can ja ya' nebe ja yawa'i' chipan, ja c'a kas
nkaji nabey chipan jari' ntzuri xa nak ta chi
yobilal c'o tre.

5 C'o c'a jun ja rachi tri' yawa', tuban
treintiocho juna' tiyawaji. 6 Ja c'a Jesús
xutz'at ja yawa' in bien rotak chi congana
tiempo cotz'ol tri' in quewa' xbij tre ri':

—¿La nawajo' nattzuri? ne' tre.

7 —Anin ni majun nak ta ninc'amo'el
chipan ja ya' le' tok nursil can in tok
ninbe nuyon junwi' nekaj chinwach nabey
chipan, ne'xi rmal ja yawa'.

8 —Catyictaji, tac'ama'el ja rawarbal in
catbini, ne'e ja Jesús tre. 9 In jari' misma
hora tzuri ja rachi, xuc'ol ja rwarbal in
xumaj binem.

Ja tok tzuri ja yawa' jari' pa jun xula'nbal
k'ij. 10 Como xula'nbal k'ij rmalc'ari' tok
quewa' bix tre cumal ja raj Israel ri':

—Camic xula'nbal k'ij, xajan chi nawc'aj
ja rawarbal, ne'xi.

11 —Pro ja rachi ja xintzursani arja' bin
chwe chi nc'ol ja nwarbal in ninbini, ne'e
ja rachi chique.

12 —¿Nak c'a chi achi'al ari' ja bin chawe
chi queri' naban? xeche' tre. 13 Pro ja
rachi arja' ma rotak ta rwach ja tzursan
rxin como elnakel chic ja Jesús in c'uluto
congana e q'uiy ja winak ec'o tri'. 14 C'a co'l
ari' tok xiltaji ja rachi rmal ja Jesús chipan ja
templo. Quewa' xbij ja Jesús tre ri': —Camic
xattzuri pro macatmacun chi ta, matzij xa
c'oli xtipi chic chipan ja rac'aslemal ja más
chi na lawulo', ne'e.

15 C'ac'ari' be ja rachi cuq'uin ja raj Is-
rael, xerbij chique chi Jesús ja tzursan rxin.
16 Como ja Jesús ec'oli winak nertzursaj pa
tak xula'nbal k'ij rmalc'ari' tok ja raj Israel
quemaj rcanoxic rij rwach nak nqueban tre
chi nquicamsaj: —Taka'an nsamaji ja Jesús
pa tak xula'nbal k'ij, neche'e. 17 Pro ja Jesús
xbij chique: —Ja Nata' arja' ni rmajonto wi'
samaj camic in anin ni nmajon wi' samaj
chakaja', ne' chique. 18 Rmalc'ari' ja tok
más chi na quemaj rch'obic nak nqueban
tre chi nquicamsaj como ca'i' chic ja ril ja
Jesús nquibij. Jun, xuban ja pa xula'nbal
k'ij ja ch'a'oj rij chi nbani, in jun chic, xucoj
ja Dios como rtata' in jari' xa njunsbej ri'
ruq'uin ja Dios.

****

19 C'ac'ari' ja Jesús xbij chique: —Ni katzij
wi' ja xtinbij chewe ri', ja Ralc'walaxel arja'
mta moda ja chaka ta ruyon xtuban kaj
ja c'o rgana nuban, ni ja wi' ja rejem-
plo rxin ja Tatixel nuc'am. Cani' nuban
ja Tatixel jari' nban anin chakaja' ja rin
Alc'walaxel. 20 Ja Tatixel como arja' nrajo'
ja Ralc'walaxel chewi' tok nuc'ut chwach
nojel rwach ja samaj ja nuban. In c'a c'o na
jule' chic ja samaj ja maja'n tuc'ut chwach
ja más chi na nimak tak samaj chwach
ja cani' emajon rtz'atic camic ri'. Queri'
c'a xtuban utzc'a chi ixix kas xtic'asc'o'i
xtetz'at. 21 Ja Tatixel neruyic camnaki' in
nuya' c'ac'a c'aslemal chique in queri' c'a
nuban ja Ralc'walaxel chakaja', arja' nuya'
c'ac'a c'aslemal chique ja winak xa nak
ta chi winakil ja c'o rgana nuya' chique.
22 Ja Tatixel ma arja' ta xtik'eto tzij chiquij
ja winak como pa ruk'a' ja Ralc'walaxel
rjachon wi' chi ja' Ralc'walaxel xtik'eto
tzij chiquij ja winak canojelal. 23 Queri'
rbanon ja Tatixel utzc'a chi xtiya' na ruk'ij
ja Ralc'walaxel cumal canojelal ja winak
ja cani' nban arja' tre ja Tatixel. Ja wi
mataya' ruk'ij ja Ralc'walaxel jari' mataya'
ruk'ij ja Tatixel chakaja' como ja Tatixel
arja' takyonto rxin ja Ralc'walaxel.

24 Bien tec'waxaj ja xtinbij chewe ri', ja
wi c'o jun winak nuya' rxquin tre ja nt-
zobal in wi yukul ruc'u'x ruq'uin ja Tatixel
ja takyonpi wxin jari' rc'an chic ja ut-
zlaj c'aslemal ja ni mta wi' q'uisic trij in
matitakel chipan ja nimlaj rpokonal, arja'
k'axnakpi chic chipan ja camíc, jari' rwilon
chic ja utzlaj c'aslemal. 25 Bien tec'waxaj ja
xtinbij chewe ri', c'o jun tiempo nnakajinto,
jari' tiempo ni chwach chic okc'o wi' ri' in
chipan ari' tiempo ja winak ja recamnak
chwach ja Dios eje'e' nquic'axaj na rukul ja
Ralc'wal Dios. Ja nec'axani ja rukul eje'e'
nyataj chique ja utzlaj c'aslemal. 26 Queri'
rbanic como ja Tatixel Yo'l c'aslemal in
rya'on tre ja Ralc'walaxel chi arja' Yo'l
c'aslemal chakaja' 27 in rjachon pa ruk'a' chi
arja' xtik'eto tzij chiquij ja winak. Queri'
rbanon tre como arja' ja Ralc'walaxel ja xoc
alaxic cuq'uin ja winak. 28 Maxta junwi'
tec'waxaj ja c'a xinbij kaj chewe ri' como
nerila' na jun k'ij chi canojelal ja remukun
pa tak comsanto nquic'axaj na rukul ja
Ralc'walaxel 29 in tok xtiquic'axaj ja rukul
nec'astaji canojelal rmal. Ja re banol utzil
eje'e' nec'astaj chipan ja utzlaj c'aslemal ja
ni mta wi' q'uisic trij, ja c'a re banol itzelal
eje'e' nec'astaji chakaja' pro netakel chipan
ja nimlaj rpokonal.

30 Anin mta moda ja xta nna'oj anin
xtincoj kaj ta nuyon, ja tzij ja nbix chwe
rmal ja Tatixel jari' nk'etbej tzij chiquij ja
winak. Anin ni rubey wi' ja k'etoj tzij nban
como ma nvoluntad ta anin nban kaj nuyon
pro rvoluntad ja Tatixel ja takyonpi wxin.
31 Ja wixta xa nuyon anin ninyo' testigo'il
chewach tre nak inocnak wi' c'o ta c'a moda
ari' xtebij ta chwe chi ma katzij ta ja nbij
chewe. 32 Pro c'o chi na jun ja rocnak
testigo chwij in bien wotak chi ni katzij wi'
ja testigo'il nuya'. 33 Ixix xetak rc'axaxic
tre ja Juan in arja' xoc testigo chwij chi ja
Dios takyonpi wxin in ni katzij wi' ja xbij
chewe. 34 Pro anin ma rjawaxic ta chwe
chi c'o ta jun winak xtoc ta testigo chwij
xarwari' nnataj chewe ja testigo'il xuya' ja
Juan chwij utzc'a chi ixix newil ja totajem
xin Dios rmal. 35 Ja Juan arja' xoqui cani'
jun k'ak' pro jun k'ak' tzijili ja congana
ruch'a'. Ja c'a rixix xixq'ueje' conforme chi
rc'axaxic ja xbij ja Juan chewe in xixquicot
rmal pro xa jurata, xa xoc'o ec'u'x rmal chi
rc'axaxic. 36 Pro c'o chi na jun nyo' testigo'il
chwij in ja testigo'il nuya' arja' más chi na
nim ruk'ij chwach ja xuya' ja Juan. Ja samaj
ja nmajon rbanic jari' ocnak testigo'il chwij,
jari' samaj yatajnak chwe rmal ja Tatixel chi
nban in jari' samaj nc'utuwi chi ja Tatixel
intakyonto. 37 In jun chic, ja mismo Tatixel
ja takyonto wxin arja' ni rya'onto wi' tes-
tigo'il chwij chakaja'. Pro ixix ni majutij
eya'on ta ewxquin tre ja nbix chewe rmal ja
Dios nixtac'a eya'on ta caso tre ja tok arja'
xk'alasaj je'e ri' chewach. 38 In chakaja' ma
eya'on ta lugar tre ja rtzobal chi ocnak ta pa
tak ewanma. Ni k'alaj wi' chi ma eya'on ta
lugar tre como arja' takyonto wxin in ixix
ni majun egana xtiyuke' ta ec'u'x wq'uin.
39 Ja rixix congana nesiq'uij ja rtzobal Dios:
—Chipan ja rtzobal Dios nkawil wi' ja utzlaj
c'aslemal ja ni mta wi' q'uisic trij, nixche'
kaj. Pro ja rtzobal Dios, anin ja ninrtzijoj,
ja rtzobal Dios jari' nk'alasani nak inocnak
wi'. 40 Pro ja rixix ni majun egana xtiyuke' ta
ec'u'x wq'uin, xa nech'a' ja utzlaj c'aslemal
ja ntzujuj chewe ja ni mta wi' q'uisic trij.

41 Ma ja ta nwajo' ja xtiya' ta nuk'ij cumal
winak 42 pro xarwari' bien wotak chi mta
ja rajoben ri'il xin Dios pa tak ewanma.
43 Ja nata' Dios arja' intakyonto pro ixix
ni majun egana xtiyuke' ta ec'u'x wq'uin.
Pro ja tok c'o jun achi xa ruyon nuban
mandar ri' chi nbe ewq'uin jari' nyuke'
ec'u'x ruq'uin ixix. 44 Ja newajo' ixix xa
neya' ek'ij chibil tak ewi' pro ni majun nbij
ec'u'x tre ja xteban ta ja rutzil xin Dios ja
ni xarwari' jun chi Dios. Ja tok xa queri'
neban jari' congana c'ayew ja xtiyuke' ta
ec'u'x wq'uin. 45 Pro maxta tech'ob chi anin
xquinyo' parte chewij chwach ja Tatixel. Ja
nyo' parte chewij jari' ja Moisés in ixix nebij
chi congana yukul ec'u'x ruq'uin ja Moisés.
46 Ja wixta katzij chi xenimaj ja Moisés xi-
nenimaj ta c'a anin ari' chakaja' como ja
rtz'iban can ja Moisés, chwe anin rtz'iban
can wi' chi bien nk'alajini nak inocnak wi'.
47 Pro wi matenimaj ja rtz'iban can ja Moisés
¿nak moda c'ari' xtenimaj ja ntzobal anin?
Queri' xbij ja Jesús chique.

6

1 C'ac'ari' be chic ja Jesús chajuparaj mar
xin Galilea ja c'o chic jun rubi' mar xin
Tiberias ne'xi. 2 Congana e q'uiy ja winak

xetre' trij rmal ja nimak tak milagro xuban
chiquewach como ec'oli ja yawa'i' xertzur-
saj. 3 Jote' chwach jun jayu' in xuwil jun lu-
gar ja bar tz'abe' wi' e rachbil ja rdiscípulo.
4 Xa nnakajinto ja nmak'ij pascua ja nc'u̱l
cumal ja raj Israel. 5 Ja Jesús tok xutz'at chi
congana winak xe'ekaj ruq'uin xbij tre ja
Felipe:

—¿Bar nekalok'o' wi' queway ja winak
le'? ne' tre. 6 Pro jawa' tzij xbij xa
nc'ambajbej rxin ja Felipe como ja Jesús
arja' bien rotak nak xtuban ja nertzukbej ja
winak. 7 Ja c'a Felipe xbij tre:

—Ja wixta c'o ca'i' ciento quetzal caxlan-
way maqueruban ja winak le' xtiquetij ta
tak tz'it chiquijujunal, ne'e. 8 C'o jun chique
ja discípulo rbina'an Andrés, arja' rch'alal
ja Simón Pedro in quewa' xbij tre ja Jesús
ri':

9 —C'o jun tala' wawe' ri', arja' c'o jo'o'
rkan caxlanway ruq'uin cebada ocnak in
e ca'i' tak cakan ch'u' pro ¿la neruban ta
c'ala' winak le'? congana e q'uiy, ne'e. 10 Ja
c'a Jesús xbij chique ja rdiscípulo:

—Que'etz'uba' canojel ja winak le', ne'
chique. Como chipan ari' lugar ja rec'o wi'
c'o buen tak k'ayis netz'abe' chipan. In
canojel ja winak xekaj chi tz'ubulem, ec'o
la jo'o' mil ja xa queyon achi'i'. 11 Ja c'a
Jesús xuc'am ja caxlanway, xmaltioxij tre
ja Dios in xujach chique ja discípulo. Ja c'a
discípulo quemaj rjachic chique canojel ja
winak ja retz'ubuli in queri' queban chique
ja ch'u' chakaja'. Ja winak quetij jani' ja
kas c'o quigana quetij. 12 Ja tok tzuri wa'im
cumal xenoji chi utz in quewa' xbij ja Jesús
chique ja discípulo ri':

—Temolo' ruchi' nojelal ja totaji, matin-
wajo' xtitz'ilox ta, ne' chique. 13 Ja c'a dis-
cípulo quemaj rmolic ruchi' nojelal. Ja c'a
tok moltaj cumal cablajuj chacach xuban
pro ni noji chi cablajuj. Jari' totaji tre ja jo'o'
rkan caxlanway ja ma xecowin ta ja winak
trij chi rtijic.

14 Ja winak tok quetz'at ja milagro ja
xuban ja Jesús chiquewach quewa' quibij
ri': —Jala' jun achi le' ni katzij wi' chi arja'
ja profeta xin Dios ja tz'ibtal can chi npi na,
xeche'e. 15 Ja c'a Jesús bien ch'obtaj rmal chi
ncajo' nqueban puersa tre chi arja' noc rey
pa quewi' rmalc'ari' xelel chipan ja lugar,
jote' chic jutij chwach jun jayu' ruyon in
xuwil jun lugar ja bar q'ueje' wi'.

****

16 Ja c'a tok xuban hora tok kas nmalal
chic xexule'e ja discípulo chi' mar. 17 Ja
c'a tok xe'ekaji xe'oquel chipan jun lancha,
xebe pa Capernaum ja c'o chajuparaj chic
mar. Ocnak chic ak'a' pro maja'n tekaji ja
Jesús cuq'uin. 18 Pro chaka jalal tok jaktajto
jun nimlaj ik' chiquij, congana nimak tak
baloj chic chipan ja mar. 19 C'o la jo'o'
waki' kilómetro quiya'on can chic ja chi'
mar ja tok chaka jalal quetz'at ja Jesús, arja'
rmajon binem parwi' ya' in xekaj chinakaj
ja lancha ja rec'o chipan. Ja c'a reje'e' con-
gana quixbej qui' rmal. 20 Pro ja Jesús xbij
chique: —Ma texbej ta ewi', xwa'n anin, ne'
chique. 21 Congana xequicoti, quecojel chic
ja Jesús cuq'uin pa lancha in c'a ja' quena'
ec'o chic chipan ja lugar ja bar nebe wi'.

****

22 Ja c'a chi rcab k'ij ec'o can ja winak chi'
mar. Quetz'at chi ma xoquel ta ja Jesús
pa lancha cuq'uin ja rdiscípulo tok xebe
pa Capernaum, xa queyon xebe in mchita
jun ja lancha, xa ni xarwari' jun. 23 Pro
c'o jule' ja lancha xelel pa Tiberias, be k'ax
chic chajuparaj chic mar. Ja lugar ja bar
xekaj wi' chinakaj ja mismo lugar ja bar
q'ueje' wi' ja Jesús tokori' tok xmaltioxij tre
ja Dios in xerutzuk ja winak. 24 Ja c'a winak
ja rec'o can chi' mar tok quetz'at chi mchita
ja Jesús in nixtac'a rdiscípulo chi ta chakaja'
c'ac'ari' xe'oquel pa tak lancha, xebe pa
Capernaum chi rcanoxic ja Jesús.

25 Ja c'a tok xe'ekaji ja chajuparaj chic
mar pa Capernaum tri' quewil wi' in quewa'
quibij tre ri':

—Rabí ¿nak hora xaturkaji ja wawe'?
xeche' tre ja Jesús. 26 Ja c'a Jesús xbij chique:

—Ixix ninecanoj pro ma rmal ta chi
ch'obtaj emwal nak ja kas mero rc'amonto
ja jule' milagro ja xinban chewach.
Ninecanoj pro xa rmal chi xixnutzuk tre ja
caxlanway in xixnoji chi utz. 27 Ixix congana
samaj neban chi rcanoxic ja reway pro jule'
way ja xa noc'owi pro ma xar tawa' samaj
teban. Pro ja neban, congana ta nixsamaji
chi rcanoxic ja way ja ni mta wi' oc'owem
nuban, jule' way ja rc'amonto ja utzlaj
c'aslemal ja mta q'uisic trij. Ja Ralc'walaxel
ja xoc alaxic cuq'uin ja winak arja' nsipan

chewe ja way ja c'a xinbij chewe ri'. Como
Dios ja Tatixel arja' bien rk'alasan chic chi
arja' takyonto rxin ja Ralc'walaxel, xeche'xi
ja winak rmal ja Jesús.
28 —¿Nak c'a chi samajil nkaban utzc'a chi
samaj xin Dios ja nkaban? xeche' chic tre.
29 —Tiyuke' ec'u'x ruq'uin ja Ralc'walaxel
ja takonto rmal ja Dios in tok nyuke' ec'u'x
ruq'uin ja c'ari' samaj xin Dios, xeche'xi
rmal ja Jesús. 30 In quibij chic tre:
—¿Nak c'a chi milagro'il naban ja
nac'utbej chikawach chi ni katzij wi'
chi Dios attakyonto? ¿Nak c'a nac'ut
chikawach utzc'a chi nkatz'at in rmalari'
xcatkanimaj? ¿Nak c'a chi samajil naban
atat chewi'? 31 Ja kati't kamama' eje'e' tok
xeq'ueje' chipan ja lugar chakijlaj ulew ojer
c'o jule' maná quetij ja takto chicaj cani'
tz'ibtal can quewari': —Way xin chicaj
xuya' chique chi nquetij, queri' nbij, xeche'
tre. 32 Bix chic chique rmal ja Jesús:
—Ni katzij wi' ja xtinbij chic chewe ri',
ja way ja pi chicaj ma ja ta Moisés yowi,
ja nata' Dios arja' yowi in ja way xin chila'
chicaj ja ni katzij wi' chi way ni ja wi' nata'
Dios nyowi chakaja'. 33 Queri' nbij chewe
como ja way ja nuya' ja Dios jari' ja penak
chila' chicaj jari' ja nuya' utzlaj c'aslemal
chique ja winak pro canojelal, xeche'xi.
34 —Kajaw ¿nak tre mataya' chake la' ja
way ja nabij le' pro ni ta ja wi' naya' chake
nojel tak k'ij? xeche' tre. Ja c'a Jesús xbij
chic jutij chique:
35 —Anin c'ari' ja rin way, anin ninyowi
ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij. Ja
winak ja nyuke' quec'u'x wq'uin jari' ni
mchita wi' wa'al xtiquetij ta nixtac'a cha-
kichi' ta chakaja'. 36 Pro cani' nbin chic
chewe chi ixix masqui inetz'aton chic pro
ni matiyuke' wi' ec'u'x wq'uin. 37 Canojel
ja winak ja neyataj chwe rmal ja Tatixel
eje'e' ne'urkaj wq'uin in tok ne'urkaji mta
ari' ja maquita nenuc'ul canojelal. 38 Anin
xinkajto chila' chicaj, inpenak chi rbanic
ja rvoluntad ja rintakyonto, ma nvoluntad
ta anin nunbana' kaj ta nuyon. 39 Ja
Tatixel ja takyonpi wxin quewa' rvoluntad
ri', chi canojel ja reya'on chwe rmal ni
majun chique xtintz'ila' ta in tok xterila'
ja q'uisbal tiempo nenuyic canojelal chipan
ja camíc. 40 Ja Tatixel ja takyonpi wxin
quewa' rvoluntad ri', chi canojel ja winak
ja ncotakij rwach ja Ralc'walaxel in nyuke'
quec'u'x ruq'uin eje'e' nyataj chique ja ut-
zlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij. Ja c'a
tok xterila' ja q'uisbal tiempo anin ninyico
quixin chipan ja camíc. Queri' xbij ja Jesús
chique.
41 Ja c'a raj Israel eje'e' quemaj rtzijoxic
ja Jesús como mta quigana ruq'uin ja xbij
chique chi arja' ja way kajnakto chila' chi-
caj.
42 —Jala' jun achi le' xwa'n Jesús ja rc'ajol
José, kotak wa'an quewach rtata' rute' ala'.
¿Nak tre tok nbij chi kajnakto chila' chicaj?
xeche'e. 43 Ja c'a Jesús xbij chique:
—Ma quinetzijoj ta. 44 Canojel ja winak ja
ne'urkaj wq'uin chi nyuke' quec'u'x wq'uin
ni majun chique ja xta ruyon nurkaji, ni
rjawaxic wi' chi nec'ạmto rmal ja Tatixel ja
takyonpi wxin. Pro ja ne'urkaj wq'uin, ja
tok xterila' ja q'uisbal tiempo anin ninyico
quixin chipan ja camíc canojelal. 45 Cani'
tz'ibtal can chipan ja libro quixin profeta
quewa' nbij ri': —Nerila' na jun tiempo
chi canojelal netijox na rmal ja Dios, ne'e.
Rmalc'ari' nbij chewe chi canojel ja winak
ja quiya'on quixquin tre ja Tatixel in wi
cotakin ja c'utun chiquewach rmal eje'e'
ri' ja ne'urkaj wq'uin chi nyuke' quec'u'x
wq'uin. 46 Pro ma ja ta nbij chewe chi ec'oli
winak ja retz'atyon rwach ja Tatixel. C'o
nac'a jun tz'atyon rwach pro xa ni xar-
wari' jun jari' ja Ralc'walaxel ja mero in
Dios penak wi'. 47 Ni katzij wi' ja xtinbij
chic chewe ri', ja winak ja c'o yukulbal
quec'u'x wq'uin eje'e' cuc'an chic ja utzlaj
c'aslemal ja mta q'uisic trij. 48 Anin ja rin
way, anin ninyowi ja utzlaj c'aslemal ja
mta q'uisic trij. 49 Ja rewati't emama' ojer
eje'e' tok xeq'ueje' chipan ja lugar chakijlaj
ulew masqui quetij ja maná pro ja maná ma
xeruto' ta chipan ja camíc. 50 Pro ja way ja
nmajon rbixic anin chewe camic ri' jari' ja
kajnakto chila' chicaj utzc'a chi nak xtitijo
rxin jari' maticami. 51 Ja way ja nyowi c'ac'a
c'aslemal, ja way ja kajnakto chila' chicaj,
anin c'ari'. Jawa' way ja c'a xinbij kaj chewe
ri', xa nak ta xtitijo rxin jari' nc'ase'e pro ni
chijutij. C'oli way ja xtinya' chique ja winak
wawe' chwach'ulew utzc'a chi c'o jun c'ac'a
c'aslemal nyataj chique. Ja way xtinya' jari'
ncuerpo anin. Queri' xbij ja Jesús chique.
52 Ja c'a raj Israel eje'e' quemaj chic tzij

chibil tak qui', junwi' nquibij jule' in junwi'
chi na nquibij jule':

—¿Nak rbanic c'ala' nbij ja jun achi le' chi
nuya' ja rcuerpo chake chi nkatij? neche'e.
53 Ja c'a Jesús xbij chic chique:

—Ni katzij wi' ja xtinbij chic chewe ri',
ja wi matetij ja cuerpo rxin ja Ralc'walaxel
ja xoc alaxic cuq'uin ja winak in wi matetij
ja rquiq'uel chakaja' jari' ma ewc'an ta ja
utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij. 54 Pro
xa nak ta netijowi ja ncuerpo rachbil
ja nquiq'uel jari' cuc'an chic ja utzlaj
c'aslemal ja mta q'uisic trij in tok xterila' ja
q'uisbal tiempo anin ninyico quixin chipan
ja camíc. 55 Como ja ncuerpo anin jari' ja
mero way in ja nquiq'uel jari' ja mero cams-
bal chakichi'. 56 Ja netijowi ja ncuerpo rach-
bil ja nquiq'uel eje'e' neq'ueje' pa wanma
anin in anin chakaja' ninq'ueje' pa tak
canma eje'e'. 57 Ja c'aslic Tatixel arja' inr-
takonto in rmal arja' tok nij inc'as wi' in
queri' c'a chique ja winak ja xquetijowi ja
ncuerpo rachbil nquiq'uel eje'e' nec'ase' na
chijutij mwal anin. 58 Ja way ja nmajon
rbixic chewe camic ri' jari' ja kajnakto chila'
chicaj, ma junan ta ruq'uin ja maná ja tij
cumal ewati't emama' ojer pro ma xeruto'
ta chipan ja camíc. Jawa' way ja nmajon
rbixic chewe ri' xa nak ta netijowi nec'ase'
na pro ni chijutij. Queri' xbij ja Jesús
chique. 59 Jawa' tijonem ri' xuya' ja Jesús
pa Capernaum chipan ja jay xin molbal ri'il
quixin ja raj Israel.

60 Ja c'a rdiscípulo ja Jesús eje'e' tok
quic'axaj ja xbij e q'uiy chique quewa'
quibij ri':

—Congana taka'an c'ayew ja nbij le' ¿nak
ta wi' xtel ruc'u'x chi rc'axaxic? xeche'e.
61 Pro ja Jesús arja' bien rotak chi eje'e'
quimajon rch'a'ic ja xbij chique in xbij chic
chique:

—¿La pokon xena' ja tijonem ja c'a xinya'
chewe ri'? 62 Pro ja Ralc'walaxel ja xoc
alaxic cuq'uin ja winak wi nerila' na jun
k'ij tok xtetz'at chi arja' njote' chila' chicaj
ja bar c'o wi' nabey ¿nak c'a nech'ob chic
ari' trij? 63 Ja rEspíritu arja' nyowi ja utzlaj
c'aslemal ja mta q'uisic trij, ma ja ta ja
cuerpo xin jun winak nyowi. Ja tijonem
xinya' chewe jari' xin ewanma, jun tijonem
ja nuya' chewe ja utzlaj c'aslemal ja mta
q'uisic trij. 64 Pro ec'oli chewe ja mta yukul-
bal quec'u'x wq'uin. Queri' xbij ja Jesús
como arja' ni rotakinto wi' echinatak ja
matiyuke' quec'u'x ruq'uin in ni rotakinto
wi' chakaja' nak xtijacho rxin pa quek'a'
ja winak ja netzelan rxin. 65 In xbij chic
chique: —Rmalari' ja tok xinbij chewe chi
mta moda xturkaji jun winak wq'uin chi
nyuke' ruc'u'x wq'uin ja wi matiyataj tre
rmal ja Tatixel chi nyuke' ruc'u'x wq'uin.
Queri' xbij ja Jesús chique.

66 Ja c'a rdiscípulo ja Jesús tok quic'axaj
ja tijonem xuya' e q'uiy chique xemeloj can
chiquij rmal, ma xetre' chi ta trij. 67 Ja c'a
Jesús xbij chic chique ja cablajuj apóstol:

—Ja c'a rixix ¿nak neban camic, la
nixmeloj ixix chakaja'? ne' chique. 68 Ja c'a
Simón Pedro quewa' xbij tre ri':

—Wajaw ¿bar c'a nokbe chi wi'? como xa
ayon atat natyowi ja tijonem ja rc'amonto
ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij 69 como
ja rajoj yukul kac'u'x awq'uin in kotak chi
atat ja rat Cristo, kotak chi at Ralc'wal ja
c'aslic Dios, ne' tre. 70 Ja c'a Jesús xbij chic
chique:

—Ix cablajuj ja rixncha'on pro c'o jun
chewe ja xa uc'an rmal ja diablo, ne'e.
71 Jawa' tzij xbij ri', tre ja Judas Iscariote
tzijon wi', rc'ajol jun achi rbina'an Simón
como ja Judas arja' njachowi ja Jesús pa
quek'a' ja winak ja netzelan rxin, arja' jun
chique ja cablajuj apóstol.

7

1 C'ac'ari' be ja Jesús chipan jule' chic
lugar ja c'o chipan ja departamento Galilea,
matirajo' nbe pa tak lugar ja c'o chipan
ja departamento Judea como tri' ec'o wi'
jule' aj Israel quimajon rch'obic nak nque-
ban tre chi nquicamsaj. 2 Jari' tiempo c'o
jun nmak'ij nnakajinto quixin ja raj Israel,
ja rubi' ja nmak'ij xin tabernáculo ne'xi.
3 Rmalc'ari' tok quewa' bix tre ja Jesús
cumal ja rch'alal ri':

—¿Nak tre tok macatel wawe' in natbe pa
Judea utzc'a chi ja radiscípulo ja rec'o chila'
eje'e' necowini nquetz'at nojel ja ramajon
rbanic wawe'? 4 Como jun achi wi c'o rgana
chi bien notakixi nojel ja samaj nuban mta
moda xta pan awatali nsamaji. Como atat
amajon rbanic wawe' nojel awa' wari' ¿nak
c'a tre tok matac'ut chiquewach ja jule' chic

winak chakaja' pro ni chiquewach canoje-
lal? 5 Queri' bix tre cumal ja rch'alal como
nixtac'a eje'e' ta yukul ta quec'u'x ruq'uin.
6 Ja c'a Jesús xbij chique:
—Ja ranin maja'n terila' ja ntiempo chi
ninbe pro ja chewe ixix nixcowini nixbe xa
nak ta chi tiempo'al. 7 Como ja chewe ixix, ja
winak mta moda itzel ta xquixquetz'at pro
ma queri' ta chwe anin, xa itzel ninquetz'at
rmal ja nmajon rk'alasaxic chiquewach ja
ritzelal nqueban. 8 Pro ja rixix jix, jebana' ja
nmak'ij, ja ranin c'a ninbe na como maja'n
terila' ja ntiempo. 9 Queri' xbij chique in
q'ueje' can pa Galilea.

****

10 Ja c'a tok ebenak chic ja rch'alal ja
pa nmak'ij c'ac'ari' be chic arja' pro xa
ruyon be, xa pan awatali xekaji. 11 Pro ja
c'a raj Israel eje'e' quimajon rcanoxic ja
Jesús chipan ja nmak'ij ja ntajini nbani: —
¿Bar c'a c'o wi'? neche'e. 12 E q'uiy ja
winak chipan ja nmak'ij quimajon tzij tre
ja Jesús pro kas pan ekal netzijoni. Ec'oli
chique quewa' nquibij ri': —Congana utzlaj
achi ja Jesús, neche'e, pro junwi' chi na
nquibij jule' chic chique: —Xa neruyoj ja
winak, xa neruban engañar, neche'e. 13 Pro
como ni majun chique ja maquita nxbej ri'
chiquewach ja cach tak aj Israel ja nimak
quek'ij chewi' tok kas pan ekal netzijoni.
14 Kas c'a nc'ajarnak ja nmak'ij, c'o la
quiji' k'ij majtajnak tok be ja Jesús chipan ja
nimlaj templo xin Dios in xumaj quitijoxic
ja winak. 15 Ja raj Israel congana c'asc'o'i
quic'axaj ja tijonem xuya':
—¿Nak tre c'ala' ja rachi le' congana
taka'an rotak pro mta wa'an rtijon wi' ri'?
neche'e. 16 Ja c'a Jesús xbij chique:
—Ja tijonem nya' anin ma anin ta in-
winakarsyon, ja winakarsyon jari' ja Tatixel
ja takyonpi wxin. 17 Ja winak ja c'o quigana
nqueban ja rvoluntad Dios eje'e' bien nco-
takij na ja wi Dios winakarsyon ja tijonem
nya' owi chaka ngana anin nwinakarsan
nojoj nuyon. 18 Ja wi c'o jun achi nuya' jun
tijonem in wi xa arja' winakarsyon nojoj
ruyon jari' bien k'alaj chi nrajo' nya̱' ruk'ij
cumal ja winak pro wi c'o jun nrajo' chi
nya̱' ruk'ij ja takyonpi rxin jari' k'alaj chi ni
katzij wi' ja nbij in ni majun engaño nuban.
19 Ja rixix ¿la ma yatajnak ta c'a chewe ja ley
xin Dios rmal ja Moisés chi nenimaj? pro
ja ley ni majun chewe rmajon ta rnimaxic
ja nbij. Queri' nbij chewe como nixtajini
necanoj wij nwach nak neban chwe chi
ncamsaxic. Queri' xbij chique.
20 —Atat xa jun demonio atch'ujarsyon
¿nak bin chawe chi ec'oli necamsan awxin?
xeche' tre. 21 Ja c'a Jesús xbij chic chique:
—Ja xinban jutij chipan jun xula'nbal
k'ij, ixix kas junwi' xetz'at. 22 Pro c'o c'a
ebanon je'e ixix chakaja' masqui pa tak
xula'nbal k'ij pro e'ebanon circuncidar ja
winak. Ne'eban circuncidar como ja Moisés
tz'ibyon can chi queri' neban chique in ja
re nabey tak ewati't emama' cuq'uin eje'e'
ja kas winakarsaxto wi' ja circuncisión, ma
ruq'uin ta ja Moisés. 23 Ja c'a rixix c'oli
ebanon je'e masqui pa tak xula'nbal k'ij
pro e'ebanon circuncidar ja winak como
queri' nrajo' ja ley xin Moisés chi neban. Ja
wi queri' ebanon ixix ¿nak c'a tre tok pit
ewayewal chwij tok xintzursaj jun achi pa
jun xula'nbal k'ij? 24 Maxta tebila' ril jun
winak ja tok ma ewotak ta bien ja wi ril
ja xuban owi ma ril ta. Bien tech'obo' rij
rwach nabey ja wi katzij chi ril ja xuban.
Queri' xbij ja Jesús chique.

****

25 Ec'o c'a jule' chique ja winak ja raj
Jerusalén tok quic'axaj quewa' quibij ri':
—¿La ma ja ta c'ala' ja rachi le' ja majtaj-
nak rcanoxic rij rwach chi ncamsaxi? 26 Pro
ja camic ni taka'an chiquewach ja winak
ntzijon wi' in ni majun nak ta nk'ilo ta rxin
chi matitzijoni. Ja k'etol tak tzij ¿la maxta
c'a quiniman chic eje'e' chi arja' ja Cristo?
27 Pro jala' ja rachi le' kotak ja bar penak
wi' pro ja Cristo ja tok xtipeti jari' majun
otakyon bar xtipi wi'. Queri' quibij. 28 Ja
c'a Jesús rmajon quitijoxic ja winak chipan
ja nimlaj templo xin Dios in quewa' xbij
chique ri':
—Ixix ewotak nwach in ewotak chakaja'
ja bar inpenak wi'. Pro c'o jun ja rintaky-
onto, arja' ni katzij wi' chi c'aslic Dios pro
jari' ma ewotak ta rwach. Ja ranin ma chaka
ta xinban mandar wi' nuyon chi xinpeti.
29 Pro ja ranin wotak rwach como ruq'uin
arja' inpenak wi' in arja' takyonto wxin, ne'
chique.
30 Rmalc'ari' ja xbij chique xa chewi' ja tok
laj quechap chi nquecoj preso pro majun
nak ta chique chapo ta rxin como maja'n

terila' ja hora rxin chi nchapi. [31] Pro e q'uiy
ja winak yuke' quec'u'x ruq'uin, quewa'
quibij ri': —¿La ma Cristo ta c'awa' wari', la
c'o chi ta na c'a jun ja maja'n tipeti ja más
chi na nimak tak milagro nuban chwach
awa' wari'? xeche'e.
[32] Ja c'a fariseo eje'e' quic'axaj chi ja
winak kas pan ekal quimajon rbixic chi ja
Jesús arja' ja Cristo. Rmalc'ari' tok quec'am
qui' cuq'uin ja jefe quixin sacerdote, xeque-
tak jule' soldado chi nquechap ja Jesús. [33] Ja
c'a Jesús arja' tzijon más cuq'uin ja winak,
quewa' xbij chic chique ri':
—Anin xa jun ti tiempo chic ninq'ueje'
checojol como ninmeloj ruq'uin ja rintaky-
onto. [34] Ninecanoj chi na pro maquinewil
chic, ja bar xquineq'ueje' chi wi' maquix-
cowin ixix nixekaj chic tri', ne' chique. [35] Ja
c'a raj Israel eje'e' quemaj chic tzij tre ja c'a
bix chique rmal ja Jesús:
—¿Bar c'a xtibe wi' ja rachi le' in mako-
cowini nkawil chic? ¿La nbe cuq'uin ja kach
tak aj Israel ja rec'o pa tak tinamit quixin
ja winak ja ma e aj Israel ta, la tri' nbe wi'
chi ne'ertijoj ja ma e aj Israel ta? [36] ¿Nak
tibij c'ari' ja xbij chake chi nkacanoj pro
matikawil in chakaja' ja bar c'o wi' arja'
makocowin ajoj nokekaj chic tri'? queri'
quibij.
[37] Ja tok xerila' ja q'uisbal k'ij rxin ja
nmak'ij jari' k'ij ja más nim ruk'ij, pe'i ja
Jesús chiquewach ja winak in quewa' xbij
chique ri':
—Ja wi c'o jun chewe nuna' chakichi'
tipeti wq'uin camic, turtija' ja ya' ja c'o
wq'uin. [38] Cani' nbij ja rtzobal Dios, ja winak
ja nyuke' quec'u'x wq'uin c'oli rkan tak
ya' ja congana xtipulinto pa tak canma pro
jule' ya' ja rc'amonto ja utzlaj c'aslemal ja
mta q'uisic trij. Queri' nbij, ne'e ja Jesús
chique. [39] Queri' xbij chique como jari'
nnatbej rxin ja rEspíritu Santo ja nyataj na
chique ja winak ja yukul quec'u'x ruq'uin ja
Jesús. Pro ja rEspíritu Santo maja'n titakto
tri' como ja Jesús maja'n tibe ruq'uin ja
Tatixel pa gloria.
[40] Ja winak tok quic'axaj ja xbij ja Jesús
ec'oli chique quibij:
—Jala' jun achi le' ni katzij wi' chi jala' ja
profeta xin Dios ja bitajnak can chi npi na,
xeche'e. [41] Jule' chic chique quibij:
—Jala' ja Cristo ja Rey ja tzujunto ojer
rmal ja Dios, xeche'e. Pro jule' chic chique
quewa' quibij ri':
—¿La pa Galilea la'an npi wi' ja Cristo
chewi'? [42] ¿La ma tz'ibtal can ta c'a chipan
ja rtzobal Dios chi pa Belén npi wi' ja Cristo
como ja Belén jari' rtinamit ja rojer rey
David in ja Cristo arja' riy rumam can ja
David? xeche'e. [43] Queri' queban ja winak,
quemaj rch'a'ic chibil tak qui' rmal ja Jesús.
[44] Ec'oli chique cajo' ta quechap ja Jesús
quecoj ta preso pro majun nak ta chique
chapo ta rxin.
[45] Ja rachi'i' ja xetaki chi nequichapa' ja
Jesús eje'e' xemelojto cuq'uin ja sacerdote
ja nimak quek'ij in cuq'uin ja fariseo. Ja c'a
tok xe'ekaji quewa' bix chique ri':
—¿Nak c'a tre tok ma xechappi ta ja
rachi? xeche'xi.
[46] —Cani' ntzijoni ja rachi le' ni majun
achi ja queri' ta tzijonnak cani' arja', xeche'
chique. [47] Ja c'a fariseo quibij chic chique:
—¿La maxta c'a xixban engañar ixix rmal
ja rachi chakaja'? [48] Ma ec'o ta wa'an ja
k'etol tak tzij ja yukul ta quec'u'x ruq'uin
in nixtac'a jun ta chake ajoj ja rok fariseo
chakaja'. [49] Jala' jule' winak le' ja yukul
quec'u'x ruq'uin eje'e' xa ma cotak ta ja
ley xin Dios, mta quisamaj, majun ne'oc wi'
tre ja Dios, xeche' chique. [50] Pro c'o c'a jun
chique ja fariseo rbina'an Nicodemo, jari' ja
xuban jutij be ruq'uin ja Jesús chak'a'. Ja c'a
Nicodemo arja' xbij chique ja rachbil:
[51] —¿La queri' ta c'a nrajo' ja ley ja yata-
jnak chake rmal ja Dios nech'ob ixix chi
nk'et tzij trij jun achi pro matiya' lugar tre
chi ntzijoni in matotakixi nabey wi c'o ril
owi mta? ne' chique. [52] Ja c'a reje'e' quemaj
ryok'ic ja Nicodemo in quewa' quibij tre ri':
—¿La maxta c'a at aj Galilea atat
chakaja'? Bien tatz'ata' chipan ja rtzobal
Dios chi ni mta wi' jun profeta xtiwinakar ta
pa Galilea, xeche' tre. [53] C'ac'ari' quipaxijel
qui', xebe chi tak cochoch canojelal.

8

[1] Ja c'a Jesús arja' be parwi' ja ti jayu'
rbina'an Rjayu'al Olivo. [2] Ja c'a chi rcab
k'ij be chic jutij chanim chipan ja nimlaj
templo pa Jerusalén. Ja c'a winak xebe
ruq'uin. Arja' tz'abe'e in xumaj quitijoxic.
[3] Ja maestro ja netijon quixin ja winak tre ja

ley xin Dios e cachbil ja fariseo eje'e' c'o jun
ixok quic'amonto, xiltaji macunnak ruq'uin
jun achi ja ma rchajil ta. Xequiya'a' ja rixok
chiquicojol ja winak. 4 C'ac'ari' quibij tre ja
Jesús:
—Maestro, jawa' rixok ri' xiltaji macun
ruq'uin jun achi ja ma rchajil ta. 5 In
bin can chake rmal ja Moisés chipan ja
ley xin Dios chi necamsax tza'n abaj ja
rixoki' ja re quitakawari'. Ja c'a ratat
¿nak nabij tre? xeche' tre. 6 Ja quic'axaj
tre xa nquic'ambajbej rxin, nquicanoj nak
nquichapbej rxin. Ja c'a Jesús ch'uque' kaj
chwi rkan, xumaj tz'ibanem pa tok'ulew,
rwiruk'a' xucoj. 7 Pro eje'e' como xajutij
quimajon rc'axaxic tre pe'e nojoj in quewa'
xbij chique ri':
—Ja ni majun ril rumac chewe jari' tiyowi
ja nabey abaj tre ja rixok le', ne' chique.
8 Ja tok bitaj queri' rmal ch'uque' kaj chic
jutij chwi rkan in xumaj chic jutij tz'ibanem
pa tok'ulew. 9 Ja tok quic'axaj ja bix chique
rmal ja Jesús quena' kaj chi c'o quil quemac
eje'e' chakaja' rmalc'ari' pa jujunal pa juju-
nal xebe. Ja c'a rija' eje'e' ri' ja kas xe'elel
nabey in tok q'uiswani xebe canojelal. Xa
ruyon chic ja Jesús q'ueje' can, ja c'a rixok
arja' pe'e can chwach. 10 Ja c'a Jesús tok pe'e
nojoj chic jutij tok xerutz'at ja winak ba la
xe'oc wi', ti ruyon chic ja rixok c'o can in
xbij tre:
—¿Bar c'a xe'oc wi' ja winak ja nebini ja
rawil? ¿La mta jun chique xuk'et ta tzij
chawij xatruq'uiak ta tza'n abaj? ne' tre.
11 —Ni majun, ne'e ja rixok.
—In nixtac'a anin ta xtink'et ta tzij
chawij. Camic jat xarwari' macatmacun chi
ta, ne'xi rmal ja Jesús.

****

12 C'ac'ari' tzijon chic jutij ja Jesús cuq'uin
ja winak in xbij chique:
—Anin ja rin luz, nenuya' pa sakil cano-
jelal ja winak ja rec'o chwach'ulew. Canojel
ja winak ja nyuke' quec'u'x wq'uin eje'e'
maqueq'ueje' chipan ja k'ekumal, nyataj
chique ja sakil pro jun sakil ja nuya' chique
ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij. Queri'
xbij chique. 13 Pro ja fariseo eje'e' quech'a'
tre ja xbij:
—Atat como xa naya' kaj testigo'il chawij
ayon chewi' tok matikanimaj ja nabij le',
xeche' tre.
14 —Masqui xa nuyon nya' kaj testigo'il
chwij pro ni katzij wi' ja nbij como anin
wotak nak rbanic ja bar inpenak wi' in
tri' ninmeloj chi wi' chakaja'. Pro ja rixix
ma ewotak ta ja bar inpenak wi' in bar
xquinmeloj chi wi'. 15 Xa ena'oj ixix necoj
ja nek'etbej tzij chwij, ma xin Dios ta, pro ja
chwe anin ni majun nak ta nk'et ta tzij trij.
16 Pro wi c'oli ja k'etoj tzij nban jari' ni rubey
wi' ja k'etoj tzij nban. Queri' nbij chewe
como ma nuyon ta anin nink'etowi ja tzij,
ok ca'i' ruq'uin ja Tatixel ja takyonto wxin.
17 Ja chipan ja ley xin Dios ja c'ol ewq'uin
c'oli tz'ibtal can chipan quewari', ja tok ec'o
ca'i' achi'i' ja xa junan ja testigo'il nqueya'
jari' seguro chi ni katzij wi' ja testigo'il
nqueya', queri' tz'ibtal can. 18 Queri' c'a
chwe anin chakaja', anin jun in testigo
chwij nak ja rinocnak wi' in ja Tatixel ja
takyonpi wxin arja' jun chakaja'. Queri'
xbij chique.
19 —¿Bar c'a c'o wari' ja ratata'? xeche'
tre.
—Ja rixix ni ma ch'obtajnak ta wi' emwal
nak inocnak wi' in nixtac'a ja ta ja Nata'
chakaja' ch'obtajnak ta emwal nak rbanic.
Ja wixta ch'obtajnak emwal nak nbanic
anin ch'obtajnak ta c'ari' emwal nak rbanic
ja Nata' chakaja', ne'e ja Jesús chique.
20 Queri' c'a rbanic ja jule' tzij xuban ja
Jesús chipan ja nimlaj templo xin Dios ja tok
arja' rmajon quitijoxic ja winak. Tri' pa'l
wi' ja bar nqueya' can wi' ja qui'ofrenda ja
winak pro ni majun nak ta chapo ta rxin
como maja'n terila' ja hora chi nchapi.
21 Xumaj chic jutij tzij cuq'uin:
—Anin ninmeloji ja bar inpenak wi'. Ja
c'a rixix ninecanoj chi na pro maquinewil
chic, chipan ja rewil emac nixcam wi'. Ja
bar xquinbe chi wi' maquixcowin ixix nix-
ekaj ta tri'. 22 Ja c'a raj Israel eje'e' quemaj
tzij chibil tak qui':
—¿La ncamsaj kaj ri' ruyon xa chewi' tok
makocowini nokekaji ja bar xtibe wi' arja'?
xeche'e. 23 Ja c'a Jesús xbij chic jutij chique:
—Ixix xa ix xin wawe', ja c'a ranin in xin
chila' chicaj, xa ix xin rwach'ulew pro ja
chwe anin ma in queri' ta. 24 Rmalc'ari' xin-
bij chewe chi chipan ja rewil emac nixcam
wi'. Ja rinocnak wi' anin nij in quirwari' ja
cani' nbin chic chewe, ja c'a wi matenimaj

chi queri' nbanic jari' ni nixcam wi' chipan
ja rewil emac. Queri' xbij chique.
25 —¿Nak c'a ja ratat? xeche' tre.
—Ja rinocnak wi' anin nij in quirwari'
ja cani' nbinto chewe nabey. 26 C'a c'o
na ja rebanon ja maja'n tinch'a' chewe
ja nixbanbex condenar. Pro ja takyonto
wxin arja' ni katzij wi' nojel ja nbij in ja
rbin arja' chwe jari' nmajon rbixic anin
chique ja winak wawe' chwach'ulew, ne'e
ja Jesús chique. 27 Pro ja xbij ja Jesús eje'e'
matich'obtaj cumal chi tre ja Tatixel ntzijon
wi'. 28 C'ac'ari' xbij chic jutij chique:
—Ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin
ja winak tok xtejotba' chwach jun cruz
tokori' newotakij na nak inocnak wi' chi
nij in quirwari' ja cani' nbinto chewe in
newotakij na chakaja' chi nojel ja nmajon
rbanic ma chaka ta nuyon kaj nban como
nojel ja nmajon rbixic, ja Nata' arja' c'utyon
chinwach. 29 Ja takyonpi wxin arja' c'o
wq'uin camic, ja Nata' ni ma inrya'on can
ta wi'. Queri' rbanon chwe como anin ni
nmajon wi' rbanic ja nrajo' chwe chi nban,
ne'e ja Jesús chique. 30 Ja tok xbij ja tzij
ri' e q'uiy chique ja winak yuke' quec'u'x
ruq'uin.

****

31 C'ac'ari' xumaj tzij cuq'uin ja raj Is-
rael ja yuke' quec'u'x ruq'uin, quewa' xbij
chique ri':
—Ja wi xajutij nixq'ueje' chipan ja nt-
zobal jari' ni katzij wi' chi ix ndiscípulo. 32 Ja
wi queri' neban newotakij na jani' ja nna'oj
in newotakij na chakaja' chi ni katzij wi' ja
ntzobal in tok xtewotakij jari' nixwasanel
libre, ne' chique.
33 —Pro ja rajoj ok riy rumam can ja
rAbraham, majutij okq'uejenak ta pa
quek'a' winak okquibanon ta mandar ¿la
ok preso la'an chewi' tok nabij chake chi
nokwasaxel libre? xeche' tre. 34 Ja c'a Jesús
xbij chic chique:
—Ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', canojel
ja winak ja nemacuni eje'e' xa e esclavo
pa ruk'a' ja il mac como ja' il mac nbano
mandar quixin. 35 Jun esclavo arja' mta
ruk'a' tre chi xtiq'ueje' ta chijutij chipan
ja jay rxin ja rajaw pro jun alc'walaxel
jari' c'o ruk'a' tre chi nq'ueje'e chijutij.
36 Rmalc'ari' nbij chewe chi ja Ralc'wal Dios
wi arja' nixwasanel libre jari' ni katzij wi'
chi ix libre. 37 Anin wotak chi ix riy rumam
can ja rAbraham pro masqui ix riy rumam
can pro emajon rcanoxic wij nwach nak
neban chwe chi ninecamsaj. Queri' c'a
neban como mateya' lugar tre ja ntzobal
chi nq'uiy más pa tak ewanma. 38 Nojel
ja nmajon rbixic anin jari' ruq'uin Nata'
ntz'aton wi'. Pro nojel ja remajon rbanic
ixix jari' etata' ixix biyon chewe chi neban.
Queri' xbij ja Jesús chique.
39 —Pro ja katata' ajoj jari' ja rAbraham,
xeche' tre.
—Ja wixta katzij chi ix riy rumam can
ja rAbraham ja ta c'ari' emajon rbanic ja
cani' xuban ja rAbraham. 40 Anin nojel ja
nbin chewe jari' ni katzij wi' como ja Dios
arja' biyon chwe pro masqui queri' rbanic
pro ixix necanoj wij nwach nak neban chwe
chi ninecamsaj pro ja rAbraham ma queri'
ta xuban ja cani' nixtajini neban ixix chwe
camic. 41 Ja c'a retata' ixix, ja cani' nuban
arja' jari' emajon rbanic ixix chakaja', ne'e
ja Jesús chique.
—Ajoj tok xokalaxi ma ok alak'an tak
ac'ala' ta, ajoj xa jun Tatixel kaxin jari' ja
Dios, xeche' tre. 42 Ja c'a Jesús xbij chic
chique:
—Ja wixta katzij chi ja Dios arja' Tatixel
ewxin ninewajo' ta c'a anin ari' chakaja'.
Queri' nbij chewe como anin pa ranma ja
Dios inelnakto wi', ruq'uin arja' inpenak
wi'. Ma chaka ta ngana inpenak, arja' taky-
onto wxin. 43 ¿Nak c'a tre tok matich'obtaj
emwal ja nbij chewe? Matich'obtaji como
ja ntzobal mta egana nec'waxaj. 44 Ixix ix
ralc'wal ja diablo in nak c'o rgana ja diablo
chi nuban nijawari' c'ol egana ixix neban
chakaja'. Ja diablo arja' ni camsanel wi'
ja tok winakarto ja rwach'ulew. Nojelal
ja nbij ja Dios xa rc'ulel ja diablo como
ja diablo arja' ni majutij ja katzij ta nbij.
Ja tok nutz'ak tzij ja diablo jari' ni rxin
wi' como arja' ni tz'akol tzij wi', arja' kas
nwinakarsani ja tz'akoj tak tzij. 45 Pro anin
ja nmajon rbixic chewe jari' ni katzij wi'
pro como ni katzij wi' xa chewi' ja tok
maquinenimaj. 46 ¿La c'o ta c'a jun chewe
ncowini nbij chi c'o wil nbanon? Pro ja
nmajon rbixic chewe, ja wi ni katzij wi' ¿nak
c'a tre tok maquinenimaj? 47 Ja ralc'wal Dios
eje'e' nqueya' quixquin tre ja nbix chique
rmal ja Dios pro ja rixix mateya' ewxquin

tre ja nbix chewe rmal como ma ix ralc'wal
Dios ta chewi'. Queri' xbij ja Jesús chique.
48 Ja c'a raj Israel quemaj chic ryok'ic,
quewa' quibij tre ri':
—Ajoj ni rubey wi' tok kabij chawe chi xa
at cani' jun aj Samaria in c'o jun demonio
uc'ayon awxin chakaja', xeche' tre. 49 Ja c'a
Jesús xbij chic chique:
—Anin mta jun demonio inc'ayon ta
como anin nmajon rya'ic ruk'ij ja nata' Dios
pro ja rixix xa nineyok'. 50 Pro anin ma ja
ta ncanoj chi nya̱' nuk'ij cumal winak pro
ja Nata' arja' ntajini nchomarsaj nak nuban
chi nya̱' nuk'ij cumal ja winak, arja' c'a xtib-
ini bar c'o wi' ja kas katzij, wi wq'uin anin
owi ewq'uin ixix. 51 Ni katzij wi' ja xtinbij
chewe ri', ja wi c'o jun nnimaj ja ntzobal
jari' ni mta wi' camíc trij, ne' chique. 52 Ja
c'a raj Israel eje'e' quibij chic jutij tre:
—Camic bien k'alaj chi c'o jun demonio
uc'ayon awxin como atat nabij chi ni mta
wi' camíc trij jun winak wi arja' nnimaj
ja ratzobal pro ¿la ma xcam ta la'an ja
rAbraham ojer in la ma xecam ta la'an ja
rojer tak profeta chakaja'? 53 ¿La tibij an tzij
ari' chi atat más nim ak'ij chwach ja katata'
Abraham ja tok arja' cami? In ja rojer tak
profeta xecam na ari' chakaja'. ¿Nak c'a
atocnak wi' nana' kaj atat? 54 Ja c'a Jesús xbij
chique:
—Ja ranin wixta xa nya' nojoj nuk'ij
nuyon jari' mta noc wi' pro ja Nata' arja'
nyo' nuk'ij in ixix nebij tre ja Nata' chi arja'
Dios ewxin. 55 Pro xa ma ewotakin ta rwach
ja Nata' pro anin bien wotak rwach. Ja
wixta xinbij chewe chi ma wotak ta rwach
jari' xta c'a in junan ewq'uin ari' ja rix
tz'akol tak tzij. Pro jari' wotak rwach, ni
nnimaj wi' ja rtzobal. 56 Ja rAbraham ja
retata' nixche' tre, arja' janila quicoti ojer
ja tok ch'obtaj rmal chi nutz'at na ja k'ij ja
tok xquinpit anin in jari' xutz'at, congana
quicot rmal, ne'e ja Jesús chique.
57 —¿Nak moda c'ari' pro maja'n wa'an
taban cincuenta ajuna', la atz'aton c'ari' ja
rAbraham? xeche' tre. 58 Ja c'a Jesús xbij
chic chique:
—Ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', anin
nij inc'o chi wi' ja tok maja'n talaxi ja
rAbraham, ne' chique. 59 Ja tok xbij queri'
chique eje'e' quisic'la' abaj, laj queq'uiak
tza'n abaj pro ja Jesús arja' xrawaj ri', xelel
chipan ja templo in be.

9

1 Ja Jesús arja' rmajon binem tok xutz'at
jun achi ti moy ja ni pa ralaxic wi' chi moy.
2 Ja c'a rdiscípulo quic'axaj tre:
—Rabí ¿nak tre c'ala' tok ni moy wi' tok
xalaxi ja rachi le', nak c'o ril chewi', la ril
arja' owi quil rtata' rute'? xeche' tre. 3 Ja
c'a Jesús xbij chique:
—Ma queri' ta, ma ril ta arja' chewi'
tok rbanon quela' nixtac'a quil rtata' rute'
chakaja'. Quela' rbanon ja rachi le' utzc'a
chi c'o jun nimlaj samaj xin Dios nk'alajin
na ja tok xtitzuri. 4 Ja tok c'a inc'o
na wawe' chwach'ulew rjawaxic chi nban
ja rsamaj ja takyonpi wxin. Cani' tre
ja tok noc ak'a' macatcowini natsamaj
chic. 5 Jaru' pa tiempo xquinq'ueje' wawe'
chwach'ulew anin inocnak in cani' k'ij rxin
ja rwach'ulew, ne' chique. 6 Ja tok tzuri tzij
rmal c'ac'ari' chuban kaj pa tok'ulew in xu-
maj rbanic ch'abak tre ja ruchub, c'ac'ari'
xuc'am, xuya' chi rwach ja ti moy 7 in xbij
tre: —Jat, jach'aja' rawach pa ya' ja rbina'an
Siloé, ne' tre. (Ja bi'aj Siloé tibij tzij nta̱kel.)
In queri' xuban ja rachi be. Ja tok xekaji
xuch'aj ja rwach. Ja c'a tok ch'ajtajto rmal
melojto, nca'y chic.
8 Ja c'a rvecino ja rachi e cachbil jule'
chic winak ja bien quitz'aton chi moy nabey
eje'e' quibij:
—¿La ma ja ta c'ala' ja rachi le' ja ni
ntz'abe' wi' chi rc'utuxic limosna? xeche'e.
9 Ec'oli chique quibij:
—Arja' nac'a, xeche'e. In jule' chic quibij:
—Mni, ni quela' nca'yi pro ma arja' ta,
xeche'e. Pro ja rachi arja' xbij chique:
—Anin nac'a, ne' chique.
10 —¿Pro nak c'a xaban, natca'y chic
taka'an? xeche' tre.
11 —C'o jun achi rbina'an Jesús, arja'
xchomij jule' ch'abak in tok chomtaj rmal
xuya' chi nwach in xbij chwe: —Jat,
jach'aja' rawach pa ya' rbina'an Siloé, ne'
chwe. In queri' xinban xinbe. Ja c'a tok
xinekaji xinch'aj ja nwach in queri' xuban
jaktaji, ne' chique.
12 —¿Bar c'a c'o wi' ja Jesús camic? xeche'
tre.
—Jari' ma wotak ta ba la c'o wi', ne'
chique.

13 C'ac'ari' c'amarel ja rachi ja jaktaj
rwach, xeya' chiquewach ja fariseo. 14 Ja
Jesús tok xchomij ja ch'abak in tok xujak
rwach ja rachi jari' pa jun xula'nbal k'ij
xuban wi'. 15 Ja c'a rachi c'axax chic tre
cumal ja fariseo:

—¿Nak xaban tok jaktaji ja rawach?
xeche' tre.

—Ja rachi xchomij jule' ch'abak in tok
chomtaj rmal xuya' chi nwach. C'ac'ari'
xinch'aj ja nwach in queri' xuban jaktaji,
ne' chique. 16 Ec'oli chique ja fariseo quibij:

—Ja rachi rbina'an Jesús ma Dios ta taky-
onto rxin como arja' matuban respetar ja
xula'nbal k'ij como c'o samaj nuban chipan,
xeche'e. Pro jule' chic chique quewa' quibij
ri':

—¿Pro nak moda c'ari' jun achi wi xa
il mac ja nuban in nuban jun milagro ja
cani' nkatz'at camic ri'? xeche'e. In queri'
queban, ma junan ta quech'ob trij ja Jesús.
17 In quibij chic tre ja rachi ja jaktaj rwach:

—In atat ¿nak nabij tre ja rachi rbina'an
Jesús? como arja' xujak awach. ¿Nak ocnak
wi' nach'ob atat? xeche' tre.

—Arja' jun profeta xin Dios, xeche'x rmal
ja rachi.

18 Ja c'a raj Israel eje'e' ma xquinimaj ta
chi ni moy wi' ja rachi nabey, ma xquin-
imaj ta chi c'a jaktaji ja rwach xa chewi'
tok quetak quisiq'uixic ja rtata' rute'. 19 Ja
tok xe'ekaji ja rtata' rute' ja rachi c'axax
chique:

—¿La ewalc'wal ixix jawa' jun achi ri', la
arja' ja nebij chi ni moy wi' tok xalaxi? ¿Nak
c'a tre tok nca'y chic camic? xeche'xi.

20 —Ajoj kotak chi jala' kalc'wal in kotak
chakaja' chi arja' ni moy wi' tok xalaxi.
21 Pro ma kotak ta nak tre tok nca'y chic
camic nixtac'a kotak ta chakaja' nak jakowi
ja rwach. Mejor, tre arja' tec'waxaj wi'
como c'o chic rjuna', ri'j chic, arja' c'a nbin
ala' chewe nak ja xuban, xeche'e ja rtata'
rute'. 22 Queri' quibij chique ja raj Israel
como nquixbej qui' chiquewach como ja raj
Israel eje'e' quichomin chic chi xa nak ta
nbini chi ja Jesús arja' ja Cristo wi ne'e,
jari' matic'ul chic chipan ja jay xin molbal
ri'il ja bar nquemol wi' qui' ja raj Israel chi
rc'axaxic ja rtzobal Dios, nch'akixel chijutij.
23 Rmalc'ari' ja tok quibij: —Mejor, tre arja'
tec'waxaj wi' como c'o chic rjuna', ri'j chic
wa'an, xeche'e.

24 C'ac'ari' xec'amar chic jutij ja rachi ja
moy nabey in quewa' quibij tre ri':

—Chwach Dios tabij ja kas mero rubey
como ajoj kotak chi ja rachi rbina'an Jesús
arja' xa il mac ja nuban, xeche' tre.

25 —Ja wi xa il mac ja nuban jari' ma wotak
ta anin xarwari' ja wotak chi anin in moy
nabey pro ja camic ninca'y chic, xeche'x
rmal ja rachi.

26 —Pro ¿nak c'a xuban chawe? ¿Nak c'a
xuban tok xujak awach? xeche' chic tre.

27 —Pro jari' nbin chi wa'an chewe pro
ixix mta egana nec'waxaj. ¿Nak c'a tre tok
nec'waxaj chic jutij chwe? ¿La maxta c'a
newajo' ixix chakaja' nixoc rdiscípulo? ne'
chique. 28 Eje'e' congana pi quiyewal trij in
quewa' quibij tre ri':

—Ja ratat ni k'alaj chi at discípulo rxin
arja' pro ja rajoj ok discípulo rxin ja Moisés.
29 Ajoj kotak chi tzijoni ja Dios ruq'uin ja
Moisés pro ja rachi rbina'an Jesús jari' ba la
penak wi', nak la takyonto rxin, xeche' tre.

30 —Pro nak moda taka'an matich'obtaj
emwal nak takyonto rxin pro xujak c'a
nwach, ne'e ja rachi chique. 31 Bien ko-
tak chi ja Dios arja' matic'axaj ja tok c'oli
nc'utux tre rmal jun achi ja wi xa il mac
nuban ja rachi. Pro jun achi wi nuya' ruk'ij
ja Dios in wi nnimaj ja najo'x tre rmal ja
Dios chi nuban jari' nc'axaxi ja nc'utuj tre
ja Dios. 32 Jaru' pa tiempo winakarnakto ja
rwach'ulew ni majun kac'axan ta chi c'o ta
jun achi rjakon ta rwach jun achi ja ni pa
ralaxic wi' chi moy. 33 Ja Jesús wixta ma
in Dios ta penak wi' ni ta c'a majun nak
ta ncowini nuban ari', queri' xbij ja rachi.
34 Ja c'a reje'e' quemaj chic ryok'ic ja rachi,
quewa' quibij tre ri':

—Ja ratat xa rmal il mac tok nij at moy
wi' xatalaxi ¿in atat nawajo' nokatijoj ajoj?
Queri' quibij tre in quiwasajel chiquicojol
chijutij in ma xquec'ul chi ta.

35 Ja c'a Jesús tok xc'axaj chi wasaxto ja
rachi in matic'ul chic arja' be, xerila' in
quewa' xc'axaj tre ri':

—¿La yukul chic ac'u'x ruq'uin ja
Ralc'wal Dios? ne' tre.

36 —Anin nwajo' nyuke' nuc'u'x ruq'uin
pro tac'utu' chinwach nak chi achi'al c'ari'

ja Ralc'wal Dios, ne'e ja rachi. 37 Ja c'a Jesús
xbij chic tre:

—Pro jari' atz'aton chic, anin c'ari' ja rin
Ralc'wal Dios ja nmajon tzij awq'uin camic
ri', ne' tre. 38 C'ac'ari' ja rachi xbij:

—Wajaw, anin camic nyuke' nuc'u'x
awq'uin. Queri' xbij tre ja Jesús, xuque'
chwach in xumaj rya'ic ruk'ij. C'ac'ari' ja
Jesús xbij:

39 —Anin inpenak wawe' chwach'ulew
utzc'a chi bien nk'alajin na nak quibanic
ja winak. Inpenak utzc'a ja moya' njaktaj
quewach utzc'a chakaja' ja winak ja nebini
chi neca'yi eje'e' nek'alajin na chi xa e
moya', ne'e. 40 Ec'oli ja fariseo ec'o chinakaj
ja Jesús tok quic'axaj ja xbij congana pi
quiyewal trij in quewa' quibij tre ri':

—¿La ok moya' la'an ajoj chakaja' chewi'
tok nabij queri'? xeche' tre.

41 —Ja wixta xeya' chewij chi pa k'ekumal
ixc'o wi' jari' mta nixchapbexi pro como
nebij chi: —Ajoj bien kotak chic ja rbey
Dios, nixche'e, jari' nixchapbexi. Queri'
xbij ja Jesús chique.

10

1 C'ac'ari' xbij chic:

—Ja tzij xtinbij chewe ri' ni katzij wi', tok
c'o jun nrajo' noc chipan jun corral quixin
tak carnelo pro wi ma tri' ta noc wi' ja
bar wasan can wi' ruchi' ja corral, ja wi
xa junwi' njote' wi' in nkaj chipan jari' xa
jun alak'om in camsanel chakaja'. 2 Pro ja
noqui ja bar wasan can wi' ruchi' ja corral
jari' ni katzij wi' chi arja' yuk'ul quixin
ja tak carnelo. 3 Ja tok nekaji ja rajyuk'
chuchi' ja corral njąk chwach rmal ja jakol
chi' corral. Ja c'a tok noc chipan nc'axax
rukul cumal ja tak carnelo, ja c'a tak rxin
arja' nerk'ijla', nbij quebi' chiquijujunal in
numajto quilasaxic chipan ja corral. 4 Ja c'a
tok nelastajpi rmal nuc'amel quebey in ja
tak carnelo eje'e' netre'el trij como eje'e'
bien cotak rukul chi arja' yuk'ul quixin.
5 Pro wi c'o jun nsiq'uin quixin ja tak carnelo
pro wi ma cotak ta rwach jari' maquetre'
trij, ja nqueban ne'anmajel chwach como
ma cotak ta quekul ja winak ja re junwi' chi
na. 6 Jawa' c'ambal tzij ri' xbij ja Jesús pro ja
fariseo eje'e' xa matich'obtaj cumal. 7 Ja c'a
Jesús xbij chic jutij chique:

—Anin c'ari' ja rin rchi' corral ja bar
ne'oc wi' ja tak carnelo. 8 Canojel ja xepeti
ja tok maja'n quinpit anin in ma pa rchi'
corral ta xe'oc wi' eje'e' ari' xa e alak'oma'
in xa e camsanela' pro ma xya' ta caso
chique cumal ja tak carnelo. 9 Anin c'ari'
ja rin rchi' corral, xc'a nak ta ja xturkaj
wq'uin jari' ntotaji in nyataj tre xa nak
ta ja nc'atzin tre, cani' chique ja tak car-
nelo eje'e' nyataj chique chi ne'eli ne'oqui
chipan ja quicorral, tok ne'elto nquewil ja
buen tak k'ayis in nquetij. 10 Ja ralak'om tok
nbe cuq'uin ja tak carnelo bien rch'obonel
chi ne'erlak'ajto, nercamsaj in neruyoj. Pro
ja ranin inpenak cuq'uin nunya'a' jun c'ac'a
c'aslemal chique in ma ruyon tari' pro nnoji
chakaja' jun nimlaj quicotemal chipan ja
quic'aslemal.

11 Anin in ajyuk' ja ni katzij wi' chi
in utzlaj ajyuk'. Ja utzlaj ajyuk' arja'
matipokonaj ncam pa quicuenta ja tak car-
nelo. 12 Pro ma queri' ta nqueban ja xa eto-
jon ja ma katzij ta chi e ajyuk'a', eje'e' ma
e quixin ta ja tak carnelo in wi quetz'at chi
pi jun itzel chicop eje'e' nequeya' can ja tak
carnelo in ne'anmajel. Ja c'a ritzel chicop
arja' neruchap ja tak carnelo in nerchicaj.
13 Ne'anmaji como matel quec'u'x chiquij ja
tak carnelo, ja quijil ja netojbexi xa jari' ja
elnak quec'u'x trij. 14 Anin in jun ajyuk' ja
ni katzij wi' chi in utzlaj ajyuk', nenwajo' ja
tak ncarnelo in bien wotak jani' quina'oj in
queri' quibanon chwe anin chakaja', 15 cani'
kabanon ruq'uin ja Tatixel, arja' ninrajo'
in bien rotak jani' nna'oj in queri' nbanon
anin tre chakaja', in anin matinpokonaj
nincam pa quicuenta ja tak ncarnelo. 16 In
chakaja' ec'o chi na jule' tak ncarnelo ja
ma ec'o ta chipan awa' corral ri'. Jari'
ne'enc'ama' na, ja c'a tok xtiquic'axaj ja
nukul eje'e' nqueya' caso chwe in xa jun
moc xtinban chique canojelal in xa jun
ajyuk' nyuk'un quixin.

17 Como anin matinpokonaj nincam pa
quicuenta ja tak ncarnelo chewi' tok nin-
rajo' ja Tatixel. Anin nya' wi' pa camíc
cumal in ninc'astaj chi na chipan ja camíc.
18 Ja wixta mta ngana nincami maquincami,
majun nak ta ncowin ta chwij chi ninr-
camsaj ta pro jari' ni ngana wi' chi nya'
wi' chipan ja camíc. Wq'uin anin c'o wi'
como nincowini nya' wi' chipan ja camíc in

nincowini ninc'astaj chic chipan chakaja'.
Jari' bin chwe rmal ja Nata' chi queri' nban.
Queri' xbij ja Jesús chique.
19 Ja tok bitaji tzij ri' rmal ja Jesús ja raj
Israel eje'e' quemaj chic jutij rch'a'ic chibil
tak qui'. 20 Ec'oli chique quewa' quibij ri':
—Xa jun demonio uc'ayon rxin ja rachi
le', xa ch'ujarnak. ¿Nak tre tok neya' caso
tre? xeche'e. 21 In jule' chic chique quewa'
quibij ri':
—Pro ma quela' ta ntzijon jun winak ja
tok c'o jun demonio uc'ayon rxin. ¿La
ncowin la'an jun demonio xtujak quewach
moya' nech'ob ixix? xeche'e.

****

22 Xerila' ja nmak'ij ja c'o rubi' dedicación
ne'xi, chi nc'uli chipan ja tinamit Jerusalén.
Jari' tiempo rtiempo tew. 23 Ja c'a Jesús
arja' rmajon binem chipan ja nimlaj templo
xin Dios. C'o c'a jun pa rkan jay ja rubi'
nbixi xin Salomón ne'xi, tri' c'a rmajon wi'
binem. 24 Ja c'a raj Israel xequimolo' qui' trij
in quibij tre:
—¿Nak tre tok matabij rubi' chake? Ja
wi atat ja rat Cristo ni tak'alasaj jutz'it
chikawach, xeche' tre.
25 —Pro jari' nbin chic chewe pro ja rixix
xa maquinenimaj. Nojel ja samaj ja nma-
jon rbanic ja bin chwe rmal ja Nata' jari'
nc'utuwi nak inocnak wi'. 26 Pro ixix xa
maquinenimaj como ma ix tak ncarnelo ta
cani' nbin chic chewe. 27 Ja tak ncarnelo
eje'e' nquic'axaj ja nukul in ninquinimaj,
anin nenwajo', bien wotak jani' quina'oj
in eje'e' netre' chwij. 28 Anin nya' chique
ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij, ni
maquebe wi' chipan ja nimlaj rpokonal in
majun nak ta xquelasan ta pa nuk'a'. 29 Ja
Nata' arja' xeyo' chwe in arja' más k'axnak
chi na rchok'ak' chiquewach canojelal in
majun nak ta xquelasan ta pa ruk'a'. 30 Anin
xa ok junan ruq'uin ja Tatixel, ne'e ja Jesús
chique.
31 Ja c'a raj Israel jutij chic quisic'la' abaj,
laj queq'uiak chic ja Jesús tza'n abaj. 32 Ja c'a
Jesús xbij chique:
—Anin q'uiy rwach ja samaj ja utzlaj
samaj nbanon chewach ja yatajnak chwe
rmal ja Nata' chi xinban. ¿La xa rumac
on jun utzlaj samaj xinban xa chewi' tok
newajo' ninecamsaj? ne' chique.
33 —Ma rmal ta jun samaj utz xaban
chewi' tok natkaq'uiak tza'n abaj, rumac
chi xacoj awi' como at Dios pro xwa'n at
winak in ja neli xa naban ofender ja Dios,
xeche' tre. 34 Ja c'a Jesús xbij chic chique:
—¿La ma tz'ibtal can ta c'a chipan ja ley
xin Dios ja c'ol ewq'uin chi ja Dios arja'
quewa' xbij chique jule' winak ri'? —Anin
xinbij chewe chi ix dios, ne'e ja Dios chique,
queri' tz'ibtal can. 35 Queri' rbanic, ja Dios
arja' xbij chique chi e dios, queri' ja rtzobal
Dios quic'axaj in bien kotak chi ja rtzobal
Dios mta moda xtiq'uextaj ta. 36 Ja c'a chwe
anin, Dios xinrucha' in xinrutakto wawe'
chwach'ulew. Ja c'a reje'e' wi bix chique
chi e dios ¿nak c'a tre tok nebij ixix chwe
chi xa ofensa rc'amonto tre ja Dios ja tok
xinbij chi anin ja rin Ralc'wal Dios? 37 Ja
samaj ja nmajon rbanic, ja wi ma xin Nata'
ta ni c'a utz wari' ja wi maquinenimaj. 38 Pro
wi xin nata' Dios ja samaj ja nmajon rbanic
tenimaj c'a chi rxin arja' masqui matiyuke'
ec'u'x wq'uin anin. Queri' nwajo' chewe
utzc'a chi newotakij na chi ja Tatixel xa
jun rbanon wq'uin in anin chakaja' xa jun
nbanon ruq'uin utzc'a chi nyuke' ec'u'x
wq'uin. Queri' xbij chique. 39 Jutij chic cajo'
ta quechap quecoj ta preso pro arja' xuto'el
ri' pa quek'a'.
40 C'ac'ari' be chic jutij ja Jesús chajuparaj
ja binelya' Jordán. Ja c'a tok xekaji tri'
q'ueje' wi'. Jari' lugar tri' xeban wi' bauti-
zar ja winak nabey rmal ja Juan. 41 E q'uiy
ja winak xe'ekaj ruq'uin ja Jesús in quewa'
quibij ri': —Ja Juan masqui mta milagro
xuban can arja' pro ni katzij wi' nojel ja rbin
can tre ja Jesús le', xeche'e. 42 In e q'uiy
chique ja yuke' quec'u'x ruq'uin tri'.

11

1 C'o c'a jun achi rbina'an Lázaro aj Be-
tania, arja' yawajnak. Ja Lázaro arja' c'o
jun rana' rbina'an María in tri' c'o wi' ja
María pa Betania chakaja' rachbil ja Marta
ja rnimal. 2 Jari' María ja xuban jutij xuc'am
jule' ak'om qui' rxula', xucoj chi rkan ja
kajaw Jesús in xusu' chi rsamal rwi'. 3 Ja c'a
María rachbil Marta eje'e' quetakel rbixic
tre ja Jesús, quewa' quibijel tre ri':
—Kajaw, ja kaxibal ja congana newajo'
ewi' ruq'uin, arja' yawajnak, queri' quibijel

tre. [4] Ja c'a Jesús tok xc'axaj ja xebix tre
quewa' xbij ri':
—Ja yobil tre ja Lázaro ma camíc ta
rc'amonto pro ja rc'amonto quewari', tri'
nk'alajin na wi' chi ja Dios arja' congana
rchok'ak' in congana nim ruk'ij, in jun chic,
congana nya̱' na ruk'ij ja Ralc'wal Dios rmal,
ne'e.
[5] Ja Jesús congana nerajo' chi e oxi' Marta
in María ja ruchak' in ja Lázaro chakaja'.
[6] Ja c'a tok xekaj rbixic ruq'uin chi yawa' ja
Lázaro arja' q'ueje' chi na ca'i' k'ij ja bar c'o
wi'. [7] Ja tok tz'akati ja ca'i' k'ij c'ac'ari' xbij
chic chique ja rdiscípulo:
—Jo' chic jutij chipan ja departamento
Judea, ne' chique. [8] Ja c'a rdiscípulo eje'e'
quibij tre:
—Rabí, ja raj Israel ja rec'o tri' laj wa'an
xatqueq'uiak tza'n abaj in ¿nawajo' c'a
natbe chic jutij tri'? xeche' tre. [9] Ja c'a Jesús
xc'ambej jun tzij chiquewach, quewa' xbij
chique ri':
—¿La mta c'a cablajuj hora nca'yi ja k'ij
chipan jun k'ij? Ja wi pa k'ij natbini jari'
matachok' awakan como ja k'ij nsakirsan
abey chawach. [10] Ja c'a wi chak'a' natbini
jari' nachok' awakan como mta luz pan
awanma ja nsakirsan abey chawach, ne'e.
[11] C'ac'ari' xbij chic chique:
—Warnak chic ja Lázaro ja kamigo pro
can ninbe ruq'uin chi nenc'asa', ne' chique.
[12] —Kajaw, pro wi warnak chic
ch'enchila', ntzur ala', xeche' tre. [13] Pro
ja Jesús tok xbij chi warnak ja Lázaro
jari' tibij tzij chi cami pro ja nquech'ob ja
discípulo xa jic chi waram rbanon ja Lázaro,
xula'nnak. [14] C'ac'ari' ja Jesús ni xk'alasaj
chiquewach chi utz:
—Camnak chic ja Lázaro, ne' chique. In
xbij chic chique:
[15] —Anin ninquicoti ja ma inc'o ta tri' ja
tok cami pro emwal ixix tok nbij queri'
chewe como jari' c'oli rc'amonto chewe
utzc'a chi nyuke' más ec'u'x wq'uin. Pro
camic jo' tekatz'ata', ne' chique. [16] Ja c'a
Tomás ja yo'x ne'xi, arja' xbij chique ja rach
tak discípulo:
—Jo' trij ja Jesús utzc'a chi ajoj jun nok-
camsax ruq'uin chakaja', ne' chique, in
xebe.
[17] Ja c'a tok xe'ekaji bix tre ja Jesús chi
quiji' k'ij mukun chic ja Lázaro pa jul. [18] Ja
tinamit Betania xa chinakaj Jerusalén c'o
wi', c'o la oxi' kilómetro rcojol ruq'uin, [19] in
e q'uiy ja raj Israel e'urkajnak cuq'uin ja
Marta in María chi nurquiyukba' quec'u'x
rmal ja cami ja quixibal. [20] Ja Marta tok
xc'axaj chi peti ja Jesús xerc'ulu' pro ja
María tz'ubul can pa jay. [21] Ja c'a Marta tok
xuc'ul ja Jesús quewa' xbij tre ri':
—Wajaw, ja wixta atc'o kuq'uin maquita
cami ja nxibal. [22] Pro anin wotak chi ja camic
xa nak ta nac'utuj tre ja Dios nuya' chawe,
ne' tre.
[23] —Ja raxibal can nc'astaj rwach, ne'e ja
Jesús tre. [24] Ja c'a Marta xbij chic tre:
—Anin wotak chi nc'astaj na pro tokori'
tok xquec'astaji ja camnaki' chipan ja
q'uisbal k'ij, ne' tre. [25] Ja c'a Jesús xbij tre:
—Pro nij anin wi' ninyico quixin ja winak
chipan ja camíc, nij anin wi' ninyowi ja
utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij. Xa nak
ta ja yukul ruc'u'x wq'uin arja' masqui cami
pro jari' ma chijutij ta, nc'ase' chi na jutij.
[26] In chakaja' xa nak ta ja c'a c'as na camic
ja wi yukul ruc'u'x wq'uin jari' ni mta wi'
camíc trij chijutij. ¿La nanimaj ja c'a xinbij
chawe ri'? ne' tre.
[27] —Can nnimaj Wajaw, anin nnimaj chi
atat ja rat Cristo, atat ja rat Ralc'wal Dios
ja bitajnak can ojer chi natpi na wawe'
chwach'ulew, ne'e ja Marta tre.
[28] Ja Marta tok bitaj can rmal ja tzij ri'
be chi rsiq'uixic ja María ja ruchak'. Ja c'a
tok xekaj ruq'uin pan ekal tzijon ruq'uin,
quewa' xbij tre ri': —Xurkaji ja Maestro,
natrsiq'uij, ne' tre. [29] Ja c'a María tok xc'axaj
yictaji alnak in be ruq'uin ja Jesús. [30] Ja
Jesús arja' maja'n toc chipan ja tinamit, tri'
c'o can wi' ja bar c'ul wi' rmal ja Marta.
[31] Ja c'a raj Israel ja rec'o pa jay ruq'uin ja
María chi ryukbaxic ruc'u'x tok quetz'at chi
yictaji alnak ja María in be eje'e' xetre'el trij
chakaja' in quewa' quibij chibil tak qui' ri':
—Tri' nbe wi' ja bar mukun wi' ja camnak,
tri' ne'ok' chi wi', xeche'e.
[32] Ja María tok xekaji ja bar c'o wi' ja Jesús
tok xutz'at xuque' chwach in xbij tre:
—Wajaw, ja wixta atc'o kuq'uin maquita
cami ja nxibal, ne' tre. [33] Ja c'a Jesús tok
xutz'at ja María chi rmajon ok'ej in ja jule'
chic aj Israel e rachbil chakaja' quimajon
ok'ej arja' congana junwi' xuna', congana
xk'ututuj ri' ja ranma rmal bis [34] in xc'axaj
chique:

—¿Bar c'a emukun wi'? ne' chique.

—Kajaw, jo' mpe' tekatz'ata', xeche' tre.
35 Ja c'a Jesús xumaj ok'ej. 36 Ja c'a raj Israel
tok quetz'at chi rmajon ok'ej quewa' quibij
ri':

—Tetz'ata' mpe' le', ni k'alaj chi congana
nrajo' ja Lázaro, xeche'e. 37 Pro ec'oli chique
quewa' quibij ri':

—Ja wi xujak rwach ja rachi ja moy ¿la
maquita c'a cowin ari' xtzursaj ja Lázaro in
maquita cami? xeche'e.

38 Jutij chic ja Jesús congana junwi' xuna'
rumac bis in be ja bar mukun wi' ja Lázaro.
C'o jun jul c'oton chwach jun jayu', chipan
mukun wi' in tz'apin ruchi' tre jun nimlaj
abaj.

39 —Tewasaj ja rabaj le', ne'e ja Jesús
chique. Ja c'a Marta ja rana' ja camnak arja'
xbij tre:

—Wajaw, jala' chuw chic como tuban
quiji' k'ij ticami, ne' tre.

40 —¿La ma xinbij ta c'a chawe ja wi nyuke'
ac'u'x wq'uin natz'at na chi ja Dios con-
gana rchok'ak' in congana nim ruk'ij? ne'e
ja Jesús tre. 41 C'ac'ari' quiwasaj ja rabaj
chuchi' ja jul ja bar mukun wi' ja camnak.
Ja c'a Jesús ca'y chicaj in quewa' xbij ri':

—Nata', anin nmaltioxij chawe chi
xac'waxaj ja xinc'utuj chawe. 42 Pro anin
bien wotak chi ni nac'waxaj wi' ja nc'utuj
chawe xarwari' quewa' nbij chawe camic
utzc'a ja winak ja quimolon qui' ri' eje'e'
nquic'axaj ja nintajini nbij chawe in
nquinimaj chi atat attakyonpi wxin, ne'
tre ja Tatixel. 43 Ja tok bitaji tzij ri' rmal
ja Jesús arja' tzijon chic jutij pro ni cow
tzijoni, quewa' xbij ri': —Lázaro, catelto,
ne'e. 44 C'ac'ari' xelto ja Lázaro pro ma
camnak chi ta. Ja ruk'a' rkan batz'on pa
tziak in batz'on rpalaj tre jun su't. Ja c'a
Jesús xbij chique: —Tequira', teya'a' lugar
tre chi nbe, ne' chique.

****

45 Ja c'a raj Israel ja cachbilanel ja María
eje'e' tok quetz'at ja xuban ja Jesús e q'uiy
chique yuke' chic quec'u'x ruq'uin. 46 Pro
ec'o chic jule' chique, eje'e' xebe cuq'uin ja
fariseo, xequibij chique ja milagro ja xuban
ja Jesús. 47 Ja c'a jefe quixin sacerdote e
cachbil ja fariseo eje'e' xequemol ja jule'
chic cach k'etol tak tzij in quewa' quibij
chique ri':

—¿Nak nkaban c'awa'? Congana taka'an
milagro nuban ja Jesús. 48 Ja wi xtikaya'
lugar tre chi nuban más jari' ma c'ayew ta
chi nyuke' quec'u'x ja winak ruq'uin pro
ni canojelal. Jari' neyictajto ja raj Roma,
nurquiyojo' ja katemplo rachbil ja katina-
mit chakaja', xeche' chique. 49 C'o c'a jun
chique rbina'an Caifás, arja' ocnak lok'laj
sacerdote chipan ari' juna'. Quewa' xbij ja
Caifás chique ri':

—Ixix taka'an majun nixcowini ne-
chomij. 50 Xa matich'obtaj emwal chi más na
utz nokeli ja xa jun ncam pa kaq'uexwach
ja rok aj Israel chwach ja nq'uisi chi jun
ja tinamit, ne' chique. 51 Ja Caifás arja'
majun rnaben chi Dios yo' tre ja tzij xbij.
Como arja' ocnak lok'laj sacerdote chipan
ari' juna' chewi' tok Dios xuya' tre chi
xbij pon nak ja maja'n tiban tre ja Jesús
chi arja' ncam na pa quicuenta ja tinamit
Israel. 52 Pro ma queyon ta ja raj Israel ncam
pa quicuenta, arja' nerumol na chakaja'
canojel ja winak ja ne'oc na e ralc'wal
Dios ja rec'o nojel rwach'ulew utzc'a xa
jun nuban chique canojelal. 53 Jari' k'ij
quemajto rch'obic ja k'etol tak tzij nak
nqueban tre ja Jesús chi nquicamsaj.

54 Rmalc'ari' tok ja Jesús arja' ma kas ta
q'ueje' chic chiquicojol ja raj Israel pro be
chipan jun tinamit rbina'an Efraín ja c'o
chinakaj jun lugar ja kas talani. Ja tok
xekaji, tri' q'ueje' wi' e rachbil ja rdiscípulo.

55 Xa nnakajinto ja nmak'ij quixin ja raj Is-
rael rbina'an pascua. E q'uiy ja winak ja tok
xajalal maja'n terila' ja nmak'ij xe'elto pa
tak quitinamit, xebe pa Jerusalén chi rbanic
jule' costumbre ja nquich'ach'ojirsbej pon
qui' cani' nrajo' ja quireligión. 56 Ja c'a
winak quimajon rcanoxic ja Jesús, ec'o
chipan ja nimlaj templo xin Dios in quemaj
rc'axaxic chibil tak qui': —¿Nak nech'ob
ixix tre ja Jesús, la npeti, la nurbana' ja
nmak'ij owi ma can ta? neche'e. 57 Ja c'a jefe
quixin sacerdote e cachbil ja fariseo c'o chic
jun orden quiya'on, quewa' nbij ja orden
ri': —Xa nak ta xtotakini bar c'o wi' ja Jesús
tiya'a' rbixic chake. Queri' queban utzc'a
chi nquechap ja Jesús in nquecoj preso.

12

1 Waki' k'ij c'o chi wi' ja nmak'ij pascua
tok be chic jutij ja Jesús pa Betania ja bar

c'o wi' ja Lázaro. Jari' mismo Lázaro ja
yataj tre rmal ja Jesús chi c'astaj chiquicojol
camnaki'. 2 C'o jun nimlaj wa'im chomixi ja
pa Betania rumac ja xekaji ja Jesús cuq'uin.
Ja Marta arja' rmajon ilinem, ja c'a Lázaro
arja' jun tz'ubul chiquicojol ja winak ja
retz'ubul ruq'uin ja Jesús pa mesa. 3 Ja c'a
María arja' xuc'am nc'aj litro ak'om nardo
ne'xi, congana qui' rxula' in congana nim
rjil chakaja'. Ja c'a xuban, xutix ja rak'om
trij rkan ja Jesús c'ac'ari' xusu' chi rsamal
rwi'. Ja rak'om ni noji rxula' pa jay. 4 C'o c'a
jun chique ja rdiscípulo ja Jesús rbina'an Ju-
das Iscariote, arja' rc'ajol jun achi rbina'an
Simón, arja' njacho na ja Jesús pa quek'a' ja
winak ja netzelan rxin. Ja Judas tok xutz'at
ja xuban ja María quewa' xbij ri':

5 —Ja rak'om le' ¿nak tre tok ma xuya'
ta chake kac'ayij ta chi oxi' ciento quetzal,
ja c'a rjil kaya' ta chique ja tak meba'i'?
ne'e. 6 Queri' xbij pro ma rmal ta chi
npokonaj quewach ja tak meba'i' como arja'
xa alak'om xa chewi' tok nlak'aj kaj ja pwok
pa caja como pa ruk'a' c'o wi' ja pwok
quixin ja Jesús e rachbil ja rdiscípulo. 7 Ja
c'a Jesús xuch'a' tre ja xbij, quewa' xbij tre
ri':

—Ma tanak ta ja María como arja' rc'olon
ja rak'om chi nucoj chwij jari' nnatbej ja
ncamic. 8 Ja tak meba'i' eje'e' nij ec'o wi'
checojol ja wi c'ol egana neban utzil chique
pro ja chwe anin maquinq'ueje' ewq'uin
nojel tiempo, ninwasaxel na checojol, ne'e.

9 Congana e q'uiy chique ja raj Israel
tok quic'axaj chi c'o chic pa Betania ja
Jesús, tri' xebe wi' nequitz'ata' rwach pro
ma ruyon ta ja Jesús como c'o quigana
nequitz'ata' rwach ja Lázaro chakaja'. Jari'
mismo Lázaro ja yataj tre rmal ja Jesús chi
c'astaji chiquicojol ja camnaki'. 10 Ja c'a
jefe quixin sacerdote eje'e' quemol qui' chi
rchomarsaxic nak nqueban tre ja Lázaro chi
nquicamsaj arja' chakaja'. 11 Queri' queban
como rumac ja Lázaro chewi' tok e q'uiy
chique ja cach tak aj Israel xe'elel cuq'uin
eje'e' in yuke' chic quec'u'x ruq'uin ja Jesús.

****

12 Ja c'a chi rcab k'ij ja winak ja re'ekajnak
chi rc'ulic ja nmak'ij e q'uiy chique tok
quic'axaj chi benak ja Jesús pa Jerusalén
13 eje'e' quec'am rxak tak palma, xepeti
chi nurquic'ulu'. C'ac'ari' quemaj rakic
quechi', quewa' quibij ri': —Dios, ko'ato'o'
camic, peti ja To'onel janila nim ruk'ij, arja'
ja Rey kaxin ja rok aj Israel ja penak pa rubi'
ja kajaw Dios, xeche'e. 14 Ja c'a Jesús arja'
xcanoj jun bur ja c'a ti co'l na. Ja tok contaj
rmal c'ac'ari' tz'abe'el trij. Queri' xuban ja
cani' tz'ibtal can ojer chipan ja rtzobal Dios
chi nbantaj na, quewa' nbij ri': 15 —Ja rix aj
Sión ma texbej ta ewi' camic, tetz'ata' mpe'
le' peti ja Rey ewxin, tz'ubulto trij jun bur
ja c'a ti co'l na. Queri' ja tz'ibtal can ojer.

16 Pro ja c'a rdiscípulo ja Jesús eje'e' xa
matich'obtaj cumal nabey nojel awa' wari'
ja ntajini nuban ja Jesús. Ja tok c'astaji ja
Jesús chiquicojol ja camnaki' in tok jote'
chila' chicaj c'a tokoc'ari' ch'obtaj cumal in
xurkaj chique chi tz'ibtal can ojer chipan
ja rtzobal Dios nojel awa' wari' ja xuban ja
Jesús in cani' tz'ibtal can ni queri' ja ban tre.
17 Tri' ec'o wi' jule' winak ja xetz'ato rxin
ja Jesús tok xuyic ja Lázaro chiquicojol ja
camnaki', eje'e' quetz'at ja xuban ja tok xbij
tre ja Lázaro chi nelto chipan ja jul ja bar
mukun wi'. Jawa' winak ri' eje'e' quimajon
rbixic chique ja jule' chic winak ja quetz'at.
18 Rmalc'ari' tok xepeti ja winak chi rc'ulic ja
Jesús como quic'axaj ja milagro xuban tre
ja Lázaro. 19 Ja c'a fariseo xa pokon quena'
rmal in quemaj rbixic chibil tak qui': —
Que'etz'ata' mpe' ja winak le' xebe ruq'uin
ja Jesús pro ni canojelal, camic majun nok-
cowini nkaban chic tre, xeche'e.

20 Ec'o c'a jule' winak aj Grecia, eje'e'
e'urkajnak pa Jerusalén, epenak chi rya'ic
ruk'ij ja Dios chipan ja nmak'ij pascua.
21 Xebe ruq'uin ja Felipe ja raj Betsaida ja c'o
pa rcuenta Galilea. Ja tok xe'ekaj ruq'uin
quewa' quibij tre ri': —Ajoj nkajo' nkotakij
rwach ja Jesús, xeche' tre. 22 Ja c'a Felipe
arja' xerbij tre ja rAndrés c'ac'ari' xebe chi
e ca'i' xequibij tre ja Jesús. 23 Ja c'a Jesús tok
xc'axaj ja bix tre quewa' xbij chique ri':

—Camic ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic
cuq'uin ja winak xurwila' ja tiempo chi
congana nya̱' ruk'ij. 24 Ni katzij wi' ja xtinbij
chewe ja nc'ambej tzij chewach ri'. Ja
jun chirwach trigo ja wi napokonaj na-
muk pa tok'ulew jari' majun nelto in ma-
jun cosecha nuya' pro ja wi matapokonaj
namuk pa tok'ulew jari' nelto in congana
rwach nuya'. 25 Ja wi napokonaj naya'
can ja rac'aslemal wawe' chwach'ulew jari'

natz'ila' ja utzlaj c'aslemal pro wi mat-
apokonaj naya' can ja rac'aslemal wawe'
chwach'ulew jari' nij awc'an wi' ja utzlaj
c'aslemal in jari' c'aslemal ni mta wi' q'uisic
trij. 26 Ja winak ja neniman wxin rjawaxic
chi tri' nek'ax wi' ja bar nink'ax wi' anin in
chakaja' tri' ne'eq'ueje' wi' ja bar inc'o wi'
anin. Xa nak ta ja neniman wxin eje'e' nya̱'
na quek'ij rmal ja Nata'.

27 Camic congana nti'oni ja wanma, ni
lawulo' nban rmal pro ¿nak c'a nban? ¿La
xtinbij ta c'a tre ja Nata' chi arja' nin-
ruto' utzc'a chi maquita nink'ax chipan
ja rpokonal ja penak chinwach ri'? Jari'
ma can ta como ja penak chinwach ri'
xa rmalari' tok inpenak anin wawe' chi
nink'ax chipan. 28 Xarwari' nbij chawe
Nata', tak'alasaj chiquewach ja winak chi
congana nim ak'ij atat. Queri' xbij ja Jesús.
C'ac'ari' c'o jun kulaj c'axaxi penak chila'
chicaj quewa' xbij ri': —Jari' nk'alasan
chic in nk'alasaj chi na más chakaja', ne'e
ja kulaj rxin ja Tatixel. 29 Ja winak ja
rec'o tri' ec'oli chique tok quic'axaj ja kulaj
eje'e' quibij chi xuban quiakolijay, xeche'e.
In jule' chic quibij: —Jun ángel tzijonto
ruq'uin, xeche'e. 30 Pro ja Jesús arja' xbij
chique:

—Ja kulaj ja c'a xec'waxaj jari' ma mwal
ta anin tzijoni, emwal ixix. 31 Camic xur-
wila' ja tiempo chi nk'alajini nak rbanic ja
ritzelal ja c'o pa tak canma ja winak wawe'
chwach'ulew, xurwila' ja tiempo chi nka-
jsax rchok'ak' ja Satanás ja nbano mandar
wawe' chwach'ulew in nbatataxel. 32 Pro ja
chwe anin ja tok xquinjecbaxi jari' nenujic'
canojelal ja winak xa nak ta chi winakil
utzc'a chi nyuke' quec'u'x wq'uin. Queri'
xbij ja Jesús. 33 Ja tok xbij queri' jari' xc'utbej
nak xtiban tre ja tok xticamsaxi chi chwach
jun cruz njecbax wi'. 34 Ja c'a winak quewa'
quibij tre ri':

—Pro kac'axan wa'an chipan ja rtzobal
Dios chi tok xtipeti ja Cristo arja' ni mta wi'
camíc trij ¿nak c'a tre tok nabij atat chi ja
Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak
chi rjawaxic chi njecbax na chicaj? ¿Nak c'a
ja ralc'walaxel ja nabij le'? xeche' tre. 35 Ja
c'a Jesús xbij chic chique:

—Ja nsakirsan ebey camic arja' xa jun
ca'i' k'ij nq'ueje' chi na checojol rmalc'ari'
nbij chewe, como c'a c'o na ja luz checojol
teya'a' lugar tre chi noc pa tak ewanma
utzc'a chi matoqui ja k'ekumal pa tak
ewanma. Ja winak ja xa pa k'ekumal nebin
wi' eje'e' ma cotak ta bar xque'ekaj wi'.
36 Como maja'n tel checojol ja nsakirsan
ebey chewi' tok nbij chewe, tiyuke' ec'u'x
ruq'uin camic utzc'a chi ni ja wi' ja sakil
nuc'an ewxin, ne'e ja Jesús chique. Ja tok
bitaj awa' tzij rmal ri' c'ac'ari' be, rawaj ri'
chiquewach.

****

37 Ja Jesús masqui congana q'uiy ja mi-
lagro rbanon chic ja rc'utben chiquewach
nak ja rocnak wi' pro eje'e' ni ma xyuke' ta
wi' quec'u'x ruq'uin. 38 Queri' queban utzc'a
chi nbantaj cumplir ja bitajnak can rmal
ja profeta Isaías ojer quewari': —Wajaw,
xa ma e nim ta ja xenimani ja ratzobal ja
kaya' rbixic, xa ma e nim ta ja ch'obtaj
cumal nak rbanic ja nimak tak milagro
naban chiquewach. Queri' tz'ibtal can.
39 Rmalc'ari' ma xecowin ta ja winak yuke'
ta quec'u'x ruq'uin ja Jesús. Queri' queban
como c'o chic jule' tzij bitajnak can rmal ja
rIsaías quewari': 40 —Ja xuban ja Dios chique
cani' xermoyirsaj in xcowirsaj ja canma.
Queri' xuban chique utzc'a chi matiquetz'at
ja nc'u̱t chiquewach chi matich'obtaj cumal
ja nbix chique in matiqueq'uex quina'oj chi
netzuri. 41 Queri' rbin can ja rIsaías, tokori'
xbij ja tok xutz'at ja gloria ja rc'an ja Kajaw
in tok tzijon tre nak rbanic.

42 Pro e q'uiy chique ja k'etol tak tzij
eje'e' quinimaj ja Jesús pro xa nquipokonaj
nquibij chi yukul quec'u'x ruq'uin como
nquixbej qui' chiquewach ja fariseo: —
Maxla nokquich'akijto chipan ja jay xin
molbal ri'il ja bar nc'axax wi' ja rtzobal
Dios in makoquec'ul chic chipan, xeche'e.
43 Queri' queban como más na nqueya' caso
tre ja nbix chique cumal ja winak chwach ja
nbix chique rmal ja Dios.

44 Xumaj chic jutij tzij ja Jesús, cow tzijoni
in quewa' xbij ri':

—Ja winak ja yukul quec'u'x wq'uin jari'
yukul c'a quec'u'x ari' chakaja' ruq'uin
ja rintakyonto, ma ruyon ta wq'uin anin.
45 Ja winak ja retz'atyon nwach quitz'aton
c'a rwach ari' chakaja' ja rintakyonto.
46 Anin inpenak wawe' chwach'ulew chi
nsakirsaj quebey ja winak chiquewach
utzc'a xa nak ta chi winakil ja xtiyuke'

quec'u'x wq'uin eje'e' maqueq'ueje' más
chipan ja k'ekumal. 47 Anin inpenak wawe'
chwach'ulew ma rmal ta chi nk'et ta tzij
chiquij ja winak pro inpenak chi quito'ic.
Rmalc'ari' nbij chewe, ja wi ec'oli winak
ja nec'axani ja nbij chique pro wi ma-
tiquinimaj jari' ma anin ta nink'eto tzij
chiquij. 48 Ja wi maticajo' nyuke' quec'u'x
wq'uin in wi maticajo' nquinimaj ja nbin
chique jari' c'oli ja nk'etbex tzij chiquij
como ja tzij ja xinbij chique jari' nk'etbex
tzij chiquij tokori' tok xterila' ja nimlaj
juicio xin q'uisbal k'ij. 49 Queri' nbij chewe
como ja tijonem ja nc'utun chewach jari'
ya'on chwe rmal ja Tatixel ja rintakyonto,
ma chaka ta nwinakarsan nojoj nuyon, 50 in
ja tijonem ja ya'on chwe rmal ja Tatixel bien
wotak chi jari' c'amyonto ja utzlaj c'aslemal
ja mta q'uisic trij. Queri' rbanic, nojel ja tzij
nbij, xa nak ta chi tzijal, ja' Tatixel biyon
chwe. Queri' xbij ja Jesús.

13

1 Xerila' ja pispra rxin ja nmak'ij pas-
cua. Ja c'a Jesús arja' rotak chi xurwila'
ja hora chi nuya' can ja rwach'ulew in
nmeloj ruq'uin ja Tatixel. Cani' rbanonto
chique ja rdiscípulo wawe' chwach'ulew nij
erajo'onto wi' in niquirwari' xuban can chic
chique, c'oli ja xc'utbej chic chiquewach chi
ni nerajo' wi'. 2 Arja' rmajon wa'im cuq'uin
ja rdiscípulo. Ja c'a diablo arja' rbanon
chic ja samaj pa ranma ja Judas Iscariote ja
rc'ajol Simón, rtakchi'in chic chi nujach ja
Jesús pa quek'a' ja winak ja netzelan rxin.
3 Ja c'a Jesús arja' bien rotak chi jachon pa
ruk'a' nojelal rmal ja Tatixel in bien rotak
chakaja' chi arja' ruq'uin ja Dios penak wi'
in ruq'uin nmeloj chi wi' jutij. 4 C'ac'ari'
yictajto pa mesa, ja c'a tziak ja rcojon trij ja
rtziak jari' xlasaj can, xuc'am chic jun tziak
ja cani' nquecoj ja rilinela' in jari' xucoj chic
xe' rupan. 5 C'ac'ari' xchomij jun palangana
ya' in xumaj rch'ajic cakan ja rdiscípulo. Ja
c'a tok nch'ajtaji nusu' tre ja tziak ja rcojon
xe' rupan. 6 Ja c'a tok xekaj ruq'uin ja Simón
Pedro chi nuch'aj ja rkan quewa' bix tre
rmal ja Pedro ri':

—Wajaw, taka'an nach'aj wakan, ne'xi.

7 —Xa matich'obtaj amwal camic ja nma-
jon rbanic chawe pro nerila' na jun k'ij tok
nch'obtaj na amwal, ne'e ja Jesús tre.

8 —Ma can ta, atat ni ma yatal ta wi'
chawij chi xtach'aj ta wakan, ne'e ja Pedro
tre.

—Ja wi matinch'aj jari' ma at wachbil chi
ta c'ari', ne'e ja Jesús tre. 9 C'ac'ari' ja Pedro
xbij tre:

—Wajaw, ja wi queri' rbanic, ma ruyon ta
c'a wakan nach'aj ari', tach'aja' c'a nuk'a' in
tabaka' nwi' chakaja', ne' tre. 10 Ja c'a Jesús
xbij chic tre:

—Jun achi wi rtijon chic atinem jari'
ch'ajch'oj chic, ma rjawaxic chi ta tre chi
njosk'ix chic, xa ruyon chic rkan nch'aji,
in queri' chewe ixix, ix ch'ajch'oji' chic pro
ma ewanojelal ta, ne' tre. 11 Como arja'
bien rotak nak ja njacho na rxin pa quek'a'
ja netzelan rxin chewi' tok xbij chi: —Ma
ewanojelal ta ix ch'ajch'oji', ne' chique.

12 Ja tok ch'ajtaji ja cakan rmal c'ac'ari'
xucoj chic ja rtziak ja rwasan can in tz'abe'
chic jutij pa mesa in quewa' xbij chic chique
ri':

—¿La nch'obtaj emwal ja c'a xinban
chewe ri'? 13 Ixix nebij chwe Maestro,
nixche' chwe, in Kajaw, nixche' chwe, in
jari' ni rubey wi' ja nebij como ni katzij
wi' chi in Emaestro, in Ewajaw chakaja'.
14 Anin in Ewajaw, in Emaestro chakaja' pro
ma xinpokonaj ta xinch'aj ja rewakan in
queri' c'a chewe ixix chakaja' rjawaxic chi
matepokonaj nech'aj ja rewakan chibil tak
ewi'. 15 Jun ejemplo awa' xinya' chewach ri'
chi queri' neban ixix chibil tak ewi' ja cani'
xinban anin chewe. 16 Ni katzij wi' ja xtinbij
chewe ri', jun ilinel ¿la nim ta c'a ruk'ij
chwach ja rajaw in jun banol takquil la nim
ta c'a ruk'ij chwach ja takyonel rxin? 17 Ja wi
nch'obtaj emwal ja c'a xinbij chewe ri' jari'
congana qui'il chewe pro ja wi nenimaj.

18 Pro ma ewanojelal ta ja qui'il chewe
como anin wotak jani' ena'oj ja rixncha'on.
In ni rjawaxic wi' chi nbantaj na cumplir
ja tz'ibtal can chwe ojer chipan ja rtzobal
Dios, quewa' nbij ri': —C'o jun xinwachbilaj
chi wa'im jari' xoc nc'ulel, yictaj chwij.
Queri' tz'ibtal can. 19 Ja xinbij chewe ri'
masqui maja'n tibantaji pro nbij chewe
camic chi ni nbantaj na wi'. Queri' nbij
chewe utzc'a ja tok xtibantaji tokori' bien
nch'obtaj emwal nak inocnak wi' utzc'a
nenimaj chi nij in quirwari' ja cani' nbinto
chewe. 20 Ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri',

xa nak ta xquec'ulu quixin ja rajsamajela' ja
nenutakel, anin c'ari' ninquec'ul chakaja',
in xa nak ta xquec'ulu wxin nquec'ul c'ari'
chakaja' ja takyonto wxin. Queri' xbij ja
Jesús chique.

****

21 Ja tok bitaji tzij ri' rmal c'ac'ari' xu-
maj jun nimlaj bis, congana lawulo' nuban
ranma rmal in xbij chic chique:

—Ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', c'o jun
chewe, arja' njacho na wxin pa quek'a' ja
winak ja netzelan wxin, ne' chique. 22 Ja
c'a rdiscípulo eje'e' quemaj rtz'atic qui',
matich'obtaj cumal chok tre bix wi' ja tzij.
23 C'o jun chique ja rdiscípulo ja congana
najo'x rmal, arja' k'eloc ruq'uin ja Jesús pa
mesa. 24 Ja c'a Simón Pedro arja' xuban
pon ruk'a' chwach ja jun chic discípulo chi
nc'axaj tre chok tre bix wi' ja tzij rmal ja
Jesús. 25 Ja c'a discípulo como arja' k'eloc
chwa ruc'u'x ja Jesús chewi' tok xc'axaj tre:

—Kajaw ¿nak chake ja njacho awxin? ne'
tre.

26 —Ja bar xtinya' wi' ja caxlanway ja
mu'un, arja' c'ari', ne'e ja Jesús tre. C'ac'ari'
xumu' ja caxlanway in tre ja Judas Iscariote
xuya' wi', ja rc'ajol Simón. 27 Ja c'a Judas
arja' tok c'amtaj rmal ja caxlanway c'ac'ari'
xoqui ja Satanás pa ranma in bix tre rmal ja
Jesús:

—Ja ramajon rch'obic chi naban jat, ta-
bana' chanim, ne'xi. 28 Pro ja rec'o pa mesa
ni majun chique ch'obtaj ta cumal nak tre
tok bix queri' tre ja Judas rmal ja Jesús.
29 Ec'oli chique, eje'e' quech'ob kaj chi ja
Judas bix tre chi nbe, nerlok'o' ja nc'atzin
tre ja wa'im xin nmak'ij owi ntakel chi
nersipaj jun ti ayuda chique ja tak meba'i'
como ja Judas ruq'uin arja' c'o wi' caja xin
pwok. 30 Queri' xuban ja Judas tok chaka
maril c'amtaj rmal ja caxlanway be, xelel
chiquicojol, ocnak chic ak'a'.

****

31 Ja c'a tok elnakel chic ja Judas xumaj
chic jutij tzij ja Jesús, quewa' xbij chic ri':

—Camic ni k'alaj wi' chi congana nim
ruk'ij ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin
ja winak. In jun chic, rmal ja rc'aslemal ja
Ralc'walaxel tri' ntz'at wi' chi congana nim
ruk'ij ja Dios chakaja'. 32 Como ja Dios arja'
nya' ruk'ij rmal ja rc'aslemal ja Ralc'walaxel
rmalc'ari' ja Dios nk'alasaj na chi con-
gana nim ruk'ij ja Ralc'walaxel chakaja',
nk'alasaj na chi xa jun quibanon ruq'uin in
jari' nk'alasaj chanim. 33 Chak'laj walc'wal,
anin xa jun ti tiempo chic ninq'ueje' checo-
jol. Ninecanoj chi na pro cani' xinbij chique
ja jule' chic aj Israel queri' nbij chic chewe
ixix camic quewari', ja bar xquinbe chi
wi' maquixcowin ixix nixekaj tri'. 34 C'o
jun c'ac'a mandamiento nbij can chewe ri',
tewajo' ewi'. Cani' nbanonto anin chewe
nij ixnwajo'onto wi' queri' c'a tebana' ixix
chakaja' ni tewajo' wi' ewi'. Jari' ja c'ac'a
mandamiento nya' can chewe. 35 Ja wi queri'
neban wi newajo' ewi' tri' c'a nixtz'at wi'
cumal canojelal ja winak chi ni katzij wi' chi
ix ndiscípulo, ne'e ja Jesús. 36 Ja c'a Simón
Pedro arja' xbij tre:

—Kajaw ¿bar c'a tri' natbe wi'? ne' tre.

—Ja bar xquinbe wi', atat macatcowini
nattre' chwij camic pro nerila' na jun k'ij ja
tok xcattre' na chwij, ne'xi rmal ja Jesús.

37 —Wajaw ¿nak tre tok ma xquincowin
ta xquintre' chawij camic? Anin matin-
pokonaj nincamsax amwal, ne'e ja Pedro.

38 —¿La ni katzij wi' nabij chi mat-
apokonaj natcamsax mwal? Pro ja xtinbij
anin chawe ri' ni katzij wi', ja tok maja'n
tok'i ja ac', atat oxmul xtabij chwe chi ma
awotak ta nwach, ne'xi rmal ja Jesús.

14

1 C'ac'ari' xbij chic chique:

—Maxta ticapuj ec'u'x, ni tiyuke' wi'
ec'u'x ruq'uin ja Dios in wq'uin anin
chakaja'. 2 Ja chi rochoch ja Nata' sobre
ja lugar c'o chila'. Ja wixta ma queri' ta
xinbij ta c'ari' chewe chakaja'. Anin ninbe
camic nenchomarsaj na ja lugar ewxin.
3 In como xinbij chewe chi ninbe chi nen-
chomarsaj ja relugar pro ninmelojpi chic
jutij nixunc'ama' kaj utzc'a chi nixq'ueje'
chic wq'uin. Queri' nban utzc'a ja bar
xquinq'ueje' wi' anin tri' nixq'ueje' wi' ixix
chakaja'. 4 Ixix ewotak ja bar xquinbe wi' in
ewotak ja bey chakaja', ne' chique. 5 Ja c'a
Tomás arja' xbij tre:

—Wajaw, ajoj ma kotak ta ja bar natbe wi'
¿nak moda c'ari' tok nabij chake chi kotak
ja bey? ne' tre.

6 —Pro anin c'a ja rin bey, wq'uin anin
niltaj wi' nojelal ja ni katzij wi' ja ni ma-
jun engaño rc'an in anin ninyowi ja utzlaj
c'aslemal ja mta q'uisic trij. Mta jun nak ta
xtekaj ta ruq'uin ja Tatixel ja maquita yukul
ruc'u'x wq'uin. 7 Ja wixta ch'obtajnakto
emwal nabey nak ja kas mero nbanic
ch'obtajnak ta c'ari' emwal chakaja' nak
rbanic ja Nata' pro ja camic ri' xtich'obtajel
emwal nak rbanic ja Nata' in etz'aton chic
rwach chakaja', ne'e ja Jesús chique. 8 Ja c'a
Felipe arja' xbij tre:

—Wajaw, tac'utu' chikawach ja Tatixel in
xa ruq'uin ari' nokquicoti, mta nak chi ta
nkajo' chawe, ne' tre. 9 Ja c'a Jesús xbij tre:

—Felipe ¿nak tre tok nabij queri' chwe
chi anin nc'ut chewach ja Tatixel pro
tuban wa'an q'uiylaj tiempo inc'ol ewq'uin,
la maja'n c'a tich'obtaj amwal ari' nak
nbanic? pro ja re'otakyon nwach jari' cotak
c'a rwach ari' ja Tatixel. 10 ¿La matan-
imaj chi anin xa jun nbanon ruq'uin ja
Tatixel in ja Tatixel arja' xa jun rbanon
wq'uin chakaja'? Nojel ja tzij ja nbij chewe
ma chaka ta nwinakarsan nojoj nuyon,
ja Tatixel ja c'o pa wanma arja' nsamaj
pa wanma chi rbanic nojel ja nmajon
rbanic. 11 Tenimaj ja nbij chewe chi anin
xa jun nbanon ruq'uin ja Tatixel in ja'
Tatixel xa jun rbanon wq'uin anin chakaja'.
Owi matenimaj ja chaka tzij nban ewq'uin
como c'o c'a ja nimak tak milagro nbanon
chewach rmaltari' xtenimaj.

12 Ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', ja
winak ja nyuke' quec'u'x wq'uin eje'e' xtiy-
ataj na chique chakaja' chi nqueban ja ni-
mak tak milagro ja cani' nban anin. Xtiyataj
na chique chi más chi na nimak tak milagro
xtiqueban chwach ja cani' nbanon anin.
Queri' nbij chewe como anin ninbe ruq'uin
ja Tatixel rmalc'ari' tok xtiyataj na chique
chi queri' nqueban. 13 In jun chic, nojel
ja xtec'utuj tre ja Nata' in wi yukul ec'u'x
wq'uin chi rc'utuxic, anin nya' chewe ja
nec'utuj. Queri' rbanic utzc'a chi nya̱' na
ruk'ij ja Tatixel pro rmal ja Ralc'walaxel tok
nya̱' ruk'ij. 14 In jutij chic nbij chewe, xa nak
ta ja xtec'utuj in wi yukul ec'u'x wq'uin chi
rc'utuxic, anin ninyo' chewe ja nec'utuj.

****

15 Ja wi ni katzij wi' chi ninewajo' jari'
nenimaj ja nbij chewe chi neban. 16 Ja
c'a ranin nc'utuj na tre ja Tatixel chi
arja' nutakto jun chic ja nto'o ewxin ja
nq'ueje' ewq'uin pro ni chijutij. 17 Ja nta̱kto
chic ewq'uin jari' ja rEspíritu Santo ja
ni katzij wi' nojel ja nbij. Ja winak ja
xa ruq'uin rwach'ulew yukul wi' quec'u'x
eje'e' maquecowini nquech'ob nak rbanic
ja rEspíritu Santo in matiquec'ul. Como
eje'e' matiquetz'at rwach in nixtac'a cotak
ta rwach chewi' tok queri' nqueban. Pro ja
rixix ewotak rwach como arja' c'ol ewq'uin
in nq'ueje' na pa tak ewanma.

18 Anin ninbe pro matinban can chewe ix
cani' tak ac'ala' ja chaka nemalataji, can
ninmelojpi chic jutij ewq'uin. 19 Xajalal
maja'n quinbe. Ja c'a tok xquinbe
maquinquetz'at chic ja winak ja xa ruq'uin
rwach'ulew yukul wi' quec'u'x pro ja rixix
ninetz'at chi na. Como anin wc'an ja utzlaj
c'aslemal ja mta q'uisic trij rmalari' newc'aj
na ixix chakaja' ja utzlaj c'aslemal ja mta
q'uisic trij. 20 Ja c'a tok xtipeti ja rEspíritu
Santo jari' bien nch'obtaj chic emwal chi
anin xa jun kabanon ruq'uin ja Tatixel,
bien nch'obtaj chic emwal tri' chi ixix xa
jun ebanon wq'uin in anin chakaja' xa jun
nbanon ewq'uin. 21 Ja winak ja nec'olowi
ja ntzobal pa tak canma in wi nquinimaj
ja ntzobal tri' netz'a̱t wi' chi ni katzij wi'
chi nincajo'. Ja winak ja ne'ajo'n wxin
ne'ajo'x c'a eje'e' ari' rmal ja Nata' in
ne'ajo'x mwal anin chakaja' in xtink'alasaj
wi' chiquewach. Queri' xbij ja Jesús chique.

22 C'ac'ari' c'oli ja bix tre rmal ja Judas pro
ma ja ta ja Judas Iscariote, quewa' bix tre ri':

—¿Nak c'a rbanic ari' ja nabij le'
chi nak'alasaj awi' chikawach ajoj pro
matak'alasaj awi' chiquewach ja winak ja
xa ruq'uin rwach'ulew yukul wi' quec'u'x?
ne'xi.

23 —Ja winak wi ni katzij wi' chi nincajo'
nquinimaj c'ari' ja ntzobal. Ja wi queri'
nqueban ne'ajo'x c'ari' rmal ja Nata', ok
ca'i' ruq'uin ja Nata' nokekaj cuq'uin in
noqui ja canma como kochoch in nokq'ueje'
chipan. 24 Ja winak ja maque'ajo'n wxin
matiquinimaj c'ari' ja ntzobal. Ja c'a nt-
zobal ja remajon rc'axaxic camic ma anin
ta inwinakarsyon nojoj nuyon, ja Tatixel ja
takyonpi wxin arja' biyon chwe.

25 Nojel awa' nbin chewe como c'a inc'o
na checojol. 26 Pro ja c'a tok ma inc'o

chi ta checojol tokoc'ari' c'o chi na jun
ntak̲pi na ewq'uin chi eto'ic jari' ja rEspíritu
Santo. Arja' ntak̲to na rmal ja Nata' in pa
nubi' anin tok xtitakto. Arja' xtic'utu chic
chewach nojelal, arja' nnatan chic chewe
nojel ja nbin can chewe. 27 Anin ninbe pro
kas tiquicot can ja rewanma. Anin c'o jun
quicotemal wq'uin jari' nya' can chewe pro
jari' ma junan ta ruq'uin ja quicotemal ja
xa xin rwach'ulew. Maxta ticapuj ec'u'x in
maxta texbej ewi' chakaja'. 28 Ixix xec'waxaj
ja tok quewa' xinbij chewe ri': —Anin
ninbe pro ninmelojpi chi na jutij ewq'uin.
Ruq'uin ja Nata' ninbe wi', xinche' chewe.
Ja wixta congana ninewajo' xixquicot ta
c'ari' ja tok xinbij chewe chi ruq'uin ja Nata'
ninbe wi' como ja Nata' arja' más na nim
ruk'ij chinwach anin. 29 Camic nya'on pon
chic rbixic chewe nak ja maja'n tiban chwe
utzc'a tok xtibantaji tokori' nyuke' ec'u'x
wq'uin pro ni chijutij. 30 Xa jurata chic
inc'o checojol chi noktzijon ewq'uin. Queri'
nbij chewe como ja Satanás ja nbano man-
dar wawe' chwach'ulew arja' xajalal maja'n
turkaji chi ninurchapa' pro arja' mta ruk'a'
chwe, majun nak ta ninrchapbej. 31 Xarwari'
anin nya' wi' pa ruk'a' utzc'a chi ja winak
ja xa ruq'uin rwach'ulew yukul wi' quec'u'x
eje'e' bien ncotakij na chi congana nwajo' ja
Tatixel utzc'a bien ncotakij na chi nnimaj ja
bin chwe rmal ja Tatixel chi nunbana' kaj.
Camic quixyictaji, jo', ko'el chipan ja lugar
ri', ne' chique.

15

1 C'ac'ari' xc'ambej tzij chiquewach,
quewa' xbij chique ri':

—Wq'uin anin nelto wi' ja c'aslemal ja
katzij chi c'aslemal, anin in junan ruq'uin
ja rkan jun mocaj uva. Ja c'a Nata' arja'
junan ruq'uin ja nbano cuenta ja uva in
njosk'ij. 2 Arja' nkupijel ja rk'a' uva nojelal
ja mta rwach nuya', eje'e' c'ari' ja winak ja
chaka ec'oloc wq'uin. Pro ja rk'a' uva ja
nwachini jari' njosk'ix rmal ja Nata' utzc'a
chi nwachin más. 3 Pro ja rixix ixjosk'in
chic como nojel ja tzij xinbij chewe jari'
xixjosk'bexi. 4 Xa jun tebana' wq'uin in xa
jun nban anin ewq'uin chakaja'. Cani' tre ja
rk'a' uva ja wixta ma jun ta rbanon ruq'uin
ja rkan jari' mta moda xtiwachin ta. In
queri' chewe ixix chakaja', ja wi ma jun ta
neban wq'uin jari' mta moda xtiwachin ta
ja rutzil xin Dios pa tak ewanma.

5 Anin in rkan ja jun mocaj uva, ja c'a
rixix ix tak ruk'a'. Xa nak ta chewe wi xa
jun nuban wq'uin in wi anin xa jun nban
ruq'uin jari' junan ruq'uin ja rk'a' uva ja
buena nwachini. Queri' nbij chewe como
majun nak ta nixcowini neban ja wi ma
jun ta neban wq'uin. 6 Ja winak ja ma jun
ta nqueban wq'uin queri' nbak̲n na chique
ja cani' nbak̲n tre ja rk'a' uva, nkupixel
in nchakiji c'ac'ari' nmo̲l ruchi' in nporox
pa k'ak'. 7 Ja wi xa jun neban wq'uin wi
nq'ueje'e ja ntzobal pa tak ewanma jari'
tec'utuj tre ja Dios xa nak ta newajo' in
nyataj na chewe. 8 Ja wi buena nwachini
ja rutzil xin Dios pa tak ec'aslemal jari'
nyak̲' ruk'ij ja Nata' cumal ja winak emwal
in tri' nixtz'at wi' chi ni katzij wi' chi
ix ndiscípulo. 9 Cani' rbanon anin chwe
ja Tatixel arja' nij inrajo'on wi' in queri'
nbanon anin chewe chakaja' nij ixnwajo'on
wi' in camic nbij chewe, quixq'ueje' chipan
ja rajoben ri'il wxin. 10 Ja wi ni nenimaj wi' ja
nbij chewe chi neban jari' ni nixq'ueje' wi'
chipan ja rajoben ri'il wxin, cani' nbanon
anin, ni nniman wi' ja bin chwe rmal ja
Nata' chi nban in nij inc'o wi' chipan ja
rajoben ri'il rxin ja Nata'. 11 Nojel ja c'a
xinbij kaj chewe ri' utzc'a chi xtiq'ueje'
ta pa tak ewanma ja quicotemal ja c'o pa
wanma anin. Xinbij chewe utzc'a chi xtinoj
ta ja quicotemal pa tak ewanma.

12 Cani' nbanon anin chewe nij ixn-
wajo'on wi' queri' c'a tebana' ixix chakaja'
tewajo' ewi', jawa' jun mandamiento nya'
can chewe chi neban. 13 Ja tok matapokonaj
natcam pa quicuenta ja rawamigo jari'
bien k'alaj chi congana ne'awajo', mta jun
ajoben ri'il ja queri' chi ta. 14 Ja c'a rixix
ix wamigo ja wi nenimaj ja nbij chewe chi
neban. 15 Nojel ja nc'waxan ja bin chwe
rmal ja Nata' jari' nk'alasan chic chewach in
rmalari' nbij chewe chi ix wamigo. Camic
ma ja ta nbij chewe chi xa ix nmoso
como jun moso arja' ma rotak ta nak
ntajini nuch'ob ja rpatrón. 16 Ma ixix ta
xixcanon wxin, ja xinban, anin xincanon
ewxin chi xixoc apóstol, xinbij chewe chi
nixbe nebana' ja nsamaj. Queri' xinban
chewe utzc'a chi ja samaj ja nebana' c'oli ja
rutzil xin Dios nwachij utzc'a chi ja rutzil ja

newachij jari' mta q'uisic trij. Queri' rbanic
utzc'a ja Tatixel arja' nuya' na chewe xa nak
ta nec'utuj tre ja wi yukul ec'u'x wq'uin chi
rc'utuxic. 17 Nojel awa' ja c'a xinbij chewe ri'
utzc'a chi newajo' ewi'.

****

18 Ja winak ja xa ruq'uin rwach'ulew yukul
wi' quec'u'x ja wi eje'e' xa itzel nixquetz'at
bien tech'obo' chi queri' queban anin chwe
nabey, itzel xinquetz'at chakaja'. 19 Ja wixta
ix cachbil ja winak ja xa ruq'uin rwach'ulew
yukul wi' quec'u'x jari' lok' ta nixquena'
ari'. Pro jari' ma ix cachbil ta como
anin xixnucha' chiquicojol in xixnparti'ij
rmalc'ari' tok itzel nixquetz'at. 20 Turkaj
chewe jun tzij ja xinbij chewe quewari': —
Jun moso arja' ma nim ta ruk'ij chwach
ja rpatrón, xinche' chewe. Tibij c'a tzij
ari' ja wi c'o pokon quibanon anin chwe
c'o c'a pokon xtiqueban ari' chewe ixix
chakaja'. Ja c'a wi quinimaj ja ntzobal ja
xinbij chique jari' xtiquinimaj ja xtebij ixix
chique chakaja'. 21 Pro mwal anin ja tok
xtetij pokon pa quek'a'. Eje'e' nqueban
na pokon chewe como ma cotak ta jani'
rna'oj ja Dios ja takyonto wxin. 22 Ja wixta
maquita xinpeti wixta maquita xink'alasaj
chiquewach jani' rna'oj ja Dios jari' mta
nechapbexi pro ja camic mta nquitobej qui'
xtiquibij ta chi ma quemac ta. 23 Ja winak ja
xa itzel ninquetz'at jari' xa itzel nquetz'at
ja Nata' chakaja'. 24 Ja wixta maquita xinban
ja nimak tak milagro chiquewach, pro jule'
milagro ja ni majun nak chi ta banyon, jari'
mta nechapbexi pro jari' quetz'at in camic
xa itzel ninquetz'at in xa itzel nquetz'at
ja Nata' chakaja'. 25 Queri' nqueban utzc'a
chi nbantaj cumplir ja tz'ibtal can chwe
chipan ja ley xin Dios ja c'o cuq'uin, quewa'
nbij ri': —Eje'e' xa itzel xinquetz'at pro
chaka queri' mta wil, mta xinban chique.
Queri' ja tz'ibtal can. 26 Pro ja jun chic
To'onel ja c'o ruq'uin ja Nata' arja' nkajto
na ewq'uin como anin xquintakoto rxin.
Arja' ja rEspíritu Santo pro jun Espíritu
ja ni katzij wi' nojel ja nbij, jun Espíritu
ja ruq'uin Nata' npi wi'. Ja tok xturkaj
ewq'uin arja' nk'alasaj na chiquewach ja
winak nak inocnak wi' anin. 27 Ja c'a rixix
chakaja' nek'alasaj na chiquewach ja winak
nak inocnak wi' como ixix nij ixc'o wi'
wq'uin ja tok xinmajto ja nsamaj.

16

1 Nojel awa' ja c'a xinbij kaj chewe ri'
utzc'a chi mateya' can ja yukulbal ec'u'x
wq'uin ja tok c'oli nak xtipi chewij. 2 Como
ja winak eje'e' nixquich'akijto na pa tak jay
xin molbal ri'il ja bar nc'axax wi' ja rtzobal
Dios in maquixc'ul chic chipan. In c'uluto,
nerila' na jun k'ij ja tok nixquicamsaj in
ja pa quetzij eje'e' rvoluntad Dios nque-
ban ja nixquicamsaj. 3 Queri' xtiqueban
chewe como eje'e' xa ma cotak ta jani'
rna'oj ja Tatixel in nixtac'a cotak ta ja
nna'oj anin chakaja'. 4 Nojel awa' ja xinya'
pon rbixic chewe ri' utzc'a tok xtibantaji
quewa' nebij ri': —Ja c'awa' bin can chake
rmal ja Jesús, xquixche' na. Ma xinbij
ta chewe nabey nojel awa' wari' como c'a
inc'o na checojol. 5 Pro ja camic como
ninbe chewi' tok nbij can chewe. Camic
ninmeloj ruq'uin ja takyonto wxin pro ni
majun chewe nc'waxaj ta chwe: —¿Bar c'a
natbe wi'? ne' ta chwe. 6 Pro ja rebanon,
nojnak ja bis pa tak ewanma rmal ja xin-
bij chewe. 7 Pro nojel ja nmajon rbixic
chewe ni katzij wi'. Ja ninel checojol jari'
c'oli rc'amonto chewe. Ja wixta maquinbe
maquita nkajto ari' ewq'uin ja jun chic
To'onel pro ja wi ninbe, anin ninetakoto
rxin ewq'uin. 8-11 Ja c'a tok xtikajto ja jun
chic To'onel quewa' ja samaj ja nurbana'
kaj ri'. Jun, bien nk'alasaj na chiquewach
ja winak ja xa ruq'uin rwach'ulew yukul wi'
quec'u'x chi c'oli ja quil quemac quibanon.
Como eje'e' ma yukul ta quec'u'x wq'uin
chewi' tok xtuch'ob chiquewach chi e aj'il
e ajmaqui'. In jun chic ja samaj nurbana'
kaj, bien nk'alasaj na chiquewach chi ja
Tatixel arja' ni utz wi' ninrutz'at como
arja' nuya' na chwe chi tri' ninbe wi' ja
bar c'o wi' arja' in maquinetz'at chic. In
c'o chic jun ja samaj ja nurbana' kaj, bien
nk'alasaj na chiquewach chi ja Dios arja'
nuk'et tzij chiquij ja banol tak itzelal como
arja' rk'eton chic tzij trij ja Satanás ja nbano
mandar wawe' chwach'ulew.

12 Anin c'a c'o na ja maja'n tinbij chewe
pro matich'obtaj emwal ja xtinbij ta chewe
camic. 13 Ja tok xtipeti ja rEspíritu Santo ja
nk'alasani jani' ja Dios ja ni katzij wi' chi
Dios arja' nuc'an ewxin in bien nk'alasaj na
chewach nojelal nak ja kas mero rbanic ja
Dios. Queri' xtuban como arja' ma chaka

ta ruyon xtiwinakarsaj nojoj ja xtibij, ja
nbix tre rmal ja Tatixel jari' nbij arja'. In
jun chic, arja' nk'alasaj na je'e chewach ja
maja'n tibantaji. 14 Ja c'a tok xtipeti jari'
nuk'ij anin nurya'a' como arja' nuc'amto
na ja c'o pa nuk'a' anin chi nurk'alasaj
chewach nak rbanic. 15 Nojel ja c'o ruq'uin
ja Tatixel c'o nuk'a' anin tre chakaja'
rmalc'ari' tok xinbij chewe chi ja rEspíritu
Santo arja' nuc'amto na ja c'o pa nuk'a'
anin chi nurk'alasaj chewach nak rbanic.

****

16 Xa jurata chic ninq'ueje' checojol in
maquinetz'at chic pro xa ma nim ta ja
tiempo ja maquinetz'at c'ac'ari' ninetz'at
chi na jutij. Queri' nbij chewe como ninbe
ruq'uin ja Tatixel. Queri' xbij ja Jesús
chique. 17 C'ac'ari' ec'oli chique ja rdiscípulo
quemaj tzij chibil tak qui', quewa' quibij ri':

—¿Nak tibij c'awa' ja nbij chake chi:
—Xa jurata chic ninq'ueje' checojol in
maquinetz'at chic pro xa ma nim ta ja
tiempo ja maquinetz'at c'ac'ari' ninetz'at
chi na jutij, taka'an ne' chake, in ja jun chic
nbij chakaja' chi: —Queri' nbij chewe como
ninbe ruq'uin ja Tatixel? taka'an ne'e.
18 ¿Nak tibij c'awa' ja nbij xa jurata? taka'an
matich'obtaj kumal ja nbij, neche'e. 19 Ja c'a
Jesús arja' rotak chi ncajo' nquic'axaj tre
nak rbanic in xbij chique:

—¿La ja' nec'waxaj chibil tak ewi' ja
xinbij chewe chi xa jurata chic ninq'ueje'
checojol in maquinetz'at chic pro xa ma
nim ta ja tiempo ja maquinetz'at c'ac'ari'
ninetz'at chi na jutij? 20 Ni katzij wi' ja
xtinbij chewe ri', ixix nixok' na, nixbison na
pro ja winak ja xa ruq'uin rwach'ulew yukul
wi' quec'u'x eje'e' nequicot na. Pro masqui
xquixbisoni pro jari' bis chaka jalal tok
xtoc'owi in nwinakar chi na jun quicotemal
pa tak ewanma. 21 Cani' nuban jun ixok
ja tok xajalal maja'n tiq'ueje'e jun ti ral,
arja' lawulo' nuban rmal ja rti'obal como
xurwila' ja hora chi nq'ueje'e ja ti ral. Pro
ja te'ej tok c'o chic ja tac'al jari' mati-
nataj chic rmal ja ti'onem ja k'ax trij.
Matinataj chic pro rumac ja quicotemal
ja c'o chic pa ranma como c'o chic jun
ti yaqui' xuya' chwach'ulew. 22 Queri' c'a
chewe ixix chakaja' camic, emajon bis pro
nutz'at chi na jutij ri' kawach ewq'uin,
janila xquixquicot rmal pro jun quicotemal
ja majun nak ta xtiwasan ta chewe. 23 Ja
c'a tok xterila' ri' k'ij tokori' ma rjawaxic
chi ta chewe chi c'o chi ta xtec'waxaj chi
ta chwe. Ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri',
xa nak ta ja xtec'utuj tre ja Tatixel wi pa
nubi' anin nec'utuj wi yukul ec'u'x wq'uin
chi rc'utuxic arja' nuya' chewe. 24 Ja cani'
ebanonto mta ec'utun pan oración ja pa
nubi' ta anin. Pro ja camic anin nbij chewe,
tec'utuj in nyataj chewe. Quirtari' neban
utzc'a chi xtinoj ta ja quicotemal xin Dios
pa tak ewanma.

****

25 Nojel awa' ja nbin chewe ri' c'o je'e
c'ambal tak tzij xincoj chi rbixic ja ma
xel ta claro chewach. Pro nerila' na jun
k'ij tok ma rjawaxic chi ta xkotzijon chi
ta ewq'uin pa c'ambal tak tzij tokoc'ari'
bien nk'alasaj na chewach nak rbanic ja
Tatixel. 26 Ja c'a tok xterila' ja k'ij tokori'
tok pa nubi' anin nec'utuj tre ja Tatixel
nak ja kas newajo'. Pro ma rjawaxic ta
ja kas ta na nbochi'ij ja Tatixel chi nuya'
chewe ja nec'utuj tre. 27 Arja' nuya' chewe
como nixrajo' xa chewi' tok nuya' chewe.
Queri' nuban chewe como ixix ninewajo'
in chakaja' nenimaj chi ruq'uin ja Dios in-
penak wi'. 28 Ruq'uin ja Tatixel inelnakto
wi', inpenak wawe' chwach'ulew in camic
nya' can ja rwach'ulew, ninmeloj chic ju-
tij ruq'uin ja Tatixel. Queri' xbij ja Jesús
chique. 29 Ja c'a rdiscípulo eje'e' quibij tre:

—Camic bien taka'an claro xel chikawach
ja c'a xabij le', jala' ma c'ambal tzij ta.
30 Ja camic bien ch'obtajnak chic kumal chi
atat nojel awotak, ma rjawaxic ta chawe
chi nac'waxaj ta na ja nkac'axaj chawe
como jari' awotak chic tok maja'n tikac'axaj
chawe rmalc'ari' nkanimaj chi ruq'uin ja
Dios atpenak wi', xeche' tre. 31 Ja c'a Jesús
xbij chique:

—¿La ni katzij wi' chi nenimaj chi ruq'uin
ja Dios inpenak wi'? 32 Pro nerila' na wa'an
jun hora ja tok nineya' can ti nuyon in
jari' xajalal nrajo' chi nbantaj cumplir. Jari'
hora nixchicaxi, nixanmaji in nixbe chi
ewochoch chejujunal. Pro masqui nineya'
can pro ma nuyon ta anin ja ninq'ueje'
can como ja Tatixel arja' ni c'o wi' wq'uin.
33 Nojel awa' ja xinbij chewe chipan awa'
jun tucwak'abil ri' utzc'a chi nyataj na
chewe ja quicotemal xin Dios ja tok xa

jun chic ebanon wq'uin. Ja chipan awa'
rwach'ulew ri' congana rpokonal xtetij na
pro quixquicoti como ja ritzelal rxin ja
rwach'ulew jari' ni ma cowinnak ta wi'
chwij, nij anin wi' inch'ocmajnak. Queri'
xbij ja Jesús chique ja rdiscípulo.

17

1 Ja Jesús tok bitaj rmal ja tzij ri' ca'y
chicaj in xumaj chic rbanic oración, quewa'
xbij tre ja Tatixel ri':

—Nata', camic xurwila' ja hora, ta-
bana' c'a chwe ja nak'alasbej chiquewach
ja winak chi congana nim nuk'ij ja rin
Alc'walaxel, queri' ta naban chwe utzc'a
chi anin natnk'alasaj chic atat chiquewach
chakaja' chi congana nim ak'ij. 2 Como atat
aya'on chwe chi c'o nuk'a' chique canojelal
ja winak. Queri' abanon chwe utzc'a chi
anin c'oli ja utzlaj c'aslemal nya' chique
canojel ja winak ja re'aya'on chwe pro jun
utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij. 3 Ja utzlaj
c'aslemal ja mta q'uisic trij quewa' rbanic
ri', ja winak tok cotak jani' ja rana'oj atat
ja xa ayon chi ni katzij wi' chi at Dios
in tok cotak jani' nna'oj anin ja rin Jesu-
cristo ja rinatakonto wawe' chwach'ulew
jari' cuc'an ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic
trij. 4 Anin nya'on ak'ij wawe' chwach'ulew,
xinq'uis rbanic nojel ja samaj ja raya'on
chwe chi nban. 5 Camic Nata', taya'a' chwe
chi queri' nkaban chic awq'uin pa glo-
ria ja cani' kabanon nabey ja tok maja'n
titz'ucarsaxi ja rwach'ulew, congana nim
nuk'ij tri'. Taya'a' chwe chi ninbe chic jutij
awq'uin pa gloria ja bar nk'alajin wi' chi
congana nim nuk'ij.

6 Ec'oli ja rachi'i' ja re'acha'on chiquicojol
ja winak wawe' chwach'ulew, eje'e'
e'aya'on chwe. Anin bien xink'alasaj
chiquewach jani' ja rana'oj. Eje'e' nij
e awxin wi' in camic e'aya'on chwe,
quiniman ja ratzobal. 7 Eje'e' cotak chic
camic chi awq'uin atat penak wi' nojel ja
xinban ja raya'on chwe chi xinban. 8 Como
anin nbin chic chique nojel ja rabin chwe.
Eje'e' quiniman chic ja nbin chique in camic
bien cotak chi awq'uin atat inpenak wi',
nquinimaj chi atat attakyonto wxin. 9 Ja
camic nintajini nban orar pa quicuenta
eje'e', ma pa quicuenta ta ja winak ja xa
ruq'uin rwach'ulew yukul wi' quec'u'x.
Nintajini nban orar pa quicuenta ja
re'aya'on chwe como e awxin. 10 Canojel ja
re wxin anin e awxin atat chakaja', canojel
ja re awxin atat e wxin anin chakaja'. Como
xa jun kabanon cuq'uin chewi' tok ruq'uin
ja quic'aslemal ntz'attaj wi' chi janila nim
nuk'ij. 11 Padre Santo, camic maquinq'ueje'
chic más wawe' chwach'ulew pro ja reje'e'
neq'ueje' na pro ja ranin ninmeloj chic
jutij awq'uin. Pan abi' atat que'achajij
can que'awaraj can ja re'aya'on chwe
utzc'a xta jun xtiqueban ja cani' kabanon
ajoj awq'uin xa jun kabanon. 12 Anin tok
xinq'ueje' cuq'uin wawe' chwach'ulew pan
abi' atat xenuban cuenta, majun nak ta
chique xtz'ila' ta ri', xa jun chique ja xtz'ila'
ri' pro jari' ja ni yatal wi' trij chi nutij
pokon chipan ja juicio. Queri' xuban utzc'a
chi nbantaj cumplir ja tz'ibtal can ojer
chipan ja rtzobal Dios. 13 Pro ja camic anin
ninmeloj awq'uin in nojel awa' ja nintajini
nbij chawe camic ri' ni chiquewach eje'e'
nbij can wi' wawe' chwach'ulew utzc'a
chi xtinoj ta pa tak canma ja quicotemal
ja c'o wq'uin. 14 Anin bien xink'alasaj
chiquewach ja ratzobal ja rabin chwe in
camic xa itzel netz'at cumal ja winak ja
xa ruq'uin rwach'ulew yukul wi' quec'u'x
como eje'e' ma ruq'uin ta rwach'ulew
yukul wi' quec'u'x in cani' chwe anin
chakaja' ma ruq'uin ta rwach'ulew yukul
wi' nuc'u'x. 15 Ma ja ta nc'utuj chawe chi
ne'awasajel wawe' chwach'ulew xquebe
ta awq'uin camic ri', ja nwajo' chawe chi
ne'aban cuenta wawe' chwach'ulew utzc'a
chi maquech'ac rmal ja ritzelal. 16 Eje'e' ma
ruq'uin ta rwach'ulew yukul wi' quec'u'x
cani' chwe anin chakaja' ma ruq'uin ta
rwach'ulew yukul wi' nuc'u'x. 17 Camic
que'aparti'ij, tach'ach'ojirsaj ja canma
tre ja ratzobal como ruq'uin ja ratzobal
nkatz'at wi' nak ja kas mero abanic ja
katzij chi at Dios. 18 Cani' abanon chwe
xinatakto wawe' chwach'ulew queri' c'a
nban anin chique chakaja' nchomarsan
chic chi nenutakel chwach ja rwach'ulew
chi nequibana' ja rasamaj. 19 Camic anin
nparti'ij wi' chi solo avoluntad atat nban
pro cumal eje'e' ja tok nban queri'. Queri'
nban utzc'a chi neparti'ix chic eje'e'
chakaja' chi solo avoluntad atat nqueban
pro rumac ja neq'ueje' chipan ja ratzobal

ja nk'alasan chiquewach nak ja kas mero
abanic ja ni katzij wi' chi at Dios.

[20] Pro ma queyon ta eje'e' nmajon rbanic
oración pa quicuenta como eje'e' nqueya'
na nbixic chique jule' chic in rmal ja
xtiquibij ec'o chi na jule' ja xtiyuke' na
quec'u'x wq'uin in camic nban orar pa
quicuenta eje'e' chakaja'. [21] Camic nban pon
orar pa quicuenta utzc'a chi xta jun xtique-
ban canojelal ja winak ja nyuke' quec'u'x
wq'uin cani' kabanon ajoj awq'uin Nata'
como atat xa jun abanon wq'uin in xa jun
nbanon anin awq'uin chakaja'. Ja kas ngana
anin xta jun xtiqueban kuq'uin canojelal
utzc'a ja winak ja xa ruq'uin rwach'ulew
yukul wi' quec'u'x eje'e' xtiquinimaj chi
atat attakyonto wxin. [22] Cani' aya'on
chwe chi bien k'alaj chi atat atc'ayon ja
nc'aslemal in queri' nbanon anin chakaja',
nya'on chique chi bien k'alaj chi atat
atc'ayon ja quic'aslemal eje'e' chakaja'.
Queri' nbanon chique utzc'a chi xta jun
xtiqueban ja cani' kabanon ajoj awq'uin
como xa jun kabanon. [23] Quewa' neli
ri', anin xa jun nban cuq'uin in atat
chakaja' xa jun naban wq'uin utzc'a tok
xtiq'uiswani mta ari' ja maquita jun nque-
ban. Queri' nwajo' utzc'a ja winak ja
xa ruq'uin rwach'ulew yukul wi' quec'u'x
eje'e' xticotakij na chi atat attakyonto wxin
utzc'a chi xticotakij na chakaja' chi con-
gana ne'awajo' ja winak ja xa jun quibanon
wq'uin ja cani' abanon chwe como congana
ninawajo'.

[24] Nata', ja winak ja re'aya'on chwe
c'o ngana chi tri' ne'eq'ueje' wi' ja bar
xquineq'ueje' wi' anin. Queri' nwajo'
chique utzc'a chi necowini nquetz'at ja
nimlaj gloria xin Dios wc'an ja cani' aya'on
chwe. Como atat nij inawajo'onto wi' ja
tok maja'n titz'ucarsaxto ja rwach'ulew.
[25] Nata', atat nij at utzlaj k'etol tzij wi' pro
ja winak ja xa ruq'uin rwach'ulew yukul wi'
quec'u'x eje'e' xa ma cotak ta jani' ja rana'oj
pro ja ranin wotak in chakaja' ja winak ja
rec'o wq'uin ja re'aya'on chwe eje'e' cotak
chi atat attakyonto wxin. [26] Anin nk'alasan
chic chiquewach jani' ja rana'oj in can
nk'alasaj na más chiquewach chakaja'.
Queri' xtinban chique utzc'a chi nq'ueje'
pa tak canma ja mismo ajoben ri'il ja cani'
inawajoben anin utzc'a chi ninq'ueje' anin
pa tak canma chakaja'. Queri' xbij ja Jesús
tre ja Tatixel.

18

[1] Ja tok bitaji tzij ri' rmal ja Jesús c'ac'ari'
xerachbilajel ja rdiscípulo. C'o jun siwan
rbina'an Cedrón xebe chajuparaj. Tri' c'o
wi' jun lugar ticon jule' che' chwach. Ja
c'a tok xe'ekaji xe'oc chipan ja lugar. [2] Ja
Jesús e rachbil ja rdiscípulo eje'e' q'uiylaj
mul quimolon qui' chipan ari' lugar in xa
rmalari' ja Judas arja' bien rotak ja lugar.
Jari' mismo Judas ja rchomarsan chic chi
nujach ja Jesús pa quek'a' ja winak ja netze-
lan rxin. [3] Ja c'a Judas arja' xe'erc'ama' jule'
soldado e rachbil jule' pulisiya' ja nesamaj
pa quicuenta ja jefe quixin sacerdote in pa
quicuenta ja fariseo. Ja tok xec'amtaj rmal
c'ac'ari' xuc'amel chic quebey, xebe chipan
ja lugar. C'o k'ak' quec'amel ja nquitz'atbej
quebey in c'oli banbal tak ch'a'oj quec'amel
chakaja'. [4] Ja c'a tok xe'ekaji xelto ja Jesús
xe'urc'ulu' como arja' bien rotak chic nojel
ja maja'n tiban tre. Quewa' xbij ja Jesús
chique ri':

—¿Nak necanoj? ne' chique.

[5] —Jesús ja raj Nazaret nkacanoj, xeche'
tre.

—Anin, ne' chic ja Jesús chique. C'oli
ja Judas chiquicojol ja njacho rxin ja Jesús
pa quek'a'. [6] Ja c'a tok bix chique rmal
ja Jesús chi: —Anin, xeche'xi, c'ac'ari'
xemeloj chiquij in xebe pa tok'ulew. [7] Ja c'a
Jesús arja' xc'axaj chic jutij chique:

—¿Nak necanoj? ne' chic chique.

—Jesús ja raj Nazaret nkacanoj, xeche'
chic tre.

[8] —Nbin chic chewe chi anin. Pro wi
anin ja ninecanoj teya'a' lugar chique ja
wachbil ja rec'o wq'uin chi nebe, ne'e ja
Jesús chique. [9] Queri' xbij chique utzc'a chi
nbantaj cumplir ja tzij ja xbij tre ja Tatixel
quewari': —Ja re'aya'on chwe ni majun nak
ta chique xinban ta perder, ne'e.

[10] Peti ja Simón Pedro rc'an jun espada,
xwasajto ja respada in xusoc jun achi tre,
xkupijel jun rxquin ja c'o pa riquik'a'. Ja
rachi ja soqui Malco rubi', arja' jun moso
rxin ja lok'laj sacerdote. [11] Pro ja Jesús
arja' xbij tre ja Pedro: —Tac'olo' ja respada
pa rc'olibal como c'o jun rpokonal chomin
rmal ja Nata' chi ntij in ni rjawaxic wi' chi
nink'ax chipan, ne' tre.

****

12 C'ac'ari' chapi ja Jesús cumal ja soldado
e cachbil ja capitán ja pa'l chiquij e cachbil
chakaja' ja pulisiya' quixin ja raj Israel. Ja
tok chaptaj cumal quebac'. 13 Ja c'a tok
bac'taj cumal c'ac'ari' quec'amel. Chwach
Anás quec'amel wi' nabey, ja rji'nam ja
Caifás. Chipan ari' juna' ocnak lok'laj sacer-
dote ja Caifás. 14 Jari' mismo Caifás ja biyon
chique ja rach tak aj Israel chi: —Más na utz
nokeli ja xa jun ncam pa kaq'uexwach ja rok
aj Israel chwach ja nq'uisi chi jun ja tinamit.
Queri' ja rbin chique.

15 Ja c'a Simón Pedro rachbil jun chic
discípulo eje'e' quitrarbejel ja Jesús. Ja jun
chic discípulo arja' otakin rwach rmal ja
lok'laj sacerdote in tok xoqui ja Jesús chwa
jay ruq'uin ja lok'laj sacerdote xoc arja'
chakaja'. 16 Pro ja Pedro arja' q'ueje' can,
ma xoc ta. Ja c'a discípulo ja otakin rwach
rmal ja lok'laj sacerdote arja' meloji ja bar
ocnakto wi'. Tri' c'o wi' jun xtan ja nchajini
ja ruchi' ja bar natoc wi'. Ja discípulo xbij
tre ja xtan chi nucojto ja Pedro c'ac'ari'
xocto ja Pedro. 17 Ja c'a tok ocnakto chic ja
Pedro bix tre rmal ja xtan:

—¿La maxta atat jun chakaja' at discípulo
rxin ja rachi le' ja rbina'an Jesús? ne'xi.

—Mni wa'an, ne'e ja Pedro. 18 Ec'o
jule' moso ja nesamaj pa jay e cachbil ja
pulisiya' ja nechajin rxin ja Jesús, c'o jun
k'ak' quiboxon como congana tew quima-
jon rmak'ic qui' epa'l chuchi'. Ja c'a Pedro
arja' jun pa'loc cuq'uin chuchi' ja k'ak',
rmajon rmak'ic ri'.

19 Ja c'a Jesús arja' majtaj rc'otic ruchi'
rmal ja lok'laj sacerdote, quewa' c'axax tre
ri':

—¿Echinatak ja radiscípulo in nak rbanic
ja tijonem naya'? ne'xi. 20 Ja c'a Jesús xbij
tre:

—Pro ma pan awatal ta wa'an tok xinya'
ja tijonem, ni chiquewach ja winak xintzi-
jon wi'. Xentijoj pa tak jay xin molbal ri'il,
xentijoj chipan ja nimlaj templo xin Dios
como ni tri' wi' nquemol wi' qui' ja raj Israel
in ni majun nak ta ja chaka ta pan awatali
xinbij chique. 21 ¿Nak tre tok chwe anin
nac'waxaj wi' nak rbanic? Como ja winak ja
xentijoj eje'e' bien cotak ja tijonem xinya',
mejor chique c'a tac'waxaj wi' nak rbanic
ja nbin chique, ne'e ja Jesús tre. 22 Ja Jesús
tok bitaj rmal ja tzij ri' c'o jun chique ja
pulisiya' ja rec'o tri' xuya' jun k'a' chi rpalaj
in xbij tre:

—¿La rubey ta c'a ja chaka quela'
nac'ulba'? Makana' maquita lok'laj
sacerdote ja ntzijon awq'uin, ne'xi rmal
ja pulisi'y. 23 Ja c'a Jesús quewa' xbij tre ri':

—Ja wi ma utz ta ja xinbij tabij c'a chwe
nak ja ma utz ta xinbij nowi rubey ja xinbij
¿nak c'a tre tok xinach'ay? Queri' xbij
tre. 24 C'ac'ari' ja Anás xutakel chic ja Jesús
chwach ja Caifás ja lok'laj sacerdote, ni c'a
bac'on na wi' ja Jesús.

25 Ja c'a Simón Pedro arja' kas pa'loc chi'
k'ak', rmajon rmak'ic ri' ja tok c'axax tre:

—¿La maxta atat jun chakaja' at discípulo
rxin ja Jesús? ne'xi. Pro ja Pedro ma xuya'
ta trij:

—Ma anin ta, ne'e. 26 C'o c'a jun chique ja
moso rxin ja lok'laj sacerdote, arja' rch'alal
ja rachi ja kupixel rxquin rmal ja Pedro,
arja' xc'axaj tre:

—¿La ma atat ta c'a xatnutz'at chipan
ja lugar ja bar chaptaj wi' ja Jesús, la ma
awachbilan ta c'a tri'? ne' tre ja Pedro. 27 Pro
ja Pedro arja' ni ma xuya' ta wi' trij in chaka
jalal ja tok xok'i ja ac'.

****

28 C'ac'ari' quec'amel chic jutij ja Jesús,
xe'elel ruq'uin ja Caifás xebe chic ja bar c'o
wi' ja jay rxin ja gobernador. Kas nsakari
xebe. Ja c'a tok xe'ekaji ma xe'oc ta chipan
ja jay como c'o jun costumbre quiniman chi
jun aj Israel xajan wi noc pa jay ruq'uin
jun winak ja ma rach aj Israel ta. In jun
chic quiniman, wi xatoqui pa jay ruq'uin
jari' xajan chic nati' ja nti'i cumal ja raj
Israel chipan ja nmak'ij pascua. 29 Xelto ja
gobernador Pilato chipan ja jay in quewa'
xbij chique ri':

—Ja rachi ja rec'amonto ¿la c'o ril nebij?
ne' chique.

30 —Ja wixta maquita itzel achi maquita
c'a nurkajacha' ari' pan ak'a', xeche' tre.

31 —Mejor tec'ama'el ixix. Como c'oli ja
ley ewxin jari' tecojo' chi nek'etbej tzij trij,
ne'e ja Pilato chique.

—Pro jari' ch'a'oj rij ajoj ta xtikak'et ta
tzij trij jun winak chi nkacamsaj, xeche'
tre. 32 Ja tok quibij chi ma eje'e' ta nek'eto
tzij trij ja Jesús chi nquicamsaj, tri' bantaj
wi' cumplir ja rbin chic ja Jesús como arja'

rbin pon chic nak xtiban na tre ja tok
xticamsaxi.
33 C'ac'ari' xoc chic jutij ja Pilato chipan
ja jay, xutak rsiq'uixic ja Jesús in quewa'
xc'axaj tre ri':
—¿La atat ja rat rey quixin ja tinamit
Israel? ne' tre. 34 Ja c'a Jesús xbij tre:
—¿La nach'ob atat chi in rey quixin xa
chewi' tok nac'waxaj chwe owi la xa rmal ja
bin chawe cumal jule' chic winak? ne' tre.
35 —¿La in aj Israel la'an anin chewi' tok
nabij queri' chwe? Ja jefe quixin sacerdote
e cachbil jule' chic awach tak aj Israel eje'e'
atquijachon pa nuk'a' camic ¿nak c'a awil
abanon? ne' chic ja Pilato tre. 36 Ja c'a Jesús
quewa' xbij chic tre ri':
—Anin c'o jun gobierno pa nuk'a' pro
jari' ma xin rwach'ulew ta. Ja wixta xin
rwach'ulew neyictaj ta c'ari' ja rajsama-
jela' ja rec'o pa ncuenta utzc'a chi maquin-
jach pa quek'a' ja raj Israel. Pro ma xin
rwach'ulew ta ja ngobierno anin, ne' tre.
37 —¿La katzij chi at rey? ne'e ja Pilato tre.
Ja c'a Jesús xbij chic tre:
—In rey nac'a cani' c'a xabij kaj, xc'a
rmalari' tok inpenak wawe' chwach'ulew,
xc'a rmalari' chakaja' tok xinalaxi. Inpenak
chi rk'alasaxic chiquewach ja winak nak ja
kas mero rbey Dios. Canojel ja winak ja c'o
quigana ruq'uin ja rbey Dios eje'e' nqueya'
quixquin tre chi rc'axaxic ja nmajon rbixic
chique, ne' tre.
38 —Pro nak la ja rbey Dios, ne'e ja Pilato
tre.
Ja Pilato tok bitaji tzij ri' rmal xelto chic
jutij chipan ja jay in quewa' xbij chique ja
raj Israel ri':
—Ja ntz'at anin ni majun ril ja Jesús. 39 Pro
ixix c'amonnak chewe chi c'o jun preso
ewach aj tinamit nsokpijel pa tak nmak'ij
pascua. Camic tebij chwe ¿la c'ol egana chi
nsokpijel ja rey ewxin ja rix aj Israel? ne'
chique. 40 Pro ja reje'e' quemaj chic jutij
rakoj quechi', quewa' quibij ri':
—Mejor, Barrabás ja nasokpijel, ma Jesús
ta, xeche'e. Pro ja Barrabás arja' xa jun
alak'om.

19

1 Ja c'a Pilato arja' xuc'amel ja Jesús in
xuya' orden chi rapaxi. 2 Ja c'a soldado
c'o jun corona quichomarsaj, q'uix quecoj.
Ja tok chomarstaj cumal quecoj pa rwi' ja
Jesús. In c'o jun tziak morada quecoj tre.
3 C'ac'ari' queya' jun saludo tre pro jari' xa
nquiyok'bej rxin:
—Atat at rey quixin ja tinamit Israel,
queri' quibij tre in queya' k'a' chi rpalaj
chakaja'. 4 Xelto chic jutij ja Pilato chipan
ja k'etbaltzij in xbij chique ja raj Israel:
—Tetz'ata' mpe' ri', camic npaba'
chewach ja Jesús utzc'a chi newotakij chi
anin ni majun ril nak ta xinwil, ne' chique.
5 C'ac'ari' xelto ja Jesús, rcojon ja corona ja
q'uix ocnak in chakaja' rcojon ja tziak ja
morada.
—Tetz'ata' mpe' ja rachi ri', ne'e ja Pilato
chique. 6 Ja c'a jefe quixin sacerdote e
cachbil ja pulisiya' eje'e' tok quetz'at ja
Jesús quemaj rakoj quechi':
—Tacamsaj chwach cruz, tacamsaj
chwach cruz, xeche'e.
—Pro ja ntz'at anin ni majun ril, mejor
tec'ama'el ixix, ixix c'ala' nixripo rxin
chwach cruz, ne'e ja Pilato chique.
7 —Ajoj c'o jun ley kaxin in jari' ley nbini
chi yatal trij ala' jun achi le' chi ncamsaxi
como arja' xbij: —Anin ja rin Ralc'wal Dios,
kas ne'e, queri' quibij tre ja Pilato. 8 Ja c'a
Pilato arja' tok xc'axaj chi queri' rbin ja
Jesús más chi na xbej ri' rmal. 9 Xoc chic jutij
chipan ja jay in xc'axaj chic tre ja Jesús:
—¿Bar c'a kas atpenak wi'? ne' tre. Pro ja
Jesús arja' ma xc'ulba' ta ja c'axax tre. 10 Ja
c'a Pilato xbij chic tre:
—¿Nak tre tok matac'ulba' ja nc'waxaj
chawe? ¿La ma awotak ta c'a chi anin c'o
nuk'a' chawe ja wi natnsokpijel owi nya'
orden chi natrip chwach cruz? ne' tre.
11 —Ja wixta maquita yatajnak chawe
rmal ja Dios ja c'o chila' chicaj ni ta c'a ma-
jun ak'a' ari' chwe. Rmalc'ari' nbij chawe
camic, más chi na nim ja ril ja jacho wxin
pan ak'a', ne'e ja Jesús tre.
12 Ja c'a Pilato tok xc'axaj ja bix chic tre
congana xutij ruk'ij chi nsokpijel ja Jesús
pro ja raj Israel eje'e' quemaj chic jutij rakoj
quechi', quewa' quibij tre ri':
—Atat, wi nasokpijel ja rachi le' jari' ma
at ramigo ta ja nimlaj rey César. Como
ja rachi le' arja' xucoj ri' como rey in xa
nak ta ja nucoj kaj ri' ruyon como rey arja'
rc'ulel ja César, xeche' tre. 13 Ja c'a Pilato
tok xc'axaj ja quibij tre c'ac'ari' xerc'ama'pi
chic jutij ja Jesús. C'ac'ari' tz'abe' chipan

ja lugar ja bar nbij wi' tre jun preso ja wi
c'o ril owi mta. Jari' lugar c'o rubi' nbixi,
Ja Lugar Empedrado ne'xi, ja c'a chipan ja
tzobal hebreo Gabata ne'xi. 14 Pa jun pispra
rxin nmak'ij pascua bantaj wi' ja wari', pa
nc'ajk'ij lari' ja tok bantaji. Tzijon chic jutij
ja Pilato cuq'uin ja raj Israel, quewa' xbij
chique ri':
—Tetz'ata' mpe' ri', wawe' c'o wi' ja rey
ewxin, ne' chique.
15 —Tacamsaj, tacamsaj, chwach cruz
tacamsaj wi'. Queri' quibij. Ja c'a Pilato xbij
chic chique:
—¿La c'ol egana chi nrip chwa cruz ja
rey ewxin? ne' chique. Ja c'a jefe quixin
sacerdote eje'e' quibij tre:
—Mchita jun rey ja c'o chi ta ruk'a'
chake, xa ni ruyon wi' ja César, xeche' tre.
16 C'ac'ari' jachi ja Jesús pa quek'a' rmal ja
Pilato chi ncamsax chwach cruz. Ja tok
jachtaj rmal c'ac'ari' c'amarel.

****

17 Queri' xuban ja Jesús, be. C'o jun
cruz rijkajel, be chipan jun lugar rbina'an
Rwi'camnak. Ja c'a chipan ja tzobal hebreo
Gólgota ne'xi ja lugar. 18 Ja c'a tok xe'ekaji
tri' querip wi' ja Jesús chwach cruz. Ec'o chi
na ca'i' achi'i' xequerip chwach jujun cruz
chakaja', e jujun pa tak rxquin ja Jesús.
19 Ja Pilato arja' c'o jule' tz'ibanem xuban
in xuya' parwi' ja cruz, quewa' nbij ja
tz'ibanem ri': —Jesús aj Nazaret, rey quixin
ja tinamit Israel, ne'e. 20 E q'uiy chique ja
raj Israel ja xetz'atowi ja tz'ibanem como ja
lugar ja bar rip wi' ja Jesús chwach cruz xa
chinakaj ja tinamit c'o wi'. Ja tz'ibanem oxi'
rwach ja tzobal tz'ibax wi', jun pan hebreo,
jun pa griego in jun pa latín. 21 Pro ja jefe
quixin sacerdote quixin ja raj Israel eje'e'
quibij tre ja Pilato:
—Ajoj ma ok conforme ta ruq'uin ja tzij ja
xatz'ibaj chi arja' rey kaxin ja rok aj Israel.
Mejor ja naban, quewa' tatz'ibaj ri' chi arja'
nbini chi: —In rey quixin ja raj Israel, ne'e,
xeche' tre.
22 —Ja xintz'ibaj, xintz'ibaj ari', xeche'xi
rmal ja Pilato.
23 Ja c'a re quiji' soldado tok quiripon
chic ja Jesús chwach cruz c'ac'ari' quejal ja
rtziak in quejach chiquewach, jujun quixin
ja tziak. Pro c'o chi na jun ja tziak ja
ni majun dison wi', xa jun chi quiemic.
24 Rmalc'ari' ja soldado quewa' quibij chibil
tak qui' ri': —Mejor matikarak ja wari',
kabana' suerte trij nak xtikajben chake,
xeche'e. Queri' queban in tri' bantaj wi'
cumplir ja tz'ibtal can ojer chipan ja rtzobal
Dios, quewa' nbij ri': —Quejach ja ntziak
chiquewach in c'o jun ja ntziak queban
suerte trij, queri' ja tz'ibtal can in ni queri'
queban ja soldado.
25 Ja c'a rute' ja Jesús rachbil jun ruchak'
ec'o chinakaj ja cruz e rachbil chic ca'i'
ixoki', jun María ja rxjayil Cleofas in jun
chic María Magdalena rubi'. 26 Ja Jesús
xutz'at ja rute' in c'oli ja discípulo xutz'at
chakaja' ja congana nrajo'. Ja c'a tok xutz'at
chi ec'o chirnakaj quewa' xbij tre ja rute' ri':
—Jala' jun ndiscípulo le' jala' noc chic
awal, ne' tre. 27 C'ac'ari' xbij tre ja rdis-
cípulo:
—Ja nute' le' jala' noc chic ate' atat, ne'
tre. Ja c'a discípulo tok meloji xuc'amel ja
rute' ja Jesús in xuc'ul chijutij pa rochoch.
28 Ja Jesús arja' rotak chi tzurnak chic rmal
nojelal ja samaj ja yatajnak tre chi nurbana'
c'ac'ari' xbij: —Chakichi' nna', ne'e. Ja
tok xbij awa' tzij ri' tri' bantaj wi' cumplir
ja tz'ibtal can ojer chipan ja rtzobal Dios.
29 Tri' c'o wi' jule' vinagre c'olon pa rc'olibal.
Ja c'a soldado eje'e' quec'am jun esponja,
quexim chutza'm jun che', quich'akba' tre
ja vinagre c'ac'ari' queya' nojoj chwa rey ja
Jesús in xutij. 30 Ja c'a tok titaj rmal quewa'
xbij ri': —Camic xinq'uis rbanic ja nsamaj
nojelal, ne'e. C'ac'ari' k'ochk'o' kaj ja rwi',
xujach ja ranma pa ruk'a' ja Dios in cam kaj.

****

31 Como jari' k'ij pispra rxin ja nmak'ij
pascua in pispra rxin ja xula'nbal k'ij
chakaja' rmalc'ari' tok ja raj Israel eje'e'
quic'utuj tre ja Pilato chi nk'ip cakan
ja rec'o chwach cruz utzc'a chi necami
chanim in newasaxel. Queri' queban
utzc'a ja quicuerpo matiq'ueje' chwach
cruz chipan ja xula'nbal k'ij como jari'
xula'nbal k'ij nmak'ij pascua chakaja' in
congana nim ruk'ij. 32 Ja c'a soldado eje'e'
xe'ekaj cuq'uin ja re ca'i' achi'i' ja reripon
chwach cruz pa tak rxquin ja Jesús in
quek'ip cakan. 33 Pro ja tok quetz'at ja Jesús
chi camnak chic ma xquek'ip chi ta ja rkan.
34 Pro c'o jun chique ja soldado, arja' xumin
jun lanza pa rupox ja Jesús in chanim xelto

jule' quic' rachbil ya'. 35 Jawa' ja bantaji ri'
anin xintz'at ruq'uin nwach in ja xintz'at
jari' nya'on chic rbixic in bien wotak chi ni
katzij wi' in camic nbij chic chewe utzc'a
chi nenimaj ixix chakaja'. 36 Queri' bantaji
como ni rjawaxic wi' chi bantaj cumplir ja
tz'ibtal can tre ja Cristo chipan ja rtzobal
Dios ojer como quewa' nbij ri': —Ni majun
rbakil xtik'ip ta, ne'e. 37 In jun chic ja tz'ibtal
can tre quewa' nbij ri': —Eje'e' nquetz'at na
rwach ja c'o jun ch'ich' min pa rupox cumal,
ne'e.

****

38 C'o c'a jun achi José rubi' aj Arimatea,
arja' jun discípulo rxin ja Jesús, be ruq'uin
ja Pilato chi nerc'utuj tre ja cuerpo rxin ja
Jesús. Pro xa pan awatali tok be como arja'
nxbej ri' chiquewach ja rach tak aj Israel.
Ja c'a tok xekaji ruq'uin ja Pilato ya' lugar
tre rmal chi nuc'amel ja cuerpo in queri'
xuban xuc'amel. 39 In xekaji ja Nicodemo
chakaja', jari' mismo Nicodemo ja xuban
jutij be ruq'uin ja Jesús chak'a' xerk'ijla'.
Arja' c'o la jun quintal ak'om rc'amonto
congana qui' rxula', ca'i' rwach ja rak'om,
jule' mirra ne'xi, in jule' chic áloes ne'xi.
40 Ja Nicodemo rachbil ja José eje'e' quec'am
ja cuerpo rxin ja Jesús, quecoj ja rak'om
trij jule' tziak in quebar ja cuerpo rxin ja
Jesús chipan. Niquirwari' ja quicostumbre
ja raj Israel tok c'o jun mukuninem nbani.
41 Ja bar rip wi' ja Jesús chwach cruz tri' c'o
wi' jun lugar c'o jule' tijco'm ticon chwach.
C'o jun jul xin camnak chipan ja lugar. Ja
jul jari' c'oton chwach jun portales pro c'a
rc'otic wi', ni mta wi' jutij cojon ta jun
camnak chipan. 42 Como xa nakaj c'o pon
wi' ja jul rmalc'ari' tok queya' can ja cuerpo
rxin ja Jesús chipan. Queri' queban como xa
nnakajinto ja hora ja numajel wi' ja nmak'ij
pascua.

20

1 Ja c'a xin domingo be ja María Mag-
dalena ja bar mukun wi' ja Jesús, chanim
be, c'a k'eku'm na. Ja c'a tok xekaji xutz'at
ja nimlaj abaj ja tz'apben ruchi' ja panteón,
junwi' ya'on pon chi wi'. 2 C'amc'ol ranim
be ja bar ec'o wi' ja Simón Pedro rachbil ja
jun chic discípulo ja congana najo'x rmal ja
Jesús. Ja c'a tok xekaji quewa' xbij chique
ri': —Ja kajaw Jesús taka'an mchita chipan
ja panteón, c'amarel pro ba la quiya'on chi
wi', ne' chique. 3 Ja c'a Pedro rachbil ja jun
chic discípulo eje'e' xebe ja bar c'o wi' ja
panteón. 4 C'amc'ol canim xebe chi e ca'i'
pro ja jun más na xutij ruk'ij chwach ja
Pedro chewi' tok arja' xekaji nabey ja bar
c'o wi' ja panteón. 5 Ja c'a tok xekaji luque'
kaj, cayoc chipan ja panteón, xutz'atoc ja
utzlaj tak tziak rxin ja camnak chi xa ruyon
chic c'o can pro ma xoc ta chipan ja pan-
teón. 6 Ja c'a Simón Pedro arja' c'a tran can
na pro ja tok xekaji xoc chipan ja panteón.
Arja' xutz'at ja tziak rxin ja camnak chi xa
ruyon chic c'o can. 7 In xutz'at chakaja' ja
tziak ja barben rpalaj ja camnak pro ma
ruq'uin chi ta c'o wi' ja jule' chic tziak,
junwi' c'o pon chi wi', botol can ruyon.
8 C'ac'ari' xoc chipan ja panteón chakaja'
ja jun chic discípulo ja xekaji nabey in tok
xutz'at ja tziak arja' xnimaj chi c'astajnak
chic ja Jesús chiquicojol camnaki'. 9 Como
eje'e' nabey matich'obtaj cumal ja tz'ibtal
can chipan ja rtzobal Dios chi rjawaxic chi
nc'astaj na ja Cristo chiquicojol ja camnaki'.
10 C'ac'ari' xemeloji ja discípulo chi cochoch.

****

11 Ja c'a María arja' pa'l can chuchi' ja
panteón, rmajon ok'ej. Kas c'a rmajon ok'ej
ja tok luque' kaj, cayoc chipan ja panteón.
12 Ec'o ca'i' ángel xerutz'atoc chipan. Con-
gana sak quitziak ja ángel, jun tz'ubuli ja
bar q'ueje' wi' rwi' ja Jesús in jun chic
tz'ubuli ja bar q'ueje' wi' rkan. 13 Quewa'
quibij tre ja María ri':

—Ixok ¿nak tre tok natok'i? xeche' tre.

—C'amarel ja Wajaw in ma wotak ta ba
la xeya̱' chi wi', ne'e ja María chique. 14 Ja
tok bitaji tzij rmal xuya' vuelta in xutz'at ja
Jesús pa'l chwach pro ma rotak ta chi Jesús.
15 Ja c'a Jesús xbij tre:

—Ixok ¿nak tre tok natok'i, nak nacanoj?
ne' tre. Ja xuch'ob kaj ja María chi chajil
tijco'm ja ntzijon ruq'uin in quewa' xbij tre
ri':

—Ja wi atat xatc'amo'el rxin tabij jutz'it
chwe bar xaya' wi', anin ninc'amo'el rxin,
ne' tre. 16 C'ac'ari' ja Jesús xbij tre:

—María, ne' tre. Ja c'a María be ruq'uin
in quewa' xbij tre ri':

—Raboni, ne' tre. Jari' tzij xbij tre, pan
hebreo xbij wi' in tibij tzij Maestro. 17 Ja c'a
Jesús xbij tre:

—Ma quinachap ta, quinasokpij como maja'n quinjote'e ruq'uin ja Nata'. Pro ja naban, jat cuq'uin ja wach'alal, jabij chique chi ninjote' na ruq'uin ja Nata'. Arja' Etata' ixix chakaja'. Arja' Dios wxin anin in chakaja' Dios ewxin ixix, ne' tre. 18 C'ac'ari' be ja María Magdalena cuq'uin ja discípulo xerbij chique chi: —Anin xintz'at rwach ja kajaw Jesús, ne' chique, in xbij chique chakaja' nojel ja binel tre rmal ja Jesús.

****

19 Jari' k'ij domingo, ja c'a discípulo como eje'e' nquixbej qui' chiquewach ja cach tak aj Israel chewi' tok quimolon qui' pa jay, quitz'apinto quechi'. Ja c'a tok xoc ak'a' xekaji ja Jesús cuq'uin, pe'i chiquicojol in quewa' xbij chique ri':

—Ja quicotemal xin Dios tiq'ueje' checojol, ne' chique. 20 Ja c'a tok bitaji tzij rmal c'ac'ari' xuc'ut chiquewach ja pa ruk'a' in ja pa rupox chakaja'. Congana xequicoti ja discípulo ja tok quetz'at chi ni katzij wi' chi ja kajaw Jesús ja c'o cuq'uin. 21 Ja c'a Jesús xbij chic jutij chique:

—Ja quicotemal xin Dios tiq'ueje' checojol. Ja Nata' arja' xinrutakto wawe' chwach'ulew in queri' c'a nban chic chewe ixix chakaja', nixnutakel chi nebana' ja nsamaj, ne' chique. 22 Ja c'a tok bitaji tzij rmal c'ac'ari' xerxupuj in quewa' xbij chique ri': —Camic, tec'ulu' ja rEspíritu Santo. 23 Ja wi nebij tre jun winak xa nak ta chi winakil chi cuytaji ja ril rumac cuytaj c'ari' owi nebij tre chi ma xcuytaj ta ma xcuytaj ta c'ari'. Queri' xbij chique.

****

24 Pro c'o jun chique ja cablajuj apóstol rbina'an Tomás ja yo'x ne'xi, arja' mta ja tok xekaji ja Jesús cuq'uin ja jule' chic discípulo. 25 Ja c'a tok xekaji ja Tomás bix tre cumal ja jule' chic:

—Katz'at rwach ja kajaw Jesús, ne'xi. Pro ja Tomás xbij chique:

—Jari' matinnimaj chi c'astaji. Ja wi xtintz'at ja pa ruk'a' ja bar soctajnak wi' rmal ja clawux in wi xtinmin ja rwinuk'a' tri' in wi xtinmin nuk'a' pa rupox ja bar soctajnak wi' chakaja' c'a tokori' xtinnimaj, ne' chique.

26 Ja c'a cha jun domingo chic quimolon chic jutij qui' ja discípulo chipan ja jay cachbil ja Tomás. Tz'apali ja chi'jay pro chaka jalal tok xekaji ja Jesús, pe'i chiquicojol in quewa' xbij chique ri':

—Ja quicotemal xin Dios tiq'ueje' checojol, ne' chique. 27 C'ac'ari' xbij tre ja Tomás:

—Tamina' ja rwiak'a' wawe' ri', tatz'ata' mpe' ja pa nuk'a' ri' in tamina' ja rak'a' pa nupox. Maxta ma catniman chi ta pro ni catniman wi', ne' tre.

28 —Atat at Wajaw, atat at nDios, ne'e ja Tomás tre. 29 Ja c'a Jesús xbij tre:

—Tomás, atat natz'at nwach camic chewi' tok natnimani pro congana na qui'il chique ja nenimani masqui matiquetz'at nwach, ne' tre.

****

30 Ja Jesús c'o chi na jule' milagro ja xuban ja xk'alasbej ri' chiquewach ja rdiscípulo pro jari' ma xintz'ibaj ta chipan awa' jun libro ri'. 31 Pro c'oli ja xintz'ibaj chipan awa' jun libro ri' utzc'a chi nenimaj ja Jesús chi arja' ja Cristo ja Ralc'wal Dios in tok queri' nenimaj jari' nyataj chewe ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij como jari' nyataj chake ja tok xa jun nkaban ruq'uin.

21

1 Ja c'a tok bantajnak chic nojel awa' wari' c'ac'ari' ja Jesús xuc'ut chic jutij ri' chiquewach ja discípulo tokori' tok ec'o chuchi' ja mar ja rbina'an Tiberias in quewa' rbanic ri'. 2 Ec'o c'a jule' rdiscípulo quimolon qui', quewa' quebi' ri', jun Simón Pedro, jun chic Tomás ja yo'x ne'xi, jun chic Natanael ja raj Caná c'o pa rcuenta Galilea. Ec'oli chakaja' ja rc'ajol Zebedeo in ec'o chi na ca'i' ja discípulo. 3 Ja c'a Simón Pedro arja' xbij chique:

—Can ninbe anin pa chapoj ch'u', ne' chique.

—Nokbe ajoj chawij chakaja', xeche' tre. Queri' queban xebe, xe'oc chipan ja lancha pro jari' ak'a' ni majun ja ch'u' xequechap.

4 Ja c'a tok pi rsakaric pa'li ja Jesús chiya' ja bar ec'o wi' ja discípulo pro eje'e' ma cotak ta chi Jesús ja pa'l tri'. 5 Ja c'a Jesús quewa' xbij chique ri':

—Walc'wal ¿la ma ec'o ta ch'u' e'echapon nekati'? ne' nojoj chique.

—Ni majun, xeche'pi tre.

6 —Camic pan ewiquik'a' teq'uiaka' wi' ja rec'am in ec'oli ja ch'u' ne'echap, ne' nojoj chic jutij chique. Queri' queban queq'uiak

ja c'am pro congana jun ch'u' xe'oc chipan,
maquecowin chic nquiwasajto pa ya'. 7 C'oli
ja discípulo ja congana najo'x rmal ja Jesús,
arja' xbij tre ja Pedro:
—Jala' lale' kajaw Jesús, ne' tre. Ja c'a
Simón Pedro arja' tok xc'axaj chi queri'
xcojla' ja rtziak in xuq'uiakto ri' pa ya' in
xule'to. 8 Pro ja jule' chic discípulo eje'e'
xexule'to pa lancha, quichararanto ja c'am
ja renojnak ch'u' chipan. Ma bien ta nat
ec'o wi', xla jun cien metro quiya'on can ja
chiya'.
9 Ja c'a tok xekajto ja chiya' quetz'at jule'
rchak'ak' sa'on jun ch'u' parwi' in c'o jule'
caxlanway chakaja'. 10 Ja c'a Jesús xbij
chique:
—Que'ec'ama'to jule' chique ja ch'u' ja
c'a xe'echapto, ne' chique. 11 C'ac'ari' be
ja Simón Pedro, xoc chipan ja lancha, xer-
lasajto ja c'am pa ya' enojnak ja nimak tak
ch'u' chipan, e jun ciento in cincuentitrés ja
ch'u'. Pro masqui congana e q'uiy ja ch'u'
pro ma xraktaj ta ja c'am. 12 Ja c'a Jesús
xbij chic chique: —Quixajo', quixwa'i, ne'
chique. Canojel ja discípulo nquixbej qui'
nquic'axaj tre: —¿Nak abi'? xeche' ta tre
como cotak chi ja kajaw Jesús. 13 Peti ja Jesús
tri', xuc'am ja caxlanway, xuya' chique in
queri' xuban tre ja ch'u' chakaja'. 14 Quewa'
c'a xuban ja Jesús ja tok c'astaji chiquicojol
camnaki', roxmul c'awa' wari' ja tuc'ut ri'
chiquewach ja rdiscípulo.

****

15 Ja c'a tok colbetaji wa'im cumal c'ac'ari'
c'axax tre ja Simón Pedro rmal ja Jesús:
—Simón ja rat rc'ajol Jonás ¿la ni katzij
wi' chi atat ja más na natajo'n wxin
chiquewach ja jule' chic awachbil ri'? ne'xi.
—Queri' Wajaw, atat awotak chi congana
nel nuc'u'x chawij, ne'e ja Pedro.
—Que'ayuk'uj c'a ja yukul quec'u'x
wq'uin como eje'e' e cani' tak ncarnelo,
ne'xi rmal ja Jesús. 16 C'ac'ari' ja Jesús
xc'axaj chic jutij tre:
—Simón ja rat rc'ajol Jonás ¿la ni-
nawajo'? ne' tre.
—Queri' Wajaw, atat awotak chi congana
nel nuc'u'x chawij, ne'x chic jutij rmal ja
Pedro.
—Que'achajij c'a ja ncarnelo, ne'e ja Jesús
tre. 17 Pa roxmul c'axax chic tre ja Pedro:
—Simón ja rat rc'ajol Jonás ¿la congana
nel ac'u'x chwij? ne'xi rmal ja Jesús. Ja c'a
Pedro arja' xumaj bis rmal ja c'axax oxmul
tre ja wi congana nel ruc'u'x trij ja Jesús:
—Wajaw, atat ni majun nak ta ja maquita
awotak, awotak chi congana nel nuc'u'x
chawij, ne'e ja Pedro tre.
—Que'ayuk'uj c'a ja ncarnelo, ne'e ja
Jesús tre.
18 In xbij chic jutij tre:
—Ni katzij wi' ja xtinbij chawe ri', ja
tok c'a at c'ajol na xacoj ja ratziak, xaxim
xe' apan in xatbe xa bar ta c'o wi' agana
chi xatbe wi'. Pro ja tok xcatraji'xi narip
na ak'a' in junwi' chic nximo awxin in
natruc'amel ja bar mta wi' agana natbe
wi', ne'e ja Jesús tre. 19 Ja tok queri' xbij
jari' xc'utbej nak xtiban na tre ja Pedro tok
xticamsaxi, jari' xc'utbej chi ja rcamic ja
Pedro noc na ya'bal ruk'ij ja Dios. C'ac'ari'
ja Jesús xbij chic tre ja Pedro: —Jo', ni
quinawachbilaj wi', ne' tre. 20 Ja c'a Pedro
arja' ca'y can trij in xutz'at chi tran chiquij
ja discípulo ja congana najo'x rmal ja Jesús.
Jari' mismo discípulo ja k'e'oc chwaruc'u'x
ja Jesús tokori' tok queban ja q'uisbal wa'im
ruq'uin ja tok c'o jun pregunta xc'axaj tre
ja Jesús quewari': —Wajaw ¿nak xtijacho
awxin pa quek'a' ja netzelan awxin? ne' tre.
21 Ja c'a Pedro arja' tok xutz'at ja discípulo
chi tran chiquij quewa' xbij tre ja Jesús ri':
—Wajaw, jala' jun kachbil le' ¿nak c'a
xtiban na tre arja' chakaja'? ne' tre.
22 —Ja wi c'o ngana chi c'a c'as na arja' ja
tok xquinmeloj chic jutij jari' mta ak'a' atat
tre pro xar ja naban atat, ni quinawachbilaj
wi', ne'xi ja Pedro rmal ja Jesús. 23 Jari' tzij
ja xbij ja Jesús be rtzijoxic chiquicojol ja
kach'alal pro queq'uex rbixic: —Ni mati-
cam wi' ja discípulo, xeche'e, pro ma queri'
ta xbij ja Jesús como arja' xbij: —Ja wi c'o
ngana chi c'a c'as na arja' ja tok xquinmeloj
chic jutij jari' mta ak'a' atat tre, queri' xbij.
24 Jari' mismo discípulo arja' ntajini
nk'alasaj nojel awa' ja bantaji ri', arja'
tz'ibyon nojel ja c'o chipan awa' jun libro ri'
in bien kotak chi ni katzij wi' ja nbij. 25 Pro
ja Jesús arja' c'a c'o na más ja xuban wawe'
chwach'ulew. Nojel ja xuban ja Jesús wixta
tz'ibtali chijujunal pa tak libro maquita
nuban ari' ja rwach'ulew xtic'ol ta ja libro
chwach. Amén.

HECHOS DE LOS APOSTOLES

1 Teófilo, ja nabey libro ja xintak awq'uin
xintz'ibaj chipan nojel ja samaj ja xuban ja
Jesús in xintz'ibaj chipan chakaja' nojel ja
xuc'ut chiquewach ja winak. 2 Xintz'ibaj ja
bar xumajto wi' ja rsamaj in bar xerq'uisa'
wi' tokori' tok jote' chila' chicaj. Ja tok
maja'n tibe chila' chicaj xerucha' ja rapós-
tol in xuch'ob chiquewach nak nqueban
can ja tok xtibe. Ja xbij chique ja' Es-
píritu Santo uc'ayon rxin chi rbixic. 3 Ja
c'a tok cami in tok c'astaji c'ac'ari' xuc'ut
ri' chiquewach ja rapóstol. Ca'winak k'ij
q'ueje' chi na chwach'ulew in q'uiylaj mul
xuc'ut ri' chiquewach ja rapóstol in c'o chi
na más ja xuban chiquewach utzc'a chi c'o
quiseguro chi ni katzij wi' chi c'astajnak
chic. Arja' ntzijon cuq'uin in nuch'ob
chiquewach nak rbanic ja gobierno xin
Dios.

4 Ja tok c'a c'o na chiquicojol ja rapóstol
quewa' xbij chique ri':

—Ma quixel ta na chipan ja tinamit
Jerusalén. Ja Nata' arja' rtzujun chwe chi
ntakpi na ja rEspíritu Santo ewq'uin ja cani'
nbin chic chewe, ja c'ari' ja tewaybej chipan
ja tinamit Jerusalén. 5 Ja Juan Bautista arja'
ya' xucoj chi quibanic bautizar ja winak pro
ja rixix xajalal maja'n terila' ja tiempo ja tok
nixban bautizar tre ja rEspíritu Santo, ne'e
ja Jesús chique.

****

6 Ja c'a rapóstol eje'e' quimolon qui'
ruq'uin ja Jesús in quewa' quibij tre ri':

—Kajaw ¿la trewa' tiempo ri' ja tok nacoj
chic jutij ja gobierno pa kak'a' ja rok aj
Israel? xeche' tre.

7 —Ixix ma yatal ta chewe chi newotakij
nak k'ij xtibantaji. Ja Tatixel arja' otakyon
ari' in xa ruyon arja' c'o ruk'a' tre nak k'ij
xtichomij. 8 Pro ja tok xtikajto ja rEspíritu
Santo ewq'uin tokori' c'oli poder xin Dios
ja xtecochij tre. Tokoc'ari' nixbe in nemaj
rbixic chique ja winak nojel ja retz'aton in
nojel ja rec'waxan ja xinban chewach. Ne-
majel rbixic pa Jerusalén in nixbe chi rbixic
chipan nojel tinamit ja c'o pa rcuenta Judea
in nixbe chi rbixic chipan ja departamento
Samaria chakaja'. C'ac'ari' nixbe chi rbixic
nojel nat nakaj tre ja rwach'ulew, ne'e ja
Jesús chique.

9 Ja c'a tok tzuri tzij rmal c'ac'ari'
jote' chicaj pro ni chiquewach in wawax
chiquewach rmal jule' sutz'. 10 Kas c'a
eca'ynak nojoj chicaj chi rtz'atic ja tok ec'o
ca'i' achi'i' xewinakar cuq'uin, sak quitziak
quicojon. 11 Ja c'a rachi'i' quibij chique ja
rapóstol: —Achi'i' ja rix aj Galilea ¿nak tre
ja tok nixca'y chicaj? Ja Jesús arja' jote'
chewach chila' chicaj pro nmelojpi chi na
jutij. Ja cani' xetz'at tok jote' chicaj ni c'a
queri' nuban chic ja tok xtimelojto chic
jutij, xeche' chique.

****

12 C'ac'ari' ja rapóstol xe'elto parwi' ja
ti jayu' rbina'an Olivo, xemeloji ja pa
Jerusalén. Ja ti jayu' xa jun ca'i' kilómetro
ja rcojol ruq'uin ja Jerusalén. 13 Ja c'a tok
xe'ekaji ja pa Jerusalén xe'oc chipan ja
jay ja bar ec'o wi' in xejote' pa ca'i' piso.
Quewa' quebi' ja rapóstol ri', ja Pedro, ja
Jacobo, ja Juan, ja rAndrés, ja Felipe, ja
Tomás, ja Bartolomé, ja Mateo, ja Jacobo ja
rc'ajol Alfeo, ja Simón jun chique ja partido
rbina'an Zelote in Judas ja rch'alal Jacobo.
14 Eje'e' xa jun quibanon chi rbanic oración
e cachbil ja rixoki'. C'oli María rute' ja Jesús
in ec'oli rch'alal ja Jesús chakaja'.

15 Jari' tiempo pe'i ja Pedro chiquewach
ja jule' chic kach'alal ja quiniman chic ja
Jesús, ec'o la jun ciento veinte chi canojelal.
Quewa' xbij ja Pedro chique ri':

16 —Wach'alal, ni rjawaxic wi' chi nbantaj
cumplir ja rtzobal Dios. Ja Judas arja' c'amo
quebey ja winak ja xechapo rxin ja Jesús in
quecoj preso. Ja c'a David c'o jun rtzobal
Dios ja yataj tre ojer rmal ja rEspíritu Santo
tre nak xtuban ja Judas in mta moda ja
maquita nbantaj cumplir. 17 Como ja Judas
arja' kach apóstol, yataj tre chi xoc kachbil
chipan ja samaj xin Dios ja kamajon. 18 Pro
ja xuban be, xulok' jun ulew tre ja pwok ja
toj tre rmal ja ritzelal ja xuban. C'ac'ari'
xerq'uiaka'to ri', ni rwi' xurkajbej kaj, chic-
taji ja rxcolo', ni xelto nojelal. 19 Ja winak
ja rec'o pa Jerusalén eje'e' tok cotakij nak
xuban ja Judas quicanoj rubi' ja rulew ja
xulok'. Acéldama quibij tre. Ja pa quitzobal
eje'e' Acéldama tibij tzij jun ulew rjil quic'.
20 Como ja rtzobal Dios ja tz'ibtal can chipan
ja salmo quewa' nbij tre ja Judas ri': —Ja

rochoch nq'ueje' can na ruyon, majun nak
chi ta xtiq'ueje' ta chipan, ne'e. In jun chic
nbij chakaja' quewari': —Ja rsamaj junwi'
chic nq'uisowi. Queri' ja tz'ibtal can. 21 In
camic ec'oli ja rachi'i' chikacojol ja nij ec'o
wi' kuq'uin ja tok kamajto ja samaj. Ja tok
q'ueje'e ja kajaw Jesús kuq'uin nij e kachbil
wi'. 22 Ja c'a tok ban bautizar ja Jesús rmal
ja Juan Bautista ec'o kuq'uin tri' in tok jote'
chila' chicaj nij ec'o wi' kuq'uin chakaja'. Ja
camic rjawaxic chi c'o jun chique ncha'i chi
noc kach apóstol in nel chi rbixic nak rbanic
ja rc'astajic ja Jesús. Queri' xbij ja Pedro
chique.
23 C'ac'ari' ec'o ca'i' chique xequipaba',
jun José Barsabás rubi' in bina'an tre
chakaja' Justo, in jun chic Matías rubi'.
24 C'ac'ari' quemaj rbanic oración, quewa'
ja roración queban ri': —Kajaw, atat bien
awotak nojel ja c'o pa tak kanma kanojelal.
Atat ta xcatc'utuwi nak chique ja re ca'i'
achi'i' ri' ja racha'on 25 ja xtoc kach apóstol
pa rc'axel ja Judas. Como ja Judas arja'
xuya' can ja rsamaj rmal ja ritzelal ja xuban
in be chipan ja lugar ja ni yatal wi' trij
chi tri' nbe wi'. Queri' ja roración queban.
26 C'ac'ari' quemaj rbanic suerte chi rcha'ic
jun chic apóstol. Ja tok tzuri ja suerte cumal
trij ja Matías kaj wi'. In ni jari' hora ja
Matías xoc cachbil ja julajuj apóstol.

2

1 Ja c'a tok xerila' ja nmak'ij rbina'an Pen-
tecostés canojel ja rdiscípulo ja Jesús eje'e'
xa jun quibanon, xa jun quimolon wi' qui'.
2 Chaka c'a jalal ja tok c'oli quic'axaj penak
chicaj cani' jun nimlaj ik' tok njaktajto. Ja
c'a rukul c'axax cumal canojel ja retz'ubul
pa jay. 3 C'ac'ari' c'oli winakar chiquewach
cani' rxak tak k'ak', xuq'uiak ri' chiquij
chiquijujunal. 4 C'ac'ari' noji ja rEspíritu
Santo pa tak canma canojelal in quemaj tzij
chipan chic jule' tzobal ja cani' yataj chique
chiquijujunal rmal ja rEspíritu Santo.
5 Jari' tiempo ec'oli winak ja raj Israel
nojel nación epenak wi', quimolon qui'
pa Jerusalén, congana nqueban respetar ja
quireligión. 6 Ja c'a tok quic'axaj ja ban-
taji xebe xequimolo' qui'. Congana sach
quina'oj como pa quitzobal eje'e' netzijon
wi' ja rdiscípulo ja Jesús, queri' quic'axaj
chiquijujunal. 7 Congana c'asc'o'i quic'axaj
in quewa' quibij chibil tak qui' ri':
—¿Nak tre c'ala'? ¿La ma e aj Galilea ta
c'a ja winak le' ja quimajon tzij? 8 ¿Nak
tre tok netzijon taka'an pa tak katzobal
chikajujunal? 9 Como ec'o jule' chake Par-
tia epenak wi' in jule' chic chake e aj
Media, ec'oli epenak Elam, ec'oli epenak
Mesopotamia, ec'oli epenak pa Judea, ec'oli
epenak pa Capadocia, ec'oli epenak Ponto,
ec'oli epenak Asia, 10 ec'oli epenak Frigia,
ec'oli epenak Panfilia, ec'oli epenak pan
Egipto in ec'oli epenak pa tak lugar ja c'o
pa rcuenta Africa ja c'o chinakaj Cirene.
Ec'oli ja raj Roma wawe' chakaja', jule'
chique wawe' pan Israel e'alaxnak wi' in
jule' chic chique ja xa quiniman ja re-
ligión kaxin ja rok aj Israel. 11 In ec'oli
chakaja' ja raj Creta in jule' chic aj Arabia
pro kanojel nkac'axaj ja nimlaj samaj xin
Dios ja quimajon rch'obic chikawach pa tak
katzobal chikajujunal, xeche'e. 12 Canojel
congana c'asc'o'i quic'axaj in sach quina'oj
como eje'e' matich'obtaj cumal nak rbanic
ja bantaji in quewa' quibij chibil tak qui' ri':
—¿Nak tibij c'awa' wari' ja bantaji? xeche'e.
13 Pro ec'o jule' chique xa neyok'oni in
quewa' quibij ri': —Jala' winak le' xa e
k'abarela', xeche'e.

****

14 Ja c'a Pedro arja' c'o chiquicojol ja re
julajuj chic apóstol, xumaj tzij cuq'uin ja
winak, cow tzijoni in quewa' xbij chique
ri': —Achi'i' ja rix wach tak aj Israel in ixix
chakaja' ewanojel ja rixc'o pa Jerusalén,
bien tec'waxaj ja xtinbij chewe ri' in bien
tech'obo'. 15 Ajoj ma ok k'abarela' ta ja cani'
nebij chake como c'a xuban a las nueve xin
ak'abil. 16 Ja xetz'at camic jari' bitajnak can
ojer rmal ja profeta Joel quewari': 17 —Ja pa
rq'uisbal tak k'ij ntakel na ja rEspíritu Santo
cuq'uin ja winak xa nak ta chi winakil, ne'e
ja Dios. Ja c'a rewalc'wal chi ala'i' chi
xtani' eje'e' nqueya' na rbixic ja nk'alasaj
chiquewach. In chakaja' ja c'ajola' chewe
anin nya' na chique chi c'oli nquetz'at je'e
ja maja'n tibantaji. In ja rija' chewe nya'
na chique chi c'oli ncachc'aj je'e ja maja'n
tibantaji chakaja'. 18 Jari' tiempo chakaja'
ntakel na ja rEspíritu Santo cuq'uin ja ra-
jsamajela' wxin chi achi chi ixok in eje'e'
nqueya' na rbixic ja nk'alasaj chiquewach.
19 In c'o je'e nwinakarsaj na chwach ja caj
ja ni majutij quitz'aton ta ja winak. In

ja chwach'ulew chakaja' c'o retal je'e ja
nwinakarsaj na cani' tre quic' cani' tre k'ak'
in cani' tre sib. 20 In matica'y chic ja k'ij in
ja ic' chakaja' noqui cani' quic'. Nojel awa'
wari' nbantaj na cumplir tokori' tok maja'n
terila' ja nimlaj k'ij xin juicio. 21 In canojel
ja winak ja nquic'utuj ja quito'ic tre ja Dios
eje'e' netotaji. Queri' rbin can ja Dios ja
cani' tz'ibtal can chipan ja rtzobal rmal ja
profeta Joel, ne'e ja Pedro chique ja winak.
22 In xbij chic chique:

—Achi'i' ja rix wach tak aj Israel,
tec'waxaj ja xtinbij chic chewe ri'. Ja Dios
arja' xuya' tre ja Jesús ja raj Nazaret chi
xuban jun nimlaj samaj checojol in bien
ewotak ja jule' milagro ja xuban chewach.
Tri' c'a nkatz'at wi' chi ja Jesús arja' jun
achi utz tz'at rmal ja Dios. 23 Ja Dios xuya'
lugar chewe chi xecamsaj ja Jesús como
xejach pa quek'a' ja winak ja ma cotakin ta
ja rtzobal Dios in eje'e' querip chwach cruz.
Ja Dios ni rotak wi' ojer chi ja Jesús njach
na pa quek'a' ja netzelan rxin como arja'
ni rchominto wi' ojer chi niquirwari' nban
tre. 24 Pro ja Dios to'o rxin chipan ja camíc
in xuya' tre chi c'astaji como ja Jesús mta
moda q'ueje' ta chijutij pa ruk'a' ja camíc.
25 Mta moda como ja rey David ojer quewa'
rtz'iban can tre ja Jesús ri': —Anin wotak
chi ja wajaw Dios ni c'o wi' wq'uin, c'o pa
wiquik'a' in ninruto' utzc'a ni majun nxbej
wi' wi'. 26 Rmalc'ari' tok congana nquicoti
ja wanma in nya' rbixic ja quicotemal ja
c'o wq'uin. Ja c'a tok xquincami wotak chi
c'a c'o na ja rawutzil nwaybej tri' 27 como
atat mta moda xquinaya' can ta chijutij
chiquicojol ja camnaki'. Ja cuerpo rxin
ja Santilaj Awalc'wal wotak chi mataya'
lugar tre chi xtak'ay ta. 28 Atat ach'obon
chinwach nak rbeyal ja utzlaj c'aslemal. Ja
tok xquineq'ueje' na awq'uin chijutij jari'
congana nnoji ja quicotemal pa wanma.
Queri' rtz'iban can ja David ojer, ne'e ja
Pedro. 29 In xbij chic chique:

—Ixix ja rix wach tak aj Israel, bien kotak
chi cami ja David ja kamama' in xemuki
in ja rpanteón c'a c'o na kuq'uin camic.
30 Pro ja David arja' jun profeta xin Dios
in xurkaj tre ja juramento ja rbanon ja
Dios quewari': —David, anin quewa' ntzujuj
chawe ri', c'o jun chique ja rawiy amam ja
maja'n talaxi, arja' ari' ja Cristo in xtincoj
como Rey pan ac'axel. Queri' tzujun can
tre ja David rmal ja Dios. 31 Rmalc'ari'
ja tok c'oli ja xtz'ibaj can ja David tre
rc'astajic ja Cristo tokori' tok maja'n titakto
ja Cristo chwach'ulew como bien rotak chic
chi nc'astaj na. Quewa' ja xtz'ibaj can ri',
ja Cristo arja' matiya' can chijutij chiquico-
jol ja camnaki' in matak'ayi ja rcuerpo
chakaja'. 32 Ja Dios arja' xuya' tre ja Jesús
chi c'astaji in jari' kotak kanojel in kamajon
rbixic. 33 C'ac'ari' jotbax chila' chicaj rmal ja
Dios in yataj tre rmal ja Tatixel chi xutakto
ja rEspíritu Santo wawe' chwach'ulew ja
cani' tzujun tre ojer. Ja c'a rixix, ja remajon
rtz'atic camic in ja remajon rc'axaxic jari'
Espíritu Santo banowi. 34 Ma ja ta David ja
jotbax chila' chicaj pro quewa' nbij ja David
ri': —Ja kajaw Dios quewa' xbij tre ja Wajaw
ri': —Cattz'abe' pa wiquik'a' como congana
nim ak'ij, 35 wawe' natq'ueje' wi' in nenu-
coj na pan awakan ja netzelan awxin, atat
natch'eco quixin, ne'e. Queri' rbin can ja
David. 36 Rmalc'ari' tok nbij chewe, ja Jesús
arja' rip chwa cruz como ixix xixc'utuni ja
camíc trij pro jari' mismo Jesús cojon chic
rmal ja Dios como Rajaw nojelal, cojon chic
rmal como Cristo. Bien tewotakij ja c'a
xinbij chewe ri' in bien ticotakij chakaja' ja
kach tak aj Israel pro ni canojelal. Queri'
xbij ja Pedro chique.

37 Ja c'a winak tok quic'axaj ja xbij ja Pe-
dro chique congana xk'ututuj ri' ja canma.
Quewa' quibij ri':

—Ixix ja rix kach tak aj Israel ¿nak c'a c'o
rjawaxic chake chi nkaban camic? xeche'
tre ja Pedro in chique ja jule' chic apóstol.
38 Ja c'a Pedro xbij chique:

—Teq'uexa' ja rena'oj in teya'a' can ja
ritzelal in chakaja' quixban bautizar cheju-
junal pa rubi' ja Jesucristo utzc'a chi ncuy-
taji ja rewil emac. Ja wi queri' neban ja
Dios arja' nutakto na ja rEspíritu Santo
ewq'uin. 39 Jari' Espíritu Santo ja rtzujun
can ja Dios ojer como arja' nrajo' nutakto
ewq'uin in cuq'uin ewalc'wal in cuq'uin
chakaja' canojel ja winak ja rec'o pa natlaj
tak tinamit. Ja rEspíritu Santo arja' ntakto
cuq'uin canojel ja winak ja nesiq'uix rmal ja
Dios chi nquinimaj ja rtzobal, ne' chique.

40 Jawa' tzij xbij ja Pedro chique ja
winak in jule' chic paxbanem xuya'

chique chakaja', quewa' xbij chique ri': —
Quixtotaji, maxta teban ja ritzelal ja cani'
nqueban ja ritzel tak winak trewa' tiempo
ri', ne' chique.
41 Ja winak ja utz quic'axaj ja xbij ja Pedro
eje'e' xeban bautizar in jari' mismo k'ij
ec'o la oxi' mil ja xe'oc cachbil ja kach'alal.
42 Eje'e' congana quetij quek'ij chi rotakixic
ja tijonem ja nc'ut chiquewach cumal ja
rapóstol, xa jun quibanon. Ni nquemol wi'
qui' chi rtijic ja caxlanway jari' nquinatbej
rxin ja Jesús. Chijutij quimajon rbanic ja
roración.

****

43 Ja winak congana quixbej qui' cano-
jelal como ja rapóstol eje'e' yataj chique
chi congana milagro queban. 44 Canojel ja
kach'alal xa jun quina'oj, nojel ja meba'il
ja c'o cuq'uin xa jun quech'ob trij. 45 Eje'e'
nquic'ayij ja quimeba'il in nqueya' ja rjil
chique ja kach'alal ja c'o rjawaxic chique.
46 K'ij k'ij ni nequimolo' wi' qui' chipan
ja nimlaj templo xin Dios, eje'e' xa jun
quibanon. Ne'ewa' pa tak cochoch, con-
gana nequicoti, nojel quec'u'x nojel canma
nquimaltioxij tre ja Dios. 47 Congana
nqueya' ruk'ij ja Dios in congana utz netz'at
cumal ja winak. Ja kajaw Dios arja' xuya'
chique chi k'ij k'ij nij ec'o wi' winak ja
nquewil ja totajem xin Dios ja ne'oc cachbil
in be más pa nim ja riglesia.

3

1 Queban jutij ja Pedro rachbil Juan xebe
chipan ja nimlaj templo xin Dios a las tres
xin takak'ij, jari' hora xin oración. 2 Nojel
tak k'ij ni c'o wi' jun achi tri' arja' ti cojo,
ni pa ralaxic wi' chi cojo. C'amonel ja ti
cojo chipan ja templo, ya'on chuchi' jun
puerta. C'o rubi' nbix tre ja puerta, La
Hermosa ne'xi. Tri' nya' can wi' ja ti cojo
chi rc'utuxic limosna chique ja winak ja
ne'oc chipan ja templo. 3 Ja c'a tok xerutz'at
ja Pedro rachbil Juan chi ne'oc chipan ja
templo c'o jun limosna xc'utuj chique. 4 Ja
c'a reje'e' quitz'elwachij in ja Pedro quewa'
xbij tre ri': —Ko'atz'elwachij, ne' tre. 5 Ja
ti cojo congana xuya' rxquin, ja xuch'ob
arja' chi c'oli nsipax can tre. 6 Pro ja Pe-
dro quewa' xbij tre ri': —Anin ni majun
pwok c'o wq'uin pro ja Dios arja' rya'on
chwe chi nincowini natntzursaj. Camic nbij
chawe, pa rubi' ja Jesucristo ja raj Nazaret
catyictaji in catbini, ne' tre. 7 C'ac'ari' ja
Pedro xuchap chi riquik'a', xuyic in ni jari'
hora tzuri ja rkan. 8 Ja c'a cojo xuq'uiak ri'
chicaj, pe'i in xumaj binem. Xerachbilajel
ja Pedro in Juan, xe'oc chipan ja templo.
Congana nuq'uiak ri' chicaj, janila nuya'
ruk'ij ja Dios. 9 Canojel ja winak quetz'at
chi ncowin chic nbini, quetz'at chi rmajon
rya'ic ruk'ij ja Dios. 10 Congana sach quina'oj
rmal, congana c'asc'o'i quetz'at ja milagro
ja bantaji. Queri' queban como bien cotak
chi ja rachi arja' mismo ja ni ntz'abe' wi'
chipan ja templo ja bar c'o wi' jun puerta
rbina'an La Hermosa in tri' nc'utuj wi' ja
limosna.

****

11 Ja rachi ni maqueruya' can wi' ja Pedro
in Juan. Ec'o chipan ja templo ja bar c'o
wi' jun nimlaj rkan jay ja bina'an tre xin
Salomón ne'xi. Ja c'a winak matich'obtaj
cumal ja bantaji in xebe alnak canojel
cuq'uin ja Pedro. 12 Ja c'a Pedro tok xerutz'at
quewa' xbij chique ri':

—Achi'i' ja rix kach tak aj Israel ¿nak tre
ja tok matich'obtaj emwal ja bantaji ri'?
¿Nak tre ja tok kas emajon katz'elwachixic?
¿La ajoj xoktzursani ja rachi nech'ob ixix?
Ja rachi arja' ncowin chic nbini pro ma
rmal ta jun poder kaxin ta ajoj xa chewi'
tok tzuri in ma rmal ta chakaja' chi ajoj
ok utzlaj tak winak. 13 Ja Dios quixin ja
rAbraham, ja rIsaac in Jacob, ja Dios quixin
ja kati't kamama' arja' bien xk'alasaj chi
congana nim ruk'ij ja Jesús ja Ralc'wal. Pro
ixix xejach ja Jesús pa quek'a' ja k'etol tak
tzij. Ja Pilato arja' rajo' ta xsokpijel pro
ma xewajo' ta ixix. 14 Ja Jesús arja' cha'on
rmal ja Dios, arja' ni majun ril rumac pro
ma xeya' ta lugar tre chi nsokpixel pro ja
xeban, c'o jun achi camsanel jari' xec'utuj
chi sokpixel. 15 Xecamsaj ja Jesús ja Yo'l
c'aslemal pro ja Dios arja' xuya' tre chi
c'astaji chiquicojol camnaki'. Jari' katz'at
ruq'uin kawach in kamajon rbixic camic.
16 Camic emajon rtz'atic ja rachi ri' ja tzuri
in bien ewotak rwach. Pa rubi' ja Jesús
tok tzuri. Ja Dios arja' tzursan rxin como
ajoj c'o yukulbal kac'u'x ruq'uin ja Jesús.
Ja Jesús arja' rya'on chake chi c'o yukulbal
kac'u'x ruq'uin in rmal ja yukulbal kac'u'x

ruq'uin ja Jesús chewi' tok utz chic ja rachi,
mchita nti'on tre in ni chewach ja tok tzuri.
17 Ixix ja rix kach tak aj Israel, ja tok
xec'utuj rcamic ja Jesús wotak chi xa ma
ewotak ta ja neban in queri' chique ja k'etol
tak tzij ja rec'o checojol chakaja'. 18 Pro
ja xeban jari' ni rchominto wi' ja Dios in
queri' bantaji ja cani' rbin can ojer chipan
ja rtzobal. Como canojel ja profeta xin
Dios eje'e' quitz'iban can ojer chi ja Cristo
nutij na ja rpokonal. 19 Rmalc'ari' tok nbij
chewe, teq'uexa' ja rena'oj in teya'a' can
ja ritzelal. In quixmelojto ruq'uin ja Dios
utzc'a chi nchuptaji ja rewil emac. Quir-
tari' neban utzc'a chi newila' jun tiempo
ja tok nq'ueje'e ja kajaw Dios checojol in
nixquicot rmal. 20 Quirtari' neban utzc'a ja
Dios xtutakpi chic jutij ja Jesús ja Cristo ja
cha'on rmal ja Dios chi noc To'onel ewxin.
21 Ja Jesús arja' nq'ueje' na chila' chicaj
camic pro nerila' na jun k'ij ja tok xtipi chic
jutij chi nurchomij na nojelal ja yojtajnak
tre ja rwach'ulew ja cani' bin can cumal ja
santilaj tak profeta ojer chipan ja rtzobal
Dios. 22 Como cani' rbin can ja Moisés
chique ja kati't kamama' ojer quewari': —Ja
kajaw Dios arja' c'o jun profeta ja xtutakto
na ewq'uin ja cani' xuban anin chwe tok
xinrutak. Jari' profeta arja' kach aj Israel in
bien teya'a' ewxquin tre xa nak ta ja xtibij
chewe. 23 Xa nak ta ja mta rgana nc'axaj
ja nbij ja profeta eje'e' c'o jun juicio npi
na chiquij in nelasaxi chijutij chiquicojol ja
tinamit xin Dios. Queri' rbin can ja Moisés,
ne'e ja Pedro chique. 24 In xbij chic jutij
chique.

—Canojel ja profeta xin Dios eje'e' quibin
can ojer nak nbantaj na trewa' tiempo ja
rokc'o wi' ri', majtajto rbixic rmal ja rojer
profeta Samuel in xa junan quibin can ja
jule' chic profeta chakaja'. 25 Ixix ix quiy
quemam can ja profeta xin Dios, ewxin ixix
chakaja' ja rutzil ja rtzujun can ja Dios ojer
tokori' xtzujuj can ja tok c'o jun chominem
ja xchomij cuq'uin ja kati't kamama' ja
tok quewa' xbij tre ja rAbraham ri': —
Nojel tinamit ja rec'o chwach'ulew c'oli ja
rutzil xin Dios ja nyataj na chique pro rmal
ja rawiy amam ja maja'n talaxi tok nḇan
queri' chique, ne'e ja Dios tre. 26 Ja Dios
xutakto ja Jesús ja Ralc'wal in ewq'uin ixix
ja rix kach tak aj Israel xutak wi' nabey.
Queri' xuban como arja' nrajo' nuya' ja
rutzil chewe utzc'a chi neya' can ja ritzelal
chejujunal. Queri' xbij ja Pedro chique.

4

1 Ja Pedro rachbil Juan eje'e' c'a quima-
jon na tzij cuq'uin ja winak ja tok ec'o
jule' sacerdote xe'ekaj cuq'uin e cachbil
ja jefe quixin ja chajil templo e cachbil
chakaja' ja saduceo. 2 Congana penak
quiyewal chiquij ja Pedro in Juan rumac
ja quimajon quitijoxic ja winak. Quewa'
ja tijonem ja quimajon rya'ic ri': —Como
c'astaji ja Jesús rmalari' tok nec'astaj na
ja camnaki' chakaja', neche'e. 3 C'ac'ari'
xecẖapel ja Pedro in Juan, xec̱oj preso. C'a
chi rcab k'ij k'et tzij chiquij como xuban
k'ij. 4 Pro ja winak ja xec'axani rtzobal Dios
e q'uiy chique yuke' quec'u'x ruq'uin ja
Jesús. Ec'o chi la jo'o' mil canojelal ja yukul
chic quec'u'x ruq'uin ja Jesús ja xa queyon
achi'i'.
5 Ja c'a chi rcab k'ij ja k'etol tak tzij quixin
ja raj Israel quemol qui' pa Jerusalén e
cachbil ja principali' xin tinamit e cachbil
chakaja' ja maestro ja netijon quixin ja
winak tre ja ley xin Dios. 6 C'oli Anás
ja lok'laj sacerdote e rachbil Caifás, Juan,
Alejandro in canojel ja familia rxin ja lok'laj
sacerdote. 7 C'ac'ari' quetak quic'amaric
ja Pedro in Juan. Ja c'a tok ec'o chic
chiquewach quewa' quibij chique ri':

—¿Nak moda tok xixcowini xetzursaj ja
rachi? ¿Nak bin chewe chi xetzursaj?
xeche' chique. 8 Ja c'a Pedro arja' nojnak
ja rEspíritu Santo pa ranma in quewa' xbij
chique ri':

—Ixix ja rix k'etol tak tzij, ixix ja rix
principali' rxin ja katinamit ja rok aj Israel,
9 camic emajon rc'axaxic chake nak rbanic
ja rutzil ja xuwil ja rachi ja ti cojo nabey.
C'ol egana newotakij nak xuban ja tok tzuri.
10 Bien tewotakij in ticotakij chakaja' canojel
ja kach tak aj Israel, pa rubi' ja Jesucristo
ja raj Nazaret tzuri ja rachi in rmal ja Je-
sucristo ja tok pa'l chikawach camic. Ixix
xixc'utuni chi nṟip chwach cruz ja Jesús pro
ja Dios arja' xuya' tre chi c'astaji chiquicojol
camnaki'. 11 Ja Jesús arja' cani' jun abaj ja
más na nim ruk'ij chi rbanic jun jay como
jari' abaj jari' nchapowi ja resquina'il ja jay.
Pro ixix ix cani' jule' banol tak jay ja xa
nquech'a' ja rabaj ja más na nim ruk'ij como

mta egana ruq'uin ja Jesús, xa itzel xetz'at.
12 Solo ruq'uin ja Jesús nkawil wi' ja totajem
xin Dios, ni majun nak chi ta rtakonto ja
Dios wawe' chwach'ulew ja nto'o kaxin,
ne'e ja Pedro.
13 Ja k'etol tak tzij quetz'at chi ma-
tiquixbej qui' ja Pedro in Juan in queya'
cuenta chique chi ma e ajtija' ta in xa e
tak sencillo rmalari' tok congana c'asc'o'i
xequetz'at. C'ac'ari' ch'obtaj cumal chi xer-
achbilaj ja Jesús. 14 Quetz'at ja rachi ja tzuri
chi arja' pa'l pa quixquin ja Pedro in Juan
chewi' tok mta nequichapbej. 15 C'ac'ari'
xequilasajel chipan ja lugar ja bar quimolon
wi' qui' utzc'a chi eje'e' nquichomij queyon
nak nqueban chique. 16 Quewa' quibij chibil
tak qui' ri':
—¿Nak c'a nkaban chique ja rachi'i'?
Como ja winak ja rec'o pa Jerusalén bien
k'alaj chiquewach canojel chi c'o jun nimlaj
milagro queban in mta moda xtikawawaj
ta. 17 Mejor, quewa' kabij chique ri': —Ma
tenataj chi ta rubi' ja Jesús chiquewach ja
winak. Ja c'a wi ma xtenimaj ta ja nkabij
chewe jari' netij na pokon pa kak'a', koche'
chique. Queri' nkaban utzc'a chi matibe
más rbixic pa nim ja milagro ja queban.
Queri' quibij. 18 C'ac'ari' xequisiq'uij chic
jutij in quewa' quibij chique ri':
—Ma que'etijoj chi ta ja winak tre ja
Jesús, ma tenataj chi ta rubi' chiquewach,
xeche' chique. 19 Pro ja Pedro in Juan quewa'
quibij chique ri':
—Bien tech'obo' ¿la rubey c'ari' nech'ob
ixix chi matikanimaj chic ja Dios in ixix chic
nixkanimaj? 20 Ajoj mta moda ja maquita
xtikaya' rbixic ja katz'aton in ja kac'axan,
xeche' chique.
21 Ja c'a k'etol tak tzij eje'e' quibij chic
chique chi nquetij na pokon pa quek'a' ja wi
xtiquemaj chic jutij rbixic ja Jesús. Ja tok
bitaji tzij ri' cumal c'ac'ari' xequisokpijel.
Ma xecowin ta queban ta pokon chique
como canojel ja winak congana nqueya'
ruk'ij ja Dios rmal ja milagro ja bantaji.
22 Queri' queban ja winak como ja rachi ja
bantaj jun milagro tre arja' más cuarenta
rjuna'.

****

23 Ja c'a Pedro in Juan ja tok xesokpixel
xebe cuq'uin ja cachbil. Ja c'a tok xe'ekaji
quemaj rcholic chiquewach nojel ja bix
chique cumal ja jefe quixin sacerdote in
cumal ja principali' xin tinamit. 24 Ja c'a
cachbil tok quic'axaj eje'e' quec'am qui' chi
rbanic ja roración, quewa' quibij ri':
—Kajaw Dios, atat at Rajaw nojelal como
atat xatwinakarsani ja caj in rwach'ulew in
mar chakaja'. Atat xatwinakarsani nojelal.
25 C'o jun tzij abin can ojer ja tz'ibtal can
rmal ja David ja rajsamajel awxin, quewa'
nbij ri': —Ja ma e aj Israel ta ¿nak tre tok xa
ch'a'oj cajo'? In ja raj Israel ¿nak tre tok xa
itzel tak na'oj quech'ob ja mta noc wi'? 26 Ja
rey xin rwach'ulew eje'e' quichomij qui' chi
nqueban ja ch'a'oj in chakaja' ja k'etol tak
tzij eje'e' quemol qui' chi nech'ojin wq'uin
in ruq'uin ja Cristo ja ncha'on. Queri'
abin can. 27 In ni queri' bantaji ja cani'
abin can ojer. Como ja Herodes rachbil
Poncio Pilato eje'e' quec'am qui' wawe' pa
Jerusalén chi rcamsaxic ja Jesús ja Santilaj
Awalc'wal ja racojon como To'onel kaxin
ja rok winak. Queri' queban e cachbil ja
winak tanto chique ja ma e aj Israel ta in
chique ja raj Israel chakaja'. 28 Ja queban nij
achominto wi' ojer chi nbantaj na. 29 Kajaw
Dios, camic natz'at chi congana quiyewal
chake pro ajoj ok ajsamajela' awxin in
nkac'utuj chawe chi nacowirsaj más kac'u'x
utzc'a chi matikaxbej ki' nkaya' más rbixic
ja ratzobal. 30 Atat ta xcattzursan quixin ja
yawa'i' in xtaban ta nimak tak milagro pa
rubi' ja Jesús ja Santilaj Awalc'wal. Queri'
ja roración queban.
31 Ja c'a tok tzuri ja roración cumal xusil
ri' ja lugar ja bar quimolon wi' qui' in noji
ja rEspíritu Santo pa tak canma canojel,
quemaj rbixic ja rtzobal Dios pro majun
xbeben ri'il c'o ta chique.

****

32 Ja kach'alal eje'e' quic'amon qui', xa
jun quibanon canojelal. Ja quimeba'il xa
jun quibanon tre. Mta jun chique nbij
ta: —Xa nuyon wxin anin, ne' ta tre ja
rmeba'il. 33 Ja rapóstol k'ij k'ij ni nqueya'
wi' rbixic ja quitz'aton tre ja rc'astajic ja
Jesús, congana poder xin Dios c'o cuq'uin in
c'oli ja rutzil xin Dios pa quewi' canojelal.
34 Mta jun chiquicojol ja c'o ta rjawaxic tre
como ja kach'alal wi c'o jun culew owi c'o
jun cochoch jari' nquic'ayij, nquec'amel ja
rjil 35 in nquejach pa quek'a' ja rapóstol. Ja

c'a rapóstol eje'e' nquejach chic chique ja
c'o rjawaxic chique.
36 Tzuc'a c'o jun kach'alal José rubi', arja'
riy rumam can ja Leví, pa Chipre penak
wi'. Ja rapóstol eje'e' quicanoj chic jun
rubi', Bernabé quibij tre. Bernabé tibij tzij
jun achi ja nyukba' quec'u'x winak. 37 Ja
c'a Bernabé c'o jun ulew xc'ayij, ja c'a rjil
xuc'amel in xujach pa quek'a' ja rapóstol.

5

1 Pro c'o chi na jun ja rachi Ananías rubi'
in ja rxjayil Safira rubi'. Eje'e' c'o jun ulew
quic'ayij chakaja'. 2 Ja rAnanías c'o jalal
rjil ja rulew q'ueje' can ruq'uin in ja c'a
jalal chic jari' xuc'amel, xujach pa quek'a'
ja rapóstol pro xbij chique chi xa jari' rjil
nojelal ja rulew. Xa junan quech'ob ruq'uin
ja rxjayil chi queri' nqueban. 3 Ja c'a tok
jachtaj rmal quewa' bix tre rmal ja Pedro ri':

—Ananías, c'o jalal rjil ja rulew q'ueje'
can awq'uin. ¿Nak tre ja tok xaban queri'?
¿Nak tre ja tok xaya' lugar tre ja Satanás chi
xoc pan awanma in xatrtakchi'ij chi xatz'ak
tzij chwach ja rEspíritu Santo? 4 ¿La ma
awxin ta la'an chewi' ja rulew? in c'ol ak'a'
tre chi xac'ayij. In ja rjil chakaja' awq'uin
atat c'o wi' nak naban tre pro ja ma utz ta
xaban xatz'ak tzij. ¿Nak tre ja tok xaban
queri'? Chwach Dios xatz'ak wi' tzij, ma
chiquewach ta winak, ne'xi ja rAnanías.

5 Ja c'a rAnanías tok xc'axaj ja bix tre
be chi tok'ulew in cami. Ja c'a winak
tok quic'axaj chi cami ja rAnanías con-
gana quixbej qui' rmal. 6 Ec'o c'a jule'
c'ajola' eje'e' xebe ruq'uin ja camnak chi
rbatz'ic. Ja tok batz'taj cumal quitelejel in
xequimuku'.
7 C'o la oxi' hora ticami ja rAnanías ja tok
xekaji rxjayil cuq'uin ja rapóstol. Arja' ni
majun nak ta rnaben chi cami ja rchajil. 8 Ja
c'a Pedro quewa' xbij tre ri':

—Tabij chwe, ja tok xec'ayij ja rulew ¿la
xa jari' rjil nojelal ja cani' xejach pa kak'a'?
Queri' xbij tre.

—Xa jari' rjil nojelal, ne'xi rmal ja rixok.

9 —¿Nak tre tok xa junan xech'ob ruq'uin
ja rawachajil, nak tre tok laj xewajo'
xec'ambajaj ja rEspíritu Santo xin Dios ja
kajaw? Tatz'ata' mpe' le', camic xemelojto
ja xe'emuku rxin ja rawachajil in camic
natcam chic atat, natquitelejel in nate-
quimuku' chakaja', ne'e ja Pedro tre.
10 Ja c'a tok bitaji tzij ri' be chi tok'ulew
ja Safira, chwach ja Pedro pune' kaj wi'
in cami. Ja c'ajola' tok xe'urkaji quetz'at
chi camnak chic. C'ac'ari' quitelejel in
xequimuku' chic. Pa rxquin ja rchajil que-
muk wi'. 11 Ja c'a riglesia congana quixbej
qui' canojelal in queri' queban canojel ja
jule' chic winak chakaja' ja tok quic'axaj ja
bantaji.

****

12 Ja c'a rapóstol c'o jule' nimak tak mi-
lagro nqueban chiquewach ja winak. Ja
kach'alal xa jun quibanon canojelal. C'o
jun pa rkan jay chuchi' ja nimlaj templo xin
Dios in c'o rubi' ja pa rkan jay, xin Salomón
ne'xi, in tri' nquemol wi' qui' ja kach'alal.
13 Ja c'a jule' chic winak eje'e' nquixbej qui'
chi xque'oc ta chiquicojol ja kach'alal pro
utz xetz'ati ja kach'alal cumal ja tinamit.
14 Más chi na e q'uiy ja winak yuke' quec'u'x
ruq'uin ja Jesucristo tanto chique achi'i'
in chique ixoki' chakaja' in xe'oc cachbil
ja kach'alal. 15 Ec'oli ja yawa'i' xelasaxel
pa tak bey eya'on chwach tak quiwarbal.
Queri' ban chique utzc'a ja Pedro tok npeti
masqui xa rnatu' nk'ax chiquij ni netzuri.
16 In chakaja' e q'uiy chique ja winak ja rec'o
pa tak tinamit ja c'o chinakaj ja tinamit
Jerusalén eje'e' xequec'amto ja yawa'i' ja
rec'o cuq'uin, xequec'amto ja remajtajnak
cumal itzel tak espíritu in xetzuri canojel.

****

17 Pro yictaji ja lok'laj sacerdote in xeyic-
taji chakaja' canojel ja rec'o ruq'uin, eje'e'
ri' ja saduceo, eje'e' congana quiakirnak
canma chiquij ja rapóstol. 18 Xequechap in
xequecoj pa che'. 19 Pro c'o jun ángel xin
Dios xurkaji chak'a', xujak ruchi' ja che' in
xerlasajto ja rapóstol. Ja c'a tok xelastajto
quewa' bix chique rmal ja ángel ri': 20 —
Camic jix chipan ja nimlaj templo xin Dios,
jeya'a' rbixic chique ja winak nak rbanic
ja c'ac'a c'aslemal ja nuya' ja Jesucristo,
xeche'xi. 21 Ja tok quic'axaj ja bix chique
xebe, kas nsamuke'e xe'ekaj chipan ja tem-
plo in quemaj quitijoxic ja winak.

Ja lok'laj sacerdote in ja rec'o ruq'uin
eje'e' quemol qui' cuq'uin ja k'etol tak
tzij rxin ja tinamit Israel, xequetakel jule'

pulisiya' chi quic'amaric ja rapóstol. 22 Pro
ja pulisiya' tok xe'ekaji quetz'at chi ma ec'o
chi ta ja rapóstol pa che'. C'ac'ari' xemelo-
jto, xurquiya'a' rbixic ja bantaji. 23 Quewa'
quibij ri': —Ja tok xokekaji chuchi' ja che'
bien tz'apali in bien chajin cumal ja soldado
chakaja'. Pro ja tok kajak ruchi' ni majun
winak c'o chi ta chipan, xeche'e. 24 Ja lok'laj
sacerdote rachbil ja jefe quixin ja chajil
templo e rachbil ja jule' chic sacerdote ja
nimak quek'ij eje'e' congana sach quina'oj
rmal ja bix chique in quewa' quibij chibil
tak qui' ri': —¿Nak la c'a xtuban awa' ja
bantaji ri'? xeche'e. 25 C'ac'ari' c'o jun
achi xekaj cuq'uin in xbij chique: —Ja
rachi'i' ja xe'ecoj pa che', camic quimajon
quitijoxic ja winak chipan ja nimlaj tem-
plo xin Dios. Queri' xbij chique. 26 Ja
c'a jefe quixin ja chajil templo e rachbil
ja pulisiya' xebe chi quic'amaric ja rapós-
tol. Ja c'a tok xe'ekaj cuq'uin xequechap
pro xarwari' mta pokon queban ta chique
como nquixbej qui' chiquewach ja winak:
—Matzij koqueq'uiak tza'n abaj, xeche'e.
C'ac'ari' xequec'amto ja rapóstol.

27 Ja c'a tok xe'urkaji xequejach pa quek'a'
ja k'etol tak tzij. Ja c'a lok'laj sacerdote
quewa' xbij chique ja rapóstol ri':

28 —Ajoj cow xixkachap, kabij chewe chi
ma tenataj chi ta rubi' ja Jesús chiquewach
ja winak. ¿Nak c'a tre ja tok matenimaj ja
kabij chewe? Como ja tijonem neya' con-
gana benak pa nim camic wawe' chipan ja
tinamit Jerusalén in c'uluto newajo' neya'
chakij chi ajoj xokcamsan rxin ja Jesús, ne'
chique. 29 Ja c'a Pedro e rachbil ja jule' chic
apóstol quewa' quibij chique ri':

—Ajoj puersa nkanimaj ja nbij ja Dios
chake chi nkaban chwach ja nixkanimaj
ixix. 30 Ixix xec'utuj rcamic ja Jesús, xec'utuj
chi nr<u>i</u>p chwach cruz. Pro ja katata' Dios ja
Dios quixin ja kati't kamama' arja' xuc'as
chiquicojol camnaki'. 31 Ja Dios congana
xucoj rchok'ak', xuya' tre ja Jesús chi más
nim chi na ruk'ij in ja camic rcojon como
Jefe pa kawi', rcojon como To'onel kaxin.
Queri' xuban ja Dios como ja kas nrajo'
chewe ja rix wach tak aj Israel chi neq'uex
ja rena'oj in neya' can ja ritzelal utzc'a chi
ncuytaji ja rewil emac. 32 Nojel ja c'a kabij
kaj chewe ri' jari' katz'aton in kac'axan
in chakaja' ja rEspíritu Santo arja' rmajon
rk'alasaxic chi ni katzij wi'. Ja Dios arja'
rtakonto ja rEspíritu Santo kuq'uin kanojel
ja nokniman rxin. Queri' quibij ja rapóstol
chique.

33 Ja tok quic'axaj ja bix chique congana
pi quiyewal rmal, ncajo' nequicamsaj ja
rapóstol. 34 Pro tri' c'o wi' jun fariseo
Gamaliel rubi', arja' jun chique ja maestro
ja netijon quixin ja winak tre ja ley xin
Dios in congana utz ntz'<u>a</u>t cumal ja tinamit
canojel. Ja c'a Gamaliel pe'i in xbij chique
ja rapóstol chi ne'el jurata chiquicojol. 35 Ja
c'a tok e'elnak chic xumaj tzij ja Gamaliel
cuq'uin ja rach k'etol tak tzij:

—Achi'i' ja rix wach tak aj Israel, kas
tech'obo' na jutz'it ja neban chique ja
rachi'i'. 36 Turkaj chewe nak bantaji ja
tok c'o jun achi yictaji Teudas rubi', arja'
xucoj ri' ruyon como jun nimlaj achi in
ec'o la quiji' ciento ja rachi'i' ja quecoj
qui' ruq'uin. Pro ja Teudas arja' camsaxi
in xe'anmaji ja rachbil canojelal. Queri'
queban, pan ekal xeq'uisi, mta nak ta
queban. 37 In c'o chi na jun ja rachi
rbina'an Judas ja raj Galilea queri' xuban
chakaja' como arja' yictaji tokori' tok c'o
jun censo bani in e q'uiy ja winak ja quecoj
qui' ruq'uin. Pro ja Judas arja' camsaxi
chakaja' in xechictaji ja rachbil canojelal.
38 Rmalc'ari' tok nbij chewe camic, maxta
c'oli nak ta teban chique ja rachi'i' pro
mejor ja neban, que'esokpijel. Queri' nbij
chewe como nojel ja quimajon rbanic wi
xa tijonem quixin winak jari' xa nq'uis kaj
ruyon. 39 Pro wi tijonem xin Dios ja nqueya'
jari' mta moda xteyoj ta ixix. Kas tebana'
cuenta, matzij xa ruq'uin Dios quixch'ojin
wi', ne'e ja Gamaliel chique ja rachbil.

40 Eje'e' ch'obtaj cumal ja bix chique, que-
tak quic'amaric ja rapóstol. Ja tok xe'urkaji
ja rapóstol xequirapaj in quewa' quibij chic
chique ri': —Ma tenataj chi ta rubi' ja
Jesús chiquewach ja winak, xeche' chique.
C'ac'ari' xequisokpijel. 41 Xebe ja rapóstol,
congana nequicoti como yataj chique chi
quetij pokon pa rubi' ja Jesucristo. 42 K'ij k'ij
ni nequitijoj wi' ja winak chipan ja templo
in chi tak jay chakaja', ni nqueya' wi' rbixic
ja Jesucristo chique.

6

1 Jari' tiempo c'o jun problema winakar
chiquicojol ja kach'alal como congana e

q'uiy chic. K'ij k'ij ni c'o wi' ja way njachi
pro ja kach'alal ja netzijon pa griego eje'e'
quewa' quibij ri': —Ja malca'n tak ixoki'
ja rec'o kuq'uin ajoj ma kas ta c'oli ja way
njach chique chiquewach ja netzijon pan
hebreo, xeche'e. 2 Ja c'a cablajuj apóstol
eje'e' xequemol ja kach'alal canojelal in
quewa' quibij chique ri':

—Kach'alal, ajoj ma yatal ta chakij chi
xtikatanba' ta rbixic ja rtzobal Dios in xtika-
maj chi ta rjachic ja way. 3 Rmalc'ari' tok
nkabij chewe camic, que'ecanoj e wuku'
achi'i' checojol ja utz netz'at cumal ja
kach'alal, jule' achi'i' ja nojnak ja rEspíritu
Santo pa tak canma in congana tz'akat
quina'oj. Ja c'a tok xquecontaj emwal ajoj
nkaya' chi quekul chi eje'e' nejachowi ja
way. 4 Ja c'a nkaban ajoj xajutij nkamaj
rbanic ja roración in xajutij nkamaj quiti-
joxic ja winak tre ja rtzobal Dios, xeche'e ja
rapóstol.

5 Ja kach'alal utz quic'axaj canojelal ja bix
chique. Xequicanoj ja wuku' achi'i', jun Es-
teban rubi', arja' congana yukulbal ruc'u'x
ruq'uin ja Jesucristo in nojnak ja rEspíritu
Santo pa ranma. Ja re waki' chic quewa'
quebi' ri', Felipe, Prócoro, Nicanor, Timón,
Parmenas in Nicolás. Ja Nicolás arja' aj
Antioquía in ja nabey tok maja'n tinimaj
ja Jesucristo xnimaj ja religión quixin ja
raj Israel. 6 Ja c'a wuku' achi'i' xepabax
chiquewach ja rapóstol. Ja c'a rapóstol
eje'e' queban orar pa quicuenta in queya'
quek'a' pa quewi'.

7 Ja c'a rtzobal Dios xa jani' be más pa
nim in congana xeq'uiyir más ja kach'alal
pa Jerusalén. Congana e q'uiy chique ja
sacerdote quinimaj ja rtzobal Dios chakaja'
in yuke' quec'u'x ruq'uin ja Jesucristo.

****

8 Ja c'a rEsteban arja' nojnak ja rutzil
xin Dios pa ranma in congana poder xin
Dios c'o ruq'uin, c'o jule' nimak tak milagro
nuban chiquewach ja winak. 9 C'o jun jay
xin molbal ri'il ja rubi' nbixi molbal ri'il
quixin ja winak ja rewasanel libre ne'xi.
Ec'o jule' winak e aj Cirene ec'o chipan ja
molbal ri'il e cachbil jule' e aj Alejandría,
jule' chic e aj Cilicia in jule' chic e aj Asia,
eje'e' xeyictaji in quemaj rch'a'ic tre ja
rEsteban ja nbij. 10 Pro ja tok ntzijoni ja
rEsteban eje'e' maticanoy chic cumal nak
la nquibij chic tre como congana tz'akat
rna'oj in ja rEspíritu Santo uc'ayon rxin chi
rbixic ja tzij. 11 Ja c'a queban, ec'o jule'
achi'i' xequicanoj, queya' pwok chique in
quewa' quibij chique ri': —Camic tewasaj
rtzijoxic ja rEsteban, quewa' nebij chique
ja winak ri': —Ja rEsteban xa itzel ntzijon
tre ja Moisés, xa itzel ntzijon tre ja Dios
chakaja', quixche'e, xeche' chique. 12 Queri'
queban ja rachi'i', quetz'ak tzij trij ja rEste-
ban in rmalari' tok ja tinamit e cachbil
ja principali' e cachbil chakaja' ja maestro
xin ley eje'e' xeyictaj trij. Ja c'a rachi'i'
tok xe'ekaj ruq'uin ja rEsteban quechap
in quec'amel chiquewach ja k'etol tak tzij.
13 Ec'o chic jule' achi'i' xequicanoj ja ne'oc
testigo chi nquetz'ak tzij trij. Ja c'a testigo
quewa' quibij chique ja k'etol tak tzij ri': —
Jala' jun achi le' arja' xajutij rmajon rbixic
jule' tzij tre ja santilaj templo xin Dios in tre
ja ley xin Moisés chakaja' pro xa ma utz ta
ja nbij tre. 14 Como ajoj bien kac'axan ja nbij
chi Jesús ja raj Nazaret nuyoj na ja templo
in nuyoj na ja costumbre ja yatajnak chake
rmal ja Moisés. Queri' nbij ja rachi, xeche'e
ja testigo. 15 Ja c'a k'etol tak tzij canojel kas
quitz'elwachij rpalaj ja rEsteban como ja
rpalaj queri' nca'yi ja cani' nca'y jun ángel
xin Dios.

7

1 C'ac'ari' ja lok'laj sacerdote quewa' xbij
tre ja rEsteban ri':

—¿La katzij ja nquibij ja testigo chawe?
ne' tre. Ja c'a rEsteban arja' xumaj tzij
cuq'uin ja k'etol tak tzij, quewa' xbij chique
ri':

2 —Ixix ja rix principali' in ewanojel ja rix
wach tak aj Israel tec'waxaj ja xtinbij chewe
ri'. Ja Dios ja congana ruch'a' arja' xuc'ut
ri' chwach ja kamama' Abraham ojer tokori'
tok c'a c'o na ja rAbraham pa Mesopotamia
tok maja'n tibe chipan ja tinamit Harán.
3 Quewa' xbij ja Dios tre ja rAbraham ri':
—Taya'a' can ja ratinamit, que'aya'a' can
ja rawach'alal, c'o chi na jun tinamit ja
xtinc'ut chawach, tri' jat wi', ne' tre. 4 Ja
c'a rAbraham arja' xelto pa Mesopotamia ja
bar ec'o wi' ja winak ja re caldeos neche'xi,
in be chipan ja tinamit Harán, tri' xeq'ueje'
chi wi'. Ja c'a tok cami ja rtata' ja rAbra-
ham takto ja rAbraham rmal ja Dios wawe'
chipan ja tinamit ja bar okc'o wi' camic ja

rok aj Israel. [5] Mta jun ulew wawe' ja xuya'
ta tre nixtac'a jutz'it ta pro c'oli xtzujuj tre,
quewa' xbij tre ri': —Abraham, nerila' na
jun k'ij ja tok anin xtinjach ja tinamit pan
ak'a' in pa quek'a' ja rawiy amam chakaja'.
Queri' xbij ja Dios tre masqui jari' tiempo
ja rAbraham ni majun ti ralc'wal tri'. [6] In
xbij tre chakaja': —Ja rawiy amam can eje'e'
neq'ueje' na quiji' ciento juna' pa jun chic
tinamit in nquetij na pokon pa quek'a' jule'
winak ja ma e cach aj tinamit ta. [7] Pro
anin c'o jun juicio ntakel chiquij ja winak
ja nebano pokon chique. C'ac'ari' ne'elto
libre ja rawiy amam, ne'urkaj chipan awa'
ja tinamit ri' ja xtinjach pa quek'a' in wawe'
nqueya' wi' nuk'ij, ne'e ja Dios tre. [8] Ja
Dios c'o jun chominem xchomij ruq'uin
ja rAbraham, chominem xin circuncisión
ne'xi. Ja c'a rAbraham c'o jun ti rc'ajol
q'ueje'e, Isaac rubi'. Ja c'a tok xuban wax-
aki' k'ij tiq'ueje'e ja tac'al xuban circunci-
dar. In queri' xuban chic ja rIsaac chakaja'
ja tok xoc achi c'o jun ti rc'ajol q'ueje'e,
Jacob rubi', chakaja' xuban circuncidar. In
queri' xuban chic ja Jacob chakaja' tok xoc
achi ec'o cablajuj rc'ajol xeq'ueje'e, eje'e' ri'
ja xesepo kaxin ja rok tinamit Israel.

[9] Queban jutij ja rc'ajol Jacob congana
quiakir canma trij ja ti quechak' rbina'an
José rmalc'ari' tok quic'ayijel pa quek'a'
jule' winak. Ja c'a José arja' c'amarel chipan
ja tinamit Egipto pro ja Dios c'o ruq'uin,
[10] Dios to'o rxin chipan nojel ja rpokonal
xutij, xuya' más rna'oj in rmalari' ja tok
congana utz tz'ati ja José rmal ja Faraón ja
rey xin Egipto. Ja c'a Faraón arja' cojo rxin
ja José como gobernador xin Egipto in xuya'
tre chi arja' npe'e trij nojel ja meba'il ja c'o
pa rochoch.

[11] Jari' tiempo c'o jun nimlaj wa'al
winakar pa tak tinamit ja c'o pa rcuenta
Egipto in pa rcuenta Canaán, congana
quetij rpokonal ja winak rmal. Ja c'a kati't
kamama' eje'e' maticanoy chic cumal nak
la nquetij. [12] Pro ja Jacob ja tok xurkaj
rbixic ruq'uin chi c'o trigo pan Egipto
arja' xerutakel ja rc'ajol chi nequiloko' ja
trigo. Jari' tok xebe nabey viaje. [13] Ja c'a
tok xebe chic pa rca'mul ja tok xe'ekaji
quewa' bix chique rmal ja José ri': —Anin
in echak', xeche'xi. Ja c'a rey xin Egipto tri'
rotakij wi' chi aj Israel ja José. [14] C'ac'ari'
ja José xutak rc'amaric ja Jacob ja rtata'
in xutak quic'amaric ja rch'alal chakaja',
e setenticinco chi canojelal. [15] Queri' c'a
rbanic ja tok pan Egipto xeq'ueje' chi wi'
ja Jacob. Pan Egipto cam wi' arja' in tri'
xecam wi' chakaja' ja rc'ajol ja xesepo kaxin
ja rok tinamit Israel. [16] Ja c'a tok be tiempo
c'amarto ja quibakil, xe'urmuk chic jutij
chipan jun panteón ja c'o chipan ja tinamit
Siquem. Jari' panteón lok'on can rmal ja
camnak Abraham como ja rAbraham c'o
jule' sakapwok rya'on chique jule' winak
e rc'ajol jun achi rbina'an Hamor jari'
rlok'ben can ja panteón.

[17] Ja c'a tok xa nnakajinto ja tiempo ja
nban wi' cumplir ja rtzujun ja Dios tre
ja rAbraham congana quesep más qui' ja
kach tak aj Israel chipan ja tinamit Egipto.
[18] Jari' tiempo ja gobierno xin Egipto xoc
pa ruk'a' jun chic rey ja ma rotak ta nojel
ja rbanon can ja José. [19] Ja c'a rey xa jun
nimlaj engaño xuban chique ja kach tak
aj Israel ja rec'o pan Egipto como c'o jun
orden xuya', quewa' nbij ja orden ri': —Ja
tok ec'oli calc'wal ja raj Israel ne'alaxi ja
tak ala'i' puersa neya' can queyon utzc'a chi
necami, ne'e. [20] Chipan ari' tiempo xalax
wi' ja Moisés. Ja c'a Moisés arja' jun ti
yaqui' congana utz tz'at rmal ja Dios. Ja
c'a rtata' rute' xa oxi' ic' quiq'uittzij pa co-
choch [21] c'ac'ari' puersa queya' can. Pro c'o
jun rme'al ja rey xin Egipto arja' xusiq'uel
ja ti Moisés in xuc'amel chi rochoch, arja'
q'uittzin chic rxin, xuban tre cani' ti ral. [22] Ja
c'a Moisés arja' xtijoj ri' tre nojel ja tijonem
quixin ja raj Egipto. Ja tok ntzijoni congana
natrusil ja nbij in nojel ncowini nuban.

[23] Ja c'a tok ca'winak rjuna' chic ja Moisés
xuban jutij xuch'ob chi ne'erk'ijla' ja rach
tak aj Israel in be. [24] Ja c'a tok xekaj cuq'uin
c'o jun aj Israel xutz'at congana pokon
nban tre rmal jun aj Egipto. C'ac'ari' xuto'
ja raj Israel, xuban rc'axel tre ja raj Egipto
in xcamsaj. [25] Quewa' xuch'ob kaj pa ranma
ri': —Ja wach tak aj Israel eje'e' nch'obtaj
ala' cumal chi Dios intakyonto utzc'a chi
nenwasajel libre pa quek'a' ja raj Egipto,
ne' kaj, pro ja raj Israel eje'e' matich'obtaj
cumal. [26] Ja c'a chi rcab k'ij chic ec'o ca'i' ja
raj Israel xerutz'at quimajon ch'a'oj. Rajo'
ta laj xerujach in quewa' xbij chique ri': —
¿Nak tre ja tok neban ch'a'oj? Pro xwa'n

ewach aj tinamit ewi', ne' chique. [27] Ja c'a
rachi ja nnako rxin ja rachbil arja' xumin
ja Moisés in quewa' xbij tre ri': —¿Nak
bin chawe chi atat natbano mandar kaxin?
¿Nak bin chawe chi atat natk'eto tzij chakij?
[28] ¿La nawajo' ninacamsaj chic anin ja cani'
xaban tre ja raj Egipto iwir? ne' tre. [29] Ja
c'a Moisés ja tok xc'axaj chi queri' bix tre
xanmajel, c'a c'a nat be wi' chipan jun
tinamit rbina'an Madián. Pa Madián q'ueje'
chi wi' chiquicojol jule' winak ja ma e rach
aj Israel ta. Tri' c'ule' wi' in tri' xe'alax wi'
e ca'i' tak rc'ajol chakaja'.

[30] Ca'winak juna' tekaji ja Moisés pa
Madián ja tok xuban jutij c'o jun ángel
winakar chwach chipan ja chakijlaj ulew ja
c'o chinakaj ja jayu' rbina'an Sinaí. C'o jun
moc rxulquiej rmajon c'atem in chipan ja
k'ak' winakar wi' ja ángel. [31] Ja c'a Moisés
congana c'asc'o'i xutz'at. Como c'o rgana
nutz'at chi utz rmalc'ari' ja tok til pon más
ruq'uin. Chaka c'a jalal ja tok c'o jun kulaj
xc'axaj rxin ja kajaw Dios, quewa' bix tre
rmal ja Dios ri': [32] —Anin in Dios quixin
awati't amama', in Dios rxin ja rAbraham,
in Dios rxin ja rIsaac, in Dios rxin ja Jacob,
ne'xi. Ja c'a Moisés ja tok xc'axaj ja bix
tre congana xumaj birbotem, xa nxbej chic
ri' xtutz'at chi ta más. [33] In bix chic jutij
tre rmal ja kajaw Dios: —Tawasaj axajab
como ja rulew apalben camic jari' santilaj
ulew xin Dios. [34] Anin bien ntz'aton nojel
ja rpokonal ja quimajon rtijic ja ntinamit
pa quek'a' ja raj Egipto, bien nc'waxan ja
rok'ej ja quimajon rbanic. Camic inkaj-
nakto wawe' chi quito'ic. Camic tachomij
awi' como natnutakel pan Egipto. Queri'
bix tre ja Moisés rmal ja Dios, ne'e ja rEste-
ban chique. In xumaj chic jutij tzij cuq'uin,
quewa' xbij chic chique ri':

[35] —Ja Moisés arja' mta quigana ja rach
tak aj Israel ruq'uin como eje'e' xa quewa'
quibij tre ri': —¿Nak bin chawe chi atat
natbano mandar kaxin? ¿Nak bin chawe
chi atat natk'eto tzij chakij? xeche' tre.
Pro ja mismo Moisés Dios tako rxin utzc'a
ja' Moisés nbano mandar quixin utzc'a chi
arja' nto'o quixin pa quek'a' ja raj Egipto.
Ja Dios c'o jun ángel xutakto chi rto'ic
ja Moisés jari' ja winakar chipan ja k'ak'
tok c'o jun moc rxulquiej rmajon c'atem.
[36] Ja Moisés arja' lasanto quixin ja kati't
kamama' pan Egipto, congana nimak tak
milagro xuban chi quilasaxic. C'oli ja mi-
lagro xuban pan Egipto, c'oli ja milagro
xuban tre ja mar rbina'an Quiakamar in
c'oli ja milagro xuban tre ja ca'winak juna'
ja tok xeruc'aj ja tinamit xin Dios chipan ja
lugar ja chakijlaj ulew. [37] Ja mismo Moisés
quewa' xbij chique ja tinamit xin Dios ri':
—Ja kajaw Dios arja' c'o jun profeta ja xtu-
takto na chi eto'ic ja cani' xuban anin chwe
tok xinrutak ewq'uin. Jari' profeta arja'
kach aj Israel in bien teya'a' ewxquin tre
xa nak ta ja xtibij chewe. Queri' xbij ja
Moisés chique. [38] Ja mismo Moisés arja' c'o
chiquicojol ja tinamit xin Dios tokori' tok
quemol qui' chipan ja lugar ja chakijlaj ulew
in tok c'o jun ángel tzijon ruq'uin parwi'
ja jayu' rbina'an Sinaí. Ja bix tre ja Moisés
rmal ja ángel jari' xbij chic chique ja kati't
kamama'. C'o jule' tzij bix tre ja rc'amonto
utzlaj c'aslemal jari' xtz'ibaj can utzc'a chi
ajoj nokcowini nkac'axaj camic.

[39] Pro ja kati't kamama' eje'e' ma xquin-
imaj ta ja Moisés, mta quigana ruq'uin,
eje'e' c'o quigana nemeloj chic jutij pan
Egipto [40] como quewa' quibij tre ja Aarón
ri': —Que'abana' jule' dios ja ne'uc'an chic
kaxin como ja Moisés ja xoklasanto pan
Egipto ba la xoc wi' camic. Queri' quibij.
[41] C'ac'ari' quemaj rbanic rachbal jun ti wa-
cax. Ja c'a tok tzur cumal ec'o jule' chicop
xequitzujuj chwach como sacrificio. Con-
gana jun nimlaj quicotemal queban rmal
ja quiwinakarsaj ruq'uin quek'a'. [42] Pro
ja Dios arja' xeruya' can in rmalari' ja
tok xeyojtaji, xa chiquewach ch'umil xex-
uque' chi wi'. Como cani' quitz'iban can
ja profeta ojer quewa' nbij ja Dios ri': —
Ixix ja rix tinamit Israel, ja tok ca'winak
juna' xixq'ueje' chipan ja lugar ja chakijlaj
ulew ¿la chinwach la'an anin xe'etzujuj wi'
ja chicop como sacrificio? [43] Mni, pro ja
xeban, xa rachbal tak nakun xeya' ruk'ij
ja xewinakarsaj ruq'uin ek'a'. Cani' tre
rc'olibal ja rachbal Moloc jari' xetelej in
cani' tre rachbal jun ch'umil ja rbina'an
Renfán. Rmalc'ari' ja tok nbij chewe, c'o
jun lugar nat nixnutakel wi', más quela'
chwach ja Babilonia c'o wi'. Queri' xbij ja
Dios chique ja rtinamit, ne'e ja rEsteban
chique. [44] In xbij chic chique:

—Ja kati't kamama' ja tok xebin chipan

ja lugar ja chakijlaj ulew eje'e' cuc'an ja
rochoch Dios ja tz'um in tziak ocnak ja
bar quiya'on wi' ja tz'alam tak abaj ja
tz'ibtali ja ley xin Dios chwach. Ja tok
queban ja rochoch Dios ni queri' queban
tre ja cani' c'utun chwach ja Moisés rmal ja
Dios como ja Moisés ja tok maja'n tibantaji
ja rochoch Dios yataj tre chi xutz'at nak
nuban tre. 45 Ja c'a kati't kamama' ja tok
xe'octo wawe' chipan ja tinamit ja tzujun
chique rmal ja Dios ni cuc'an wi' ja ro-
choch Dios tokori' tok Josué uc'ayon chic
quixin. Ja tok xe'octo chipan ja tinamit
ec'o chic jule' winak chipan pro ja Dios
arja' lasanel quixin utzc'a ja kati't kamama'
neq'ueje' chic chipan. Queri' c'a queban
in ja rochoch Dios wawe' q'ueje' wi' c'a
pa rtiempo ja rey David. 46 Ja David arja'
congana utz tz'at rmal ja Dios, rajo' ta laj
xuban jun nimlaj templo xin Dios, ja Dios
rxin ja Jacob. 47 Pro ma ja ta David banowi
ja templo como c'o jun rc'ajol rbina'an
Salomón, arja' banowi. 48 Pro ja lok'laj Dios
arja' ma rjawaxic ta tre chi xtiq'ueje' ta pa
tak templo ja banon cumal winak. Como
cani' tz'ibtal can rmal ja profeta quewa'
nbij ja Dios ri': 49 —Ja caj jari' ocnak cani'
ntz'ulibal, ja c'a rwach'ulew jari' ocnak
cani' xula'nbal wakan. ¿La c'o rjawaxic
chwe chi neban jun wochoch nech'ob ixix?
¿La c'o rjawaxic chwe chi nechomij jun
lugar ja bar ninxula'n wi'? 50 ¿La ma anin
ta c'a xinwinakarsani ja caj in rwach'ulew
chewi'? ne'e ja Dios. Queri' tz'ibtal can
rmal ja profeta, ne'e ja rEsteban chique. 51 In
xbij chic chique:

—Ixix ni mta wi' egana ruq'uin ja rvoluntad Dios, xa ix junan cuq'uin ja winak ja ma cotak ta rwach ja Dios como mateya' lugar tre ja rtzobal Dios chi xtoc ta pa tak ewanma nixtac'a pa tak ewxquin ta chakaja'. Ni mateya' wi' ewi' tre ja rEspíritu Santo chi arja' xtuc'an ta ewxin. Ja cani' queban ja rewati't emama' ojer ni queri' neban chic ixix camic. 52 Como eje'e' ni majun chique ja rojer tak profeta ja maquita queban pokon tre. Xequicamsaj ja profeta ja xeyo' rbixic chi npi na ja Cristo ja ni majun ril rumac. In tok peti ja Cristo ixix xejach pa quek'a' ja winak ja netzelan rxin in xec'utuj ja camíc trij. 53 Queri' c'a xeban, ja ley xin Dios masqui ángel xeyo'to chewe pro ma xenimaj ta. Queri' xbij ja rEsteban chique ja k'etol tak tzij.

****

54 Ja c'a tok quic'axaj ja bix chique rmal ja rEsteban congana nekuluj rmal, kas njach'ach' quey rmal ja quiyewal. 55 Pro ja rEsteban arja' nojnak ja rEspíritu Santo pa ranma, kas ntz'elwachij ja caj ja tok xutz'at ja gloria xin Dios in xutz'at ja Jesús, pa riquik'a' ja Dios pa'l wi'. 56 —Tetz'ata' mpe' le', camic ntz'at ja caj jaktajnak in ntz'at ja Jesucristo ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic kuq'uin ja rok winak, pa riquik'a' ja Dios pa'l wi', ne'e ja rEsteban chique.

57 Pro congana quemaj rakic quechi', quitz'apij quixquin in xeyictaj trij ja rEsteban pro ni canojelal. 58 Quechap, quilasajel chipan ja tinamit in quemaj rcamsaxic tza'n abaj. Ja c'a testigo ja xetz'ako tzij trij eje'e' quijalala' can ja quitziak utzc'a chi necowini nqueq'uiak ja rabaj. Ja quitziak chajin can rmal jun c'ajol ala' Saulo rubi'. 59 Ja rEsteban kas majtajnak rq'uiakic tza'n abaj ja tok c'o jun oración xuban: —Wajaw Jesús, atat ta xcatc'ulu rxin ja wanma, ne'e. 60 C'ac'ari' xuque'e in xurak ruchi', quewa' xbij chic ri': —Wajaw, ja ngana anin maquita naya' rjil rc'axel ja nqueban chwe, ne'e. Ja c'a tok bitaj queri' rmal cam kaj, cani' waram xuban.

8

1 Ja c'a Saulo arja' conforme chi camsaxi ja rEsteban. Jari' mismo k'ij majtaj rbanic pokon chique ja riglesia ja rec'o pa Jerusalén in xechictaji canojel rmal. Ec'oli chique xebe pa tak lugar ja c'o pa rcuenta Judea in jule' chic chique xebe pa tak lugar ja c'o pa rcuenta Samaria. Pro ja rapóstol eje'e' ma xebe ta, xeq'ueje' can pa Jerusalén. 2 Ec'o c'a jule' achi'i' ja congana nqueban respetar ja Dios eje'e' xemuku rxin ja rEsteban, congana ok'ej nqueban rmal ja ban tre. 3 Ja c'a Saulo arja' xumaj rbanic pokon chique ja riglesia. Ja nuban, noc pa tak jay xa nak ta chi jayil ja bar ec'o wi' ja kach'alal, ne'ercharajto chi ixoki' chi achi'i' in nerutak pa che'.

****

4 Ja c'a kach'alal ja xechictaji eje'e' xebe pa tak tinamit in quemaj rbixic ja utzlaj tzij xin Jesucristo. 5 C'o c'a jun chique Felipe

rubi' arja' be chipan jun tinamit ja c'o pa
rcuenta Samaria. Ja tok xekaji xumaj rbixic
chique ja winak nak rbanic ja Jesucristo.
6 Ja c'a winak tok quic'axaj ja nbij ja Felipe
in tok quetz'at ja nimak tak milagro xuban
congana queya' quixquin tre ja nbij pro ni
canojelal. 7 Como e q'uiy ja winak xetzuri ja
rec'ol itzel tak espíritu chique. Ja c'a ritzel
tak espíritu ja tok xe'eli congana nquerak
quechi'. In ec'o jule' tak sica' e cachbil tak
cojo xetzuri chakaja'. 8 Queri' c'a bantaji in
congana xequicoti ja tinamit rmal.

9 Pro c'o jun achi Simón rubi' arja' c'o
chipan ja mismo tinamit. Ja c'a Simón arja'
aj'itz nabey, congana erbanon engañar ja
winak ja raj Samaria, quewa' nbij chique
ri': —Anin congana nim nuk'ij, ne' chique.
10 Ja c'a winak congana nqueya' quixquin tre
ja nbij chique pro ni canojelal chi rija' chi
ac'ala', quewa' nquibij ri': —Ja Simón c'oli
ja nimlaj poder xin Dios ruq'uin, neche'e.
11 Bien queya' quixquin tre como q'uiylaj
tiempo erbanon engañar tre ja banoj itz
ja nuban chiquewach. 12 Pro ja c'a Felipe
arja' xuya' rbixic chique ja utzlaj tzij tre
ja gobierno xin Dios, xuya' rbixic chique
nak rbanic ja Jesucristo. Ja tok quinimaj
ja bix chique rmal ja Felipe c'ac'ari' xeban
bautizar chi ixoki' chi achi'i'. 13 In chakaja'
ja mismo Simón xnimaj ja bix tre rmal ja
Felipe in ban bautizar. Ja c'a tok bantaj
bautizar rachbilaj ja Felipe. C'oli ja nimak
tak milagro ja bantaj chwach in congana
c'asc'o'i xutz'at.

14 Ja c'a rapóstol eje'e' ec'o can pa
Jerusalén. Ja tok xurkaj rbixic cuq'uin
chi ja raj Samaria quinimaj ja rtzobal
Dios c'ac'ari' xequetakel ja Pedro in Juan
cuq'uin. 15 Ja c'a Pedro rachbil Juan tok
xe'ekaji queban jun oración pa quicuenta
ja raj Samaria utzc'a chi nkajto ja rEspíritu
Santo cuq'uin. 16 Queri' queban como mta
jun chique ja kajnakpi ta ja rEspíritu Santo
ruq'uin xarwari' ebanon chic bautizar pa
rubi' ja kajaw Jesús. 17 Ja c'a Pedro in
Juan eje'e' queya' quek'a' pa quewi' ja raj
Samaria in kajto ja rEspíritu Santo cuq'uin.

18 Ja c'a Simón arja' xutz'at chi quemac ja
rapóstol tok kajto ja rEspíritu Santo cuq'uin
ja raj Samaria tokori' tok queya' quek'a'
pa quewi'. Rmalari' ja tok c'o jule' pwok
xtzujuj chique, 19 quewa' xbij chique ri':

—Teya'a' anin chwe ja poder ja cani' c'ol
ewq'uin ixix utzc'a tok c'o jun nya' nuk'a'
parwi' nkajto ja rEspíritu Santo ruq'uin
chakaja', ne' chique. 20 Pro bix tre rmal ja
Pedro:

—Xta jun xcatch'akix wi' ruq'uin ja rap-
wok pa k'ak' como ja nach'ob atat chi c'o
lok'tajic trij ja xa sipan rmal ja Dios. 21 Jawa'
samaj xin Dios ja kamajon rbanic ri' mta
ak'a' atat tre como xa ma utz ta ja rawanma
chwa Dios. 22 Ja ritzel tak na'oj ja ramajon
rch'obic pan awanma taya'a' can in tac'utuj
tre ja Dios matzij xa xcatrucuy. 23 Como anin
bien nch'obtaj mwal chi xa chuwirnak ja
rawanma chwa Dios, xa atchapon rmal ja
ritzelal, ne'xi ja Simón.

24 —Tebana' paki jutz'it orar pa ncuenta,
tec'utuj tre ja kajaw Dios chi matinc'ulmaj
ja cani' c'a xabij kaj chwe, ne'e ja Simón tre
ja Pedro.

25 Ja c'a rapóstol eje'e' quemaj rbixic
chique ja winak nojel ja quitz'aton tre
rc'aslemal ja Jesucristo in queya' rbixic
chique ja rtzobal Dios chakaja'. C'ac'ari'
xemeloj chic jutij pa Jerusalén. Xek'ax
chipan jule' tinamit quixin ja raj Samaria
in queya' rbixic chique ja utzlaj tzij xin
Jesucristo.

****

26 C'o c'a jun ángel takto rmal ja ka-
jaw Dios, arja' xekaj ruq'uin ja Felipe in
quewa' xbij tre ri': —Felipe, catyictaji, jat,
tac'ama'el ja bey ja nel pa Jerusalén in
nxule' chipan ja tinamit Gaza, ne' tre. Jari'
jun bey ja nk'ax chipan ja lugar ja chakijlaj
ulew. 27 Yictaji ja Felipe in be. Kas c'a rma-
jon binem ja tok c'o jun achi xutz'at pon c'o
chipan jun careta ja chararan cumal quiej.
Ja c'a rachi arja' aj Etiopía, jun achi eunuco
ne'xi. Nim ruk'ij ja rachi como arja' ocnak
tesorero chipan ja gobierno rxin ja Candace
ja reina xin Etiopía. Ja rachi arja' rbanon
jun viaje pa Jerusalén ja bar xuya' wi' ruk'ij
ja Dios 28 in camic nmeloji ja pan Etiopía.
Tz'ubul chipan ja careta, c'oli rtzobal Dios
ja rmajon rsiq'uixic ja tz'ibtal can rmal ja
profeta Isaías. 29 Ja c'a Felipe c'oli ja bix tre
rmal ja rEspíritu Santo quewari': —Jawila'
ja careta in cattiloc pa rxquin, ne'xi. 30 Be
ja Felipe c'amc'ol ranim. Ja c'a tok xekaj pa
rxquin ja careta xc'axaj ja rmajon rsiq'uixic

ja rachi ja tz'ibtal can rmal ja profeta Isaías
in quewa' xbij tre ri':
—¿La nch'obtaj amwal ja ramajon
rsiq'uixic? ne' tre.
31 —¿Nak moda nch'obtaj mwal ja wi
mta nch'obo chinwach? Catjote'to wq'uin,
ne'xi ja Felipe.
32 Ja rtzobal Dios ja rmajon rsiq'uixic ja
rachi quewa' nbij ri': —Queri' ban tre ja
cani' nban tre jun carnelo ja tok nc'amarel
chi rcamsaxic. Arja' ni majun nbij chique ja
nebano pokon tre cani' nuban jun ti carnelo
ni majun nbij ja tok nchupuxi ja lana rc'an.
33 Xa ruq'uix queya', ma pa ril ta ban tre
cumal ja k'etol tak tzij. Ja winak ja rec'o
pa rtiempo arja' congana itzel ja queban
como quicamsaj. Queri' ja tz'ibtal can rmal
ja profeta Isaías. 34 Ja c'a rachi xbij tre ja
Felipe: —Tabana' jun utzil, tabij chwe ¿chok
tre nbij wi' ja tzij ja profeta, la tre arja' owi
tre jun chic? ne' tre. 35 Ja c'a Felipe arja'
xumaj rch'obic chwach nak rbanic ja tzij
in xuch'ob chwach nak ocnak wi' ja Jesús.
36 Kas quimajon binem chipan ja careta ja
tok c'o jun ya' quewil:
—Tatz'ata' mpe', c'o jun ya' le'. ¿La
maxta c'a utz ninban bautizar camic? ne'e
ja rachi.
37 —Ja wi nyuke' ac'u'x ruq'uin ja Jesu-
cristo pro nojel ac'u'x nojel awanma jari'
utz natban bautizar, ne'xi rmal ja Felipe.
—Anin yukul nuc'u'x ruq'uin ja Jesu-
cristo chi arja' Ralc'wal Dios, ne'e ja rachi
tre ja Felipe.
38 C'ac'ari' xuya' jun orden chi ncheque'e
ja careta. Xekajto, xekaji chipan ja ya' chi
e ca'i'. C'ac'ari' ban bautizar ja rachi rmal
ja Felipe. 39 Ja c'a tok xe'elto ja pa ya' chaka
jalal tok c'amarel ja Felipe rmal ja rEspíritu
Santo. Ja c'a rachi ni ma xutz'at chi ta wi'
rwach ja Felipe pro xumaj chic jutij rubey,
congana nquicoti. 40 Ja Felipe c'a ja' xuna'
c'o chic chipan ja tinamit Azoto. Xumaj
chic jutij rubey, nk'ax pa tak tinamit, nuya'
rbixic ja utzlaj tzij xin Jesucristo in xekaji
c'a chipan ja tinamit Cesarea.

9

1 Ja c'a Saulo arja' ni c'o wi' ryewal
chique ja kach'alal, rmajon rcanoxic nak
nuban chique chi quicamsaxic. Rmalc'ari'
ja tok be ruq'uin ja lok'laj sacerdote. 2 Ja
tok xekaj ruq'uin quewa' xbij tre ri': —
Tatz'ibajel jule' carta ja naya'el chwe ja
nenbana' presentar pa tak jay xin molbal
ri'il ja c'o chipan ja tinamit Damasco. Jari'
nuya' lugar chwe chi ne'encanoj ja winak
ja quiniman chic ja Jesús in tok xquenuwil
nenucojto preso chi ixoki' chi achi'i' in
nenuc'amto wawe' pa Jerusalén, ne'e ja
Saulo tre.
3 In queri' xuban be ja pa Damasco. Kas
c'a rmajon binem, xa chinakaj chic ja tina-
mit c'o wi' ja tok chaka jalal c'o jun luz
kajto chila' chicaj in xuq'uiak ri' trij. 4 Be chi
tok'ulew rmal ja luz in c'o jun kulaj xc'axaj,
quewa' xbij ja kulaj tre ri':
—Saulo, Saulo ¿nak tre ja tok naban
pokon chwe? Queri' xbij tre.
5 —¿Nak abi'? ne'xi rmal ja Saulo.
—Anin in Jesús, chwe anin ja ramajon wi'
rbanic pokon pro jari' xa ayon nasoc awi'
cani' nuban jun wacax ajcareta tok c'o jun
che' ch'ut rutza'm nya'oc ruq'uin in nuya'
jun akan tre, ne'e ja Jesús. 6 Ja c'a Saulo
congana nbirboti, kas c'asc'o'i xc'axaj ja bix
tre:
—Wajaw ¿nak nawajo' chwe chi nban?
ne' tre ja Jesús.
—Catyictaji, jat chipan ja tinamit le' in
tri' nbix wi' chawe nak ja naban, ne'xi rmal
ja kajaw Jesús.
7 Ec'o jule' achi'i' e rachbil ja Saulo eje'e'
congana quixbej qui' como c'oli ja kulaj
quic'axaj pro ma xecowin ta quetz'at ja
ntzijoni. 8 Ja c'a Saulo yictaji ja chi tok'ulew
pro matica'y chic, moyiri. Rmalc'ari' tok
yukexel chi ruk'a', c'amarel chipan ja tina-
mit Damasco. 9 Oxi' k'ij moyiri in mta nak
ta xutij.
10 C'o jun kach'alal pa Damasco Ananías
rubi'. Ja c'a kajaw Jesucristo arja' xuc'ut
ri' chwach ja rAnanías cani' pan achic' in
quewa' xbij tre ri':
—Ananías, ne' tre.
—Wajaw ¿nak nawajo' chwe chi nban?
ne'xi rmal ja rAnanías.
11 —Camic jat, tac'ama'el ja bey ja c'o
jun rubi' nbix tre Derecha ne'xi, in natbe
chi rochoch ja Judas. Ja tok xcatekaji tri'
nacanoj wi' jun achi aj Tarso Saulo rubi'. Ja
c'a Saulo arja' rmajon rbanic oración camic
12 in c'oli ja rtz'aton cani' pan achic' chi atat
xatbe ruq'uin in xaya' ak'a' pa rwi' utzc'a

chi ncowini nca'y chic jutij rwach, ne'e ja
kajaw Jesucristo tre.
13 —Pro Wajaw, e q'uiy ja winak quibin
chwe nak rbanon ja Saulo chi congana
pokon rbanon chique ja ratinamit ja rec'o
pa Jerusalén. 14 In c'uluto camic urkajnak
chic wawe', ya'onto tre cumal ja jefe quixin
sacerdote chi c'o ruk'a' chake chi nokruco-
jel preso kanojel ja nkanataj abi', ne'xi rmal
ja rAnanías.
15 —Jat ruq'uin como arja' ocnak jun
ajsamajel ja ncha'on chi nerya'a' nbixic
anin chique ja winak ja ma e aj Israel ta e
cachbil ja rey ja nebano mandar quixin in
chique ja tinamit Israel chakaja'. 16 Como
anin nch'obo chwach chi congana rpokonal
nutij na pa nubi', ne'e ja kajaw Jesucristo
tre.
17 Ja c'a rAnanías be. Ja tok xekaji xoqui
ja pa jay, xuya' ruk'a' pa rwi' ja Saulo in
quewa' xbij tre ri': —Wach'alal Saulo, ja
kajaw Jesús arja' xuc'ut ri' chawach tokori'
tok amajon bey atpenak. Arja' takyonto
wxin awq'uin camic utzc'a chi nca'y chic
jutij ja rawach utzc'a chakaja' chi nnoji ja
rEspíritu Santo pan awanma, ne' tre. 18 Ja
c'a Saulo chaka jalal tok bitaj queri' tre c'oli
cani' rsolal ch'u' tzakel pa rwach in nca'y
chic jutij. C'ac'ari' yictaji in ban bautizar.
19 Xumaj chic jutij wa'im in pi chic jutij ja
rchok'ak'. Q'ueje' chi na jun tiempo cuq'uin
ja kach'alal ja rec'o tri' pa Damasco.

****

20 C'ac'ari' xumaj oquem pa tak jay xin
molbal ri'il ja bar nquemol wi' qui' ja raj
Israel in xumaj rbixic chique nak ocnak wi'
ja Jesús: —Ja Jesús arja' Ralc'wal Dios, ne'
chique. 21 Canojel ja winak tok nquic'axaj ja
nbij ja Saulo congana nsach quina'oj rmal,
quewa' nquibij chibil tak qui' ri': —¿La ma
ja ta c'awa' ja Saulo ja congana pokon xuban
chique ja winak pa Jerusalén ja nquinataj
rubi' ja Jesús? ¿La ma urkajnak ta c'a
chakaja' chi ne'urc'ama' ja rec'o wawe' chi
nerucojel preso in nerujachel pa quek'a' ja
jefe quixin sacerdote? neche'e.
22 Pro ja c'a Saulo arja' xa más chi na nuya'
rbixic ja rtzobal Dios, bien claro nuch'ob
chiquewach ja winak chi ja Jesús arja' ja
Cristo ja cha'on rmal ja Dios. Ja c'a raj Israel
ja rec'o tri' pa Damasco eje'e' sach quina'oj
rmal como maquecowini nquech'a' tre ja
Saulo ja nbij.

****

23 C'o chic tiempo turkaji ja Saulo pa
Damasco ja tok ja raj Israel eje'e' chomtaj
cumal chi nquicamsaj. 24 Pro ja Saulo xekaj
rbixic ruq'uin nak ja quich'obon trij. Eje'e'
chi pa k'ij chi chak'a' ni ncaybej wi' ja
Saulo chi' tak puerta ja bar natel wi' chipan
ja tinamit como ncajo' nquicamsaj. 25 Pro
ja kach'alal eje'e' c'o jun nimlaj chacach
quicanoj, queya' ja Saulo chipan in chak'a'
quikajsaj trij ja tabia ja rsutin ri' trij ja
tinamit. Queri' xuban totaji ja Saulo.

****

26 C'ac'ari' be pa Jerusalén. Ja tok xekaji
rajo' ta q'ueje' ta cuq'uin ja kach'alal pro
eje'e' xa nquixbej qui' chwach canojel como
matiquinimaj chi arja' yukul chic ruc'u'x
ruq'uin ja Jesucristo. 27 Pro ja Bernabé
arja' c'amo'el rxin, xercojo' chiquewach ja
rapóstol. Xumaj rcholic chiquewach nak
xuban ja Saulo tokori' tok xutz'at ja kajaw
Jesucristo pa bey in tok k'ilox rmal. In
xuchol chiquewach chakaja' chi ja Saulo ma
xbej ta ri' xuya' rbixic ja rtzobal ja Jesús
chiquewach ja winak ja rec'o pa Damasco.
28 C'ac'ari' ja Saulo c'ul cumal ja kach'alal in
xoc cachbil pa Jerusalén. 29 Arja' matixbej ri'
nuya' rbixic ja rtzobal ja kajaw Jesús. Ja tok
xuya' rbixic chique ja raj Israel ja netzijon
pa griego eje'e' xa nquech'a' tre ja nbij in
quemaj rcanoxic rij rwach nak nqueban tre
chi rcamsaxic. 30 Ja c'a kach'alal tok xurkaj
rbixic cuq'uin chi najo'xi ncamsaxi ja Saulo
eje'e' quec'amel pa Cesarea. Ja tok xe'ekaji
pa Cesarea quetakel chic pa Tarso.
31 Ja c'a riglesia eje'e' mchita pokon ban
chique tanto chique ja rec'o chipan ja
departamento Judea in chique ja rec'o
chipan ja departamento Galilea in chique
chakaja' ja rec'o chipan ja departamento
Samaria. Xeq'uiy más chipan ja rtzobal
Dios. Nquixbej qui' chwach ja kajaw Dios.
Ja rEspíritu Santo arja' to'o quixin in xebe
más pa nim rmal.

****

32 Ja c'a Pedro arja' ni c'o wi' viaje nuban
chi quik'iloxic ja kach'alal. Xuban jutij
be cuq'uin ja kach'alal ja rec'o chipan ja
tinamit Lida. 33 Ja tok xekaji tri' c'o wi'

jun achi xuwil Eneas rubi'. Ja c'a rEneas
arja' tuban waxaki' juna' tiq'ueje' chwach
rwarbal como siquirnak. 34 Ja c'a Pedro xbij
tre: —Eneas, camic ja Jesucristo natrtzur-
saj. Catyictaji, tachomij ja rawarbal, ne' tre.
In queri' xuban ja rEneas yictaji. 35 Canojel
ja winak ja rec'o pa Lida e cachbil chakaja' ja
rec'o pa Sarón eje'e' quetz'at ja rEneas chi
tzuri. Rmalc'ari' ja tok queq'uex quina'oj in
yuke' quec'u'x ruq'uin ja kajaw Jesucristo.

****

36 C'o c'a jun kach'alal ixok chipan ja tina-
mit Jope, Tabita rubi'. Ja chipan ja tzobal
griego, Dorcas rubi'. Ja c'a Dorcas arja' ni
c'o wi' ja rutzil rbanon, ni c'o wi' nuya'
chique ja winak ja c'o rjawaxic chique. 37 Ja
Pedro c'a c'o na chipan ja tinamit Lida ja
tok chaka jalal xoc ryobil ja Dorcas in cami.
Quijosk'ij ja rcuerpo. Ja tok josk'taj cumal
queya' pa jun cuarto ja c'o pa ca'i' piso. 38 Ja
tinamit Lida xa ma nim ta rcojol ruq'uin
ja tinamit Jope. Ja c'a kach'alal ja rec'o
pa Jope como cotak chi pa Lida c'o wi' ja
Pedro ec'o ca'i' achi'i' xequetakel ruq'uin
chi nequisiq'uij. Ja c'a tok xe'ekaj ruq'uin
ja Pedro quewa' quibij tre ri': —Camic
natsiq'uix pa Jope pro chanim, xeche' tre.
39 Yictaji ja Pedro in be chiquij. Ja c'a tok
xekaji c'amarel chipan ja cuarto ja bar c'o
wi' ja camnak. Ec'o c'a jule' ixoki' tri'
e malcani', eje'e' quimajon ok'ej, quemaj
rc'utic chwach ja Pedro nojel ja tziak ja
rbanon can ja Dorcas. 40 Ja c'a Pedro arja'
xerlasajel canojel ja rec'o chipan ja cuarto.
Ja tok xelastajel rmal xuque'e in xuban jun
oración. C'ac'ari' be ruq'uin ja camnak in
quewa' xbij ri': —Tabita, catyictaji, ne' tre.
Ja c'a Dorcas arja' xujak rwach in tok xutz'at
ja Pedro tz'abe' nojoj. 41 Ja c'a Pedro xuchap
chi ruk'a' in xuyic. C'ac'ari' xersiq'uij ja
malca'n tak ixoki' e cachbil ja jule' chic
kach'alal in xuc'ut ja Dorcas chiquewach
pro c'astajnak chic. 42 Xel rbixic ja bantaji
nojel nat nakaj chipan ja tinamit Jope in
e q'uiy ja winak yuke' quec'u'x ruq'uin ja
kajaw Jesucristo rmal. 43 Ja c'a Pedro arja'
q'ueje' chi na jun tiempo pa Jope. C'o
jun achi tzacol tz'um Simón rubi', ruq'uin
q'ueje' wi'.

10

1 C'o c'a jun achi chipan ja tinamit Ce-
sarea, Cornelio rubi', arja' capitán quixin
jun moc soldado bina'an chique e aj Italia.
2 Ja c'a Cornelio congana nuban respetar
ja Dios, arja' e rachbil canojel ja rec'o pa
rochoch ni nquixbej wi' qui' chwach ja Dios.
Ni c'o wi' ayuda nuya' chique ja winak in
xajutij rmajon rbanic ja roración chakaja'.
3 Xuban c'a jutij ja Cornelio a las tres la xin
takak'ij c'oli ja xutz'at cani' pan achic' pro
bien claro xutz'at, c'o jun ángel xin Dios
xurkaj ruq'uin:

—Cornelio, ne'xi rmal ja ángel. 4 Ja c'a
Cornelio kas xtz'elwachij ja ángel, congana
nxbej ri' in xbij tre:

—Wajaw ¿nak nawajo' chwe? ne' tre. Ja
c'a ángel quewa' xbij chic tre ri':

—Ja Dios arja' bien rotak nojel ja ro-
ración abanon, bien rotak nojel ja rayuda ja
raya'on chique ja winak, jari' ni matimes-
taj wi'. 5 Camic que'ataka'el jule' achi'i'
chipan ja tinamit Jope chi nequisiq'uij ja
rachi rbina'an Simón ja c'o chic jun rubi'
Pedro. 6 Ruq'uin jun achi tzacol tz'um c'o
wi', Simón rubi' arja' chakaja'. Chi' mar c'o
wi' rochoch. Ja Pedro tok xturkaj awq'uin
arja' nbin chawe nak c'o rjawaxic chawe chi
naban, ne' tre ja Cornelio.

7 Be ja ángel. Ja c'a Cornelio ec'o ca'i'
ajsamajela' xersiq'uij cachbil jun soldado.
Ja soldado arja' jun chique ja nij ec'o wi'
ruq'uin ja Cornelio chi rto'ic in congana
nuban respetar ja Dios. 8 Ja c'a Cornelio tok
xe'urkaj ruq'uin xuchol chiquewach nojel
ja bix tre rmal ja ángel. C'ac'ari' xerutakel
chipan ja tinamit Jope.

9 Ja c'a chi rcab k'ij pa tak nc'ajk'ij quima-
jon binem, xajalal maja'n que'ekaj chipan
ja tinamit. Jari' misma hora jote'e ja Pe-
dro parwi' ja terraza rxin ja jay ja bar c'o
wi' chi nerbana' jun oración. 10 In majtaj
rmal rk'ak'anil rupan. Kas c'a majtajnak
rchomarsaxic ja ralmuerzo ja tok c'oli ja
xutz'at cani' pan achic'. 11 Quewa' ja xutz'at
ri', jaktaji ja caj in c'oli ja xutz'at cani' jun
nimlaj manta ntajini nkajto chicaj, ruyon
jequeli in jotol chicaj ja quiji' rutza'm.
12 Ec'o jule' chicop chipan ja manta pro nojel
quewach ja chicop. Ec'oli ja cajcaj cakan,
ec'oli ja nquichararaj qui', ec'oli chakaja' ja
nerupup chicaj. 13 Ja c'a Pedro tok xerutz'at
ja chicop c'o jun kulaj xc'axaj, quewa' nbij
ri':

—Pedro, catyictaji, que'acamsaj ja chicop
in que'ati'a', ne'e ja kulaj tre.
14 —Wajaw, mta moda xquenuti' ta ja jule'
chicop le' como anin majutij enti'on ta ja
chicop ja xajan nekati' ja rok aj Israel como
cani' nbij ja ley xin Dios, ne'e ja Pedro.
15 Tzijon chic jutij ja kulaj:

—Pro jari' Dios rchomin chic, ma xajan
chi ta. Ja wi ma xajan chi ta chwa Dios
ma tabij chi ta atat tre chi xajan, ne' tre ja
Pedro.
16 Oxi' mul bix queri' tre ja Pedro c'ac'ari'
jote'e ja manta chicaj. 17 —¿Nak tibij c'awa'
ja c'a xintz'at ri'? ne' kaj ja Pedro pa ranma.
Ja c'a rachi'i' ja retakonel rmal ja Cornelio
eje'e' quimajon rc'axaxic chi tak jay bar
c'o wi' rochoch ja Simón. Ja Pedro arja'
kas rmajon ch'oboj ja tok xe'ekaji ja rachi'i'
chi'jay: 18 —¿La wawe' c'o wi' jun achi Simón
rubi' ja c'o chic jun rubi' Pedro? xeche'oc
ja chi'jay. 19 Ja c'a Pedro arja' c'a rmajon na
rch'obic ja xutz'at ja tok c'oli bix tre rmal ja
rEspíritu Santo quewari':

—Ec'ol oxi' achi'i' natquicanoj. 20 Camic
catkaj cuq'uin, que'awachbilajel pro ma
taxbej ta awi' como anin intakyonpi quixin.
Queri' bix tre. 21 Ja c'a Pedro arja' kajto
cuq'uin ja rachi'i':

—Anin in Pedro ja ninecanoj. ¿Nak
newajo' chwe? ne' chique.
22 —Ajoj oktakonto awq'uin rmal jun
capitán Cornelio rubi'. Arja' congana utzlaj
achi in nxbej ri' chwach ja Dios. Congana
utz ntz'a̱t cumal ja rawach tak aj Israel pro
ni canojelal. C'o c'a jun ángel xin Dios
xbij tre chi nutak asiq'uixic utzc'a chi natbe
ruq'uin utzc'a chi nc'axaj nak ja xtabij tre.
Rmalc'ari' ja tok okpenak awq'uin camic,
xeche' tre. 23 Ja c'a Pedro xerucoj pa jay in
tri' xewar kaj wi'.

Ja c'a chi rcab k'ij be ja Pedro chiquij in
ec'o chic jule' kach'alal ja raj Jope xecachbi-
lajel.
24 Ja c'a chi rox k'ij xe'ekaji pa Cesarea. Ja
c'a Cornelio erayben in ec'o jule' rch'alal
erbanon invitar e cachbil ja utzlaj tak
ramigo. Quimolon qui' chi raybexic ja
Pedro. 25 Ja Cornelio tok xe'ekaji ja Pedro chi
rochoch arja' xelto pa jay chi ne'urc'ulu'el.
Ja tok xekaj cuq'uin xuque' chwach ja Pedro
in xumaj rya'ic ruk'ij. 26 Pro ja Pedro xuyic
in quewa' xbij tre ri': —Catyictaji, ma catx-
uque' ta chinwach como anin xa in winak,
xa ok junan awq'uin, ne' tre ja Cornelio.
27 Kas quimajon tzij ruq'uin ja Cornelio ja
tok xe'oc pa jay in e q'uiy ja winak xerutz'at
ja quimolon qui' chipan ja jay. 28 Xumaj tzij
cuq'uin, quewa' xbij chique ri':

—Ixix ewotak chi ja kareligión ajoj ja rok
aj Israel nuc'ut chikawach chi xajan nokoc
ewachbil ja ma ix aj Israel ta owi nokoc
pa tak ewochoch. Pro ja Dios arja' xuc'ut
chinwach chi ma yatal chi ta chwe xtinbij
chi ta tre jun winak chi xajan nwachbilaj
xa nak ta chi winakil. 29 Rmalc'ari' anin tok
tak nsiq'uixic ni majun xinbij ta chique ja
xec'amo wxin pro xinpeti chanim. Camic
tebij chwe nak tre tok xinesiq'uij, ne'e ja
Pedro chique. 30 Ja c'a Cornelio xbij tre ja
Pedro:

—Camic xuban quiji' k'ij quitakawa' hora
ri' inc'o pa jay nmajon rbanic ja rayuno
in chakaja' nmajon rbanic ja roración ja
xin a las tres xin takak'ij. Chaka jalal
tok c'o jun achi winakar chinwach, c'o jun
tziak rcojon congana ruch'a'. 31 Xumaj tzij
wq'uin, quewa' xbij chwe ri': —Cornelio, ja
Dios arja' rc'axan ja roración abanon in ma
rmestan ta nojel ja rayuda ja raya'on chique
ja winak. 32 Camic que'ataka'el jule' achi'i'
chipan ja tinamit Jope chi nequisiq'uij ja
rachi Simón rubi' ja c'o chic jun rubi' Pedro.
Ruq'uin jun achi tzacol tz'um c'o wi' Simón
rubi' chakaja'. Chi' mar c'o wi' rochoch.
Ja Pedro tok xturkaj awq'uin arja' ntzijon
awq'uin. Queri' xbij chwe. 33 In queri' xin-
ban, xintakla'el asiq'uixic chanim in mal-
tiox chawe ja xatpeti. Ja camic kamolon
ki' wawe' chwach ja Dios kanojel utzc'a chi
nkac'axaj ja nabij chake ja binto chawe rmal
ja Dios, ne'e ja Cornelio tre.

****

34 Ja c'a Pedro arja' xumaj tzij, quewa' xbij
ri':

—Camic bien nch'obtaj mwal chi ja Dios
ma jun ta itzel nutz'at in ma jun ta utz
nutz'at. 35 Pro ja nuban, wi nkaxbej ki'
chwach, wi ti rubey nkaban chwach jari'
nokruc'ul xa nak ta chi tinamital okc'o wi'.
36 Xutakto ja Jesucristo ja kajaw kanojelal
ja rok winak, kuq'uin ajoj xutakto wi' ja
rok aj Israel chi xurya'a' rbixic ja utzlaj tzij
chake ja rc'amonto quicotemal. 37 Ixix bien

ewotak ja utzlaj tzij chi xel rbixic nojel nat
nakaj chipan ja departamento Judea, maj-
tajto rbixic chipan ja departamento Galilea
tokori' tok Juan Bautista rbin chic chique ja
winak chi rjawaxic neban bautizar. 38 Bien
ewotak nak xuban ja Jesús ja raj Nazaret
chi Dios cha'o rxin, xutakto ja rEspíritu
Santo ruq'uin in congana poder xuya' tre.
Bien ewotak chi be nat nakaj ja Jesús
cuq'uin ja winak, solo utzil nuban chique
in nertzursaj ja quitijon pokon pa ruk'a'
ja diablo. Queri' xuban como ja Dios c'o
ruq'uin. 39 Ajoj ja rok apóstol katz'aton nojel
ja xuban ja Jesús chipan ja tinamit Jerusalén
in chipan ja jule' chic tinamit kaxin ja rok aj
Israel in camic kamajon rbixic. Ja Jesús arja'
camsax chwach cruz 40 pro ja c'a chi rox k'ij
ja Dios xuyic chipan ja camíc in xuya' tre chi
xuc'ut ri' chikawach. 41 Ma chiquewach ta
canojel ja xuc'ut wi' ri' pro chikawach ajoj
ja rokcha'on rmal ja Dios utzc'a chi nkaya'
rbixic ja rc'astajic como ajoj tok c'astajnak
chic chiquicojol camnaki' xokwa' chi na
ruq'uin. 42 C'ac'ari' xokrutakel cuq'uin ja
winak utzc'a chi nkaya' rbixic ja utzlaj tzij
chique utzc'a chi nkabij chique chakaja' chi
ja Dios arja' cojyon rxin como K'etol Tzij
pa quewi' canojelal ja winak chi ec'asli chi
e camnaki'. 43 Canojel ja rojer tak profeta
quewa' quitz'iban can tre ri': —Xa nak ta
nyuke' quec'u'x ruq'uin jari' necuytaji, pa
rubi' arja' ncuytaji ja quil quemac, queri'
quitz'iban can, ne'e ja Pedro chique.

****

44 C'a rmajon na tzij ja Pedro ja tok chaka
jalal kajto ja rEspíritu Santo cuq'uin cano-
jel ja quimajon rc'axaxic ja nbij. 45 Ja c'a
kach'alal ja raj Israel ja rerachbilanto ja Pe-
dro eje'e' congana c'asc'o'i quetz'at ja ban-
taji como ja rEspíritu Santo kajto cuq'uin
ja ma e aj Israel ta chakaja'. 46 Como ja
ma e aj Israel ta eje'e' quimajon tzij chipan
jule' chic tzobal ja ma cotakin ta, quimajon
rya'ic ruk'ij ja Dios. 47 Ja c'a Pedro quewa'
xbij chique ja rachbil ri': —Camic ni utz
wi' neban bautizar jawa' winak ri' como
kajnakpi chic ja rEspíritu Santo cuq'uin ja
cani' kajto kuq'uin ajoj nabey, ne' chique.
48 C'ac'ari' xbij chique ja Cornelio: —Camic
quixban bautizar pa rubi' ja Jesucristo,
ne' chique. Ja c'a tok xebantaj bautizar
quic'utuj jun utzil tre ja Pedro chi nq'ueje'
jun ca'i' k'ij cuq'uin.

11

1 Ja c'a rapóstol e cachbil ja jule' chic
kach'alal ja rec'o chipan ja departamento
Judea eje'e' xekaj rbixic cuq'uin chi ja ma e
aj Israel ta quinimaj ja rtzobal Dios. 2 Meloji
ja Pedro pa Jerusalén. Ja tok xekaji ec'oli ja
raj Israel quemaj rch'a'ic tre ja xuban, eje'e'
ri' ja nebini chi rjawaxic neban circuncidar
ja kach'alal ja ma e aj Israel ta, 3 quewa'
quibij tre ri':

—¿Nak c'a tre ja tok xatbe pa cochoch
jule' winak ja ma e aj Israel ta, nak tre tok
xatwa' cuq'uin? xeche' tre. 4 Ja c'a Pedro
arja' xumaj rcholic chiquewach nak rbanic
nojel ja bantaji, quewa' xbij chique ri':

5 —Anin inc'o chipan ja tinamit Jope, kas
nmajon rbanic jun oración ja tok c'oli ja
xintz'at cani' pan achic', c'oli ja xintz'at
cani' jun nimlaj manta ntajini nkajto chi-
caj, ruyon jequeli in jotol chicaj ja quiji'
rutza'm. 6 Kas nmajon rtz'elwachixic ja
manta ja tok ec'o jule' chicop xenutz'at
chipan pro q'uiy quewach ja chicop. Ec'oli
ja cajcaj cakan, ec'oli ja neti'oni, ec'oli
ja nquichararaj qui' in ec'oli chakaja' ja
nerupup chicaj. 7 C'ac'ari' c'o jun ku-
laj xinc'waxaj, quewa' xbij chwe ri': —
Pedro, catyictaji, que'acamsaj ja chicop in
que'ati'a', ne' chwe. 8 Pro anin xinbij tre:
—Wajaw, mta moda xquenuti' ta ja jule'
chicop le' como anin majutij enti'on ta ja
chicop ja xajan nekati' ja rok aj Israel como
cani' nbij ja ley xin Dios, queri' xinbij tre.
9 Pro tzijon chic jutij ja kulaj: —Pro jari'
Dios rchomin chic, ma xajan chi ta. Ja wi
ma xajan chi ta chwa Dios ma tabij chi ta
atat tre chi xajan, ne' chwe. 10 Oxi' mul
bix queri' chwe c'ac'ari' jote'e ja manta
chicaj. 11 Jari' misma hora ec'ol oxi' achi'i'
ja xe'ekaji ja bar inc'o wi', etakonel chi
ncanoxic, e'elnakel pa Cesarea. 12 C'ac'ari'
ja rEspíritu Santo arja' xbij chwe: —Camic
que'awachbilajel ja rachi'i' pro ma taxbej
ta awi', ne' chwe. Queri' xinban xinbe
e wachbil chakaja' ja waki' kach'alal ja
ne'etz'at wawe' ri'. Ja c'a tok xokekaji xokoc
pa rochoch jun achi Cornelio rubi'. 13 Ja
c'a Cornelio arja' xumaj rcholic chikawach
nak ja rtz'aton como c'o jun ángel xutz'at

pa'l pa rochoch, quewa' bix tre rmal ja
ángel ri': —Camic que'ataka'el jule' achi'i'
chipan ja tinamit Jope chi nequisiq'uij ja
rachi Simón rubi' ja c'o chic jun rubi' Pe-
dro, 14 arja' c'o jun utzlaj tzij nbij chawe in
nawil ja totajem xin Dios rmal e awachbil
ja rec'o pan awochoch, ne'xi ja Cornelio
cha, rmal ja ángel. 15 Ja c'a tok xinmaj
rbixic ja utzlaj tzij chique chaka jalal tok
kajto ja rEspíritu Santo cuq'uin ja cani'
kajto kuq'uin ajoj nabey. 16 C'ac'ari' xurkaj
chwe ja rbin can chake ja kajaw Jesucristo
quewari': —Ja Juan Bautista ya' xucoj ja
tok xeruban bautizar ja winak, ja c'a rixix
ntakto na ja rEspíritu Santo ewq'uin in jari'
nixbanbex bautizar, ne' chake. 17 Como
ja Dios xutakto ja rEspíritu Santo cuq'uin
eje'e' ja cani' xuban ajoj chake ja tok yuke'
kac'u'x ruq'uin ja kajaw Jesucristo ¿nak c'a
inocnak wi' anin nech'ob ixix ja xtinch'a'
ta ja nuban ja Dios? Queri' xbij ja Pedro
chique.
18 Ja c'a tok bix queri' chique mchita
quibij tre ja Pedro. Quemaj rya'ic ruk'ij
ja Dios, quewa' quibij ri': —Ni katzij wi'
chi ja ma e aj Israel ta yatajnak chique
eje'e' chakaja' rmal ja Dios chi nqueq'uex
quina'oj in nqueya' can ja ritzelal in
nquewil ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic
trij, xeche'e.

****

19 Ja tok camsaxi ja rEsteban majtaj chic
rbanic pokon chique ja jule' chic kach'alal.
Rmalc'ari' ja tok ec'oli chique xechictaji,
xebe nat, jule' xebe pa Fenicia, jule' chic
xebe pa Chipre in jule' chic xebe pan Antio-
quía. Ja tok xe'ekaji quemaj rbixic ja utzlaj
tzij xin Jesucristo pro xa queyon chique ja
cach tak aj Israel quibij wi'. 20 Pro ec'o jule'
chique, nic'aj e aj Chipre in nic'aj chic e
aj Cirene, eje'e' tok xe'ekaj pan Antioquía
quemaj tzij cuq'uin ja ma e aj Israel ta in
queya' rbixic ja kajaw Jesucristo chique.
21 Ja poder rxin ja kajaw Dios c'o cuq'uin in
e q'uiy ja winak yuke' chic quec'u'x ruq'uin
ja kajaw Jesucristo in queya' can ja rojer tak
costumbre ja quiniman.
22 Ja c'a riglesia ja rec'o pa Jerusalén xekaj
rbixic cuq'uin ja bantaji in quetakel ja Bern-
abé pan Antioquía. 23 Ja c'a Bernabé tok
xekaj pan Antioquía xutz'at chi congana
samajnak ja rutzil xin Dios pa tak canma
ja winak, congana quicot rmal in quewa'
xbij chique ri': —Cow quixpe'i, maxta teya'
can ja yukulbal ec'u'x ruq'uin ja kajaw Je-
sucristo. 24 Queri' xbij ja Bernabé como
arja' utzlaj achi, nojnak ja rEspíritu Santo
pa ranma, congana yukul ruc'u'x ruq'uin ja
Jesucristo in e q'uiy ja winak yuke' quec'u'x
ruq'uin ja Kajaw rmal.

25 C'ac'ari' be ja Bernabé pa Tarso chi
rcanoxic ja Saulo. 26 Ja tok xuwil xuc'amto
pan Antioquía. Jun juna' xeq'ueje' tri'
cuq'uin ja riglesia, e q'uiy ja winak xequiti-
joj tre ja rtzobal Dios. Tri' pan Antioquía
kas winakar wi' jun bi'aj ja bina'ax chique
ja kach'alal, e cristiano bina'ax chique.

27 Jari' tiempo ec'o jule' profeta xe'elel pa
Jerusalén xebe pan Antioquía. 28 Ja c'a tok
xe'ekaji c'o jun chique Agabo rubi', arja'
pe'i chiquewach ja kach'alal in xbij chique
ja bin tre rmal ja rEspíritu Santo, quewa'
xbij chique ri': —C'o jun nimlaj wa'al pe-
nak chwach ja rwach'ulew, ne' chique. In
queri' xuban c'o jun nimlaj wa'al peti pa
rtiempo ja Claudio ja nimlaj rey xin Roma.
29 Ja c'a kach'alal ja rec'o pan Antioquía
eje'e' quech'ob chi nquetakel jun ayuda
chique ja kach'alal ja rec'o pa Judea: —
Nkaya' jani' nokcowini nkaya' chikajujunal,
xeche'e. 30 In queri' queban, quetakel ja
Bernabé rachbil Saulo chi eje'e' nequijacha'
ja rayuda pa quek'a' ja ranciano ja repa'l
chiquij ja kach'alal ja rec'o pa Judea.

12

1 Chipan ari' tiempo ja rey Herodes ec'o
jule' chique ja riglesia xumaj rbanic pokon
chique. 2 Xutak rcamsaxic ja Jacobo tza'n
espada, jari' Jacobo rnimal ja Juan. 3 Ja
tok xutz'at chi nequicoti ja raj Israel rmal
ja xuban tre ja Jacobo c'ac'ari' xutak chic
rchapic ja Pedro tokori' tok majtajnak
rbanic ja nmak'ij pascua ja tok c'oli ja
caxlanway ntiji ja mta levadura ruq'uin. 4 Ja
tok chaptaji ja Pedro xucoj pa che', ec'o
quiji' moc soldado xujach pa quek'a' chi
nquichajij, e cajcaj soldado ec'o chipan ja
jujun moc. Ja nuch'ob ja Herodes noc'o
na ja nmak'ij pascua nabey c'ac'ari' xti-
lasajto ja Pedro pa che' in nuk'et tzij trij
chiquewach ja winak. 5 Queri' xuban ja

Pedro, bien chajin pa che' cumal ja sol-
dado pro ja riglesia eje'e' chijutij quimajon
rbanic oración pa rcuenta.

****

6 Ja tok xa jun k'ij chic nrajo' chi nk'ẹt
tzij trij rmal ja Herodes c'o jun ángel rxin ja
kajaw Dios takto chi rto'ic. Warnak ja Pedro
chak'a', ec'o ca'i' soldado pa tak rxquin,
bien ximon chi ca'i' cadena. Ec'o chic jule'
soldado chakaja' eje'e' quimajon rchajixic
ruchi' ja che'. 7 Chaka c'a jalal ja tok xekaji
ja ángel ruq'uin ja Pedro, ni sakari pa che'
rmal. Ja c'a ángel arja' xuchapoc pa rupox
ja Pedro chi rc'asic in quewa' xbij tre ri': —
Catyictaji pro ni chanim ri', ne' tre. Chaka
jalal tok tzakel ja cadena chi ruk'a' ja Pedro.
8 In tzijon chic jutij ja ángel: —Tachomarsaj
awi', tacojo' axajab, ne' chic tre. In queri'
xuban ja Pedro ja cani' bix tre. —Camic
tacojo' achaqueta in cattre' chwij, ne' chic
jutij ja ángel tre ja Pedro.

9 Ja c'a Pedro arja' tre'to trij ja ángel pro
matich'obtaj rmal ja wi katzij owi mani chi
lasaxto. Ja nuch'ob arja' xa cani' jun achic'
ja ntajini nuban. 10 Xek'ax chwach ca'i'
lugar ja bar ec'o wi' soldado e chajinela'.
C'ac'ari' xe'ekaji ja bar c'o wi' ruchi' ja che'
ja ch'ich' ocnak ja c'o chi' bey. Ruyon jaktaj
chiquewach in xe'elto. Ja c'a ángel tok
queq'uis jun rmej bey chaka jalal tok xuya'
can ja Pedro. 11 Ja c'a Pedro tok ch'obtaj
rmal quewa' xbij kaj pa ranma ri': —Camic
wotak chi ja kajaw Dios c'o jun ángel rxin
ja rtakonto chi nto'ic pa ruk'a' ja Herodes,
ja wach tak aj Israel matiya' chic quigana
como eje'e' xa ncamic cayben, ne'e.

12 Ja tok ch'obtaj rmal nojelal c'ac'ari'
be chi rochoch ja María. Jari' María arja'
rute' ja Juan ja c'o chic jun rubi' Marcos
ne'xi. E q'uiy ja kach'alal quimolon qui' pa
rochoch ja María, quimajon rbanic oración.
13 Ja c'a Pedro tok xekaji xc'onc'o'oc ruchi'
ja portón. C'o c'a jun xtan Rode rubi',
arja' xelto chi rtz'atic nak ja nc'onc'oni.
14 Ja tok xc'axaj chi rukul Pedro ja ntzijoni
congana quicoti, sach rna'oj rmal in ma
xujak ta ja ruchi' portón chwach. Ja xuban,
c'amc'ol ranim meloj pa jay in xbij chique
ja kach'alal chi c'oli ja Pedro pa'l chuchi' ja
portón. 15 Pro ma xquinimaj ta ja bix chique
rmal ja Rode:

—Xa atch'ujarnak, xeche' tre.

—Mni, ni katzij wi' chi arja', ne' chique.

—Ma arja' ta ari', xa ángel ari' ja nchajin
rxin, xeche' chic tre.

16 Pro ja Pedro arja' xajutij rmajon
rc'onc'oxic ja portón. Ja c'a tok quejak
chwach quetz'at chi Pedro in congana
c'asc'o'i quetz'at. 17 Ja c'a Pedro xuban
ruk'a' chiquewach chi nquicajba' tzij.
Xumaj rcholic chiquewach nak xuban ja
kajaw Dios chi rlasaxic pa che'. C'ac'ari'
xbij chique: —Ja c'a xinbij chewe ri' tebij
chic ixix tre ja Jacobo in chique chakaja'
ja jule' chic kach'alal, ne' chique. C'ac'ari'
xelel cuq'uin, be cha jun lugar chic.

18 Ja c'a tok sakar kaj congana sach
quina'oj ja soldado como ma cotak ta ba la
xoc wi' ja Pedro. 19 Ja c'a Herodes arja' xutak
rcanoxic pro ni ma xuwil ta wi'. C'ac'ari'
xuc'ot quechi' ja soldado ja xechajin rxin
ja Pedro pa che' pro como maquecowini
nquibij nak la bantaji chewi' tok xuya'
jun orden chi necamsaxi. C'ac'ari' xelel
ja Herodes chipan ja departamento Judea
in be chic chipan ja tinamit Cesarea, tri'
xeq'ueje' chi wi'.

****

20 Chipan ari' tiempo penak ryewal ja
Herodes chiquij ja winak ja rec'o chipan
ja ca'i' nación Tiro in Sidón. Eje'e' ri'
winak pan Israel nquelok' wi' ja nc'atzin
chique chi nquetij pro ja Herodes matic'ayij
chic chique. Pro eje'e' xa jun quech'ob
xebe ruq'uin ja Herodes chi nquichomij
qui' ruq'uin. Ja c'a tok xe'ekaji c'o jun
achi Blasto rubi', arja' oficial chipan ja
gobierno rxin ja Herodes, queya' pwok tre
utzc'a chi ntzijon pa quicuenta chwach ja
rey Herodes. 21 Ja c'a Herodes c'o jun k'ij
xparti'ij ja xtitzijon wi' cuq'uin. Ja tok
xerila' ja k'ij ja Herodes arja' c'o buen tak
tziak xucoj ja xin rey, tz'abe' chipan ja
trono in xumaj tzij cuq'uin. 22 Ja c'a winak
tok quic'axaj ja nbij quemaj rakic quechi',
quewa' quibij ri': —Jala' ja nkac'axaj le'
rukul jun dios, ma rukul ta jun achi, queri'
quibij. 23 Chaka jalal tok pi jun ángel rxin ja
kajaw Dios, xucoj jun yobil tre ja Herodes
como ja Herodes arja' xuya' lugar chique ja
winak chi nqueya' ruk'ij, ma ruk'ij ta ja Dios
xuya'. Ja c'a yobil xoc tre ja Herodes quewa'
rbanic ri', ec'o jule' jut xetijo rxin in cam
cumal ja jut.

24 Pro ja c'a rtzobal Dios jari' más chi na
xel rbixic, más chi na e q'uiy ja winak ja
xeniman rxin.
25 Ja c'a Bernabé rachbil Saulo ja tok jach-
taj can ja rayuda cumal xe'elel pa Jerusalén,
xebe chic pan Antioquía in quec'amel ja
Juan ja c'o chic jun rubi' nbixi Marcos.

13

1 Ja chipan ja riglesia ja c'o pan Antioquía
ec'o jule' profeta in maestro. Quewa' quebi'
ri', Bernabé, Simón ja c'o chic jun rubi'
nbixi Niger, Lucio ja raj Cirene, Manaén
ja re jun aq'uiyic ruq'uin ja Herodes ja
gobernador xin Galilea, in Saulo. 2 Queban
c'a jutij quimolon qui' chi rya'ic ruk'ij ja
Dios, quimajon rbanic ja rayuno ja tok c'oli
bix chique rmal ja rEspíritu Santo quewari':
—Anin encha'on ja Bernabé in Saulo chi
rbanic jun samaj. Camic que'eparti'ij chi
nequibana' ja samaj, queri' bix chique.
3 C'ac'ari' quemaj rbanic jun oración. Ja
c'a tok tzuri ja roración in tok tzuri ja
rayuno cumal queya' quek'a' pa quewi' ja
Bernabé in Saulo chi nequiparti'ij. C'ac'ari'
xequetakel chi rbanic ja samaj.

****

4-5 Queri' queban ja Bernabé in Saulo, xe-
takel rmal ja rEspíritu Santo, xebe, xe'ekaj
chipan ja tinamit Seleucia, cachbilanel ja
Juan ja c'o chic jun rubi' Marcos. Ja
c'a Juan arja' neruto' chipan ja samaj.
C'ac'ari' xe'oquel chipan jun lancha, xebe
chic chipan jun lugar Chipre rubi', c'o pa
mar. Xe'ekaj chipan ja tinamit Salamina
ja c'o pa rcuenta Chipre. Tri' c'a quemaj
wi' rbixic ja rtzobal Dios pa tak jay xin
molbal ri'il ja bar nquemol wi' qui' ja raj
Israel. 6 Xebe nat nakaj chipan ja lugar
Chipre. Ja tok xe'ekaj chipan ja tinamit
Pafos tri' c'o wi' jun achi quewil aj Israel,
Barjesús rubi'. Ja c'a Barjesús arja' aj'itz.
Arja' nbij chi profeta ocnak wi' pro xa banol
engaño. 7 Nsamaj pa rcuenta ja gobernador
xin Chipre. Ja c'a gobernador arja' jun achi
congana rna'oj, Sergio Paulo rubi'. Xutak
quisiq'uixic ja Bernabé in Saulo como c'o
rgana nc'axaj ja rtzobal Dios. 8 Ja Barjesús
arja' c'o chic jun rubi' nbix tre, Elimas ne'xi.
Elimas tibij tzij aj'itz. Ja c'a xuban ja raj'itz,
ja tok xe'ekaji ja Bernabé in Saulo arja'
xuch'a' chique ja tijonem ja nqueya' utzc'a
ja gobernador matiyuke' ruc'u'x ruq'uin ja
Jesucristo. 9 Ja Saulo arja' c'o chic jun rubi'
nbix tre, Pablo ne'xi. Ja c'a Pablo nojnak ja
rEspíritu Santo pa ranma, kas xtz'elwachij
ja raj'itz 10 in quewa' xbij tre ri': —Atat
xa at banol engaño, xa at itzel achi, xa at
ralc'wal diablo, ni mta wi' agana ruq'uin ja
rutzil. ¿Nak c'a tre ja tok nach'a' ja rtzobal
Dios? ¿Nak c'a tre ja tok mataya' lugar
chique ja winak chi nquinimaj? 11 Camic
natij na pokon pa ruk'a' ja kajaw Dios como
natmoyiri in c'o jun tiempo matatz'at chic
ja sakil, ne' tre.

Ja c'a raj'itz tok bitaj queri' tre rmal ja
Pablo ni jari' hora moyiri. C'ac'ari' xumaj
rcanoxic jun ja nyukenel rxin chi ruk'a'.
12 Ja c'a gobernador tok xutz'at chi xoc moy
ja raj'itz yuke' ruc'u'x ruq'uin ja Jesucristo
como congana c'asc'o'i xc'axaj ja tijonem
ja nqueya' ja Pablo in Bernabé tre ja kajaw
Dios.

****

13 C'ac'ari' ja Pablo xe'oquel pa lancha,
xe'elel chipan ja tinamit Pafos, xebe chic
chipan ja tinamit Perge ja c'o pa rcuenta
Panfilia. Pro ja Juan Marcos arja' xeruya'
can, melojto ja pa Jerusalén. 14 Ja c'a Pablo
in Bernabé tok xe'elel chipan ja tinamit
Perge xebe chic chipan ja tinamit Antioquía
ja c'o pa rcuenta Pisidia. Ja tok xerila' ja
xula'nbal k'ij xe'oc chipan ja jay xin molbal
ri'il in xetz'abe'e. 15 Majtaj rsiq'uixic ja
rtzobal Dios ja tz'iban can rmal ja Moisés in
cumal ja jule' chic profeta. Ja tok siq'uitaji
ec'o jule' oficial rxin ja jay xin molbal ri'il
eje'e' c'oli quetakel rbixic chique ja Pablo
in Bernabé quewari':

—Kach tak aj Israel, wi c'o jun paxbanem
newajo' nebij chique ja winak nkaya'
tiempo chewe camic, xeche'el chique.
16 Ja c'a Pablo arja' pe'i in xuban ruk'a'
chiquewach ja winak utzc'a chi nquicajba'
tzij in quewa' xbij chique ri':

—Ixix ja rix kach tak aj Israel in ixix
chakaja' ewanojelal ja nexbej ewi' chwach
ja Dios, tec'waxaj ja xtinbij chewe ri'. 17 Ja
Dios kaxin ajoj ja rok aj Israel arja' xerucha'
ja kati't kamama' ojer. Xuya' chique chi
xe'oc jun nimlaj tinamit tokori' ja tok
xeq'ueje' pan Egipto. Pro ma ja ta Egipto
ja kas mero quitinamit in tok q'uiswani

ja Dios arja' congana xucoj rchok'ak' xer-
lasajto pa quek'a' ja raj Egipto. 18 Ja c'a
tok xe'elto ja pan Egipto ca'winak juna'
xeq'ueje' chipan ja lugar ja chakijlaj ulew
in congana itzelal queban tri' pro ja Dios
arja' xucoch' nojelal. 19 Ja c'a tok xe'ekaj
chipan ja rulew rbina'an Canaán ec'o wuku'
tinamit ja rec'o chic chipan pro ja Dios arja'
xercamsaj chi e wuku' in ja rulew jari' xuya'
chique ja kati't kamama' como herencia.
20 Ja k'etbaltzij jari' xuya' pa quek'a' juesa'.
Quiji' ciento juna' in nic'aj xe'uc'ax cumal
ja juesa'. Ja q'uisbal juez jari' ja rojer
profeta Samuel. 21 C'ac'ari' quic'utuj jun
rey tre ja Dios utzc'a ja k'etbaltzij nq'ueje'
chic pa ruk'a' ja rey. In queri' xuban ja
Dios, xuya' chic ja k'etbaltzij pa ruk'a' ja
Saúl rc'ajol Sis. Ja Sis arja' riy rumam can
ja Benjamín. Ja Benjamín arja' jun chique
ja cablajuj rc'ajol Jacob. Ca'winak juna'
q'ueje'e ja Saúl chipan ja k'etbaltzij. 22 Ja
Dios tok xlasaj ja k'etbaltzij pa ruk'a' ja Saúl
xucoj chic pa ruk'a' ja rey David in quewa'
xbij ri': —Anin congana nel nuc'u'x trij ja
David ja rc'ajol Isaí. Arja' nuban na cumplir
ja nvoluntad xa nak ta ja nwajo' tre chi
nuban. Queri' xbij ja Dios, ne'e ja Pablo
chique. In xbij chic chique:

23 —C'o jun riy rumam can ja David, Jesús
rubi'. Ja c'a Jesús arja' takonto rmal ja
Dios chi kato'ic ja rok aj Israel como queri'
tzujun can rmal ja Dios ojer. 24 Ja Jesús
tok maja'n tumaj ja rsamaj majtajnak chic
rchomarsaxic rubey rmal ja Juan Bautista
como ja Juan quewa' nbij chique canojel ja
winak ja raj Israel: —Teq'uexa' ja rena'oj,
teya'a' can ja ritzelal in quixban bautizar,
ne' chique. 25 Ja Juan Bautista tok xajalal
maja'n tuq'uis ja rsamaj quewa' xbij chique
ja winak ri': —Anin ma in Cristo ta ja cani'
nech'ob chwij. Ja Cristo arja' xajalal maja'n
tumaj ja rsamaj in más na nim ruk'ij arja'
chinwach anin, nixtac'a yatal ta chwij chi
xtinquir ta rc'amal ja rxajab, ne' chique.

26 Ixix ja rix kach tak aj Israel ja rix riy
rumam can ja kamama' Abraham in ixix
chakaja' ewanojelal ja nexbej ewi' chwach
ja Dios, camic nbij chewe chi ewxin ixix
ja utzlaj tzij ja kamajon rbixic chewe ja
rc'amonto ja totajem xin Dios. 27 Como ja
winak ja rec'o pa Jerusalén e cachbil ja
k'etol tak tzij ja nebano mandar quixin,
eje'e' ma xch'obtaj ta cumal chi ja Jesús
arja' ja To'onel ja takonto rmal ja Dios nix-
tac'a ch'obtaj ta cumal chakaja' nak rbanic
ja rtzobal Dios ja tz'ibtal can ojer cumal ja
profeta ja nsiq'uix pa tak quixquin pa tak
xula'nbal k'ij. Quic'utuj rcamic ja Jesús in
tri' bantaj wi' cumplir ja tz'ibtal can ojer
cumal ja profeta. 28 Quicanoj ril ja Jesús in
masqui mta ril pro quic'utuj rcamic tre ja
Pilato. 29 Ja Jesús tok bantaj cumplir nojel
ja tz'ibtal can tre c'ac'ari' kajsax chwach
cruz in xemuki. 30 Pro ja Dios arja' xuya'
tre chi c'astaj chiquicojol camnaki'. 31 Ja c'a
tok c'astajnak chic q'uiylaj k'ij q'ueje' chi
na cuq'uin jule' discípulo, eje'e' ri' ja xer-
achbilajel ja tok xe'elel pa Galilea in xebe pa
Jerusalén in camic quimajon rbixic chique
winak nojel ja quitz'aton tre rc'aslemal ja
Jesús.

32 Ja camic c'o jun utzlaj tzij kac'amonto
chewe quewari', ja tzujux can chique ja
kati't kamama' ojer rmal ja Dios 33 jari'
rbanon chic cumplir ja Dios pa katiempo
ajoj ja rok quiy quemam can como arja'
xuyic ja Jesús chipan ja camíc. Cani' tz'ibtal
can chipan ja rtzobal Dios chipan ja rcab
salmo quewa' nbij ja Dios tre ja Cristo ri': —
Atat at Walc'wal, camic xinc'ut chiquewach
ja winak chi at Walc'wal, queri' xbij tre.
34 In c'a c'o na más ja tz'ibtal can chipan ja
rtzobal Dios ja nuc'ut chikawach chi ja Dios
ojer rtzujun can chi nuya' na tre ja Cristo
chi nc'astaji chiquicojol camnaki' utzc'a chi
matak'ayi ja rcuerpo, quewa' nbij ri': —
Anin c'oli ja wutzil nya' na pan ewi' ja cani'
ntzujun tre ja rey David, ne'e ja Dios. 35 In
jun chic ja rtz'iban can ja David tre ja Cristo,
quewa' xbij ja David tre ja Dios ri': —Ja
cuerpo rxin ja Santilaj Awalc'wal wotak chi
mta moda xtaya' ta lugar tre chi xtak'ay
ta, ne'e. 36 Ja c'a David tok xuq'uis ja samaj
ja ya'on tre rmal ja Dios chi nuban bien
kotak chi cami in xak'ayi ja rcuerpo. 37 Pro ja
cuerpo rxin ja Jesús jari' ma xak'ay ta como
ja Dios arja' xuya' tre chi c'astaji chiquicojol
camnaki'. 38 Rmalc'ari' tok nkabij chewe
kach tak aj Israel, bien tewotakij chi ja Jesús
ja kamajon rbixic chewe arja' ncuyuwi ja
kil kamac ja rok winak. 39 Xa nak ta nyuke'
ruc'u'x ruq'uin ja Jesucristo jari' nwasaxel
libre chipan ja ril rumac. Pro ja ley xin
Dios ja tz'ibtal can rmal ja Moisés jari' mta

poder rc'an chi xcatrlasajel ta chipan awil
amac. 40 Rmalc'ari' tok nbij chewe, tebana'
cuenta matzij tikajto chewij ja juicio xin
Dios ja cani' tz'ibtal can cumal ja profeta
ojer, quewa' nbij ja Dios ri': 41 —Ixix ja rix
yok'onela' bien tec'waxaj, congana c'asc'o'i
xtetz'at ja tok xtikaji ja nimlaj juicio chewij.
Como anin c'o jun nimlaj milagro xtin-
ban pan etiempo ixix pro jari' matenimaj
masqui c'o jun xtich'obo chewach. Queri'
rbin can ja Dios, ne'e ja Pablo chique. 42 Ja
c'a tok xe'elto chipan ja jay xin molbal ri'il
quewa' bix chique ja Pablo cumal ja ma e aj
Israel ta ri':

—Xquixpi chic jutz'it kuq'uin wukbix
ja cha jun chic xula'nbal k'ij utzc'a chi
nech'ob chic jutij chikawach ja xabij chake
camic, xeche'xi. 43 Ja c'a tok quipaxij qui'
e q'uiy chique ja raj Israel e cachbil jule'
chic ja nquixbej qui' chwach ja Dios eje'e'
xebe chiquij ja Pablo in Bernabé. Ja c'a
Pablo in Bernabé c'o jun paxbanem queya'
chique quewari': —Maxta temestaj ja rutzil
xin Dios ja kach'ob chewach camic, xeche'
chique.

44 Ja c'a cha jun semana chic ja tok xerila'
ja jun chic xula'nbal k'ij xeyictaji ja tinamit,
xebe chi rc'axaxic ja rtzobal Dios. 45 Pro ja
raj Israel tok quetz'at chi congana e q'uiy ja
winak congana quiakari ja canma. Quemaj
rch'a'ic tre ja Pablo ja nbij in c'o jule' itzel
tak tzij quibij tre. 46 Ja c'a Pablo in Bernabé
eje'e' matiquixbej qui' chiquewach, quewa'
quibij chique ri':

—Ni rjawaxic wi' chi chewe ixix kabij
wi' ja rtzobal Dios nabey pro como mta
egana ruq'uin jari' nek'alasbej chi ma yatal
ta chewe chi newil ja utzlaj c'aslemal ja
mta q'uisic trij. Rmalc'ari' ja tok nokbe
chic cuq'uin ja winak ja ma e aj Israel ta.
47 Como queri' bin chake rmal ja Dios chi
nkaban cani' tz'ibtal can chipan ja rtzobal
Dios quewari': —At ncojon como jun luz
ja nsakirsan quebey ja winak ja ma e aj
Israel ta utzc'a chi naya' rbixic ja totajem
xin Dios chique ja winak nojel nat nakaj
chwach ja rwach'ulew. Queri' nbij ja Dios,
ne'e ja Pablo chique.

48 Ja c'a ma e aj Israel ta tok quic'axaj ja
xbij ja Pablo janila xequicot rmal in con-
gana queya' ruk'ij ja rtzobal Dios. Ec'o jule'
chique yuke' quec'u'x ruq'uin ja Jesucristo.
Queri' queban canojel ja recha'on rmal ja
Dios chi nquewil ja utzlaj c'aslemal ja mta
q'uisic trij. 49 Ja c'a rtzobal Dios be nat
nakaj chipan ja lugar. 50 Pro ja c'a raj Israel
eje'e' xebe cuq'uin jule' ixoki' ja nqueban
respetar ja Dios ja nimak quek'ij in cuq'uin
chakaja' ja principali' xin tinamit. Ja tok
xe'ekaj cuq'uin xequitakchi'ij chi neyictaj
chiquij ja Pablo in Bernabé. In queri' que-
ban, xequilasajto chipan ja lugar. 51 Ja c'a
Pablo rachbil Bernabé eje'e' quiquiraj can
ja pokok rxin ja tinamit ja c'o pa cakan
jari' retal chi ja winak nquetij na pokon
rmal ja mta quigana ruq'uin ja utzlaj tzij
xin Jesucristo. C'ac'ari' xebe chic chipan
ja tinamit Iconio. 52 Pro ja winak ja yuke'
quec'u'x ruq'uin ja Jesucristo eje'e' con-
gana nequicoti in nojnak ja rEspíritu Santo
pa tak canma.

14

1 Ja c'a Pablo rachbil Bernabé ja tok
xe'ekaj chipan ja tinamit Iconio xe'oc
chipan ja jay xin molbal ri'il quixin ja raj
Israel. Quemaj rbixic ja utzlaj tzij in con-
gana e q'uiy ja winak yuke' quec'u'x ruq'uin
ja Jesucristo rmal tanto chique ja raj Israel
in chique ja ma e aj Israel ta chakaja'.
2 Pro ja raj Israel ja ma xeniman ta eje'e'
xequitakchi'ij ja ma e aj Israel ta utzc'a chi
xa itzel nequetz'at ja kach'alal. 3 Rmalc'ari'
tok ja Pablo rachbil Bernabé eje'e' xeq'ueje'
na jun tiempo chipan ja tinamit, nqueya'
rbixic ja rtzobal Dios pro ni matiquixbej wi'
qui'. Quech'ob chiquewach ja winak nak
rbanic ja rutzil xin Dios chi nucuy ja kil
kamac ja rok winak. Ja c'a Dios arja' xuya'
chique ja Pablo in Bernabé chi c'o jule'
milagro queban utzc'a ja winak ncotakij chi
ni katzij wi' ja nquibij. 4 Pro ja tinamit
ca'i' queban, nic'aj quecoj qui' cuq'uin ja raj
Israel ja ma xeniman ta in nic'aj chic quecoj
qui' cuq'uin ja rapóstol Pablo in Bernabé.
5 C'ac'ari' ja raj Israel e cachbil ja ma e aj
Israel ta eje'e' quec'am qui' cuq'uin ja k'etol
tak tzij xin tinamit chi nequetz'uj ja Pablo
in Bernabé in nequeq'uiak tza'n abaj. 6 Ja c'a
Pablo in Bernabé ja tok xekaj rbixic cuq'uin
xe'anmaji, xebe chipan ca'i' tinamit ja c'o
pa rcuenta Licaonia, jun Listra rubi' in jun
chic Derbe. In xebe chakaja' pa tak lugar ja

c'o chinakaj ja ca'i' tinamit. 7 Ja tok xe'ekaji
quemaj rbixic ja utzlaj tzij xin Jesucristo.

****

8 C'o jun achi pa Listra arja' tz'ubuli, siquirnak rkan. Arja' ni pa ralaxic wi' chi maticowini nbini, ni mta wi' jutij binnak ta nixtac'a jutz'it ta. 9 Arja' rmajon rc'axaxic ja ntajini nbij ja Pablo. Ja c'a Pablo arja' kas xtz'elwachij ja rachi in xutz'at chi c'o yukulbal ruc'u'x ruq'uin ja Dios chi ntzuri. 10 Cow tzijon ruq'uin: —Catyictaji, ne' tre. Chaka c'a jalal tok yictaji in xumaj binem. 11 Ja c'a winak tok quetz'at ja milagro ja xuban ja Pablo quemaj rakic quechi', quemaj tzij chipan ja tzobal Licaonia: —Tetz'ata' mpe' le', e ca'i' ja dios ekajnakto kuq'uin, e cani' winak neca'yi, xeche'e. 12 Quibij tre ja Bernabé chi arja' ja dios rbina'an Júpiter. In quibij tre ja Pablo chi arja' ja dios rbina'an Mercurio como más ntzijoni ja Pablo. 13 C'o jun sacerdote rxin ja dios Júpiter in c'o jun templo chakaja'. Ja templo tri' c'o wi' ja bar natoc wi' chipan ja tinamit. Tri' be wi' ja sacerdote, ec'o wacax erc'amonel in jule' cotz'i'j chakaja'. Ja nrajo' ja sacerdote nercamsaj ja wacax utzc'a chi arja' e rachbil ja winak nequitzujuj chiquewach ja Pablo in Bernabé como jun sacrificio. 14 Pro ja rapóstol Bernabé in Pablo ja tok xekaj rbixic cuq'uin chi queri' nban chique quemaj rakic quitziak jari' retal chi pokon nquena' ja nban chique e cani' dios. C'amc'ol canim xebe, xe'oc chiquicojol ja winak, quemaj rakic quechi' in quewa' quibij chique ri':

15 —¿Nak tre tok neban quewa' chake? Ajoj xa ok winak, xa ok junan ewq'uin. Okpenak ewq'uin nurkabij chewe chi ne'eya' can awa' jule' dios ri' ja mta ne'oc wi' in tiyuke' ec'u'x ruq'uin ja c'aslic Dios como arja' winakarsani ja caj in rwach'ulew in mar chakaja'. Mta nak ta ja maquita arja' winakarsyon. 16 Ja chipan ja rojer tak tiempo ja k'axnak can ja Dios xuya' lugar chique ja winak ja rec'o pa tak nación chi nquinimaj ja quicostumbre, jule' costumbre ja quiwinakarsaj nojoj queyon. 17 Pro ni c'o wi' ja xuban ja nk'alasbej chi c'o jun c'aslic Dios como ni c'o wi' ja rutzil nuban, nkajsaj jab pa kawi', nuya' buen tak cosecha, nuya' ja nc'atzin chake chi nkatij in nuya' quicotemal pa tak kanma. Queri' quibij ja Pablo chique.

18 Pro masqui queri' quibij chique ni ma k'ilic ta wi' ncajo' como ja winak ni c'o wi' quigana nquitzujuj jun sacrificio chiquewach.

19 Ec'o c'a jule' winak e aj Israel xe'ekaji pa Listra, jule' chique pan Antioquía e'elnakel wi' in jule' chic chique pan Iconio e'elnakel wi'. Eje'e' xequitakchi'ij ja winak chi nqueq'uiak ja Pablo tza'n abaj. Ja tok q'uiaktaj cumal tza'n abaj quilasajto chipan ja tinamit. Cami ja Pablo ja nquech'ob eje'e'. 20 Ja c'a Pablo tok quemol qui' ja kach'alal trij yictaji in xoc chic jutij chipan ja tinamit. Ja c'a chi rcab k'ij e ca'i' ruq'uin ja Bernabé xebe chipan ja tinamit Derbe.

21 Ja c'a tok xe'ekaji ja pa Derbe quemaj rbixic ja utzlaj tzij xin Jesucristo in e q'uiy ja winak yuke' quec'u'x ruq'uin ja Jesucristo rmal. C'ac'ari' xemeloj chic jutij chipan ja roxi' tinamit Listra, Iconio in Antioquía, 22 quemaj ryukbaxic quec'u'x ja kach'alal in c'o jule' paxbanem queya' chique quewari': —Cow quixpe'i, maxta teya' can ja yukulbal ec'u'x ruq'uin ja Jesucristo. Kanojel ja nokoc chipan ja gobierno xin Dios ni rjawaxic wi' chi q'uiy rwach ja rpokonal npi na chakij rmal, xeche' chique. 23 Ja chipan ja jujun iglesia ec'o jule' anciano xequecha' can ja ne'uc'an quixin ja kach'alal. Quemaj rbanic oración rachbil ayuno. Ja c'a tok tzuri ja roración in ayuno cumal quewa' quibij can chique ja kach'alal ri': —Camic yukul chic ec'u'x ruq'uin ja kajaw Jesucristo, arja' ta xquixchajini, xeche' can chique.

****

24 C'ac'ari' xebe, xek'ax pa tak tinamit ja c'o pa rcuenta Pisidia in xe'ekaj chipan ja tinamit Perge ja c'o pa rcuenta Panfilia. 25 Queya' rbixic ja rtzobal Dios chique ja winak ja raj Perge c'ac'ari' xebe chic chipan ja tinamit Atalia. 26 Tri' xe'oquel wi' pa lancha, xebe chic pan Antioquía ja bar e'elnakel wi' nabey tokori' tok xeban recomendar pa ruk'a' ja Dios chi rbanic ja samaj. Como tzurnak chic ja samaj chewi' tok xemeloji pan Antioquía. 27 Ja c'a tok xe'ekaji xequemol ja kach'alal, quemaj rcholic chiquewach nojel ja samaj ja xuban ja Dios ja tok queya' rbixic ja rtzobal in

quech'ob chiquewach chakaja' nak rbanon
ja Dios chi rjakic quebey ja winak ja ma e aj
Israel ta utzc'a chi nyuke' quec'u'x ruq'uin
ja Jesucristo. [28] Queri' queban, xeq'ueje' jun
tiempo cuq'uin ja kach'alal pan Antioquía.

15

[1] Ec'o c'a jule' achi'i' e'elnakel chipan
ja departamento Judea, ebenak pan Antio-
quía. Ja c'a tok xe'ekaji quemaj quitijoxic
ja kach'alal, quewa' quibij chique ri': —Ja
wi ma quixban circuncidar ja cani' bin can
chake rmal ja Moisés chi nkaban jari' mta
moda xtewil ta ja totajem xin Dios. Queri'
quibij chique. [2] Ja c'a Pablo in Bernabé
eje'e' congana quech'a' chique ja rachi'i' ja
tijonem ja nqueya', congana chi tzij queban
cuq'uin rmal. Ja c'a tok q'uiswani ja Pablo
in Bernabé e cachbil jule' chic kach'alal
eje'e' xecha'i chi nebe pa Jerusalén cuq'uin
ja rapóstol in anciano utzc'a chi nequi-
chomij ja problema tre ja circuncisión.

[3] Queri' queban, xetakel cumal ja riglesia,
xek'ax pa tak tinamit ja c'o pa rcuenta
Fenicia in pa rcuenta Samaria chakaja'. Xa
bar ta tri' nek'ax wi' ni nqueya' wi' rbixic
chique ja kach'alal chi ja winak ja ma e aj
Israel ta queya' can ja rojer tak costum-
bre ja quiniman nabey in yuke' quec'u'x
ruq'uin ja Jesucristo in ja kach'alal congana
xequicot rmal.

[4] Ja c'a tok xe'ekaj pa Jerusalén xec'ul
cumal ja rapóstol in anciano in cumal
ja jule' chic kach'alal. Quemaj rcholic
chiquewach nojel ja samaj ja xuban ja
Dios tokori' tok xequiya'a' rbixic ja rtzobal
chique ja winak ja ma e aj Israel ta. [5] Pro
ec'o jule' kach'alal e fariseo, eje'e' xeyictaji
in quewa' quibij ri': —Ni rjawaxic wi' chi
nekaban circuncidar ja kach'alal ja ma e
kach aj Israel ta, ni rjawaxic wi' chi nkabij
chique chi puersa nquinimaj ja ley xin Dios
ja tz'ibtal can rmal ja Moisés, xeche'e.

[6] Ja c'a rapóstol e cachbil ja ranciano
eje'e' quemol qui' chi rch'obic rij rwach ja
problema tre ja circuncisión, [7] congana chi
tzij queban rmal. Ja tok q'uiswani yictaji ja
Pedro in quewa' xbij chique ri':

—Wach'alal, bien ewotak chi ja nabey tok
kamajto ja samaj ri' ja Dios arja' xinrucha'
checojol, xinrutakel cuq'uin ja winak ja
ma e aj Israel ta utzc'a chi xenya'a' rbixic
chique ja utzlaj tzij xin Jesucristo utzc'a
chi nyuke' quec'u'x ruq'uin. [8] Ja Dios arja'
bien rotak rwach ja kanma ja rok winak,
xutakto ja rEspíritu Santo cuq'uin eje'e' ja
cani' xuban ajoj chake nabey jari' xc'utbej
chiquewach chi neruc'ul eje'e' chakaja'. [9] Ja
Dios arja' ma jun ta utz nutz'at in ma jun ta
itzel nutz'at pro xa junan xuban chake chi
ok ca'i' tinamit como arja' xch'ach'ojirsaj
ja canma eje'e' chakaja' rmal ja yukulbal
quec'u'x ruq'uin ja Jesucristo. [10] Camic ¿nak
c'a tre ja tok matenimaj ja rbanon ja Dios?
Ja tok nebij chique ja kach'alal chi puersa
nquinimaj ja ley xin Dios ja tz'ibtal can rmal
ja Moisés jari' cani' jun nimlaj ijka'm neya'
chiquij. Ja c'a kati't kamama' eje'e' ma
xecowin ta quinimaj ta ja ley in nixtac'a
ajoj ta okcowinnak ta kaniman chakaja'.
[11] Pro ja rajoj bien kotak chi xa rmal ja rutzil
ja nsipax chake rmal ja kajaw Jesucristo
xa chewi' tok nkawil ja totajem xin Dios
in queri' chique ja kach'alal ja ma e kach
aj Israel ta chakaja'. Queri' xbij ja Pedro
chique.

[12] Canojelal ja quimolon qui' chipan ja
lugar mchita tzij nqueban. Queya' chic
quixquin tre ja nbix chique cumal ja Pablo
in Bernabé. Ja c'a Pablo in Bernabé eje'e'
quemaj rcholic chiquewach nojel ja xuban
ja Dios ja tok xuya' chique chi c'o jule'
nimak tak milagro queban chiquewach ja
winak ja ma e aj Israel ta. [13] Ja c'a tok
tzuri tzij cumal ja Pablo in Bernabé c'ac'ari'
tzijon chic ja Jacobo, quewa' xbij ri':

—Wach'alal, teya'a' ewxquin tre ja xtin-
bij chewe ri'. [14] Ja kach'alal Simón Pe-
dro arja' xuch'ob chikawach nak rbanic ja
samaj ja xuban ja Dios chiquicojol ja ma e
aj Israel ta ja tok majtajto ja samaj, ec'o
jule' chique xerucha' chi xe'oc e tinamit
xin Dios. [15] Jari' bien nuc'am ri' ruq'uin
ja tz'ibtal can cumal ja rojer tak profeta
chipan ja rtzobal Dios, quewa' nbij ja Dios
ri': [16] —Ja c'a tok xtibantaj cumplir nojel
awa' wari' c'ac'ari' xquinmeloj chic jutij
cuq'uin ja riy rumam can ja David chi qui-
chomarsaxic. Ja camic e cani' jun tem-
plo ja benak chi tok'ulew, xa yojtajnak ja
quic'aslemal. Pro anin nchomarsaj na ja
quic'aslemal ja cani' nban tre jun templo
tok yojtajnak in nchomarsax chi na jutij.
[17] Queri' nban chique utzc'a chi ninquin-

imaj chic chakaja' ja winak ja rencha'on
chiquicojol ja ma e aj Israel ta. 18 Queri' nbij
ja kajaw Dios in jari' ni rk'alasanto wi' ojer.
Queri' nbij ja rtzobal Dios, ne'e ja Jacobo
chique. In xbij chic chique:

19 —Como queri' nbij ja Dios mejor ma
quekanak ta ja winak ja ma e kach aj Israel
ta ja neniman rxin ja Dios. 20 Xarwari' nka-
ban, nkatakel rbixic cuq'uin chi ma tiqueti'
ta ja ti'ij ja tzujun chiquewach cachbal tak
winak owi chwach rachbal tak nakun. In
jun chic, ma que'oc ta cuq'uin ixoki' ja
ma e quixjayilal ta in ja rixoki' chakaja'
ma que'oc ta cuq'uin ja rachi'i' ja ma e
quichajilal ta. In jun chic, ma tiqueti' ta ja
ti'ij ja wi ma elnak ta rquiq'uel ja chicop.
In jun chic, ma tiqueti' ta ja quic'. 21 Queri'
nkabijel chique como ja ley xin Moisés ojer
majtajnakto rbixic pa tak tinamit pro nojel
tinamit. Nojel tak xula'nbal k'ij ni c'o wi'
ja ley xin Moisés nsiq'uixi pa tak jay xin
molbal ri'il kaxin ja rok aj Israel. Queri' xbij
ja Jacobo chique.

22 Ja c'a rapóstol e cachbil ja ranciano e
cachbil chic canojel ja kach'alal eje'e' xa jun
quech'ob, ec'o ca'i' kach'alal xequecha' chi
nebe pan Antioquía, necachbilajel ja Pablo
in Bernabé, jun Judas rubi' ja c'o chic jun
rubi' Barsabás ne'xi, in jun chic Silas rubi'.
Ja c'a Judas in Silas eje'e' nimak quek'ij
chiquicojol ja kach'alal. 23 C'ac'ari' banel jun
carta, ya'el chique ja Pablo, quewa' bixel
chipan ri':

—Ajoj ja rok apóstol e kachbil ja ranciano
e kachbil chic canojel ja kach'alal nkatakel
rutzil ewach ja rix kach'alal ja ma ix aj
Israel ta ja rixc'o pan Antioquía in pa tak
tinamit ja c'o pa rcuenta Siria in pa tak
tinamit ja c'o pa rcuenta Cilicia. 24 Kach'alal,
xurkaj rbixic kuq'uin chi ec'o jule' achi'i'
ja xe'elel chikacojol, xebe ewq'uin xequibij
chewe chi rjawaxic chi nixban circuncidar
in puersa nenimaj ja ley xin Dios ja tz'ibtal
can rmal ja Moisés. Queri' quibij chewe,
quicapujsaj ec'u'x in quesach ena'oj. Pro
kach'alal, ma ajoj ta xoktako'el quixin.
25 Rmalc'ari' ja tok kamol ki' in xa jun
kach'ob, ec'o ca'i' kach'alal xekacha' chi
nebe ewq'uin, necachbilajel ja chak'laj tak
kach'alal Bernabé in Pablo. 26 Ja Bernabé in
Pablo c'o je'e quiya'on qui' pa camíc rmal
ja kajaw Jesucristo. 27 Ja Judas in Silas eje'e'
ja ca'i' kach'alal ja nekatakel ewq'uin, eje'e'
nech'obo chewach nak rbanic ja katz'iban
chipan awa' jun carta ri'. 28 Como ja rE-
spíritu Santo arja' nbini chi xa jun ca'i'
punto ja rjawaxic chi nkaya' chi ekul in
ma rubey ta xtikaya' ta cani' jun nim-
laj ijka'm chewij in queri' nkach'ob ajoj
chakaja'. 29 Quewa' ja punto ja nkaban
recomendar chewe ri', ma teti' ta ja ti'ij ja
tzujun chiquewach cachbal tak winak owi
chwach rachbal tak nakun. In jun chic, ma
teti' ta ja quic'. In jun chic, mateti' ta ja
ti'ij ja ma elnakel ta rquiq'uel ja chicop. In
jun chic, ma quixoc ta cuq'uin ixoki' ja ma
ewixjayilal ta in ixix ja rix ixoki' ma quixoc
ta cuq'uin achi'i' ja ma ewachajilal ta. Ja
wi nek'il ewi' chi rbanic ja c'a kabij chewe
ri' jari' utz ja neban. Tebana' cuenta ewi',
Dios ta xquixchajini. Queri' ja bixel chipan
ja carta.

30 C'ac'ari' xetakel ja Pablo. Ja c'a
tok xe'ekaj pan Antioquía xequemol ja
kach'alal in quejach ja carta chique. 31 Ja c'a
kach'alal ja tok quisiq'uij ja carta congana
xequicoti como congana yukbax quec'u'x
rmal. 32 Ja Judas in Silas eje'e' e profeta
in congana paxbanem queya' chique ja
kach'alal, quicowirsaj más quec'u'x chipan
ja rtzobal Dios. 33 Tri' xeq'ueje' na wi' jun
tiempo. C'ac'ari' quech'ob chi nemeloji ja
pa Jerusalén cuq'uin ja kach'alal ja retaky-
onpi quixin. Ja tok xajalal maja'n quebe bix
chique cumal ja kach'alal: —Tebana' jutz'it
cuenta ewi', Dios ta xquixchajini, xeche'xi.
34 Pro ja Silas arja' xuch'ob chi nq'ueje' can
na cuq'uin. 35 Ja c'a Pablo in Bernabé eje'e'
xeq'ueje' chi na pan Antioquía chakaja'.
Eje'e' e cachbil jule' chic kach'alal xequitijoj
ja winak in queya' rbixic ja rtzobal ja kajaw
Dios.

****

36 Xeq'ueje' na jun tiempo tri' pan Antio-
quía. C'ac'ari' ja Pablo xbij tre ja Bernabé:

—Jo' chic jutij chi quik'iloxic ja kach'alal
ja ma e aj Israel ta ja rec'o pa tak tinamit ja
bar kaya' wi' rbixic ja rtzobal ja kajaw Dios.
Jo' que'ekatz'ata' nak quibanon, ne' tre. 37 Ja
c'a Bernabé arja' nrajo' chi nquec'amel ja
Juan ja c'o chic jun rubi' nbix tre Marcos
ne'xi. 38 Pro ja Pablo quewa' xbij tre ri':

—Ma utz ta nkac'amel ja Juan como arja'
xuban chake jutij xokruya' can pa Pan-
filia in ma xokrachbilaj chi ta tre ja samaj
xin Dios ja xekabana', ne' tre. 39 Congana
quech'ob rij rwach nak nqueban tre ja Juan.
Ja tok q'uiswani queban ca'i' rmal como ma
junan ta nquech'ob tre. Ja Bernabé arja'
xuc'amel ja Marcos, xe'oquel pa lancha,
xebe chipan ja lugar rbina'an Chipre. 40 Ja
c'a Pablo arja' xcanoj ja kach'alal Silas. Ban
oración pa quicuenta cumal ja kach'alal: —
Dios ta xquixchajini, xeche'xi. 41 C'ac'ari'
xebe cuq'uin ja riglesia ja rec'o pa tak tina-
mit ja c'o pa rcuenta Siria in pa tak tinamit
ja c'o pa rcuenta Cilicia, quicowirsaj más
quec'u'x ja kach'alal chipan ja rtzobal Dios.

16

1 Quemaj chic jutij quebey, xebe chipan
ja ca'i' tinamit Derbe in Listra. Ja c'a tok
xe'ekaji tri' quewil wi' jun ala' Timoteo
rubi'. Ja c'a Timoteo arja' ajsamajel rxin ja
Jesucristo. Ja rute' arja' aj Israel in yukul
chic ruc'u'x ruq'uin ja Jesucristo pro ja
rtata' ma aj Israel ta, griego. 2 Ja kach'alal
ja rec'o pa Listra in chakaja' ja rec'o pan
Iconio eje'e' utz quetz'at ja Timoteo. 3 Ja
Pablo arja' c'o rgana chi ja Timoteo noc
rachbil tre ja samaj xin Dios rmalari' ja
tok xuban circuncidar. Queri' xuban tre
utzc'a chi ma pokon ta nquena' ja raj Israel
ja rec'o chipan ari' lugar como eje'e' bien
cotak chi griego ja rtata' ja Timoteo, ma aj
Israel ta. 4 C'ac'ari' xebe pa tak tinamit chi
quik'iloxic ja kach'alal. Ja c'a tok xe'ekaj
cuq'uin queya' rbixic chique ja banonto
recomendar chique cumal ja rapóstol in
cumal ja ranciano ja rec'o pa Jerusalén.
5 Queri' queban in más chi na yuke' quec'u'x
ja riglesia ruq'uin ja Jesucristo rmal, k'ij k'ij
congana xebe más pa nim.

****

6 Ja c'a Pablo in Silas eje'e' laj xebe chipan
ja departamento Asia chi nqueya' rbixic ja
rtzobal Dios pro ma xyataj ta lugar chique
rmal ja rEspíritu Santo. C'ac'ari' xek'ax pa
tak lugar ja c'o pa rcuenta Frigia in pa tak
lugar ja c'o pa rcuenta Galacia. 7 Ja c'a tok
xe'ekaji ja pa mojo'n rxin ja tinamit Misia
laj xebe chipan ja departamento Bitinia
pro jutij chic ma xyataj ta lugar chique
rmal ja rEspíritu Santo. 8 C'ac'ari' xebe, ni
ja' mojo'n rxin ja tinamit Misia cuc'an in
xe'ekaj chic chipan ja tinamit Troas. 9 Ja c'a
tok xoc ak'a' c'oli ja xutz'at ja Pablo cani'
pan achic', c'o jun achi xutz'at aj Macedo-
nia. Ja c'a rachi tri' pa'l wi' pa Macedonia
in quewa' nbij tre ja Pablo ri': —Tabana' jun
utzil chake, catk'axto wawe' pa Macedonia,
ko'arto'o', ne' tre. 10 C'ac'ari' quichomla'
qui' chanim chi nebe pa Macedonia. Ja
c'a ranin ja rin Lucas xintre' chiquij. Bien
ch'obtaj kumal chi Dios arja' nokrsiq'uij chi
nokbe cuq'uin ja winak ja raj Macedonia
utzc'a chi nekabij chique ja utzlaj tzij xin
Jesucristo.

****

11 Rmalc'ari' ja tok xokoquel pa lancha,
xokelel ja pa Troas, jic xokbe, xokekaj
chic chipan jun lugar Samotracia rubi', ja
c'o pa mar. Ja c'a chi rcab k'ij xokbe
chic, xokekaj chipan ja tinamit Neápolis.
12 Xokelel chipan ja lancha in xokbe chic
chipan ja tinamit Filipos. Ja Filipos jari'
cabecera rxin ja departamento Macedo-
nia. Ja winak ja rec'o pa Filipos eje'e' e
aj Roma. Ja tok xokekaji ja pa Filipos tri'
xokq'ueje' wi' jun tiempo. 13 Ja c'a tok
xerila' ja xula'nbal k'ij xokelel chipan ja
tinamit, xokbe chuchi' jun rkanya'. Tri'
c'o wi' jun lugar banbal oración. Ja tok
xokekaji tri' ec'o wi' jule' ixoki' quimolon
qui', xoktz'abe' cuq'uin in kamaj rbixic ja
rtzobal Dios chique. 14 C'o c'a jun chique ja
rixoki' Lidia rubi', chipan ja tinamit Tiatira
penak wi'. Ja c'a Lidia arja' ajc'ay jule'
buen tak tziak morada in nuban respetar
ja Dios. Ja c'a Pablo arja' rmajon rbixic ja
rtzobal Dios in ja Dios arja' xuya' tre ja Lidia
chi xnimaj ja nbij. 15 C'ac'ari' ban bautizar
ja Lidia e rachbil ja rec'o pa rochoch. Ja
tok xebantaj bautizar quewa' xbij ja Lidia
chake ri': —Camic wi nech'ob chi ni katzij
wi' chi yukul chic nuc'u'x ruq'uin ja kajaw
Jesucristo jo' paki jutz'it chi wochoch, nya'
eposada. Queri' xbij chake in puersa xuban
chake chi nokq'ueje' kaj ruq'uin.

16 Kaban c'a jutij okbenak chipan ja lugar
ja banbal oración ja tok c'o jun xtan kawil.
Ja c'a xtan c'o jun itzel espíritu ocnak pa
ranma in rmal ja ritzel espíritu chewi' tok
c'o je'e ncowini nbij pon nak ja maja'n
tibantaji. Ja xtan ec'o rajaw in congana
pwok nquech'ec rmal ja nuban. 17 Ajoj

kachbil ja Pablo okbenak in trani ja xtan
chakij ja tok xumaj rakic ruchi', quewa'
xbij chique ja winak ri': —Ec'o jule' achi'i'
wawe' eje'e' e ajsamajela' rxin ja lok'laj
Dios, netajini nquibij chake nak nkaban chi
noktotaji. Queri' xbij chique. 18 Q'uiylaj
k'ij xuban queri' chake. Ja tok q'uiswani ja
Pablo arja' xoc'o ruc'u'x rmal, xuya' vuelta
in quewa' xbij tre ja ritzel espíritu ri': —
Pa rubi' ja Jesucristo nbij chawe, catel pa
ranma ja xtan, ne' tre. Ja c'a ritzel espíritu
ni jari' hora xeli, xuya' can ja xtan.

19 Ja c'a rajaw ja xtan ja tok quetz'at
chi mchita pwok nquech'ec trij c'ac'ari'
xequechap ja Pablo in Silas, xequec'amel
pa c'aybal ja bar c'o wi' ja k'etbaltzij. 20 Ja
tok equiya'on chiquewach ja k'etol tak tzij
quewa' quibij ri': —Ec'o ca'i' achi'i' wawe' e
aj Israel in congana quimajon ryojic ja kati-
namit. 21 Eje'e' c'o jule' costumbre nquec'ut
chikawach pro como ok aj Roma ch'a'oj rij
chi nkanimaj, xeche'e.

22 C'ac'ari' ja winak xeyictaj chiquij ja
Pablo in Silas. Ja c'a k'etol tak tzij queya'
jun orden: —Que'ech'anba' ja rachi'i' in
que'erapaj, xeche'e. 23 In queri' queban,
congana quesoc ja Pablo in Silas. C'ac'ari'
xequecoj pa che' in quibij tre ja chajil che'
chi nerchajij chi utz. 24 Ja c'a chajil che'
como bix queri' tre rmalari' ja tok más na
chipan ja che' xeruya' wi' in xk'apba' cakan
chipan jun che'.

25 Pa tak nc'ajak'a' ja Pablo in Silas eje'e'
quimajon rbanic oración in quimajon rbix-
axic rubi' ja Dios. Ja c'a jule' chic preso
eje'e' quimajon rc'axaxic ja roración in
bix. 26 Chaka c'a jalal ja tok pi jun nimlaj
cubarkan, xusil rsimiento'il ja che'. Jaktaji
ruchi' ja che' nojelal. Ja preso eje'e' exi-
mon pa tak cadena pro xesokpitaji canojel.
27 C'asoji ja chajil che' in tok xutz'at chi
jakal chic ruchi' ja che' nojelal rmalc'ari' ja
tok xlasaj ja respada, laj xcamsaj ri' ruyon
como ja xuch'ob arja' chi e'anmajnak chic
ja preso. 28 Pro ja Pablo arja' xurak ruchi' in
quewa' xbij tre ri': —Ma tacamsaj ta awi',
okc'oli kanojelal, ne' tre.

29 Ja c'a chajil che' arja' xc'utuj jun k'ak'
in tok jachtaj tre c'amc'ol ranim be cuq'uin
ja preso. Ja tok xekaj cuq'uin ja Pablo in
Silas congana nbirboti rmal ja xbeben ri'il
in xuque' chiquewach. 30 C'ac'ari' xerlasajto
chipan ja che' in quewa' xbij chique ri':

—Camic tebij chwe ¿nak c'o rjawaxic
chwe chi nban utzc'a chi nwil ja totajem xin
Dios? ne' chique.

31 —Tiyuke' ac'u'x ruq'uin ja kajaw Je-
sucristo jari' nattotaji in netotaji chakaja'
canojel ja rec'o pan awochoch, queri' quibij
tre. 32 C'ac'ari' quemaj rbixic ja rtzobal ja
kajaw Dios tre in chique chakaja' canojel ja
rec'o pa rochoch. 33 Ja c'a chajil che' ni jari'
hora xeruc'amel, xumaj rch'ajic ja bar esoc-
tajnak wi'. Ja c'a tok ch'ajtaji c'ac'ari' ban
bautizar in xeban bautizar chakaja' canojel
ja rec'o pa rochoch. 34 C'ac'ari' xeruc'amel
chi rochoch, xerutzuk, congana nquicoti in
nequicoti chakaja' ja rec'o pa rochoch como
yukul chic quec'u'x ruq'uin ja Dios.

35 Ja c'a tok sakari ja k'etol tak tzij eje'e'
xequetakel jule' pulisiya' ruq'uin ja chajil
che' chi nequibij tre chi nersokpijel ja Pablo
in Silas. In queri' queban ja pulisiya'. 36 Ja
c'a chajil che' quewa' xbij tre ja Pablo ri':

—Ja k'etol tak tzij quitakonto rbixic chwe
chi nixnsokpijel. Camic utz chic nixbe, Dios
ta xquixchajini, ne' chique. 37 Pro ja Pablo
quewa' xbij chique ja pulisiya' ri':

—Ma rubey ta ja banon chake. Ajoj
okc'o pa rcuenta ja gobierno xin Roma
in c'o kak'a' tre ja ley rxin. Xokquirapaj
chiquewach winak pro ma xquek'et ta tzij
chakij in xokquecoj pa che'. Ja c'a camic c'o
quigana nokquisokpijel pan awatali pro ma
rubey ta ja queri'. Mejor, quepi na wawe',
eje'e' na nesokpinel kaxin, ne' chique.

38 Ja c'a pulisiya' eje'e' xequibij chique ja
k'etol tak tzij nojel ja bixel chique rmal ja
Pablo. Ja c'a k'etol tak tzij ja tok cotakij
chi ja Pablo in Silas ec'o pa rcuenta ja
gobierno xin Roma congana quixbej qui'
cumal. 39 C'ac'ari' xebe cuq'uin, xequic'utuj
sachbal quemac chique. C'ac'ari' xequi-
wasajto libre in quewa' quibij chique ri': —
Tebana' jun utzil, quixel chipan ja katina-
mit, xeche' chique. 40 Ja c'a Pablo in Silas
ja tok xe'elto pa che' xebe chic chi rochoch
ja Lidia. Xetzijon cuq'uin ja kach'alal in
quiyukba' can quec'u'x, c'ac'ari' xebe chic.

17

1 Xek'ax chipan ca'i' tinamit, jun Anfípo-
lis rubi', in jun chic Apolonia. C'ac'ari'

xe'ekaj chipan ja tinamit Tesalónica. Tri'
c'o wi' jun jay xin molbal ri'il quixin ja
raj Israel. 2 Ja c'a Pablo arja' xoc chipan
ja jay xin molbal ri'il como nijawari' rcos-
tumbre. Oxi' semana q'ueje' chipan ja
tinamit Tesalónica. Ja pa tak xula'nbal k'ij
ni npi wi' chipan ja jay xin molbal ri'il,
nertijoj ja winak tre ja rtzobal Dios. 3 Ncanoj
tak versículo je'e ja nsiq'uij chiquewach
in nuch'ob chiquewach nak rc'amonto,
quewa' nbij chique ri':

—Ja rtzobal Dios bien nuc'ut chikawach
chi ja Cristo ni rjawaxic wi' chi xurtija' ja
rpokonal, ni rjawaxic wi' chi cami in c'astaji
chiquicojol camnaki'. Anin nmajon rbixic
chewe nak rbanic jun achi rbina'an Jesús
in camic nbij chewe chi ja Jesús arja' ja
Cristo ja cha'on rmal ja Dios, ne' chique.
4 Ja c'a raj Israel ec'oli chique yuke' quec'u'x
ruq'uin ja Jesucristo in xe'oc cachbil ja
Pablo in Silas. Ec'o jule' griego ja nque-
ban respetar ja Dios e q'uiy chique yuke'
quec'u'x ruq'uin ja Jesucristo chakaja'. Ec'o
jule' ixoki' ja nimak quek'ij e q'uiy chique
queri' queban chakaja'.

5 Pro ja raj Israel ja ma xyuke' ta quec'u'x
ruq'uin ja Jesucristo eje'e' congana quiakir
canma chiquij ja Pablo. Ec'o jule' itzel
tak achi'i' xequicanoj, jule' achi'i' ja xa
nebinyaj pa tak bey. E q'uiy ja winak
xequemol in quemaj quitakchi'ixic, con-
gana xeyictaji ja tinamit chiquij ja Pablo
in Silas cumal. Xebe chi rochoch jun achi
Jasón rubi'. Ja c'a tok xe'ekaji puersa xe'oc
chipan in quemaj quicanoxic ja Pablo in
Silas como c'o quigana nequilasajto utzc'a
chi nequejach pa quek'a' ja winak. 6 Pro
ja tok ma xequewil ta c'ac'ari' quechap
ja Jasón, quichararajel in chakaja' ec'o
jule' chic kach'alal xequechap in xequiya'a'
chiquewach ja k'etol tak tzij xin tinamit.
Ja c'a tok xe'ekaji quemaj rakic quechi',
quewa' nquibij ri':

—Ec'o ca'i' achi'i' quibina'an Pablo in
Silas, eje'e' ebenak nojel nat nakaj chwach
ja rwach'ulew chi quiyojic ja winak in camic
e'urkajnak wawe' 7 in xec'ul rmal ja Jasón pa
rochoch. Xa ch'a'oj rij ja nqueban canojelal
como matuc'am ri' ruq'uin ja ley rxin ja
nimlaj rey César como eje'e' quewa' nquibij
ri': —Ja Jesús arja' ja nimlaj rey. Queri'
nquibij, xeche'e. 8 Ja c'a winak e cachbil ja
k'etol tak tzij congana junwi' quic'axaj ja
bix chique. 9 C'o jun fianza quic'utuj tre ja
Jasón in chique ja jule' chic rachbil c'ac'ari'
xequisokpijel.

****

10 Ja c'a kach'alal ma xqueya' ta tiempo
tre, xequitakla'el ja Pablo in Silas chi nebe
pa Berea chak'a'. Ja c'a tok xe'ekaji ja
pa Berea xe'oc chipan ja jay xin molbal
ri'il quixin ja raj Israel. 11 Ja raj Israel
ja rec'o tri' pa Berea más na e utzlaj tak
winak chiquewach ja rec'o pa Tesalónica
como eje'e' congana queya' quixquin tre ja
rtzobal Dios. K'ij k'ij ni nquisiq'uij wi' ja
rtzobal Dios utzc'a chi nquetz'at wi nuc'am
ri' ruq'uin ja nbix chique cumal ja Pablo.
12 Rmalc'ari' ja tok e q'uiy chique yuke'
quec'u'x ruq'uin ja Jesucristo. Ec'o jule'
ixoki' e griego ja nimak quek'ij e cachbil
jule' achi'i' eje'e' e q'uiy chique yuke'
quec'u'x ruq'uin ja Jesucristo chakaja'. 13 Ja
c'a raj Israel ja rec'o pa Tesalónica ja
tok xekaj rbixic cuq'uin chi ja Pablo rma-
jon rbixic ja rtzobal Dios pa Berea eje'e'
xebe tri' chakaja'. Ja tok xe'ekaji quemaj
quitakchi'ixic ja winak chi neyictaj trij ja
Pablo. 14 Ja c'a kach'alal eje'e' quitakla'el
ja Pablo chi' mar pro ja Silas rachbil Tim-
oteo eje'e' xeq'ueje' can tri' pa Berea.
15 Ec'o jule' kach'alal ja xec'amo'el rxin ja
Pablo, c'a pan Atenas xequijacha' can wi'.
C'ac'ari' xemelojto ja pa Berea, c'oli bixto
chique rmal ja Pablo quewari': —Tebij paki
jutz'it chique ja Silas in Timoteo chi nepeti
chanim, xeche'xto.

****

16 Ja c'a Pablo arja' c'o chic pan Atenas,
erayben ja Silas in Timoteo. Ja pan Ate-
nas congana e q'uiy ja cachbal tak winak
in rachbal tak nakun in congana junwi'
nuna' ja Pablo cumal. 17 Rmalc'ari' ja tok
npeti chipan ja jay xin molbal ri'il ja bar
nquemol wi' qui' ja raj Israel e cachbil jule'
chic winak ja nqueban respetar ja Dios, tri'
ntzijon wi' cuq'uin tre ja rtzobal Dios. In
queri' nuban cuq'uin ja winak chakaja' ja
rec'o pa c'aybal, k'ij k'ij ni npi wi' cuq'uin.
18 Ec'o jule' maestro e xin Epicuro neche'xi,
in jule' chic e estoico neche'xi, eje'e' xetz-
ijon ruq'uin ja Pablo. Ec'o c'a jule' chique
quemaj ryok'ic:

—¿Nak la nbij ja rachi le? congana
taka'an ntzijoni, xeche'e. In jule' chic
chique quewa' quibij ri':
—Cani' taka'an banol propaganda quixin
jule' dios ja re junwi' na, xeche'e. Queri'
quibij como ja Pablo arja' ca'i' ja rma-
jon rnataxic chiquewach, jun ja Jesús, in
jun chic, ja c'astajbal quixin camnaki'.
19 C'ac'ari' quec'amel pa jun molbal ri'il
Areópago rubi'. Ja c'a tok xe'ekaji quewa'
quibij tre ri':
—Camic, tach'obo' chikawach nak rbanic
ja c'ac'a tijonem ja ramajon rya'ic. 20 Como
atat c'o jule' tijonem ac'amonto ja majutij
kac'axan ta in camic c'o kagana nkotakij
nak rbanic, xeche' tre. 21 Queri' quibij tre
como ja raj Atenas eje'e' más chi na nel
quec'u'x chi rtzijoxic ja c'ac'a tak nakun
owi chi rc'axaxic, xa c'ac'a tak nakun
ne'ocla' wi' il tre pro ni canojelal. In queri'
quibanic chakaja' ja jule' chic winak ja rec'o
pan Atenas ja junwi' chi na quitinamit.
22 Ja c'a Pablo arja' pa'l chipan ja lugar
Areópago chiquewach ja winak in quewa'
xbij chique ri':
—Achi'i' ja rix aj Atenas, anin bien
ntz'aton chi congana neya' quek'ij ja redios.
23 Queri' nbij chewe como anin tok xink'ax
pa tak lugar ja bar neya' wi' quek'ij ja redios
c'o jun altar xinwil in c'oli tz'ibtal chwach,
quewa' nbij ri': —C'o jun dios ja ma kotak
ta rwach, rxin arja' awa' ja raltar ri', queri'
ja tz'ibtal chwach ja raltar. Neya' ruk'ij jun
Dios ja ma ewotak ta rwach pro ja c'ari' ja
Dios ja xtinya' rbixic chewe camic ri'.
24 Jari' Dios arja' winakarsani nojelal,
mta nak ta ja maquita arja' winakarsani
como arja' Rajaw caj Rajaw rwach'ulew.
Ma rjawaxic ta tre chi xtiq'ueje' ta pa
tak templo ja banon cumal winak. 25 Ma
rjawaxic ta tre chi c'o ta ja xtitzujux
ta tre cumal winak como arja' yoyon
kac'aslemal, arja' yoyon kaxula'nbal, arja'
yoyon nojelal ja nc'atzin chake kanojelal.
26 Xa jun rwach ja quic' ja xokrwinakars-
bej kanojelal xa nak ta chi tinamital okc'o
wi'. Ja rgana arja' chi ec'oli winak no-
jel nat nakaj chwach ja rwach'ulew. Ni
rchominto wi' ja tiempo ja nurkabana'el
wawe' chwach'ulew, ni rchominto wi' nak
chi lugaril ja nokq'ueje' wi' chikajujunal.
27 Xokruya' wawe' chwach'ulew utzc'a chi
nkach'ob rij rwach nak nkaban chi rilic ja
Dios utzc'a chi nkotakij rwach. Pro ja Dios
arja' ma nat ta c'o wi' chake chikajujunal.
28 Queri' nbij chewe como ja Dios arja' mta
bar ta tri' ja maquita c'o wi', xa rmal arja'
tok okc'asli, xa rmal arja' tok nkasil ki'
in xa rmal arja' tok okc'oli. Como cani'
quibin can jule' ewach aj tinamit ja re banol
poesía quewari': —Ni katzij wi' chi ajoj ja
rok winak ok ralc'wal Dios, echenak can.
29 Ja wi ok ralc'wal Dios ma yatal ta chakij
xtikabij ta tre ja Dios chi arja' cani' rachbal
jun winak owi rachbal jun nakun ja oro
ocnak owi plata owi abaj ja xa banon cumal
winak ja xa quina'oj winak cojon chi rbanic.
30 Ja chipan ja rojer tak tiempo ja k'axnak
can ja winak ma cotak ta jani' ja Dios pro
ja Dios arja' xucoch'. Pro ja c'a camic
neruban mandar chi nqueq'uex ja quina'oj
in nqueya' can ja ritzelal. Queri' nuban
chique canojelal xa bar ta tri' ec'o wi'.
31 Como arja' c'o jun k'ij rchomin ja nuk'et
wi' tzij chiquij canojelal ja winak in nij
utzlaj k'etoj tzij wi' ja nuban. Arja' c'o jun
achi rcha'on ja xtibanowi ja k'etoj tzij, Jesús
rubi', in xuya' tre chi c'astaj chiquicojol
camnaki' jari' xc'utbej chikawach kanojelal
chi Jesús ja rcha'on chi noc K'etol Tzij.
Queri' xbij ja Pablo chique.
32 Ja c'a winak tok quic'axaj chi nec'astaji
ja camnaki' ec'oli chique quemaj ryok'ic ja
Pablo pro jule' chic chique quewa' quibij tre
ri': —Ajoj c'o kagana nkac'axaj más ja nabij
le' pro xtabij chi na chake nak k'ij, xeche'
tre. 33 C'ac'ari' ja Pablo xelel chiquicojol, be.
34 Pro ec'oli chique yuke' quec'u'x ruq'uin ja
Jesucristo in xe'oc rachbil ja Pablo, jun achi
Dionisio rubi', in jun ixok Dámaris rubi', in
c'a ec'o na más chakaja'. Ja c'a Dionisio arja'
ocnak oficial chipan ja molbal ri'il rbina'an
Areópago.

18

1 C'ac'ari' ja Pablo xelel chipan ja tinamit
Atenas, be chic chipan ja tinamit Corinto.
2 Ja c'a tok xekaji tri' c'o wi' jun achi xuwil aj
Israel, Aquila rubi', penak chipan ja tinamit
Ponto. Ja c'a rAquila c'o rxjayil, Priscila
rubi', eje'e' c'a quimelojicto wi' chipan ja
nación Italia. C'o jun nimlaj rey, Claudio
rubi', arja' c'o jun orden rya'on chique
canojel ja raj Israel chi puersa ne'el chipan

ja tinamit Roma ja c'o pa rcuenta Italia
chewi' tok xelto ja rAquila pan Italia rachbil
rxjayil. Ja c'a Pablo arja' be chi cochoch
chi quik'iloxic. 3 Como xa junan quisamaj
ruq'uin rmalc'ari' ja tok q'ueje' cuq'uin,
junan nesamaji. Ja quisamaj e banol tak jay
ja lona nquecoj. 4 Ja c'a pa tak xula'nbal k'ij
ni npi wi' ja Pablo chipan ja jay xin molbal
ri'il, ntzijon cuq'uin ja rach tak aj Israel in
cuq'uin chakaja' ja ma e aj Israel ta utzc'a
chi nyuke' quec'u'x ruq'uin ja Jesucristo.

5 Ja c'a Silas rachbil Timoteo eje'e' xe'elel
ja pa Macedonia, xebe ruq'uin ja Pablo.
Ja c'a Pablo ja tok xe'ekaj ruq'uin xaju-
tij xumaj rbixic ja rtzobal Dios, xuch'ob
chiquewach ja rach tak aj Israel chi ja Jesús
arja' ja Cristo ja cha'on rmal ja Dios. 6 Pro
ja raj Israel eje'e' quech'a' tre ja Pablo ja
nbij, xa itzel tak tzij quibij tre. Rmalc'ari' ja
tok xquiraj rij rtziak chiquewach in quewa'
xbij chique ri': —Ixix ix responsable ja wi
matewil ja totajem xin Dios, ma numac ta
chewe. Camic ninbe cuq'uin ja winak ja ma
e aj Israel ta, ne' chique.

7 C'ac'ari' xeruya' can in be chic chi ro-
choch jun achi, Justo rubi'. Ja c'a Justo
arja' nuban respetar ja Dios, ja c'a rochoch
pa rxquin jay xin molbal ri'il c'o wi'. 8 C'o
chic jun ja rachi, Crispo rubi', arja' jefe rxin
ja jay xin molbal ri'il. Ja c'a Crispo arja'
yuke' ruc'u'x ruq'uin ja kajaw Jesucristo e
rachbil canojel ja rec'o pa rochoch. E q'uiy
ja raj Corinto ja tok quic'axaj ja rtzobal
Dios yuke' quec'u'x ruq'uin ja Jesucristo in
xebaṉ bautizar. 9 Ja c'a Pablo c'oli ja xutz'at
chak'a' cani' pan achic' in quewa' bix tre
rmal ja kajaw Jesucristo ri': —Ma taxbej ta
awi' chi naya' más rbixic ja ntzobal, maxta
tacajba' rbixic 10 como anin inc'ol awq'uin
in majun nak ta xtichapo ta awxin xtibano
ta pokon chawe. E q'uiy ja raj Corinto ja
nyuke' na quec'u'x wq'uin, ne'xi ja Pablo.
11 Jun juna' in nic'aj q'ueje' tri' ja Pablo pa
Corinto chi quitijoxic ja winak tre ja rtzobal
Dios.

12 C'o jun achi, Galión rubi', arja' gob-
ernador rxin ja departamento Acaya. Ja
pa rtiempo ja Galión quec'am qui' ja raj
Israel, xeyictaj trij ja Pablo in quec'amel
pa k'etbaltzij. 13 Ja tok xe'ekaj ruq'uin ja
gobernador quewa' quibij tre ri':

—C'o jun achi kac'amonto wawe', arja'
ntajini nuc'ut chiquewach ja winak nak
rjawaxic chi nqueban ja nquiyabej ruk'ij
ja Dios pro ja nyabex ruk'ij ja Dios ja nbij
arja' jari' matuc'am ri' ruq'uin ja nbij ja
ley, xeche' tre. 14 Ja c'a Pablo arja' kas laj
tzijoni ja tok xumaj tzij ja Galión, quewa'
xbij chique ja raj Israel ri':

—Tec'waxaj ja nbij chewe ja rix aj Israel,
wixta camíc xuban ja rachi, wixta alak',
wixta soconem xuban jari' ni ta yatal wi'
chwij chi xtinya' ta wxquin tre ja nixtajini
nebij chwe. 15 Pro como xa rumac ja religión
ewxin ja tok winakar awa' jun problema
ri' chewi' tok nbij chewe, mejor techomij
ixix eyon, no anin mta moda xtink'et ta
tzij trij ja rachi, ne' chique. 16 C'ac'ari'
xerlasajto chipan ja k'etbaltzij. 17 C'o c'a jun
achi Sóstenes rubi', arja' jefe rxin ja jay xin
molbal ri'il. Canojel ja griego quechap ja
Sóstenes, ni chwach ja k'etbaltzij quemaj
wi' rsoquic pro ja gobernador Galión ni
majun nak ta xbij ta chique.

****

18 Ja c'a Pablo arja' q'ueje' chi na jun
tiempo tri' pa Corinto. C'ac'ari' xeruban
despedir ja kach'alal, xoquel chipan jun
lancha ja nbe pa Siria e rachbil ja Priscila in
Aquila. Ja c'a tok xe'ekaj chipan ja tinamit
Cencrea xch'upuj rsamal rwi' nojelal jari'
retal chi c'oli ja rtzujun tre ja Dios. C'ac'ari'
xebe chic. 19 Ja c'a tok xe'ekaj chipan ja
tinamit Efeso tri' xeruya' can wi' ja Priscila
in Aquila, be chipan ja jay xin molbal ri'il
in xumaj tzij cuq'uin ja raj Israel. 20 Ja c'a
tok tzuri tzij rmal cuq'uin, eje'e' quibij tre
chi nq'ueje' chi na jun tiempo cuq'uin pro
arja' quewa' xbij chique ri': —Ma can ta
21 como anin rjawaxic chwe chi nenc'ulu' na
ja nmak'ij ja penak chikawach pa Jerusalén.
Pro can ninmelojpi chic jutij ewq'uin ja wi
queri' rvoluntad ja Dios, ne' chique.

C'ac'ari' xeruban despedir, xoquel pa
lancha in xelel chipan ja tinamit Efeso. 22 Ja
tok xekaj chipan ja tinamit Cesarea xelto
chipan ja lancha in be chic pa Jerusalén
chi quik'iloxic ja kach'alal. C'ac'ari' be
chic chipan ja tinamit Antioquía ja c'o
pa rcuenta Siria. 23 Tri' q'ueje' wi' jun
tiempo c'ac'ari' be chic jutij chi quik'iloxic
ja kach'alal ja rec'o pa tak tinamit ja c'o
pa rcuenta Galacia in pa rcuenta Frigia,

nercowirsaj más quec'u'x chipan ja rtzobal Dios.

****

24 C'o c'a jun achi aj Israel xekaj chipan ja tinamit Efeso, Apolos rubi', penak chipan ja tinamit Alejandría. Ja c'a rApolos congana buena ntzijoni in bien rotak ja rtzobal Dios. 25 Arja' rtijon ri' tre ja rbey kajaw Dios, nojel ruc'u'x nojel ranma nertijoj ja winak tre ja Jesús. Pro c'a c'o na ja ma rotak ta tre ja bautismo como solo ja bautismo xin Juan Bautista rotak. 26 Ja tok xekaji ja pa Efeso xoc chipan ja jay xin molbal ri'il in xumaj tzij cuq'uin ja winak, matixbej ri' ntzijoni. Ja c'a Priscila in Aquila ja tok quic'axaj ja tijonem ja nuya' ja rApolos quec'amel cha jun lugar chic in c'oli quech'ob chwach ja maja'n tirotakij tre ja rbey Dios. 27 Ja c'a rApolos arja' c'o rgana ne'erk'ijla' ja kach'alal ja rec'o chipan ja departamento Acaya in ban animar cumal ja kach'alal ja rec'o pa Efeso chi nbe. C'o jun carta quebanel ja nquetakel cuq'uin ja kach'alal ja rec'o pan Acaya, quewa' quibijel chique ri': —Ja tok xtekaji ja rApolos ewq'uin kas qui'il rc'ulic tebana', xeche'el chique. Ja c'a rApolos ja tok xekaj chipan ja departamento Acaya congana xeruto' ja winak ja yukul quec'u'x ruq'uin ja Jesucristo. Como samajnak ja rutzil xin Dios pa tak canma chewi' tok c'o yukulbal quec'u'x ruq'uin. 28 Ja rApolos xeruto' como arja' congana fuerte ntzijon cuq'uin ja raj Israel tre ja rtzobal Dios, ni chiquewach ja winak ntzijon wi' cuq'uin. Ja c'a raj Israel eje'e' ma xecowin ta quech'a' ta tre ja nbij. Ni c'o wi' tak versículo ja ncanoj chipan ja rtzobal Dios ja nc'utbej chiquewach chi ja Jesús arja' ja Cristo ja cha'on rmal ja Dios.

19

1 Ja rApolos tok c'a c'o na chipan ja tinamit Corinto ja c'o pa rcuenta Acaya be ja Pablo, k'ax pa tak lugar ja c'o chwitakjayu'. Ja tok q'uiswani xekaji ja pa Efeso in tri' ec'o wi' jule' kach'alal xeruwil. 2 Quewa' xbij chique ri':

—¿La kajto ja rEspíritu Santo ewq'uin ja tok yuke' ec'u'x ruq'uin ja Jesucristo? ne' chique.

—Ajoj nixtac'a kac'axan ta ja wi c'oli ja rEspíritu Santo, xeche' tre.

3 —¿Nak c'a chi bautismo'al ja ban chewe ja tok xixban bautizar? ne'e ja Pablo chique.

—Ja bautismo xin Juan Bautista, xeche' tre. 4 Ja c'a Pablo xbij chique:

—Ja Juan tok xeruban bautizar ja winak jari' retal chi quiq'uexon chic ja quina'oj in quiya'on can chic ja ritzelal, quewa' xbij chique ri': —C'o jun achi ja c'a xtipi na in ni rjawaxic wi' chi nyuke' ec'u'x ruq'uin, ne'e ja Juan chique. Ja rachi jari' ja Jesucristo. Queri' xbij ja Pablo chique.

5 Ja tok quic'axaj ja xbij ja Pablo chique c'ac'ari' xeban bautizar pa rubi' ja kajaw Jesús. 6 Ja c'a Pablo arja' xuya' ruk'a' pa quewi' in kajto ja rEspíritu Santo cuq'uin. C'ac'ari' quemaj tzij chipan jule' tzobal ja ma cotakin ta in c'oli ja k'alasax chiquewach rmal ja Dios ja queya' rbixic. 7 Ec'o la cablajuj chi canojelal.

8 Oxi' ic' ni pi wi' ja Pablo chipan ja jay xin molbal ri'il, ni matixbej ri' nbij ja rtzobal Dios chique ja winak, congana ntzijon cuq'uin in bien nuch'ob chiquewach nak rbanic ja gobierno xin Dios. 9 Pro ec'o jule' chique ja ni mta wi' quigana ruq'uin ja nbij ja Pablo, ni ma xyuke' ta wi' quec'u'x ruq'uin ja Jesucristo. Eje'e' tok quimolon qui' cuq'uin ja winak chipan ja jay xin molbal ri'il xa itzel netzijon tre ja utzlaj tijonem xin Jesucristo. Rmalc'ari' ja tok xelel ja Pablo chiquicojol in xeruc'amel ja kach'alal. C'o c'a jun lugar ja bar netijox wi' ja winak rmal jun achi, Tiranno rubi', tri' xeruc'amel wi' in k'ij k'ij ni nertijoj wi' ja winak tre ja rtzobal Dios. 10 Ca'i' juna' q'ueje' tri' in xertijoj ja winak rmalc'ari' tok ja winak ja rec'o pa tak tinamit ja c'o pa rcuenta Asia eje'e' quic'axaj ja rtzobal Dios canojelal tanto chique ja raj Israel in chique ja ma e aj Israel ta chakaja'. 11 Congana nimak tak milagro xuban ja Pablo ja yataj tre rmal ja Dios chi nuban. 12 Ja winak c'o je'e quec'amel su't ruq'uin ja Pablo owi tziak utzc'a chi nuchap. Ja tok nchaptaj rmal c'ac'ari' nquec'amel chic cuq'uin ja yawa'i' in netzuri ja yawa'i' rmal. Ja rec'ol itzel tak espíritu pa tak canma eje'e' ne'eli ja ritzel tak espíritu chique.

13 Pro ec'o jule' achi'i' e aj Israel eje'e' nebinyaj pa tak tinamit in nquibij chi necowini nequilasaj ja ritzel tak espíritu

chique winak. Queban jutij e wuku' chique quemaj rnataxic rubi' ja kajaw Jesús chi quilasaxic ja ritzel tak espíritu chique jule' winak. Quewa' quibij chique ja ritzel tak espíritu ri':

—Camic nixkaban mandar pa rubi' ja mismo Jesús ja nnatax rmal ja Pablo. Quixel pa tak canma ja winak, xeche'e. 14 Ja rachi'i' eje'e' e rc'ajol jun achi, Esceva rubi'. Ja c'a rEsceva arja' aj Israel, jefe quixin jule' sacerdote ocnak wi'. 15 Ja c'a rc'ajol Esceva ja tok queban mandar ja ritzel espíritu quewa' bix chique rmal ri':

—Anin bien wotak nak ocnak wi' ja Jesús in chakaja' bien wotak nak ocnak wi' ja Pablo pro nak la ixocnak wi' ixix, xeche'x rmal ja ritzel espíritu. 16 Ja c'a rachi ja c'ayon rxin ja ritzel espíritu chaka jalal tok xuq'uiak ri' chiquij, congana camíc xuban chique, ma xecowin ta trij. Ech'anali xe'elel chipan ja jay, xe'anmaji, congana xesoctaji. 17 Canojel ja winak ja rec'o pa Efeso xekaj rbixic cuq'uin ja bantaji chi aj Israel chi ma aj Israel ta. Rmalc'ari' ja tok congana quixbej qui' in congana quemaj rya'ic ruk'ij rubi' ja kajaw Jesús.

18 C'ac'ari' e q'uiy chique ja kach'alal xepeti, queya' chiquij chi c'oli ja ma utz ta quibanon in quemaj rk'alasaxic. 19 Ja c'a raj'itza' e q'uiy chique c'o jule' itzel tak libro quemol ruchi', quec'amto in quiporoj chiquewach ja winak pro ni chiquewach canojelal. Ja tok quiwatwachij rjil ja libro ja poroxi c'o la cincuenta mil quetzal. 20 Queri' xuban, ja rtzobal ja kajaw Dios be más pa nim, congana poder rc'an.

21 C'ac'ari' ja Pablo quewa' xuch'ob kaj pa ranma ri': —Camic nchomij na jun nviaje, nink'ax pa tak tinamit ja c'o pa rcuenta Macedonia in pa tak tinamit ja c'o pa rcuenta Acaya c'ac'ari' ninbe pa Jerusalén. Ja tok xquinel chic pa Jerusalén ninbe chi na pa Roma, ne'e. 22 C'ac'ari' ec'o ca'i' ajsamajela' ja xerutakel pa Macedonia, jun Timoteo, in jun chic Erasto, eje'e' e ca'i' chique ja kach'alal ja neto'o rxin tre ja samaj xin Dios. Ja c'a Pablo arja' q'ueje' chi na jun tiempo chipan ja departamento Asia.

****

23 Jari' tiempo congana xeyictaji ja raj Efeso rmal ja utzlaj tzij xin Jesucristo. 24 Queri' queban como c'o jun achi xetakchi'ini, Demetrio rubi', arja' banol tak nakun ja sakapwok nucoj chi rbanic. C'o c'a jun templo ja bar nya̱' wi' ruk'ij jun dios, Diana rubi'. Ja c'a Demetrio arja' nuban tak rachbal ja templo. Arja' e rachbil ja rajsamajela' ja nesamaj ruq'uin congana pwok nquech'ec trij ja tak templo ja tok nquic'ayij. 25 Ja xuban ja Demetrio, xerumol ja rajsamajela' e cachbil jule' chic ja winak ja xa junan quisamaj cuq'uin in quewa' xbij chique ri':

—Ixix bien ewotak chi xa rmal ja samaj ja nkaban ri' tok c'oli kabiyomal. 26 Pro bien etz'aton bien ec'waxan ja nbij ja rachi rbina'an Pablo. Ja Pablo nbij chi ja cachbal tak winak in rachbal tak nakun xa ebanon cumal winak, ma e dios ta, ne'e. Ja c'a camic e q'uiy ja winak quiniman chic ja nbij in quicojon chic qui' ruq'uin. Queri' quibanon ma ruyon ta wawe' chipan ja katinamit Efeso pro chipan ja jule' chic tinamit ja c'o pa rcuenta Asia chakaja'. 27 Ja queri' congana c'ayew na ja wi mchita xtoc wi' ja kanegocio chique ja winak. In queri' tre ja templo chakaja' ja bar nya̱' wi' ruk'ij ja nimlaj dios Diana, maxla mchita xtoc wi' arja' chakaja'. Ja camic congana ya'on ruk'ij ja Diana cumal ja kach tak aj Asia in cumal canojel ja winak ja rec'o chwach'ulew pro ja tok xtiq'uiswani maxla ma xtiya' chi ta ruk'ij. Queri' xbij ja Demetrio chique.

28 Ja tok quic'axaj ja xbij ja Demetrio congana yictaj quiyewal, quemaj rakic quechi', quewa' quibij ri': —Congana nim ruk'ij ja Diana ja dios kaxin ajoj ja rok aj Efeso, xeche'e. 29 Rmalc'ari' ja tok congana xeyictaji ja tinamit canojelal. Ec'o c'a ca'i' rachbil ja Pablo, jun Gayo rubi', in jun chic Aristarco, e aj Macedonia. Eje'e' xecha̱p cumal ja winak, xechararaxel, xec'amel chipan ja restadio ja bar nquemol wi' qui' ja tinamit. 30 Ja c'a Pablo arja' laj xoqui chiquicojol ja winak utzc'a chi ntzijon cuq'uin pro ja kach'alal ma xqueya' ta lugar tre. 31 In chakaja' ec'o jule' oficial e xin Asia, eje'e' camigo qui' ruq'uin ja Pablo in quetak rbixic tre chi matoqui chiquicojol ja winak. 32 Ja c'a winak congana quimajon rakic quechi', junwi' nquibij jule' in jule' chic junwi' chi na nquibij como congana sachnak quina'oj. Xa e jujun chique ja

re'otakyon ja nak tre ja tok quimolon qui'.
33 C'o c'a jun achi aj Israel, Alejandro rubi'.
Ja c'a winak ja raj Israel eje'e' queminoc
ja rAlejandro chiquewach ja tinamit utzc'a
chi arja' ntzijon cuq'uin. Ec'o jule' winak
ja xech'obo chwach nak tre tok yictajnak
ja tinamit. Ja c'a rAlejandro arja' xuban
ruk'a' chiquewach ja tinamit chi nquicajba'
tzij, c'o rgana ntzijon cuq'uin utzc'a chi mta
pokon nban chique ja rach tak aj Israel.
34 Pro ja winak tok quetz'at chi aj Israel ja
rAlejandro eje'e' quemaj rakic quechi' pro
ni canojelal, quewa' quibij ri': —Congana
nim ruk'ij ja Diana ja dios kaxin ajoj ja rok
aj Efeso, xeche'e. C'o la ca'i' hora querak
quechi'.
35 Peti ja secretario xin tinamit in tok
q'uiswani cowini xeruk'il ja winak c'ac'ari'
xbij chique:
—Achi'i' ja rix aj Efeso, canojel ja winak
xa nak ta chi winakil bien cotak chi ixix
ja rix aj Efeso yatajnak chewe chi ixix
nixchajin rxin ja templo ja bar nya' wi'
ruk'ij ja lok'laj Diana, bien cotak chakaja'
chi ixix nixchajin rxin ja rachbal Diana
ja kajnakto chicaj. 36 Como majun winak
xticowin ta xtuch'a' ta chwe ja c'a xinbij
ri' chewi' tok nbij chewe camic, tecajba',
tech'obo' na jutz'it chi utz ja neban. 37 Queri'
nbij chewe como ec'o jule' achi'i' wawe'
ja re'ec'amonto pro mta quibanon, mta
jun itzel quibanon ta tre ja rereligión, mta
jun itzel tzij quibin ta tre ja redios. 38 Ja
c'a Demetrio e rachbil ja junan quisamaj
ruq'uin wi c'o quigana nqueya' parte mejor
pa k'etbaltzij tequiya'a' wi' como tri' ec'o
wi' ja k'etol tak tzij, tri' c'a tequichomarsaj
wi' qui' cuq'uin ja rachi'i'. 39 Ja c'a wi c'a
c'o na newajo' tiban c'a jun sesión como
queri' nrajo' ja ley. 40 Queri' nbij chewe
como ja kabanon wawe' camic ma c'ayew
ta njolox chakij chi okyictajnak trij ja go-
bierno in nak la nkabij ja nkatobej ki' ja
wi xtic'axax chake nak tre ja tok kabanon
quewa'. Queri' xbij ja secretario chique ja
tinamit. 41 C'ac'ari' xbij chique chi nquipaxij
qui'.

20

1 Ja c'a Pablo tok quipaxin chic qui' ja
tinamit arja' xersiq'uij ja kach'alal, xuya'
can jule' paxbanem chique, xerk'etej can in
be chipan ja departamento Macedonia. 2 Ja
tok xekaji ja pa Macedonia k'ax chipan ja
tinamit je'e ja bar ec'o wi' ja kach'alal in
congana xyukba' can más quec'u'x c'ac'ari'
be chic pa Grecia. 3 Ja c'a tok xekaji ja
pa Grecia oxi' ic' q'ueje' chic tri'. Ja c'a
tok tz'akati ja roxi' ic' rmal c'o jun rviaje
xchomij, laj xoquel pa lancha chi nbe chic
pa Siria. Pro chaka c'a jalal ja tok xekaj
rbixic ruq'uin chi ec'o jule' rach tak aj
Israel, eje'e' ncajo' nquechap. Rmalc'ari' ja
tok ma xoquel ta chipan ja lancha, pa bey
be wi', meloj chic jutij pa Macedonia. 4 Ec'o
jule' kach'alal xerachbilajel, quewa' quebi'
ri', Sópater ja raj Berea, Aristarco rachbil
Segundo ja re aj Tesalónica, Gayo ja raj
Derbe in Timoteo. Ec'oli chakaja' ja Tíquico
rachbil Trófimo ja re aj Asia. 5 Eje'e' xen-
abeyaj chikawach nabey pro ja tok xe'ekaj
chipan ja tinamit Troas tri' xokcaybej wi'.
6 Ja c'a rajoj xoc'o can na ja nmak'ij ja tok
ntiji ja caxlanway ja mta levadura ruq'uin
tokori' xokelel chipan ja tinamit Filipos,
xokoquel pa lancha. Chi jo'o' k'ij xe'ekila'
wi' ja kach'alal pa Troas in tri' xokq'ueje'
wi' wuku' k'ij.

****

7 Ja c'a xin domingo canojel ja kach'alal
quemol qui' chi rtijic ja caxlanway ja
nquinatbej rxin ja kajaw Jesús. Ja c'a Pablo
tok quimolon chic qui' arja' xumaj quiti-
joxic. Ja tok xoc'o nc'ajak'a' c'a rmajon
na quitijoxic como rchomin chic chi numaj
chic jutij rviaje chi rcab k'ij. 8 Congana k'ak'
tzijil chipan ja cuarto pan oxi' piso ja bar
quimolon wi' qui'. 9 C'o c'a jun ala', Eutico
rubi', arja' tz'ubul pa wantana. Como nim
ja mensaje ja nuya' ja Pablo rmalc'ari' ja tok
majtaj rmal waram ja rala'. Ja tok q'uiswani
war kaj, tzakto ja c'a pan oxi' piso, ja tok
queyic ni camnak. 10 Ja c'a Pablo arja' kajto
ruq'uin, jupe' trij, xk'etej in quewa' xbij
ri': —Ma texbej ta ewi'. C'astaji ja rala',
ne' chique ja kach'alal. 11 C'ac'ari' jote' chic
jutij ja Pablo chipan ja cuarto. Ja tok xekaj
nojoj xuwech' ja caxlanway, xujach chique
ja kach'alal in quetij. Ja c'a tok tijtaj cumal
xumaj chic jutij tzij ja Pablo cuq'uin. Ja tok
sakar kaj c'a tokori' tzuri tzij rmal c'ac'ari'
be. 12 Ja kach'alal eje'e' quec'amel ja rala' chi
rochoch, congana nequicoti como c'astaji.

****

13 Ja c'a Pablo arja' be chipan ja tinamit
Asón, chi rkan be wi' pa bey. Ja c'a rajoj
pa lancha xokbe wi', xoknabeyaj chwach
ja Pablo in tri' pan Asón xekac'ama' pon
wi' como queri' ja rchomin. 14 Ja c'a tok
xekila' pan Asón xoquel kuq'uin pa lan-
cha in xokbe chipan ja tinamit Mitilene.
15 C'ac'ari' xokelel chic tri' ja pa Mitilene,
xokbe chic. Ja chi rcab k'ij xokekaj chwach
ja tinamit Quío. Ja chi rox k'ij xokekaj
chipan ja tinamit Trogilio ja c'o pa rcuenta
Samos. Ja c'a chi rcaj k'ij xokekaj chipan ja
tinamit Mileto. 16 Ja c'a pa Efeso ma xokbe
chi ta como ja Pablo arja' c'o rgana nbe
chanim ja pa Jerusalén utzc'a chi nerbana'
ja nmak'ij Pentecostés. Rmalc'ari' ja tok
mta rgana xtibe ta más tiempo tre chipan
ja departamento Asia.

****

17 C'a c'o na ja Pablo pa Mileto ja tok xutak
quisiq'uixic ja ranciano ja ne'uc'an quixin
ja kach'alal ja rec'o pa Efeso. 18 Ja c'a tok
xe'ekaj ruq'uin quewa' xbij chique ri':

—Ixix bien ewotak jani' ja nc'aslemal
tre ja tiempo ja xinq'ueje' checojol wawe'
chipan ja departamento Asia. 19 Xinban
rsamaj ja kajaw Jesucristo pro ma xinya'
ta nuk'ij. Congana ok'ej xinban cumal ja
winak in congana pokon xintij cumal ja
wach tak aj Israel como eje'e' ni nquicanoj
wi' rij nwach nak nqueban chwe. 20 Bien
ewotak chi anin ni ma xintanba' ta wi'
rbixic chewe xa nak ta c'o rjawaxic chewe
chi nec'waxaj, xixntijoj pa tak jay xin
molbal ri'il in pa tak ewochoch chakaja'.
21 Xixnpaxbaj ewanojel chi ix wach tak aj
Israel chi ma ix aj Israel ta, xinbij chewe
chi rjawaxic neq'uex ja rena'oj in nenimaj
ja Dios in nyuke' ec'u'x ruq'uin ja kajaw
Jesucristo. 22 Ja camic ninbe pa Jerusalén
como ja rEspíritu Santo arja' nbij chwe
chi rjawaxic ninbe. Ma wotak ta nak la
xtenc'ulmaj ja tok xquinekaji. 23 Xarwari'
wotak, bin chwe rmal ja rEspíritu Santo chi
nincoj na pa che' in c'oli rpokonal ntij na
pa Jerusalén. Niquirwari' nbij ja rEspíritu
Santo chwe xa nak ta chi tinamital je'e ja
rink'axnakto wi'. 24 Pro anin matinxbej wi'
chwach ja npi chwij, matinpokonaj nya' wi'
pa camíc como jari' nq'uisbej ja nsamaj in
congana ninquicot rmal. Xarwari' congana
ngana nq'uis ja samaj ja ya'on chi nukul
rmal ja kajaw Jesús como arja' rya'on chi
nukul chi nya' rbixic ja utzlaj tzij xin Je-
sucristo ja nuc'ut chikawach nak rbanic ja
rutzil ja nsipax chake rmal ja Dios.

25 Anin inq'uenak checojol, nya'on
rbixic chewe nak rbanic ja gobierno xin
Dios in camic nbij chewe, wotak chi
matutz'at chic jutij ri' kawach ewq'uin
wawe' chwach'ulew. 26 Rmalc'ari' ja tok nbij
chewe, ma numac ta chewe xa nak ta chewe
ja wi ma xtenimaj ta ja rtzobal Dios in wi
xtetz'ila' ewi' rmal. 27 Como anin nch'obon
chewach ja rvoluntad Dios pro nojelal, ni
majun nak ta ja xinwawaj ta chewach.
28 Rmalc'ari' ja tok nbij chewe, tebana'
cuenta ewi' in que'echajij ja kach'alal
canojelal como yatajnak chewe rmal ja
rEspíritu Santo chi ne'echajij. Que'etzuku'
tre ja rtzobal Dios como eje'e' e iglesia
xin Dios, e rxin chic ja kajaw Jesucristo
como arja' xutix rquiq'uel chwach cruz
jari' xerlok'bej. 29 Bien wotak chi ja tok
ma inc'o chi ta ewq'uin ec'o jule' itzel tak
winak ne'oc na checojol in nquemaj ryojic
ja yukulbal quec'u'x ja kach'alal ruq'uin
ja Jesucristo. 30 In c'uluto ec'o jule' achi'i'
ja rec'o checojol camic eje'e' neyictaj na
in nquemaj quitijoxic ja kach'alal tre jule'
itzel tak tijonem, nquicanoj nak nqueban
chi nquecoj qui' ja kach'alal cuq'uin.
31 Rmalc'ari' ja tok nbij chewe, tebana'
cuenta ewi', bien turkaj chewe ja roxi'
juna' ja xinq'ueje' ewq'uin, chi pa k'ij chi
chak'a' ni c'o wi' ja paxbanem xinya' chewe
chejujunal, c'o nari' xinok' emwal.

32 Camic wach'alal, Dios ta c'a xquixcha-
jini. Tenimaj ja rtzobal Dios como tri'
nkawil wi' ja rutzil ja nsipaj ja Dios chake.
Ja wi nkanimaj ja rtzobal Dios jari' nq'uiy
más ja yukulbal kac'u'x ruq'uin ja Jesu-
cristo in c'o jun herencia ja nyataj na chake
chiquicojol canojel ja jule' chic ja recha'on
rmal ja Dios. 33 Ma rmal ta pwok, ma rmal
ta tziak xinyarij ta ja tok xixntijoj tre ja
rtzobal Dios. 34 Ixix bien ewotak chi anin
xinsamaj ruq'uin nuk'a' jari' xintzukbej wi'
in xenutzuk ja wachbil chakaja'. 35 Queri'
xinban utzc'a chi newotakij chi congana
rjawaxic noksamaji, nkach'ec kapwok jari'
nekatobej ja c'o rjawaxic chique. C'o jun
tzij congana xinnataj chewe ja bin can
rmal ja kajaw Jesús, quewa' nbij ri': —Ja

tok c'oli nasipaj chique ja winak jari' más
na quicotemal xin Dios rc'amonto chawe
chwach ja tok c'oli nsipax chawe atat, ne'e.
Queri' xbij ja Pablo chique ja ranciano.
36 Ja c'a tok tzuri tzij rmal c'ac'ari'
xuque'e in xumaj rbanic oración e rach-
bil canojel ja rec'o tri'. 37 Congana que-
maj ok'ej trij ja Pablo pro ni canojelal,
quik'etej in quitz'ubaj ruchi'. 38 Congana
nebisoni como bix chique rmal ja Pablo
chi matutz'at chic jutij ri' quewach ruq'uin
wawe' chwach'ulew. C'ac'ari' xequijacha' ja
Pablo pa lancha.

21

1 Ja tok xekaya' can ja kach'alal xokoquel
chipan ja lancha, xokbe, xokekaj chipan
ja tinamit Cos. Ja c'a chi rcab k'ij chic
xokbe chic, xokekaji c'a chipan chic jun
tinamit rbina'an Rodas. C'ac'ari' xokbe
chic, xokekaj chic cha jun tinamit rbina'an
Pátara. 2 Tri' c'o chi wi' jun lancha kawil ja
nbe pa Fenicia, xokoquel chipan in xokbe.
3 Ja c'a tok kamajon binem parwi' ja mar
katz'at ja lugar rbina'an Chipre, xokk'ax
pon chwach, pa kaxcon q'ueje' can wi'.
Ja lancha rmajon binem, ntajini benak pa
Siria. Xokkaj na chi' mar chipan ja tinamit
Tiro como ja lancha c'o jule' ijka'm nuya'
can na tri'. 4 Tri' ec'o wi' jule' kach'alal
xekawil in xokq'ueje' na wuku' k'ij cuq'uin.
Ja kach'alal quibij tre ja Pablo chi mejor
matibe pa Jerusalén como bin chic chique
rmal ja rEspíritu Santo chi c'oli nc'ulmaj na
tri'. 5 Ja c'a tok tz'akati ja wuku' k'ij kumal
c'ac'ari' xokbe chic. Canojel ja kach'alal e
cachbil quixjayilal in tak calc'wal chakaja'
eje'e' xekachbilajel, xokequijacha' c'a chi'
mar. Ja tok xokekaji ja chi' mar xokxuque'e,
kaban jun oración. 6 Ja tok tzuri ja roración
kumal xokqueban despedir. C'ac'ari' xokoc
chipan ja lancha, ja c'a reje'e' xemeloji chi
tak cochoch.
7 Queri' kaban, xokelel chipan ja tina-
mit Tiro, xokekaj chic chipan chic jun
tinamit rbina'an Tolemaida. Tri' ec'o wi'
jule' kach'alal xekawil in xokq'ueje' jun k'ij
cuq'uin. 8 Ja c'a chi rcab k'ij xokelel chic
tri', kachbilajel ja Pablo, xokekaj chipan
ja tinamit Cesarea. Tri' c'o wi' ja Felipe
ja revangelista, arja' jun chique ja wuku'
diácono. Xokbe chi rochoch ja Felipe in
tri' xokq'ueje' wi' ruq'uin. 9 Ja c'a Felipe
ec'o quiji' rme'al ja ma e c'ulan ta, eje'e' e
profeta e'ocnak wi'. 10 Tuban c'a jun ca'i'
k'ij okc'o ruq'uin ja Felipe ja tok c'o jun
achi xekaj kuq'uin, Agabo rubi'. Ja c'a
rAgabo arja' profeta ocnak wi', chipan ja
departamento Judea penak wi'. 11 Ja tok
xoc pa jay kuq'uin arja' xubac' ruk'a' rkan
ruyon tre rcincha ja Pablo. Ja tok bac'taj
rmal quewa' xbij chake ri': —Ja rEspíritu
Santo arja' bin chwe chi ja raj Israel ja rec'o
pa Jerusalén eje'e' nquebac' na ja rajaw
awa' ja jun cincha ri'. Quewa' nbạn na tre ja
cani' nbanon anin camic in nquejach na pa
quek'a' ja winak ja ma e aj Israel ta, queri'
xbij chake.
12 Ja c'a tok kac'axaj chi c'o rc'ayewal
penak trij ja Pablo, ajoj e kachbil ja kach'alal
ja raj Cesarea congana kaban recomendar
tre chi matibe pa Jerusalén. 13 Pro ja Pablo
xbij chake:
—¿Nak tre ja tok nixok'i? Xa bis neya'
chwe ja neban quela'. Ja chwe anin in
conforme chi nquebac' nuk'a' wakan tri'
pa Jerusalén, in conforme chi ninquicamsaj
tri' chakaja' pro rmal ja kajaw Jesús ja tok
xtiban queri' chwe, ne' chake. 14 Mta nak chi
ta kabij ta tre como ma xokcowin ta kak'il.
Rmalari' ja tok quewa' kabij chic tre ri': —
Rvoluntad ta c'a ja kajaw Dios xtibantaji,
xokche' tre.
15 C'ac'ari' kachomla' ki', xokbe ja pa
Jerusalén. 16 Ec'o jule' chique ja kach'alal ja
raj Cesarea eje'e' xekachbilajel. C'o jun achi
chiquicojol, Mnasón rubi'. Ja c'a Mnasón
arja' aj Chipre, c'o chic tiempo rniman ja
Jesucristo in c'o jun rochoch pa Jerusalén,
tri' xokeq'ueje' wi'.

****

17 Ja kach'alal ja rec'o pa Jerusalén con-
gana qui'il kac'ulic queban ja tok xokekaj
cuq'uin. 18 Ja c'a chi rcab k'ij kachbilajel ja
Pablo, xokbe chi nekak'ijla' ja Jacobo. Ja c'a
tok xokekaj ruq'uin ja Jacobo tri' quimolon
wi' qui' chakaja' canojel ja ranciano. 19 Ja
c'a Pablo arja' xuya' rutzil quewach c'ac'ari'
xuchol chiquewach nojelal ja rbanon ja
Dios chiquicojol ja winak ja ma e aj Israel
ta tokori' tok Pablo xuya' rbixic ja rtzobal
Dios chique. 20 Ja tok quic'axaj ja xbij ja
Pablo congana queya' ruk'ij ja Dios rmal in
quewa' quibij tre ri':

—Kach'alal, congana utz nkac'axaj ja nabij chake le' pro ec'o jule' winak ja quimajon atzijoxic. Bien awotak chi ja kach tak aj Israel congana e q'uiy chique quiniman chic ja Jesucristo in canojel nqueya' ruk'ij ja ley xin Dios ja tz'ibtal can rmal ja Moisés. [21] Eje'e' c'o jule' tzij bin chique cumal ja winak ja quimajon atzijoxic. Ma utz ta ja tijonem ja naya' chique ja kach tak aj Israel ja rec'o pa tak tinamit quixin ja ma e aj Israel ta, cha. Quewa' ja tijonem ja naya' chique ri', cha. Jun, ma rjawaxic chi ta chi nquinimaj ja nbij ja Moisés. In jun chic, ma rjawaxic chi ta chi neban circuncidar ja tak calc'wal. In jun chic, mejor nqueya' can ja kacostumbre ja rok aj Israel. Queri' abin chique, cha. [22] ¿Nak nkaban c'a camic? Como ja winak ja tok xtekaj rbixic cuq'uin chi atc'o chic wawe' pa Jerusalén seguro chi nquemol qui'. [23] Pro mejor ja naban, tabana' ja xtikabij chawe ri'. Ec'o quiji' kach'alal achi'i' eje'e' c'oli ja quitzujun tre ja Dios chi nqueban in camic xurwila' ja tiempo chi nqueban cumplir. [24] Ja c'a naban, que'ac'ama'el ja kach'alal in tejosk'ij ewi' ja cani' nrajo' ja kareligión. Atat ta xcattojowi nojel ja gasto ja xtiqueban. C'ac'ari' necowini nquich'upuj ja rsamal quewi' ja cani' nrajo' ja kareligión. Quirtari' naban utzc'a chi canojel nqueya' cuenta chawe chi atat chakaja' nanimaj ja ley xin Moisés in ma katzij ta ja nbix chawe cumal ja winak ja quimajon atzijoxic. [25] Pro ja kach'alal ja ma e aj Israel ta c'o jun carta katakonel chic cuq'uin, kabijel chique chi ma rjawaxic ta chique eje'e' chi nquinimaj ja kacostumbre ajoj ja rok aj Israel. Xarwari' kabijel chique chi ma tiqueti' ta ja ti'ij ja tzujun chiquewach cachbal tak winak owi chwach rachbal tak nakun. In jun chic, ma tiqueti' ta ja quic'. In jun chic, matiqueti' ta ja ti'ij ja wi ma elnak ta rquiq'uel ja chicop. In jun chic, ma que'oc ta cuq'uin ixoki' ja ma e quixjayilal ta in ja rixoki' chakaja' ma que'oc ta cuq'uin achi'i' ja ma e quichajilal ta. Queri' ja kabijel chique, xeche' tre ja Pablo.

****

[26] Ja c'a Pablo arja' xeruc'amel ja quiji' kach'alal. Ja c'a chi rcab k'ij quijosk'ij qui' ja cani' nrajo' ja quireligión. C'ac'ari' xoc chipan ja templo, xerbij chique ja sacerdote chi ja costumbre xin josk'inem c'a chi wuku' k'ij xtiban wi' cumplir tokori' tok c'oli ja xtiquitzujuj chwach ja Dios chiquijujunal ja cani' nrajo' ja quireligión.

[27] Xajalal maja'n titz'akati ja wuku' k'ij ja tok be chic jutij ja Pablo chipan ja templo. Tri' ec'o wi' jule' rach tak aj Israel ja repenak pa tak tinamit ja c'o pa rcuenta Asia. Ja tok quetz'at ja Pablo chipan ja templo quechap in xequitakchi'ij ja winak chi neyictaj trij. [28] Quemaj rakic quechi', quewa' quibij chique ja winak ri':

—Achi'i' ja rix kach tak aj Israel, kato'o' ki'. Jawa' jun achi ri' benak nojel nat nakaj chi quitijoxic ja winak pro xa ma utz ta ja tijonem ja nuya' chique. Como arja' xa itzel ntzijon tre ja katinamit, xa itzel ntzijon tre ja kaley in tre ja katemplo ri' chakaja'. In ma ruyon tari' pro ec'o jule' achi'i' ercojonto chipan ja templo pro ma e aj Israel ta in ixix bien ewotak chi xajan ne'oqui winak chipan awa' santilaj templo ri' ja wi ma e aj Israel ta, xeche' chique. [29] Queri' quibij chique como c'o jun achi quitz'aton nabey rachbilan ja Pablo chipan ja tinamit in pa quetzij eje'e' ja Pablo rcojonto ja rachbil chipan ja templo. Ja c'a rachbil ja Pablo, Trófimo rubi', arja' ma aj Israel ta, aj Efeso.

[30] Ja c'a tinamit xeyictaj trij ja Pablo, c'amc'ol canim xebe ruq'uin xequichapa', quichararajto, quilasajto in quitz'apla' ruchi' ja templo. [31] Laj quicamsaj pro c'o jun coronel xekaj rbixic ruq'uin chi yictajnak ja tinamit Jerusalén pro ni chi jun. [32] Ja c'a coronel ec'o jule' soldado xersiq'uila' e cachbil jule' capitán. C'amc'ol canim xebe ja bar ec'o wi' ja winak. Ja c'a winak tok quetz'at ja coronel e rachbil ja soldado quitanba' rch'ayic ja Pablo. [33] C'ac'ari' be ja coronel ruq'uin ja Pablo, xucoj preso in xuya' orden chi nbac' tre ca'i' cadena. Ja c'a tok bac'taj rmal quewa' xbij chique ja winak ri': —¿Nak chi achi'al c'awa' wari'? ¿Nak ril xuban? ne' chique. [34] Ja c'a winak quemaj rakic quechi'. Junwi' nbij jun in junwi' chic nbij jun. Ja c'a coronel arja' maticowini nc'axaj nak la nquibij rmal ja síc' nbani chewi' tok xuya' chic jun orden chi nc'amarel ja Pablo pa cuartel. [35] Ja c'a soldado tok xe'ekaj chwach cumuc ja c'o chwach ja cuartel quitelela'el ja Pablo

como ja winak congana nqueban, ncajo'
nquech'ay chic jutij ja Pablo. 36 Ja c'a winak
etran chiquij ja soldado, quimajon rakic
quechi', quewa' nquibij ri': —Tecamsaj,
neche'e.

****

37 Ja c'a Pablo tok xajalal maja'n ticojoc ja
pa cuartel arja' xbij tre ja coronel:

—¿La naya' lugar chwe chi nintzijon ju-
rata awq'uin? ne' tre. Ja c'a coronel quewa'
xbij tre ja Pablo ri':

—Awotak taka'an nattzijon pa griego.
38 ¿La ma atat ta c'a ja rat aj Egipto ja
xatyictaj trij ja gobierno? Como c'o jun achi
aj Egipto c'a ma jaru' ta tiempo xertakchi'ij
ja winak chi neyictaj trij ja gobierno in ec'o
quiji' mil camsanela' xeruc'aj, xeruc'amel
pa tak lugar ja kas talan wi', ne' tre. 39 Ja c'a
Pablo quewa' xbij tre ri':

—Ma anin ta, anin in aj Israel. Anin inc'o
pa rcuenta jun tinamit nim ruk'ij, Tarso
rubi', c'o pa rcuenta Cilicia, tri' inalaxnak
wi'. Pro tabana' jun utzil, taya'a' lugar chwe
chi nintzijon jurata cuq'uin ja winak, ne'
tre.

40 Ya' lugar tre chi ntzijoni c'ac'ari' pe'i
chwa cumuc ja c'o chwach ja cuartel in
xuban ruk'a' chiquewach ja winak chi
nquicajba' tzij. Ja tok quicajba' xumaj tzij
cuq'uin chipan ja tzobal hebreo, quewa'
xbij chique ri':

22

1 —Ixix ja rix principali' rxin ja katinamit
in ewanojelal ja rix wach tak aj Israel, camic
tec'waxaj ja xtinbij chewe ri' ja ntobej wi'
chewach, ne' chique. 2 Ja c'a winak tok
quic'axaj chi chipan ja tzobal hebreo ntzi-
jon wi' más chi na quicajba' tzij. Ja c'a Pablo
quewa' xbij chic chique ri':

3 —Anin in ewach aj Israel. Chipan ja
tinamit Tarso xinalax wi' ja c'o pa rcuenta
Cilicia. Pro wawe' pa Jerusalén xinq'uiy wi'.
Xintijoj wi' ruq'uin ja maestro Gamaliel.
Ja c'a Gamaliel arja' xinrtijoj tre ja ley
xin Dios ja quiniman ja kati't kamama'
pro bien xuch'ob chinwach nojelal. Ni
wxin wi', ni c'o wi' ngana nban cumplir
ja rvoluntad Dios ja cani' newajo' neban
ixix camic. 4 Anin nabey congana pokon
xinban chique ja winak ja yukul quec'u'x
ruq'uin ja Jesucristo. Ec'oli chique xin-
tak quicamsaxic in ec'oli chique xintak
quichapic in xenucoj preso, queri' xinban
chique chi ixoki' chi achi'i'. 5 Ja lok'laj
sacerdote in canojel ja principali' rxin ja
katinamit eje'e' bien cotak ja nmajon rbixic
chewe camic. Como eje'e' c'o jule' carta
quitz'ibajel, queya'el chwe chi xenjacha' pa
quek'a' ja kach tak aj Israel ja rec'o chipan
ja tinamit Damasco. Ja carta xuya' lugar
chwe chi xinbe pa Damasco chi quichapic
ja winak ja yukul quec'u'x ruq'uin ja Jesu-
cristo. Queri' xinban, xinbe pa Damasco
chi quichapic, ja nch'obon chi nenuc'amto
wawe' pa Jerusalén utzc'a chi nban pokon
chique.

6 Pro anin pa tak nc'ajk'ij lari' nmajon
binem, chinakaj ja tinamit Damasco inc'o
chi wi' ja tok chaka jalal c'o jun nimlaj
luz kajto chila' chicaj in xuq'uiak ri' chwij.
7 Xinbe chi tok'ulew rmal ja luz in c'o jun
kulaj xinc'waxaj, quewa' xbij ja kulaj chwe
ri':

—Saulo, Saulo ¿nak tre tok naban pokon
chwe? Queri' xbij chwe.

8 —¿Nak abi'? xinche' tre.

—Anin in Jesús ja rin aj Nazaret, chwe
anin abanon wi' ja pokon, ne' chwe. 9 Ja
c'a wachbil eje'e' quetz'at ja luz in congana
quixbej qui' rmal pro ma xquic'axaj ta nak
nbij ja kulaj ja ntzijon wq'uin. 10 Ja c'a ranin
xinc'waxaj chic jutij tre:

—Wajaw ¿nak nawajo' chwe chi nban?
xinche' tre.

—Catyictaji, jat chipan ja tinamit Dam-
asco. Ja c'a tok xcatekaji tri' nbix wi' chawe
nojel ja c'o rjawaxic chawe chi naban, ne'e
ja kajaw Jesucristo chwe. 11 C'ac'ari' xokbe
ja pa Damasco. Ja wachbil eje'e' xin-
quiyukejel chi nuk'a' como xinmoyir rmal
ja luz como congana ruch'a'.

12 Ja tok xokekaji pa Damasco tri' c'o wi'
jun achi, Ananías rubi'. Ja c'a rAnanías arja'
congana nuban respetar ja Dios, nuban
cumplir ja ley xin Dios in congana utz ntz'at
cumal canojel ja kach tak aj Israel ja rec'o
pa Damasco. 13 Arja' be ja bar inc'o wi' in
tok xekaj wq'uin quewa' xbij chwe ri': —
Wach'alal Saulo, camic njaktaji ja rawach,
ne' chwe. Pro ni jari' hora jaktaji ja nwach
in xintz'at ja rAnanías. 14 In xbij chic chwe:
—Ja Dios quixin ja kati't kamama' arja' nij
atrcha'onto wi' ojer chi nawotakij ja rvol-
untad in tok xatz'at ja Jesucristo ja mta

ril rumac in tok xac'waxaj ja rukul pa bey
jari' nij atrcha'onto wi' chi xaban queri'.
15 Como atat naya' na rbixic ja Jesucristo
chique canojel ja winak, nabij chique nak
ja ratz'aton in nak ja rac'waxan. 16 Camic
ma taya' ta c'a tiempo tre, catyictaji in
catban bautizar in quirtawa' nabij tre ja
kajaw Jesucristo ri': —Wajaw, tajosk'ij ja
wanma, tacuyu' ja wil numac, catche' tre.
Queri' xbij ja rAnanías chwe.

17 C'ac'ari' xinmelojto pa Jerusalén. Ja
tok xinurkaji xinbe chipan ja nimlaj templo
xin Dios, nmajon rbanic jun oración ja tok
chaka jalal c'oli ja xintz'at cani' pan achic'.
18 Xintz'at ja kajaw Jesucristo, quewa' xbij
chwe ri': —Camic tachomla' awi' chanim,
catelel chipan ja tinamit Jerusalén como ja
winak wawe' eje'e' mta quigana nquic'axaj
ja tok xtamaj rk'alasaxic chiquewach nak
nbanic, ne' chwe. 19 C'ac'ari' xinbij tre: —
Pro Wajaw, eje'e' bien cotak nak xinban
chique ja yukul quec'u'x awq'uin como
xinbe nat nakaj pa tak jay xin molbal ri'il,
xenucoj pa che' in xenuch'ay chakaja'. 20 In
jun chic, ja tok camsaxi ja rEsteban ja ra-
jsamajel awxin, anin inc'o tri' ja bar camsax
wi', in conforme tri' chi camsaxi, anin xin-
chajini ja quitziak ja xecamsan rxin, xinche'
tre. 21 Pro ja kajaw Jesucristo quewa' xbij
chic chwe ri': —Mejor catelel como camic
natnutakel pa jun lugar nat, natbe chic
cuq'uin ja winak ja ma e aj Israel ta, ne'
chwe. Queri' xbij ja Pablo chique ja winak
ja rach tak aj Israel.

****

22 Ja Pablo tok xernataj ja winak ja ma
e aj Israel ta mchita quigana ja winak
nquic'axaj más ja nbij. Rmalc'ari' ja tok
quemaj rakic quechi' in quewa' quibij ri': —
Ticamsaxi ja rachi le'. Ma yatal chi ta trij
chi nc'ase' na más, xeche'e.

23 C'ac'ari' c'oli quitziak quilasaj in que-
maj rq'uiakic pokok chicaj rmal ja quiyewal.
24 Ja c'a coronel arja' xuya' orden chi ncoji
ja Pablo pa cuartel in quewa' xbij chique ja
soldado ri':

—Terapaj ja rachi utzc'a chi nbij chake
nak tre ja tok congana penak quiyewal ja
winak trij, ne' chique. 25 C'ac'ari' quemaj
rbaq'uic ja Pablo utzc'a chi nquirapaj pro
c'o jun capitán ja chajyon rxin in quewa'
xbij ja Pablo tre ri':

—Anin inc'o pa rcuenta ja gobierno xin
Roma. ¿La yatal ta c'a chewe chi ninerapaj
pro maja'n wa'an tik'et tzij chwij? ne' tre.
26 Ja c'a capitán tok xc'axaj ja xbij ja Pablo
arja' be ruq'uin ja coronel. Ja tok xekaj
ruq'uin quewa' xbij tre ri':

—Kas tabana' cuenta ja naban tre ja rachi
como arja' c'o pa rcuenta ja kagobierno ajoj
ja rok aj Roma, ne' tre. 27 Ja c'a coronel arja'
be ruq'uin ja Pablo. Ja tok xekaj ruq'uin
quewa' xbij tre ri':

—¿La ni katzij wi' chi atc'o pa rcuenta
Roma? ne' tre.

—Katzij nac'a, ne'xi rmal ja Pablo. 28 Ja c'a
coronel xbij chic tre:

—Anin congana pwok xintoj xa chewi'
tok yataj lugar chwe chi xinoc pa rcuenta
Roma, ne' tre.

—Pro anin ni pa walaxic wi' inc'o pa
rcuenta Roma, ne'xi rmal ja Pablo.

29 Ja c'a soldado ja laj xerapan rxin ja
Pablo eje'e' mchita queban tre. Ja c'a coro-
nel arja' congana xbej ri' como arja' rya'on
ja orden chi nbaq'ui ja Pablo pro rotak chic
chi ja Pablo c'o pa rcuenta ja gobierno xin
Roma.

****

30 Ja c'a chi rcab k'ij ja coronel xuquir
ja Pablo chipan ja cadena. C'ac'ari' xuya'
orden chi nquemol qui' ja jefe quixin sac-
erdote e cachbil ja jule' chic k'etol tak tzij
quixin ja raj Israel. Ja tok quimolon chic
qui' canojelal c'amarel ja Pablo, xepabax
chiquewach rmal ja coronel. Como ja coro-
nel arja' c'o rgana nrotakij nak ja kas mero
ril ja Pablo ja nbix cumal ja raj Israel.

23

1 Ja c'a Pablo arja' xertz'elwachij ja k'etol
tak tzij in quewa' xbij chique ri':

—Wach tak aj Israel, ja nbanonto tre
ja nc'aslemal ninquicoti chwach ja Dios
como anin matiti'oni ja nconciencia in
queri' nbanon camic chakaja', ne' chique.
2 C'ac'ari' ja Ananías ja lok'laj sacerdote
arja' xuya' orden chique ja rec'oloc chi-
nakaj ja Pablo chi nqueya' jun k'a' chwa rey.
3 Ja c'a Pablo quewa' xbij tre ja Ananías ri':

—Dios xtiyo' rjil rc'axel chawe. Atat xa
ca'i' apalaj como attz'ubul wawe' camic chi
nak'et tzij chwij, ley xin Dios nacoj chwij
natche'e pro atat mismo matanimaj ja ley
como xaya' orden chi ninch'ayi, queri' xbij

tre. [4] Ja c'a winak ja repa'l tri' quewa' quibij
tre ja Pablo ri':
—¿Nak c'a tre ja tok xa itzel nattzijon tre
ja lok'laj sacerdote xin Dios? xeche' tre.
[5] —Wach tak aj Israel, anin ma wotak ta
chi lok'laj sacerdote. Ja wixta wotak jari'
maquita xinbij tre ja cani' c'a xinbij kaj tre
como ja rtzobal Dios quewa' nbij chake ri':
—Maxta itzel cattzijon chique ja k'etol tak
tzij xin atinamit, ne'e. Queri' xbij ja Pablo
chique.
[6] Ja c'a Pablo arja' bien rotak chi ca'i'
quewach ja k'etol tak tzij. Jule' chique
e saduceo in jule' chic chique e fariseo.
Rmalari' ja tok cow tzijoni in quewa' xbij
chique ri': —Wach tak aj Israel, anin in
fariseo in ja nata' chakaja' arja' fariseo.
Anin nniman chi c'o c'astajic chiquij ja
camnaki' in xa rmalari' tok ntajini nk'et tzij
chwij camic, ne' chique.
[7] Ja c'a fariseo in saduceo eje'e' quemaj
jun ch'a'oj chibil tak qui' rmal ja xbij ja
Pablo chique in queban ca'i' rmal. [8] Como
ja saduceo eje'e' matiquinimaj chi nec'astaj
na ja camnaki' pro ja fariseo jari' nquini-
maj. In jun chic, ja saduceo matiquinimaj
chi ec'o ángel in nixtac'a espíritu chakaja'
pro ja c'a chique fariseo jari' nquinimaj chi
ec'oli. [9] C'ac'ari' quemaj jun nimlaj síc'.
Ec'o jule' maestro quixin ja fariseo eje'e'
xeyictaji in quewa' quibij ja nquitobej ja
Pablo ri': —Mta ril ja rachi le'. Maxla c'o jun
espíritu owi jun ángel takonto rmal ja Dios
tzijonnakto ruq'uin. Mejor ma koch'ojin ta
ruq'uin ja Dios, xeche'e.
[10] Pro más chi na queban ja ch'a'oj. Ja c'a
coronel arja' xbej ri': —Matzij tiquicamsaj
ja Pablo, ne' kaj pa ranma. Rmalc'ari'
ja tok xuya' orden chique ja soldado chi
xebe ruq'uin ja Pablo in puersa xequilasajto
chiquicojol ja winak in quecoj chic jutij pa
cuartel.
[11] Ja c'a chi rcab ak'a' pe'i ja kajaw Jesu-
cristo pa rxquin ja Pablo in quewa' xbij tre
ri': —Pablo, ma ticapuj ta ac'u'x como natbe
na pa Roma chi naya'a' nbixic chila' ja cani'
abanon wawe' pa Jerusalén, ne' tre.

****

[12] Ja c'a tok sakari ec'o jule' chique ja raj
Israel eje'e' quec'am qui' chi nquicamsaj ja
Pablo, quewa' quibij chibil tak qui' ri': —
Puersa nkacamsaj ja Pablo. Jaru' pa tiempo
xtic'ase'e ja Pablo ajoj makowa' chic in
majun nak ta tikatij chakaja'. Dios ta c'a
xtibano pokon chake ja wi ma xtikacamsaj
ta. Queri' quibij. [13] E más cuarenta ja
rachi'i' ja quec'am qui' chi rbanic ja camíc.
[14] C'ac'ari' xebe cuq'uin ja jefe quixin sac-
erdote in cuq'uin ja principali' xin tinamit.
Ja tok xe'ekaj cuq'uin quewa' quibij chique
ri': —Ajoj kac'amon ki' chi nkacamsaj ja
Pablo. Puersa nkacamsaj. Jaru' pa tiempo
xtic'ase'e ja Pablo ajoj makowa' chic in
majun nak ta nkatij chakaja'. Dios ta c'a
xtibano pokon chake ja wi ma xtikacamsaj
ta. [15] Ja c'a nkajo' chewe, ixix ewachbil ja
jule' chic k'etol tak tzij, tetaka' rbixic tre
ja coronel chi nuc'amto ja Pablo chewach
chwak. Tebij tre chi newajo' nec'ot más
ruchi' ja Pablo. Ja c'a rajoj nokq'ueje' listo
chi nkacamsaj ja tok maja'n turkaj wawe',
xeche'e.
[16] C'o c'a jun ala', ral rana' ja Pablo, arja'
xekaj rbixic ruq'uin nak ja quichomin ja
rachi'i'. Rmalc'ari' ja tok be ruq'uin ja Pablo
pa cuartel, xerbij tre. [17] Ja c'a Pablo ja
tok xc'axaj ja bix tre rmal ja rala' c'ac'ari'
xsiq'uij jun chique ja capitán in quewa' xbij
tre ri':
—C'o jun ala' wawe', tac'ama'el paki
ruq'uin ja coronel, c'o jun rtakquil nerbij
tre, ne' tre. [18] In queri' xuban ja capitán,
xuc'amel ja rala' ruq'uin ja coronel. Ja tok
xekaj ruq'uin quewa' xbij tre ri':
—Ja Pablo ja kacojon pa che' arja' xinr-
siq'uij in xbij chwe chi nunya'a' awa' jun
ala' ri' awq'uin como arja' c'o jun rtakquil
nurbij chawe, ne' tre. [19] Ja c'a coronel arja'
xyukejel ja rala' chi ruk'a', quiyonaj qui'
ruq'uin in quewa' xbij tre ri':
—¿Nak c'a ja ratakquil chwe? ne' tre. [20] Ja
c'a rala' xbij tre:
—Ec'o jule' wach tak aj Israel eje'e'
quic'amon qui' chi nquetakto rbixic chawe
chwak chi nac'amel ja Pablo chiquewach ja
k'etol tak tzij kaxin ja rok aj Israel. Quewa'
xtiquibijto chawe ri': —Ajoj nkajo' nkac'ot
más ruchi' ja Pablo, xqueche'to chawe.
[21] Pro maxta tanimaj ja xtiquibijto chawe
como más e cuarenta ja rachi'i' ja re cachbil
eje'e' quiwawan qui', cayben ja Pablo pa
bey utzc'a chi nquicamsaj. Quewa' quibij
chibil tak qui' ri': —Puersa nkacamsaj ja
Pablo. Jaru' pa tiempo xtic'ase'e ja Pablo

ajoj makowa' chic in majun nak ta tikatij
chakaja'. Dios ta c'a xtibano pokon chake
ja wi ma xtikacamsaj ta. Queri' quibij. Ja
camic xa ja chic cayben nak ja xtabij atat
chique, ne'e ja rala' tre ja coronel.
22 —Camic catmeloji pro ni majun bar ta
tri' xtabij wi' ja c'a xabij kaj chwe, ne'e ja
coronel tre.

****

23 C'ac'ari' ec'o ca'i' capitán xersiq'uij in
quewa' xbij chique ri':

—Camic que'echomij jule' soldado chi
nebe pa Cesarea. A las nueve xin chak'a'
ne'elel nebe. E ca'i' ciento nebe chi cakan. E
setenta chic nebe chiquij tak quiej. In e ca'i'
ciento chic nquec'amel lanza. 24 In chakaja'
que'echomij jun ca'i' ruquiej ja Pablo ja
nec'amo'el rxin. Jix nejacha' pa ruk'a' ja
gobernador Félix pro neban jutz'it cuenta
utzc'a chi ni majun nak ta xtic'ulmaj ta pa
bey, ne' chique ja capitán. 25 Ja coronel
c'o jun carta xubanel rxin ja gobernador,
quewa' nbij ja carta ri':

26 —Honorable Señor Gobernador Félix.
Anin ja rin Claudio Lisias nya' rutzil awach.
27 C'o jun achi ntakel awq'uin ri'. Ja raj
Israel eje'e' quechap in jutz'it laj quicamsaj
pro anin tok xinwotakij chi ja rachi c'o
pa rcuenta Roma c'ac'ari' ec'o jule' nsol-
dado xenuc'amel in xekato'o' pa quek'a'.
28 Xinc'amel chiquewach ja k'etol tak tzij
quixin ja raj Israel como c'o ngana nwotakij
nak ril rbanon. 29 Ja ril quibij xa rmal ja ley
rxin ja quireligión pro ma yatal ta trij chi
ncamsaxi nixtac'a ncoj ta pa che' chakaja'.
30 Pro xinwotakij chi ec'oli chique ja raj
Israel, eje'e' quic'amon qui' chi nquicamsaj
rmalc'ari' ja tok ntakel awq'uin camic ri'. In
chakaja' ja winak ja nebini chi c'o ril ja rachi
anin xinbij chique chi awq'uin atat nebe wi'
chi nequibij chawe. Xarari' ja nbij chawe.
Queri' nbij ja carta.

31 Ja c'a soldado eje'e' queban ja cani'
bix chique rmal ja coronel, quec'amel ja
Pablo chak'a', xe'ekaj chipan ja tinamit
Antípatris. 32 Ja c'a chi rcab k'ij ja soldado
ja rebenak chi cakan tri' quejach can wi'
ja Pablo, xemelojto ja pa cuartel. Ja c'a
rebenak chiquij tak quiej eje'e' xec'amo'el
chic rxin ja Pablo. 33 Ja c'a tok xe'ekaji ja
pa Cesarea quejach ja carta tre ja gober-
nador in quejach ja Pablo pa ruk'a' chakaja'.
34 Ja gobernador tok siq'uitaji ja carta rmal
quewa' xbij tre ja Pablo ri':

—¿Nak departamento atc'o wi'? ne' tre.

—Anin pa rcuenta Cilicia inc'o wi', ne'xi
rmal ja Pablo.

35 —Ja winak ja nebini chi c'ol awil ja
tok xque'urkaj wawe' c'a tokori' nabij chwe
nak ja natobej awi', ne'e ja gobernador tre.
C'ac'ari' xuya' orden chi nchajixi ja Pablo
cumal soldado chipan ja palacio rxin ja rey
Herodes.

24

1 Jo'o' k'ij tekaji ja Pablo pa Cesarea ja
tok xekaji ja Ananías ja lok'laj sacerdote
e rachbil jule' chique ja principali' rach-
bil chakaja' jun licenciado, Tértulo rubi'.
Xebe ruq'uin ja gobernador chi nequibij tre
nak ril ja Pablo. 2 Ja tok xe'ekaj ruq'uin
xec'amarto ja Pablo. C'ac'ari' ja Tértulo
xumaj rbixic ja ril ja Pablo chwach ja Félix.
Quewa' xbij tre ri':

—Señor gobernador, anin nmaltioxij
chawe camic como c'o quicotemal pa
tak katinamit, mta síc' ch'a'oj nbani.
Atat congana utz kuc'axic abanon como
congana ana'oj. 3 Honorable Félix, ajoj
congana nkamaltioxij chawe nojel ja rutzil
ja rabanon chake. 4 Pro matikajo' xtikalasaj
ta más tiempo chawe. Camic nkac'utuj
chawe tabana' jun utzil chake, xtac'waxaj
ta jutz'it ja jun ca'i' tzij ja xtikabij chawe
ri'. 5 Jala' jun achi le' xa ticol ch'a'oj,
nojel nat nakaj nbe wi' in xa neruyoj ja
kach tak aj Israel. Arja' c'ayon quixin
ja winak ja quiniman ja tijonem rxin ja
rachi ja raj Nazaret. 6 C'oli laj xuban tre
ja nimlaj templo xin Dios ja congana itzel
na pro kachap. Ajoj laj kak'et tzij trij, ja
ley kaxin ajoj jari' laj kacoj chi rk'etbexic
tzij trij 7 pro c'o jun coronel, Lisias rubi',
arja' xoc chikacojol in puersa xlasaj pa
kak'a'. 8 C'ac'ari' ja coronel xuya' orden chi
ja nebin ril ja rachi rjawaxic chi awq'uin
atat nepi wi'. Ja wi nac'ot ruchi' ja rachi
tri' nawotakij wi' chi ni katzij wi' nojel
ja kamajon rbixic chawe. Queri' xbij ja
Tértulo tre ja gobernador Félix. 9 Ja c'a raj
Israel ja rec'o chwach ja gobernador quewa'
quibij tre ri': —Ni katzij wi' ja xbij ja Tértulo
le', xeche' tre.

10 Ja c'a gobernador arja' xuban ruk'a'
chwach ja Pablo chi ntzijoni in quewa' xbij
ja Pablo tre ri':
—Camic anin ninquicoti nbij chawe nak
ja xtintobej wi' chawach como bien wotak
chi tuban q'uiylaj juna' catoc juez parwi'
ja katinamit Israel. 11 Natcowini nawotakij
ja wi katzij ja xtinbij chawe owi mani. C'a
xuban cablajuj k'ij quinekaji pa Jerusalén
chi rya'ic ruk'ij ja Dios. 12 Anin mta ja ch'a'oj
xintic ta in ma ec'o ta ja winak xenuyoj ta
chakaja' nixtac'a chipan ja nimlaj templo
xin Dios nixtac'a pa tak jay xin molbal ri'il
in nixtac'a pa tak bey rxin ja tinamit. 13 Jala'
winak le' eje'e' maquecowini xtiqueban ta
asegurar ja wil ja nquibij. 14 Pro ja camic
nch'ob chawach nak ja nniman. Anin nni-
man ja tijonem xin Jesucristo pro ja wach
tak aj Israel le' eje'e' nquibij chi ma xin
Dios ta ja tijonem. Conforme ja tijonem
xin Jesucristo nya' ruk'ij ja Dios quixin ja
kati't kamama' in chakaja' nban respetar
nojel ja nbij ja ley xin Dios in nojel ja
tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios cumal ja
profeta. 15 Anin nnimaj chi nerila' na jun
k'ij ja tok Dios nuya' chique ja camnaki' chi
nec'astaji chi e utz chi ma e utz ta in queri'
nquinimaj ja wach tak aj Israel le' chakaja'.
16 Rmalc'ari' ja tok ni ncojon wi' wi' pa
ch'a'oj chi rbanic rvoluntad ja Dios utzc'a
chi mta wil nna' kaj pa wanma nixtac'a
chwach Dios in nixtac'a chiquewach winak
ta chakaja'.
17 Anin c'o la quiji' jo'o' juna' xineq'ueje'
na pa tak tinamit cuq'uin ja winak ja ma e
aj Israel ta in camic inmelojnakto chic jutij
chipan ja katinamit Israel. C'o jun ayuda
xinmolto ja xinjach chique ja kach tak aj Is-
rael in chakaja' xinmelojto utzc'a chi wawe'
nuntzujuj wi' jun ofrenda chwach ja Dios.
18 Kas nmajon rtzujuxic ja wofrenda chipan
ja nimlaj templo xin Dios ja tok ec'o jule'
wach tak aj Israel ja repenak pa tak tinamit
ja c'o pa rcuenta Asia, eje'e' xinquewil, kas
tzur mwal ja rjosk'ixic wi' ja cani' nrajo'
ja kareligión. Pro ma ec'o ta winak ja
xenumol ta nixtac'a c'o ta ch'a'oj xintic ta
chakaja'. 19 Ja xetz'ato wxin ja pa templo
wi c'oli ja wil xinban quetz'at mejor quepi
na eje'e' wawe', eje'e' na quebin chawe wi
c'o wil nbanon. 20 Owi nawajo', tabij chique
jala' winak le' chi nquic'ulba' ja xtinbij chic
ri' ¿la c'o wil kaj chwij ja tok xinpabax
chiquewach e cachbil ja jule' chic cach
k'etol tak tzij kaxin ja rok aj Israel? 21 Owi
maxla ma utz ta quic'axaj ja tok quewa'
xinbij chique ri': —Anin nniman chi c'o
c'astajic chiquij ja camnaki' in xa rmalari'
ja tok ntajini nk'et tzij chwij camic, xinche'
chique, maxla wil ja xinbij queri' chique ja
nquech'ob eje'e'. Queri' xbij ja Pablo tre ja
gobernador.
22 Ja c'a Félix arja' bien rotak ja tijonem
xin Jesucristo in rmalari' ja tok quewa' xbij
chique ri': —Mejor, ja tok xtipeti ja coronel
Lisias c'a tokori' nkachomij, ne' chique.
23 C'ac'ari' ja Félix xbij tre ja capitán: —
Tacojo' preso ja Pablo le' pro taya'a' lugar
tre chi nec'astanto jalal ja tok c'o rgana
neli in taya'a' lugar chique ja ramigo chi
nurquiya'a' tre xa nak ta ja nc'atzin tre, ne'
tre.
24 Xoc'o jun ca'i' k'ij pi chic jutij ja Félix,
c'o rxjayil rc'amonto, Drusila rubi'. Ja c'a
rxjayil arja' aj Israel. Ja c'a Félix arja'
xutak rc'amaric ja Pablo como c'o rgana
nc'axaj tre nak rbanic ja tok nyuke' ac'u'x
ruq'uin ja Jesucristo. 25 Ja c'a Pablo ja tok
xekaji xumaj tzij ruq'uin ja Félix, xumaj
rch'obic chwach nak rbanic ja tok nawc'aj
jun utzlaj c'aslemal chwach ja Dios, in jun
chic, nak rbanic ja tok nak'il awi' chawij
utzc'a chi mataban ja ritzelal, in jun chic,
nak rbanic ja nimlaj juicio xin Dios ja pe-
nak. Ja c'a Félix arja' congana xbej ri' rmal
ja tok xc'axaj in quewa' xbij tre ja Pablo
ri': —Mejor, ja camic jat. Nak k'ij ja tok
c'o tiempo chwe c'a tokori' xtintak chic
ac'amaric, ne' tre. 26 Ja c'a Félix q'uiylaj mul
xutak rsiq'uixic ja Pablo utzc'a chi netzijon
ruq'uin como quewa' nuch'ob ri': —Maxla
nuya' pwok chwe utzc'a chi nsokpijel, ne'
kaj pa ranma. 27 Xoc'o ca'i' juna' c'ac'ari' c'o
jun c'ac'a gobernador xoc pa rq'uexwach ja
Félix, Porcio Festo rubi'. Ja c'a Félix como
c'o rgana chi utz ntz'ati cumal ja raj Israel
chewi' ja tok xuya' can ja Pablo pa che', ma
xsokpijel ta.

25

1 Ja c'a Festo arja' xekaj chipan ja depar-
tamento ja noc pa ruk'a' como gobernador.
Ja c'a chi rox k'ij xelel pa Cesarea in be pa
Jerusalén. 2 Ja c'a tok xekaji ec'o jule' aj
Israel e jefe quixin sacerdote xebe ruq'uin

e cachbil ja principali' xin tinamit, xequibij
ja ril ja Pablo. 3 Quewa' quibij tre ja Festo ri':
—Tabana' jun nimlaj utzil chake, taya'a'
jun orden chi nc'ąmto ja Pablo wawe' pa
Jerusalén, xeche' tre. Pro eje'e' c'oli qui-
chomin chic chi nquicamsaj ja Pablo pa bey.
4 Ja c'a Festo quewa' xbij chique ri':
—Ja Pablo arja' cojon preso pa Cesarea.
Anin xa jun ca'i' k'ij chic ninq'ueje' wawe'
c'ac'ari' ninmeloji pa Cesarea. 5 Mejor, ja
más nimak quek'ij chewe eje'e' quebe na
chwij in wi c'o ril ja rachi eje'e' nebin chwe,
ne' chique.
6 C'o la lajuj k'ij q'ueje'e ja Festo pa
Jerusalén. C'ac'ari' meloji ja pa Cesarea.
Ja c'a chi rcab k'ij tz'abe'e pa k'etbaltzij
in xutak rc'amaric ja Pablo. 7 Ja c'a Pablo
tok xekaj chwach ja Festo ja raj Israel
ja re'elnakel pa Jerusalén eje'e' congana
nqueban, xeyictaj trij in quemaj rbixic ja
ril. Congana ril nquibij ja más c'ayew chi
na pro ma xecowin ta queban ta asegurar.
8 C'ac'ari' xumaj tzij ja Pablo ja ntobej ri'
chiquewach. Quewa' xbij ri':
—Anin mta jun itzel nbanon ta tre ja ley
xin Dios ja kaniman ja rok aj Israel nixtac'a
tre ta ja nimlaj templo xin Dios in nixtac'a
tre ta ja nimlaj rey César, ne'e. 9 Ja c'a Festo
como c'o rgana chi utz ntz'ati cumal ja raj
Israel chewi' tok quewa' xbij tre ja Pablo ri':
—¿La maxta c'ol agana natbe pa
Jerusalén utzc'a' chi tri' nk'et wi' tzij chawij
rmal ja rawil nquibij chawe? ne' tre. 10 Pro
ja Pablo xbij tre:
—Camic inpa'l chwach ja k'etbaltzij xin
César, ni rjawaxic wi' chi wawe' nk'ęt wi'
tzij chwij, ma pa Jerusalén ta. Atat bien
awotak chi mta jun itzel nbanon ta chique
ja wach tak aj Israel. 11 Ja wi c'o wil, wi c'oli
nbanon in wi yatal chwij chi nincamsax
rmal jari' matinpokonaj nincami. Pro jala'
winak le' wi ma katzij ta ja nquibij chwe
chi c'o wil jari' ni majun ja c'o ta ruk'a'
chwe xquinrujach ta pa quek'a'. Camic
quinataka' ruq'uin ja nimlaj rey César, arja'
ta xtik'eto tzij chwij, ne' tre.
12 Ja c'a Festo arja' xumaj tzij cuq'uin ja
rach k'etol tak tzij. Ja c'a tok tzuri tzij cumal
quewa' xbij tre ja Pablo ri': —Como xac'utuj
ja César chi arja' nk'eto tzij chawij, camic
ruq'uin César natnutakel wi', ne' tre.

****

13 Xoc'o jun ca'i' k'ij c'ac'ari' ja rey Agripa
rachbil jun ixok rbina'an Berenice eje'e'
xe'ekaj pa Cesarea chi rk'iloxic ja Festo.
14 Como xeq'ueje' jun tiempo pa Cesarea
xc'a chewi' ja Festo xuchol chwach ja rey
nak rbanon ja Pablo. Quewa' xbij tre ri':
—C'o jun achi ya'on can pa che' rmal ja
Félix. 15 Ja tok inc'o pa Jerusalén ec'o jule'
aj Israel e jefe quixin sacerdote e cachbil
ja principali' xin tinamit eje'e' quibij chwe
nak ril ja rachi in quic'utuj chwe chi ncam-
saj. 16 Pro anin quewa' xinbij chique ri': —
Ajoj ja rok aj Roma ma chaka ta qui' chake
nkajach jun achi pa camíc. Ni rjawaxic wi'
chi nabey nkaya' lugar tre ja rachi chi nbij
nak ja ntobej ri' chiquewach ja winak ja
nebini chi c'o ril, xinche' chique. 17 Ja c'a
tok xe'urkaj wawe' ma xinya' ta tiempo tre,
ja xinban, ni chi rcab k'ij xintz'abe'e ja pa
k'etbaltzij in xintak rc'amaric ja rachi. 18 Ja
xinch'ob anin nabey chi congana lawulo' ja
ril ja xtiquibij chwe pro tok q'uiswani mta
ril quibij chwe ja cani' nch'obon. 19 Pro ja
nquech'a' tre xa jule' punto tre ja quire-
ligión in tre jun achi camnak rbina'an Jesús
pro ja Pablo nbij chi c'astajnak chic. 20 Ja
c'a ranin maquincowini nchomij ja nquibij,
nak la nban tre. Rmalc'ari' ja tok xinbij tre
ja Pablo: —¿La maxta c'ol agana natbe pa
Jerusalén utzc'a chi tri' nk'et wi' tzij chawij
rmal ja rawil nquibij chawe? xinche' tre.
21 Pro arja' xbij chwe: —Camic quinataka'
ruq'uin ja nimlaj rey César Augusto, arja' ta
xtik'eto tzij chwij, ne' chwe. Xa chewi' tok
xinya' jun orden chi ni nchajix wi' ja rachi
como preso. Ja c'a tok xtitzur mwal ntakel
na ruq'uin ja César. Queri' xbij ja Festo tre
ja rey Agripa. 22 Ja c'a rAgripa quewa' xbij
tre ja Festo ri':
—Anin chakaja' c'o ngana nc'waxaj ja
nbij ja rachi, ne' tre.
—Utz c'ari', chwak nac'waxaj, ne'xi rmal
ja Festo.
23 Ja c'a chi rcab k'ij ja rAgripa rachbil
Berenice congana quiwekon qui', etrani ja
rayudante chiquij, c'o jun nimlaj cuarto
xe'oc chipan. Ec'oli ja jefe quixin soldado
e cachbil ja principali' rxin ja tinamit, eje'e'
xe'oc chipan ja nimlaj cuarto chakaja'. C'oli
ja Festo chakaja', arja' xutak rc'amaric ja
Pablo. 24 Ja c'a tok xekaji ja Pablo xumaj tzij
ja Festo, quewa' xbij ri':

—Rey Agripa in ixix chakaja' ewanojel ja
remolon ewi' kuq'uin, wawe' netz'at wi' ri'
ja rachi rbina'an Pablo. E q'uiy ja raj Israel
ja rec'o pa Jerusalén e cachbil jule' chic ja
rec'o wawe' pa Cesarea eje'e' congana in-
quicojon pa ch'a'oj, xajutij quimajon rbixic
chwe chi ja Pablo ma yatal chi ta trij chi
nc'ase' más. 25 Pro anin xinc'ot ruchi' in
mta rbanon, ma yatal ta trij chi nkacamsaj.
Arja' mismo c'utun chwe chi nkatakel pa
Roma ruq'uin ja nimlaj rey César Augusto.
Rmalc'ari' ja tok xinch'ob chi pa Roma
ntakel wi'. 26 Pro anin c'o rjawaxic chwe chi
nbanel jun carta in ntakel ruq'uin ja César
pro nak la ril ja Pablo ja nbijel chipan ja
carta. Rmalc'ari' ja tok xintak rc'amaric,
c'o chic chewach ri' in chawach atat rey
Agripa in camic nwajo' chawe chi nac'ot
jutz'it ruchi' utzc'a chi nwotakij nak ril ja
nbijel chipan ja carta. 27 Como ja chwe anin
xa ma ch'obol ta nkaban ja wi nkatakel jun
preso in wi mta ril nkabijel. Queri' xbij ja
Festo.

26

1 C'ac'ari' ja rAgripa xbij tre ja Pablo:

—Camic utz chic nattzijoni, tabij chake
nak ja natobej awi', ne' tre. Ja c'a Pablo arja'
xuya' jun saludo tre ja rey in quewa' xbij tre
ri':

2 —Rey Agripa, camic ninquicoti chi
chawach atat nbij wi' nak ja ntobej wi' como
c'o jule' wil ja nbix chwe cumal ja wach tak
aj Israel. 3 Ninquicoti como atat bien awotak
nak rbanic nojel ja kacostumbre ja rok aj
Israel, bien awotak nojel ja nkach'a' chibil
tak ki'. Rmalc'ari' tok nc'utuj jun utzil
chawe, tac'waxaj jutz'it chi utz ja xtinbij
chawe ri'.

4 Canojel ja wach tak aj Israel eje'e' bien
cotak jani' nc'aslemal ja kas nabey ja tok
xinq'ueje' chiquicojol ja ntinamit ja tok
xinq'uiyto pa Jerusalén. 5 Ja wi c'o quigana
nquibij chawe bien cotak chi fariseo xinoc
wi', bien cotak chi c'a in c'ajol na ja tok
xinocto fariseo. Ja c'a rok fariseo, ajoj más
chi na nkatij kak'ij chi rnimaxic ja kare-
ligión chiquewach ja jule' chic wach tak aj
Israel. 6 Ja camic ntajini nk'ẹt tzij chwij pro
xa rmal ja nniman chi c'o c'astajic chiquij ja
camnaki' ja cani' rtzujun can ja Dios chique
ja kati't kamama' ojer, xa chewi' tok ntajini
nk'ẹt tzij chwij camic. 7 Pro ja cablajuj
tribu xin Israel eje'e' chakaja' nquinimaj
chi nec'astaj na ja camnaki' in rmalari' ja
tok quimajon rtijic quek'ij chi rya'ic ruk'ij
ja Dios chi pa k'ij chi chak'a'. In camic nbij
chawe rey Agripa, como anin nnimaj chi c'o
c'astajic chiquij ja camnaki' xa chewi' tok
nbix chwe cumal ja wach tak aj Israel chi c'o
wil. 8 ¿La maticowin c'a ja Dios neruc'as ja
winak chipan ja camíc nech'ob ixix?

9 Ja xinch'ob anin nabey chi ni rjawaxic
wi' nban pokon chique ja winak ja ne-
natan rubi' ja Jesús ja raj Nazaret 10 in
queri' xinban chique ja pa Jerusalén. Yataj
chwe cumal ja jefe quixin sacerdote chi
c'o nuk'a' chique ja winak ja quiniman ja
Jesucristo chi e q'uiy chique xenucoj pa
che'. Ja tok xecamsaxi anin jun xinc'utuni
chi necamsaxi. 11 Q'uiylaj mul xinban pokon
chique, xinoc pa tak jay xin molbal ri'il
pro ni nojelal in tri' xinban wi' pokon
chique, ja ta nwajo' chi matiquinimaj chic ja
Jesús. Congana yictaj wayewal chiquij, xna'
xe'encanoj pa tak tinamit ja ma pa rcuenta
ta Israel c'o wi'.

12 Rmalc'ari' tok xinban jutij xinbe chipan
ja tinamit Damasco chi quichapic como c'o
jun orden ya'onel chwe cumal ja jefe quixin
sacerdote. 13 Pro camic nbij chawe rey
Agripa, kas nmajon bey pa nc'ajk'ij ja tok
c'o jun luz xintz'at kajnakto chila' chicaj,
más chi na fuerte chwach k'ij. Ja c'a luz
xuq'uiak ri' chwij in xuq'uiak ri' chiquij ja
wachbil chakaja'. 14 Xokbe chi tok'ulew rmal
kanojelal. C'ac'ari' c'o jun kulaj xinc'waxaj,
tzijon chipan ja tzobal hebreo, quewa' xbij
chwe ri':

—Saulo, Saulo ¿nak tre ja tok naban
pokon chwe? Como jari' xa nacamsaj awi'
ayon ja cani' nuban jun wacax ajcareta tok
nuya' akan tre jun che' ja ch'ut rutza'm,
ne'e ja kulaj chwe.

15 —¿Nak abi'? xinche' tre.

—Anin in Jesús, chwe anin abanon wi' ja
pokon, ne' chwe. 16 In xbij chic chwe: —
Catyictaji, camic nch'ob chawach nak tre
tok xinc'ut wi' chawach. Camic atncha'on
chi natoc jun ajsamajel wxin utzc'a chi
naya' rbixic chique ja winak nojel ja xatz'at
camic in nabij chique chakaja' nojel ja
xtatz'at tok xtinc'ut chic jutij wi' chawach.
17 Natnuto' na pa quek'a' ja raj Israel, nat-
nuto' na chakaja' pa quek'a' ja ma e aj Israel

ta. Ja camic natnutakel cuq'uin ja winak
ja ma e aj Israel ta [18] utzc'a chi nasakirsaj
quebey chiquewach. Camic e cani' moya',
pa k'ekumal ec'o wi' pro ne'acoj na pa sakil.
Ne'el na pa ruk'a' ja Satanás in ne'oc chi na
pa ruk'a' ja Dios. Queri' naban chique utzc'a
chi ncuytaji ja quil quemac utzc'a chi c'o
jun herencia nyataj na chique chiquicojol ja
winak ja rech'ach'ojirsan chic chipan ja quil
quemac rmal ja yukulbal quec'u'x wq'uin.
Queri' xbij ja Jesús chwe.

[19] Queri' xinban rey Agripa, ja tok xintz'at
ja Jesús ja penak chila' chicaj xinnimaj ja
bix chwe rmal chi nban. [20] Ja kas xinya'
wi' rbixic nabey chique ja winak ja rec'o
pa Damasco. Xinbij chique chi rjawaxic
chi nqueq'uex ja quina'oj in nqueya' can ja
ritzelal in nquejach qui' pa ruk'a' ja Dios.
Xinbij chique chakaja' chi rjawaxic chi
nqueban ja nrajo' ja Dios chique chi nque-
ban utzc'a chi bien k'alaj chi quiq'uexon
chic ja quina'oj. C'ac'ari' xinya' rbixic
chique ja winak ja rec'o pa Jerusalén in
chique ja rec'o chipan ja departamento
Judea in chique chakaja' ja winak ja ma e
aj Israel ta. [21] Rmalc'ari' ja tok xinquechap
pa templo ja wach tak aj Israel, rmalc'ari'
ja tok laj xinquicamsaj. [22] Pro ja Dios arja'
nij inrchajinto wi' in rmalari' ja tok ni
nmajonto wi' rbixic ja rtzobal chique ja
winak chi nimak quek'ij chi ma nimak ta
quek'ij. Ja tijonem ja nya' anin bien nuc'am
ri' ruq'uin ja quibin can ja Moisés e rachbil
ja jule' chic profeta como eje'e' quibin can
nak ja nbantaj na, quewa' quibin can ri',
[23] ja Cristo rjawaxic chi nutij na rpokonal
in arja' ja kas nc'astaj na nabey chiquicojol
ja camnaki' in rmal ja rtzobal arja' ja tok
neq'ueje' na pa sakil ja winak chi aj Israel
chi ma aj Israel ta. Queri' quibin can, ne'e
ja Pablo.

****

[24] Kas rmajon rbixic ja ntobej ri' tok peti
ja Festo, xurak ruchi' in quewa' xbij tre ri':

—Pablo, atat xa atch'ujarnak rmal ja con-
gana estudio abanon, ne' tre.

[25] —Honorable Festo, anin ma
inch'ujarnak ta pro ni katzij wi' nojel ja
c'a xinbij kaj chewe ri', c'o rubey. [26] Como
ja rey Agripa arja' bien rotak nojel ja
nmajon rbixic chewe camic, c'o nconfianza
nintzijon ruq'uin. C'o nseguro chi ekajnak
chic rbixic ruq'uin nojel awa' wari' como
ma pan awatal ta ja tok bantaji, ne'e ja Pablo
tre ja Festo. [27] C'ac'ari' xbij tre ja rey:

—Rey Agripa ¿la nanimaj ja quibin can ja
profeta ojer? Anin wotak chi nanimaj, ne'
tre. [28] Ja c'a rAgripa quewa' xbij tre ri':

—Ja nach'ob atat xa jurata ninach'ec chi
ninoc ewachbil ja rix xin Jesús, ne' tre. [29] Ja
c'a Pablo quewa' xbij ri':

—Ja wi xa jurata owi c'amalo pro ja kas
nwajo' chawe atat in chewe ixix chakaja'
ewanojel ja nixtajini nec'waxaj ja nmajon
rbixic chewe camic, tri' ta nyuke' wi' ec'u'x
ja bar yukul wi' nuc'u'x anin pro xarwari'
mta ngana xquixoc ta preso ja cani' nbanon
anin camic ri', ne'e.

[30] C'ac'ari' ja rey pe'e nojoj in queri'
xuban ja gobernador chakaja' e cachbil ja
Berenice in canojel ja rec'o tri'. [31] Ja c'a
tok e'elnakel chic chipan ja nimlaj cuarto
quewa' quibij chibil tak qui' ri':

—Ja rachi mta rbanon, ma yatal ta trij
chi xtikacamsaj ta nixtac'a yatal ta trij chi
xtiq'ueje' ta pa che' chakaja', xeche'e. [32] Ja
c'a rAgripa xbij tre ja Festo:

—Utz ta wasaxel ta libre ja rachi ja
maquita xc'utuj ja César chi arja' nk'eto tzij
trij, ne' tre.

27

[1] C'ac'ari' quech'ob chi nquetakel ja Pablo
chipan ja tinamit Roma ja c'o pa rcuenta
Italia. C'o jun capitán, Julio rubi', arja'
pa'l chiquij jun moc soldado quibina'an
e xin Augusto. Ja Pablo e rachbil jule'
chic preso xejach pa ruk'a' ja Julio. [2] Anin
wachbil ja rAristarco ja raj Tesalónica ja c'o
pa rcuenta Macedonia kachbilajel ja Pablo.
C'o jun lancha ja penak chipan ja tinamit
Adramitio in nbe pa tak tinamit ja c'o pa
rcuenta Asia, xokoquel chipan. [3] Ja c'a chi
rcab k'ij xokekaji pa Sidón. Ja c'a Julio
arja' c'o jun utzil xuban tre ja Pablo como
xuya' lugar tre chi ne'erk'ijla' ja ramigo
ja rec'o pa Sidón utzc'a chi nqueya' tre ja
nc'atzin tre. [4] C'ac'ari' xokoquel chic chipan
ja lancha, xokelel ja pa Sidón. C'o jun ik'
penak chakij rmalc'ari' tok xokk'ax chwach
ja lugar Chipre ja c'o pa mar, pa kaxcon
q'ueje' can wi' como ja tri' ma kas ta rbey
ik'. [5] Xokk'ax chi' tak mar ja c'o pa rcuenta
Cilicia in pa rcuenta Panfilia, xokekaj chic

chipan ja tinamit Mira ja c'o pa rcuenta
Licia.
6 Tri' c'o wi' jun lancha xuwil ja capitán,
pan Alejandría penak wi' in nbe pan Italia.
Ja c'a capitán arja' xokrucoj chipan ja lan-
cha in xokbe chic. 7 Xokq'ueje' jun tiempo
parwi' mar, kas pan ekal okbenak. Kas
maril xokekaj chwach ja tinamit Gnido.
Como fuerte ja ik' rmalari' ja tok kaq'uex
ja kabey, xokbe chic pa Salmón ja c'o pa
rcuenta Creta ja c'o pa mar. 8 Ja tok xokekaj
chwach ja Salmón xokk'ax chic chi' tak mar
ja c'o pa rcuenta Creta, pa kiquik'a' q'ueje'
can wi'. Kas maril xokekaj chipan jun lugar
rbina'an Buenos Puertos ja c'o chinakaj ja
tinamit Lasea ja c'o pa rcuenta Creta.
9 Como congana tiempo katz'ila' chewi'
tok c'o chic rc'ayewal ja natk'ax parwi' mar
como rtiempo chic ja ik'. Rmalc'ari' tok
ja Pablo quewa' xbij chique ri': 10 —Achi'i',
ja ntz'at anin camic congana c'ayew chake
ja wi xkobe más parwi' ja mar. Ja c'a wi
nokbe nkatz'ila' ja lancha rachbil ijka'm
in ma c'ayew ta nokcam ajoj chakaja', ne'
chique. 11 Pro ja capitán ma xnimaj ta ja xbij
ja Pablo pro ja xuban, xnimaj ja nbinsani
ja lancha rachbil ja rajaw lancha. 12 Ja lugar
Buenos Puertos ma kas ta utz nq'ueje' tri' ja
lancha pa rtiempo ik'. Rmalc'ari' ja winak
quech'ob chi mejor nokbe pa Fenice ja c'o
pa rcuenta Creta ja bar c'o wi' jun lugar xin
lancha in ma kas ta rbey ik'. Quewa' quibij
ri': —Maxla nokcowini nokekaji pa Fenice
in tri' nokq'ueje' wi', c'a tokori' nokbe chic
ja tok xtoc'owi ja rtiempo ik', xeche'e.

****

13 Ja c'a tok ekal xumaj xcomel: —Utz chic
nokbe, xeche'e. C'ac'ari' quec'ol ja nimak
tak ch'ich' ja chapbal rxin ja lancha, xokbe,
xokk'ax chi' tak mar ja c'o pa rcuenta Creta.
14 Pro c'a ma nim ta ko'elel ja tok c'o jun
nimlaj ik' jaktajto chakij, Euroclidón rubi'
ja ik'. 15 Ja c'a lancha matibin chic rmal ja
ik' in tok q'uiswani kaya' lugar tre ja ik' chi
xokruc'amel. 16 Xokk'ax chwach jun ti lugar
rbina'an Clauda, pa kiquik'a' q'ueje' can wi'
in ja tri' ma kas ta rbey ik'. C'o jun ti lancha
chararan rmal ja nimlaj lancha ja rokc'o
chipan, kas maril xokcowini kacoj chipan
ja nimlaj lancha. 17 Ja c'a tok cojtaj kumal
c'ac'ari' quebac' pa cadena ja nimlaj lancha
utzc'a chi mta nuban rmal ik'. C'o jalal ja
mar rbina'an Sirte congana xax rpan. Ja
rec'ayon rxin ja lancha eje'e' nquixbej qui'
como ma c'ayew ta nk'ape'e ja lancha pa
snayi' rmalc'ari' tok quikajsaj jalal ja vela.
Ja c'a ik' junwi' xokruc'amel chi wi'. 18 Ja
c'a chi rcab k'ij como ja ik' congana nuban
tre ja lancha rmalc'ari' tok quich'akij can pa
mar ja rijka'm ja c'o chipan. 19 Ja c'a chi rox
k'ij kach'akij can pa mar chakaja' ja sama-
jbal xin lancha. 20 Q'uiylaj k'ij mchita rwak'ij
katz'at nixtac'a ec'o ta ch'umil xekatz'at
ta chakaja'. Ja kach'ob ajoj ni nokcam wi'
como congana jun nimlaj ik' jaktajnakto
chakij.

21 Q'uiylaj k'ij ni majun way katij. Ja c'a
Pablo arja' tzijon cuq'uin ja winak, quewa'
xbij chique ri':

—Achi'i', ja wixta xenimaj ja xinbij
chewe, xokq'ueje' ta tri' pa Creta, maquita
c'oli ja rpokonal nkatij camic, maquita c'oli
katz'ila' chakaja'. 22 Pro ja camic ma ticapuj
ta ec'u'x, ni majun xticam ta chewe pro
ja lancha jari' ntz'ilox na. 23 Queri' nbij
chewe como ja xak'ak c'o jun ángel xin Dios
winakar chinwach, jari' Dios arja' Wajaw,
anin in jun ajsamajel rxin. 24 Quewa' xbij
ja ángel chwe ri': —Pablo, ma taxbej ta
awi', ni rjawaxic wi' chi natekaj chwach
ja nimlaj rey César ja c'o pa Roma. Bien
tac'waxaj ja xtinbij chawe ri', ja Dios arja'
amwal atat neruto' na ja rawachbil ja rec'o
pa lancha, maquecami, ne'e ja ángel chwe.
25 Rmalc'ari' tok nbij chewe camic, ma tica-
puj ta ec'u'x como anin yukul nuc'u'x
ruq'uin ja Dios, bien wotak chi ni queri'
nbantaj na ja cani' bin chwe rmal ja ángel.
26 Xarwari' ni rjawaxic wi' chi nk'ape'e ja
lancha pa jun lugar ja c'o pa mar. Queri'
xbij ja Pablo chique.

27 Tuban ca'i' semana tumaj ja nimlaj
ik', kamajon binem chak'a' parwi' ja mar
rbina'an Adriático. Congana nban tre ja
lancha rmal ja ik'. Ja c'a pa tak nc'ajak'a'
ja rec'ayon rxin ja lancha eje'e' ch'obtaj
cumal chi xajalal maja'n ko'ekaji chi' mar.
28 Rmalc'ari' tok quetaj rpan ja mar. Ja tok
xetataj cumal treintiséis metro rpan. Xok-
bin chic jalal c'ac'ari' quetaj chic jutij. Ja
tok xetataj chic cumal xa veintisiete metro
chic rpan. 29 Congana quixbej qui' como ma
c'ayew ta npowij ri' ja lancha chwach abaj.

C'o quiji' nimak tak ch'ich' pa rchak ja lancha jari' quikajsaj xe' mar utzc'a chi matibin chic ja lancha. Congana quixben qui': —Taq'ue tisakari, kas neche'e. 30 C'ac'ari' laj queto' qui' queyon, laj queya' can ja lancha. Ja c'a queban, pan ekal quemaj rkajsaxic pa ya' ja jun chic lancha ja tino'y pro c'o jun engaño queban utzc'a chi mta nenabexi. Como c'o chi na jule' ch'ich' pa rutza'm ja lancha in ja queban cani' ch'ich' ja nquikajsaj chipan ja mar. 31 Ja c'a Pablo arja' tzijon ruq'uin ja capitán e rachbil ja soldado, quewa' xbij chique ri': —Jala' winak le' wi nqueya' can ja lancha jari' mta moda neto' ewi' ixix, ne' chique. 32 C'ac'ari' ja soldado quikupijel ja calo' ja chapyon rxin ja ti lancha, quisokpijel ja ti lancha parwi' ja mar.

33 Ja c'a pa rsakaric ja Pablo xbij chique ja winak chi newa'i canojelal: —Tuban ca'i' semana ma kas ta ixwarnak nixtac'a ixwa'nak ta chakaja'. 34 Camic puersa nixwa'i utzc'a chi npit ewachok'ak' como ni majun xticam ta chewe nixtac'a c'o ta jun rsamal ewi' xtitzak can ta, ne' chique. 35 C'ac'ari' c'o jun caxlanway xuc'am, xmaltioxij tre ja Dios chiquewach canojelal, xuwech' in xumaj wa'im. 36 Eje'e' yukbax quec'u'x canojelal rmal ja xbij ja Pablo chique in quemaj wa'im chakaja'. 37 Ja rokc'o chipan ja lancha ok ca'i' ciento in setentiséis chi kanojelal. 38 Xewa'i chi utz. Ja c'a tok colbetaji wa'im cumal c'ac'ari' c'o jule' trigo quich'akij can pa mar utzc'a chi ma kas ta al chic rijka'm ja lancha.

****

39 Ja c'a tok sakari ma cotak ta nak la rubi' ja lugar ja bar ec'o wi'. Pro c'o jun ruk'a' mar quetz'at pon, congana snayi' c'o chuchi' in ja quech'ob eje'e' tri' nquikajsaj wi' ja lancha ja wi necowini. 40 Quisokpijel ja nimak tak ch'ich' ja chapben rxin ja lancha in queya' can pa mar. C'ac'ari' quequir ja nimak tak k'abat ja ncuc'abej ja lancha. C'ac'ari' quichomij ja vela ja xin pa rutza'm. Ja c'a tok chomtaj cumal ja ik' xumaj rminic ja lancha chuchi' ja ruk'a' mar. 41 Pro chaka jalal tok kawil jun lugar ja bar nuc'ul wi' ri' ja nimak tak baloj in tri' k'ape' wi' ja lancha. Ja rutza'm ni be pa snayi', xajutij k'ape'e. Ja c'a rchak congana xpowij ri' ja nimak tak baloj trij, queri' xuban jok'taji. 42 Ja c'a soldado eje'e' quichomin chic qui' chi nequicamsaj ja preso utzc'a chi maque'anmaji pan atinem. 43 Pro ja capitán como c'o rgana nuto' ja Pablo rmalc'ari' tok xeruk'il ja soldado. C'ac'ari' c'o jun orden xuya': —Ewanojel ja rewotak netij atinem ixix nixnabeyaji, teq'uiakel ewi' pa ya', pan atinem nixkaji ja chi' mar. 44 Ja c'a wi ma ewotak ta netij atinem mejor, trij tak tz'alam neto' wi' ewi' owi trij tak che' rxin ja lancha ja jok'tajnak, ne'e. Queri' kaban, kato' ki' chi kanojelal, xokkaji ja chi' mar.

28

1 Ja tok kato'on chic ki' c'a tokori' kotakij rubi' ja lugar ja bar okc'o wi', Malta rubi'. 2 Ja winak ja raj Malta congana lok' xokquena'. Como congana tew in najin jab chakaja' rmalc'ari' tok quebox jun k'ak', kas qui'il kac'ulic queban. 3 Ja c'a Pablo arja' c'o jule' xc'a'y rcanon, kas rmajon rya'ic pa k'ak' tok chaka jalal c'o jun itzel cumatz xelto rmal ja c'atan, ni tzake' chi ruk'a' ja Pablo. 4 Ja c'a raj Malta tok quetz'at chi tzakal jun itzel cumatz chi ruk'a' quewa' quibij chibil tak qui' ri': —Jala' jun achi le' xa camsanel, k'alaj. Masqui xuto' ri' pa mar pro ja camic nutoj na ja ritzelal ja rbanon, ncami, xeche'e. 5 Ja c'a Pablo xquiraj ruk'a' in tzak kaj pa k'ak' ja cumatz, mta nak ta xuban ja Pablo. 6 Ja c'a winak quimajon rtz'elwachixic ja Pablo, ja nquech'ob eje'e' nsapoji owi chaka jalal nbe pa tok'ulew in ncami. Nim ja tiempo quitz'elwachij pro ja tok mta nak ta xuban junwi' chic nquech'ob trij: —Jala' jun dios, xeche'e.

7 C'o jule' ulew chinakaj ja bar okc'o wi', rxin jun achi, Publio rubi'. Ja c'a Publio arja' gobernador xin Malta. Xokruc'ul pa rochoch in oxi' k'ij xokq'ueje' ruq'uin, congana lok' xokruna'. 8 C'o rtata' ja Publio, xuban jutij yawaji, c'o chwa ch'at, majtajnak rmal c'atan in ch'uculem. Be ja Pablo chi rk'iloxic. Ja c'a tok xekaj ruq'uin xumaj jun oración. Ja c'a tok tzuri ja roración rmal xuya' ruk'a' parwi' in xtzursaj. 9 C'ac'ari' xepeti ja jule' chic yawa'i' ja rec'o pa Malta, eje'e' xetzursaxi chakaja'. 10 Congana xel quec'u'x chakij, c'o ta man ta queban ta chake in pior c'a tok xokoquel chic jutij pa lancha quecoj chipan xa nak ta ja nc'atzin tre kaviaje.

****

11 Oxi' ic' xokq'ueje' tri' pa Malta ja tok
xokoquel chic jutij pa lancha. Ja c'a lancha
penak chipan ja tinamit Alejandría in pa
Malta c'o chi wi' como rayben nak k'ij
noc'owi ja rtiempo ik'. Ec'o ca'i' cachbal
dios quibanon ja winak pa rutza'm ja lan-
cha, jun Cástor rubi', in jun chic Pólux.
12 Xokbe, xokekaj chipan ja tinamit Siracusa
in tri' xokq'ueje' chi wi' oxi' k'ij. 13 Xokbe
chic, xokk'ax chi' tak mar in xokekaj chic
chipan ja tinamit Regio. Ja c'a chi rcab
k'ij xumaj xcomel in xokbe chic, ja c'a chi
rox k'ij xokekaj chic chipan ja tinamit Pute-
oli. 14 Tri' ec'o wi' jule' kach'alal xekawil,
eje'e' xokqueban invitar chi nokq'ueje' jun
semana cuq'uin. Ja c'a tok tz'akati ja jun
semana kumal c'ac'ari' xokbe chic pa Roma.
15 Ja c'a kach'alal ja rec'o pa Roma eje'e'
xekaj rbixic cuq'uin nak kabanon c'ac'ari'
xe'elto chipan ja tinamit, xokurquic'ulu' pa
bey. Ec'o jule' chique kac'ul ki' cuq'uin pa
jun lugar, Foro xin Apio rubi'. Ja jule' chic
xokcaybej pa jun lugar rbina'an Tres Taber-
nas. Ja c'a Pablo tok xerutz'at xmaltioxij
tre ja Dios in congana quicot ranma cumal.
16 Ja c'a tok xokekaji pa Roma ja capitán arja'
xerujach can ja preso pa ruk'a' ja jefe ja
pa'l chiquij jule' soldado ja nechajin quixin
ja preso. Pro ja Pablo arja' yataj lugar tre
chi junwi' nq'ueje' wi' ruyon rachbil jun
soldado ja nchajin rxin.

****

17 Ja Pablo oxi' k'ij tekaji pa Roma ja tok
xutak quisiq'uixic ja principali' quixin ja raj
Israel ja rec'o tri'. Ja tok xe'ekaj ruq'uin
quewa' xbij chique ri':

—Wach tak aj Israel, anin masqui mta
nbanon chique ja kach tak aj tinamit nix-
tac'a itzel ta intzijonnak ta tre ja costumbre
quixin ja kati't kamama' pro eje'e' xinque-
coj preso pa Jerusalén in xinquejach pa
quek'a' ja raj Roma. 18 Ja c'a raj Roma
eje'e' tok quic'oton chic nuchi' laj xinqui-
wasajel libre como mta wil in ma yatal ta
chwij chi xquinquicamsaj ta. 19 Pro ja kach
tak aj Israel eje'e' ma e conforme ta chi
xquinwasaxel ta libre rmalc'ari' tok puersa
xinc'utuj ja nimlaj rey César chi arja' nk'eto
tzij chwij. Pro ma ja ta nwajo' xtinya'
ta parte chiquij ja ntinamit. 20 Rmalc'ari'
tok xintak esiq'uixic utzc'a chi nutz'at
ri' kawach ewq'uin in noktzijon ewq'uin
chakaja'. Como ajoj ja rok aj Israel nkan-
imaj chi nec'astaj na ja camnaki' queri'
nnimaj anin in rmalari' tok inbac'on pa
cadena camic, ne' chique. 21 Eje'e' quewa'
quibij tre ri':

—Ajoj mta atzijoxic kac'axan ta nixtac'a
chipan ta jun carta ja takonpi ta kuq'uin
pa Judea in nixtac'a cumal ta ja kach tak
aj Israel ja re'urkajnak wawe', mta awil
quibinto chake. 22 Pro camic c'o kagana
nkac'axaj nak ja raniman atat como nojel
nat nakaj kac'axan wi' chi xa ma utz ta ja
rereligión ja rix xin Jesús. Queri' quibij tre.

23 C'ac'ari' quicanoj jun k'ij ja tok xtitz-
ijoni ja Pablo cuq'uin. Ja c'a tok xerila'
ja k'ij congana e q'uiy ja xebe ruq'uin ja
bar c'o wi'. Ja tok xe'ekaj ruq'uin arja'
xumaj quitijoxic, ak'abil xumaj quitijoxic in
c'a takak'ij xtanba'. Xuch'ob chiquewach
nak rbanic ja gobierno xin Dios. Xuch'ob
chiquewach nak rc'amonto ja tz'ibtal can
chipan ja rtzobal Dios ja cani' tre ja ley xin
Dios ja tz'ibtal can rmal ja Moisés in cani'
tre ja quitz'iban can ja jule' chic profeta
jari' nc'utbej chiquewach chi ja Jesús arja' ja
Cristo ja cha'on rmal ja Dios. Congana xutij
ruk'ij chiquij utzc'a chi nch'obtaj cumal.
24 Ec'oli chique ch'obtaj cumal ja xbij pro
ec'o jule' chic chique eje'e' ma xquinimaj
ta. 25 Ma junan ta nquech'ob. Kas benam
nqueban ja tok quewa' bix chique rmal ja
Pablo ri':

—Ja rEspíritu Santo c'o jun mensaje
xuya' tre ja profeta Isaías ojer chi ja'
Isaías nbij chic chique ja kati't kamama'
in ni rubey wi' ja xbij. Quewa' xbij tre
ja rIsaías ri': 26 —Jat cuq'uin ja tinamit
Israel in quewa' nabij chique ri': —Ixix
nec'waxaj na ja xtibix chewe pro xa
matikaj pan ewi', netz'at na ja xtic'ut
chewach pro xa matich'obtaj emwal,
catche' chique. 27 Como ja tinamit Israel
le' eje'e' xa matoc chic ja rtzobal Dios pa
tak canma, xa matoc chic pa tak quixquin
ja nbix chique, xa cani' quitz'apin quewach.
Como eje'e' mta quigana xtiquech'ob ta ja
nc'ut chiquewach, nixtac'a c'o ta quigana
xtiquic'axaj ta ja nbix chique, nixtac'a
xtich'obtaj ta cumal ja rtzobal Dios pa
tak canma, nixtac'a xtiqueq'uex ta ja
quina'oj utzc'a chi nentzursaj. Queri' xbij

ja rEspíritu Santo tre ja rIsaías, ne'e ja
Pablo chique. In xbij chic chique: [28] —Camic
tewotakij, ja utzlaj tzij tre ja totajem xin
Dios jari' majtajnak chic rbixic chique ja
winak ja ma e aj Israel ta in eje'e' nqueya'
na quixquin tre, ne' chique. [29] Ja c'a raj
Israel tok bitaj queri' chique rmal ja Pablo
xebe, congana jun tzij nqueban rmal ja bix
chique.
[30] Ja c'a Pablo arja' c'o jun jay rkajon,
ca'i' juna' q'ueje' chipan. Ec'oli winak xebe
je'e ruq'uin chi rk'iloxic in arja' xeruc'ul
canojelal. [31] Yataj tre chi nuya' rbixic ja
gobierno xin Dios, nertijoj ja winak tre ja
kajaw Jesucristo, ni majun nak ta k'ilo ta
rxin chi rbixic.

ROMANOS

1 Anin ja rin Pablo camic ntz'ibajel jawa'
carta ri' chewe ixix wach'alal ja rixc'o pa
Roma. Anin in ajsamajel rxin ja Jesucristo.
Ja Dios arja' xinsiq'uini chi xinoc apóstol,
arja' xincha'owi chi ninbe cuq'uin ja winak
chi nenya'a' rbixic chique ja utzlaj tzij xin
Jesucristo ja rtakonto wawe' chwach'ulew.
2 Jawa' utzlaj tzij ja rtakonto camic ojer tzu-
jun can. Tzujux can rmal ja Dios in tz'ibax
can chipan ja santilaj tzobal rxin cumal ja
rojer tak profeta ja xesamaj pa rcuenta.
3 Jawa' utzlaj tzij ja xinbij chewe ri' jawa'
nc'utu chikawach nak rbanic ja Ralc'wal
Dios. Ja c'a Ralc'wal Dios arja' riy rumam
can ja rojer rey David, xoc kach winak. 4 Pro
bien k'alaj chi Ralc'wal Dios, bien k'alaj chi
congana nim ja rpoder, ni junan ja canma
ruq'uin ja santilaj Dios. Jari' bien k'alasaxi
chi queri' rbanic, tokori' k'alasaxi ja tok
c'astaji chiquicojol camnaki'. Ja kajaw Je-
sucristo ja' c'ari' ja Ralc'wal Dios. 5 Rmal
c'a arja' tok kacochin tre ja Dios ja rutzil ja
nsipaj chake in rmal arja' chakaja' tok yata-
jnak ajoj chake chi okocnak apóstol rxin.
Ma chaka ta queri' tok banon queri' chake,
rumac chi nokbe cuq'uin ja tinamit ja rec'o
nojel nat nakaj chwach ja rwach'ulew chi
nekaya'a' rbixic ja Jesucristo chique utzc'a
chi nyuke' quec'u'x ruq'uin in nquinimaj
ja rtzobal. Nojel ari' nkaban, ya'bal ruk'ij
arja' ja nkaban. 6 Cani' chewe ixix wach'alal
ja rix aj Roma, Dios xixsiq'uini chi nixoc ix
tinamit rxin ja Jesucristo in xenimaj.

7 Jawa' carta ri' ewxin ewanojelal
wach'alal. Ixix janila nixrajo' ja Dios arja'
xixsiq'uini chi ixocnak ix tinamit rxin.
Ja rutzil ja nsipaj ja Dios chake rachbil ja
quicotemal xin Dios, ja tari' xtecochij más
tre ja katata' Dios in tre ja kajaw Jesucristo.

****

8 Camic wach'alal nwajo' nbij chewe
nabey chi congana nmaltioxij tre ja nDios
emwal pro nij ewanojelal. Pa rubi' ja Jesu-
cristo nmaltioxij tre rumac ja bien notakixi
nat nakaj nojel chwach ja rwach'ulew chi
ixix ruq'uin ja Jesucristo yukul wi' ec'u'x.
9 Como ja Dios arja' rotak chi anin xaju-
tij nmajon rbanic orar pan ecuenta, ni
mta wi' ja maquita ixncojon pan oración.
Jari' Dios anin nintajini nmajon rbanic ja
rsamaj pro ruq'uin wanma nban ja samaj,
nintajini nmajon rbixic ja utzlaj tzij ja
rc'amonto ja Ralc'wal. 10 Xajutij nmajon
rc'utuxic tre ja Dios matzij xtuya' chwe
camic chi ninbe ewq'uin ja wi queri' rvol-
untad arja' como ojer nmajonto rch'obic
chi ninbe ewq'uin. 11 Como anin congana
ngana xtutz'at ri' kawach ewq'uin, nwajo'
ninbe ewq'uin chi nench'obo' chewach nak
rbanic ja nsipax je'e chake rmal ja rEspíritu
Santo, nwajo' chi necochij más tre. Queri'
nwajo' chewe utzc'a chi ncowir más ec'u'x
ewanma chipan ja rtzobal Dios. 12 Pro ja
ninbe ewq'uin jari' ma eyon ta ixix c'oli
rc'amonto chewe pro c'oli rc'amonto anin
chwe chakaja' como c'oli ja yukulbal ec'u'x
ixix ruq'uin ja Jesucristo in c'oli ja yukul-
bal nuc'u'x anin ruq'uin chakaja' jari' nk-
abanbej animar ki' chibil tak ki' ja tok
xquinekaji.

13 Camic wach'alal, nwajo' nch'ob
chewach chi anin q'uiylaj mul nch'obon
chi ninbe ewq'uin pro ma incowinnak ta.
Nwajo' ninbe ewq'uin nenc'olo' ja cosecha
rxin ja obra xin Dios ja c'o checojol ixix
chila' pa Roma ja cani' nintajini nban camic
chiquicojol ja jule' chic tinamit ja ma e
aj Israel ta. 14 Ja utzlaj tzij xin Jesucristo
c'o chi nukul chi nenya'a' rbixic chique ja
winak xa nak ta chi winakil, wi netzijon pa
griego owi mani, wi e ajtija' owi ma e ajtija'
ta. 15 Rmalc'ari' tok nbij chewe, ja wi Dios
xtuya' chwe can ninbe ewq'uin nenya'a'
rbixic ja utzlaj tzij xin Jesucristo chewe ixix
chakaja' ja rixc'o pa Roma. 16 Queri' nbij
chewe como ja utzlaj tzij xin Cristo, anin ma
q'uixbal ta nna' nya' rbixic. Ma q'uixbal ta
como ja utzlaj tzij xin Cristo jari' ja nimlaj
poder xin Dios, neruto' ja winak chipan ja
quil quemac, neruto' xa nak ta chi winakil
ja nyuke' quec'u'x ruq'uin ja Jesucristo.
Cuq'uin ja raj Israel xekaj wi' rbixic nabey
in chakaja' ntajini nekaji camic cuq'uin ja
ma e aj Israel ta. 17 Ja utzlaj tzij xin Jesucristo
jari' nimlaj poder xin Dios ninche' tre como
ruq'uin awa' utzlaj tzij ri' nk'alajin wi' nak
rbanic ja utzlaj k'etoj tzij xuban ja Dios ja
xokrtobej ja rok winak in xokrwasajel libre
chipan ja kil kamac. Pro ja nac'ambej jawa'
totajem xin Dios ri' yukulbal ac'u'x ruq'uin
ja Jesucristo in nyataji ja totajem chique

canojel ja nyuke' quec'u'x ruq'uin. Cani'
tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios quewa'
nbij ri': —Ja winak ja utz netz'at rmal ja Dios
eje'e' nquewil na ja utzlaj c'aslemal ja mta
q'uisic trij pro rumac ja yukulbal quec'u'x
ruq'uin ja Dios chewi' tok nquewil.

****

18 Como ja Dios ja c'o chila' chicaj arja'
rk'alasan chic camic chi congana ryewal
penak rumac nojel ja nqueban ja winak ja
quimestan chic ja Dios in matiqueya' chic
caso tre ja nbij in xa itzelal ja nqueban.
Ja c'a ritzelal nqueban jari' nquitz'apbej
quixquin, maticajo' ncotakij nak ja kas
mero rbanic ja Dios ja katzij chi Dios.
19 Ja c'a wixta c'o quigana cotakij nak
rbanic xecowin ta c'ari' cotakij ta como
jari' bien k'alasan chic chiquewach rmal ja
Dios. 20 Jaru' pa tiempo winakarsanto ja
rwach'ulew ni k'alaj wi' nak rbanic ja Dios
chi arja' masqui matitz'attaji ruq'uin awach
pro bien nch'obtaji nak rbanic. Bien k'alaj
ja nimlaj poder ja c'o pa ruk'a' ja ni mta
wi' q'uisic trij in bien k'alaj chakaja' chi
arja' Dios. Nojel ja rwinakarsan je'e jari'
nc'utuwi chi queri' rbanic. Ja c'a winak
ja mta quigana ncotakij nak rbanic bar ta
c'a xtipi wi' tzij cumal ja xtiquitobej ta qui'
chwach ja Dios. 21 Majun xtiquitobej ta qui'
como eje'e' masqui k'alasax chiquewach
nak rbanic ja Dios ja katzij chi Dios pro xa
queban tre cani' ma Dios ta in nixtac'a c'o
ta quimaltioxij ta tre chakaja'. Ja quina'oj ni
majun rsamaj, xa yojtaji. Ja canma mchita
ja rna'oj Dios rc'an, xa k'ekumiri. 22 Congana
jakal quewi' neche'e pro xa e nacnak tak
winak xe'oc wi'. 23 Ma xqueya' chi ta ruk'ij
ja lok'laj Dios ja mta camíc trij, xa cachbal
tak winak in cachbal tak chicop xequecoj pa
rq'uexwach. Xexuque' chiquewach cachbal
tak winak pro makana' maquita c'o camíc
chiquij ja winak. Xexuque' chiquewach
cachbal tak chicop xa nak ta chi chico-
pal cani' chique ja nerupup chicaj owi
nebin chwach'ulew owi nquichararaj qui'
pa tok'ulew.

24 Rmalc'ari' tok ma xeruk'il chi ta ja Dios
pro ja xuban, xersokpij can chipan ja ritze-
lal ja nquiyarij kaj pa tak canma, xuya' lugar
chique chi quitz'iloj más ja quic'aslemal. Ja
tok q'uiswani c'o nari' queban chiquibil tak
qui', quitz'iloj ja quicuerpo tre jule' itzelal
ja más chi na q'uixbal rbanic. 25 Ma chaka
ta queri' queban, rumac ja queya' can ja
Dios ja katzij chi Dios in xequinimaj chic je'e
ja ma katzij ta chi e Dios. Xa ja chic ari'
queya' quek'ij ja rewinakarsan je'e in xex-
uque' chiquewach no ari' ja katzij chi Dios
ja winakarsyon nojelal jari' ma xqueya' chi
ta ruk'ij pro makana' maquita congana nim
ruk'ij camic, chwak in chijutij. Amén.

26 Rmalc'ari' ja Dios xeruya' can, xuya'
lugar chique chi nqueban ja nc'utuj ja ritzel
tak yarinem ja c'o pa tak canma ja más
chi na q'uixbal rbanic. Pakasa' rixoki'
xeyojtaji, xemacun chic cuq'uin cach tak
ixoki', ma achi'i' chi ta ja nequiyarij. 27 In
queri' chique achi'i' chakaja', xemacun chic
cuq'uin cach tak achi'i', ma ixoki' chi ta
ja nequiyarij. Queri' queban ja rachi'i',
xa congana nquiyarij qui', ni majun chi
queq'uix. Nojel ja queban congana tz'ilor
canma rmal. Ja c'ari' rtojbalil ja ni takal wi'
chique. Ja c'ari' quech'ec trij ja queya' can
ja utzlaj bey xin Dios.

28 Eje'e' ni majun xbij quec'u'x tre chi
q'ueje' ta ja Dios pa tak quewi' pa tak
canma. Rmalc'ari' ja Dios arja' xersokpijel,
xuya' lugar chique chi xa itzel tak na'oj chic
nquech'ob, xuya' lugar chique chi nque-
ban je'e ja ma yatal ta chique chi nque-
ban. 29 Eje'e' xa emak'enirnak chi rbanic
nojel rwach ja ritzelal. Xa il mac nqueban
achi'i' cuq'uin ixoki', xa itzel netz'atoni,
chaka benak chi yarin quinakun winak,
nqueban itzel chique winak in nquiakir
canma chiquij in nequicamsaj. Xa e ticol
tak ch'a'oj, xa e banol tak engaño in no-
jel ja rutzil xa itzel nquetz'at. 30 Eje'e'
xa nequitzijoj winak, xa itzel nquetz'at
ja Dios, xa e tz'ujunela' xa e yok'onela'.
Congana e nimak nquena' kaj, xa nqueya'
quek'ij, xa itzelal ja nquiwinakarsaj. Eje'e'
maquequinimaj quitata' quete', 31 xa ma
e ch'obol ta nak la utz nak la ma utz
ta, xa matiqueban cumplir ja nquitzujuj,
mta quigana cuq'uin quitata' quete' in nix-
tac'a cuq'uin ta calc'wal chakaja'. Eje'e' ni
maquecuyun wi' in ni matiquipokonaj wi'
quewach winak. 32 Eje'e' bien cotak ja rbin
can ja Dios chi ni yatal wi' camíc chawij ja
tok naban ja jule' itzelal ja cani' c'a xinbij
kaj chewe ri'. Pro masqui cotak pro ni
quimajon wi' rbanic camic. In ma ruyon
ta itzelal ja nqueban, na xa congana nel

quec'u'x chiquij ja winak ja tok nqueban ja
ritzelal ja cani' nqueban eje'e'.

2

1 Como yatal camíc chiquij ja nebanowi
ja ritzelal rmalc'ari' tok mta nquitobej qui'
ja winak ja tok ne'oqui e cani' k'etol tak
tzij trij jun winak. Mta como eje'e' tok
nquek'et tzij trij jari' xa nquek'et kaj tzij
chiquij eje'e' queyon. Queri' c'a rbanic
como eje'e' nquek'et tzij trij pro eje'e' jun
nebanowi ja ritzelal chakaja'. 2 Bien c'a
kotak chi ja Dios arja' ni rubey wi' nuban ja
tok nuk'et tzij chiquij ja nebanowi ja jule'
itzelal ja nbin chic chipan awa' carta ri'.
3 Ja c'a winak ja tok ne'oqui e cani' k'etol
tak tzij chiquij cach tak winak tok nqueban
ja ritzelal pro wi eje'e' jun nebanowi ja
ritzelal chakaja' ¿la maquita c'a xtuk'et tzij
ari' chiquij ja Dios nech'ob ixix? 4 Owi maxla
xa ni mta nqueban tre nojel ja rbanon
pa quicuenta ja Dios como arja' janila ja
rutzil rya'on chique, janila rcuyun ja ryewal
chiquij, janila ja rpaciencia cuq'uin. ¿La
ma cotak ta c'a chi ja Dios tok nuya' ja
rutzil chique ma chaka ta nuya' chique pro
rumac chi nqueq'uex ja quina'oj, rumac chi
nqueya' can ja ritzelal? 5 Pro como ja canma
xa cowirnak chi rbanic ja ritzelal, como
xa mta quigana xtiqueq'uex ta ja quina'oj
jari' xa jani' nquisiq'uij más ja ryewal Dios
chiquij. Tokori' xtikaj chiquij ja ryewal
Dios ja tok xterila' ja nimlaj k'ij xin juicio.
Chipan ari' k'ij ja Dios arja' xtuk'et tzij
chiquij ja winak in ni rubey wi' ja k'etoj
tzij xtuban. 6 Rubey nuban como arja' nuya'
na rtojbalil chique ja winak jani' queban
chipan ja quic'aslemal chiquijujunal. 7 Jule'
xtuya' chique ja utzlaj c'aslemal ja mta
q'uisic trij. Eje'e' ri' ja ni matiqueya' can wi'
ja banoj utzil como eje'e' xajutij quimajon
rtijic quek'ij chi nequila' ja gloria xin Dios,
ja ta ncajo' chi utz netz'at rmal ja Dios
in neq'ueje' ta chipan jun quicotemal ja
mta yojtajic trij. 8 In jule' chic xa jani'
xtipi más ja ryewal Dios chiquij. Eje'e' ri'
xa ja' nquech'ob ja c'o rc'amonto chique
eje'e' queyon. Ma ja ta nquinimaj ja xin
Dios pro xa nqueya' qui' tre ja banoj itze-
lal. 9 Congana pokon xtiquetij na ja winak
ja nebanowi ja ritzelal, congana lawulo'
xtiqueban rmal pro ni canojelal. Queri'
c'a xtiqueban chi aj Israel chi ma aj Israel
ta xarwari' chiquij ja raj Israel xtikaj wi'
nabey. 10 Pro canojel ja winak ja nebanowi
ja rutzil eje'e' nequila' na ja gloria xin Dios,
utz netz'at na rmal ja Dios in neq'ueje' na
chipan ja quicotemal xin Dios. Queri' c'a
xtiqueban chi aj Israel chi ma aj Israel ta
xarwari' chique ja raj Israel xtiyataj wi'
nabey.

11 Queri' c'a rbanic como ja Dios arja'
ma jun ta utz nutz'at in ma jun ta itzel.
12 Queri' nbij chewe como canojel ja winak
ja ma quic'axan ta ja ley xin Dios ja tz'ibtal
can rmal ja Moisés wi c'oli quil quemac
quibanon jari' nquetij na rpokonal rmal
xarwari' ma ja tari' ley xin Moisés ja xtoc
chiquij ja tok xquetakel chipan ja rpokonal.
In canojel ja winak ja quic'axan ja ley ja
tz'ibtal can rmal ja Moisés wi c'oli quil
quemac quibanon jari' nk'et na tzij chiquij
rmal xarwari' ni ja wari' ley xin Moisés ja
xtoc chiquij chi rk'etic tzij chiquij. 13 Queri'
c'a rbanic como ja tok xcatekaj chwach ja
k'etbaltzij xin Dios ja wi chaka ac'waxan ja
nbij ja ley pro wi ma animan ta ja nbij chake
chi nkaban jari' macatwasaxel libre. Ja c'a
wi animan ja nbij ja ley chake chi nkaban
jari' natwasaxel libre. 14 In cani' chique ja
ma e aj Israel ta eje'e' ma quic'axan ta ja
ley ja tz'ibtal can rmal ja Moisés pro como
ja canma nbin chique nak ja rutzil in nak
ja ritzelal rmalc'ari' tok c'oli nqueban je'e
ja bien nuc'am ri' ruq'uin ja cani' nrajo' ja
ley chake chi nkaban. Ja tok queri' nqueban
jari' c'o jun ley cuc'an pa tak canma masqui
ma quic'axan ta ja ley ja tz'ibtal can rmal
ja Moisés. 15 Tri' c'a nkatz'at wi' chi eje'e'
cani' pa tak canma tz'ibtal wi' ja cani' nrajo'
ja ley chake chi nkaban. Ja c'a canma arja'
nbin chique wi utzil ja quimajon rbanic owi
xa itzelal. In chakaja' nquech'ob rij rwach
ja nbantaj je'e chiquicojol, c'o je'e nbantaj
cumal ja winak: —Xa itzel, neche' tre, in c'o
c'a nbantaji: —Ma itzel ta, neche' tre. 16 Ja
tok xterila' ja nimlaj k'ij xin juicio tokori'
xtibantaj cumplir nojel awa' ja c'a xinbij
kaj chewe ri'. Ja c'a tok xterila' ri' k'ij ja
Dios arja' xtucoj ja Jesucristo chi rk'etic
tzij chiquij ja winak, xtucoj chi rk'alasaxic
nojel ja quich'obon in nojel ja quibanon ja
xa quiwawan pa tak canma. Queri' nuc'ut
chikawach ja utzlaj tzij xin Jesucristo ja ni

nmajonto wi' rbixic anin.

****

17 Pro ec'oli quewa' nquibij ri': —Ajoj ok aj
Israel, ok tinamit xin Dios, kas neche'e, pro
jari' xa quek'ij eje'e' nqueya' kaj queyon.
Ja nquech'ob eje'e' chi nequila' na ja to-
tajem xin Dios rumac ja c'o cuq'uin ja
ley ja tz'ibtal can rmal ja Moisés. Kas
nqueya' quek'ij chi cotak rwach ja Dios ja
katzij chi Dios. 18 Cotak nak ja rvoluntad
Dios, cotak nak ja rutzil in nak ja ritze-
lal como c'utun chiquewach nak nrajo' ja
ley chake chi nkaban. 19 Eje'e' nquech'ob
chi bien necowini nquech'ob ja rbey Dios
chiquewach ja winak ja ma cotak ta rwach
ja Dios owi e cani' jun luz ja nsakirsan
quebey ja winak ja ma cotak ta nak ja rutzil
in nak ja ritzelal 20 owi bien necowini ne'oc
maestro quixin ja winak ja matich'obtaj
cumal ja rtzobal Dios owi bien necowini
nequitijoj ja re tak sencillo. Como c'oli
ja ley cuq'uin ja nc'utu chiquewach ja ti-
jonem ja katzij chi tijonem xin Dios xa
chewi' tok nquech'ob chi bien necowini
nqueban queri'. 21 Como eje'e' nequitijoj
jule' chic ¿nak c'a tre tok matiquitijoj qui'
eje'e' chakaja'? Nquibij chique winak chi:
—Ma teban ta alak', neche' chique, pro
¿la mta c'a alak' nqueban eje'e' chakaja'?
22 Nquibij chique winak chi: —Ma rubey ta
jun achi nuban rij rwi' ja rxjayil, pro ¿la mta
c'a rij tak quewi' quixjayilal eje'e' nqueban
chakaja'? Eje'e' kas itzel nequetz'at cachbal
tak winak owi rachbal tak nakun je'e ja
nexuque' winak chiquewach pro ¿la mta c'a
nqueban eje'e' chakaja' ja xa itzel nutz'at
ja Dios? 23 Eje'e' congana nqueya' ruk'ij ja
ley xin Dios ja tz'ibtal can rmal ja Moisés
pro como eje'e' mismo matiquinimaj ja nbij
ja ley chake chi nkaban jari' xa ruq'uix
Dios nqueya'. 24 Cani' tz'ibtal can chipan ja
rtzobal Dios quewa' nbij ri': —Ja rubi' Dios
xa ntz'uji xa nyok'i cumal ja winak ja ma
e rtinamit Dios ta pro xa emwal ixix ja tok
nban queri' tre. Queri' ja tz'ibtal can.

25 In cani' tre ja tok neban circuncidar
jari' retal chi e tinamit xin Dios in c'oli
rc'amonto chique pro wi nquinimaj ja nbij
ja ley xin Dios chake chi nkaban. Pro ja c'a
wi matiquinimaj xc'a junan ari' ruq'uin ja
cani' ma e rtinamit Dios ta masqui ebanon
chic circuncidar. 26 Cani' tre jun achi ja
ma banon ta circuncidar chakaja' pro wi
nuban ja rutzil ja cani' nrajo' ja ley xin Dios
chi nkaban ¿la ma junan ta c'ari' ruq'uin
ja cani' rtinamit Dios masqui ma banon ta
circuncidar? 27 Ja winak ja ma banon ta
circuncidar ja quicuerpo pro wi nqueban ja
rutzil ja cani' nrajo' ja ley chake chi nkaban
jari' nk'etbex na tzij chiquij ja maqueni-
mani. Queri' xtiban chique como eje'e' c'oli
ja ley cuq'uin ja tz'ibtal can in ebanon cir-
cuncidar pro xa matiquinimaj ja nbij ja ley
chake chi nkaban. 28 Queri' c'a rbanic como
eje'e' masqui e aj Israel, masqui e rtinamit
Dios neche'xi, pro xa ma katzij ta chi e
rtinamit Dios ja wi xa chi quechi' c'o wi'.
In masqui ebanon circuncidar neche'xi, pro
xa ma katzij ta chi ebanon circuncidar ja wi
chaka costumbre chique in wi xa ruyon ja
quicuerpo ja banon circuncidar. 29 Ja c'a wi
nach'ucla'aj ja rtzobal Dios jari' katzij chi
at aj Israel, jari' katzij chi at rtinamit Dios.
In chakaja', wi majtajnak rch'ach'ojirsaxic
ja rawanma, wi nsamaji ja rEspíritu Santo
pan awanma jari' jun circuncisión ja katzij
chi circuncisión, ma ja ta ja circuncisión
ja chaka ta acuerpo nban circuncidar. Ja
c'a wi queri' abanon atat, ja c'a Dios arja'
nbin chawe: —Congana utz natnutz'at, ne'
chawe, masqui majun winak xtibin ta queri'
chawe.

3

1 Pro ja wi queri' rbanic ¿la c'o c'a
rc'amonpi chake ari' chi ok aj Israel owi la
c'o c'a xoc wi' ari' ja xokban circuncidar?
maxla neche' na ja winak chwe. 2 Jari' c'oli,
congana q'uiy rc'amonto chake. Nabey, pa
kak'a' ajoj ja rok aj Israel ban wi' recomen-
dar ja rtzobal Dios chi nkaban cuenta. 3 Ec'o
nac'a chake ja ma xeniman ta ja rtzobal Dios
pro ¿la tibij c'a tzij ari' chi ja Dios matuban
cumplir ja ntzujuj chipan ja rtzobal? 4 Jari'
ni ma can ta wi'. Ja c'a rok winak nixtac'a
jun chake ja maquita xtutz'ak ta tzij pro ja
Dios ma queri' ta, arja' ni katzij wi' nojelal
ja nbij. Cani' tz'ibtal can chipan ja rtzobal
Dios quewa' nbij ri': —Queri' c'a rbanic
nata' Dios utzc'a chi puersa xtik'alajin na
chi atat ni utz wi' ja naban, ni rubey wi'
nojelal ja nabij in tok wi c'oli xtich'a' chawe
pro nij atat wi' xcatch'ocmaji, ne'e.

5 Pro ja ma utz ta nkaban wi jari'
xtik'alasan más chi ja Dios ni utz wi' ja

nuban ¿nak nech'ob ixix tre? ¿La tibij an
tzij ari' chi ma rubey ta nuban ja Dios ja
tok npi ryewal chakij rmal ja ritzelal ja
nkaban? Pro ja c'a xinbij kaj chewe ri' jari'
xa quina'oj winak. 6 Ja c'a Dios arja' ni mta
wi' moda xtuban ta ja ma rubey ta. Mta
moda como ja Dios wixta c'oli ja ma rubey
ta xtuban ¿nak ta c'a moda ari' xticowin ta
xtuk'et ta tzij chakij ja rok winak?
7 Pro maxla quewa' nabij chwe ri': —Ja
ranin wi c'o je'e ja tz'akoj tzij nban, wi jari'
xtik'alasan más chi mta tz'akoj tzij nuban
ja Dios in wi xtiya' más ruk'ij ja Dios rmal
¿nak c'a tre ja tok Dios c'a nbij na chwe
chi in aj'il chi in ajmac in nuk'et tzij chwij
rmal? 8 Ja c'a wi queri' rbanic ¿nak c'a
tre ja tok ma quewa' ta nkabij chique ja
winak: —Kabana' c'a ja ritzelal utzc'a chi
xtipi más ja rutzil, koche' na chique? maxla
natche'e. Na xa ec'oli winak quijolon ari'
ja itzel tijonem chakij, quilasan katzijoxic
rmal. Pro ja neyo' awa' ja ritzel tijonem
ja c'a xinbij chewe ri' eje'e' ni rubey wi'
chi nk'ẹt tzij chiquij in netạkel chipan ja
rpokonal.

****

9 ¿Nak c'a nkabij chic tre camic? Ja rajoj
ja rok aj Israel ¿la más na utz noktz'at rmal
ja Dios chiquewach ja ma e aj Israel ta?
Jari' ma queri' ta. Como cani' katz'aton
chic ewq'uin chipan awa' carta ri' chi ja
rok winak okkajnak pa ruk'a' ja il mac pro
ni kanojelal chi aj Israel chi ma aj Israel
ta. 10 Cani' nbij ja ley xin Dios ja tz'ibtal
can quewa' nbij ri': —Ni majun winak ja
maquita aj'il ajmac pro nixtac'a jun. 11 Ni
majun ja kas ta ch'obtajnak ta rmal nak
rbanic ja rutzil, ni majun ja kas ta rmajon
ta rotakixic jani' ja kas mero rna'oj ja Dios.
12 Quiya'on can ja utzlaj bey xin Dios pro
ni canojelal, ni majun chic quisamaj tre
ja Dios. Ni majun nbanowi ja rutzil pro
nixtac'a jun. 13 Ja quechi' congana itzel tak
tzij nelto chipan, xa cani' jul jakali ja c'o
camnak chipan. Ja cak' xa banbal engaño
nquecoj wi'. Ja tzij nelto pa quechi' xa
banbal camíc, xa cani' veneno rc'an jun
itzel cumatz. 14 Xa congana itzel tak tzij,
xa congana pokonlaj tak tzij ja nquibij.
15 Chaka c'oli mani nequicamsaj winak. 16 Xa
bar ta tri' nebe wi' ni c'o wi' camíc nqueban
can, xa bis ok'ej nquetic can. 17 Ni ma cotak
ta wi' nak la rbanic ja qui'il natq'ueje'e.
18 Nixtac'a nquixbej ta jutz'it qui' chwach ja
Dios. Queri' nbij ja rtzobal Dios.
19 Queri' c'a nbij ja ley xin Dios in bien
kotak chi chique nbij wi' ja re aj Israel como
eje'e' ec'o pa ruk'a' ja ley. Queri' c'a rbanic
utzc'a ja winak ni majun chique ja xticanoy
chi ta rmal nak la chi tzijal xtibij ta ja xtito-
bej chi ta ri' chwach ja Dios in xticotakij na
canojel chi e aj'il e ajmaqui' pro ni canojelal
in puersa nquejach na cuenta chwach ja
Dios chi aj Israel chi ma aj Israel ta. 20 Queri'
xtiqueban como ni majun winak ja ni ta
rniman wi' ja ley xin Dios, ni majun ja
xtitotaji, xtiwasaxel ta libre chipan ja k'etoj
tzij ja xtuban ja Dios xta rmal ja ley rniman.
Queri' nbij chewe como ja ley xin Dios jari'
xa nuc'ut chikawach chi ok aj'il ok ajmaqui'.

****

21 Pro ja camic k'alasan chic chikawach
jun utzlaj k'etoj tzij ja xuban ja Dios ja
xokrtobej ja rok winak in xokrwasajel libre
chipan ja kil kamac pro ma rmal ta ja ley
xin Dios kaniman chewi' tok xokrwasajel
libre. Xarwari', jawa' ja xuban ja Dios ja
c'a xinbij kaj chewe ri' ni tz'ibtalto wi' ojer
chipan ja ley xin Dios chi nbantaj na in
queri' quitz'ibanto ja rojer tak profeta xin
Dios chakaja'. 22 Quewa' rbanic ja utzlaj
k'etoj tzij ja xuban ja Dios ri', xa rumac
ja yukulbal kac'u'x ruq'uin ja Jesucristo
rmalari' xokruto' in xokrwasajel libre in
queri' c'a xtuban chique canojelal ja winak
ja xtiyuke' quec'u'x ruq'uin como xa ok
junan chi nimlaj kanojelal. 23 Xa ok junan
como mta jun winak ja maquita c'o ril ru-
mac rbanon, mta jun ja cowinnak ta rk'i'on
ta chi nrc'aj ta ja mero utzlaj c'aslemal xin
Dios. 24 Pro ja Dios nokrwasajel libre, nuban
chake cani' mta kil kamac kabanon pro jari'
jun utzil nuban chake, xa nsipaj chake, mta
nkalok'bej. Ja Cristo Jesús arja' tojowi ja kil
kamac, xc'a rmalari' ja tok nokwasaxel libre
ja wi xa jun nkaban ruq'uin. 25 Arja' takto
wawe' chwach'ulew rmal ja Dios chi xoc jun
sacrificio pro jun sacrificio ja tzursan kaxin
ruq'uin ja Dios. In noktzur ruq'uin ja Dios ja
wi nyuke' kac'u'x ruq'uin ja Jesucristo chi
ja rquiq'uel arja' jari' tojbexi ja kil kamac.
Ja Dios tok xutoj ja kil kamac tri' xuc'ut wi'
chikawach chi arja' ni rubey wi' nuban tre
ja k'etoj tzij, ma chaka ta qui' tre ja il mac

nbani. Queri' nbij chewe como arja' tok
maja'n tipeti ja Jesucristo xa rcoch'on ja il
mac quibanonto ja winak. 26 Pro arja' xutoj
na utzc'a chi bien nk'alajin na chikawach
ajoj ja rokc'o chipan awa' tiempo ri' chi
arja' ni rubey wi' nuban tre ja k'etoj tzij.
Queri' c'a xuban utzc'a chi bien k'alaj chi
arja' jun utzlaj k'etol tzij in ma ruyon tari'
pro utz chic nokrutz'at ja nyuke' kac'u'x
ruq'uin ja Jesús, nokrwasajel libre, nuban
chake cani' mta kil kamac kabanon.
27 Ja wi queri' rbanon chake ja Dios ¿nak
ta c'a xtikayabej ta kak'ij ajoj camic nech'ob
ixix? Jari' ni mta wi'. Mta como xa rumac
ja yukulbal kac'u'x ruq'uin ja Jesús tok
utz chic nokrutz'at ja Dios in ma rmal ta
chi c'oli kaban ja kach'ecbej ta. 28 Tri' c'a
nkatz'at wi' chi ja Dios tok utz natrutz'at
in tok natrwasajel libre chipan awil amac
jari' xa rmal yukulbal ac'u'x ruq'uin ja Je-
sucristo tok nuban queri' chawe in ma rmal
ta chi c'oli ja ley xin Dios animan.
29 In chakaja' ja Dios arja' Dios kaxin chi
nimlaj kanojelal, ma kayon ta kaxin ja rok
aj Israel pro quixin chakaja' ja ma e aj Israel
ta. 30 Quixin como xa jun ja Dios in ja Dios
arja' utz nerutz'at na ja raj Israel ja wi
xtiyuke' quec'u'x ruq'uin ja Jesucristo in xa
rumac ja yukulbal quec'u'x tok nerwasajel
na libre in nuban chique cani' mta quil
quemac quibanon. Ja c'a ma e aj Israel
ta utz nerutz'at na chakaja' ja wi xtiyuke'
quec'u'x ruq'uin ja Jesucristo in xa rumac
ja yukulbal quec'u'x tok nerwasajel na libre
in nuban chique cani' mta quil quemac
quibanon. 31 Ja c'a tok yukul chic kac'u'x
ruq'uin ja Jesucristo ¿la tibij c'a tzij ari' chi
mchita rsamaj chake ja ley xin Dios? Jari'
ma queri' ta. Pro ja kas rubey, ja tok yukul
kac'u'x ruq'uin ja Jesucristo jari' más chi na
nkanimaj ja ley xin Dios.

4

1 Ja c'a kamama' Abraham ojer ¿nak tre
tok utz tz'at rmal ja Dios nech'ob ixix? 2 Ja
rAbraham tok ban tre rmal Dios cani' mta
ril rumac wixta c'oli xuban ja xch'ecbej
c'o ta c'a rbase ari' xuya' ta ruk'ij arja'
ruyon. Pro mta rbase ja xyabej ta ruk'ij
chwach ja Dios. 3 Mta como cani' nuc'ut
chikawach ja rtzobal Dios, quewa' tz'ibtal
can ri': —Ja rAbraham arja' yuke' ruc'u'x
ruq'uin ja Dios in rumac ja yukulbal ruc'u'x
chewi' tok utz tz'at rmal ja Dios in ban
tre cani' mta ril rumac rbanon. Queri' ja
tz'ibtal can. 4 Ja c'a wi xaban jun samaj
in wi xattoj tre jari' matibix chawe chi
xa sipax chawe ja pwok pro jari' xach'ec.
5 Pro ja wi awotak chi mta moda xtaban
ta jun samaj ja xtach'ecbej ta ja totajem
xin Dios in wi xtiyuke' ac'u'x ruq'uin ja
Dios ja nerwasajel libre ja raj'il ja rajmaqui'
chipan ja quil quemac, ja wi queri' naban
jari' quewa' nbix chawe rmal ja Dios ri':
—Rumac ja yukulbal ac'u'x wq'uin chewi'
tok utz chic natnutz'at in nban chawe cani'
mta awil amac abanon, natche'xi. 6 In
queri' c'a tre ja rojer rey David chakaja',
arja' xbij chi congana natquicoti ja tok Dios
utz natrutz'at in nuban chawe cani' mta
awil amac abanon pro mta samaj naban ja
xtach'ecbej ta, quewa' rbin can ja David
ri': 7 —Janila natquicoti ja tok Dios nucuy
ja ritzelal abanon. Janila natquicoti ja
tok Dios nuchup ja rawil amac. 8 Janila
natquicoti ja tok Dios natrwasajel libre in
nuban chawe cani' mta awil amac abanon,
ne'e. 9 Jawa' quicotemal ri' ¿la xa ruyon
chake ajoj nyataj wi' ja rokbanon circunci-
dar, la xa ruyon chake ajoj ja rok aj Israel
nech'ob ixix, o la nyataj chique chakaja' ja
ma e aj Israel ta? Como cani' katz'aton chic
ewq'uin ja rAbraham arja' yuke' ruc'u'x
ruq'uin ja Dios in rumac ja yukulbal ruc'u'x
chewi' tok utz tz'at rmal ja Dios in ban tre
cani' mta ril rumac rbanon. 10 Pro ¿nak c'a
rbanic ja tok ban queri' tre? ¿La banon
chic circuncidar tri' o maja'ni? Arja' maja'n
tiban circuncidar tri'. 11 C'a después na ja
tok ban circuncidar. Ja circuncisión jari'
jun retal c'a xoc na tre, jun retal ja nc'utuwi
chi ja rAbraham utz tz'at rmal ja Dios rumac
ja yukulbal ruc'u'x ruq'uin. Pro utz tz'at
rmal ja Dios nabey in c'a después na ja
tok ban circuncidar. Queri' c'a rbanic ja
xchomarsaj ja Dios utzc'a chi xtibina'ax tre
ja rAbraham chi arja' tatixel quixin canojel
ja xtiyuke' na quec'u'x ruq'uin ja Dios ja
ma ebanon ta circuncidar utzc'a chi eje'e'
utz xquetz'at rmal ja Dios chakaja' in ja
Dios nuban chique cani' mta quil quemac
quibanon pro rumac ja yukulbal quec'u'x
ruq'uin. 12 In jun chic, utzc'a chi xtibina'ax
tre ja rAbraham chi arja' tatixel quixin ja
rebanon circuncidar chakaja' pro xarwari'

wi ma chaka ta queri' tok neban circuncidar
pro wi c'oli ja yukulbal quec'u'x ruq'uin
ja Dios ja cani' c'o tre ja katata' Abraham.
Como cani' xuban ja rAbraham arja' c'o
chic ja yukulbal ruc'u'x ruq'uin ja Dios ja
tok maja'n tiban circuncidar.

****

13 Queri' c'a rbanic como ja rAbraham
arja' utz tz'at rmal ja Dios rumac ja yukulbal
ruc'u'x ruq'uin in xa rmalari' ja tok Dios
xtzujuj jun herencia tre, ma rmal ta ley
xin Dios rniman. Como ja Dios c'o jun
herencia xtzujuj tre ja rAbraham in chique
ja riy rumam can, quewa' xbij tre ri': —
Noc na ja rwach'ulew pan ak'a', ne'e ja Dios
tre ja rAbraham. 14 Ja c'a winak ja nebini
chi rumac ja ley xin Dios quiniman chewi'
tok nequila' na ja totajem xin Dios, wixta
chique eje'e' tzujux wi' ja herencia xin Dios
maquita c'a nc'atzin ari' chi nyuke' kac'u'x
ruq'uin ja Dios in ni ta majun rsamaj ari' ja
rutzil ja tzujun can tre ja rAbraham rmal
ja Dios. 15 Ja ley xin Dios xa ryewal ja Dios
rc'amonto chake, ma totajem ta. Ja c'a
wixta mta ja ley ya'on chake c'o ta c'a moda
ari' xtikabij ta chi mta ley nokchapbex rmal
pro como c'oli.

16 Rmalc'ari' tok nbij chewe, ja herencia
xin Dios rumac ja yukulbal kac'u'x ruq'uin
ja Dios tok nyataj chake. Queri' c'a rbanic
utzc'a chi ja rutzil ja tzujun can rmal ja
Dios xa nsipax chake, mta nkach'ecbej.
Queri' c'a rbanic utzc'a chi kanojel ja rok
riy rumam can ja rAbraham chwach Dios
c'o kaseguro chi nyataj chake ja rutzil ja
tzujun can rmal ja Dios pro chake kanojelal.
Ma ruyon ta chake ajoj nyataj wi' ja c'o
ley xin Dios kuq'uin ja tz'ibtal can rmal ja
Moisés pro nyataj chique chakaja' canojelal
ja nyuke' quec'u'x ruq'uin ja Dios cani'
xuban ja rAbraham ojer. Ja c'a rAbraham
arja' tatixel kaxin chwach Dios chi nimlaj
kanojelal ja yukul kac'u'x ruq'uin ja Dios.
17 Cani' tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios
quewa' xbij ja Dios tre ja rAbraham ri': —
Ja camic atncojon chi at tatixel quixin jule'
tinamit pro nij e q'uiy, ne' tre. Jari' Dios
ja yuke' wi' ruc'u'x ja rAbraham, jari' Dios
nyo' quic'aslemal camnaki' in c'o je'e ja
maja'n tibantaji pro arja' ntzijon tre cani'
bantajnak chic como rotak pon chic chi
nbantaj na. 18 Ja c'a rAbraham arja' yuke'
ruc'u'x ruq'uin ja Dios, xajutij xumajel
raybexic chi nebantaj na cumplir ja cani'
bin tre rmal ja Dios, ma xcapuj ta ruc'u'x
chi raybexic masqui ja pa quetzij winak
mta moda xtibantaj ta cumplir. Queri'
c'a xuban utzc'a chi arja' noc na tatixel
quixin ja jule' tinamit ja cani' bin tre rmal
ja Dios como quewa' bin tre ri': —Ja rawiy
amam xa jani' xtiquesep na qui', ne'xi. 19 Ja
c'a rAbraham xa jani' yuke' más ruc'u'x
ruq'uin ja Dios in quewa' xuch'ob kaj pa
ranma ri': —Anin masqui congana in ti ri'j
chic, masqui c'o chi la jun ciento njuna', in
chakaja' ja wixjayil Sara, masqui ni mta wi'
alanem trij, pro bien wotak chi Dios nuya'
na chwe jun ti walc'wal ja cani' rtzujun
chwe, ne'e. 20 Ni majutij xuch'ob kaj ta
pa ranma: —Ma nuya' la c'awa' ja Dios ja
rtzujun chwe, xche' kaj ta, pro ja xuban, xa
jani' pi más ja yukulbal ruc'u'x ruq'uin ja
Dios, xa jani' xuya' más ruk'ij. 21 Bien rotak
chi ja Dios sobre poder pa ruk'a' ja nbanbej
cumplir ja rtzujun. 22 Queri' c'a rbanic ja
yukulbal ruc'u'x ja rAbraham ruq'uin ja
Dios in rumac ja yukulbal ruc'u'x chewi'
tok utz tz'at rmal ja Dios chewi' tok ban tre
cani' mta ril rumac rbanon.

23 Ja c'a tok tz'ibax can chipan ja rtzobal
Dios chi queri' ban tre ja rAbraham rmal ja
Dios jari' ma ruyon ta tre arja' ntzijon wi'
24 pro chake ajoj ntzijon wi' chakaja'. Ja cani'
ban tre ja rAbraham queri' c'a nban ajoj
chake chakaja' ja yukul kac'u'x ruq'uin ja
Dios pro jun Dios ja yico rxin ja kajaw Jesús
chiquicojol camnaki'. 25 Ja c'a kajaw Jesús
arja' camsaxi rmal kil kamac in c'astaji
chiquicojol camnaki' utzc'a chi nban chake
rmal ja Dios cani' mta kil kamac kabanon.

5

1 Queri' c'a rbanic, rumac ja yukulbal
kac'u'x ruq'uin ja Dios chewi' tok nban
chic chake rmal ja Dios cani' mta kil ka-
mac kabanon in rmalari' tok oktzurnak chic
ruq'uin ja Dios pro xa rmal ja kajaw Jesu-
cristo tok banon queri' chake. 2 In jun chic,
como ruq'uin ja Jesucristo yukul wi' kac'u'x
rmalari' tok sipan chake jawa' rutzil xin
Dios ja c'a xinbij kaj chewe ri' in cow okpa'l
chipan. In kotak chakaja' chi nekachbilaj
na ja Dios chipan ja utzlaj c'aslemal ja c'o
wi' arja' in congana nokquicoti chi ray-
bexic. 3 In jun chic, congana nokquicot rmal

chakaja' ja rpokonal ja nkatij pa rubi' ja
Jesucristo. Nokquicoti como bien kotak chi
chipan ja rpokonal nq'uiy wi' más ja kapa-
ciencia. 4 Ja c'a paciencia jari' ncowirsan
más ja kac'aslemal chi rbanic ja rutzil. Ja
c'a tok ncowir más ja kac'aslemal chi rbanic
ja rutzil jari' xa jani' nokquicot más chi
raybexic nojel ja rtzujun chake ja Dios. 5 In
nojel ja kayben ja rtzujun chake ja Dios
mta moda ja maquita xtuya' in xtikaya' ta
kaq'uix rmal. Mta moda como ja Dios arja'
bien rk'alasan chic chikawach chi congana
nokrajo'. Arja' xutakto ja rEspíritu Santo
kuq'uin in xa jani' nojnak ja rajoben ri'il xin
Dios pa tak kanma rmal.

6 Bien k'alaj chi congana nokrajo' ja Dios
como xutakto ja Cristo chi kato'ic. Ajoj ni
ma okcowinnak ta wi' kato'on ta ki' in ja
tok xurwila' ja tiempo ja ni chomarsanto
wi' tokoc'ari' peti ja Cristo, xurcam kaj
pa kacuenta ja rok winak pro makana'
maquita itzel ja kac'aslemal. 7 Masqui kas
jic ja rac'aslemal pro congana c'ayew chi
c'o jun winak ja maquita npokonaj ncam
pan acuenta. Owi congana at utzlaj winak
maxla ec'o jujun ja neq'ueje' conforme chi
necam amwal. 8 Pro ja Dios tok c'a okc'o na
chipan ja kil kamac arja' xutakto ja Cristo
chi xurcam kaj pa kacuenta in tri' xuc'ut
wi' chikawach nak rbanic ja rajoben ri'il
ja c'o tre chi congana nokrajo'. 9 Ja Cristo
wi conforme xuban queri' chake ja tok c'a
okc'o na chipan ja kil kamac más chi na
conforme chi nokruto' camic. Como ja
camic, rumac ja rquiq'uel banon chic chake
cani' mta kil kamac kabanon in rmalari'
tok bien kotak chi ma xtikaj ta chakij ja
ryewal Dios como ja Cristo arja' xtito'o
kaxin chipan. 10 Ja Dios xa ok rc'ulel ja tok
peti ja Ralc'wal, xurcam kaj pa kacuenta in
ja rcamic jari' tzursan kaxin ruq'uin ja Dios.
Ja Dios wi conforme xuban queri' chake
tok xa ok rc'ulel más chi na conforme chi
nokruto' camic. Como ja camic oktzurnak
chic ruq'uin ja Dios in rmalari' tok bien
kotak chi ni xtiyataj na wi' chake ja totajem
xin Dios como c'astajnak chic ja Ralc'wal.
11 In ma ruyon tari' pro congana noktajini
nokquicoti camic chakaja' rumac ja xa jun
kabanon chic ruq'uin ja Dios pro xa rumac
ja kajaw Jesucristo tok banon queri' chake
como arja' tzursyon kaxin camic ruq'uin ja
Dios.

****

12 In cani' tre chakaja' ja tok tz'ucarto ja
il mac wawe' chwach'ulew xa rumac jun
achi chewi' tok tz'ucarto. In tz'ucarto ja
camíc chakaja' pro xa rumac ja il mac bani
tok tz'ucarto. Queri' c'a bantaji, xa jani'
be más pa nim ja camíc, xa nokcami ja
rok winak pro ni kanojelal. Nokcami como
ok aj'il ok ajmaqui' kanojelal. 13 Masqui
chipan ja tiempo tok maja'n tiya'i ja ley
xin Dios tre ja Moisés pro ni c'o wi' ja il
mac nqueban ja winak tri'. Pro xarwari',
ma xbix ta chique chi ley xin Dios ja ma-
tiquinimaj como maja'n tiya'i ja ley chipan
ari' tiempo. 14 Pro ni xecam wi' ja winak
ja xeq'ueje' chwach'ulew chipan ja tiempo
ja xumajto pa rtiempo Adán in xurq'uisa'
c'a pa rtiempo Moisés. Masqui ma junan
ta rwach ja il mac queban chwach ja cani'
xuban ja rAdán pro ni xecam wi'. Rumac
ja rAdán tok tz'ucarto ja camíc in rumac ja
Jesucristo tok tz'ucarto ja totajem xin Dios.
Ja Jesucristo arja' ja To'onel ja tzujunto ojer
rmal ja Dios.

15 Pro ja totajem ja nsipaj ja Cristo jari'
más chi na samaji chwach ja il mac ja xuban
ja rAdán. Congana samaji ja il mac ja
xuban jun achi in congana e q'uiy ja winak
ecamnak rmal. Pro más chi na samaji ja
totajem ja nacochij tre ja Dios, más chi
na samaji ja rutzil ja nsipaj chawe ja jun
chic achi rbina'an Jesucristo in congana e
q'uiy ja winak etotajnak rmal. 16 Más chi
na samaji ja totajem ja nsipaj ja Jesucristo
chwach ja il mac ja xuban ja rAdán. Ja c'a
rAdán arja' xuban jun il mac in xokyojtaji
ja rok winak rmal, itzel chic xokrutz'at ja
Dios rmal. Pro masqui congana q'uiy rwach
ja il mac kaban pro ja totajem ja nsipaj ja
Jesucristo jari' chomarsani nojelal, utz chic
nokrutz'at ja Dios rmal. 17 Rmal ja il mac ja
xuban jun achi chewi' tok xoqui ja camíc
chakij ja rok winak in xokq'ueje' pa ruk'a'
ja camíc. Pro más chi na xtisamaji ja c'ac'a
c'aslemal ja nyataj chake rmal ja jun chic
achi rbina'an Jesucristo. Ja wi nkacochij tre
ja Dios ja nimlaj totajem nuya', wi Dios nbij
chic chake chi: —Utz chic nixnutz'at, wi ne'
chake, jari' nokoc na rach k'etol tak tzij ja
Jesucristo chipan jun c'ac'a c'aslemal ja mta
q'uisic trij.

18 Queri' c'a rbanic, cani' tre ja jun achi

rbina'an Adán arja' xuban jun il mac in rmal
ja il mac xuban chewi' tok itzel xokrutz'at ja
Dios kanojel ja rok winak. In queri' c'a tre
ja jun chic achi rbina'an Jesucristo chakaja'
arja' xuban jun utzlaj samaj in rmal ja
utzlaj samaj xuban chewi' tok nyataj chake
kanojel camic chi utz chic nokrutz'at ja Dios
chipan jun c'ac'a c'aslemal. 19 Queri' c'a
rbanic como cani' tre ja jun achi rbina'an
Adán arja' ma xnimaj ta ja Dios in congana e
q'uiy xe'oc e aj'il e ajmaqui' rmal. In queri'
c'a tre ja jun chic achi rbina'an Jesucristo
arja' xnimaj ja Dios in congana e q'uiy ja utz
nerutz'at na ja Dios rmal.

20 Ja c'a Dios tok xuya' ja ley tre ja Moisés
jari' xc'utbej chi xa jani' benak más pa nim
ja ritzelal ja nqueban ja winak. Pro masqui
be más pa nim ja il mac pro más chi na
be pa nim ja totajem ja nkacochij tre ja
Dios. 21 Queri' c'a rbanic utzc'a chi nyataj
chic chake ja totajem ja nkacochij tre ja
Dios utzc'a chi pa ruk'a' chic nokq'ueje'
wi'. Cani' tre nabey xa pa ruk'a' ja camíc
xokq'ueje' wi' in xa nokcam rmal. Pro ja
camic utz chic nokrutz'at ja Dios in rmalari'
arja' chijutij rmajon rsipaxic chake ja to-
tajem. Queri' c'a nuban chake utzc'a chi
nokeq'ueje' na chipan jun utzlaj c'aslemal
ja mta q'uisic trij. Pro xa rmal ja kajaw
Jesucristo tok xtiban queri' chake.

6

1 Pro ¿la rubey c'ari' ja wi xa nkaban más
ja il mac nech'ob ixix? Tac'a jun achi xtibij
ta: —Anin mta nuban ja wi nbe más pa nim
ja il mac pa nc'aslemal como más chi na
nbe pa nim ja totajem ja nkacochij tre ja
Dios, xtiche' ta. 2 Pro jari' congana itzel na ja
xtikaban ta queri'. Ja c'a tok kanimaj ja Je-
sucristo xokoc cani' ok camnaki' chwach ja
il mac, matikasil chic ki' chi rbanic ja il mac.
Ja c'a camic ¿nak moda xtikasil chi ta jutij
ki' chi rbanic ja il mac? 3 Bien turkaj chewe
nak rc'amonto chake kanojelal ja xokban
bautizar pa rubi' ja Jesucristo. Ja tok xok-
ban bautizar jari' nuc'ut chikawach chi ajoj
jun xokcam ruq'uin ja Jesucristo. 4 Nuc'ut
chikawach chi ajoj jun xokmuk ruq'uin,
xa jun kaban ruq'uin xokkaj kaj chipan ja
camíc. Queri' c'a kaban utzc'a chi nq'ueje'
can ja tzabuklaj c'aslemal kuc'an in nkuc'aj
chic jun c'ac'a c'aslemal. Cani' xuban ja
Cristo chakaja' arja' c'astaji chiquicojol ja
camnaki' como congana samaji ja nimlaj
poder rxin ja katata' Dios.

5 Ja wi xa jun kaban ruq'uin ja Jesu-
cristo, wi ajoj jun xokcam ruq'uin chwach
cruz jari' bien kotak chi ajoj jun chakaja'
xkoc'astaji ja cani' xuban arja'. 6 Bien kotak
chi ja tzabuklaj c'aslemal ja kuc'an nabey
jari' jun camsax chwach cruz ruq'uin ja
Jesucristo. Camsaxi utzc'a chi nkajsaxi ja
rchok'ak' ja ritzel c'aslemal kuc'an nabey
utzc'a chi nokel libre pa ruk'a' ja il mac.
7 Queri' nbij chewe como jun camnak mta
moda xtusil ta ri' chi rbanic ja il mac. 8 Ja
c'a wi ajoj jun xokcam ruq'uin ja Cristo jari'
bien kotak chi ajoj jun nokc'ase' ruq'uin
chakaja' chipan jun c'ac'a c'aslemal. 9 Como
ja Cristo arja' c'astajnak chic chiquicojol
camnaki' in bien kotak chi mchita camíc
trij, mchita ruk'a' ja camíc tre. 10 Arja' cami
pro rmal kil kamac tok cami, ni mchita wi'
jutij xticam chi ta. Ja c'a camic c'as chic in
ja rc'aslemal jari' ocnak ya'bal ruk'ij ja Dios.
11 Ja c'a chewe ixix chakaja' tebana' cani'
ixcamnak chwach ja il mac, maxta quixrusil
chic. Ja c'a rec'aslemal ixix chakaja' xtoc ta
ya'bal ruk'ij ja Dios. Quirtari' neban jutz'it
rumac ja xa jun ebanon ruq'uin ja kajaw
Jesucristo.

12 Maxta quixmacun chic, maxta teya'
rgana ja il mac xtuban ta mandar ja
recuerpo xquixrtakchi'ij chi ta chi rbanic
jule' itzelal ja cani' nrajo' nuban ja
kacuerpo como xa ncami ja recuerpo.
13 Maxta teya' rgana ja il mac xtucoj chi
ta ja rek'a' ewakan chi rbanic jule' itzelal
pro ja neban, teya'a' rgana ja Dios. Kas
turkaj chewe nak ja rebanon nabey cani'
ixcamnak chipan ja rewil emac pro ja c'a
Dios xixruc'as in xuya' jun c'ac'a c'aslemal
chewe. Ja c'a rek'a' ewakan jari' tejacha' pa
ruk'a' ja Dios utzc'a chi noc jule' samajbal
banbal utzil. 14 Queri' c'a nbij chewe como
ja rixix mta moda xquixruban ta mandar ja
il mac como ixix ma pa ruk'a' ley ta ixc'o
wi' pro pa ruk'a' jun Dios ixc'o wi' ja nsipan
chewe ja nc'atzin chewe.

****

15 Ja c'a camic, como xa nsipax chake ja
totajem xin Dios in mta ruk'a' ja ley chake
¿la tibij c'a tzij ari' chi ok libre chic chi
nkaban ja il mac? Jari' congana itzel na

wixta queri' rbanic. [16] ¿La ma ewotak ta c'a
chewi' nak rbanic tok c'o jun awajaw? Ja
rawajaw jari' xa nak ta ja naya' awi' tre in
nanimaj ja nbij chawe chi naban. Ja c'a wi
naya' awi' tre ja il mac jari' ocnak awajaw
in xa pa camíc natruc'amel wi'. Nowi tre ja
Dios naya' wi' awi' ja' Dios ocnak awajaw in
natruc'aj chipan jun utzlaj c'aslemal. [17] Ja
c'a nabey ocnak ewajaw ja il mac pro ja
camic maltiox tre ja Dios chi nojel ec'u'x
nojel ewanma eniman chic ja utzlaj tijonem
ja ch'obon chewach. [18] Ixwasanel chic libre
pa ruk'a' ja il mac, ixocnak chic pa ruk'a' ja
Dios chi rbanic ja rutzil. [19] Anin camic nma-
jon rcojic c'ambal tak tzij chewach utzc'a
chi nch'obtaj emwal chi utz ja nintajini nbij
chewe. Cani' xeban nabey, xecoj ja rek'a'
ewakan chi rbanic ja ritzelal in chaka benak
chaka benak chi il mac xeban pro ja camic
tecojo' chic ja rek'a' ewakan chi rbanic ja
rutzil, kas ta ch'ajch'oj chic ja rewanma
chwach ja Dios.

[20] Ja c'a tok c'a ix c'o na pa ruk'a' ja il
mac ni majun rsamaj chewe ja banoj utzil
tri'. [21] Pro ¿nak c'a xech'ec trij tok xeban
queri'? como nojel ja ma utz ta xebanto xa
q'uixbal nena' chic rmal camic. Nojel ja ma
utz ta xebanto jari' xa pa camíc natruc'amel
wi'. [22] Pro ja camic ixwasanel chic libre pa
ruk'a' ja il mac, Dios chic ja rewajaw in ja
nech'ec trij jari' jun ch'ajch'ojlaj c'aslemal.
Jari' chipan ja utzlaj c'aslemal natruc'amel
wi' pro jun c'aslemal ja ni mta wi' q'uisic
trij. [23] Queri' nbij chewe como ja tok naban
ja il mac jari' camíc nattojbexi pro ja tok
nac'am ja totajem ja nsipaj ja Dios chake
jari' nyataj chawe ja utzlaj c'aslemal ja ni
mta wi' q'uisic trij. Jari' nyataj chawe ja tok
xa jun naban ruq'uin ja kajaw Jesucristo.

7

[1] Wach'alal, ixix bien ewotak nak rbanic
ja ley xin Dios in bien ewotak chi ja ley
mchita ruk'a' chawe ja tok natcami. [2] Cani'
tre jun ixok, ja ley xin Dios nbij chi jun
ixok mta moda xtujach can ta ja rchajil ja
tok c'a c'as na ja rachi. Pro ja c'a wi cami
rchajil jari' libre chic ja rixok chwach ja ley
ja chapyon rxin ruq'uin ja rchajil. [3] Ja c'a wi
c'a c'as na ja rchajil in wi nuc'am chic jun
achi jari' nbix tre chi adulterio ja nuban.
Pro ja wi camnak chic ja rchajil jari' libre
chic ja rixok chwach ja ley ja chapyon rxin
ruq'uin ja camnak rchajil. Ja c'a wi nc'ule'
chic ruq'uin jun chic achi jari' ma adulterio
ta ja nuban.

[4] In cani' nuban ja rixok tok noc pa
rcuenta jun chic achi queri' c'a chewe ixix
chakaja' wach'alal, xixcam chwach ja ley
utzc'a chi xixoc chic pa rcuenta ja Jesu-
cristo. Rumac ja rcuerpo ja Cristo tok rip
chwa cruz chewi' tok xixcam chwach ja
ley in xixoc chic pa rcuenta ja Jesucristo
ja c'astajnak chic chiquicojol ja camnaki'.
Queri' c'a kabanon utzc'a chi q'uiy rwach
ja rutzil xtikaban ja cani' najo'x chake rmal
ja Dios chi nkaban. [5] Bien tech'obo' jani'
kac'aslemal nabey ja tok kaban xa nak ta
c'o kagana nkaban. Ja tok c'o je'e nch'a̱'
chake rmal ja ley jari' xa nuc'as más ja ritzel
tak yarinem ja c'o pa tak kanma. Ja c'a
ritzel tak yarinem congana samaji, xucoj
kak'a' kakan chi rbanic ja ritzelal utzc'a chi
q'uiy rwach ja ritzelal kaban pro jule' itzelal
ja xa pa camíc natruc'amel wi'. [6] Pro ja
camic okwasanel chic libre chwach ja ley,
okcamnak chic chwach ja chapyon kaxin
nabey. In ja camic c'ac'a chic ja bey kuc'an
chi rnimaxic ja najo'x chake rmal ja Dios
chi nkaban in ja rEspíritu Santo arja' chic
nuc'an kaxin chipan ja bey, ma ja ta ja rojer
tak costumbre ja tz'ibtal can.

****

[7] Ja wi queri' rbanic ja ley xin Dios ¿nak
c'a nkabij tre nech'ob ixix? ¿La xa itzel ja
ley? Ma itzel ta. Ja c'a wixta maquita c'oli
ja ley maquita nch'obtaj ari' mwal nak ja
kas mero rbanic ja il mac. Ja ley nbij chi:
—Maxta chaka benak chi nayarij quinakun
winak, ne'e. Pro ja wixta maquita c'oli ja
ley maquita xinwotakij ari' chi xa il mac
ja nayarij quinakun winak. [8] Pro ja tok bix
chwe chi: —Maxta chaka benak chi nayarij
quinakun winak, tok xinche'xi, chanim xu-
maj samaj ja il mac, nojel rwach ja ritzel tak
yarinem xuc'as pa wanma. Queri' c'a rbanic
como ja tok matich'obtaj amwal nak ja kas
mero rbanic ja ley jari' xa matana' ja il mac
ja naban. [9] Ja nabey ja tok maja'n tich'obtaj
mwal nak ja kas mero rbanic ja ley anin
in utzlaj achi ja nch'ob kaj. Pro ja c'a tok
ch'obtaj mwal nak rbanic ja mandamiento
xin Dios jari' xa jani' xumaj samaj ja il mac
pa wanma, xa camíc yatal chic chwij ja

nna' kaj chic. 10 Ja mandamiento xin Dios
jari' yataj chake utzc'a chi nokruc'aj chipan
jun utzlaj c'aslemal. Ja chi utzlaj c'aslemal
ntzujuj chake ja mandamiento xin Dios xa
ek yatal camíc chwij rmal ja xinna' kaj anin
11 como ja tok bix chwe chi: —Ma tayarij
ta quinakun winak, tok xinche'xi, chanim
xumaj samaj ja il mac, xinruban engañar,
xucoj ja ley chwij in ja ranin ch'obtaj mwal
chi xa camíc yatal chic chwij rmal.
12 Queri' c'a rbanic ja ley, ma itzel ta, Dios
yoyonto. Ja c'a mandamiento ja nkawil
chipan ja ley, Dios yoyonto, utzlaj k'etoj tzij
nuc'ut, utzil nrajo' chake. 13 Pro wi utzil
nrajo' ja mandamiento chwe ¿la rumac
c'ari' ja mandamiento tok xinna' kaj chi xa
camíc yatal chic chwij? Jari' ma rumac ta
mandamiento pro rumac ja il mac. Queri'
rbanic utzc'a chi bien nch'obtaj kumal nak
ja kas mero rbanic ja il mac utzc'a chi
nkotakij chi congana itzel na ja il mac.

****

14 Ja ley ma itzel ta como bien kotak chi ja
ley ruq'uin ja rEspíritu Santo winakarnakto
wi'. No anin xa in winak, inchapon rmal
ja il mac. 15 Inchapon como c'o je'e nban
chipan ja nc'aslemal pro xa matich'obtaj
mwal nak la tre tok nban queri'. Como anin
tok nwajo' nban ja rutzil pro matinban. Pro
c'o jule' itzelal ja ni majun ngana ruq'uin
jari' nban. 16 Queri' c'a rbanic, anin nban
ja ritzelal pro como mta ngana ruq'uin ja
ritzelal tri' natz'at wi' chi ja chwe anin ma
itzel ta ja ley, utz. 17 Ja wi queri' rbanic
tibij c'a tzij ari' chi ma anin ta ninbanowi
ja ritzelal pro ja nbanowi jari' ja il mac ja
c'ayon wxin. 18 Como anin bien wotak chi
ja wanma ni majun utzil c'o chipan. Tibij
c'a tzij ari' chi ni majun utzil c'o chipan
ja tzabuklaj c'aslemal wc'an. Mta como
maquincowini nban ja rutzil masqui c'o
ngana nban. 19 Anin c'o ngana ruq'uin ja
rutzil pro matinban ja rutzil in ni majun
ngana ruq'uin ja ritzelal pro nban ja ritze-
lal. 20 Ja c'a wi nban ja ritzelal ja ni majun
ngana ruq'uin tibij c'a tzij ari' chi ma anin
ta ninbanowi pro ja nbanowi jari' ja il mac
ja c'ayon wxin.
21 In niquirwari' ntz'aton chipan ja
nc'aslemal, ja tok c'o ngana nban ja rutzil
mta ari' ja maquita c'oloc pa wanma ja
ritzelal in numaj ch'a'oj wq'uin. 22 Ja c'a
kas mero pa wanma congana utz nc'waxaj
ja ley xin Dios. 23 Pro ni c'oloc wi' jun itzel
poder ntz'aton ja c'ayon rxin ja tzabuklaj
c'aslemal wc'an. Ja ritzel poder ni rmajon
wi' ch'a'oj ruq'uin ja utzlaj poder ja c'ayon
rxin ja nwi' wanma in ninruc'amel preso pa
ruk'a' ja il mac ja c'ayon rxin ja tzabuklaj
c'aslemal wc'an. 24 Congana lawulo' nuban
chwe, xa pa camíc ninruc'amel wi'. ¿Nak
c'a xquinto'owi pa ruk'a'? 25 Maltiox tre
ja Dios chi arja' inrto'on pa ruk'a' pro xa
rumac ja kajaw Jesucristo tok rbanon queri'
chwe. Queri' c'a rbanic, anin nojel nuc'u'x
nojel wanma nya' wi' tre ja utzlaj poder
ja nsamaj pan nwi' wanma chi rnimaxic ja
ley xin Dios. Pro ja c'a wi xtinya' wi' tre ja
ritzel poder ja nsamaj chipan ja tzabuklaj
c'aslemal wc'an jari' xa ninruc'amel pa
ruk'a' ja il mac chi rbanic ja ritzelal.

8

1 Rmalc'ari' nbij chewe, ja camic chic
kanojel ja xa jun kabanon ruq'uin ja Cristo
Jesús okwasanel chic libre chipan ja kil
kamac in ma xkorutakel ta ja Dios chipan
ja nimlaj rpokonal. Ajoj c'ari' ja matikaya'
chic rgana ja tzabuklaj c'aslemal kuc'an
pro ja nkaya' chic rgana ja rEspíritu Santo
chi arja' nsamaj pa tak kac'aslemal. 2 Ja
poder rxin ja rEspíritu Santo jari' inwasy-
onel libre. Jari' Espíritu ja yoyon chake jun
c'ac'a c'aslemal kanojel ja xa jun kabanon
ruq'uin ja Cristo Jesús in xc'a rmal ja poder
rxin ja rEspíritu Santo chewi' tok in libre
chic pa ruk'a' ja il mac, in libre chic pa
ruk'a' ja camíc. 3 Ja c'a ley xin Dios jari'
ma xcowin ta xokruto' ta chipan ja kil
kamac. Como xa ok winak chewi' tok ma
xcowin ta ja ley xuq'uex ta ja ritzel tak na'oj
kuc'an. Pro ja Dios arja' cowini xokruto',
xutakto ja Ralc'wal ja ni xarwari' jun. Peti
ja Ralc'wal, xoc kach winak ja rok aj'il ok
ajmaqui' pro xarwari' mta ril rumac arja'.
Rmal kil kamac chewi' tok takto. Queri' c'a
xuban ja Dios jari' xkajsbej ja poder rxin
ja il mac ja c'o pa tak kanma ja rok winak.
4 Queri' xuban ja Dios utzc'a chi nokcowin
chic nkaban ja rutzil ja nbij ja ley chake chi
nkaban. Ajoj c'ari' ja nokcowini nkaban ja
rutzil ja matikaya' chic rgana ja tzabuklaj
c'aslemal kuc'an pro ja nkaya' chic rgana ja
rEspíritu Santo.

5 Ja c'a wi natban mandar rmal ja tz-
abuklaj c'aslemal awc'an xa ja' nach'ob ja
c'o rgana ja tzabuklaj c'aslemal chawe chi
naban. Pro wi natban mandar rmal ja
rEspíritu Santo ja' nach'ob ja c'o rgana
ja rEspíritu Santo chawe chi naban. 6 Ja
wi ja' nach'ob ja c'o rgana ja tzabuklaj
c'aslemal chawe chi naban jari' xa pa camíc
natruc'amel wi' pro ja wi ja' nach'ob ja c'o
rgana ja rEspíritu Santo chawe chi naban
jari' pa jun c'ac'a c'aslemal natruc'amel wi',
ja rawanma janila qui'il nuna' rmal. 7 Ja
c'a wi ja' nach'ob ja c'o rgana ja tzabuklaj
c'aslemal chawe chi naban jari' mta agana
ruq'uin ja Dios, xa nac'ulla'aj, mta agana
nanimaj ja ley rxin in c'uluto masqui c'ol
agana nanimaj pro macatcowini. 8 Ja c'a wi
amajon rya'ic rgana ja tzabuklaj c'aslemal
awc'an jari' mta moda xtiquicot ta ja Dios
chawij.

9 Pro ja rixix ma emajon ta rya'ic rgana
ja tzabuklaj c'aslemal ewc'an pro emajon
rya'ic rgana ja rEspíritu Santo. Queri'
emajon rbanic ja wi c'oli ja rEspíritu Santo
pa tak ewanma. Ja c'a wi ma awc'an ta
ja rEspíritu xin Cristo ma atc'o ta c'ari'
pa rcuenta ja Cristo. 10 Pro wi c'oli ja
Cristo pa tak ewanma jari' ewc'an jun c'ac'a
c'aslemal. Masqui c'o camíc trij ja recuerpo
como ja il mac yojo rxin pro mta camíc
trij ja c'ac'a anma ewc'an como ja Dios utz
chic nutz'at ja rec'aslemal. 11 Ja wi c'oli pa
tak ewanma ja rEspíritu Santo ja takonto
rmal ja Dios, pro jun Dios ja yico rxin ja
Jesús chiquicojol camnaki', jari' mismo Dios
ja yico rxin ja Cristo Jesús arja' xtuya' na
chewe chi nc'astaj chi na jutij ja recuerpo
ixix chakaja'. Masqui c'o camíc trij ja re-
cuerpo camic pro nc'astaj chi na jutij rmal
ja rEspíritu Santo ja c'o pa tak ewanma.

12 Queri' c'a rbanic wach'alal, mta kac'as
ruq'uin ja tzabuklaj c'aslemal kuc'an ja
xtikaban ta nak c'o rgana chake chi nk-
aban, ma can ta. 13 Ja c'a wi xa neya'
rgana ja tzabuklaj c'aslemal ewc'an jari'
xa pa camíc nixruc'amel wi' in matewil
ja utzlaj c'aslemal. Pro ja wi neya' rgana
ja rEspíritu Santo, wi cow nechap ja tz-
abuklaj c'aslemal ewc'an in wi nech'akij
can ja ritzelal ja nrajo' nuban jari' pa jun
utzlaj c'aslemal nixruc'amel wi'. 14 Queri'
rbanic como kanojel ja rokuc'an rmal ja
rEspíritu Santo ajoj c'ari' ok ralc'wal Dios.
15 Cani' chewe ixix wach'alal, tok xec'ul ja
rEspíritu Santo pa tak ewanma jari' ma
xuban ta ja Dios chewe ix cani' ta jule' moso
ja xa lawulo' nqueban rumac xben ri'il
cani' xebanto nabey pro ja xuban chewe
ix cani' chak'laj tak ralc'wal. Xa chewi'
tok noktzijon ruq'uin ja Dios: —Aba, Nata',
nokche' tre. 16 Ch'obtajnak chic kumal chi
ok ralc'wal Dios in ja rEspíritu Santo arja'
mismo nuya' kaseguro chi ok ralc'wal Dios.
17 Cani' nban tre jun alc'walaxel c'o jun
herencia njach tre in queri' c'a chake ajoj
chakaja', c'o jun herencia xin Dios maja'n
tijach chake, ajoj jun xtijach na chake ja
herencia ruq'uin ja Cristo. Queri' xtikaban
ja wi ajoj jun chakaja' matikapokonaj ja
xtikatij rpokonal ja cani' xuban ja Cristo
utzc'a chi ajoj jun xtiyataj na chake chi
nch'a'an chakij ja gloria xin Dios ja cani'
yatajnak tre ja Cristo.

****

18 Como ja rpokonal ja nkatij wawe'
chwach'ulew anin c'o nseguro chi xa ma
nim ta chwach ja nimlaj gloria xin Dios ja
xtich'a'an na chakij ja xtik'alajin na pa jun
k'ij. 19 Ja c'a chicop in tijco'm je'e e cachbil
chakaja' xa nak ta ja retz'ucarsanto rmal ja
Dios eje'e' cani' kas tz'el pon quewach trij
ja k'ij ja xtik'alajin wi' ja nimlaj gloria xin
Dios ja xtich'a'an chakij ja rok ralc'wal Dios.
20-21 Queri' quimajon rbanic como ja tok
xterila' ri' k'ij mchita camíc mchita ak'ayic
chiquij tri'. Ja c'a nban chique, newasaxel
na libre pa ruk'a' ja camíc in xtich'a'an chic
ja nimlaj gloria xin Dios chiquij ja cani'
xtiban chake ajoj chakaja' ja rok ralc'wal
Dios. Ja kas nabey xecoj pa ruk'a' ja
rpokonal pro ma quemac ta tok ban queri'
chique. Ja Dios arja' chomarsanto nojel
awa' wari' pro ni c'o wi' jun k'ij rch'obonto
ja nerwasajel na wi' libre pa ruk'a' ja camíc.
22 Queri' c'a rbanic como bien kotak chi ni
rmajonto wi' ja tijoj rpokonal xa nak ta ja
tz'ucarsanto rmal ja Dios, congana lawulo'
rbanonto rmal, raybento ja k'ij ja tok xtiban
c'ac'a tre. 23 In queri' chake ajoj chakaja',
congana lawulo' kabanon rumac ja tijoj
rpokonal. Lawulo' kabanon masqui c'o chic
ja rEspíritu Santo pa tak kanma, masqui
arja' ocnak kaseguro chi nekila' na nojelal
ja tzujun chake rmal ja Dios. Pro congana
rmajon ti'onem ja kanma chi raybexic ja k'ij

ja tok xkork'alasaj na chi utz ja Dios chi ok
ralc'wal tokori' tok xtuq'uex ja kacuerpo in
nuban c'ac'a tre. 24 Queri' nbij chewe como
ja kas nabey tok kawil ja totajem xin Dios
bien ch'obtaj kumal chi nerila' na jun k'ij
tok xtiq'uextaji ja kacuerpo in nba̱n c'ac'a
tre in jari' kayben camic. Pro como maja'n
terila' ja k'ij ja c'a xinbij chewe ri' rjawaxic
chi nkaybej na. Ja wixta kawilon chic ja k'ij
jari' maquita kamajon raybexic ari' camic.
25 Pro wi kotak chi nerila' na ja k'ij ja kayben
jari' ni maticapuj wi' kac'u'x chi raybexic.
26 In chakaja' ja rEspíritu Santo arja'
nokruto' chi rbanic ja makocowini nkaban
ja xa kayon. Cani' tre tok nkaban oración
ma kas ta kotak nak ja kas mero nc'atzin
chake chi nkac'utuj chipan ja roración pro
ni c'oloc wi' ja rEspíritu Santo pa tak kanma
chi kato'ic. Ja tok congana ralal jun prob-
lema nkana' kaj tok makocowini nkach'ob
nak la nkabij chipan ja roración pro ja
rEspíritu Santo nokruto' chi rbixic. 27 Ja c'a
Dios arja' bien rotak nojelal ja nkach'ob kaj
pa tak kanma ja rok winak in bien rotak
chakaja' jani' rna'oj ja rEspíritu Santo. Ro-
tak como ja rEspíritu Santo tok nokruto' ja
rok tinamit xin Dios chi rbanic ja roración
ni rvoluntad wi' ja Dios ja nc'utuj.

****

28 Ja c'a rajoj bien kotak chi ja Dios
nsamaj chipan xa nak ta nkawil je'e chipan
ja kac'aslemal, arja' nchomarsaj nojelal
ja nkawil utzc'a chi c'ol utzil rc'amonto
chake. Queri' nuban chake ja wi nkajo'
ja Dios in wi oksiq'uin rmal chi kawilon
ja totajem ja rchomarsanto ojer. 29 Arja'
ni rotakinto wi' okchinatak ja xtiyuke'
kac'u'x ruq'uin, ni rchominto wi' ja xtuban
chake chi ja kac'aslemal ajoj queri' xteli
ja cani' rc'aslemal ja Jesucristo ja Ralc'wal.
Queri' xuban chake utzc'a chi noqui ja Je-
sucristo nabey winak in ok q'uiy ja nokoc
rch'alal ja Jesucristo. 30 Queri' rchominto
ja Dios ojer ja nuban chique canojel ja
nyuke' quec'u'x ruq'uin, arja' nersiq'uij
chi ne'oc ralc'wal, nuban chique cani' mta
quil quemac quibanon in nuya' chique chi
nch'a'an chiquij ja nimlaj gloria xin Dios.
31 Ja c'a wi queri' rbanon ja Dios chi
kato'ic, ja wi rcojon ri' ja Dios kuq'uin
¿nak ta c'a xticowin ari' chakij nech'ob
ixix? Ni majun. 32 Ja Dios ma xpokonaj ta
xutakto ja Ralc'wal, xarari' jun, xutakto chi
xurcam kaj pa kacuenta kanojelal. Ja wi
ma xpokonaj ta xutakto ja Ralc'wal ¿nak
moda xtipokonaj xtuya' chake ja xa nak
ta nc'atzin chake? 33 ¿La c'o ta c'a jun
xticowini xterbij ta tre ja Dios ja kil kamac
kabanon ja rokcha'on rmal ja Dios? Ni ma-
jun como arja' mismo Dios banyon chake
cani' mta kil kamac kabanon. 34 ¿La c'o
ta c'a jun xtibij ta chake chi: —Rjawaxic
netoj ja rewil emac, xtiche' ta chake? Mta
como ja Cristo Jesús arja' mismo camsax
chwach cruz chi rtojic ja kil kamac in ja
camic pa riquik'a' ja Dios c'o wi' in tri'
ntajin wi' nuban orar pa kacuenta. 35 ¿La
c'o ta c'a jun xticowini xkorlasaj ta ruq'uin
ja Cristo in maquita xkorajo' chic ja Cristo
rmal? Ni majun nak ta xticowini xtuban
ta queri' chake, masqui nkatij rpokonal,
masqui kas lawulo' nkaban rmal prob-
lema, masqui nokquisaluj ja netzelan kaxin,
masqui nkatij wa'al, masqui mchita katziak
nkacoj, masqui xa pa rc'ayewal nokq'ueje'
wi' in masqui nokquicamsaj ja winak tza'n
espada. 36 Queri' nba̱n chake ja cani' ban
chique ja rtinamit Dios ojer in tz'ibtal can
quewari': —K'ij k'ij ni pa camíc wi' okc'o
wi' pro amwal atat tok nba̱n queri' chake.
Ja nba̱n chake xa ok cani' jule' tak carnelo
ja rechapon chi nepoch'i, queri' bix tre ja
Dios cumal ja rtinamit. 37 Pro masqui nba̱n
chake nojel awa' ja c'a xinbij chewe ri' pro
nij ajoj wi' nokch'ocmaji como ja Jesucristo
nokrajo', cam pa kacuenta in nuya' chake
chi nokch'ocmaji. 38 Queri' nbij chewe como
anin bien wotak chi majun nak ta xticowini
xkorlasaj ta ruq'uin ja Dios in maquita
nokrajo' chic ja Dios rmal. Ja wi nokcami
owi nokc'ase' na más pro ni nokrajo' wi'
ja Dios. Ni majun ángel, ni majun itzel
espíritu, ni majun k'etol tzij xticowini xkor-
lasaj ta ruq'uin. Nixtac'a ja noktajini nkawil
camic in nixtac'a ja xtikawil na chwak cabij
xticowini xkorlasaj ta ruq'uin. 39 Nixtac'a ja
c'o je'e chicaj, nixtac'a ja c'o je'e xe' ulew
in nixtac'a nak chi ta ja winakarsan je'e
xticowini xkorlasaj ta ruq'uin ja rajoben
ri'il xin Dios ja nkawil ja tok xa jun nkaban
ruq'uin ja kajaw Cristo Jesús.

9

1-3 Pro ja wach tak aj Israel eje'e' mat-
icajo' nquinimaj ja Jesucristo in congana

npokonaj quewach, ni matel wi' ja bis chwe
cumal. Ni katzij wi' ja nbij chewe chi con-
gana ninbison cumal como ja Cristo c'ayon
wxin, ma npayil ta ja nbij chewe. Como ja
rEspíritu Santo c'o pa wanma chewi' wotak
chi ni katzij wi' ja nbij chewe. Ja wixta
rubey na ja xquinwasaxel ta pa ruk'a' ja
Cristo in xquintakel ta chipan ja rpokonal
chi quito'ic ja wach tak aj Israel in conforme
ta chi queri' nban chwe. 4 Pro makana'
maquita e aj Israel, makana' maquita xeru-
coj ja Dios como e ralc'wal. In chakaja'
ch'a'an je'e chiquicojol ja gloria xin Dios.
Ja c'a Dios c'o je'e chominem xchomarsaj
cuq'uin in chique xuya' wi' ja ley in xuch'ob
chiquewach nak nqueban chi nquiyabej
ruk'ij ja Dios in q'uiy rwach ja xtzujuj
chique. 5 Makana' maquita e quija'tzul can
ja rAbraham ja rIsaac in Jacob, makana'
maquita cach aj Israel ja Cristo tok xoc kach
winak wawe' chwach'ulew. Ja Cristo arja'
Dios in majun ja maquita c'o ruk'a' tre,
kas ta xtiya' ruk'ij camic, chwak in chijutij.
Amén.

6 Como e q'uiy chique ja ma quiwilon
ta ja totajem xin Dios ¿la tibij c'a tzij ari'
chi ja Dios ma rbanon ta cumplir ja rtzu-
junto chique chipan ja rtzobal? Ma queri'
ta como ma canojel ta ja raj Israel ja ni
katzij wi' chi e aj Israel chwach ja Dios.
7 In chakaja' ma canojel ta ja riy rumam
can ja rAbraham ja ni katzij wi' chi e riy
rumam can chwach ja Dios pro quewa' bin
can tre ja rAbraham rmal ja Dios ri': —
Abraham, ruq'uin ja rIsaac xquepi wi' ja
rawiy amam ja ni katzij wi' chi awiy amam
chinwach anin, ne'xi. 8 Tri' c'a nkatz'at wi'
chi ja riy rumam can ja rAbraham ja chaka
ne'alaxi ma eje'e' ta ja re'ocnak ralc'wal
Dios pro ja wi atalaxnak rmal ja rtzujunto
ja Dios jari' ni katzij wi' chi at riy rumam
can ja rAbraham chwach Dios. 9 Queri' c'a
rbanic como ja rIsaac ma chaka ta xalaxi
pro tzujux tre ja rAbraham rmal ja Dios
quewari': —Quewa' juna' ninmelojpi chic
jutij awq'uin, tokoc'ari' ja rawixjayil Sara
nq'ueje' jun ti ral tala', ne'xi ja rAbraham
rmal ja Dios.

10 In ma ruyon tari' pro queri' rbanic
chakaja' ja tok Rebeca ec'o ca'i' tak ral
pa gracia, e ralc'wal jun achi in jari' achi
Isaac ja kamama'. 11-12 Ja c'a Rebeca maja'n
que'alaxi ja ca'i' tak ral tok quewa' bix tre
rmal ja Dios ri': —Ja nabey winak arja'
xtiban mandar rmal ja rcabal, ne'xi. Queri'
bix tre masqui maja'n que'alaxi ja ca'i' tak
ral, masqui mta nak ta quibanon ta tri',
nixtac'a quibanon ta ja rutzil in nixtac'a
quibanon ta ja ritzelal chakaja'. Queri' c'a
rbanic utzc'a chi bien nch'obtaj kumal chi
ja Dios nerucha' ja winak echinatak ja c'o
rgana nerucha' in ma rmal ta ja quibanon
tok nerucha'. 13 Cani' tz'ibtal can chipan
ja rtzobal Dios quewa' nbij ja Dios ri': —
Ja Jacob jari' xel nuc'u'x trij pro xa itzel
xintz'at ja rEsaú, ne'e.

14 ¿La tibij c'a tzij ari' chi ma rubey ta ja
nuban ja Dios? Jari' mta moda xtuban ta ja
ma rubey ta. 15 Como ja Dios quewa' rbin
can tre ja Moisés ri': —Anin xtinpokonaj
quewach echinatak ja c'o ngana npokonaj
quewach in xquenbisoj ja c'o ngana xquen-
bisoj, ne' tre. 16 Tri' c'a nkatz'at wi' chi
ja Dios ruq'uin arja' c'o wi' wi npokonaj
awach owi mani in ma rmal ta chi c'ol agana
chi npokonax awach rmal in ma rmal ta
chakaja' chi naban jun lucha chi npokonax
awach rmal. 17 Cani' tz'ibtal can chipan
ja rtzobal Dios tre ja rey Faraón quewa'
bix tre rmal ja Dios ri': —Faraón, anin
atncojon como rey utzc'a chi nk'alasaj jani'
ja nimlaj poder ja c'o pa nuk'a' como jari'
poder xtincoj chawij in natnkajsaj. Queri'
xtinban chawe utzc'a chi nel rbixic ja nubi'
nojel rwach'ulew, ne'e ja Dios tre. 18 Queri'
c'a nuban ja Dios, arja' npokonaj quewach
echinatak ja c'o rgana npokonaj quewach
in ncowirsaj canma chipan ja ritzelal echi-
natak ja c'o rgana nuban queri' chique.

19 Ja tok nec'waxaj ja c'a xinbij chewe
ri' seguro chi quewa' nebij chwe ri': —
Ja wi queri' nuban ja Dios chique winak
¿nak c'a tre tok c'a nuch'a' na chique ja
ritzelal nqueban? Ja wi ncajo' owi mani mta
moda ja maquita nqueban ja ni rchominto
wi' arja' chi nqueban, nixche' na chwe.
20 Pro como xa ix winak ¿nak c'a ixocnak
wi' chewi' tok nec'ulba' ja Dios? ¿La c'o
ta c'a jun bojo'y xtibij ta tre ja banyon
rxin: —¿Nak tre tok xa quewa' abanon
chwe, xtiche' ta tre? 21 Ja banol bojo'y
tok c'o jun mulaj ch'abak c'o chwach ¿la
mta c'a ruk'a' tre ja ch'abak xtuban tre
nak c'o rgana nuban tre? ¿La mta ruk'a'

tre chi nuban jun bojo'y tre ja congana
nim ruk'ij in nuban chic jun bojo'y tre ja
ma nim ta ruk'ij? 22 Ja Dios ¿la mta c'a
ruk'a' tre chi nuban ja c'o rgana nuban?
Cani' xuban chique ja winak ja c'o ryewal
chiquij in yatal chiquij chi netakel chipan
ja nimlaj rpokonal, arja' xucoch' ja ritzelal
queban, janila rpaciencia cuq'uin. Xucoch'
masqui nrajo' nk'alasaj ja ryewal in masqui
nrajo' nk'alasaj ja poder ja c'o pa ruk'a'.
23 Queri' xuban utzc'a chi nk'alasaj chi janila
nim ja gloria rxin ja nuya' chique ja winak
ja npokonax quewach rmal. Eje'e' ri' nij
echa'onto wi' ojer rmal chi ne'oc rach-
bil chipan ja nimlaj gloria rxin. 24 Queri'
rbanon chake ja rokcha'on rmal, jule' chake
ok aj Israel pro ec'oli ja ma e aj Israel
ta ercha'on chakaja'. 25 Cani' tz'ibtal can
chipan ja rtzobal Dios rmal ja profeta Oseas
quewa' nbij ja Dios ri': —Ja winak ja ma
e ntinamit ta nabey nerila' na jun k'ij tok
xtinbij chique: —Camic ix ntinamit chic,
xquinche' chic chique. Ja winak ja ma xen-
wajo' ta nabey nerila' na jun k'ij tok xtinbij
chique: —Camic nixwajo' chic, xquinche'
chic chique, ne'e ja Dios. 26 In chakaja', ja
bar bix wi' chique rmal ja Dios chi ma e
rtinamit ta tri' chipan ja mismo lugar xtibix
chic wi' chique chi e ralc'wal ja c'aslic Dios.
Queri' ja tz'ibtal can. 27 In chakaja' c'oli bin
can chique ja raj Israel rmal ja rojer profeta
Isaías, quewa' nbij ri': —Ja raj Israel, masqui
congana nquesep na qui', masqui congana
c'ayew chi ne'altaji pro xa ma e nim ta
ja xquetotaj chique. 28 Como ja Dios arja'
rbin chic chi nutakpi na jun juicio parwi'
ja tinamit in jari' matuya' más tiempo tre
pro nutakto chanim. Queri' rbin can ja
rIsaías. 29 In chakaja' cani' xbij ja rIsaías
nabey chique ja rach tak aj Israel quewari':
—Ja Dios ja rajaw caj in rwach'ulew ja wixta
maquita xuya' lugar chake chi ec'o jujun
chake ja ma xecamsax ta cam ta c'a kawach
ari' ja rok aj Israel ja cani' ban chique ja raj
Sodoma in chique ja raj Gomorra ojer, ne'e.

****

30 Nojel awa' ja nmajon rbixic chewe
quewa' rbanic ri'. Ja winak ja ma e aj
Israel ta ja quibanonto nabey ma ja ta
ne'ocla' wi' il tre ja wi utz quic'aslemal owi
mani pro ja camic utz chic ja quic'aslemal
nutz'at ja Dios pro xa rmal ja yukulbal
quec'u'x ruq'uin ja Jesucristo tok nuban
queri' chique. 31 Pro ja quibanonto ja raj
Israel congana ne'ocla' il chi rbanic cumplir
jun ley in utz neli ja quic'aslemal rmal
nquech'ob eje'e' pro ni ma ecowinnak ta wi'
quibanon ta cumplir ja ley. 32 ¿Nak tre tok
ma ecowinnak ta? Ma ecowinnak ta como
ja nquech'ob eje'e' chi xa natij ak'ij ayon
chi rbanic cumplir ja nbij ja ley xin Dios
chake chi nkaban in utz neli ja rac'aslemal
rmal pro ni matiqueya' wi' cuenta tre ja
Cristo wi rjawaxic chi nyuke' ac'u'x ruq'uin
owi mani. Ja c'a Jesucristo arja' cani' jun
abaj ja nq'ueje' pa quebey in ja queban
eje'e' cani' quechok' cakan chwach ja rabaj.
33 Cani' tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios
quewa' nbij ja Dios ja nc'ambej tzij ri': —
Bien tec'waxaj ja xtinbij chewe ri', c'o jun
abaj ja nmajon rcojic chipan ja tinamit Sión.
Ja c'a winak nquechok' na cakan chwach
ja rabaj in nquetij na rpokonal rmal. Pro
ja c'a winak ja xtiyuke' quec'u'x ruq'uin ja
rabaj eje'e' mta moda ja maquita xtiquewil
ja totajem xin Dios. Queri' rbin can ja Dios.

10

1 Wach'alal, ja kas ngana anin xtiquewil
ta ja totajem xin Dios ja wach tak aj Israel,
congana nc'utun tre ja Dios chi netotaji.
2 Como anin bien wotak chi congana nquetij
quek'ij chi rya'ic ruk'ij ja Dios pro xa ma
ch'obtajnak ta cumal ja kas mero rbey Dios.
3 Como eje'e' ma xcajo' ta cotakij nak rbanic
ja utzlaj c'aslemal ja nuya' Dios chake pro
ja queban, cajo' ta quiwinakarsaj nojoj
queyon jun utzlaj c'aslemal ja junwi' chi na
in mta quigana ruq'uin ja utzlaj c'aslemal ja
xin Dios. 4 Pro xa ma ch'obtajnak ta cumal
nak rbanic ja ley como ja ley jari' ya'onto
rmal ja Dios utzc'a chi nokurjacha' can pa
ruk'a' ja Cristo. Queri' c'a rbanic utzc'a
utz nutz'at ja kac'aslemal ja Dios kanojel ja
yukul kac'u'x ruq'uin ja Cristo.

5 Cani' tz'ibtal can rmal ja Moisés ojer
quewa' nbij ri': —Ja wixta c'o jun achi
xtuban ta cumplir ja ley xin Dios pro ni ta
nojelal utz ta c'a nel ari' ja rc'aslemal rmal,
ne'e. 6 Pro ma c'ayew ta ja nawil ja utzlaj
c'aslemal ja tok c'o yukulbal ac'u'x ruq'uin
ja Dios como quewa' tz'ibtal can tre ri': —
Maxta quewa' tach'ob kaj pan awanma ri':

—Congana c'ayew ja xtibe ta jun chila' chi-
caj chi xterc'ama' nojoj ta ja Cristo, maxta
catche'e, 7 owi: —Congana c'ayew ja xtibe ta
jun cuq'uin ja camnaki' chi xterc'ama' kaj
ta ja Cristo, maxta catche'e chakaja'. 8 Como
xa chanakaj c'o wi' ja utzlaj tzij xin Dios,
ma c'ayew ta rilic como jari' tzij natcowini
nabij ruq'uin achi' in natcowini nach'ob rij
rwach pan awanma. Queri' c'a rbanic ja
utzlaj tzij ja nuc'ut chikawach ja Moisés
in ni queri' ja utzlaj tzij ja kamajon rbixic
chique winak camic chakaja', jun tzij ja
nuc'ut chikawach nak rbanic ja tok nyuke'
ac'u'x ruq'uin ja Jesucristo. 9 Xa chanakaj
c'o wi' como ja wi nabij ruq'uin achi' chi
ja Jesús arja' rajaw caj in rwach'ulew in
wi ruq'uin awanma nanimaj chi ja Dios
xuyic ja Jesús chipan ja camíc jari' nawil ja
totajem xin Dios rmal. 10 Nawil como ja tok
ruq'uin awanma nanimaj ja Jesucristo jari'
utz nutz'at ac'aslemal ja Dios rmal in wi
matapokonaj nabij chique winak chi yukul
ac'u'x ruq'uin ja Jesucristo jari' nawil na
ja totajem xin Dios. 11 Cani' tz'ibtal can
chipan ja rtzobal Dios, quewa' nbij chake
ri': —Xa nak ta chi winakil ja xtiyuke'
ruc'u'x ruq'uin mta moda ja maquita xtuwil
ja totajem xin Dios. Queri' ja tz'ibtal can 12 in
queri' nbij como xa ok jun chwach ja Dios
wi ok aj Israel owi ma ok aj Israel ta como
ja kajaw Jesucristo arja' kajaw chi nimlaj
kanojelal. Arja' nuya' ja meba'il xin Dios
chique xa nak ta chi winakil ja nec'utun
quito'ic tre. 13 Cani' tz'ibtal can chipan ja
rtzobal Dios, quewa' nbij ri': —Xa nak ta
chi winakil ja nc'utuj rto'ic tre ja Kajaw jari'
can nuwil na ja totajem xin Dios. 14 Pro ja
winak ¿nak moda xtiquic'utuj ta quito'ic
tre ja wi maja'n tiyuke' quec'u'x ruq'uin?
In jun chic ¿nak moda xtiyuke' ta quec'u'x
ruq'uin ja wi maja'n tiya' rbixic chique? In
¿nak moda xtiquic'axaj ta rbixic ja wi mta
nyo' rbixic chique? 15 In ¿nak moda xquebe
ta winak cuq'uin chi xtequiya'a' ta rbixic
chique ja wi mta netako'el cuq'uin? Cani'
tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios, quewa'
nbij ri': —Congana qui'il ja tok c'o jun
nekaji chiquicojol winak in numaj rbixic
chique ja utzlaj tzij xin Dios ja rc'amonto
quicotemal, ne'e.

16 Pro ec'oli ja ma xqueya' ta quixquin
tre ja utzlaj tzij xin Dios, cani' tz'ibtal can
ojer rmal ja profeta Isaías, quewa' nbij ri':
—Kajaw Dios, xa ma e nim ta ja winak ja
quiniman ja utzlaj tzij ja kabij chique, ne'e.
17 Ni rjawaxic wi' chi nekaj rbixic ja utzlaj
tzij cuq'uin winak como ja tok nbix chique
jari' nwinakarsani ja yukulbal quec'u'x in ja
utzlaj tzij jari' ruq'uin rtzobal Dios npi wi'.

18 Pro ja wach tak aj Israel ¿la ma
quic'axan ta c'a ja utzlaj tzij? Quic'axan
como cani' tz'ibtal can chipan ja rtzobal
Dios, quewa' nbij ri': —Ekajnak chic ja
rbixic nojel nat nakaj tre ja rwach'ulew,
ne'e. 19 Pro ¿la ma cotak ta c'a nak rbanic?
Cotak como jari' bix chique ojer rmal ja Dios
cani' tz'ibtal can rmal ja Moisés quewari':
—Ec'o jule' tinamit ja ma e tinamit ta wxin,
jule' tinamit ja xa ma e ch'obol ta pro ja
xtinban chique nenucoj na chi e ntinamit.
Ja c'a rixix congana pokon xtena' ja xtinban
queri' chique in congana nyictaj ewayewal
rmal, xeche'xi ja raj Israel rmal ja Dios.
20 In chakaja' ja rojer profeta Isaías c'oli xbij
chique ja raj Israel in ma xbej ta ri' chi
rbixic chique: —Quewa' nbij ja Dios chewe
ri', ne'e ja rIsaías: —Ec'o jule' tinamit ja mta
nak ta queban chi rotakixic jani' ja nna'oj
pro ja camic cotak chic. Eje'e' ma xquic'utuj
ta chwe chi ninq'ueje' chiquicojol pro ja
camic nk'alasan wi' chiquewach. 21 Pro ja
c'a rixix ja rix aj Israel k'ij k'ij ni nbin
wi' chewe pan utzlaj tzij: —Quixmelojto
wq'uin, inchenak chewe, pro ni maquixn-
iman wi', ni mateban wi' ja nwajo' chewe
chi neban, ne'e ja Dios chique ja rtinamit.
Queri' ja tz'ibtal can rmal ja rIsaías.

11

1 Pro majutij tech'ob chi ja Dios erch'akin
can ta ja raj Israel como in aj Israel anin
chakaja'. Como anin in riy rumam can ja
rAbraham, ruq'uin ja tribu xin Benjamín
inpenak wi'. 2 Ja Dios arja' ma erch'akin
can ta ja tinamit Israel como nij ercha'onto
wi' ojer chi ne'oc rtinamit. ¿La ma ewotak
ta c'a ja tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios
ojer? Como ja rojer profeta Elías arja' xa
itzel xutz'at ja queban ja rach tak aj Israel
in quewa' xbij tre ja Dios ri': 3 —Kajaw Dios,
xa equicamsan ja profeta ja xeyo' rbixic
ja ratzobal, xa quiyojon je'e ja raltar ja
bar kaya' wi' ak'ij. Ja c'a camic xa nuyon
chic anin inc'o can pro ncajo' ninquicamsaj

chic anin chakaja', ne' tre. [4] Pro kas turkaj
chewe ja bix tre ja rElías rmal ja Dios: —Ma
ayon ta como ec'o na wuku' mil achi'i' ja
neniman wxin ja mta jutij exucul ta chwach
ja rachbal winak rbina'an Baal, ne'xi ja
rElías. [5] In queri' c'a tre ja tiempo ja rokc'o
wi' camic ri', okc'o jujun ja rok aj Israel ja
rokcha'on rmal ja Dios pro xa rmal ja rutzil
tok xokrucha', xa siptal chake. [6] Ja c'a wi
siptal chake mta c'a moda ari' xtikabij ta
tre chi c'oli kaban ja kach'ecbej ta. Ja wixta
c'oli kaban ja kach'ecbej mta c'a moda ari'
xtikabij ta tre chi siptal chake.

[7] Ja nmajon rbixic chewe ¿nak c'a nuc'ut
chikawach? Quewa' nuc'ut chikawach ri',
ja tinamit Israel congana quimajon rtijic
quek'ij chi rch'aquic jun c'aslemal ja utz
ntz'at rmal ja Dios pro xa ma ch'obtajnak
ta cumal nak rbanic. Pro ja rokcha'on rmal
ja Dios c'oli ja c'aslemal yatajnak chake ja
utz ntz'at rmal ja Dios. Pro ja c'a jule' chic
eje'e' ni maticajo' wi' nquinimaj ja Dios in ja
Dios xeruya' can. [8] Cani' tz'ibtal can chipan
ja rtzobal Dios quewa' nbij ri': —Ja Dios
xusach quipensar, c'o paquewach pro mati-
quetz'at ja nc'ut chiquewach in chakaja' c'o
quixquin pro matiquic'axaj ja nbix chique
in niquirwari' quibanonto camic. Queri' ja
tz'ibtal can. [9] In cani' tz'ibtal can rmal ja
rojer rey David chakaja' quewa' nbij ri': —
Ja tok quimajon rbanic jun nimlaj wa'im chi
nequicoti chaka jalal tok nekaj na chipan
jun rc'ayewal cani' nuban jun chicop tok
nbe pa trampa. Nyataj na chique rtojbalil ja
ritzelal quibanon. [10] Neq'ueje' na chipan jun
k'ekumal utzc'a chi matiquetz'at ja nc'ut
chiquewach. Nquijkalej na nojel ja ritzelal
ja quibanon in xajutij xtiluque' quij rmal,
ne'e ja David.

****

[11] Queri' c'a queban ja tinamit Israel, ma
xquewil ta ja totajem xin Dios pro ¿la tibij
c'a tzij ari' chi ni mchita wi' chomtajic
chiquij? ¿La queri' ja rchominto ja Dios?
Jari' ma queri' ta pro quewa' rbanic ri'. Ja
raj Israel tok ma xquinimaj ta ja Jesucristo
rmalc'ari' tok xekaj chic rbixic ja totajem
xin Dios cuq'uin ja winak ja ma e aj Israel
ta. Queri' rchominto ja Dios utzc'a chi ja
raj Israel pokon xtiquena' rmal utzc'a chi
npi chic jutij quigana chi nquinimaj ja Jesu-
cristo. [12] Ja tinamit Israel tok ma xquinimaj
ta ja Jesucristo rmalc'ari' tok yataj chic ja
nimlaj utzil xin Jesucristo chique ja jule'
chic tinamit wawe' chwach'ulew. Ja tok
Dios xlasaj chique ja raj Israel ja privilegio
ja rya'on chique rmalc'ari' tok yataj chic ja
nimlaj utzil xin Jesucristo chique ja winak
ja ma e aj Israel ta. Ja raj Israel wi c'ol utzil
rc'amonto ja tok ma xquinimaj ta pior c'a
ja tok xterila' ja k'ij tok xtiquinimaj chic chi
nimlaj canojelal.

[13] Pro ja camic ewq'uin ixix nintzijon wi'
ja ma ix aj Israel ta. Ja Dios arja' inrtakon
chi ninesamaj checojol ewanojelal ja ma ix
aj Israel ta in jawa' samaj ri' janila nim
ruk'ij. [14] Anin nya' ruk'ij jawa' samaj ri' ja
yatajnak chwe matzij ec'oli chique ja wach
tak aj Israel xtiquewil na ja totajem xin Dios
rmal, matzij ec'oli chique xtiquiyarij chi na
ja totajem ja cani' yatajnak chewe ixix rmal
ja Dios. [15] Ja Dios tok ma xeruc'ul chi ta
ja raj Israel rmalc'ari' tok xixchomtaj chic
ixix ruq'uin ja ma ix aj Israel ta. Pior c'a
ja tok xterila' ja k'ij tok xqueruc'ul chic
jutij, ja queri' cani' ecamnak nabey pro
cani' nec'astaj chiquicojol camnaki'. [16] Ja
tinamit Israel eparti'in, e xin Dios pro ni chi
e jun. Cani' tre jule' k'or, ja wi c'o jutz'it tre
nparti'ixi nabey chi noc xin Dios, xin Dios
c'ari' chi nojelal ja k'or. In cani' tre jun che'
chakaja', ja wi parti'in ja rc'amal chi noc xin
Dios, xin Dios c'ari' chakaja' ja tak ruk'a'.

[17] Ec'o jule' chique ja tinamit Israel ja
xeya' can rmal ja Dios, ban chique e cani'
ruk'a' jun che' olivo pro jule' ruk'a' ja
ch'akixto. Ja c'a rixix ja ma ix aj Israel ta ix
cani' ruk'a' jun chic che' olivo pro jun che'
ja ma ticon ta, jun che' ja xa ruyon penak.
Ja xuban ja Dios chewe, xixrucoj como ix
cachbil ja tinamit Israel ja ma xeruya' can
ta, cani' xixruban ingertar ruq'uin jun che'
olivo pro jun che' arja' ticyon in camic xa
jun chic ebanon cuq'uin ja tinamit Israel chi
rtijic ja utzlaj c'aslemal ja penak ruq'uin ja
rc'amal jawa' che' ri'. [18] Pro maxta tena' kaj
chi más na nimak ek'ij ixix chiquewach ja
tinamit Israel ja xeya' can rmal ja Dios. Ja
c'a wi neya' ek'ij kas turkaj chewe chi xa ix
tak ruk'a' ja che', bien tech'obo' chi jun che'
ma ja ta ruk'a' ntzuku rxin ja rc'amal pro ja
rc'amal jari' ntzuku rxin ja tak ruk'a'.

[19] Maxla c'o jun chewe quewa' xtibij chwe
ri': —Pro ja Dios xerch'akijto ja jule' utzc'a

chi nokoc ajoj pa quic'axel, maxla xtiche'
na chwe. [20] Ni katzij wi' chi xerch'akijto
ja jule' pro xa rmal ja ma xyuke' ta
quec'u'x ruq'uin ja Jesucristo xa chewi' tok
xerch'akijto. Ja c'a rixix chakaja' wixta
maquita yukul ec'u'x ruq'uin ja Jesucristo
maquita c'a ixrc'ulun ari' ja Dios chi ixoc-
nak tinamit rxin. Rmalc'ari' nbij chewe,
maxta teya' ek'ij, ja c'a neban, texbej jutz'it
ewi' chwach ja Dios. [21] Queri' nbij chewe
como ja Dios xerch'akijto ja jule' masqui
nij e rtinamit wi' ojer in arja' matipokonaj
nuban queri' chewe ixix chakaja'. [22] Bien
mpe' tech'obo' jani' rna'oj ja Dios, bien
rotak nuya' ja rutzil chawe pro bien rotak
natruban castigar chakaja'. Arja' xeruban
castigar ja ma xeniman ta rxin pro xuya'
ja rutzil chewe ixix in ni nuya' wi' ja rutzil
chewe ja wi ma xteya' can ta ja yukulbal
ec'u'x ruq'uin ja Jesucristo. Nowi xteya'
can jari' nixrch'akijto ixix chakaja'. [23] In
chakaja' ja jule' ja rerch'akinto pro wi
xtiqueq'uex quina'oj in wi xtiyuke' chic
quec'u'x ruq'uin ja Jesucristo jari' neruc'ul
chic jutij cani' neruban ingertar ruq'uin ja
che' ja bar ech'akinto wi'. Ja Dios arja' bien
ncowini nuban queri' chique. [24] Ja c'a rixix
ja ma ix aj Israel ta, ix cani' ruk'a' jun che'
ja xa ruyon penak. Ma ruq'uin ta jun che'
ixpenak wi' ja ticon rmal ja Dios. Pro ja Dios
ma xpokonaj ta xixruban ingertar ruq'uin
jun che' ja rticon arja'. Pior c'a chique ja raj
Israel ja xech'akixto, eje'e' e cani' ruk'a' jun
che' ja ticon rmal ja Dios in bien seguro chi
ja Dios matipokonaj xqueruban chic jutij
ingertar ruq'uin ja che' ja bar ech'akinto wi'
nabey.

****

[25-26] Wach'alal, c'oli ja ma k'alasan ta
nabey pro ja camic Dios rk'alasan chic in ja
kas nwajo' chewe chi nch'obtaj emwal nak
rbanic. Kas ta xtich'obtaj emwal jawa' wari'
utzc'a chi matewinakarsaj jule' ena'oj ixix
eyon in xteya' ta ek'ij rmal. Quewa' rbanic
ja rk'alasan ja Dios ri'. Ja tinamit Israel
masqui jule' chique congana e cow masqui
congana nquech'a' ja totajem ja rc'amonto
ja Jesucristo pro nerila' na jun k'ij ja tok
xtitotaji ja tinamit Israel pro ni chi jun. Pro
c'a tokoc'ari' xtibantaj cumplir ja wari' ja
tok xquetz'akati canojelal ja ma e aj Israel
ta ja maja'n tiyuke' quec'u'x ruq'uin ja
Jesucristo. Pro ja tinamit Israel can ntotaj
na cani' tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios,
quewa' nbij ja Dios ri': —C'o jun To'onel ja
nwinakar na chipan ja tinamit Sión, arja'
nuchup nojel ja ma utz ta ja quibanonto ja
tinamit Israel. [27] Anin c'o jun chominem ja
nchominto cuq'uin in tok xtinchup ja quil
quemac jari' nbanbej cumplir ja chominem,
ne'e ja Dios. Queri' ja tz'ibtal can. [28] Como ja
tinamit Israel ma xquinimaj ta ja utzlaj tzij
xin Jesucristo rmalc'ari' tok e'ocnak chic
e rc'ulel ja Dios in rmalc'ari' chakaja' tok
xekaji ja utzlaj tzij xin Jesucristo ewq'uin
ixix ja ma ix aj Israel ta. Pro como ja Dios nij
ercha'onto wi' ojer rmalc'ari' tok c'a ner-
ajo' na. Rumac jun chominem ja rchominto
cuq'uin ja cati't quimama' chewi' ja tok c'a
nerajo' na. [29] Queri' nbij chewe como ja Dios
mta moda xtuq'uex ta ja rna'oj. Ja wi c'oli
rsipan chawe nij awxin wari' owi atrcha'on
chi atocnak tinamit rxin nij at rtinamit
wari' chakaja'. [30] Ja nabey tok maja'n tipeti
ja Jesucristo ixix ja ma ix aj Israel ta ma xen-
imaj ta ja Dios pro ja Dios xpokonaj ewach
in camic ewilon chic ja totajem rmal. Como
ja tinamit Israel ma xeniman ta xa chewi'
tok ewilon chic ixix ja totajem xin Dios. [31] In
queri' c'a chique ja tinamit Israel chakaja',
eje'e' maquenimani camic pro ja Dios ni
rchominto wi' chi nerila' na jun k'ij tok
xtipokonaj chic quewach in neruto'. Cani'
xuban chewe ixix xpokonaj ewach in queri'
xtuban chic chique chakaja' npokonaj na
quewach. [32] Como ja Dios arja' ni rchominto
wi' chi npokonaj kawach kanojelal ja rok
winak xa nak ta chi ok winakil. Pro ja nabey
ni rjawaxic wi' chake kanojelal chakaja'
chi nkaya' chakij chi xa ma ok nimanela'
ta. Queri' ja rchominto utzc'a chi arja'
ncowini npokonaj chic kawach kanojelal in
xa rmalari' tok nokruto'.

[33] Janila nim ja rchominto je'e ja Dios,
congana ja rutzil rya'on chake, congana
xucoj rna'oj, ni majun ja maquita rotak.
Ni majun nak ta cowinnak ta rk'i'on ta
nojel ja rna'oj, ni majun nak ta cowin-
nak ta rch'obon ta nojel ja nuban je'e.
[34] Cani' tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios
quewa' nbij ri': —Ni majun otakyon nojel ja
nuch'ob ja Dios, arja' matic'atzin tre chi c'o
chi ta jun xtuya' ta consejo tre. [35] Ni majun
chake ja rok winak c'o ta kaya'on ta tre ja

Dios, arja' mta ruc'as kuq'uin. Queri' ja
tz'ibtal can. 36 Queri' nbij como ja Dios arja'
winakarsyon nojelal, arja' pa'l trij nojelal in
chakaja' noc na nojelal ya'bal ruk'ij. Kas ta
xtiya' ruk'ij camic, chwak in chijutij. Amén.

12

1 Wach'alal, camic katz'aton chic ewq'uin
chi ja Dios janila rpokonan kawach,
janila rbanonto pa kacuenta chi kato'ic.
Rmalc'ari' congana nban recomendar
chewe chi netzujuj ja recuerpo pa ruk'a'
ja Dios chi rbanic ja rvoluntad. Toqui
ja recuerpo cani' jun sacrificio pro
jun sacrificio c'asli, jun sacrificio bien
ch'ajch'oj, jun sacrificio ja utz ntz'at rmal ja
Dios. Ja wi queri' neban jari' ni katzij wi' chi
ya'bal ruk'ij Dios ja neban. 2 Maxta tewc'aj
ixix jun c'aslemal ja cani' quic'aslemal
winak ja xa ruq'uin rwach'ulew yukul wi'
quec'u'x. Pro ja neban, k'ij k'ij teya'a' lugar
tre ja Dios chi arja' nuq'uex ja rena'oj,
teya'a' lugar tre chi nucoj c'ac'a tak na'oj
chewe. Queri' ta xteban jutz'it utzc'a chi
newotakij jani' rvoluntad ja Dios utzc'a
chi newotakij nak ja utz ntz'at rmal ja
Dios utzc'a chi newotakij chakaja' chi ja
rvoluntad ja Dios jari' ni utz wi' in majun
nak ta falta tre.

3 Como ja Dios rya'on chwe chi inocnak
apóstol rxin ja Jesucristo chewi' tok c'o
jun paxbanem nya' chewe ri' chejujunal.
Maxta congana ix nimak tena' kaj pro kas
tech'obo' chi utz nak ja kas mero ebanic
chejujunal. Bien tech'obo' chi Dios yoyon
chewe ja yukulbal ec'u'x in xa chewi' tok
nixcowini neban ja samaj xin Dios. 4 Queri'
nbij chewe como q'uiy rwach ja samaj ja
yatajnak chake chi nkaban. Queri' rbanic
cani' rbanic ja kacuerpo, c'o wi' rsamaj
kawi' in pakawach in c'o wi' rsamaj kak'a'
in kakan, ma jun ta rsamaj chi nojelal.
5 In queri' c'a chake ajoj chakaja' ja rok
xin Jesucristo, ok q'uiy pro xa jun cuerpo
kabanon kanojelal, ok cuerpo rxin ja Cristo,
xa jun kabanon, kayukla'on ki' chibil tak ki'.

6 C'o c'a ja yatajnak chake rmal ja Dios ja
rokocnak wi' pro ma junan ta ja rokocnak
wi'. Kasamajij c'a ja samaj ja rya'on ja Dios
chake chikajujunal. Ja wi Dios rya'on chawe
chi natcowini naya' rbixic ja nk'alasaj arja'
chawach taya'a' c'a rbixic pro xarwari'
rjawaxic chi bien nuc'am ri' ja nabij ruq'uin
ja tijonem xin Jesucristo ja bar yukul wi'
kac'u'x. 7 Ja wi Dios rya'on chawe chi
ne'awilij ja kach'alal que'awilij c'a. Ja
wi rya'on chawe chi ne'atijoj que'atijoj
c'a. 8 Ja wi rya'on chawe chi ne'apaxbaj
que'apaxbaj c'a. Ja wi rya'on chawe chi
ne'ato' ja c'o rjawaxic chique que'ato'o' c'a
pro nojel ac'u'x nojel awanma. Ja wi rya'on
chawe chi ne'awc'aj ja kach'alal tatija' c'a
ak'ij chi cuc'axic, maxta catsak'orini. Ja
wi rya'on chawe chi nayukba' quec'u'x
ja neti'oni tabana' c'a pro catquicoti chi
rbanic.

****

9 Tewajo' ewi' pro nojel ec'u'x nojel
ewanma. Itzel tetz'ata' ja ritzelal, kas tel
ec'u'x chi rbanic ja rutzil. 10 Cani' nuban
jun winak lok' neruna' ja rch'alal queri'
ta c'a neban ixix chakaja' kas lok' tena'a'
ewi' chibil tak ewi' in tebana' respetar ewi'
chibil tak ewi' chakaja'.

11 Tetija' ek'ij chi rbanic ja samaj ja
rya'on ja Dios chewe chi neban, maxta
quixsak'orini. Kas ta xtimak'e' ewi'
ewanma chi rbanic xa nak ta ja najo'x
chewe rmal ja kajaw Jesucristo chi neban.

12 Quixquicoti chi raybexic nojelal ja rtzu-
jun ja Dios chake. Ja tok c'oli npi chewij
tiq'ueje'e ja repaciencia chi rcoch'ic. Maxta
quixcosi chi rbanic ja roración.

13 Que'eto'o' ja kach'alal ja c'o rjawaxic
chique. Ja tok ec'oli ja nc'atzin posada
chique teya'a' quiposada.

14 Ja nebano pokon chewe tec'utuj tre
ja Dios chi nuya' ja rutzil pa quewi',
maxta tec'utuj tre chi neruya' chipan jun
rpokonal.

15 Ja tok ec'oli nequicoti quixquicot ixix
cuq'uin chakaja'. Ja c'a tok ec'oli ne'ok'i
quixok' ixix cuq'uin chakaja'.

16 Xta jun neban ewanojelal, xta jun
nech'ob. Maxta congana ix nimak tena' kaj
pro ja neban, kas tel ec'u'x chiquij ja re
tak sencillo chi ne'ewachbilaj. Maxta xa ix
k'ola', maxta tech'ob chi congana ewotak.

17 Ja wi c'o jun winak xtibano itzel chewe
xa nak ta chi winakil maxta teya' rjil
rc'axel. Tec'utu' ja rewutzil chiquewach ja
winak, maxta xa itzel tiquetz'at ja neban
chiquewach. 18 Ja wi nixcowini kas ta
qui'il nixq'ueje'e cuq'uin ja winak canoje-
lal, maxta c'oli teban ixix ja xa nuyic jun

ch'a'oj chiquicojol. [19] Chak'laj wach'alal, ja
tok c'o jun xtibano jun itzel chewe maxta
teya' rjil rc'axel pro ja neban, tejacha'
pa ruk'a' ja Dios chi arja' nbano castigar
rxin. Cani' tz'ibtal can chipan ja rtzobal
Dios quewa' nbij ja kajaw Dios ri': —Xa
nuyon anin yatal chwe chi nya' rjil rc'axel
chique ja winak ja nebanowi ja ritzelal,
ne'e. [20] Rmalc'ari' tok nbij chewe, wi c'o jun
ec'ulel in wi nk'ak'an rupan teya'a' rway.
Ja c'a wi nchakij ruchi' teya'a' ruya'. Ja wi
queri' neban tre jari' q'uixbal xtuna' rmal
in numaj ti'onem ja ranma rmal ja rbanon
chewe. [21] Ja tok c'o jun itzel nban chewe, wi
neya' rjil rc'axel jari' xa nixruch'ec ja ritze-
lal. Mejor ja neban, tebana' ja rutzil chique
ja nebano itzel chewe jari' ixix nixch'eco
rxin ja ritzelal.

13

[1] Tenimaj ewanojel ja ley ja c'o pa ruk'a'
ja k'etbal tak tzij. Queri' nbij chewe como ni
majun k'etbaltzij nwinakari ja maquita Dios
nwinakarsan rxin. Ja k'etbal tak tzij ja c'oli
camic Dios cha'yon rxin. [2] Rmalc'ari' nbij
chewe, ja wi napokonaj nanimaj ja ley ja c'o
pa ruk'a' ja k'etbal tak tzij jari' napokonaj
nanimaj ja cha'on rmal ja Dios. Ja c'a winak
ja nquipokonaj nquinimaj ja ley ja c'o pa
ruk'a' ja k'etbal tak tzij eje'e' nquetij na
rpokonal rmal. [3] Nquetij como ja k'etbal tak
tzij neruban castigar ja re banol itzelal, ma
eje'e' ta ja re banol utzil. Ja wi matewajo'
nixban castigar rmal ja k'etol tzij tebana'
c'a ja rutzil. Ja wi utzil ja neban ja c'a k'etol
tzij arja' utz nixrutz'at. [4] Utz nixrutz'at
como ja k'etol tzij arja' jun ajsamajel rxin ja
Dios, arja' pa'l chewij chi nixruban cuenta.
Pro ja c'a wi neban ja ma utz ta kas texbej
ewi' como ja k'etol tzij c'o ruk'a' chewe chi
nixruban castigar, ma chaka ta nbix tre chi
k'etol tzij. Arja' jun ajsamajel rxin ja Dios,
arja' cojon chipan ja k'etbaltzij chi neruban
castigar ja winak ja nebanowi ja ritzelal.
[5] Rmalc'ari' nbij chewe, ni rjawaxic wi' chi
nkanimaj ja ley ja c'o pa ruk'a' ja k'etbal tak
tzij. Pro ¿la xa rmal chi matikaj chakij ja
castigo xin Dios, la xa chewi' tok rjawaxic
chi nkanimaj? Mni, pro ni rjawaxic wi'
chi nkanimaj como bien kotak chi queri'
nrajo' ja Dios chake chi nkaban. [6] Rmalc'ari'
chakaja' tok nkatoj impuesto pa k'etbaltzij.
Queri' nbij como ja k'etol tak tzij jari' samaj
nqueban xin Dios chi nqueban cuenta ja
tinamit.

[7] Ja tojonem ja rocnak chakij pa k'etbaltzij
tetojo' pa quek'a' ja yatal chique chi
nquec'am chake. Texbej ewi' chiquewach
ja yatal chewe chi nexbej ewi' chiquewach.
Que'ebana' respetar ja yatal chique chi
ne'eban respetar. Canojel xa nak ta ja
yatal chique chi neban chique tebana' c'a.
[8] Majun nak ta tiq'ueje' wi' ec'as, tetojo'.
Pro ja rajoben ri'il jari' cani' jun kac'as
ja ni matitzur wi' rtojic, maxta tetanba',
ni tewajo' wi' ewi'. Ja c'a tok ne'awajo'
ja winak xa ruq'uin ari' nabanbej cumplir
nojelal ja nbij ja ley xin Dios chawe chi
naban. [9-10] Ja wi ne'awajo' ja winak jari' mta
moda xtaban ta jun itzel chique chewi' ja
tok nbij chewe chi ja tok ne'awajo' ja winak
xa ruq'uin ari' nabanbej cumplir nojelal
ja nbij ja ley chawe chi naban. C'o jun
mandamiento xin Dios quewa' nbij ri': —
Cani' nawajo' kaj awi' ayon queri' c'a ta-
bana' chique ja jule' chic winak chakaja'
que'awajo', ne'e. Jari' jun mandamiento wi
nanimaj xa ruq'uin ari' nabanbej cumplir ja
jule' chic mandamiento xa nak ta chi man-
damiento'il cani' tre ja jule' mandamiento
ja xtinbij chewe ri': —Ma catoc ta ruq'uin
jun ixok ja ma awixjayil ta, ma taban ta
camíc, ma taban ta alak' in maxta chaka
benak chi nayarij quinakun winak, ne'e.

[11] Ni rjawaxic wi' chi nkanimaj ja cani'
nmajon rbixic chewe como ixix bien
ewotak chi ja tiempo ja rokc'o wi' ri' tiempo
chic chi nokc'asoji in nokc'asc'oti. Queri'
nbij chewe como c'o chic tiempo kaniman
ja To'onel kaxin in xa nnakajinto ja k'ij tok
xtipi chic jutij chi nokruto' pro ni chijutij.
[12] Ntajini nq'uisi ja tiempo rxin ja k'ekumal
ja rc'an itzelal in xajalal maja'n telto ja
k'ij. Rmalc'ari' nbij chewe, kaya'a' can
ja banoj itzelal. Ja nkaban, ni ta ja wi' ja
sakil xin Dios xtuc'an kaxin chi nokcowini
nkach'ec ja ritzelal. [13] Kabana' c'a ja rutzil
como nijawari' yatal chake chi nkaban ja
rokuc'an rmal ja sakil xin Dios. Maxta
tikaban ajoj ja cani' nqueban ja winak ja
xa nek'abari in jun pa quechi' nequicoti
chi rbanic ja ritzelal. Maxta tikaban ajoj ja
cani' nqueban jule' achi'i' cuq'uin ixoki' ja
xa nemacuni in c'o chi na más ja nqueban ja

más chi na q'uixbal rbanic. Maxta tikaban
síc' ch'a'oj, maxta tiquiakiri ja kanma
chiquij winak. 14 Ja nkaban, ni ta ja wi' ja
rna'oj ja kajaw Jesucristo xtikawekbej ta
ki'. Ja tok npeti ja ritzel tak na'oj chewe ma
tenimaj ta, ma teya' ta rgana.

14

1 Ja c'a wi c'o jun kach'alal xtekaj ewq'uin
in wi ma kas ta cow ja yukulbal ruc'u'x
ruq'uin ja Jesucristo maxta ma tec'ul ta.
Pro maxta temajla' rch'a'ic tre chakaja'
ja maja'n ticowir je'e tre ja yukulbal
ruc'u'x. 2 Tac'a jule' chique ja kach'alal
eje'e' nquech'ob chi ma xajan ta ja nati'
ja xa nak ta nati' je'e. Pro ma queri' ta
nquech'ob ja kach'alal ja ma kas ta cow
ja yukulbal quec'u'x ruq'uin ja Jesucristo
como eje'e' matiqueti' ja ti'ij. 3 Ja wi atat
nati' ja ti'ij maxta que'aban despreciar ja
kach'alal rmal ja matiqueti' eje'e'. Ja c'a
wi matati' ja ti'ij maxta tabij chique ja
kach'alal chi xajan nqueban ja tok nqueti'
eje'e'. Como ja Dios erc'ulun chewi' tok nbij
queri' chewe. 4 ¿Nak c'a atocnak wi' atat
tok nak'et tzij chiquij winak ja tok mta ak'a'
chique? C'oli jun cajaw jari' ja Jesucristo in
chwach c'a arja' nequijacha' na wi' cuenta,
arja' c'a xtibin chique wi utz ja quibanon
owi mani. Anin wotak chi cow xquepe'i
chi rbanic ja rutzil como ja Jesucristo arja'
ncowini nuya' chique chi queri' xtiqueban.

5 Ec'oli ja kach'alal quewa' nquibij ri': —
Jawa' jun k'ij ja rokc'o wi' ri' más na nim
ruk'ij chwach ja jule' chic k'ij, neche'e. Pro
ec'o c'a jule' chic quewa' nquibij ri': —Mni
pro ja k'ij nimak ruk'ij chi nojelal, neche'e.
Pro jari' ewq'uin c'o wi' chejujunal, kas
tech'obo' chi utz chejujunal nak ja yatal
chewe chi neban. 6 Ja kach'alal ma chaka
ta quigana nquech'ob chi c'o je'e k'ij ja
más nimak ruk'ij chwach ja jule' chic k'ij
pro rumac chi jari' nquinatbej ja kajaw
Jesucristo. In queri' chique ja jule' chic
kach'alal chakaja', ma chaka ta quigana
nquech'ob chi ja k'ij nimak ruk'ij chi nojelal
pro rumac chi jari' nquinatbej ja kajaw
Jesucristo chakaja'. In chakaja' ja kach'alal
tok nqueti' ja ti'ij eje'e' nquinataj ja kajaw
Jesucristo como nquimaltioxij tre ja Dios ja
nqueti'. In chakaja' ja jule' chic kach'alal
tok matiqueti' ja ti'ij eje'e' nquinataj ja
kajaw Jesucristo in nquimaltioxij tre ja Dios
ja nqueti' chakaja'.

7 Queri' c'a rbanic wach'alal como mta
jun chake ja c'o ta ruk'a' tre ja rc'aslemal
in xtuban ta ja rvoluntad kaj arja' ruyon
nixtac'a c'o ta ruk'a' tre ja rcamic chakaja'.
8 Ja wi okc'asli, xa rmal chi nkaya' ruk'ij
ja kajaw Jesucristo tok okc'asli. Ja c'a wi
nokcami, xa rmal chi nkaya' ruk'ij ja kajaw
Jesucristo tok nokcami. Queri' c'a rbanic,
ja wi okc'asli owi nokcami xarwari' nij ok
rxin wi' ja kajaw Jesucristo. 9 Xc'a rmalari'
ja tok cami ja Cristo in tok c'astaji chiquico-
jol camnaki'. Arja' cami in c'astaji utzc'a
chi xoc kajaw kanojelal ja rok winak tanto
chake ja rokc'asli in chique ja camnaki'
chakaja'.

10 ¿Nak c'a tre tok jule' chewe xa nque-
coj qui' como e k'etol tak tzij chiquij jule'
kach'alal? In ¿nak c'a tre chakaja' tok
jule' chic chewe xa nequeban despreciar
jule' chic kach'alal? Ma rubey ta ja neban
como nerila' na jun k'ij tok nokc'amarel
chwach ja k'etbaltzij xin Cristo pro kano-
jelal. 11 Cani' tz'ibtal can chipan ja rtzobal
Dios quewa' nbij ja kajaw Dios ri': —Anin in
c'aslic Dios in ni katzij wi' ja xtinbij chewe
ri', nerila' na jun k'ij tok puersa nexuque'
na ja winak chinwach pro ni canojelal in
quewa' xtiquibij chwe ri': —Atat ja rat
Dios, xqueche' na chwe, ne'e ja kajaw Dios.
Queri' ja tz'ibtal can. 12 Queri' c'a rbanic,
nekajacha' na cuenta chwach ja Dios chika-
jujunal.

****

13 Rmalc'ari' nbij chewe, ma tikacoj chi
ta ki' como ok k'etol tak tzij chiquij ja
kach'alal. Mejor ja nkaban, bien kabana'
cuenta, maxta c'oli tikaban ja xa noqui
cani' jun trampa chwach jun kach'alal in
nkaji ja kach'alal chipan ja il mac kumal.
14 Anin bien wotak chi ma xajan ta nkati'
xa nak ta nkati' je'e, bien wotak chi xa ju-
nan nkach'ob ruq'uin ja kajaw Jesús trewa'
wari'. Pro wi c'o jun achi wi nuch'ob chi
c'o je'e ja xajan nti'i in wi xuti' jari' xajan
ja xuban. 15 Pro wi kas k'alawachili nati'
jun nakun chwach jun kach'alal in wi xa
nyojtaji ja kach'alal amwal jari' bien k'alaj
chi matawajo' ja kach'alal. Maxta xa rmal
ja nati' tok xtiyojtaj jun kach'alal amwal,
makana' maquita cami ja Cristo pa rcuenta.

16 Maxta ma tewajo' ta ewi' in xta rmalari'
tok itzel netzijoni ja winak tre ja utzlaj tzij
ja rc'amonto ja Jesucristo chewe. 17 Queri'
nbij chewe como ja tok nokq'ueje' chipan
ja gobierno xin Dios ma ja ta nrajo' chi nok-
tzijon tre nak ja nkati' in nak ja matikati',
ma queri' ta. Pro ja tok nokq'ueje' chipan
ja gobierno xin Dios quewa' nrajo' ri', chi
nkuc'aj jun utzlaj c'aslemal, in jun chic,
chi mta síc' ch'a'oj nkaban chibil tak ki',
in jun chic, chi xa jun nkaban ruq'uin ja
rEspíritu Santo in nkana' ja quicotemal xin
Dios rmal. 18 Queri' nrajo' ja Cristo chake
chi nkaban in wi nkanimaj jari' nel ruc'ux ja
Dios chakij rmal in ja winak utz nokquetz'at
rmal chakaja'.
19 Rmalc'ari' nbij chewe, bien kach'obo'
rij rwach nak nkaban utzc'a chi mta síc'
ch'a'oj chikacojol, bien kach'obo' rij rwach
nak nkatobej ki' chibil tak ki' utzc'a chi
nq'uiy más ja yukulbal kac'u'x ruq'uin ja
Jesucristo. 20 Maxta xa rmal ja nati' tok
xtiyojtaji ja obra xin Dios. Ni katzij wi' chi
ma xajan ta nkati' xa nak ta nkati' je'e. Pro
wi kas k'alawachili nati' jun nakun chwach
jun kach'alal in wi nyojtaji ja kach'alal
amwal jari' ma rubey ta ja naban. 21 Mejor
ja nkaban, ma tikati' ta ja ti'ij chwach jun
kach'alal ja wi xa nyojtaji ja kach'alal rmal.
In chakaja' ma tikatij ta vino chwach in
ma tikatij ta xa nak ta chwach ja wi xa
ntz'ilori rc'aslemal ja kach'alal rmal. 22 Atat
wi awotak chi ma xajan ta nkati' xa nak ta
nkati' je'e mejor xa pan awanma nq'ueje'
wi' chwach ja xa nayabej ak'ij como ja Dios
rotak ja c'o pan awanma. Congana qui'il
chake ja tok kotak chi ma xajan ta ja nkaban
je'e in tok matiti'oni ja kaconciencia rmal.
23 Pro ja tok ma awotak ta wi xajan nati' jun
nakun owi ma xajan ta in wi xati' jari' ma
utz ta ja xaban. Ma utz ta como xa ca'i'
ac'u'x xati'. Ja c'a wi c'oli naban xa nak ta
pro wi xa ca'i' ac'u'x naban jari' il mac ja
naban.

15

1 Ja c'a rajoj ja cow chic ja yukulbal
kac'u'x ruq'uin ja Jesucristo yatal chake
chi nq'ueje'e ja kapaciencia cuq'uin ja
kach'alal ja ma e cow ta, ruq'uin ta pacien-
cia quekato'o' tre ja maja'n tich'obtaj je'e
cumal. Ma yatal ta chake chi nkaban ja xa
nak ta c'o kagana nkaban. 2 Pro ja nkaban,
quekaya'a' pa cuenta ja kach'alal, kabana'
ja c'ol utzil rc'amonto chique utzc'a chi
ncowir más ja yukulbal quec'u'x ruq'uin ja
Jesucristo. 3 Quirtari' nkaban jutz'it como
ja Cristo arja' ma rgana ta ja xuban pro
rvoluntad ja Tatixel ja xuban cani' tz'ibtal
can chipan ja rtzobal Dios quewa' nbij ja
Cristo tre ja Tatixel ri': —Ja pokonlaj tak
tzij ja quibij chawe atat chwij anin kaj
wi', ne'e ja Cristo. Queri' ja tz'ibtal can.
4 Xa nak ta ja tz'ibtal can chipan ja rtzobal
Dios ojer jari' ma chaka ta tz'ibtali, rumac
chi nokrpaxbaj. Ja tz'ibtal can ojer jari'
nuya' ja kapaciencia chi rcoch'ic ja nkawil
je'e chipan ja kac'aslemal in nyukba' más
kac'u'x chakaja'. Jari' rc'amonto chake
utzc'a chi nokquicoti chi raybexic ja tzujun
chake rmal ja Dios. 5 Ja Dios ruq'uin arja' npi
wi' ja kapaciencia, arja' nyukban kac'u'x.
Dios ta c'a xtiyo' chewe chi xa jun neban
como cani' nrajo' ja Cristo Jesús chewe chi
neban. 6 Quirtari' neban jutz'it utzc'a chi xa
jun neban chi rya'ic ruk'ij ja Dios ja Tatixel
rxin ja kajaw Jesucristo.

****

7 Xa chewi' tok nbij chewe maxta ma
tec'ul ta ewi'. Cani' xuban ja Cristo chake
xokruc'ul kanojelal quirtac'ari' neban ixix
chakaja' tec'ulu' ewi' utzc'a chi xtiyataj
na más ruk'ij ja Dios emwal. 8 Quewa'
rbanic ri' ja nmajon rbixic chewe, peti ja
Jesucristo wawe' chwach'ulew, xurbana' ja
samaj xin Dios chiquicojol ja raj Israel.
Queri' xuban utzc'a chi nkatz'at chi ja
Dios arja' ni nuban wi' cumplir ja ntzujuj.
Xurbana' ja samaj utzc'a chi jari' xbanbej
cumplir ja rtzujun can ojer ja Dios chique
ja rAbraham ja rIsaac in Jacob. 9 In jun
chic, xurbana' ja samaj utzc'a chi nqueya'
ruk'ij ja Dios ja winak ja ma e aj Israel ta
como ja Dios xpokonaj quewach chewi' tok
nqueya' ruk'ij. Cani' tz'ibtal can chipan ja
rtzobal Dios quewa' nbij ri': —Rmalc'ari'
tok xtinya' na ak'ij chiquicojol ja winak
ja ma e aj Israel ta in xtinbixaj na abi'
chiquicojol chakaja', ne'xi ja Dios. 10 In jun
chic ja tz'ibtal can quewa' nbij ri': —Ixix
ja ma ix aj Israel ta quixquicot cuq'uin ja
rtinamit Dios, ne'e. 11 In jun chic quewa' nbij
ri': —Teya'a' ruk'ij ja kajaw Dios ewanojel ja
ma ix aj Israel ta, tiquiya'a' ruk'ij ja winak
pro ni canojelal, ne'e. 12 In jun chic ja tz'ibtal

can rmal ja rojer profeta Isaías tre ja Cristo,
quewa' nbij ri': —C'o jun To'onel nalax
na, arja' riy rumam can ja rIsaí.* Arja'
xtoc na rey pa quewi' ja winak ja ma e aj
Israel ta in ja reje'e' kas xquequicoti chi
raybexic nojel ja rtzujun can ja Dios chique.
Queri' ja tz'ibtal can. 13 Ja Dios arja' nyo'
chake chi nokquicoti chi raybexic nojel ja
rtzujun can chake. Arja' ta c'a xtiyo' chewe
chi nnoji ja quicotemal pa tak ewanma,
arja' ta xtiyo' chewe chi xa jun neban, jari'
nuya' chake ja tok yukul kac'u'x ruq'uin
ja Jesucristo. Quirtac'ari' neban utzc'a chi
nsamaji ja poder rxin ja rEspíritu Santo pa
tak ewanma in rmaltari' kas ta npulinto
ja quicotemal pa tak ewanma chi raybexic
nojel ja rtzujun can chake ja Dios.

14 Ja chwe anin wach'alal bien wotak chi
nojnak ja rutzil pa tak ewanma in wotak
chakaja' chi bien ch'obtajnak emwal ja ti-
jonem xin Jesucristo in nixcowini nepaxbaj
ewi'. 15 Pro c'o je'e xintz'ibaj chipan awa'
jun carta ri' ja rewotak chic pro ma xinna'
ta wi' xintz'ibaj chipan como matinwajo'
chi nemestaj. Como anin c'o jun privilegio
ncochin tre ja Dios ja c'o chi nukul chewi'
tok xintz'ibaj chipan. 16 Ja Dios rya'on chwe
chi nintajini nban ja samaj xin Jesucristo
chiquicojol ja winak ja ma e aj Israel ta,
rya'on chwe chi nch'ob chiquewach ja ut-
zlaj tzij xin Dios. Jari' samaj rya'on ja Dios
chwe utzc'a chi nenujach ja ma e aj Israel
ta pa ruk'a' utzc'a chi ne'oc e cani' jun
sacrificio ja nentzujuj chwach ja Dios pro
jun sacrificio ja utz ntz'ạt rmal ja Dios, jun
sacrificio ja ch'ach'ojirsan rmal ja rEspíritu
Santo.

17 Rmalc'ari' tok congana ninquicot rmal
ja samaj xin Dios ja nbanon pro jari' nmal-
tioxij tre ja Jesucristo. 18 Como ja samaj
ja nmajon rnataxic chewe, ja Cristo arja'
samaji pa wanma chi rbanic, mchita jun
samaj nnataj. Queri' xuban ja Cristo, arja'
xuc'an wxin chi rbanic ja samaj chiquicojol
ja ma e aj Israel ta utzc'a chi eje'e' nyuke' na
quec'u'x ruq'uin. Ja Cristo xuc'an wxin tre
nojel ja xinbij chique in tre nojel ja xinban
chiquicojol chakaja'. 19 Ja Cristo xuya' chwe
chi xinban nimak tak milagro in xuya' chwe
chakaja' chi congana samaji ja poder rxin
ja rEspíritu Santo chipan ja samaj xinban.
Queri' c'a rbanic ja samaj nbanon, nojel nat
nakaj xinbij wi' ja utzlaj tzij xin Jesucristo,
xinmajel rbixic pa Jerusalén in xinekaji c'a
pan Ilírico. 20 Pro congana ntijon nuk'ij chi
rbixic ja utzlaj tzij pa tak lugar ja bar maja'n
tekaj wi' rbixic ja Cristo como ma ja ta
ncanoj ja xquinesamaj ta pa jun lugar ja bar
ticon chi wi' ja samaj xin Jesucristo rmal
jun chic ajsamajel. 21 Pro xinban cumplir
ja cani' tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios,
quewa' nbij ri': —Ja winak ja maja'n tekaj
rbixic ja Cristo cuq'uin nerila' na jun k'ij
tok xticotakij na rwach. Ja winak ja maja'n
tiquic'axaj nak rbanic nerila' na jun k'ij tok
xtich'obtaj na cumal nak rbanic. Queri' ja
tz'ibtal can.

****

22 Rumac c'a ja nsamaj chewi' ja tok
ma incowinnak ta inbenak ta ewq'uin
masqui q'uiylaj mul nch'obon chi ninbe
ewq'uin. 23 Pro ja camic mchita samaj nban
chipan ja jule' lugar ja rinsamajnak wi' in
tuban q'uiylaj juna' ja fuerte ngana ninbe
ewq'uin 24 rmalc'ari' tok nch'obon chi ninbe
ewq'uin. Como c'o jun nviaje nenbana'
España nch'obon chi nink'ax na ewq'uin
chipan ja viaje. Ja c'a tok xquinekaj ewq'uin
janila ninquicoti ja ninq'ueje' checojol
masqui xa jurata. Ja c'a tok xquinel chic
checojol nineto'el ta jutz'it tre ja nviaje.
25 Pro ninbe na pa Jerusalén nabey como c'o
jun ayuda jachon chwe chi nenya'a' chique
ja tinamit xin Dios ja rec'o chila'. 26 Como
ja kach'alal ja rec'o chipan ja ca'i' depar-
tamento Macedonia in Acaya eje'e' nojel
quec'u'x nojel canma quemol jun ayuda in
camic nquetakel cuq'uin ja tak meba'i' ja
rec'o cuq'uin ja tinamit xin Dios ja rec'o pa
Jerusalén. 27 Eje'e' ma e aj Israel ta pro kas
qui' quec'u'x queya' ja rayuda chique ja raj
Israel pro ni yatal wi' chique chi nqueya'
como c'oli cani' jun quec'as cuq'uin. C'oli
quec'as como eje'e' tok quewil ja totajem
xin Dios, cumal ja raj Israel tok quewil.
Chewi' c'a ja tok yatal chique chi nequeto'
ja raj Israel tre jun ayuda. 28 Ja c'a tok xtitzur
mwal, tok xtijachtaj can mwal ja rayuda
c'ac'ari' xtenbana' chic ja nviaje España in
nink'ax na ewq'uin chipan ja viaje. 29 Ja c'a
tok xquinekaj ewq'uin anin wotak chi kas

* 15:12 Ja rIsaí arja' rtata' ja rojer rey David.

nnoj na ja quicotemal pa tak kanma rumac
ja utzlaj tzij xin Cristo.

30 Ja camic wach'alal, como ixix newajo'
ja kajaw Jesucristo in como c'oli ja rajoben
ri'il xin Dios pa tak ewanma ja ya'on
chewe rmal ja rEspíritu Santo rmalc'ari'
tok congana nban recomendar chewe,
quineto'o', tebana' jun lucha chi rbanic
orar pa ncuenta. 31 Tec'utuj tre ja Dios
chi arja' ninruto' pa quek'a' ja winak ja
maticajo' nquinimaj ja Jesucristo ja rec'o
chipan ja departamento Judea. In jun
chic, como nenjacha' na ja rayuda chique
ja tinamit xin Dios ja rec'o pa Jerusalén
tec'utuj tre ja Dios chi eje'e' nquec'am
ja rayuda chwe. 32 Quirtari' neban jutz'it
utzc'a kas qui'il ja tok xquinekaj ewq'uin ja
wi rvoluntad Dios utzc'a kas nxuc'uxu'i ja
kanma ewq'uin. 33 Dios ta xtiq'ueje' ewq'uin
ewanojelal, arja' nyowi ja quicotemal.
Amén.

16

1 Camic c'o jun kach'alal ixok ntakel
ewq'uin rbina'an Febe, arja' jun ajsamajel
chipan ja riglesia ja c'o chipan ja tinamit
Cencrea. 2 Ja c'a tok xtekaj ewq'uin congana
nban recomendar chewe chi nec'ul pa rubi'
ja kajaw Jesucristo como nijawari' yatal
chake chi nkaban ja rok tinamit xin Dios. Ja
kas nwajo' chewe chi neto' ja kach'alal Febe
tre xa nak ta nc'atzin tre como arja' e q'uiy
ja kach'alal erto'on in chakaja' inrto'on
anin.

3 Teya'a' rutzil rwach ja rAquila rachbil
Priscila, eje'e' e wachbil chipan ja samaj
xin Cristo Jesús 4 in queban jutij jutz'it
laj xecami chi nto'ic. Anin janila nmal-
tioxij chique pro ma nuyon ta anin nmal-
tioxij chique pro canojel ja kach'alal ja ma
e aj Israel ta ja rec'o pa tak iglesia je'e
eje'e' nquimaltioxij chique chakaja'. 5 In
chakaja' teya'a' rutzil quewach ja rigle-
sia ja nquemol qui' pa cochoch. Teya'a'
rutzil rwach ja chak'laj kach'alal Epeneto,
arja' kas yuke' ruc'u'x ruq'uin ja Jesucristo
nabey chiquewach ja jule' chic kach'alal
ja rec'o chipan ja departamento Acaya.
6 Teya'a' rutzil rwach ja María, arja' congana
jun samaj rbanon checojol. 7 Teya'a' rutzil
rwach ja rAndrónico rachbil Junias, eje'e' e
wach tak aj tinamit in kaban jutij xa junan
katij pa che' cuq'uin. Kas lok' nena'i ja rAn-
drónico in Junias chiquicojol ja rapóstol in
chakaja' yuke' quec'u'x eje'e' nabey ruq'uin
ja Cristo chinwach anin.

8 Teya'a' rutzil rwach ja rAmplias, arja'
chak'laj kach'alal como arja' chakaja' xa jun
rbanon ruq'uin ja kajaw Jesucristo. 9 Teya'a'
rutzil rwach ja Urbano como junan xok-
samaj ruq'uin pa rcuenta ja Cristo. Teya'a'
rutzil rwach ja chak'laj kach'alal Estacas
chakaja'. 10 Teya'a' rutzil rwach ja rApe-
les, arja' ni k'alaj wi' chi xa jun rbanon
ruq'uin ja Cristo. In teya'a' rutzil quewach
chakaja' ja rec'o pa rochoch ja rAristóbulo.
11 Teya'a' rutzil rwach ja Herodión, arja'
wach aj tinamit. In teya'a' rutzil quewach
chakaja' ja rec'o pa rochoch ja Narciso ja
xa jun quibanon ruq'uin ja kajaw Jesucristo.
12 Teya'a' rutzil quewach ja Trifena rachbil
Trifosa, eje'e' e ajsamajela' rxin ja kajaw
Jesús. In teya'a' rutzil rwach chakaja' ja
chak'laj kach'alal Pérsida, arja' congana jun
samaj rbanon pa rcuenta ja kajaw Jesús.
13 Teya'a' rutzil rwach ja Rufo, arja' jun
ajsamajel cha'on rmal ja kajaw Jesucristo in
teya'a' rutzil rwach ja rute' chakaja' como
arja' xuban chwe in cani' chak'laj ral. 14 In
jule' chic ja teya'a' rutzil quewach ri', Asín-
crito, Flegonte, Hermas, Patrobas, Hermes
in canojel ja kach'alal ja rec'o cuq'uin. 15 In
jule' chic ri', Filólogo rachbil Julia, Nereo
rachbil ja rana', Olimpas in canojel ja tina-
mit xin Dios ja rec'o cuq'uin.

16 Ja tok nemol ewi' teya'a' rutzil ewach
chibil tak ewi' pro ruq'uin ta ja rajoben ri'il
xin Dios. Ja jule' chic kach'alal ja nquemol
qui' pa rubi' ja Cristo, eje'e' nquetakel rutzil
ewach ixix.

17 Camic wach'alal congana nban
recomendar chewe, tebana' cuenta
chiquewach ja re ticol tak división in
ch'a'oj, jule' winak ja nqueya' jun tijonem
ja matuc'am ri' ruq'uin ja tijonem ja
c'ut chewach ixix, ma que'ewachbilaj
ta. 18 Eje'e' ri' winak ma ja ta ja kajaw
Jesucristo nquinimaj pro xa quivoluntad
eje'e' nqueban kaj queyon. Congana buen
tak tzij nquibij, kas nek'oloni pro jari' xa
nequibanbej engañar ja kach'alal ja re tak
sencillo. 19 Ja c'a rixix wach'alal, bien otakin
chic nojel nat nakaj chi congana nixnimani
in congana ninquicot chewij rmal xarwari'

nwajo' chewe chi bien tech'obo' nak rbanic
ja banoj utzil in xtiq'ueje' ta nat chewe
ja banoj itzelal. 20 Ja c'a Dios ja nyowi
ja quicotemal arja' nkajsaj na chanim ja
rchok'ak' ja Satanás in nbe ja Satanás xe'
ewakan. Ja camic xtiq'ueje' ta ewq'uin ja
rutzil ja nkacochij tre ja kajaw Jesucristo.
Amén.
21 Ja Timoteo ja wachbil chipan ja samaj
xin Jesucristo arja' nutakel rutzil ewach in
queri' nqueban chakaja' ja Lucio, ja Jasón in
Sosípater, eje'e' e wach tak aj tinamit.
22 Ja Tercio arja' rmajon rtz'ibaxic jawa'
carta ri' in arja' chakaja' nutakel rutzil
ewach pa rubi' ja kajaw Jesucristo.
23 Ja Gayo nutakel rutzil ewach, arja'
rya'on ja nposada in pa rochoch arja' nque-
mol wi' qui' ja riglesia canojel. Ja Erasto
ja tesorero xin tinamit arja' nutakel rutzil
ewach in queri' nuban ja kach'alal Cuarto
chakaja'.
24 Xtiq'ueje' ta ewq'uin ewanojel ja rutzil
ja nkacochij tre ja kajaw Jesucristo. Amén.

****

25 Ja camic ja kas nwajo' anin chi ja Dios
ni ta xtiya' wi' ruk'ij pro ni ta chijutij. Ja
Dios arja' bien ncowini ncowirsaj ec'u'x
utzc'a chi cow nixpe'i chi rnimaxic ja Jesu-
cristo. Queri' nbij ja utzlaj tzij ja nmajon
rbixic chewe, jule' tzij ja nuc'ut chikawach
nak rbanic ja Jesucristo. Jawa' utzlaj tzij
ri' nij awatalto wi' jaru' pa tiempo kas
tz'ucarnakto ja rwach'ulew pro ja camic
k'alasan chic chikawach. 26 Ja Dios arja'
rk'alasan chic chikawach camic ja utzlaj
tzij in chakaja' c'o je'e ja quitz'iban can ja
rojer tak profeta xin Dios ja noqui camic
chi rk'alasbexic ja utzlaj tzij chiquewach
ja winak pro ni chiquewach canojelal ja
winak xa nak ta chi tinamital ec'o wi'. Ja
c'aslic Dios ja ni mta wi' camíc trij arja'
rya'on jun orden chi nk'alasaxi ja utzlaj
tzij chiquewach canojel ja winak utzc'a chi
eje'e' nyuke' quec'u'x ruq'uin ja Jesucristo
in nquinimaj. 27 Rumac c'a ja Jesucristo
chewi' tok nbij chewe, kaya'a' ruk'ij ja Dios
ja ni xarwari' jun chi Dios, jun Dios ja majun
nak ta nk'i'o ta ja rna'oj. Ni ta xtiya' wi'
ruk'ij camic, chwak in chijutij. Amén.

1 CORINTIOS

1 Anin ja rin Pablo in apóstol rxin
ja Jesucristo jari' samaj Dios yoyon
chwe. Anin wachbil ja kach'alal Sóstenes
nkatz'ibaj jawa' carta ri' 2 in nkatakel
ewq'uin wach'alal ja rix iglesia ja rixc'o
chipan ja tinamit Corinto. Ja Dios arja'
ixrparti'in chi neban ja rsamaj pro xa
rmal ja xa jun ebanon ruq'uin ja Cristo
Jesús ja tok rbanon queri' chewe. Arja'
ixrcha'on chi ixocnak ix tinamit rxin in ma
eyon ta ixix ja rbanon queri' chewe, queri'
rbanon chique chakaja' canojel ja winak ja
nquinataj rubi' ja kajaw Jesucristo xa nak
ta chi tinamital ec'o wi'. Ja Jesucristo arja'
cajaw eje'e' in kajaw ajoj chakaja'. 3 Ja rutzil
ja nsipaj ja Dios chake rachbil ja quicotemal
xin Dios ja tari' xtecochij más tre ja katata'
Dios in tre ja kajaw Jesucristo.

****

4 Anin ni nmaltioxij wi' tre ja katata' Dios
rmal ja rutzil ja recochin tre jari' yatajnak
chewe pro xa rmal ja xa jun ebanon ruq'uin
ja Cristo Jesús tok yatajnak chewe. 5 Cani'
tre ja rtzobal Dios janila yatajnak chewe
chi neya' rbixic in janila ch'obtajnak emwal
chakaja' jari' cani' jun nimlaj meba'il yata-
jnak chewe pro xa rmal ja xa jun ebanon
ruq'uin ja Jesucristo tok yatajnak chewe.
6 Ja Dios arja' samajnak pa tak ec'aslemal
jari' xyabej eseguro chi ni katzij wi' nojel
ja kabij ajoj chewe tre nak rbanic ja Cristo.
7 Queri' ebanon, mta falta chewe tre ja
nkacochij je'e tre ja rEspíritu Santo in kas
nixquicoti chi raybexic ja kajaw Jesucristo
ja tok xtipi chic jutij. 8 Ja Dios arja' ni mta
wi' ja maquita xtiq'ueje' ewq'uin maquita
xtuya' chewe chi cow nixpe'i. Queri' nuban
chewe utzc'a chi majun nak ta xquixchap-
bexi ja tok xtipi chic jutij ja kajaw Jesu-
cristo. 9 Como ja Dios arja' ni mta wi' ja
maquita xtuban cumplir ja rtzujun chewe,
arja' xixsiq'uini in xbij chewe chi ix rachbil
chic ja Ralc'wal jari' ja kajaw Jesucristo.

****

10 Pro camic wach'alal anin congana nban
recomendar chewe chi xta jun neban. Pa
rubi' ja kajaw Jesucristo nbij chewe ewano-
jelal chi xta jun neban, maxta ca'i' oxi'
grupo teban. Pro ja kas nwajo' chewe
chi xta jun nech'ob in xta jun nel wi' ja
nechomij je'e. 11 Queri' nbij chewe wach'alal
como anin xurkaj rbixic wq'uin chi c'o
ch'a'oj neban chibil tak ewi'. Ja rec'o pa
rochoch ja kach'alal Cloé eje'e' xe'urbin
chwe. 12 Bix chwe chi xa división neban
como jun nbij: —Anin in xin Pablo, ne'e,
in jun chic nbij: —Mni, anin in xin Apolos,
ne'e, in npi chic jun nbij: —Mni, anin in
xin Cefas,* ne'e, in npi chic jun nbij: —
Mni, anin in xin Cristo, ne'e. 13 Queri'
taka'an ja rbixic xurkaj wq'uin pro ¿la e
oxi' quiji' la'an ja Cristo nech'ob ixix? ¿La
anin on xinrip chwach cruz pan ecuenta
chewi'? ¿La pa nubi' la'an anin ixbanon ba-
utizar chewi'? Jari' ma queri' ta wach'alal.
14 Maltiox chi Dios chi ma anin ta xin-
bano bautizar ewxin, xa e ca'i' chewe ja
xenuban bautizar, jun, ja kach'alal Crispo
in jun chic ja kach'alal Gayo. 15 Maltiox
chi Dios ja ma xixnuban ta bautizar como
anin ni majun ngana c'o ta jun xtibin
ta chwe chi pa nubi' anin ja tok xixban
bautizar. 16 In chakaja' xenuban bautizar
ja rec'o pa rochoch ja kach'alal Estéfanas
xarwari' maturkaj chwe ja wi c'a ec'o na
más chewe ja xenuban bautizar. 17 Maltiox
chi Dios como ja Cristo arja' xinrutakel
cuq'uin winak pro ma rmal ta chi nenuban
bautizar pro jari' xinrutakel cuq'uin utzc'a
chi nenya'a' rbixic chique ja utzlaj tzij xin
Jesucristo ja nuc'ut chikawach nak rbanic ja
totajem xin Dios. In chakaja' ma nimak tak
tzij ta ncojon ta chi rbixic ja utzlaj tzij. Ja
wixta xa jule' nimak tak tzij ncoj chi rbixic
maquita nch'obtaj ari' cumal ja winak ja
nbij chique, maquita nch'obtaj ari' cumal
chi ja rcamic ja Cristo chwach cruz congana
jun nimlaj poder rc'amonto chake ja rok
winak.

****

18 Ec'o c'a winak masqui bien nkach'ob
chiquewach nak rbanic ja rcamic ja Cristo
chwach cruz pro eje'e' xa pa tz'anem nque-
coj wi'. Eje'e' ri' winak ja cuc'an ja bey ja xa
neruc'amel chipan ja nimlaj rpokonal. Pro
ja chake ajoj ja kuc'an ja bey ja nokruc'amel
chipan ja totajem xin Dios bien ch'obtajnak

* 1:12 Cefas tibij tzij Pedro.

kumal chi ja rcamic ja Cristo chwach cruz
jari' c'amyonto ja nimlaj poder xin Dios
chi kato'ic. [19] Cani' tz'ibtal can chipan ja
rtzobal Dios quewa' nbij ja Dios ri': —Ja
winak ja congana cotak, anin can nsach na
ja nimak tak na'oj ja nquiyabej quek'ij in
nyoj na quina'oj chakaja' ja congana jakal
quewi'. Queri' ja tz'ibtal can. [20] Camic ¿bar
c'a ec'o wari' ja winak ja congana cotak?
¿Bar c'a ec'o wari' ja maestro ja congana
kajnak pa quewi' ja ley xin Dios? ¿Bar
c'a ec'o wari' ja ch'a'onela' ja re rxin awa'
tiempo ri'? Jari' ni ma ec'o ta chwach ja
Dios. Pro ja rbanon ja Dios arja' xa pa
tz'anem xucoj wi' ja nimak tak na'oj quixin
winak ja xa xin rwach'ulew. [21] Queri' xuban
ja Dios, congana xucoj ja rna'oj como arja'
ni rchominto wi' chi mta moda xtawotakij
ta nak rbanic ja Dios ja xta ana'oj atat ayon
xtacoj chi rotakixic. Rmalc'ari' tok xuya'
ajoj chake chi nkaya' rbixic ja Jesucristo
chique ja winak in tok nkaya' rbixic chique
jari' nertobej ja nyuke' quec'u'x ruq'uin pro
ja c'a winak ja matiyuke' quec'u'x ruq'uin
eje'e' xa pa tz'anem nquecoj wi'. [22] Como
ja raj Israel ja tok naya' rbixic ja Jesucristo
chique, eje'e' ni nquic'utuj wi' jun milagro
chawe ja nac'utbej chiquewach ja wi katzij
ja nabij chique. In chakaja' ja raj Grecia
xa ja' nqueya' quixquin tre ja nimak tak
na'oj quixin winak ja xa xin rwach'ulew.
[23] Pro ja c'a rajoj nkaya' rbixic ja Cristo pro
jun Cristo ja camsax chwach cruz. Pro
ja tok nkabij chi camsax chwach cruz ja
Cristo jari' xa ofensa rc'amonto chique ja
raj Israel in chakaja' ja ma e aj Israel ta
xa pa tz'anem nquecoj wi'. [24] Pro ja chake
ajoj ja rokcha'on rmal ja Dios wi ok aj Israel
owi ma ok aj Israel ta bien kotak chi ja
Cristo ja camsax chwach cruz ruq'uin arja'
nkawil wi' ja poder xin Dios in ruq'uin
arja' nkawil wi' chakaja' ja na'oj xin Dios.
[25] Queri' nbij chewe como ja tok nkaya'
rbixic ja Cristo chi camsax chwach cruz
masqui xa pa tz'anem ncoj wi' cumal ja
winak pro ja rcamic chwach cruz jari' nucoj
ja Dios ja nokrtobej chipan ja kil kamac.
Pro ja quina'oj winak jari' ni maticowin wi'
xkoruto' ta chipan ja kil kamac. Ja rcamic ja
Cristo chwach cruz masqui nbix tre chi mta
poder rc'amonto pro majun winak xtik'i'o
ta ja rpoder.

[26] Queri' nbij chewe wach'alal como bien
turkaj chewe chi ixix xewil ja totajem xin
Dios masqui xa ix tak sencillo. Xa ma e
jaru' ta chewe ja kas ta e preparado netz'at
cumal winak in xa ma e jaru' ta chewe
chakaja' ja kas ta nimak quek'ij in chakaja'
xa ma e jaru' ta chewe ja re calc'wal nimak
tak winak. [27] Pro quewa' xuban ja Dios ri',
ja winak ja nbix chique chi xa e nacnak
tak winak wawe' chwach'ulew eje'e' ri' ja
xerucha' chi xe'oc rtinamit. Queri' xuban
jari' xyabej queq'uix ja winak ja congana
cotak. Arja' xerucha' ja ma nimak ta quek'ij
rxin ja rwach'ulew jari' xyabej queq'uix ja
congana nimak quek'ij. [28] Arja' xerucha' ja
winak ja ma e calc'wal ta nimak tak winak,
jule' winak ja ni ma e vale ta chiquewach
cach tak winak, banon na chique ni ma ec'o
ta. Queri' xuban ja Dios jari' xerkajsbej
ja winak ja congana nimak quek'ij, xuban
chique ni ma ec'o ta. [29] Queri' xuban chique
utzc'a chi majun winak c'o ta nak ta ja
xtiyabej kaj ta ruk'ij ruyon chwach ja Dios.
[30] Dios c'a yoyon chewe nojelal. Arja' yoyon
chewe jun c'ac'a c'aslemal pro xa rmal ja
Cristo Jesús chewi' tok rya'on chewe. Arja'
takoto rxin ja Cristo chi kato'ic in xa rmal
ja Cristo ja tok yatajnak chake ja na'oj xin
Dios in xa rmal ja Cristo chakaja' tok Dios
nokruc'ul in nuban chake cani' mta kil
kamac in xa rmal ja Cristo chakaja' tok k'ij
k'ij noc más ch'ajch'oj ja kanma in xa rmal
ja Cristo chakaja' tok ma ok preso chi ta
pa ruk'a' ja il mac in noketotaj na chijutij.
[31] Como Dios yoyon chake nojelal chewi' tok
nbij chewe, maxta c'o jun tuya' kaj ruk'ij
ruyon, mejor ruk'ij ja kajaw Dios tiya'a'
como queri' tz'ibtal can chipan ja rtzobal
Dios.

2

[1] Ja c'a ranin wach'alal tok xinekaj
ewq'uin xinya' rbixic chewe ja utzlaj tzij
xin Dios ja nc'utu chikawach nak rbanic ja
Jesucristo pro ma nimak tak tzij ta xincoj
chi rbixic in ma nimak tak na'oj ta quixin
winak xincoj ta chakaja'. [2] Como anin tok
maja'n quinbe ewq'uin bien xinch'ob kaj
pa wanma chi tok xquinekaj ewq'uin solo
Jesucristo ja nenya'a' rbixic chewe pro jun
Cristo ja camsax chwach cruz. [3] Ja c'a tok
xinq'ueje' checojol bien xurkaj chwe chi
anin xin way xin ya', congana nxben wi'

como ja samaj congana al xinna'. 4 Bien
turkaj chewe jani' ja ntzobal ja tok xinya'
rbixic ja rtzobal Dios chewe. Ma xinbij ta
jule' nimak tak tzij chewe ja xixnbochibej
ta, ma xincoj ta nimak tak na'oj quixin
winak. Pro ja tok xintzijon ewq'uin bien
xetz'at chi congana samaji ja rEspíritu
Santo, congana samaji ja poder xin Dios
in tri' xetz'at wi' chi ni katzij wi' ja xinbij
chewe. 5 Queri' nrajo' ja Dios utzc'a chi
bien ntique'e ja yukulbal ec'u'x ruq'uin ja
Jesucristo pro ma rmal ta nimak tak na'oj
quixin winak tok ntique'e, rumac ja poder
xin Dios ja xetz'at.

****

6 C'o nac'a ja nimak tak na'oj ja nkach'ob
chiquewach ja kach'alal ja bien tiquili ja
yukulbal quec'u'x ruq'uin ja Jesucristo pro
jari' ma nimak tak na'oj ta ja xa xin
rwach'ulew in nixtac'a nimak tak na'oj ta
chakaja' quixin nimak tak winak ja nebano
mandar wawe' chwach'ulew, jule' winak
ja xa nekajsax na rmal ja Dios. 7 Pro ja
nimak tak na'oj ja nkach'ob chiquewach ja
kach'alal jari' na'oj xin Dios, jule' na'oj ja
ma k'alasan ta nabey, awatal chiquewach
winak. Jawa' nimak tak na'oj ri' ni
rch'obonto chi wi' ja Dios ja tok maja'n
titz'ucarsaj ja rwach'ulew, ni rchominto chi
wi' chi nuya' na chake chi nkuc'aj na jun
c'aslemal ja congana nim ruk'ij ja cani'
rc'aslemal arja'. 8 Pro jawa' nimak tak
na'oj xin Dios ri' ma xch'obtaj ta cumal
ja k'etol tak tzij ja nebano mandar wawe'
chwach'ulew, ni majun chique ch'obtaj ta
rmal. Ja c'a wixta ch'obtaj cumal maquita
c'a querip ari' chwach cruz ja kajaw Jesu-
cristo ja ni rxin wi' chi c'aslemal xin Dios
rc'an. 9 Pro ja c'a queban, queri' ja cani'
tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios, quewa'
nbij ri': —Ja Dios c'oli ja rchominto ja nuya'
na chique ja winak ja ne'ajo'n rxin pro
jari' ni majun winak rtz'aton ta ruq'uin
ta rwach in nixtac'a rc'axan ta ruq'uin ta
rxquin in nixtac'a ch'obtajnak ta rmal pa
ranma chakaja', ne'e. 10 Pro jari' rk'alasan
chic chikawach ajoj ja Dios, tokori' xk'alasaj
ja tok xutakto ja rEspíritu Santo kuq'uin
chi ja' Espíritu Santo nch'obo chikawach.
Queri' nbij chewe como ja rEspíritu Santo
arja' ni majun ja maquita nekaj wi' ja rpen-
sar, bien rotak nojel ja nuch'ob kaj ja Dios
ja rawatal chiquewach winak. 11 Mchita jun
nak chi ta otakyon ja nuch'ob kaj ja Dios,
xa ruyon ja rEspíritu Santo otakyon. In
cani' chake ajoj chakaja' ja rok winak, mta
jun kach winak otakyon ta ja nkach'ob kaj
pa tak kanma pro xa kayon kaj ajoj kotak.
12 Ja c'a rajoj yatajnak chake ja rEspíritu
Santo ja takto rmal ja Dios pro jari' Espíritu
xin Dios, ma xin rwach'ulew ta. Jari' Es-
píritu Santo arja' takto kuq'uin rmal ja Dios
utzc'a chi arja' nurch'obo' chikawach nak
rbanic nojel ja kacochin tre ja Dios ja ni
rchominto wi' ojer chi nuya' chake. 13 Ja
nch'o̱b chikawach rmal ja rEspíritu Santo
jari' nkach'ob chic ajoj chiquewach jule'
chic xarwari' ja tzij ja nkacoj chi rch'obic
chiquewach ma ja ta jule' nimak tak tzij ja
c'utun ta chikawach cumal winak pro ja tzij
nkacoj jari' ja c'utun chikawach rmal ja rE-
spíritu Santo. Queri' c'a nkaban, ja tijonem
ja nya̱' chake rmal ja rEspíritu Santo jari'
nkach'ob chiquewach jule' chic winak pro
jule' winak ja neyo' lugar tre ja rEspíritu
Santo chi arja' nbano mandar pa tak canma.

14 Pro ja winak ja matiqueya' lugar tre
ja rEspíritu Santo chi arja' nbano mandar
pa tak canma eje'e' xa nquech'a' ja nc'u̱t
je'e chiquewach rmal ja Espíritu Santo.
Nquech'a' como xa pa tz'anem nquecoj wi'.
In ni mta wi' moda ja xtich'obtaj ta cumal
nak rbanic como jari' macatcowini nach'ob
ja maquita c'oli ja rEspíritu Santo nuc'an
awxin chi rch'obic. 15 Pro ja tok nkaya'
lugar tre ja rEspíritu Santo chi arja' nbano
mandar pa tak kanma jari' bien nch'obtaj
kumal nojel ja nc'u̱t je'e chikawach rmal
pro ja winak ja matiqueya' lugar tre eje'e' ni
majun chique xticowin ta xtuch'ob ta jani'
ja kana'oj ajoj. 16 Queri' rbanic cani' tz'ibtal
can chipan ja rtzobal Dios, quewa' nbij ri':
—Ni majun winak xticowin ta xtirotakij ta
jani' rna'oj ja Dios ja xta ruyon kaj, ni majun
winak xticowin ta xtuya' ta jun paxbanem
tre ja Dios. Queri' ja tz'ibtal can. Pro ja
rajoj ocnak rna'oj ja Cristo chake chewi' tok
matich'obtaj cumal ja jule' chic winak jani'
ja kana'oj.

3

1 Ja c'a ranin wach'alal ma xumaj ta ja
xinya' ta chewe ja tijonem ja cani' nya̱'

chique ja winak ja neyo' lugar tre ja rEspíritu Santo chi arja' nbano mandar pa tak canma. Pro ja tijonem ja xinya' na chewe jari' ja cani' nya̱' chique ja winak ja xa quivoluntad eje'e' nqueban kaj queyon, xinya' chewe ja cani' nya̱' chique ja winak ja xa ma cow ta ja yukulbal quec'u'x ruq'uin ja Cristo. 2 Ja tijonem xinya' chewe jari' xa sencillo. Cani' chique ja tak yaqui'a' eje'e' xa tz'um nya̱' chique, ma way ta. Ma xinya' ta chewe ja tijonem ja más na nuya' ewachok'ak' como ixix xa matich'obtaj emwal tri' in ni taka'an ma ch'obtajnak ta wi' emwal camic chakaja'. 3 Ma ch'obtajnak ta como niquirwari' emajon rbanic camic, xa evoluntad ixix neban kaj eyon. Como ixix solo aquiakarem, solo ch'a'oj in solo división c'o checojol ¿la ma ja ta c'ari' nc'utuwi nech'ob ixix chi xa evoluntad ixix neban kaj eyon, la ma ja ta c'ari' nc'utuwi nech'ob ixix chi xa ix junan cuq'uin ja winak ja mta Espíritu Santo pa tak canma? 4 Como jun nbij: —Anin in xin Pablo, ne'e, in jun chic nbij: —Mni, anin in xin Apolos, ne'e. Ja tok xa queri' neban ¿la ma ja ta c'ari' nc'utuwi chi xa ix junan cuq'uin winak ja mta Espíritu Santo pa tak canma?

5 ¿Nak c'a ocnak wi' ja rApolos nech'ob ixix in nak c'a inocnak wi' anin chakaja'? Ajoj xa ok moso rxin ja kajaw Jesucristo. Ja c'a tok yuke' ec'u'x ruq'uin ja Jesucristo kumal jari' Dios banowi, ma ajoj ta. Ajoj xa rbanic kaban ja samaj ja xuya' chake ja Dios chi ok ca'i'. 6 Ixix ix cani' jun tijco'm rxin ja Dios, arja' nyo' chewe chi nixq'uiyi no ja xinban anin cani' xintic ja tijco'm in ja xuban ja rApolos cani' xya'aj. 7 Queri' rbanic wach'alal, ma ja ta nim ruk'ij ja nticowi ja tijco'm nixtac'a nim ta ruk'ij chakaja' ja nya'an rxin pro xa ruyon ja Dios ja nim ruk'ij como arja' nyowi ja rq'uiybal. 8 Ja nticowi ja tijco'm rachbil ja nya'an rxin xa e junan chi e ca'i', e moso, jani' ja samaj nqueban chi e ca'i' jari' ja rtojbalil nyataj na chique chi e ca'i' chakaja'. 9 Queri' nbij chewe como ja Dios arja' yoyon chake nojel awa' wari', arja' yoyon chake chi nkachbilaj ki' chi rbanic ja rsamaj, arja' yoyon chewe chi ixocnak ix cani' rtijco'm in chakaja' arja' yoyon chewe chi ixocnak ix cani' rochoch. 10 Ja c'a ranin xinoc in cani' jun banol jay ja pa'l trij jun samaj pro jun banol jay ja bien nch'obtaj rmal nak ja nrajo' ja samaj. Pro xa rmal ja samaj xincochij tre ja Dios tok xincowini xinban ja samaj. Ja samaj xincochij tre ja Dios jari' xincoj chi rtiquic ja rsimiento'il ja jay. Ec'o na jule' chic ja rajsamajela', eje'e' quimajon etijoxic jari' nqueban cani' quimajon rcojic jule' material chi rbanic ja jay rxin Dios ja nqueya' parwi' ja rsimiento'il. Pro kas tiquibana' cuenta chiquijujunal nak xtiquecoj parwi'. 11 Como ja simiento'il jari' tiquil chic, jari' Jesucristo, majun nak ta xticowin ta xtutic chi ta jun rsimiento'il ja jay rxin Dios ja junwi' chi ta. 12-13 Ja c'a rajsamajela' eje'e' nerila' na jun k'ij tok bien nk'alajin na jani' ja material ja quicojon parwi' ja rsimiento'il ja jay chiquijujunal. Wi congana buena ja material quicojon parwi' cani' tre oro, cani' tre plata in cani' tre abaj ja nraproti ja nimak rjil owi ma kas ta buena ja quicojon parwi' cani' tre che', cani' tre q'uim in cani' tre patz'am xarwari' bien nk'alajin na como ja nimlaj k'ij xin juicio jari' nk'alasani. Ja samaj quibanon chiquijujunal jari' nk'axax na pa k'ak' in chipan ja k'ak' nc'ambajax wi' ja wi nucoch' owi xa nq'uis chipan ja k'ak'. 14 Ja rajsamajela' wi xtucoch' ja k'ak' ja material ja quicojon parwi' ja rsimiento'il ja jay jari' c'o jun rtojbalil nyataj na chique. 15 Ja c'a wi ma xtucoch' ta ja k'ak' ja quisamaj, wi xa nc'ati jari' xa nquitz'ila' ja samaj ja quibanon pro ja reje'e' netotaji xarwari' cani' c'o jun k'ak' nek'ax na chipan.

16 Ja c'a rixix ¿la ma ewotak ta c'a chi ix templo rxin ja Dios? ¿La ma ewotak ta c'a chi ja rEspíritu Santo rbanon tre ja rewanma cani' rochoch? 17 Ja wi xa nayoj ja rochoch Dios queri' c'a nuban ja Dios chawe atat chakaja', arja' nuyoj ja rac'aslemal. Como ja rochoch ja Dios más k'axnak chi na nim ruk'ij. Kas turkaj chewe chi ixix c'ari' ja rix rochoch ja Dios.

18 Maxta teban kaj engañar ewi' eyon. Ja wi c'o jun chewe wi nuch'ob kaj chi congana nimak tak na'oj xin rwach'ulew rotak, mejor ja nuban, tibana' como cani' jun ti nacnic. Quirtari' nuban utzc'a chi xtiyataj tre ja na'oj xin Dios. 19 Queri' nbij chewe como ja nimak tak na'oj ja xa xin rwach'ulew jari' xa pa tz'anem ncoj wi' rmal ja Dios. Cani' tz'ibtal can chipan ja

rtzobal Dios quewa' nbij ri': —Ja Dios arja'
xa cani' pa trampa neruya' wi' ja winak
ja congana cotak como ja nimak tak na'oj
nquecoj xa noc cani' jun trampa ja nchapo
quixin, ne'e. [20] In c'o chic jun tz'ibtal can
quewa' nbij ri': —Ja kajaw Dios arja' bien
rotak chi ni majun rsamaj ja nimak tak
na'oj quixin winak ja xa xin rwach'ulew,
queri' tz'ibtal can. [21-22] Queri' c'a rbanic
wach'alal in rmalari' nbij chewe, maxta c'o
jun chewe ja xta ruq'uin jun winak tucoj wi'
ri' in xta rmalari' xtumaj ta rya'ic kaj ruk'ij
ruyon. Maxta wq'uin anin tecoj wi' ewi'
nixtac'a ruq'uin ta ja rApolos in nixtac'a
ruq'uin ta ja Cefas como ajoj c'ol ek'a' chake
ewanojelal, ok ewxin. Ni majun nak ta ja
winakarsanto je'e rmal ja Dios ja maquita
ewxin ja maquita c'oli rc'amonto chewe
cani' tre ja caj in rwach'ulew, cani' tre ja
newil je'e chipan ja rec'aslemal, cani' tre
ja camíc, cani' tre ja majtajnak rbanic je'e
chipan ja tiempo ja rokc'o wi ri' in cani'
tre ja maja'n tibantaji chakaja'. Ni majun
nak ta ja maquita ewxin ja maquita c'oli
rc'amonto chewe chi eto'ic. [23] Pro ja c'a
rixix ix rxin Cristo. Ja c'a Cristo arja' rxin
Dios.

4

[1] Ja c'a rajoj wach'alal kas ta xtich'obtaj
emwal chi xa ok tak moso rxin ja Cristo in
ya'on chi kakul chi nkaya' rbixic ja utzlaj
tzij xin Dios ja ma k'alasan ta nabey. [2] In
tre jun achi tok c'oli ya'on chi rukul rmal
ja rpatrón jari' congana rjawaxic tre chi ni
nuban wi' cumplir ja nbix tre rmal ja rpa-
trón chi nuban. [3-4] Pro ja kajaw Jesucristo
xa ruyon arja' c'o ruk'a' tre chi nbij pon
wi nbanon cumplir owi mani. Pro wi ixix
nixbin pon chi ma nbanon ta cumplir in
chakaja' xa nak ta chi winakil ja rocnak
k'etol tzij wawe' chwach'ulew wi arja' nbin
pon chi ma nbanon ta cumplir jari' ma kas
ta ninocla' il chwach. In nixtac'a anin ta
chakaja' c'o ta nuk'a' tre chi xtinbij pon
ta wi nbanon cumplir owi mani. Masqui
anin nna' kaj camic chi mta ja ma utz ta
nbanon pro matibij tzij ari' chi mta, maxla
c'oli pro xa mta nnaben. Pro xa ruyon
ja kajaw Jesucristo ja c'o ruk'a' chwe chi
nuk'et tzij chwij. [5] Ja c'a tok xtipi chic jutij
ja kajaw Jesucristo jari' tiempo xin k'etoj
tzij rmalc'ari' nbij chewe chi ma tek'etla'
pon chi ta tzij ixix trij jun winak. Ja c'a
tok xtipeti ja kajaw Jesucristo arja' nlasaj
na pa sakil nojel ja rawatali, arja' nk'alasaj
na chakaja' nojel ja nkach'ob kaj pa tak
kanma. Ja c'a tok xtik'alastaj rmal c'ac'ari'
ja Dios arja' xtibin chake chikajujunal wi
utz kabanon owi mani.

[6] Nojel awa' xinbij chewe ri' wach'alal
jun ejemplo c'awa' chewe. Anin xincoj
wi' chipan ja rejemplo in xincoj ja rApolos
chipan chakaja', ja kas ngana anin c'o ta
rc'amonto chewe. Xinch'ob chewach chi
anin wachbil ja rApolos xa ok moso rxin
ja Jesucristo. Jari' xinch'ob chewach utzc'a
chi newotakij ja nc'ut chikawach rmal ja rt-
zobal Dios chi ma winak ta ja neya' quek'ij.
Ja kas nwajo' anin, ni ta majun chewe
congana ta nim xtuna' kaj xtibij ta tre jun
kach'alal: —Anin más na buena ja nmaestro
ja bar ncojon wi' wi' pro ja rawxin atat ma
kas ta buena, xtiche' ta. [7] Ja c'a wi c'o jun
nuna' kaj chi congana nim pro ¿nak c'a bin
tre chi arja' más nim ruk'ij chiquewach ja
jule' chic kach'alal? ¿La ma Dios ta c'a sipan
tre nojelal ja c'o ruq'uin? Ja wi xa rcochin
tre ja Dios ¿nak c'a tre tok nyabej kaj ruk'ij
ruyon, nak c'a tre tok nuban tre cani' xa ma
sipan ta?

[8] ¿La ixnojnak chi c'a ixix tre ja rtzobal
Dios, la mchita c'a nc'atzin chewe? ¿La
c'o chi c'a ewq'uin ixix nojel ja meba'il xin
Dios? ¿La ixocnak chi c'a ixix ix rey nabey
chikawach ajoj chipan ja gobierno xin Dios?
Congana ta buena ari' ja wixta ixocnak chic
ix rey como jari' ajoj jun ta c'ari' okocnak
chic rey ewq'uin chakaja'. [9] Congana ta
buena ja queri' como ja rajoj camic con-
gana majtajnak rbanic pokon chake cumal
winak. Ja nch'ob anin ja Dios arja' rya'on
lugar chique ja winak chi quibanon chake
ja rok apóstol ni ma ok vale ta, quibanon
chake cani' k'eton chic tzij chakij chi nok-
camsaxi. Queri' nbij chewe como mta ja
maquita k'alajinnak wi' ja rpokonal kati-
jon, bien k'alaj chiquewach winak in bien
k'alaj chiquewach ángel chakaja'. [10] Ajoj tok
nkaya' rbixic ja Cristo chique ja winak xa ok
nacnak tak winak nokche'xi cumal no ixix
nena' kaj chi congana ewotak chic nojelal
tre nak rbanic ja Cristo. Ajoj ma kas ta
ok fuerte no ixix congana ix fuerte nena'
kaj. Ixix congana nixban respetar no ajoj xa

itzel noktz'ati. 11 Ja c'a rpokonal c'a majtaj-
nak na chakij camic cani' tre wa'al chakichi'
in cani' tre katziak kas tak lawulo' chic
chakij. C'o je'e noc k'a' chakij in mta ko-
choch ja ni ta kaxin wi'. 12 Congana nokcosi,
noksamaj ruq'uin kak'a'. Ja tok noktz'uji
tok nokyok'i cumal winak ja c'a nkaban,
utzil xin Dios nkac'utuj pa quewi'. Ja tok
nba̱n pokon chake nkacoch', matikaya' rjil
rc'axel. 13 Ec'oli nebin chake chi xa ok itzel
tak winak pro ajoj nkach'ob chiquewach
pan utzlaj tzij. Ja banon chake cumal
ja winak wawe' chwach'ulew xa ok cani'
k'ayis ja nel pa mes, xa ok cani' nakun ja
xa tz'il nch'akixel in niquirwari' majtajnak
rbanic chake camic.

14 Nojel awa' xintz'ibaj chewe ri' ma rmal
ta chi q'uixbal xtena' ta rmal, ma queri'
ta. Pro nojel awa' wari' jun paxbanem
chewe, nbanon chewe ix cani' chak'laj tak
walc'wal. 15 Ix walc'wal como anin xinyo'
rbixic chewe ja utzlaj tzij xin Cristo Jesús in
rmalari' tok xa jun ebanon ruq'uin camic.
Masqui e lajuj mil maestro xquewinakari
ja nech'obo chewach nak rbanic ja Cristo
pro ni xa nuyon wi' anin inocnak etata'
chwach ja Dios. 16 Como anin in etata'
rmalc'ari' tok congana nban recomendar
chewe chi nec'am ja rejemplo ja nmajon
rya'ic chewach. 17 Queri' nwajo' chewe in
xc'a rmalari' tok xintakel ewq'uin ja Tim-
oteo. Ja c'a Timoteo arja' cani' chak'laj
walc'wal, arja' ni nuban wi' cumplir ja
najo'x tre rmal ja kajaw Jesucristo chi
nuban. Xintakel ewq'uin utzc'a chi arja'
nernataj chewe jani' ja rejemplo ja nya'
anin chiquewach ja kach'alal ja tok nch'ob
chiquewach nak rbanic ja Cristo. Jari' ejem-
plo ja nya' anin chiquewach ja riglesia pro
chiquewach canojelal xa nak ta chi tina-
mital ec'o wi'. 18 Pro ec'oli checojol, eje'e'
congana e nimak nquena' kaj in quewa'
nquibij ri': —Ja Pablo xa nxbej ri' npeti
kuq'uin, neche'e. 19 Pro anin can ninbe
ewq'uin chanim wi xtiya' lugar chwe rmal
ja kajaw Dios chi ninbe. Ja c'a tok xquinekaj
ewq'uin bien ntz'at na nak quibanic ja jule'
winak ja kas e nimak nquena' kaj. Nixtac'a
xtinya' ta jutz'it caso tre ja jule' tzij nquibij
ja ni majun poder rc'an pro bien ntz'at na ja
wi c'oli ja poder xin Dios cuq'uin owi mani.
20 Queri' nbij chewe como ja tok nsamaji ja
gobierno xin Dios pan ac'aslemal jari' ma
chaka ta nabij jule' tzij pro c'oli ja poder
xin Dios awq'uin. 21 Ja c'a camic ewq'uin
ixix c'o wi' nak nban chewe ja tok xquinekaj
ewq'uin, wi pa ch'olinem nintzijon ewq'uin
in nixnuban castigar owi nechomij pon ewi'
utzc'a kas lok' nkana' ki' in pa qui'il noktz-
ijoni.

5

1 C'o taka'an jun itzelal bantajnak checo-
jol elnak rbixic como c'o jun chewe xuc'am
ja rte'bal. Jari' congana itzel na, xna' xa
ma queri' ta nqueban ja winak ja ma cotak
ta rwach ja Dios. 2 Pro ixix taka'an c'a
emajon na rya'ic ek'ij pro ja kas yatal chewij
bis ok'ej ta xeban, xewasajel ta ja rachi
checojol ja banowi ja ritzelal. 3 Como anin
nch'obon chic nak rjawaxic chi nba̱n tre ja
rachi. Masqui anin ma inc'o ta ewq'uin pro
ja respíritu wxin jari' c'ol ewq'uin. 4 Anin
xinban cani' inc'ol ewq'uin in pa rubi' ja
kajaw Jesucristo xink'et tzij trij ja rachi ja
banowi ja ritzelal. Quewa' neban ri', ja tok
emolon chic jutij ewi' ewachbil ja respíritu
wxin in tok c'oli ja poder rxin ja kajaw
Jesucristo checojol 5 tokoc'ari' xtewasajel
checojol ja rachi, xtoc pa ruk'a' ja Satanás
in ja c'a rcuerpo xtutij na rpokonal pa ruk'a'
ja Satanás. Queri' ta c'a neban tre utzc'a chi
ja respíritu rxin jari' matitz'iloxi pro ntotaji
tokori' tok xterila' ja nimlaj k'ij ja tok xtipi
chic jutij ja kajaw Jesús.

6 Pro ma rubey ta ja rebanon ja xa neya'
nojoj ek'ij eyon pro c'ol itzelal bantajnak
checojol. ¿La ma ewotak ta c'a chi ja ritzelal
queri' nuban ja cani' nuban ja levadura?
Como ja levadura masqui xa tutz'it pro nbe
pa nim, npaxij ri' chipan ja k'or nojelal. 7 Ma
teban chi ta más ja ritzelal ja rebanonto
ojer utzc'a chi bien k'alaj chi c'ac'a chic ja
rec'aslemal, ix cani' jule' k'or c'ac'a ja ni
majun levadura ruq'uin. In ni katzij wi'
chi c'o jun c'ac'a c'aslemal yatajnak chewe
rmal ja Cristo pro jun c'aslemal ja ni majun
itzelal rc'an. Queri' nbij chewe como ja
Cristo arja' camsaxi rmal ja kil kamac, ban
tre cani' nba̱n chique ja tak carnelo ja ne'oc
sacrificio ja necamsax parwi' altar pa tak
nmak'ij pascua. 8 Rmalc'ari' nbij chewe,
kawasajel jutz'it ja ritzel tak na'oj ja kuc'an
ojer rachbil nojel ja kaban ja xa itzelal
rc'amonto. Ni ta katzij wi' jutz'it nojel ja

nkabij in nojel ja nkaban, nojel ta kac'u'x
nojel ta kanma nkaban.

9 Turkaj chewe ja jun chic carta ja ntakon
chic ewq'uin, c'oli xintz'ibaj chipan que-
wari': —Ma que'ewachbilaj ta achi'i' ja
nqueban ja il mac cuq'uin ixoki', xinche'
chewe. 10 Pro tok xinbij queri' chewe
ma ja ta xinbij chewe chi maque'ek'ijla'
ja rebanol itzelal ja ma e kach'alal ta.
Como ja wawe' chipan ja rwach'ulew ri'
ni newil wi' ewi' cuq'uin winak ja ma
quiniman ta ja Jesucristo ja nqueban ja
il mac owi cuq'uin winak ja chaka benak
chi yarin quinakun winak ne'ocla' wi' il
owi cuq'uin ja ralak'oma' owi cuq'uin ja
nexuque' chwach rachbal jun winak owi
chwach rachbal jun nakun. Ja wi newajo'
owi mani puersa newil ewi' cuq'uin. Ja c'a
wi mta egana newil ewi' cuq'uin rjawaxic
c'ari' chi nixel ta chipan awa' rwach'ulew
ri'. 11 Pro ja xintz'ibaj chipan ja carta quewa'
rbanic ri', ma que'ewachbilaj ta ja rachi'i' ja
nebini chi e kach'alal pro nqueban ja il mac
cuq'uin ixoki' owi chaka benak chi nqui-
yarij quinakun winak owi nexuque' chwach
rachbal jun winak owi chwach rachbal jun
nakun owi xa pokonlaj tak tzij netzijoni
owi xa e k'abarela' owi xa e alak'oma'. Ja
kach'alal ja nebano queri' nixtac'a nixwa'
ta cuq'uin. 12 Ja c'a winak ja ma e kach'alal
ta jari' mta nuk'a' chique xtink'et ta tzij
chiquij. Pro ja kach'alal ja rec'o checojol
¿la ma chi ekul ta c'a ixix ec'o wi' chi
ne'echomij ja tok c'oli ja ritzelal nqueban?
13 Pro ja ma e kach'alal ta jari' Dios nchomin
ari'. Ja c'a rixix camic tewasajel c'a checojol
ja rachi ja banowi ja ritzelal.

6

1 Ja tok c'o jun chewe ja tok c'oli banon
tre rmal jun kach'alal in nti'on tre ¿nak tre
tok ma q'uixbal ta nuna' nerya'a' parte pa
k'etbaltzij chiquewach winak ja ma cotak ta
rwach ja Dios? ¿Nak tre tok ma cuq'uin ta
kach'alal nbe wi' chi eje'e' nechomini? 2 ¿La
ma ewotak ta c'a chi ajoj ja yukul kac'u'x
ruq'uin ja Jesucristo nyataj na chake chi
nokoqui ok k'etol tak tzij pa quewi' ja
winak wawe' chwach'ulew? Ja c'a wi ny-
ataj chewe chi nixoqui ix k'etol tak tzij pa
quewi' ja winak wawe' chwach'ulew ¿nak
c'a tre tok ma quixcowini nechomij ja tak
problema ja nwinakar checojol? 3 ¿La ma
ewotak ta c'a chi nyataj na chake chakaja'
chi nokoqui ok k'etol tak tzij pa quewi'
ángel? Ja wi queri' rbanic ¿nak moda tok
ma xkocowin ta nkachomij ja nkawil je'e
chipan ja kac'aslemal wawe' chwach'ulew?
4 Rmalc'ari' nbij chewe, ja tok c'o je'e prob-
lema checojol in nrajo' rchomarsaxic ¿nak
c'a tre tok nixbe cuq'uin ja k'etol tak tzij
ja ma quiniman ta ja Jesucristo? 5 Queri'
nbij chewe utzc'a chi q'uixbal ta nena'
jutz'it rmal ja rebanon. ¿La ni mta wi' jun
checojol ja ncowini nerchomij ja kach'alal
ja tok c'o quiproblema? 6 Pro ja neban ixix,
jun kach'alal nerya'a' parte trij jun chic
kach'alal in c'uluto ja nerya'a' wi' parte
chiquewach winak ja ma quiniman ta ja
Jesucristo.

7 Inso chakaja' ja tok neya' parte chi-
bil tak ewi' jari' xa nixmeloj chewij tre
ja rec'aslemal. Ja tok c'oli nban chewe
in tok c'oli nalak'ax chewe ¿nak tre tok
matecoch' kaj chwach ja neya' parte? 8 Pro
mni, na xa ixix nixbanowi ja ritzelal in
ixix nixbanowi ja ralak' in c'uluto ni chique
kach'alal neban wi'.

9 ¿La ma ewotak ta c'a chi ja winak ja re
banol tak itzelal eje'e' matiyataj chique ja
herencia chi ne'oc chipan ja gobierno xin
Dios? Maxta quixban engañar, ja herencia
rxin ja gobierno xin Dios jari' ni matiy-
ataj wi' chique achi'i' in ixoki' ja nque-
ban ja il mac nixtac'a xtiyataj ta chique
ja nexuque' chwach rachbal jun winak owi
chwach rachbal jun nakun nixtac'a chique
ta ja nqueban rij tak quewi' ja quixjayi-
lal owi ja cachajilal nixtac'a chique ta ja
rachi'i' ja xa cach tak achi'i' nequiyarij
10 nixtac'a chique ta ja ralak'oma' nixtac'a
chique ta ja winak ja chaka benak chi nqui-
yarij quinakun winak nixtac'a chique ta
ja k'abarela' nixtac'a chique ta ja winak
ja xa pokonlaj tak tzij netzijoni in nix-
tac'a chique ta ja nequechap winak chi
nquilak'ajel quinakun. 11 In ec'oli chewe
ja re quitakari' nabey ja cani' c'a xinbij
kaj. Pro ja camic ch'ach'ojirsan chic ja
rewanma, camic ixparti'in chic chi neban ja
samaj xin Dios in camic ixc'ulun chic rmal
ja Dios, arja' rbanon chic chewe cani' mta
ewil emac ebanon. Pro xa rmal ja xa jun
ebanon ruq'uin ja kajaw Jesucristo chewi'

tok banon queri' chewe in rmal chakaja' ja
samaji pa tak ewanma ja rEspíritu Santo ja
takonto rmal ja katata' Dios.

****

12 Ni katzij wi' chi c'o nuk'a' tre nojelal pro
xarwari' wi pa tak rubey ncoj wi' como c'o
je'e ja mta utzil rc'amonto. C'o nuk'a' tre
nojelal pro ni majun ngana xtibe ta nuc'u'x
ruq'uin jun nakun ja wi ma pa rubey ta ncoj
wi' in xquinoc ta pa ruk'a' arja', jari' ma
can ta. 13 Ja tre kaway ni ja wi' rsamaj chi
nnojsaj kapan in tre kapan chakaja' ni ja wi'
rsamaj chi nsamajij ja way ja nkatij pro jari'
nerila' na jun k'ij tok mchita way mchita
kapan como ja Dios nuq'uis na chi ca'i'. Pro
ja tre kacuerpo ma ja ta rsamaj ja xko'oc
ta cuq'uin ixoki' ja wi ma kixjayilal ta, jari'
ma rubey ta. Pro ja rsamaj ja kacuerpo
jari' chi noqui jun samajbal rxin ja kajaw
Jesucristo in chakaja' ja kajaw Jesucristo
arja' nuban cuenta ja kacuerpo. 14 Ja Dios
arja' xuyic ja kajaw Jesucristo chipan ja
camíc in nokruyic na ajoj chipan chakaja'.
Arja' nucoj na ja poder ja c'o ruq'uin in
nokc'astaj rmal. 15 ¿La ma ewotak ta c'a chi
ja recuerpo ixix jari' ocnak miembro je'e
rxin ja rcuerpo ja Cristo? ¿La rubey ta c'ari'
nech'ob ixix newasajel je'e miembro rxin
ja rcuerpo ja Cristo in necoj chic ruq'uin ja
rcuerpo jun itzel ixok? Ja queri' congana
itzel na. 16 ¿La ma ewotak ta c'a chi ja
tok natoc ruq'uin jun itzel ixok jari' xa jun
cuerpo naban ruq'uin? Queri' nbij chewe
como c'oli tz'ibtal can chipan ja rtzobal
Dios quewa' nbij ri': —Ja jun c'ulaj winak xa
jun cuerpo nqueban, ne'e. 17 Pro ja tok xa
jun naban ruq'uin ja kajaw Jesucristo jari'
xa jun espíritu naban ruq'uin. 18 Ja natoc
ruq'uin jun ixok ja ma awixjayil ta jari' ma
teya' ta ewi' ixix tre, quixanmaj chwach.
Ja tok naban je'e ja ritzelal ma ni ta tre ja
racuerpo naban wi' itzel pro ja tok natoc
ruq'uin jun ixok ja ma awixjayil ta jari' ni
tre ja racuerpo naban wi' itzel. 19 ¿La ma
ewotak ta c'a chi ja recuerpo jari' ocnak
rochoch ja rEspíritu Santo in ja rEspíritu
Santo arja' xa jun rbanon ewq'uin? ¿La
ma ewotak ta c'a chi Dios yoyon chewe
chi queri' ebanon in mta ek'a' ixix tre ja
recuerpo? 20 Queri' nbij chewe como ja Dios
arja' c'oli xutoj ja xixrlok'bej. Como ix
rxin chic ja Dios rmalc'ari' nbij chewe, ja ta
neban tre ja recuerpo xtoc ta ya'bal ruk'ij
ja Dios in queri' ta c'a neban tre ja respíritu
ewxin chakaja' como rxin Dios chi ca'i'.

7

1 Ja c'a camic noktzijon chic tre ja
xec'waxaj chwe chipan ja carta ja xetak
wq'uin. Ja chwe anin, jun achi wi ni mta
wi' rxjayil ncanoj jari' utz, mta nuban. 2 Pro
como congana benak pa nim ja nemacun
achi'i' cuq'uin ixoki' mejor ja neban, ja rix
achi'i' que'ecanoj jujun ewixjayilal in queri'
chewe ixix ja rix ixoki' chakaja', que'ecanoj
jujun ewachajilal. 3 Jun achi arja' yatal
trij chi nuya' rgana ja rxjayil in queri' tre
jun ixok chakaja' yatal trij chi nuya' rgana
ja rchajil. 4 Ja rixok mta moda maquita
xtuya' rcuerpo tre ja rchajil como ja rachi
c'o ruk'a' tre rcuerpo ja rxjayil. In queri'
tre ja rachi chakaja' mta moda maquita
xtuya' rcuerpo tre ja rxjayil como ja rixok
c'o ruk'a' tre rcuerpo ja rchajil. 5 Ja rixok
maxta tibij tre rchajil chi ma can ta in ja
rachi maxta tibij tre rxjayil chi ma can ta
chakaja'. Pro wi c'o je'e ja junan nquech'ob
chi mta nqueban, wi nquiparti'ij jun tiempo
qui' chi solo oración nqueban jari' utz.
Xar maxta chijutij tiqueban queri', chaka
jalal matiquecoch' in netakchi'ix rmal ja
Satanás.

6 Ja c'a xinbij chewe ri' ewq'uin c'o wi'
wi neban owi mani, jawa' ma jun man-
damiento ta. 7 Pro ja ngana anin yatajnak
chi ta na chique canojel ja rachi'i' ja cani'
yatajnak anin chwe. Pro ja Dios c'oli rya'on
chake chikajujunal, junwi' yatajnak tre jun
in junwi' chic yatajnak chic tre jun.

8 Ja c'a rixix ja ma ixc'ulan ta in ixix
chakaja' ja recamnak chic ja rewachajilal
quewa' nbij chewe ri', ja wi neban ixix
ja cani' nbanon anin, wi matecanoj jun
ewachbil jari' utz. 9 Pro wi matecoch' mejor
quixc'ule'e. Queri' nbij chewe como ma utz
ta ja tok lawulo' naban rmal ja chaka benak
chi nayarij rwach jun ixok owi jun achi.

10 Ja c'a rixix ja rixc'ulani c'oli xtinbij
chewe camic pro jawa' jun mandamiento
ya'on can rmal ja kajaw Jesucristo, quewa'
nbij ri': —Ja rix ixoki' maxta que'ejach can
ja rewachajilal. 11 Ja c'a wi xque'ejach can
quixq'ueje' c'a chi queri', maxta quixc'ule'

chic jutij, owi nechomij chic jutij ewi'
cuq'uin jari' utz. In chakaja' ja rix achi'i'
maxta que'ejach can ja rewixjayilal. Queri'
nbij ja mandamiento ja rya'on can ja kajaw
Jesucristo.
12 In chakaja' c'oli xtinbij chewe ixix
kach'alal ja rec'amon jun ixok ja ma rn-
iman ta ja kajaw Jesucristo pro jawa' ja
xtinbij chewe ri' mta bin can tre rmal ja
kajaw Jesucristo. Quewa' nbij chewe ri', ja
wi conforme ja rixok chi nq'ueje' ewq'uin
maxta tejach can. 13 In queri' chewe ixix
chakaja' kach'alal ja rec'amon jun achi ja
ma rniman ta ja Jesucristo, ja wi conforme
ja rachi chi nq'ueje' ewq'uin maxta tejach
can chakaja'. 14 Queri' nbij chewe como e
xin Dios ja rewachajilal ja ma quiniman ta ja
Jesucristo. Como ixix eniman ja Jesucristo
in como xa jun quibanon ja rewachajilal
ewq'uin xa chewi' tok e xin Dios. In queri'
c'a chewe ixix chakaja' kach'alal achi'i', e
xin Dios ja rewixjayilal ja ma quiniman ta ja
Jesucristo pro xa rumac ja xa jun quibanon
ewq'uin tok banon queri' chique. Ja c'a
wixta ma e xin Dios ta ja c'a rewalc'wal
e junan ta c'ari' cuq'uin calc'wal winak
ja ma cotak ta rwach ja Dios. Pro ja re-
walc'wal ixix eje'e' e xin Dios, eparti'in.
15 Pro xa nak ta chewe kach'alal wi achi owi
ixok wi nrajo' ja rawachbil natrujach can
in wi ma rniman ta ja Jesucristo taya'a'
lugar tre chi nbe. Ja c'a wi natrujach can
jari' ma atximon chi ta ruq'uin. Como ja
Dios arja' nrajo' chake chi qui'il nokq'ueje'e
in rmalari' tok xokrsiq'uij, ma rmal ta
chi nkaban síc' ch'a'oj. 16 Kach'alal ixoki'
¿la ewotak c'a chi nixcowini ne'ech'ec ja
rewachbil chi nquewil ja totajem xin Dios?
In ixix chakaja' kach'alal achi'i' ¿la ewotak
c'a chi nixcowini ne'ech'ec ja rewachbil chi
nquewil ja totajem xin Dios?
17 Xarwari' nbij chewe chejujunal, ja
yatajnak chewe rmal ja kajaw Jesucristo
quixq'ueje' conforme ruq'uin. Ja rixocnak
wi' tok xixsiq'uix rmal ja Dios quixq'ueje'
conforme ruq'uin chakaja'. Ja c'a xin-
bij chewe ri' jari' nbij chique canojel ja
kach'alal xa nak ta chi iglesia'al ec'o wi'. 18 Ja
tok xatsiq'uix rmal ja Dios wi atbanon chic
circuncidar tri' maxta tayoj ja rawetal chi
atbanon circuncidar. Nowi ma atbanon ta
circuncidar tri' maxta catban chic circun-
cidar. 19 Ma ja ta vale ja natban circuncidar
in ma ja ta vale chakaja' ja macatban cir-
cuncidar pro ja más vale jari' tok nanimaj
nojel ja nbij ja Dios chawe chi naban. 20 Ja
rixocnak wi' ja tok xixsiq'uix rmal ja Dios
quixq'ueje' conforme ruq'uin, queri' nbij
chewe chejujunal. 21 Ja tok xatsiq'uix rmal
ja Dios ja wi at esclavo atocnak wi' pa ruk'a'
ja rapatrón ch'enchila', ma catocla' ta il
tre. Pro wi ntzujux chawe chi natel libre
pa ruk'a' ja rapatrón mejor catel c'a pa
ruk'a'. 22 Ja wi at esclavo tok xatsiq'uix rmal
ja Dios in tok xanimaj ja kajaw Jesucristo
ch'enchila' como atwasanel chic libre pa
ruk'a' ja il mac, at rxin chic ja kajaw Je-
sucristo. Ja c'a wi ma at esclavo ta tok
xatsiq'uix rmal ja Dios pro kas turkaj chawe
chi at esclavo chic rxin ja Cristo chi arja'
nbano mandar awxin. 23 Ja Dios c'oli xutoj ja
xixrlok'bej, pa ruk'a' chic ixc'o wi', maxta
teya' ewi' pa quek'a' winak chi xquixque-
ban ta mandar chi rbanic ja ma rvoluntad
ta arja'. 24 Queri' c'a nbij chewe wach'alal
chejujunal, ja rixocnak wi' ja tok xixsiq'uix
rmal ja Dios quixq'ueje' conforme ruq'uin
in turkaj chewe chi Dios c'ol ewq'uin.

25 Ja c'a rixix ja ni mta wi' ewachbil
ecanon c'oli xtinbij chic chewe ri'. Ja
xtinbij chewe ri' mta bin can tre rmal ja
kajaw Jesucristo pro jun paxbanem nya'
anin chewe. Xarwari', yatal chewe chi
nyuke' ec'u'x ruq'uin ja paxbanem nya'
chewe pro xa rmal ja yatajnak chwe rmal
ja kajaw Jesucristo tok nbij queri' chewe
como arja' xpokonaj nwach, xuya' chwe
chi inocnak apóstol rxin. 26 Rmalc'ari' nbij
chewe, ja rixocnak wi' camic quixq'ueje'
conforme ruq'uin. Queri' nbij chewe como
c'o jun c'ayewalaj tiempo penak chikawach.
27 Cani' nbin chic chique ja kach'alal ja c'o
quixjayilal maxta tiquech'ob chi nequeya'
can. Ja c'a wi mta awixjayil maxta tach'ob
chi nacanoj. 28 Pro ja wi natc'ule'e jari' ma
xajan ta in queri' c'a tre jun xtan chakaja',
ma xajan ta ja wi nc'ule'e. Xar nbij chewe,
wi nixc'ule'e c'o je'e rpokonal newil na
chipan ja rec'aslemal rmal in ja ngana anin
maquita nixk'ax chipan awa' rpokonal ri'.

29 Bien tec'waxaj ja xtinbij chewe ri'
wach'alal, xa patali ja tiempo ja yataj-
nak chake in congana nban recomendar
chewe chi maxta c'oli nak ta xtik'ilo ta
ewxin chi rbanic cumplir xa nak ta nrajo'

ja Dios chewe chi neban. Ja wi c'ol aw-
ixjayil maxta tibe ac'u'x ruq'uin in rmal-
tari' maquita naban cumplir ja nrajo' ja
Dios chawe chi naban. 30 Owi bis ok'ej
amajon maxta rmal ja bis ok'ej maquita
naban cumplir. Owi quicotemal amajon
maxta rmal ja quicotemal maquita naban
cumplir. Ja c'a tok c'o je'e nalok' maxta
tibe ac'u'x ruq'uin in rmaltari' maquita
naban cumplir. 31 Maxta congana tibe ec'u'x
ruq'uin nakun je'e wawe' chwach'ulew in
rmaltari' maquita neban cumplir xa nak ta
nrajo' ja Dios chewe chi neban. Queri' nbij
chewe como jawa' rwach'ulew ri' xa rmajon
k'axem.

32 Ja c'a nwajo' chewe, maquita c'o
rjawaxic chewe chi nebisoj ja xin
rwach'ulew. Tac'a jun achi wi mta rxjayil xa
ja' nbisoj ja xin kajaw Jesucristo in quewa'
nuch'ob kaj pa ranma ri': —Anin nwajo'
nya' rgana ja wajaw Jesucristo xa nak ta
nrajo' chwe chi nban, ne'e. 33 Pro wi c'o
rxjayil jari' c'o rjawaxic tre chi nbisoj ja
xin rwach'ulew chakaja', rjawaxic tre chi
nuch'ob nak rgana ja rxjayil tre chi nuban.
34 In queri' c'a chique chakaja' ja rixoki', ja
c'o rchajil junwi' nbisoj in junwi' na nbisoj
ja mta rchajil rcanon. Jun ixok wi mta
rchajil xa ja' nbisoj ja xin kajaw Jesucristo
in quewa' nuch'ob kaj pa ranma ri': —Anin
nwajo' nparti'ij wi' chi solo ja xin Dios
nbisoj pro ni chi in jun, ne'e. Pro wi c'o
rchajil jari' c'o rjawaxic tre chi nbisoj ja
xin rwach'ulew chakaja', rjawaxic tre chi
nuch'ob nak rgana ja rchajil tre chi nuban.

35 Ja c'a xinbij chewe ri' ma wxin ta
nwajo' chewe, ma puersa ta nban chewe chi
maquixc'ule'e. Pro ja kas nwajo' chewe chi
utz nixeli, ja kas ngana anin ni ta ja wi' ja
kajaw Jesucristo nech'ob in ma junwi' chi
ta nbe wi' epensar.

36 Pro jun tatixel wi nuch'ob chi ma rubey
ta ja maquita nuya' ja rme'al pa c'ulbic,
wi nutz'at chi xa nraji'x más ja rme'al in
wi nutz'at chi rjawaxic chi nuya' pa c'ulbic
jari' tibana' jani' rch'obon, tiya'a' lugar tre
ja rme'al chi nec'ule' ruq'uin ja rala', jari'
ma xajan ta ja nuban. 37 Pro jun tatixel
wi bien rotak chi mta nuban ja maquita
nuya' ja rme'al pa c'ulbic, wi nutz'at chi
ma rjawaxic ta chi nuya' in wi c'o ruk'a'
tre chi nuya' owi mani in wi bien rch'obon
kaj pa ranma chi mejor ja ni maticanoj wi'
rchajil ja rme'al jari' utz ja nuban. 38 Queri'
c'a rbanic, jun tatixel wi nuya' ja rme'al
pa c'ulbic jari' utz ja nuban in chakaja' wi
matuya' ja rme'al pa c'ulbic jari' más na utz
ja nuban.

39 Jun kach'alal ixok arja' chapon rmal ja
ley xin Dios chi matiquejach qui' ruq'uin ja
rchajil jaru' pa tiempo nc'ase'e ja rchajil.
Pro ja wi ncami ja rchajil jari' libre chic ja
kach'alal chi nc'ule' chic jutij xa nak ta c'o
rgana nuc'am pro xarwari' wi yukul ruc'u'x
ja rachi ruq'uin ja kajaw Jesucristo. 40 Pro ja
chwe anin más na qui'il tre ja wi matic'ule'
chic in ja nch'ob anin chi inuc'an rmal ja
rEspíritu Santo chakaja'.

8

1 Ja c'a camic wach'alal nwajo' noktzijon
ewq'uin tre ja ti'ij ja noc sacrificio chwach
rachbal jun winak owi chwach rachbal jun
nakun. Cani' nebij: —Jari' kotak chic kano-
jel, nixche'e. Pro ja tok congana ewotak
jari' ma c'ayew ta ja kas ix nimak nena'
kaj rmal pro ja tok newajo' ewi' jari' c'o
q'uiyem rc'amonto chibil tak ewi' tre ja
yukulbal ec'u'x ruq'uin ja Jesucristo. 2 Ja wi
c'oli awotak in wi kas nim nana' kaj rmal
jari' maja'n tawotakij chi mta noc wi' ja
rawotak ja wi ma rachbil ta ja rajoben ri'il.
3 Pro ja wi nawajo' ja Dios jari' natruban
reconocer ja Dios chi at rxin.

4 Ja c'a tre ja ti'oj ti'ij ja ntzujux chwach
rachbal jun winak owi chwach rachbal jun
nakun quewa' nbij chewe ri'. Bien kotak
chi ja rachbal jun winak owi rachbal jun
nakun wawe' chwach'ulew arja' ma dios ta,
ni majun rc'aslemal, bien kotak chi xa jun ja
Dios, mchita jun. 5 Masqui ja winak nquibij
chi e q'uiy ja dios ja rec'o chicaj in chwach
ja rwach'ulew pro ajoj kotak chi xa jun ja
Dios. Congana e q'uiy ja nbix chique chi: —
Ixix ix kadios, neche'xi, in e q'uiy chakaja'
ja nbix chique chi: —Ixix ix kajaw, neche'xi.
6 Pro ja c'a rajoj bien kotak chi xa jun ja
Dios, arja' Tatixel, ruq'uin arja' winakar-
nakto wi' nojelal ja winakarsanto je'e, arja'
winakarsyon kaxin utzc'a chi nokoc ok
ya'bal ruk'ij. In bien kotak chakaja' chi
xa jun ja kajaw jari' Jesucristo, arja' cojon
rmal ja Dios chi rwinakarsaxic nojelal ja

winakarsanto je'e in rmal arja' tok c'o jun
c'ac'a c'aslemal yatajnak chic chake.
7 Ixix nebij chi: —Jari' kotak chic, nix-
che'e, pro ec'oli ja kach'alal ja maja'n tico-
takij como ec'o jujun ja nquech'ob chi c'oli
rc'aslemal ja rachbal jun winak owi rach-
bal jun nakun. Eje'e' ni c'amonnakto wi'
chique chi queri' nquech'ob. Ja c'a wi
chaka jalal queti' jule' ti'ij ja tzujun chwach
rachbal jun winak owi chwach rachbal jun
nakun ja nquech'ob eje'e' chi junwi' chi
na dios ja queya' ruk'ij in numaj ti'onem
ja canma rmal. Ja canma como maja'n
ticowir chipan ja rtzobal Dios chewi' tok
nti'oni. 8 Ja c'a nkati' wawe' chwach'ulew
ma ja tari' nto'o kaxin ja tok xko'ekaji
chwach ja Dios. Ja wi nkati' ja ti'ij jari' ni
majun utzil rc'amonto tre ja kanma in wi
matikati' ni majun itzel rc'amonto tre ja
kanma chakaja'. 9 Xarwari' tebana' cuenta,
masqui ix libre chi neti' ja ti'ij ja tzu-
jun chwach rachbal jun winak owi chwach
rachbal jun nakun pro maxta xa rumac ja
rix libre tok xqueyojtaji ja kach'alal ja c'a
nquech'ob na chi maxla xajan nti'i. Maxta
c'oli nak ta teban ja xque'etakchibej ta chi
nqueti'. 10 Tac'a atat, wi attz'ubul chipan
jun templo ja bar ntzujux wi' sacrificio
chwach rachbal jun winak in wi amajon
rti'ic ja ti'ij ja rocnak sacrificio, in wi c'o
jun kach'alal natrutz'at chi amajon rti'ic
maxla arja' numaj chic rti'ic chakaja' pro
xa amwal atat como arja' rotak chi congana
awotak. Pro xa ca'i' ruc'u'x tok nuti' in
numaj ti'onem ja ranma rmal. 11 Queri' c'a
nuban, xc'a rmal ja congana awotak atat
xa chewi' tok nyojtaji ranma ja kach'alal
ja maja'n ticowiri, amac atat tok nyojtaji
ja kach'alal pro makana' maquita cami ja
Cristo pa rcuenta. 12 Ja c'a tok neban queri'
chique ja kach'alal jari' il mac ja neban,
xa nesoc ja canma pro makana' cowirnak
chi ta c'a ja canma. Ja tok neban queri'
chique ja kach'alal jari' ni chi Cristo neban
wi' chakaja'. 13 Rmalc'ari' nbij chewe chi
anin in conforme ruq'uin ja ni mchita wi'
ti'ij xtintij ta chwach ja xtiyojtaji ranma
jun wach'alal mwal. Ja wach'alal wi c'o jun
comida nuch'ob chi xajan nuti' jari' mta
moda xtintakchi'ij ta chi rti'ic.

9

1 Pro ¿la ma in libre ta c'a anin chakaja'?
¿La ma in apóstol ta c'a? ¿La ma ntz'aton
ta c'a rwach ja kajaw Jesucristo? Ja c'a rixix
¿la ma rmal ta c'a ja samaj yatajnak chwe
rmal ja kajaw Jesucristo tok xa jun ebanon
chic ruq'uin? 2 Masqui ec'oli ja nebini chi
ma in apóstol ta pro ja chewe ixix bien
ewotak chi in apóstol. Ewotak como ixix
mismo ixocnak retal chi in apóstol, ix retal
como xenimaj ja kajaw Jesucristo ja tok
xinya' rbixic chewe. 3 Ja c'ari' ntobej wi'
chiquewach ja winak ja nebini chi ma in
apóstol ta.

4 Ja camic ¿la mta c'a kak'a' ajoj chewe
chi noketzuk ja tok nkaban ja samaj xin
Dios checojol? 5 In jun chic ¿la mta kak'a'
tre chakaja' chi nekacanoj jujun kach'alal
ixoki' chi ne'oc kixjayilal in nekac'amel ja
tok nekaya'a' rbixic ja rtzobal Dios cani'
quibanon ja jule' chic apóstol in cani'
quibanon ja rch'alal ja kajaw Jesucristo in
cani' rbanon ja Cefas? 6 Owi maxla xa nuyon
anin wachbil Bernabé ja mta kak'a' tre chi
noketzuk. ¿La xa kayon ajoj ja kas puersa
noksamaj ruq'uin kak'a' chi nkatzukbej ki'
nech'ob ixix? 7 Pro ¿la c'o ta c'a jun soldado
benak pa zona ja maquita xtitzuki in xta
arja' xtutzuk ta ri' ruyon? ¿La c'o ta c'a
jun ajticola' xtutic ta rtijco'm in maquita
xtutij jalal rwach ja rtijco'm tok xtelto? ¿La
c'o ta c'a jun yuk'ul tak chicop in maquita
xtiyataj jalal leche quixin tre? 8 ¿La xc'a
nna'oj anin nuyon ja c'a xinbij kaj chewe
ri' nech'ob ixix? ¿La ma queri' ta c'a nbij
ja ley xin Dios chakaja'? 9 Queri' cani' nbij
ja ley xin Dios ja tz'ibtal can rmal ja Moisés
quewari': —Ja wacax tok quimajon rch'ayic
ja trigo maxta tacoj quibozal, ne'e. Pro ¿la
cumal wacax tok xuya' ja jun ley ri' ja Dios
10 owi la kumal ajoj? Ni kumal wi' ajoj tok
xuya' como jun ajchonla' tok nuban chenoj
xa nak ta chi chenojal arja' ni yatal wi' tre
chi nquicoti chi raybexic nak k'ij xtiyataj
jalal ja cosecha tre. 11 In queri' c'a chake
ajoj chakaja', wi c'oli ja rtzobal Dios katicon
pa tak ewanma ¿la ma yatal ta c'a chewe
ari' chi neya' jalal chake ja c'ol ewq'uin ja
nkatzukbej ki'? 12 Ja wi c'o quek'a' jule' chic
chewe chi neya' jalal chique ja nquitzukbej
qui' pior c'a chake ajoj. Pro masqui c'o
kak'a' chewe pro ni mta wi' kac'utuj ta
chewe ja tok c'o rjawaxic chake. Pro ja
kabanon, kacoch'on kawach chipan nojelal.

Ja chake ajoj más na utz nkacoch' nojelal
chwach ja xta rmal tzuku ri'il xtiwinakar
ta jun problema in rmal ta c'ari' ja prob-
lema maquita xtibe más pa nim rbixic ja
utzlaj tzij xin Jesucristo. 13 Pro jun chic nbij
chewe ri' ¿la ma ewotak ta c'a chi ja raj
Israel ja nesamaj chipan ja nimlaj templo
eje'e' nquetzuk qui' tre ja sacrificio je'e ja
noc chipan ja templo ja ntzujux chwach
ja Dios? Cani' chique sacerdote ja necojo
sacrificio parwi' ja raltar eje'e' c'o jalal ja
sacrificio nyataj chique ja nquitzukbej qui'.
14 In queri' c'a chakaja' ja rbin can ja kajaw
Jesucristo chake ja nkaya' rbixic ja utzlaj
tzij ja rc'amonto. Como arja' xbij chi ja
neyo' rbixic ja utzlaj tzij jari' mismo samaj
nquitzukbej qui'.

15 Pro masqui c'o nuk'a' tre nojelal ja
xinbij chewe ri' pro ni ma nc'utun ta wi'
chewe ja ntzukbej wi' in masqui nnataj
chewe chipan awa' jun carta ri' pro ma ja
ta nwajo' chewe chi neya' chic chwe. Como
anin kas ninquicoti nbij chique ja winak
chi matinc'utuj ja c'o nuk'a' tre ja ntzukbej
wi', jari' wq'uin anin c'o wi' in más na utz
ja nincami chwach ja xtiwasax chwe awa'
jun nimlaj quicotemal ri'. 16 Pro ma wq'uin
ta anin c'o wi' ja tok nya' rbixic ja utzlaj
tzij xin Jesucristo, jari' ni chi nukul wi' c'o
wi' wi nwajo' owi mani, in tok nya' rbixic
jari' ni majun nak ta xtinbij ta chique winak
ja xtinya' ta jutz'it nuk'ij rmal. Ja c'a wi
matinya' rbixic ja utzlaj tzij xin Jesucristo
jari' congana lawulo' chwe. 17 Como jawa'
samaj ri' ma wq'uin ta anin c'o wi' wi nban
owi matinban pro puersa nban na como
ya'on chi nukul rmal ja Dios. Ja wixta xa
jun samaj ja xa tzujun chwe jari' c'o ta c'a
nuk'ij ntoj ari'. 18 Pro jawa' samaj ri' c'oli
ja rtojbalil jari' ja nimlaj quicotemal nna'
kaj rumac ja ni majun pwok nc'am chique
winak ja tok nya' rbixic ja utzlaj tzij xin
Jesucristo chique. Masqui c'o nuk'a' tre chi
nc'utuj ja ntzukbej wi' tok nya' rbixic ja
utzlaj tzij pro ni matinc'utuj wi'.

19 Queri' c'a nbanon como ja kas ngana
anin congana ta winak xquenuch'ec chi
nyuke' quec'u'x ruq'uin ja Jesucristo.
Masqui in libre pa quek'a' ja winak xa nak
ta chi winakil pro nuyon njachon wi' pa
quek'a' pro ni pa quek'a' canojelal utzc'a
chi e q'uiy xquenuch'ec chique. 20 Ja tok
xinq'ueje' chiquicojol ja wach tak aj Israel
ma xenuban ta despreciar pro ja nqueban
eje'e' queri' xinban anin cuq'uin chakaja'
utzc'a chi nenuch'ec. Ja c'a tok xinq'ueje'
chiquicojol ja rec'o pa ruk'a' ja ley xin Dios
ja tz'ibtal can rmal ja Moisés ma xenuban
ta despreciar pro ja nqueban eje'e' queri'
xinban anin cuq'uin chakaja' masqui ma
inc'o chi ta pa ruk'a' ja ley. Queri' xinban
utzc'a chi nenuch'ec. 21 Ja c'a tok xinq'ueje'
chiquicojol ja winak ja ma cotak ta ja ley
xin Dios ma xenuban ta despreciar pro ja
nqueban eje'e' queri' xinban anin cuq'uin
chakaja'. Pro matibij tzij ari' chi ni mta wi'
ley xinnimaj xinmestaj ta ja Dios, ma queri'
ta, como inc'o pa ruk'a' ja ley xin Cristo.
Queri' c'a xinban ja cani' nqueban eje'e'
utzc'a chi nenuch'ec. 22 Ja c'a tok xinq'ueje'
chiquicojol ja ma cow ta quewi' canma ma
xenuban ta despreciar pro ja nqueban eje'e'
queri' xinban anin cuq'uin chakaja' utzc'a
chi nenuch'ec. Queri' c'a nbanon chique
canojel ja winak xa nak ta chi winakil, ma
xenuban ta despreciar pro ja nqueban eje'e'
queri' xinban anin cuq'uin chakaja'. Xa nak
ta rjawaxic chi nban chiquicojol ja winak
chi quito'ic ni ja wi' nbanon utzc'a chi ec'oli
chique nquewil ja totajem xin Dios mwal.
23 Ja kas ngana anin xtibe ta más pa nim
rbixic ja utzlaj tzij xin Jesucristo chewi' tok
nmajon rbanic nojel awa' samaj ri'. Queri'
nbanon utzc'a chi anin jun xquinquicot
chipan ja rutzil ja rc'amonto ja utzlaj tzij
xin Jesucristo chake.

24 Jun ejemplo nya' chewe ri'. Jule'
deportista tok nquepaj qui' tre jun c'amc'oj
anim ixix bien ewotak chi xa jun chique
nch'ecowi ja premio masqui canojel
nquic'amc'a' canim. In queri' ta c'a neban
ixix chakaja', congana tetija' ek'ij chi
rch'aquic ja premio xin Dios. 25 Mta jun
deportista ja maquita nucoj ri' ruyon pa
ch'a'oj chi rcoch'ic nojelal ja tok ntijoj
pon ri' tre ja tz'anem. Queri' nqueban ja
deportista utzc'a chi eje'e' nech'ocmaji ja
tok c'o jun tz'anem nbani pro ja premio
nquech'ec jari' xa c'o q'uisic trij. Pro ja
premio ja xtikach'ec ajoj jari' ni mta wi'
q'uisic trij. 26 Rmalc'ari' tok congana ncojon
wi' pa ch'a'oj chi rch'aquic ja premio xin
Dios in mta ari' ja maquita ntz'elwachin
pon ja bar xquinekaj wi'. 27 Congana cow

nchapon kaj wi' nuyon, matinya' lugar
tre ja ncuerpo xquinruban ta mandar
nak c'o rgana nuban pro ja nbanon, anin
ninbano mandar rxin. Congana lawulo'
ari' ja wi anin nya' rbixic chique jule' chic
nak rjawaxic chi nqueban chi rch'aquic ja
premio pro wi matinch'ec anin.

10

1 Queri' nbij chewe wach'alal como bien
turkaj chewe nak queban ja kati't kamama'
ojer ja tok xe'elto pan Egipto. Mta jun
chique ja maquita chajixi maquita waraxi
chuxe' ja sutz' ja takto rmal ja Dios chi
cuc'axic. Xek'ax chipan ja mar in xeto'i
pro ni canojelal. 2 Quejach qui' pa ruk'a'
ja Moisés pro ni canojelal chi arja' nuc'an
quixin, jari' queban cani' xeban bautizar
chipan ja sutz' in chipan ja mar chakaja'.
3 Quetij ja way xin Dios pro ni canojelal in xa
jun rwach quetij. 4 Quetij ja ya' xin Dios pro
ni canojelal in xa jun rwach quetij chakaja'.
Como c'oli ya' quetij ja pan abaj xelto wi'
in ja rabaj jari' retal chi ja Cristo ni tran wi'
chiquij ja tok xek'ax pa tak lugar je'e. 5 Pro
masqui yataj chique canojelal chi quetz'at
ja nimak tak milagro ja c'a xinbij kaj chewe
ri' pro xa e jun ca'i' chique ja ma xpi ta
ryewal ja Dios chiquij. Queri' nbij chewe
como xa e jun ca'i' chique ja ma xq'ueje' can
ta quibakil chipan ja lugar ja chakijlaj ulew.

6 Ja c'a camic wach'alal nojel awa' ja ban-
taj chique ja c'a xinbij kaj chewe ri' jari'
ocnak jun ejemplo chake, nokrxibej utzc'a
chi matikayarij ajoj ja banoj itzelal ja cani'
queban eje'e'. 7 Maxta c'o rachbal jun winak
owi rachbal jun nakun xteya' ta ruk'ij ja
cani' queban jule' chique. Como eje'e' c'o
jun nmak'ij quec'ul ya'bal ruk'ij rachbal
jun wacax cani' tz'ibtal can quewari': —
Ja winak xetz'abe'e in quemaj rbanic jun
nimlaj wa'im. Xeyictaji in quemaj rbanic
jun itzel tz'anem. Jari' quic'ulbej ruk'ij
ja rachbal wacax, ne'e. 8 Maxta komacun
cuq'uin ixoki' ja cani' queban jule' chique.
Como xuban jutij ec'oli chique queban ja
il mac cuq'uin ixoki' in e veintitrés mil ja
xecam rmal pro jari' mismo k'ij xecami.
9 In jun chic, maxta kas k'alawachili tika-
maj rc'ambajaxic jani' rpaciencia ja kajaw
Dios xtikaban ta ja ma utz ta xtikabij ta
chi mta nuban chake ja cani' queban jule'
chique. Como xuban jutij ec'oli chique
xeti' cumal cumatz in xecami pro rumac
ja xajutij quimajon rc'ambajaxic rpaciencia
ja kajaw Dios tok ban queri' chique. 10 In
jun chic, maxta temaj wixwotem xtech'a' ta
tre ja Dios ja nuban chewe ja cani' queban
jule' chique eje'e'. Como xuban jutij ec'oli
chique peti jun banol camíc xe'urcamsaj
pro rumac ja wixwotem nqueban ja tok ban
queri' chique.

11 Nojel awa' ja c'a xinbij kaj chewe ri'
bantaji chijujunal utzc'a chi noc ejemplo
chique ja winak chi nerxibej in tz'ibtal
can utzc'a chi noc jun paxbanem chake
ajoj ja rokc'o chipan ja q'uisbal rxin nojel
ja tiempo ja chominto je'e rmal ja Dios.
12 Rmalc'ari' nbij chewe, ja wi congana cow
ixpa'li nena' kaj kas tebana' cuenta, matzij
quixkaj ixix chakaja'. 13 Ja c'a rixix mta
jun prueba ewilon chipan ja rec'aslemal ja
maquita ec'oli winak ek'axnak chic chipan.
Ja c'a Dios arja' matuya' lugar tre chi npi
jun prueba chewij ja maquita nixcowini
necoch' como arja' ni nuban wi' cumplir
ja rtzujun chake. Ja c'a wi xquixrc'ambajaj
chipan jun prueba pro nuya' na chewe
chakaja' nak nc'atzin chewe chi neto' ewi'
chipan utzc'a chi nixcowini necoch'.

14 Rmalc'ari' chak'laj wach'alal ja tok nbij
chewe, majutij teya' ruk'ij rachbal jun
winak owi rachbal jun nakun. 15 Ixix c'ol
ena'oj, bien c'a tech'obo' rij rwach ja xtin-
bij chewe ri'. 16 Ja tok nkanataj rcamic ja
Cristo c'o jun vaso vino nkamaltioxij tre ja
Dios in nkatij. Ja tok nkatij ¿la ma jun ta
c'ari' nkaban ruq'uin ja Cristo nech'ob ixix?
como ja vino jari' rquiq'uel. In chakaja'
c'oli ja caxlanway nkawech' in nkatij. Ja tok
nkatij ¿la ma jun ta c'ari' nkaban ruq'uin
ja Cristo nech'ob ixix chakaja'? como ja
caxlanway jari' rcuerpo. 17 Como xa jun
mismo caxlanway ja nkatij rmalc'ari' tok
xa jun cuerpo kabanon masqui ok q'uiy.
Queri' rbanic como kanojel xa jun mismo
caxlanway ja nkatij.

18 In tewasaj ena'oj trij chakaja' ja nque-
ban ja tinamit Israel, eje'e' tok nqueti' ja
sacrificio je'e ja ntzujux parwi' ja raltar ¿la
ma jun ta c'ari' nqueban ruq'uin ja Dios ja
rajaw ja raltar nech'ob ixix? 19 Camic maxla
ec'oli chewe quewa' quimajon rch'obic ri':
—Pro ¿nak c'a rbanic ja nbij chic ja Pablo

le', la c'ol ek rc'aslemal ja rachbal jun winak
owi rachbal jun nakun? In chakaja' ja ti'ij
ja noc sacrificio chwach rachbal jun winak
owi chwach rachbal jun nakun ¿la c'ol ek
rc'amonto, la junwi' na chwach xa nak ta
chi ti'ijal? maxla neche' kaj. [20] Pro ma ja ta
nbij chewe. Ja nbij chewe quewa' rbanic ri',
ja winak ja ma cotak ta rwach ja Dios eje'e'
tok c'o je'e sacrificio nquitzujuj chwach
rachbal jun winak owi chwach rachbal jun
nakun jari' chique demonio nquitzujuj wi'
in ma tre ta ja Dios. Ja c'a rixix ni majun
ngana xta jun xteban ta cuq'uin demonio.
[21] Ni majun moda xtetij ta ja vino rxin ja
kajaw Jesucristo xteban ta jun ruq'uin in
xtetij chi ta c'a ja vino quixin demonio
xteban chi ta jun cuq'uin. Ni majun moda
xtetij ta ja c'o chwach ja mesa rxin ja
kajaw Jesucristo in xtetij chi ta c'a ja c'o
chwach ja mesa quixin demonio. [22] Owi
¿la utz on nech'ob ixix ja xta jun xtikaban
cuq'uin demonio in xtiyictaj ryewal ja ka-
jaw Jesucristo chakij rmal? ¿La más ta c'a
kachok'ak' ajoj chwach arja' chi xkoch'ojin
ta ruq'uin chewi'?

****

[23] Ni katzij wi' chi c'o nuk'a' tre no-
jelal pro xarwari' wi pa tak rubey ncoj
wi' como c'o je'e ja mta utzil r'camonto.
C'o nuk'a' tre nojelal pro c'o je'e ja mta
q'uiyem rc'amonto chake chibil tak ki' tre
ja yukulbal kac'u'x ruq'uin ja Jesucristo.
[24] Maxta c'o jun chewe xta ja' nuch'ob ja
c'o rc'amonto tre arja' ruyon pro ja nuban,
tich'obo' c'a ja c'o rc'amonto chique ja jule'
chic rachbil.

[25] Ja c'a tre ti'ij ja nc'ayix pa c'aybal wi
newajo' neti' teti'a', mta nuban wi neti'
xa nak ta chi ti'ijal pro xarwari' maxta
tec'waxaj razón wi ocnak sacrificio ja ti'ij
chwach rachbal jun winak owi rachbal jun
nakun, maxta quewa' tech'ob kaj ri': —
Maxla xajan nti'i jawa' ti'ij ri', maxta quix-
che' kaj. [26] Utz ja wi neti' como rxin ja kajaw
Dios ja rwach'ulew in rxin arja' chakaja'
nojelal ja c'o chwach ja rwach'ulew.

[27] Ja c'a tre jun winak ja ma rotak ta
rwach ja Dios wi nixruban invitar chi nix-
ewa' ruq'uin in wi c'ol egana nixbe jix.
Ja c'a tok emajon wa'im ruq'uin utz wi
neti' xa nak ta nucoj chewach, mta nuban
pro xarwari' ja tok nucoj chewach maxta
tec'waxaj razón wi ocnak sacrificio chwach
rachbal jun winak owi chwach rachbal jun
nakun, maxta quewa' tech'ob kaj pa tak
ewanma ri': —Maxla xajan nti'i jawa' wari',
maxta quixche' kaj. [28] Pro wi chaka jalal
c'o jun nbin chewe: —Jala' nati' le' ocnak
sacrificio chwach rachbal jun winak, wi ne'
chewe, mejor ma teti' ta c'a. Como ja ranma
arja' nbini chi xajan wi neti' xa chewi' tok
nbij anin chewe chi ma teti' ta. Como ja
rwach'ulew rxin ja kajaw Dios in rxin arja'
chakaja' nojel ja c'o chwach ja rwach'ulew.
[29] Pro xc'a rumac ja nbij ja ranma arja' tok
anin nbij chewe chi mateti' in ma rumac ta
ja nbij ja rewanma ixix. Queri' nbij chewe
como ni ma xajan ta wi' wi nkati', libre ja
kanma in ma rubey ta c'o ta jun xtibij ta
chake chi xajan. [30] Ja c'a wi nkamaltioxij tre
ja Dios ja nkati' ma rubey ta c'ari' ja xta itzel
nbix chake tok nkati' como nkamaltioxij
tre.

[31] Queri' c'a rbanic wach'alal, ja tok c'oli
wa'im neban owi xa nak ta ja neban xar-
wari' c'o ta rc'amonto tre ja xtiyabex ruk'ij
ja Dios rmal. [32] Maxta c'oli teban ja xta
ofensa rc'amonto chique winak, nixtac'a
chique ta ja ma e kach'alal ta chi aj Israel chi
ma aj Israel ta in nixtac'a chique ta chakaja'
ja kach tak ralc'wal Dios. [33] Cani' nbanon
anin chique winak xa nak ta chi winakil,
ni mta wi' nban chiquewach ja xa ofensa
rc'amonto chique. Ma ja ta nch'ob ja xa
ruyon chwe anin c'oli rc'amonto pro ja c'oli
rc'amonto chique ja jule' chic jari' nmajon
rch'obic utzc'a chi eje'e' nquewil ja totajem
xin Dios.

11

[1] Ja cani' nbanon anin chique winak
wach'alal queri' ta c'a neban ixix chique
chakaja', tec'ama' ja rejemplo wxin como
anin chakaja' nc'amon ja rejemplo rxin ja
Cristo.

****

[2] Ja c'a camic wach'alal, anin congana
ninquicot chewij ja ni ninurkaj wi' chewe
ja tok c'oli xa nak ta ja neban, ninquicot
chewij rmal ja remajon rnimaxic ja tijonem
ja nya'on can chewe. [3] Pro c'oli nwajo'
nch'ob chewach ri', ja cajaw canojel ja
rachi'i' jari' ja Cristo, ja rajaw ja rixok jari'
ja rachi in ja rajaw ja Cristo jari' ja Dios.
[4] Jun achi tok arja' rmajon banoj oración

owi rmajon rya'ic rbixic ja k'alasan chwach
rmal ja Dios in wi c'oli ja rbotzben rwi' jari'
xa ruq'uix ja rajaw nuya'. 5 Ja c'a tre jun ixok
tok arja' rmajon banoj oración owi rmajon
rya'ic rbixic ja k'alasan chwach rmal ja Dios
in wi mta rbotzben rwi' jari' xa ruq'uix ja
rajaw nuya'. Ja wi queri' nuban ja rixok jari'
junan ruq'uin ja cani' nsocaxel ja rsamal
rwi' pro ni nojelal. 6 Queri' nbij chewe
como ja rixok wi mta rgana nubotz rwi'
mejor tikupijel c'a ja rsamal rwi'. Nowi xa
q'uixbal tre jun ixok wi nkupixel ja rsamal
rwi' owi nsocaxel chi nojelal mejor ja nuban
tibotzo' c'a rwi'. 7 Ja c'a rachi ma rubey ta
ja wi nubotz rwi' como arja' imagen rxin
Dios in ruq'uin arja' natz'at wi' chi congana
nim ruk'ij ja Dios. Pro ja rixok ruq'uin
arja' natz'at wi' chi congana nim ruk'ij ja
rachi. 8 Queri' nbij chewe como ja tok kas
tz'ucarsaxi ja nabey achi ma ruq'uin ta ixok
pi wi' pro ja tok kas tz'ucarsaxi ja rixok
ruq'uin achi pi wi'. 9 In jun chic, ja rachi
ma rmal ta ja rixok tok tz'ucarsaxi, ja tok
tz'ucarsaxi ja rixok jari' rmal ja rachi tok
tz'ucarsaxi. 10 Rmalc'ari' tok nbij chewe
chi jun ixok arja' yatal trij chi nubotz rwi'
como jari' retal chi c'o rajaw pa'l trij. Ja
tok nubotz rwi' jari' utz nquetz'at ja án-
gel. 11 Pro ja kaniman ja kajaw Jesucristo
xa ok junan chi achi chi ixok chake. Ja
rachi nc'atzin ixok tre in ja rixok nc'atzin
achi tre. 12 Queri' nbij chewe como ja tok
tz'ucarsaxi ja nabey ixok ruq'uin achi pi wi'
in ja c'a camic tok nokalaxi ja rok achi'i'
ruq'uin ixok nokpi wi'. Xarwari' ni majun
ja maquita ruq'uin Dios npi wi'.

13 Tech'obo' kaj chi utz eyon, jun ixok ¿la
yatal trij nech'ob ixix chi nuban oración
ruq'uin ja Dios ja wi ma rbotzon ta rwi'?
14 Ixix bien ewotak chi jun achi ni rxin wi'
chi ma nimak ta ja rsamal rwi' nowi nuya'
lugar tre chi nimak neli cani' jun ixok jari'
xa q'uixbal tre. 15 Pro jun ixok ni rxin wi' chi
nimak ja rsamal rwi' jari' cani' jun adorno
rwekben ri'. Como arja' yatajnak tre chi
nimak ja rsamal rwi' ocnak botzbal rwi'.
16 Ja c'a wi c'o jun chewe ja ma conforme
ta ruq'uin ja c'a xinbij kaj chewe ri', wi
solo nuch'a', tirotakij c'a chi ja wachbil
xa junan nkach'ob cuq'uin trewa' wari' in
queri' nkach'ob cuq'uin ja jule' chic iglesia
chakaja' xa bar ta tri' nquemol wi' qui' pa
rubi' ja Dios.

****

17 Pro anin maquinquicot chewij ja xtinbij
chic chewe ri' wach'alal como ja tok nemol
ewi' mta q'uiyem rc'amonto tre ja yukulbal
ec'u'x ruq'uin ja Jesucristo pro ja moloj
ri'il neban, na xa más na lawulo' nixel
rmal. 18 Como ec'oli nebin chwe chi ma
jun ta neban ja tok nemol ewi' chi rnataxic
ja Jesucristo, jari' xa división ja nixtajini
neban. Jari' ja nch'a' chewe nabey. Anin
matinnimaj nojel ja rewil nbixi pro can
nnimaj ja bin chwe chi ma jun ta ebanon.
19 Nnimaj como c'o je'e división nbantaj
na checojol utzc'a chi nixc'ambajaxi utzc'a
chi bien nk'alajin na echinatak chewe ja
kas katzij chi ncajo' ja Dios. 20 Ja c'a tok
nixekaj chipan ja lugar ja bar nemol wi'
ewi' chi rbanic ja cena rxin ja kajaw Jesu-
cristo ¿la katzij c'a chi rxin arja' ja cena
neban nech'ob ixix? Jari' ma rxin ta ja
neban. 21 Queri' nbij chewe como ja tok
nerila' ja hora xin wa'im nemajla' rtijic
eyon ja rewxin chejujunal, matewaybej na
ewi' in tok nq'uiswani ec'oli tak meba'i'
chewe mta quixin neya', ni nk'ak'an wi'
quepan in ec'oli chewe xa nek'abari. 22 Ja
c'a wi xa queri' neban ¿nak tre tok ma pa
tak ewochoch ta nixwa' wi'? ¿La mta la'an
ewochoch chewi'? Owi maxla xa itzel chic
ne'etz'at ja kach'alal ja re tinamit xin Dios
tok neban queri', maxla xa egana neban
chique ja tak meba'i' cani' ma ec'o ta. Ja
camic ¿nak nbij chewe nech'ob ixix, la nin-
quicot chewij ja neban queri'? Jari' ma can
ta.

23 Queri' nbij chewe wach'alal como ma
queri' ta neban tre ja cani' xinc'ut chewach.
Como ja k'alasax chinwach anin rmal ja
kajaw Jesús jari' ja xinc'ut chic chewach
ixix in quewa' rbanic ri'. Ja kajaw Jesús jari'
ak'a' tok xajalal maja'n tijach pa quek'a'
ja winak ja xetzelan rxin, arja' xuc'am
ja caxlanway in xmaltioxij tre ja Dios.
24 C'ac'ari' xuwech' ja caxlanway in quewa'
xbij chique ja rapóstol ri': —Jawa' caxlan-
way ja xinwech' ri' jawa' ncuerpo anin
como ja xtiban tre ja ncuerpo cani' nwech'i,
nincamsax na pan ecuenta. Camic tec'ama'
in tetija' in nijawawa' xtenatbej wxin, ne'e.
25 Queri' xuban chic tre ja jun vaso vino
chakaja', ja tok colbetaji wa'im rmal xuc'am

in quewa' xbij chic chique ri': —Ja vino ja
c'o chipan ja vaso ri' jawa' nquiq'uel ocnak
rseguro ja c'ac'a chominem ja rchomin ja
Dios. Ja tok xtetij xa nak ta chi tiempo'al
xtetij wi' je'e nijawawa' xtenatbej wxin
chakaja', ne'e. 26 Queri' c'a ja kas mero
rbanic, jawa' caxlanway ri' rachbil ja riya'l
uva tok xtetij xa nak ta chi tiempo'al xtetij
wi' je'e jari' cani' neya' rbixic ja rcamic
ja kajaw Jesucristo in c'a tokori' netanba'
rtijic ja tok xtipi chic jutij.
27 Rmalc'ari' nbij chewe, xa nak ta xtiti-
jowi ja caxlanway, xa nak ta xtitijowi ja vino
ja nkanatbej rcamic ja kajaw Jesucristo in
wi xa ma ch'obol ta nuban tre rtijic jari'
xajan ja nuban, xa itzel nuban tre rcuerpo
ja kajaw Jesucristo rachbil rquiq'uel. 28 Pro
mejor ja neban, tec'ambajaj kaj ja rewanma
eyon jani' ebanon chejujunal, c'a tokoc'ari'
utz netij ja caxlanway rachbil ja vino.
29 Queri' nbij chewe como xa nak ta xtitijowi
jawa' caxlanway ri' rachbil ja vino in wi xa
ma ch'obol ta nuban tre rtijic jari' xa cas-
tigo xin Dios nsiq'uij trij, xa matich'obtaj
rmal nak ja kas mero rbanic ja cuerpo rxin
ja kajaw Jesucristo. 30 Como xa ma ch'obol
ta neban tre rtijic ja cena rxin ja kajaw
Jesucristo xa chewi' tok e q'uiy chewe ja
ma kas ta c'o quichok'ak', xa e yawa'i' in xa
chewi' chakaja' tok e q'uiy chewe ja xecami.
31 Pro ja c'a wi ajoj mismo nkac'ambajaj
kaj ja kanma kayon in wi nkachomij ja
ma utz ta kabanon jari' mta ja castigo xin
Dios xtipi ta chakij. 32 Pro ja tok c'oli ja
castigo xin Dios npi chakij jari' katijoxic
nbani utzc'a chi makotakel chijutij chipan
ja nimlaj rpokonal ja bar xquetakel wi' ja
winak ja xa ruq'uin rwach'ulew yukul wi'
quec'u'x.
33 Queri' c'a rbanic wach'alal in rmalari'
tok nbij chewe, ja tok nemol ewi' chi rbanic
ja wa'im tewaybej na ewi', junan ta nixoqui
pa wa'im. 34 Ja c'a wi c'o jun chewe congana
nk'ak'an rupan in matucoch' mejor tiwa'el
pa rochoch. Quirtari' neban jutz'it utzc'a
chi mta castigo xin Dios nesiq'uij chewij ja
tok nemol ewi'. Ja c'a tre ja jule' chic razón
ja xec'waxaj chwe c'a tokori' xtinchomij ja
tok xquinekaj ewq'uin.

12

1 Ja c'a camic wach'alal noktzijon jurata
ewq'uin tre ja nkacochij je'e tre ja rEspíritu
Santo chi nokcowini nkabanbej ja samaj
xin Dios, mta ngana ja maquita nch'obtaj
emwal nak rbanic.
2 Ixix bien ewotak chi ja nabey chaka
bar ta tri' xixc'amarel wi' chipan jule' ti-
jonem ja ma tijonem xin Dios ta, xa cachbal
winak xa rachbal nakun je'e xeya' quek'ij.
Xeya' quek'ij pro nixtac'a netzijon ta jutz'it.
3 Rmalc'ari' ja tok anin nch'ob na chewach
camic nak rbanic ja rEspíritu Santo. Ja
tok c'o jun winak rmajon tzij xa nak ta
chi winakil ja wi Espíritu Santo uc'ayon
rxin chi rbixic ja tzij arja' mta moda itzel
ta xtitzijon ta tre ja Jesús. In chakaja' ni
majun winak xticowin ta xtibij ta tre ja
Jesús chi arja' rajaw nojelal, xtiche' ta tre, ja
wi maquita c'oli ja rEspíritu Santo uc'ayon
rxin chi rbixic.
4 Pro q'uiy rwach ja nkacochij je'e tre
ja rEspíritu Santo chi nokcowini nkaban-
bej ja samaj xin Dios pro xarwari' xa jun
mismo Espíritu Santo nsipan chake chi no-
jelal. 5 In q'uiy rwach chakaja' ja samaj xin
Dios pro xa jun mismo kajaw Jesucristo ja
ncojo kaxin chi rbanic ja samaj. 6 In q'uiy
rwach chakaja' ja poder nkacoj chi rbanic
ja samaj xin Dios pro xa jun mismo Dios
ja nyo' chake ja poder kanojelal xa nak ta
chi poderal. 7 Pro c'oli nyataj chake rmal ja
rEspíritu Santo chikajujunal chi nokcowini
nkak'alasbej ja samaj ja nuban ja rEspíritu
Santo chikacojol. Pro jari' nyataj chake
utzc'a chi nkatobej ki' chibil tak ki'. 8 Queri'
c'a rbanic como ec'o jule' chake ja nyataj
chique rmal ja rEspíritu Santo chi necowini
nqueya' rbixic jani' rna'oj ja Dios. In ec'o
c'a jule' chic ja nyataj chique chi necowini
nqueya' jun tijonem ja nc'ṵt chiquewach
rmal ja mismo Espíritu Santo. 9 In ec'o na
jule' chic ja nyataj chique rmal ja mismo
Espíritu Santo chi congana nim ja yukulbal
quec'u'x ruq'uin ja Dios. Ec'o na jule' chic ja
nyataj chique rmal ja mismo Espíritu Santo
chi necowini nequitzursaj winak tre yobilal
je'e. 10 Ec'o na jule' chic ja nyataj chique
chi necowini nqueban milagro, in jule'
chic nyataj chique chi c'o je'e nk'alasax
chiquewach rmal ja Dios chi nqueya' rbixic,
in jule' chic ja nyataj chique chi necowini
nquech'ob nak chi espiritu'al c'ayon quixin
ja winak tok netzijoni, la Espíritu Santo
owi ma Espíritu Santo ta. Ec'o na jule'

chic ja nyataj chique chi necowini netzijon
chipan jule' tzobal masqui ma cotakin ta
ja tzobal in jule' chic ja nyataj chique chi
necowini nquik'axaj ja tzij ja nbix chipan
ja jule' chic tzobal. 11 Pro xarwari', xa jun
mismo Espíritu Santo ja nyo' chake nojel
awa' samaj xin Dios ja c'a xinbij kaj chewe
ri', arja' nuya' kasamaj chikajujunal ja c'o
rgana nuya' chake.

****

12 Cani' rbanic ja racuerpo q'uiy rwach
rc'an como c'o ruk'a', c'o rkan, c'o parwach
pro xa jun cuerpo rbanon. Nojel ja rc'an
ja racuerpo masqui q'uiy rwach pro xa jun
cuerpo rbanon. In queri' c'a rbanic ja
Cristo chakaja', masqui ok q'uiy ja yukul
kac'u'x ruq'uin pro xa jun kabanon ruq'uin.
13 Queri' nbij chewe como xa jun mismo Es-
píritu Santo xokbanbex bautizar kanojelal,
xa jun cuerpo ban chake chi ok aj Israel chi
ma ok aj Israel ta, chi ok esclavo chi ok libre,
xa jun mismo Espíritu Santo ja xoc pa tak
kanma chi nimlaj kanojelal.

14 Queri' rbanic como jun cuerpo ma jun
miembro ta rc'an, q'uiy rwach ja rc'an.
15 Tac'a ja rawakan xtibij ta chawe: —Anin
como ma yatajnak ta chwe chi inocnak
ta k'abaj chewi' tok ni majun ngana xtin-
ban ta jun ruq'uin ja racuerpo, xtiche' ta
chawe, masqui queri' nbij pro ni jun wi'
rbanon ja rawakan ruq'uin ja racuerpo. 16 In
chakaja' ja rawxquin xtibij ta chawe: —
Anin como ma yatajnak ta chwe chi inocnak
ta pawachaj chewi' tok ni majun ngana
xtinban ta jun ruq'uin ja racuerpo, xtiche'
ta chawe, masqui queri' nbij pro ni jun wi'
rbanon ja rawxquin ruq'uin ja racuerpo.
17 Ja racuerpo wixta pawachaj chi jun jari'
maticowin c'a nc'axaj ari' ja nbixi, o wixta
xquinaj chi jun jari' maticowin c'a nuna'
rxula' nakun ari' chakaja'. 18 Pro ja kas mero
rbanic ja kacuerpo, ja Dios arja' chomini
bar xucoj wi' ja kak'a', bar xucoj wi' ja
kakan rachbil ja jule' chic miembro rxin
ja kacuerpo, arja' cha'owi bar xucoj wi'
chijujunal. 19 Ja racuerpo wixta pawachaj
chi jun jari' ma cuerpo ta c'ari'. 20 Pro ja
kas mero rbanic, q'uiy miembro rc'an ja
racuerpo pro xa ni jun cuerpo wi' rbanon.
21 Ja panawach mta moda xtibij ta tre ja
rak'a': —Atat ni majun asamaj chwe, xtiche'
ta tre. In chakaja' ja rawí' mta moda xtibij
ta tre ja rawakan: —Atat ni majun asamaj
chwe, xtiche' ta tre chakaja'. 22 Pro ja kas
mero rbanic, c'o na jule' miembro rxin ja
kacuerpo ja ma kas ta c'o rchok'ak' nokche'
tre, pro congana nc'atzin tre ja kacuerpo.
23 In c'o na jule' miembro rxin ja kacuerpo
ja ma nimak ta ruk'ij chwach ja kapalaj
owi pakawach ja nkach'ob ajoj pro jari'
miembro lok' nkana' in nkawek. In jule'
chic ja ni ma yatal ta wi' tre ja maquita
nweki pro jari' más chi na nkaban cuenta.
24 Jari' más chi na nkaya' pa cuenta chwach
ja jule' chic ja ma rjawaxic ta tre chi nweki.
Pro ja Dios arja' bien rbanon rbanic ja
kacuerpo, bien rchomin utzc'a chi más chi
na lok' xtina'i ja jule' miembro ja ma kas ta
nimak ruk'ij ntz'ati. 25 Queri' rbanon utzc'a
chi ja kacuerpo mta división nuban pro ja
c'a nuban, ja kak'a' rachbil kakan rachbil
ja jule' chic miembro rxin ja kacuerpo xa
jun nuban in lok' nuna' ri' chibil tak ri'.
26 Queri' c'a rbanic, tok c'o jun miembro rxin
ja kacuerpo nti'oni nti'on c'ari' chi jun ja
kacuerpo, ja c'a tok c'o jun miembro rxin ja
kacuerpo nya' ruk'ij nquicot c'ari' chi jun ja
kacuerpo chakaja'.

27 Ja c'a rixix ix cuerpo rxin ja Cristo,
ix miembro chejujunal rxin ja rcuerpo.
28 Ja Dios arja' q'uiy rwach ja samaj xuya'
chake ja nkamol ki' pa rubi' ja Cristo.
Nabey xerucha' ja xe'oc apóstol, pa rucab
xerucha' ja xe'oc profeta, pa rox xerucha'
ja xe'oc maestro. C'ac'ari' xerucha' ja xe'oc
banol milagro, c'ac'ari' xuya' quisamaj jule'
chic cani' chique ja nequitzursaj yawa'i' in
chique ja nequeto' ja c'o rjawaxic chique
in chique ja ne'uc'an quixin ja kach'alal in
chique ja netzijon chipan jule' tzobal ja ma
cotakin ta. 29 Ma canojel ta e'ocnak ta após-
tol, ma canojel ta e'ocnak ta profeta, ma
canojel ta e'ocnak ta maestro, ma canojel
ta e'ocnak ta banol milagro. 30 Ma cano-
jel ta yatajnak ta chique chi nequitzursaj
yawa'i', ma canojel ta yatajnak ta chique
chi netzijon chipan jule' tzobal, ma canojel
ta yatajnak ta chique chi nquik'axaj ja tzij
ja nbix chipan ja jule' tzobal. 31 Pro ja
samaj ja c'o más q'uiyem rc'amonto tre
quic'aslemal ja kach'alal ni ta ja wari' netij
ek'ij chi rcochixic. Xarwari' c'o jun bey
nch'ob chewach camic ri' pro jun bey ja
congana nim ruk'ij, mchita jun bey nk'i'o ta

rxin, jari' bey awc'an ja tok c'oli ja rajoben ri'il xin Dios nsamaji pan ac'aslemal.

13

1 Anin wixta ni ta majun tzobal ja maquita nincowini nintzijon chipan, wi tzobal quixin winak owi tzobal quixin ángel chakaja' pro wi mta ja rajoben ri'il xin Dios nsamaji pa nc'aslemal jari' xa junan ninel ruq'uin jun ch'ich' tok nk'omaxi ja xa mta rc'amonto rukul nc'axaxi. 2 In jun chic, wixta yatajnak chwe chi inocnak jun profeta pro jun profeta ja ni ta majun ja maquita k'alasan chwach ja wawan chiquewach winak rmal ja Dios, jun profeta ja ni ta majun ja maquita rotak pro wi mta ja rajoben ri'il xin Dios nsamaji pa nc'aslemal jari' ni majun inocnak wi'. Ja wixta majun falta tre ja yukulbal nuc'u'x ruq'uin ja Dios in rmaltari' xtinbij ta tre jun jayu' chi nk'ax cha jun lugar chic in xquinrnimaj ta pro wi mta ja rajoben ri'il xin Dios nsamaji pa nc'aslemal jari' ni majun inocnak wi' chakaja'. 3 In jun chic, masqui xtinjach ta ja meba'il ja c'o wq'uin chique ja tak meba'i' chi nquitzukbej qui', pro ni nojelal, pro wi mta ja rajoben ri'il xin Dios nsamaji pa nc'aslemal jari' ni majun nak ta rc'amonto chwe. Masqui xtinya' ta wi' pa camíc chi xtiporox ta ja ncuerpo pro wi mta ja rajoben ri'il xin Dios nsamaji pa nc'aslemal jari' ni majun nak ta rc'amonto chwe chakaja'.

4 Ja c'a tok c'oli ja rajoben ri'il xin Dios nsamaji pan ac'aslemal jari' c'ayew chi npit awayewal chiquij winak pro ja naban chique, solo utzil. Ja tok c'oli ja rajoben ri'il xin Dios nsamaji pan ac'aslemal jari' mta moda xtiquiakir ta ja rawanma chiquij winak in nixtac'a xtaya' ta ak'ij chiquewach in nixtac'a xtana' kaj ta chakaja' chi congana at nim. 5 Ja tok c'oli ja rajoben ri'il xin Dios nsamaji pan ac'aslemal jari' mta moda ja xta nij agana wi' xtaban ta je'e ja xa junwi' xtiquena' winak amwal in nixtac'a xtaban ta ja xa ruyon chawe atat c'oli rc'amonto in nixtac'a chaka c'oli mani xtaban ta awayewal in nixtac'a xtac'ol ta pan awanma chakaja' ja ma utz ta nḇan chawe cumal winak pro jari' namestaj. 6 Ja tok c'oli ja rajoben ri'il xin Dios nsamaji pan ac'aslemal in wi c'o jun winak nkaj pa ril jari' mta moda xcatquicot ta trij pro ja wi nsamaji ja utzlaj tzij xin Jesucristo chipan ja rc'aslemal jari' natquicot trij. 7 Ja tok c'oli ja rajoben ri'il xin Dios nsamaji pan ac'aslemal jari' ni majun nak ta ja maquita nacoch' in ni mta wi' ja maquita yukul ac'u'x ruq'uin ja Jesucristo in ni mta wi' ja maquita awayben nojelal ja rtzujun chake ja Dios in ni mta wi' chakaja' ja maquita cow natpe'e chwach nojelal xa nak ta npi chawij.

8 Ja rajoben ri'il xin Dios ni mta wi' ja xtoc'o ta ruk'ij. Pro ja yatajnak je'e chake chi nokcowini nkaban jari' xa noc'o ruk'ij, cani' tre ja naya' rbixic ja k'alasan je'e chawach rmal ja Dios in cani' tre ja nattzijon chipan jule' tzobal ja ma awotakin ta in cani' tre ja naya' jun tijonem ja nc'ṵt chawach rmal ja rEspíritu Santo. 9 Ja wi nkaya' ja tijonem ja nc'ṵt chikawach rmal ja rEspíritu Santo pro xarwari' ni c'o wi' ja ma kotak ta, owi ok profeta xin Dios pro xarwari' ni c'o wi' ja ma k'alasan ta chikawach chakaja'. 10 Xa chewi' tok nbij chewe chi xa noc'o ruk'ij ja samaj ja yatajnak chake, tokori' xtoc'o ruk'ij ja tok xtipi chic jutij ja Jesucristo xturk'alasaj na chikawach nojelal ja maja'n tikotakij pro ni majun ja maquita nurk'alasaj chikawach tri'. 11 Tac'a anin tok c'a in tac'al na, ja cani' netzijoni tak ac'ala' queri' c'a xintzijon anin chakaja'. Ja cani' nquena' kaj ja tak ac'ala' queri' xinna' kaj anin chakaja'. Ja cani' quina'oj tak ac'ala' queri' nna'oj anin tri' chakaja'. Pro jari' xa xoc'o ruk'ij como xinoc achi, q'ueje' can ja cani' rbanic jun tac'al. 12 In queri' c'a chake ajoj camic, c'o je'e ja xin Dios kotak pro xarwari' ma claro ta chikawach nojelal, cani' tre tok natz'at awach chipan jun ch'ich' ja ma bien ta claro natca'y chipan. Pro ja tok xtuc'ul ri' kawach ruq'uin ja Jesucristo jari' ni claro chic chikawach tri'. Ja camic masqui wotak jani' rna'oj ja Dios pro c'a c'o na ja ma kas ta claro chinwach nak rbanic. Pro ja tok xtipi chic jutij ja Jesucristo jari' ni claro chic chinwach tri' pro ni nojelal, cani' tre ja Dios camic arja' ni bien claro chwach jani' ja nna'oj anin pro ni nojelal. 13 Queri' c'a rbanic wach'alal, c'oli ja ni mta wi' ja xtoc'o ta ruk'ij, jun, ja yukulbal kac'u'x ruq'uin ja Dios, in jun chic, ja nkaybej más ja rutzil xin

Dios, in jun chic, ja rajoben ri'il xin Dios.
Jawa' roxi' ri' ja c'a xinbij kaj chewe jari'
ni matoc'o wi' ruk'ij pro ja rajoben ri'il xin
Dios jari' ja más na nim ruk'ij tre ja roxi'.

14

1 Ja rajoben ri'il xin Dios ni ta ja wari'
nixocla' il tre chi nsamaji pan ec'aslemal
in tetija' ek'ij chakaja' chi rcochixic ja
samaj ja nyataj je'e chake rmal ja rEs-
píritu Santo. Pro ja kas nwajo' chewe
wach'alal, c'o jun tre ja samaj ja más chi
ta na xteyarij, jari' chi nyataj chewe chi
nixcowini neya' rbixic chibil tak ewi' ja
nk'alasax je'e chewach rmal ja Dios. 2 Ja
c'a tok nattzijon chipan jun chic tzobal ja
ma awotakin ta jari' ma cuq'uin winak ta
nattzijon wi', ruq'uin Dios ja nattzijon wi'.
Ma cuq'uin winak ta como ja winak maque-
cowini nquech'ob ja nabij. Ja nabij, Es-
píritu Santo uc'ayon awxin chi rbixic pro ja
nec'axan awxin xa awatal chiquewach. 3 Pro
ja c'a tok naya' rbixic ja k'alasan chawach
rmal ja Dios jari' cuq'uin winak nattzijon
wi'. Ja nec'axan awxin necowini nquech'ob
ja nabij in c'o q'uiyem rc'amonto tre ja
quic'aslemal, paxbanem rc'amonto chique
in nyukbax quec'u'x rmal. 4 Ja tok nattzijon
chipan jun chic tzobal ja ma awotakin ta
jari' mta q'uiyem rc'amonto chique ja jule'
chic, xa ayon atat natq'uiy kaj rmal pro
ja c'a tok naya' rbixic ja k'alasan chawach
rmal ja Dios jari' c'o q'uiyem rc'amonto
chique ja riglesia.
5 Anin c'o ngana xtiyataj ta chewe ewano-
jel chi nixcowini nixtzijon ta chipan jule'
chic tzobal ja ma ewotakin ta pro ja más
chi na ngana xtiyataj chewe ewanojel chi
nixcowini neya' ta rbixic ja nk'alasax je'e
chewach rmal ja Dios. Más na nim ruk'ij ja
naya' rbixic ja nk'alasax je'e chawach rmal
ja Dios chwach ja nattzijon chipan jun chic
tzobal ja ma awotakin ta. Owi natcowini
nak'axaj ja tzij ja nabij chipan ja jun chic
tzobal, wi c'o q'uiyem rc'amonto chique
ja riglesia jari' más na nim ruk'ij chakaja'.
6 Tac'a anin xquinekaj ta ewq'uin in wi xa
chipan jun chic tzobal nintzijon wi' ewq'uin
jari' ni majun nak ta rc'amonto chewe. Pro
wi c'oli ja k'alasan chinwach rmal ja Dios
in wi xtinya' rbixic chewach, owi c'o jun
tijonem xin Dios wotakin in nixntijoj tre
jari' c'oli rc'amonto chewe.
7 Tac'a jule' nakun chakaja' ja c'o rukul,
cani' tre jun guitarra owi' cani' tre jun
flauta, pro wixta xa junan ja rukul nc'axaxi
ja jujun tak nota rc'an maquita c'a nok-
cowin ari' nkach'ob nak la chi bixal nḇan
chipan. 8 Tac'a chakaja' jun trompeta xtix-
ulax ta chi quisiq'uixic jule' soldado chi
nequibana' ja ch'a'oj pro wi xa ma claro ta
ja nbij ja trompeta mta c'a moda ari' ja sol-
dado xtiquichomla' ta qui' chi nequibana'
ja ch'a'oj. 9 In queri' c'a chewe ixix chakaja',
ja wi noqui ja rewak' chi rbixic jule' tzij
ja xa ma claro ta chiquewach ja nec'axan
ewxin mta c'a moda ari' xticotakij ta ja
nebij chique. Como ja tzij nelto pan echi' xa
nq'uis kaj chi queri', matekaj pa quixquin.
10 Jaru' la kas rwach je'e ja tzobal ja ntzijoxi
wawe' chwach'ulew in c'o ch'obtajic trij
chijujunal. 11 Ja c'a wi matich'obtaj mwal
ja tzij ja nbix chwe xc'a junan ari' ruq'uin
ja cani' ma kach aj tinamit ta ki' ruq'uin
ja ntzijon wq'uin. 12 In queri' c'a chewe
ixix chakaja'. Ja c'a camic, como con-
gana newajo' necochij ja nyataj je'e chake
rmal ja rEspíritu Santo chewi' tok nbij
chewe, tetija' ek'ij chi rbanic ja c'o q'uiyem
rc'amonpi tre ja quic'aslemal ja kach'alal
ja riglesia, pro ni ta congana xqueq'uiy ta
emwal.

13 Rmalc'ari' nbij chewe, ja wi c'o jun
chewe ja yatajnak tre chi ncowini ntzijon
chipan jun chic tzobal ja ma rotakin ta
tibana' orar, tic'utuj c'a tre ja Dios chi
arja' nuya' tre chakaja' chi ncowini nk'axaj
ja tzij nbij utzc'a chi nch'obtaj cumal ja
nec'axan rxin. 14 Quirtac'ari' nuban jutz'it
como anin tok wi c'o jun oración nmajon
rbanic chipan jun chic tzobal ja ma wotakin
ta jari' nsamaji ja respíritu wxin chi rbanic
ja roración pro matisamaji ja nna'oj in ja c'a
roración ni majun nak ta rc'amonto chique
ja nec'axan wxin. 15 Ja wi queri' rbanic
¿nak nban c'a? Quewa' rubey ri' chi nban.
Ja tok wi c'o jun oración nmajon rbanic,
anin xtincoj ja respíritu wxin chi rbanic
ja roración in xtincoj ja nna'oj chi rbanic
chakaja'. In tok wi c'o jun bix nmajon rbix-
axic xtincoj ja respíritu wxin chi rbixaxic in
xtincoj ja nna'oj chi rbixaxic chakaja'. 16 Ja
c'a tok wi c'oli namaltioxij tre ja Dios pro
wi xa ruyon ja respíritu awxin xtacoj chi
rmaltioxixic tre jari' mta moda: —Amén,

xqueche' ta ja kach'alal ja ma yatajnak ta
chique chi nquech'ob ja nbij ja respíritu
awxin. Mta moda como eje'e' matich'obtaj
cumal nak la namaltioxij tre ja Dios. 17 Atat
masqui nojel ac'u'x nojel awanma namal-
tioxij tre pro mta q'uiyem rc'amonto tre
ja quic'aslemal ja jule' chic ja matich'obtaj
cumal como nak la ja namaltioxij tre. 18 Anin
nmaltioxij tre ja Dios ja rya'on chwe chi más
na nincowini nintzijon chipan jule' chic
tzobal chewach ixix. 19 Pro xarwari', ja tok
kamolon ki' ja rok iglesia jari' más na utz
ja xa jun ca'i' tzij xtinbij ja xtincoj nna'oj
chi nentijobej ja nec'axan wxin chwach
ja maxco' chi tzij xtinbij chipan jun chic
tzobal ja xa matich'obtaj cumal.

20 Wach'alal, ma teban chi ta más ja cani'
xa junan ena'oj cuq'uin ja tak ac'ala'. Ja
c'a tre ja banoj itzelal jari' utz wi nixoqui
ix cani' tak yaqui'a' pro ja tre ja rena'oj
jari' kas ta xtitz'akati chi utz. 21 Ja c'a
rtzobal Dios c'oli tz'ibtal can chipan ja rbin
can ja Dios quewari': —Anin ec'o jule'
winak ja ma e aj Israel ta xquenutakel
cuq'uin ja raj Israel chi netzijon cuq'uin
pro chipan jule' tzobal ja junwi' chi na
xquetzijon wi' cuq'uin. Pro masqui queri'
xtinban chique ja raj Israel pro ni ma
xtiqueya' ta wi' quixquin tre ja xtinbij
chique, ne'e ja kajaw Dios. 22 Tri' c'a nkatz'at
wi' chi ja tok noqui ja jule' chic tzobal ja
matich'obtaji jari' noc retal pro jun retal
ja noc chiquewach ja maquenimani, ma
chiquewach ta ja nenimani. Pro ja tok c'o
je'e ja nch'o̱b chikawach ja nk'alasax rmal
ja Dios jari' quixin ja nenimani, ma quixin
ta ja maquenimani. 23 Ja c'a wi emolon
ewi' ewanojel ja rix iglesia in wi nixtajini
nixtzijoni ewanojel chipan jule' chic tzobal,
ja c'a wi ec'o jule' winak ne'oc checojol
ja ma cotak ta nak rbanic ja tok nattzijon
chipan jule' chic tzobal ja ma awotakin ta
owi ne'oc jule' winak ja ma quiniman ta ja
Jesucristo ¿la matiquibij c'ari' chewe chi xa
ixch'ujarnak? 24 Pro ja c'a wi ewanojel ema-
jon rbixic jule' tzij ja nch'obtaji ja nk'alasax
je'e chewach rmal ja Dios in wi c'o jun
noc checojol ja ma rniman ta ja Jesucristo
owi noc jun ja ma rotak ta nak rbanic ja
tok nattzijon chipan jule' chic tzobal jari'
nkaj pa rwi' ja nixtajini nebij. Xtumaj c'a
ti'onem ja ranma rmal ja ril rumac rbanon
pro rumac ja tzij ja nixtajini nebij ewanojel
tok nuban queri'. Ja tzij nebij ewanojel
jari' nsamaji chi rk'alasaxic jani' rc'aslemal.
25 Ja rwawan je'e pa ranma jari' nk'alasaxi,
nel pa sak. Queri' c'a xtuban, c'ac'ari'
xtixuque'e in xtumaj rya'ic ruk'ij ja Dios in
quewa' xtibij chewe ri': —Ni katzij wi' chi
Dios c'o checojol, xtiche'e.

26 ¿Nak c'a ja kas mero rubey wach'alal?
Ja tok nemol ewi' c'oli ja yatajnak chewe
chejujunal chi nixcowini neban. Ec'oli ja
c'o jun salmo nquejach, ec'oli ja c'o jun
tijonem nqueya', ec'oli ja c'o jun chic tzobal
netzijon chipan, ec'oli ja c'oli k'alasan
chiquewach rmal ja Dios chi nqueya' rbixic
in ec'oli ja nyataj chique chi necowini
nquik'axaj ja tzij ja nbix chipan jun chic
tzobal. Pro xarwari', xa nak ta ja neban
c'o ta q'uiyem rc'amonto tre quic'aslemal
ja nec'axan ewxin. 27 Ja wi ec'oli ncajo'
netzijon chipan jule' chic tzobal xa e ca'i'
quetzijon chique owi e oxi' pro xa xarari',
in maxta junlic quetzijoni pro nquejal na
qui'. In chakaja' ni rjawaxic wi' chi c'o jun
ja nk'axani ja tzij ja nbix chipan ja jule' chic
tzobal. 28 Nowi mta jun ja ncowini nk'axaj
ja tzij mejor ni ta majun chique xquetzi-
jon ta chipan jun chic tzobal chiquewach
ja kach'alal ja quimolon qui'. C'a tokori'
quetzijon chipan ja tok xa queyon chic ja
tok xa ruq'uin chic Dios ja netzijon wi'.
29 Ja c'a profeta e ca'i' owi e oxi' quetzijon
chique. Ja c'a jule' chic tiquich'obo' rij
rwach ja nquibij ja profeta, la xin Dios ja
nquibij owi mani. 30 Ja wi c'o jun profeta
rmajon tzij in wi c'o chic jun tz'ubul tri' ja
c'oli nk'alasax chwach rmal ja Dios maxta
titzijon más ja rmajon tzij, tiya'a' lugar
tre ja jun chic chi ntzijoni. 31 Queri' nbij
chewe como nixcowini nejal ewi' ewanojel
chi rbixic ja k'alasan je'e chewach rmal
ja Dios. Quirtari' neban jutz'it utzc'a chi
c'oli newotakij pro nij ewanojelal utzc'a chi
c'oli paxbanem rc'amonto chewe ewanoje-
lal chakaja'. 32 Ja c'a profeta eje'e' necowini
nquek'il kaj qui' queyon utzc'a chi ma jun-
lic ta netzijoni utzc'a chi maquesachi ja
nec'axan quixin. 33 Necowini nqueban como
ja Dios arja' jun Dios ja mta moda c'o ta
xtuya' ta chique ja xta sachonem rc'amonto
pro nij utzil wi' rc'amonto nojel ja nuban.

Ja chipan ja jule' chic iglesia ja tok

quimolon qui' ja rtinamit Dios jari' maque-
tzijoni ja rixoki'. 34 Quirtac'ari' nqueban ja
rixoki' ja rec'o checojol ixix chakaja', ja tok
emolon ewi' maxta quetzijoni. Queri' nbij
chewe como ma yatal ta chiquij xquetzijon
ta pro ja yatal chiquij jari' quequinimaj
ja quichajilal ja cani' nbij ja ley xin Dios.
35 Ja c'a wi c'o je'e ja matich'obtaj cumal
in wi ncajo' nquic'axaj razón mejor chique
quichajilal tiquic'axaj wi' pa tak cochoch.
Queri' nbij chewe como xa ma utz ta ntz'ati
jun ixok ntzijon pa tak servicio.

36 Bien c'a turkaj chewe chi ma ewq'uin
ta ixix winakarsanto wi' ja rtzobal Dios in
nixtac'a eyon ta ixix ja c'o rtzobal Dios
ewq'uin chakaja'. 37 Ja c'a wi c'o jun chewe
wi nuch'ob chi arja' ocnak profeta owi
nuch'ob chi c'oli rcochin tre ja rEspíritu
Santo jari' yatal trij chi nuban reconocer
nak rbanic ja nmajon rch'obic chewach
camic chi jari' jun mandamiento rxin ja
kajaw Jesucristo. 38 Nowi mta rgana nuban
reconocer chi queri' rbanic jari' matiban
reconocer arja' chakaja'.

39 Queri' c'a rbanic wach'alal, congana
rjawaxic chi neya' rbixic ja nk'alasax je'e
chewach rmal ja Dios, ja ta ri' netij ek'ij chi
rbanic. In jun chic nbij chewe ri', maxta
ma teya' ta lugar chique ja kach'alal chi
netzijon chipan jule' chic tzobal. 40 Xarwari'
pa tak rubey tecojo' wi' nojelal ja neban in
maquita c'oli nak ta xteban ja xta sachonem
rc'amonto.

15

1 Ja c'a camic wach'alal, anin nwajo'
nch'ob chic jutij chewach nak rbanic ja ut-
zlaj tzij xin Jesucristo. Xinya' rbixic chewe
nabey in xenimaj. Xa rmalawa' utzlaj tzij
ri' tok cow nixpe'i 2 in xa rmal arja' chakaja'
tok newil ja totajem xin Dios. Nixtotaji ja
wi ma xteya' can ta ja utzlaj tzij xin Jesu-
cristo ja xinch'ob chewach owi maxla chaka
queri' tok xenimaj, maxla xa ma ch'obol ta
ja xeban.

3 Ja xinch'ob chewach nabey jari' ja
k'alasan chic je'e chinwach anin in quewa'
rbanic ri'. Cami ja Cristo pro rmal kil
kamac ja tok cami in ni tz'ibtal can wi' ojer
chipan ja rtzobal Dios chi arja' ncam na
pa kacuenta. 4 Ja c'a tok camstaji c'ac'ari'
xemuki. Ja c'a chi rox k'ij c'astaj rwach
chiquicojol camnaki'. In ni tz'ibtal can
wi' ojer chakaja' chipan ja rtzobal Dios
chi nmu̱k na in nc'astaj na rwach chi rox
k'ij. 5 Ja c'a tok c'astaji c'ac'ari' xuc'ut ri'
chwach ja Cefas. In xuban chi c'a jutij
xuc'ut ri' chiquewach ja rapóstol chi e ca-
blajuj. 6 In xuban jutij más e jo'o' ciento ja
kach'alal xuc'ut chic ri' chiquewach. Eje'e'
ri' kach'alal xa e jujun ja recamnak chique
pro ja jule' chic c'a ec'as na camic. 7 Xuban
chic jutij xuc'ut ri' chwach ja Jacobo in
xuban chi c'a jutij xuc'ut ri' chiquewach ja
rapóstol pro ni chiquewach canojelal. 8 Ja
c'a pa rq'uisbal xuc'ut na ri' chinwach anin
chakaja' masqui ja ranin kas tzel nbanonto.
9 Ja c'a ranin kas in lawulo' chiquewach ja
jule' chic apóstol, ja nna' kaj anin ma yatal
ta chwe chi inocnak apóstol. In lawulo'
como congana pokon xinban chique ja
riglesia ja rtinamit Dios. 10 Pro ja Dios arja'
xsipaj ja rutzil chwe in xa rmal ja rutzil
xin Dios tok inocnak apóstol camic. In ma
chaka ta queri' xincochij ja rutzil tre pro
congana samaji pa nc'aslemal. Más chi na
samaj xin Dios xinban chiquewach ja jule'
chic pro ma anin ta xinsamaji nuyon, ja
rutzil ja xincochij tre ja Dios jari' ja samaji
pa nc'aslemal. 11 Ja c'a wi anin xinbanowi ja
samaj owi eje'e' ja xebanowi pro xarwari' xa
junan ja utzlaj tzij xin Jesucristo ja nkaya'
rbixic in ni ja wi' ja utzlaj tzij xenimaj ixix
chakaja'.

****

12 Ja c'a wi nkaya' rbixic ja Cristo chi
c'astajnak rwach chiquicojol camnaki' ¿nak
c'a tre tok ec'oli chewe ja nebini chi: —Mta
moda xtic'astaj ta quewach ja camnaki',
neche'e? 13 Ja c'a wixta mta moda xtic'astaj
quewach ja camnaki' maquita c'astajnak
rwach ari' ja Cristo chakaja'. 14 Ja c'a Cristo
wixta maquita c'astajnak rwach ni ta majun
noc wari' ja utzlaj tzij ja noktajini nkaya'
rbixic in ni ta majun noc wari' chakaja' ja
nyuke' ec'u'x ruq'uin. 15 Xta c'a tzij nkatz'ak
ari' trij ja Dios wixta ma c'astajnak ta rwach
ja Cristo como ajoj nkabij chi Dios xuc'as
chiquicojol camnaki'. Pro maquita katzij
ari' chi Dios xuc'as chiquicojol camnaki'
ja wixta katzij chi matic'astaj quewach ja
camnaki'. 16 Queri' nbij chewe como wixta
katzij chi matic'astaj quewach ja camnaki'
maquita c'astajnak rwach ari' ja Cristo
chakaja'. 17 Ja c'a wixta maquita c'astajnak

rwach ja Cristo ni ta majun noc wari' ja
yukulbal ec'u'x ruq'uin, ni ta c'a maquita
cuyun wari' ja rewil emac 18 in ni ta xebe
wari' pa k'ak' chakaja' ja camnaki' ja yukul
quec'u'x ruq'uin ja Cristo tok xecami. 19 Ja
c'a tok xkocami wixta mchita nkaybej chi
ta na tri', wixta maquita xtibantaj chic
cumplir ja tzujun chake rmal ja xa jun
kabanon ruq'uin ja Cristo ni ta congana ok
tak pena ari', más ta na ok tak pena ari'
chiquewach canojel ja jule' chic winak, xta
kaban kaj engañar ki' ari'.

20 Pro ja Cristo jari' c'astajnak chic rwach.
Ja tok c'astaj rwach jari' cani' jun tijco'm
ch'upi nabey rwach pro c'a c'o na ja maja'n
tik'enari, c'a nch'up na, eje'e' ri' ja cam-
naki' ja cani' waram quibanon. 21 Cani' tre
ja camíc ruq'uin jun achi winakarto wi' in
queri' c'a tre ja nc'astaj quewach camnaki'
ruq'uin jun achi winakarto wi' chakaja'.
22 Queri' nbij chewe como rumac ja rAdán
tok nokcami kanojelal in queri' c'a tre ja
Cristo chakaja', rumac arja' tok nc'astaj na
kawach kanojelal. 23 Pro xarwari', c'o jun
tiempo ja c'astaj wi' rwach ja Cristo in c'o
chic jun tiempo ja nc'astaj wi' kawach ajoj.
Ja c'a Cristo arja' ocnak cani' nabey rwach
jun tijco'm ch'upi in ja c'a rajoj ja rokc'o
pa rcuenta c'a nc'astaj na kawach tokori' ja
tok xtipi chic jutij arja'. 24 C'ac'ari' xterila' ja
q'uisbal k'ij. Ja c'a tok xterila' ri' k'ij ni ma-
jun k'etbaltzij, ni majun poder ja maquita
kajsan chic tri' rmal ja Cristo. Ni majun
gobierno ja maquita ocnak chic pa ruk'a'
tri' in c'a tokori' xtujach chic ja rgobierno
pa ruk'a' ja Dios ja Tatixel. 25 Queri' c'a
rbanic como ni rjawaxic wi' chi nq'ueje'e
ja gobierno pa ruk'a' jaru' pa tiempo ec'o
rc'ulel ja maja'n querkajsaj. Ja c'a tok
erkajsan chic pro ni canojelal c'a tokori'
xtujach ja rgobierno pa ruk'a' ja Tatixel. 26 Ja
q'uisbal rc'ulel jari' ja camíc in arja' nkajsaj
na chakaja' ja camíc. 27 Queri' c'a rbanic
como ja Tatixel quewa' xbij tre ri': —Ni
majun nak ta ja maquita ncoj pan ak'a', ne'
tre. Pro matibij tzij ari' chi noqui ja Tatixel
pa ruk'a' chakaja', jari' bien k'alaj como ja'
Tatixel ncojowi nojelal pa ruk'a'. 28 Ja c'a
Ralc'walaxel tok cojon chic pa ruk'a' nojelal
arja' xtujach chic ri' pa ruk'a' ja Tatixel.
Queri' c'a xtuban utzc'a chi ni ruyon chi wi'
ja Dios xtibano chic mandar tri' in majun
nak chi ta ja maquita xtiniman chic rxin.

29 Pro wi matic'astaj quewach ja camnaki'
nak la nquech'ob ja winak ja neban ba-
utizar pa quiq'uexwach camnaki'. Ja c'a
wi matic'astaj quewach ja camnaki' ¿nak
c'a tre tok ec'oli ja neban bautizar pa
quiq'uexwach? 30 In ajoj chakaja' ni mta
wi' ja maquita kaya'on ki' pa rc'ayewal pro
¿nak ta c'a noc wari' ja wixta mta c'astajic
chakij ja tok xkocami? 31 Anin k'ij k'ij nij
inc'o wi' chwach ja camíc. Ni katzij wi'
wach'alal chi queri' nbanon. Cani' ewotak
wach'alal chi congana ninquicot emwal ru-
mac ja xa jun ebanon ruq'uin ja kajaw Jesu-
cristo, bien c'a tewotakij chakaja' chi anin
nij inc'o wi' chwach ja camíc nojel tak k'ij.
32 Ja c'a wixta xa junan nna'oj anin cuq'uin
ja winak ja matiquinimaj chi nc'astaj na
quewach ja camnaki' ¿nak ta c'a noc wari'
chwe ja tok xintij pokon pa quek'a' jule'
winak wawe' pa Efeso pro jule' winak ja
xa e cani' itzel tak chicop? Ja c'a wixta
maquita nc'astaj quewach ja camnaki' c'o
ta c'a quirazón ari' ja winak ja nebini chi:
—Ja kaway rachbil kaya' xta jari' nokocla'
il tre in xa xarari' como ja chwak cabij xa
nokcami, neche'e. 33 Pro maxta quixban
engañar ixix como masqui utz ja rana'oj
atat pro wi xa ne'awachbilaj jule' winak ja
ma utz ta quina'oj jari' nyojtaji ja rana'oj
atat cumal chakaja'. 34 Ma quixsach ta na
más pro ja neban, quixc'asc'oti como ni
yatal wi' chewij chi nixc'asc'oti. Majutij
xquixmacun chi ta xque'enimaj chi ta ja
jule' winak ja rec'o checojol ja nebin chewe
chi matic'astaj quewach ja camnaki'. Ja
c'a reje'e' ni ma cotak ta wi' jani' rna'oj
ja Dios. Q'uixbal ta nena' jutz'it rmal ja
nmajon rbixic chewe.

****

35 Pro anin wotak chi ec'oli xtiquech'a'
na chwe ja nmajon rbixic chewe ri': —Pro
¿nak c'a rbanic ja tok nec'astaji ja cam-
naki' in jani' c'ari' chakaja' ja quicuerpo
tok nec'astaji? xqueche' na chwe. 36 Pro
jari' winak xa ma e ch'obol ta. Bien mpe'
tewasaj ena'oj trij jun chirwach ija'tz, ja
wi matamuk pa tok'ulew mta c'a nelto ari'.
37 In chakaja', junwi' na wi' cuerpo rc'an ja
tok natic pa tok'ulew in junwi' chi na wi'
cuerpo rc'an ja tok nelto, wi ija'tz xin trigo
natic owi xa nak ta chi ija'tzil. 38 Pro Dios

yoyon ja rcuerpo ja rchominto ojer. Junwi'
na rcuerpo nuya' tre ja jujun rwach ija'tz
chijujunal, wi trigo owi ixim owi xa nak ta
chi ija'tzil. 39 Ma junan ta kacuerpo ja rok
winak ruq'uin quicuerpo chicop. Junwi' ja
kacuerpo ajoj in junwi' chi na quicuerpo
quiej wacax in junwi' chi na quicuerpo
ch'u' in junwi' chi na quicuerpo tz'iquin.
40 C'o je'e cuerpo xin chila' chicaj in c'o je'e
cuerpo xin wawe' chwach'ulew. Congana
banon rbanic chi ca'i' pro junwi' nca'yi ja
xin chila' chicaj in junwi' chi na nca'yi ja
xin wawe' chwach'ulew. 41 Junwi' ruch'a' ja
k'ij in junwi' chi na ruch'a' ja ic' in junwi'
chi na quech'a' ja ch'umil pro xna' ma
junan ta quech'a' ja ch'umil chiquijujunal.
42 In queri' c'a tre chakaja' ja tok nc'astaj
quewach ja camnaki'. Ja cuerpo kuc'an
wawe' chwach'ulew jari' nmu̱k pa tok'ulew
in xa nak'ayi. Pro ja c'a tok xtiyictaji
ja kacuerpo chipan ja camíc jari' mchita
ak'ayic trij. 43 Ja wawe' chwach'ulew con-
gana lawulo' ja kacuerpo pro ja tok xtiyictaj
chipan ja camíc jari' congana chic banon
rbanic tri'. Ja wawe' chwach'ulew xa ma
kas ta c'o rchok'ak' ja kacuerpo pro ja tok
xtiyictaj chipan ja camíc xa jani' benak pa
nim ja rchok'ak' tri'. 44 Ja cuerpo kuc'an
wawe' chwach'ulew ni rxin wi' kac'aslemal
wawe' chwach'ulew pro ja c'a tok xtiyictaj
chipan ja camíc jari' rxin chic jun c'ac'a
c'aslemal chila' chicaj. Como c'o jun cuerpo
rxin ja kac'aslemal wawe' chwach'ulew c'o
chi c'a jun cuerpo ari' chakaja' rxin ja
kac'aslemal chila' chicaj. 45 Cani' tz'ibtal can
chipan ja rtzobal Dios quewa' nbij ri': —
Ja tok winakarsaxi ja nabey achi rbina'an
Adán arja' yataj tre jun c'aslemal xin wawe'
chwach'ulew, ne'e. Ja c'a tok peti ja Cristo
ja q'uisbal Adán nokche' tre, arja' yataj tre
chi ncowini nuya' c'aslemal pro jun c'ac'a
c'aslemal xin chila' chicaj. 46 Pro ma ja ta ja
c'aslemal ja xin chila' chicaj nyataj chake
nabey pro ja xin wawe' chwach'ulew jari'
nyataj chake nabey. Ja xin chila' chicaj
jari' c'a después na. 47 Ja rAdán arja' wawe'
chwach'ulew winakarto wi', ulew ocnak in
ruq'uin arja' winakarnakto wi' ja nabey
c'aslemal ja xin wawe' chwach'ulew. Ja
kajaw Jesucristo arja' chila' chicaj pi wi'
in ruq'uin arja' winakarnakto wi' ja jun
chic c'aslemal c'ac'a ja xin chila' chicaj.
48 Ulew ocnak ja rAdán in ulew okocnak ja
rok winak chakaja' in queri' kabanic ajoj
ja cani' rbanic arja'. Ja c'a Jesucristo arja'
xin chila' chicaj in kanojel ja rok xin chila'
chicaj queri' kabanic ja cani' rbanic arja'.
49 Cani' kabanonto, yatajnakto jun cuerpo
chake ja cani' rcuerpo ja rAdán ja rulew
ocnak in nerila' na jun k'ij chakaja' tok
nyataj na chake jun cuerpo ja cani' rcuerpo
ja Jesucristo ja xin chila' chicaj.

50 Ja nmajon rbixic chewe wach'alal
quewa' rbanic ri', ja cuerpo ja yatajnak
chake wawe' chwach'ulew jari' mta moda
xtoc ta chila' chicaj. Ja tok xtiyataj chake ja
herencia chi nokeq'ueje' chijutij chipan ja
gobierno xin Dios mta moda xtikuc'aj chi ta
jawa' cuerpo ri'. Ja xa c'ol ak'ayic trij jari'
mta moda xtiyataj ta tre chi xtiq'ueje' ta
chila' chicaj como ja chila' ni majun nak ta
ja xtak'ay ta tri'. 51 Bien tec'waxaj ja xtinbij
chic chewe ri'. C'oli ja xtinbij chewe camic
ja rawatali nabey pro ja camic k'alasan chic
in quewa' rbanic ri'. Ec'oli chake ja ma
xquecam ta pro xarwari' ni majun chake ja
maquita nq'uextaj na ja rcuerpo. 52 Pro ni
majun rubi' nbixi tok xtiq'uextaji, cani' tok
nayup kaj jutz'it awach xa queri' tiempo
nrajo' chi nq'uextaji. Ja tok xtic'axax rukul
ja q'uisbal trompeta xin Dios tokoc'ari'
xtiq'uextaji. Queri' c'a rbanic como c'oli ja
trompeta xin Dios nc'axax na rukul c'ac'ari'
xtic'astaj quewach ja camnaki' in mchita
ak'ayic chiquij tri'. Ja c'a ec'as na chake
eje'e' xtiq'uextaji ja quicuerpo chakaja'.
53 Queri' c'a rbanic como jawa' cuerpo ri'
ja xa c'ol ak'ayic ja xa c'o camíc trij ni
rjawaxic wi' chi nq'uextaj na, ni rjawaxic
wi' chi nyataj na jun chake ja mta ak'ayic
mta camíc trij. 54 Ja tok xtiq'uextaji jawa'
cuerpo ri' ja xa c'ol ak'ayic ja xa c'o camíc
trij in tok kuc'an chic ja jun chic cuerpo
ja mta ak'ayic ja mta camíc trij tokoc'ari'
xtibantaj cumplir jawa' jun tzij ja tz'ibtal
can chipan ja rtzobal Dios ri': —Ja camíc
mchita, ba la xoc wi'. 55 Ja camíc ni mta wi'
jutij ja xkoruch'ec chi ta, ni mta wi' jutij
ja xtuban chi ta chake cani' nuban jun itzel
cumatz tok nokruti' in nokcam rmal. Queri'
ja tz'ibtal can. 56 Cani' tre ja cumatz c'o
rti'obal in queri' c'a tre ja camíc c'o rti'obal
chakaja'. Ja rti'obal ja camíc jari' ja il mac
in ja ley xin Dios jari' nyo' rchok'ak' ja il

mac. 57 Pro maltiox tre ja Dios como arja'
nuya' chake chi ajoj nokch'ocmaji pro xa
rmal ja kajaw Jesucristo tok nokch'ocmaji.
58 Como ajoj nokch'ocmaji wach'alal
rmalc'ari' nbij chewe, quixtique'e chi utz,
cow ta nixpe'e jutz'it in ni ta netij wi' ek'ij
chi rbanic ja samaj rxin ja kajaw Jesucristo.
Quirtari' neban jutz'it como bien ewotak
chi ja tok xa jun neban ruq'uin ja kajaw
Jesucristo chi rbanic ja samaj jari' c'oli
rc'amonto, ma chaka ta queri'.

16

1 Camic noktzijon jurata ewq'uin tre
ja rayuda ja kamajon rmolic quixin ja
kach'alal ja c'o rjawaxic chique. Ja cani'
xinbij chique ja kach'alal ja rec'o pa tak
iglesia ja rec'o pa rcuenta Galacia queri'
ta c'a neban ixix chakaja', quewa' rbanic
ri'. 2 Ja pa tak domingo teparti'ij jun ayuda
chejujunal jani' nixcowini neya' in tec'olo'.
Queri' ta c'a neban utzc'a chi tok xquinekaj
ewq'uin c'o chic ja rayuda, ma c'a rmolic ta
nbani. 3 Ja c'a tok xquinekaj ewq'uin quewa'
nkaban ri'. Ja rixix ne'echa' jule' ewach-
bil. Ja c'a ranin nenutakel pa Jerusalén
chi nequijacha' ja rewayuda in ixix neya'el
jule' carta chique ja necojo quixin ja tok
xque'ekaji. 4 Ja c'a wi rjawaxic chi ninbe
anin chakaja' nenwachbilajel c'ari'.
5 Anin nixenk'ijla' na pro nink'ax na
chipan ja departamento Macedonia nabey
como ja nch'obon camic chi tri' nink'ax
wi'. 6 Pro ja rixix maxla ninq'ueje' na jun
tiempo ewq'uin, maxla xtoc'o na rtiempo
tew nabey in c'a tokori' xquinel chic ju-
tij ewq'uin. Ja c'a tok xquinel ewq'uin
nixcowini nineto'el tre ja nviaje xa bar ta
tri' xquinbe chi wi'. 7 Ja camic ma ja ta
nwajo' ja xta pan alnak nixenk'ijla' can pro
ja kas ngana anin nineq'ueje' na jun tiempo
ewq'uin ja wi queri' rvoluntad ja kajaw
Jesucristo. 8 Pro ja camic ninq'ueje' na más
pa Efeso in c'a tokori' xtinmajel ja nviaje ja
tok xtoc'owi ja nmak'ij Pentecostés. 9 Pro
maquineli camic como ja Dios c'o jun nimlaj
samaj rjakon chinwach wawe' pro jun samaj
ja congana q'uiy rc'amonto. In jun chic,
como jawa' samaj ri' e q'uiy ja rc'ulel chewi'
tok maquinel wawe' camic.
10 Ja c'a wi xtekaji ja Timoteo ewq'uin kas
qui'il rc'ulic tebana', maxta tuna' ri' emwal.
Quirtari' neban jutz'it tre como samaj rxin
ja kajaw Jesucristo ja nuban, xa junan ja
kasamaj chi ok ca'i' ruq'uin. 11 Rmalc'ari'
nbij chewe, maxta c'o jun chewe tuban tre
ja ni mta. Pro ja neban, kas qui'il rjachic
tebana'to in teto'o'to tre ja rviaje como
anin wayben wawe' e rachbil ja jule' chic
kach'alal.
12 Ja kach'alal Apolos congana xinban
animar chi nbe ewq'uin nixerk'ijla': —
Que'awachbilajel ja jule' kach'alal ja nebe
pa Corinto, xinche' tre, pro arja' xbij chwe:
—Ni maquincowin wi' xquinbe ta cuq'uin
camic xarwari' nak k'ij xtitzur mwal can
ninbe cuq'uin. Queri' xbij chwe.

****

13 Ja c'a rixix ni ta xquixc'asc'ot wi',
ni ta xtitique' wi' chi utz ja yukulbal
ec'u'x ruq'uin ja Jesucristo, ni ta cow wi'
xquixpe'e chwach ja ritzelal, ni ta xtecoj wi'
rchok'ak' ja Dios pa tak ec'aslemal. 14 Ni ta
necoj wi' ja rajoben ri'il xin Dios chi rbanic
xa nak ta ja neban je'e.
15 Anin kas nban recomendar chewe
wach'alal chi congana ta neban respetar ja
kach'alal Estéfanas. Bien ewotak chi arja' e
rachbil ja rfamilia kas quinimaj ja Jesucristo
nabey chewach ewanojel ja rixc'o chipan
ja departamento Acaya. Bien ewotak chi
eje'e' xajutij quimajon quito'ic ja kach'alal
ja tok c'o rjawaxic chique. 16 In ixix chakaja'
kas nban recomendar chewe chi congana ta
ne'enimaj ja kach'alal ja re quitakari'. In
queri' ta c'a neban chique canojel ja neto'o
quixin ja kach'alal in nquetij quek'ij chi
rbanic ja samaj xin Dios. 17 Anin congana
ninquicoti ja xe'urkaji ja rEstéfanas wq'uin
e rachbil ja Fortunato in Acaico. Ninquicoti
como eje'e' tok xe'urkaji jari' cani' ixix jun
ixc'o wq'uin nna' kaj. 18 Como anin congana
nxuc'uxu'i ja wanma cumal in wotak chi
nxuc'uxu'i ja rewanma ixix cumal chakaja'.
Lok' que'ena'a' ja kach'alal ja re quitakari'.
19 Ja kach'alal ja rec'o pa tak iglesia
chipan ja departamento Asia eje'e' nque-
takel rutzil ewach. Ja rAquila rachbil
Priscila eje'e' pa rubi' ja kajaw Jesucristo
congana nquetakel rutzil ewach in queri'
nqueban chakaja' ja riglesia ja nquemol qui'
pa cochoch. 20 Canojel ja kach'alal nque-
takel rutzil ewach. Ja c'a rixix teya'a' rutzil
ewach chakaja' chibil tak ewi' pro ruq'uin
ta ja rajoben ri'il xin Dios.

[21] Ja c'a camic anin ja rin Pablo ntakel
rutzil ewach pro jari' anin nintz'ibanel
ruq'uin nuk'a'.
[22] Ja wi c'o jun ma lok' ta xtuna' ja kajaw
Jesucristo jari' yatal tre chi xa itzel ntz'at
rmal ja Dios. Ja c'a kajaw Jesucristo arja' npi
chi na jutij.
[23] Ja rutzil ja nkacochij tre ja kajaw Jesu-
cristo xtiq'ueje' ta ewq'uin. [24] Anin nixwajo'
ewanojelal pro rumac ja xa jun kabanon
ewq'uin ruq'uin ja Jesucristo tok nixwajo'.
Amén.

2 CORINTIOS

1 Anin ja rin Pablo, Dios rya'on chwe chi
inocnak apóstol rxin ja Jesucristo. Anin
wachbil ja kach'alal Timoteo ntz'ibaj jawa'
carta ri' in ntakel ewq'uin wach'alal ja
nemol ewi' pa rubi' ja Dios chipan ja tinamit
Corinto. In ntakel cuq'uin chakaja' canojel
ja kach'alal ja re xin Dios ja rec'o chipan
ja jule' chic tinamit ja c'o chipan ja depar-
tamento Acaya. 2 Ja rutzil ja nsipaj ja Dios
chake rachbil ja quicotemal xin Dios ja ta
ri' xtecochij más tre ja katata' Dios in tre ja
kajaw Jesucristo.

****

3 Ni ta xtiya' wi' ruk'ij ja Dios, arja' Dios
in Tatixel rxin ja kajaw Jesucristo, arja'
jun Tatixel ja ni rxin wi' chi npokonaj
kawach, arja' jun Dios ja ni rxin wi' chi
nyukba' kac'u'x. 4 Ja tok nokq'ueje' chipan
ja rpokonal xa nak ta rpokonal, arja' ni
nyukba' wi' kac'u'x. Queri' nuban chake
utzc'a chi ajoj tok nekatz'at ja winak ja rec'o
chipan ja rpokonal xa nak ta rpokonal nok-
cowini nkayukba' quec'u'x eje'e' chakaja'.
Cani' nuban ja Dios chake, arja' nyukba'
kac'u'x ajoj queri' c'a nkaban chique ja
winak, ajoj nkayukba' chic quec'u'x eje'e'
chakaja'. 5 Congana nkatij rpokonal ja
cani' xuban ja Cristo pro ja tok con-
gana rpokonal nkatij xa jani' nyukba' más
kac'u'x ja Dios chakaja' pro xa rmal ja xa
jun kabanon ruq'uin ja Cristo tok nuban
queri' chake. 6 Ajoj tok nkatij rpokonal
jari' c'oli rc'amonto chewe como nokcowini
nkayukba' más ec'u'x in nixtotaj más rmal
ja Dios. Ja c'a tok Dios nyukba' kac'u'x
ajoj jari' nokcowini nkayukba' chic ec'u'x
ixix in nixtotaj más rmal ja Dios. Jawa' ja
c'a xinbij chewe ri' congana nixruto' chi
rcoch'ic nojel ja rpokonal ja cani' nokk'ax
ajoj chipan. 7 Ajoj bien kotak chi nixcowini
necoch' como kotak chi ja tok ixix jun netij
ja rpokonal jari' ixix jun chakaja' nyukbax
ec'u'x rmal ja Dios.

8 Queri' nbij chewe wach'alal como ajoj
nkajo' chi newotakij nak rbanic ja nim-
laj rpokonal ja katij chipan ja departa-
mento Asia, ni katzij wi' chi jun nimlaj
rpokonal congana lawulo', congana capuj
kac'u'x rmal: —Ni nokcam wi', xokche'
kaj. 9 Ja tok kach'ob chi xa camíc cajal
chic chikawach jari' xuc'ut chikawach chi
rjawaxic chi solo ruq'uin ja Dios nyuke' wi'
kac'u'x, jun Dios ja nyico quixin ja cam-
naki' chipan ja camíc, bien ch'obtaj kumal
chi mta noc wi' ja xtiyuke' kaj ta kac'u'x
kuq'uin ajoj kayon. 10 Como ja Dios arja'
xokruto' chipan ja camíc pro jun camíc
congana lawulo', arja' rmajon kato'ic camic
in ni yukul wi' kac'u'x ruq'uin chi nokruto'
na chwak cabij chakaja'. 11 In ixix chakaja'
wach'alal, ko'eto'o' pan oración. Ja tok
e q'uiy chewe nqueban orar pa kacuenta
in tok nc'axaxi ja coración rmal ja Dios
in noktotaj rmal tokoc'ari' e q'uiy chakaja'
nemaltioxin tre ja Dios como arja' nto'o
kaxin.

****

12 Como ajoj wach'alal congana
nokquicoti ja mta nak ta kabanon ja xtiti'on
ta kaconciencia rmal, ch'ajch'oj rij rwach
ja kabanon, ni majun nak ta kawawan ta
pa tak kanma. Ni quirwari' ja kabanon
chiquewach ja winak in pior c'a chewach
ixix. Ma kana'oj ta ajoj nkacoj pro ja
rutzil ja nsipaj ja Dios chake jari' nsamaji
pa tak kanma chi rbanic nojel ja nkaban.
13 Jawa' carta ri' ni majun engaño rc'an,
ni queri' nbij ja carta ja cani' nesiq'uij,
bien nixcowini nech'ob ja nbij. Ja ngana
anin, kas ta xtich'obtaj emwal chijutij.
14 Ec'oli chewe ja bien ch'obtajnak chic
cumal chi ajoj ok utzlaj tak ajsamajela' rxin
ja Jesucristo in congana nequicot chakij,
in ajoj congana nokquicot chewij ixix
chakaja', in niquirwari' kabanon ewq'uin
ja tok xtipi chic jutij ja kajaw Jesús.

15 Ja tok xinch'ob chi nban jun viaje,
como c'o nconfianza ewq'uin chewi' tok
xinch'ob chi ewq'uin nink'ax wi' nabey in
nink'ax chic jutij ewq'uin ja tok xquin-
melojto. Ja ngana anin, nixquicot rmal ja
ca'mul nink'ax ewq'uin. 16 Quewa' xinch'ob
ri', nink'ax ewq'uin nabey c'ac'ari' ninbe
chic chipan ja departamento Macedonia
c'ac'ari' nink'ax chic jutij ewq'uin c'ac'ari'
nineto'el chi ninbe chic pa Judea. Queri'
xinch'ob. 17 Pro como ma xinbe ta ¿la xa
ma ch'obol ta xinban nech'ob ixix, la xa
ngana anin xinban kaj nuyon nech'ob ixix,
la xa chi nuchi' c'o wi' nech'ob ixix ja

tok xinbij chi can ninbe ewq'uin? Anin
ma in queri' ta. 18 Cani' tre ja Dios arja'
ni nuban wi' cumplir ja ntzujuj, arja' ro-
tak chi ma chi kachi' ta c'o wi' ja kabij
chewe. 19 Como ja kaya' rbixic chewe jari'
Jesucristo ja Ralc'wal Dios, queri' xinban
anin e wachbil ja Silvano in Timoteo. Ja
Jesucristo arja' mta jutij xbij ta jun tzij ja xta
chuchi' c'o wi' pro ni nuban wi' cumplir ja
ntzujuj. 20 Queri' nbij chewe como ruq'uin ja
Jesucristo nkawil wi' nojelal ja rtzujunto ja
Dios chake in rmal ja Jesucristo tok nkabij
amén como jari' nkayabej ruk'ij ja Dios. 21 Ja
Dios arja' okrticon chi utz ruq'uin ja Cristo
in queri' rbanon chewe ixix chakaja', okr-
cha'on chi nkaban ja rsamaj. 22 In chakaja'
c'o jun retal rcojon chake ja nc'utu kaxin
chi ok xin Dios, c'oli ja rEspíritu Santo
rtakonto pa tak kanma jari' ocnak kaseguro
chi nuya' na chake nojel ja herencia ja
rtzujun chake.
23 Chwach Dios ja xtinbij chewe ri', como
anin mta ngana ninbe ewq'uin nixenbana'
ta castigar xa chewi' ja tok ma xinbe ta
ewq'uin pa Corinto. 24 Pro maxta tech'ob
chakij chi ajoj nkajo' nixkaban mandar tre
ja yukulbal ec'u'x ruq'uin ja Jesucristo,
ma queri' ta, como xa rmal ja yukulbal
ec'u'x ruq'uin chewi' tok cow ixpa'li camic.
Pro ja kamajon rbanic jari' noktajini nok-
samaji pan ecuenta utzc'a chi newil más ja
quicotemal xin Dios.

2

1 Queri' rbanic wach'alal, anin bien
xinch'ob chi matinban chic jun ja viaje
ewq'uin ja xta bis rc'amonto chewe. 2 Queri'
xinch'ob wach'alal, como anin wi xa pa bis
nixnuya' wi' jari' xa ninbison anin chakaja'
in ¿nak c'a nyo' chic ari' ja quicotemal
chwe? nij ixix wi' wach'alal. 3 Rmalc'ari'
tok xintz'ibaj ja carta chewe utzc'a chi
ma pa bis ta nineya' wi' tok xquinekaj
ewq'uin como ja yatal chewe chi neya'
quicotemal chwe. Queri' nbij chewe como
anin c'o nconfianza ewq'uin ewanojelal
chi ja tok ninquicot anin jari' ixix jun
nixquicot wq'uin chakaja'. 4 Como anin ja
tok xintz'ibaj ja carta ja xintak ewq'uin
congana bis ok'ej nmajon tri'. Ja xintz'ibaj
chipan ja carta ma rmal ta chi nuya' bis
chewe pro xintz'ibaj utzc'a chi netz'at chi
congana nixwajo'.

****

5 Pro ja kach'alal ja ticowi ja bis, ma
nuyon ta anin xinruya' pa bis pro xixbison
ixix rmal chakaja' ewanojelal. Queri'
nbij chewe como matinwajo' congana
ta xquixnch'olij ta rmal. 6 Pro ja camic
sobre ala' ja disciplina tre ja kach'alal. 7 Ja
c'a neban tre camic, tecuyu' in teyukba'
ruc'u'x. Quirtari' neban jutz'it tre utzc'a
chi maticapuj ruc'u'x chijutij rmal ja bis.
8 Rmalc'ari' congana nban recomendar
chewe, lok' tena'a' ja kach'alal utzc'a chi
nutz'at chi congana newajo'. 9 Como anin
nwajo' nixnc'ambajaj wach'alal, nwajo'
nwotakij wi nenimaj nojel ja nbij chewe
in rmalari' chakaja' ja tok xintakel ja jun
chic carta ewq'uin. 10 Ja wi ixix necuy ja
kach'alal can ncuy anin chakaja'. Ja c'a
wi c'oli ncuyun jari' emwal ixix chewi'
tok ncuyun, in chakaja' ja Cristo rotak chi
ncuyun. 11 Ni rjawaxic wi' chi nkacuy ja
kach'alal utzc'a chi makoruch'ec ja Satanás
como ajoj bien kotak ja rna'oj ja Satanás chi
ni nrajo' wi' nokruban engañar.

****

12 Ja c'a xinban wach'alal, tok xinekaji
chipan ja tinamit Troas chi rbixic ja utzlaj
tzij xin Cristo c'o jun bey jaktaj chinwach
chi nban ja samaj rxin ja kajaw Jesu-
cristo. 13 Pro ni ma qui' ta wi' nuc'u'x
rumac ja ma xinwil ta tri' ja kach'alal Tito.
Rmalc'ari' tok xinel chiquicojol ja kach'alal
ja rec'o pa Troas in xinbe chic chipan ja
departamento Macedonia. 14 Pro nmaltioxij
tre ja Dios como arja' ni nokrc'aj wi' in
nokch'ocmaji chakaja' pro xa rumac ja xa
jun kabanon ruq'uin ja Cristo chewi' tok
nokch'ocmaji. Maltiox tre ja Dios chakaja'
como arja' rya'on chake chi nokbe nat nakaj
chi nekaya'a' rbixic ja Jesucristo chique
winak, jari' cani' rxula' jun ak'om nekaj
cuq'uin pro jun ak'om ja congana qui' rx-
ula'. 15-16 Como ajoj tok nkaya' rbixic ja Jesu-
cristo ok cani' jun nakun ja congana qui' rx-
ula' nuna' ja Dios pro ca'i' quewach ja winak
ja nec'axan kaxin. Ec'oli ja netajini nquewil
ja totajem xin Dios in tok nkaya' rbixic
ja Jesucristo chique jari' utzlaj c'aslemal
rc'amonto chique. Pro ec'o chic jule' ja
netajini nebe chipan ja nimlaj rpokonal in
tok nkaya' rbixic ja Jesucristo chique jari'
xa camíc rc'amonto chique. Jawa' samaj

xin Dios ja c'a xinbij chewe ri' ¿nak ta c'a
xticowin ari' xtirijkalej ta ja xta ruyon kaj?
17 Pro ajoj nkaban jawa' samaj ri' como ma
ok junan ta cuq'uin ja jule' chic winak ja xa
por interés nquexol ja rtzobal Dios ruq'uin
jule' itzel tak tijonem. Pro ajoj tok nkaya'
rbixic ja rtzobal Dios nojel kac'u'x nojel
kanma nkaya', Dios nyo' chake ja nkabij,
arja' nokrutz'at, xa jun kabanon ruq'uin ja
Cristo chi rbixic.

3

1 Ja camic maxla nech'ob chic jutij chakij
chi xa kamajon rbanic recomendar ki'
kayon. Owi maxla nech'ob chi ajoj nc'atzin
jule' carta de recomendación chake ja tok
nokbe ewq'uin in tok nokel chic ewq'uin
cani' chique ja jule' chic winak ja xebe
ewq'uin. 2 Pro ixix mismo ixocnak ix cani'
jun carta ja nokrbanbej recomendar chique
winak, jun carta ja tz'ibtal pa tak kanma,
jun carta ja nsiq'uix cumal canojel ja winak
como bien cotak canojel jani' ja utzlaj samaj
xin Dios ja kabanon checojol. 3 Bien ix k'alaj
chi ix cani' jun carta pro jun carta banon
rmal ja Cristo in ajoj xokjachowi ja carta
chique ja winak. Pro ma tinta ta ja cojon
chi rtz'ibaxic ja carta pro ja c'aslic Dios arja'
xucoj ja rEspíritu Santo chi rtz'ibaxic, jun
carta ja tz'ibtal pa tak canma winak, ma
chwach ta tz'alam tak abaj tz'ibtal wi'.
4 Ajoj bien kotak chi kaban jun utzlaj
samaj xin Dios checojol pro xa rmal ja
Cristo tok xokcowini kaban ja samaj, in Dios
rotak chi queri' kaban. 5 Pro ja wixta xa
kayon jari' ni ta majun nak ta nokcowini
nkaban, mta moda xtikabij ta chi c'o jun
samaj xin Dios kawinakarsaj nojoj kayon
pro jari' solo ruq'uin ja Dios npi wi' no-
jelal ja nokcowini nkaban. 6 Como ja Dios
arja' rya'on chake chi nokcowini nekatijoj
winak tre ja c'ac'a chominem xin Dios,
jun chominem ja nnataj chake ja rEspíritu
Santo, ma ja ta nnataj chake jun ley xin Dios
ja chaka tz'ibtali. Queri' c'a rbanic como ja
ley xin Dios ja chaka tz'ibtali jari' xa nuc'ut
chikawach chi nokcam rmal ja kil kamac
pro ja rEspíritu Santo jari' nuya' jun c'ac'a
c'aslemal chake.
7 Ja jun chominem xin nabey xa camíc
rc'amonto, xa chwach tz'alam tak abaj
tz'ibtal wi'. Pro c'oli ja ruch'a' Dios rachbi-
lanto ja chominem, ja c'a rpalaj ja Moisés
ch'a'an rmal in rmalari' ma xcoch'taj ta
cumal ja raj Israel quetz'at ta ja rpalaj.
Pro ja ruch'a' Dios ja rachbilanto ja nabey
chominem jari' xa noc'o ruk'ij. 8 Ja c'a
wi congana ruch'a' Dios rachbilajto ja jun
chominem xin nabey pior c'a ja samaj ja
ntajini nuban ja rEspíritu Santo chipan
awa' jun c'ac'a tiempo ja rokc'o wi' ri' jari'
más k'axnak chi na ruch'a' ja Dios nrach-
bilaj. 9 Queri' rbanic como ja chominem ja
xa natruc'amel chipan ja nimlaj rpokonal
wi congana ruch'a' Dios rachbilajto pior c'a
ja c'ac'a chominem ja nchomarsan awxin
ruq'uin ja Dios in utz natrutz'at ja Dios
rmal jari' más k'axnak chi na ja ruch'a' Dios
nrachbilaj. 10 Ja jun chominem ja congana
ruch'a' Dios rachbilajto nabey pro ja camic
ni mta chwach ja c'ac'a chominem como
ja c'ac'a chominem más k'axnak chi na
ruch'a' Dios rachbilanto. 11 Ja chominem
ja xa xoc'o ruk'ij, wi congana ruch'a' Dios
rachbilajto pior c'a ja c'ac'a chominem ja ni
mta wi' ja xtoc'o ta ruk'ij jari' jani' chi la
k'axnak ja ruch'a' Dios rachbilanto.

12 Como ajoj yukul kac'u'x ruq'uin jun
chominem ja matoc'o ruk'ij chewi' tok
nkak'alasaj chi utz ja c'utun chikawach.
13 Ja c'a Moisés ojer arja' xubotz na rpalaj
tre jun tziak, xwawaj, pro ja rajoj camic
ma rjawaxic ta chi c'o ta nkawawaj. Ja
Moisés xubotz ja rpalaj utzc'a ja ruch'a'
Dios ja c'o chi rpalaj matitz'at cumal ja
rach tak aj Israel ja tok noc'o ruk'ij. 14 Ja
c'a raj Israel eje'e' sach quina'oj, ni ma
xch'obtaj ta wi' cumal nak rbanic. Como
eje'e' camic tok nquisiq'uij ja tz'ibtal can
chipan ja jun chominem xin nabey pro ni
matich'obtaj wi' cumal nak rbanic, cani'
c'a c'o na ja tziak ja nwawan chiquewach.
Ja wi nyuke' quec'u'x ruq'uin ja Cristo c'a
tokoc'ari' nch'obtaj cumal nak rbanic ja
jun chominem ja xin nabey. 15 Pro ni ma
ch'obtajnak ta wi' cumal camic como ja
tok nsiq'uix pa quixquin ja ley xin Dios ja
tz'ibtal can rmal ja Moisés jari' cani' c'o jun
tziak botzben ja quewi' canma ja nwawan
chiquewach nak rbanic. 16 Pro ja tok nyuke'
quec'u'x ruq'uin ja kajaw Jesucristo jari'
neli ja tziak ja botzben ja quewi' canma
in nch'obtaj chic cumal nak rbanic. 17 In
camic nbij chewe, ja kajaw Jesucristo arja'
xa jun quibanon ruq'uin ja rEspíritu, in

wi c'ol awq'uin ja rEspíritu rxin ja kajaw
Jesucristo jari' atwasanel chic libre. 18 In
ajoj kanojelal ja yukul kac'u'x ruq'uin ja
kajaw Jesucristo majun nak ta botzben ta
kapalaj, kamajon rtz'atic camic ja kajaw
Jesucristo chi más k'axnak chi na ruch'a'
Dios c'o ruq'uin. In como kamajon rtz'atic
chi congana nim ruk'ij chewi' tok noktajini
nokq'uextaji, ntajini noqui ja kana'oj ajoj ja
cani' rna'oj arja', xa jani' npi más npi más ja
ruch'a' pa tak kanma. In nojel ari' ruq'uin
ja rEspíritu rxin ja kajaw Jesucristo npi wi'.

4

1 Rmalc'ari' nbij chewe, jawa' samaj ja
kamajon rbanic ri', como jun cochinem xin
Dios chewi' tok ni maticapuj wi' kac'u'x chi
rbanic. 2 Pro ja kabanon ni kach'a'on wi'
chique ja jule' chic winak ja nqueban tre
ja quisamaj como c'o je'e nqueban ja xa
pan awatali ja xa q'uixbal rbanic pro ajoj
ni mta wi' jun engaño nkaban in tok nkaya'
rbixic ja rtzobal Dios ni majun nak ta nkaxol
ta ruq'uin. Pro ja nkaban, nkak'alasaj chi
utz ja rtzobal Dios chiquewach ja winak, ja
nkajo' c'a pa tak canma nekaj wi' canojelal
utzc'a chi ncotakij chi ni katzij wi' ja nkabij
in bien kotak chi Dios rotak nojel ja nkaban.
3 Pro ja utzlaj tzij xin Cristo ja nkaya' rbixic
wi ec'oli winak ja matich'obtaj cumal xa
ni queyon wari' ja netajini nebe chipan
ja nimlaj rpokonal. 4 Matich'obtaj cumal
como ja diablo ja rcojon ri' como dios wawe'
chwach'ulew arja' rmoyirsan ja quewi'
canma. Queri' nuban ja diablo chique ja
winak ja matiyuke' quec'u'x ruq'uin ja Jesu-
cristo utzc'a ja luz xin Dios matekaji pa tak
canma. Jari' luz jari' ja utzlaj tzij xin Dios
ja nc'utuwi chi janila nim ruk'ij ja Cristo. Ja
c'a Cristo arja' ni junan quina'oj ruq'uin ja
Dios. 5 Como ni ja wi' ja Jesucristo nkanataj
tok nkaya' rbixic ja utzlaj tzij, arja' Rajaw
nojelal, nokche' tre, ma ajoj ta nkanataj
kaj ta ki' kayon. Ja c'a rajoj ok ilinela'
ewxin pro rumac ja Jesús ja tok kabanon
queri'. 6 Queri' kabanon como ja Dios arja'
c'o jun luz rtakonto pa tak kanma ja cani'
xuban ojer tok xbij chi: —Tiwinakari ja luz,
ne'e, in winakari ja luz chipan ja k'ekumal.
Queri' rbanon chake utzc'a chi nch'a'ani ja
luz xin Dios pa tak kanma in rmalari' ja
winak xticotakij na chi ruq'uin ja Jesucristo
natz'at wi' chi janila nim ruk'ij ja Dios.

****

7 Jawa' luz xin Dios ja c'a xinbij kaj
chewe ri' cani' jun nimlaj meba'il kuc'an
pro ja rajoj xa ok ulew, xa ok cani' jule'
bojo'y ja c'olon jule' nimak tak meba'il
chipan. Queri' c'a rbanon chake ja Dios
utzc'a chi ja nimlaj poder ja nsamaji pa tak
kac'aslemal jari' ni k'alaj wi' chi ruq'uin
Dios penak wi' in ma ajoj ta kawinakarsan
nojoj kayon. 8 Ja rc'ayewal ni c'o wi' penak
chakij chikawach pro xarwari' okcowinnak
okelnak chipan. Ni c'o wi' ja npi chakij: —
¿Nak nkaban c'awa'? nokche'e, pro ni ma
capujnak ta wi' kac'u'x rmal. 9 Nij ec'o wi'
ja nquicanoj nak ja nqueban chake pro ja
Dios arja' ni ma okrya'on can ta wi'. C'o je'e
okquich'akin pa tok'ulew pro ni ma banon
ta wi' cowinem chakij chi okquicamsan ta.
10 Como ni pa camíc wi' okc'o wi' chewi'
tok noktajini kamajon rna'ic jani' rqui'il
ja rcamic ja Jesús. Queri' kabanon utzc'a
chi bien nk'alajin na jani' rc'aslemal ja
Jesús chi ntajini nsamaji chipan ja kacuerpo
chakaja'. 11 Queri' nbij chewe como ja
rokc'asli ni ncanox wi' kij kawach nak
nbạn chake chi nokcamsaxi pro rumac ja
Jesús ja tok nbạn queri' chake. Queri'
nbạn chake utzc'a chi bien nk'alajin na
jani' rc'aslemal ja Jesús chi ntajini nsamaji
chipan ja kac'aslemal masqui xa ok ulew.
12 Queri' rbanic, ja rajoj ni pa camíc wi' okc'o
wi' pro ja chewe ixix jari' utzlaj c'aslemal
rc'amonpi chewe.

13 Pro ja rajoj c'oli ja rEspíritu Santo
kuq'uin, arja' rya'on chake chi c'o yukulbal
kac'u'x ruq'uin ja Dios. Jari' ja mismo
Espíritu Santo ja c'o ruq'uin ja rajsamajel
xin Dios ojer ja tok xtz'ibaj can jule' tzij
chipan ja rtzobal Dios quewari': —Anin
yukul nuc'u'x ruq'uin ja Dios in ma xin-
pokonaj ta xinya' rbixic, ne'e. In como jari'
mismo Espíritu Santo c'o kuq'uin camic
chewi' tok yukul kac'u'x ruq'uin ja Dios
in matikapokonaj nkaya' rbixic chakaja'.
14 Queri' nbij chewe como bien kotak chi
ja Dios arja' nokruyic na chipan ja camíc.
Como ja Dios arja' yico rxin ja kajaw Jesús
chipan ja camíc in nokruyic na ajoj chipan
chakaja' rumac ja xa jun kabanon ruq'uin
ja Jesús in nuya' na chake chi nokekaj na
chwach pro ix kachbil chic tri' chakaja'.
15 Queri' nbij chewe como nojel ja nokta-

jini nokk'ax chipan camic utzc'a chi c'oli
rc'amonpi ixix chewe. Queri' nkaban utzc'a
ja rutzil ja nsipaj ja Dios jari' nbe más
nbe más cuq'uin ja winak in tok nbe más
cuq'uin jari' más chi na e q'uiy nemaltioxin
tre ja Dios in nojel ari' noqui como ya'bal
ruk'ij ja Dios.
16 Rmalc'ari' ja tok ni maticapuj wi'
kac'u'x. Ja kacuerpo jari' ni katzij wi' chi xa
rmajon raji'xem, xa ntajini nq'uis rchok'ak'
pro c'o jun c'ac'a c'aslemal ja c'o pa tak
kanma jari' k'ij k'ij xa jani' nban más c'ac'a
tre. 17 Queri' nbij chewe como ja rpokonal ja
kamajon rtijic wawe' chwach'ulew jari' ma
al ta, xa jurata noc'owi como ja rpokonal
ja nkatij quewa' rc'amonto chake ri', nyataj
na chake chi noqui ja gloria xin Dios chake
pro jun gloria janila nim ruk'ij, ni mta wi'
q'uisic trij in mta bar ta tri' xtikajunsaj chi
ta wi'. 18 Queri' c'a xtikaban ja wi ma ruq'uin
ta ja xin rwach'ulew tz'el wi' kawach ja
xa c'o tz'attajic trij, queri' c'a xtikaban ja
wi kas tz'el kawach trij ja mta tz'attajic
trij. Queri' rbanic como ja ntz'attaji ruq'uin
kawach jari' xa noc'owi pro ja matitz'attaji
ruq'uin kawach jari' ni mta wi' q'uisic trij.

5

1 Ja c'a kacuerpo jari' ocnak cani' rochoch
ja kanma wawe' chwach'ulew in wi xa ny-
ojtaji jari' bien kotak chi c'o chi na jun ro-
choch ja kanma chila' chicaj ja nyataj chi na
chake rmal ja Dios pro jun jay ja ma winak ta
ebanyon in ni mta wi' q'uisic trij. 2 Como ja
cuerpo ja kuc'an wawe' chwach'ulew janila
nokti'on rmal in congana kas tz'el pon
kawach trij ja jun chic rochoch ja kanma
ja xin chila' chicaj chi nyataj chake. 3 Ja
c'a tok xtiyataj ari' chake jari' cani' jun
tziak ja xticoj tre ja kanma utzc'a chi ma
ch'anal ta ja kanma tri'. 4 Ja c'a cuerpo ja
kuc'an wawe' chwach'ulew jari' ni nokti'on
wi' rmal, congana lawulo' nkaban rmal pro
ajoj ma ja ta nkajo' ja ni ta majun cuerpo
kuc'an pro ja kas kagana ajoj chi nyataj
chake ja jun chic cuerpo ja xin chila' chicaj
utzc'a chi ja cuerpo ja kuc'an camic ja xa c'o
camíc trij jari' nq'uisi in nyataj chic chake
ja jun chic ja ni mta wi' camíc trij. 5 Pro
jari' Dios nbanowi, arja' chomarsyon kaxin
utzc'a chi nuya' na chake ja jun chic cuerpo
ja ni mta wi' camíc trij in c'o jun seguro
rya'on chake chi ni nuban wi' cumplir ja
wari' como ja rEspíritu Santo ja rtakonto pa
tak kanma jari' ocnak kaseguro.
6 Rmalc'ari' ja tok ni yukul wi' kac'u'x
ruq'uin ja Dios chi arja' nuya' na chake ja
jun chic cuerpo ja xin chila' chicaj. Jaru'
pa tiempo xkoq'ueje' chipan ja cuerpo
ja kuc'an wawe' chwach'ulew jari' ni
matutz'at wi' ri' kawach ruq'uin ja kajaw
Jesucristo rmal. 7 Queri' rbanic como ja
chipan ja kac'aslemal wawe' chwach'ulew
ja yukulbal kac'u'x ruq'uin ja Dios jari'
nuc'an kaxin, ma ja ta nuc'an kaxin ja
nkatz'at ruq'uin kawach. 8 Pro ni yukul
wi' kac'u'x ruq'uin ja Dios in como kotak
chi matutz'at ri' kawach ruq'uin ja kajaw
Jesucristo chipan awa' jun cuerpo ja kuc'an
camic xa chewi' tok más na kagana ja
nkaya' can awa' jun cuerpo ja kuc'an ri'
in nokbe ruq'uin ja kajaw Jesucristo ja bar
c'o wi' ja mero kochoch. 9 Queri' rbanic,
wi nokq'ueje' na wawe' owi nokbe ruq'uin
xarwari' chijutij kamajon rtijic kak'ij chi
rbanic ja rvoluntad utzc'a chi nquicot
chakij. 10 Queri' nbij chewe como rjawaxic
chi nokekaj na chwach ja k'etbaltzij rxin ja
Cristo kanojelal utzc'a chi tri' nokk'alajin
wi' nak ja kabanon chipan ja cuerpo ja
kuc'an wawe' chwach'ulew utzc'a chi
nyataj chake chikajujunal ja rtojbalil ja
kabanon wi utzil ja kabanon owi xa itzelal.

****

11 Rmalc'ari' nbij chewe, como ajoj
nkaxbej ki' chwach ja kajaw Jesucristo
chewi' tok nekacoj ja winak pa ch'a'oj
chi nquixbej qui' chwach chakaja' pro ja
Dios arja' bien k'alaj chwach nak rbanic ja
samaj ja noktajini nkaban in c'o nseguro chi
bien k'alaj chewach ixix chakaja'. 12 Maxta
tech'ob chic jutij chakij chi xa kamajon
rbanic recomendar ki' chewe kayon. Mni,
ma queri' ta, pro nojel awa' ja nmajon
rbixic chewe ri' utzc'a chi nixquicot trij
ja samaj xin Dios ja noktajini nkaban utzc'a
chi c'oli nech'a' chique ja winak ja congana
nquik'alasaj qui' chi e ajsamajela' xin Dios
pro jari' xa chiquij c'o wi', ma ocnak ta pa
tak canma. 13 Ja c'a rajoj wi okch'ujarnak
noktz'ati owi ma okch'ujarnak ta pro
xarwari' nkaban ja samaj utzc'a chi c'o
ta ya'bal ruk'ij ja Dios rc'amonto utzc'a
chi c'o ta rc'amonto chewe ixix chakaja'.

14 Queri' nkaban como ja rajoben ri'il xin
Cristo jari' nbano mandar kaxin. Como
bien kotak chi ja Cristo cam pa kacuenta
kanojelal tibij c'a tzij ari' chi ajoj jun
xokcam ruq'uin kanojelal. 15 Queri' c'a
xuban, cam pa kacuenta kanojelal utzc'a
chi ja rokc'astajnak chic chipan jun c'ac'a
c'aslemal ma ja chi ta nkaban ja xa
kavoluntad kaj ajoj kayon pro nkamajel
chic rbanic ja rvoluntad arja' como cam
pa kacuenta in kumal chakaja' tok c'astaji
chiquicojol ja camnaki'. 16 Rmalc'ari' nbij
chewe, ja camic chic tok nkamaj rch'obic
jani' rc'aslemal jun winak, xa nak ta chi
winakil, ma queri' chi ta nkach'ob trij ja
cani' nquech'ob ja winak ja c'a e'uc'an na
rmal ja tzabuklaj tak na'oj xin rwach'ulew.
Masqui queri' kach'ob trij ja Cristo nabey
ja cani' nquech'ob ja winak ja re'uc'an rmal
ja tzabuklaj tak na'oj pro ma queri' chi ta
nkach'ob ajoj trij camic. 17 Queri' c'a rbanic,
ja wi xa jun abanon ruq'uin ja Cristo jari'
at c'ac'a winak chic, ja tzabuklaj tak na'oj
awc'an nabey jari' k'axnak can chic, c'ac'a
chic nojelal.

18 Nojel awa' ja c'a xinbij kaj chewe ri'
ruq'uin Dios penak wi' in camic ja Dios
arja' rya'on chake chi okchomtajnak chic
ruq'uin rmal ja Cristo in c'o jun samaj
rya'on chi kakul ajoj jari' chi nkach'ob
chiquewach ja winak nak rbanic ja tok ne-
chomtaj ruq'uin. 19 Queri' c'a rbanic, ja Dios
arja' xa jun quibanon ruq'uin ja Cristo, xa
jun quibanon ruq'uin chwach cruz rmalari'
tok nokchomtaj ruq'uin ja rok winak in
rmalari' chakaja' tok ncuyi ja kil kamac in
camic chi kakul ajoj rya'on wi' chi nkaya'
rbixic nak rbanic ja tok natchomtaj ruq'uin.
20 Ja c'a rajoj camic oktakonel rmal ja Cristo
chi pa rubi' arja' nkaban ja samaj como
ja Dios arja' nucoj kachi' chi rbixic chique
ja winak nak ja nrajo' chique chi nque-
ban. Pa rubi' c'a ja Cristo congana nkaban
recomendar chewe chi quixchomtaj jutz'it
ruq'uin ja Dios. 21 Quirtari' neban jutz'it
como ja Dios arja' trij ja Cristo xuya' wi' ja
kil kamac ja rok winak pro kumal ajoj tok
xuban queri' tre como ja Cristo ni majun
ril rumac arja'. Queri' xuban utzc'a tok xa
jun kabanon ruq'uin ja Cristo jari' utz chic
nokrutz'at in nuban chic chake cani' mta kil
kamac kabanon.

6

1 Ja c'a rajoj como xa jun kabanon ruq'uin
ja Dios chi rbanic ja samaj xa chewi' tok
congana nkaban recomendar chewe, maxta
tetz'ila' ja rutzil ja nsipaj ja Dios chewe.
2 Cani' rbin can ja Dios chipan ja rtzobal
quewari': —Ja tok xurwila' ja tiempo rxin
chi nsipaj ja wutzil xinc'waxaj ja roración
ja xaban. In chakaja' tok xurwila' ja tiempo
xin totajem xatnuto'. Queri' rbin can ja
Dios. Bien c'a tec'waxaj ja xtinbij chewe
ri', ja Dios arja' ntajini nsipaj ja rutzil
chipan awa' tiempo ja rokc'o wi' ri', ja
camic okc'o chic chipan ja tiempo xin to-
tajem. 3 Ajoj ni kabanon wi' cuenta ja
kac'aslemal chiquewach ja winak como mta
kagana ja xta kumal ajoj tok matiquinimaj
ja rtzobal Dios. Kabanon cuenta ki' utzc'a
chi ma itzel ta xquetzijon tre ja samaj
xin Dios ja noktajini nkaban. 4 Pro no-
jel ja kamajon rbanic jari' nk'alasan kaxin
chi ni katzij wi' chi ok ajsamajela' rxin ja
Dios. Congana kacoch'on kawach chipan
ja penak je'e chakij, okq'uejenak chipan ja
rpokonal, okq'uejenak chipan ja rc'ayewal
in c'o je'e ni matich'obtaj wi' kumal ba la
nokel wi'. 5 C'o je'e okrapan cumal winak,
c'o je'e okq'uejenak pa tak che', c'o je'e
eyictajnak winak chakij, c'o je'e congana
oktujkarnak chipan ja samaj, kacoch'on ja
waram in katijon wa'al. 6 Ni kuc'an wi' jun
ch'ajch'ojlaj anma, bien nch'obtaj kumal ja
rtzobal Dios, c'o kapaciencia, kac'utun ja
kutzil chiquewach ja winak, okuc'an rmal
ja rEspíritu Santo in c'o jun ajoben ri'il xin
Dios chake ja ni katzij wi', ma chaka ta chi
kachi' c'o wi'. 7 Kaya'on rbixic ja rtzobal
Dios in c'oli ja poder xin Dios kuq'uin. Ja
Dios como arja' utz nokrutz'at jari' cani' jun
banbal ch'a'oj rya'on chake ja nkatobej ki'
chwach xa nak ta npi chakij. 8 C'oli nkaban
kas lok' nokquena' ja winak pro c'o c'a je'e
xa ma lok' ta nokquena'. C'oli utz katzijoxic
nbani pro c'o c'a je'e nbix chake chi xa ok
itzel tak winak. C'oli nbix chake chi xa
okbanol tak engaño pro ajoj ni katzij wi' ja
nkabij chique ja winak. 9 C'oli nban chake
cumal ja winak cani' xa ma cotak ta kawach
pro ec'oli ja matiquipokonaj nquibij chi
bien cotak kawach. Ni pa camíc wi' okc'o
wi' pro okc'as wa'an ri'. Okya'on chipan
ja rpokonal chi katijoxic pro ma okcamsan

ta. [10] C'oli nokbisoni pro ja quicotemal xin
Dios mta ari' ja maquita c'o kuq'uin. Xa
ok tak meba'i' pro e q'uiy ja re'ocnak e
biyoma' rmal ja meba'il xin Dios ja nkapaxij
chiquewach. Xa kak'eten ti kak'a' pro ni
majun nak ta ja maquita kaxin. Nojel awa'
ja xinbij chewe ri' jari' nk'alasan kaxin chi
ni katzij wi' chi ok ajsamajela' rxin ja Dios.
[11] Mta ja nkawawaj ta chewach wach'alal
ja rix aj Corinto, mta ja maquita nkabij
chewe, congana kaya'on ja kanma chewe.
[12] Ajoj bien kajakon ja kanma chewach
utzc'a chi nixkac'ul chipan pro ja chewe
ixix ma kas ta okec'ulun ja pa tak ewanma.
[13] Ja camic nintzijon ewq'uin cani' nuban
jun tatixel tok ntzijon cuq'uin tak ralc'wal,
ja cani' kabanon ajoj chewe queri' ta neban
ixix chake chakaja', ta tejak más ja re-
wanma chikawach.

****

[14] Maxta xa jun teban cuq'uin ja winak ja
ma yukul ta quec'u'x ruq'uin ja Jesucristo,
ja queri' ni matuc'am wi' ri'. Queri' nbij
chewe como ja utzlaj c'aslemal xin Dios
ewc'an jari' ni matuc'am wi' ri' ruq'uin jun
c'aslemal ja xa itzel ntz'at rmal ja Dios. In
jun chic, ja luz ni matuc'am wi' ri' ruq'uin ja
k'ekumal. [15] In jun chic, ja rna'oj ja Cristo ni
matuc'am wi' ri' ruq'uin ja rna'oj ja diablo.
In jun chic, ja yukul kac'u'x ruq'uin ja Jesu-
cristo mta moda ja xta jun nkaban cuq'uin
ja ma yukul ta quec'u'x ruq'uin. [16] In jun
chic, ja cachbal tak winak owi rachbal tak
nakun ja nexuque' winak chiquewach ni ma
rubey ta wi' ja xquecoj ta chipan ja rochoch
Dios. Queri' nbij chewe como ix rochoch
ja c'aslic Dios ja cani' bitajnak can rmal ja
Dios quewari': —Noc na wochoch ja canma
in ninq'ueje' na chiquicojol. Ja tok xterila'
ri' tiempo anin in Dios chic quixin, ja c'a
reje'e' e ntinamit chic tri', ne'e. [17] Rmalc'ari'
tok c'o chic jun ja rbin can ja Dios quewari':
—Quixelto chiquicojol ja winak ja ma e nti-
namit ta, teparti'ij ewi'. Ma teban ta ja xa
ntz'ilor ec'aslemal rmal. Ja c'a wi xtenimaj
ja xinbij chewe ri' nixnuc'ul, [18] ninoc Tatixel
ewxin in nixoc tak nc'ajol, nixoc tak nme'al.
Queri' ja bitajnak can rmal ja kajaw Dios ja
ni majun poder ja maquita c'o pa ruk'a'.

7

[1] Chak'laj wach'alal, nojel awa' ja c'a
xinbij kaj chewe ri' como tzujun chic
chake rmal ja Dios rmalc'ari' tok nbij
chewe, kaya'a' can xa nak ta ja ntz'ilorsaj
ja kac'aslemal tanto tre ja ntz'ilorsaj ja
kacuerpo in tre ja ntz'ilorsaj ja kanma
chakaja'. Kaxbej ki' chwach ja Dios, tiq'uiyi
tiwachini jun ch'ajch'ojlaj c'aslemal chake.

****

[2] Wach'alal, ta tejak más jutz'it ja re-
wanma chikawach. Ajoj mta jun winak
kabanon ta jun itzel tre, mta jun winak
kayojon ta rc'aslemal in nixtac'a c'o ta jun
winak kabanon ta engañar chakaja'. [3] Pro
ja tok nbij queri' chewe ma rmal ta chi
nixnuban ta condenar como anin nbin chic
chewe chi nij ixc'o wi' pa tak kanma. Ja wi
nokcami owi nokc'ase' na más xarwari' nij
ixc'o wi' pa tak kanma. [4] Ja nintajini nbij
chewe congana nya'on wanma chewe chi
rbixic. Ja camic congana ninquicot chewij
wach'alal. Ja wanma camic nixtac'a nbi-
son chi ta jutz'it in masqui congana okc'o
chipan ja rpokonal pro ja wanma camic más
k'axnak chi na ja quicotemal xin Dios c'o
chipan.
[5] Nij okc'o wi' chipan ja rpokonal
wach'alal como ja tok xokurkaj wawe'
chipan ja departamento Macedonia
nixtac'a jutz'it ta xokxula'ni, ni c'o wi'
je'e ja problema kawil. C'o je'e ch'a'oj
kaban cuq'uin ja winak ja ma quiniman
ta ja Dios in c'o je'e kaxbej ki' emwal
matzij quixtz'iloxi. [6] Pro ja c'a Dios arja'
nyukba' quec'u'x ja winak ja capujnak
quec'u'x in queri' xuban chake ajoj
chakaja' xyukba' kac'u'x tokori' tok xurkaji
ja Tito kuq'uin. [7] Ja c'a Tito congana
xokquicoti ja tok xutz'at chic jutij ri'
kawach ruq'uin in ma ruyon tari' pro
como ixix congana xeyukba'to ruc'u'x jari'
xuya' jun quicotemal chake ajoj chakaja'.
Como arja' xurbij chake chi congana egana
nutz'at chic jutij ri' kawach ewq'uin. In
jun chic xbij chi congana nixbison chic
rmal ja ma utz ta xeban. In jun chic xbij
chi congana egana nenimaj chic ja nbin
chewe. Queri' ja xurbij chake in más chi na
xinquicot rmal.
[8] Xinquicoti como ja pokonlaj carta ja
xintakel ewq'uin xintz'at chi xuban rsamaj.
Masqui xuya' bis chewe pro ja camic ma
itzel ta nna' ja xintakel ewq'uin. Pro ja

tok xintakel ja carta quewa' xinmaj chic
rch'obic ri': —Maxla utz ja maquita xintakel
ja carta cuq'uin, xinche' kaj. Como ntz'at
camic chi ja carta xuya' bis chewe pro jari'
bis xa jurata xoc'owi. 9 Ja c'a camic congana
ninquicoti pro ma rmal ta ja xixya' pa bis
xa chewi' ja tok ninquicoti. Pro como ja bis
xuban rsamaj in q'uextaji ja rena'oj rmal
xa chewi' tok ninquicoti. Queri' rbanic
como Dios yowi ja bis chewe utzc'a chi c'ol
utzil rc'amonto chewe ja carta ja katakel
ewq'uin. 10 Queri' nbij chewe como ja bis tok
Dios nyo' chawe rmal ja rawil amac abanon
jari' jun bis ja ncowini nuq'uex ja rana'oj in
natruc'amel chipan ja totajem xin Dios in
natquicot rmal. Pro ja tok nebisoni ja winak
ja xa ruq'uin rwach'ulew yukul wi' quec'u'x
jari' jun bis maticowini nuq'uex ja rana'oj
in xa pa camíc natruc'amel wi'. 11 Pro bien
tech'obo' wach'alal, ja bis ja xuya' ja Dios
chewe c'o jun nimlaj samaj xuban pa tak
ec'aslemal quewari'. Jun, bien xechomarsaj
ja problema ja bantaj checojol. In jun
chic, congana xixocla' il chi rbixic chwe chi
xechomij ja problema. In jun chic, congana
ti'on chewe ja bantaji in janila xexbej ewi'
rmal. In jun chic, congana chic egana chi
nutz'at chic jutij ri' kawach ewq'uin. In jun
chic, congana xixmak'e'e chi rbanic ja rvol-
untad Dios in chanim xeya' pa disciplina
ja banowi ja ritzelal. Ni majun nak ta ja
maquita xechomij tre ja problema, mchita
nak chi ta xquixchapbex rmal. 12 Queri'
rbanic, xintakel ja carta ewq'uin pro ma
kas ta rmal ja banowi ja ritzelal ja tok
xintakel ewq'uin in ma kas ta rmal ja ban
wi' ja ritzelal chakaja'. Xintakel ja carta
ewq'uin utzc'a chi chwach Dios nkac'ut wi'
chewach chi janila nokocla' il chi rbanic
cuenta ewxin. 13 Rmalc'ari' tok congana
yukyu'i ja kac'u'x como yukyu'i ja rec'u'x
ixix chakaja'.

In ma ruyon tari' pro más chi na
xokquicoti rmal ja Tito como arja' congana
nquicot chic ja ranma rmal ja xebanto tre
ewanojel. 14 Como ja Tito tok maja'n tintakel
ewq'uin xinya' jutz'it ek'ij chwach in ja
camic ma q'uixbal ta nna' ja xinban queri'
como nojel ja kayabej ek'ij chwach bien
k'alaj camic chi ni katzij wi'. Cani' tre
nojel ja kabij chewe ixix jari' ni katzij wi'
chakaja'. 15 Ja c'a Tito arja' más chi na nel
ruc'u'x chewij camic como bien nurkaj tre
chi nixnimani ewanojelal, bien nurkaj tre
jani' rc'ulic xeban chi c'o respeto ewq'uin
in nexbej ewi' chwach ja Dios. 16 Janila
ninquicot emwal camic wach'alal, c'o chic
nconfianza ewq'uin tre nojelal.

8

1 Ja c'a camic wach'alal, nkajo' nkach'ob
chewach nak rbanic ja rutzil xin Dios ja
samajnak pa tak canma ja riglesia je'e ja
rec'o wawe' chipan ja departamento Mace-
donia. 2 Como eje'e' c'o jun nimlaj ayuda
quemol ja nquetakel cuq'uin ja kach'alal
ja c'o rjawaxic chique. Quemol ja rayuda
masqui c'o jun nimlaj rpokonal c'o jun nim-
laj prueba netajini nek'ax chipan. Pro como
c'o jun nimlaj quicotemal xin Dios pa tak
canma in como congana e tak meba'i' in
bien cotak nquipokonaj quewach ja winak
ja c'o rjawaxic chique chewi' tok congana
jun ayuda quemol. 3 Como eje'e' congana
jun lucha queban, queya' jani' ja necowini
nqueya'. Anin in testigo chiquij chi queri'
queban. C'o nari' xuban je'e falta chique
rumac ja más na xoc'o rwi' queya'. Pro
jari' ma xekabochi'ij ta, quigana queya'.
4 Congana xokquecoj pa ch'a'oj, quewa'
quibij chake ri': —Tebana' jun utzil, teya'a'
chake ja privilegio chi ajoj jun nkatakel jun
ayuda chique ja kach'alal ja re xin Dios,
xeche' chake. 5 Más chi na queya' chwach
ja cani' kach'obon chiquij chi nqueya' como
ja queban, nabey queya' qui' pa ruk'a' ja
kajaw Dios chi rbanic xa nak ta ja najo'x
chique rmal chi nqueban in queya' qui' pa
kak'a' ajoj chakaja' in xa rmal ja rvoluntad
Dios ja tok queban queri'. 6 Queri' quibanon
ja kach'alal in rmalari' congana kaban ani-
mar ja Tito chi arja' nbe chic jutij ewq'uin.
Como ja Tito c'o jun moloj ayuda xumaj
checojol chewi' tok kabijel tre chi nbe chic
jutij ewq'uin chi nerq'uisa' rmolic como ja
rayuda neya' jari' nc'utuwi ja rutzil xin Dios
ja nsamaji pa tak ewanma. 7 Ixix congana
benak pa nim nojel rwach ja rutzil xin Dios
ja yatajnak chewe. Cani' tre ja yukulbal
ec'u'x ruq'uin ja Jesucristo congana nim.
In jun chic, congana neya' rbixic ja rtzobal
Dios in bien nch'obtaj emwal chakaja'. In
jun chic, congana netij ek'ij chi rbanic ja
rvoluntad Dios. In jun chic, congana noke-
wajo'. Ja c'a camic nbij chewe, como con-

gana benak pa nim checojol nojel awa' ja
rutzil xin Dios ja c'a xinbij kaj chewe ri' tibe
c'a pa nim checojol chakaja' ja rutzil xin
Dios tre ja moloj ayuda. [8] Pro maquixnuban
mandar wach'alal. Ja kas nwajo' chewe chi
queri' neban tre ja moloj ayuda ja cani'
queban ja jule' chic kach'alal utzc'a chi tri'
ntz'at wi' chi ni katzij wi' chi nsamaji ja
rajoben ri'il xin Dios pa tak ewanma. [9] Como
ixix bien ewotak chi ja kajaw Jesucristo
congana samaji ja rutzil xin Dios pa ranma.
Como arja' masqui congana biyom nabey
pro ma xpokonaj ta xuya' can ja rbiyomal,
ma xpokonaj ta xoc meba' pro emwal ixix
tok xuban queri'. Arja' xoc meba' utzc'a chi
xa rmal ja rpobre'il tok nyataj ixix chewe ja
biyomal xin Dios.

[10-11] In camic nwajo' nya' jun paxbanem
chewe tre ja rayuda como ja xtinbij chewe
ri' c'oli rc'amonto chewe. Teq'uisa' rmolic
ja rayuda ja xetij rmolic junabir. Como ixix
xemaj rmolic in ma ruyon tari' pro nojel
ec'u'x nojel ewanma xeban. Ja c'a camic
nbij chewe, como congana egana nabey
tok xech'ob chi nemol ja rayuda queri'
ta c'a neban camic chakaja' chi rq'uisic
xarwari' jani' nixcowini neya' xa xarari' ja
neya'. [12] Queri' nbij chewe como ja Dios
tok nojel ac'u'x nojel awanma naya' jun
ayuda arja' utz nutz'at in nuc'am chawe in
jani' natcowini naya' jari' nc'utuj chawe,
ma ja ta nc'utuj chawe ja macatcowini
naya'. [13] Como anin ma ja ta nbij chewe chi
xque'eto' ta jule' chic chipan ja quipobre'il
in xquixoc can chi ta c'a ix pobre ixix rmal.
[14] Ja kas ngana anin xta junan nkaban nkato'
ta ki' chibil tak ki'. Cani' chewe ixix camic
como c'oli sobre ja c'ol ewq'uin xc'a chewi'
tok congana buena wi ne'eto' ja kach'alal
chipan ja quipobre'il utzc'a chi eje'e' chic
neto'o ewxin chwak cabij ja tok c'o chic
rjawaxic chewe ixix in tok c'o chic sobre
cuq'uin eje'e' tri' ja nixquitobej. Queri'
rubey utzc'a chi xa junan nkaban nkato'
ki' chibil tak ki'. [15] Cani' tz'ibtal can ojer
chipan ja rtzobal Dios tre ja maná ja takto
chila' chicaj cuq'uin ja raj Israel chi nquetij,
quewa' nbij ri': —Ja winak ja q'uiy maná
quemol mta queto'. Ja c'a winak ja xa ti ma
nim ta quemol xeruban. Queri' ja tz'ibtal
can.

****

[16] Pro anin congana nmaltioxij tre ja Dios
como arja' rya'on pa ranma ja Tito chi
congana nocla' il chi rbanic cuenta ewxin,
ni queri' nuban ja Tito chi echajixic ja cani'
nintajini nban anin. [17] Queri' nbij chewe
como arja' tok kabij tre chi nbe chic jutij
ewq'uin ma xnimar ta pro congana rgana
nbe, ni rvoluntad wi' chi nbe chic jutij
ewq'uin. [18] C'o chic jun kach'alal nkatakel
trij chi nrachbilajel. Jari' kach'alal ja con-
gana utz rtzijoxic nban cumal canojel ja
jule' chic kach'alal xa nak ta iglesia ec'o wi'
como arja' congana jun samaj rbanon chi
rbixic ja utzlaj tzij xin Jesucristo. [19] In jun
chic, arja' cha'on cumal ja kach'alal ja rec'o
pa tak iglesia je'e chi nkachbilaj tre ja moloj
ayuda ja noktajini kamajon rmolic camic.
Ajoj kamajon rmolic ja rayuda utzc'a chi
jari' noc ya'bal ruk'ij ja kajaw Jesucristo
utzc'a chakaja' chi bien nk'alajin na chi ixix
c'ol egana ne'eto' ja kach'alal ja c'o rjawaxic
chique. [20] Pro bien kabanon cuenta ja wari'
utzc'a chi majun tzij npi chakij rmal ja
nimlaj ayuda ja kamajon rmolic. [21] Congana
kabanon cuenta ja samaj ja nkaban je'e
utzc'a chi bien k'alaj chiquewach ja winak
chakaja' chi majun engaño nkaban in ma
ruyon ta chwach ja Dios.

[22] C'o chi na jun kach'alal ja nkatakel
chiquij ja Tito, jun kach'alal ja q'uiylaj
mul katz'aton chi congana nutij ruk'ij chi
rbanic ja samaj je'e xin Dios in pior c'a
camic congana rgana nbe ewq'uin como
congana rconfianza ewq'uin. [23] Ja c'a Tito
kac'amon ki' ruq'uin chi noksamaj pan
ecuenta, arja' wach ajsamajel xin Dios. Ja
c'a re ca'i' chic kach'alal eje'e' echa'onel
cumal ja jule' chic kach'alal ja rec'o pa tak
iglesia je'e in ja quic'aslemal jari' ocnak
ya'bal ruk'ij ja Cristo. [24] Rmalc'ari' nbij
chewe, ja tok xque'ekaj ewq'uin kas ta qui'il
quic'ulic neban utzc'a chi eje'e' e cachbil
ja jule' chic kach'alal ja rec'o pa tak iglesia
bien nk'alajin na chiquewach chi ixix ni
katzij wi' chi c'oli ja rajoben ri'il xin Dios
pa tak ec'aslemal utzc'a chakaja' chi bien
nquetz'at chi ni katzij wi' nojel ja kabin
chique ja kach'alal ja kayaben ek'ij.

9

[1] Como anin wach'alal, bien wotak chi
ma rjawaxic ta nbij chewe chi neya' jun

ayuda chique ja kach'alal ja re xin Dios.
2 Queri' nbij chewe como wotak chi c'ol
egana neya' in rmalari' tok nintajini nya'
ek'ij chiquewach ja kach'alal ja rec'o wawe'
chipan ja departamento Macedonia como
anin nbij chique chi ixix ja rixc'o chila'
chipan ja departamento Acaya ix listo chic
junabir chi neya' ja rayuda. In jun chic,
como ixix congana egana neya' xa rmalari'
tok congana e q'uiy xuya' gana chique
chi nqueya' eje'e' chakaja'. 3 Pro ec'oli ja
kach'alal ja nenutakel ewq'uin utzc'a chi
bien nechomij pon ja moloj ayuda como
nbin chic chique ja kach'alal chi ix listo
chic chi neya'. Como anin nya'on chic
ek'ij chiquewach ja kach'alal pro congana
lawulo' ari' ja wi mta noc wi' ja xinyabej
ek'ij chiquewach. 4 Ja c'a tok xquinekaj anin
ewq'uin, ja wi ec'o jule' kach'alal aj Mace-
donia etran chwij congana lawulo' ari' ja wi
maja'n techomij ewi' tri' chi rmolic ruchi'
ja rayuda. Ja queri' congana q'uixbal chake
ajoj in chewe ixix chakaja' como kaya'on
chic ek'ij chiquewach chi ix listo chic chi
neya' ja rayuda. 5 Rmalc'ari' ja tok xinch'ob
chi rjawaxic nenuban animar ja kach'alal
chi eje'e' nebe ewq'uin nabey utzc'a chi
nquichomij pon ewq'uin nak neban tre ja
rayuda ja retzujun chi neq'uis rmolic utzc'a
chi molon pon chic ruchi' nojelal ja tok
xquinekaj anin. Pro nojel ta ec'u'x nojel ta
ewanma neya', maxta chaka ix puersa.

6 Pro bien c'a tewasaj ena'oj trij ja rejem-
plo ja nya' chewach ri'. Ja tok natbe pa
ticoj tijco'm wi xa naxuyaj ja rija'tz natic
xc'a ma nim ta cosecha nuya' ari'. Ja c'a
wi mataxuyaj jari' congana cosecha nuya'.
7 Ja neya' chejujunal xa ni xarwari' ja nalax
pa tak ewanma chi neya'. Maxta tebisoj ja
neya', maxta chaka ix puersa. Queri' nbij
chewe como ja Dios arja' nerajo' ja winak
ja nequicoti nqueya' ja rayuda. 8 Ja c'a
Dios arja' bien ncowini nuya' chewe nojel
rwach ja meba'il ja ne'etobej ja c'o rjawaxic
chique. Más na noc'o rwi' ja ncowini nuya'
chewe utzc'a chi ni c'o wi' ewq'uin xa nak
ta ja nc'atzin chewe utzc'a chakaja' chi
sobre ja c'ol ewq'uin ja ne'etobej ja winak
xa nak ta nc'atzin chique. 9 Cani' tz'ibtal
can chipan ja rtzobal Dios tre jun utzlaj
achi, quewa' nbij ri': —Congana ayuda
rya'on, erto'on ja tak meba'i'. Ja rutzil
nuban jari' ni mta wi' q'uisic trij. Queri'
ja tz'ibtal can. 10 Ja Dios arja' nyowi ja
rija'tz chique ja re ticol tak tijco'm, arja'
nyowi kaway. Ja mismo Dios arja' xtiyo'
chewe ja meba'il ja ne'etobej ja c'o rjawaxic
chique in nq'uiyirsaj na más chewach. Arja'
nsamaj na chipan ja rutzil ja neban ixix
in tok xtiq'uiswani más chi na nwachini
ja rutzil rmal. 11 Ja Dios arja' mta nak ta
ja maquita xtuya' chewe, nixoc na ix cani'
biyoma' rmal utzc'a chi ni c'o wi' ewq'uin
ja ne'etobej ja kach'alal. Ja c'a kach'alal
tok xtekajacha' ja rayuda pa quek'a' janila
xtiquimaltioxij tre ja Dios emwal. 12 Queri'
nbij chewe como ja rayuda neya' ma jun ta
rsamaj. Ma ruyon ta neruto' ja kach'alal
chipan ja c'o rjawaxic chique pro janila chi
maltioxinem nya̱' tre ja Dios rmal chakaja'.
13 Ja c'a tok xteya' chique ja rayuda jari'
nuc'ut chiquewach jani' ena'oj in nqueya'
na ruk'ij ja Dios emwal. Nqueya' na ruk'ij ja
tok xtiquetz'at chi ni katzij wi' ja nebij chi
eniman ja utzlaj tzij xin Cristo in nqueya'
na ruk'ij chakaja' ja tok xtiquetz'at chi nim
ja rayuda ja neya' chique eje'e' in chique
canojelal. 14 Ja c'a reje'e' nqueban na orar
pan ecuenta in congana lok' nixquena'
como nquetz'at na chi ja rutzil ja recochin
tre ja Dios más k'axnak chi na nsamaji ja
pa tak ewanma. 15 Congana nmaltioxij tre ja
Dios como arja' c'o jun sipanem kacochin
tre ja ni maticanoy wi' tzij kumal chi rbixic
como janila nim ruk'ij.

10

1 Camic nwajo' nintzijon ewq'uin chique
ja winak ja xa netajini nquilasaj ntzijoxic,
quewa' nquibij chwe ri': —Ja Pablo tok
c'oli chikacojol congana nuban tino'y pro
ja c'a tok mchita chikacojol c'a tokori' nu-
coj cowlaj tak tzij chakij, neche'e. Pro
anin ja rin Pablo congana nban recomen-
dar chewe, kas tinataj jutz'it emwal ja re-
jemplo ja xuya' can ja Cristo como arja'
xuban tino'y, nojel xujach pa ruk'a' ja Dios
in congana rpaciencia cuq'uin ja winak.
2 Pro ja camic congana nban recomendar
chewe, kas techomarsaj jutz'it ewi' utzc'a
tok xquinekaj ewq'uin ma rjawaxic ta chi
ncoj chewij ja poder xin Dios ja c'o pa
nuk'a'. Como jari' poder ja c'o pa nuk'a'
nch'obon chic chi ncoj chiquij ja winak ja xa

netajini nquilasaj ntzijoxic ja nebin chake
chi ajoj xa quina'oj winak ja nkacoj. 3 Como
ajoj masqui xa ok winak pro ma kana'oj ta
ajoj nkacoj kaj kayon ja tok nkaban ch'a'oj
ruq'uin ja ritzelal. 4 Queri' nbij chewe como
ajoj tok nokch'ojin ruq'uin ja ritzelal ma ja
ta nkacoj jule' banbal ch'a'oj ja xa quixin
winak pro nkacoj jule' banbal ch'a'oj janila
nimak rchok'ak' chwach ja Dios. Queri'
c'a nkaban utzc'a chi nokcowini nkayoj ja
ritzelal masqui congana rchok'ak'. 5 Ajoj
nkayoj ja tijonem ja nqueya' ja winak ja
kas e nimak nquena' kaj, nkayoj ja nimak
tak na'oj ja nquecoj chi rwawaxic ja kas
mero rna'oj ja Dios. Nokch'ojin ruq'uin
ja quina'oj winak xa nak ta nquech'ob in
nkach'ec utzc'a chi mta jun na'oj ja maquita
nuc'am ri' ruq'uin ja rvoluntad ja Cristo. 6 In
jun chic, kachomin chic ki' chi nekaban cas-
tigar xa nak ta chique ja ni maqueniman wi'
pro c'a tokori' xque'ekabana' castigar ja tok
echomarsan chic ewi' tre ja ma tz'akatnak
ta chewe tre ja nimanem.

7 Ixix xa jari' neya' cuenta tre ja c'o
chewach pro mateya' cuenta tre ja c'o pa
tak canma ja winak. Ja c'a wi c'o jun winak
nbij chewe chi bien rotak chi arja' ocnak
jun apóstol rxin ja Cristo kas bien tich'obo'
chi ajoj ok apóstol rxin ja kajaw Jesucristo
chakaja'. 8 Ok apóstol rxin como arja' rya'on
chake chi c'o kak'a' chewe in ma q'uixbal
ta nna' ja congana nnataj chewe nojel ja
rcojon pa kak'a' como ni katzij wi'. Pro
jari' ixrcojon pa kak'a' chi nixkato' utzc'a
chi nixq'uiyi, ma rmal ta chi nixkayoj.
9 Queri' nbij chewe utzc'a chi bien nch'obtaj
emwal chi ja carta ja ntakel je'e ewq'uin
ma ja ta rsamaj ja chaka ta nixnxibej.
10 Como ja winak ja xa netajini nquilasaj
ntzijoxic eje'e' quewa' nquibij chewe ri': —
Ja Pablo tok nubanto jun carta congana cow
nchaponi in congana cowlaj tak tzij nbij
chipan chakaja' pro ja tok c'o chikacojol
xa jun achi débil in tok ntzijoni ni majun
noc wi' ja nbij, neche'e. 11 Ja c'a winak ja
nebin queri' chwe kas bien tiquich'obo', ja
cani' nkabij chipan ja carta tok ma okc'o ta
checojol ni queri' ja nekabana' cumplir ja
tok xko'ekaj ewq'uin.

12 Ja c'a rajoj ni katzij wi' chi majun ka-
gana xtikaban ta ja cani' nqueban ja jule'
winak ja xa nqueya' kaj quek'ij queyon.
Eje'e' xa e nacnak tak winak como ja rocnak
ya'bal quek'ij xa quina'oj kaj eje'e' queyon.
13 Pro ja rajoj mta moda xtikaban ta ja cani'
nqueban eje'e' xtikaya' ta kak'ij rmal jun
samaj ja mta kak'a' tre ja ma yatajnak ta
chake rmal ja Dios chi nkaban. Pro ja
samaj ja yatajnak chake rmal ja Dios chi
nkaban solo jari' nkanataj in arja' rya'on
chake chi noksamaj checojol. 14 Queri' nbij
chewe como ajoj ma kaminon ta ki' chipan
jun samaj ja ma yatajnak ta chake rmal ja
Dios chi nkaban como arja' yoyon chake
chi noksamaj checojol. Como ajoj xokekaj
ewq'uin nabey chi rbixic chewe ja utzlaj tzij
xin Jesucristo. 15 Ajoj mta moda xtikaban ta
ja cani' nqueban ja jule' xtikaya' ta kak'ij
rmal jun samaj ja ma kaxin ta ja ma ajoj ta
okbanyon. Pro ja kas kayben chi nq'uiy más
ja yukulbal ec'u'x ruq'uin ja Jesucristo in
noketo' utzc'a chi nokbe nojel nat nakaj chi
nkaya' más rbixic ja Jesucristo pro xarwari'
nokbe pa tak lugar ja bar nokrutakel wi' ja
Dios chi nokbe. 16 Nkajo' nokbe nekaya'a'
rbixic ja utzlaj tzij xin Jesucristo chipan
jule' chic tinamit ja más na nat c'o wi'
chwach ja bar rixc'o wi' ixix. Matikajo'
xko'oc ta chipan jun samaj ja junwi' banyon
in xtikaya' ta kak'ij rmal. 17 Maxta c'o jun
tuya' kaj ruk'ij ruyon, mejor ruk'ij ja kajaw
Dios tiya'a'. 18 Queri' nbij chewe como jun
achi wi xa nuya' kaj ruk'ij ruyon pro jari'
matibij tzij chi nim ruk'ij ntz'ạt rmal ja
kajaw Dios. Pro ja na Dios tibini ja wi nim
ruk'ij owi mani.

11

1 Ja c'a nwajo' chewe camic, tiq'ueje'
jutz'it epaciencia chi rc'axaxic ja jun ca'i'
tzij ja xtinbij chewe ri'. Masqui xa ma
ch'obolic tak tzij ta pro kas quinecoch'o' ja
xtinbij chewe. 2 Pro ja tzij ja xtinbij chewe
ri' ma chaka ta ngana nbij chewe, rumac
ja yatajnak chwe rmal ja Dios chi congana
nixti'on chwe, matinwajo' ja junwi' chi ta
xtiyuke' wi' ec'u'x. Queri' nbij chewe como
anin solo tre ja Cristo xixnujach wi' chi
solo ruq'uin arja' nyuke' wi' ec'u'x utzc'a
ja tok xtipi chic jutij arja' bien ch'ajch'oj
ja rewanma nixnuban presentar chwach
como cani' nbạn presentar jun k'apoj xtan
chwach ja rchajil. 3 Pro ja ranin nxbej wi',
nurkaj chwe ja ban tre ja Eva ojer tok ban

engañar rmal ja cumatz como ja cumatz
congana listo, matzij xa queri' xtiban chic
chewe ixix in junwi' chic xtech'ob in ma
ruyon chi ta ruq'uin ja Cristo xtiyuke'
wi' ec'u'x. 4 Queri' nbij chewe como ixix
chaka qui' chewe ja tok ec'oli winak ne'ekaj
ewq'uin, nqueya' rbixic jun Jesús chewe
ja junwi' chi na chwach ja kaya' rbixic
ajoj chewe. In jun chic, chaka qui' chewe
wi noc jun chic espíritu chewe ja junwi'
chi na chwach ja rEspíritu Santo ja xoc
chewe nabey. In jun chic, chaka qui' chewe
chakaja' wi nenimaj jun chic tijonem ja
utzlaj tzij xin Jesucristo ne'xi, pro xa junwi'
chi na chwach ja xenimaj nabey. 5 Pro jari'
winak ja nquena' kaj chi congana e nimak
tak apóstol pro jari' ma nimak ta quek'ij
chinwach anin. 6 Anin ja tok nintzijoni
masqui maquincowini nban rbanic ja tzij
pro ja rtzobal Dios jari' bien ch'obtajnak
mwal in mta ari' ja maquita kak'alasan chi
utz chewach ja rtzobal Dios.

7 Owi maxta xajan xinban nech'ob ixix
ja ma xinc'utuj ta chewe ja ntzukbej wi'
tokori' tok xinya' rbixic chewe ja utzlaj
tzij xin Dios. Como anin ruq'uin nuk'a'
xinsamaji utzc'a chi ixix newil ja totajem
xin Dios. 8 C'o je'e xinc'am pwok chique
ja kach'alal ja rec'o chipan jule' chic igle-
sia utzc'a chi nixntijoj ixix tre ja rtzobal
Dios. Eje'e' xeyo' chwe ja xintzukbej wi'.
9 Ja c'a tok xinq'ueje' checojol ixix in tok
c'o rjawaxic chwe ni majun chewe c'o ta
xinc'utuj ta tre como ja kach'alal ja rec'o
wawe' chipan ja departamento Macedonia
eje'e' xebe wq'uin xequiya'a' chwe nak ja
c'o rjawaxic chwe. Queri' xinban, ni majun
nak ta xinya' ta chi ekul ja xintzukbej wi' in
niquirwari' xtinban chwak cabij chakaja'.
10 Ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri' como ja
Cristo arja' c'o wq'uin chi rbixic. Ixix ja
rixc'o chipan ja departamento Acaya mta
jun chewe xtik'ilo ta wxin chi rbixic chi
majun nak ta nya'on ta chi ekul ja ntzuk-
ben wi'. 11 Pro ¿nak tre ja tok nbanon
queri' chewe nech'ob ixix? ¿La xa rmal chi
maquixwajo'? Ma queri' ta wach'alal, ja
Dios arja' bien rotak chi nixwajo'.

12 Pro cani' nbanonto tre ja ntzukbej wi'
niquirwari' xtinban chwak cabij utzc'a chi
mta quibase ja jule' chic winak ja ncajo'
nquibij chi junan rbanic ja samaj ja nque-
ban eje'e' ruq'uin ja cani' nkaban ajoj como
eje'e' congana nqueya' ruk'ij ja samaj ja
nqueban. 13 Como eje'e' ri' winak e apóstol
neche'xi, pro ma e apóstol ta xin Cristo,
eje'e' e jule' ajsamajela' ja xa e banol tak
engaño, xa nquecoj qui' como apóstol rxin
ja Cristo pro ma katzij ta. 14 Pro maxta
kas nc'asc'o'i tec'waxaj ja c'a xinbij chewe
ri' como ja Satanás arja' xa banol engaño
chakaja', nucoj ri' como jun ángel ja nsakir-
san kabey chikawach. 15 Rmalc'ari' tok nbij
chewe, maxta kas nc'asc'o'i tec'waxaj ja tok
ja rajsamajela' rxin ja Satanás nquecoj qui'
como jule' ajsamajela' ja re banol tak utzil
pro xarwari' nerila' na jun k'ij ja tok xtiy-
ataj na jun rtojbalil chique jani' ja ritzelal
quibanon.

****

16 Camic nbij chic jutij chewe, kas
quinecoch'o' ja jun ca'i' tzij ja xtinbij chewe
ri'. Maxta c'o jun chewe tuch'ob chwij chi
xa ma in ch'obol ta. Nowi nech'ob chwij
chi xa ma in ch'obol ta pro teya'a' jutz'it
ewxquin tre ja xtinbij chewe como cani'
xeya' ewxquin tre ja quibij chewe ja jule'
chic winak ja xa ma e ch'obol ta. Como
anin nwajo' nya' jutz'it nuk'ij chewach
chakaja'. 17 Pro ma queri' ta tzijoni ja kajaw
Jesucristo ja cani' nintajini nintzijoni camic
como ja nmajon rbanic camic xa nintajini
nmajon rya'ic nuk'ij ja cani' nuban jun
achi ja xa ma ch'obol ta nuban. 18 Como
e q'uiy ja winak ja xa nqueya' quek'ij rmal
ja re'ocnak wi' wawe' chwach'ulew chewi'
c'a tok anin chakaja' nya' na jutz'it nuk'ij
camic. 19 Can nya' na jutz'it nuk'ij como ixix
kas nixquicoti neya' caso chique winak ja
tok xa ma e ch'obolic tak winak ta como kas
jakal ewi' chi rc'axaxic ja nquibij chewe.
20 Como ixix chaka qui' chewe ja tok wi
c'o jun winak ja chaka nixruban mandar
in nuban chewe ix cani' esclavo pa ruk'a',
owi nuq'uis chewach nojel ja c'ol ewq'uin,
owi nlak'aj ja renakun, owi nucoj ri' ruyon
chi congana nim ruk'ij arja' chewach ixix,
owi nuya' k'a' xe' tak ewey. 21 Ja c'a rajoj
kas q'uixbal nna' nbij chewe chi xa ok
débil como ma xokcowin ta kaban ta queri'
chewe.

Pro ja camic nbij chewe, eje'e' ri' winak
xa nak ta ja nquibij chewe ja nquiyabej
quek'ij chewach jari' nincowini nbij anin

chewe chakaja' ja nyabej nuk'ij chewach
xarwari' ja nintajini nbij chewe camic xa
cani' ma in ch'obol ta. 22 Eje'e' kas nqueya'
quek'ij chi e Hebreo pro anin chakaja' in
Hebreo. Eje'e' kas nqueya' quek'ij chi e aj
Israel pro anin chakaja' in aj Israel. Eje'e'
kas nqueya' quek'ij chi e riy rumam can
ja rAbraham pro anin chakaja' in riy ru-
mam can ja rAbraham. 23 Eje'e' kas nqueya'
quek'ij chi e ajsamajela' rxin ja Cristo pro
anin más chi na in ajsamajel chiquewach
eje'e' rxin ja Cristo. Pro ja nintajini nbij
chewe camic ri' cani' xa ma in ch'obol ta.
Anin más chi na samaj xin Cristo nbanon,
q'uiylaj mul inrapan rmal ja rtzobal Dios,
q'uiylaj mul inq'uejenak pa che' in q'uiylaj
mul jutz'it laj xincamsaxi. 24 Ja wach tak
aj Israel eje'e' xinquirapaj tza'n asial, ja
jutaktij treintinueve rab asial queya' chwe
in jo'o' mul ja queban queri' chwe. 25 Oxmul
banon chwe xc'a'y xinrapbexi in xinban
jutij xinq'uiak tza'n abaj. Oxmul xinbe pa
ya' rmal ja lancha jok'taji parwi' ya'. In
xinban jutij jun k'ij in jun ak'a' xinq'ueje'
pa nc'aj mar. 26 Q'uiy ja viaje nbanon in
ni c'o wi' rc'ayewal xinwil chipan. C'o
rkan tak ya' xinruya' pa rc'ayewal, ec'oli ja
ralak'oma' xinqueya' pa rc'ayewal, ec'oli ja
wach tak aj Israel xinqueya' pa rc'ayewal,
ec'oli ja ma e aj Israel ta xinqueya' pa
rc'ayewal. C'o je'e xinwil ja rc'ayewal pa
tak tinamit, c'o je'e xinwil ja rc'ayewal pa
tak lugar ja bar ma ec'o ta wi' winak, c'o
je'e xinwil ja rc'ayewal parwi' mar. C'o je'e
chakaja' xinqueya' pa rc'ayewal ja winak ja
nebini chi e kach'alal pro ma katzij ta ja
nquibij. 27 Congana jun samaj nbanon in
congana xinrcosaj chakaja'. Q'uiylaj mul ja
ma xinwar ta chak'a', xintij wa'al chakichi'.
Q'uiylaj mul ja ma xinwa' ta, xintij pokon
rmal tew in ja ntziak kas tak lawulo' chwij.

28 C'a c'o na más ja rink'axnak chipan pro
ma ruyon tari' como k'ij k'ij ni c'o wi' chi
nukul chi nenuban cuenta nojel ja riglesia.
29 Ja wi c'o jun kach'alal yawa' jari' nna' kaj
chi cani' anin jun in yawa' chakaja'. Ja c'a wi
c'o jun kach'alal ntakchi'ixi in wi nkaji pa
il mac rmal jari' congana nti'on chwe anin
chakaja'.

30 Ja wi kas puersa na chi nya' nuk'ij
chewach mejor quewa' nban ri', nojel ja
nbanon ja nc'utuwi chi xa in jun achi in
débil jari' nyabej nuk'ij. 31 Ja Dios ja Tatixel
rxin ja kajaw Jesucristo arja' bien rotak chi
ni katzij wi' ja nmajon rbixic chewe, arja'
janila nim ruk'ij chijutij. 32 Ja tok xinq'ueje'
pa Damasco c'o jun gobernador ja samaji
chipan ja gobierno rxin ja rey Aretas. Ja c'a
gobernador arja' xuya' orden chi nchajixi ja
tinamit utzc'a chi ninchapi. 33 Pro xinto'el
wi' pa ruk'a' como xinya' pa jun chacach in
xinkajsaxto pa jun wantana trij ja tabia ja
rsutin ri' trij ja tinamit.

12

1 Ja tok xa nuk'ij anin nya' jari' bien k'alaj
chi majun rc'amonto chwe. Pro ja c'a camic
ri' nintzijon chic tre ja yatajnak chwe rmal
ja kajaw Jesucristo cani' tre ja ntz'aton je'e
cani' pan achic' in cani' tre ja k'alasan
je'e chinwach rmal ja Dios. 2 Anin c'o jun
achi wotak rwach, arja' xa jun quibanon
ruq'uin ja Cristo. Ja c'a rachi arja' tuban
catorce juna' ja c'oli xuban, chaka jalal tok
c'amarel chila' chicaj in c'a chi rox caj xekaj
wi'. Ja wi ni rachbil rcuerpo tok c'amarel
owi ma rachbil ta jari' ma wotak ta, solo
Dios otakyon. 3-4 Xarwari' bien wotak chi
ja rachi c'a chipan ja paraíso c'amarel wi'
ja bar c'o wi' quicotemal pro ma wotak ta
wi rachbil rcuerpo owi ma rachbil ta, solo
Dios otakyon. Ja c'a tok xekaji c'o jule'
tzij xc'axaj tri' pro jule' tzij ja macatcowini
nabij chipan jun tzobal wawe' chwach'ulew,
jule' tzij ja ma yatajnak ta chake ja rok
winak chi xtikatzijoj ta. 5 Ja rachi ja xin-
bij chewe jari' nya' ruk'ij pro ja xtinya'
kaj ta nuk'ij anin nuyon jari' ma can ta.
Xarwari' nojel ja nbanon ja nc'utuwi chi
xa in jun achi in débil jari' nyabej nuk'ij.
6 Ja c'a wi xtuya' gana chwe chi nya' nuk'ij
chewach jari' ni katzij wi' chi c'oli nbase ja
nyabej nuk'ij. Pro ja camic matinya' nuk'ij
chewach como anin ni majun ngana chi
c'o ta jun winak xtuban ta más nim chwe
pro xarwari', titz'attaji jani' ja nc'aslemal
in tic'axaxi jani' nintzijoni. 7 Como anin
congana k'alasax je'e chinwach rmal ja Je-
sucristo rmalc'ari' tok c'oli xuban ja Dios
chwe utzc'a chi maquita kas in nim nna' kaj
rmal. Ja xuban, xuya' lugar tre ja Satanás
chi c'oli cani' jun q'uix xutakto chi nur-
bana' pokon tre ja ncuerpo. Queri' xuban
chwe utzc'a chi maquita kas in nim nna' kaj.
8 Ja c'a ranin oxmul xinc'utuj tre ja kajaw

Jesucristo chi arja' nwasaj chwe ja banyon
pokon tre ja ncuerpo. 9 Pro arja' quewa' xbij
chwe ri': —Matinwasaj chawe como anin
nsipaj ja wutzil chawe in ni majun nak chi
ta nc'atzin chawe. Queri' nbij chawe como
ja poder ja c'o wq'uin más chi na nsamaji
chipan ja rac'aslemal ja tok bien nch'obtaj
amwal chi xa at jun achi at débil, ne' chwe.
Rmalc'ari' ja tok congana ninquicoti nya'
nuk'ij rmal ja debilidad ja c'o je'e chwe
utzc'a chi ni nsamaj wi' ja poder xin Cristo
chipan ja nc'aslemal. 10 Rmalc'ari' ja tok
ninquicot rmal ja bien nch'obtaj mwal chi
anin in jun achi ja xa in débil, cani' tre
tok nintz'uji in ninyok'i rmal ja samaj xin
Dios in cani' tre tok c'o je'e nuban falta
chwe rmal ja samaj, in cani' tre tok nban
pokon chwe in tok ninq'ueje' pa rc'ayewal
rmal ja Cristo. Ninquicoti como ja tok
bien nch'obtaj mwal chi xa in débil jari'
congana nsamaji ja poder xin Cristo chipan
ja nc'aslemal.

****

11 Ja nbanon chewach camic cani' nuban
jun achi ja xa ma ch'obol ta nuban como
xinya' nuk'ij chewach. Pro emac ixix ja tok
puersa xinban queri'. Queri' nbij chewe
como ja kas rubey, ixix ta nari' xeya' ta
nuk'ij chiquewach ja jule' chic winak ja
nquena' kaj chi congana e nimak tak após-
tol. Ja ranin masqui nna' kaj chi ni ma
inc'o ta pro eje'e' ni ma nimak ta wi' quek'ij
chinwach. 12 C'oli nojel rwach ja nimak tak
milagro ja xinban checojol jari' nc'utuwi
chi in jun apóstol in congana q'ueje'e ja
npaciencia chi rbanic ja samaj. 13 ¿La c'o ta
c'a jun samaj ja xinban chiquicojol ja jule'
chic iglesia ja ma xinban ta checojol ixix
chakaja'? Pro xarwari', ni majun nak ta
xinya' ta chi ekul ja xintzukbej wi'. ¿La
xajan c'ari' ja xinban queri' chewe nech'ob
ixix? Chanumac.

14 Roxmul awa' ja xquinbe ewq'uin ri'
wach'alal in ni mta wi' ja xtinya' ta chi ekul
ja ntzukbej wi'. Queri' nbij chewe como
ma emeba'il ta ja nintajini ncanoj, ixix ja
nixwajo'. Como ixix ix cani' tak walc'wal in
ja ralc'walaxela' ma rubey ta ja xtiquemol
ta ruchi' ja quimeba'il in xtiqueya' chi ta
c'a chique ja tatixela' pro ja kas rubey, ja
tatixela' eje'e' nquemol ruchi' ja quimeba'il
ja nqueya' can chique ja tak calc'wal. 15 Ja
c'a ranin xa nak ta ja c'o wq'uin in con-
forme nsach pan ecuenta chi eto'ic, hasta
ninquicoti nya' wi' pan ecuenta chakaja'.
Ja wi anin más na nixwajo' in wi ma kas
ta ninewajo' ixix pro masqui queri' neban
chwe pro nij in conforme wi' nya' wi' pan
ecuenta chi eto'ic.

16 Pro maxla quewa' nebij chic chwe ri':
—Ja Pablo masqui mta xuya' chi kakul ja
xtzukbej ri' pro como congana listo xa
engaño nuban chake, xa c'o jun trampa
rchomin chi rlasaxic ja pwok chake, maxla
nixche'e. 17 Ja rajsamajela' ja xenutakel
ewq'uin ¿la c'o ta c'a jun chique ja xixer-
bana' ta engañar, la c'o ta c'a pwok kawasaj
ta chewe? 18 Anin xinc'utuj jun utzil tre
ja Tito chi arja' nbe ewq'uin in c'o jun
kach'alal xintakel trij chakaja'. Ja c'a Tito
¿la c'o ta c'a jun engaño xuban chewe? ¿La
ma ja ta c'a mismo Espíritu Santo uc'ayon
kaxin chi ok ca'i' xetz'at? ¿La ma jun ta
la'an ja bey ja kuc'aj ruq'uin chi ok ca'i'
nech'ob ixix?

19 Ja noktajini nkabij chewe maxla ja
nech'ob ixix chi jari' nkatobej ki' chewach
pro ma queri' ta. Nojel ja kamajon
rbixic chewe, chwach Dios nkabij in xa
jun kabanon ruq'uin ja Cristo chi rbixic.
Chak'laj wach'alal, nojel ja nkabij chewe
utzc'a chi nq'uiy más ja yukulbal ec'u'x
ruq'uin ja Jesucristo rmal. 20 Queri' nbij
chewe como anin nxbej wi' emwal como
ja tok xquinekaj ewq'uin maxla ma queri'
ta emajon rbanic ja cani' nwajo' chewe chi
neban in maxla xa ma qui'il ta ja nen-
bana' ewq'uin ja cani' newajo' chwe chi
nenbana'. Maxla xa ch'a'oj ja remajon
rbanic tri' owi aquiakarem owi ayewal owi
banoj tak división owi xa ewi' ja remajon
rtzijoxic owi xa wixwotem owi xa ek'ij
ixix ja remajon rya'ic. Maxla xa ixyojta-
jnak ja tok xquinekaji. 21 Anin nxbej wi'
emwal como ja tok xquinekaj chic jutij
ewq'uin maxla quewa' xtuban chwe ja Dios
ri', maxla xa q'uixbal nna' chic chewach
rmal ja rebanon. Maxla rjawaxic chi ninok'
cumal ja rec'oli chewe ja ni c'o wi' ja il mac
queban ojer in ni c'a c'o na wi' ja ritzelal
ja quimajon rbanic camic cani' chique ja
winak ja nqueban xa nak ta ja ntz'ilorsaj ja
rac'aslemal in chique ja rachi'i' ja nemacun
cuq'uin ixoki' in chique ja winak ja ni majun

queq'uix nqueban ja ritzelal chiquewach ja winak.

13

[1] Roxmul awa' ja xquinbe ewq'uin ri'. Ja c'a tok xquinekaj ewq'uin quewa' nkaban ri', ja wi c'o jun kach'alal ja c'o ril xuban in wi ec'o ca'i' owi e oxi' testigo ja xetz'atowi ja ma utz ta xuban jari' nc'utu chikawach chi ni katzij wi' chi c'o ril. [2] Ja tok xinq'ueje' checojol ja pa rcab viaje xinbij chique ja quimajon rbanic ja ritzelal chi cow nenuchap na in queri' nbij chic chique chakaja' ja jule' chic ja quimajon rbanic ja ritzelal camic, masqui ma inc'o ta ewq'uin pro mta moda ja maquita cow xquenuchap ja tok xquinekaj chic ewq'uin. [3] Como ixix newajo' ninec'ambajaj, como newajo' newotakij ja wi ni katzij wi' chi ja Cristo nbin chwe ja nbij chic chewe ixix pro jari' bien netz'at na. Ja c'a Cristo arja' ma débil ta, sobre poder ja c'o ruq'uin chi quibanic castigar ja rec'o checojol ja nebanowi ja ritzelal. [4] Queri' nbij chewe como arja' masqui xa débil ja tok camsax chwach cruz pro ja camic c'asli rmal ja poder xin Dios ja rocnak chic tre. In queri' c'a chake ajoj chakaja', xa ok débil rmal ja xa jun kabanon ruq'uin pro ja tok xkobe ewq'uin chi echomixic jari' ma ok débil chi ta, okc'as chic ruq'uin rmal ja poder xin Dios ja rocnak chic chake tri'.

[5] Bien c'a tec'ambajaj kaj ewi' eyon, ixix c'a quixtz'atowi ja wi ni katzij wi' chi c'oli ja yukulbal ec'u'x ruq'uin ja Jesucristo. ¿La ma ewotak ta c'a chi c'oli ja Jesucristo pa tak ewanma? Queri' rbanic ja wi ni katzij wi' chi ix xin Cristo. [6] Pro ja tok xko'ekaj ewq'uin c'o nseguro chi bien netz'at na chi ajoj ni katzij wi' chi ok apóstol xin Cristo. [7] Pro ja c'a camic kamajon rc'utuxic tre ja Dios chi nixruto' utzc'a chi mateban ja ritzelal. Pro ma ja ta ja kas nkajo' chewe chi nkacoj chewij ja poder ja nc'utu chewach chi ni katzij wi' chi ok apóstol xin Cristo. Ja kas nkajo' chewe chi neban ja rutzil. Queri' nkajo' chewe masqui ja rajoj xkotz'ati cani' mta ja poder xin Cristo pa kak'a'. [8] Queri' nbij chewe como ajoj mta moda ja c'o ta xtikaban ja matuc'am ri' ruq'uin ja utzlaj tzij xin Jesucristo pro solo ja nuc'am ri' ruq'uin jari' nkaban. [9] Como ajoj congana nokquicoti ja tok ma rjawaxic ta nkacoj chewij ja poder xin Cristo ja c'o pa kak'a' in tok c'o poder ewq'uin chi rbanic ja rutzil. Congana kamajon rbanic orar pan ecuenta utzc'a chi nq'uiyi in nwachini ja rutzil xin Dios pa tak ewanma. [10] Rmalc'ari' ja tok cow xixnuchap jutz'it chipan awa' jun carta ja ntakel ewq'uin ri' como ja tok xquinekaj ewq'uin xa ma qui'il ta ja wi cow nixnuchap na in ncoj na chewij ja poder ja ya'on pa nuk'a' rmal ja kajaw Jesucristo. Como jari' poder yatajnak chwe chi ncoj chi eto'ic utzc'a chi nixq'uiyi, ma rmal ta chi nixnuyoj.

[11] Camic nbij chewe wach'alal, quixquicoti. Techomarsaj c'a ja ma utz ta je'e ja remajon rbanic, Dios ta xtiyukban ec'u'x, xta jun neban, maxta síc' ch'a'oj teban. Ja wi nenimaj ja c'a xinbij kaj chewe ri' jari' nq'ueje'e ja Dios ewq'uin, arja' nyowi ja rajoben ri'il pa tak kanma, arja' nyowi ja quicotemal. [12] Teya'a' rutzil ewach chibil tak ewi' pro ruq'uin ta ja rajoben ri'il xin Dios. [13] Canojel ja re xin Dios ja rec'o wq'uin eje'e' nquetakel rutzil ewach.

[14] Ja rutzil ja nsipaj ja kajaw Jesucristo rachbil ja rajoben ri'il xin Dios jari' xtiq'ueje' ta ewq'uin ewanojelal in xtiq'ueje' ta ja rEspíritu Santo ewq'uin chakaja', xta jun xtuban chewe ewanojelal. Amén.

GÁALATAS

1 Anin in Pablo, inocnak apóstol rxin ja Jesucristo. Pro ma cuq'uin winak ta penak wi'
chi inocnak apóstol in chakaja' ma winak
ta etakyonel wxin chi rbanic jawa' samaj
ri'. Ja Jesucristo rachbil ja katata' Dios eje'e'
etakyonel wxin chi rbanic. Jari' mismo Dios
ja yico rxin ja Jesucristo chipan ja camíc.
2 Anin ntakel rutzil ewach ewanojelal ja
rix iglesia ja rixc'o pa rcuenta Galacia in
canojel ja kach'alal ja rec'o wq'uin eje'e'
nquetakel rutzil ewach chakaja'. 3 Ja rutzil
ja nsipaj ja Dios chake rachbil ja quicotemal
xin Dios ja tari' xtecochij más tre ja katata'
Dios in tre ja kajaw Jesucristo. 4 Ja Jesucristo
arja' xuya' ri' pa camíc, camsax rmal ja
kil kamac. Queri' xuban jari' xokrtobej pa
ruk'a' ja ritzelal ja c'o chipan awa' tiempo
ja rokc'o wi' ri' in tok xuban queri' jari' ni
rvoluntad wi' ja katata' Dios ja xuban. 5 Kas
ta xtiya' ruk'ij ja katata' Dios camic, chwak
in chijutij. Amén.

****

6 Kas taka'an junwi' nna' emwal wach'alal
como ixix nixtajini neya' can ja katata' Dios
pro ma c'a jaru' ta wa'an tiempo tenimaj
pro makana' maquita arja' xixsiq'uini in
xixrucoj chipan ja rutzil ja recochin tre ja
Cristo. Pro camic emajon chic rnimaxic
jun tijonem ja junwi' chi na, utzlaj tzij xin
Cristo ne'xi. 7 Pro jari' ma katzij ta chi
utzlaj tzij, xar ec'o jule' winak ja netajini
nixqueyoj como eje'e' ncajo' nqueq'uex ja
utzlaj tzij ja nc'utu chikawach nak rbanic
ja Cristo. 8 Pro ajoj kach'obon chic wa'an
chewach nak rbanic ja utzlaj tzij xin Cristo.
Xa nak ta xtiq'uexo rbixic jawa' utzlaj tzij ri'
ja kach'obon chic chewach xtipi ta ryewal
ja Dios trij. Quirtari' xtiban tre masqui
ajoj owi masqui jun ángel xin chila' chicaj
chakaja'. 9 Cani' kabin chic chewe camic
nbij chic jutij chewe, xa nak ta xtiyowi jun
chic tijonem chewe in wi arja' nbij chewe
chi utzlaj tzij xin Cristo pro wi junwi' chi na
chwach ja xenimaj nabey xtipi ta ryewal ja
Dios trij.

10 Ja c'a xinbij chewe ri' tri' c'a netz'at wi'
chi ma ja ta ninocla' il tre ja xtinch'ec ta
quigana winak pro ja nintajini nya' rgana
jari' ja Dios. Ja wixta c'a ninocla' il tre ja
xtinch'ec quigana winak jari' ma in ajsama-
jel ta c'ari' rxin ja Cristo.

****

11 Bien tec'waxaj wach'alal, ja utzlaj tzij
xin Cristo ja xinya' rbixic chewe jari' ma jun
winak ta winakarsyon 12 como ma jun winak
ta bin chwe in ma xintijox ta na tre chakaja',
ja Jesucristo arja' k'alasan chinwach.

13 Como ixix ec'waxan wach'alal jani' ja
nc'aslemal nabey ja tok xinq'ueje' chipan
ja religión ja quiniman ja wach tak aj Is-
rael. Bien ec'waxan ja xinban chique ja
riglesia ja rtinamit Dios, más k'axnak chi
na ja rpokonal xinban chique, ja ta xinwajo'
xenuq'uis ta pro ni ta canojelal. 14 In jun
chic, congana xintijoj wi' trij ja quireligión
ja wach tak aj Israel, e q'uiy chique ja wach
tak q'uiyic congana xink'ax chiquewach chi
rotakixic. Queri' xinban como congana
xinmak'e' chipan ja costumbre ja quiya'on
can ja kati't kamama'. 15-16 Pro ja c'a Dios
tok xerila' ja tiempo ja rch'obon chwij arja'
xk'alasaj chinwach jani' rna'oj ja Jesucristo
ja Ralc'wal utzc'a chi anin xtinya' rbixic ja
Ralc'wal chique ja winak ja ma e aj Israel
ta. Arja' nij inrcha'onto wi' ja tok maja'n
quinalaxi in xa rmal ja rutzil ja xincochij tre
chewi' tok xinrsiq'uij chi nban jawa' samaj
ri'. Ja c'a tok k'alasax chinwach nak rbanic
ja Ralc'wal Dios ni majun winak xinbe ta
ruq'uin xinc'waxaj ta razón tre nak rbanic
como jari' k'alasan chic chinwach rmal ja
Dios. 17 Nixtac'a xinbe ta pa Jerusalén
chakaja' xenc'waxaj ta razón chique ja
xe'oc apóstol nabey chinwach anin. Xar
ja xinban, xinbe chipan ja tinamit Arabia
c'ac'ari' xinmeloj chic jutij pa Damasco.

18 C'a chi oxi' juna' xinbe wi' pa Jerusalén,
tri' xinbe wi' utzc'a chi nwotakij rwach ja
Pedro, olajuj k'ij xenbana' ruq'uin. 19 Pro ma
ec'o chi ta jule' chic ja rapóstol xintz'at can
ta quewach xarwari' ja Jacobo ja rch'alal
ja kajaw Jesucristo jari' xintz'at can rwach.
20 Ja nintajini nbij chewi' ri' wach'alal
chwach Dios nbij, ma npayil ta.

21 C'ac'ari' xinbe chic chipan ja tina-
mit je'e ja c'o pa rcuenta Siria in ja c'o
pa rcuenta Cilicia. 22 In chakaja' chipan
ari' tiempo ja riglesia ja xa jun quibanon
ruq'uin ja Jesucristo ja rec'o chipan ja de-
partamento Judea eje'e' maja'n tiquetz'at

nwach tri'. [23] Xarwari' c'oli quic'axan chic
chwe chi: —Ja Pablo ja maxco' chi pokon
xuban chake nabey pro ja camic ntajini nbij
chic chique ja winak chi: —Tiyuke' ec'u'x
ruq'uin ja Jesucristo, ne' chic chique. Pro ja
nabey rajo' ta xuyoj ta ja yukulbal kac'u'x
ruq'uin ja Jesús. Queri' ja quic'axan chic
chwe [24] in queya' ruk'ij ja Dios mwal.

2

[1] C'a chi catorce juna' ja tok xinbe chic
jutij ja pa Jerusalén wachbil ja Bernabé in
kac'amel ja Tito chakaja'. [2] Ja Dios arja'
k'alasan chinwach chi nban jawa' viaje ri'.
Ja c'a tok xokekaji pa Jerusalén xinch'ob
chiquewach ja kach'alal nak rbanic ja ut-
zlaj tzij xin Jesucristo ja nmajon rbixic
anin chique ja winak ja ma e aj Israel ta
xarwari' ja más nimak quek'ij chiquico-
jol ja kach'alal kayonaj ki' cuq'uin ja tok
xinch'ob chiquewach. Queri' xinban utzc'a
chi nkac'am ki' cuq'uin utzc'a maquita ny-
ojtaji ja samaj xin Dios ja nbanon chic in
chakaja' ja samaj ja maja'n tinban. [3] Eje'e'
ch'obtaj cumal ja xinbij chique como ja Tito
ja wachbil arja' ma aj Israel ta in tok laj
ban puersa tre chi nban circuncidar pro
nixtac'a yataj ta lugar chique chi queban ta
circuncidar. [4] Laj ban puersa tre cumal jule'
winak ja kach'alal neche'xi, pro ma katzij ta
chi e kach'alal. Eje'e' pan ekal xe'oc chika-
cojol, ncajo' nokquic'ambajaj in nokqueyoj
como ajoj kaniman chi okwasanel chic libre
pa ruk'a' ja ley xin Dios ja tz'ibtal can rmal
ja Moisés como xa jun kabanon chic ruq'uin
ja Jesucristo. Pro eje'e' cajo' ta xokquecoj
chi ta jutij pa ruk'a' ja ley. [5] Pro ja c'a rajoj
nixtac'a kanimaj ta jutz'it ja ncajo' chake,
ma xekanimaj ta pro emwal ixix utzc'a chi
ja utzlaj tzij xin Jesucristo matiq'uextaji
rbixic ja tok nc'ut chewach.

[6] Xoktzijon cuq'uin ja kach'alal ja más na
nimak quek'ij netz'at cumal ja jule' chic pro
ja chwe anin xa junan wi nimak quek'ij owi
ma nimak ta quek'ij como ja Dios arja' ma
jun ta utz nutz'at in ma jun ta itzel. In
tok xoktzijon cuq'uin ni majun nak ta quibij
ta chwe ja maja'n tik'alasax chic chinwach
tri' rmal ja Dios. [7] Pro ja queban chake
congana xequicot chakij. Como eje'e' bien
ch'obtaj cumal chi ja Dios arja' rya'on chi
nukul anin chi nenya'a' rbixic ja utzlaj tzij
xin Jesucristo chique ja ma e aj Israel ta
como cani' rya'on chi rukul Pedro chi arja'
nuya' rbixic chique ja wach tak aj Israel.
[8] Bien ch'obtaj cumal como eje'e' bien k'alaj
chic chiquewach chi congana samaji ja Dios
ja tok xinya' rbixic ja utzlaj tzij chique ja ma
e aj Israel ta. Cani' tre ja Pedro congana
samaji ja Dios tok xuya' rbixic chique ja
raj Israel ni c'a queri' xuban anin chwe
chakaja'. [9] Ja Jacobo, ja Pedro in Juan eje'e'
xetz'ati chi epa'l chiquij ja kach'alal in tok
ch'obtaj cumal nak rbanic ja samaj ja xin-
cochij tre ja Dios c'ac'ari' quechap kak'a'
ok ca'i' ruq'uin ja Bernabé jari' quic'utbej
chi xa jun chic kabanon cuq'uin. Xa jun
kach'ob cuq'uin, ajoj nokesamaj chiquico-
jol ja ma e aj Israel ta in eje'e' nesamaj
chiquicojol ja raj Israel. [10] Xar ja queban re-
comendar chake chi: —Maxta que'emestaj
jutz'it ja tak meba'i', xeche' chake, pro jari'
ni c'o wi' ngana chi nenuto' ja c'o rjawaxic
chique.

****

[11] Pro ja Pedro tok xekaj pan Antioquía
c'oli xuban ja ma rubey ta jari' xinch'a'
tre pro ni chi rpalaj xinbij wi'. [12] Ja ril
xuban tokori' tok ec'o jule' achi'i' xe'ekaji
ja pan Antioquía, jule' achi'i' ja retakonel
rmal ja Jacobo. Ja c'a tok xe'ekaji ma xwa'
chi ta ja Pedro cuq'uin ja kach'alal ja ma
e aj Israel ta pro ja xuban, pan ekal pan
ekal xelel chiquicojol. Queri' xuban como
xbej ri' chiquewach ja rach tak aj Israel ja
nquecoj pa ch'a'oj chi neban circuncidar
ja kach'alal ja ma e aj Israel ta. [13] Xa ca'i'
rpalaj xuban ja Pedro in queri' queban chic
chakaja' ja jule' chic kach'alal ja raj Israel
in pior c'a ja Bernabé arja' xuya' ri' chique
chakaja', cani' queban eje'e' queri' xuban
arja' chakaja'. [14] Ja c'a ranin ja tok ch'obtaj
mwal chi matuc'am ri' ruq'uin ja utzlaj tzij
xin Jesucristo ja queban c'ac'ari' xinch'a'
tre ja Pedro pro ni chiquewach canojelal: —
Ja xaban chique ja kach'alal ri' ja ma e aj Is-
rael ta, ja nel chiquewach chi puersa noqui
ja kacostumbre ajoj ja rok aj Israel. ¿Nak c'a
tre tok xaban quela'? Pro makana' maquita
xe'awachbilaj nabey, xatwa' wa'an cuq'uin
masqui at aj Israel, makana' maquita xatel
conforme nabey chi matiyuke' chic ac'u'x
ruq'uin ja ley.

[15-16] Ajoj ch'obtajnak chic kumal chi xa
rmal ja nyuke' ac'u'x ruq'uin ja Jesucristo

chewi' tok Dios natruto', natrwasajel libre in nuban chawe cani' mta awil amac abanon, ma rmal ta ja ley xin Dios ja kas ta xtaban je'e cumplir tok nuban queri' chawe. Ajoj masqui ok aj Israel pro ruq'uin ja Jesucristo yukul chi wi' kac'u'x utzc'a chi ja Dios nokruto' nokruc'ul pro xa rmal ja yukulbal kac'u'x ruq'uin ja Cristo, ma rmal ta ja ley ja kas ta xtikaban je'e cumplir como ni majun winak xtitotaj ta xtic'ul ta rmal ja Dios xta rmal ja ley ja kas ta xtuban je'e cumplir. Queri' kabanon ja ni pa kalaxic wi' chi ok aj Israel. Ajoj ok aj Israel nokche'e, in xa c'amonnak chake chi nkabij chi ma ok junan ta cuq'uin ja ma e aj Israel ta como eje'e' mta ja ley xin Dios cuq'uin, xa e aj'il xa e ajmaqui', okchenakto chique.

17 Pro ajoj wi nkajo' chi nokruto' ja Dios in
nokrwasajel libre chipan ja kil kamac pro wi
rmal ja xa jun nkaban ruq'uin ja Cristo tok
nkaban queri' jari' matiyuke' chic kac'u'x
ruq'uin ja ley, xa ek ok junan cuq'uin ja
ma e aj Israel ta, xa ok aj'il xa ok ajmaqui'
chakaja'. Ja c'a wi queri' rbanic ¿la tibij
c'a tzij ari' chi xa il mac xucoj can chakij
ja Cristo? Mni, ma queri' ta. 18 Pro anin wi
ninel conforme chi matiyuke' chic nuc'u'x
ruq'uin ja ley pro wi nmaj chic jutij rya'ic
ruk'ij ja ley chiquewach ja winak jari' in
aj'il in ajmac nineli chwach ja ley. 19 Queri'
nbij chawe como anin, rumac ja ley chewi'
ja tok camsaxi ja tzabuklaj c'aslemal ja c'o
chwe nabey, xinel libre pa ruk'a' ja ley
utzc'a chi xtinmaj chic jun c'aslemal c'ac'a
pa ruk'a' ja Dios. 20 Ja chwe anin, anin
jun xincamsax ruq'uin ja Cristo chwach ja
cruz. Ja c'aslemal ja c'o chic chwe camic
jari' ma anin chi ta ja rinc'asli, Cristo chic
ja c'as pa wanma. Ja yukulbal nuc'u'x
ruq'uin ja Cristo ja Ralc'wal Dios jari' c'ayon
chic wxin chipan awa' c'aslemal ja c'o chic
chwe wawe' chwach'ulew. Janila ninrajo' ja
Cristo como arja' ma xpokonaj ta xuya' ri'
pa camíc mwal. 21 Queri' rbanic ja rutzil ja
rsipan ja Dios chake in mta moda xtinban
ta tre ja ni ta majun rsamaj. Queri' nbij
chawe como ja Dios wixta rmal ja ley tok
nokruto' in nokrwasajel libre chipan ja kil
kamac maquita c'a rjawaxic ari' ja camsaxi
ja Cristo chi kato'ic. Queri' xinbij tre ja
Pedro.

3

1 Wach'alal ja rix aj Galacia, ixix xa
ma ix ch'obol ta. ¿Nak xixbano engañar
chewi' tok xeya' can ja utzlaj tzij xin Je-
sucristo? Pro bien ch'obtaj chewach nak
rbanic ja Jesucristo, cani' wa'an rip chwa
cruz chewach. 2 Camic c'oli nwajo' nc'waxaj
chewe ri', ja tok kajto ja rEspíritu Santo
ewq'uin ¿la rmal ja xeban cumplir ja ley
chewi' tok kajto ewq'uin? Mni, ma queri'
ta. Pro ja xeban, xec'waxaj ja utzlaj tzij xin
Jesucristo in yuke' ec'u'x ruq'uin xa chewi'
tok kajto ja rEspíritu Santo ewq'uin. 3 Ja
tok kas xemajto ja bey xin Jesucristo nabey
ja' Espíritu Santo xuc'anto ewxin. Ja c'a
camic chic ¿la ja' chic ja ley nto'o ewxin chi
rq'uisic ja bey xin Jesucristo nech'ob ixix?
Ja wi queri' nech'ob xc'a ma ix ch'obol ta
ari'. 4 Ja tok xenimaj ja Jesucristo congana
rpokonal xetij rmal pro camic ¿la chaka
queri' tok xetij ja rpokonal? Maquita chaka
queri' wach'alal. 5 Ja Dios arja' takyonto
ja rEspíritu Santo ewq'uin, c'oli milagro
ja rbanon je'e checojol ¿nak tre tok queri'
rbanon ja Dios checojol nech'ob ixix? ¿La
rmal chi c'oli ja ley ebanon je'e cumplir?
Mni, ma rmal ta ja ley pro como xec'waxaj
ja utzlaj tzij xin Jesucristo in yuke' ec'u'x
ruq'uin chewi' tok queri' rbanon ja Dios
checojol.

6 Bien turkaj chewe ja rAbraham, arja'
yuke' ruc'u'x ruq'uin ja Dios in rmal ja
yukulbal ruc'u'x chewi' tok Dios xuto',
xwasajel libre in xuban tre cani' mta ril
rumac rbanon. 7 Rmalc'ari' tok nbij chewe,
wi c'o yukulbal ac'u'x ruq'uin ja Dios jari' at
ralc'wal can ja rAbraham. 8 Tz'ibtal can ojer
chipan ja rtzobal Dios chi ja winak ja ma e
aj Israel ta eje'e' nerila' na jun k'ij ja tok
nyuke' na quec'u'x ruq'uin ja Dios in rmal
ja yukulbal quec'u'x chewi' tok neruto' ja
Dios, nerwasajel libre in nuban chique cani'
mta quil quemac quibanon. Rmalc'ari' tok
c'oli ja utzlaj tzij xin totajem ja bix tre
ja rAbraham ojer rmal ja Dios, quewa' bix
tre ri': —Abraham, amwal atat tok c'oli ja
rutzil ja nyataj na chique ja winak ja rec'o
nojel tinamit wawe' chwach'ulew, ne'xi ja
Abraham. Queri' tz'ibtal can. 9 Queri' c'a
rbanic, ja winak ja c'o yukulbal quec'u'x
ruq'uin ja Dios eje'e' ri' ja nyataj chique ja
rutzil xin Dios ja cani' yataj tre ja rAbraham

ojer como ja rAbraham arja' ni yukul wi'
ruc'u'x ruq'uin ja Dios.
10 Pro canojel ja winak ja yukul quec'u'x
ruq'uin ja nqueban kaj eje'e' queyon chi
rbanic cumplir ja ley eje'e' c'o maldición
c'o ryewal ja Dios chiquij. Cani' tz'ibtal can
chipan ja rtzobal Dios quewa' nbij ri': —
Rjawaxic chi ni naban wi' cumplir nojelal ja
tz'ibtal chipan ja libro xin ley. Ja winak xa
nak ta chi winakil wi matiqueban cumplir
nojelal ja nbij ja ley chi nqueban jari' c'o
maldición c'o ryewal ja Dios chiquij. 11 Ja
rtzobal Dios bien nk'alasaj chikawach chi
majun nak ta xtitotaj ta xtiwasaxel ta libre
rmal ja Dios ja xta rmal nuban je'e cumplir
ja tz'ibtal chipan ja ley. Bien k'alaj chi
queri' rbanic como ja rtzobal Dios quewa'
nbij chake ri': —Ja winak ja netotaji in
newasaxel libre rmal ja Dios eje'e' xa rmal
ja yukulbal quec'u'x ruq'uin ja Dios tok
nquewil ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic
trij, ne'e. 12 Junwi' na ja ley in junwi' chi na
ja yukulbal kac'u'x ruq'uin ja Dios. Como ja
ley quewa' tz'ibtal can tre ri': —Ja wi naban
cumplir nojelal ja nbij ja ley chi naban jari'
nawil ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij.
Queri' ja tz'ibtal can.
13 Ja nabey c'oli ja maldición kajnak chakij
rmal ja ma xkaban ta cumplir nojelal ja nbij
ja ley chi nkaban pro ja Cristo arja' xutoj ja
kil kamac, xlasaj chakij ja maldición, arja'
xoc chuxe' ja maldición pa kaq'uexwach.
Ja tok camsaxi ja Cristo chwach cruz c'oli
ja maldición q'ueje' trij cani' tz'ibtal can
chipan ja rtzobal Dios quewari': —Jun
winak xa nak ta chi winakil ja wi njecbax
chwach jun che' chi ncamsaxi jari' retal
chi c'o maldición trij, ne'e. 14 Queri' xuban
ja Jesús utzc'a chi ixix ja ma ix aj Israel
ta nyataj na chewe ja rutzil ja tzujun can
tre ja rAbraham ojer rmal ja Dios. Queri'
xuban utzc'a chi xa rmal ja yukulbal kac'u'x
ruq'uin ja Dios chewi' tok nkacochij ja rEspíritu Santo ja tzujun can ojer.

****

15 Camic wach'alal c'o jun c'ambal tzij
nya' chewach ri'. Ja tok c'o jun chominem
nbani masqui xa winak nebanowi pro wi
nbān rwujal in tok nbān firmar jari' ni
majun xtiyojo ta xtiq'uexo ta. 16 Ja Dios
arja' c'o jun chominem xuban ruq'uin ja
rAbraham ojer, c'oli ja rutzil xin Dios xtzujuj tre ja rAbraham in tre rja'tzul chakaja'.
Xa jun rja'tzul ja rAbraham ja xtzujuj wi',
ma xtzujuj ta chique canojel: —Tre ja rawija'tzul ntzujuj wi', ne'xi ja rAbraham rmal
ja Dios. Ja c'a rja'tzul ja rAbraham jari'
ja Cristo. 17 Camic nch'ob chewach nak
rc'amonto ja c'a xinbij kaj chewe ri'. Ja
Dios arja' c'o jun chominem xuban ruq'uin
ja rAbraham in xuya' rseguro chi ni nuban
wi' cumplir ja xtzujuj tre. Pro ja ley jari'
c'a chi cuatrocientos treinta juna' winakar
chi wi'. Rmalc'ari' tok nbij chewe, ja ley
mta moda xtuyoj ta ja chominem ja xuban
ja Dios ruq'uin ja rAbraham, mta moda
xtuyoj ta ja xtzujuj can tre. 18 Wixta ja' ley
c'amoto ja herencia xin Dios maquita c'a
ja' riri' c'amoto ja xtzujuj can ja Dios tre ja
rAbraham. Pro ja Dios como arja' rtzujun
ja herencia tre ja rAbraham xa rmalari' tok
xuya' tre.
19 Ja wi queri' rubey ¿nak c'a noc wi' ja
ley? Jari' ni c'o wi' rsamaj pro ja Dios c'a
después na xwinakarsaj ja ley utzc'a chi
nkotakij nak rbanic ja il mac ja nkaban ja
rok winak. Pro ja ley xa pajtali ja tiempo
rxin, tokori' xurq'uisa' ja tok peti ja Cristo
ja rja'tzul can ja rAbraham como tre arja'
tzujun can wi' ja rutzil xin Dios. In jun
chic chakaja', ja Dios tok xuya'to ja ley ma
ni ta arja' tzijon cuq'uin ja winak, ángel
xec'amoto, xurquiya'a' tre ja Moisés in ja'
Moisés xuya' chic chique ja winak. 20 Pro
ja xuban ja Dios tok xtzujuj ja rutzil tre ja
rAbraham nij arja' tzijon ruq'uin.

****

21 ¿La tibij c'a tzij ari' chi xa nch'ojij ri'
ja ley ruq'uin ja rutzil ja tzujun can rmal
ja Dios? Mni, ma queri' ta. Wixta c'o
jun ley ja cowin ta xuq'uex ta ja kana'oj
in xuya' ta chake ja utzlaj c'aslemal ja mta
q'uisic trij rmal ta c'ari' ley tok xoktotaji in
xokwasaxel libre rmal ja Dios. 22 Pro quewa'
rubey ri', ja ley chaka nbij chake kanojelal
ja rok winak chi ok preso pa ruk'a' ja il mac.
Queri' nbij chake ja ley utzc'a chi kanojel ja nyuke' kac'u'x ruq'uin ja Jesucristo
nokquirtaj chipan ja kil kamac in nkacochij
ja rutzil ja tzujun can rmal ja Dios in xa rmal
ja yukulbal kac'u'x tok nbān queri' chake.
23 Pro ja tok maja'n tipeti ja Jesucristo
okrchapon ja ley tri' in okrchajin. Pro ja tok

peti ja Jesucristo, tok bix chake chi ruq'uin
arja' nyuke' chi wi' kac'u'x tokori' xokjach
can pa ruk'a' rmal ja ley. 24 Queri' c'a rbanic
ja ley cani' jun ajyuk' okrbanonto cuenta,
xokrujach can pa ruk'a' ja Cristo chi nyuke'
chic kac'u'x ruq'uin in xa rmal ja yukulbal
kac'u'x ruq'uin ja Cristo chewi' tok Dios
nokruto', nokrwasajel libre in nuban chake
cani' mta kil kamac kabanon. 25 Pro camic
penak chic ja Cristo, yukul chic kac'u'x
ruq'uin, ma ja chi ta ja rajyuk' okbanyon
cuenta.
26 Como xa jun ebanon chic ruq'uin ja
Cristo Jesús tibij c'a tzij ari' chi ix ralc'wal
Dios ewanojel pro xa rmal ja yukulbal ec'u'x
ruq'uin tok banon queri' chewe. 27 Ja tok
xixban bautizar jari' xa jun xeban ruq'uin ja
Cristo, tibij c'a tzij ari' chi Cristo ewekben
chic ewi'. 28 Xa ix jun chic chi ix aj Israel
chi ma ix aj Israel ta, chi ix esclavo chi ix
libre, chi ix achi'i' chi ix ixoki', xa ix jun
chic ewanojelal como xa jun chic ebanon
ruq'uin ja Cristo Jesús. 29 Ja c'a wi ix rxin
chic ja Cristo jari' ix rja'tzul can ja rAbra-
ham in c'ol ek'a' tre ja herencia ja tzujun
can tre ja rAbraham ojer rmal ja Dios.

4

1 Quewa' rbanic ri' wach'alal. Jun
alc'walaxel tok c'a tino'y na jari' mta
herencia njach tre chanim pro arja xa cani'
jun ti moso. Ma jun nak ta njach tre chanim
masqui rxin nojelal pro c'a nerila' na jun
tiempo ja njach wi' tre. 2 Pro ec'oli ja repa'l
trij ja ralc'walaxel chi rchajixic in nqueban
cuenta ja herencia. Ja herencia c'a tokori'
njach tre ja ralc'walaxel ja tok nerila' ja
tiempo ja chomarsan rmal ja tatixel ja
nban wi' ja jachonem. 3 In queri' c'a chake
ajoj chakaja' nabey ok cani' tak ac'ala',
xokq'ueje' na pa ruk'a' jule' costumbre ja
xa xoc'o ruk'ij. 4 Pro ja Dios tok tz'akati
ja tiempo ja chomarsanto rmal tokoc'ari'
xutakto ja Cristo ja Ralc'wal. Xalaxi ja
Ralc'wal Dios chwiruk'a' jun ixok in q'ueje'
na pa ruk'a' ja ley ja ya'on can tre ja Moisés
ojer rmal ja Dios. 5 Queri' xuban ja Dios
utzc'a chi xokrwasajel libre ja xokq'ueje'
pa ruk'a' ja ley in rmalari' tok nuban chic
chake ok cani' chak'laj ralc'wal.
6 Como ix alc'walaxela' chic chewi' tok
Dios rtakonto ja rEspíritu Santo rxin ja
Ralc'wal pa tak ewanma: —Nata', Padre,
ne' kaj ja rEspíritu Santo pa tak ewanma.
7 Rmalc'ari' tok ma ix cani' chi ta moso, ix
alc'walaxela' chic chewi' tok c'o chic ek'a'
tre ja herencia xin Dios pro rmal ja Cristo
tok banon queri' chewe.

****

8 Pro ja nabey tok maja'n tewotakij rwach
ja Dios xixq'ueje' na pa quek'a' cachbal tak
winak in rachbal tak nakun, xe'ecoj como e
dios pro ma katzij ta chi e dios. 9 Ja c'a camic
chic ewotak chic rwach ja Dios, o ja más
rubey, arja' xurotakij kaj ewach nabey pro
¿nak c'a nech'ob ja tok nixmeloj chic jutij
chewij como nixtajini nenimaj chic jule'
costumbre ja roc'owinak chic rtiempo pro
jari' majun totajem majun utzil rc'amonpi
ta chewe? Pro c'o taka'an egana nixoc
chic jutij pa ruk'a'. 10 Taka'an ruq'uin jule'
nmak'ij yukul chi wi' ec'u'x. 11 Anin nxbej
wi' emwal, matzij xa mta noc wi' ja congana
xintij nuk'ij chi etijoxic.
12 Wach'alal, tebana' jun utzil, tebana'
ixix ja cani' nbanon anin como anin in-
ocnak in cani' ewach aj tinamit ja ma ix
aj Israel ta. Ja c'a tok xinq'ueje' checo-
jol ni majun itzel nak ta xeban ta chwe.
13 Ixix bien ewotak chi rmal jun yobil xinka-
jbej chewi' tok xinq'ueje' na checojol, xa
rmalari' yobil ja tok kas xinya' rbixic ja
utzlaj tzij xin Jesucristo chewe nabey. 14 Jari'
yobil congana lawulo' xuban chwe pro ixix
ma itzel ta xinetz'at, ma xinesalujel ta.
Ja xeban chwe, nojel ec'u'x nojel ewanma
xinec'ul, xeban chwe in cani' jun ángel
rxin Dios, xeban chwe in cani' Jesucristo.
15 Congana xixquicot chwij tri'. Ja wixta
xixcowini xec'otpi ta ja rewach tri' wotak
chi ix conforme xeya'pi ta chwe. ¿Pro ja
camic bar c'a xoc wari' ja quicotemal? 16 Pro
ja xinbij chewe chipan awa' jun carta ri' ni
rubey wi', maxta tech'ob chwij chi in ec'ulel
chic, maquirtari'.
17 Pro ja c'a winak ja neyojo ewxin eje'e'
ni katzij wi' chi congana nel quec'u'x chewij
pro xa quewach nquec'am chewe. Ja ncajo'
chewe chi neya' can ja tijonem ja xinya'
anin chewe in eje'e' chic nel ec'u'x chiquij.
18 Ni rubey wi' ja tok wi c'o jun ja nel ruc'u'x
chewij pro xarwari' wi utzil ja nrajo' chewe
pro tibana' c'a nojel tiempo in ma ruyon
tari' ja tok inc'ol anin ewq'uin. 19 Chak'laj
tak walc'wal, jutij chic inmajtajnak rmal ja

rpokonal emwal ixix. Cani' tre jun ixok
tok maja'n talaxi ti ral arja' nmajtaj rmal
ja rpokonal in queri' c'a chwe anin chakaja'
congana nti'on chwe chi raybexic nak k'ij
xtiq'uiyi chi utz ja Cristo pa tak ewanma.
20 Kas ta inc'o pon chic ewq'uin camic ri',
kas ta pan ekal nch'ob chewach nojelal nak
rbanic. Pro ja camic maticanoy mwal nak la
nbij chic chewe.

****

21 Camic c'oli nwajo' nc'waxaj chewe ixix
ja c'ol egana nixq'ueje' pa ruk'a' ja ley
¿la ma ewotak ta c'a nak rbanic ja ley?
22 Anin nch'ob na chewach nak rbanic. Cani'
tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios ec'o ca'i'
rc'ajol ja rAbraham, jun q'ueje' chwiruk'a'
ja raj'ic' in jun chic q'ueje' chwiruk'a' ja rx-
jayil. Ja raj'ic' jari' xa esclava pa ruk'a' pro
ja rxjayil arja' libre. 23 Ja ral ja rixok esclava
arja' chaka xalaxi pro ma chaka ta xalaxi ja
ral ja rixok libre como arja' tzujun can tre ja
rAbraham rmal ja Dios. 24-26 Jari' nkac'ambej
tzij tre ca'i' chominem. Jun chominem c'o
jun jayu' rbina'an Sinaí ja bar chomarsax
wi' pro jari' chominem nerwinakarsaj jule'
winak ja xa ne'oc esclavo. Ja jun chic
chominem tri' chomarsax wi' chipan jun
tinamit rbina'an Jerusalén pro jun tinamit
ja c'o chila' chicaj. Ja jayu' rbina'an Sinaí
pa rcuenta Arabia c'o wi' in tri' chomarsax
wi' ja ley, jari' nkac'ambej tzij tre ja rixok
esclava rbina'an Agar. Jari' nkac'ambej
tzij tre chakaja' ja tinamit Jerusalén pro
jun tinamit ja c'o chwach'ulew camic como
ja winak ja raj Jerusalén camic xa e cani'
esclavo. Pro ja jun chic Jerusalén ja c'o
chila' chicaj jari' ma esclava ta, libre. Jari'
kate' chi nimlaj kanojelal ja yukul kac'u'x
ruq'uin ja Jesucristo. 27 Cani' tz'ibtal can
chipan ja rtzobal Dios quewari': —Atat ja
majun tawal, catquicoti. Catquicoti masqui
ni mta wi' alanem chawij. Como ja rixok ja
ya'on can rmal ja rchajil nerila' na jun k'ij
tok más chi na ja ral xqueq'ueje' chwiruk'a'
chwach ja rixok ja c'o rchajil ruq'uin, queri'
nbij.

28 Wach'alal, ajoj ok ralc'wal chic ja Dios
rmal ja rtzujun can ojer, xa ok junan
ruq'uin chic ja rIsaac como arja' ma chaka
ta xalaxi pro tzujun can tre ja rAbraham
rmal ja Dios. 29 Pro ja ralc'walaxel ja chaka
xalaxi arja' itzel xuban tre ja ralc'walaxel ja
tzujun can ja xalax rmal ja rEspíritu Santo.
In queri' nban ajoj chake camic chakaja'.
30 Pro bien tec'waxaj ja nbij ja rtzobal Dios
quewari': —Tasalujel ja rixok esclava e ca'i'
in ral. Como ja ral ja rixok libre c'o jun
herencia nyataj na tre pro ja ral ja rixok
esclava arja' mta herencia xtiyataj ta tre.
Queri' nbij. 31 Queri' rbanic wach'alal, ajoj
ma ok ral ta ja rixok esclava, ok ral ja rixok
libre.

5

1 Rmalc'ari' nbij chewe, como ja Cristo
arja' yoyon chake chi xokel libre pa ruk'a'
ja ley cow c'a quixpe'e jutz'it, maxta
quixmeloj chic jutij chewij, maxta c'oli nak
ta xquixruchap chic jutij xquixrucoj chi ta
jutij esclavo.

2 Teya'a' ewxquin tre ja xtinbij chewe ri',
ja wi xquixban circuncidar in wi nyuke'
chic ec'u'x ruq'uin ja circuncisión jari' ma-
jun nak ta rc'amonpi ta ja Cristo chewe.
3 Camic nbij chic jutij chewe, jun achi xa
nak ta chi achi'al wi xtiban circuncidar in
wi nyuke' chic ruc'u'x ruq'uin ja circun-
cisión jari' puersa nuban na cumplir nojel
ja tz'ibtal can chipan ja ley. 4 Ja wi nyuke'
chic ec'u'x ruq'uin ja ley in wi rmalari' tok
nech'ob chi nixruto' ja Dios in nixrwasajel
libre chipan ja rewil emac jari' xeya' can ari'
ja Cristo, xeya' can ari' ja rutzil ja xecochij
tre ja Dios. 5 Queri' nbij chewe como ajoj
ma ja chi ta ja ley okuc'ayon pro ja' Espíritu
Santo c'ayon chic kaxin chi raybexic ja k'ij
ja tok Dios xkoruto' chijutij tokori' tok ni
majun chic kil kamac in rmal ja yukulbal
kac'u'x ruq'uin ja Jesucristo tok nban queri'
chake, jari' kas nokquicoti chi raybexic. 6 Ja
tok xa jun naban ruq'uin ja Cristo Jesús
jari' macatruto' ja natban circuncidar in
macatruto' chakaja' ja macatban circunci-
dar. Pro ja nto'o awxin jari' tok nyuke'
ac'u'x ruq'uin ja Jesucristo, tok nsamaji
ja yukulbal ac'u'x chi rwinakarsaxic ja ra-
joben ri'il xin Dios pan ac'aslemal.

7 Ixix kas wa'an jic ixbenak nabey pro
¿nak c'a xixyojowi chi matenimaj chic ja
utzlaj tijonem xin Jesucristo? 8 Ja c'a ritzel
tijonem ja xixtakchibexi jari' ma ruq'uin ta
ja Dios penak wi' como ja Dios arja' rmajon
esiq'uixic chi nenimaj ja utzlaj tijonem xin
Jesucristo. 9 Tebana' cuenta ewi' como ja
ritzel tijonem jari' xa nbe pa nim ja cani'

nuban jutz'it levadura npaxij ri' nbe chipan
ja k'or nojelal. 10 Anin c'o nseguro chi ja
kajaw Dios arja' nuya' chi na chewe chi
nenimaj ja nmajon rch'obic chewach. Pro ja
winak ja nyojo ewxin xa nak ta chi winakil
puersa nk'ẹt na tzij trij, xa k'etoj tzij chic
cajal chwach.
11 Wach'alal, ec'oli ja nebin chwe chi anin
c'a nmajon na rbixic chique winak chi
rjawaxic chi nebạn circuncidar. Ja wi queri'
nbij chique winak ¿nak c'a tre tok c'a c'o na
pokon nbạn chwe cumal ja wach tak aj Is-
rael? Ja wixta nbij chique winak chi nebạn
circuncidar maquita c'a npi quiyewal ari' ja
wach tak aj Israel ja tok nnataj chique ja
rcamic ja Jesucristo chwach cruz. 12 Pro ja
kas ngana anin camic xtiquilasajel ta qui'
checojol ja winak ja netakchi'in ewxin.
13 Queri' nbij chewe wach'alal como ja
Dios xixrsiq'uij chi nixq'ueje' libre. Pro
ma ruq'uin ta ja rix libre ja chaka ta no-
jel ta xteban ja c'ol egana neban. Pro ja
c'a neban, teto'o' ewi' chibil tak ewi' pro
ruq'uin ta ja rajoben ri'il xin Dios. 14 —
Cani' chawe atat nawajo' kaj awi' ayon
queri' c'a tabana' chique ja jule' chic winak
que'awajo' chakaja', queri' nbij ja rtzobal
Dios. Ja wi xenimaj awa' jun mandamiento
ja c'a xinbij kaj chewe ri' xa ruq'uin ari'
xeban cumplir nojel ja nbij ja ley chewe chi
neban. 15 Pro wi xa síc' ch'a'oj ja neban jari'
maxco' matetij ewi'. Ma teban ta queri',
tebana' cuenta, maxta teyoj kaj ewi' eyon.

****

16 Quewa' nwajo' chewe ri' wach'alal,
teya'a' lugar tre ja rEspíritu Santo chi arja'
nuc'an ewxin chipan ja rec'aslemal. Ja
wi queri' neban jari' maticowin chewij ja
ritzel tak yarinem ja c'o chipan ja tzabuk-
laj c'aslemal ja kuc'an ja rok winak, mati-
cowini xquixruban ta mandar. 17 Ja tz-
abuklaj c'aslemal ja kuc'an ja rok winak
jari' xa rc'ulel ja rEspíritu Santo. Ja tok
c'ol agana naban ja rutzil ja c'a tzabuk-
laj c'aslemal awc'an nrajo' natruyoj chi
mataban ja rutzil. Ja tok c'ol agana na-
ban ja ritzelal ja c'a rEspíritu Santo nuk'il
ja tzabuklaj c'aslemal awc'an chi mataban
ja ritzelal. Rmalc'ari' tok nbij chewe, ja
neban je'e chipan ja rec'aslemal ma chaka
ta egana tok neban. 18 Pro ja wi neya' lugar
tre ja rEspíritu Santo chi arja' nuc'an ewxin
tibij c'a tzij ari' chi ix libre pa ruk'a' ja ley.
19 Bien k'alaj nak rbanic ja tzabuklaj
c'aslemal ja cuc'an ja winak, quewa' rbanic
ri'. Achi'i' ne'oc cuq'uin ixoki' ja ma
e quixjayilal ta in c'a c'o na más nque-
ban ja rachi'i' in ixoki' ja xa ntz'ilorsaj ja
canma. 20 In jun chic, nexuque'e ja winak
chiquewach cachbal tak winak in chwach
rachbal tak nakun in nequinimaj ja raj'itza'.
In jule' chic rwach ja ritzelal nqueban cani'
tre c'ulla'an tak ri'il, ch'a'oj, aquiakarem,
ayewal. In c'oli nqueban xa por interés.
C'oli nquejach qui' como junwi' nquech'ob
jule' in junwi' chi na nquech'ob jule' chic.
21 E camsanela'. In c'oli nqueban nimak
tak wa'im, nech'ujar rmal tijoj ya', nquerak
quechi', nqueban síc' ch'a'oj. In c'a c'o na
más nqueban ja winak ja nij itzel wi'. Anin
nbij chic jutij chewe como nbin chic chewe,
ja winak ja nebanowi ja ritzelal ja cani'
c'a xintz'ibaj ri' eje'e' matiyataj chique chi
xque'oc ta chipan ja gobierno xin Dios.
22 Pro ja rEspíritu Santo quewa' nwachij
pa tak kac'aslemal ri', nkajo' ki', c'oli ja
quicotemal xin Dios pa tak kanma, mta
ch'a'oj nkaban, c'o kapaciencia, c'o jun
qui'laj anma kuc'an, nkato' ki' chibil tak
ki', nkaban cumplir ja nkatzujuj, 23 nkaya'
nojel pa ruk'a' ja Dios in nkak'il ki' chakij
chi rbanic ja ritzelal. Majun ley xtuch'a' ta
chake ja wi queri' nkaban. 24 In kanojel ja
rok xin Jesucristo kaya'on can ja tzabuklaj
c'aslemal ja kuc'an nabey rachbil nojelal
ja ritzelal ja kayarij jari' cani' karipon chic
chwach cruz. 25 Ja rEspíritu Santo como arja'
rya'on jun c'ac'a c'aslemal chake kaya'a'
c'a lugar tre chakaja' chi arja' nuc'an kaxin
chipan ja kac'aslemal. 26 Maxta congana ok
nimak tikana' kaj como tok queri' nkaban
jari' xa nkaminbej ki' pa síc' pa ch'a'oj rmal.
Maxta tiquiakir kanma chibil tak ki'.

6

1 Wach'alal, wi c'o jun chewe chaka jalal
tok kaj pa ril quirtawa' neban tre ri',
ixix ja rixuc'an rmal ja rEspíritu Santo jix
ruq'uin, jeyukba' ruc'u'x utzc'a chi nyic-
taji. Tech'obo' chwach pan ekal, kas turkaj
chewe chi matzij chaka jalal tok xquixkaj
chic ixix chakaja'. 2 C'oli ja nkakajbej je'e
chipan ja kac'aslemal cani' ralal jun nimlaj
ijka'm nkaj chakij nkana' kaj pro teto'o'

ewi' chibil tak ewi' chi rch'ijic ja rijka'm.
Ja wi queri' neban jari' nebanbej cumplir ja
ley xin Cristo.
3 Pro wi c'o jun nuch'ob kaj chi mta ril in
wi kas nim nuna' kaj pro como xc'a winak
jari' xa nuban kaj engañar ri' ruyon. 4 Ja
rjawaxic chi nkaban, kana'a' kaj jani' elnak
ja kac'aslemal chikajujunal. Ja wi kas katzij
chi utz elnak ja rac'aslemal xc'a rmalari'
catquicoti, ma rjawaxic ta chawe chi na-
junsaj awi' cuq'uin jule' chic la más na utz
ja rac'aslemal chiquewach eje'e'. 5 Queri'
nbij chewe como kanojel nkajach na cuenta
chwach ja Dios chikajujunal.
6 Canojel ja winak ja netijox tre ja rtzobal
Dios xa nak ta c'o cuq'uin tiquiya'a' quixin
ja netijon quixin.
7 Maxta teban kaj engañar ewi' eyon, xa
nak ta netic chipan ja rec'aslemal nijawari'
neban cosechar. Ja Dios maquixcowini xte-
ban ta engañar. 8 Queri' nbij chewe como
ja wi naya' rgana ja tzabuklaj c'aslemal
awc'an itzel c'aslemal nawachij ari', jari'
xa c'ayiric xa chuwiric cajal chawach. Pro
wi naya' rgana ja rEspíritu Santo utzlaj
c'aslemal nawachij ari' pro jun c'aslemal
ja mta q'uisic trij. 9 Wach'alal, ma kocos
ta chi rbanic ja rutzil. Queri' nbij chewe
como ja wi ma xticapuj ta kac'u'x chi rbanic
ja rutzil jari' c'o jun rtojbalil nkawachij
na ja tok xterila' ja tiempo. 10 Como c'o
tiempo chake chi nkaban ja rutzil chique
ja winak rmalc'ari' nbij chewe, kabana' ja
rutzil chique canojelal in más na kabana'
utzil chique ja yukul quec'u'x ruq'uin ja
Jesucristo como eje'e' e familia xin Dios.

****

11 Tetz'ata' ja nimak tak letra ja nma-
jon rtz'ibaxic chipan awa' carta ri', jawa'
retal chi anin xintz'ibani. 12 Ja winak ja
c'o quigana nquik'alasaj qui' chi congana
nqueban cumplir ja costumbre rxin ja ley
eje'e' ri' ja nebin chewe chi puersa nixban
circuncidar. Eje'e' xa nquixbej qui' xti-
quetij ta rpokonal rmal ja Cristo xtiquibij
ta chi solo rcamic ja Cristo chwach cruz
natto'owi chipan ja rawil amac. 13 Queri'
nbij chewe como eje'e' masqui ebanon cir-
cuncidar pro nixtac'a eje'e' ta nqueban ta
cumplir ja ley. Xar ja ncajo' chewe chi
nixban circuncidar utzc'a chi eje'e' nqueya'
kaj quek'ij queyon ja tok nixquech'ec in
necoj chic ewi' cuq'uin. 14 Pro anin nat
c'o wari' chwe ja xtinban ta queri'. Pro
ja rcamic ja kajaw Jesucristo chwach cruz
solo jari' ja nya' ruk'ij anin. Ja chwe anin
cani' ripon chic chwach cruz ja ritzelal xin
rwach'ulew in queri' chwe anin chakaja'
in cani' inripon chic chwach cruz, cani'
incamnak chic chwach ja ritzelal, mchita
ngana ruq'uin. 15 Ja tok xa jun naban
ruq'uin ja Cristo Jesús jari' macatruto' ja
natban circuncidar in macatruto' chakaja'
ja macatban circuncidar. Pro ja nto'o awxin
jari' jun c'ac'a c'aslemal ja nacochij tre ja
Dios. 16 Jari' ja kas mero rubey in canojel ja
winak ja cuc'an awa' jun bey ri' xtiyataj ta
chique ja nimlaj quicotemal xin Dios in Dios
ta xtipokonan quewach chakaja'. Eje'e' ri'
winak e tinamit xin Dios ja katzij chi e
rtinamit Dios.
17 Camic maxta c'o chic jun ja xquinruban
ta molestar como ja ncuerpo congana yuc
rc'an jari' nc'utbej chi in ajsamajel rxin ja
kajaw Jesús.
18 Wach'alal, kas ta xtiq'ueje'e ja rutzil
rxin ja kajaw Jesucristo pa tak ewanma.
Amén.

EFESIOS

1 Anin ja rin Pablo camic ntz'ibajel jawa'
carta ri' chewe ixix wach'alal ja rixc'o pa
Efeso. Anin incojon rmal ja Dios chi inoc-
nak apóstol rxin ja Jesucristo. Ixix ix tina-
mit xin Dios, c'oli ja yukulbal ec'u'x ruq'uin
ja Cristo Jesús, xa jun ebanon ruq'uin. 2 Ja
rutzil ja nsipaj ja Dios chake rachbil ja
quicotemal xin Dios ja tari' xtecochij más
tre ja katata' Dios in tre ja kajaw Jesucristo.

****

3 Kas ta xtiya' ruk'ij ja Dios ja Tatixel
rxin ja kajaw Jesucristo. Arja' jun Dios
janila xuya' rutzil chake ja tok xa jun kaban
ruq'uin ja Cristo. Xuya' chake nojel rwach
ja rutzil ja rc'amonto ja rEspíritu Santo,
xuya' chake chipan jun c'ac'a c'aslemal ja
xin chila' chicaj. 4 Ja tok maja'n titz'ucarsaj
ja rwach'ulew tokori' xokrucha'to como
bien rotakpi chic chi nkaban na jun ruq'uin
ja Jesucristo. Xokrucha'to utzc'a chi noc
na chake ja mero c'aslemal xin Dios utzc'a
chi ni majun nak ta nokchapbexi ja tok
nokq'ueje' chwach. 5 Arja' ni nokrajo'
wi', ni rchominto wi' chi nokoc na ok
ralc'wal, ni rchominto wi' chi rumac ja
Jesucristo chewi' tok nokoc ok ralc'wal.
Como nijawari' rvoluntad chewi' tok xuban
queri' chake. 6 Queri' xuban chake utzc'a
chi nkatz'at chi janila nim ruk'ij ja rutzil
ja nsipaj chake utzc'a chi nkaya' ruk'ij
rmal. Rmal c'a ja rutzil ja nsipaj chake tok
xokruc'ul. Como xa jun kaban ruq'uin ja
Jesucristo ja chak'laj Ralc'wal chewi' tok
xokruc'ul. 7 Ja tok xa jun kabanon ruq'uin
ja Jesucristo jari' okwasanel chic libre pa
ruk'a' ja il mac como arja' xutoj ja kil kamac
tre ja rquiq'uel. Ja tok xa jun kabanon
ruq'uin jari' cuytajnak chic ja kil kamac.
Ja Dios tok xuban queri' chake jari' cani'
jun nimlaj meba'il xsipaj chake. 8 Janila
jun nimlaj utzil rsipan chake in rmalari'
tok nokcowini nkach'ob nojel ja nimak tak
na'oj xin Dios in nokcowini nkach'ob nak
rjawaxic chi nkaban. 9 Arja' rk'alasan chic
chikawach ja rchominto ojer ja xa wawan
chikawach nabey. Como nijawari' ja rvol-
untad chewi' tok xuban queri'. 10 Ni rchom-
into wi' ja tiempo je'e in tok xtitz'akati
ja tiempo arja' nchomarsaj na nojelal ja
yojtajnak je'e in xa ruyon chic ja Cristo
npe'e chic trij nojelal tanto tre ja c'o je'e
chila' chicaj in tre chakaja' ja c'o je'e
chwach'ulew.
11 In chakaja' como xa jun kabanon
ruq'uin ja Jesucristo chewi' tok c'o jun
herencia xin Dios ja yatajnak chake. Ja Dios
ni rchominto wi' ojer chi nuya' chake ja
herencia, nijawari' rch'obonto chakij. Xa
nak ta ja nbantaj je'e mta ari' ja maquita
nsamaji ja Dios chipan chi rbanic cumplir
ja rvoluntad arja'. 12 Quewa' nrajo' ja Dios
ri', chi ajoj ja kayben ja Cristo nabey nokoc
ok ya'bal ruk'ij ja Dios. 13 In yuke' ec'u'x
ixix ruq'uin ja Cristo chakaja' tokori' tok
xec'waxaj ja tzij ja ni katzij wi' chi tzij
xin Dios, jari' ja utzlaj tzij ja rc'amonto
ja totajem xin Dios chewe. Queri' xeban,
yuke' ec'u'x ruq'uin ja Cristo in xa jun
xeban ruq'uin in rmalari' tok c'o jun retal
yataj chewe, jun retal ja nc'utu ewxin chi
ix xin Dios. Ja c'a retal ja yataj chewe
jari' tok kajto ja rEspíritu Santo pa tak
ewanma ja ni tzujunto wi' ojer rmal ja Dios.
14 Como c'o chic ja rEspíritu Santo pa tak
kanma rmalc'ari' tok c'o kaseguro chi ja
Dios nuya' na chake nojelal ja herencia ja
rtzujun chake tokori' tok xko'el libre chi-
jutij ja rok tinamit xin Dios ja roklok'on
rmal. Queri' c'a rchominto ja Dios utzc'a chi
nkaya' ruk'ij rmal.

****

15-16 Rmal c'a ja c'a xinbij kaj chewe ri' xa-
jutij nmajon rmaltioxixic tre ja Dios emwal
como xurkaj rbixic wq'uin chi ixix bien
yukul ec'u'x ruq'uin ja kajaw Jesús in con-
gana ne'ewajo' canojel ja kach'alal ja re
xin Dios. Ni nixnnataj wi' pan oración.
17 Nintzijon ruq'uin ja Dios rxin ja kajaw
Jesucristo, jari' Dios ja Tatixel ja ni rxin
wi' chi congana nim ruk'ij. Anin nc'utuj
tre chi arja' nuya' chewe chi ja rEspíritu
Santo nucoj ja na'oj xin Dios pa tak ewi'
pa tak ewanma in nc'utuj tre chakaja' chi
bien nk'alasaj chewach nak ja kas mero
rbanic ja Dios. 18 Ja nwajo' anin chewe kas
ta xtijaktaji chi utz ja rewi' ewanma utzc'a
chi nixcowini nech'ob nak rbanic nojel ja
rewayben ja rtzujun chewe ja Dios in ixr-
siq'uin chi ne'ewila' na. Kas ta xtich'obtaj
emwal nak rbanic ja herencia xin Dios ja
nyataj chake ja rok tinamit xin Dios, pro

jun herencia janila nim ruk'ij, cani' jun
nimlaj meba'il ja nyataj chake. 19 Kas ta
xtich'obtaj emwal chakaja' nak rbanic ja
poder xin Dios ja nsamaji pa tak kac'aslemal
ja yukul kac'u'x ruq'uin ja Jesucristo, pro
jun poder ja más k'axnak chi na como
jari' poder ja samaji 20 ja tok Dios xuyic ja
Cristo chiquicojol camnaki' in tok xjotba'
chila' chicaj in tri' xtz'uba' wi' pa riquik'a'.
21 Queri' xuban ja Dios tre ja Cristo, xuya' tre
chi noc pa ruk'a' ja k'etbaltzij pro ni majun
k'etbaltzij ja maquita xoc pa ruk'a', in xuya'
tre chi más na nim ruk'ij arja' chiquewach
canojelal ja k'etol tak tzij in ma queyon ta
ja k'etol tak tzij ja re rxin awa' tiempo ri'
in queri' chique ja re rxin chic jun tiempo
ja maja'n tekawila' chakaja'. 22 Ja Dios mta
nak ta ja maquita rcojon xe' ruk'a' rkan ja
Cristo. Jawa' Cristo ri' arja' cha'on rmal
ja Dios chi nokruban cuenta ja rok iglesia
pro jun Cristo ja pa'l trij nojelal. 23 Ajoj ja
rok iglesia ok cuerpo rxin ja Cristo in ja
rc'aslemal ja Cristo nnoji pa tak kac'aslemal
ajoj como ok cuerpo rxin in ni majun bar ta
tri' ja maquita c'o wi' arja'.

2

1 Ja c'a rixix nabey ixcamnak chipan
ja rewil emac pro arja' xuya' jun c'ac'a
c'aslemal chewe. 2 Ja il mac ni chipan wi'
ixc'o wi' nabey, xeban ja ritzelal ja cani'
nqueban ja winak ja xa ruq'uin rwach'ulew
yukul wi' quec'u'x. Xa rvoluntad ja diablo
xeban, jari' diablo ja jefe quixin ja ritzel
tak espíritu ja neq'ueje' chicaj chipan ja
aire. Jari' itzel tak espíritu ja nesamaj pa
tak canma ja winak ja maquenimani camic.
3 In queri' kabanto ajoj nabey chakaja', xa
kavoluntad ajoj kaban kaj kayon, xa nak ta
xuya' gana chake chi nkaban jari' kaban.
Kaya' rgana ja nc'utuj ja kacuerpo, kanimaj
ja ritzel tak na'oj kuc'an in ni kaxin wi'
chi ok yicol ryewal ja Dios, nij ok junan
cuq'uin ja jule' chic winak tri'. 4 Pro ja
Dios arja' congana npokonaj kawach ja rok
winak, janila nokrajo' in quewa' xuban
chake ri'. 5 Masqui okcamnak chipan ja
kil kamac nabey pro ja tok xuyic ja Cristo
chipan ja camíc tokori' xuya' ajoj chake
chi nkachbilaj ja Cristo chipan jun c'ac'a
c'aslemal. Pro jawa' wari' puro cochinem
xin Dios como xa rmal ja rutzil ja xecochij
tre chewi' tok ewilon ja totajem xin Dios
camic. 6 Ja Dios xuya' chake chi nkach-
bilaj ja Cristo, xuya' chake chi xokc'astaj
ruq'uin, xokrtz'uba' ruq'uin chila' chicaj,
xa jun kabanon ruq'uin. 7 Queri' c'a xuban
chake utzc'a ja winak ja maja'n queq'ueje'
chipan awa' tiempo ja rokc'o wi' ri' eje'e'
tok xqueq'ueje' na chwach'ulew jari' bien
nch'obtaj cumal ja rutzil ja xuban chake,
bien nch'obtaj cumal chi ja Dios congana
jun nimlaj utzil nsipaj chawe ja tok xa jun
naban ruq'uin ja Cristo Jesús. 8 Queri' nbij
chewe como xa rmal ja rutzil ja nsipaj ja
Dios chake ja tok ewilon chic ja totajem xin
Dios in ja yukulbal ec'u'x ruq'uin ja Jesu-
cristo jari' ec'amben jawa' totajem ri'. Pro
jawa' ni majun nak ta xeban ja xech'ecbej
ta, puro cochinem xin Dios. 9 Ni majun
winak c'o ta nak ta xtuban ja xtich'ecbej
ta ja totajem xin Dios. Queri' rbanic utzc'a
tok xtuwil ja totajem mta moda xtuya' kaj
ta ruk'ij ruyon rmal. 10 Queri' nbij chewe
como ja utzlaj c'aslemal ja kuc'an camic
Dios winakarsyon, ma ajoj ta como arja'
xuya' jun c'ac'a c'aslemal chake, tokori'
xuya' chake ja tok xa jun kaban ruq'uin
ja Cristo Jesús. Xuya' jun c'ac'a c'aslemal
chake utzc'a chi nkaban chic ja rutzil pro
jule' utzil ja ni rchominto wi' ojer chi nk-
aban.

****

11 Rmalc'ari' nbij chewe, kas turkaj chewe
chi ja nabey ma ix tinamit ta xin Dios. Ixix
ma ix aj Israel ta, ma ixbanon ta circun-
cidar, xa xixban despreciar cumal ja raj
Israel: —Ja rixix xa ma ixbanon ta circun-
cidar, xeche' chewe. Pro ja circuncisión ja
c'o chique ja raj Israel jari' jun circuncisión
ja xa winak ebanyon. 12 Kas turkaj chewe
nak ja rebanon nabey. Jun, ma ewotak ta
tri' chi c'o jun Cristo. In jun chic, ma ix
cachbil ta ja tinamit xin Dios, mta ek'a'
tre ja xchomarsaj je'e ja Dios ruq'uin ja
rtinamit ja bar xtzujuj wi' chique chi nerila'
na jun k'ij ja tok nequila' ja totajem xin
Dios. Ni majun totajem ewayben ta tri',
ixc'o chipan ja rwach'ulew in c'uluto ma
ewotak ta rwach ja Dios tri'. 13 Pro ja c'a
camic xa jun chic ebanon ruq'uin ja Cristo
Jesús in masqui ja nabey c'a c'a nat ixc'o wi'
tre ja Dios pro ja camic xa nakaj chic ixc'o
wi' tre pro xa rmal ja rquiq'uel ja Cristo

tok yatajnak queri' chewe. 14 Queri' rbanic
como ja Jesucristo rmal arja' tok qui'il chic
nokq'ueje'e ja rok aj Israel ewq'uin ja ma
ix aj Israel ta, xa jun tinamit xuban chake.
C'o jun c'ulla'an ri'il chikacojol nabey cani'
jun nimlaj tabia kacoj chikacojol jari' xuban
ca'i' chake pro ja Jesucristo arja' xokr-
chomarsaj ewq'uin. 15 Arja' cam chwach
cruz in rmal ja rcamic tok xoc'o ruk'ij ja
ley xin Dios ja tz'ibtal can rmal ja Moisés
ja rc'an jule' mandamiento in jule' costum-
bre, jari' xokrchomarsbej ewq'uin. Queri'
xuban chake utzc'a chi jun c'ac'a tinamit
xuban chake, ma ok ca'i' tinamit chi ta pro
xa jun kabanon ruq'uin utzc'a chi kas qui'il
chic nokq'ueje' ewq'uin. 16 Queri' xuban
chake utzc'a chi cani' xa jun cuerpo nkaban
ja rok ca'i' tinamit in nokchomtaj ruq'uin
ja Dios chi ok ca'i' pro xa rmal ja rcamic
chwach cruz chewi' tok nokchomtaji como
ja rcamic jari' xlasbej ja c'ulla'an ri'il ja c'o
chikacojol nabey.

17 C'ac'ari' peti, xurya'a' rbixic ja utzlaj
tzij ja nyo' chake chi qui'il nokq'ueje'e,
xuya' rbixic chewe ixix ja c'a c'a nat
ixc'o wi' tre ja Dios in xuya' rbixic chique
chakaja' ja rec'o chirnakaj. 18 Queri' rbanic
como xa rmal ja Jesucristo tok nokruc'ul
ja katata' Dios chi ok ca'i' tinamit in xa
jun mismo Espíritu Santo uc'ayon kaxin chi
nokekaj chwach. 19 Queri' c'a rbanic, ma
queri' chi ta ebanon ja cani' ebanon nabey
como ja nabey ma ix tinamit ta xin Dios
in nixtac'a c'o ta ek'a' tre chakaja'. Pro
ja rebanon chic camic, ewach aj tinamit
chic ewi' cuq'uin ja re xin Dios, ixc'o chic
chipan ja familia xin Dios. 20 Ixtiquil parwi'
ja rsimiento'il jun templo. Ja rsimiento'il
jawa' templo ri' jari' cojon cumal ja rapóstol
in cumal ja profeta in c'o jun abaj cojon
tre ja más chi na nim ruk'ij, jari' abaj ja
Cristo Jesús. 21 Xa rmal ja Cristo tok bien
rchapon ri' ja templo chi jun, xa rmal ja
Cristo tok rmajon q'uiyem ja templo in noc
na jun templo xin Dios pro jun templo ja xa
jun nuban ruq'uin ja kajaw Jesucristo. 22 In
ixix chakaja' como xa jun ebanon ruq'uin ja
Jesucristo jari' majtajnak ecojic chi rbanic
ja templo pro jun templo espiritual chi noc
rochoch ja Dios.

3

1 Rmalc'ari' tok anin nmajon rbanic orar
pan ecuenta. Anin ja rin Pablo incojon
preso camic rumac ja samaj xin Cristo Jesús
ja xinban pan ecuenta ja ma ix aj Israel ta.
2 Turkaj chewe chi ec'waxan chic chi anin
ya'on chi nukul chi nenya'a' rbixic chewe
nak rbanic ja rutzil xin Dios ja nsipaj ja
Dios chake. 3 Ec'waxan chi c'oli ja k'alasax
chinwach rmal ja Dios ja ma k'alasan ta
nabey, jari' ntz'iban chic jalal tre. 4 Ja c'a
tok nesiq'uij ja ntz'iban chic, tri' netz'at
wi' chi anin bien k'alaj chic chinwach ja
ma k'alasan ta nabey tre ja Cristo. 5 Pro
jari' ma xk'alasax ta chiquewach ja winak
ja xeq'ueje' chipan jule' chic tiempo, ma
xk'alasax ta chiquewach eje'e' ja cani'
k'alasan chic camic rmal ja rEspíritu Santo
chiquewach ja santilaj tak apóstol in pro-
feta. 6 Quewa' rbanic ja k'alasan chic
chikawach ri', ja rixix ja ma ix aj Israel ta ix
kachbil chic ja rok aj Israel tre ja herencia
xin Dios ja nyataj na chake, xa jun cuerpo
kabanon chic ewq'uin, ixix jun nyataj na
chewe ja tzujunto ojer rmal ja Dios pro
xa rmal ja xa jun ebanon ruq'uin ja Cristo
chewi' tok nyataj chewe. Jari' yataj chewe
ja tok xec'waxaj ja utzlaj tzij xin Jesucristo.

7 Jawa' utzlaj tzij ri' jawa' ya'on chi nukul
chi nya' rbixic, jawa' jun samaj xincochij
tre ja Dios, ni majun nak ta xinch'ecbej
ta in janila samaji ja Dios pa nc'aslemal
chi rbanic jawa' samaj ri'. 8 Chwe anin
yatajnak wi' jawa' samaj ri' masqui xa ma
nim ta nuk'ij nna' kaj chiquewach ja jule'
chic kach'alal ja re xin Dios, chwe anin
yataj wi' chi ninbe ewq'uin ja ma ix aj
Israel ta chi nenya'a' rbixic chewe nojel
ja nkawil ruq'uin ja Cristo, jari' cani' jun
nimlaj meba'il nkawil pro jun meba'il ja
mta q'uisic trij. 9 Jawa' samaj yatajnak chwe
utzc'a chi anin nch'ob chiquewach canojel
ja winak nak rbanic ja rchominto ja Dios ja
ma k'alasan ta chipan ja jule' chic tiempo
ja k'axnak can pro xa ruyon Dios otakyon
tri' nak rbanic pro jari' jun Dios arja'
winakarsyon nojelal. 10 Queri' xuban ja Dios
utzc'a chi ja lok'laj tak ángel ja rec'o chila'
chicaj eje'e' nk'alasax chic chiquewach
ja nimak tak na'oj xin Dios ja xucoj ja
Dios chi rbanic cumplir ja rchominto ojer
chi nuban pro kumal ajoj ja rok iglesia

tok necowini ja ángel nquech'ob ja wari'.
11 Ja Dios ni rchominto wi' ojer chi nuban
jawa' ja nmajon rbixic chewe ri', jawa' ni
rchominto wi' ja tok maja'n titz'ucarsaj ja
rwach'ulew. Ja c'a tok xutakto ja kajaw
Jesucristo wawe' chwach'ulew tokori' xur-
bantaj cumplir ja rchominto ojer. 12 Ja tok
xa jun kabanon ruq'uin ja Jesucristo jari'
matikana' ki' nokekaj chwach ja Dios in
c'o kaconfianza noktzijon ruq'uin pro xa
rmal ja yukulbal kac'u'x ruq'uin ja Jesu-
cristo chewi' tok nkaban queri'. 13 Rmal
c'a nojel awa' ja nmajon rbixic chewe ri'
chewi' tok nbij chewe, masqui anin inc'o
chipan ja rpokonal emwal camic pro maxta
ticapuj ec'u'x rmal como ja rpokonal ja
nmajon rtijic pan ecuenta jari' gloria xin
Dios rc'amonto chewe.

****

14 Rmalc'ari' ja tok ninxuque' chwach ja
Tatixel chi nban orar pan ecuenta, ninx-
uque' chwach ja Tatixel rxin ja kajaw Je-
sucristo. 15 Arja' jun Tatixel in rmalari' tok
nbix chake chi ok familia xin Dios tanto
chique ja rec'o chila' chicaj in chake ajoj
chakaja' ja rokc'o wawe' chwach'ulew. 16 Ja
Tatixel janila jun nimlaj gloria c'o ruq'uin,
arja' ta xtiyo' chewe ja rpoder, xtuya'
ta chewe chi ja rEspíritu Santo ncowirsaj
chi utz ja c'ac'a c'aslemal ewc'an pa tak
ewanma. 17 Ni ta xtiyuke' wi' ec'u'x ruq'uin
ja Cristo in rmaltari' ni ta xtiq'ueje' wi' ja
Cristo pa tak ewanma. Ja wi queri' neban
jari' nixtique'e chi utz chipan ja rajoben ri'il
xin Dios cani' rbanic jun che' ja nat benak
ja rc'amal pa tok'ulew in cani' rbanic jun
jay ja bien tz'ubul parwi' ja rsimiento'il.
18 Quirtari' neban utzc'a chi ixix ewach-
bil canojel ja kach'alal ja re xin Dios nix-
cowini nech'ob nak rbanic ja rajoben ri'il
xin Cristo chi congana nim in mta bar ta
tri' ja maquita nekaj wi' in nixtac'a c'o ta
jun tiempo ja maquita c'oli chakaja'. 19 Ja
nwajo' chewe chi newotakij nak rbanic ja
rajoben ri'il xin Cristo, jun ajoben ri'il ja
más k'axnak chi na, jun ajoben ri'il ja xa
nq'uisi ja rapensar chi rch'obic. Kas ta
xtewotakij nak rbanic ja rajoben ri'il xin
Cristo utzc'a chi xtinoj ta pa tak ewanma
ixix chakaja' nojelal ja nojnak pa ranma ja
Dios.

20 Ja c'a camic kas ta xtiya' ruk'ij ja Dios,
arja' jun Dios janila nim ja poder c'o pa
ruk'a', jun poder ja ntajini nsamaji pa tak
kac'aslemal camic. In rmal ja poder ja c'o
pa ruk'a' mta nak ta ja maquita ncowini
nuban. Xa nak ta nkac'utuj tre ncowini
nuya' más chake chwach ja nkac'utuj tre.
Xa nak ta nkach'ob ja congana c'ayew chi
rbanic pro arja' ncowini nuban ja más na
c'ayew chwach ja nkach'ob ajoj. 21 Kas ta
xtiya' ruk'ij kumal ja rok iglesia ja xa jun
kabanon ruq'uin ja Cristo Jesús. Ni ta xtiya'
wi' ruk'ij chwak, cabij in nojel tiempo.
Amén.

4

1 Rmal c'a nojel awa' ja nmajon rbixic
chewe ri' congana nban recomendar chewe
chi newc'aj jun utzlaj c'aslemal. Anin ja
rincojon preso camic rmal ja samaj rxin ja
kajaw Jesucristo congana nban recomen-
dar chewe chi newc'aj jun c'aslemal ja bien
nuc'am ri' ruq'uin ja utzlaj c'aslemal ja
nrajo' ja Dios chewe chi newc'aj ja tok
xixrsiq'uij. 2 Maxta kas ix nimak tena' kaj,
xa nak ta ja newil chipan ja rec'aslemal
teya'a' pa ruk'a' ja Dios, tiq'ueje'e ja repa-
ciencia in tok chaka jalal neban ofender
ewi' tecoch'o' pro ruq'uin ta ja rajoben
ri'il. 3 Bien tebana' cuenta, maxta tetzak
ja yatajnak chewe rmal ja rEspíritu Santo
como ja rEspíritu Santo arja' rya'on chewe
chi xa jun ebanon, kas ta xtiq'ueje'e ja
quicotemal xin Dios checojol jari' cani' jun
calo' nixximbexi in xa jun neban rmal. 4 Xa
jun cuerpo rxin ja Jesucristo, xa jun Espíritu
Santo, in cani' tre ja gobierno xin Dios
ja kayben jari' xa jun chakaja', jari' Dios
xokrsiq'uij chi nokq'ueje' chipan. 5 Xa jun ja
Kajaw, xa jun ja bar yukul wi' kac'u'x, xa jun
ja bautismo 6 in xa jun ja Dios chakaja', pro
jun Dios arja' Tatixel kaxin kanojelal, arja'
c'o pa kawi' kanojelal, arja' mta bar ta tri' ja
maquita nsamaj wi', arja' c'o pa tak kanma
kanojelal.

7 Pro ma junan ta rwach ja samaj ja
kacochij tre ja Cristo chi nkaban chika-
jujunal pro arja' xsipaj jun samaj chake
chikajujunal jani' kas c'o rgana chi nsipaj
chake. 8 Cani' rbin can ja Dios quewari': —
Ja tok jote'e chila' chicaj e q'uiy ja winak
xeruc'amel, jule' winak ja rercojon preso,
in chakaja' c'o je'e ja xsipaj chique winak,

queri' nbij. 9 Ja c'a tok nbij chi jote'e chila'
chicaj ¿la matibij c'a tzij ari' chi ja nabey
xurkaj kaj wawe' chwach'ulew? 10 Queri'
rbanic como ja Cristo ja xurkaj kaj wawe'
chwach'ulew arja' mismo ja jote' chic chila'
chicaj pro más chi na chicaj xekaj nojoj
wi', ni majun bar ta tri' ja maquita xekaj
nojoj wi'. 11 Arja' sipan chake ja samaj nka-
ban je'e quewari', jule' chake xe'oc apóstol,
jule' chic chake xe'oc profeta, jule' chic
xuya' chique chi nebe pa tak lugar chi
nequiya'a' rbixic ja utzlaj tzij xin Jesucristo,
in jule' chic xuya' chique chi nequiyuk'uj ja
kach'alal in nequitijoj. 12 Jawa' samaj xsipaj
chake chi nkaban utzc'a chi bien ntz'akat
chake ja rok xin Dios xa nak ta ja nc'atzin
chake chi nokcowini nkaban ja samaj xin
Dios utzc'a chi nokq'uiy rmal ja rok cuerpo
rxin ja Cristo. 13 Queri' rbanic in nerila'
na jun k'ij ja tok mta ari' ja maquita jun
nkaban rmal ja yukulbal kac'u'x ruq'uin ja
Ralc'wal Dios in rmal ja bien nkotakij na
ja kas mero rna'oj. Queri' c'a xtikaban,
congana xtitz'akat na chi utz ja kana'oj,
xtinoj na pa tak kanma ajoj nojelal ja nojnak
pa ranma ja Cristo. 14 Pro bien ntz'akat na
ja kana'oj utzc'a chi ma ok cani' chi ta jule'
ac'ala' utzc'a chi ma chaka ta nojel tijonem
ta nkanimaj cani' tre jule' tijonem ja xa
quixin jule' winak ja rebanol engaño, jule'
winak ja congana e listo in natqueya' pa jun
bey ja ma xin Dios ta. 15 Pro ja c'a nkaban,
kas ta katzij nojel ja nkabij pro rachbil ta
ja rajoben ri'il xin Dios tok nkabij. Queri'
ta c'a nkaban utzc'a chi nokq'uiyi chi utz
in nkaxim más ki' ruq'uin ja Cristo como
arja' ocnak wi'aj rxin ja cuerpo. 16 Arja'
nq'uiyirsan kaxin ja rok cuerpo rxin, pro
jun cuerpo ja bien banon rbanic, xa jun
rbanon, rximon ri' chibil tak ri' in nuto' ri'
chibil tak ri' chakaja'. Ja jujun miembro
rxin ja cuerpo tok nuban ja samaj ja yata-
jnak tre chi nuban jari' nq'uiyi chi utz ja
cuerpo rmal, kas nrajo' ri' chibil tak ri'.

****

17 Ja c'a xtinbij chic chewe ri' congana
nban recomendar chewe pa rubi' ja kajaw
Jesucristo, maxta tewc'aj chic jun c'aslemal
ja cani' quic'aslemal ja jule' chic winak ja
ma e aj Israel ta como ja quina'oj eje'e' mta
noc wi'. 18 Ja quewi' canma xa k'ekumirnak,
c'a nat c'o wi' chique ja c'aslemal xin
Dios. Nat c'o wi' como matich'obtaj cumal
jani' rna'oj ja Dios pro xa rumac ja con-
gana e cow chewi' tok queri' quibanon.
19 Matiquena' chic ja ritzelal ja nqueban.
Ja rachi'i' cachbil ixoki' xa jani' quiya'on
qui' chi rbanic ja il mac. Ni majun rwach
ja ritzelal ja maquita nqueban, xa nak ta
nuya' gana chique chi nqueban jari' nque-
ban. 20 Pro ja c'a rixix xewotakij rwach ja
Cristo chi ma queri' ta ja rc'aslemal arja'
ja xewotakij. 21 Ja c'a wi xeya' ewxquin
tre ja Cristo tok tzijon pa tak ewanma,
wi arja' ocnak Emaestro, wi ja tijonem
xewotakij nuc'am ri' ruq'uin ja tijonem
ja ya'on can rmal ja Cristo, ja wi queri'
ebanon jari' bien ewotak chi ja Cristo ma
queri' ta ja rc'aslemal ja cani' quic'aslemal
ja jule' chic winak ja c'a xinbij chewe ri'.
22 Pro quewa' ja tijonem ja ch'ob chewach
ri', chi rjawaxic chi nech'akij can ja tz-
abuklaj c'aslemal ja rewc'an nabey, jun
c'aslemal ja xa chuwirnak como xeya' ewi'
chi rbanic chaka nojel ta xeyarij ja xa en-
gaño rc'amonto. 23 Pro ja rjawaxic chewe
camic, k'ij k'ij neya' lugar tre ja rEspíritu
Santo chi arja' nucoj c'ac'a tak na'oj pa tak
ewi' pa tak ewanma. 24 Rjawaxic chi newc'aj
ja c'ac'a c'aslemal ja winakarsan rmal ja
Dios, jun c'aslemal ja cani' rc'aslemal arja'.
Ja tok nawc'aj awa' jun c'ac'a c'aslemal
ri' jari' naban ja rutzil in nawc'aj jun
ch'ajch'ojlaj anma pro ni katzij wi' ja naban,
mta engaño rc'amonto.

25 Rmalc'ari' nbij chewe, ni ta xtel wi'
chewe chijutij ja tz'akoj tak tzij in ni ta
katzij wi' nebij chibil tak ewi'. Queri' nbij
chewe como kaximon ki', xa jun cuerpo
kabanon. 26 Ja tok xtipeti ja rewayewal
maxta teya' lugar tre chi xquixruc'amel
ta chi rbanic ja il mac. Maxta tiyeloji ja
rewayewal, tecuyu' chanim, 27 maxta teya'
lugar tre ja diablo chi xquixrtakchi'ij ta.
28 Ja re banol tak alak' chewe nabey maxta
tiqueban chic ja ralak'. Ja nqueban, que-
samaji ruq'uin quek'a' pro utzlaj samaj
tiquibana' utzc'a chi c'oli nquech'ec ja
nequitobej ja winak ja c'o rjawaxic chique.
29 Ni ta majun itzel tak tzij nelto pan echi',
ni ta buen tak tzij wi' nebij, jule' tzij ja
c'o q'uiyem rc'amonto, jule' tzij ja c'oli noc
wi'. Quirtari' neban jutz'it utzc'a chi c'ol
utzil xin Dios rc'amonto chique ja nec'axan

ewxin. [30] In maxta c'oli teban ja xa nuya'
bis tre ja rEspíritu Santo xin Dios como ja
rEspíritu Santo arja' kajto pa tak ewanma
in rmalari' tok yatajnak chewe ja retal chi ix
rxin chic ja Dios in c'ol eseguro chi newila'
na ja k'ij ja tok xtitz'akat na chake chijutij
ja totajem xin Dios. [31] Techupu' nojelal ja
nti'on chewe chibil tak ewi', teya'a' can
ja kulujem, ja rayewal, ja banoj síc', ja
ne'atzijoj winak, teya'a' can nojel rwach
ja ritzelal. [32] Ja neban, kas lok' tena'a'
ewi', tipokonaj ri' ewach, tecuyu' ewi' cani'
xuban ja Dios chewe xixrucuy pro xa rmal
ja xa jun ebanon ruq'uin ja Cristo chewi' tok
xixrucuy.

5

[1] Como ja Dios xixrucuy chewi' tok nbij
chewe, tec'ama' ja rejemplo rxin ja Dios
como ixix ix chak'laj ralc'wal ja Dios. [2] In
tewajo' ewi' cani' xuban ja Cristo chake
como arja' xokrajo', xuya' ri' pa camíc ku-
mal. Ja tok cam pa kacuenta ja Cristo jari'
jun ofrenda, jun sacrificio chwach ja Dios in
xel ruc'u'x ja Dios trij.

[3] Ja c'a tok nek'ijla' ewi' maxta tetzi-
joj jule' il mac ja nqueban achi'i' cuq'uin
ixoki' in nixtac'a jule' chic chakaja' ja
xa ntz'ilorsaj ja rana'oj in nixtac'a ja ta
chakaja' ja ritzelal ja nquiyarij winak pa
tak canma. Nojel awa' ja c'a xinbij chewe
ri' nixtac'a xtetzijoj ta jutz'it. Ja tok at
xin Dios ma yatal chi ta chawij chi natzijoj
ja wari'. [4] Maxta tz'ilalaj tak tzij tetzijoj
nixtac'a ch'ujlaj tak tzij ta in nixtac'a jule'
tzij ta ja solo tzeb rc'amonto como jari' ma
yatal chi ta chewij chi neban pro mejor
ja neban, temaltioxij tre ja Dios nojelal
ja rbanon pan ecuenta. [5] Como ixix bien
ewotak chi ja herencia xin Dios matiyataj
chique ja rachi'i' in ixoki' ja xa nemacuni
nixtac'a chique ta ja winak ja nqueban
je'e ja xa ntz'ilor ana'oj rmal in nixtac'a
chique ta ja winak ja chaka benak chi nqui-
yarij quinakun cach tak winak. Ja c'a wi
chaka benak chi nayarij quinakun winak
jari' xa nakun je'e naya' ruk'ij, xa jari'
ocnak adios. Bien ewotak chi ja winak
ja re quitakari' eje'e' matiyataj chique ja
herencia chi xque'oc ta chipan ja gobierno
rxin ja Cristo rachbil Dios ja Tatixel.

[6] Maxta quixban engañar cumal jule'
winak ja nquibij chi mta nuban chawe wi
queri' naban ja cani' nqueban ja winak ja re
quitakari' cani' c'a xinbij kaj chewe. Queri'
nbij chewe como xa rmal ja jule' itzelal
ja c'a xinbij kaj chewe ri' chewi' tok npi
ryewal ja Dios chiquij ja winak ja ni maque-
niman wi'. [7] Maxta c'a que'ewachbilaj
ixix. [8] Como ja rec'aslemal ixix ma queri'
chi ta ja cani' nabey como ja nabey solo
k'ekumal ixc'ayon pro ja camic luz xin Dios
ixc'ayon pro xa rmal ja xa jun ebanon
ruq'uin ja kajaw Jesucristo chewi' tok queri'
chic ebanon. Tebana' c'a ja bien nuc'am
ri' ruq'uin ja luz xin Dios como ix ralc'wal
chic ja Dios ja sakirsyon ebey chewach.
[9] Queri' nbij chewe como ja luz ja cojon pa
tak kanma rmal ja rEspíritu Santo quewa'
rc'amonto ri', nojel rwach ja rutzil nkaban
rmal, ni rubey wi' ja nkaban in ni katzij wi'
ja nkabij. [10] Tetijoj ewi' chi rotakixic nak ja
neban je'e ja nquicoti ja Dios rmal in ni ta
ja wari' neban. [11] Maxta teban ixix ja cani'
nqueban ja winak ja xa k'ekumal ec'ayon
in ni majun utzil rc'amonto ja nqueban
pro ja neban, tesakirsaj chiquewach chi ma
utz ta ja nqueban. [12] Como congana itzel
ja nqueban je'e pan awatali, nixtac'a c'o
ta ngana nintzijon tre, xa q'uixbal nna'
rmal. [13] Pro ja c'a tok nesakirsaj chiquewach
ja ritzelal ja nqueban jari' ni k'alaj chi
wi' chiquewach chi ma utz ta ja nqueban
in nsakar canma rmal. [14] Xa chewi' tok
quewa' rbin can ja Dios ri': —Atat ja ratwar-
nak chipan ja k'ekumal catc'asoji, catyictaj
chipan ja camíc in ja Cristo arja' nsakirsaj ja
rawanma, ne'e.

[15] Tebana' c'a cuenta, kas ta xtich'obtaj
emwal jani' ja rec'aslemal, maxta queri'
teban ixix ja cani' nqueban ja winak ja ma
cotak ta jani' rna'oj ja Dios pro ja neban,
tebana' ja rutzil como ixix ewotak chic jani'
rna'oj ja Dios. [16] Maxta chaka queri' tik'ax
jun k'ij chewach pro k'ij k'ij ni tebana' wi'
ja rutzil. Queri' nbij chewe como con-
gana itzelal nbantaj chipan awa' tiempo ja
rokc'o wi' ri'. [17] Rmalc'ari' tok nbij chewe,
maxta xa ma ch'obol ta ja neban pro kas
ta xtich'obtaj emwal chi utz nak rvoluntad
ja Dios. [18] Maxta quixnoj tre ja vino chi
nixk'abar rmal como jari' congana itzelal
rc'amonto. Pro ja neban, ni ta xtinoj wi'

ja rEspíritu Santo pa tak ewanma. 19 Ja tok
nek'ijla' ewi' quewa' neban chibil tak ewi'
ri', tebana' salmo, tebana' himno, tebixaj ja
bix ja nwinakarsax pa tak ewanma rmal ja
rEspíritu Santo. Quixbixani pro ruq'uin ta
ewanma nebixaj rubi' ja kajaw Jesucristo.
20 Xa nak ta nbantaji pro ni temaltioxij wi'
tre ja Dios Tatixel pa rubi' ja kajaw Jesu-
cristo.

****

21 Como neban respetar ja Dios chewi' tok
nbij chewe, tebana' respetar ewi' chibil tak
ewi' chakaja'.

22 Ixix ja rix ixoki', que'ebana' respetar
ja rewachajilal como ja kajaw Jesucristo
queri' nrajo' chewe chi neban. 23 Queri'
nbij chewe como ja rachi arja' ocnak wi'aj
rxin ja rxjayil cani' rbanon ja Cristo arja'
ocnak wi'aj rxin ja riglesia como ja riglesia
jari' cuerpo rxin ja Cristo in ja Cristo arja'
To'onel rxin ja riglesia. 24 Como ja riglesia
nuban respetar ja Cristo quirtac'ari' nque-
ban ja rixoki' chique ja cachajilal chakaja',
rjawaxic chi nequeban respetar tre nojelal.

25 Ja c'a rixix ja rix achi'i' que'ewajo' ja
rewixjayilal cani' xuban ja Cristo chake ja
rok iglesia congana xokrajo' in xuya' ri'
pa camíc kumal. 26 Queri' xuban utzc'a
chi xokoc ok tinamit xin Dios como arja'
xch'ach'ojirsaj ja kanma. Queri' kaban,
kanimaj ja utzlaj tzij in xokban bautizar
jari' xch'ach'ojirsbej ja kanma. 27 Queri'
xuban chake utzc'a chi congana nuban
rbanic ja kanma utzc'a chi kas rwekon ri' ja
kanma ja tok xko'ekaj chwach pro ni bien
ch'ajch'oj in ni majun itzelal rc'an. Queri'
nuban ja Cristo chake ja rok iglesia utzc'a
chi ajoj nkuc'aj ja c'aslemal xin Dios utzc'a
chi ni majun nak ta nokchapbexi. 28 In
queri' c'a chewe ixix ja rix achi'i' chakaja',
rjawaxic chi lok' ne'ena' ja rewixjayilal,
queri' ta neban chique cani' neban tre ja
recuerpo ixix como lok' nena' ja recuerpo.
Ja tok wi lok' nana' ja rawixjayil awi' c'a
atat ari' lok' nana' chakaja'. 29 Queri' nbij
chewe como ni majun achi itzel ta nutz'at ja
rcuerpo pro jari' bien nutzuk in bien nuban
cuenta. In queri' nuban ja Cristo chake
chakaja' ja rok iglesia 30 como ok miem-
bro rxin ja rcuerpo, kaximon ki' ruq'uin.
31 Rmalc'ari' tok c'o jun achi wi nc'ule'e
neruya' can ja rtata' rute', nquexim qui'
ruq'uin ja rxjayil, xa jun cuerpo nqueban.
32 Jawa' ja nmajon rbixic chewe ri' congana
nim ruk'ij, xa awatali nabey pro k'alasan
chic chikawach camic. Pro jawa' wari' tre
Cristo nintzijon wi' in tre ja riglesia. 33 Pro ja
camic nbij chic chewe ja rix achi'i' chejuju-
nal, cani' newajo' kaj ewi' eyon quirtac'ari'
neban chique ja rewixjayilal que'ewajo'
chakaja', in ixix ja rix ixoki' que'ebana'
respetar ja rewachajilal.

6

1 Ja c'a rixix ja rix alc'walaxela' como
xa jun ebanon ruq'uin ja kajaw Jesucristo
rmalc'ari' nbij chewe, que'enimaj ja re-
tata' ete'. Queri' nbij chewe como jari' ni
rubey wi' chi ne'enimaj. 2-3 C'o jun man-
damiento xin Dios quewa' nbij chake ri': —
Que'enimaj ja retata' ete', ne' chake. Pro
jawa' jun mandamiento wi nkanimaj c'oli
ntzujuj chake in quewa' ntzujuj chake ri': —
Nixquicot na in q'uiylaj tiempo nixc'ase' na
wawe' chwach'ulew, queri' nbij chake.

4 Ja c'a rixix ja rix tatixela' maxta
que'ech'ujarsaj ja rewalc'wal, maxta teyic
quiyewal. Pro ja neban, utz quiq'uittzixic
tebana', que'ebana' corregir in que'epaxbaj
xarwari' tecojo' ja rna'oj ja kajaw Jesucristo
chi quiq'uittzixic.

5 Ja c'a rixix ja rix moso que'enimaj ja
repatrón ja rec'o wawe' chwach'ulew. Pro
congana ta ne'eban respetar, nojel ta ec'u'x
nojel ta ewanma ne'enimaj. Ja tok nqueya'
samaj chewe ja ta neban tre cani' ta samaj
xin Cristo ja neban. 6 Ec'oli ja moso congana
nesamaji tok c'oloc ja quipatrón cuq'uin
utzc'a chi utz netz'at rmal pro tok nbe ja
quipatrón ma kas ta nesamaj can chic pro
maxta queri' teban ixix. Tebana' como
cani' Cristo ja repatrón, rvoluntad ta Dios
ja neban in chakaja' maxta xa ca'i' ec'u'x.
7 Quixquicoti chi rbanic ja samaj quixin ja
repatrón, tebana' tre cani' samaj rxin ja
kajaw Jesucristo in ma quixin winak ta.
8 Queri' nbij chewe como bien ewotak chi
jun achi tok c'o jun utzil nuban xa nak ta chi
utzilal jari' c'o rtojbalil nyataj na tre rmal ja
kajaw Jesucristo. Jari' nyataj na tre wi libre
ja rachi in nyataj na tre chakaja' masqui xa
esclavo. 9 Ja c'a rixix ja rix patroni' queri'
tebana' chique ja remoso chakaja', maxta
xa cowlaj tak tzij nebij chique como ixix

bien ewotak chi c'o chi na jun ja Patrón ja
c'o chila' chicaj, jari' Quipatrón ja remoso
in chakaja' Epatrón ixix, pro jun Patrón ja
ma jun ta utz nutz'at in ma jun ta itzel.

****

10 Wach'alal, jawa' q'uisbal paxbanem
nya' chewe ri', cow quixpe'i pa rubi' ja
kajaw Jesucristo, tecojo' ja nimlaj poder
ja nuya'. 11 Tecojo' nojel rwach ja banbal
ch'a'oj ja rya'on ja Dios chake utzc'a chi cow
nixpe'e chwach ja diablo xa nak ta nucoj
je'e chewij chi nixrtakchibej. 12 Queri' nbij
chewe como ja kas mero kac'ulel ja kama-
jon ch'a'oj cuq'uin ma eje'e' tari' ja kach
tak winak. Pro ja kas mero kac'ulel eje'e' ri'
canojelal ja ritzel tak ángel, jule' itzel ángel
ja nebano mandar wawe' chwach'ulew pa
tak quewi' pa tak canma ja winak ja xa
k'ekumal ec'ayon, jule' itzel tak espíritu ja
neq'ueje' chicaj chipan ja aire. 13 Rmalc'ari'
nbij chewe, tecojo' nojel rwach ja banbal
ch'a'oj ja rya'on ja Dios chake utzc'a tok
congana lawulo' nuban ja diablo chewe nij
ixix wi' nixch'ocmaji in cow ixpa'li ja tok
ntzuri ja ch'a'oj nojelal. 14-17 Cani' nuban
jun soldado q'uiy rwach nucoj ja ntobej
ri' chipan jun ch'a'oj, c'o rcincha, c'oli ja
ntobej rwaruc'u'x, c'oli ja ntobej rkan, c'o
jun ch'ich' ja nc'ulbej ja flecha ja rc'an k'ak'
tok nq'uiak trij, c'oli ja ntobej rwi' in c'o
jun espada rc'an. In queri' c'a chewe ixix
chakaja', c'oli ja banbal ch'a'oj ja nebanbej
ch'a'oj ruq'uin ja diablo, quewa' rbanic ja
banbal ch'a'oj ri', ni ta katzij wi' ja nebij,
ni ta rubey wi' ja neban, ni ta nenataj
wi' ja utzlaj tzij xin Jesucristo ja nuya'
quicotemal chake utzc'a chi ix listo chi
rbanic ja ch'a'oj ruq'uin ja diablo. In jun
chic chakaja', congana rjawaxic chi nyuke'
ec'u'x ruq'uin ja Jesucristo utzc'a tok c'oli
nq'uiak chewij rmal ja diablo pro maquix-
majtaj rmal. Tec'ama' ja totajem ja nsipaj ja
Dios chewe in tecojo' ja rtzobal Dios ja yata-
jnak chake rmal ja rEspíritu Santo. Tecojo'
nojel rwach ja banbal ch'a'oj ja c'a xinbij
kaj chewe ri' in cow quixpe'i. 18 In chakaja',
ni tebana' wi' ja roración nojel tiempo, xa
nak ta ja nemaltioxij tre ja Dios owi xa
nak ta ja nec'utuj tre pro ja ta Espíritu
Santo xtuc'an ewxin chi rbanic ja roración.
Ja nwajo' chewe chi ni nixc'asc'ot wi' in
ni ma tetanba' ta wi' ja roración, nwajo'
chewe chi neban orar pa quicuenta canojel
ja kach'alal ja re xin Dios. 19 In tebana'
orar pa ncuenta anin chakaja', tec'utuj tre
ja Dios chi arja' ninruto' chi rbixic ja ut-
zlaj tzij xin Jesucristo, jari' ja utzlaj tzij ja
rawatali nabey pro k'alasan chic camic. Ja
tok xtinya' rbixic, Dios ta xtiyo' chwe ja
tzij ja nbij in xtuya' ta chwe chakaja' chi
matinxbej wi' chi rbixic. 20 Rmal ja utzlaj
tzij xin Jesucristo chewi' tok inocnak jun
ajsamajel rxin ja Jesucristo pro jun ajsama-
jel ja bac'on pa cadena como incojon pa
che' camic. Tebana' orar pa ncuenta utzc'a
chi ni matinxbej wi' wi' chi nya' más rbixic
ja utzlaj tzij como nijawari' ja yatal chwe chi
nban.

21 Camic nwajo' chi newotakij nak ja
nbanon wawe', nwajo' chi newotakij nak
ja nintajini nban in rmalc'ari' tok ntakonel
ja Tíquico ewq'uin chi nerch'obo' chewach
nojelal. Ja Tíquico arja' jun chak'laj
kach'alal, jun ajsamajel ja xa jun rbanon
ruq'uin ja kajaw Jesucristo, jun ajsamajel ja
ni nuban wi' cumplir ja ntzujuj. 22 Rmalc'ari'
tok ntakonel ewq'uin utzc'a chi newotakij
nak kabanon wawe' utzc'a chakaja' chi
neryukba' ec'u'x.

23 Tiq'ueje' más ja quicotemal chiquico-
jol ja kach'alal, tiq'ueje' más ja yukul-
bal quec'u'x ruq'uin ja Jesucristo pro jun
yukulbal c'uxlal rachbil ta ja rajoben ri'il
xin Dios. Ja tari' xtiquicochij más tre ja
katata' Dios in tre ja kajaw Jesucristo. 24 Ja
rutzil xin Dios xtiq'ueje' ta cuq'uin canojel
ja ne'ajo'n rxin ja kajaw Jesucristo pro jun
ajoben ri'il ja ni mta wi' q'uextajic trij.
Ámén.

FILIPENSES

1 Anin in Pablo wachbil ja Timoteo ajoj
okbanyon awa' carta ri'. Ajoj ok ajsamajela'
rxin ja Jesucristo. Camic wach'alal nkatakel
ja carta ewq'uin ewanojel ja rixc'o chipan ja
tinamit Filipos. Ja carta, ewxin ixix ja nix-
chajin quixin ja kach'alal, ewxin ixix ja rix
diácono, ewxin ewanojelal ja rix xin Dios
ja xa jun ebanon ruq'uin ja Cristo Jesús.
2 Ja rutzil ja nsipaj ja Dios chake rachbil ja
quicotemal xin Dios ja tari' xtecochij más
tre ja katata' Dios in tre ja kajaw Jesucristo.

****

3 Wach'alal, anin ni nixnnataj wi' pan
oración in ni nmaltioxij wi' tre ja katata'
Dios tre ja rebanon. 4 Ni nban wi' orar
pan ecuenta pro ewanojelal in ni ninquicot
wi' emwal chakaja'. 5 Ninquicoti como
ixix nij ineto'onto wi' chi rbixic ja utzlaj
tzij xin Jesucristo, nij ineto'on wi' ja tok
kas xenimajto ja Jesucristo nabey. 6 Ja
katata' Dios arja' c'o jun utzlaj samaj xu-
majel pa tak ewanma in bien wotak chi
arja' ntz'akatsaj na ja samaj tokori' tok
xtipi chic jutij ja Jesucristo. 7 Ni rubey wi'
chi queri' nch'ob chewij ewanojel wach'alal
como ixix ixc'o pa wanma. Como ixix
wach'alal ec'amon ewi' wq'uin chi rbanic
ja samaj ja ya'on chwe rmal ja Dios chi
nban. Ja tok ninq'ueje' pa che' nineto' in
chakaja' tok ec'oli winak ja nech'a'o rxin ja
utzlaj tzij xin Jesucristo nineto' chi rch'a'ic
chique ja nquibij, nineto' chi rk'alasaxic
chiquewach chi jari' utzlaj tzij ruq'uin ja
Dios penak wi'. 8 Dios rotak chi congana
nixwajo' wach'alal. Como nojnak ja rajoben
ri'il xin Jesucristo pa wanma xa chewi' ja
tok congana nixwajo'. 9 Anin nc'utuj tre
ja Dios chi ni ta nq'uiy wi' más ja rajoben
ri'il xin Dios pa tak ewanma, nc'utuj tre chi
ni ta nwinakar wi' más ja rena'oj in ni ta
nch'obtaj wi' emwal nak ja rutzil in nak ja
ritzelal. 10 Queri' nwajo' chewe wach'alal
utzc'a chi ni nel wi' ec'u'x trij ja rutzil xin
Dios utzc'a chakaja' chi kas ch'ajch'oj neli
ja rewanma in majun nak ta nixchapbexi ja
tok xtipi chic jutij ja Cristo. 11 Kas ta xtinoji
pa tak ewanma nojel rwach ja rutzil xin
Dios ja nyataj chake rmal ja Jesucristo, kas
ta xtiya' ruk'ij ja Dios cumal winak emwal.

****

12 Kas ta xtich'obtaj emwal wach'alal chi
ja banon chwe camic jari' c'oli rc'amonto,
más chi na benak rbixic ja utzlaj tzij xin
Jesucristo rmal. 13 Camic incojon pa che'
pro canojel ja soldado ja nechajin rxin ja
jay ja bar nq'ueje' wi' ja nimlaj rey eje'e'
bien cotak chi xa rmal ja yukulbal nuc'u'x
ruq'uin ja Jesucristo chewi' tok incojon
pa che' in bien cotak canojel ja jule' chic
winak chakaja'. 14 In jun chic, como rmal
ja Jesucristo tok incojon pa che' chewi' tok
congana e q'uiy chique ja kach'alal más chi
na cowiri ja yukulbal quec'u'x ruq'uin ja
kajaw Jesucristo in ni matiquixbej wi' qui'
chi rbixic ja rtzobal Dios.
15-17 Pro ec'o jule' chic ja nqueya' rbixic ja
Cristo pro eje'e' ma nojel ta quec'u'x nque-
ban. Eje'e' xa quiakirnak ja canma chwij,
xa ch'a'oj ncajo' chwe chewi' tok nqueya'
rbixic. Xa más na problema nqueya' chwe
wawe' pa che' ja ncajo' eje'e'. Pro ec'o chi
c'a jule' ja nojel quec'u'x nqueya' rbixic
ja Cristo. Como eje'e' c'oli ja rajoben ri'il
xin Dios pa tak canma chewi' tok nqueya'
rbixic. Eje'e' bien ch'obtajnak cumal chi ma
chaka ta incojon pa che' camic pro rumac
chi nch'a' chique ja winak ja nebini chi ma
katzij ta ja utzlaj tzij xin Jesucristo. 18 Pro
ja chwe anin, xa nak ta nqueban ja winak
wi nojel quec'u'x nqueya' rbixic ja Cristo
owi mani pro jari' ni majtajnak wi' rnataxic
ja Cristo in congana ninquicot anin rmal
camic in ninquicot na más chakaja'.
19 Ninquicoti como bien wotak chi c'oli
rc'amonto chwe ja nbanon wawe' camic,
bien wotak chi c'oli ja totajem rc'amonto
chwe como ixix emajon nto'ic pan oración
in ja rEspíritu Santo ja takonto rmal ja
Jesucristo arja' ninruto' na chakaja'. 20 Ja
kas ngana anin maquita c'oli nak ta xtin-
ban ja xtinyabej ta nuq'uix chwach ja Dios
pro ni ta cow wi' xquinpe'i chi rya'ic
ruk'ij ja Jesucristo. Ja cani' nbanonto jo-
tolto ni ta quirwari' xtinban chic camic
chakaja'. Ja wi ninc'ase' na más rmal ta
ja nc'aslemal xtiya' ta ruk'ij ja Cristo owi
nincami rmal ta ja ncamic xtiya' ta ruk'ij
chakaja'. 21 Queri' nbij chewe como ja chwe
anin ya'on nc'aslemal utzc'a chi noc ya'bal

ruk'ij ja Cristo. Ja c'a tok xquincami jari'
ch'ecoj rc'amonto chwe. 22 Ja wi ninc'ase'
na más jari' nuya' lugar chwe chi nin-
samaj más pa rcuenta ja kajaw Jesucristo
chi quito'ic ja winak. Ja c'a wi queri'
rbanic nak la ja más utz tre ja ca'i' ri', ma
ja la ja nincami owi ma ja la ja ninc'ase'
na más. 23 Xarwari' c'o ngana nincami in
nineq'ueje' ruq'uin ja Cristo jari' más chi
na utz ja nna' anin. 24 Pro ja chewe ixix
más chi na c'o rjawaxic chewe chi ninc'ase'
na más. 25 Como anin c'o nseguro chi
queri' rbanic chewi' wotak chi ninc'ase' na
más in ninq'ueje' na más ewq'uin ewanojel
utzc'a chi nq'uiy más ja yukulbal ec'u'x
ruq'uin ja Jesucristo in nixquicot rmal.
26 Queri' rbanic utzc'a tok xquinekaj chic
jutij ewq'uin congana nixquicot na tri' in
congana neya' na ruk'ij ja Jesucristo mwal.
27 Xar nbij chewe wach'alal, ni ta newc'aj
wi' jun utzlaj c'aslemal ja cani' nuc'ut
chikawach ja utzlaj tzij xin Cristo. Ja wi
xtitzur mwal chi ninbe ewq'uin owi masqui
ma xtitzur ta pro xarwari' nurkaj ta rbixic
wq'uin chi xa jun ebanon. Cow ta nixpe'i
wach'alal, xa jun tebana', xta jun neban
chi rbanic jun lucha utzc'a xtibe ta pa
nim ja utzlaj tzij xin Jesucristo in xtiyuke'
ta quec'u'x ja winak ruq'uin ja Jesucristo
rmal. 28 Maxta texbej ewi' chiquewach ja
winak ja neyictaj chewij pro nixtac'a jutz'it
ta. Ja wi matexbej ewi' chiquewach tri'
nquetz'at wi' chi c'o jun nimlaj rpokonal
cajal chiquewach chipan ja nimlaj k'ij xin
juicio. Ja wi matexbej ewi' chiquewach tri'
netz'at wi' ixix chakaja' chi nixruto' na ja
Dios pro ni chijutij. Queri' ja rchomarsan ja
Dios. 29 Queri' rbanic como ixix yatajnak jun
privilegio chewe chi yukul ec'u'x ruq'uin
ja Cristo in nixsamaj pa rcuenta. Pro ma
ruyon tari' como c'o chi na jun privilegio
yatajnak chewe jari' chi netij rpokonal rmal
ja Cristo chakaja'. 30 Como ni queri' ebanon
ixix wach'alal ja cani' nbanon anin, ixix eti-
jon ja rpokonal rmal ja Cristo chakaja'. Bien
xetz'at ja rpokonal xintij nabey in ekajnak
chic rbixic ewq'uin chi c'oli ja rpokonal
nmajon rtijic camic.

2

1 Wach'alal, ja tok xa jun kabanon ruq'uin
ja Cristo ¿la matiyukba' c'a ri' kac'u'x ari'
rmal? ¿La matikana' c'ari' ja rajoben ri'il
xin Dios ja rc'amonto chake in nxuc'uxu'i
kanma rmal? ¿La makoquicot c'ari' rmal ja
rEspíritu Santo chi arja' nokrachbilaj? ¿La
ma lok' ta c'a nkana' ki' ari', la matipokonaj
c'a ri' kawach ari' rmal? 2 Queri' rbanic
wach'alal rmalc'ari' tok congana nban re-
comendar chewe chi xta jun neban, tewajo'
ewi' chibil tak ewi', xta jun ewi' xta jun
ewanma neban. Quirtari' neban utzc'a chi
nnoji ja quicotemal xin Dios pa wanma
emwal. 3 Maxta c'o ch'a'oj teban, maxta
teya' kaj ek'ij eyon pro ja neban, tebana'
takno'y ewanojelal. Quirtawa' xtech'ob kaj
pa tak ewanma ri': —Ja wachbil eje'e' ja más
na e utz canojelal chinwach anin, xquixche'
kaj ta chejujunal. 4 Maxta xa ja' quixocla'
kaj il tre ja rewxin chejujunal pro ja rubey
neban quixocla' il tre ja quixin chic jule'
ewachbil.
5 Ja cani' rna'oj ja Cristo Jesús quirtari' ja
rena'oj ixix chakaja'. 6 Arja' xuban tino'y
pro makana' maquita Dios. Arja' masqui
xa e junan ruq'uin ja Dios chila' chicaj
pro ma xpokonaj ta xuya' can, peti wawe'
chwach'ulew. 7 Ja chila' chicaj congana nim
ruk'ij pro jari' ma xpokonaj ta xuya' can
nojelal, peti wawe' chwach'ulew, xoc kach
winak in xoc jun ilinel. 8 Queri' c'a xuban
xoc kach winak, xuban tino'y, ni xnimaj
wi' ja Tatixel, nixtac'a xpokonaj ta camsaxi
pro jun camíc ja más chi na lawulo' ban tre
como chwach cruz camsax wi'. 9 Rmalc'ari'
ja Dios tok arja' rcojon chic ja Jesús chila'
chicaj como jun nimlaj Rey, rcojon chic
como Rajaw nojelal, mta jun nak chi ta
ja más chi ta nim ruk'ij chwach ja Jesu-
cristo. 10 Queri' rbanon ja Dios utzc'a chi
majun nak ta ja maquita nxuque' chwach
ja Jesús pro puersa nexuque' na chwach
canojelal tanto chique ja rec'o chila' chicaj
in chique ja rec'o chwach'ulew in chique
ja rec'o xe' ulew chakaja'. 11 Queri' rbanon
ja Dios utzc'a chi canojelal ja winak quewa'
xtiquibij ri': —Ja Jesucristo arja' Rajaw no-
jelal. Queri' xtiquibij na tre xa nak ta chi
tzobalil netzijon wi'. Ja tok queri' nqueban
jari' noc ya'bal ruk'ij ja Dios ja Tatixel.

****

12 Rmalc'ari' chak'laj wach'alal camic nbij
chewe, como ni xinenimaj wi' ja tok
xinq'ueje' checojol pro ja camic más chi
na nixnuban animar chi ninenimaj masqui

ma inc'o chi ta checojol. Chewi' tok nbij
chewe camic, tetija' ek'ij chi rilic nojel ja
totajem ja rchomin ja Dios chi nuya' chewe
pro xarwari' texbej ewi' chwach ja Dios, ni
turkaj wi' chewe chi ma quixcowini newil
ja xta eyon. 13 Queri' nbij chewe como ja
katata' Dios arja' nsamaji pa tak ewanma
chi rbanic ja rvoluntad, arja' nyo' chewe chi
npit egana ruq'uin ja rutzil ja najo'x chewe
rmal chi neban in nuya' ja rewachok'ak'
chakaja' chi nixcowini neban cumplir ja
rvoluntad.
14 Tebana' nojel ja yatajnak chewe chi
neban pro makana' wixwotem, makana'
síc' ch'a'oj. 15 Queri' nbij chewe utzc'a chi
ni katzij wi' chi ix ralc'wal Dios nixtz'ati
utzc'a chi majun nak ta nixchapbexi in
ni ch'ajch'oj wi' ja rewanma. Quirtari'
neban jutz'it utzc'a chi mta ja ritzelal pa
tak ec'aslemal ixix masqui ixc'o chiquicojol
jule' winak ja xa yojtajnak quina'oj, jule'
winak ja congana itzel quic'aslemal. Pro
ja rixix ix cani' jun luz ja nsakirsan que-
bey chiquewach chipan ja k'ekumal 16 como
emwal ixix ja tok nk'alajin chiquewach
nak rbanic ja utzlaj tzij ja nyo' jun c'ac'a
c'aslemal chake. Ja wi queri' neban janila
xquinquicot emwal ja tok xtipi chic jutij ja
Jesucristo. Ninquicoti como tri' xtintz'at
wi' chi ma chaka ta queri' ja tok congana
ntijon nuk'ij chipan ja nimlaj samaj chi
eto'ic pro c'oli rc'amonto. 17 Pro masqui
nincamsax na pro ni ninquicot wi' chakaja'.
Como ja yukulbal ec'u'x ixix jari' cani' jun
ofrenda ja netzujuj chwach ja Dios in wi
anin nincamsaxi jari' ninoc in cani' jun
ofrenda chakaja', jun ofrenda ja nrachbilaj
ri' ruq'uin ja rofrenda ja netzujuj ixix. Jari'
ninquicoti wach'alal in ninquicot ewq'uin
ewanojelal. 18 Quixquicot ixix chakaja'
wach'alal, quixquicot wq'uin.

****

19 Ja wi rvoluntad ja kajaw Jesucristo chi
ntakel ja Timoteo ewq'uin jari' ntakla'el
chanim utzc'a kas nxuc'uxu'i ja wanma tok
xtinc'waxaj nak ja rebanon. 20 Mchita jun
kach'alal wq'uin camic ja junan ta quina'oj
ruq'uin ja Timoteo como arja' nojel ruc'u'x
nojel ranma ixrya'on pa cuenta nak ja
nc'atzin chewe. 21 Pro canojel ja jule' chic xa
quixin kaj eje'e' nqueya' pa cuenta no ja xin
Jesucristo jari' matiqueya' pa cuenta. 22 Pro
ixix bien ewotak jani' rna'oj ja Timoteo,
bien ewotak chi arja' samajnak wq'uin cani'
jun alc'walaxel nsamaj ruq'uin ja rtata',
kachbilan ki' ruq'uin chi rbixic ja utzlaj tzij
xin Jesucristo chique ja winak. 23 Rmalc'ari'
tok nwajo' ntakel ewq'uin chanim. Ja tok
xtinwotakij nak ja xtiban chwe wawe' ja
bar inc'o wi' camic tokoc'ari' ntakla'el ja
Timoteo ewq'uin. 24 In ninbe anin ewq'uin
chanim chakaja' wi rvoluntad ja kajaw Je-
sucristo chi ninbe.
25 Pro ja xinch'ob anin camic chi rjawaxic
ntakel ja kach'alal Epafrodito ewq'uin
nabey. Ja rEpafrodito arja' wachbil chipan
ja samaj xin Dios, ok soldado xin Jesucristo
ruq'uin. Ixix xixtakoto ja rEpafrodito chi
arja' ninurto'o' chipan xa nak ta nc'atzin
chwe. 26 Pro camic ntakel chic ewq'uin
como arja' congana rgana nutz'at chic
jutij ri' ewach ruq'uin ewanojelal. Arja'
tok xekaj rbixic ewq'uin chi c'o jun yobil
xoc tre xa jani' bison más. 27 Ni katzij
wi' chi congana yawaji, jutz'it laj cami.
Pro ja Dios xpokonaj rwach, ma xcam ta.
In tri' xintz'at wi' chi ja Dios xpokonaj
nwach anin chakaja' como ja wixta cami
jari' xta jani' xinbison chic anin rmal.
28 Rmalc'ari' tok congana ngana ntakel
ja rEpafrodito ewq'uin utzc'a tok xtekaj
ewq'uin janila nixquicot trij utzc'a chakaja'
chi ma kas ta ninbison chic anin. 29 Ja c'a tok
xtekaj ewq'uin tec'ulu' pa rubi' ja kajaw
Jesucristo, kas qui'il rc'ulic tebana'. Kas
lok' tena'a' jutz'it in ma ruyon ta arja' ja
neban queri' tre pro quirtari' neban chique
chakaja' ja jule' chic ja xa junan quina'oj
ruq'uin. 30 Queri' nbij chewe como arja' laj
cami pro rumac ja samaj xin Cristo. Ma
xpokonaj ta xuya' ri' pa camíc chi nto'ic,
xurjacha' chwe ja rayuda ja xetakto como
ma xixcowin ta xinek'ijla' ewanojel.

3

1 Camic wach'alal nbij chewe quixquicoti
pa rubi' ja kajaw Jesucristo. C'oli ja ntz'iban
chic ja rec'waxan chic pro ma itzel ta nna'
ntz'ibaj chic jutij camic in congana nc'atzin
chewe. 2 Tebana' cuenta ewi' chiquewach
ja winak ja xa e cani' tz'i', xa e itzel tak
ajsamajela'. Eje'e' chaka nquikupijel jutz'it
ja quich'acul jari' circuncisión neche' tre.
3 Pro ajoj ja kas katzij chi okbanon cir-
cuncidar, ma eje'e' ta. Queri' nbij chewe

como ajoj nkaya' lugar tre ja rEspíritu Santo
chi arja' nsamaji pa tak kanma in ruq'uin
kanma nkaban ja samaj xin Dios. Ajoj
nkaya' ruk'ij ja Cristo Jesús in ma kuq'uin
ta ajoj yukul kaj wi' kac'u'x kayon. 4 Ja
c'a chwe anin sobre ja razón c'o wq'uin ja
wixta c'o ngana nyuke' kaj nuc'u'x wq'uin
anin nuyon. Más chi na nrazón chwach xa
nak ta chi winakil ja nuch'ob chi c'o razón
ruq'uin chi nyuke' kaj ruc'u'x ruq'uin arja'
ruyon. 5 Quewa' nrazón ri'. Ja tok xuban
waxaki' k'ij quinalaxi xinbạn circuncidar.
Anin in aj Israel, in rja'tzul can ja Benjamín
ja rc'ajol Israel. Anin in puro hebreo como
ja nata' nute' eje'e' e puro rja'tzul can
ja rAbraham. Congana xintijoj wi' tre ja
ley xin Dios ja tz'ibtal can rmal ja Moisés
como xinoc fariseo. 6 Janila xinya' ruk'ij
ja kareligión ja rok fariseo como congana
pokon xinban chique ja riglesia rmal. Ni
xinban wi' cumplir ja ley, ni majun nak ta
ninchapbexi ja xinch'ob anin. 7 Nojel awa'
ja c'a xinbij kaj chewe ri' congana nim ruk'ij
ja xinch'ob anin nabey pro ja camic nbanon
tre ja ni mchita pro xa rmal ja Cristo tok
nbanon queri' tre. 8 In ma ruyon tari', queri'
nbanon tre nojelal como jari' ma vale ta
chwach ja xinwotakij rwach ja wajaw Cristo
Jesús. Ja tok xinwotakij rwach ja Cristo
jari' más na vale chwach nojelal. Rmal ja
Cristo chewi' tok nya'on can nojelal in ja
chwe anin nojel ja nya'on can jari' xa cani'
jule' k'ayis ja nel pa mes. Anin nya'on
can nojelal utzc'a chi nq'ueje'e ja Cristo
pa wanma pro ni chijutij. 9 Anin nya'on
can nojelal utzc'a chi ni mta wi' ja maquita
jun kabanon ruq'uin ja Cristo utzc'a chi utz
ninrutz'at ja Dios pro ma rmal ta ja nbanon
cumplir ja tz'ibtal chipan ja ley pro rmal
ja yukulbal nuc'u'x ruq'uin ja Jesucristo.
Jari' Dios nsipan chake in rmal ja yukul-
bal kac'u'x ruq'uin ja Jesucristo chewi' tok
nuya' chake. 10 Queri' nwajo' anin utzc'a
chi bien nwotakij jani' rna'oj ja wajaw Jesu-
cristo utzc'a chi bien nwotakij nak rbanic ja
poder xin Dios pro jun poder ja c'aso rxin
ja Jesucristo chiquicojol camnaki'. Anin
nwajo' nwachbilaj ja Jesucristo chi rtijic
ja rpokonal, nwajo' nwachbilaj chipan ja
rcamic 11 como ja kas ngana anin chi nuya'
ja Dios chwe chi ninc'astaj chiquicojol ja
camnaki' chakaja'.

****

12 Pro ma ja ta nbij chi: —Wotakin chic
nojelal, ninche' ta, owi: —Majun ja maquita
utz tre ja nc'aslemal, ninche' ta chakaja'.
Pro congana nmajon rtijic nuk'ij utzc'a chi
nch'ec ja premio xin Cristo como queri'
rvoluntad ja Cristo Jesús chewi' tok xin-
rucha'. 13 Wach'alal, ja chwe anin c'a c'o
na ja maja'n tinch'ec pro cani' jun c'amc'oj
anim nmajon utzc'a chi nch'ec ja premio
ja chomin pon chic chinwach. Pro ni ma-
jun caso nya' tre ja njalon can chic 14 pro
congana nmajon rtijic nuk'ij utzc'a chi nen-
wila' na ja bar xquinekaj wi' ja bar xtiya' wi'
chwe ja premio como c'o jun premio nyataj
chake ja tok xa jun kabanon ruq'uin ja Je-
sucristo jari' nokban invitar rmal ja katata'
Dios chi nokeq'ueje' na ruq'uin chila' chi-
caj.

15 Nojel awa' xinbij chewe ri' quewa'
ta nkach'ob jutz'it kanojelal wach'alal ja
cowirnak chic kawi' kanma chipan ja rt-
zobal Dios. Ja wi c'o je'e ja ma junan
ta nkach'ob tre ewq'uin Dios nk'alasaj
na chewach chakaja' nak ja kas mero
rubey. 16 Xarwari' ja ch'obtajnak chic kumal
kac'ama' ki' chi rnimaxic, xa junan kabana'.

17 Camic wach'alal tec'ama' ja rejem-
plo ja nya'on chewach, kas teya'a' caso
chique ja kach'alal ja junan quina'oj wq'uin
como okocnak ejemplo chewach. 18 Queri'
nbij chewe como e q'uiy ja xa ma utz ta
quina'oj. Q'uiylaj mul nbin chewe nak
quibanic in camic pan ok'ej nbij chic jutij
chewe chi eje'e' ri' winak xa quic'ulel ja
tijonem ja nc'utu chikawach nak rc'amonto
ja cruz xin Cristo. 19 Pro eje'e' ri' winak
xa nebe na chipan ja nimlaj rpokonal. Ja
nyarij ja quicuerpo jari' ocnak quidios.
C'o na nqueban ja xa q'uixbal rbanic pro
nqueya' quek'ij rmal, xa ja' nquech'ob ja
xin rwach'ulew. 20 Pro ja rajoj okc'o pa
rcuenta jun tinamit ja c'o chila' chicaj ja
bar xtipi wi' ja To'onel jari' ja kajaw Je-
sucristo in camic nojel kac'u'x kamajon
raybexic. 21 Ajoj xok way xok ya' pro ja
Jesucristo nerila' na jun k'ij tok xtuq'uex na
ja kacuerpo. Cani' xuban arja' tok q'uextaji
ja rcuerpo congana chic ruch'a' queri' c'a
xtuban tre ja kacuerpo ajoj chakaja'. Jari'
bien ncowini nuban como ja rchok'ak' con-
gana nim rmalari' noc na pa ruk'a' nojelal.

4

1 Rmalc'ari' nbij chewe wach'alal, cow
quixpe'i pa rubi' ja kajaw Jesucristo.
Chak'laj wach'alal janila nixwajo', congana
ngana nutz'at ri' kawach ewq'uin. Janila
jun quicotemal ec'amonto chwe, ixocnak
ix cani' jun premio ja nyataj na chwe.
2 Camic c'o jun paxbanem nya' chique ja
kach'alal Evodia rachbil Síntique. Como
xa jun quibanon ruq'uin ja kajaw Jesu-
cristo congana nban recomendar chique
chi xta jun nquech'ob. 3 In atat chakaja' ja
rat utzlaj wach ajsamajel tabana' jun utzil,
que'apaxbaj jutz'it ja kach'alal ixoki' Evo-
dia in Síntique utzc'a chi nquichomij qui'.
Como eje'e' congana xesamaji, kachbilaj ki'
cuq'uin chi rbixic ja utzlaj tzij xin Jesucristo
in queri' xuban chakaja' ja Clemente e rach-
bil canojel ja jule' chic wach tak ajsamajela'.
Eje'e' tz'ibtal quebi' chipan ja libro xin Dios
ja bar tz'ibtal wi' quebi' ja winak ja nyataj
chique ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij.
4 Wach'alal, quixquicoti pa rubi' ja ka-
jaw Jesucristo pro ni chijutij. In nbij chic
jutij chewe ni quixquicot wi'. 5 Tiq'ueje'e
ja repaciencia cuq'uin ja winak canojelal.
Bien turkaj chewe chi xa nnakajinto ja k'ij
ja tok xtipi chic jutij ja kajaw Jesucristo.
6 Maxta texbej ewi' chwach xa nak ta
ja xtipi chewij pro ja neban, teya'a' pan
oración nojelal, tebij tre ja Dios nojel ja c'o
pa tak ewanma, tec'utuj tre xa nak ta ja
nc'atzin chewe in temaltioxij tre chakaja'.
7 Ja wi neya' pan oración nojelal jari' ny-
ataj chewe ja quicotemal xin Dios pro jun
quicotemal ja más k'axnak chi na, mako-
cowini nkach'ob janila nim, jun quicotemal
ja nsamaji pa tak ewi' pa tak ewanma chi
echajixic pro xa rumac ja xa jun ebanon
ruq'uin ja Cristo Jesús tok nban queri'
chewe.

****

8 Wach'alal, ja camic c'o jun q'uisbal
paxbanem nya' chewe ri'. Ja rutzil ni ta
ja wi' nech'ob jutz'it pa tak ewi' pa tak
ewanma. Xa nak ta ja utz ntz'at rmal ja
Dios ja tari' nech'ob. Ja tawa' nech'ob jutz'it
ja xtinbij chewe ri', nojel ja ni katzij wi' ja
mta engaño rc'an, nojel ja nim ruk'ij ntz'at
rmal ja Dios, nojel ja ni rubey wi', nojel ja
rc'amonto jun ch'ajch'ojlaj c'aslemal, nojel
ja nwinakarsani ja rajoben ri'il xin Dios, in
nojel ja utz nc'axaxi, ni ta ja wari' nech'ob
wach'alal.
9 Ja tok xinq'ueje' checojol xewotakij
ja tijonem ja xinya' chewe, xenimaj,
xec'waxaj jani' nintzijoni, xetz'at jani' ja
nc'aslemal. Camic tec'ama' ja rejemplo ja
nya'on chewach. Ja wi queri' neban jari'
nq'ueje' ewq'uin ja Dios ja nyowi ja nimlaj
quicotemal.

****

10 Ja camic wach'alal congana ninquicoti
pa rubi' ja kajaw Jesucristo rumac ja xe-
takpi chic jun ti ayuda chwe. C'o chic
tiempo ja mchita ayuda etakonto pro bien
wotak chi c'ol egana netakto pro como
mta nc'amoto chewi' tok ma etakonpi ta.
11 Pro ja tok nbij queri' chewe ma rmal ta
chi c'ol ayuda nwajo' chewe como anin ni
ninquicot wi' nojel tiempo chi c'oli owi mta
c'o wq'uin jari' bien c'amonnak chic chwe.
12 Anin c'amonnak chwe chi in meba' in
chakaja' c'amonnak chwe chi in biyom. No-
jel ink'axnak chipan in ni ninquicot wi' xa
bar ta tri' inc'o wi', xa nak ta nbanon, wi in-
nojnak owi inmajtajnak ma wa'al, wi sobre
pwok wq'uin owi maril ncanoyi jun ti ncen-
tavo. 13 Ja Cristo arja' nyowi wachok'ak' in
rmalari' nojel nincowini ncoch' xa nak ta
npi chwij. 14 Pro congana buena xeban chwe
chi xetakto ja ti ayuda jari' cani' ixix jun
ixc'o wq'uin chipan ja rc'ayewal ja rinc'o
wi' camic ri'.
15 Ja tok kas nabey xenya'a' rbixic ja ut-
zlaj tzij xin Jesucristo in tok xinel chipan
ja departamento Macedonia bien ewotak
wach'alal chi eyon ixix ja rixc'o pa Filipos
xeya' jun ayuda chwe no jule' chic kach'alal
ja rec'o chipan ja jule' chic iglesia ma queri'
ta queban chwe. 16 Pior ja tok xinq'ueje'
chipan ja tinamit Tesalónica ca'mul ox-
mul xetak ti wayuda. 17 Pro ma ayuda ta
tz'el nwach trij pro ja kas ngana anin Dios
ta xtiyo' chewe jun nimlaj rtojbalil rmal
ja rutzil xeban chwe. 18 Nojel ja xetakto
jari' xurjach pa nuk'a' rmal ja kach'alal
Epafrodito rmalari' tok majun nak chi ta
rjawaxic chwe camic, in cani' biyom chic
nna' kaj. Ja rayuda xeya' chwe jari' cani' jun
ofrenda xetzujuj tre ja Dios pro jun ofrenda
ja congana qui' rxula' nuna' ja Dios, utz
nutz'at in kas nel ruc'u'x trij. 19 Ja nata'
Dios arja' nuya' na chewe ixix chakaja' xa

nak ta ja nc'atzin chewe como más k'axnak
chi na ja rmeba'il ja nuya' chawe tok xa
jun abanon ruq'uin ja Cristo Jesús. [20] Kas ta
xtiya' ruk'ij ja katata' Dios camic, chwak in
chijutij. Amén.

****

[21] Teya'a' rutzil quewach ja kach'alal
chiquijujunal ja re xin Dios ja xa jun
quibanon ruq'uin ja Cristo Jesús. Ja
kach'alal ja rec'o wq'uin eje'e' nquetakel
rutzil ewach ixix chakaja'. [22] Ja kach'alal ja
re xin Dios ja nesamaji pa rochoch ja César
ja lok'laj rey aj Roma eje'e' nquetakel rutzil
ewach chakaja' in queri' nqueban canojel ja
kach'alal.

[23] Kas ta xtiq'ueje'e ja rutzil rxin ja ka-
jaw Jesucristo pa tak ewanma ewanojelal.
Amén.

COLOSENSES

1 Anin ja rin Pablo, Dios inrcojon chi inoc-
nak apóstol rxin ja Jesucristo. Anin wachbil
ja kach'alal Timoteo nkatz'ibaj jawa' carta
ri' 2 in ntakel ewq'uin wach'alal ja rix aj
Colosas. Ixix ix tinamit xin Dios, c'oli ja
yukulbal ec'u'x ruq'uin ja Cristo Jesús, xa
jun ebanon ruq'uin. Ja rutzil ja nsipaj ja
Dios chake rachbil ja quicotemal xin Dios ja
tari' xtecochij más tre ja katata' Dios in tre
ja kajaw Jesucristo.

****

3 Ajoj ni nkaban wi' oración pan ecuenta
in ni nkamaltioxij wi' tre ja Dios ja Tatixel
rxin ja kajaw Jesucristo. 4 Nkamaltioxij tre
como xurkaj rbixic kuq'uin chi ja rixix ni
yukul wi' ec'u'x ruq'uin ja Cristo Jesús in
congana ne'ewajo' canojel ja kach'alal ja
re tinamit xin Dios. 5 Queri' neban como
c'o jun nimlaj herencia xin Dios ewayben
ja c'olon chila' chicaj. Jawa' herencia ri'
ec'waxan chic nak rbanic, tokori' xec'waxaj
ja tok bix chewe ja utzlaj tzij xin Jesu-
cristo pro jule' tzij ja ni majun tz'akoj tzij
rc'an. 6 Jawa' utzlaj tzij ri' ekajnak chic
rbixic ewq'uin in benak nat nakaj chakaja'
nojel rwach'ulew, congana utzil ntajini
nwinakarsaj pa tak canma ja winak in e
q'uiy ja netajini nquinimaj. Queri' rbanon
ja utzlaj tzij checojol ixix chakaja', con-
gana utzil rwinakarsanto checojol, tokori'
xumajto ja tok kas xec'waxaj nabey ja ut-
zlaj tzij tok ch'obtaj emwal chi utz ja kas
mero rubey ja rutzil ja nsipax chake rmal ja
Dios. 7 Jari' ch'ob chewach rmal ja chak'laj
kach'alal Epafras. Ja Epafras arja' kachbil
chipan ja samaj como nuban ja samaj xin
Cristo pro emwal ixix tok nsamaji, arja'
jun achi ja ni nuban wi' cumplir ja ntzujuj.
8 Arja' xurbin chake chi ja rixix congana
ne'ewajo' ja kach'alal como ntajini nsamaji
ja rEspíritu Santo pa tak ewanma.

9 Ja c'a tok xurkaj rbixic kuq'uin chi queri'
ebanon ni kamajto wi' rbanic oración pan
ecuenta, quewa' ja roración nkaban ri'.
Dios ta xtiyo' chewe chi bien newotakij
ja rvoluntad, ja ta rEspíritu Santo xtiyo'
chewe ja rena'oj in xtuch'ob ta chewach
nak ja rubey in nak ja ma rubey ta.
10 Xtewc'aj ta jun utzlaj c'aslemal como ni
yatal wi' chakij chi queri' nkaban ja tok
kaniman chic ja kajaw Jesucristo. Xtewc'aj
ta jun c'aslemal ja congana utz ntz'at rmal
ja Dios, jun c'aslemal ja nwinakarsaj nojel
rwach ja rutzil. K'ij k'ij ni ta xtewotakij
wi' más jani' rna'oj ja Dios. 11 Dios ta xtiyo'
chewe chi congana ewachok'ak', xtoc ta
chewe ja nimlaj poder ja c'o ruq'uin pa
gloria utzc'a chi ni matiq'uis wi' ja repa-
ciencia utzc'a chi nixcowini necoch' xa nak
ta newil chipan ja rec'aslemal pro ruq'uin
ta quicotemal. 12 Ni ta nemaltioxij wi' tre
ja katata' Dios como arja' rya'on chake
chi ajoj jun c'o kak'a' tre ja herencia ja
nuya' chake ja rok rtinamit, rya'on chake
chi nokq'ueje' chipan jun gobierno ja bar
nch'a'an wi' ja gloria xin Dios. 13 Arja'
xokruto' pa ruk'a' ja k'ekumal in xokrucoj
chic chipan ja gobierno xin Jesucristo ja
chak'laj Ralc'wal. 14 Como xa jun chic ka-
banon ruq'uin ja Jesucristo rmalc'ari' tok
okwasanel chic libre, arja' xutix ja rquiq'uel
pa kacuenta jari' xokrlasbejel libre. Ok libre
chic como cuytajnak chic ja kil kamac.

****

15 Ruq'uin ja Ralc'wal Dios nkatz'at
wi' jani' ja kas mero rbanic ja Dios ja
matitz'attaji. Mchita jun nak chi ta nim ta
ruk'ij chwach ja Ralc'wal Dios. 16 Queri' nbij
chewe como nojel ja tz'ucarsanto je'e mta
ari' ja maquita ruq'uin arja' tz'ucarsanto
wi'. Cani' tre ja c'o je'e chicaj in chakaja'
ja c'o je'e chwach'ulew, cani' tre nojel ja
ntz'attaji in chakaja' nojel ja matitz'attaji,
cani' chique ja ángel ja c'o k'etbaltzij pa
quek'a' xa nak ta chi angelil, ni majun
nak ta ja maquita tz'ucarsanto rmal ja
Ralc'wal Dios, tz'ucarsanto nojelal utzc'a
chi noc ya'bal ruk'ij arja'. 17 Ni c'o chi wi' ja
Ralc'wal Dios ja tok maja'n titz'ucarsaxi ja
caj in rwach'ulew. Arja' c'ayon rxin nojelal
ja tz'ucarsanto je'e in xa rmal ja nimlaj
poder c'o ruq'uin chewi' tok matiyojtaji
nojelal. 18 Arja' nbano mandar kaxin ja
rok iglesia cani' nuban jun wi'aj nuban
mandar ja cuerpo. Ruq'uin arja' winakarto
wi' ja c'ac'a c'aslemal kuc'an como arja'
ja kas nabey c'astaji chijutij chiquicojol
camnaki'. Queri' rbanic utzc'a chi nij arja'
wi' nnabeyaji utzc'a chi mchita jun nak chi
ta nim ta ruk'ij chwach arja'. 19 Queri' rbanic

como nojelal ja nojnak pa ranma ja katata'
Dios jari' nojnak pa ranma ja Ralc'wal Dios
chakaja' como queri' rvoluntad ja Dios. [20] Ja
Dios xutakto ja Ralc'wal chi rchomarsaxic
nojelal tanto tre ja c'o je'e chwach'ulew
in tre chakaja' ja c'o je'e chicaj. Peti ja
Ralc'walaxel, xutix ja rquiq'uel chwach
cruz in xokchomtaj ruq'uin ja katata' Dios
rmal chi nimlaj kanojelal.
[21] Cani' chewe ixix nabey nat ixc'o wi'
tre ja Dios, ni majun egana ruq'uin ja nbij
ja Dios pa tak ewi' pa tak ewanma, xa
itzelal ja xeban. Pro ja camic ixtzurnak
chic ruq'uin ja Dios, quewa' xuban ja Dios
chi echomarsaxic ri', [22] xutakto ja Ralc'wal
chi xoc kach winak in cam pa kacuenta.
Queri' xuban utzc'a chi congana nuban
rbanic ja rewanma utzc'a kas rwekon ri'
ja rewanma ja tok nixekaj chwach, mero
c'aslemal xin Dios ewc'an tri', ni majun
falta chewe in ni majun nak ta nixchap-
bexi. [23] Xarwari', rjawaxic chi mateya' can
ja yukulbal ec'u'x ruq'uin ja Jesucristo,
rjawaxic chi bien nixtique'e in cow nixpe'i,
maxta ma quixquicot chi ta chi raybexic
ja tzujun chake rmal ja Dios ja cani' nc'ṵt
chikawach rmal ja utzlaj tzij xin Jesucristo.
Ekajnak chic rbixic ja utzlaj tzij ewq'uin
in chakaja' elnak rbixic chique canojel
ja winak ja rec'o chwach'ulew. Anin ja
rin Pablo yatajnak chwe chi nintajini nya'
rbixic jawa' utzlaj tzij ri'.

****

[24] Ja c'a camic inc'o chipan ja rpokonal
chi eto'ic pro ninquicot rmal. Como anin
in rachbil ja Cristo chi rtijic ja rpokonal
ja maja'n tik'ax trij como c'a nti'on na
tre ja Cristo nojel ja nbạn chake ja rok
cuerpo rxin ja rok iglesia. [25] Ja Dios arja'
rya'on chwe chi inocnak jun ajsamajel
rxin ja riglesia utzc'a chi ninbe ewq'uin
ewanojel ja ma ix aj Israel ta utzc'a chi
bien nench'obo' chewach ja rtzobal Dios.
[26] Como c'oli chipan ja rtzobal Dios ja ma
k'alaj ta chiquewach ja winak chipan ja
rojer tak tiempo ja k'axnak can pro ja
camic k'alasan chic chiquewach ja tina-
mit xin Dios [27] como ja Dios arja' rch'obon
chic chiquewach ja rtinamit chi c'o chic
ja Cristo pa tak ewanma ja ma ix aj Israel
ta in rmalari' ewotak chic chi nixeq'ueje'
na pa gloria ruq'uin ja Dios. Jawa' ja c'a
xinbij chewe ri' xa awatali nabey pro ja
Dios rk'alasan chic chikawach camic utzc'a
chi tri' nkatz'at wi' chi janila nim ja gloria
xin Dios ja nsamaji checojol ixix ja ma ix
aj Israel ta. [28] Ja c'a rajoj xa ni ruyon wi'
ja Cristo ja nkaya' rbixic, nekapaxbaj ja
kach'alal chiquijujunal in nekatijoj chiqui-
jujunal chakaja' como ja Dios arja' nuya'
kana'oj chi quitijoxic. Queri' nkaban utzc'a
tok nekaban presentar chwach ja Dios pro
bien tz'akat ja quic'aslemal tri' chiquiju-
junal rmal ja xa jun quibanon ruq'uin ja
Cristo Jesús. [29] Rmalc'ari' tok nmajon jun
nimlaj lucha, congana ntij nuk'ij pro ja
nyo' wachok'ak' jari' Jesucristo como arja'
congana nsamaji pa nc'aslemal chi rbanic
jawa' samaj ja nmajon rbanic ri'.

2

[1] Como anin nwajo' chi newotakij
wach'alal, congana jun nimlaj lucha
nintajini nban pan ecuenta in pa quicuenta
chakaja' ja kach'alal ja rec'o pa Laodicea in
pa quicuenta chakaja' ja jule' chic kach'alal
ja mta jutij rtz'aton ta ri' kawach cuq'uin.
[2] Nmajon rbanic jun lucha utzc'a chi bien
nquexim qui' chipan ja rajoben ri'il xin Dios
in rmaltari' ncowir quewi' canma chipan
ja utzlaj tzij xin Jesucristo. Ja kas nwajo'
chique, kas ta nq'ueje'e ja quiseguro, kas
ta nch'obtaj cumal nak rbanic ja rk'alasan
chic ja katata' Dios chikawach jari' cani'
jun nimlaj meba'il nuya' chake como
arja' rk'alasan chic chikawach nak rbanic
ja Cristo. [3] Ruq'uin ja Cristo nkawil wi'
ja na'oj xin Dios pro ni nojelal, ruq'uin
arja' nkawil wi' nojelal ja nrajo' ja Dios
chake chi nkotakij jari' cani' jun nimlaj
meba'il nkawil. Pro solo ruq'uin ja Cristo
nkawil wi'. [4] Queri' nbij chewe utzc'a chi
maquixban engañar cumal jule' winak ja
ncajo' nixqueban puersa chi nenimaj ja
tijonem ja nqueya' eje'e'. [5] Como anin
masqui ma inc'o ta ewq'uin camic pro ja
respíritu wxin jari' c'ol ewq'uin in congana
ninquicot chewij. Ninquicot chewij como
wotak chi mta división ebanon in wotak
chakaja' chi cow ixpa'li tre ja yukulbal
ec'u'x ruq'uin ja Cristo.
[6] Rmalc'ari' nbij chewe, cani' xeban ja
kas nabey xa jun xeban ruq'uin ja kajaw
Jesucristo ni ta quirwari' neban, ni ta jun
wi' neban ruq'uin chijutij xa nak ta neban

chipan ja rec'aslemal. 7 Quixtique'e chi utz
ruq'uin cani' rbanic jun che' ja nat benak
rc'amal pa tok'ulew in cani' rbanic jun
jay ja bien tz'ubul parwi' ja rsimiento'il.
Ticowiri chi utz ja rec'u'x ruq'uin ja tijonem
xin Jesucristo ja cani' c'utun chic chewach
in ni ta nemaltioxij wi' tre ja Dios nojelal.

****

8 Maxta c'o jun achi xquixruch'ec ta tre
jule' tijonem ja junwi' chi na como c'oli
ja tijonem ja utzlaj tijonem ne'xi, pro ni
majun rsamaj, xa engaño rc'amonto, jule'
tijonem ja xa winakarsan cumal achi'i', xa
jule' costumbre ja noc'o ruk'ij in ma ruq'uin
ta Cristo penak wi'. 9 Maxta quixban en-
gañar como xa ruq'uin Cristo nkatz'at wi'
nak ja kas mero rbanic ja Dios como arja'
ocnak kach winak in nojel ja c'o pa ranma
ja Dios ni majun ja maquita c'o pa ranma
ja Cristo chakaja'. 10 Ja c'a rixix como xa
jun ebanon chic ruq'uin ja Cristo chewi' tok
ewilon chic nojel xa nak ta nc'atzin tre ja
rec'aslemal como arja' ni majun k'etbaltzij
ja maquita c'o pa ruk'a'. 11 In jun chic
como xa jun ebanon chic ruq'uin chewi'
tok xixban circuncidar pro jun circuncisión
ja ma winak ta ebanyon, jun circuncisión
xin Cristo, jari' tok lasaxel chewe nojelal ja
ritzelal ja rewc'an. 12 Queri' c'a rbanic como
xixban bautizar in tok xixban bautizar jari'
cani' ixix jun xixmuk ruq'uin ja Cristo, cani'
ixix jun xixc'astaj ruq'uin chakaja'. Queri'
xeban como c'oli ja yukulbal ec'u'x ruq'uin
ja nimlaj poder ja xucoj ja Dios ja tok xuc'as
ja Cristo chiquicojol camnaki'. 13 Ja c'a rixix
ixcamnak nabey chipan ja rewil emac, ma
ixbanon ta circuncidar tri' pro c'a ewc'an
na ja ritzelal, pro ja Dios arja' xuya' jun
c'ac'a c'aslemal chewe tokori' tok xuc'as
ja Cristo chiquicojol camnaki' in xucuy ja
rewil emac ewanojelal. 14 Quewa' xuban
ja Dios ri', arja' xokruto' pa ruk'a' ja jule'
costumbre ja tz'ibtal can chipan ja ley xin
Dios ja tz'ibtal can rmal ja Moisés como ja
nuban ja ley xa nnataj chake chi ok aj'il
ok ajmaqui', xa nokruban condenar pro ja
Dios xchomarsaj nojelal utzc'a chi mchita
ruk'a' ja costumbre chake pro xa rumac
ja rcamic ja Cristo chwach cruz chewi'
tok xuban queri' chake. 15 Arja' xkajsaj
quichok'ak' ja c'o k'etbaltzij pa quek'a',
bien xk'alasaj chiquewach winak chi arja'
ch'ocmaji tokori' tok camsaxi ja Cristo
chwach cruz.

16 Rmalc'ari' nbij chewe maxta teya' caso
chique ja winak ja tok nquech'a' chewe
nak ja netij je'e owi nquech'a' chewe chi
matec'ul jule' nmak'ij ja nc'uli chi juna' owi
chi ic' owi chi semana. 17 Jawa' xa jule' cos-
tumbre quiniman, xa cani' rnatu' c'opi chic
ja rutzil ja tzujunto rmal ja Dios pro ja tok
peti ja Cristo arja' xuc'amto ja mero utzil ja
tzujunto rmal ja Dios. 18 Ec'oli winak quewa'
nquibij chewe ri': —Ja wi mateban ixix
ja cani' nkaban ajoj jari' matiyataj chewe
ja premio xin Cristo, neche'e, pro maxta
teya' caso chique. Jawa' winak ri' congana
nquik'alasaj qui' chi xa takno'y quibanon
in nexuque' chiquewach ángel. In jun chic
ja nqueban, xa nqueya' kaj quek'ij queyon
rmal ja k'alasan je'e chiquewach pro ma
Dios ta ja k'alasyon chiquewach. Congana
e nimak nquena' kaj pro ni majun quibase
tok queri' nqueban. Como xa yojtajnak
ja quina'oj rmal il mac chewi' tok kas e
nimak nquena' kaj. 19 Queri' nqueban como
ma bien ta jun quibanon ruq'uin ja Cristo.
Ja Cristo arja' wi'aj kaxin kanojelal ja rok
cuerpo rxin in rmal arja' tok nokq'uiyi.
Cani' rbanic jun cuerpo xa jun rbanon,
rximon ri' chibil tak ri' in nnimaj ja nbix tre
rmal ja wi'aj chi nuban utzc'a chi nq'uiyi.
In queri' c'a chake ajoj chakaja', ja tok
nkanimaj ja nbix chake rmal ja Cristo chi
nkaban jari' nokq'uiy rmal pro jun q'uiyem
ja utz ntz'at rmal ja Dios.

20 Ja c'a wi katzij chi ixix jun xixcam
ruq'uin ja Cristo, wi katzij chi ma ixc'o
chi ta pa ruk'a' jule' costumbre ja xa
noc'o ruk'ij ¿nak c'a tre tok c'a c'o na je'e
neban cani' c'a yukul na ec'u'x ruq'uin ja
rwach'ulew? ¿Nak tre tok nenimaj ja jule'
costumbre ja nbix chewe cumal winak?
como quewa' nquibij chewe ri': 21 —Ma
tec'am ta ja lale', in ma tetij ta ja lale'
in nixtac'a jutz'it ta nechap ja lale', xajan,
neche'e. 22 Pro ma que'enimaj ta como
jawa' nakun ri' xa nq'uisi ja tok natij, mta
nuban chawe. Jawa' winak ri' xa quina'oj
eje'e' ja nquecoj, xa tijonem quixin winak
ja nqueya'. 23 C'o je'e nquiwinakarsaj no-
joj queyon ja nquecoj como quireligión,
congana nquik'alasaj qui' chi xa takno'y
quibanon in c'o je'e nqueban kaj pokon

tre ja quicuerpo queyon. Jawa' tijonem ri' utzlaj tijonem neche'e winak, pro ni maticowin wi' xcatruto' ta chi xcatruk'il ta chi rbanic ja ritzelal.

3

1 Ja c'a wi ixix jun ixc'astajnak ruq'uin ja Cristo kas ta c'a nel ec'u'x ari' trij ja xin chila' chicaj ja bar tz'ubul chi wi' ja Cristo pa riquik'a' ja Dios. 2 Ruq'uin ta ja xin chila' chicaj nq'ueje' wi' ja repensar in maquita ruq'uin ja xin rwach'ulew. 3 Queri' nbij chewe como ixix jun xixcam ruq'uin ja Cristo, c'ac'a chic ja rec'aslemal, pro jun c'aslemal ja bien banon cuenta rmal ja Cristo como xa jun ebanon ruq'uin in como arja' xa jun quibanon ruq'uin ja Dios. 4 Ja Cristo arja' mismo ocnak kac'aslemal camic in tok xtipi chic jutij congana nch'a'ani ntz'ati, janila nim ruk'ij in queri' chewe ixix chakaja', newachbilajto in queri' nixtz'ati ja cani' ntz'at arja'.

****

5 Como ixcamnak chic chwach ja il mac ma teban chi ta ixix ja ritzelal ja cani' nqueban winak wawe' chwach'ulew. Quewa' nqueban ri', xa il mac nqueban achi'i' cuq'uin ixoki', xa nquitz'ilorsaj ja quina'oj, chaka benak chi nquiyarij qui', solo itzelal ja ncajo'. In jun chic nqueban, chaka benak chi nquiyarij quinakun winak. Ja tok chaka benak chi nquiyarij quinakun winak jari' xa nakun je'e nqueya' ruk'ij, xa jari' ocnak quidios. 6 Queri' c'a rbanic ja ritzelal ja nqueban ja winak ja maqueniman rxin ja Dios in xa rmalari' tok penak ryewal ja Dios chiquij. 7 In queri' xeban ixix nabey chakaja' ja tok c'a ewc'an na jun itzel c'aslemal como xeban ja jule' itzelal ja c'a xinbij kaj chewe ri'. 8 Pro ja camic teya'a' can ixix chakaja' nojel awa' wari'. Ma teban ta ja rewayewal, ma quixkuluj ta, maxta kas k'alawachili teban itzel chique winak, ma que'etzijoj ta in ma tebij ta ja ritzel tak tzij. 9 Ma tetz'ak ta tzij chibil tak ewi' como eya'on can chic ja tzabuklaj c'aslemal, eya'on can chic ja banoj itzelal ja cani' xeban nabey 10 in camic ewc'an chic jun c'aslemal c'ac'a. K'ij k'ij nban más c'ac'a tre ja c'aslemal ja rewc'an camic in tok nq'uiswani queri' neli ja cani' rc'aslemal ja Dios. Queri' rbanic utzc'a chi newotakij jani' ja kas mero rbanic ja Dios. 11 Xa ok jun kanojelal ja kuc'an jawa' c'ac'a c'aslemal ja c'a xinbij kaj chewe ri' wi ok aj Israel owi ma ok aj Israel ta, wi okbanon circuncidar owi ma okbanon ta circuncidar, wi makocowini noktzijon pa griego, wi congana lawulo' ja tinamit ja rokpenak wi', wi ok libre owi ok esclavo, pro xa ok jun kanojelal ja kuc'an ja c'ac'a c'aslemal como ja Cristo arja' nq'ueje' pa tak kanma kanojelal in nuban jun chake, solo Cristo ja nim ruk'ij.

12 Rmalc'ari' nbij chewe, como ixcha'on rmal ja Dios, como ix rxin chic ja Dios in congana nixrajo' tepokonaj quewach ja winak, tebana' ja rutzil chique, maxta teya' ek'ij chiquewach, xa nak ta ja newil chipan ja rec'aslemal teya'a' pa ruk'a' ja Dios, tiq'ueje'e ja repaciencia 13 in tok chaka jalal neban ofender ewi' tecoch'o' in tecuyu' ewi'. Quirtari' neban ja cani' xuban ja Cristo, como arja' xixrucuy chewi' tok nbij chewe, tecuyu' ewi' ixix chakaja'. 14 Pro c'o jun ja más chi na nc'atzini chwach nojelal jari' ja rajoben ri'il como ja tok newajo' ewi' jari' nuban jun chewe in nojel rwach ja rutzil neban rmal. 15 Xtiq'ueje' ta ja quicotemal xin Dios pa tak ewanma, ja tari' xtuc'an ewxin. Como ja Dios arja' xixrucha' utzc'a chi nq'ueje'e ja quicotemal xin Dios checojol como arja' xa jun rbanon chewe, xa jun cuerpo ebanon. Maxta maquita nemaltioxij tre ja Dios ja rbanon chewe. 16 Kas ta xtinoji chi utz ja utzlaj tzij xin Cristo pa tak ewi' pa tak ewanma. Tetijoj ewi' in tepaxbaj ewi' pro ruq'uin ta ja na'oj xin Dios. Tebana' salmo, tebana' himno, tebixaj ja bix ja nwinakarsax pa tak ewanma rmal ja rEspíritu Santo pro ruq'uin ta ewanma nebixaj rubi' ja kajaw Jesucristo in nemaltioxij tre ja Dios. 17 Xa nak ta nebij je'e in xa nak ta neban je'e chakaja' pro tebana' nojel pa rubi' ja kajaw Jesucristo in rmal ta ja Jesucristo chakaja' nemaltioxij tre ja katata' Dios nojel ja rbanon chewe.

****

18 Ixix ja rix ixoki' que'ebana' respetar ja rewachajilal como ja kajaw Jesucristo queri' nrajo' chewe chi neban. 19 Ja c'a rixix ja rix achi'i' que'ewajo' ja rewixjayilal, maxta xa pokonlaj tak tzij tebij chique. 20 Ja c'a rixix ja rix alc'walaxela' ni que'enimaj

wi' ja retata' ete' como ja kajaw Jesu-
cristo arja' congana nquicot chewij ja tok
ne'enimaj. 21 Ja c'a rixix ja rix tatixela'
maxta que'ech'ujarsaj ja rewalc'wal matzij
xa necapujsaj quec'u'x chijutij. 22 Ja c'a rixix
ja rix moso ni que'enimaj wi' ja repatrón
ja rec'o wawe' chwach'ulew. Ec'oli moso
congana nesamaji tok c'oloc ja quipatrón
cuq'uin utzc'a chi utz netz'at rmal pro tok
nbe ja quipatrón ma kas ta nesamaj can
chic pro maxta queri' teban ixix. Pro ja
neban, nojel ec'u'x nojel ewanma tebana' ja
samaj in chwach Dios texbej wi' ewi'. 23 Ja
samaj neban xa nak ta chi samajil tetija'
ek'ij chi rbanic, tebana' tre cani' rxin ja
kajaw Jesucristo in ma quixin winak ta.
24 Queri' nbij chewe como ixix bien ewotak
chi ruq'uin ja kajaw Jesucristo npi wi' ja kas
mero rtojbalil jari' ja herencia ja rtzujun
chake como ja Cristo ja kajaw jari' ja kas
mero Epatrón. 25 Ja c'a winak ja nebanowi
ja ritzelal Dios nyowi ja rjil rc'axel chique
ja nqueban, ma jun ta utz nutz'at in ma jun
ta itzel.

4

1 Ja c'a rixix ja rix patroni' tebana' chique
ja remoso ja cani' nrajo' Dios chewe chi
neban chique, utzil ta neban chique. Queri'
nbij chewe como ixix bien ewotak chi c'o
jun Epatrón ixix chakaja' chila' chicaj.

****

2 Camic wach'alal ni ma tetanba' ta wi'
rbanic ja roración, quixc'asc'oti chi rbanic
in ni temaltioxij wi' tre ja Dios ja rbanon
chewe. 3 In tebana' orar pa kacuenta ajoj
chakaja', tec'utuj tre ja Dios chi arja' nujak
jun bey chikawach utzc'a chi nkaya' más
rbixic ja rtzobal. Ajoj nkajo' nkaya' más
rbixic ja k'alasan chic tre ja Cristo ja ma
k'alasan ta nabey. Rmalari' tok inc'ol anin
pa che' camic. 4 Tebana' orar pa ncuenta
utzc'a chi nincowini nk'alasaj chi utz nak
rbanic ja Cristo como nijawari' ja yatal
chwe chi nban.

5 Tecojo' ja na'oj xin Dios ja tok nixtzijon
cuq'uin ja winak ja ma quiniman ta ja Je-
sucristo. Maxta chaka queri' tik'ax jun k'ij
chewach pro k'ij k'ij ni tebana' wi' ja rutzil.
6 Ja tok nixtzijoni ni ta utz wi' ja tzij nebij,
c'o ta rc'amonto chique ja nec'axani. Ni
ta quirwari' neban utzc'a tok c'oli nc'axax
chewe cumal winak xa nak ta chi winakil
pro bien ewotak nak nrajo' ja Dios chewe
chi nebij chique.

****

7 Ja c'a tok xtekaji ja kach'alal Tíquico
ewq'uin arja' nbij chewe nak ja nbanon
wawe'. Arja' jun chak'laj kach'alal, jun
wach ajsamajel ja xa jun rbanon ruq'uin ja
kajaw Jesucristo, jun ajsamajel ja ni nuban
wi' cumplir ja ntzujuj. 8 Rmalc'ari' tok
ntakonel ewq'uin utzc'a chi nerotakij nak
ja rebanon utzc'a chakaja' chi neryukba'
ec'u'x. 9 In ja Onésimo ntakonel chakaja'
rachbilanel ja Tíquico. Ja Onésimo arja'
ewach aj tinamit, arja' jun chak'laj kach'alal
chakaja' ja ni nuban wi' cumplir ja ntzu-
juj. Ja tok xque'ekaj ewq'uin eje'e' nquibij
chewe nojel ja majtajnak rbanic wawe'.

10 Ja kach'alal Aristarco arja' wachbil
wawe' pa che', arja' nutakel rutzil ewach.
Ja kach'alal Marcos ja rch'alal Bernabé arja'
nutakel rutzil ewach chakaja'. Cani' nbin
chic chewe, ja wi xtekaji ja Marcos ewq'uin
kas qui'il rc'ulic tebana'. 11 Ja Jesús ja c'o
chic jun rubi' Justo ne'xi, arja' nutakel
rutzil ewach chakaja'. Jawa' roxi' kach'alal
ja c'a xenbij kaj chewe ri' eje'e' ninqueto'
chipan ja samaj wawe' utzc'a chi nkaya'
rbixic ja gobierno xin Dios pro ma ec'o chi
ta ja wach tak aj Israel ja rinquito'on ta
wawe', xa queyon eje'e', congana quiyuk-
ban nuc'u'x. 12 Ja kach'alal Epafras arja'
ewach aj tinamit, arja' jun ajsamajel rxin
ja Cristo in nutakel rutzil ewach chakaja'.
Arja' congana nutij ruk'ij chi rbanic orar
pan ecuenta, ni nixrnataj wi' pan oración.
Queri' nuban utzc'a chi cow nixpe'i utzc'a
chi nixq'uiyi chi utz in nixwachini chipan
ja rtzobal Dios utzc'a chi ni ta ja wi' neban
ja xa nak ta nrajo' ja Dios chewe chi neban.
13 Anin bien wotak in nbij chewe chi ja
kach'alal Epafras arja' congana jun nimlaj
lucha ntajini nuban pan ecuenta ixix in
pa quicuenta ja rec'o pa Laodicea in pa
quicuenta chakaja' ja rec'o pa Hierápolis.
14 Ja chak'laj kach'alal Lucas ja doctor arja'
nutakel rutzil ewach in queri' nuban ja
kach'alal Demas chakaja'. 15 Teya'a' rutzil
quewach ja kach'alal ja rec'o pa Laodicea
in queri' ta neban tre ja kach'alal Nin-
fas chakaja' in chique ja riglesia ja nque-
mol qui' pa rochoch. 16 Jawa' carta ja
ntakel ewq'uin ri' tok xtisiq'uitaj emwal

c'ac'ari' netakel chic ruq'uin ja riglesia ja
c'o pa Laodicea utzc'a chi eje'e' nquisiq'uij
chakaja'. In c'o chic jun ja carta ntakonel
cuq'uin ja kach'alal ja rec'o pa Laodicea in
nwajo' chi ixix nesiq'uij chakaja'. [17] In tebij
tre ja kach'alal Arquipo: —Catc'asc'oti, ta-
bana' cumplir ja samaj ja yatajnak chawe pa
rubi' ja kajaw Jesucristo, quixche' tre.
[18] In camic anin ja rin Pablo ntakel rutzil
ewach pro jari' anin nintz'ibanel ruq'uin
nuk'a'. Maxta temestaj chi anin inbac'on
pa cadena wawe' pa che'. Ja rutzil xin Dios
xtiq'ueje' ta ewq'uin. Amén.

1 TESALONICENSES

1 Anin in Pablo e wachbil Silvano in Timoteo nkatz'ibaj jawa' carta ri' in nkatakel
ewq'uin wach'alal ja rix iglesia ja rixc'o
chipan ja tinamit Tesalónica. Ixix wach'alal
xa jun ebanon ruq'uin ja katata' Dios, xa jun
ebanon ruq'uin ja kajaw Jesucristo. Ja rutzil
ja nsipaj ja Dios chake rachbil ja quicotemal
xin Dios ja tari' xtecochij más tre ja katata'
Dios in tre ja kajaw Jesucristo.

****

2 Wach'alal, ajoj ni nkamaltioxij wi' tre ja
Dios emwal ewanojel rmal ja rebanon in ni
nixkanataj wi' pan oración. 3 Ja tok nkaban
orar ruq'uin ja katata' Dios ni nurkaj wi'
chake nojel ja samaj ja rebanon rmal ja
yukulbal ec'u'x ruq'uin ja Jesucristo. Bien
nurkaj chake nojel ja rutzil ja rebanon
rmal ja rajoben ri'il xin Dios ja c'o pa tak
ewanma in bien nurkaj chake chakaja' nojel
ja recoch'on rmal ja congana nixquicoti chi
raybexic ja kajaw Jesucristo. 4 Wach'alal,
ja Dios congana nixrajo' in ajoj kotak chi
arja' xixcha'owi chi xixoc pa ruk'a'. 5 Ja
tok kabij chewe ja utzlaj tzij xin Jesucristo
ma ruyon tari' tok kabij, ja' Espíritu Santo
congana xucoj rchok'ak', congana samaji
pa tak ewanma. In chakaja' bien xetz'at
chi congana yukul kac'u'x ruq'uin ja kabij
chewe. Ja tok xokq'ueje' checojol bien
ewotak chi utzlaj ejemplo kac'ut chewach
utzc'a chi newotakij nak rbanic ja utzlaj
c'aslemal. 6 Ja c'a rixix xec'am ja rejemplo
kaxin ajoj, xec'am ja rejemplo rxin ja kajaw
Jesucristo como queri' xeban ixix ja cani'
kaban ajoj, xixquicoti chi rnimaxic ja rtzobal Dios masqui congana xetij rpokonal
rmal. Katzij chi xixquicoti jari' yatajnak
chewe rmal ja rEspíritu Santo. 7 Queri'
xeban, xixoc ejemplo chiquewach canojel
ja kach'alal ja rec'o pa tak tinamit ja c'o
pa rcuenta Macedonia in ja c'o pa rcuenta
Acaya. 8 Queri' nbij chewe como congana
benak pa nim ja rtzobal Dios emwal. Xekaji
pa tak tinamit ja c'o pa rcuenta Macedonia
in xurkaji pa tak tinamit ja c'o pa rcuenta
Acaya in ma ruyon tari' pro nojel nat nakaj
otakin chi wi' chi congana yukul ec'u'x
ruq'uin ja Dios. Rmalari' tok ma rjawaxic
chi ta nkabij chique, eje'e' cotak chic.
9 Como eje'e' quimajon rbixic nak rbanic tok
xokekaj ewq'uin chi congana qui'il kac'ulic
xeban. In nquibij chakaja' nak xeban tok
xenimaj ja c'aslic Dios ja katzij chi Dios
10 in tok xe'eya' can ja cachbal tak winak
in rachbal tak nakun in maquixxuque' chic
chiquewach in nixquicot chic chi raybexic
ja k'ij tok xtipi chic jutij ja Ralc'wal Dios
chila' chicaj. Arja' Jesús yataj tre rmal
ja Dios chi c'astaji chiquicojol ja camnaki',
arja' nokto'owi chipan ja ryewal Dios ja
penak chakij.

2

1 Wach'alal, bien ewotak tok xokq'ueje'
ewq'uin ma chaka ta queri' xokq'ueje'e pro
c'oli rc'amonto chewe 2 como kabij chewe ja
utzlaj tzij xin Jesucristo ja rtakonto ja Dios.
Queri' kaban masqui nabey congana katij
rpokonal chipan ja tinamit Filipos, congana
lawulo' ban chake, jari' bien ewotak. Pro
ja Dios arja' xuya' chake chi ma xkaxbej ta
ki' chi rbixic ja rtzobal masqui e q'uiy ja
xech'a'o chake ja tijonem ja kaya' chewe.
3 Ajoj ma oksachnak ta tre ja tijonem ja
kaya' chewe nixtac'a xixkatijoj rmal ta c'o
ta nkajo' chewe nixtac'a xixkaban ta engañar. 4 Ma queri' ta kaban. Ja Dios arja'
utz okrtz'aton in rbanon recomendar chake
chi nkaya' rbixic ja utzlaj tzij xin Jesucristo
jari' kabase tok nkabij rtzobal Dios. In ja
kagana ajoj utz ta nc'axaxi rmal ja Dios
nojel ja nkabij masqui ja winak mta quigana
ruq'uin como ja Dios arja' bien rotak ja c'o
pa tak kanma ja rok winak ja wi utz owi
ma utz ta. 5 Como ixix bien ewotak chi
ajoj ma xkabij ta buen tak tzij chewe xa
rmal c'o ta nkajo' chewe. Ajoj majun nak
ta kach'ob ta kawawaj ta chewach rmal c'o
ta nkach'ec ta chewe. Nojel ari' Dios bien
rotak. 6 Ajoj tok xokq'ueje' checojol ma
xkacanoj ta chi neya' kak'ij nixtac'a cumal
chi ta jule' winak. Ma ja tari' kajo' ta chewe
masqui yatal chake chi neya' kak'ij como
ajoj okocnak apóstol rxin ja Cristo, arja'
takyon kaxin. 7 Pro ja kaban, ma xkaya' ta
kak'ij, lok' xixkana' cani' nuban jun te'ej
lok' neruna' ja tak ral. 8 Congana xel kac'u'x
chewij, kabij chewe ja utzlaj tzij xin Jesucristo ja rtakonto ja Dios in ma ruyon tari'
pro kaya' ki' pa camíc emwal chi nokcamsaxi. Queri' kaban como congana nixkajo'.

9 Wach'alal, bien ewotak chi congana samaj
kaban chakaja' ja katzukbej ki'. Xoksamaji
chi pa k'ij chi chak'a' chewi' tok majun nak
ta kaya' ta chi ekul tre ja nc'atzin chake ja
tok kabij chewe ja utzlaj tzij xin Jesucristo
ja rtakonto ja Dios.
10 Ja tok xokq'ueje' checojol wach'alal ni
utz wi' ja kac'aslemal cani' nrajo' ja Dios
chake, ni majun nak ta itzel ta kaban. Jari'
bien ewotak in Dios rotak chakaja'. 11 Bien
ewotak chakaja' chi xixkapaxbaj chejujunal
in kayukba' ec'u'x cani' nuban jun tatixel
nerpaxbaj ja tak ralc'wal. 12 In chakaja' kabij
chewe chi ni neban wi' ja cani' nrajo' ja
Dios chewe chi neban como ix rxin chic ja
Dios, arja' ni nixrsiq'uij wi' chi nixq'ueje' na
chipan ja gobierno xin Dios pa gloria.
13 Ajoj ni nkamaltioxij wi' tre ja Dios como
ixix tok kabij ja rtzobal Dios chewe bien
xeya' ewxquin tre, xenimaj chi rxin Dios in
ma quixin winak ta. Dios nucoj ja rtzobal
in camic nsamaji ja rtzobal pa tak ewanma
ja yukul ec'u'x ruq'uin ja Jesucristo. 14 Como
ixix wach'alal xetij ja rpokonal ja ban chewe
cumal ja re ewach aj tinamit. Queri' que-
ban chakaja' ja kach'alal ja rec'o pa tak
tinamit ja c'o pa rcuenta Judea ja yukul
quec'u'x ruq'uin ja Jesucristo, eje'e' quetij
ja rpokonal ja ban chique cumal ja cach
tak aj Israel. 15 Ni quirwari' quibanon ja raj
Israel. Ja xebano pokon chique ja kach'alal
eje'e' xec'utun rcamic ja kajaw Jesucristo.
In chakaja' e aj Israel ja xecamsan quixin ja
rojer tak profeta ja cach aj tinamit. In camic
e wach aj Israel chakaja' ja xelasanto kaxin.
Ja Dios arja' ma utz ta nutz'at ja nque-
ban. Eje'e' congana e quic'ulel canojelal ja
winak. 16 Cajo' ta xokquek'il chi matikabij ja
rtzobal Dios chique ja winak ja ma e aj Israel
ta, maticajo' chi netotaji. Queri' nqueban,
xa jani' benak pa nim ja quil quemac in xa
jani' penak ryewal ja Dios chiquij.

****

17 Wach'alal, ajoj oklasanto jun tiempo
checojol in congana kagana nokbe chic
jutij ewq'uin. Camic masqui matutz'at
ri' kawach ewq'uin pro ni nixkanataj wi'.
18 Ajoj kach'obon chi nokbe ewq'uin in anin
q'uiylaj mul nch'obon chi queri' nkaban
pro ja Satanás arja' xa nuyoj ja kaviaje.
19 Wach'alal, ni katzij wi' chi nkajo' nutz'at
ri' kawach ewq'uin como ixix congana q'uiy
ec'amonto chake. ¿Nak c'a tre tok kotak chi
c'o jun rtojbalil nyataj na chake? ¿Nak tre
tok kotak chi nokquicot na in nya̱' na kak'ij?
Jari' kotak como ixix tok xtipi chic jutij ja
kajaw Jesucristo nixoc na chwach in emwal
ixix tok xtiban queri' chake. 20 Ni katzij wi'
wach'alal congana nokquicot emwal, ixix
ixocnak ix ya'bal kak'ij.

3

1-2 Ja c'a rajoj ma xcoch'taj chi ta kumal
ja mchita ewach katz'aton nak ebanon
rmalari' ja tok kachomij chi katakel
ewq'uin ja kach'alal Timoteo in ajoj
xokq'ueje' can pan Atenas. Ja kach'alal
Timoteo arja' ajsamajel rxin Dios, arja'
kachbil chi rbixic ja utzlaj tzij xin Jesucristo
in katakel ewq'uin chi xixertijoj xeryukba'
can ec'u'x utzc'a chi nyuke' ec'u'x chijutij
ruq'uin ja Jesucristo. 3 Queri' kaban utzc'a
chi majun nak ta chewe ncapuj ta ruc'u'x
rmal ja rpokonal ja remajon rtijic. Como
ixix ewotak chi ni rjawaxic wi' chi nkatij
na ja rpokonal. 4 Ja tok xokq'ueje' checojol
kabij chewe chi nkatij na ja rpokonal in
queri' bantaji camic jari' bien ewotak.
5 Rmalari' ja tok ma xcoch'taj chi ta mwal
ja mchita ewach ntz'aton nak ebanon in
xintakel ja Timoteo ewq'uin chi nwotakij
nak rbanon ja yukulbal ec'u'x ruq'uin ja
Jesucristo. Queri' xinban como chaka jalal
tok nixrtakchi'ij ja diablo chipan ja ritzelal
in ja wi queri' neban jari' xa mta noc wi' ja
samaj kabanon checojol.
6 Pro ja camic melojto ja Timoteo ewq'uin
in congana utzlaj tak tzij ja rc'amonto
chake, xurbij chake chi ni yukul wi'
ec'u'x ruq'uin ja Jesucristo in xurbij chake
chakaja' chi c'oli ja rajoben ri'il xin Dios pa
tak ec'aslemal. Arja' xurbij chake chi ixix
ni nokenataj wi' in nokewajo' in congana
egana nutz'at ri' kawach ewq'uin. In
queri' chake ajoj chakaja' congana kagana
nkatz'at ewach. 7 Rmalari' wach'alal ja tok
kac'axaj nak ja rebanon chi ni yukul wi'
ec'u'x ruq'uin ja Jesucristo congana yukyu'
kac'u'x rmal. Nokquicot emwal masqui
okc'o chipan ja rc'ayewal masqui okc'o
chipan ja rpokonal. 8 Congana nokquicot
emwal in más chi na qui'il ja kac'aslemal
camic como kotak chic chi ni yukul wi'
ec'u'x ruq'uin ja Jesucristo. 9 Ja Dios arja'

bien rotak chi congana nokquicot emwal
in rmalari' tok ma jani' chi ta nokcowini
nkamaltioxij tre. 10 Congana kabanon
oración chi pa k'ij chi chak'a', nkac'utuj
tre ja Dios chi nutz'at ri' kawach ewq'uin
in nkac'utuj tre chakaja' chi nixkatijoj na
más utzc'a chi nq'uiy más ja yukulbal ec'u'x
ruq'uin ja Jesucristo.
11 Ja nkajo' ajoj, ja katata' Dios in ja ka-
jaw Jesucristo eje'e' ta neto'o kaxin utzc'a
chi nokcowini nokbe ewq'uin. 12 In nkajo'
chakaja' chi ja kajaw Jesucristo nuya' ta
chewe chi neban ja cani' kabanon ajoj
como ajoj nixkajo' in queri' ta neban ixix
chakaja', ni ta newajo' wi' ewi' in ne'ewajo'
ta canojelal ja winak chakaja'. 13 Queri'
nkajo' chewe utzc'a ja kajaw Jesús nuya' ta
chewe chi ni matiq'uis wi' ja yukulbal ec'u'x
ruq'uin utzc'a chakaja' tok xtipi chic jutij ja
kajaw Jesucristo e rachbil canojel ja re rxin
tokoc'ari' nixoc chwach ja katata' Dios in ni
majun nak ta ja rewil nbixi pro ni ch'ajch'oj
ja rewanma tri'.

4

1 Wach'alal, ixix ewotak chic nak rbanic
ja utzlaj c'aslemal ja cani' nrajo' ja Dios
chake chi nkuc'aj, ajoj kabin chic ari' chewe
in camic queri' chic ja rec'aslemal. Camic
wach'alal, pa rubi' ja kajaw Jesucristo con-
gana nkaban recomendar chewe chi más
chi ta na neban ja cani' emajon rbanic.
2 Como ixix bien ewotak ja paxbanem
ja kaya' can chewe ja bin can chake rmal
ja kajaw Jesús. 3 Ja nrajo' ja Dios chewe
chi neya' ewi' pa ruk'a' xajutij utzc'a chi
arja' nixruc'aj chipan ja utzlaj c'aslemal.
Quewa' nrajo' ja Dios chewe ri', ni majun
achi xtoc ta ruq'uin jun ixok ja wi ma
rxjayil ta in ni majun ixok xtuya' ta lugar
tre jun achi chi xtoc ta ruq'uin ja wi ma
rchajil ta. 4-5 In chakaja' ja rix achi'i' kas
bien tech'obo' na ja neban tok ne'ec'am ja
rewixjayilal, maxta teban chique ja cani'
nqueban ja winak ja ma cotak ta rwach ja
Dios. Tebana' chique ja cani' nrajo' ja Dios
chewe chi neban, lok' ta ne'ena'. 6 Trewa'
ja xintz'ibaj chewe ri' maxta teban itzel tre
jun kach'alal, maxta teban engañar como
ja nebano queri' ni c'o wi' rtojbalil nya̱'
chique rmal ja Dios. Jari' kabin chic chewe.
7 Como ja Dios arja' okrcha'on chi nkaban
ja rutzil, ma itzel tak na'oj ta nrajo' chake
chi nkaban. 8 Rmalc'ari' tok nbij chewe,
ja wi c'o jun matinimaj jawa' ja tijonem ja
xintz'ibaj ri' ma winak ta ja maquernimaj,
Dios ja matinimaj como ja Dios arja' yoyon
chake ja santilaj Espíritu rxin utzc'a chi
ja' Espíritu Santo nuc'an kaxin chipan jun
santilaj c'aslemal.
9 Camic wach'alal, ja tre ja newajo' ewi'
jari' ma rjawaxic chi ta nbij chewe como
Dios rk'alasan chic chewach nak rbanic chi
newajo' ewi'. 10 In cani' rk'alasan chewach
jari' nixtajini emajon rbanic, ne'ewajo'
canojelal ja kach'alal ja rec'o pa tak tinamit
ja rixc'o pa rcuenta Macedonia. Wach'alal,
congana nkaban recomendar chewe chi ni
ta quirwari' neban ja cani' emajon rbanic,
xtibe ta más pa nim ja rajoben ri'il xin Dios
checojol. 11 In tebana' procurar ma teban ta
síc' ch'a'oj, tetija' ek'ij tre ja samaj ja rewxin
ixix, ma tecoj ta ewi' chipan je'e ja mta ek'a'
tre, quixsamaji ruq'uin ek'a' cani' kabin
chewe, maxta quixsak'orini. 12 Quirtari'
neban utzc'a chi nixban respetar cumal ja
winak ja ma e kach'alal ta utzc'a chakaja'
chi c'oli nojelal ewq'uin ja nc'atzin chewe.

****

13 Wach'alal, ja nkajo' chewe chi
newotakij nak xtiban na chique ja kach'alal
ja necami. Queri' nkajo' chewe utzc'a ja
tok c'oli necam chewe ma quixbison ta ja
cani' nqueban ja winak ja ma cotak ta chi
nec'astaj na ja camnaki'. 14 Cani' kaniman
chi cami ja Jesús in c'astaji queri' c'a
kaniman chique chakaja' ja yukul quec'u'x
ruq'uin ja Jesús ja re camnak chic, cani'
waram quibanon in Dios nuya' na chique
chi nerachbilajto ja Jesús ja tok xtipi chic
jutij.
15 Ja xtikabij chewe ri' kajaw Jesucristo
nbini quewari', ja c'a ec'as na chake ja
tok xtipeti ja kajaw Jesucristo ma eje'e'
ta nenabeyaj chiquewach ja rewarnak
chwach ja Dios chi rc'ulic ja Jesucristo.
16 Como ja kajaw Jesucristo arja' nkajto
na chila' chicaj in nc'axaxi ja rukul chi
nokruban mandar kanojelal in nc'axax
rukul chakaja' jun ángel ja nim ruk'ij in
nc'axaxi chakaja' ja trompeta xin Dios.
C'ac'ari' ja kach'alal ja recamnaki' eje'e'
nec'astaji nabey. 17 C'ac'ari' ja c'a ec'as
na chake junan nec'amarel chicaj pa sutz'
cuq'uin chi rc'ulic ja kajaw Jesucristo.

Queri' nkaban, nokq'ueje' chijutij ruq'uin.
18 Ja c'awa' xintz'ibaj ri' teyukbabej ec'u'x
chejujunal.

5

1 Pro ¿nak tiempo npeti ja kajaw Je-
sucristo in nak k'ij? Jari' kach'alal ma
rjawaxic ta ntz'ibaj chewe 2 como ixix bien
ewotak ja rpetbal ja kajaw Jesucristo chaka
jalal tok xtipeti, ni majun otakyon cani'
nuban jun alak'om chaka jalal tok nbe ner-
bana' alak' chak'a', ni majun otakyon. 3 Ja
tok xajalal maja'n tipeti ja Jesucristo ja
winak xtiquibij: —Congana qui'il ja tiempo
okc'o wi' ri', ni majun rc'ayewal, xqueche'e,
pro chaka jalal tok nkajto juicio chiquij
cani' tre jun ixok chaka jalal tok nmaj-
taj rmal ja rti'obal jun ti ral tok xajalal
maja'n tiq'ueje'e. Queri' xtibantaj chique,
ni majun nuto' ri' chique. 4 Pro ma queri'
ta chewe ixix wach'alal como ixix ma pa
k'ekumal ta ixc'o wi', mta moda c'a ja'
ta xtena' ja tok xtipeti ja kajaw Jesucristo
cani' tre jun alak'om majun otakyon tok
nekaji. 5 Como ja sakil jari' c'ayon ewxin
ewanojelal, ewayben ja k'ij tok xtipeti ja
Jesucristo, ma k'ekumal chi ta c'ayon kaxin.
6 Rmalc'ari' nbij chewe, maxta tikaban ajoj
ja cani' nqueban ja winak ja ma cayben ta
ja k'ij tok xtipeti ja Jesucristo cani' waram
quibanon pro koc'asc'oti, bien kach'obo'
nojel ja nkaban. 7 Ja chak'a' newari ja winak
in ja chak'a' nek'abari ja winak chakaja'.
8 Pro ja rajoj ja sakil c'ayon kaxin in rmalari'
tok nbij chewe, bien kach'obo' nojel ja nka-
ban. Congana tiyuke' kac'u'x ruq'uin ja Je-
sucristo in nkajo' ki' jari' nkatobej ki' cani'
nuban jun soldado c'oli nuya' chwaruc'u'x
ja ntobej ri'. In koquicoti chi raybexic ja
katotajic jari' chakaja' nkatobej ki' cani'
nuban jun soldado c'oli nucoj pa rwi' ja
ntobej rwi'. 9 Como ja Dios arja' okrcha'on
utzc'a chi nkawil ja totajem ja rc'amonto
ja kajaw Jesucristo, ma xuch'ob ta ja Dios
chakij chi nokruya' pa rc'ayewal. 10 Arja' Je-
sucristo cam pa kacuenta utzc'a wi okc'asli
owi ma okc'as ta xarwari' nokeq'ueje' na
ruq'uin chijutij. 11 Rmalc'ari' tok nbij
chewe, teyukba' ec'u'x in teto'o' ewi' utzc'a
chi nq'uiy más ja yukulbal ec'u'x ruq'uin ja
Jesucristo ja cani' emajon rbanic.

****

12 Wach'alal, congana nkaban recomen-
dar chewe chi ne'eban ta respetar ja ne-
samaj checojol in pa rubi' ja kajaw Jesu-
cristo eje'e' ec'ayon ewxin in nixquipaxbaj
chakaja'. 13 Lok' ta ne'ena' in congana ta
ne'ewajo' rmal ja samaj nqueban. Xta jun
neban, maxta teban síc' ch'a'oj.
14 In chakaja' nkaban chic recomendar
chewe wach'alal, tech'a'a' chique ja
nquipokonaj nquetzuk qui' ja maquesamaji
in teyukba' quec'u'x ja capujnak quec'u'x
in que'eto'o' ja maja'n quecowir chipan
ja rtzobal Dios in tiq'ueje'e ja repaciencia
cuq'uin canojelal.
15 Tebana' cuenta ewi', maxta teya' rjil
rc'axel ja tok c'ol itzel nban chewe. Ja
neban, ni tec'utu' wi' ja rewutzil, utz ta
netz'at ewi' in chakaja' tec'utu' ja rewutzil
chiquewach canojel ja winak.
16 Quixquicoti nojel tiempo in 17 majutij
tetanba' ja roración in 18 temaltioxij tre ja
Dios xa nak ta ja nbantaji como jari' nrajo'
chewe chi neban ja yukul ec'u'x ruq'uin ja
Cristo Jesús.
19 Ma tek'il ta ja samaj ja nuban ja
rEspíritu Santo checojol. 20 Maxta itzel
tec'waxaj ja mensaje ja nya'i cumal ja
re'uc'an rmal ja Dios. 21 Tec'waxaj chi utz
nojel ja nbixi ja wi utz owi ma utz ta, ja
c'a wi utz tenimaj. 22 Teya'a' can nojelal ja
ritzelal.
23 Ja Dios arja' Yo'l quicotemal in ja ngana
anin ni ta chijutij nixrch'ach'ojirsaj utzc'a
ni majun nak ta itzel ta xtiq'ueje' ta pa tak
ewanma. In chakaja' nwajo' chi arja' nuban
ta cuenta ja rewanma in nuban ta cuenta ja
recuerpo utzc'a chi ni majun nixchapbexi
ja tok xtipi chic jutij ja kajaw Jesucristo.
24 Arja' Dios ixrsiq'uin chi nixq'ueje' pa
ruk'a', arja' ni nuban wi' cumplir ja ntzujuj.

****

25 Wach'alal, tebana' orar pa kacuenta.
26 Teya'a' rutzil quewach ja kach'alal
canojelal pro ruq'uin ta ja rajoben ri'il xin
Dios.
27 Pa rubi' ja kajaw Dios nbij chewe,
tesiq'uij jawa' carta ri' chiquewach ja
kach'alal canojelal ja re xin Dios.
28 Wach'alal, kas ta xtiq'ueje'e ja rutzil
rxin ja kajaw Jesucristo ewq'uin. Amén.

2 TESALONICENSES

1 Anin in Pablo e wachbil Silvano in Timoteo nkatz'ibaj jawa' carta ri' in nkatakel
ewq'uin wach'alal ja rix iglesia ja rixc'o
chipan ja tinamit Tesalónica. Ixix wach'alal
xa jun ebanon ruq'uin ja katata' Dios, xa
jun ebanon ruq'uin ja kajaw Jesucristo. 2 Ja
rutzil ja nsipaj ja Dios chake rachbil ja
quicotemal xin Dios ja tari' xtecochij más
tre ja katata' Dios in tre ja kajaw Jesucristo.

****

3 Wach'alal, congana rjawaxic chake chi
ni nkamaltioxij wi' tre ja Dios emwal rmal
ja rebanon. Ni yatal wi' chewij chi nkaban
queri' chewe como ja yukulbal ec'u'x congana rmajon q'uiyem in más chi na newajo'
ewi' chakaja'. 4 Rmalc'ari' tok congana
nkaya' ek'ij ja tok nokbe cuq'uin ja kach'alal
pa tak iglesia como ixix congana ecoch'on
ja rpokonal ja remajon rtijic in ni yukul wi'
ec'u'x ruq'uin ja Jesucristo. 5 Ja tok necoch'
ja rpokonal ja npi chewij rmal ja rtzobal
Dios tri' c'a nkatz'at wi' chi ni utz wi' ja
k'etoj tzij ja nuban ja Dios pa kawi' chi nimlaj kanojelal. Como ja Dios rmal ja necoch'
ja rpokonal chewi' tok xtibij na chewe chi
yatal chewe chi nixq'ueje' chijutij chipan ja
gobierno rxin.

6 In chakaja' nerila' na jun k'ij ja tok Dios
nuk'et na tzij chiquij ja winak ja nebano
pokon chewe in arja' nuya' na rjil rc'axel
chique 7 in nuya' na chewe chi mchita
rpokonal netij in queri' chake ajoj chakaja'.
Queri' xtibantaji ja tok xtipi chic jutij ja
kajaw Jesús, arja' pa rxak k'ak' c'oto wi'
e rachbil ja ángel rxin ja congana quichok'ak'. 8 Arja' nurya'a' rjil rc'axel chique
ja winak ja ma xcajo' ta cotakij rwach ja
Dios in ma xquinimaj ta ja utzlaj tzij rxin
ja kajaw Jesucristo. 9 Eje'e' ri' nquetij na
pokon ja tok xtipeti ja kajaw Jesucristo
in netzaki chijutij chipan ja rpokonal in
ni matiquetz'at chi wi' rwach ja kajaw
Jesús. Maquecowini neq'ueje' chwach ja
Jesucristo, c'a c'a nat nebe wi' rmal ja más
k'axnak chi na rchok'ak' ja Jesús tri' in
congana nch'a'ani chakaja'. 10 Ja tok xtipeti
ja kajaw Jesucristo congana nya' ruk'ij,
congana qui'il in congana nc'asc'o'i ntz'ati
rmal ja rutzil ja rya'on pa tak kanma ja
rok tinamit rxin, kanojelal ja yukul kac'u'x
ruq'uin. In ixix yukul chic ec'u'x ruq'uin
como xenimaj ja kabij ajoj chewe.

11 Rmalc'ari' tok ni nkaban wi' orar pan
ecuenta, ja nkajo' chewe chi ja katata' Dios
utz nixrutz'at in nquicot chewij como ixrsiq'uin, ixc'o pa ruk'a'. In nkajo' chakaja'
chi Dios nuya' chewe chi neban cumplir
nojel ja rutzil ja remajon rch'obic in nuya'
chewe chakaja' chi neq'uis nojel ja samaj ja
remajon rbanic rmal ja yukul ec'u'x ruq'uin
ja Jesucristo. 12 Queri' nkajo' utzc'a chi nya'
ruk'ij ja kajaw Jesucristo rmal ja rec'aslemal
utzc'a chakaja' chi nya' ek'ij rmal ja yukul
ec'u'x ruq'uin. Jari' rc'amonto ja rutzil rxin
ja katata' Dios in rxin chakaja' ja kajaw
Jesucristo.

2

1 Camic wach'alal ja nkajo' chewe, bien
tech'obo' ja xtintz'ibaj chewe ri' tre ja
rpetbal ja kajaw Jesucristo ja tok xtikamol
ki' ruq'uin. 2 Maxta teq'uex maxta tisach
ena'oj rmal jule' tzij ja nec'waxaj chi xurwila' ja tiempo chi npeti ja kajaw Jesucristo.
Masqui c'o jun nbij chewe: —Dios rk'alasan
chinwach chi xurwila' ja tiempo, wi ne'e,
pro ma tenimaj ta. Owi c'o jun mensaje
nec'waxaj chi xurwila' ja tiempo owi nekaj
jun carta ewq'uin cani' ajoj okbanyon in
nbij chi xurwila' ja tiempo pro ni ma tenimaj ta wi'. 3 Ni majun nak ta xquixbanbex
ta engañar. Como ja tok maja'n terila'
ja tiempo c'oli rjawaxic nbantaj na nabey.
E q'uiy ja winak nqueya' can na ja Dios
tokoc'ari' nwinakari ja rachi ja ruc'an rmal
ja ritzelal ja ni yatal wi' tre chi nutij na
pokon chipan ja juicio. 4 Arja' ntzelaj na
ja Dios in ntzelaj nojel rwach ja religión
chakaja' in congana nuya' kaj ruk'ij ruyon.
Arja' ntz'abe' na chipan ja nimlaj templo
xin Dios in nucoj ri' cani' Dios.

5 Nojel ari' xinbij chewe ja tok xinq'ueje'
checojol ¿la matinataj c'a emwal? 6 Ja rachi
ja ruc'an rmal ja ritzelal bien ewotak nak ja
matiyo' lugar tre chi npeti chanim, chomin
chic ja tiempo, c'a tokori' npeti. 7 Ja ritzelal ni najin wi' camic, xa ruyon ja Dios
otakyon nak rbanic. Pro c'o jun nk'eto
chwach ja ritzelal in niquirwari' nuban pro
nerila' na jun tiempo tok matuk'et chic
chwach, 8 c'a tokoc'ari' xtiya' lugar tre ja

rachi ja ruc'an rmal ja ritzelal chi npeti.
C'ac'ari' tok xtipeti ja kajaw Jesucristo con-
gana nim ruk'ij in nch'a'ani. Arja' nka-
jsaj rchok'ak' ja rachi in ja rtzobal ncams-
bej. 9 Ja tok xtipeti ja rachi Satanás c'ayon
rxin, congana k'axnak chi na rchok'ak'
in congana milagro nerbanbej engañar ja
winak. 10 Nojel rwach ja ritzelal nerbanbej
engañar ja winak ja nebe chipan ja juicio.
Queri' nqueban como maticajo' nquinimaj
ja utzlaj tzij xin Jesucristo chi netotaji.
11 Rmalc'ari' ja Dios nuya' lugar chique chi
neban engañar in nquinimaj ja ma katzij ta.
12 Rmalc'ari' tok nbe ja juicio chiquij canojel
ja winak ja matiquinimaj ja utzlaj tzij xin
Jesucristo como eje'e' xa nel quec'u'x trij ja
banoj itzelal.

****

13 Pro ixix wach'alal congana nixrajo' ja
kajaw Jesucristo in congana rjawaxic chi ni
nkamaltioxij wi' tre ja Dios emwal rmal ja
rebanon como ja tok maja'n titz'ucarsaxi
ja rwach'ulew Dios xixrucha'to chi nixto-
taji. Xixch'ach'ojirsaxi rmal ja rEspíritu
Santo, xenimaj ja utzlaj tzij xin Jesucristo
jari' nixtobexi. 14 Queri' rchomin ja Dios
ojer in rmalc'ari' tok xixrsiq'uij chi xewil
ja totajem ja tok kabij chewe ja utzlaj tzij
xin Jesucristo. Queri' xuban ja Dios utzc'a
cani' nban tre ja kajaw Jesucristo nya' ruk'ij
queri' c'a xtiban chewe ixix chakaja'.
15 Rmalc'ari' wach'alal ma ticapuj ta
ec'u'x in ma temestaj ta ja tijonem ja kaya'
chewe ja tok xokq'ueje' checojol in chakaja'
tok katak carta ewq'uin. 16-17 Ja katata'
Dios congana nokrajo' in rmal ja rutzil
chijutij xyukba' kac'u'x in xuya' chake chi
nokquicoti nkaybej más ja rutzil. Ja ngana
anin ja kajaw Jesucristo in ja katata' Dios
nquiyukba' ta ec'u'x in nqueya' ta ewa-
chok'ak' chipan ja utzlaj tzij ja remajon
rbixic in tre nojel ja rutzil ja remajon
rbanic.

3

1 Camic wach'alal tebana' orar pa
kacuenta utzc'a ja rtzobal ja kajaw Dios nbe
chanim nat nakaj in nya' ruk'ij chakaja'
cani' xeban ixix tre. 2 In tec'utuj tre ja Dios
chi arja' nokruto' pa quek'a' ja ritzel tak
achi'i' ja xa itzelal c'ayon quixin como
ma canojel ta yukul quec'u'x ruq'uin ja
Jesucristo. 3 Pro ja kajaw Jesucristo arja'
ni nuban wi' cumplir ja ntzujuj, arja'
ncowirsaj ec'u'x chipan ja rtzobal Dios
in nixrchajij chipan nojelal ja ritzelal ja
npi chewij. 4 Ajoj yukul kac'u'x ruq'uin ja
kajaw Jesucristo, arja' rya'on chake chi c'o
kaconfianza ewq'uin chakaja'. Rmalc'ari'
tok kotak chi ixix eniman ja tijonem ja kaya'
chewe in kotak chakaja' chi ni mateya' can
wi'. 5 Ja kajaw Jesucristo xtuya' ta chewe chi
nch'obtaj más emwal nak rbanic ja rajoben
ri'il xin Dios in xtuya' ta chewe chakaja' chi
necoch' nojel cani' xuban ja Cristo.

****

6 Camic wach'alal pa rubi' ja kajaw Jesu-
cristo nkabij chewe, ja wi c'o jun kach'alal
ja matirajo' nutzuk ri' tebana' tre chaka
nq'ueje' chic checojol como ma queri' ta
ja paxbanem kaya' chewe. 7 Ixix bien
ewotak chi rjawaxic chi nec'am ja re-
jemplo ja kaya' can chewach como ajoj
tok xokq'ueje' ewq'uin xoksamaji. 8 Nojel
ja xeya' chake ja katij jari' katoj chewe.
Congana xoksamaji chi pa k'ij chi chak'a'
chewi' ni majun nak ta kaya' ta chi ekul
ja nkatzukbej ki'. 9 Masqui ajoj yatal chake
chi nkac'utuj chewe ja noketobej pro ma
queri' ta kaban. Ja kaban, xoksamaji utzc'a
chi queri' neban ixix nec'am ja rejem-
plo. 10 Como ja tok xokq'ueje' ewq'uin
kabij chewe: —Ja matirajo' nsamaji matiwa'
c'ari', xokche'e. 11 Como kac'axaj chi ec'o
jujun chewe ja xa nesak'orini, maticajo'
nesamaji, xa nquemin qui' cuq'uin winak
pa tak jay tok c'oli nbantaji. 12 Ja nebano
queri', pa rubi' ja kajaw Jesucristo nk-
abij chique in congana nkaban recomendar
chique chi nesamaji nquetzuk qui', maquita
síc' ch'a'oj xtiqueban.
13 Ja c'a rixix wach'alal ma quixcos ta chi
rbanic ja rutzil. 14 Ja wi c'o jun ja matinimaj
ja kabij chipan ja carta ri' teya'a' cuenta
tre, tebana' tre chaka nq'ueje' chic checojol
utzc'a chi nq'uixi. 15 Pro ma teban ta tre
cani' ec'ulel, ja nrajo' tepaxbaj como arja'
kach'alal.

****

16 Ja kajaw Jesucristo arja' nyowi ja
quicotemal, arja' xtuya' ta chewe ja
quicotemal nojel tiempo xa nak ta npi
chewij, xtiq'ueje' ta ewq'uin ewanojelal.

[17] Ja rutzil ewach nya' chewe ri' anin
ja rin Pablo nintz'ibani in nban firmar
chakaja' jari' eseguro chi anin xintako'el
ewq'uin. Niquirwari' nbanon je'e tre ja
ncarta, quewa' rtz'ibaxic nbanon je'e tre
nojel cani' ja wari'. [18] Wach'alal, kas ta
xtiq'ueje'e ja rutzil rxin ja kajaw Jesucristo
ewq'uin ewanojel. Amén.

1 TIMOTEO

1 Anin in Pablo ntz'ibajel chawe ja carta
ri' Timoteo. Anin in apóstol rxin ja Je-
sucristo. Jari' nsamaj ya'on chwe rmal
ja Dios ja To'onel kaxin in rmal ja kajaw
Jesucristo chakaja', arja' ryukulbal kac'u'x.
2 Ja c'a ratat Timoteo at nc'ajol chwach Dios.
Ja rutzil ja nsipaj ja Dios chake rachbil ja
quicotemal xin Dios ja tari' xtacochij más
tre ja katata' Dios in tre ja kajaw Jesucristo.
Eje'e' ta xtiquipokonaj awach.

****

3 Atat awotak ja xinbij can chawe ja tok
xinpeti wawe' pa Macedonia. Ja xinbij can
chawe chi ec'o jujun ja tijonem nqueya' ma
junan ta ruq'uin ja cani' nkaya' ajoj in xinbij
can chic chawe chakaja' chi natq'ueje' can
pa Efeso chi nach'a' chique utzc'a chi ma
tiqueya' ta más. 4 In chakaja' xinbij can
chawe chi nabij chique chi ma tiqueya' ta
ruk'ij jule' historia in ojer tak tzij quixin ja
kati't kamama', jule' historia ja mta q'uisic
trij ja xa winak ewinakarsyon. Nojel ari'
mta noc wi'. In mta rc'amonto chake tre
ja más na nkanimaj ja nrajo' Dios chake chi
nkaban in nixtac'a tre ta chakaja' ja nq'uiyi
ja yukulbal kac'u'x ruq'uin.
5 Ja xintz'ibaj chawe ri' ja ngana anin chi
canojel ja kach'alal ncajo' ta qui'. In ja
nrajo' chi nawajo' awi' quewari', c'o jun
utzlaj anma awc'an, ni majun nak ta nti'on
pan awanma in ni katzij wi' chi c'o yukulbal
ac'u'x ruq'uin ja Dios. 6 Pro ec'o jujun ja
queya' can ja nawajo' awi' in xesach rmal
jule' tzij ja mta noc wi'. 7 Congana nel
quec'u'x trij chi ncajo' nequitijoj ja winak
tre ja ley xin Dios ja tz'ibtal can rmal ja
Moisés. Eje'e' ri' netzijoni pro xa ma co-
tak ta ja nquibij in nixtac'a ch'obtajnak ta
cumal chakaja' ja tijonem ja nqueya' chique
ja winak.
8 Bien kotak chi ni utz wi' ja ley pro wi
utz rcojic nkaban. 9 Pro kotak chakaja' chi
ja ley maqueruchap ja winak ja mta quil.
Ja neruchap ja ley cani' chique ja winak ja
mta quigana ruq'uin ja ley in matiquinimaj,
in cani' chique ja matiquixbej qui' chwach
ja Dios ja xa más na il mac nqueban, in
chique chakaja' ja winak ja mta Dios pa tak
canma in mta quigana ruq'uin ja rsamaj
in chique ja nequicamsaj quitata' quete' in
chique canojelal ja camsanela', 10 in chique
achi'i' ja nemacun cuq'uin ixoki', in chique
achi'i' ja nemacun cuq'uin cach tak achi'i',
in chique ja nequechap winak chi nequi-
lak'aj, in chique ja nebanowi jolon tak tzij
in chique canojel ja tz'akol tak tzij. In
canojel ja winak ja xa itzel nquetz'at ja
utzlaj tijonem xin Dios eje'e' nechap rmal ja
ley chakaja'. 11 Jawa' utzlaj tijonem xa junan
ruq'uin ja utzlaj tzij xin Jesucristo in Dios
xuya' chwe ja nsamaj chi nenya'a' rbixic ja
utzlaj tzij. Ja utzlaj tzij ja' nc'utu chikawach
nak rbanic ja Dios chi arja' congana utz
in kas nim ruk'ij. Ja Dios ruq'uin arja'
winakarnakto wi' ja quicotemal.

****

12 Ja kajaw Cristo Jesús xuya' chwe ja
wachok'ak' chi nban ja rsamaj, congana
nmaltioxij tre como arja' c'o rconfianza
wq'uin in xuya' chwe chi xinoc ajsamajel
rxin. 13 Queri' xuban chwe masqui anin
nabey xa itzel xintzijon tre, xinban pokon
chique ja xeniman rxin in xintz'uj. Pro
ja Dios arja' xpokonaj nwach como anin
ma wotak ta ja xinban como jari' tiempo
ma nniman ta ja Jesucristo. 14 In ja kajaw
Jesucristo congana xinrajo' masqui in aj'il
in ajmac in xuya' chwe chi yuke' nuc'u'x
ruq'uin in xwinakarsaj ja rajoben ri'il xin
Dios pa nc'aslemal como jari' nyataj chawe
ja tok nojel ac'u'x nanimaj ja Cristo Jesús.
15 Ja Cristo Jesús arja' pi wawe'
chwach'ulew chi kato'ic ja rok aj'il ja rok
ajmaqui'. Jari' tzij ni katzij wi' in yatal
chique canojelal ja winak chi nquinimaj. In
anin más na nim ja wil numac chiquewach
canojelal. 16 Pro ja Jesucristo arja' congana
xpokonaj nwach masqui in nimlaj aj'il
in ajmac chiquewach canojelal ja winak.
Arja' xucuy ja wil numac in jari' xc'utbej
chiquewach ja winak chi c'o rpaciencia chi
nerucuy ja raj'il ja rajmaqui'. Queri' xuban,
xucuy ja wil numac jari' xc'utbej chi ni
nerucuy wi' ja jule' chic nak xqueniman
rxin ja nquewil na ja utzlaj c'aslemal ja
mta q'uisic trij. 17 Rmalari' tok nbij chewe,
ni ta nkaban wi' respetar ja Dios in ni ta
nkaya' wi' ruk'ij camic, chwak in chijutij.
Ja Dios arja' nimlaj Rey chijutij, mta camíc
trij, matitz'attaji, ruyon arja' Dios mchita

jun queri' ta, mchita jun nk'i'owi ja rna'oj.
Amén.
18 Timoteo, atat at cani' nc'ajol, congana
nban recomendar chawe chi queri' naban ja
cani' nuban jun utzlaj soldado, ma ticapuj
ta ac'u'x chipan ja rsamaj Dios. Tiyuke'
ac'u'x ruq'uin ja Jesucristo, ni taya'a' wi'
cuenta tre ja tok ntzijoni ja Dios pan
awanma. Cani' binto chawe ojer cumal ja
kach'alal chi natoc jun ajsamajel rxin Dios.
Ja quibij eje'e' Dios biyon chique. Ja c'a ri'
ni turkaj wi' chawe, ma ticapuj ta ac'u'x.
19 Como ec'o jujun ja matiqueya' cuenta tre
ja tok ntzijoni ja Dios pa tak canma, eje'e'
ri' xa q'uisnak chic ja yukulbal quec'u'x
ruq'uin ja Jesucristo. 20 Queri' queban ja
Himeneo rachbil Alejandro rmalc'ari' tok
xenujach pa ruk'a' ja Satanás chi nquetij
ja rpokonal. Queri' xinban utzc'a chi ma
itzel chi ta netzijon tre ja utzlaj tijonem ja
rc'amonto ja rtzobal Dios.

2

1 Ja más rjawaxic chi nkaban wach'alal in
congana nban recomendar chewe, kabana'
orar pa quicuenta canojel ja winak in ka-
maltioxij tre ja Dios cumal. 2 Kabana' orar
pa quicuenta rey in pa quicuenta chakaja'
ja jule' chic k'etol tak tzij utzc'a utz kuc'axic
nbani utzc'a mta síc' ch'a'oj nbani pa tak
tinamit utzc'a chi nkaban respetar ja Dios
in nekaban respetar ja winak chakaja'. 3 Ja
Dios ja To'onel kaxin ja wi queri' nkaban
arja' utz nokrutz'at in nquicot chakij. 4 Ja
Dios arja' nrajo' chi canojelal ja winak ne-
totaji in ncotakij ja utzlaj tijonem xin Je-
sucristo. 5 Como xa jun ja Dios in xa jun
chakaja' ja nchomarsan kaxin chwa Dios ja
rok winak, arja' Cristo Jesús ja xoc kach
winak. 6 Arja' xujach ri' pa quek'a' ja winak
chi camsaxi jari' xokrlok'bej kanojelal ja
rok winak. Ja xuban ja Jesús, Dios ni rchom-
into wi' ja k'ij rxin in ya'on chic rbixic. 7 In
rmalari' tok xincha'i chi xinoc apóstol rxin
ja Jesucristo chi nya' rbixic. In yataj chwe
chi xinbe cuq'uin ja ma e aj Israel ta chi
quitijoxic. Jari' ni katzij wi', ja Jesucristo
arja' rotak chi ni katzij wi', ma npayil ta. Ja
tijonem ja xinya' chique jari' nak rbanic chi
nyuke' quec'u'x ruq'uin ja Jesucristo in nak
rbanic ja utzlaj tzij ja rc'amonto.
8 Ja c'a ngana anin canojel ja rachi'i'
nqueban ta oración xa bar ta tri' nquemol
wi' qui'. Pro ja tok nqueyic quek'a' chicaj
chi rbanic ja roración rjawaxic chique chi
mta nti'on pa tak canma, rjawaxic chi mta
ayewal in mta ch'a'oj pa tak canma. 9 In
chique ja rixoki' chakaja' maxta tiquiyabej
quek'ij tre ja quitziak ja nquecoj nixtac'a
tre k'op k'ak'a'l chakaja' cani' tre ja ni-
mak rjil. In chakaja' maxta xa rmal ya'bal
quek'ij ja tok nqueban rbanic ja rpach'uxic
quewi'. 10 Ja nqueban, tiquic'utu' ja cutzil
chiquewach winak como ja nebini chi cotak
rwach ja Dios nijawari' yatal chique chi
nquec'ut. 11 Ja tok majtajnak rya'ic mensaje
ja rixoki' rjawaxic chi nquic'axaj, ni ma-
jun tzij nqueban in e nimanela' chakaja'.
12 Ja tok nquemol qui' ja kach'alal anin
matinya' lugar chique ja rixoki' chi nqueya'
mensaje nixtac'a nequeban ta mandar ja
rachi'i', ni majun tzij nqueban ja tok c'oli
ja mensaje nya'i. 13 Como ja Dios ojer
xwinakarsaj ja rachi nabey rbina'an Adán
c'ac'ari' xwinakarsaj ja rixok rbina'an Eva.
14 In chakaja' ma ja ta ja rAdán ja ban en-
gañar, ja' rixok ban engañar. Ja tok bantaj
engañar c'ac'ari' kaj chipan ja il mac. 15 Ja
quisamaj ja rixoki' quewari', nequiq'uittzij
ja tak cal in netotaji ja wi matiqueya' can
ja yukulbal quec'u'x ruq'uin ja Jesucristo,
wi c'oli ja rajoben ri'il xin Dios chique, wi
ch'ajch'oj ja quic'aslemal in bien nquech'ob
ja nqueban.

3

1 Ja wi c'o jun kach'alal nyarij chi noc
chajinel quixin ja kach'alal jari' ni katzij wi'
chi utzlaj samaj ja nyarij. 2 Pro ja rjawaxic
tre quewari', utz rc'aslemal, majun nak
ta nchapbexi. In ma e ca'i' ta ja rxjayil.
Rjawaxic chi bien nuch'ob ja nuban in nban
respetar. In nuya' quiposada ja ne'ekaj
ruq'uin ja c'o rjawaxic chique in bien
ncowini nertijoj ja kach'alal. 3 Ma tik'abar
ta in ma banol ch'a'oj ta. Ja rjawaxic tre
c'o rpaciencia in chakaja' maxta congana
tel ruc'u'x trij pwok. 4 In rjawaxic chakaja'
chi rotak nchomij ja nc'atzini pa rochoch
in nnimax cumal ja ralc'wal in nban re-
spetar cumal chakaja'. 5 Como ja wi mati-
cowini nchomij ja nc'atzini pa rochoch arja'
¿nak moda ncowini nerchajij ja tinamit
rxin Dios? 6 Ja wi c'o jun c'a ma jaru' ta
tiempo tinimaj ja Jesucristo jari' mta moda

xqueruc'aj ta ja kach'alal como chaka jalal
nuya' ruk'ij in nkaji pa juicio ja cani' xuban
ja diablo. 7 Ja nuc'an quixin ja kach'alal
rjawaxic chi nban respetar cumal ja winak
ja ma quiniman ta ja Jesucristo utzc'a ma
itzel ta nbix tre utzc'a chi matichap rmal ja
diablo.

****

8 In queri' chique ja diácono chakaja'
rjawaxic chi utz ja quic'aslemal utzc'a chi
neban respetar. Ja tok netzijoni tiquibij
ja ni katzij wi', maxta junwi' nquibij ju-
tij in junwi' chic nquibij chic jutij. Ma
quek'abar ta. In chakaja' maxta congana
tel quec'u'x trij pwok in utz rch'aquic
tiquibana'. 9 Rjawaxic chi nquinimaj ja
rk'alasan ja Dios chikawach tre nojel ja
rc'amonto Jesucristo in ni nqueya' wi' caso
tre tok ntzijoni ja Dios pa tak canma.
10 Rjawaxic chi utz ntz'ati ja quic'aslemal,
ja wi queri' utz ne'oc diácono. 11 In
chique ja rixoki' chakaja' rjawaxic chi utz
ja quic'aslemal utzc'a chi neban respetar
in ma e banol molon tak tzij ta in bien
nquech'ob ja nqueban in ni nqueban wi'
cumplir ja nbix chique. 12 Ja diácono
rjawaxic chi ma e ca'i' ta ja quixjayilal in co-
tak nequipaxbaj ja calc'wal in nquichomij ja
nc'atzini pa tak cochoch. 13 Como ja diácono
wi utz nqueban tre ja quisamaj más na
nya' quek'ij in más na nq'uiyi ja yukulbal
quec'u'x ruq'uin ja Cristo Jesús in rmalari'
matiquixbej qui' netzijon cuq'uin winak.

****

14 Anin nwajo' ninbe awq'uin chanim pro
maxla c'amalo xquinekaji in rmalari' tok
ntakel ja carta awq'uin ri'. 15 Queri' nban
utzc'a chi nawotakij nak rjawaxic tre ja
quic'aslemal ja tinamit xin Dios, eje'e' ri'
ja riglesia rxin ja c'aslic Dios. Como ja
quisamaj eje'e' nqueban cuenta ja utzlaj tzij
xin Jesucristo in matiqueya' lugar chique
ja winak ja nec'utu chic jule' tijonem ja
junwi' chi na. 16 Ni katzij wi' chi con-
gana nim ruk'ij ja rk'alasan chikawach ja
Dios tre nojel ja rc'amonto ja Jesucristo.
Quewa' ja rk'alasan chikawach ri'. Ja
Dios q'ueje' wawe' chwach'ulew, xoc kach
winak. K'alasax rmal ja rEspíritu Santo chi
ni katzij wi' nojel ja xbij tok q'ueje' wawe'.
In tz'at cumal ja ángel. Ya' rbixic chique ja
winak pa tak nación je'e. In ec'oli chique ja
winak nojel rwach'ulew quinimaj. In jote'
pa gloria chila' chicaj. Queri' ja rk'alasan
chikawach ja Dios.

4

1 Pro ni k'alaj wi' ja nbij ja rEspíritu Santo
chi nerila' na jun tiempo ja tok ec'oli ja
nqueya' can ja utzlaj tijonem xin Jesucristo.
Eje'e' neban na engañar cumal ja ritzel
tak espíritu in nquinimaj jule' itzel tak
tijonem quixin demonio. 2 Jawa' tijonem
nya'i cumal jule' winak ja xa caca' quipalaj,
xa e tz'akol tak tzij in matiti'on chique
ja ritzelal nqueban. 3 Jawa' winak nquibij
chi xajan natc'ule'e in nquibij chakaja' chi
c'o je'e ja xajan nti'i. Queri' nquibij pro
ja Dios arja' tz'ucarsyon nojel chi nkati'
in nrajo' chi nkamaltioxij tre. Jari' nrajo'
chake ja yukul kac'u'x ruq'uin ja kotak ja
utzlaj tijonem xin Jesucristo. 4 Como nojel
ja nkati' arja' Dios tz'ucarsyon in ni utz wi'
nojelal ja rtz'ucarsan ja Dios. Rmalc'ari' tok
ma yatal ta chakij nkabij chi xajan nti'i. Ja
yatal chakij kati'a' in kamaltioxij tre ja Dios.
5 Como ja Dios arja' nuban bendecir ja nkati'
rmal ja rtzobal nkanataj in rmal chakaja' ja
roración nkaban.

****

6 Jawa' ja xintz'ibaj ri' wi xque'atijoj ja
kach'alal tre jari' at jun utzlaj ajsamajel
rxin ja Jesucristo. In natq'uiy más rmal
ja rtzobal Dios ja rc'amonto ja yukulbal
kac'u'x ruq'uin ja Jesucristo jari' ja utzlaj
tijonem animan. 7 Pro ma taya' ta ruk'ij
ja jule' historia ja xa winak ewinakarsyon
nixtac'a ja ta ja rojer tak tzij ja nquibij rija'
ja mta rc'amonto chake. Ja naban quewari',
ni tatijoj wi' awi' tre ja nrajo' ja Dios chawe
chi naban. 8 Ja chique winak ja ne'etz'ani
tok nquitijoj pon qui' c'oli noc wi' pro jari'
xa nk'axi. Pro ja tok natijoj awi' tre ja
nrajo' ja Dios chawe chi naban jari' c'oli
noc wi' pro matik'axi como c'oli noc wi'
tre ja kac'aslemal wawe' chwach'ulew in
tre chakaja' ja utzlaj c'aslemal ja xtekawila'
na chila' chicaj. 9 Jawa' ja xintz'ibaj ri' ni
katzij wi' in yatal chique canojelal ja winak
chi nquinimaj. 10 Rmalc'ari' tok nkaban ja
rsamaj Dios in nkatij rpokonal rmal como
bien kotak chi ja Dios arja' ni nokruto'
na wi' in rmalc'ari' nokquicoti in kayben.
Arja' Dios c'aslic Dios in neruto' canojelal

ja winak pro arja' más na To'onel kaxin ja
yukul kac'u'x ruq'uin ja Jesucristo.
11 Nojel awa' ja xintz'ibaj ri' jari' rjawaxic
chi ne'atijoj ja kach'alal tre in nabij chique
chi nquinimaj. 12 Ja winak maxta ma
catquinimaj ta xa rmal ja c'a at c'ajol
na. Pro ja naban, tac'utu' ja rawutzil
chiquewach ja kach'alal in ja naban que-
wari', ni utz wi' nojel ja nabij in nojel ja
naban chiquewach ja winak. In chakaja'
tiq'ueje'e ja rajoben ri'il xin Dios pan
ac'aslemal, ja rEspíritu Santo ni ta arja'
wi' xtuc'an awxin, ni tiyuke' wi' ac'u'x
ruq'uin ja Jesucristo in ni ta ch'ajch'oj wi'
ja rawanma. 13 Anin ninbe na awq'uin pro ja
nwajo' chawe, ni tasiq'uij wi' ja rtzobal Dios
chiquewach ja kach'alal tok nquemol qui',
tayukba' quec'u'x in ne'atijoj. 14 Ma tatz'ila'
ta tabana' cuenta ja rutzil ja yatajnak chawe
rmal ja Dios tokori' tok ja ranciano xe'uc'ax
rmal ja Dios in queya' quek'a' pan awi'
tokori' yataj chawe ja rutzil rmal ja Dios chi
natoc jun ajsamajel rxin.
15 Jawa' ja xintz'ibaj ri' nojel awanma
tabana' utzc'a canojel ja winak nqueya'
cuenta chawe chi rmajon q'uiyem ja yukul-
bal ac'u'x ruq'uin ja Jesucristo. 16 Tabana'
cuenta ja rac'aslemal in tabana' cuenta ja
tijonem ja naya' chique ja winak chakaja'.
Nojel ja xintz'ibaj chawe maxta taya' can. Ja
wi queri' naban nattotaji chijutij in netotaji
chakaja' ja nec'axani ja utzlaj tijonem ja
naya' chique.

5

1 Ja wi c'oli ja ma utz ta nqueban ja ta'i'
tach'a'a' chique pan ekal, ma que'ach'olij
ta, tabana' chique e cani' atata'. In chique
ja c'ajola' tabana' chique e cani' awach tak
alaxic. 2 In chique ja nani' tabana' chique
e cani' ate'. In chique ja xtani' chakaja'
tabana' chique e cani' awana', ni majun nak
ta nach'ob kaj chiquij pan awanma.
3 Que'ato'o' ja malcani' ja recamnak chic
cachajilal ja ni katzij wi' chi mta nto'o
quixin. 4 Pro wi c'o jun malca'n ec'o
ral owi ec'o riy rumam eje'e' ri' queto'o'
rxin, tiquilij tic'uxla'aj. Rjawaxic chi
nurkaj chique chi eq'uittzinto in rmalari'
tiquiya'a' rjil rc'axel chique ja quitata'
quete' jari' nquic'utbej chi c'oli ja Dios
pa tak canma. Ja wi queri' nqueban utz
nerutz'at ja Dios in nquicot chiquij. 5 Ja
malca'n ja ni katzij wi' chi mta nto'o rxin
quewa' nuban ri', nyuke' ruc'u'x ruq'uin ja
Dios in ni nuban wi' oración chi pa k'ij chi
chak'a'. 6 Pro ja malca'n ja wi xa nuch'ob
ja quicotemal xin rwach'ulew arja' camnak
chwa Dios. 7 Tabij chique ja malcani' chi
nquinimaj ja xintz'ibaj ri' utzc'a ni majun
nak ta nechapbexi. 8 Rjawaxic chi ne'ato'
ja rawach'alal in más chi na rjawaxic chi
ne'ato' ja rec'o pan awochoch. Ja wi c'o jun
maqueruto' ja rch'alal jari' nc'utbej chi mta
ja yukulbal ruc'u'x ruq'uin ja Jesucristo,
arja' más na lawulo' chiquewach ja winak
ja ma quiniman ta ja Jesucristo.
9 In chique ja jule' chic malcani' ja
necha'i chi xajutij ne'oqui chi nesamaj pa
quicuenta ja kach'alal rjawaxic chi c'o chic
sesenta quijuna' in xa e jujun ja quichajilal
ecamnak. 10 In rjawaxic chi nbix chique chi
e utzlaj tak ixoki' in utz quiq'uittzixic ja
cal quibanon, in quiya'on quiposada ja c'o
rjawaxic chique, in ma quipokonan ta quil-
ixic ja kach'alal cani' tre ja ch'ajoj cakan, in
equito'on ja quitijon rpokonal in congana
quic'utun ja cutzil chiquewach ja winak.
11-12 Pro maxta que'acha' ja malcani' ja
ma e rija' ta como eje'e' nquibij chi xa-
jutij ne'oqui chi nesamaj pa quicuenta ja
kach'alal in nquibij chi maquec'ule' chic
pro chaka jalal tok nquech'ob chi nqueya'
can ja samaj in nec'ule' chic jutij. Jari' il
mac nqueban como quibij chi nesamaji in
quibij chi maquec'ule' chic. 13 In chakaja' xa
neyojtaji, xa nebin chi tak jay. In ma ruyon
tari' nqueban pro nqueban molon tak tzij in
chakaja' nquemin qui' cuq'uin winak pa tak
jay ja tok c'oli nbantaji, ne'eli nquibij jule'
tzij ja ma yatal ta chique chi nquibij. Ja tzij
nqueban xa ch'a'oj rc'amonto. 14 Rmalari'
tok nbij chawe, ja ngana anin quec'ule'e
ja malcani' ja ma e rija' ta in queq'uittzini
in tiquichajij chi utz ja cochoch in maxta
tiqueya' lugar chique ja winak ja netzelan
kaxin chi nokquitzijoj. 15 Como ec'oli ja mal-
cani' eje'e' quiya'on can ja utzlaj c'aslemal,
xa e'uc'an chic rmal ja Satanás.
16 Wi c'o jun kach'alal achi owi ixok ec'o
rch'alal ixoki' malcani' jari' yatal trij chi
neruto', mta moda xqueruya' ta chi rukul
ja riglesia utzc'a ja riglesia ncowini neruto'
ja malcani' ja mta nto'o quixin.

17 Ja ranciano ja nechajini chi utz ja
kach'alal eje'e' yatal chique chi congana
lok' nena'i. In más chi na rjawaxic chi
queri' nban chique ja xajutij quimajon
samaj tre ja rbixic ja utzlaj tzij xin Je-
sucristo in tre ja nequitijoj ja kach'alal.
18 Como cani' nbij ja rtzobal Dios quewari':
—Mta moda xticoj ta quibozal ja wacax tok
quimajon rch'ayic ja trigo, ne'e. In nbij chic
jutij quewari': —Ja rajsamajel ni yatal wi'
tre chi ntoji. Queri' nbij.
19 In chique ja ranciano wi c'o quil nbixi ja
wi xa jun nbini chi c'o quil jari' ma tanimaj
ta. Rjawaxic chi e ca'i' owi e oxi' nebini chi
c'o quil. 20 Pro jun anciano wi katzij chi c'o
ril nuban in wi ni nuban wi' tach'a'a' tre
pro chiquewach canojel ja kach'alal. Queri'
naban utzc'a ja jule' chic nquixbej qui'.
21 Jawa' ja xintz'ibaj ri' taya'a' pa cuenta
in congana nban recomendar chawe maxta
jun utz in jun itzel ta natz'at. In jawa' ja
xinban recomendar chawe ri' Dios nutz'at
in nutz'at chakaja' ja kajaw Jesucristo e
rachbil ja ángel ja recha'on rmal. 22 Ma
que'aban ta nombrar ja kach'alal tre ja obra
xin Dios ja wi ma awotak ta nak rbanic
ja quic'aslemal como chaka jalal c'o jun
quil nqueban in atat jun natijkalen cuq'uin.
Tabana' cuenta ja rac'aslemal tre nojel ja
naban.
23 Como ja ratat tri' tri' natyawaji rmalari'
ja tok nbij chawe, maxta xa ruyon raxya'
ja natij pro tatija' jutz'it vino chakaja' xin
apan.
24 Ec'oli winak ja ni k'alaj wi' ja quil nque-
ban in jari' nek'alasani chi nekaj chipan ja
juicio. Pro ec'o jule' chic ja ma k'alaj ta
ja tok nqueban ja quil, c'amalo nech'obtaji.
25 In queri' chique chakaja' ja utzlaj tak
winak, ec'oli chique ja ni k'alaj wi' ja rutzil
nqueban in ec'o jule' chakaja' ja ni majun
nnabexi tok nqueban ja rutzil pro nerila' na
jun k'ij tok xquek'alajini.

6

1 Ja kach'alal ja rec'o quipatrón rjawaxic
chi nequeban respetar utzc'a chi ma itzel ta
ntz'ati ja Dios cumal in ma itzel ta nbix tre
ja utzlaj tijonem xin Jesucristo. 2 In masqui
quiniman chic ja Jesucristo ja quipatrón
pro maxta tiquech'ob chi ma rjawaxic ta chi
nequeban respetar xa rmal chi e kach'alal
chic. Pro ja ta nqueban, más chi ta na utz
nqueban tre ja samaj como e kach'alal chic
ja quipatrón in ne'ajo'x rmal ja Dios. Jawa'
ja xintz'ibaj ri' que'atijoj ja kach'alal tre in
que'abana' animar chi nquinimaj.

****

3 Wi c'o jun ja junwi' chi na tijonem nuya'
chique ja kach'alal in mta rgana ruq'uin ja
utzlaj tijonem xin Jesucristo ja rc'amonto
ja utzlaj c'aslemal 4 jari' xa nuya' kaj ruk'ij
ruyon pro ni majun rotak. Arja' xa yojtaj-
nak ja rna'oj in tok ntzijoni cuq'uin ja winak
ma nojel ta ruc'u'x ntzijoni, xa ch'a'onem
nrajo'. In jari' nuban rc'amonto ch'a'oj,
quiakarem, tz'ujunem in tzelan tak ri'il.
5 Ja nbano queri' ni ch'a'oj wi' nrajo', xa
yojtajnak rna'oj rmal ja ritzelal. Arja' ma
rotak ta ja utzlaj tijonem xin Jesucristo,
xa por interés nnimaj ja rtzobal Dios, ja
nuch'ob arja' ch'ecbal pwok. Ja nbano
queri' ma tawachbilaj ta. 6 Ni katzij wi' chi
congana nim ja nkach'ec ja tok nkanimaj ja
rtzobal Dios pro ja wi ok conforme ruq'uin
ja c'o kuq'uin. 7 Como ja tok xokalaxi
ni majun kac'amonto in tok xkocami ni
majun nkac'amel chakaja'. 8 Ja wi c'oli
nkatij in wi c'o katziak xa ruq'uin ari'
koquicoti. 9 Pro ja winak ja c'o quigana
chi nebiyomiri eje'e' ma c'ayew ta nekaj
pa il mac rmal ja congana nquiyarij ja
pwok cani' nuban jun chicop tok nbe pa
trampa. Congana q'uiy rwach ja nquiyarij
ja mta rc'amonto in rmalari' tok congana
rpokonal nquetij rmal. Ja nquiyarij xajutij
nyojtaji ja quic'aslemal rmal. 10 Como ja
tok congana nel ac'u'x trij ja pwok tri' npi
wi' nojel rwach ja ritzelal. In ec'oli queri'
queban, quiyarij ja pwok in rmalari' tok
queya' can ja utzlaj tijonem xin Jesucristo
in queyon queya' qui' chipan ja rpokonal.

****

11 Pro atat Timoteo at ajsamajel rxin ja
Dios, maxta queri' taban atat. Ja naban
quewari', nac'ut ja rawutzil chiquewach ja
winak, taya'a' ruk'ij ja Dios in tiyuke' ac'u'x
ruq'uin ja Jesucristo, tiq'ueje'e ja rajoben
ri'il xin Dios pan ac'aslemal, tiq'ueje' apa-
ciencia in maxta taya' ak'ij. 12 Tatija' ak'ij
chi rbixic ja utzlaj tijonem xin Jesucristo.
Maxta taya' can ja utzlaj c'aslemal ja mta
q'uisic trij como ja Dios arja' xuya' chawe
chi nawil ja utzlaj c'aslemal in e q'uiy ja

winak xak'alasaj chiquewach chi c'o yukul-
bal ac'u'x ruq'uin, jari' buena xaban tok
xaban queri'. [13-14] Jawa' ja xintz'ibaj chawe
ri' tanimaj, ma taq'uex ta ja utzlaj tijonem,
maxta tich'a'i. Jawa' ja xinban recomendar
chawe ri' Dios nutz'at, arja' Yo'l c'aslemal
in nutz'at ja Jesucristo chakaja', arja' bien
xk'alasaj chwach ja Poncio Pilato chi c'oli
ja yukulbal ruc'u'x ruq'uin ja Dios. Quirtari'
naban ja cani' xinban recomendar chawe in
ni ta quirwari' amajon rbanic ja tok xtipi
chic jutij ja kajaw Jesucristo. [15] Ja Dios arja'
nutakto na ja Jesucristo ja tok xterila' ja
k'ij rxin. Arja' Dios ruq'uin winakarnakto
wi' ja quicotemal, mchita jun queri' ta ja
cani' arja', congana nim ruk'ij, arja' Rey
quixin nimak tak rey, Jefe quixin nimak tak
jefe. [16] Ruyon arja' mta camíc trij, ni pa sakil
wi' c'o wi', majun nak ta ncowini ntiloc
ruq'uin. Ni majun nak ta tz'atyon ta rxin
in ni mta wi' ntz'ato rxin. Ni ta xtiya' wi'
ruk'ij in ni ta xtinatax wi' ja nimlaj poder
ja c'o pa ruk'a'. Ni ta quirwari' xtiban tre
camic, chwak in chijutij. Amén.

[17] Tabij chique ja biyoma' chi ma tiqueya'
ta quek'ij, maxta tiyuke' quec'u'x ruq'uin
ja quibiyomal como ja biyomal mta
yukulbal c'uxlal rc'amonto. Mejor tiyuke'
quec'u'x ruq'uin ja c'aslic Dios. Nojel
ja c'o chwach'ulew Dios tz'ucarsyon,
congana q'uiy rwach utzc'a chi nokquicot
rmal. [18] Tabij chique chakaja' chi ni
tiquic'utu' wi' ja cutzil chiquewach winak.
Tiquipokonaj quewach ja c'o rjawaxic
chique, quequito'o'. [19] Ja wi queri' nqueban
jari' noc rq'uexwach ja quibiyomal cani'
rsimiento'il jun jay nquetic ja c'o rseguro
in nequila' na chijutij ja utzlaj c'aslemal ja
mta q'uisic trij.

****

[20] Timoteo, ja nwajo' anin chawe chi con-
gana naban cuenta ja utzlaj tijonem ja
ban recomendar chawe. Maxta taya' caso
chique ja winak ja nqueya' jun tijonem ja
mta rc'amonto in mta noc wi', eje'e' xa
nquech'a' ja utzlaj tijonem. Eje'e' nquibij
chi congana cotak pro ja cotak mta noc wi'.
[21] Ec'oli ja queya' caso chique xesach rmal in
queya' can ja utzlaj tijonem xin Jesucristo.

Kas ta xtiq'ueje'e ja rutzil xin Dios
awq'uin. Amén.

2 TIMOTEO

1 Anin in Pablo ntz'ibajel chawe ja carta
ri' Timoteo. Anin in apóstol rxin ja Jesu-
cristo. Jari' nsamaj ya'on chwe rmal ja Dios.
Arja' xinrucha' chi nenya'a' rbixic ja utzlaj
c'aslemal ja nuya' ja Cristo Jesús chique ja
nyuke' quec'u'x ruq'uin. 2 Atat Timoteo
at nc'ajol chwach Dios in lok' natnuna'.
Ja rutzil ja nsipaj ja Dios chake rachbil ja
quicotemal xin Dios ja tari' xtacochij más
tre ja katata' Dios in tre ja kajaw Jesucristo.
Eje'e' ta xtiquipokonaj awach.

****

3 Anin ni nban wi' oración pan acuenta
chi pa k'ij chi chak'a', ni naturkaj wi' chwe
in tok naturkaj chwe ni nmaltioxij wi' tre
ja Dios amwal. Arja' Dios anin in ajsamajel
rxin, ni nya'on wi' caso tre tok ntzijoni
ja Dios pa wanma cani' queban chakaja'
ja wati't nmama' ojer. 4 In nurkaj chwe
chakaja' tok xinawok'ej tokori' tok xinelto
awq'uin in rmalari' congana ngana nutz'at
chic jutij ri' kawach awq'uin utzc'a congana
chi na xquinquicoti amwal. 5 In chakaja'
nurkaj chwe chi ni katzij wi' chi c'oli ja
yukulbal ac'u'x ruq'uin ja Dios cani' tre ja
rawati't Loida in tre ja rate' Eunicia eje'e'
yuke' quec'u'x nabey ruq'uin ja Dios. In
bien wotak chi yukul ac'u'x atat ruq'uin
chakaja'.

6 Rmalari' ja nwajo' chawe chi ni naban
wi' cuenta tre ja rutzil ja yatajnak chawe
rmal ja Dios tokori' tok xinya' nuk'a' pan
awi' in yataj chawe chi xatoc jun ajsamajel
rxin ja Dios. 7 Como ja rEspíritu Santo ja
yatajnak chake rmal ja Dios ma ja ta xbeben
ri'il rc'amonto chake pro quewa' rc'amonto
chake ri', nuya' kachok'ak', nuya' ja ra-
joben ri'il xin Dios pa tak kac'aslemal in
nuya' chake chi bien nkach'ob ja nkaban.
8 Rmalari' nbij chawe, maxta q'uixbal tana'
ja naya' rbixic ja Jesucristo. Ja camic in
preso rmal ja rtzobal Dios, maxta q'uixbal
tana' mwal anin chakaja'. Ma tapokonaj
ta c'a ja npi je'e chawij rmal ja ramajon
rbixic ja utzlaj tzij xin Jesucristo pro ja
rawachok'ak' ja yatajnak chawe rmal ja
Dios xa ruq'uin ari' nacoch' nojelal. 9 Ja
Dios arja' xokruto', xokrucha' chi nkaban
ja nrajo' chake chi nkaban pro ma rmal
ta chi c'o ta kach'ecbej tok xuban queri'
chake, xa rmal ja rchomarsanto ojer in
rmal ja rutzil arja' tok xuya' chake. Jari'
nij ojer wi' rchomarsanto ja tok maja'n
titz'ucarsaj ja rwach'ulew tok xchomarsaj
chi nutakto ja Cristo Jesús chi kato'ic.
10 In ja rchomarsanto ojer jari' rk'alasan
chic camic jari' tok xutakto ja Jesucristo
ja To'onel kaxin. Ja Jesucristo arja' xka-
jsaj rchok'ak' ja camíc in ja utzlaj tzij ja
rc'amonto jari' xk'alasbej nak rbanic ja ut-
zlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij.

11 In rmal ja utzlaj tzij xin Jesucristo
chewi' tok xincha'i chi xinoc apóstol rxin
chi nya' rbixic in yataj chwe chi xinbe
cuq'uin ja winak ja ma e aj Israel ta in jari'
utzlaj tzij xentijoj tre. 12 Rmalari' tok inc'o
chipan ja rpokonal camic pro ma q'uixbal
ta nna' como anin bien wotak rwach chok
q'uin yukul wi' nuc'u'x in bien wotak
chakaja' chi arja' ni ninruban wi' cuenta
tre nojelal ja njachon pa ruk'a'. Wotak
chi niquirwari' nuban chwe in niquirwari'
rbanon chwe ja tok xtipi chic jutij. 13 Ja
utzlaj tijonem ja xinc'ut chawach jari' oc-
nak abase chi quitijoxic ja winak, maxta
taya' can in ni ta nyuke' wi' ac'u'x ruq'uin
ja Jesucristo, ni ta nq'ueje' wi' ja rajoben
ri'il xin Dios pan ac'aslemal como jari'
rc'amonto chake ja Cristo Jesús ja yukul
kac'u'x ruq'uin. 14 Tabana' cuenta nojel
ja ban recomendar chawe rmal ja Dios, ja
rEspíritu Santo arja' ni c'o wi' kuq'uin, arja'
ta xcatto'owi chi rbanic cuenta.

15 Atat awotak chi canojel ja rec'o pa
rcuenta ja departamento Asia eje'e' ma xin-
queto' chi ta pro xinqueya' can cani' chique
Figelo in Hermógenes. 16 Pro ja Onesíforo
arja' ma queri' ta xuban chwe chewi' tok
nwajo' chi ja kajaw Dios xtipokonan ta
quewach ja rfamilia. Ja Onesíforo q'uiylaj
mul xyukba' nuc'u'x in ma q'uixbal ta xuna'
mwal chi inocnak preso. 17 Cani' xuban
tok xurkaj wawe' pa Roma arja' congana
xocla' il chi ncanoxic in xinruwil na chi
puersa. 18 Ja kajaw Dios xtipokon ta rwach
ja tok xtipi chic jutij ja Jesucristo. Atat bien
awotak chi congana xokruto' chakaja' tok
xokq'ueje' pa Efeso.

2

1 In atat nc'ajol, tacoch'o' awach chipan

ja rutzil xin Dios ja rc'amonto ja Jesu-
cristo. [2] Ja tijonem ja nya'on chawe e
q'uiy ja xec'axani. Ja nwajo' chawe tabana'
chic recomendar ja tijonem chique jule'
chic achi'i' ja c'ol aconfianza cuq'uin, jule'
achi'i' ja bien necowini nequitijoj chic jule'
winak tre.
[3] Tacoch'o' ja rpokonal como atcha'on
rmal ja Jesucristo chi natoc at cani' jun
soldado rxin. [4] Ja soldado tok nq'ueje'
chipan ja rejército mta moda xtucoj ta jun
negocio como rjawaxic chi nnimaj ja nbano
mandar rxin. [5] In tre jun achi ja rcojon ri'
chipan jun tz'anem, ja wi matuban ja cani'
nrajo' ja tz'anem chi nuban jari' matuch'ec
ja premio, xa nlasaxi. [6] In queri' tre jun
ajchonla' chakaja' ni c'o wi' ruk'a' tre ja rti-
jco'm ja tok nwachini. [7] Tach'obo' chi utz ja
xintz'ibaj chawe ri', ja c'a kajaw Jesucristo
xtuya' na chawe chi nch'obtaj amwal nojel.
[8] Ni turkaj wi' chawe ja Jesucristo arja'
c'astaji chiquicojol ja camnaki', arja' riy
rumam can ja rojer rey David. Jawa' ja
utzlaj tzij xin Jesucristo ja nmajon rbixic [9] in
congana ntijon ja rpokonal rmal. In camic
inbac'on pa cadena rmal, banon chwe in
cani' jun itzel achi. Pro ja rtzobal Dios ni ma
tz'apal ta wi'. [10] In cumal ja recha'on rmal
ja Dios anin ncoch' nojel ja rpokonal utzc'a
chi eje'e' nquewil ja totajem ja rc'amonto ja
Cristo Jesús chake ja yukul kac'u'x ruq'uin
utzc'a chi nyataj na chique ja gloria xin
chila' chicaj pro ni chijutij.
[11] Jawa' ja xtintz'ibaj chawe ri' ni katzij
wi': —Ja Jesucristo arja' cam pa kacuenta.
Ja wi xa jun kabanon ruq'uin, wi kaya'on
can chic ja kil kamac jari' nokc'ase' na
ruq'uin. [12] Ja wi nkacoch' ja rpokonal ja xtipi
chakij jari' xko'oc rach k'etol tak tzij ja Jesu-
cristo. Ja wi nkapokonaj nkabij chi okc'o pa
rcuenta arja' nbij na chake chakaja' chi ma
ok rxin ta. [13] Masqui ajoj matikaban cumplir
ja katzobal nkabij pro arja' ni nuban wi'
cumplir ja nbij. Como arja' ni rxin wi' chi
ni nuban wi' cumplir ja rtzobal.

****

[14] Jawa' ja xintz'ibaj ri' ni tanataj wi'
chique. In quewa' xtaban recomendar
chique ri': —Maxta teban ch'a'oj xta rmal
jule' tijonem ja mta rc'amonto, Dios rotak
ja nbij chewe ri', xcatche' chique. Como
jari' tijonem mta noc wi', ja nec'axani xa
neyojtaj rmal. [15] Tatija' ak'ij tre ja samaj
xin Dios ja yatajnak chawe, utz tabana' tre
utzc'a ja Dios utz nutz'at ja samaj naban.
Kas rubey tabana' chi rcojic ja utzlaj ti-
jonem ja rc'amonto ja Jesucristo. Ja wi
queri' xtaban jari' mataya' aq'uix. [16] Maxta
taya' caso chique ja winak ja neyowi ja
tijonem ja mta rc'amonto in mta noc wi'
como eje'e' xa jani' nebe más chipan ja
ritzelal. [17] Ja ritzel tijonem nqueya' nojel
nbe wi', npaxij ri' cani' jun itzel yobil nbe
pa nim. Queri' queban ja Himeneo in Fileto.
[18] Eje'e' sach quina'oj, queya' can ja utzlaj
tijonem. Ja nquibij eje'e' chi yatajnak chic
chake chi okc'astajnak chic in mchita jun
k'ij xtekila' ta ja xkoc'astaj chi ta jutij,
neche'e. Cumal eje'e' ec'oli ja kach'alal
yojtaji ja yukulbal quec'u'x ruq'uin ja Je-
sucristo. [19] Pro ja chake ajoj ja yukul
kac'u'x ruq'uin ja Jesucristo, ja rbanon ja
Dios chake ok cani' jun jay bien tiquili
ja rsimiento'il in mta yojtajic trij in cani'
tz'ibtal chwach ja rsimiento'il quewari': —
Ja kajaw Dios arja' rotak quewach ja winak
nak chique ja katzij chi e rxin. In chakaja'
cani' tz'ibtali: —Canojel ja winak ja nquibij
chi e xin Cristo rjawaxic chi nqueya' can ja
ritzelal, ne'e. [20] Q'uiy rwach ja wa'bal ja c'o
chipan jun nimlaj jay. C'oli congana nimak
ruk'ij cani' tre oro ocnak owi plata. In c'oli
ja wa'bal chakaja' ja ma kas ta nimak ruk'ij
cani' tre che' ocnak owi ulew. [21] Ja wi c'o jun
nparti'ij ri' chi matuban ja ritzelal arja' noc
jun ajsamajel ja nim ruk'ij, junan ruq'uin
ja wa'bal ja nimak ruk'ij. Arja' parti'in chi
nuban ja samaj ja congana nc'atzin tre ja
rajaw. Arja' ncowini nuban ja rutzil xa nak
ta ja najo'x tre chi nuban.

[22] Rmalari' nbij chawe, tabana' cuenta ja
rac'aslemal como ec'oli chique ja c'ajola'
ni c'o wi' itzel tak na'oj nwinakar pa tak
canma in e q'uiy chique nqueya' qui' tre.
Pro maxta queri' taban atat. Ja naban
quewari', nac'ut ja rawutzil chiquewach
ja winak, ni tiyuke' wi' ac'u'x ruq'uin ja
Jesucristo in tiq'ueje'e ja rajoben ri'il xin
Dios pan ac'aslemal. In xa jun tabana'
cuq'uin ja c'o utzlaj tak anma cuc'an ja ni
nqueya' wi' ruk'ij ja Dios. [23] Maxta taya'
caso tre ja tzij ja mta rc'amonto in mta
noc wi' como bien awotak chi xa ch'a'oj
rc'amonto. [24] Pro jun ajsamajel rxin ja kajaw

Jesucristo arja' ma ajch'ola' ta. Ja nuban ja
rajsamajel rxin Dios ekal nerchomij canoje-
lal. Arja' bien ncowini nertijoj ja kach'alal
in c'o rpaciencia. [25] Ja tok ec'oli nech'a'o
rxin arja' nuch'ob chiquewach pan ekal, ma
pan ayewal ta. Queri' nuban como chaka
jalal maxla Dios nuya' chique chi nqueq'uex
ja quina'oj in nqueya' can ja ritzelal in
ncotakij ja utzlaj tzij xin Jesucristo. [26] In
maqueban chic engañar rmal ja diablo in
netotaj pa ruk'a' como ja diablo erchapon
utzc'a chi nqueban xa nak ta ja c'o rgana
chique chi nqueban.

3

[1] In rjawaxic chi nawotakij ja xtintz'ibaj
chic ri' tre ja q'uisbal rwach'ulew con-
gana rc'ayewal rc'amonto. [2] Treri' tiempo
quewa' quibanic ja winak ri', xa eje'e'
nquilok'ok'oj kaj qui' queyon, congana nel
quec'u'x trij ja pwok in congana nqueya'
quek'ij chakaja', kas e nimak nquena'
kaj. In chakaja' xa itzel netzijoni, maque-
quinimaj quitata' quete', matiquimaltioxij
ja rutzil nban chique, xa e itzel tak
winak chwa Dios. [3] Eje'e' matiquipokonaj
quewach ja winak, ni maquecuyun wi',
nqueban jolon tak tzij, xa ja' chic ja ritze-
lal c'ayon quixin, e c'a'ni' in nojel ja utz
xa itzel neche' tre. [4] Eje'e' nequitzu-
juj can ja camigo chipan ja rc'ayewal
in matiquech'ob nquemin qui' chipan ja
rc'ayewal chakaja'. Congana e nimak
nquena' in más na ncajo' ja quicotemal
xin rwach'ulew chwach ja ncajo' ja Dios.
[5] Nepeti pa tak culto pro xa matiquini-
maj chi ja Dios nuya' poder chake ja rok
winak chi nkaq'uex ja kana'oj. Eje'e' ri'
winak maxta tacoj awi' cuq'uin. [6] Como
ec'oli chiquicojol ja nquicanoj nak nque-
ban chi nebe je'e cuq'uin ixoki' chi co-
choch nequibana' engañar. Ja rixoki' xa
matiquech'ob ja nqueban, congana pokon
nquena' pa tak canma rmal ja quil quemac
in chaka nak ta chi tijonemal nel quec'u'x
trij. [7] Eje'e' ni nel wi' quec'u'x trij ja ti-
jonem je'e pro ni maticotakij wi' ja utzlaj
tijonem xin Jesucristo. [8] Ja rachi'i' ja nebe
cuq'uin ja rixoki' eje'e' ni nquech'a' wi' ja
utzlaj tijonem ja cani' queban ojer ja Janes
in Jambres tok quech'a' tre ja Moisés ja
xbij chique. Xa yojtajnak quina'oj rmal ja
ritzelal, ni k'alaj wi' chi mta ja yukulbal
quec'u'x ruq'uin ja Jesucristo. [9] Pro ma
chijutij ta nenimax cumal ja winak, xa neya'
can in canojel ja winak xtiqueya' cuenta
chique chi ja tijonem nqueya' mta noc wi'
in mta rc'amonto cani' ban chique ja Janes
in Jambres ojer.

****

[10] Pro atat bien xawotakijto ja tijonem ja
nmajon rya'ic in nak rbanic ja nc'aslemal
chakaja'. Bien awotak chi anin c'o ngana
nban nojel ja rbanon recomendar chwe ja
Dios. Awotak chi yukul nuc'u'x ruq'uin
ja Jesucristo in c'o npaciencia in c'oli
ja rajoben ri'il xin Dios pa nc'aslemal.
[11] Xintzelaxi in xintij ja rpokonal pro no-
jel ncoch'on. Nojel ari' bien awotak. In
chakaja' awotak nojel ja ban chwe chipan
ja roxi' tinamit Antioquía, Iconio in Lis-
tra. Tri' congana rpokonal xintij pro ja ka-
jaw Jesucristo arja' to'o wxin chipan nojel.
[12] Katzij ja nbij chawe ri', ja wi c'o jun nyuke'
ruc'u'x ruq'uin ja Jesucristo in wi nuban ja
rvoluntad ja Dios jari' seguro chi ntzelaxi
cumal ja winak. [13] Pro ja ritzel tak winak in
ja banol tak engaño eje'e' xa jani' neyojtaj
más, nequeban engañar ja winak in queri'
chique eje'e' chakaja' neban engañar. [14] Pro
atat utzlaj tijonem ja ya' chawe in xanimaj
jari' maxta taya' can. Atat bien awotak nak
xetijon awxin [15] in c'a at tino'y na ja tok
xawotakijto nojel ja tz'ibtal can chipan ja
santilaj rtzobal Dios. Ja rtzobal Dios nuya'
chawe chi npi más ana'oj in nawil ja totajem
rmal ja tok nyuke' ac'u'x ruq'uin ja Jesu-
cristo. [16] Nojel ja tz'ibtal chipan ja rtzobal
Dios, ja xetz'ibani Dios c'ayon quixin chi
rtz'ibaxic in q'uiy rc'amonto chake que-
wari', noqui chi quitijoxic ja winak tre ja
utzlaj tijonem in chi rch'a'ic ja ritzel tak
tijonem, noqui chi quichomixic ja winak
ja nqueban quil in chi rc'utic nojelal ja
rutzil. [17] Queri' rcojic ja rtzobal Dios utzc'a
ja rajsamajel xin Dios nojel nyataj tre utzc'a
chi ncowini nuban ja rutzil xa nak ta ja
najo'x tre chi nuban.

4

[1-2] Congana nban recomendar chawe chi
ni naya' wi' rbixic ja rtzobal Dios no-
jel tiempo. Tach'a'a' ja tijonem ja ma
katzij ta, tach'a'a' chique ja nqueban quil

in tayukba' quec'u'x. Tiq'ueje' apaciencia in tach'obo' chiquewach nak rjawaxic chi nqueban. Jawa' xinban recomendar chawe ri' Dios nutz'at in nutz'at chakaja' ja kajaw Jesucristo ja xtipi chi na jutij, arja' nimlaj Rey in nuk'et tzij chiquij chi ec'asli chi e camnaki'. 3 Como nerila' na jun tiempo ja tok matiqueya' chic quixquin ja winak tre ja utzlaj tijonem, xa ja' chic nel quec'u'x chi rc'axaxic ja mta rc'amonto tre ja quic'aslemal. Rmalari' tok e q'uiy ja winak nequicanoj na jule' maestro ja netijon quixin pro jule' maestro ja xa nqueya' quigana. 4 Eje'e' ri' xa nqueya' can ja utzlaj tijonem xin Jesucristo in nqueya' caso tre jule' tzij ja mta noc wi'. 5 Pro atat tabana' cuenta awi', tach'obo' chi utz ja naban. Tacoch'o' ja rpokonal ja npi chawij, maxta tatanba' rbixic ja utzlaj tzij xin Jesucristo, tabana' nojel ja samaj ja banon recomendar chawe rmal ja Dios.

6 Anin xajalal maja'n quincamsaxi, xajalal maja'n tinya' can ja rwach'ulew. 7 Congana xintij nuk'ij chi rbixic ja utzlaj tzij xin Jesucristo, xinban nojel ja samaj ja banon recomendar chwe rmal ja Dios, ma xinq'uex ta rbixic ja utzlaj tijonem ja kaniman. 8 C'o jun rtojbalil ja rc'amonto ja utzlaj c'aslemal in camic wotak chi nyataj na chwe. Ja kajaw Jesucristo arja' utzlaj k'etol tzij, arja' xtiyo' chwe ja rtojbalil tokori' tok xtipi chic jutij. Pro ja rtojbalil ma nuyon ta anin xtiyataj chwe in xtiyataj chique chakaja' canojelal ja nel quec'u'x chi raybexic ja Jesucristo ja tok xtipi chic jutij.

****

9 Tatijla'to ak'ij chi natpi wq'uin chanim 10 como ja Demas arja' be chipan ja tinamit Tesalónica, xinruya' can xa rmal ja congana nel ruc'u'x trij ja quicotemal xin rwach'ulew. Ja Crescente jari' xintak pa tak tinamit ja c'o pa rcuenta Galacia in xintak ja Tito chakaja' pa tak tinamit ja c'o pa rcuenta Dalmacia. 11 Ja c'a camic xa ruyon Lucas ja c'o wq'uin. Tac'ama'to ja Marcos, tawachbilajto tok xcatpeti como arja' utzlaj ajsamajel in ncowini ninruto' tre ja samaj. 12 Ja Tíquico chakaja' xintak chipan ja tinamit Efeso. 13 Ja tok xcatpeti nac'amto ja nchaqueta ja nya'on can pa Troas chi rochoch ja Carpo in nac'amto ja jule' libro chakaja' in ja más rjawaxic chwe nac'amto chic ja jule' ja tz'ibtal chwach tz'um.

14 Ja rAlejandro ja ch'ayol ch'ich' arja' congana itzel xuban chwe, ja kajaw Dios arja' xtiyo' rjil rc'axel tre 15 in atat tabana' cuenta awi' chwach como arja' congana rc'ulel ja utzlaj tijonem nkaya'.

16 Ja tok xinsiq'uixi nabey mul chiquewach ja k'etol tak tzij ni majun to'o wxin, xebe canojelal, xinqueya' can. Pro matinwajo' chi Dios xtuya' ta rc'axel chique. 17 Pro ja kajaw Jesucristo arja' to'o wxin in xuya' wachok'ak' in rmalari' xincowini xinq'uis nojel ja samaj ja xuban recomendar chwe chi rbixic ja utzlaj tzij ja rc'amonto. Queri' xuban chwe utzc'a chi canojel ja winak ja ma e aj Israel ta nquic'axaj ja utzlaj tzij. Queri' xinban, ja kajaw Jesucristo arja' to'o wxin chipan ja nimlaj rc'ayewal. 18 In bien wotak chi nij arja' wi' ninto'owi pa quek'a' xa nak ta xquetzelan wxin. Bien wotak chi nij arja' wi' nbano cuenta wxin utzc'a chi nineq'ueje' na chipan ja rgobierno ja xin chila' chicaj. Kas ta xtiya' ruk'ij camic, chwak in chijutij. Amén.

****

19 Taya'a' rutzil quewach ja Prisca in Aquila in taya'a' rutzil quewach chakaja' canojel ja rec'o pa rochoch ja Onesíforo. 20 Ja Erasto arja' q'ueje' can chipan ja tinamit Corinto. Ja c'a Trófimo arja' yawa' in xinya' can chipan ja tinamit Mileto. 21 Tatijla'to ak'ij chi natpeti chanim ja tok maja'n tumaj rtiempo tew. Ja Eubulo, Pudente, Lino in Claudia in canojel ja kach'alal wawe' eje'e' nquetakel rutzil awach.

22 Kas ta xtiq'ueje'e pan awanma ja kajaw Jesucristo. Kas ta xtiq'ueje'e ja rutzil xin Dios awq'uin. Amén.

TITO

1 Anin in Pablo ntz'ibajel chawe ja carta
ri' Tito. Anin in ajsamajel rxin ja Dios in
chakaja' in apóstol rxin ja Jesucristo. Arja'
xinrutak cuq'uin ja recha'on rmal ja Dios
chi quito'ic utzc'a chi nyuke' más quec'u'x
ruq'uin utzc'a chakaja' chi ncotakij ja utzlaj
tijonem xin Jesucristo ja natruc'aj chipan
jun utzlaj c'aslemal ja cani' nrajo' ja Dios.
2 In tri' c'a ncotakij wi' más chi c'o jun utzlaj
c'aslemal ja mta q'uisic trij in nequicoti
chi raybexic. Jari' ja utzlaj c'aslemal ja
Dios ojer rtzujunto. Maja'n titz'ucari ja
rwach'ulew tok rtzujun in ni nuya' wi'
como ja Dios arja' ma tz'akol tzij ta. 3 Ja Dios
tok xurwila' ja k'ij ja rchominto xutakto
rbixic ja rtzobal. Arja' To'onel kaxin, arja'
biyon chwe chi anin nya' rbixic ja rtzobal
jari' ja rsamaj xuban recomendar chwe chi
nban. 4 Ja c'a ratat Tito xa junan yukul
wi' kac'u'x awq'uin ruq'uin ja Jesucristo, at
nc'ajol chwach ja Dios. Ja rutzil ja nsipaj ja
Dios chake rachbil ja quicotemal xin Dios
ja tari' xtacochij más tre ja katata' Dios in
tre ja Jesucristo ja To'onel kaxin. Eje'e' ta
xtiquipokonaj awach.

****

5 Anin xatnuya' can pa Creta utzc'a chi
nachomij ja ma chomtajnak ta tre ja samaj
xin Dios ja majtajnak. In xinbij can chawe
chi nojel tinamit ja rec'o wi' ja kach'alal
chi ne'aban nombrar anciano chiquicojol
ja nebano cuenta quixin. 6 Pro ja rjawaxic
ja rc'aslemal jun anciano quewari', ni ma-
jun nak ta nchapbexi in ma e ca'i' ta ja
rxjayil. In ja ralc'wal chakaja' rjawaxic
chi quiniman ja Jesucristo in e nimanela',
maxta nbix chique chi e itzel tak winak. 7 Ja
nebano cuenta ja kach'alal eje'e' e ajsama-
jela' rxin ja Dios. Rmalari' tok rjawaxic
chique chi utz ja quic'aslemal. Maxta ma
tuya' ta pa cuenta ja nbix tre. Maxta ma
c'ayew ta npi ryewal in ma tik'abar ta in ma
banol ch'a'oj ta. In chakaja' maxta congana
tel ruc'u'x trij ja pwok in utz rch'aquic
tibana'. 8 Ja rjawaxic tre chi nuban, nuya'
quiposada ja ne'ekaj ruq'uin ja c'o rjawaxic
chique. In ni nrajo' wi' ja rutzil, nuch'ob
chi utz ja nuban, ni utz wi' ja nuban, Dios
c'ayon rxin in nucoch' chi matuban ja ritze-
lal. 9 In rjawaxic chi nnimaj chijutij ja
tijonem ja kaya' chique ja kach'alal como
ja kabij chique ni katzij wi'. Ja wi queri'
nuban ncowini nyukba' quec'u'x ja winak
tre ja utzlaj tijonem in ncowini neruch'ec
ja nech'a'o rxin.

10 Como e q'uiy ja ma e nimanela' ta. In
ec'oli chiquicojol ja nebini chi ni rjawaxic
wi' chique ja kach'alal chi nquinimaj ja
costumbre quixin ja raj Israel. Eje'e' nquibij
jule' tzij ja mta noc wi' in nequeban en-
gañar ja winak. 11 Jari' winak que'ak'ila'
como eje'e' ni pa tak familia nequeyoj ja
winak pa tak cochoch, xa itzel tak tijonem
nquec'ut chiquewach. Jari' nquich'ecbej ja
quipwok pro ma utz ta rch'aquic nqueban.
12 C'o jun achi ojer aj Creta arja' rtz'iban
can nak quibanic ja winak ja rach tak aj
Creta. Quewa' rtz'iban can ri': —Ja wach
tak aj Creta eje'e' nij e tz'akol tak tzij wi',
xa e junan cuq'uin ja ritzel tak chicop ja
netijoni, xa e muna' in xa e sak'ori', ne'e.
13 In ni katzij wi' ja xbij. Ja c'a nwajo'
chawe, tach'a'a' chique in cowlaj tak tzij
que'achapbej utzc'a chi nyuke' quec'u'x
ruq'uin ja utzlaj tijonem ja rc'an ja rtzobal
Dios. 14 In queri' nqueban, ma tiqueya' ta
caso tre ja jule' tzij ja mta noc wi' ja nbix
chique cumal ja raj Israel nixtac'a nqueya'
ta caso tre ja nbix chique cumal ja winak
ja xa itzel nquetz'at ja utzlaj tijonem xin
Jesucristo.

15 Ja winak ja ch'ajch'oj canma eje'e' ni
necowin wi' nquetz'at ja rutzil. Ja winak
ja xa tz'il canma in matiquinimaj ja Dios
eje'e' nojel itzel nquetz'at. Eje'e' ri' xa
itzel quina'oj in matiti'on chique ja ritzelal
nqueban. 16 Nquibij chi cotak rwach ja Dios
pro ni k'alaj wi' chi ma katzij ta como xa
itzelal ja nqueban. Xa itzel netz'ati, ma e
nimanela' ta in maquecowini nquec'ut ja
rutzil chiquewach ja winak.

2

1 Pro ja nwajo' chawe, ni ne'atijoj wi'
ja kach'alal tre ja utzlaj tijonem. 2 Ja
ta'i', ja rjawaxic chi nqueban quewari',
bien nquech'ob ja nqueban in neban re-
spetar cumal ja winak in yukul quec'u'x
ruq'uin ja utzlaj tijonem ja rc'an ja rt-
zobal Dios in nq'ueje'e ja rajoben ri'il

xin Dios pa tak quic'aslemal in mati-
capuj quec'u'x nquecoch' nojelal ja npi
chiquij. 3 In queri' chique ja nani' chakaja'
ja rjawaxic nqueban quewari', nqueban
cuenta ja quic'aslemal ja cani' nrajo' ja Dios
chique chi nqueban, maxta tiqueban molon
tak tzij, ma quek'abar ta, tiquiya'a' jun
utzlaj ejemplo chiquewach ja rixoki' ja ma e
rija' ta. 4 Ja wi queri' nqueban jari' necowini
nequitijoj ja rixoki'. Ja tijonem nqueya'
chique quewari', lok' nequena' ja quicha-
jilal in tak cal chakaja', 5 bien nquech'ob
ja nqueban, mchita jun achi nquech'ob,
nquichajij chi utz ja tak cochoch, nequeto'
ja winak ja c'o rjawaxic chique in nequin-
imaj ja quichajilal utzc'a chi matiqueya'
lugar chique winak chi itzel netzijon tre ja
rtzobal Dios.

6 In que'apaxbaj ja c'ajola' chakaja' utzc'a
chi bien nquech'ob ja nqueban. 7 In atat
chakaja' rjawaxic chi ni nac'ut wi' jun utzlaj
ejemplo chiquewach. Ja tok ne'atijoj maxta
rmal c'oli nawajo' chewi' tok ne'atijoj in ni
naya' wi' ruk'ij ja tijonem ja naya' chique.
8 Utzlaj tijonem ja naya' chique utzc'a chi ni
majun nak ta nch'a'owi. Ja wi queri' naban
ja winak ja ncajo' nquech'a' xa q'uixbal
nquena' xtiquech'a' ta in ni majun nak ta
xtiquibij chewe.

9 In que'apaxbaj chakaja' ja rec'o quipa-
trón chi nequinimaj utzc'a chi utz netz'ati
in utz ntz'ati ja quisamaj chakaja' in ma
quequic'ulba' ta ja quipatrón 10 in chakaja'
ma quequilak'aj ta. Utz tiquibana' tre no-
jelal utzc'a ja quipatrón c'o quiconfianza
cuq'uin. Ja wi queri' nqueban cumal eje'e'
canojel ja winak utz nquetz'at ja rtzobal
Dios, arja' To'onel kaxin.

11 Ja c'a Dios arja' rc'utun ja rutzil
chikawach jari' rc'amonto totajem chake
kanojel ja rok winak. 12 Ja rutzil xin Dios
quewa' nuc'ut chikawach ri', chi nkaya'
can nojelal ja matirajo' ja Dios in noje-
lal ja quicotemal xin rwach'ulew in bien
nkach'ob ja nkaban in nkaban ja rutzil ja
cani' nrajo' ja Dios chake chi nkaban. 13 In
chakaja' ja rutzil xin Dios nuc'ut chikawach
chi npi chi na jutij ja Jesucristo, arja' nimlaj
Dios kaxin, arja' To'onel kaxin. In kotak
chic chi ja tok xtipeti congana nim chic
ruk'ij tri' in camic nokquicoti chi raybexic.
14 Kumal ajoj tok xujach ri' pa quek'a' ja
winak chi camsaxi, xokruto' chipan ja kil
kamac utzc'a chi arja' nch'ach'ojirsaj ja
kac'aslemal. Queri' xuban utzc'a chi nokoc
tinamit rxin utzc'a chi nel kac'u'x trij ja
banoj utzil.

15 Nojel c'awa' ja xintz'ibaj ri' que'atijoj ja
winak tre. Ja tok ncapuj quec'u'x tayukba'
quec'u'x. Ja c'a wi ec'oli ja ma utz ta nque-
ban que'ach'olij. Ma taxbej ta awi' naban
queri' como ja Dios arja' yoyon chawe chi
ne'aban cuenta. In maxta taya' awi' chique
ja netzelan awxin.

3

1 Tanataj chique ja kach'alal chi rjawaxic
chi nqueban respetar ja gobierno in
nequinimaj ja k'etol tak tzij. Xa nak ta ja
rutzil ja nbix chique cumal tiquibana' pro
nojel quec'u'x. 2 Maxta tiquibij itzel tak
tzij chique winak, ma tiqueban ta ch'a'oj,
quequibana' respetar canojel ja winak in
tiquic'utu' ja cutzil chiquewach.

3 Como ajoj chakaja' nabey ma
ch'obtajnak ta kumal ja rutzil xin Dios, ma
xkanimaj ta ja Dios, oktzaknak chipan ja
ritzelal. Chaka nojel ta kayarij okrchapon,
ok cani' preso rmal. Ojer xa xekatzelaj ja
winak, congana quiakir kanma chiquij, xa
ok itzel tak winak in xa itzel katz'at ki'. 4 Pro
ja Dios ja To'onel kaxin arja' xuc'ut ja rutzil
chikawach, xokrajo' kanojel ja rok winak.
5 In tok xuban queri' tokoc'ari' xokruto'
kanojelal pro ma rmal ta chi c'oli kach'ecbej
tok xuban queri' chake, xa rmal xpokonaj
kawach. Ja tok xokch'ach'ojirsaxi rmal ja
xokalax chic jutij tokori' xoktotaji in rmal
ja rEspíritu Santo kawil ja c'ac'a c'aslemal.
6 Dios xuya' tre ja Jesucristo ja To'onel kaxin
chi arja' xutakto ja rEspíritu Santo kuq'uin
in ni matiq'uis wi' ja rchok'ak'. 7 In rmalari'
tok utz chic noktz'at rmal ja Dios como arja'
xsipaj ja rutzil chake in c'o jun herencia
nyataj na chake. Jari' herencia ja c'ac'a
c'aslemal ja mta q'uisic trij in jari' kotak chi
nyataj na chake in nokquicoti chi raybexic.

8 Jawa' ja xintz'ibaj ri' ni katzij wi' in con-
gana rjawaxic tre ja quic'aslemal ja winak.
Rmalc'ari' ja ngana anin ni ta nabij wi'
chique utzc'a chi ja kach'alal ni nquicanoj
wi' ja rutzil. 9 Pro ec'oli ja nquibij jule' tzij
chique winak ja ni majun rc'amonto cani'
tre jule' ojer tak tzij ja nquibij chique ja
kati't kamama' ja xa eje'e' ewinakarsyon.

In tre chakaja' ja costumbre ja rc'an ja ley
xin Dios ja tz'ibtal can rmal ja Moisés. Jari'
xa nquechap qui' ja winak rmal. Maxta
tacoj awi' cuq'uin como mta noc wi' ja
nquibij.
10 Ja wi c'o jun ja wi xa banol división
tach'a'a' tre. Ja wi xach'a' tre nabey ja wi
macatrnimaj tach'a'a' chic jutij tre. Ja wi ni
macatrnimaj wi' c'ac'ari' tabana' tre chaka
nq'ueje' chic checojol. 11 Ja nbano queri' ni
k'alaj wi' chi il mac ja nuban, xa itzel rna'oj,
arja' rotak chi ma utz ta ja nuban.

****

12 Ja ranin ntakel na ja rArtemas awq'uin
owi Tíquico. Ja tok xtekaj awq'uin xa
nak ta xtekaj chique tachomla' c'a awi'
chanim natbe Nicópolis. Tri' nekawila'
wi' ki' awq'uin como anin nch'obon chi
tri' nineq'ueje' wi' pa rtiempo tew. 13 In
chique ja Zenas ja licenciado in Apolos lok'
que'ana'a', taya'a' chique ja nc'atzin tre
ja quiviaje ja xtiquemaj chic utzc'a chi ni
majun nak ta xtuban ta falta chique pa bey.
14 In chique ja kach'alal chakaja' rjawaxic chi
ncotakij chi nquec'ut ja cutzil chiquewach
ja winak in nequeto' ja tok c'o rjawaxic
chique. Ja wi queri' nqueban jari' c'oli ne'oc
wi'.
15 Canojel ja kach'alal ja rec'o wq'uin
nquetakel rutzil awach. Taya'a' c'a rutzil
quewach ja kach'alal ja rec'ol awq'uin. Kas
ta xtiq'ueje'e ja rutzil xin Dios ewq'uin
ewanojelal. Amén.

FILEMÓN

1 Anin in Pablo, inocnak preso pa che'
pro rmal ja Jesucristo tok queri' nbanon.
Filemón, anin wachbil ja kach'alal Timoteo
nkatz'ibaj awa' carta ri' in camic ntakel
awq'uin. Atat at kachbil chipan ja samaj xin
Jesucristo in congana natkajo'. 2 Ja carta,
rxin chakaja' ja chak'laj kach'alal Apia, in
rxin chakaja' ja rArquipo. Ja rArquipo arja'
ok soldado rxin ja Jesucristo ruq'uin. Ja
carta, quixin chakaja' ja riglesia ja nquemol
qui' pan awochoch. 3 Ja rutzil ja nsipaj ja
Dios chake rachbil ja quicotemal xin Dios ja
tari' xtecochij más tre ja katata' Dios in tre
ja kajaw Jesucristo.

****

4 Filemón, anin congana nmaltioxij tre ja
Dios amwal, ni natnnataj wi' pan oración.
5 Congana nmaltioxij tre rumac ja rabanon
como xurkaj rbixic wq'uin chi atat congana
ne'awajo' ja tinamit xin Dios in ni yukul wi'
ac'u'x ruq'uin ja kajaw Jesucristo. 6 Anin
nc'utuj tre ja Dios chi ja yukulbal ac'u'x
ruq'uin ja Jesucristo más chi na nsamaji,
xtik'alajin ta chi utz nojel ja rutzil ja c'o
pa tak ewanma in xtiya' ta ruk'ij ja Je-
sucristo rmal. 7 Anin nmaltioxij tre ja
Dios ja rabanon wach'alal como ajoj con-
gana nokquicoti rumac ja rajoben ri'il xin
Dios ja c'o chawe, congana nxuc'uxu'i ja
kanma amwal. Queri' nbij chawe como
xurkaj rbixic kuq'uin chi ja kach'alal janila
nxuc'uxu'i ja canma rumac nojel ja rutzil
abanon chique.

****

8-9 Wach'alal Filemón, como atat congana
ne'awajo' ja kach'alal chewi' tok congana
nban recomendar chawe, ja tok xtekaji ja
rOnésimo awq'uin kas ta qui'il rc'ulic xta-
ban. Jari' ni yatal wi' chawij chi nac'ul.
Tzuc'a wixta c'o ngana nbij chawe chi
puersa nac'ul ja queri' matinna' wi' nbij
chawe como yatajnak chwe rmal ja Cristo
chi queri' nbij chawe. Pro mta ngana ja
xcatnuban ta mandar. Mejor ja nkaban,
rumac ja rajoben ri'il xin Dios ja yatajnak
chake rmal ja Jesucristo chewi' tok con-
gana nban recomendar chawe chi nac'ul
ja rOnésimo. Kas turkaj chawe chi anin
in Pablo, in ri'j chic in chakaja' inocnak
preso pa che' rmal ja Jesucristo. 10 Tabana'
jun utzil, tac'ulu' paki jutz'it ja rOnésimo.
Arja' nc'ajol chwach ja Dios como wawe'
pa che' xoc wi' ralc'wal Dios pro mwal
anin tok xuban queri'. 11 Ja nabey mta
rsamaj chawe ja rOnésimo pro ja camic
chic c'o chic rsamaj chawe in chwe anin
chakaja'. 12 Camic ntakel chic jutij awq'uin
in tac'ulu', tabana' tre cani' anin ja ninac'ul.
13 Ntakel awq'uin masqui anin congana ta
qui'il chwe ja xtiq'ueje' ta más wq'uin.
Congana ngana chi ninruto' wawe' jaru' pa
tiempo xquinq'ueje' pa che' rumac ja utzlaj
tzij xin Jesucristo. Ja wixta nq'ueje' na
más wq'uin jari' cani' jun ayuda natakto
atat chi nto'ic. 14 Xarwari' mta ngana ja xta
puersa nban chawe chi ninato' pro mejor,
nojel ac'u'x nojel awanma naban ja nwajo'
chawe chi naban. Rmalc'ari' tok nbij chawe,
mta nak ta nban trewa' wari' ja maquita
at conforme. 15 Como ja rOnésimo maxla
ma chaka ta queri' ja tok xanmajel jun
tiempo awq'uin, maxla ja rc'amonto chawe
chi nmeloj chic jutij awq'uin camic pro ni
chijutij, ma jun tiempo chi ta. 16 Arja' nmeloj
awq'uin pro ma cani' chi ta jun moso pro
más chi na vale chwach jun moso como arja'
chak'laj kach'alal chic. Arja' jun kach'alal ja
congana nel nuc'u'x trij in pior c'a chawe
atat como ja tok xtekaj awq'uin jari' jun
ajsamajel ja nmeloj awq'uin in chakaja'
ruq'uin ja Jesucristo yukul wi' ec'u'x chi
ix ca'i'. 17 Ja c'a camic ja wi nana' kaj chi
anin in awachbil tac'ulu' c'a ja rOnésimo,
tabana' tre cani' anin ja ninac'ul. 18 Ja wi
c'oli ja ma utz ta rbanon can chawe owi c'o
ruc'as awq'uin jari' taya'a' chi nukul anin.
19 Wawe' nya' wi' ja nfirma chi anin ja rin
Pablo nintojowi. In atat chakaja' c'ol ac'as
wq'uin como mwal anin tok xawil jun c'ac'a
c'aslemal ruq'uin ja Jesucristo pro ma ja ta
nwajo' chawe chi nana' awi' rmal. 20 Queri'
rbanic wach'alal, tabana' paki jutz'it ja
rutzil ja nintajini nc'utuj chawe, tac'ulu'
paki jutz'it ja rOnésimo. Ja wi nac'ul jari'
nxuc'uxu'i ja wanma amwal pro rumac ja
xa jun kabanon ruq'uin ja kajaw Jesucristo
tok nbij queri' chawe.

21 Ja camic ri' anin nintajini nmajon
rtz'ibaxic awa' carta ri' in tok xtekaj
awq'uin wotak chi atat nanimaj ja xinbij

chipan, wotak chi más na xtoc'o rwi' xtaban
tre chi rnimaxic. [22] In chakaja' tachomij
pon paki jutz'it ja bar xquinwar wi' ja tok
xquinekaj awq'uin como ja wayben anin
camic chi nc'axaxi ja roración ja remajon
rbanic pan ncuenta, jari' wayben chi nya̱'
lugar chwe chi ninbe ewq'uin.

****

[23] Ja kach'alal Epafras nutakel rutzil
ewach, arja' wachbil wawe' pa che' pro
rumac ja xa jun rbanon ruq'uin ja Cristo
Jesús tok c'o pa che'. [24] In nquetakel
rutzil ewach chakaja' ja kach'alal Marcos,
Aristarco, Demas in Lucas, eje'e' e wach tak
ajsamajela'.

[25] Kas ta nq'ueje' ewq'uin ja rutzil ja nsi-
paj ja kajaw Jesucristo chake. Amén.

HEBREOS

1 Ja rojer ja Dios xerucoj profeta chi eje'e'
nek'alasan chiquewach ja kati't kamama'
jani' ja rna'oj. Jari' ma jutij ta xuban pro
q'uiylaj mul in q'uiy rwach xuya' chique
ja nquik'alasbej je'e chiquewach jani' ja
rna'oj. 2 Pro ja rbanon ja Dios camic chipan
awa' q'uisbal tak k'ij rxin ja tiempo ja rokc'o
wi' ri' xucoj ja Ralc'wal chi arja' k'alasan
chikawach ajoj jani' ja rna'oj. Xuya' tre
ja Ralc'wal chi mta nak ta ja maquita noc
na pa ruk'a' in xucoj ja Ralc'wal chakaja'
chi arja' winakarsani ja caj in rwach'ulew.
3 Cani' tre ja ruch'a' k'ij ruq'uin nkatz'at wi'
nak rbanic ja k'ij in queri' c'a tre ja Ralc'wal
Dios chakaja' ruq'uin nkatz'at wi' chi janila
nim ruk'ij ja Dios. Ja Dios in ja Ralc'wal ni
junan quina'oj chi e ca'i', ni majun nak ta
rjalben ta ri'. Ja Ralc'wal Dios mta nak ta
ja winakarsan je'e ja maquita arja' chapyon
rxin utzc'a chi matichictaji in matiyojtaji,
ja c'a nchapbej jari' ja rtzobal como ja tzij
nbij congana poder rc'an. Ja c'a xuban
nabey peti, xokurch'ach'ojirsaj chipan ja kil
kamac c'ac'ari' be chila' chicaj, xetz'abe' pa
riquik'a' ja nimlaj katata' Dios.

****

4 Ja Ralc'wal Dios yataj tre chi más chi
na nim ruk'ij arja' chiquewach ja ángel. In
chakaja' ja rubi' ya' tre jari' más chi na nim
ruk'ij chwach ja quebi' ja ángel. 5 Ja Dios
tzijonnak can tre ja Ralc'wal quewari': —
Atat at Walc'wal. Camic nya'on ac'aslemal,
chenak can tre. Pro ni majutij xbij ta
walc'wal tre jun ángel. In chakaja' tzijon-
nak can chic jutij tre quewari': —Anin in
Tatixel rxin, arja' Walc'wal, chenak can tre.
Pro ni majutij xbij ta queri' tre jun ángel. 6 Ja
c'a Ralc'wal ja congana nim ruk'ij tok xu-
takto wawe' chwach'ulew quewa' xbij ri': —
Canojelal ja ángel rxin Dios tiquiya'a' ruk'ij,
ne'e. 7 Ja chique ja ángel quewa' tz'ibtal can
chique ri': —Ja ángel, Dios nuban chique
e cani' rmoso, e cani' xcomel, e cani' rxak
k'ak', ne'e. 8 Pro ja Ralc'walaxel quewa'
tz'ibtal can tre ri': —Atat at Dios, atat at
Rey in ja gobierno awxin atat jari' ni mta wi'
q'uisic trij. Utz cuc'axic naban ja rec'o pan
ak'a'. 9 Nel ac'u'x trij ja rutzil pro ja ritzelal
itzel natz'at. Rmalc'ari' tok atncha'on chi
atocnak Rey, anin ja rin Dios awxin. Más chi
na qui'il ja tok xatnucha' atat chwach ja tok
xenucha' jule' chic awach tak rey. Queri'
tz'ibtal can tre. 10 C'o chi na jun tz'ibtal
can tre chakaja' quewa' nbij ri': —Wajaw,
atat xatticowi ja rwach'ulew, ruq'uin ak'a'
xawinakarsbej ja caj. 11 Ja caj in rwach'ulew
xa c'o q'uisic trij pro ja ratat nij at c'o wi', ni
mta wi' q'uisic chawij. Ja caj in rwach'ulew
xa c'o yojtajic trij cani' nuban jun tziak xa
ntzabukari. 12 Ja xtaban tre queri' cani' nban
tre jun tzabuklaj chaqueta mchita noc wi',
nq'uextaji chijutij. Pro ja ratat ma at queri'
ta, mta q'uextajic chawij, macatraji'xi. 13 Ja
Dios quewa' xbij tre ja Ralc'wal ri': —
Cattz'abe'e wawe' pa wiquik'a', congana
nim ak'ij. Wawe' natq'ueje' wi' in nenucoj
na ja rac'ulel xe' awakan, ne'e. Pro ni maju-
tij xbij ta queri' tre jun ángel. 14 Ja quibanic
ja ángel eje'e' xa e moso, e espíritu, ja Dios
nerutak chi quichajixic ja winak ja nyataj
na chique chi nquewil ja totajem xin Dios.

2

1 Janila nim ruk'ij ja Ralc'wal Dios
rmalc'ari' congana rjawaxic chi más
na nkaya' kaxquin tre ja utzlaj tzij ja
rc'amonto chake, maquita nkaya' can
jutz'it. 2 Ja rojer ja ley xin Dios ja tz'ibtal
can rmal ja Moisés ángel ec'amyonto. Jari'
ley ni natruchap wi' ja wi xaban awil, wi
ma xatniman ta, nak ja rawil xaban xa
nijawari' natrchapbej. 3 In queri' chake
ajoj camic chakaja', ja lok'laj totajem xin
Dios ja rc'amonto ja Ralc'wal ja wi nkaban
tre ni ma vale ta chikawach jari' majun
nkatobej ki'. Jari' totajem ya' rbixic nabey
rmal ja kajaw Jesucristo in bix chic ajoj
chake cumal ja xec'axan rxin, quech'ob
chikawach chi jun totajem ja ni katzij wi'
chi totajem. 4 Ja katata' Dios c'oli xuban
chakaja' ja xc'utbej chi ni katzij wi' ja
totajem ja queya' rbixic chake cani' tre
milagro q'uiy rwach ja xuban. In cani'
tre chakaja' ja samaj ja xecowini queban
ja kach'alal ja yataj chique rmal ja rEspíritu
Santo. Jari' Dios chomini nak chi samajil
yataj chique chiquijujunal.

5 Como ja Dios arja' ma pa quek'a' ta ángel
rcojon wi' ja c'ac'a rwach'ulew ja penak ja
kamajon rnataxic ewq'uin camic. 6 Cani'
rbin can jun achi chipan ja rtzobal Dios

quewa' rbin can tre ja Dios ri': —Ajoj ja
rok winak xok way xok ya'. ¿Nak tre tok
nokanataj? ¿Nak tre tok nokachajij? 7 Pro
xaban taka'an chake chi xajalal maque-
kak'i' ja ángel. Xaya' taka'an chake chi
congana nimak kak'ij. Xaya' taka'an chake
chi xokpe'e trij nojel ja rawinakarsan je'e.
8 Xacoj taka'an pa kak'a' nojelal. Queri' rbin
can. Como ja Dios nojelal xucoj pa kak'a'
ja rok winak tibij c'a tzij ari' chi majun ja
maquita xucoj pa kak'a'. Pro ja nkatz'at
camic maja'n toqui pa kak'a' nojelal. 9 Pro
ja Jesús jari' nkatz'at chi arja' takto wawe'
chwach'ulew, xoc kach winak in ban tre chi
ma kas ta nim chic ruk'ij chiquewach ja án-
gel. Pro ja camic ya'on chic tre rmal ja Dios
chi janila nim chic ruk'ij como xurtija' kaj ja
rpokonal, camsaxi. Queri' ban tre utzc'a chi
xurcam kaj pa kacuenta chikajujunal. Rmal
ja rutzil ja nsipaj ja Dios chake chewi' tok
cam pa kacuenta.

10 Ja Dios majun nak ta ja maquita arja'
winakarsyon, majun nak ta ja maquita rxin.
Ok q'uiy ja rya'on chake chi xokoc ralc'wal,
rya'on chake chi nokekaj na ruq'uin pa glo-
ria chila' chicaj. Ja Jesucristo arja' nc'amo
kabey, nokruc'aj chipan ja totajem xin Dios.
Ja c'a Dios ni utz wi' ja xuban, xutakto ja
Jesucristo wawe' chi nurna'a' kaj jani' ja
tijoj rpokonal. Ja c'a rpokonal xutij jari'
xchombej ri' chi ncowini nuc'amel kabey in
rmalari' xoqui jun To'onel, pro jun To'onel
ja ni majun ja maquita tz'akat tre. 11 Ja
Jesús nerch'ach'ojirsaj ja winak chipan ja
quil quemac. Ja c'a nech'ach'ojirsaxi eje'e'
xa junan quitata' ruq'uin, eje'e' e ralc'wal
Dios chakaja'. Rmalc'ari' ja Jesús ma
junwi' ta nuna' nbij chake chi ok rch'alal.
12 Cani' tz'ibtal chipan ja rtzobal Dios ja
Ralc'walaxel quewa' xbij tre ja Tatixel ri':
—Anin nya' na abixic chique ja wach'alal,
nbixaj na abi' chiquicojol ja nquemol qui'
chi anataxic. Queri' nbij. 13 In jun chic
xbij quewari': —Anin ni nyuke' wi' nuc'u'x
ruq'uin ja Dios. In jun chic xbij que-
wari': —Wawe' inc'o wi', inc'o cuq'uin ja
ralc'walaxela' ja reya'on chwe rmal ja Dios,
ne'e.

14 Como ja rok alc'walaxela' xa junan
rwach ja kaquiq'uel, xa junan rwach ja
kach'acul in queri' c'a tre ja Jesús chakaja'
arja' xoc kach winak, k'ax chipan ja
camíc jari' xkasbej ja diablo ja yo'l camíc.
15 Canojel ja nquixbej qui' chwach ja camíc
ja Jesús nto'o quixin, nerlasaj pa ruk'a' ja
xbeben ri'il. 16 Ma ángel ta ja neruto', ajoj
ja rok winak ja nokruto' ja rok riy rumam
can ja rAbraham. 17 Rmalc'ari' tok rjawaxic
chi arja' xoc kach winak, ni junan kabanic
ruq'uin ja rok rch'alal. Chewi' c'a tok
ncowini nokrucoj chwach ja Dios. Chewi'
tok xoc jun lok'laj sacerdote, ncowini
npokonaj kawach in ni nuban wi' cumplir
ja samaj xin Dios. Queri' xuban utzc'a chi
cowini xchomij ja kil kamac chwach ja Dios.
18 Como arja' bien xuna' jani' ja rpokonal
in c'ambajax chipan ja prueba chewi' tok
ncowini nokruto' ajoj chakaja' kanojelal ja
nokc'ambajax chipan ja prueba.

3

1 Rmalc'ari' tok nbij chewe wach'alal,
tech'obo' jutz'it ja Cristo Jesús, bien
tech'obo' wach'alal ja rix tinamit xin Dios,
ja rixcha'on rmal ja Dios chi nixeq'ueje' na
ruq'uin chila' chicaj. Ja c'a Jesús arja' takto,
xuc'amto ja tijonem ja kaniman in camic
arja' ocnak jun lok'laj sacerdote ja pa'l trij
jawa' tijonem ri'. 2 Ni xuban wi' cumplir ja
samaj ja yataj tre rmal ja Dios chi nuban
cani' tre ja Moisés ojer chakaja' xuban
cumplir ja samaj ja yataj tre tokori' tok
xeruc'aj ja tinamit xin Dios. 3 Pro yatal tre
ja Jesús chi más chi na nya̱' ruk'ij chwach ja
Moisés cani' tre jun banol jay arja' más na
nim ruk'ij chwach ja jay ja nuban. 4 Nojel
ja jay ni c'o wi' nak banyon rxin chijujunal
pro ja Dios arja' majun nak ta ja maquita
arja' winakarsyon. 5 Ja Moisés ni katzij
wi' chi arja' xuban cumplir ja samaj xin
Dios, arja' xuc'an quixin ja tinamit xin
Dios. Arja' moso rxin Dios, ja c'a samaj
xubanto jari' jun testimonio canaj can, c'o
je'e xuc'utto ja maja'n tik'alajini tri'. 6 Ja c'a
Cristo chakaja' xuban cumplir ja samaj xin
Dios, arja' c'ayon ja tinamit xin Dios pro
ma moso ta, arja' Alc'walaxel. In ajoj ok
tinamit xin Dios ja wi cow xkope'i, ja wi ni
ma xtikaya' can ta wi' ja yukulbal kac'u'x
ruq'uin, ja wi ni xkoquicot wi' chi raybexic
ja Jesús.

****

7 Rmalc'ari' nbij chewe, kaya'a' jutz'it
kaxquin tre ja nbix chipan ja rtzobal Dios

rmal ja Espíritu Santo quewari': —Ja wi
camic ntzijoni ja Dios ewq'uin tenimaj c'a
chanim, 8-9 maxta ticowir ec'u'x ewanma chi
rc'axaxic cani' queban ja rewati't emama'
ojer tok queyic ja wayewal. Como queri'
queban chwe tokori' tok xeq'ueje' chipan
ja lugar chakijlaj ulew. Q'uiy rwach ja
ritzelal queban, xinquic'ambajaj ja wi katzij
chi nenuban castigar. Queri' queban chwe
masqui quetz'at ruq'uin quewach ja nimak
tak milagro xinban pa quicuenta tre ja
ca'winak juna' xeq'ueje' tri'. 10 Rmalc'ari'
ja tok congana pi wayewal chiquij. Nojel ja
nquech'ob kaj pa tak canma ni ma utz ta wi'.
Ja utzlaj bey ja nc'utun chiquewach jari' ni
ma cotakin ta wi', xinche' kaj. 11 Rmalc'ari'
ja tok congana yictaj wayewal chiquij: —
Katzij nbij chi eje'e' matinya' lugar chique
chi xque'oc ta chipan ja xula'nbal lugar ja
nchomin, xinche' kaj. Queri' tz'ibtal can.

12 Ja c'a rixix wach'alal tebana' jutz'it
cuenta ewi', maxta ec'oli chewe ja xa itzel
ja canma in matiyuke' chic quec'u'x ruq'uin
ja c'aslic Dios in nqueya' can. 13 Ja kas rubey
neban, k'ij k'ij tepaxbaj ewi' chibil tak ewi'.
Pro ma teya' ta tiempo tre, ni tebana' wi',
ma c'a chwak ta. Queri' nwajo' chewe chi
neban utzc'a chi maquixban engañar rmal
ja il mac utzc'a chi maticowir ewi' ewanma
chipan. 14 Cani' kabanonto ja kas nabey
yukul kac'u'x ruq'uin ja Jesucristo, ja c'a
wi ni cow wi' xkope'i chi ryukbaxic kac'u'x
ruq'uin, ja wi ni matikaya' can wi' jari' ni
katzij wi' chi xa jun kabanon ruq'uin.

15 Turkaj chake ja tz'ibtal can, quewa' nbij
ri': —Ja wi camic ntzijoni ja Dios ewq'uin
tenimaj c'a chanim, maxta ticowir ec'u'x
ewanma chi rc'axaxic ja cani' queban ja re-
wati't emama' ojer ja tok queyic ja wayewal,
ne'e. 16 ¿Nak c'a chi winakil ari' ja xec'axani
tok tzijoni ja Dios cuq'uin pro xa queyic ja
ryewal? Ja xebanowi eje'e' ri' canojel ja
winak ja xetotajto pa quek'a' ja raj Egipto
ojer ja xe'uc'ax rmal ja Moisés. 17 Eje'e' ri'
winak ca'winak juna' yictaji ryewal ja Dios
chiquij, xekaj chipan ja il mac chipan ja lu-
gar chakijlaj ulew in tri' xecam wi'. 18 Eje'e'
ri' chakaja' ja bix chique rmal ja Dios chi
arja' matuya' lugar chique chi xque'oc ta
chipan ja xula'nbal lugar ja rchomin, eje'e'
ni ma xeniman ta wi'. 19 Ni k'alaj wi' chi rmal
ja ma xyuke' chi ta quec'u'x ruq'uin ja Dios
chewi' tok ma xe'oc ta chipan ja xula'nbal
lugar.

4

1 In queri' c'a chake ajoj camic, ja Dios
c'a rchapon na rtzujuxic chake ja xula'nbal
lugar ja rchomin. Kabana' c'a jutz'it cuenta
ki', maxta c'o jun chewe xtel can maquita
xtoc chipan ari' lugar. 2 Cani' ban chique
ri' winak ojer ya' rbixic jun utzlaj tzij
xin Dios chique in queri' c'a chake ajoj
camic chakaja' c'o jun utzlaj tzij xin Dios
kac'axan. Pro eje'e' chaka quic'axaj, ni
majun nak ta quiwasaj ta tre, ma xyuke'
ta quec'u'x ruq'uin ja utzlaj tzij quic'axaj
chewi' tok queri' queban. 3 Pro ja rajoj ja
yukul kac'u'x ruq'uin nokoc c'ari' chipan ja
xula'nbal lugar. Como ja ni ma xeniman
ta wi' quewa' xbij ja Dios chique ri': —
Ja tok yictaj wayewal chiquij: —Katzij nbij
chi eje'e' matinya' lugar chique chi xque'oc
ta chipan ja xula'nbal lugar ja nchomin,
xinche' kaj. Queri' xbij ja Dios. Ja c'a
xula'nbal lugar c'o chic tri', jari' ni c'oto
wi' ja tok Dios xuq'uis ja rsamaj tokori'
tok xuq'uis rwinakarsaxic ja rwach'ulew.
4 Cani' nbij ja rtzobal Dios tre ja rwukuk
k'ij quewari': —Ja Dios xuq'uis ja rsamaj, ja
c'a chi wuku' k'ij xula'ni, ne'e. 5 Pro cani'
katz'aton chic ewq'uin, ja ni ma xeniman
ta wi' quewa' xbij ja Dios chique ri': —
Eje'e' matinya' lugar chique chi xque'oc ta
chipan ja xula'nbal lugar ja nchomin, ne'e.
6 Bien k'alaj chi ec'oli ja nyataj na chique chi
ne'oc chipan ja xula'nbal lugar ja chomin
rmal ja Dios. Pro ja xec'axani ja utzlaj tzij
nabey eje'e' ma xquinimaj ta ja Dios chewi'
tok ma xe'oc ta chipan ja xula'nbal lugar.
7 Rmalc'ari' tok be tiempo tre, ja Dios xtzu-
juj chic ja xula'nbal lugar chique ja winak
ja pa rtiempo David cani' katz'aton chic
ewq'uin quewari': —Ja wi camic ntzijoni
ja Dios ewq'uin tenimaj c'a chanim, maxta
ticowir ec'u'x ewanma chi rc'axaxic, ne'e.
8 Ja Josué ojer xeruc'aj ja tinamit xin Dios
chipan ja utzlaj ulew ja tzujun chique rmal
ja Dios. Pro ma ja tari' ulew ja xula'nbal
lugar ja noktzijon tre ewq'uin camic ri'.
Wixta jari' mta c'a noc wari' ja Dios ntzijon
chic tre jun chic tiempo ja ntzujuj wi' ja
xula'nbal lugar. 9 Tri' c'a nkatz'at wi' chi
c'a c'o na jun xula'nem xin Dios kaxin ja
rok tinamit rxin ja Dios. 10 Cani' tre ja Dios

tok xuq'uis ja rsamaj arja' xula'ni in queri'
c'a chique chakaja' ja xque'oc chipan ja
xula'nbal lugar, eje'e' mchita samaj nque-
ban, ne'exula'n na ruq'uin ja Dios. 11 Katija'
c'a kak'ij, xko'oc ta jutz'it chipan ari' ja
xula'nbal lugar. Maxta c'o jun chake tibano
queri' ja cani' queban ja jule' chic winak,
eje'e' ma xquinimaj ta ja Dios in rmalari'
tok ma xe'oc ta chipan ja xula'nbal lugar ja
chomin rmal.
12 Ja c'a rtzobal Dios jari' ma camnak ta
rwach pro c'o rchok'ak', nuban ja rsamaj.
Ni ma c'ayew ta nekaji c'a chipan ja
rawanma chwach jun espada ja congana
is rutza'm in ca'i' rwarey. Ni majun ja
maquita ncowini noc wi' chawe, wi pan
apensar, wi pan awanma, wi pan abakil,
nojel noc wi'. Nerk'alasajto nak ja nana'
kaj in nak ja nach'ob kaj pan awanma. 13 Ja
Dios ni majun nak ta ja rawatal ta chwach,
nojel nca'y wi', ni majun ja maquita nutz'at,
chwach c'a nekajacha' na wi' cuenta.

****

14 Wach'alal, ja Jesús ja Ralc'wal Dios
como arja' ocnak jun lok'laj sacerdote
kaxin ja ncojo kaxin chwach ja Dios in
como arja' chijutij ekajnak tri' ja bar c'o wi'
ja Dios rmalc'ari' nbij jutz'it rubi' chewe,
cow kope'i jutz'it, maxta tikaya' can ja
utzlaj tzij ja kaniman. 15 Ja lok'laj sacer-
dote kaxin arja' bien rotak chi xok way
xok ya', rotak npokonaj kawach como arja'
bien xuna' jani' ja natc'ambajax chipan ja
prueba. Nojel ja prueba ja rokk'axnak ajoj
chipan ni majun ja maquita k'axnak arja'
chipan chakaja' xarwari' ni majun ril ru-
mac. 16 Como rotak npokonaj kawach maxta
c'a tikana' ki' ja tok nkaban oración tok
nokekaj chwach ja rtz'ulibal ja nimlaj Rey ja
bar nkacochij wi' ja rutzil xin Dios. Yukul
ta kac'u'x ruq'uin tok nkaban ja roración.
Ja c'a wi yukul kac'ux ruq'uin jari' nucuy ja
kil kamac in tok c'o rjawaxic chake nsipaj
na ja rutzil chake chi kato'ic.

5

1 Ja lok'laj tak sacerdote quewa' quisamaj
ri' chiquijujunal, necha'i chiquicojol ja
winak utzc'a chi nequecoj ja winak chwach
ja Dios. Nquitzujuj chwach ja Dios ja
rofrenda je'e ja nya̱' cumal ja winak in
chakaja' nequitzujuj chwach ja Dios ja
chicop ja necamsaxi rmal ja quil quemac
ja winak. 2 Eje'e' como bien nquena' kaj
chi xe way xe ya' chewi' tok bien cotak
nquipokonaj quewach ja cach tak winak
cani' chique ja ma cotak ta chi itzelal ja
nqueban in chique ja chaka jalal tok nekaj
chipan ja il mac. 3 Cani' nqueban, c'oli
ja sacrificio ja nquitzujuj chwach ja Dios
rmal ja quil quemac ja cach tak winak in
queri' chique eje'e' chakaja' c'oli ja sacri-
ficio quixin eje'e' ja nquitzujuj como bien
nquena' kaj chi xe way xe ya'. 4 Queri'
rbanic ja samaj nuban jun lok'laj sacer-
dote, congana nim ruk'ij, mta moda ja
chaka ta xtamin awi' chipan, Dios na ncha'o
awxin cani' xuban tre ja Aarón ojer. 5 In
queri' xuban ja Jesucristo chakaja', arja' ma
xuya' kaj ta ruk'ij ruyon, ma xumin ta ri'
chipan ja lok'laj sacerdote'il pro cha'i rmal
ja Tatixel cani' tz'ibtal can quewari': —Atat
at Walc'wal, camic nya'on ac'aslemal, ne'e.
6 In jun chic nbij ja rtzobal Dios quewari': —
Atat at sacerdote pro chijutij atocnak sac-
erdote. Ja rasacerdote'il atat jari' ni mta wi'
q'uisic trij, xa junan ruq'uin ja rsacerdote'il
ja Melquisedec. Queri' xbij ja Tatixel tre ja
Ralc'walaxel.
7 Ja tok c'oli ja Jesús wawe' chwach'ulew
arja' xuban ja roración, congana xc'utuj
ja rto'ic tre ja Dios como bien rotak chi
ncowini ja Dios nuto' chipan ja camíc. Ma-
jtaj rmal ja nimak tak bis ja c'o pa ranma,
xurak na ruchi', xok' na rmal. C'axaxi ja ro-
ración como arja' congana nuban respetar
ja Dios. 8 Masqui Ralc'wal Dios pro xutij na
ja rpokonal, chipan c'a ja rpokonal rotakij
wi' jani' ja nanimaj ja Dios tok natc'ambajax
chipan ja prueba. 9 Xoc jun To'onel, pro jun
To'onel ja ni majun ja maquita tz'akat tre,
yataj tre chi ruq'uin arja' nwinakarto wi' ja
totajem xin Dios. Jari' totajem ni mta wi'
q'uisic trij in nyataj chique canojel ja winak
ja neniman rxin. 10 Yataj tre rmal ja Dios
chi xoqui como lok'laj sacerdote in bix tre
chi xa junan ja rsacerdote'il arja' ruq'uin ja
rsacerdote'il ja Melquisedec.

****

11 Jari' jun sacerdote'il congana q'uiy
rc'amonto chewe in nwajo' nch'ob chewach
nak rbanic pro c'ayew chi nch'ob chewach
como kas maril nch'obtaj emwal. 12 Ja rixix
ojer chic eniman ja Jesucristo, ja kas yatal

chewij, ixix ta nari' nixtijon chic quixin jule' chic winak camic. Ja taka'an newajo' ntz'at anin c'a taka'an newajo' na jun ja nch'obo chewach ja rtzobal Dios ja cani' tijonem nya̱' chique ja tak ac'ala' ja ma c'ayew ta chique. Ja ntz'at anin ni ix junan cuq'uin ja tak yaqui'a' ja c'a tz'um na nquetij ja maja'n tiyataj chique chi nquemaj wa'im. 13 Ja wi chaka benak chi tz'um natij jari' c'a at ti yaqui' na in ma awotak ta chi utz nak rbanic ja rutzil ja nc'u̱t chawach rmal ja rtzobal Dios. 14 Pro ja rija' cani' chique achi'i' in ixoki' eje'e' xa nak chi ta nqueti', c'oli cotakin chic tre ja quic'aslemal in ch'obtajnak chic cumal nak ja rutzil in nak ja ritzelal.

6

1 Koq'uiy c'a wach'alal. Ja tok kas kanimajto ja utzlaj tijonem nabey ch'ob chikawach je'e nak rbanic ja Jesucristo. Jari' tijonem ya' chake cani' rsimiento'il jun jay ticon chic. Pro ma chaka ta ja' tikaq'uis tikac'am rtiquic wach'alal, jo' koq'uiy más, ma koq'ueje' ta chi queri'. Quewa' ja rsimiento'il, quewa' ja nabey tijonem ja ticon chic ri', jun, ja naq'uex ana'oj, naya' can nojel ja raniman ja ni majun rc'amonto in nyuke' chic ac'u'x ruq'uin ja Dios. 2 In jun chic, ja nch'o̱b chawach nak rbanic ja bautismo je'e in chakaja' ja naya' ak'a' pa quewi' ja kach'alal. In jun chic, nak rbanic ja tok natc'astaj chipan ja camíc in chakaja' tre ja nimlaj juicio ja mta q'uisic trij. 3 Maxta chaka rsimiento'il tikatic wach'alal, jo' koq'uiy más. Anin wotak chi queri' xtikaban, Dios ta c'a xtito'o kaxin chi rbanic.

4 Ja c'a winak ja nqueya' can ja Jesucristo mta moda xtiyataj chi ta chique chi xtiqueq'uex chi ta jutij ja quina'oj. Ja nabey k'alasax chiquewach jani' ja katata' Dios chi ja rbanic cani' jun nimlaj luz nsakirsaj ja quebey chiquewach. Quena' chakaja' jani' rqui'il ja rutzil ja quicochij tre ja Dios. Chakaja' yataj chique chi q'ueje'e ja rEspíritu Santo pa tak canma. 5 Bien quena' jani' rqui'il ja rtzobal Dios chi congana utzil rc'amonto in quena' chakaja' jani' ja nimlaj poder rc'an ja tiempo ja penak chikawach ja rc'amonto ja Cristo. 6 Ja c'a wi nqueya' can jari' kas k'alawachili nquemaj chic jutij ripic ja Ralc'wal Dios chwach cruz in nqueya' ruq'uix chiquewach ja winak chakaja' chewi' tok matiyataj chic chique ja xtiquinimaj chi ta jutij. 7 Eje'e' e cani' jule' chenoj ja mta noc wi'. Pro ja chenoj wi nutij jab in wi nwachij nakun je'e ja utz nti̱j cumal ja nejosk'in rpan jari' Dios nuya' rutzil parwi'. 8 Pro ja chenoj ja wi xa q'uix nuya' mta c'a noc wari', ni majun winak c'o ta rgana ruq'uin in mta rutzil nuya' parwi', ja c'a rayben xa rporoxic pa k'ak'. Queri' c'a quibanic ja winak ja nqueya' can ja Jesucristo.

****

9 Chak'laj wach'alal, masqui cowlaj tzij ja katz'ibanel chewe ri' pro kotak chi ma ix junan ta ruq'uin ja chenoj ja mta noc wi'. Ja tok nattotaji rmal ja Jesucristo c'oli ja rutzil ja nwachini pan awanma, ja c'ari' kayben chewe camic. 10 Ja c'a Dios mta moda xtuban ta ja ma utz ta xtimestaj ta ja rutzil ja rebanonto, arja' matimestaj chi congana xetij ek'ij chi quito'ic ja kach'alal in c'a emajon na quito'ic camic. Como congana newajo' ja Dios chewi' tok ne'eto'. 11 Ja c'a nwajo' chewe camic chejujunal, tetija' ek'ij chakaja' chi rch'obic ja tzujun can chake rmal ja Dios ja kayben camic. Tiyuke' ec'u'x chijutij ruq'uin ja rtzujun can chake. Ni ta quirwari' ebanon ja tok xtipi chic jutij ja Jesucristo. 12 Maxta quixsak'orini, tetija' más ek'ij. Tec'ama' c'a ja rejemplo quixin ja winak ja ni yukul wi' quec'u'x ruq'uin ja Dios in ni nquecoch' wi' ja npi je'e chiquij, eje'e' ri' ja nyataj chique ja tzujun can je'e rmal ja Dios.

13 Ja tok c'oli ntzujuj ja Dios ni nuya' wi' cani' xuban tre ja rAbraham ojer ja tok c'oli xtzujuj tre c'o jun juramento xuban pro rubi' arja' xucoj ja xbanbej ja juramento como mchita jun ja más chi ta nim ruk'ij chwach arja' in quewa' xbij tre ja rAbraham ri': 14 —Pa nubi' anin nbij chawe camic, seguro chi nya' ja wutzil pan awi', nenuya' na ja rawalc'wal, nebe pa nim, congana nquesep na qui'. Queri' xbij tre. 15 In queri' xuban ja rAbraham, ni yataj wi' tre nojel ja tzujux tre rmal ja Dios pro congana xucoch' na rwach chi raybexic. 16 Ja c'a winak tok nqueban jun juramento c'amonnak chique chi nquecoj rubi' ja Dios ja nquibanbej ja juramento como ja Dios arja' más na nim ruk'ij in tok c'oli ja nquich'abej qui' pa

k'etbaltzij in tok c'o jun juramento nnatax
cumal, eje'e' nqueban respetar in nechom-
taj rmal. 17 Ja c'a Dios ma chaka ta xuban ja
juramento, rumac chi bien nch'obtaj kumal
ja rch'obon chakij chi ni mta wi' q'uextajic
trij, ni nuban wi' cumplir. Queri' nrajo'
chake ja nyataj chake nojel ja rtzujun can.
18 Queri' c'a xuban ja Dios, ca'i' ja xbij can,
jun, c'oli ja xtzujuj in jun chic, c'o jun
juramento xuban ja nc'utbej chi ni nuya'
wi' ja xtzujuj in ni mta wi' q'uextajic trij
awa' ja ca'i' ri' ja xbij can como ja Dios mta
moda xtutz'ak ta jule' tzij. Queri' xuban
pro kumal ajoj ja xokanmaj chwach ja il
mac in xekato'o' ki' ruq'uin. Queri' xuban
chi ryukbaxic kac'u'x utzc'a chi nyuke'e ja
kac'u'x chijutij ruq'uin ja rtzujun can chake
ja kayben camic. 19 Nojel ari' ja kayben
camic bien kotak chi nekawila' na, ni mta
wi' q'uextajic trij. Nojel ari' ja kayben
jari' nkajunsaj ruq'uin jun ch'ich' ja chap-
bal lancha. Jari' ch'ich' nbe c'a xe' mar,
nuchap ja lancha, matuya' chic lugar tre
ja lancha ja bar ta xtic'amarel chi wi'. Ja
kayben ajoj camic c'a chila' chicaj ekajnak
wi' ja bar c'o wi' ja Dios, congana chi na
nuya' kaseguro. 20 C'a tri' ekajnak wi' ja
Jesús nabeyal chikawach, rjakon jun bey
chikawach. Arja' ocnak lok'laj sacerdote
pro ni chijutij, ja c'a rsacerdote'il arja' ni
mta wi' q'uisic trij, xa junan ruq'uin ja
rsacerdote'il ja Melquisedec.

7

1 Cani' tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios
ja Melquisedec arja' rey xin jun tinamit
Salem rubi', chakaja' arja' sacerdote, nuban
ja samaj xin Dios ja katzij chi Dios. Xuban
jutij tre ja rAbraham xerc'ulu' pa bey
tokori' tok ja rAbraham ec'o jule' rey er-
camsan in melojto pa ch'a'oj. Ja c'a rAbra-
ham ban bendecir rmal ja Melquisedec. 2 In
chakaja' nojel rwach ja meba'il ja xuch'ecto
pa quek'a' ja rey xlasaj na rdiezmo tre in
ja diezmo xujach tre ja Melquisedec. Ja
Melquisedec c'oli nbij ja rubi', jun rey utzlaj
cuc'axic winak nuban, queri' rc'amonto ja
rubi'. Arja' rey xin Salem chakaja' c'oli nbij,
jun rey yo'l quicotemal, queri' rc'amonto.*
3 Ma ec'o ta ja rtata' rute' ja Melquisedec ja
nenatax ta chipan ja rtzobal Dios, ma ec'o
ta rati't rmama' nenatax ta chipan chakaja'
in mta ja ralaxic nnatax ta in nixtac'a
rcamic ta chakaja'. Pro ja rbanic, chijutij
ocnak sacerdote in ni mta wi' q'uisic trij ja
rsacerdote'il jari' junan cani' tre rbanic ja
Ralc'wal Dios.

4 Tech'obo' mpe' chi utz janila nim ruk'ij
ja Melquisedec. Más na nim ruk'ij chwach
ja kamama' Abraham. Ja c'a rAbraham
ojer xuya' ruk'ij ja Melquisedec, xparti'ij
ja diezmo rxin ja meba'il ja rch'econto
in xujach pa ruk'a' ja Melquisedec. 5 Pro
ja nbij ja ley xin Dios, pa quek'a' ja riy
rumam ja Leví njach wi' ja diezmo, eje'e'
ri' ja ne'oc sacerdote. In queri' queban
ja winak, pa quek'a' ja riy rumam ja Leví
nquejach wi' ja quidiezmo, queri' queban
masqui xa e alaxic cuq'uin como ja rAbra-
ham arja' sepyon quixin canojel. 6 Pro ja
Melquisedec arja' ma riy rumam ta ja Leví
pro pa ruk'a' jach wi' ja diezmo rmal ja
rAbraham. Arja' c'a bano bendecir rxin ja
rAbraham. Makana' maquita c'a nim ruk'ij
ja rAbraham como tre ja rAbraham tzujun
wi' ja rutzil rmal ja Dios. 7 Pro ja nbano
bendecir jari' ja más na nim ruk'ij chwach
ja nuban bendecir jari' bien kotak kanojelal.
8 Ja c'a riy rumam ja Leví, chique njach
wi' ja diezmo pro ja Melquisedec arja' más
na nim ruk'ij chiquewach eje'e' chakaja'.
Eje'e' xa necami pro arja' mta nbij ja rtzobal
Dios tre ja rcamic, cani' c'a c'as na chijutij.
9 Ja riy rumam ja Leví, chique ntoj wi' ja
diezmo pro ja c'a rAbraham pa ruk'a' ja
Melquisedec xutoj wi' ja diezmo, nel c'ari'
cani' c'opi chic tri' ja Leví, cani' rtojonpi
chic ja diezmo chakaja'. 10 Como ja rAbra-
ham tok xec'uli pa bey rmal ja Melquisedec
maja'n talaxi tri' ja Leví pro masqui queri'
ni rja'tzulpi chi wi' ja rAbraham. Jari'
nc'ambej tzij nbij chi ja Melquisedec más na
nim ruk'ij chwach ja Leví chakaja'.

11 Ja sacerdote'il rxin ja Aarón in quixin ja
jule' chic riy rumam ja Leví jari' xoc rbase ja
ley xin Dios ja tok Moisés xuya' ja ley chique
ja raj Israel ojer. Pro jari' sacerdote'il xa
nk'axi, xa c'o q'uisic trij. Jari' ma xcowin ta
xeruto' ta ja winak chijutij chwach ja Dios.
Ja wixta cowini xeruto' chijutij maquita c'a

* 7:2 Ja tzij diezmo quewa' rbanic ri', ja jujun quetzal nach'ec, ja diezmo tre jari' lajuj centavo. Tac'a wi xach'ec jun ciento quetzal ja diezmo tre jari' lajuj quetzal.

rjawaxic ari' peti jun chic sacerdote ja xa junan ja rsacerdote'il ruq'uin ja rsacerdote'il ja Melquisedec ja junwi' chi na chwach ja rxin Aarón. 12 Ja c'a tok noqui jun c'ac'a sacerdote'il jari' rjawaxic chi noc na jun ley c'ac'a chakaja'. 13-14 Ja c'a kajaw Jesucristo arja' ja sacerdote ja junwi' chi na. Arja' ma riy rumam can ta ja Leví, ni k'alaj wi' chi arja' riy rumam can ja Judá. Pro ja riy rumam can ja Judá majun nak ta chique ocnak ta sacerdote, mta tz'ibtal can chique chipan ja ley rmal ja Moisés chi ne'oc ta sacerdote.

15 Ja c'ac'a sacerdote ja penak camic arja' xa junan ja rsacerdote'il ruq'uin ja rsacerdote'il ja Melquisedec, tri' c'a nkatz'at wi' chi xa nq'uis na ja sacerdote'il quixin ja riy rumam can ja Leví. 16 Ja tok xoc sacerdote ma rmal ta jun ley ja xa c'o q'uisic trij. Arja' mta camíc trij, ja rc'aslemal ni matiq'uis wi' in ja c'ari' ocnak rbase ja sacerdote'il rxin. 17 Cani' nbix tre chipan ja rtzobal Dios quewari': —Atat at sacerdote pro ni chijutij atocnak sacerdote. Ja rasacerdote'il atat jari' ni mta wi' q'uisic trij, xa junan ruq'uin ja rsacerdote'il ja Melquisedec. Queri' nbix tre. 18 Ja ley ja xoqui nabey jari' ma xcowin ta xokruto' ta chijutij chwach ja Dios chewi' tok ma xoc chi ta. 19 Ja ley ja xoqui nabey ni majun nak ta xchomij ta chwach ja Dios ja ni ta chijutij xtzursaj ta. Pro ja rocnak chic pa rq'uexwach camic jari' ja yukulbal kac'u'x ruq'uin ja Jesucristo jari' más chi na utz chwach ja ley ja xoqui nabey, jaktajnak chic kabey rmal in rmalari' c'a chwach ja Dios nokekaj chi wi'.

20 Nojel ari' tok xchomarsaj ja Dios arja' xuban jun juramento, mta moda ja maquita nuban cumplir. 21 Pro ma queri' ta ban chique ja jule' chic ja xe'oc sacerdote, mta jun juramento bani pro ja tre ja Ralc'wal Dios c'o jun juramento bani cani' tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios quewari': —Ja kajaw Dios arja' rbanon jun juramento, matuq'uex ja rna'oj, quewa' xbij ri': —Atat at sacerdote pro ni chijutij, ja rasacerdote'il ni mta wi' q'uisic trij, junan ruq'uin ja rsacerdote'il ja Melquisedec, ne'e. 22 Rmal c'a ja juramento banon chewi' tok ja Jesús arja' ocnak chic ja rseguro jun c'ac'a chominem ja más chi na utz chwach ja jun chic chominem ja c'oli nabey. 23 Ja sacerdote ja rec'oli nabey eje'e' xa necami, tok ncam jun noc can chic jun pa rq'uexwach, queri' queban, e q'uiy xe'oc'o chipan ja sacerdote'il. 24 Ja c'a tre ja Jesús jari' mchita camíc trij chewi' c'a tok ni mta wi' q'uisic trij ja rsacerdote'il arja'. 25 Rmalc'ari' tok ncowini nokruto' chijutij ja yukul kac'u'x ruq'uin chi arja' ncojo kaxin chwach ja Dios. Arja' ni c'as wi' chijutij chi rbanic orar pa kacuenta chewi' tok ncowini nokruto' chijutij.

26 Queri' c'a rbanic ja Jesús, nij arja' wi' ja lok'laj sacerdote ja nc'atzin chake. Arja' ni utz wi' ntz'at rmal ja Dios. Majun nak ta itzel rbanon ta. Ni majun ril rumac. Lasaxel chiquicojol ja raj'il ajmaqui', c'amarel chila' chicaj ja bar c'o wi' ja Dios. 27 Arja' ni junwi' na wi' chiquewach ja jule' chic lok'laj tak sacerdote. Ja sacrificio ja queban eje'e' k'ij k'ij xequicamsaj jule' chicop, xequitzujuj chwach ja Dios. Ja nqueban nabey nquitzujuj na ja rxin ja quil quemac eje'e' c'ac'ari' nquitzujuj chic ja rxin ja quil quemac ja winak. Pro ja Jesús ma rjawaxic ta tre xtuban ta queri' cani' queban eje'e'. Ja sacrificio ja xtzujuj ja Jesús xa jutij, matic'atzini xticamuluj chi ta jutij, tokori' tok xtzujuj ri' chipan ja camíc. 28 Ja winak ja neban nombrar rmal ja ley xin Dios chi ne'oc lok'laj tak sacerdote eje'e' xa e winak. Pro ja ley xin Dios jari' ma nim ta ruk'ij chwach ja juramento ja c'a xuya' na después ja Dios, in ja ban nombrar rmal ja juramento chi noc lok'laj sacerdote jari' ja Ralc'wal Dios, arja' xoc jun sacerdote pro jun sacerdote ja ni majun ja maquita tz'akat tre, queri' rbanic ni mta wi' q'uextajic trij.

8

1 Queri' c'a rbanic ja lok'laj sacerdote kaxin, jari' ja más na rjawaxic chi nch'obtaj emwal. Arja' c'a chila' chicaj xekaj wi', tri' xetz'abe' wi' pa riquik'a' ja bar tz'ubul wi' ja Dios. 2 Como arja' lok'laj sacerdote nerucoj ja winak chwach ja Dios chipan ja lugar ja más na santo ja bar nq'ueje' wi' ja Dios, queri' rbanic ja samaj nuban. Jari' ja rochoch Dios ja katzij chi rochoch Dios, jari' banon rmal ja kajaw Dios, ma winak ta ebanyon. 3 Ja lok'laj tak sacerdote eje'e' c'o jun samaj yatajnak chique chiquijujunal quewari', nquitzujuj

chwach ja Dios ja nsipax cumal ja winak
in chakaja' nequitzujuj chicop ja necamsaxi
parwi' altar. Ja c'a Jesucristo como arja'
lok'laj sacerdote rjawaxic chi c'oli ntzu-
juj arja' chakaja'. 4 Arja' wixta c'a c'o ta
na wawe' chwach'ulew ma sacerdote ta
c'ari' como c'a ec'o chi na ja sacerdote
wawe' chwach'ulew ja quimajon na rtzu-
juxic chwach ja Dios ja cani' tz'ibtal can
chipan ja ley xin Dios chi nquitzujuj. 5 Pro
ja samaj ja nqueban eje'e' xa rachbal xa
c'utbal rxin ja majtajnak rbanic chila' chi-
caj, xa cani' rnatu' ja nqueban. Cani' xuban
ja Moisés tok xajalal maja'n tumaj rbanic ja
rochoch Dios wawe' chwach'ulew ja tz'um
in tziak ocnak, quewa' bix tre rmal ja Dios
ri': —Nojelal ja xtaban ni rjawaxic wi' chi
junan nel ruq'uin ja cani' c'ut chawach
parwi' ja jayu', ne'xi. Rmalc'ari' tok kotak
chi ja netajini nqueban ja sacerdote jari'
xa rachbal xa c'utbal rxin ja c'o je'e chila'
chicaj. 6 Pro ja Jesucristo ja kasacerdote
ajoj arja' ya'on tre camic jun samaj xin
Dios ja más chi na nim ruk'ij chwach ja
quisamaj ja jule' chic sacerdote como ja
c'ac'a chominem ja nokrcojbej chwach ja
Dios jari' más chi na nim ruk'ij chakaja'
chwach ja cani' c'oli nabey in más chi na
nim ruk'ij chakaja' ja xtzujuj ja Dios ja tok
xchomarsaj ja c'ac'a chominem.

7 Ja nabey chominem ja wixta cowini
xchomij chijutij ja il mac jari' ma rjawaxic
chi ta ja jun chic chominem. 8 Pro ja
Dios ma qui' ta ruc'u'x cuq'uin ja rtina-
mit rumac ja ma xquinimaj ta ja nabey
chominem cani' tz'ibtal can chipan ja rt-
zobal Dios quewari': —Quewa' nbij ja kajaw
Dios ri': —Nerila' na jun tiempo tok anin
c'o jun c'ac'a chominem nchomarsaj chi
na cuq'uin ja raj Israel in cuq'uin ja raj
Judá chakaja'. 9 Ja xtinchomij cuq'uin jari'
junwi' chi na chwach ja xinchomij cuq'uin
ja cati't quimama' tokori' tok xenyukejel
chi quek'a' in xenlasajel pa quek'a' ja raj
Egipto. Pro eje'e' ma xquinimaj ta ja
chominem ja xinchomij cuq'uin. Rmalc'ari'
ja tok xenuya' can. 10 Ja tok xterila' ja
tiempo anin c'o chi na jun ja chominem ja
nchomarsaj na cuq'uin ja riy rumam can
ja rIsrael in quewa' rbanic ri'. Ja ley ja
xquenbanbej mandar jari' pa tak quewi'
xtincoj wi' in xtintz'ibaj pa tak canma
chakaja'. Anin in Dios quixin in eje'e' e
ntinamit. 11 Chipan ari' tiempo eje'e' xtico-
takij na nwach canojelal. Rmalc'ari' tok ma
rjawaxic chi ta jun xtibij chi ta tre jun rach
aj tinamit chi nrotakij jani' rna'oj ja Dios in
nixtac'a rjawaxic chi ta xtibij chi ta tre jun
rch'alal chakaja'. Canojel chi ncotakij na e
jani' chi e rija' chi e ac'ala'. 12 Ja c'a ranin
ncuy na ja quil quemac in nmestaj chijutij.
Queri' rbin can ja Dios. 13 Ja Dios tok ntzijon
tre ja c'ac'a chominem tibij c'a tzij ari' chi
xa tzabu'k chic ja jun chic chominem ja c'oli
nabey. Xa nak ta ja rmajon tzabukarem in
xa nak ta ja rmajon raji'xem jari' bien k'alaj
chi xajalal maja'n toc'o ruk'ij.

9

1 Pro ja nabey chominem bien banon
rbanic. Ja winak c'oli mandamiento ja bin
chique ja nqueban je'e chi nquiyabej ruk'ij
ja Dios. C'oli chakaja' jun rochoch ja Dios
pro xa xin rwach'ulew. 2 Bani ja rochoch
Dios, tz'um in tziak ocnak. Tz'apix ruchi'
tre jun tziak in tas chic rpan tre jun chic
tziak, ca'i' cuarto xuya'. Jawa' coj chipan ja
nabey cuarto ri', jun candelero, jun mesa in
ja caxlanway ja parti'ix chwach ja Dios. Jari'
nabey cuarto lugar santo ne'xi. 3 Ja rcab
cuarto ja c'o trij ja tziak ja tasben rpan jari'
santilaj lugar ja más nim ruk'ij ne'xi. 4 In
jawa' coj chic chipan ja rcab cuarto ri', jun
cojbal pon puro oro ocnak in jun caxa cojon
oro trij jari' caxa xin chominem ne'xi. Jawa'
c'ol chipan ja caxa ri', ja caxlanway xin
chila' chicaj rbina'an maná c'olon chipan ja
rc'olibal oro ocnak, ja ch'ame'y xin Aarón
ja jotayini, in ja tz'alam tak abaj ja tz'ibtal
chwach nak xbij ja Dios tok xchomarsaj ja
chominem. 5 Ec'o ca'i' querubín ebanon, ja
quexic' quiripon quimujan ja rwi' caxa. Ja
querubín jari' retal chi tri' nq'ueje' wi' ja
Dios. Ja rwi' caxa sachbal il mac ne'xi. Pro
camic maquintzijon más trewa' wari'.

6 Nojel awa' ja c'a xinbij kaj chewe ri'
tok chomtajnak chic ja c'a sacerdote eje'e'
k'ij k'ij ne'oc chipan ja nabey cuarto chi
rbanic ja quisamaj chwach ja Dios. 7 Ja c'a
rcab cuarto xa ruyon ja lok'laj sacerdote
noc chipan pro c'a chi juna' noc wi' chipan.
Arja' tok noc chipan rc'an ja quiquiq'uel
chicop, jari' quic' ntzujuj chwach ja Dios
rumac ja ril rumac arja' in quixin ja winak
chakaja'. 8 Jawa' ja c'a xinbij chewe ri' c'oli

nuc'ut chikawach ja nk'alasax chikawach
rmal ja rEspíritu Santo, quewa' nuc'ut
chikawach ri', ja nabey cuarto tok maja'n
toc'o ruk'ij c'a tz'apal na chikawach ja
santilaj lugar ja bar c'o wi' ja Dios. 9 Ja
nabey cuarto xa retal je'e, xa ejemplo
rc'amonpi chake rxin ari' tiempo ja rmajon
q'uisem. Ja c'a rofrenda in sacrificio ja
quitzujuj chwach ja Dios jari' mta rpoder
xtichomarsaj ta chijutij ja canma ja winak
xtich'ach'ojirsaj ta chijutij ja quiconcien-
cia. 10 Ja bix chique chi nqueban jari' xa rxin
ja quicuerpo, ma rxin ta ja canma, cani'
tre nak ja utz ntiji in nak ja xajan ntiji in
tre chakaja' nak tiempo je'e ja rjawaxic chi
nquech'aj quek'a' in cakan. In bix chique
chi c'a tokori' matiqueban chic ja tok c'oli
jun chominem c'ac'a ja xtichomarsaj na ja
Dios pa rq'uexwach.

11 Pro camic penak chic ja Cristo, arja' ja
lok'laj sacerdote ja c'amyonto ja rutzil ja
tzujunto ojer rmal ja Dios. Ja lugar ja bar
nuban chi wi' ja rsamaj jari' ja mero ro-
choch ja Dios, más chi na nim ruk'ij chwach
ja bar xesamaj wi' ja rojer tak sacerdote. Ja
rochoch Dios ja bar nsamaj chi wi' ja Cristo
nixtac'a banon ta in ma xin rwach'ulew
ta chakaja'. 12 Arja' xajutij xoc chipan ja
santilaj lugar chila' chicaj, rc'an ja quic' ja
ntzujuj chwach ja Dios pa kacuenta pro ja
quic' ma quiquiq'uel ta q'uisic', ma quixin
ta wacax ja tak ternero, puro rquiq'uel
arja'. Queri' xuban chake, xajutij xokruto'
pa ruk'a' ja il mac, nixtac'a c'o ta q'uisic
trij ja totajem nuya'. 13 C'o nac'a rsamaj
ja quic' quixin q'uisic' quixin wacax in c'o
rsamaj chakaja' ja rchajul jun ti vaca. Jari'
nya̱' chiquij ja winak tok c'oli quibanon ja
xajan in nbix chique chi ma e ch'ajch'oji'
ta. Ja c'a wi nya̱' chiquij jari' nech'ach'ojiri,
e ch'ajch'oji' chic. 14 Pior c'a ja rquiq'uel ja
Cristo jari' más chi na nim rsamaj. Ja Cristo
arja' xtzujuj ri' chwach ja Dios, camsaxi, xoc
jun sacrificio pro jun sacrificio ja ni majun
ja maquita tz'akat tre in ja to'o rxin chi
rbanic ja wari' jari' ja rEspíritu Santo ja ni
mta wi' q'uisic trij. Ja rquiq'uel ja Cristo
janila nsamaji, nch'ach'ojirsaj chi utz ja
kanma chi matiti'on chic ja kaconciencia in
rmalari' nokcowini nkaya' can ja kabanon
je'e ja xa camíc rc'amonto in noksamaj chic
pa rcuenta ja c'aslic Dios.

15 Rmalc'ari' tok yatajnak tre ja Cristo
chi arja' c'amyonto ja c'ac'a chominem ja
nercojbej ja winak chwach ja Dios. Rmal
c'a ja rcamic ja Cristo tok cuytajnak chic
ja il mac ja bantaji chipan ja chominem ja
c'oli nabey. In camic ja roksiq'uin rmal ja
Dios nokcowini nkawil ja rutzil ja tzujunto
ojer rmal, jari' ja herencia xin Dios ja ni
mta wi' q'uisic trij. 16 Tac'a jun achi tok
ncami ja wi rbanon can jun wuj rxin ja
rmeba'il, wi rbin can chipan chok chique
nja̱ch wi' ja rmeba'il, ja c'a tok ncami c'a
tokori' njachi ja rmeba'il. 17 Ja rachi ja wi c'a
c'as na mta moda noqui ja wuj chi rjachic
ja meba'il, ja tok ncami c'a tokori' noqui
ja wuj. 18 Queri' c'a tre chakaja' ja nabey
chominem ja chomarsax rmal ja Dios, c'a
tokori' xoqui ja chominem ja tok c'oli quic'
coji. 19 Queri' xuban ja Moisés chakaja',
nabey xuya' na rbixic nojelal ja ley chique
ja winak ja bin tre rmal ja Dios chi nbij
c'ac'ari' xchicaj quic' trij ja bar tz'ibtal wi'
ja ley in chiquij canojel ja winak chakaja'. Ja
quic' xucoj jari' quixin wacax ja tak ternero
in quixin q'uisic', xuyuj ruq'uin ya'. Ja
xchicbej ja quic' c'o jun ti rk'a' che' xucoj
rbina'an hisopo rachbil jule' lana quiak. 20 Ja
c'a tok chictaj rmal c'ac'ari' xbij chique ja
winak: —Ja quic' ja xinchicaj le' jala' nuya'
rseguro ja chominem ja bin chewe rmal ja
Dios chi rjawaxic nenimaj, ne' chique. 21 In
queri' xuban tre ja rochoch Dios in tre nojel
ja nquecoj je'e ja nquiyabej ruk'ij ja Dios,
xchicaj quic' trij chakaja'. 22 In queri' tz'ibtal
chipan ja ley chakaja', ni quic' wi' noqui
ja tok c'oli nch'ach'ojirsaxi, xa jujun ja ma
quic' ta noqui chi rch'ach'ojirsbexic. Ja wi
mta quic' ntixi mta c'ari' ja cuybal il mac.

****

23 Chewi' c'a tok rjawaxic chi noqui ja
quiquiq'uel chicop chi rch'ach'ojirsbexic ja
nakun je'e ja xa rachbal ja c'o je'e chila' chi-
caj. Pro ja tre ja mero c'o je'e chila' chicaj
ja xa ma rachbal ta rjawaxic jun sacrificio
ja más chi na utz chwach ja quiquiq'uel
chicop. 24 Ja rocnak wi' ja Cristo camic ma
chipan ta jun rochoch Dios ja xa banon
ja xa rachbal ja mero rochoch Dios. Pro
mero chila' chicaj ja rocnak wi', ni chwach
ja Dios xekaj wi' in tri' c'a c'o wi' camic,
ntajini nokrucoj chwach ja Dios. 25 Ja jule'
chic lok'laj tak sacerdote eje'e' juna' juna'

ni xe'oc wi' chipan ja santilaj lugar chi
rtzujuxic ja quic' pro ma quiquiq'uel ta
eje'e'. Pro ja Cristo ma queri' ta rbanon,
arja' matitzujuj ri' chi ncamsax ta ca'mul
oxmul. 26 Ja wixta queri' jaru' pa tiempo
winakarnakto ja rwach'ulew q'uiylaj mul ta
c'ari' camsanto. Pro ja xuban arja', xa jutij
peti, xtzujuj ri' chi camsax pa kacuenta,
ja c'a rcamic jari' xchupbej ja kil kamac
kanojel. Ja tiempo ja pi wi' jari' q'uisbal
rxin ja tiempo je'e ja rchominto ja Dios
ojer. 27 Cani' chique ja winak eje'e' cayben
ja camíc pro xa jutij necami, ma ca'mul
ma oxmul ta. Ja c'a cajal chic chiquewach
xa k'etoj tzij chic ja maja'n tiban chiquij.
28 Queri' c'a tre ja Cristo chakaja' ma q'uiylaj
mul ta cami ja tok camsax pa kacuenta. Xa
jutij cami pro ok q'uiy ja xokruto', ma jun
ta, xrijkaj ja kil kamac chwach ja Dios in
xuchup. Arja' npi chi na jutij pro ma rmal
chi ta chi nrijkaj chic jutij ja kil kamac, npi
chi na utzc'a chi nokruto' chijutij kanojel ja
nokquicoti chi raybexic.

10

1 Ja rc'amonto ja ley xa cani' rnatu' ja
rutzil ja tzujunto ojer rmal ja Dios pro
ma rc'amonpi ta ja mero utzil. Rmalc'ari'
maticowini ja ley xqueruto' ta chijutij ja
winak ja juna' juna' ne'ekaj chwach ja Dios
in ne'equitzujuj ja chicop chwach rumac
ja quil quemac. 2 Ja wixta cowini xeruto'
chijutij maquita c'a xequitzujuj chic más
ari' ja chicop. Tibij c'a tzij ari' ja wixta
ch'ach'ojirsaxi chijutij ja canma quena' kaj
ta c'ari' chi ja quil quemac chuptaji. 3 Pro ja
queban, juna' juna' ni c'o wi' ja nquinatbej
chi ma chuptajnak ta, jari' tok xequicamsaj
ja chicop chi nequitzujuj chwach ja Dios
rmal ja quil quemac. 4 Ma chuptajnak ta
como ja quic' quixin wacax quixin q'uisic'
ni mta wi' moda xtuchup ta ja il mac.

5 Rmalc'ari' ja Cristo tok pi wawe'
chwach'ulew quewa' xbij tre ja Tatixel ri':
—Ja ratat, ma ja tari' nawajo' ja necamsaxi
jule' chicop chawach nixtac'a ja ta ja jule'
chic ja ntzujux je'e chawach. Pro ja ncuerpo
anin jari' achomarsan, ja c'ari' ntzujux
na chawach. 6 Ma ja tari' nel ac'u'x trij ja
neporoxi jule' chicop chawach nixtac'a ja
ta jule' chic ja ntzujux chawach rmal ja quil
quemac ja winak. 7 Rmalc'ari' tok quewa'
xinbij chawe ri': —Dios, anin inpenak cani'
tz'ibtal can chwe chipan ja libro, nunbana'
xa nak ta ja nawajo' chwe chi nban, xinche'
chawe. Queri' xbij ja Cristo. 8 Jun ja xbij,
chi ja Dios ma ja tari' nrajo' ja necamsaxi
jule' chicop chwach in nixtac'a ja ta ja jule'
chic ja ntzujux je'e chwach, ma ja tari' nel
ruc'u'x trij, ne'e. Ja ley nbij chi rjawaxic
ntzujux awa' sacrificio ri' pro ma ja tari' ja
kas mero nrajo' ja Dios, ne'e ja Cristo. 9 In
jun chic xbij quewari': —Nata' Dios, anin
inpenak chi nunbana' ja nawajo' chwe chi
nban, ne'e. Queri' xuban ja Cristo, xlasaj
ja sacrificio je'e ja tzujuxi nabey in xtzujuj
ri' arja', xoc pa rq'uexwach, xuban ja cani'
xajo'x tre rmal ja Dios chi nuban. 10 Como
ma xnimar ta chi rbanic ja xajo'x tre rmal ja
Dios rmalc'ari' tok ch'ach'ojirsaxi ja kanma
chipan ja kil kamac, ja c'a xch'ach'ojirsbej
jari' tok chijutij xtzujuj ja rcuerpo chi
camsax kumal.

11 Ja jule' chic sacerdote eje'e' k'ij k'ij
nepe'e chwach ja Dios, nquitzujuj ja sac-
rificio je'e chwach in nijawari' sacrificio
nquitzujuj nojel tak k'ij. Pro jari' ja
nquitzujuj ni mta wi' moda xtilasaj ta ja
kil kamac. 12 Ja c'a Jesucristo arja' xa jun
ja sacrificio ja xtzujuj chwach ja Dios, ma
q'uiy ta, in ma k'ij k'ij ta xtzujuj pro xa
jutij. Ja c'a tok tzujtaj can rmal c'ac'ari' be,
xetz'abe'e pa riquik'a' ja Dios 13 in tri' c'a
neraybej wi' ja rc'ulel chi nekajsax na, necoj
na pa rkan rmal ja Dios. 14 Ja sacrificio ja
xtzujuj xa jun rwach jari' xcuybej chijutij ja
kil kamac kanojel ja ch'ach'ojirsan chic ja
kanma rmal, mchita nak chi ta kayben tre ja
kil kamac. 15 In queri' binto chake chakaja'
rmal ja rEspíritu Santo ja nabey, quewa'
xbij ri': 16 —Quewa' nbij ri' ja kajaw Dios: —
Ja tok xterila' ja tiempo anin nchomarsaj
chi na jun ja chominem cuq'uin in quewa'
rbanic ri', ja ley ja xquenbanbej mandar
jari' pa tak canma xtincoj wi' in xtintz'ibaj
pa tak quewi' chakaja', ne'e. 17 C'ac'ari'
nbij chic quewari': —Matinataj chic mwal ja
quil quemac, matinataj chic mwal ja ritzelal
quibanon. Queri' rbinto. 18 Como cuytajnak
chic ja kil kamac rmal ja Dios xc'a rmalari'
mchita jun chic sacrificio ja xtikatzujuj chi
ta ja xticuy chi ta jutij ja kil kamac.

****

19 Rmalc'ari' wach'alal ja santilaj lugar
ja bar c'o wi' ja Dios jari' jakal chic
chikawach in matikana' chic ki' nokoc
chipan, matikana' chic ki' nokekaji c'a
chwach ja Dios. Pro xa rmal ja rquiq'uel
ja Jesús tok queri' nkaban, xa rmal ja cam
pa kacuenta tok yatajnak chake chi nokekaj
chwach. 20 Arja' rjakon chikawach jun c'ac'a
bey, jun bey ja rc'amonto c'aslemal. Cani'
tre ja tziak ja tasben rpan ja rochoch Dios
raktaji in jake'e ja ruchi' ja santilaj lugar
in queri' c'a tre ja Jesús chakaja' tok cam
pa kacuenta jari' xjakbej jun bey chikawach
ja nokerya'a' c'a chwach ja Dios. 21 Ja Jesús
arja' lok'laj sacerdote kaxin pa'l chakij ja
rok tinamit xin Dios. 22 Ko'ekaj c'a chwach
ja Dios, maxta tikana' ki' pro nojel ta
kanma, ni ta yukul wi' kac'u'x ruq'uin.
Quirtari' nkaban jutz'it como kotak chi
ch'ach'ojirsan chic ja kanma chipan ja kil
kamac in matiti'on chic ja kaconciencia
rmal. Kotak chakaja' chi ch'ach'ojirsan
chic ja kacuerpo tre jun ch'ajch'ojlaj ya'
ja ni majun tz'il nak ta rc'an. 23 Ja Dios
arja' ni nuya' wi' ja rtzujunto rmalc'ari'
wach'alal cow kope'e jutz'it chi raybexic,
maxta ticapuj kac'u'x. 24 Kach'obo' rij rwach
nak nkaban ja xtikabanbej ta animar ki'
chi nkajobej más ki' in nkac'utbej más ja
rutzil. 25 Ec'oli ja maque'urkaj chic ja tok
nkamol ki', maxta c'a queri' tikaban ajoj.
Ja kas takal chakij chi nkaban, kapaxbaj
ki', kabana' animar ki'. Jari' más chi na
rjawaxic chi nkaban como ixix netz'at chi
xa nnakajinto ja nimlaj k'ij ja tok xtipi chic
jutij ja kajaw Jesucristo.

26 Queri' nbij chewe como ajoj wi kaniman
chic ja tijonem ja rc'amonto ja Jesucristo
in wi kas k'alawachili nokmacun chic jari'
mchita jun sacrificio xkotobex chi ta tre ja il
mac nkaban. 27 Ja winak ja nebano queri' xa
c'o jun nimlaj juicio cajal chiquewach con-
gana xbeben ri'il, ja c'a ryewal Dios npi na
chiquij cani' jun nimlaj k'ak' ja nerporobej
canojel ja rc'ulel. 28 Ja ley xin Dios ja tz'ibtal
can rmal ja Moisés wi c'o jun winak ma xni-
maj ta, wi xuban tre ni ma vale ta in wi ec'o
ca'i' owi e oxi' ja xe'oc testigo trij chi queri'
xuban tre jari' ni majun npokonan rwach,
ncamsaxi. 29 Pior c'a ja Jesucristo ja Ralc'wal
Dios, wi c'o jun nuban tre ni ma vale ta
¿la ma yatal ta c'a trij ari' nech'ob ixix chi
nutij na jun rpokonal ja más chi na lawulo'?
Janila nutij na rpokonal ja wi nuban tre
ja rquiq'uel ja Jesucristo cani' rquiq'uel xa
nak ta chi winakil pro makana' maquita
jari' quic' ch'ach'ojirsan rxin chipan ja ril
rumac, makana' maquita jari' quic' nyowi
rseguro ja c'ac'a chominem ja chomarsan
rmal ja Dios chi kato'ic. Janila nutij na
rpokonal ja wi nuban tre ja rEspíritu Santo
ni ma vale ta pro makana' maquita ja rE-
spíritu Santo ja c'amyonto ja rutzil ja nsipaj
ja Dios chake. 30 Queri' nbij chewe como
kotak chic jani' rna'oj ja kajaw Dios cani'
rbin can quewari': —Ja ritzelal ja nqueban
ja winak anin c'a ninyo' rjil rc'axel chique,
anin c'a ninyo' chique ja rtojbalil ja ritzelal
nqueban, ne'e. In jun chic ja tz'ibtal can
quewari': —Ja kajaw Dios arja' ni nuk'et na
wi' tzij chiquij ja rtinamit, ne'e. 31 Janila kas
xbeben ri'il rc'amonto ja natkaj pa rkan ja
c'aslic Dios.

32 Pro ixix wach'alal turkaj c'a chewe chi
ja kas nabey ja tok sakirsaxto ja rebey rmal
ja Jesucristo xixcowini xecoch' nojel ja pi
chewij, janila jun lucha janila jun rpokonal
xetij pro xecoch' nojelal. 33 Ixix xecoch'
ewach chipan ja tok c'o je'e ya' eq'uix
chiquewach ja winak, tok xixyok'i xixtz'uji
in tok c'o je'e ban pokon chewe. In jun chic,
ma xepokonaj ta xe'ewachbilaj ja jule' chic
ja ban queri' chique. 34 Como ja xeq'ueje'
pa tak che' rumac ja Jesucristo xepokonaj
quewach. In tok majtaj chewe ja meba'il
ma xepokonaj ta, xixquicoti. Como bien
ewotak chi c'ol emeba'il chila' chicaj ja más
chi na utz ja ni mta wi' q'uisic trij chewi'
tok xixquicoti. 35 Rmalc'ari' nbij jutz'it rubi'
chewe, maxta teya' can ja yukulbal ec'u'x
ruq'uin ja Jesucristo como c'o jun nimlaj
rtojbalil ja rc'amonto chewe ja tok nyuke'
ec'u'x ruq'uin. 36 Maxta teya' can jutz'it
como ni rjawaxic wi' chewe chi necoch' ja
rpokonal utzc'a chi rvoluntad Dios ja neban
in newil ja rtzujunto chake. 37 Cani' tz'ibtal
can chipan ja rtzobal Dios quewa' nbij ri': —
C'o jun ja npi na in ma jaru' chi ta tiempo
nrajo' chi nurkaji, arja' npeti, matuya'
tiempo tre. 38 Ja c'a winak ja renc'ulun
ni rjawaxic wi' tre ja quic'aslemal chi ni
nyuke' wi' quec'u'x wq'uin. Pro wi ec'oli
chique ja xquemeloj can chic jutij chiquij
eje'e' ri' ni majun ngana cuq'uin. Queri'

rbin can ja Dios. 39 Ja c'a rajoj wach'alal ma
ok cachbil ta ja xa nemeloj can chiquij ja
matiyataj chique chi nequiwila' ja totajem
rxin ja Dios. Ajoj ok cachbil ja c'o yukulbal
quec'u'x ruq'uin ja Dios in noktotaji chijutij
rmal.

11

1 Ja yukulbal c'uxlal quewa' rbanic ri', ja
wi c'o je'e ja yukul kac'u'x ruq'uin jari' ni
nkaybej na wi' in bien kotak chi nekawila'
na, owi tre ja matitz'attaji ruq'uin kawach
ja wi yukul kac'u'x ruq'uin jari' bien kotak
chi c'oli masqui matikatz'at. 2 Ja kati't
kamama' ojer, rmal ja yukulbal quec'u'x
ruq'uin ja Dios chewi' tok utz xetz'at rmal.
3 Ja rajoj chakaja', rmal ja yukulbal
kac'u'x ruq'uin ja Dios chewi' tok
ch'obtajnak kumal chi ja tok tz'ucarsaxi ja
caj in rwach'ulew, ja tzij ja bix pon rmal ja
Dios jari' tz'ucarsbexi. Queri' c'a rbanic, ja
Dios xa xbij pon ja tzij in jari' tzij xoqui
chi rtz'ucarsaxic, ma ja tari' xoqui chi
rtz'ucarsbexic ja ntz'attaji ruq'uin kawach.
4 Ja rAbel chakaja', rmal ja yukulbal
ruc'u'x ruq'uin ja Dios chewi' tok más na
utz ja sacrificio ja xtzujuj tre ja Dios chwach
ja tzujux rmal ja Caín. Ja c'a Dios arja' utz
xutz'at ja sacrificio rxin ja rAbel in xuc'am
tre, tri' c'a nkatz'at wi' chi ja rAbel utz
tz'ati rmal ja Dios. Ma chaka ta ban queri'
tre, rumac ja yukulbal ruc'u'x. In masqui
camnak chic ja rAbel pro rmal ja yukulbal
ruc'u'x ruq'uin ja Dios tok cani' c'a ntzijon
na kuq'uin camic.
5 Ja rEnoc chakaja', rmal ja yukulbal
ruc'u'x ruq'uin ja Dios chewi' tok yataj
tre chi ma xk'ax ta chipan ja camíc pro
chaka jalal ja tok ma xcanoy chi ta wawe'
chwach'ulew como Dios c'amo'el rxin chila'
chicaj. Como ja Dios congana quicot trij
ja rEnoc wawe' chwach'ulew chewi' tok
xuban queri' tre, cani' tz'ibtal can. 6 Ja Dios
wi mta yukulbal ac'u'x ruq'uin jari' mta
moda utz ta xtutz'at ja rac'aslemal. Ja wi
c'ol agana nattiloc ruq'uin ja Dios rjawaxic
chawe ja ca'i' ri', jun, nanimaj chi c'oli
ja Dios, in jun chic, nanimaj chi ja Dios,
wi natij ak'ij chi rilic arja' nyo' chawe ja
rtojbalil.
7 Ja Noé chakaja', rmal ja yukulbal ruc'u'x
ruq'uin ja Dios arja' xnimaj ja Dios ja tok
bix tre chi c'o jun juicio penak. Arja' bien
xnimaj masqui maja'n tutz'at ja juicio pe-
nak. Rmal c'a ja yukulbal ruc'u'x tok xuban
jun nimlaj lancha, xe'oc chipan e rachbil
canojel ja rec'o pa rochoch, queri' queban
xetotaji chipan ja juicio. Tri' c'a nkatz'at
wi' chi ja ma xeniman ta ni pa quil wi'
ban chique xecamsaxi. Ja Noé yuke' ruc'u'x
ruq'uin ja Dios xa chewi' tok c'ul rmal como
queri' nuban ja Dios chawe natruc'ul ja tok
nyuke' ac'u'x ruq'uin.
8 Ja rAbraham chakaja', rmal ja yukulbal
ruc'u'x ruq'uin ja Dios chewi' tok xnimaj ja
Dios. Tokori' xnimaj ja tok bix tre chi neli in
nbe chipan jun chic nación ja xtiya' na tre
como herencia. Arja' nimani in be masqui
ma rotak ta nak chi lugaril ja nbe wi'. 9 Tok
xekaj chipan ja nación ja tzujux tre tri'
q'ueje' wi' masqui ma rtinamit ta pro rmal
ja yukulbal ruc'u'x ruq'uin ja Dios ja tok
xuban queri'. Q'ueje' na pa tak jay je'e ja
tz'um ocnak e rachbil Isaac in Jacob, eje'e'
chakaja' junan tzujux chique ja cani' tzujux
tre ja rAbraham. 10 Ja tinamit ja kas rayben
ja rAbraham jari' ja tinamit ja xin chila'
chicaj ja c'o jun rsimiento'il ja ni mta wi'
q'uisic trij, jari' tinamit Dios chomarsani in
Dios banowi.
11 Ja c'a Sara ja rxjayil Abraham c'o yukul-
bal ruc'u'x ruq'uin ja Dios chakaja' chewi'
tok yataj tre rmal ja Dios chi xoc na jun te'ej
masqui congana ti ri'j chic in mta alanem
trij pro xalax na jun ti ral. Yuke' ruc'u'x
ruq'uin ja Dios, rotak chi ja ntzujuj ni nuya'
wi' chewi' tok yataj tre ja ti ral. 12 Queri'
c'a xuban ja rAbraham masqui congana ti
ri'j chic pro yataj na tre chi q'ueje' jun ti
ralc'wal, xeq'ueje' na riy rumam chakaja'
in congana quesep qui', c'ayew chi ne'altaji
cani' chique ch'umil ja rec'o chicaj in cani'
tre ja raxasnayi' ja c'o chi tak mar.
13 Eje'e' ri' winak ja tok xecami maja'n
tiquewil ja tzujun chique rmal ja Dios pro
masqui maja'n tiquewil pro ni yukul na
wi' quec'u'x ruq'uin ja Dios chi ja xtzu-
juj chique ni nuya' na wi'. Ja quena' kaj
pa tak canma cani' ec'o pon chic ruq'uin
ja tzujux chique in congana nequicot pon
trij. Quewa' quibij ri': —Mta jun katinamit
wawe' chwach'ulew, xa ok k'axel chwach,
neche'e. 14 Ja tok queri' nabij tri' c'a nc'axax
wi' chi c'a amajon na rcanoxic jun tinamit
ja mero tinamit awxin. 15 Ja tinamit ja bar

e'elnakto wi' nabey wixta quich'obon chi
tri' nemeloj wi' xecowin ta c'ari' xemeloji
pro ma queri' ta quich'obon. 16 Pro ja mero
quitinamit ja kas nel quec'u'x trij jari' más
utz chi na, jari' ja tinamit ja xin chila' chicaj.
Ja c'a Dios ma junwi' ta nuna' nbij chi
arja' Dios quixin como c'o jun quitinamit ja
rchomarsan ja mero tinamit quixin.

17 Ja rAbraham, rmal ja yukulbal ruc'u'x
ruq'uin ja Dios chewi' tok nimani ja tok
c'ambajaxi rmal ja Dios tokori' tok xtzujuj
chwach Dios ja rIsaac ja ti rc'ajol in jutz'it laj
xcamsaj. Ja rAbraham arja' conforme chi
ntzujuj ja ti rc'ajol chipan ja camíc masqui
xarari' ti jun. Pro makana' maquita tzujun
chic tre rmal ja Dios chi congana nquesep
na qui' ja riy rumam, 18 makana' maquita
bin chic tre chi ja rIsaac nsepo quixin ja
riy rumam. 19 Pro quewa' xuch'ob kaj ja
rAbraham ri', ja Dios masqui xcamsaj ta ja
ti rc'ajol pro cowin ta c'ari' xc'asba' chi ta
jutij chipan ja camíc. Queri' xuban ja ti
rc'ajol yataj chic jutij tre, cani' k'ax chipan
ja camíc in cani' c'astaji.

20 Ja rIsaac chakaja', rmal ja yukulbal
ruc'u'x ruq'uin ja Dios chewi' tok xeruban
can bendecir ja Jacob in Esaú tokori' tok
xk'alasaj can chiquewach nak ja maja'n
tibantaji. 21 Ja tok xajalal maja'n ticami ja
Jacob arja' chakaja' rmal ja yukulbal ruc'u'x
ruq'uin ja Dios chewi' tok xeruban can
bendecir ja re ca'i' rc'ajol ja José. Arja'
rc'an ti rch'ame'y, xtok'aj ri' tre, tique'e in
xuya' ruk'ij ja Dios. 22 Ja tok xajalal maja'n
ticami ja José arja' chakaja' rmal ja yukulbal
ruc'u'x ruq'uin ja Dios chewi' tok xbij can
chique ja rch'alal chi nerila' na jun k'ij tok
xque'eli ja raj Israel pan Egipto: —Jari' k'ij
tok xque'elel nc'amarel na ja nbakil anin
chakaja'. Queri' xbij can chique.

23 Ja rtata' rute' ja Moisés chakaja'
c'o yukulbal quec'u'x ruq'uin ja Dios in
rmalari' ja Moisés tok xalaxi totaji pa ruk'a'
ja rey. Como ja rey c'o jun orden rya'on pro
eje'e' ma xquixbej ta qui' chwach. Quetz'at
ja ti calc'wal chi congana ti buena chewi'
oxi' ic' quiwawaj chwach ja rey. 24 Ja Moisés
banon tre rmal ja rme'al ja rey Faraón cani'
jun chak'laj ral congana nim ruk'ij. Pro
tok xoc achi ma xpokonaj ta xuya' can.
Rmal ja yukulbal ruc'u'x ruq'uin ja Dios tok
ma xpokonaj ta xuya' can. 25 Xerachbilaj
ja tinamit xin Dios chipan ja rpokonal.
Quewa' xuch'ob kaj ja Moisés ri': —Más na
utz nenwachbilaj ja tinamit xin Dios chipan
ja rpokonal chwach ja xquenwachbilaj ta ja
raj Egipto chipan ja quicotemal ja xa il mac
rc'amonto in xa noc'owi chakaja'. 26 Más
na vale ja ntij rpokonal rumac ja Cristo
chwach ja xtinch'ec ta nojelal ja meba'il ja
c'o pan Egipto, ne' kaj. Arja' kas tz'el pon
rwach trij ja rtojbalil ja nya̱' na tre rmal ja
Dios chewi' tok queri' xuch'ob. 27 Rmal ja
yukulbal ruc'u'x ruq'uin ja Dios chewi' tok
xeli ja pan Egipto, ma xbej ta ri' chwach ja
rey masqui ja rey congana yictaj ryewal.
Cow pe'i, rotak chi ja Dios c'o ruq'uin,
xuban ja cani' xutz'at rwach ja Dios masqui
ja Dios matitz'attaji. 28 Ja Moisés, rmal ja
yukulbal ruc'u'x ruq'uin ja Dios chewi' tok
xuc'ul ja nmak'ij rbina'an pascua. Rmal ja
yukulbal ruc'u'x chakaja' tok quewa' xbij
chique ja winak ri': —Techicaj rquiq'uel
jun carnelo chi' tak puerta rxin ewochoch.
Quirtari' neban utzc'a ja tok xtipeti ja
ángel chi quicamsaxic ja rala'i' ja nabey
tak winak maquercamsaj ja rewalc'wal ixix,
ne' chique. 29 Ja raj Israel chakaja', rmal ja
yukulbal quec'u'x ruq'uin ja Dios chewi'
tok xecowini xek'ax chipan ja nimlaj ya'
rbina'an Quiakamar pro nixtac'a xech'ake'
ta jutz'it, cani' xa nak ta chi beyal xek'ax
wi'. Pro ja raj Egipto laj xek'ax eje'e'
chakaja' pro xejik' chipan ja ya'.

30 Ja raj Israel, rmal ja yukulbal quec'u'x
ruq'uin ja Dios chewi' tok be chi tok'ulew ja
nimlaj tabia ja sutin trij ja tinamit rbina'an
Jericó. Ja tre wuku' k'ij ni queya' wi' je'e
vuelta trij ja tabia in tok tz'akati ja ya'oj
vuelta cumal be ja tabia chi tok'ulew. 31 Ja
rixok ja raj Jericó rbina'an Rahab ja ritzel
rc'aslemal nabey arja' c'o yukulbal ruc'u'x
ruq'uin ja Dios chakaja'. Arja' xeruto' ja
soldado ja raj Israel ja xe'ekaji ja pa Jericó chi rc'ambajaxic ja tinamit pro xa pan
awatali xe'ekaji. Ja c'a Rahab qui'il quic'ulic
xuban, xerucoj pa rochoch in rmal ja yukulbal ruc'u'x chewi' tok ma xcamsax ta pro
xecamsaxi ja rach tak aj Jericó como eje'e'
ma xquinimaj ta ja Dios.

32 In ec'o na más ja winak ja quiya'on can
jun utzlaj ejemplo chikawach tre ja yukulbal quec'u'x ruq'uin ja Dios pro matuya'
tiempo chwe xquintzijon ta chique jule'

chic cani' chique Gedeón, Barac, Sansón,
Jefté, David, Samuel in chique jule' chic
profeta. 33 Eje'e' chakaja' rmal ja yukulbal
quec'u'x ruq'uin ja Dios chewi' tok yataj
chique chi quech'ec ja gobierno je'e ja roc-
nak quic'ulel, chewi' tok utz queban chi
cuc'axic ja winak in chewi' chakaja' tok
quewil je'e ja tzujunto ojer rmal ja Dios.
Rmal ja yukulbal quec'u'x chakaja' tok xe-
cowini quitz'apij quechi' ja cój. 34 Chewi'
chakaja' tok mta xoc chique tok xeya̱' pa
k'ak', ma xec'at ta. Chewi' chakaja' tok
xecowini queto' qui' pa quek'a' ja winak
ja xcajo' ta xequicamsaj tza'n tak espada.
Ja c'a tok ni majun ja quichok'ak' yataj
chique quichok'ak', cow xepe'i chipan ja
ch'a'oj in xecowini xequisalujel ja quic'ulel
ja ne'urch'ojin je'e cuq'uin chipan ja quiti-
namit. 35 Ec'o je'e ixoki' chakaja', rmal ja
yukulbal quec'u'x ruq'uin ja Dios tok yataj
je'e chique chi xec'astaji camnaki' cuq'uin.
Ec'o jule' chic ja winak, rmal ja yukulbal
quec'u'x tok xechapi, más k'axnak chi na
ja rpokonal ban chique in bix chique chi
nesokpixel pro wi nqueya' can ja Dios. Pro
eje'e' ma xeniman ta: —Mejor nokcamsaxi,
xeche'e. Queri' queban utzc'a chi nquewil
ja c'aslemal ja más utz chi na. 36 Ec'oli
ja congana xetz'uji, xeyok'i, xech'a̱y tza'n
tak asial in chakaja' xeba̱c' pa tak cadena,
xeco̱j pa tak che'. 37 Ec'oli xecamsax tza'n
tak abaj. Ec'oli xek'e̱t tza'n tak sierra.
Janila chi xeba̱n puersa chi nqueya' can ja
yukulbal quec'u'x ruq'uin ja Dios. Ec'oli
xecamsax tza'n tak espada. Ec'oli xebinyaj
na pa tak lugar je'e, xa quitz'umal car-
nelo xa quitz'umal q'uisic' quicojon chic,
mchita nak chi ta nquitzukbej qui', con-
gana lawulo' ban chique, congana c'ayew
ja quic'aslemal. 38 Ja c'a winak ja xa mta
quigana ruq'uin ja Dios eje'e' ma yatal
ta chique ja xeq'ueje' ta awa' winak ri'
chiquicojol. Congana c'ayew ja queban,
xebinyaj na pa tak chakijlaj ulew, xebinyaj
na chwitakjayu', xeq'ueje' na pa tak jul.
39 Eje'e' canojel, rmal ja yukulbal quec'u'x
ruq'uin ja Dios chewi' tok congana utz
xetz'a̱t rmal. Pro jari' tiempo masqui utz
xetz'ati pro maja'n tiquewil tri' ja tzujunto
ojer rmal ja Dios. 40 Eje'e' caybej na chi
nquewil como ja Dios arja' rch'obonto chi
c'a pa katiempo ajoj nwinakarsaj wi' ja
c'ac'a chominem ja más chi na utz. Queri'
xuban utzc'a chi junan nyataj chake kanojel
ja totajem pro jun totajem ja ni majun ja
maquita tz'akat tre, ma eje'e' ta xewilowi
chikawach nabey.

12

1 Bien kach'obo' wach'alal, congana jun
nimlaj ejemplo ya'on can chikawach cumal
awa' winak ri', eje'e' cani' quisutinto qui'
chakij camic. Rmalc'ari' nbij chewe, katija'
c'a kak'ij ajoj tre ja c'amc'oj anim ja ya'on
chikawach rmal ja Dios, cow kope'i maxta
ma tikaq'uis ta. Xa nak ta ja nokruban
molestar trewa' jun c'amc'oj anim ri' mejor
kach'akij can in kaya'a' can ja il mac ja xa
nokruchap chipan ja kabey. 2 Katz'elwachij
c'a ja Jesús, arja' nwinakarsani ja yukulbal
kac'u'x ruq'uin ja Dios in arja' ntz'akatsan
na chakaja'. Arja' c'o jun nimlaj quicotemal
rayben chewi' tok ma xpokonaj ta camsax
chwa cruz, jari' congana q'uixbal pro xu-
coch' nojel ja ban tre. Ja c'a camic jani'
chi la kas nim ruk'ij, ja bar tz'ubul wi' ja
katata' Dios tri' tz'ubul wi' ja Jesús chakaja'
pa riquik'a'.
3 Tech'obo' rij rwach ja xuban ja Jesús,
janila ja rpokonal xutij pa quek'a' ja raj'il aj-
maqui' pro xucoch' nojelal. Bien tech'obo'
utzc'a chi ixix maquixcosi chi rtijic ja
rpokonal utzc'a chi maticapuj ec'u'x. 4 Ja
c'a rixix masqui emajon jun nimlaj lucha
ruq'uin ja il mac pro maja'n tek'i' ja cani'
ban tre ja Jesús como maja'n tetix ja re-
quiq'uel. 5 ¿La matinataj c'a chewe ja rix
alc'walaxela' chi c'o jun paxbanem ewxin
tz'ibtal can? Quewa' nbij ja paxbanem ri':
—Walc'wal, maxta itzel tana' ja tok kajaw
Dios natruya' chipan jun rpokonal chi ati-
joxic. Ja tok c'oli nuch'a' chawe maxta
ticapuj ac'u'x rmal. 6 Como ja kajaw Dios
wi natruya' chipan ja rpokonal chi atijoxic
jari' retal chi natrajo'. Ja wi natrapaj tri' c'a
nkatz'at wi' chi atc'ulun rmal in at ralc'wal,
queri' c'a rbanic, maxta itzel tana'. Queri'
nbij. 7 Ja c'a rixix wi netij ja rpokonal turkaj
chewe chi etijoxic nbani. Ja nuban ja Dios
chewe queri' cani' nuban jun tatixel chique
tak ralc'wal. ¿La c'o c'a jun alc'walaxel
nech'ob ixix ja matirapax rmal ja rtata'
chi rtijoxic? Ma queri' ta, canojel neba̱n
corregir. 8 Ja c'a wi maquixban corregir xc'a
ne'el ari' ix alak'an tak ac'ala' ja ma k'alaj ta

nak la etata'. 9 Ja tok xokq'uiyto ojer xokra-
paxto cumal ja katata', okc'o pa katijoxic in
xekaban respetar. Pior c'a ja katata' Dios
más chi na rjawaxic chi nkaban respetar.
Ja wi nkaban respetar nkawil c'ari' ja utzlaj
c'aslemal. 10 Ja katata' eje'e' xokqueban cor-
regir jun tiempo wawe' chwach'ulew pro xa
quina'oj eje'e' queyon quecoj chakij. Pro ja
katata' Dios arja' ma chaka ta queri' ja tok
nokruban corregir pro ni c'o wi' rc'amonto
chake. Queri' nuban chake utzc'a chi junan
neli ja kanma ajoj ja cani' ranma arja',
jun utzlaj anma in ch'ajch'oj. 11 Ni katzij
wi' chi ma qui'il ta ja tok natban corre-
gir, natti'oni. C'amalo nana' ja rutzil ja
rc'amonto chawe, ma chanim ta. Pro tok
nbe tiempo tre c'oli rc'amonto chawe ja wi
xawotakij nak rbanic. Quewa' rc'amonto
chawe ri', nawc'aj na jun utzlaj anma rmal
in natruya' chipan ja quicotemal xin Dios.

****

12 Rmalc'ari' nbij jutz'it rubi' chewe
wach'alal, cow quixpe'i chwach ja
rpokonal, maxta ticapuj ec'u'x rmal. 13 Ja
tre ja utzlaj bey ja c'utun chewach rmal ja
Dios jic tec'ama'el. Ja wi queri' xteban ja
c'a maja'n ticowiri ja canma chipan ja bey
eje'e' maticapuj quec'u'x emwal, npi más ja
quichok'ak'.

14 Tech'obo' rij rwach nak neban chi
matec'am rkan je'e ch'a'oj cuq'uin ja winak
xa nak ta chi winakil pro ja quicotemal ja
tari' nq'ueje' checojol cuq'uin. Tech'obo'
rij rwach nak neban chi nixcowini newc'aj
jun ch'ajch'ojlaj anma. Mta jun nak ta
ja xtertz'ata' ta rwach ja kajaw Dios ja
wi ma rc'an ta jun ch'ajch'ojlaj anma.
15 Tebana' jutz'it cuenta ewi', maxta c'o jun
chewe tuya' can ja rutzil ja nsipaj ja Dios
chake. Maxta c'o jun chewe tiyictaji checo-
jol xqueruyoj ta ja jule' chic cani' nuban ja
ritzel k'ayis tok npeti ncamsaj ja tijco'm.
16 Maxta c'o jun chewe toc ruq'uin jun chic
ja wi ma rxjayil ta owi ma rchajil ta. Ja
ntzujuj ja Dios chake maxta c'o jun chewe
tuban tre ni ma vale ta chwach. Cani' tre
ja rEsaú ojer, ja nabey rwinakil xuban tre
ni ma vale ta chwach, xa xc'ayij pon, xa
jutz'it ti rway xc'utuj pa rq'uexwach. 17 In
bien ewotak chi ja tok be tiempo tre ja
herencia ja rc'ayin c'ac'ari' xc'utuj chic jutij
tre ja rtata' pro ma xya' chi ta tre. Masqui
congana xok' rmal pro ni ma xcanoy chi ta
wi' rmal nak nuban chi nyataj chic jutij tre.

18 Ja bey ewc'an ixix junwi' chi na xix-
erya'a' wi' chwach ja xe'eya̱' wi' ja rtinamit
Dios ojer. Ja xeya̱' wi' eje'e' chwach jun
jayu' ja natcowini natz'at ruq'uin awach
rbina'an Sinaí. Jari' jayu' c'ati chiquewach
in quewa' bantaji ri', congana k'eku'm xo-
qui in jaktajto jun nimlaj ik'. 19 In chakaja'
c'o jun trompeta quic'axaj in c'o jun kulaj
quic'axaj chakaja'. Ja c'a kulaj, ja xec'axan
rxin congana quetij quek'ij chi rc'utuxic chi
ma titzijon chi ta más cuq'uin. 20 Queri' que-
ban como congana quixbej qui' rmal ja bix
chique chi: —Ja wi c'o jun npalbeni ja jayu'
ri' masqui xa jun chicop jari' ncamsax tza'n
abaj owi tza'n lanza, xeche'xi. 21 Ja quetz'at
janila jun xbeben ri'il rc'amonto chique
chewi' tok ja Moisés xbej ri' chakaja': —
Anin congana ninbirbot rmal ja xbeben
ri'il, ne'e.

22 Pro ja xixekaj wi' ixix jari' chwach jun
jayu' ja macatcowini natz'at ruq'uin awach
rbina'an Sión. In chakaja' ixc'o chwach ja
mero tinamit rxin ja c'aslic Dios rbina'an
Jerusalén ja c'o chila' chicaj. Ixc'o c'a
chiquewach ja ángel pro congana e q'uiy,
c'ayew chi ne'altaji, 23 e janila quimolon qui'
chwach ja Dios chi rbixaxic rubi', janila
quicotemal nbani. In chakaja' ixc'o c'a
chiquewach ja ralc'walaxela' rxin Dios ja
bar quimolon wi' qui', eje'e' tz'ibtal chic
quebi' chila' chicaj. Ixc'o c'a chwach ja Dios
arja' k'etol tzij pa kawi' chi nimlaj kanojelal.
C'a tri' ixc'o wi' chiquewach ja respíritu
quixin ja winak ja utz netz'a̱t rmal ja Dios
ja quiwilon chic ja totajem pro jun totajem
ja ni majun ja maquita tz'akat tre. 24 C'a
chwach ja Jesús ixc'o wi', arja' c'o jun c'ac'a
chominem pa ruk'a' ja nokrcojbej chwach
ja Dios. C'a tri' ixc'o wi' chwach rquiq'uel
ja Jesús ja chicaxi utzc'a chi ncuytaji ja kil
kamac. Jari' quic' totajem nsiq'uij chakij,
ma cani' ta rquiq'uel ja rAbel ojer ja xa rjil
rc'axel xsiq'uij trij ja Caín.

25 Rmalc'awa' nojel ja xintz'ibaj chewe
ri' camic nbij chewe, tebana' c'a cuenta
ewi', maxta ticowir ewi' ewanma ixix
chi matec'waxaj ja rmajon rbixic ja Dios
chewe camic. Ja raj Israel ojer ma xcajo'
ta quic'axaj ja bix chique rmal ja tzijon
cuq'uin wawe' chwach'ulew in lawulo' ban

chique rmal, majun quitobej qui'. Pior
c'a ajoj wi matikajo' nkac'axaj ja nbix
chake rmal ja ntzijonto kuq'uin chila' chicaj
tewotakij chi más chi na lawulo' ja xtiban
na chake, majun nkatobej ki'. 26 Ja tok tzijoni
ja Dios chipan ari' tiempo ojer ja rukul xusil
ja rwach'ulew. Pro ja camic quewa' nbij
chic ri': —Jutij chi na nsil chi na jutij ja
rwach'ulew in ma ruyon ta rwach'ulew pro
nsil na ja caj chakaja', ne'e. 27 —Jutij chic,
ne'e ja Dios, tibij c'a tzij ari' chi xa nak
ta ja c'o siltajic trij ja xa winakarsan jari'
xa noc'owi pro ja mta siltajic trij jari' ma-
toc'owi. 28 Ja Dios arja' okrcojon pa rcuenta
jun gobierno pro jun gobierno ja ni mta wi'
siltajic trij. Rmalc'ari' nbij chewe, kaya'a'
ruk'ij ja Dios in kamaltioxij tre chakaja'
pro kas rubey kabana', cani' nrajo' chake
chi nkaban ni ta quirwari' nkaban, kabana'
respetar in kaxbej ki' chwach 29 como ja
ryewal ja katata' Dios cani' jun nimlaj k'ak'
ja congana camíc nuban.

13

1 Wach'alal, ni tewajo' wi' ewi', maxta
temestaj jutz'it. 2 Kas que'urkaj chewe
ja quimajon rcanoxic ja bar newar wi',
que'ec'ulu' pon pa tak ewochoch. Queri'
nbij chewe como ec'oli ja quiya'on posada
chique ángel pro ni majun nak ta quinaben
ja wi ángel ja queya' quiposada.

3 Quenataj jutz'it emwal ja kach'alal ja
rumac Jesucristo ec'o pa tak che'. Ja c'a
neban, tena'a' kaj ixix como cani' ixix jun
ixc'o cuq'uin chipan ja che'. Quenataj
emwal chakaja' ja majtajnak rbanic pokon
chique. Ja neban, tena'a' kaj cani' ixix jun
ixc'o cuq'uin chipan ja rpokonal.

4 Canojel ta xtiqueban ta respetar jutz'it
ja c'ulbic. Maxta teban rij tak quewi' ja
rewixjayilal owi ewachajilal. Queri' nbij
chewe como ja Dios arja' nuk'et na tzij
chiquij ja rachi'i' in ixoki' ja nemacuni,
nuk'et na tzij chawij wi natoc ruq'uin jun
wi ma awixjayil ta owi ma awachajil ta.

5 Maxta congana tel ec'u'x trij ja pwok,
ni quixquicot wi' nojel tiempo chi c'oli owi
mta c'ol ewq'uin como ja Dios arja' ncha-
jin awxin cani' rbin can chipan ja rtzobal
quewari': —Nij inc'o wi' awq'uin chijutij, ni
macatnuya' can wi', ne'e. 6 Rmalc'ari' tok
ajoj quewa' nkabij ri': —Ja kajaw Dios arja'
nto'o wxin, ja winak xa nak ta ncajo' nque-
ban chwe jari' matinxbej wi' chiquewach.
Queri' nkabij in nixtac'a jutz'it ta nkana' ki'
chi rbixic.

7 Quenataj emwal ja kach'alal ja xe'uc'an
ewxin, eje'e' quech'ob chewach ja rtzobal
Dios. Tech'obo' chi utz jani' ja quic'aslemal
tok xeq'ueje' wawe' chwach'ulew in cani'
queban congana yuke' quec'u'x ruq'uin ja
Dios ni ta quirwari' neban ixix chakaja'. 8 Ja
Jesucristo arja' ni mta wi' q'uextajic trij.
Ja rna'oj iwir niquirwari' camic in niquir-
wari' chwak cabij, ni mta wi' q'uextajic
trij. 9 Maxta chaka nojel ta tenimaj, maxta
quixc'amarel rmal jule' chic tijonem ja
junwi' chi na. Nojel ja nkatij je'e ni ma-
jun nak ta rc'amonpi tre ja kanma ajoj
nixtac'a c'o ta rc'amonto chique chakaja'
ja winak ja nquinimaj jari' costumbre chi
c'oli rc'amonto. Ma rmal ta c'a ja natij tok
nq'uiyi ja rutzil pan awanma pro rumac ja
rutzil ja nkacochij tre ja Dios.

10 C'o jun altar kaxin pro ja sacerdote
ja nesamaj chipan ja templo quixin ja raj
Israel eje'e' mta quek'a' tre chi nquetij ja
sacrificio ja ntzujux chwach awa' ja ral-
tar ri'. 11 Eje'e' c'oli nqueban nquitzu-
juj jun chicop chwach ja Dios, nquec'ol
can ja rquiq'uel pro ja rcuerpo nlasaxel
chipan ja tinamit, junwi' nporox wi'. Ja c'a
rquiq'uel jari' nc'amarel chipan ja santilaj
lugar rmal ja lok'laj sacerdote, tri' ntzujux
wi' chwach ja Dios rmal ja quil quemac ja
winak. 12 Queri' c'a ban tre ja Jesús chakaja'
lasaxel chipan ja tinamit, junwi' xecamsax
wi'. Ja c'a rquiq'uel jari' xch'ach'ojirsbej
ja kanma ja rok winak chipan ja kil kamac.
13 Camic ko'el c'a ajoj chakaja' chipan ja
tinamit, jo' ruq'uin ja Jesús, xa jun kabana'
ruq'uin chipan ja rpokonal ja xutij tokori'
tok ya' ruq'uix chiquewach ja winak. 14 Ja
c'a wawe' chwach'ulew mta jun katinamit
ja maquita nk'axi pro c'o jun ja katinamit
ja maja'n tiya' chake jari' kayben camic.
15 Como jakon chic kabey rmal ja Jesucristo
ko'ekaji c'a chwach ja Dios: —Nata' Dios
congana nmaltioxij chawe nojelal, xkoche'
ta tre, ja tari' xtikabij tre nojel tiempo chi
ryabexic ruk'ij. Jari' junan neli ruq'uin jun
sacrificio nkatzujuj tre. 16 Pro ni tec'utu'
wi' ja rewutzil chakaja' in que'eto'o' ja c'o
rjawaxic chique, maxta temestaj chi rbanic

ja wari'. Ja c'a tok neban ja wari' junan
neli ruq'uin jun sacrificio chakaja' pro jun
sacrificio ja congana nel ruc'u'x ja Dios trij.
17 Que'enimaj ja kach'alal ja rec'ayon
ewxin, teya'a' ewi' pa quek'a'. Eje'e' echa-
jyon rxin ja rewanma in emwal nequijacha'
na cuenta chwach ja Dios. Que'enimaj
utzc'a chi nequicoti chi ewuc'axic, maxta
quebison emwal. Ni majun rc'amonto
chewe ja wi xa pa bis ne'eya' wi'.
18 Wach'alal, ni tebana' wi' jutz'it orar pa
kacuenta. Chwach Dios nbij chewe chi ni
majun nak ta nti'on ta pa tak kanma, ja c'a
nkajo' ni ta ja wi' xtikaban ja utz ntz'a̱t rmal
ja Dios. 19 Congana nban recomendar chewe
chi neban orar pa ncuenta utzc'a chi nintak
chic jutij ewq'uin chanim.

****

20 Ja Dios arja' Yo'l quicotemal, arja' yico
rxin ja kajaw Jesús chipan ja camíc. Ja Jesús
arja' lok'laj Pastor, arja' yuk'ul kaxin ja rok
cani' tak rcarnelo. Rmal ja rquiq'uel ja xu-
tix chwach cruz chewi' tok queri' rbanon.
Jari' quic' ya'bal rseguro ja chominem ja
ni mta wi' q'uisic trij ja chomarsax rmal ja
Dios. 21 Dios ta c'a xtiyo' chewe chi nnoji
nojel rwach ja rutzil pa tak ewanma utzc'a
chi nixcowini neban ja rvoluntad, xtuya'
ta chewe chi nsamaji ja Jesucristo pa tak
ewanma chi rwinakarsaxic je'e nak ja nel
ruc'u'x trij. Ni ta xtiya' wi' ruk'ij camic,
chwak in chijutij. Amén.
22 Wach'alal, anin nban recomendar
chewe, kas tiq'ueje'e ja repaciencia chi
rc'axaxic ja paxbanem ja ntz'iban chipan
awa' carta ri' como xa ma nim ta. 23 In
jun chic nbij chewe, ja kach'alal Timoteo
arja' elnakpi chic libre camic. Ja c'a wi
xturkaji chanim can nc'amel ja tok xquinbe
ewq'uin.
24 Teya'a' c'a rutzil quewach canojel ja
rec'ayon ewxin. Teya'a' rutzil quewach
canojel ja jule' chic ja re tinamit xin Dios.
Ja kach'alal ja rec'o pa tak tinamit ja c'o pa
rcuenta Italia eje'e' nquetakel rutzil ewach
ixix chakaja'.
25 Dios ta c'a xtuya' rutzil pan ewi' ewano-
jelal. Amén.

SANTIAGO

1 Anin in Santiago in ajsamajel rxin ja
Dios in chakaja' in ajsamajel rxin ja kajaw
Jesucristo. Wach'alal, anin ntakel rutzil
ewach ja rix cablajuj tribu aj Israel ja rix-
chictajnak ixbenak nojel nat nakaj.

****

2 Wach'alal, ja tok newil je'e prueba
chipan ja rec'aslemal congana ta nixquicot
rmal, ma quixbison ta. 3 Queri' nbij
chewe como ewotak chi ja prueba jari'
nk'alasani jani' ja yukulbal ec'u'x ruq'uin
ja Dios, ewotak chi wi c'ol epaciencia
chi rcoch'ic ja prueba quewa' rc'amonto
chewe ri', más na nq'uiyi ja repaciencia
chi rcoch'ic ja jule' chic prueba ja penak
chewach. 4 Teya'a' lugar tre ja paciencia
chi nsamaj pa tak ewanma, teya'a' lugar
tre chi nwinakarsaj nojel rwach ja rutzil
xin Dios. Quirtari' neban jutz'it utzc'a chi
nq'uiyi utzc'a chi nwachini nojel rwach
ja rutzil pa tak ewanma utzc'a chi majun
ja maquita tz'akat tre ja rewanma. 5 Ja
wi ec'oli chewe wi c'o je'e ja matich'obtaj
cumal nak rjawaxic chi nqueban tiquic'utuj
tre ja Dios, arja' nuya' chique chi nch'obtaj
cumal nak nqueban. Arja' nuya' chique xa
nak ta nec'utun tre in nojel ruc'u'x nuya'
chique, ma pa ch'olinem ta. 6 Xarwari',
rjawaxic chi yukul quec'u'x ruq'uin tok
nquic'utuj tre, maxta xa ca'i' quec'u'x. Ja wi
xa ca'i' ac'u'x jari' at junan ruq'uin ja nimak
tak baloj pa mar, ma jun ta rubey, xa bar
ta tri' nc'amarel wi' rmal ja ik'. 7 Ja winak
ja queri' nqueban maxta tiquech'ob kaj chi
c'oli nyataj chique ja netajini nquic'utuj tre
ja kajaw Dios. 8 Ja c'a wi xa ca'i' ac'u'x
nac'utuj tre ja Dios tri' ntz'a̱t wi' chi queri'
rbanic ja rac'aslemal chaka ma at ch'obol
ta, ma c'ayew ta naq'uex ana'oj.

****

9 Ja meba'i' chewe quequicot rmal chi
congana nimak quek'ij netz'a̱t rmal ja Dios.
10 Ja c'a biyoma' chewe quequicoti chakaja'
rmal chi ch'obtajnak cumal chi e cani' tak
meba'i' chwach ja Dios. Queri' nbij chewe
como eje'e' e cani' rusi'j k'ayis xa noc'o
rwach. 11 Ja tok congana rwak'ij nchakiji ja
k'ayis in ntilto'i ja rusi'j, queri' nuban, ba
la noc wi' ja rcoloril. Queri' c'a quibanic ja
biyoma' chakaja', eje'e' quimajon rbanic ja
quinegocio tok chaka jalal necami.

****

12 Kas qui'il chique ja necoch'owi ja
prueba ja nk'ax je'e chiquij. Ja tok
nquech'ec ja prueba jari' nquic'utbej chi ni
katzij wi' chi c'o yukulbal quec'u'x ruq'uin
ja Dios. Ja wi queri' nqueban c'ac'ari'
xtiyataj chique ja premio jari' jun utzlaj
c'aslemal ja mta q'uisic trij, jari' premio
rtzujun ja Dios chique canojelal ja ne'ajo'n
rxin. 13 Ja wi c'o jun chewe nuna' kaj chi
c'oli ntakchi'in rxin chi rbanic ja il mac
maxta tibij chi Dios takchi'in rxin. Como
ja Dios majun nak ta xtitakchi'in ta rxin chi
rbanic ja ritzelal nixtac'a arja' ta xtitakchi'ij
ta jun chi rbanic. 14 Pro ja nwinakarto
wi' tok noktakchi'ixi chikajujunal jari' tok
c'oli nkayarij kaj pa tak kanma ja nokruban
engañar in kas pan ekal nokrujic'. 15 Ja ma
utz ta je'e nkayarij kaj pa tak kanma kas pan
ekal nq'uiyi, tok nq'uiswani nalaxi ja il mac
pa tak kanma. Ja c'a il mac tok q'uiynak chic
xa camíc rc'amonto.
16 Chak'laj wach'alal maxta teban kaj en-
gañar ewi' eyon, 17 ja Dios ni ruyon wi' utzil
ja nuya'to. Xa nak ta rutzil nkacochij, xa
nak ta ja nsipax chake ja majun itzelal rc'an
jari' chila' chicaj npi wi', ja katata' Dios
arja' ntakoto. Ja luz ruq'uin ja Dios npi
wi' nojelal cani' tre k'ij, ic' in ch'umil, in
arja' mta jutij xtiq'uextaj ta, ni utz wi' ja
nuban, ni mta wi' k'ekumal rc'an. 18 Ja
xuban, xuya' chake chi kac'axaj ja utzlaj tzij
xin Jesucristo in rmalari' xokalax chic jutij
in kawil ja utzlaj c'aslemal. Queri' xuban
chi xokoc nabey tak cosecha chiquewach ja
jule' chic winak como nijawari' rvoluntad ja
rchominto.

****

19 Chak'laj wach'alal, más na nc'atzin
chake chi nkaya' kaxquin tre ja nbix chake
chwach ja maxco' noktzijoni, in maxta ma
c'ayew ta tipit ewayewal. 20 Queri' nbij
chewe como ja rayewal ni majun utzil xin
Dios rc'amonpi ta. 21 Rmalc'ari' nbij chewe,
teya'a' can jutz'it nojel ja xa ntz'ilorsaj ja
rewanma. Janila ritzelal nalaxi in nq'uiyi
pa tak kanma ja rok winak, teya'a' can
nojelal. Nojel ec'u'x nojel ewanma teya'a'
ewxquin chi rc'axaxic ja utzlaj tzij ja ticon

chic pa tak ewanma rmal ja Dios, jari' utzlaj
tzij janila rchok'ak', nixruto' chipan ja rewil
emac chijutij.
22 Pro ja utzlaj tzij maxta chaka tec'waxaj,
tebana' cumplir ja nbij. Ja wi chaka
nec'waxaj jari' xa eyon neban kaj en-
gañar ewi'. 23 Queri' rbanic como ja xa
chaka nac'waxaj jari' at junan ruq'uin
jun achi ja nutz'at rwach pan espejo.
24 Pro chaka nutz'at. Chaka maril ntz'attaj
rmal nbe in nmestaj jani' nca'yi. 25 Pro
ja wi nojel ac'u'x nojel awanma naya'
awxquin chi rc'axaxic ja utzlaj tzij xin Je-
sucristo in wi ni matatanba' wi' rnimaxic
jari' quicotemal xin Dios rc'amonpi chawe.
Queri' rbanic como ma chaka ta nac'waxaj
como matamestaj pro naban cumplir ja nbij
chawe. Ja utzlaj tzij xin Jesucristo majun ja
maquita tz'akat tre, jari' nokwasanel libre.
26 Ja wi nach'ob chi congana animan ja
Dios pro wi matak'il pan achi' jari' xa naban
kaj engañar awi' ayon, jari' majun noc wi'
ja rareligión, mta noc wi' ja chaka nabij
chi animan ja Dios. 27 Ja religión ja kas
utz ntz'at rmal ja katata' Dios in nuc'ut
chi katzij chi animan ja Dios quewa' rbanic
ri', jun, natbe cuq'uin ac'ala' ja ma ec'o
chi ta ja quitata' quete' in cuq'uin chakaja'
ja rixoki' ja malcani' ja recamnak chic ja
quichajilal in ne'ato'o' nak c'o rjawaxic
chique. In jun chic, naban cuenta awi'
chwach ja ritzelal ja nqueban ja winak ja xa
ruq'uin ja rwach'ulew yukul wi' quec'u'x,
naban cuenta awi' utzc'a chi matitz'ilori ja
rawanma rmal ja ritzelal.

2

1 Wach'alal, janila nim ruk'ij ja kajaw
Jesucristo in como yukul kac'u'x ruq'uin
chewi' maxta jun utz tetz'at in jun itzel.
2 Cani' tre jun achi nekaj checojol ja bar
emolon wi' ewi', buena rnopk'a' rcojonel
puro oro, rwekonel ri', buen tak tziak rco-
jonel ja nimak rjil, in chakaja' nekaj chic
jun achi ewq'uin congana ti meba', congana
lawulo' ti rtziak rcojon. 3 In ixix kas nel
ec'u'x trij ja rcojonel buen tak tziak, c'o
ta man ta neban tre in nebij tre: —C'o
jun tz'ulbal nim ruk'ij wawe' ri', cattz'abe'
chwach, nixche' tre. Pro ja c'a ti meba'
quewa' nebij tre ri': —Catpe'e tri' owi
cattz'abe'e pa tok'ulew, nixche' tre. 4 Ja wi
queri' neban jari' ni k'alaj wi' chi jun utz
netz'at in jun itzel. Ja queri' ix cani' jule'
k'etol tak tzij ja xa itzel tak k'etoj tzij ja
nqueban.
5 Chak'laj wach'alal, camic teya'a'
ewxquin tre ja xtinbij chewe ri' ¿la
ma ewotak ta c'a chi ja meba'i' wawe'
chwach'ulew Dios ercha'on chi ne'oc e
biyoma'? Ja ocnak quibiyomal jari' ja
yukulbal quec'u'x ruq'uin ja Dios. Eje'e'
c'o jun nimlaj herencia ja xtiyataj chique,
jari' herencia neq'ueje'e chijutij chipan ja
gobierno xin Dios. Queri' rtzujun ja Dios
chique e jani' ne'ajo'n rxin. 6 Pro ixix neban
chique tak meba'i' ni ma ec'o ta. Ja c'a
biyoma' lok' ne'ena' pro ¿la ma eje'e' ta
c'a biyoma' ja nebano pokon chewe, la ma
eje'e' ta c'a biyoma' ja nechararan ewxin pa
tak k'etbaltzij? 7 ¿La ma eje'e' ta c'a biyoma'
chakaja' ja xa itzel netzijon tre ja rubi' ja
Jesucristo? pro makana' maquita congana
nim ruk'ij ja rubi' ja Jesucristo, in chakaja'
ja rubi' ja Jesucristo jari' nataxi pan ecuenta
chi echajixic.
8 C'o jun ley tz'ibtal can chipan ja rt-
zobal Dios in jari' ley más na nim ruk'ij,
quewa' nbij ri': —Cani' nawajo' kaj awi'
ayon queri' c'a tabana' chique ja jule' chic
winak que'awajo' chakaja'. Queri' nbij. Wi
katzij chi queri' amajon rbanic cani' nbij
ja ley jari' utz ja ramajon rbanic. 9 Nowi
xa jun utz in jun itzel natz'at jari' il mac
nattajini naban in ja ley xin Dios natruchap
rmal in nbij chawe chi ma xatniman ta.
10 Queri' nbij chewe como ja ley xin Dios
wi c'o jun punto tre ja ma xanimaj ta, ley
xin Dios ari' ja matanimaj in natchap rmal.
Queri' nban chawe masqui animan ja jule'
chic ley ja rc'an ja rtzobal Dios. 11 Queri'
rbanic como ja Dios arja' rbin can chipan ja
ley chi: —Ma taban ta rij rwi' ja rawixjayil
owi awachajil, ne'e, pro ja mismo Dios bini
chakaja' chi: —Ma taban ta camíc, ne'e. Ja
c'a rixix masqui ma xeban ta rij tak quewi'
ewixjayilal owi ewachajilal pro wi xeban
camíc tibij c'a tzij ari' chi ley xin Dios ja ma
xenimaj ta. 12 Ja c'a rixix xa nak ta nebij, xa
nak ta neban, bien turkaj chewe chi ja ley
xin Cristo ja xokwasanel libre chipan ja kil
kamac jari' ley xtoc chewij, jari' xtik'etbex
tzij chewij. 13 Queri' rbanic como ja wi
matapokonaj quewach ja winak, tok xterila'
ja nimlaj k'ij xin juicio queri' nban chawe

atat chakaja' matipokonax awach. Nowi napokonaj quewach jari' npokonax awach atat chakaja', ja juicio xin Dios matikaj chawij ja tok xtik'et tzij chawij.

****

14 Wach'alal, ja wi c'o jun nbij chi c'o yukulbal ruc'u'x ruq'uin ja Jesucristo pro wi ni mta wi' ja rutzil nuban ja nc'utbej chi c'oli ja yukulbal ruc'u'x ¿la c'o c'a noc wari' ja yukulbal ruc'u'x nech'ob ixix? Ja wi queri' nuban ¿la ntotaj c'ari' rmal ja yukulbal ruc'u'x nech'ob ixix? 15 Tzuc'a c'o ta jun kach'alal achi owi ixok congana ta rjawaxic tre, ni ta tak pena ja tak rtziak rcojon in ni ta majun nutij nojel tak k'ij, 16 in jun ta c'a chewe quewa' ta nbij tre ri': —Jat c'a, tabana' cuenta awi', xtawil ta ja ratziak ja nacoj in ja natij chakaja', ne'el ta tre. Queri' nbij pro wi majun xuya'el tre ja nc'atzin tre ¿nak c'a noc wari' jule' tzij ja xbijel tre nech'ob ixix? 17 Queri' c'a rbanic ja yukulbal ac'u'x chakaja' ja wi mta ja rutzil naban ja nac'utbej chi c'oli, in ja wi queri' jari' xa camnak chic ja yukulbal ac'u'x, ni majun rsamaj.

18 Pro maxla c'o jun nbij chi junwi' ja yukulbal kac'u'x ruq'uin ja Dios in junwi' chi na ja rutzil je'e ja nkaban. Pro anin nbij tre chi ma katzij ta ja yukulbal ruc'u'x ruq'uin ja Dios ja wi mta ja rutzil nuban ja nc'utbej chi ni katzij wi' chi c'oli ja yukulbal ruc'u'x. Ja wi katzij chi c'o yukulbal nuc'u'x ruq'uin ja Dios ma chaka ta c'oli pro nsamaji, ja c'a rutzil ja nban je'e jari' nc'utuwi chi c'oli. 19 Atat nabij chi c'o jun Dios in xarari' jun in ni rubey wi' ja queri' nabij. Pro ja wi chaka nabij jari' macattotaj rmal, queri' na nquibij demonio, eje'e' chakaja' nquibij chi c'o jun Dios pro maquetotaj rmal ja chaka nquibij, xa c'o jun nimlaj castigo cajal chiquewach in nebirbot rmal. 20 Ja ramajon rch'obic xa mta noc wi'. ¿La matawajo' chi anin nch'ob jutz'it chawach chi ja yukulbal ac'u'x tok mta ja rutzil naban ja nac'utbej chi ni katzij wi' c'o yukulbal ac'u'x jari' xa camnak chic ja yukulbal ac'u'x? 21 Ja kamama' Abraham c'oli xuban ojer ja xc'utbej chi c'oli ja yukulbal ruc'u'x ruq'uin ja Dios in rmal ja xuban chewi' tok utz tz'at rmal ja Dios in ban tre cani' mta ril rumac rbanon. Ja c'a xc'utbej jari' tok ma xpokonaj ta xuya' parwi' altar ja ti rc'ajol rbina'an Isaac chi noc rq'uexwach jun sacrificio, laj xcamsaj chwach ja Dios. 22 Tri' c'a natz'at wi' chi ja yukulbal ruc'u'x ja rAbraham janila samaji, c'oli xuban ja xc'utbej chi ni katzij wi' chi c'o yukulbal ruc'u'x. Arja' xnimaj ja bix tre rmal ja Dios jari' xc'utbej chi ni katzij wi' chi c'o yukulbal ruc'u'x. 23 In queri' xuban, bantaj cumplir ja tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios ojer, quewa' nbij ri': —Ja rAbraham arja' yuke' ruc'u'x ruq'uin ja Dios in rumac ja yukulbal ruc'u'x chewi' tok utz tz'at rmal ja Dios in ban tre cani' mta ril rumac rbanon. Queri' ja tz'ibtal can. In bix tre ja rAbraham chakaja' chi amigo xin Dios ne'xi. 24 Tri' c'a netz'at wi' chi ma chaka ta ruyon ja yukulbal ec'u'x nc'atzini ja tok utz nattz'at rmal ja Dios como ni nc'atzin wi' chi naban ja rutzil ja nac'utbej chi ni katzij wi' chi c'o yukulbal ac'u'x ruq'uin. 25 In cani' xuban chakaja' ja rixok rbina'an Rahab ja xa itzel ixok nabey, xa achi'i' neryarij, arja' c'oli ja xuban in rmal ja xuban chewi' tok utz tz'at rmal ja Dios. Tokori' xuban tok ec'o ca'i' achi'i' xerwawaj pa rochoch ja retakonel rmal ja Josué, xeruto' chipan ja camíc, junwi' chic bey xerutakel wi'. 26 Cani' tre jun achi tok mchita rxula'nbal jari' camnak chic. In queri' c'a tre chakaja' ja yukulbal ac'u'x ruq'uin ja Dios, tok chaka nabij chi c'oli pro wi mta ja rutzil xin Dios naban chi nac'utbej jari' xa camnak ja yukulbal ac'u'x.

3

1 Wach'alal, maxta e q'uiy chewe chaka ta xtiquiminla' qui' chipan ja samaj xin Dios chi nequitijoj ja kach'alal. Queri' nbij chewe como ixix ewotak chi kanojel ja noktijon quixin ja kach'alal, tok xtekajacha' na cuenta chwach ja Dios más na lawulo' nban chake ja wi ma rubey ta kaban. 2 Queri' rbanic como kanojelal q'uiy ja kafalta nkaban. Ja wixta c'o jun winak ja ni ta majun tzij nelto pa ruchi' ja nerbanbej ofender winak jari' congana tz'akatnak tre ja rc'aslemal. Ja wixta c'o jun nuban queri' ncowin ta c'ari' nuban cuenta ri' chwach nojelal in maquita xtibe chipan ja ritzelal. 3 Cani' nkaban chique quiej tok nkacoj freno pa quechi' nokquinimaj xa nak ta lugar nekac'amel wi'. 4 In cani' tre nimak tak lancha masqui congana nimak

masqui congana lawulo' nban tre rmal ni-
mak tak ik' pro xa jun timón congana tino'y
nuc'abex rxin in rmalari' ja nbinsan rxin
ja lancha ncowini nuc'amel xa bar ta tri'
nuc'amel wi'. 5 In queri' c'a tre ja kak' ja
rok winak, masqui xa tino'y pro congana
jun nimlaj samaj nuban. Cani' tre jutz'it ti
k'ak' ncowini nporoj jun nimlaj c'achelaj.
6 Queri' c'a rbanic ja kak', junan ruq'uin ja
k'ak'. Ruq'uin ja kak' nwinakarto wi' nojel
rwach ja ritzelal ja c'o wawe' chwach'ulew,
ni ma c'ayew ta nuyoj ja rac'aslemal. Queri'
rbanonto ja kak' ryojonto ja kac'aslemal
wawe' chwach'ulew ja rok winak, cani'
nuban ja k'ak' nuban camíc pro congana
jun nimlaj camíc ja nuban. Ja kak' tok
nuban camíc c'o jun k'ak' penak pan in-
fierno jari' ntzijo rxin. 7 Ja winak cowin-
nak erbanon mansar ja chicop in cowin-
nak chakaja' ertijon xa nak ta chi chicopal
cani' chique itzel tak chicop ja netijoni in
cani' chique tz'iquin, cani' chique cumatz
in cani' chique chakaja' ja chicop ja rec'o pa
mar. 8 Pro ni majun winak ncowini nuk'il
ta pa ruchi', ja nuban ja kak' ni matuk'il
wi' ri', congana itzelal rc'an, cani' nuban ja
veneno congana camíc nuban. 9 Ja kak' jari'
nkacoj tok nkaya' ruk'ij ja katata' Dios in
jari' nkacoj chakaja' tok xa itzel noktzijon
chique winak pro makana' maquita e ima-
gen xin Dios ja winak. 10 Ja pa kachi' nelto
utz in nelto itzel pro ja queri' wach'alal ni
ma rubey ta wi'. 11 ¿La c'o c'a jun ya' nech'ob
ixix ja bar ntz'ucto wi' ca'i' rwach ja ya'
nelto tri', jule' qui' in jule' c'ay? 12 Wach'alal
¿la c'o c'a jun mocaj higo nwachij aceituna
owi jun mocaj uva la nwachij c'a higo? Jari'
ma queri' ta. Nixtac'a ja ta ya' chakaja'
xtuya' ta jule' qui' in jule' c'ay.

****

13 Wach'alal, wi ec'oli checojol ja con-
gana jakal quewi' rjawaxic chi ncuc'aj jun
utzlaj anma in matiqueya' quek'ij, ja wi
queri' nqueban jari' nquic'utbej chi ni
katzij wi' chi jakal quewi'. 14 Pro wi con-
gana quiakarem c'o pa tak ewanma, wi xa
por interés necoj ewi' cuq'uin jule' in xa
ne'ech'a' jule' chic, ja wi queri' ebanon
¿nak c'a noc wi' ja neya' ek'ij? Ja wi
queri' ebanon jari' ma katzij ta chi jakal
ewi'. 15 Ja wi queri' emajon rbanic in wi
nbix chewe chi jakal ewi' jari' ma ruq'uin
ta Dios penak wi' ja nbix chewe chi jakal
ewi', xa xin rwach'ulew, xa quixin winak,
xa ruq'uin diablo penak wi'. 16 Queri' nbij
chewe como ja winak wi c'oli ja quiakarem
pa tak canma, in ja nqueban je'e wi xa
por interés tok nqueban jari' ni c'o wi'
síc' ch'a'oj chiquicojol jari' nquiwinakars-
bej nojel rwach ja ritzelal. 17 Pro ja winak
ja jakal quewi' ja ni katzij wi' chi Dios
jakyon quewi' quewa' quibanic ri', jun, c'o
jun ch'ajch'ojlaj anma cuc'an, in jun chic,
matiquec'am rkan síc' ch'a'oj, e utzlaj tak
winak, maquech'olini, nqueya' quixquin
tre ja nbix chique, nquipokonaj quewach
winak, congana utzil nquec'ut, ma jun ta
utz ma jun ta itzel nquetz'at in chakaja'
matiqueban caca' quipalaj. 18 Ja winak ja
matiquec'am rkan síc' ch'a'oj eje'e' ri' ja
netajini nquetic jun utzlaj ija'tz ja ni majun
síc' ch'a'oj rc'amonto, ja nwachij solo utzil.

4

1 ¿Bar nwinakarto wi' ja síc' ch'a'oj neban
nech'ob ixix? Ja ritzel tak yarinem ja
c'o pa tak ewanma jari' nticowi ja síc'
ch'a'oj checojol. 2 Ja tok c'oli neyarij in
wi matiya' chewe neban camíc rmal. In
chakaja' nquiakir ewanma chibil tak ewi'
in wi matiya' chewe ja regana xa netic
ch'a'oj rmal. Matiyataj chewe ja newajo'
pro ma chaka ta matiyataj chewe, rumac
chi ma chi Dios ta nec'utuj wi'. 3 Owi masqui
nec'utuj pro xa ma rubey ta ja rc'utuxic
neban chewi' tok matiyataj chewe. Queri'
rbanic como ja rech'obon ixix tok xtiy-
ataj chewe xa nixquicot kaj ruq'uin eyon,
xa neban ruq'uin nak c'ol egana neban.
4 Xa más na yukul ec'u'x ruq'uin ja ntzu-
juj ja rwach'ulew chwach ja nyuke' ec'u'x
ruq'uin ja Dios. ¿La ma ewotak ta c'a nak
rc'amonto ja tok yukul ec'u'x ruq'uin ja
ntzujuj ja rwach'ulew? Ja tok queri' neban
jari' xa nec'ulla'aj ja Dios. Ja winak ja ncajo'
nyuke' quec'u'x ruq'uin ja rwach'ulew xa
nak ta chi winakil eje'e' ne'oc rc'ulel ja Dios.
5 Owi ¿la xa chaka queri' tz'ibtal can chipan
ja rtzobal Dios nech'ob ixix ja tok nbij chake
chi ja rEspíritu xin Dios ja yatajnak chake
congana nti'on ranma chakij, matirajo' ja
junwi' chi ta xtiyuke' wi' kac'u'x? 6 Pro
janila ja rutzil nuya' chake cani' tz'ibtal can

chipan ja rtzobal Dios, quewa' nbij ri': —
Ja Dios nuya' ja rutzil chique ja nebano
takno'y chwach pro nch'ojin cuq'uin ja
nquena' kaj chi congana e nimak. Queri'
tz'ibtal can. 7 Teya'a' ewi' pa ruk'a' ja Dios,
cow quixpe'e chwach ja Satanás in arja'
nanmaji chewach. 8 Quixtiloc ruq'uin ja
Dios in arja' chakaja' ntiloc ewq'uin. Ja
rix aj'il ja rix ajmaqui' rjawaxic chi neya'
can ja ritzelal. Ja rixix ja xa caca' ec'u'x
rjawaxic chi nech'ach'ojirsaj ja rewanma.
9 Titi'on c'a chewe ja rewil emac ja rebanon
in quixok' rmal chakaja'. Ma quixtzeben
chi ta rmal ja quicotemal xin rwach'ulew, ja
neban quixok' rmal ja rewil emac in quixbi-
son rmal. 10 Tebana' takno'y chwach ja
kajaw Dios, ja c'a wi neban takno'y chwach
nerila' na jun k'ij tok arja' xtuya' chewe chi
nimak ek'ij.

****

11 Wach'alal, ma tetzijoj ta ewi'. Ja tok
natzijoj awi' owi natoc at cani' k'etol tzij
chiquij ja kach'alal jari' junan ruq'uin ja xa
itzel natz'at ja ley xin Cristo, jari' junan
ruq'uin ja nacoj awi' ayon pa rq'uexwach
ja ley. Ja wi queri' naban jari' ma ley ta
ja nanimaj, xa nacoj awi' ayon chi at k'etol
tzij. 12 Pro xa ruyon ja Dios ja Yo'l ley, xa
ruyon arja' K'etol Tzij, ruyon arja' ncowini
natruto' owi natrutakel chijutij chipan ja
nimlaj rpokonal. Pro atat ¿nak c'a atocnak
wi' tok nak'et tzij trij jun awach winak?

****

13 Camic nwajo' nintzijon ewq'uin ja
quewa' nebij ri': —Seguro nokbe camic
owi chwak pa jun tinamit in jun juna'
nokeq'ueje' tri', nekabana' jun negocio in
nkach'ec kapwok, nixche'e. 14 Queri' nebij
pro ja kac'aslemal ma kotak ta nak la xin
chwak xin cabij. ¿La ma ewotak ta c'a nak
rbanic ja kac'aslemal chi junan ruq'uin jule'
sutz' nwinakar nojoj in xa jurata nq'uis kaj
chic? 15 Ja kas rubey quewa' ta nebij ri': —
Ja wi rvoluntad ja kajaw Dios xtuya' más
ja kac'aslemal nkaban c'ari' ja kach'obon,
quixche'e. 16 Pro ja neban ixix congana ix
nimak nena' kaj, neya' ek'ij, in ja tok queri'
neban jari' congana itzel na chwach ja Dios.
17 Ja wi c'o jun utzil ja yatal chawij chi naban,
ja wi awotak chi yatal chawij chi naban in wi
c'a mataban jari' il mac ja naban chwach ja
Dios.

5

1 Camic nwajo' nintzijon cuq'uin ja biy-
oma'. ¿Nak tre tok matiqueya' síc', nak tre
tok maque'ok' rmal ja nimlaj juicio ja cajal
chiquewach? 2 Ja quimeba'il ja quimolon
ruchi' xa nak'ayi in ja quitziak ja nimak rjil
xa ntij̱ cumal chicop. 3 Ja oro in plata ja
c'o cuq'uin xa nyojtaji, xa nk'uxari. Ja tok
xa nk'uxari jari' nuc'ut chikawach chi ma
xquecoj ta chi quito'ic ja winak in congana
nquetij na rpokonal rmal ja queri' queban.
Ja c'a k'ux jari' retal chi neq'ueje' chipan
jun nimlaj rpokonal cani' chipan jun k'ak'
neq'ueje' wi'. Chaka queri' quimolon ruchi'
ja quimeba'il pro ja juicio cajal chiquewach
xin q'uisbal tak k'ij. 4 Pakasa' quimoso ja
ma xquetoj ta quek'ij pa rtiempo cosecha
ja tok xesamaj cuq'uin kas k'alawachili ma
xequetoj ta in jari' Dios bien rotak ja que-
ban chique. Ja c'a moso eje'e' ne'ok' rmal
ja quijil in ja rok'ej nqueban nc'axax rmal
ja nimlaj kajaw Dios. 5 Ja biyoma' janila
ja meba'il c'o cuq'uin in janila equicotnak
chipan wawe' chwach'ulew pro c'o jun nim-
laj rc'ayewal cajal chiquewach, cani' nba̱n
tre jun wacax tok nchak'aji nc'amarel pa
rasta chi npoch'i. 6 Ja c'a utzlaj tak winak
quek'et tzij chiquij chi xequicamsaj, eje'e'
ni majun nak ta quitobej ta qui' pa quek'a'.

****

7 Rmalc'ari' wach'alal nbij chewe,
tecoch'o' ewach chipan nojel ja rpokonal
in ni ta quirwari' ebanon ja tok xtipi chic
jutij ja kajaw Jesucristo. Cani' nuban
ja rajchonla' c'o rpaciencia chi raybexic
ja ca'i' tiempo xin jab in chakaja' c'o
rpaciencia chi raybexic ja tiempo ja
xtiwachin wi' ja rtijco'm. 8 Queri' c'a chewe
ixix chakaja', tiq'ueje'e ja repaciencia, cow
quixpe'i como xa nnakajinto ja tiempo
tok xtipi chic jutij ja kajaw Jesucristo.
9 Wach'alal, ja rpokonal ixc'o wi' maxta
techap ewi' rmal, queri' nbij chewe utzc'a
chi matik'et tzij chewij. Queri' nbij chewe
como xa nnakajinto ja tiempo rxin ja K'etol
Tzij jari' Jesucristo. 10 Queri' ta neban ja
cani' queban ja ojer tak profeta ja xebini
ja rtzobal ja kajaw Dios, eje'e' quetij ja
rpokonal pro q'ueje'e ja quipaciencia chi

rcoch'ic. 11 Turkaj chake ja nkabij chique ja
cow xepe'e chipan ja rpokonal, co chique,
nokche' chique. Ixix ec'waxan nak xuban ja
Job ojer, arja' cow pe'e chipan ja rpokonal
in ja pa rq'uisbal congana ja rutzil yataj tre
rmal ja Dios. Tri' c'a nkatz'at wi' chi ja Dios
janila npokonaj kawach.

12 Pro ja xtinbij chic chewe camic ri'
wach'alal más chi na nim ruk'ij. Ja tok
c'oli nebij je'e maxta quewa' tebij ri': —
Por Dios ni katzij wi' ja nmajon rbixic,
maxta quixche'e. Ja neban, ni tebij rubi',
wi can, can catche'e, nowi ma can ta, ma
can ta catche'e. Chakaja' ma tenataj ta
ja rwach'ulew nixtac'a c'o ta jun nak ta
nenataj ja ta ri' xtecoj ta ebase chi ni katzij
wi' ja nebij. Quirtari' neban jutz'it utzc'a
chi matik'et tzij chewij rmal ja Dios.

13 Ja tok c'o jun chewe ja lawulo' rbanon
tibana' orar. Ja c'a wi c'o jun chewe ja
congana nquicoti tibixaj rubi' ja Dios. 14 Ja
c'a wi c'o jun yawa' chewe quersiq'uij ja
kach'alal ja rec'ayon ewxin. Eje'e' tok
ne'ekaji nqueban orar ruq'uin in pa rubi'
ja kajaw Jesucristo nquecoj can aceite tre.
15 Ja nebanowi ja roración wi yukul quec'u'x
ruq'uin ja Jesucristo chi rbanic ja roración
ja yawa' ntzuri, ja kajaw Jesucristo arja'
nto'o rxin chipan ja yobil. In wi c'o ril
rumac rbanon ja yawa' chakaja' ncuytaji.
16 In queri' chewe ixix chakaja', wi c'ol ewil
emac ebanon techolo' chibil tak ewi' in
kabana' orar pa kacuenta chibil tak ki'.
Quirtari' neban jutz'it utzc'a chi nixtzuri.
Ja rac'aslemal ja wi utz ntz'at rmal ja Dios
in tok naban oración congana jun nimlaj
samaj nuban ja raworación. 17 Cani' xuban
ja rElías ojer arja' como winak xa ok ju-
nan ruq'uin pro nojel ruc'u'x nojel ranma
xc'utuj tre ja Dios chi majun jab nkaji. In
queri' xuban, oxi' juna' in nic'aj ni majun
jab kaji. 18 Ja c'a tok xuban chic jutij ja
roración kaji ja jab in ja rwach'ulew xumaj
chic jutij rya'ic je'e ja cosecha.

19 Wach'alal, wi c'o jun chewe nuya' can
ja utzlaj tijonem xin Jesucristo ja kaniman,
ja c'a wi c'o jun nmelonpi chic jutij rxin
chipan ja utzlaj tijonem jari' congana utz ja
nuban. 20 Kas bien tech'obo', ja wi c'o jun
aj'il ajmac nemelojto chipan ja bar tzaknak
wi' quewa' rc'amonto ri', ja raj'il ajmac arja'
ntotaji chipan ja camíc in ja c'a ril rumac
rbanon masqui q'uiy jari' ncuytaji.

1 PEDRO

1 Anin in Pedro in apóstol rxin ja Jesu-
cristo. Anin ntz'ibaj ja carta ri' in ntakel
ewq'uin ja rixsalunel chipan ja retinamit
je'e ja rixc'o pa tak tinamit ja c'o pa rcuenta
Ponto, pa rcuenta Galacia, pa rcuenta Ca-
padocia, pa rcuenta Asia in pa rcuenta Bi-
tinia. 2 Ixix ixcha'on rmal ja katata' Dios,
ix rxin chic como queri' ja rchominto ojer,
xixcoj pa ruk'a' rmal ja rEspíritu Santo.
Queri' ban chewe utzc'a chi nenimaj ja Jesu-
cristo utzc'a chakaja' chi nixch'ach'ojirsax
chipan ja rewil emac rmal ja rquiq'uel.
Xtibe ta pa nim checojol ja rutzil ja nsipaj
ja Dios in xtiya' ta jun nimlaj quicotemal pa
tak ewanma.

****

3 Kaya'a' ruk'ij ja Dios, arja' Tatixel
rxin ja kajaw Jesucristo, congana xpokonaj
kawach, xuya' chake chi xokalax chic jutij.
Ja Jesucristo arja' yataj tre rmal ja Dios
chi c'astaj rwach chiquicojol ja camnaki'
chewi' tok yataj chake chi xokalax chic
jutij. Rmalari' tok ni maticapuj wi' kac'u'x
chi raybexic ja rutzil xin Dios 4 in rmalari'
chakaja' tok c'o jun herencia ewxin chila'
chicaj, jun herencia chajin rmal ja Dios.
Jari' herencia ni majun nak ta falta tre,
matitzabukari, mta q'uisic trij. 5 Ja herencia
ewxin ixix ja yukul ec'u'x ruq'uin ja Jesu-
cristo in rmal ja yukulbal ec'u'x tok Dios
nixrchajij chi utz. Arja' ni matuya' can
wi' ja rechajixic in nerila' na jun k'ij ja tok
xquixtotaji chijutij. Ja reto'ic chomarsan
chic rmal ja Dios jari' nk'alajin na ja tok
xterila' ja q'uisbal k'ij xin rwach'ulew.

6 Rmalari' tok ixix camic congana
nixquicoti masqui nixbison na jun tiempo
rmal ja rpokonal como q'uiy rwach ja npi
chewij. 7 Pro ma chaka ta nixk'ax chipan ja
rpokonal, c'oli rc'amonto chewe. Chipan ja
rpokonal nixc'ambajax wi' jani' ja yukulbal
ec'u'x ruq'uin ja Jesucristo. Ja tok nixk'ax
chipan ja rpokonal quewa' rbanic ri' cani'
nba̱n tre ja oro como ja oro nya̱' pa k'ak' chi
nc'at can ja ma oro ta c'o trij. Ja puro oro
janila nim rjil pro xa c'o yojtajic trij. Ja c'a
yukulbal ec'u'x ruq'uin ja Jesucristo más
chi na vale chwach ja oro. Queri' rbanic
ja rpokonal ncowirsaj ja yukulbal ec'u'x
utzc'a tok xtipi chic jutij ja Jesucristo rmal
c'a ja yukulbal ec'u'x nquicoti ja Dios chewij
in nya̱' ek'ij rmal chakaja'.

8 Ixix janila newajo' ja Jesucristo masqui
ma etz'aton ta rwach in ni yukul wi'
ec'u'x ruq'uin camic. Rmalari' tok janila
nixquicoti camic, yatajnak chewe ja nimlaj
quicotemal xin chila' chicaj. 9 In rmal ja
yukulbal ec'u'x ruq'uin ja Jesucristo chewi'
tok ewilon ja totajem xin Dios.

10 Ja totajem xin Dios ja rewilon jari' ja
rutzil ja rtzujunto ja Dios ojer in tz'ibtal
can cumal ja rojer tak profeta. Eje'e' con-
gana quecoj qui' pa ch'a'oj chi rch'obic
nak rbanic. 11 Ja rEspíritu xin Cristo arja'
xuch'ob pa quewi' pa tak canma chi c'o
jun To'onel ja npi na, ja c'a reje'e' con-
gana nquetij quek'ij chi ncotakij nak chi
winakil ja npeti in nak tiempo ja npi wi'.
Como ja rEspíritu arja' nbij chique chi ja
Cristo xturtija' na rpokonal in nya̱' chi na
ruk'ij ja tok xtic'astaj rwach. Jari' ch'obtaj
chiquewach ja tok maja'n tipeti ja Cristo.
12 Ja Dios arja' xk'alasaj chiquewach chi
c'a pa katiempo ajoj nuryataj wi' chijutij
ja totajem ja ya'to rbixic cumal, ma pa
quitiempo ta eje'e'. Jari' totajem ec'waxan
chic nak rbanic como bin chic chewe cumal
ja kach'alal ja xeyo' rbixic chewe ja utzlaj
tzij xin Jesucristo. Ja rEspíritu Santo ja
takonto chila' chicaj arja' c'ayon quixin
chi rbixic. Jari' totajem ja ángel congana
nquiyarij nquech'ob nak rbanic.

****

13 Rmalc'ari' tok nbij chewe, quixc'asc'oti,
bien tech'obo' ja neban. Nojel ta ec'u'x
nojel ta ewanma newaybej ja rutzil xin
Dios ja xtiyataj na chewe ja tok xtipi chic
jutij ja Jesucristo. 14 Como ix alc'walaxela'
rxin ja Dios tenimaj ja nbix chewe rmal chi
neban. Maxta teban chic ja ma utz ta je'e
ja xel ec'u'x trij cani' xebanto ja tok maja'n
tich'obtaj emwal ja utzlaj tzij xin Jesucristo.
15 Ja nrajo', jun ch'ajch'ojlaj anma newc'aj
nojel tiempo. Como ja Dios arja' xixrsiq'uij
chi xixoc ralc'wal como arja' ni rc'an wi'
jun ch'ajch'ojlaj anma chewi' tok rjawaxic
chi newc'aj ixix chakaja' jun ch'ajch'ojlaj
anma. 16 Cani' tz'ibtal can chipan ja rtzobal
Dios quewa' nbij ja Dios ri': —Como anin
wc'an jun ch'ajch'ojlaj anma rmalari' tok

nbij chewe, tewc'aj c'a ixix jun ch'ajch'ojlaj
anma chakaja', ne'e.

17 Ja tok neban oración bien nnataj chewe
chi ja Dios arja' Tatixel. Arja' k'etol tzij
pa kawi' chi nimlaj kanojelal, nuya' cuenta
tre ja nkaban wi utz owi ma utz ta. Arja'
ma jun ta utz nutz'at in ma jun ta itzel.
Rmalc'ari' tok nbij chewe, rjawaxic chi
nexbej ewi' chwach ja Dios jaru' pa tiempo
nebanel wawe' chwach'ulew. 18 Ixix c'oli
ja xixlok'bexi tok xixtotaj chipan ja jule'
costumbre ja mta noc wi' ja c'utun can
chewach cumal ja rewati't emama'. Pro
bien ewotak chi ma ja ta xixlok'bexi ja
xa c'o q'uisic trij cani' tre oro cani' tre
plata. 19 Pro ja lok'laj rquiq'uel ja Cristo jari'
xixlok'bexi. Ja c'a Cristo arja' camsaxi, ban
sacrificar ja cani' nban tre jun carnelo ja ni
majun nak ta falta tre. 20 Ja Dios tok maja'n
tiwinakarsaj ja rwach'ulew arja' rchominto
chic chi nban na sacrificar ja Cristo. Pro
jari' ma xbantaj ta chanim, c'a jawa' xur-
bantaji chipan ja q'uisbal tiempo ja rokc'o
wi' ri'. Ja c'ari' xuban ja Dios pan ecuenta.
21 Rmal ja Cristo chewi' tok yukul chic ec'u'x
ruq'uin ja Dios. Jari' mismo Dios ja xuya' tre
ja Cristo chi c'astaji chiquicojol ja camnaki'
in xuya' tre chakaja' chi congana nim chic
ruk'ij. Rmalc'ari' tok ruq'uin ja Dios yukul
wi' ec'u'x, rmalc'ari' chakaja' tok ewotak
chi ja Dios arja' nyowi ja rutzil ja rewayben.

22 Ja rEspíritu Santo arja' xuya' chewe chi
xenimaj ja utzlaj tzij xin Jesucristo jari'
utzlaj tzij xech'ach'ojirsbej ja rewanma.
Queri' xeban in rmalari' tok nixcowin chic
ne'ewajo' ja kach'alal in ma chi echi' ta c'o
wi' tok ne'ewajo'. Rmalc'ari' nbij chewe,
tewajo' ewi' pro nojel ec'u'x nojel ewanma.
23 Ixix ixalaxnak chic jutij pro ja c'ac'a
c'aslemal ewc'an camic jari' mta q'uisic
trij, ma junan ta ruq'uin ja c'aslemal ja
yatajnak chewe cumal ja retata' ete' como
jari' xa c'o camíc trij. Rmal c'a ja rtzobal
Dios tok ixalaxnak chic jutij. Ja c'a rtzobal
Dios jari' ma camnak ta rwach, ni c'o wi'
chijutij. 24 Cani' tz'ibtal can quewari': —
Ja quic'aslemal ja winak xa cani' k'ayis
nchakiji, ja nyabex je'e quek'ij xa cani' rusi'j
k'ayis tok noc'o ruk'ij ntilto'i. 25 Pro ja
rtzobal ja kajaw Dios jari' mta q'uisic trij,
ne'e. Ja c'ari' rtzobal Dios xa junan ruq'uin
ja utzlaj tzij xin Jesucristo ja yatajnak chic
rbixic chewe.

2

1 Rmalc'ari' tok nbij chewe, teya'a' can
jutz'it nojel rwach ja ritzelal. Maxta teban
engaño, maxta teban caca' epalaj, maxta
tiquiakiri ja rewanma, maxta teban molon
tak tzij. 2 Cani' nuban jun ti yaqui' kas
nyarij rutz'um ja rute' quirtari' chewe ixix
chakaja' kas tel ec'u'x trij ja ch'ajch'ojlaj
rtzobal Dios como jari' majun engaño rc'an.
Ja wi queri' xteban jari' nixcowir chipan ja
rtzobal Dios in nixtotaji chijutij. 3 Quirtari'
xteban como ena'on chic jani' rna'oj ja
kajaw Jesucristo chi arja' ni utz wi'.

****

4 In k'ij k'ij tiyuke' más ec'u'x ruq'uin ja
Jesucristo ja Yo'l c'aslemal. Arja' ocnak
cani' jun abaj ja cojon rmal ja Dios chi
rbanic jun templo espiritual. Ja winak xa
mta quigana ruq'uin pro arja' cha'on rmal
ja Dios in congana nim ruk'ij ntz'at rmal.
In ixix chakaja' ixocnak ix cani' jule' abaj
ixcojon rmal ja Dios chi rbanic ja templo.
5 Ix sacerdote rxin ja Dios jari' samaj yataj-
nak chewe utzc'a chi c'oli sacrificio ja net-
zujuj chwach ja Dios. Ja sacrificio netzujuj
chwach jari' ja rewutzil ja nwinakarsax pa
tak ewanma rmal ja rEspíritu Santo. Jari'
netzujuj chwach pa rubi' ja Jesucristo in
rmalari' tok utz nutz'at ja sacrificio ja net-
zujuj in nuc'am chewe. 6 Cani' tz'ibtal can
chipan ja rtzobal Dios quewa' nbij ja Dios
ja nc'ambex tzij ri': —Anin c'o jun lok'laj
abaj ja nmajon rcojic chi rbanic ja templo
wxin. Chipan ja tinamit Sión ncoj wi' ja
rabaj. Jari' abaj anin xincha'owi, congana
nim ruk'ij. Ja winak ja nyuke' quec'u'x
ruq'uin eje'e' ma xtiqueya' ta queq'uix pro
nquewil na ja rutzil ja cayben. Queri'
ja tz'ibtal can. 7 Ja chewe ixix ja yukul
ec'u'x ruq'uin ja Jesucristo arja' congana
nim ruk'ij. Pro ja chique ja winak ja mati-
cajo' nyuke' quec'u'x ruq'uin eje'e' e junan
cuq'uin ja banol tak jay cani' tz'ibtal can
chic chipan ja rtzobal Dios ja nc'ambex tzij
quewari': —Ja rabaj ja mta quigana ja banol
tak jay ruq'uin nijawari' abaj cojon rmal ja
Dios chi rbanic ja jay in más na nim ruk'ij ja
rabaj como arja' nchapowi ja resquina'il ja
jay. 8 In chakaja' tz'ibtal can ja nc'ambex tzij
quewari': —Jari' abaj ja winak nquechok'

cakan chwach, nepaji in nekaj chipan jun
nimlaj rpokonal rmal, ne'e. Queri' nqueban
ja winak ja maticajo' nquinimaj ja rtzobal
Dios, nekaj chipan jun nimlaj rpokonal jari'
rchominto ja Dios.
9 Pro ja rixix ix tinamit rxin ja Dios, ix-
cha'on rmal. Arja' xixrparti'ij chi neban ja
rsamaj. Ix sacerdote rxin ja nimlaj Rey ja
c'o chila' chicaj. Jari' samaj yatajnak chewe
utzc'a chi neya' rbixic ja nimlaj samaj ja
rbanon ja katata' Dios. Kas turkaj chewe
chi arja' lasan ewxin chipan ja k'ekumal in
camic ixrcojon chic pa rcuenta arja' pa jun
nimlaj sakil. 10 Ja nabey ma ix rtinamit ta ja
Dios pro ja camic ix rtinamit chic. Ja nabey
majun nak ta xewil ja xpokonaj ta ewach
pro ja camic xewil ja Dios chi arja' xpokonaj
ewach.

****

11 Chak'laj wach'alal, kas turkaj chewe
chi xa ok k'axel chwach'ulew, ma wawe'
ta ja mero katinamit. Rmalc'ari' nbij
chewe, maxta teya' lugar tre ja ritzel tak
yarinem chi xquixruc'aj ta como ja nuban
ja ritzel tak yarinem xa nch'ojin ruq'uin
ja rewanma, nrajo' nixruch'ec. 12 Ja neban,
tec'utu' ja rewutzil chiquewach ja winak
ja ma cotak ta rwach ja Dios. Eje'e' xa
nquemol tzij chewij camic in nquibij chewe
chi ix itzel tak winak pro nquetz'at na ja
rutzil neban in rmalari' ja tok nqueya' na
ruk'ij ja Dios tok xturbana' jun nimlaj samaj
chiquicojol.
13 Tenimaj ja k'etbal tak tzij nojelal como
ja kajaw Dios queri' nrajo' chewe chi
nenimaj. Cani' tre ja nimlaj rey teni-
maj como arja' más nim ja k'etbaltzij c'o
pa ruk'a'. 14 In cani' chique gobernador
chakaja' que'enimaj como eje'e' ecojon pa
k'etbal tak tzij chi nequeban castigar ja
winak ja nqueban ja ritzelal pro utz nque-
ban chique ja winak ja banol tak utzil.
15 Quewa' nrajo' ja Dios chewe ri' chi neban
ja rutzil utzc'a chi nquek'il pa quechi' ja
winak ja ma e ch'obolic tak winak ta tok
nquijoloj je'e tzij chewij.
16 Ixix ix libre pa quek'a' ja winak pro ma
ruq'uin ta ja rix libre chaka ta nojel ta ja
ma utz ta xteban. Pro ja neban, tenimaj ja
Dios como pa ruk'a' chic ixc'o wi' camic.
17 Que'ebana' respetar ja winak canojelal.
Que'ewajo' ja kach'alal. Texbej ewi' chwach
ja Dios. Tebana' respetar ja nimlaj rey.

****

18 Ja wi c'ol apatrón tabana' respetar xa
nak ta wi utzlaj winak owi xa c'a'n. 19 Ja
tok nban pokon chewe wi ma pan ewil ta,
wi nurkaj chewe chi c'oli ja Dios ewq'uin
in necoch', ja wi queri' neban jari' utz.
20 Ja c'a wi pan ewil tok nban pokon chewe
wi necoch' in wi c'ol epaciencia pro jari'
ma vale ta chwach ja Dios. Pro wi ru-
mac ja rutzil neban tok nban pokon chewe
ja wi necoch' in wi c'ol epaciencia jari'
utz nixrutz'at ja Dios. 21 Xc'a rmalari' tok
xixsiq'uix rmal ja Dios chi neban ja rutzil
in necoch' ja rpokonal como queri' xuban
ja Cristo chakaja', arja' xutij ja rpokonal
pan ecuenta. Queri' xuban, xuya' can jun
ejemplo chi queri' neban ixix ja cani' xuban
arja'. 22 Arja' ni majun ril rumac nixtac'a
c'o ta jun xuban ta engañar. 23 Ja tok c'oli
ja pokonlaj tak tzij bix tre ma xuya' ta rjil
rc'axel. Ja tok ban pokon tre cumal ja
winak arja' ma xc'utuj ta chi npi rc'ayewal
chiquij. Nojel ja ban tre xujach pa ruk'a' ja
Dios como bien rotak chi ja Dios arja' utzlaj
k'etoj tzij ja nuban. 24 Ja Cristo arja' xrijkaj
ja kil kamac chwach cruz. Queri' xuban
utzc'a chi nokel libre pa ruk'a' ja il mac in
matikaban chic, utzil chic nrajo' chake chi
nkaban. Arja' soctaj pan ecuenta rmalc'ari'
tok xixtzuri. 25 Ja c'a rixix nabey ix cani'
jule' tak carnelo ja retzaknak pro ja camic
ixc'o chic pa ruk'a' ja Jesucristo, arja' chic
nyuk'un ewxin, arja' nixchajini.

3

1-2 In ixix chakaja' ja rix ixoki' que'enimaj
ja rewachajilal. Como ec'oli chewe ja
rewachajilal ma quiniman ta ja rtzobal Dios
pro ja tok nixquetz'at chi ewc'an jun ut-
zlaj anma in c'ol erespeto xa rmalari' tok
xtiqueq'uex ja quina'oj in xtiquinimaj ja rt-
zobal Dios in ma kas ta rjawaxic chakaja' chi
xque'epaxbaj ta. 3 Maxta congana tel ec'u'x
trij ja newekbej ewi' chwach ja newc'aj jun
utzlaj anma. Maxta ja' tel más ec'u'x trij ja
rbanic rpach'uxic ewi' owi trij nakun je'e
cani' tre k'op k'ak'a'l ja oro ocnak owi trij
tziak ja nimak rjil, jari' xa nk'axi. 4 Pro ja
ta neban, jun utzlaj anma newc'aj, jari' más
na buena in ni matik'ax wi', jari' más na

vale nutz'at ja Dios. [5] Queri' quic'aslemal ja
rixoki' ojer ja re xin Dios ja yukul quec'u'x
ruq'uin, eje'e' cuc'aj jun utzlaj anma, xe-
quinimaj ja quichajilal. [6] Queri' rc'aslemal
ja Sara, arja' xnimaj ja rAbraham ja rchajil,
—Wajaw, ne' tre, jari' xbanbej respetar. Ja
c'a rixix ix cani' ral ja Sara ja wi utz ja
rec'aslemal in wi matexbej ewi' chwach ja
xa nak ta xtipi chewij.

[7] In ixix chakaja' ja rix achi'i' lok'
que'ena'a' ja rewixjayilal como eje'e' ma
e junan ta ewq'uin. In chakaja' junan
xecochij cuq'uin ja rewixjayilal ja utzlaj
c'aslemal ja mta q'uisic trij ja sipax chewe
rmal ja Dios chewi' tok rjawaxic chi lok'
ne'ena'. Quirtari' neban utzc'a chi ja Dios
nc'axaj ja roración neban.

****

[8] Camic ja nwajo' chewe ewanojelal xta
jun neban, xta jun ena'oj xta jun ewanma.
Titi'on chewe wi c'o jun kach'alal nak xka-
jbej. Tewajo' ewi' como ewach'alal ewi',
tipokonaj ri' ewach, maxta teya' ek'ij. [9] Ja
tok nbān itzel chewe owi tok c'oli ja pokon-
laj tak tzij nbix chewe maxta teya' rjil
rc'axel. Ja neban, tebana' ja rutzil. Ja
Dios arja' xixrsiq'uij chi ix banol tak utzil.
Queri' xuban utzc'a chi newila' na ja rutzil
ixix chakaja' rmalc'ari' tok nbij chewe, ni
tebana' wi' ja rutzil. [10] Cani' tz'ibtal can
chipan ja rtzobal Dios quewari': —Ja winak
ja c'o quigana chi nec'ase' na más in ncajo'
nquewil ja utzlaj tak tiempo rjawaxic chi
matiquibij itzel tak tzij in rjawaxic chakaja'
chi matiquetz'ak tzij. [11] Ja rjawaxic chi
nqueban quewari', nqueya' can ja ritzelal in
nqueban ja rutzil, rjawaxic chi nquech'ob
rij rwach nak nqueban utzc'a chi mta síc'
ch'a'oj nqueban. [12] Ja c'a kajaw Dios arja'
nerchajij ja nebanowi ja rutzil, arja' nc'axaj
ja roración ja nqueban pro xa itzel nerutz'at
ja nebanowi ja ritzelal. Queri' ja tz'ibtal
can.

[13] Majun xtibano pokon chewe ja wi nij
utzil wi' ja xteban. [14] Owi c'oli ja pokon
nbān chewe rmal ja rutzil neban pro jari'
c'oli rc'amonto chewe. Ma texbej ta ewi'
chiquewach ja winak ja ncajo' nqueban
pokon chewe in ma quixocla' ta il chakaja'.
[15] Ja neban, teya'a' ruk'ij ja kajaw Dios pa tak
ewanma. Tech'obo' rij rwach nak rbanic
nojel ja rc'amonto chewe ja Jesucristo ja
bar yukul wi' ec'u'x. Quirtari' neban utzc'a
chi nixcowini nech'ob chiquewach chakaja'
ja winak xa nak ta nec'axan razón chewe.
Pro pan utzil tech'obo' chiquewach, maxta
xa teyabej ek'ij. [16] Maxta c'oli teban ja ma
utz ta ja xa nti'on ewanma rmal. Como
ec'oli winak ja nquibij chewe chi: —Xa itzel
quic'aslemal ja winak ja neniman rxin ja
Cristo, neche'e, pro ja wi mta ja ma utz ta
ebanon eje'e' nqueya' na queq'uix ja tok
xtik'alajini chi ma katzij ta ja quibij chewe.
[17] Ja tok nbān pokon chewe xa rmal ja rutzil
ja neban pro wi queri' rvoluntad ja Dios
chewe jari' c'oli noc wi' ja netij ja rpokonal
pro wi xa pan ewil jari' mta noc wi'.

[18] Ja Cristo arja' ban pokon tre chakaja',
camsax rmal ja kil kamac, xa jutij cami,
mchita ja camíc trij. Arja' ni majun ril
rumac pro cam pa kacuenta ja rok aj'il ok
ajmaqui'. Ja tok queri' xuban jari' xjakbej
kabey chikawach chi nokekaj na ruq'uin
ja Dios. Arja' camsaxi como winak pro
c'astaji como espíritu. [19] In queri' xuban
como espíritu be cuq'uin ja jule' espíritu
ja re'ocnak preso, xerya'a' rbixic ja utzlaj
tzij chique. [20] Eje'e' ri' espíritu quixin ja
winak ja ma xquinimaj ta ja Dios ojer pa
rtiempo ja Noé. Treri' tiempo ja Dios con-
gana xeraybej na chi nnimax cumal tokori'
tok majtajnak rbanic ja nimlaj lancha rmal
ja Noé. Xa ma e jaru' ta ja xe'oc chipan
ja lancha, xa e waxaki' ja xe'oc chipan,
eje'e' ri' xek'ax parwi' ja ya' xetotaji. [21] In
queri' c'a chake ajoj camic chakaja' como
pa ya' nokban wi' bautizar in noktotaji.
Ja bautismo ma acuerpo ta nuch'aj pro ja
rubey tok natban bautizar jari' nac'utbej
jun ch'ajch'ojlaj anma tre ja Dios. Queri'
nkaban noktotaji in xa rmal ja rc'astajic
ja Jesucristo chewi' tok noktotaji. [22] Arja'
c'astaji, jote' chila' chicaj in camic c'o pa
riquik'a' ja Dios. Arja' c'o ruk'a' chique
ja ángel, c'o ruk'a' chique espíritu, majun
k'etbaltzij ja maquita c'o ruk'a' tre.

4

[1] Ja Cristo arja' como winak xutij ja
rpokonal kumal. In queri' ta c'a neban
ixix chakaja' ja cani' xuban ja Jesucristo,
techomij ewi' utzc'a chi nixcowini necoch'
ja rpokonal ja npi chewij. Ja wi atijon ja
rpokonal wawe' chwach'ulew ja npi chawij
rmal ja Jesucristo jari' mataya' chic awi'

tre ja il mac chi xcatrumel chi ta. [2] Ma
ja chi ta nbe ac'u'x trij ja chaka nojel ta
nayarij pro ja nrajo' ja Dios chawe chi naban
nijawari' naban jaru' pa tiempo xcatq'ueje'
chwach'ulew. [3] Ja winak ja ma cotak ta
rwach ja Dios eje'e' q'uiy rwach ja ritze-
lal nel quec'u'x trij in queri' xebanto ixix
chakaja'. Congana q'uixbal xebanto in tok
xeban nimak tak wa'im xixch'ujar rmal ja
tijoj ya', xerak echi', xeban síc' ch'a'oj in
chakaja' más na lawulo' xeban xixxuque'
chiquewach cachbal tak winak in chwach
rachbal tak nakun. Pro jari' matel chic
ec'u'x trij camic, itzel chic netz'at. [4] Pro ja
camic junwi' chic nixtz'ati cumal ja winak
como ma ix cachbil chi ta chi rbanic ja
ritzelal rmalc'ari' tok nquemol tzij chewij.
[5] Pro nerila' na jun k'ij ja tok xtiquejach
na cuenta chwach ja Dios, arja' rchomin
chic ri' chi nuk'et tzij chiquij ja winak chi
ec'asli chi e camnaki'. [6] Como ja utzlaj tzij
xin Jesucristo yataj rbixic chique chakaja'
ja re camnaki'. Queri' bantaji utzc'a chi
jari' nk'etbex tzij chiquij como winak pro
nyataj lugar chique chakaja' chi nec'ase' na
ruq'uin ja Dios rmal ja rEspíritu.

[7] Nnakajinto ja q'uisbal rwach'ulew
rmalari' tok nbij chewe, tech'obo' chi utz
ja neban, quixc'asc'oti, ni ta neban wi'
ja roración. [8] Ja más rjawaxic congana
tewajo' ewi'. Ja tok newajo' ewi' q'uiy ja
nixcowini necuy rmal. [9] Ja tok c'o jun chewe
tok nc'utuj rposada nojel ec'u'x teya'a'.
[10] C'oli ja yatajnak chewe chejujunal chi
nixcowini neban ja recochin tre ja Dios.
Ja yatajnak chewe ja tari' netobej ewi'
chibil tak ewi'. Q'uiy rwach ja yatajnak
chewe ja recochin tre ja Dios, ja c'a wi
ma quixnimari chi rbanic jari' ix utzlaj
tak ajsamajela' rxin ja Dios. [11] Ec'oli chewe
quicochin tre ja Dios chi necowini nqueya'
mensaje, kas turkaj chique chi rtzobal Dios
ja nquecoj, ma quina'oj ta winak ja nquecoj.
In chakaja' ec'oli ja yatajnak chique chi
necowini nequeto' winak, kas turkaj chique
chi ja Dios arja' yoyon chique chi necowini
nequeto'. Rmal ja Jesucristo chewi' tok
q'uiy rwach ja yatajnak chewe ja recochin
tre ja Dios, tebana' c'a nojelal chi nyabex
ruk'ij. Ni ta xtiya' wi' ruk'ij, ni ta xtinatax
wi' chi pa ruk'a' c'o wi' nojelal camic,
chwak in chijutij. Amén.

****

[12] Chak'laj wach'alal, ixc'o chipan ja nim-
laj rpokonal utzc'a chi nc'ambajaxi jani' ja
yukulbal ec'u'x ruq'uin ja Jesucristo. Maxta
quewa' tech'ob kaj pa tak ewanma ri': —
¿Nak tre c'awa' ja tok nbạn pokon chake?
maxta quixche'e. Jari' ni kaxin wi'. [13] Ja
neban, quixquicoti rmal ja yatajnak chewe
chi xa jun neban ruq'uin ja Cristo chi rtijic
ja rpokonal. Ja wi queri' neban jari' más
chi na nixquicoti chakaja' ja tok xtipi chic
jutij ja Jesucristo tokori' tok nk'alajin na chi
congana nim ruk'ij. [14] Ja wi rmal ja yukulbal
ec'u'x ruq'uin ja Cristo tok nixtz'uji in tok
nixyok'i jari' c'oli rc'amonto chewe. Ja wi
queri' nbạn chewe jari' ni k'alaj wi' chi c'ol
ewq'uin ja lok'laj Espíritu Santo xin Dios. Ja
nebano pokon chewe eje'e' xa itzel netzijon
tre ja rEspíritu Santo pro ja rixix neya'
ruk'ij. [15] Pro maxta xa rmal banoj camíc
maxta rmal banoj alak' tetij pokon owi rmal
jule' chic itzelal owi rmal ja chaka nemin
ewi' cuq'uin winak ja mta ek'a' chique. [16] Ja
c'a wi netij pokon rmal ja yukulbal ec'u'x
ruq'uin ja Jesucristo maxta q'uixbal tena'
pro ja neban, teya'a' ruk'ij ja Dios rmal
ja yatajnak chewe chi netij ja rpokonal pa
rubi' ja Jesucristo.

[17] Camic numajel ja tiempo rxin ja
rpokonal. Kuq'uin ajoj numajel wi' nabey
ja rok ralc'wal Dios. Ja wi ajoj nkatij ja
rpokonal pior c'a ja winak ja maticajo'
nquinimaj ja utzlaj tzij xin Jesucristo ja
rtakonto ja Dios. [18] Ajoj ja yukul kac'u'x
ruq'uin ja Dios noktotaji pro kas maril.
Ja wi kas maril noktotaj ajoj ¿la netotaj
c'ari' ja raj'il ajmaqui' ja mta Dios pa tak
canma? [19] Pro wi c'oli ja rpokonal netij rmal
ja rvoluntad Dios maxta teya' can ja banoj
utzil, ni tebana' wi' in chakaja' ni tiyuke'
wi' ec'u'x ruq'uin ja Dios, arja' winakarsyon
ewxin in ni nuya' wi' ja rtzujun.

5

[1] Camic nwajo' nintzijon cuq'uin ja
rec'ayon quixin ja kach'alal ja rec'o
checojol como anin jun in cachbil. Anin
xintz'at nojel ja rpokonal ja xutij ja Cristo.
In anin jun chakaja' xquintz'atowi ja
Jesucristo ja tok xtipi chic jutij tokori'
tok nk'alajin na chi congana nim ruk'ij.
[2] Que'eyuk'uj chi utz ja rtinamit Dios.
Nojel ec'u'x nojel ewanma que'ewc'aj,

maxta chaka ix puersa. Maxta xa rmal
pwok teyarij más ja tok ne'ewc'aj pro
kas tel ec'u'x chi cuc'axic. 3 Maxta chaka
egana ixix que'eban mandar pro ja neban,
teya'a' jun utzlaj ejemplo chiquewach. 4 Ja
Jesucristo arja' jun Pastor arja' jun ajyuk' ja
más nim ruk'ij in tok xtipi chic jutij tokori'
xtiyataj chewe ja rtojbalil ja xtiyabex ek'ij,
jun rtojbalil ja mta q'uisic trij.

5 In ixix chakaja' ja rix jóvenes,
que'ebana' respetar ja kach'alal ja rec'ayon
ewxin. Xta jun neban ewanojel, tebana'
respetar ewi', maxta teya' ek'ij. Ja c'a Dios
arja' itzel nerutz'at ja nqueya' quek'ij pro
nuya' rutzil chique ja matiqueya' quek'ij.
6 Rmalc'ari' tok nbij chewe, tebana' takno'y
chwach ja nimlaj katata' Dios utzc'a chi
arja' nuya' ek'ij ja tok xterila' ja tiempo.
7 Arja' ixrchajin chi utz rmalc'ari' tok
nbij chewe, tejacha' pa ruk'a' xa nak ta
ja remajon rbisoxic, arja' nchomarsan
chewach.

8 Ja c'a diablo ja rec'ulel arja' ntajini
ncanoj nak nuban chewe cani' nuban
jun cój nurak ruchi' tok nercanoj ja
nerutij. Rmalc'ari' tok nbij chewe, kas
bien tech'obo' na ja neban in quixc'asc'oti.
9 Maxta teya' ewi' tre ja diablo, ni tiyuke'
wi' ec'u'x ruq'uin ja Jesucristo. Turkaj
chewe chi ma eyon ta ixix ja nban pokon
chewe como queri' nban chique chakaja' ja
kach'alal ja rec'o nojel rwach'ulew. 10 Pro
xa ma nim ta ja tiempo rxin ja rpokonal
c'ac'ari' ja Dios arja' xtuya' chewe xa nak
ta ja ma tz'akat ta chewe, arja' ncowirsaj
ja rewanma in nuya' ja rewachok'ak' in
nuya' chewe chi cow nixpe'i, majun nak
ta xquixc'amo'el ta. Arja' nojel rwach ja
rutzil c'o ruq'uin in rmal ja Jesucristo tok
xokrsiq'uij chi nokeq'ueje' na pa gloria pro
jun gloria ja mta q'uisic trij. 11 Ni ta xtiya'
wi' ruk'ij, ni ta xtinatax wi' chi pa ruk'a' c'o
wi' nojelal camic, chwak in chijutij. Amén.

****

12 Ja kach'alal Silvano c'o nconfianza
ruq'uin rmalari' tok nya'el tre ja ti carta ri'
chi nerjacha' chewe. Ja xintz'ibaj chipan ja
carta chi ncowirsaj más ja rewanma, nuc'ut
chewach ja rutzil ja nsipaj ja Dios ja katzij
chi utzil, ni tiyuke' wi' ec'u'x ruq'uin.

13 Ja kach'alal ja rec'o wawe' pa Babilonia
eje'e' ewachbil ja rixcha'on rmal ja Dios
in nquetakel rutzil ewach. Ja Marcos arja'
nc'ajol chwach Dios, arja' nutakel rutzil
ewach chakaja'. 14 Ja tok nemol ewi' teya'a'
rutzil ewach chibil tak ewi' ja nec'utbej chi
newajo' ewi'.

Kas ta xtiyataj chewe ja quicotemal xin
Dios ewanojel ja xa jun ebanon ruq'uin ja
Jesucristo. Amén.

2 PEDRO

1 Anin in Simón Pedro, in ajsamajel rxin ja
Jesucristo in chakaja' in apóstol rxin. Anin
ntz'ibaj ja carta ri' in ntakel ewq'uin ixix
ja rewilon chic ja lok'laj yukulbal ec'u'x
ruq'uin ja Jesucristo. Ja yukulbal ec'u'x
ruq'uin ja Jesús nim ruk'ij, junan ruq'uin
ja cani' kawilon ajoj. Ja Jesucristo arja'
Dios, arja' To'onel kaxin in rmal ja rutzil
rc'amonto tok nokc'uli rmal ja Dios in
rmalari' tok ewilon chic ja yukulbal ec'u'x
ruq'uin. 2 Xtiq'uiy ta xtiwachin ta ja rutzil
in quicotemal xin Dios pa tak ewanma. Ja
wi k'ij k'ij newotakij más jani' rna'oj ja Dios,
wi newotakij más jani' rna'oj ja kajaw Jesús
tri' newil wi' ja rutzil in quicotemal xin
Dios.

****

3 Ja Dios c'o pa ruk'a' nojelal, arja' nojel
rya'on chake ja nc'atzin chake chi nok-
cowini nkuc'aj jun utzlaj c'aslemal ja utz
ntz'ät rmal. Queri' nuban ja Dios chawe
ja tok nawotakij jani' rna'oj. Arja' xokr-
siq'uij utzc'a chi nokoc rachbil chipan ja
sakil utzc'a chakaja' chi nkuc'aj jun utzlaj
anma ja cani' ranma arja'. 4 Queri' rbanon,
c'oli ja rtzujun je'e chake cani' jun nimlaj
meba'il in congana nimak ruk'ij. Rmal c'a
ja rtzujunto chake rmalari' tok nokcowini
nkato' ki' chipan ja ritzelal xin rwach'ulew
como ja rwach'ulew xa yojtajnak rmal ja
ritzel tak yarinem ja c'o pa tak canma
winak. Queri' xuban ja Dios chake utzc'a
chi nkaq'uex kana'oj in ni ja' chic rna'oj ja
Dios nkuc'aj. 5 Rmalc'ari' nbij chewe, tetija'
ek'ij chi rbanic ja xtinbij chewe ri' utzc'a chi
nq'uiyi nwachini ja rna'oj Dios pa tak ewi'
pa tak ewanma. Ixix c'o yukulbal ec'u'x
ruq'uin ja Jesucristo pro tebana' chakaja' ja
jule' chic ja xtinbij chewe quewari'. Cow
quixpe'i chi rbanic ja rutzil. Tewotakij nak
ja utz in nak ja ma utz ta. 6 Tech'obo' rij
rwach nak neban chi mateya' ewi' tre ja
ritzelal chi xquixruc'amel ta. Tecoch'o' xa
nak ta npi chewij. Ni ja' wi' Dios tech'obo'.
7 Lok' que'ena'a' ja rewach'alal. In tiq'ueje'e
tisamaji ja rajoben ri'il xin Dios pa tak
ewanma.

8 Nojel ja c'a xintz'ibaj chewe ri' ja
wi nq'uiyi wi nwachini pa tak ewanma
tri' c'a nixtz'at wi' chi bien ewotak jani'
rna'oj ja kajaw Jesucristo in tri' nk'alajin
wi' chakaja' chi congana xetij ek'ij chi
rotakixic. 9 Pro ja winak ja mta chique
ja xintz'ibaj ri' eje'e' e cani' moya', xa
matiquetz'at ja rtzujunto ja Dios, xa
ja' nquetz'at ja c'o chiquinakaj ja xin
rwach'ulew. Matinataj chic chique chi
xech'ach'ojirsax chipan ja rojer quil
quemac. 10 Rmalc'ari' wach'alal, más chi
ta na netij ek'ij chi rbanic ja xintz'ibaj ri'
utzc'a chi c'ol eseguro chi xixsiq'uixi in
xixcha'i chi xixoc pa ruk'a' ja Dios. Ja wi
queri' neban jari' ma quixkaj chipan ja
il mac in 11 congana qui'il ec'ulic xtibani
chipan ja gobierno rxin ja kajaw Jesucristo,
arja' To'onel kaxin, jun gobierno ja ni mta
wi' q'uisic trij.

12 Rmalc'ari' tok ni nnataj wi' chewe nojel
ja xintz'ibaj ri'. Queri' nban masqui ewotak
chic in masqui cowirnak chic ewi' ewanma
chipan ja utzlaj tzij eniman ja rc'amonto
ja Jesucristo. 13 Ja nch'ob anin ni rubey
wi' nban chi nnataj chewe. Ja tok xquin-
cami c'a tokori' ntanba' rnataxic chewe.
14 Anin wotak chi xajalal maja'n tinya' can
ja rwach'ulew jari' k'alasan chic chinwach
rmal ja kajaw Jesucristo. 15 Anin nchomij
can na ja nc'atzin chewe chi ni nenataj wi'
masqui incamnak chic.

****

16 Ajoj kach'ob chewach nak rbanic ja tok
xtipi chic jutij ja kajaw Jesucristo chi con-
gana chic k'axnak ja rchok'ak' tri'. Ja kacoj
kabase tok kabij chewe jari' tok yataj chake
chi katz'at ruq'uin kawach ja Jesucristo tok
ruc'aj ja ruch'a' Dios. Ma ja ta kacoj kabase
jule' ojer tak tzij ja xa winakarsan cumal
winak quibanon rbanic. 17 Ajoj katz'at ja
Jesús ja tok k'alasax rmal ja Tatixel chi
congana nim ruk'ij in tok ruc'aj ja gloria xin
Dios. Tokori' bantaji ja tok kac'axaj rukul
ja nimlaj Dios, quewa' xbij tre ja Jesús ri':
—Jawa' wari' Walc'wal, congana nwajo' in
congana ninquicot trij, ne'e. 18 Ajoj okc'o
ruq'uin ja Jesús parwi' ja jayu' ja cha'on
rmal ja Dios chewi' tok kac'axaj ja kulaj
penak chila' chicaj.

19 In chakaja' c'o chic jun ja nkacoj kabase
ja más chi na seguro jari' ja rtzobal Dios
ja quibin can in quitz'iban can ja profeta
xin Dios. Jari' ja quitz'iban can yatal chewe

chi congana neya' pa cuenta. Ja quitz'iban
can jari' cani' jun k'ak' ja nsakirsaj abey
chak'a', natruto' chipan ja k'ekumal. Ja
c'a tok npi rsakaric mchita k'ekumal in
tok nelto k'ij nsakirsaj chi utz nojel. In
queri' c'a rbanic chakaja' ja tok xtipi chic
jutij ja Jesucristo arja' nsakirsaj chi utz ja
rewanma. 20 Ja quitz'iban can ja profeta
chipan ja rtzobal Dios congana rjawaxic
chewe chi nch'obtaj emwal chi ma jun
winak ta k'alasani nak rbanic, ja' Espíritu
Santo k'alasan chiquewach. 21 Ma jun winak
ta xuc'an quixin ja profeta ojer chi rbixic ja
tz'ibtal can, eje'e' xecha'i rmal ja Dios in ja'
Espíritu Santo xuc'an quixin chi rbixic.

2

1 Pro ec'oli ja profeta ojer chakaja'
chiquicojol ja tinamit Israel ja ma Dios
ta takyonto quixin in queri' chewe ixix
chakaja' newinakar na checojol jule'
maestro pro ma katzij ta chi tijonem
xin Dios ja nqueya'. Eje'e' pan awatali
xtiquecoj ja ritzel tak tijonem chicojol ja
rtzobal Dios, ja c'ari' tijonem xtiqueya'
xa nyojtaji ja rec'aslemal rmal. Eje'e' ri'
winak matiquinimaj chic chi ja Jesucristo
xutoj ja quil quemac. Jari' jun nimlaj juicio
nquisiq'uij chiquij pro mta quinaben ja tok
xtikaj chiquij. 2 In chakaja' e q'uiy ja winak
ja xqueniman quixin, necachbilaj chipan
ja ritzelal ja xtiqueban. Xc'a rmal ja ritzel
c'aslemal cuc'an ja maestro ja tok xa itzel
xtitz'ati ja utzlaj bey ja c'utun chikawach
rmal ja Dios. 3 Eje'e' ri' ja ritzel tak maestro
xa pwok nquiyarij in rmalari' congana
xquixquek'ol, xtiquibij buen tak tzij chewe
ja nquiwasbej ja pwok chewe. Pro ja Dios
ojer c'o jun juicio rchominto quixin, eje'e'
nequila' na jun k'ij tok xque'ekaj chwach ja
rpokonal.

4 Cani' xuban ja Dios ojer chique ja án-
gel ja xemacun chwach ma xpokonaj ta
quewach, xerutakel chipan ja rpokonal pa
jun lugar k'ekumal, ebac'on pa cadena chi
raybexic ja nimlaj k'ij xin juicio. 5 In
chakaja' ja pa rtiempo Noé ojer Dios xu-
takto jun juicio pa quewi' ja ritzel tak
winak, xutakto jun nimlaj k'ekaljab pa
quewi' in xecami canojel. Ruyon ja Noé
ja totaji. Ja tok maja'n tipeti ja juicio ja
Noé arja' xuya' rbixic chique ja winak chi
rjawaxic nqueya' can ja ritzelal in ncuc'aj
chic jun utzlaj c'aslemal. In ec'o chi na
wuku' rachbil chakaja' ja xetotaji. 6 In
chakaja' ja Dios ojer xutakto jun juicio
parwi' ja ca'i' tinamit Sodoma in Gomorra.
Congana lawulo' ban tre ja ca'i' tinamit,
c'ati, ni chaj ban tre. Queri' xuban ja Dios
jari' xucoj ejemplo chiquewach ja jule' chic
itzel tak winak ja maja'n que'alaxi. 7 Pro
ja Dios c'o jun achi xuto' chipan ja c'atic
ja bantaji rbina'an Lot, arja' jun utzlaj achi
in congana ti'on tre ja ritzelal ja queban ja
winak. 8 Ja Lot arja' nij utzlaj achi wi'. Nojel
tak k'ij tok nutz'at ja ritzelal ja nqueban in
tok nc'axaj ja ritzel tak tzij ja nquibij como
c'o jun utzlaj anma rc'an chewi' tok nti'on
tre ja nqueban. 9 Tri' c'a nkatz'at wi' chi
ja Dios arja' bien rotak neruto' ja nebano
respetar rxin in bien rotak chakaja' neruya'
ja ritzel tak winak chipan ja rpokonal chi
raybexic ja nimlaj k'ij xin juicio.

10 In más chi na lawulo' nuban chique ja
winak ja xa nqueya' qui' tre ja ritzel tak
yarinem ja c'o pa tak canma. Eje'e' xa itzel
nquena' ja neban mandar rmal ja kajaw
Jesucristo. Eje'e' matiquixbej qui' nqueban
ja ritzelal, ni nqueban wi' xa nak ta ja
c'o quigana nqueban. Queri' quibanic ma-
tiquixbej qui' nquibij itzel tak tzij chique ja
nimak quek'ij. 11 Pro xna' ma queri' ta netz-
ijoni ángel masqui más chi na k'axnak qui-
chok'ak' in más nimak quek'ij chiquewach
winak. Ja ángel tok ne'ekaj chwach ja Dios
eje'e' mta itzel tak tzij nquibij ja nk'etbex
tzij chiquij ja nimak quek'ij.

12 Pro jari' winak ja nqueya' qui' tre ja
ritzelal eje'e' xa e cani' chicop, xa mta
quipensar. Ja chicop chaka bar ta nquemin
wi' qui', xa nechapi in necamsaxi como
nijawari' yatal chiquij. Eje'e' ri' winak tok
c'oli nbix chique ja matich'obtaj cumal con-
gana cowlaj tak tzij nquibij, xa nechaponi.
Ja ritzelal nqueban jari' nquisiq'uibej camíc
chiquij 13 jari' rtojbalil ja ritzelal nqueban.
Eje'e' ma q'uixbal ta nquena', congana
nequicoti nquik'alasaj ja ritzelal masqui pa
k'ij. Eje'e' ja tok nixcachbilaj chi wa'im xa
ruq'uix ja Dios nqueya', nequicoti nqueban
ja ritzelal checojol, xa engaño rc'amonto ja
nqueban.

14 Mta ari' ja maquita nquiyarij rwach
jun ixok, maquecos chi rbanic ja ritze-

lal. Ja winak ja ma cowirnak ta quewi'
canma chipan ja rtzobal Dios nequisiq'uij
chipan ja ritzelal. Kas ntzuri nbantaj cumal
chi rq'uiyirsaxic ja quimeba'il. Queri'
quibanic, eje'e' xa etzelan chic rmal ja Dios.
15 Quiya'on can ja utzlaj bey, etzaknak. Ja
bey cuc'an jari' xruc'aj ja rojer profeta
rbina'an Balaam ja rc'ajol Beor, arja' con-
gana xel ruc'u'x trij ja ch'ecoj pwok masqui
ma utz ta rch'aquic nuban. 16 Pro c'o jun
ti bur yataj tre rmal ja Dios chi tzijoni
in xuch'a' tre ja Balaam ja ritzel na'oj ja
rch'obon. In k'ili ja Balaam rmal ja bur tre
ja ritzel na'oj ja rch'obon.

17 Eje'e' ri' winak xa e junan ruq'uin jun
tz'uquel ya' ja chakijnak, xa mta ne'oc
wi', xa e cani' jule' sutz' ja xa nc'amarel
rmal ik'. Eje'e' chomin chic jun lugar
quixin ja congana k'eku'm, tri' ne'eq'ueje'
wi' chijutij. 18 Nquibij nimak tak tzij pro
xa mta rc'amonto. Ja ritzel tak yarinem
ja c'o pa tak canma jari' nequisiq'uibej ja
winak ja c'a ma jaru' ta tiempo equiya'on
can ja cachbil ja xa itzelal c'ayon quixin.
19 Quewa' nquitzujuj chique ri': —Ixix ix
libre, majun nak ta c'o ta ruk'a' chewe,
neche' chique. Pro nixtac'a eje'e' ta e libre
ta como xa echapon rmal ja ritzelal. Xa
nak ta ja ritzelal ja ratchapyon ja wi macat-
cowin trij jari' ma at libre ta, atc'o c'ari' pa
ruk'a' ja chapyon awxin. 20 Eje'e' ri' winak
nabey queto' qui' chipan ja ritzelal xin
rwach'ulew tokori' tok cotakij nak rbanic
ja kajaw Jesucristo ja To'onel kaxin. Pro
wi nquitz'apij chic jutij qui' chipan ja ritze-
lal in nechạp chic jutij rmal xc'a rmalari'
ja tok más chi na lawulo' ja quic'aslemal
chwach ja cani' quibanon nabey. 21 Más ta
utz ja maquita cotakij nak rbanic ja utzlaj
bey xin Dios chwach ja queban como eje'e'
cotakij nak rbanic ja utzlaj bey in quic'axaj
ja rutzil ja ban mandar chique rmal ja Dios
chi nqueban pro jari' xa queya' can. 22 Ja
queban cani' nbij jun c'ambal tzij ja tz'ibtal
can quewari': —Ja tz'i' nmeloji chi nertija'
chic jutij ja rxa'ab, ne'e. In jun chic: —Ja ak
tok chaka maril nch'ajtajel rij nbe chic jutij
chipan ja ch'abak. Queri' nbij.

3

1 Chak'laj wach'alal, jawa' rcab carta
ntakel ewq'uin ri' junan rsamaj ruq'uin
ja nabey carta ja ntakon chic ewq'uin.
Quewa' rsamaj ri' chi nnataj je'e chewe ja
ch'obtajnak chic emwal como anin wotak
chi ma eniman ta ja ritzel tak tijonem.
2 Rmalari' nbij chewe, tinataj jutz'it chewe
ja quibin can ja rojer tak profeta xin Dios.
In tinataj chewe chakaja' ja mandamiento
ja ya'on can rmal ja kajaw Jesucristo ja
To'onel kaxin jari' kabin chic chewe ja rok
apóstol.

3 Congana rjawaxic chi nch'obtaj emwal
chi ja pa rq'uisbal tak k'ij ec'oli winak ja
nepi na xa e yok'onela', xa nqueya' qui' tre
ja ritzel tak yarinem ja c'o pa tak canma.
4 Eje'e' quewa' xtiquibij chique ja jule' chic
winak ri': —Bin can chi npeti ja Cristo ¿la
npi la'an nech'ob ixix? Pro ja rwach'ulew
ni matiq'uextaj wi' in matiq'uisi. Cani' pa
quitiempo ja kati't kamama' in chakaja' tok
tz'ucarto ja rwach'ulew niquirwari' rbanon
camic, xqueche'e. 5 Pro eje'e' maticajo'
nquinataj chi ja caj in rwach'ulew ma
chaka ta c'oli pro ja Dios ja tzij xuban
jari' xwinakarsbej. Ja rwach'ulew pa ya'
winakar wi' in xelto parwi' ja ya'. 6 In ya'
chakaja' yojowi ja rwach'ulew ojer tokori'
tok xuban ja nimlaj k'ekaljab, be chic jutij
chipan ja ya' in q'uisi. 7 In rmal chakaja' ja
rbin can ja Dios ja caj in rwach'ulew ja c'oli
camic xa c'atic xa poroxic rayben. Tokori'
xtic'ati ja tok xterila' ja nimlaj k'ij xin juicio
in canojel ja ritzel tak winak nebe chipan ja
nimlaj rpokonal.

8 Chak'laj wach'alal, ni ma temestaj ta wi'
ja xtinbij chewe ri', jun mil juna' masqui
congana nim nkac'axaj pro ja chwach Dios
xa junan ruq'uin jun k'ij. 9 Queri' nbij chewe
como ec'oli winak ja nebini chi ja kajaw
Dios c'amalo nuban cumplir ja rbin can pro
jari' ma queri' ta. Xar congana rpaciencia
ja Dios kuq'uin ja rok winak como arja'
matirajo' chi c'o ta jun xtibe ta chipan ja
nimlaj rpokonal. Ja nrajo' chake kanojelal
chi nkaq'uex kana'oj in nkaya' can ja ritze-
lal.

10 Pro c'a ja' xtina'i ja tok xterila' ja nim-
laj k'ij ja rchomin ja kajaw Dios cani' tre
jun alak'om mta nnabexi ja tok nerbana'
alak'. Jari' k'ij nc'ati nojelal. Ja caj con-
gana npak'loji xtuya' ri' in nq'uisi. Nojel
ja rocnak ja rwach'ulew nq'uis na rmal ja
nimlaj c'atic, nc'at na ja rwach'ulew in

nc'at na nojelal ja c'o chwach ja rwach'ulew
chakaja', majun nak ta nuto' ta ri'.
11 Como ja caj in rwach'ulew xa nc'ati
xa nq'uisi rmalc'ari' tok nbij chewe, con-
gana rjawaxic chi nkuc'aj jun utzlaj anma,
rjawaxic chi ni ja wi' ja Dios nkach'ob.
12 Koquicoti chi raybexic ja nimlaj k'ij ja
chomarsan rmal ja Dios, kabana' ja nrajo'
chake chi nkaban utzc'a chi xtipi ta jutz'it
chanim. Masqui jari' k'ij xtic'ati ja caj
in nq'uisi in masqui nojelal ja rocnak ja
rwach'ulew nq'uisi rmal ja c'atic 13 pro ja
rajoj nokquicoti chi raybexic jun chic c'ac'a
caj in jun chic c'ac'a rwach'ulew cani' rtzu-
jun can ja Dios, jari' majun itzelal chipan,
nojel utz.
14 Rmalc'ari' nbij chewe chak'laj
wach'alal, como ajoj kayben jun c'ac'a caj
in c'ac'a rwach'ulew katija' c'a kak'ij chi
rbanic ja nrajo' ja Dios chake chi nkaban
utzc'a chi xa jun kabanon ruq'uin tok
xko'ekaj chwach in ch'ajch'oj ja kanma
in majun nak ta nokchapbexi. 15 Kas bien
tich'obtaj emwal chi ja kajaw Dios ma chaka
ta c'oli ja rpaciencia kuq'uin ja rok winak,
ja nrajo' chake chi noktotaji kanojelal. In
queri' bin chewe rmal ja chak'laj kach'alal
Pablo. Jari' xbij chewe ja tok xutak ja carta
ewq'uin in Dios yoyon tre ja rna'oj chi
rbixic. 16 Arja' xbij chewe ja nmajon rbixic
anin chewe camic. Nijawari' ntz'ibaj arja'
chipan nojelal ja carta ja nuban. C'o je'e
ntz'ibaj ja Pablo chipan ja carta ja c'ayew
rch'obic in ec'oli ja ma quitijon ta qui' chi
utz ja ma cowirnak ta quec'u'x chipan ja
rtzobal Dios, eje'e' xa nqueq'uex rbixic
ja rtz'iban ja Pablo cani' nqueban tre ja
jule' chic rtzobal Dios. Jari' nquisiq'uibej ja
nimlaj rpokonal chiquij.
17 Rmalc'ari' chak'laj wach'alal, como ixix
ewotak chic tebana' cuenta, maxta quixkaj
chipan ja ritzel tak tijonem ja nqueya' ja
ritzel tak winak. Ixix cowirnak ec'u'x
chipan ja rtzobal Dios, maxta quixyojtaji.
18 Pro ja neban, ni ta xtiq'uiy wi' más ja rutzil
xin Dios pa tak ewanma, ni ta xtewotakij
wi' más jani' rna'oj ja kajaw Jesucristo ja
To'onel kaxin. Arja' ni ta xtiya' wi' ruk'ij
camic, chwak in chijutij. Amén.

1 JUAN

1 Jawa' jun carta ja nkatakel chewe ri'
rc'amonto nak rbanic ja Ralc'wal Dios ja
Yo'l utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij, arja'
xurk'alasani jani' rna'oj ja Dios. Ja Ralc'wal
Dios arja' ni c'o wi' ja tok tz'ucarsaxto ja
rwach'ulew. Ajoj katz'at ruq'uin kawach,
kac'axaj ja xbij, katz'at jani' ja rc'aslemal,
kachap ruq'uin kak'a'. 2 Ja Yo'l c'aslemal
xerila' ja k'ij chi ntz'attaji, ajoj katz'at in
camic kamajon rk'alasaxic nak rbanic in
jari' nkaya' rbixic chewe. Nabey ni c'o wi'
ruq'uin ja Tatixel pro peti xurc'utu' kaj ri'
chikawach. 3 Ja katz'aton in ja kac'axan
jari' nkaya' rbixic chewe utzc'a chi ixix jun
nixquicot kuq'uin rmal como xa jun ka-
banon ruq'uin ja Dios ja Tatixel in chakaja'
xa jun kabanon ruq'uin ja Jesucristo ja
Ralc'wal. 4 Ja katz'ibaj ri' nkatakel ewq'uin
utzc'a chi nq'uiyi in nwachini ja quicotemal
xin Dios pa tak ewanma.

****

5 Ja xtikatz'ibaj ri' jawa' tijonem kac'axan
ja bix chake rmal ja Jesucristo quewari', ja
Dios arja' ni sakil wi' rc'an, ni utz wi' ja
nuban, majun k'ekumal rc'an ta. 6 Ja wi
nkabij chi xa jun kabanon ruq'uin ja Dios
pro wi k'ekumal c'ayon kaxin jari' xa ok
tz'akol tak tzij in ni k'alaj wi' chi matikan-
imaj ja utzlaj tzij xin Jesucristo. 7 Pro wi
sakil c'ayon kaxin cani' tre ja Dios arja' ni
pa sakil wi' c'o wi', ja wi queri' kabanon
xc'a jun kabanon ari'. Ja wi queri' kabanon
ja rquiq'uel ja Jesucristo ja Ralc'wal jari'
nch'ach'ojirsaj nojel ja kil kamac nkaban.

8 Ja wi nkabij chi mta ja il mac kabanon
jari' xa nkaban kaj engañar ki' kayon in ma
katzij ta ja nkabij. 9 Pro wi nkachol ja kil
kamac chwach ja Dios arja' ni nuban wi'
cumplir in ni utz wi' nuban chi rcuyic in
nokrch'ach'ojirsaj chipan nojelal ja ritzelal
ja nkaban. 10 Ja c'a wi nkabij chi mta ja il mac
kabanon jari' xa cani' tz'akol tzij nkacoj wi'
ja Dios. Ja wi queri' nkabij jari' ni k'alaj
wi' chi ma kacojon ta ja rtzobal Dios pa tak
kanma.

2

1 Chak'laj walc'wal, jawa' jun carta ja
ntakel ewq'uin ri' utzc'a chi maquixma-
cuni. Pro wi c'o jun chewe chaka jalal
xuban ril bien kotak chi c'o jun ja nsamaj
pa kacuenta chwach Dios ja Tatixel jari' ja
Jesucristo, arja' ni utz wi' ja nuban. 2 Arja'
chomarsbal rxin ja kil kamac in ma ruyon ta
chake ajoj nuban wi' queri', canojel winak
ja nuban queri' chique.

3 Ja wi nkanimaj ja mandamiento xin Je-
sucristo tri' nkatz'at wi' chi kotak rwach.
4 Ja wi c'o jun nbij chi arja' rotak rwach
ja Jesucristo pro wi matinimaj ja rman-
damiento jari' xa tz'akol tzij, mta rtzobal
Dios pa ranma. 5 Pro ja winak ja nenimani
ja rmandamiento eje'e' ri' ja q'uiynak chic
in wachinnak chic ja rajoben ri'il xin Dios
pa tak canma. Ja wi queri' kabanon tri'
nkatz'at wi' chi xa jun kabanon ruq'uin.
6 Ja wi c'o jun nbij chi arja' xa jun rbanon
chic ruq'uin ja Jesucristo jari' ni rjawaxic
wi' chi nrc'aj jun utzlaj c'aslemal ja cani'
rc'aslemal ja Jesucristo.

****

7 Wach'alal, ja ntz'ibajel chewe ri' ma jun
c'ac'a mandamiento ta, jawa' jun ojer man-
damiento ec'waxan chic ja kas ya'to chewe
nabey, jari' chi nawajo' awi'. 8 Pro nkabij
tre chakaja' chi c'ac'a mandamiento como
ja rc'aslemal ja Jesucristo nuc'ut chikawach
nak rbanic ja nawajo' awi' in queri' tre ja
rec'aslemal ixix chakaja' jani' chi la newajo'
ewi'. Queri' nkabij como ja rajoben ri'il
ja rc'amonto ja Jesucristo ni katzij wi' chi
ruq'uin Dios penak wi', okrya'on chic pa
sakil cani' nuban k'ij tok npi rsakaric, ja c'a
k'ekumal xin ojer ntajini nq'uisi.

9 Ja wi c'o jun nbij chi arja' pa sakil chic c'o
wi' pro wi xa itzel nutz'at jun rch'alal jari'
c'a pa k'ekumal na c'o wi'. 10 Ja wi ne'awajo'
ja rawach'alal jari' ni pa sakil chi wi' atc'o
wi' in majun nak chi ta xcatc'amo'el chi ta
chipan jun itzelal. 11 Pro wi c'o jun xa itzel
nutz'at jun rch'alal jari' ni pa k'ekumal wi'
c'o wi', ja k'ekumal jari' c'ayon rxin. Arja'
moyirnak rmal ja k'ekumal rmalc'ari' ma
rotak ta bar nekaj wi' tre ja rc'aslemal.

12 Chak'laj walc'wal, rmal ja Jesucristo
Dios xucuy ja rewil emac in rmalari' ntakel
ja carta chewe. 13 In chewe ixix ja rix rija',
ixix ewotak rwach ja Ralc'walaxel ja ni c'o

wi' ja tok tz'ucarsaxto ja rwach'ulew in
rmalari' ntakel ja carta chewe. In chewe
ixix ja rix c'ajola', ixix xixcowin trij ja
diablo xech'ec in rmalari' ntakel ja carta
chewe.

Chak'laj walc'wal, ewotak rwach ja
Tatixel in rmalari' xintakel ja carta chewe.
14 In chewe ixix ja rix rija', ewotak rwach ja
Ralc'walaxel ja ni c'o wi' ja tok tz'ucarsaxto
ja rwach'ulew in rmalari' xintakel ja carta
chewe. In chewe ixix ja rix c'ajola', ixix
ixcowirnak chipan ja rtzobal Dios in ni c'o
wi' ja rtzobal pa tak ewanma in chakaja'
xixcowin trij ja diablo xech'ec in rmalari'
xintakel ja carta chewe.

15 Wach'alal, maxta congana tel ec'u'x trij
ja c'aslemal xin rwach'ulew nixtac'a ja ta
ja ntzujuj chakaja'. Ja wi c'o jun congana
nel ruc'u'x trij ja c'aslemal xin rwach'ulew
jari' matel ruc'u'x trij ja katata' Dios. 16 Ja
ntzujuj ja rwach'ulew ma in katata' Dios
ta penak wi', xa chwach'ulew winakarnak
wi' cani' tre ja ritzel tak yarinem ja c'o
pa tak kanma in cani' tre ja ma utz ta
nkayarij je'e ja nutz'at je'e kawach in cani'
tre chakaja' nojel ja nkayabej kaj kak'ij ja
mta noc wi'. 17 Ja c'aslemal xin rwach'ulew
rachbil nojelal ja ntzujuj ja nkayarij jari' xa
nk'axi pro canojel ja nenimani ja Dios chi
nqueban ja najo'x chique rmal chi nqueban
eje'e' ne'ec'ase' na chijutij ruq'uin.

****

18 Chak'laj walc'wal, anin nbij chewe chi
xurwila' ja q'uisbal tiempo. Ixix ec'waxan
chic chi npi na ja rc'ulel ja Cristo in camic e
q'uiy ja rc'ulel epenak chic chewi' tok kotak
chi xurwila' ja q'uisbal tiempo. 19 Eje'e'
ri' winak ja xe'elel chikacojol in xokqueya'
can, bien k'alaj chi ma e kachbil ta. Ja wixta
e kachbil maquita xokqueya' can ari'. Ma
chaka ta xe'eli, tri' ntz'at wi' chi ni majun
chique kachbil ta.

20 Pro ja c'a rixix ch'obtajnak chic emwal
ewanojel nak rbanic ja utzlaj tzij xin Je-
sucristo. Ma chaka ta ch'obtajnak emwal
como ja Cristo arja' rtakonto ja rEspíritu
Santo ewq'uin. 21 Anin ntz'ibajel ja carta
chewe ri' pro ma rmal ta chi maja'n
tich'obtaj emwal nak rbanic ja utzlaj tzij
pro como ch'obtajnak chic emwal chewi'
tok ntz'ibajel chewe. Ixix bien ewotak chi
ja tz'akoj tzij ni matuc'am wi' ri' ruq'uin ja
utzlaj tzij xin Jesucristo.

22 Anin nbij chewe chi xa e tz'akol tak
tzij ja winak ja nebini chi ja Jesús ma
arja' ta ja Cristo ja Ralc'wal Dios. Eje'e'
c'ari' e rc'ulel ja Cristo, nquibij chi ja Dios
ma Tatixel ta in nquibij chakaja' chi ja
Jesús ma Alc'walaxel ta. 23 Ja winak ja
nebini chi ja Jesús ma Alc'walaxel ta jari'
mta ja Dios Tatixel pa tak canma pro ja
nebini chi Alc'walaxel jari' c'oli ja Dios
Tatixel pa tak canma. 24 Rmalc'ari' tok nbij
chewe, teya'a' lugar tre ja utzlaj tijonem ja
kas xec'waxajto nabey chi nq'ueje' pa tak
ewanma. Ja wi queri' xteban jari' nixq'ueje'
pa ranma ja Ralc'walaxel in pa ranma ja
Tatixel chakaja'. 25 In quewa' rtzujun can
chake ri', jun utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic
trij.

26 Jawa' xintz'ibaj chewe ri' cumal ja
winak ja ncajo' nqueya' jun tijonem chewe
ja xa nquiyojbej ja tijonem eniman. 27 Pro
ixix c'o chic ja rEspíritu Santo takonto
ewq'uin rmal ja Jesucristo, arja' c'o chic
pa tak ewanma. Rmalc'ari' ja tok ma
rjawaxic ta chewe xquixtijox chi ta cumal
jule' winak, ja' Espíritu Santo c'ol ewq'uin
jari' nixtijoni, arja' nch'obo chewach noje-
lal. Ja tijonem nuya' arja' chewe ni katzij
wi', majun tz'akoj tzij rc'amonto. In cani'
nuch'ob arja' chewach ni ta queri' neban,
quixq'ueje' pa ranma ja Jesucristo.

28 Chak'laj walc'wal, camic nbij chic ju-
tij chewe, ni quixq'ueje' wi' pa ranma
ja Jesucristo. Ja wi queri' xtikaban jari'
matikaxbej ki' chwach ja tok xtipi chic jutij
pro c'o kaconfianza ruq'uin tri' in chakaja'
matikawawaj ki' chwach, ma q'uixbal ta
nkana' chwach ja tok xtipeti. 29 Ixix bien
ewotak chi ni utz wi' rna'oj ja Jesucristo in
tri' c'a newotakij wi' chi canojel ja winak
ja ni utz wi' ja nqueban eje'e' ri' e ralc'wal
Dios.

3

1 Janila nokrajo' ja Dios ja Tatixel. Arja'
nbij chake chi ok ralc'wal, tri' c'a nkatz'at
wi' chi congana nokrajo' in ni katzij wi'
chi ok ralc'wal. Ja winak ja xa ruq'uin
rwach'ulew yukul wi' quec'u'x eje'e'
matich'obtaj cumal jani' rna'oj ja Dios in
rmalari' matich'obtaj cumal nak kabanic
ajoj chakaja'. 2 Chak'laj wach'alal, anin nbij

chewe chi ok ralc'wal chic ja Dios camic.
Maja'n tik'alasax chikawach nak kabanic ja
tok xkoq'uextaji pa jun k'ij xarwari' kotak
chi ja tok xtipi chic jutij ja Jesucristo ajoj
nij ok queri' chic tri' ja cani' arja'. Nkatz'at
na chi utz tri' jani' ja kas mero rbanic ja
Jesucristo chewi' tok nokoqui ja cani' arja'.
3 Ja wi nokquicoti chi raybexic ja Jesucristo
jari' nkach'ach'ojirsbej ja kanma como ja
Jesucristo arja' ni rc'an wi' jun ch'ajch'ojlaj
anma.
4 ¿Jani' c'a ja il mac? Ja il mac junan
ruq'uin ja matanimaj ja ley xin Dios. Ja c'a
tok natmacuni ley xin Dios ari' ja matani-
maj. 5 Ixix bien ewotak chi peti ja Jesucristo
wawe' chwach'ulew chi rchupic ja kil ka-
mac in arja' ni mta wi' jun ril rumac rbanon.
6 Ja wi natq'ueje' pa ranma ja Jesucristo jari'
macatmacuni. Ja c'a wi chaka natmacuni
jari' ma ch'obtajnak ta amwal jani' rna'oj ja
Jesucristo in nixtac'a ch'obtajnak ta amwal
nak rbanic chakaja'.
7 Chak'laj walc'wal, maquita c'o jun
xquixbano engañar, ja winak ja nebanowi
ja rutzil xa queyon eje'e' ja utz netz'at rmal
ja Dios cani' tre ja Jesucristo arja' banol
utzil. 8 Pro ja winak ja chaka nemacuni eje'e'
ri' e ralc'wal diablo cani' tre ja diablo arja'
nij aj'il nij ajmac wi' ja tok tz'ucarsaxto ja
rwach'ulew. Ja c'a Ralc'wal Dios peti wawe'
chwach'ulew chi ryojic ja samaj ja nuban ja
diablo.
9 Ja wi at ralc'wal Dios jari' awc'an ja
c'aslemal xin Dios in macatmacuni. Rmal
ja rat ralc'wal Dios chewi' tok mta moda
natmacuni. 10 Wawe' nkatz'at wi' echinatak
ja ralc'wal Dios in echinatak ja ralc'wal
diablo, ja wi ma utz ta ja nqueban in wi
maquecajo' ja cach'alal ma e ralc'wal Dios
ta c'ari'.

****

11 Ni rjawaxic wi' chi nkajo' ki' como
queri' nuc'ut chikawach ja tijonem ja
rec'waxanto nabey. 12 Maxta queri' tika-
ban ajoj ja cani' xuban ja Caín ojer, xoc
pa rcuenta ja diablo ja Caín in xcamsaj ja
ruchak'. ¿Nak tre tok xcamsaj? Como
arja' xa itzel rc'aslemal pro ja ruchak' utz
rc'aslemal xa chewi' tok xcamsaj.
13 Wach'alal, maxta junwi' tena' rmal ja
nixtzelax cumal ja winak ja xa ruq'uin
rwach'ulew yukul wi' quec'u'x. 14 Ja wi
matawajo' awi' jari' atcamnak chwach ja
Dios. Ja c'a rajoj nekajo' ja kach'alal
rmalc'ari' tok kotak chi ma okcamnak chi ta
chwach ja Dios, kotak chi okk'axnakpi chic
chipan ja camíc in kawilon chic ja utzlaj
c'aslemal ja mta q'uisic trij. 15 Ja wi xa itzel
natz'at jun awach'alal jari' at jun camsanel.
Ixix bien ewotak chi majun camsanel rc'an
ta ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij.
16 Ja Jesucristo arja' xuya' ri' chi camsax pa
kacuenta, tri' nkotakij wi' jani' ja rajoben
ri'il. Queri' chake ajoj chakaja' yatal chakij
chi matikapokonaj nkaya' ki' pa camíc pa
quicuenta ja kach'alal. 17 Pro ja wi c'o jun
awach'alal wi c'oli nc'atzin tre ja ntzukbej
ri' in wi c'ol awq'uin ja nc'atzin tre, ja c'a
wi matapokonaj rwach, wi matato' jari' ni
k'alaj wi' chi mta ja rajoben ri'il xin Dios
pan awanma. 18 Chak'laj walc'wal, maxta xa
chi kachi' c'o wi' ja tok nkabij chi nkajo' ki'.
Ja kas nrajo' chi c'oli nkaban ja nkac'utbej
chi ni katzij wi' chi nkajo' ki'.

****

19-20 Ja wi ni katzij wi' chi nkajo' ki' tri'
nkotakij wi' chi ja Dios okc'ayon. In jun
chic, masqui nti'oni ja kanma rmal ja ma
utz ta kabanon pro wi c'oli ja rajoben ri'il
xin Dios chake xa rmalari' tok nquicoti ja
kanma chwa Dios in matiti'on chic. Queri'
rbanic como ja Dios arja' más chi na nim
ruk'ij, c'o ruk'a' tre ja kanma in nojel rotak.
21 Chak'laj wach'alal, ja wi mta nti'on pa
tak kanma jari' c'o kaconfianza noktzijon
ruq'uin ja Dios 22 in arja' nuya' chake xa nak
ta ja nkac'utuj tre. Como ajoj nkanimaj
ja rmandamiento in como arja' nquicot
chakij chewi' tok nuban queri' chake. 23 Ja
rmandamiento ja Dios quewa' nbij chake
ri', tiyuke' kac'u'x ruq'uin ja Jesucristo ja
Ralc'wal in tikajo' ki' ja cani' bin can chake
rmal. 24 Ja wi nanimaj ja rmandamiento
ja Dios jari' natq'ueje' pa ranma ja Dios in
nq'ueje'e ja Dios pan awanma atat chakaja'.
Rmal ja rEspíritu Santo ja rya'on ja Dios
chake chewi' tok kotak chi arja' c'o pa tak
kanma.

4

1 Chak'laj wach'alal, teya'a' ewxquin tre
ja xtinbij chewe ri'. E q'uiy ja winak
quipaxin qui' chwach'ulew eje'e' nquibij
chi tijonem xin Dios ja nqueya'. Pro xa
quipayil ja nquibij, ma katzij ta. Rmalc'ari'

tok nbij chewe, ma que'enimaj ta cano-
jel ja winak ja nebini chi Espíritu xin
Dios ec'ayon. Pro ja neban, bien teya'a'
cuenta chique jani' netzijoni ja wi katzij
chi Espíritu xin Dios ec'ayon owi mani.
2 Wawe' newotakij wi' ja wi Espíritu xin Dios
ec'ayon, ja nebini chi kajto ja Jesucristo in
xoc kach winak eje'e' ri' ja katzij chi Es-
píritu xin Dios ec'ayon. 3 Pro ja nebini chi ja
Jesucristo ma xoc ta kach winak eje'e' ri' ja
ma Espíritu xin Dios ta ec'ayon. Junwi' chi
na chi espíritu c'ayon quixin, jari' espíritu
xa rc'ulel ja Cristo. Jari' espíritu ec'waxan
chic chi npi na pro camic c'o chic wawe'
chwach'ulew.
4 Chak'laj walc'wal, ixix ixc'o pa rcuenta
ja Dios. Ja maestro ja ma Dios ta ec'ayon
eje'e' ma xecowin ta chewij, ixix xixch'eco
quixin. Queri' xeban como ja Dios ja c'o
pa tak ewanma ixix más chi na k'axnak
rchok'ak' chwach ja diablo ja c'o pa tak
canma ja winak ja xa ruq'uin rwach'ulew
yukul wi' quec'u'x. 5 Como eje'e' xa ruq'uin
rwach'ulew yukul wi' quec'u'x rmalari' tok
xa ja' nquinataj ja xin rwach'ulew. Ja c'a
jule' chic winak ja yukul quec'u'x ruq'uin ja
rwach'ulew eje'e' nel quec'u'x chi rc'axaxic
ja nbix chique cumal. 6 Pro ja rajoj okc'o pa
rcuenta ja Dios. Ja winak ja cotak rwach
ja Dios eje'e' nel quec'u'x chi rc'axaxic
ja nkabij pro ja ma ec'o ta pa rcuenta ja
Dios eje'e' maticajo' nquic'axaj ja nkabij.
Tri' c'a nkotakij wi' echinatak ja re'uc'an
rmal ja rEspíritu xin Dios, jun Espíritu ja
mta tz'akoj tzij rc'amonto, in echinatak ja
re'uc'an rmal ja respíritu xin diablo, jun
espíritu ja xa tz'akoj tzij rc'amonto.

****

7 Chak'laj wach'alal, congana rjawaxic chi
nkajo' ki'. Ja rajoben ri'il ruq'uin Dios
winakarnakto wi'. Ja nawajo' awi' jari' at
ralc'wal Dios, jari' awotak rwach ja Dios.
8 Ja Dios arja' ni rc'an wi' ja rajoben ri'il
rmalc'ari' ja tok nbij chewe, ja wi matawajo'
awi' jari' ma awotak ta rwach ja Dios.
9 Ja Dios xutakto ja Ralc'wal chi kato'ic,
ni xarwari' jun ja Ralc'wal. Tri' nkatz'at
wi' chi nokrajo' ja Dios como xutakto ja
Ralc'wal wawe' chwach'ulew. Queri' xuban
utzc'a chi rmal ja Ralc'wal nkawil ja utzlaj
c'aslemal ja mta q'uisic trij. 10 Ja Dios ma
ajoj ta xokajo'n rxin nabey, arja' xajo'n
kaxin nabey como xutakto ja Jesucristo ja
Ralc'wal chi arja' xoc chomarsbal rxin ja kil
kamac chwach ja Dios. Tri' nkatz'at wi' ja
kas mero rbanic ja rajoben ri'il.

11 Chak'laj wach'alal, queri' xuban ja
Dios, arja' congana xokrajo' rmalc'ari' nbij
chewe chi yatal chakij chi nkajo' ki' ajoj
chakaja'. 12 Ja Dios majun nak ta tz'atyon
rxin pro wi nkajo' ki' jari' nq'ueje' pa tak
kanma ja Dios in chakaja' nq'uiyi nwachini
pa tak kanma ja rajoben ri'il rxin.

13 Ja Dios rya'onto chake ja rEspíritu rxin,
tri' c'a nkatz'at wi' chi okc'o pa ranma
in arja' chakaja' c'o pa tak kanma. 14 In
ajoj chakaja' katz'at rwach ja Jesucristo ja
Ralc'wal Dios in nkaya' rbixic chi arja' takto
rmal ja Tatixel, xoc To'onel kaxin kanojelal
ja rok winak. 15 Canojel ja winak ja nebini
chi Jesús arja' Ralc'wal Dios eje'e' ri' c'oli
pa tak canma ja Dios in eje'e' chakaja' ec'o
pa ranma ja Dios. 16 Ajoj kotak chi ja Dios
nokrajo', yukul kac'u'x ruq'uin ja rajoben
ri'il rc'an. Ja Dios ni rxin wi' ni rc'an wi'
ja rajoben ri'il. Kanojelal ja kuc'an chic ja
rajoben ri'il xin Dios jari' okc'o pa ranma
ja Dios in queri' chake ajoj chakaja' c'oli ja
Dios pa tak kanma. 17 Ja wi matikaxbej ki'
chwach ja nimlaj k'ij xin juicio ja tok xtipi
chic jutij ja Jesucristo tri' nkatz'at wi' chi
q'uiynak chic in wachinnak chic ja rajoben
ri'il xin Dios pa tak kanma. Ajoj c'a okc'o
na wawe' chwach'ulew pro como xa junan
chic kana'oj ruq'uin ja Jesucristo chewi' tok
matikaxbej ki' chwach. 18 Ja rajoben ri'il
xin Dios ni majun xbeben ri'il rc'an. Pro
ja rbanic, ja wi nwachini ja rajoben ri'il
xin Dios chipan ja rawanma ja c'a xbeben
ri'il nlasaxel rmal. Ja xbeben ri'il congana
lawulo' nuban chawe. Ja wi xa naxbej
awi' jari' maja'n tiq'uiyi chi utz maja'n
tiwachini ja rajoben ri'il xin Dios chipan
ja rawanma. 19 Ja Dios arja' xokrajo' ajoj
nabey rmalc'ari' tok nkajo' arja' chakaja'.
20 Ja wi c'o jun nbij: —Anin nwajo' ja Dios,
wi ne'e, pro wi xa itzel nutz'at jun rch'alal
jari' xa tz'akol tzij. Ja rawach'alal c'oloc
chawach, natz'at rwach pro wi matawajo'
¿nak ta c'a moda ari' natcowini nawajo' ja
Dios ja matitz'attaji? 21 Ja mandamiento xin
Dios quewa' nbij chake ri': —Ja wi ninewajo'
anin rjawaxic chi ne'ewajo' ja rewach'alal
chakaja', ne'e ja Dios chake.

5

1 Kanojel ja kaniman ja Jesús chi arja' ja
Cristo ja cha'on rmal ja Dios, ja wi queri'
kaniman ok ralc'wal Dios c'ari'. Cani' tre
jun alc'walaxel ja wi nrajo' ja rtata' nerajo'
c'ari' chakaja' ja jule' chic rch'alal. 2 Ja
wi nkajo' ja Dios in wi nkanimaj ja rman-
damiento tri' nkatz'at wi' chi nekajo' ja
ralc'wal Dios chakaja'. 3 Ja wi nkanimaj ja
mandamiento xin Dios jari' nkac'utbej chi
nkajo' ja Dios chakaja'. Ja c'a mandamiento
xin Dios ma al ta rc'axic 4 como arja'
rya'on kachok'ak' kanojel ja rok ralc'wal
in rmalari' ja ritzelal xin rwach'ulew mati-
cowin chakij, ajoj nokch'ocmaji. Rmal
ja yukulbal kac'u'x ruq'uin ja Jesucristo
chewi' tok nokch'ocmaji. 5 ¿Echinatak c'ari'
ja nech'ocmaji? Ajoj c'ari' ja kaniman
ja Jesús chi arja' ja Ralc'wal Dios ajoj
nokch'ocmaji.

****

6 Ja tok peti ja Jesucristo c'oli k'alasan
rxin chi Ralc'wal Dios jari' tok ban bautizar
in tok camsaxi xutix ja rquiq'uel chwach
cruz. Ma chaka ta ruyon ari' ja ban bautizar
pro xutix ja rquiq'uel chwach cruz chakaja'.
Ja rEspíritu Santo arja' nbini chakaja' chi ja
Jesucristo arja' Ralc'wal Dios. Ja rEspíritu
Santo ni rxin wi' chi katzij nojel ja nbij. 7 E
oxi' ja rec'o chila' chicaj ja xa junan nquibij
tre ja Jesús chi arja' Ralc'wal Dios, jun, Dios
ja Tatixel, in jun chic, ja Ralc'walaxel ja
nk'alasani jani' rna'oj ja Dios, in jun chic, ja
rEspíritu Santo. 8 In chakaja' oxi' rwach ja
testigo ja c'o chwach'ulew, jun, ja rEspíritu
Santo, in jun chic, ja tok ban bautizar ja
Jesús, in jun chic, tok xutix ja rquiq'uel
chwach cruz, xa junan nk'alasaj chi oxi' chi
Jesús arja' Ralc'wal Dios. 9 Como nekanimaj
winak tok nqueya' testigo'il rmalc'ari' tok
más na rjawaxic chi nkanimaj ja testigo xin
Dios. Ja Dios rcojon ja testigo chi rk'alasaxic
chi ja Jesús arja' ja Ralc'wal. Ja testigo'il
nuya' ja Dios más na nim ruk'ij chwach ja
nqueya' winak. 10 Kanojel ja yukul kac'u'x
ruq'uin ja Ralc'wal Dios c'o chic ja testigo'il
xin Dios pa tak kanma ja nyabex kaseguro.
Ja wi matanimaj ja nbij ja Dios nel c'ari' xa
cani' tz'akol tzij nacoj wi'. Queri' naban
ja wi matanimaj ja testigo'il ja rya'onto
ja Dios tre ja Ralc'wal. 11 Ja testigo'il
xin Dios quewa' nuc'ut chikawach ri', chi
arja' Dios rya'on chake ja utzlaj c'aslemal
ja mta q'uisic trij in ruq'uin ja Ralc'wal
nkawil wi'. 12 Ja wi awc'an ja Ralc'wal Dios
chipan ja rawanma jari' awc'an chic ja ut-
zlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij. Ja c'a wi
ma awc'an ta ja Ralc'wal Dios pan awanma
jari' ma awc'an ta ja utzlaj c'aslemal ja mta
q'uisic trij.

****

13 Anin xintz'ibajel ja carta ri' in ntakel
ewq'uin ixix ja yukul ec'u'x ruq'uin ja Jesu-
cristo ja Ralc'wal Dios. Ja xintz'ibaj chipan
jari' nyabej eseguro chi ixix ewc'an chic ja
utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij.
14 Yukul kac'u'x ruq'uin ja Dios chi arja'
nc'ulba' ja roración nkaban ja wi utz nc'axaj
ja nkac'utuj tre. 15 Como kotak chi Dios
nc'axaj ja koración nkaban xa nak ta nkabij
tre rmalc'ari' kotak chi arja' ni nuya' wi'
chake ja nkac'utuj tre.
16 Ja tok nkatz'at jun kach'alal wi xuban
jun ril kabana' orar pa rcuenta in nyataj na
tre ja utzlaj c'aslemal rmal ja Dios. Queri'
rubey ja wi ma ja ta xuban ja mta cuytajic
trij ja natc'amo'el chijutij chipan ja camíc.
Pro c'oli ja il mac wi xaban natruc'amel
chijutij chipan ja camíc jari' matinbij chi
nkaya' pan oración. 17 Nojelal ja naban ja
matirajo' Dios chawe chi naban jari' il mac.
Pro c'oli ja il mac wi xaban c'oli cuytajic trij
in macatruc'amel chijutij chipan ja camíc.
18 Kotak chi kanojel ja rokalaxnak chic
jutij ja c'o rc'aslemal Dios pa tak kanma
ajoj makomacuni pro ja Jesús ja Ralc'wal
Dios arja' nokchajini in maticowini ja dia-
blo nokruchap ta.
19 Kotak chakaja' chi ajoj okc'o pa rcuenta
ja Dios pro ja jule' chic winak ja rec'o
chwach'ulew xa pa ruk'a' ja diablo ec'o wi'.
20 In kotak chakaja' chi ja Jesús ja Ralc'wal
Dios peti wawe' chwach'ulew in xuya'
chake chi kotakij rwach ja Dios ja katzij chi
Dios. In ajoj xa jun kabanon ruq'uin ja
Dios ja katzij chi Dios in xa jun kabanon
ruq'uin ja Jesucristo ja Ralc'wal, ruyon arja'
ja Dios ja katzij chi Dios, ruyon arja' ny-
owi ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij.
21 Chak'laj walc'wal, tebana' cuenta ewi',
maxta tiyuke' ec'u'x cuq'uin ja cachbal tak
winak nixtac'a ruq'uin ta ja rachbal tak
nakun. Amén.

2 JUAN

1 Wach'alal ja ratcha'on rmal ja Dios, anin
ja rin anciano ntakel ja carta chawe ri'
in ntakel chique ja rawal chakaja'. Anin
congana nixwajo' pro jun ajoben ri'il c'o
chake ewq'uin ja ni katzij wi' chi ruq'uin
ja Jesucristo penak wi'. Pro ma nuyon
ta anin ja nixwajo' pro nixcajo' chakaja'
canojel ja nch'obtaj cumal nak rbanic ja
utzlaj tijonem xin Jesucristo. 2 Rumac ja
utzlaj tijonem ja rc'amonto ja Jesucristo
chewi' tok nixwajo', jari' tijonem c'o chic pa
tak kanma in mta ari' ja maquita xtiq'ueje'
kuq'uin. 3 Ja rutzil ja nsipaj ja Dios chake ja
tari' xtiyataj chewe rmal ja Dios ja Tatixel
in rmal ja kajaw Jesucristo ja Ralc'wal
katata' Dios, eje'e' ta xtiquipokonaj ewach
in xtiqueya' ta chewe ja quicotemal xin
Dios. Jari' nkacochij tre ja Dios ja tok
nq'ueje'e ja utzlaj tijonem xin Jesucristo pa
tak kanma in tok nkajo' ki' chakaja'.

****

4 Ec'oli ja rawal kac'ulun ki' cuq'uin in
congana ninquicot chiquij como eje'e' ni
quimajon wi' rnimaxic ja utzlaj tijonem xin
Jesucristo. Niquirwari' quimajon rbanic ja
cani' banon mandar chake rmal ja Tatixel
chi nkaban. 5 Camic wach'alal, congana
nban recomendar chawe chi ni nkajo' wi'
ki'. Pro jari' jun mandamiento ma c'a ta
winakari pro ni bitajnakto wi' chake nabey
chi rjawaxic chi nkajo' ki'. 6 Ja c'a rajoben
ri'il xin Dios quewa' rbanic ri', jari' ja naban
cumplir ja mandamiento ja ya'on je'e chake
rmal ja Dios. Ja c'a mandamiento xin Dios
jari' ja nij ec'waxanto wi' nabey in quewa'
nbij ri': —Tewajo' ewi', ne'e.
7 Queri' nbij chawe como e q'uiy ja banol
tak engaño ja re'elnak chic, ebenak cuq'uin
ja winak ja xa ruq'uin rwach'ulew yukul wi'
quec'u'x, eje'e' nquipokonaj nquibij chi xoc
kach winak ja Jesucristo ja tok peti wawe'
chwach'ulew. Xa nak ta ja nbano queri'
arja' banol engaño in xa rc'ulel ja Cristo.
8 Kas tebana' jutz'it cuenta ewi', maxta
quixban engañar, maquita xtetz'ila' ja rto-
jbalil ja samaj ebanon pro ja kas nwajo'
chewe, xtiyataj ta na chewe ja rtojbalil pro
ni nojelal.
9 Ja tijonem xin Cristo ja wi c'o jun xa
nc'otsaj rwi' in wi xa nuya' can jari' mta
Dios pa ranma. Ja c'a wi ni mataya' can
wi' ja tijonem xin Cristo jari' c'oli ja Tatixel
chipan ja rawanma rachbil ja Ralc'walaxel.
10 Xa nak ta ja nekaj ewq'uin wi c'o jun
tijonem rc'amonto ja junwi' na chwach ja
tijonem xin Cristo maxta tec'ul chipan ja
rewochoch chi neya' rposada in nixtac'a
xtebij ta tre: —Dios ta xcatbano bendecir,
maxta quixche' tre. 11 Queri' nbij chewe
como wi c'o jun nbij tre: —Dios ta xcat-
bano bendecir, wi ne' tre, arja' jun nijkalen
ruq'uin ja ritzel tijonem nuya'.

****

12 C'a c'o na más ja nwajo' nbij chewe
pro matintz'ibaj chipan ja carta como ja
nch'obon anin chi ninbe na ewq'uin. Ja c'a
tok xquinekaji nutz'at ri' kawach ewq'uin,
c'a tokori' noktzijoni utzc'a chi nq'uiyi in
nwachini ja quicotemal xin Dios pa tak
kanma.
13 Ja ral ja rawach'alal ja cha'on rmal ja
Dios eje'e' nquetakel rutzil awach. Amén.

3 JUAN

1 Chak'laj walc'wal Gayo, anin ja rin an-
ciano ntakel ja carta chawe ri'. Wach'alal,
anin congana natwajo' pro jun ajoben ri'il
c'o chake awq'uin ja ni katzij wi' chi ruq'uin
ja Jesucristo penak wi'.
2 Chak'laj walc'wal, anin nmajon rbanic
orar pan acuenta, kas ta qui'il nel chawach
nojel ja nawil chipan ja rac'aslemal. In tre
ja racuerpo, nc'utuj tre ja Dios chi maquita
c'o jun yobil xtakajbej. Ja c'a tre ja rawanma
jari' wotak chi utz benak. 3 Queri' nbij
chawe como ec'o jule' chique ja kach'alal
xurquibij chwe ja rabanon in congana xin-
quicoti ja tok quibij chwe chi atat nij awc'an
wi' ja tijonem xin Jesucristo pan awanma,
quibij chwe chi nij amajon wi' rcojic ja
tijonem xin Jesucristo pan ac'aslemal. 4 Ja
tak walc'wal chwach Dios eje'e' tok nurkaj
rbixic wq'uin chi quimajon rcojic ja ti-
jonem xin Jesucristo pa tak quic'aslemal
jari' janila ninquicot kaj cumal. Ja chwe
anin mchita jun quicotemal ja queri' chi ta.

****

5-6 Chak'laj walc'wal, ja kach'alal eje'e'
xurquicholo' chiquewach ja riglesia nojel
ja xabanpi chique chi congana xe'awajo'.
Ja xabanpi chique ni utz wi' como queri'
nrajo' ja yukulbal ac'u'x ruq'uin ja Je-
sucristo chi ne'ato' ja kach'alal in pior
c'a tok ec'oli ne'ato' chique masqui ma
awotak ta quewach. Ja tok ec'oli chique
xque'ekaj awq'uin congana buena ja wi
neya'el chique ja nc'atzin chique chipan
ja quiviaje como niquirwari' yatal chique
ja rajsamajela' rxin Dios chi c'oli ayuda ja
nya' chique cumal ja kach'alal. 7 Queri'
nbij chawe como eje'e' rumac ja Jesucristo
tok ebenak in ni majun ayuda nquec'am
ta chique ja winak ja ma e kach'alal ta.
8 Rmalc'ari' tok nbij chawe, ni yatal wi'
chakij chi nekato' ja re quitakari' utzc'a ja
ne'eli cani' ajoj jun nekachbilaj chi rbixic ja
tijonem xin Jesucristo.

****

9 C'o jun carta xintakel chique ja riglesia
pro ja Diótrefes arja' ni c'o wi' rgana chi xa
ruyon arja' nbano mandar chiquicojol, arja'
xa npokonaj nbij chi anin c'o nuk'a' tre.
10 Rmalc'ari' ja ranin tok xquinbe ruq'uin
can nk'alasaj na chi utz nojel ja ntajini
nuban chi arja' rmajon katzijoxic, ntajini
nbij jule' itzel tak tzij chake. In c'a c'o
na más ja ma utz ta nuban como maque-
ruc'ul ja kach'alal ja tok ne'ekaj ruq'uin
in chakaja' ja c'o quigana nequec'ul arja'
matuya' lugar chique chi xquequec'ul ta,
xa nerwasajto chipan ja riglesia in maque-
ruc'ul chic eje'e' chakaja'.
11 Chak'laj walc'wal, maxta tac'am ja re-
jemplo ja nbanowi ja ritzelal pro ja nbanowi
ja rutzil ja tari' nac'am ja rejemplo rxin.
Como ja nbanowi ja rutzil jari' ralc'wal Dios
pro ja nbanowi ja ritzelal jari' xa ma rotak
ta rwach ja Dios.
12 Ja c'a Demetrio, canojel ja winak nquibij
tre chi arja' utzlaj winak, ja c'a rc'aslemal
bien nuc'am ri' ruq'uin ja tijonem xin Je-
sucristo in ja rajoj chakaja' nkabij tre chi
utzlaj winak in bien ewotak chi ja nkabij
ajoj jari' ni katzij wi'.

****

13 C'a c'o na más ja nwajo' nbij chawe
pro matintz'ibaj chipan ja carta ri'. 14 Pro
ja nch'obon chi ninbe na awq'uin chanim.
Ja c'a tok xquinekaji nutz'at ri' kawach
awq'uin, c'a tokori' noktzijon awq'uin.
15 Ja quicotemal xin Dios ja tari' xtiyataj
ta más chawe. Ja kachbil ja rec'o wq'uin
eje'e' nquetakel rutzil ewach. Ja c'a kachbil
ja rec'ol awq'uin, taya'a' rutzil quewach
chiquijujunal.

JUDAS

1 Anin in Judas, in ajsamajel rxin ja Jesu-
cristo, in rch'alal ja Jacobo. Anin ntz'ibaj ja
carta chewe ri' ja rixsiq'uin rmal ja Dios, ja
rixcha'on rmal ja Dios ja Tatixel chi ixocnak
ix tinamit rxin, ja bien ixbanon cuenta
rmal ja Jesucristo rumac ja xa jun ebanon
ruq'uin. 2 Dios ta xtipokonan más ewach,
xtibe ta más pa nim checojol ja quicotemal
xin Dios rachbil ja rajoben ri'il xin Dios.

****

3 Chak'laj wach'alal, como anin congana
ngana nch'ob más chewach nak rbanic ja
totajem xin Dios ja kacochin tre ewq'uin
jari' punto laj xinya' chipan jun carta
nabey. Pro ja camic c'o chic jun punto
ja más chi na rjawaxic chi nya' chipan ja
carta como ja camic congana rjawaxic chi
nixnuban animar chi congana ta neban
cuenta ja tijonem xin Jesucristo ja kaniman
ewq'uin utzc'a chi matiq'uextaji. Jari' ti-
jonem ja yatajnak chake ja rok tinamit xin
Dios in ni mta wi' q'uextajic trij. 4 Queri'
nbij chewe como ec'oli ja rachi'i' kas pan
ekal e'ocnak checojol in eje'e' ri' tz'ibtal
can ojer chique chipan ja rtzobal Dios chi
c'ol awa' jun nimlaj juicio cajal chiquewach
ja cani' xtinch'ob chewach ri'. Eje'e' xa e
itzel tak winak, ja rutzil rxin ja katata' Dios
eje'e' xa nqueq'uex rbixic: —Tebana' nak
c'ol egana neban, ja Dios arja' nixrucuy,
neche'e. Ja quic'aslemal jari' nc'utuwi chi
matiquinimaj ja Dios ja Jefe kaxin in ni
xarwari' jun ja kajefe, in matiquinimaj ja
kajaw Jesucristo.

5 Pro ja camic nwajo' nnataj chewe ja
juicio ja kaj chiquij ja tinamit ja xetotajto
pan Egipto ojer. Ixix bien ewotak nojel
awa' ja xtinbij chewe ri'. Ja kajaw Dios tok
xetotajto ja tinamit rmal, arja' xercamsaj
na ja rec'o chiquicojol ja ni ma xyuke' ta wi'
quec'u'x ruq'uin. 6 In nwajo' nnataj chewe
chakaja' ja queban ja ritzel tak ángel ja xa
quich'akij can ja nimlaj privilegio ja yataj
chique rmal ja Dios in queya' can ja chila'
chicaj ja mero quilugar. Eje'e' ecojon preso
rmal ja Dios chipan ja lugar ja bar c'o wi' ja
nimlaj k'ekumal, ebac'on pa cadena chijutij
chi raybexic ja nimlaj k'ij xin juicio. 7 In
nwajo' nnataj chewe chakaja' ja ban chique
ja winak ja rec'o chipan ja ca'i' tinamit
Sodoma in Gomorra ojer e cachbil ja rec'o
chipan jule' chic tinamit ja c'o chiquinakaj.
Eje'e' chakaja' quimajon rbanic jule' itzelal,
achi'i' nemacun cuq'uin cach tak achi'i' in
ixoki' nemacun cuq'uin cach tak ixoki'. Pro
chaka jalal tok c'oli ja k'ak' kajto trij ja
quitinamit in c'ati ja tinamit rmal, jari' noc
ejemplo rxin ja nimlaj rpokonal chipan ja
jun chic k'ak' ja ni mta wi' chupic trij.

8 Pro ja rachi'i' ja xenbij chewe ja re'ocnak
checojol queri' ja ritzelal nqueban chakaja'.
C'o je'e achic' nqueban jari' nquecoj como
quibase chi rbanic ja ritzelal. Eje'e' xa
nquecoj ja quicuerpo chi rbanic ja ritzelal,
ni majun quigana ruq'uin ja xqueban ta
mandar cumal ja c'o k'etbaltzij pa quek'a'
in xa itzel netzijon chique ja nimak quek'ij.
9 Pro ja lok'laj ángel Miguel xna' ma queri'
ta ntzijon ari', xna' ma queri' ta tzijon ari'
ja tok congana jule' tzij queban ruq'uin
ja diablo tre nak xtiban na tre ja cuerpo
rxin ja camnak Moisés. Arja' ma xuban ta
nim xbij ta jule' itzel tak tzij tre ja diablo
ja nk'etbex tzij trij, xa quewa' xbij tre ri':
—Ja kajaw Dios arja' ta xtiyo' rjil rc'axel
chawe ja ritzelal abanon, ne' tre. 10 Pro ja
c'a rachi'i' ja xenbij chewe eje'e' tok c'oli
ja nbix chique in wi matich'obtaj cumal xa
nechaponi, xa itzel tak tzij nquich'abej ja
nbix chique. Xa ja' nquech'ob ja nc'utuj ja
quicuerpo, xa nak ta nc'utuj ja quicuerpo
nqueya' rgana cani' nqueban jule' chicop
ja mta quipensar, ja c'ari' xa neyojtaj rmal.
11 Eje'e' congana lawulo' chique como ja
quic'aslemal xa queri' ja cani' rc'aslemal
ja Caín ojer in chakaja' congana nquetij
quek'ij chi rbanic ja rengaño pro xa rmal
pwok nquech'ec trij ja tok nqueban queri'
cani' xuban ja Balaam ojer, in chakaja'
xeyictaj chiquij ja c'o k'etbaltzij pa quek'a'
cani' xuban ja Coré ojer, in congana nquetij
na jun nimlaj rpokonal rmal. 12 Jari' achi'i'
tok nemol ewi' chi rbanic ja wa'im je'e
ja nec'utbej ja rajoben ri'il ja c'o checojol
eje'e' xa ruq'uix Dios nqueya' ja tok nix-
cachbilaj chi wa'im, xa queyon nqueban kaj
cuenta qui'. Eje'e' ni majun ne'oc wi', xa e
cani' jule' sutz' ja mta jab rc'an ja xa chaka
bar ta tri' nc'amarel wi' rmal ik', xa e cani'
jule' che' ja tok nerila' tiempo xin cosecha

mta rwach nuya', jari' xa camnak in nbo̱kel
in chijutij ncami. 13 Ja nqueban eje'e' xa
q'uixbal rbanic, xa e queri' cani' nuban
nimak tak baloj pa mar congana tz'il nuya'
can chuchi' ja mar. Eje'e' xa e cani' jule'
ch'umil ja quiya'on can ja mero quebey in
c'o jun lugar chomin chic quixin congana
k'eku'm in tri' neq'ueje' wi' chijutij.
14 In chakaja' jari' achi'i' eje'e' bitajnak
can chique ojer rmal ja rEnoc nak xtiban na
chique. Ja rati't rmama' ja rEnoc wi nama-
jto cajlaxic ruq'uin ja rAdán in narq'uisa'
pa rtiempo Enoc wuku' generación nuya'.
Quewa' xbij ja rEnoc ri': —Bien tec'waxaj,
ja kajaw Dios arja' npi na erachbilanto ja
ángel rxin pro congana e q'uiy, 15 arja' npeti
chi nurk'eta' tzij chiquij canojelal. Canojel
ja raj'il ajmaqui' ja mta quigana ruq'uin
ja Dios arja' nerutakel chipan ja rpokonal
pro rumac nojelal ja quibanon ja ni majun
rgana ja Dios ruq'uin in rumac chakaja'
nojel ja cowlaj tak tzij ja quibin tre ja Dios.
Queri' bitajnak can rmal ja rEnoc.
16 Jari' achi'i' xa e banol tak wixwotem,
ni majun ncajo', xa ja' nqueya' rgana ja
nc'utuj ja quicuerpo, congana nimak tak
tzij netzijoni chi nquiyabej kaj quek'ij in
congana buen tak tzij nquibij chique ja
winak pro xa c'o ncajo' chique.

****

17 Pro ja chewe ixix chak'laj wach'alal,
maxta temestaj ja bitajnak cumal ja rapós-
tol rxin ja kajaw Jesucristo tre ja xtiban-
taj na, 18 quewa' ja quibin ri': —Ja chipan
ja q'uisbal tak k'ij ec'oli ja yok'onela'
newinakar na, eje'e' xa ja' nqueya' rgana
ja ritzelal ja nc'utuj ja quicuerpo, queri'
ja quibin. 19 Jari' achi'i' eje'e' xa e banol
tak división, xa jari' nqueban ja nak c'o
quigana nqueban, mta ja rEspíritu Santo
pa tak canma. 20 Pro ja c'a chewe ixix
chak'laj wach'alal, ja ta neban nixq'uiyi in
nixtique'e chi utz chipan ja tijonem xin
Jesucristo, jari' tijonem mero ruq'uin Dios
penak wi'. In jun chic, xta jun neban
ruq'uin ja rEspíritu Santo chi rbanic ja
roración. 21 Ni ta nixq'ueje' wi' chipan ja
rajoben ri'il xin Dios in ni ta ja wari' k'ij
ewayben tok xtipi chic jutij ja kajaw Jesu-
cristo ja tok arja' npokonaj ewach in chi-
jutij nuya' chewe ja utzlaj c'aslemal ja mta
q'uisic trij. 22 Ec'oli nebini: —Nak la ja kas
mero rubey, neche'e, pro ja rixix tech'obo'
chiquewach. 23 In ec'o chic jule' ja cani'
xajalal maja'n quekaj chipan jule' k'ak' chi
nec'ati, jari' que'eto'o'. In ec'o chic jule' ja
más chi na itzel ja quic'aslemal pro ja rixix
tepokonaj quewach pro kas texbej ewi', kas
itzel tetz'ata' ja ritzelal ja nqueban cani' tre
jun tziak tz'il tz'il congana itzel natz'at.

****

24 Ja c'a Dios arja' bien ncowini nixrchajij
utzc'a chi maquixkaj chipan ja il mac, arja'
ncowini nuya' chewe chi nixpe'e chwach
in majun nak ta nixchapbexi, ni chwach
nixpe'e wi' pa gloria in congana jun nimlaj
quicotemal nyataj chewe rmal. 25 Xa ruyon
arja' Dios, mchita jun. Ni majun nk'i'owi
ja rna'oj, arja' To'onel kaxin. Ni ta xtiya'
wi' ruk'ij, ni ta xtinatax wi' chi arja' nimlaj
Rey, ni ta arja' wi' xtibano mandar in ni ta
xtinatax wi' ja nimlaj poder ja c'o pa ruk'a'.
Ni ta quirwari' xtiban tre camic, chwak in
chijutij. Amén.

APOCALIPSIS

1 Anin in Juan. Jawa' ja xtintz'ibaj ri'
Jesucristo k'alasyon chinwach. Arja' yataj
tre rmal ja Dios chi nk'alasaj utzc'a chi
jari' nc'utbej chikawach ja rok ajsamajela'
rxin nak ja xtibantaj na cumplir chanim.
Ja xucoj chi rk'alasaxic c'o jun ángel xu-
tak wq'uin ja rin ajsamajel rxin. 2 Anin
nya'on testigo'il trij ja rtzobal Dios, nya'on
testigo'il trij ja k'alasan rmal ja Jesu-
cristo, nojel ja xintz'at nya'on testigo'il trij.
3 Congana qui'il tre ja nsiq'uini jawa' ja
xtintz'ibaj ri' ja k'alasan rmal tre ja xtiban-
taj na cumplir in congana qui'il chique
chakaja' ja nec'axani in nquinimaj como xa
nnakajinto ja tiempo.

****

4 Jawa' ja nmajon rtz'ibaxic ntakel
ewq'uin ja rix wuku' iglesia ja rixc'o chipan
ja departamento Asia. Ja rutzil ja nsipaj
ja Dios rachbil ja quicotemal xin Dios ja
tari' xtecochij más tre ja Dios, jari' Dios
mta jutij ja maquita c'oli, arja' c'oli camic,
ni c'o wi' ojer in ni c'o wi' chwak cabij in
chijutij, in xtecochij ta chique chakaja' ja
wuku' espíritu ja rec'oloc chwach ja trono
rxin Dios, 5 in xtecochij ta tre chakaja' ja
Jesucristo, arja' ocnak testigo xin Dios
in ni katzij wi' ja testigo'il nuya', arja'
ja Ralc'walaxel nabey winak ja c'astaji
chiquicojol ja camnaki', arja' c'o ruk'a'
chique ja rey xin rwach'ulew chi neruban
mandar. Arja' janila xokrajo', xuch'aj ja
kil kamac tre ja rquiq'uel 6 in xuya' chake
chi ok rey ok sacerdote utzc'a chi nkaban
ja rsamaj ja Dios ja Tatixel rxin. Ni ta
xtiya' wi' ruk'ij, ni ta arja' wi' xtibano
mandar camic, chwak in chijutij. Amén.
7 Bien tec'waxaj, arja' penak, c'amonto
rmal jule' sutz' in canojelal nquetz'at
na rwach in ja xemino ch'ich' pa rupox
eje'e' nquetz'at na chakaja'. Ja tinamit
je'e ja rec'o chwach'ulew janila jun ok'ej
xtiqueban rmal. Queri' ja nbantaj na.
Amén.

8 Quewa' nbij ja kajaw Dios ri': —Anin nij
inc'o chi wi' ja tok tz'ucarto ja rwach'ulew
in nij inc'o wi' ja tok xteq'uisi ja rwach'ulew
chakaja', ne'e. Jari' Dios mta jutij ja
maquita c'oli, arja' c'oli camic, ni c'o wi'
ojer in ni c'o wi' chwak cabij in chijutij, arja'
ni majun poder ja maquita c'o pa ruk'a'.

****

9 Anin in Juan, in ewach'alal, in ewachbil
chi rtijic ja rpokonal, in ewachbil chipan ja
gobierno xin Dios, in ewachbil chi rcoch'ic
nojel ja npi chakij rmal ja xa jun ka-
banon ruq'uin ja Jesucristo. Ja tok k'alasax
chinwach ja xtintz'ibaj chewe ri' tokori' tok
xinq'ueje' chipan ja lugar Patmos ja c'o
pa mar. Rumac ja rtzobal Dios in rumac
ja nya'on rbixic ja Jesucristo chewi' tok
xinq'ueje' tri'. 10 Ja xinban pa jun domingo
xinq'ueje' pa ruk'a' ja rEspíritu Santo in c'o
jun nimlaj kulaj xinc'waxaj can chwij cani'
rukul jun trompeta 11 in quewa' xbij chwe
ri': —Anin nij inc'o chi wi' ja tok tz'ucarto ja
rwach'ulew in nij inc'o wi' ja tok xteq'uisi
ja rwach'ulew chakaja'. Nojel ja xtatz'at
tatz'ibaj chipan jun libro in natakel cuq'uin
ja wuku' iglesia ja rec'o chipan wuku' tina-
mit ja c'o pa rcuenta ja departamento
Asia. Quewa' rubi' ja wuku' tinamit ri',
Efeso, Esmirna, Pérgamo, Tiatira, Sardis,
Filadelfia in Laodicea. Queri' ja xbij chwe.

12 C'ac'ari' xinya' vuelta chi rtz'atic ja
ntzijon wq'uin in ja xintz'at c'o wuku' can-
delero oro ocnak. 13 In c'o c'a jun pa'l chico-
jol ja wuku' candelero in ja nca'yi cani'
nca'yi ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin
ja winak. Ja c'a rtziak rcojon elnakto chi
rukul, kajnak c'a chi rkan in c'o jun xim-
bal ja rcojon chwaruc'u'x oro ocnak. 14 Ja
rsamal rwi' congana sak sak in ja parwach
cani' rxak k'ak'. 15 Ja c'a rkan congana
nraproti cani' ch'ich' ocnak pro jule' ch'ich'
ja nelto pa horno bien nsu'i utzc'a chi
congana nraproti in ja c'a rukul nc'axaxi
congana nim cani' jule' ya' congana nrojoji.
16 Ja c'a pa riquik'a' ec'o wuku' ch'umil in
c'o jun espada elnakto pa ruchi' congana is
rutza'm in ca'i' rwarey in ja c'a rpalaj janila
nch'a'ani cani' nuban ja k'ij tok congana
ruch'a'.

17 Ja c'a tok xintz'at xinkaj chi tok'ulew
chwach cani' xincami. Pro arja' xinruchap
chi riquik'a' in quewa' xbij chwe ri':

—Ma taxbej ta awi' como anin nij inc'o
chi wi' ja tok tz'ucarto ja rwach'ulew in nij
inc'o chi wi' ja tok xteq'uisi ja rwach'ulew

chakaja'. [18] Anin ja nij inc'as wi', xin-
cami pro ja camic tatz'ata' mpe' inc'as
chic in ni mchita wi' camíc chwij, amén.
In c'o nuk'a' tre ja camíc in c'o nuk'a'
tre chakaja' ja lugar ja bar nq'ueje' wi'
canma ja camnaki'. [19] Camic nbij chawe, ja
xatz'at tatz'ibaj, tatz'ibaj ja ntajini nbantaji
camic in tatz'ibaj chakaja' ja maja'n tiban-
taji. [20] Camic anin nk'alasaj chawach nak
quibanic ja wuku' ch'umil ja xe'atz'at pa
wiquik'a' in nk'alasaj chawach chakaja' nak
rbanic ja wuku' candelero ja oro ocnak. Ja
wuku' ch'umil eje'e' ri' ja wuku' ángel ja
nechajin quixin ja wuku' iglesia in ja wuku'
candelero xatz'at jari' ja wuku' iglesia, ne'e
ja Jesucristo chwe.

2

[1] In xbij chic chwe: —Ja ángel ja nchajin
rxin ja riglesia ja c'o pa Efeso quewa' ja
natz'ibajel tre ri': —Ja Jesucristo ja rec'o
wuku' ch'umil pa riquik'a' in bien ercha-
jin in nbini chicojol ja wuku' candelero ja
oro ocnak, arja' quewa' nbij tre ja riglesia
ri': [2] —Anin bien wotak ja rebanon, wotak
chi janila jun c'ayewalaj samaj xin Dios ja
remajon rbanic, wotak chi janila ecoch'on
ewach chipan in wotak chi ni majun egana
cuq'uin ja ritzel tak winak pro ja rebanon
xe'ec'ambajaj ja winak ja nebini chi e após-
tol pro ma e apóstol ta in xewotakij chi
xa e tz'akol tak tzij. [3] Ecoch'on ja penak
je'e chewij in c'ol epaciencia chi rcoch'ic
in mwal anin congana ixsamajnak pro ni
ma capujnak ta wi' ec'u'x. [4] Pro c'o jun ja
nch'a' chewe camic ri', ixix eya'on can ja
rajoben ri'il xin Dios ja c'o chewe nabey.
[5] Kas c'a bien turkaj chewe ja bar ixtzaknak
wi', teq'uexa' ja rena'oj in tebana' ja cani'
ebanonto nabey. Nowi mateban, can ninbe
ewq'uin chanim, ja c'a candelero ewxin
jari' nwasajel chipan ja rlugar. Queri' nban
chewe ja wi mateq'uex ja rena'oj. [6] Pro
makana' c'o chic jun ja utz ebanon jari' ja
xa itzel netz'at ja nqueban ja winak ja nico-
laítas neche'xi, in anin chakaja' itzel ntz'at
ja nqueban. [7] Ja c'o quixquin tiquic'axaj c'a
ja ntajini nbij ja rEspíritu Santo chique ja
riglesia. Xa nak ta ja nech'ocmaji in ma-
tiqueya' qui' tre ja ritzelal chi xqueruch'ec
ta, anin nya' na chique chi nquetij rwach ja
che' ja rc'amonto ja utzlaj c'aslemal ja mta
q'uisic trij. Jari' che' ja c'o pa nic'aj tre ja
lugar paraíso ja bar c'o wi' ja Dios. Queri' ja
natz'ibajel tre ja ángel rxin ja riglesia ja c'o
pa Efeso, ne' chwe.

****

[8] In xbij chic chwe: —Ja ángel ja nchajin
rxin ja riglesia ja c'o pan Esmirna quewa'
ja natz'ibajel tre ri': —Ja Jesucristo ja ni
c'o chi wi' ja tok tz'ucarto ja rwach'ulew
in ni c'o wi' ja tok xteq'uisi ja rwach'ulew
chakaja', ja cami pro c'astaji, arja' quewa'
nbij tre ja riglesia ri': [9] —Anin bien wotak
ja rebanon, wotak chi congana rpokonal
etijon, wotak chi congana ix tak meba'i' pro
ix biyoma' chwach ja Dios rmal ja yukul-
bal ec'u'x ruq'uin. In wotak chakaja' chi
congana itzel tak tzij nbix chewe cumal ja
winak ja nebini chi e aj Israel pro ma cuc'an
ta jun anma ja cani' yatal chique ja raj Israel
chi ncuc'aj. Pro eje'e' xa jun molbal ri'il
rxin ja Satanás e'ocnak wi'. [10] Ma texbej
ta ewi' chwach ja rpokonal ja nixk'ax na
chipan. Bien tec'waxaj ja xtinbij chewe
ri', ec'oli chewe ja diablo arja' nerucoj na
pa che' jari' nixrtakchibej chi neya' can ja
yukulbal ec'u'x ruq'uin ja Dios in lajuj k'ij
nixq'ueje' na chipan ja rpokonal. Ni ta
yukul wi' ec'u'x ruq'uin ja Dios chijutij, ni
ta quirwari' ebanon ja tok xquixcami. Ja wi
queri' neban c'o jun corona ja nyataj chewe
jari' ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij.
[11] Ja c'o quixquin tiquic'axaj c'a ja ntajini
nbij ja rEspíritu Santo chique ja riglesia.
Xa nak ta ja nech'ocmaji in matiqueya' qui'
tre ja ritzelal chi xqueruch'ec ta eje'e' mta
ruk'a' ja rcab camíc chique xtuban ta pokon
chique. Queri' ja natz'ibajel tre ja ángel
rxin ja riglesia ja c'o pan Esmirna, ne' chwe.

****

[12] In xbij chic chwe: —Ja ángel ja nchajin
rxin ja riglesia ja c'o Pérgamo quewa' ja
natz'ibajel tre ri': —Ja Jesucristo ja c'o jun
espada elnakto pa ruchi', jun espada ja
congana is rutza'm in ca'i' rwarey, arja'
quewa' nbij tre ja riglesia ri': [13] —Anin bien
wotak ja rebanon in masqui tri' ixc'o wi'
ja bar c'o wi' ja trono rxin ja Satanás pro
ni ma ineya'on can ta wi' in tok bix chewe
chi neya' can ja yukulbal ec'u'x wq'uin ni
ma xeya' can ta wi'. In nixtac'a xeya' can
ta ja yukulbal ec'u'x wq'uin chakaja' ja tok
camsaxi ja rAntipas, arja' jun testigo wxin

in ni ma xuya' can ta wi' ja yukulbal ruc'u'x
wq'uin in camsax checojol tri' chipan ja
lugar ja bar c'o wi' ja Satanás. 14 Pro c'o
jun ja nch'a' chewe camic ri'. Ec'o jujun
ja rec'o checojol netajini nquinimaj ja ti-
jonem rxin ja Balaam. Como ja Balaam ojer
arja' xuch'ob chwach ja Balac nak nuban chi
nerkajsaj ja tinamit Israel chipan ja ritzelal.
Queri' xuban in rmalari' tok c'oli quetij ja
tinamit Israel ja tzujun chiquewach cachbal
tak winak owi chwach rachbal tak nakun
in xe'oc cuq'uin jule' ixoki' ja ma quix-
jayilal ta. 15 In chakaja' ec'o chic jujun
checojol ja netajini nquinimaj ja tijonem
quixin ja nicolaítas in jari' tijonem congana
itzel ntz'at anin. 16 Teq'uexa' c'a ja rena'oj
nowi mateq'uex, can ninbe ewq'uin chanim
ninech'ojin cuq'uin ja nebano queri' in
ja respada ja elnakto pa nuchi' jari' ncoj
chiquij. 17 Ja c'o quixquin tiquic'axaj c'a
ja ntajini nbij ja rEspíritu Santo chique ja
riglesia. Xa nak ta ja nech'ocmaji in ma-
tiqueya' qui' tre ja ritzelal chi xqueruch'ec
ta, anin nya' na chique chi nquetij ja maná
ja rawatali in nya' na jujun abaj sak chique
chakaja' in jari' abaj c'o jun bi'aj c'ac'a
tz'ibtal chwach ja majun otakyon, xa ruyon
ja njach wi' ja rabaj arja' notakini. Queri' ja
natz'ibajel tre ja ángel rxin ja riglesia ja c'o
Pérgamo, ne' chwe.

****

18 In xbij chic chwe: —Ja ángel ja ncha-
jin rxin ja riglesia ja c'o Tiatira quewa'
natz'ibajel tre ri': —Ja Jesucristo ja Ralc'wal
Dios ja c'o parwach cani' rxak k'ak' in c'o
rkan ja congana nraproti cani' ch'ich' oc-
nak ja tok bien nsu'i utzc'a chi nraproti,
arja' quewa' nbij tre ja riglesia ri': 19 —Anin
bien wotak ja rebanon, wotak chi c'oli ja ra-
joben ri'il xin Dios chewe, wotak chi yukul
ec'u'x ruq'uin ja Dios, wotak chi e'eto'on
ja c'o rjawaxic chique, wotak chi ecoch'on
ja penak je'e chewij in wotak chi más chi
na nim ja samaj xin Dios neban camic
chwach ja cani' ebanonto nabey. 20 Pro
c'oli ja nch'a' chewe camic ri'. Ixix chaka
qui' chewe matech'a' tre ja rixok Jezabel
ja nuban. Arja' nbij chi c'oli nk'alasax je'e
chwach rmal ja Dios. Pro xa ma utz ta
ja nuc'ut chiquewach ja rajsamajela' wxin,
xa neruban engañar, nuc'ut chiquewach
chi utz ne'oc ach'i'i' cuq'uin ixoki' ja ma
quixjayilal ta in utz chakaja' nqueti' nakun
ja tzujun chiquewach cachbal tak winak owi
chwach rachbal tak nakun. 21 Anin nya'on
tiempo tre chi nuq'uex ja rna'oj pro arja'
ni matirajo' wi' nuq'uex, c'a rmajon na
rbanic ja il mac cuq'uin ja rachi'i'. 22 Bien
tec'waxaj ja xtinban tre, xtinkajsaj chipan
jun yobil in ja nebanowi ja il mac ruq'uin
ja wi matiqueya' can ja ritzelal ja cani'
nuc'ut chiquewach jari' nenuya' chipan jun
nimlaj rpokonal chakaja'. 23 Ja c'a xtinban
chique ja ral jari' nencamsaj in ja rigle-
sia nojelal bien xtich'obtaj cumal chi anin
nincowini ntz'at xa nak ta ja c'o pa tak
quewi' pa tak canma ja winak, ni majun
awatal ta chinwach in anin nya' na rtojbalil
chewe ja rebanon chejujunal, ja c'a rebanon
jari' nc'utuni jani' ja rtojbalil ja xtinya'
chewe. 24 Pro ja c'a chewe ixix ja ma ebanon
ta ja cani' quibanon ja jule' chic ja rec'o
Tiatira ja ma eniman ta ja tijonem rxin
ja Jezabel in ma etijon ta ewi' tre ja ni-
mak tak tijonem xin Satanás ne'xi, quewa'
nbij chewe camic ri', anin mchita nak chi
ta jun ijka'm nya' chewij. 25 Xarwari', ja
utzlaj tijonem ja c'ol ewq'uin ni tenimaj
wi', ni ta quirwari' ebanon ja tok xquinpi
chic jutij. 26 Ja nech'ocmaji in matiqueya'
qui' tre ja ritzelal chi xqueruch'ec ta in ni
matiqueya' can wi' ja mandamiento wxin,
anin xtinya' chique chi ne'oc e k'etol tak tzij
pa quewi' ja winak ja rec'o pa tak nación
je'e. 27 Congana jun nimlaj poder nq'ueje'
pa quek'a' jari' nquecoj chiquij ja winak chi
cow nequechap tre in nequibanbej mandar
cani' poder rxin jun ch'ich' nya' pa ruk'a'
jun achi in npaxij jule' bojo'y tre in ni
nchictaji ja bojo'y rmal. Queri' ja poder
ja xtiyataj chique ja cani' yataj anin chwe
como c'oli ja poder ja yatajnak anin chwe
rmal ja nata' Dios. 28 In chakaja' xtinya'
chique ja ch'umil ja xin pa sakaric. 29 Ja
c'o quixquin tiquic'axaj c'a ja ntajini nbij ja
rEspíritu Santo chique ja riglesia. Queri' ja
natz'ibajel tre ja ángel rxin ja iglesia ja c'o
Tiatira, ne' chwe.

3

1 In xbij chic chwe: —Ja ángel ja ncha-
jin rxin ja riglesia ja c'o Sardis quewa'
natz'ibajel tre ri': —Ja Jesucristo ja rec'o
wuku' espíritu xin Dios ruq'uin ja rec'o
wuku' ch'umil pa ruk'a' quewa' nbij tre ja

riglesia ri': —Anin bien wotak ja rebanon, ja
nixtz'ati ix jun iglesia ixc'asli pro ja chwach
Dios ix jun iglesia ixcamnak. 2 Quixc'asc'oti.
C'a c'o na jutz'it ec'aslemal ja xajalal maja'n
tiq'uisi jari' teya'a' rchok'ak' utzc'a chi
nixmelojto. Queri' nbij chewe como no-
jel ja obra ebanon, bien xinwotakij chi
ja chwach Dios c'o falta tre. 3 Rmalc'ari'
nbij chewe, kas turkaj chewe ja utzlaj ti-
jonem ja c'utunto chewach nabey in xeya'
ewxquin tre. Camic, ni ja' wi' tijonem
tenimaj in teq'uexa' ja rena'oj. Nowi
maquixc'asc'oti, can ninbe ewq'uin pro
ma ewotak ta nak hora xquinekaji cani'
nuban jun alak'om ja ni majun otakyon nak
hora tok nekaji. 4 Pro c'a ec'o na jujun
chewe ja rixc'o pa Sardis c'a ch'ajch'oj na
ja quic'aslemal, ma quitz'ilon ta ja quitziak.
Eje'e' nyataj na chique chi nincachbilaj, sak
quitziak quicojon etran chwij como jari'
ni yatal wi' chique chi queri' nqueban.
5 Ja nech'ocmaji in matiqueya' qui' tre ja
ritzelal chi xqueruch'ec ta jari' c'o jule'
tziak sak ja nyataj na chique chi nquecoj
in anin matinchup quebi' chipan ja libro ja
bar tz'ibtal wi' quebi' ja winak ja yatajnak
chique ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij
in tok xque'ekaj chwach ja Nata' e rachbil
ja ángel ni chiquewach nbij wi' chi ec'o pa
ncuenta. 6 Ja c'o quixquin tiquic'axaj c'a
ja ntajini nbij ja rEspíritu Santo chique ja
riglesia. Queri' ja natz'ibajel tre ja ángel
rxin ja riglesia ja c'o pa Sardis, ne' chwe.

****

7 In xbij chic chwe: —Ja ángel ja nchajin
rxin ja riglesia ja c'o Filadelfia quewa' ja
natz'ibajel tre ri': —Ja Jesucristo ja Santilaj
Alc'walaxel, ja ni katzij wi' nojelal ja nbij,
ja c'o lawe xin David pa ruk'a' in tok c'oli
nujak je'e majun nak ta ncowini xtitz'apij
chi ta in tok c'oli ntz'apij je'e majun nak
ta ncowini xtujak chi ta, arja' quewa' nbij
tre ja riglesia ri': 8 —Anin bien wotak ja
rebanon. Camic bien tec'waxaj, c'o jun
puerta jakali ja nya'on chewach in majun
nak ta ncowini xtitz'apij chi ta. Bien wotak
chi xa ti ma nim ta ja rewachok'ak' pro
masqui queri' pro ma eya'on can ta ja nt-
zobal in ni matepokonaj wi' nebij chwe chi
anin in ewajaw. 9 Bien tec'waxaj, ja winak ja
xa jun molbal ri'il xin Satanás e'ocnak wi'
ja nebini chi e aj Israel pro ma cuc'an ta jun
anma ja cani' yatal chique ja raj Israel chi
ncuc'aj, xa e tz'akol tak tzij, tetz'ata' mpe'
ja xtinban chique, puersa nepi na ewq'uin,
nenkajsaj na, ne'urjupe' na chewach in
ncotakij na chi anin nixwajo'. 10 Como ja
rixix eniman ja ntzobal ja xinbij chewe
chi nq'ueje'e ja repaciencia chi rcoch'ic ja
npi je'e chewij, anin chakaja' nixnchajij na
chipan ja nimlaj rpokonal ja penak chwach
nojel ja rwach'ulew. Jari' nimlaj rpokonal ja
xtipi na jari' nec'ambajbexi ja winak ja rec'o
chwach'ulew. 11 Bien tec'waxaj, anin ninbe
chic jutij chwach'ulew chanim, tebana'
cuenta ja yatajnak chic chewe utzc'a chi
ni majun nak ta xtilasan ta chewe ja reco-
rona. 12 Ja nech'ocmaji in matiqueya' qui'
tre ja ritzelal chi xqueruch'ec ta, anin nya'
na chique chi ne'oqui e cani' rkan tak
jay rxin ja templo rxin ja nDios, xajutij
neq'ueje' tri', ni majun nak ta xtilasan ta
quixin chipan. In jun chic, can ntz'ibaj
na rubi' ja nDios chiquij in ntz'ibaj rubi'
ja tinamit rxin ja nDios chiquij chakaja'.
Jawa' tinamit ri' jari' ja c'ac'a Jerusalén ja
nelto chicaj ruq'uin ja nDios in nkajto c'a
chwach ja rwach'ulew. In c'o jun bi'aj c'ac'a
wxin jari' ntz'ibaj chiquij chakaja'. 13 Ja c'o
quixquin tiquic'axaj c'a ja ntajini nbij ja
rEspíritu Santo chique ja riglesia. Queri' ja
natz'ibajel tre ja ángel rxin ja iglesia ja c'o
Filadelfia, ne' chwe.

****

14 In xbij chic chwe: —Ja ángel ja ncha-
jin rxin ja riglesia ja c'o Laodicea quewa'
natz'ibajel tre ri': —Ja Jesucristo ja testigo
ja bina'an tre Amén, ja ni nuban wi' cumplir
nojel ja nbij in nojel ja nbij ni katzij wi'
chakaja', ja winakarnakto ruq'uin nojel ja
winakarsan je'e rmal ja Dios, arja' quewa'
nbij tre ja riglesia ri': 15 —Anin bien wotak
ja rebanon chi nixtac'a ix tew in nixtac'a ix
mak'en. Utz ta ja wixta ix k'alaj chi ix tew
owi ix mak'en. 16 Pro como ma ix k'alaj ta
nak la ixocnak wi' rmalc'ari' congana itzel
nna' emwal cani' nuban jun achi c'oli xutij
xuban itzel tre in xabijel in queri' xtinban
anin chewe chakaja' xquixnsalujel. 17 Queri'
nbij chewe como ixix nebij chi congana
ix biyoma' in congana benak pa nim ja
remeba'il in majun nak ta nc'atzin chewe,
nixche'e. Queri' nebij pro xa ma ewotak ta

chi ja chwach Dios congana lawulo' ja re-
banon, ix tak meba'i', ix moya' in ni majun
tetziak chewij. 18 Rmalc'ari' tok c'o jun con-
sejo nya' chewe ri', mejor telok'o' chwe ja
puro oro ja k'axnak pa k'ak' utzc'a chi nixo-
qui ix biyoma' ja ni katzij wi' chi ix biyoma'.
In telok'o' chwe ja tziak sak ja necoj chewij
utzc'a chi ma ixch'anal chi ta nixtz'ati in ma
q'uixbal ta nena'. In telok'o' chwe chakaja'
ja rak'om ja neya' pan ewach utzc'a chi
njaktaji ja rewach. 19 Canojel ja winak ja
nenwajo' eje'e' ri' nch'a' chique ja ritzelal
nqueban in nenuban castigar. Quixmak'e'
c'a tre ja rec'aslemal in teq'uexa' ja rena'oj.
20 Bien tec'waxaj, anin inpa'l chuchi' ja
puerta rxin ja rewanma in nc'onc'o'oc ja
puerta. Xa nak ta nc'axani ja nukul in
nujak rpuerta'il ja ranma chinwach jari'
ninoc chipan ja ranma in xa junan nokwa'
ruq'uin. 21 Ja nech'ocmaji in matiqueya'
qui' tre ja ritzelal chi xqueruch'ec ta, anin
nya' na chique chi ne'oc wach tak k'etol
tzij, nincachbilaj chipan ja ntrono cani'
xinban anin xinch'ocmaji in xinwachbilaj
ja nata' Dios chipan ja rtrono. 22 Ja c'o
quixquin tiquic'axaj c'a ja ntajini nbij ja
rEspíritu Santo chique ja riglesia. Queri' ja
natz'ibajel tre ja ángel rxin ja riglesia ja c'o
Laodicea. Queri' ja xbij chwe.

4

1 Ja tok tz'attaj mwal nojel awa' wari'
chaka jalal tok c'oli xintz'at ja c'ut chic
chinwach, c'o jun puerta jakali chila' chi-
caj. In tzijon chic wq'uin ja kulaj ja tzijon
wq'uin nabey ja cani' rukul jun trompeta,
quewa' xbij chic chwe ri': —Catjote'to
wawe', anin nc'ut chawach ja maja'n tiban-
taji, ne' chwe. 2 Chaka maril xinq'ueje' pa
ruk'a' ja rEspíritu Santo in ja xintz'at c'o jun
trono chomin chila' chicaj in c'o jun tz'ubul
chipan. 3 Ja tz'ubul chipan ja trono ja nca'yi
ni queri' cani' ca'i' abaj ja congana nimak
rjil, jun rbina'an jaspe in jun chic rbina'an
cornalina. In c'o jun xconk'a' rsutin ri' trij
ja trono in ja nca'yi ja xconk'a' ni queri'
cani' ja rabaj ja congana nim rjil rbina'an
esmeralda. 4 Ja c'a trono c'o chic veinticua-
tro trono rsutin ri' trij in ec'o veinticuatro
anciano e jujun etz'ubul chipan. Eje'e'
quicojon sakatak tziak in quicojon jujun
corona pa quewi' oro ocnak. 5 In ja chipan
ja trono congana k'ak' nuq'uiak ri' nelto
chipan in quiakolijay chakaja' fuerte rukul.
Ja chwach ja trono c'o wuku' lámpara tzijili,
ja wuku' lámpara jari' ja wuku' espíritu rxin
ja Dios. 6 In c'oli cani' jun mar ja c'o chwach
ja trono pro jun mar ja vidrio ocnak, puro
cristal nca'yi.

In chakaja' ec'o quiji' ja rec'oloc ruq'uin
ja trono, eje'e' quisutin qui' trij. Eje'e'
nojel neca'y wi' como ja paquewach con-
gana q'uiy. Ja c'a paquewach ma ruyon
ta chiquipalaj c'o wi', c'oli chi tak quewi'
chakaja'. 7 Ja nabey arja' nca'yi cani' nca'y
jun cój, ja rucab cani' nca'y jun wacax, ja
rox ja rpalaj cani' rpalaj jun achi, ja c'a rucaj
arja' nca'yi cani' nca'y jun águila nrupupi.
8 In c'o waki' tak quexic' chiquijujunal in ja
paquewach chaka bar ta c'o wi', c'oli trij ja
quexic' in c'oli chuxe' chakaja', in xajutij
quimajon bix chi pa k'ij chi chak'a', quewa'
nquibixaj ri': —Santo, santo, santo, queri'
rbanic ja kajaw Dios. Arja' ni majun poder
ja maquita c'o pa ruk'a'. Arja' ni c'o wi' ojer
in ni c'o wi' camic in ni c'o wi' chwak, cabij
in chijutij, neche'e. 9 Queri' nqueban chi e
quiji', ni nqueya' wi' ruk'ij ja Dios ja tz'ubul
chipan ja trono ja ni mta wi' camíc trij in
nquimaltioxij tre. 10 Ja tok nqueban queri'
ja c'a veinticuatro anciano eje'e' nexuque'
chwach ja Dios ja tz'ubul chipan ja trono in
nqueya' ruk'ij como arja' ni mta wi' camíc
trij. Nquiwasaj ja quicorona, nqueya'oc
chwach ja trono in quewa' nquibixaj ri':
11 —Atat at kajaw, atat at kaDios, ni yatal
wi' chawe chi natkaban respetar in nkaya'
ak'ij in ni yatal wi' chawe chi nkanataj ja
nimlaj poder ja c'o pan ak'a'. Queri' nkabij
chawe como atat xatwinakarsani ja caj in
rwach'ulew, ni majun nak ta ja maquita atat
xatwinakarsani. Como niquirwari' ja ravol-
untad chi xawinakarsaj xa rmalari' tok c'oli
nojelal camic in xa rmalari' tok winakarsaxi
nojelal, xeche'e.

5

1 In xintz'at ja tz'ubul chipan ja trono
chi arja' c'o jun wuj boton rc'an pa ruk'a'
riquik'a'. Ja c'a wuj c'oli tz'ibtal chwach pro
ni chi ca'i' paraj tz'ibtal wi'. Ja c'a ruchi'
ja wuj k'olin tre wuku' rkan sello utzc'a
chi matisoltaji. 2 In c'o jun ángel xintz'at
congana rchok'ak' in c'oli ja ntajini nuya'
rbixic. Ja c'a rukul congana fuerte, quewa'
nbij ri': —¿La c'o jun yatal trij chi nlasaj

ja sello in nusol ja wuj? ne'e. [3] In majun
nak ta cowin ta xusol ta ja wuj in xutz'at
ta jutz'it nixtac'a c'o ta jun chila' chicaj
nixtac'a c'o ta jun chwach'ulew in nixtac'a
c'o ta jun xe' ulew. [4] Ja c'a ranin congana
ok'ej nban rumac ja mta jun yatal ta trij
chi xtusol ta ja wuj xtisiq'uij ta rwach in
nixtac'a xtutz'at ta jutz'it. [5] C'ac'ari' pi jun
chique ja ranciano in quewa' xbij chwe ri':
—Ma catok' ta, tatz'ata' mpe' le' c'o jun,
arja' ch'eco rxin ja ritzelal, arja' ja Cój ne'xi,
arja' jun chique ja riy rumam can ja Judá in
chakaja' riy rumam can ja rojer rey David.
Arja' ch'ocmaji in rmalari' ncowini nlasaj ja
wuku' rkan sello rc'an ja wuj in nusol.

[6] In chaka jalal ja tok c'o jun Carnelo
xintz'at, arja' chacali, mero pa nic'aj c'o
wi' tre ja trono in chique ja re quiji' in
chique ja ranciano. Ja nca'yi cani' nca'y jun
carnelo ja soctajnak ja rocnak jun sacrificio.
Wuku' ruc'a' in wuku' parwach. Ja c'a
wuku' parwach jari' ja wuku' espíritu xin
Dios ja retakonel nat nakaj nojel chwach
ja rwach'ulew. [7] Be ja Carnelo ruq'uin ja
tz'ubul chipan ja trono, xuc'am tre ja wuj ja
rc'an tre riquik'a'. [8] Ja c'a tok c'amtaj rmal
ja c'a re quiji' cachbil ja veinticuatro an-
ciano eje'e' xexuque' chwach, cuc'an jujun
instrumento arpa rubi', in chakaja' cuc'an
jule' incienso ja nojnak pa tak rc'olibal in
ja rc'olibal jari' oro ocnak. Ja rincienso
jari' ja roración ja nqueban ja tinamit xin
Dios. [9] In c'o jun c'ac'a bix nquibixaj tre ja
Carnelo quewari': —Atat ni yatal wi' chawe
chi nac'am ja wuj in nawasaj ja sello rc'an.
Queri' nkabij chawe como atat xatcamsaxi
in ja raquiq'uel jari' xokalok'bej chi xokoc
pa rcuenta ja Dios. Queri' abanon chake xa
nak ta tribu ja rokc'o wi', xa nak ta katzobal,
xa nak ta katinamit, xa nak ta kanación. [10] In
xaya' chake chi ajoj okocnak rey in okocnak
sacerdote rxin ja kaDios in nokoc na ok
k'etol tak tzij chwach ja rwach'ulew. Queri'
nbij ja c'ac'a bix ja nquibixaj.

[11] C'ac'ari' xintz'at in xinc'waxaj quekul
jule' ángel, eje'e' quisutin qui' trij ja lugar
ja bar c'o wi' ja trono ja bar ec'o wi' ja
re quiji' e cachbil ja ranciano. Ja ángel
congana e q'uiy, e jaru' la mil, congana
c'ayew chi xque'awalaj ta, [12] quimajon rakic
quechi' in quewa' nquibij ri': —Ja Carnelo
ja camsaxi arja' ni yatal wi' tre chi nkanataj
nak rbanic. Cani' tre ja nimlaj poder ja c'o
pa ruk'a', in cani' tre ja nimlaj meba'il ja c'o
ruq'uin, in cani' tre ja rna'oj janila nim, in
cani' tre ja nimlaj rchok'ak'. Ni yatal wi'
tre chi nkaban respetar in nkaya' ruk'ij in
nkabij utzlaj tak tzij tre. Queri' nquibij ja
ángel. [13] In c'a c'o na ja xinc'waxaj. Nojel
ja winakarsan je'e rmal ja Dios xinc'waxaj
quekul chiquijujunal xa bar ta tri' ec'o wi',
wi chila' chicaj owi chwach'ulew owi xe'
ulew owi pa mar, quewa' nquibij ri': —Ja
tz'ubul chipan ja trono rachbil ja Carnelo
xta jutij xtibix ta utzlaj tak tzij chique, xta
jutij xqueban ta respetar, xta jutij xtiya' ta
quek'ij, xta jutij xtinatax ta chi janila nim ja
quichok'ak'. Ni ta quirwari' xtiban chique
camic, chwak in chijutij, neche'e. [14] Ja c'a
tok bitaj queri' cumal ja c'a re quiji': —
Amén, xeche'e. Ja c'a veinticuatro anciano
eje'e' xexuque'e in queya' ruk'ij ja ni mta
wi' camíc trij.

6

[1] In xintz'at ja Carnelo tok xlasaj jun tre ja
wuku' rkan sello in pi jun chique ja re quiji',
c'oli xbij xinc'waxaj cani' rukul quiakolijay:
—Catajo', tatz'ata' mpe' le', ne'e. [2] In chaka
jalal tok xintz'at jun quiej sak rij in c'o jun
tz'ubul trij rc'an jun arco ja nbanbej ch'a'oj.
C'o jun corona jach tre. Ja c'a tok jachtajel
tre c'ac'ari' be, xumaj quich'aquic ja rc'ulel,
be chi quich'aquic canojelal.

[3] Ja c'a Carnelo xlasaj chic jun ja sello. Ja
c'a tok lastaj rmal c'o chi na jun chique ja re
quiji' tzijoni xinc'waxaj: —Catajo', tatz'ata'
mpe' le', ne'e. [4] In xelto chic jun quiej quiak
rij in c'o jun tz'ubul trij yataj tre chi arja'
nutic ch'a'oj chwach'ulew utzc'a ja winak
nquicamsaj qui' rmal. In c'o jun nimlaj
espada jach tre.

[5] Ja c'a Carnelo xlasaj chic jun ja sello. Ja
c'a tok lastaj rmal c'o chi na jun chique ja re
quiji' tzijoni xinc'waxaj: —Catajo', tatz'ata'
mpe' le', ne'e. In chaka jalal tok xintz'at jun
quiej k'ek rij in c'o jun tz'ubul trij rc'an jun
lipra pa ruk'a'. [6] In c'o jun kulaj xinc'waxaj
chiquicojol ja re quiji' quewa' xbij ri': —Ja
jun quetzal xa ca'i' libra trigo nya' chwach
in xa waki' libra cebada nulok'. Pro maxta
taban camíc tre ja tijco'm ja nuya' aceite in
vino, ne'e.

[7] Ja c'a Carnelo xlasaj chic jun ja sello.
Ja c'a tok lastaj rmal c'o chi na jun chique

ja re quiji' tzijoni xinc'waxaj: —Catajo',
tatz'ata' mpe' le', ne'e. 8 Chaka jalal tok
xintz'at jun quiej k'en rij in c'o jun tz'ubul
trij, Camíc rubi'. In c'o chic jun chic tran
trij, Quilugar Camnaki' rubi'. Eje'e' yataj
chique chi nequicamsaj ja winak ja rec'o
chwach'ulew. Ja c'a nequicamsbej, espada,
wa'al, itzel tak yobil in ja ritzel tak chicop
ja rec'o chwach'ulew. Eje'e' yataj chique
chi c'o quek'a' tre ja cuarta parte rxin ja
rwach'ulew ja nqueban wi' ja camíc.

9 Ja c'a Carnelo xlasaj chic jun ja sello. Ja
c'a tok lastaj rmal anin xenutz'at ja canma
ja recamsan rmal ja rtzobal Dios in rmal
ja testimonio ja quiya'on. Chuxe' ja raltar
c'o wi' ja canma. 10 Eje'e' congana querak
quechi' in quewa' quibij tre ja Dios ri': —
Kajaw, atat ni ch'ajch'oj wi' ja rawanma,
ni naban wi' cumplir ja nabij. ¿Nak k'ij
nak'et tzij chiquij ja rec'o chwach'ulew ja
xecamsan kaxin? ¿Nak k'ij naya' rjil rc'axel
chique? xeche' tre. 11 C'ac'ari' c'o jujun
tziak sak jach chique in quewa' bix chique
ri': —Quixxula'n chi na jun ti tiempo como
c'a ec'o na más ja rewach tak ajsamajela' ja
rewach'alal necamsax na ja cani' banon ixix
chewe. Ja c'a tok xquecamsaxi canojelal c'a
tokori' xtibantaji ja cani' nebij.

12 Ja c'a Carnelo xlasaj chic jun ja sello. Ja
c'a tok lastaj rmal chaka jalal tok xintz'at
c'o jun nimlaj cubarkan xuban, ja c'a k'ij
xoc k'eku'm cani' jun tziak xucoj banbal bis,
ja c'a ic' xoqui cani' quic' pro ni chi jun. 13 Ja
c'a ch'umil xetzakto chicaj cani' nuban jun
che' higuera ja tok maja'n tik'enar rwach in
tok npi jun nimlaj ik' ntilto'i rwach rmal.
14 Ja c'a caj sachi, ba la xoc wi' cani' nuban
jun wuj nboti. Nojel ja jayu' je'e k'ax chic
cha jun lugar chic in queri' xuban ja lugar
je'e chakaja' ja c'o pa mar. 15 Ja c'a winak
eje'e' quiwawaj qui' pa tak jul in chicojol
nimak tak abaj pa tak k'ayis. Queri' que-
ban canojelal cani' chique ja rey ja rec'o
chwach'ulew in cani' chique ja nimak tak
winak in cani' chique ja jefe xin ejército
in cani' chique biyoma' in cani' chique ja
congana quichok'ak'. Queri' queban cano-
jel, wi xa e esclavo owi e libre. 16 In quewa'
quibij ri': —Camic, ta titzakpi chakij ja
jayu', ta titzakpi chakij ja nimak tak abaj,
korwawaj chwach ja tz'ubul chipan ja trono
utzc'a chi matikatz'at rwach in korwawaj
chwach ryewal ja Carnelo. 17 Como ja camic
xurwila' ja nimlaj k'ij rxin ja ryewal in ni
majun nak ta xticowin ta xtipe'e ta chwach,
xeche'e.

7

1 Ja c'a tok tz'attaj mwal awa' wari'
c'ac'ari' xintz'at chic ec'o quiji' ángel, jun
chique tri' pa'l wi' ja bar nelto wi' k'ij, in jun
chic ja bar nkaj wi', in jun chic tri' pa'l wi' pa
norte in jun chic pa sur. In c'o quiji' nimak
tak ik' rxin ja rwach'ulew quichapon utzc'a
chi matijaktajto ja ik' trij ja rwach'ulew in
trij mar in nixtac'a trij ta jun che'. 2 In
c'o chic jun ja ángel xintz'at, xelto ja bar
nelto wi' k'ij, arja' rc'an jun sello rxin ja
c'aslic Dios. In xurak ruchi' chiquij ja re
quiji' ángel ja rechapyon ja quiji' ik' ja yata-
jnak poder pa quek'a' chi nqueban camíc
chwach ja rwach'ulew in pa mar chakaja'
3 in quewa' xbij chique ri': —Maxta teban
camíc chwach ja rwach'ulew nixtac'a pa
mar in nixtac'a tre ta jun che'. C'a tokori'
neban ja tok xticojtaji sello kumal ja nka-
cojbej quetal ja rajsamajela' rxin ja Dios
chi quipalaj, ne' chique. 4 In xenc'waxaj e
jaru' ja coj sello chique, e ciento cuaren-
ticuatro mil, eje'e' ri' epenak chiquicojol ja
cablajuj tribu* xin Israel. 5 Ja chiquicojol ja
jun tribu Judá ec'o cablajuj mil ja coj sello
chique, ja chiquicojol ja jun tribu Rubén
ec'o cablajuj mil, ja chiquicojol ja jun tribu
Gad ec'o cablajuj mil, 6 ja chiquicojol ja jun
tribu Aser ec'o cablajuj mil, ja chiquicojol
ja jun tribu Neftalí ec'o cablajuj mil, ja
chiquicojol ja jun tribu Manasés ec'o cabla-
juj mil, 7 ja chiquicojol ja jun tribu Simeón
ec'o cablajuj mil, ja chiquicojol ja jun tribu
Leví ec'o cablajuj mil, ja chiquicojol ja jun
tribu Isacar ec'o cablajuj mil, 8 ja chiquicojol
ja jun tribu Zabulón ec'o cablajuj mil, ja
chiquicojol ja jun tribu José ec'o cablajuj
mil, in ja chiquicojol ja jun tribu Benjamín
ec'o cablajuj mil.

****

9 Ja c'a tok tz'attaj mwal awa' wari' ec'o
jule' winak xenutz'at pro congana e q'uiy,
ni majun winak cowin ta xeralaj ta, nojel

* 7:4 Ja jujun tribu aj Israel tibij tzij eje'e' ri' winak ja resepon can cumal ja jujun rc'ajol ja Jacob.

nación epenak wi', nojel tribu epenak wi',
nojel tinamit epenak wi' in nojel tzobal net-
zijon wi'. Eje'e' epa'loc chwach ja trono in
chwach ja Carnelo, quicojon jule' tziak sak
in cuc'an rxak tak palma pa quek'a'. 10 Eje'e'
congana nquerak quechi' in quewa' nquibij
ri': —Ja kaDios ja tz'ubul chipan ja trono
in ja Carnelo cuq'uin npi wi' ja totajem xin
Dios, neche'e. 11 Ja c'a ángel canojelal eje'e'
epa'li, quisutin qui' trij ja lugar ja bar c'o
wi' ja trono ja bar ec'o wi' ja ranciano in
bar ec'o wi' ja re quiji'. Xexuque' chwach
ja trono in quemaj rya'ic ruk'ij ja Dios 12 in
quewa' quibij ri': —Amén. Ja kaDios ni ta
xtibix wi' utzlaj tak tzij tre, ni ta xtiya' wi'
ruk'ij, ni ta xtinatax wi' chi janila nim ruk'ij
in janila nim ja rna'oj, ni ta xtimaltioxix wi'
tre, ni ta xtiban wi' respetar, ni ta xtinatax
wi' ja nimlaj poder ja c'o pa ruk'a' in janila
nim ja rchok'ak'. Ni ta quirwari' xtiban tre
camic, chwak in chijutij. Amén. Queri' ja
quibij.

13 Ja c'a ranciano c'o jun chique quewa'
xbij chwe ri':

—Ja winak le' ja quicojon ja tziak sak ¿nak
quibanic in bar epenak wi'? ne' chwe.

14 —Señor, jari' atat atotakyon, xinche'
tre. In xbij chic chwe:

—Eje'e' la' ja rek'axnakto chipan ja
nimlaj rpokonal. Ja quitziak sak como
quich'ajon chipan ja rquiq'uel ja Carnelo.
15 Rmalc'ari' ja tok ec'oloc chwach ja trono
rxin ja Dios in chi pa k'ij chi chak'a' nesamaj
pa rcuenta chipan ja rtemplo. Ja tz'ubul
chipan ja trono nij arja' ja nq'ueje' cuq'uin
chi quichajixic. 16 Mchita wa'al mchita
chakichi' xtiquetij, mchita rwak'ij xtiquetij
chi ta pokon pa ruk'a' nixtac'a c'atan chi
ta xtiquena'. 17 Queri' xtiqueban como ja
Carnelo ja c'o mero pa nic'aj ja bar c'o
wi' ja trono arja' xtiyuk'un quixin. Arja'
xqueruc'aj ja bar c'o wi' tz'uquel tak ya' pro
jari' ya' rc'amonto ja utzlaj c'aslemal. Ja c'a
Dios arja' xtisu'uwi ja riya'l quewach pro
ni nojelal in ni mchita wi' ok'ej xtiqueban.
Queri' xbij chwe ja ranciano.

8

1 Ja c'a Carnelo arja' xlasaj ja q'uisbal
sello. Ja c'a tok lastaj rmal ni majun nak
chi ta nc'axaxi ja chila' chicaj, nc'aj hora
xuban chi queri'. 2 Ja c'a ranin xenutz'at ja
wuku' ángel ja repa'l chwach ja Dios in c'o
jujun trompeta jach chique chiquijujunal.
3 In pi chic jun ja ángel, arja' pe'e'oc chwach
ja raltar, rc'an jun rc'olbal incienso oro
ocnak. In q'uiy ja rincienso jach tre jari'
nuya' parwi' ja raltar ja oro ocnak ja c'o
chwach ja Dios, ja c'a rincienso nrachbilaj
ja roración ja nqueban canojel ja rtinamit
Dios. 4 Ja c'a rsibel ja rincienso xelto pa
ruk'a' ja ángel rachbil ja roración quixin
ja rtinamit Dios in jote'e, c'a chwach ja
Dios xekaj wi'. 5 Ja c'a ángel arja' xuc'am
ja rc'olbal incienso in xuc'am ja rchak'ak'
ja c'o parwi' altar, xnojsaj chipan in xutix
chwach ja rwach'ulew. Ja c'a tok tixtaj rmal
c'o jule' quiakolijay xuban, fuerte rukul in
c'o k'ak' nuq'uiak ri' in xuban jun cubarkan.

****

6 Ja c'a wuku' ángel ja c'o jujun trompeta
cuc'an eje'e' quichomarsaj qui' chi nquixu-
laj.

7 Ja nabey ángel xulaj ja rtrompeta. Ja
c'a tok xultaj rmal c'o jule' sakboch rach-
bil k'ak' ryujun ri' ruq'uin jule' quic' jari'
tixi chwach ja rwach'ulew, ja che' ja c'o
chwach'ulew c'ati ja tercera parte rmal, ja
c'a rax tak k'ayis jari' c'ati nojelal.

8 Jun chic ángel xulaj ja rtrompeta. Ja c'a
tok xultaj rmal c'oli cani' jun nimlaj jayu'
rmajon c'atem q'uiakel pa mar, ja c'a mar
xoc quic' ja tercera parte rmal. 9 In ja chicop
ja rec'o pa mar xecami ja tercera parte in
ja jule' lancha ja c'o parwi' mar yojtaji ja
tercera parte chakaja'.

10 Jun chic ángel xulaj ja rtrompeta. Ja
c'a tok xultaj rmal c'o jun nimlaj ch'umil
tzakto chicaj, rmajon c'atem cani' nuban
jun k'ak', kaj chipan ja tercera parte rxin
ja binel tak ya' in chipan ja tercera parte
rxin ja tz'uquel tak ya' chakaja'. 11 Ja rubi'
ja ch'umil, Ajenjo ne'xi, in ja ya' xoc c'ay ja
tercera parte rmal. E q'uiy ja winak xecam
rmal ja ya' rumac ja xoc c'ay.

12 Jun chic ángel xulaj ja rtrompeta. Ja
c'a tok xultaj rmal c'oli xuban ja k'ij rmal
como yojtaji ja tercera parte rmal. In queri'
tre ic' in chique ch'umil chakaja' yojtaji ja
tercera parte rmal. Ja k'ij, ic' in ch'umil
yojtaji ja quech'a' in ma xch'a'an chi ta ja
tercera parte rmal. Ja pa k'ij in ja chak'a' ma
xch'a'an chi ta ja tercera parte rxin ja k'ij

nixtac'a ja tercera parte quixin ja ch'umil
in ic'.
13 Ja c'a ranin xintz'at, c'o jun ángel
mero pa nc'aj caj nrupup wi' in nu-
rak ruchi' xinc'waxaj, quewa' nbij ri': —
Congana lawulo' chique ja winak ja rec'o
chwach'ulew rumac ja jule' chic trompeta
ja maja'n tixulaxi cumal ja roxi' ángel como
oxi' rwach ja rpokonal ja xtiban chique ja ni
lawulo', ne'e.

9

1 Jun chic ángel xulaj ja rtrompeta. Ja c'a
tok xultaj rmal xintz'at, c'o jun ch'umil tza-
kto chicaj, kaji c'a chwach'ulew. Ja ch'umil
arja' jach jun lawe tre ja njakbej ruchi' ja
nimlaj jul ja c'a c'a nat nekaj wi' xe' ulew
chipan ja nimlaj k'ekumal. 2 Xujak ruchi' ja
jul in xelto jule' sib chipan cani' sib ja nel
chipan jun nimlaj horno. Ja k'ij matitz'at
chic rmal in ni majun chic ja c'o chicaj
xtatz'at chi ta rmal. 3 Ja c'a sib ec'o jule' sac'
xe'elto chipan in xeq'ueje' chwach'ulew. Ja
sac' c'o jun poder yataj chique ja cani' yata-
jnak chique ja sina'y ja re xin rwach'ulew.
4 In bix chique chi matiqueban camíc tre ja
rax tak k'ayis rxin ja rwach'ulew nixtac'a
tre ta ja tak tijco'm in nixtac'a tre ta jun
che', xa ruyon chique winak nqueban wi'
pokon pro xa queyon ja ma cojon ta ja sello
rxin Dios chi quipalaj. 5 Ya' lugar chique
chi jo'o' ic' nqueban pokon chique ja winak
pro ma xyataj ta chique chi nequicamsaj ta.
Ja rbanic ja rpokonal ja nqueban chique ja
winak cani' ruquiy jun sina'y ja tok natruti'.
6 Chipan ari' tiempo ja winak xtiquicanoj
nak nqueban chi necami pro maquecami,
congana nquiyarij ja necami pro ni maque-
cam wi'.
7 Ja sac' ja neca'yi e cani' jule' quiej ja
rewekon chic chi nebe pa ch'a'oj. Ja quico-
jon pa quewi' cani' corona ntz'ati ja oro
ocnak. Ja quipalaj cani' quipalaj winak. 8 Ja
rsamal quewi' cani' rsamal quewi' ixoki'
in ja quey cani' rey jun cój. 9 Ja quicojon
chwaquec'u'x cani' to'bal rwaruc'u'x jun
soldado ja ch'ich' ocnak. Ja rukul ja quexic'
nc'axaxi cani' rukul jule' careta pro q'uiy
ja careta ja chararan cumal jule' quiej tok
c'amc'ol canim nebe pa ch'a'oj. 10 Chakaja'
c'o quejey cani' quejey sina'y in c'oli ja
quiti'obal chutza'm ja quejey in jari' nque-
coj ja nquibanbej pokon chique ja winak
tre ja jo'o' ic'. 11 In c'o jun ángel ocnak
rey pa quewi', jari' ja ritzel ángel ja c'a
c'a nat c'o wi' xe' ulew chipan ja nimlaj
k'ekumal. Ja rubi' nbix tre ja ángel chipan
ja tzobal hebreo, Abadón ne'xi, ja c'a pa
griego, Apolión ne'xi.
12 Camic k'axi ja nabey rpokonal ja ni
lawulo', tatz'ata' mpe' le' c'o chi na ca'i' ja
penak.
13 Jun chic ángel xulaj ja rtrompeta. Ja
c'a tok xultaj rmal c'o jun kulaj xinc'waxaj
xelto chicojol ja quiji' uc'a' ja cojon tre
ja raltar ja oro ocnak ja c'o chwach Dios.
14 Ja kulaj quewa' xbij tre ja ángel ja xu-
lani ja trompeta ri': —Ja re quiji' ángel ja
reximtal chuchi' ja nimlaj binelya' rbina'an
Eufrates que'aquira', ne' tre. 15 In queri'
xuban xeruquir ja quiji' ángel. Ja Dios
arja' ni rchominto wi' nak hora, nak k'ij,
nak ic' in nak juna' ja nequi̱r wi' ja quiji'
ángel chi nebe nequicamsaj jun tercera
parte chique ja winak. 16 Ec'o c'a jun nim-
laj ejército etz'ubul chiquij tak quiej pro
congana e q'uiy ja soldado, xenc'waxaj e
jaru', e ca'i' ciento mil chi jun mil. 17 Ja
quiej xec'u̱t chinwach in ja retz'ubul chiquij
c'oli quicojon ja nquitobej rwaquec'u'x. Ja
to'bal rwaquec'u'x ja rcoloril oxi' rwach,
jun quiak cani' rcoloril k'ak' in jun chic azul
cani' rcoloril ja rabaj zafiro in jun chic k'en
cani' rcoloril azufre. Ja quewi' ja quiej cani'
quewi' cój in oxi' rwach ja nelto pa quechi',
k'ak', sib in azufre. 18 Ja c'awa' oxi' rwach
ja rpokonal ja xecamsbexi ja tercera parte
chique ja winak, k'ak', sib in azufre ja nelto
pa quechi' ja quiej. 19 Como ja quiej ca'i'
c'o wi' ja poder ja c'o chique, pa quechi' in
quejey. Ja quejey queri' rbanic cani' rbanic
jun cumatz tok natruti'. Ja ca'i' ri' ja c'o
chique ja c'ari' nquibanbej pokon chique ja
winak.
20 Ja c'a jule' chic winak ja ma xecamsax
ta rmal awa' ja roxi' rwach rpokonal ri'
eje'e' nixtac'a queq'uex ta jutz'it quina'oj
queya' can ta ja banoj cachbal tak winak
owi rachbal tak nakun. In nixtac'a queya'
can ta ja ya'oj quek'ij ja demonio in nixtac'a
queya' can ta ja ya'oj quek'ij cachbal tak
winak in rachbal tak nakun ja oro ocnak
owi plata owi bronce owi abaj owi che' pro
como xa e cachbal xa chewi' tok maqueca'yi
nixtac'a nquic'axaj ta ja nbix chique in

nixtac'a nebin ta jutz'it. [21] In chakaja' ja
winak ma xqueya' can ta ja banoj camíc in
ma xqueya' can ta ja banoj tak samaj quixin
aj'itza' in ma xqueya' can ta ja banoj il mac
ja rachi'i' cuq'uin ixoki' in nixtac'a banoj
alak' ta queya' can ta chakaja'.

10

[1] C'o chi na c'a jun ángel xintz'at congana
rchok'ak', arja' ntajini nkajto chila' chicaj,
c'opi chipan jule' sutz' in c'o jun xconk'a'
parwi'. Ja nca'yi ja rpalaj cani' nca'y k'ij in
ja rkan cani' k'ak' ocnak. [2] In c'o jun ti libro
jakali rc'an pa ruk'a'. Ja c'a rkan ja riquik'a'
jari' xuya' parwi' mar, ja c'a rxcon jari'
xuya' parwi' ja rwach'ulew. [3] Xurak ruchi'
pro congana fuerte ja rukul cani' rukul jun
cój tok nurak ruchi'. Ja c'a tok xurak ruchi'
ja ángel c'ac'ari' tzijoni ja wuku' quiakoli-
jay. [4] Ja c'a tok tzuri tzij rmal ja wuku'
quiakolijay anin laj xintz'ibaj ja xbij pro
c'o jun kulaj xinc'waxaj penak chila' chicaj
quewa' xbij chwe ri': —Tac'olo' pan awi'
pan awanma ja xbij ja wuku' quiakolijay,
ma tak'alasaj ta in ma tatz'ibaj ta, ne' chwe.

[5] Ja c'a ángel ja xintz'at ja rya'on jun
rkan parwi' mar in jun rya'on parwi'
rwach'ulew arja' xuyic nojoj ruk'a' chicaj
[6] in xuban jun juramento pa rubi' ja Dios.
Jari' Dios ja ni mta wi' camíc trij, arja'
winakarsyon ja caj in nojel ja rc'an in arja'
winakarsyon ja rwach'ulew in nojel ja rc'an
in arja' winakarsyon ja mar in nojel ja c'o
chipan chakaja'. Quewa' ja juramento ja
xuban ja ángel ri': —Ja Dios arja' matuya'
chic tiempo tre ja nimlaj juicio [7] pro nu-
takto chanim. Ja c'a tok xterila' ja k'ij
tok nc'axaxi rukul ja trompeta ja xtixulax
rmal ja q'uisbal ángel tokoc'ari' xtik'alajini
nojelal ja rchominto ja Dios ja rawatali
nabey, xtibantaj cumplir nojelal ja cani'
xbij can chique ja profeta ja rajsamajela'
rxin. Queri' xbij ja ángel.

[8] Ja c'a kulaj ja xinc'waxaj ja penak
chila' chicaj arja' tzijon chic jutij wq'uin
in quewa' xbij chic chwe ri': —Camic jat,
jac'ama' ja libro ja c'o pa ruk'a' ja ángel
ja c'o jun rkan rya'on parwi' mar in jun
rya'on parwi' ja rwach'ulew, ne' chwe. [9] In
queri' xinban, xinbe ruq'uin ja ángel, xinbij
tre chi nuya' chwe ja libro in quewa' xbij
chwe ri': —Tac'ama' ja libro in tatija'. Ja
c'a tok xtitijtaj amwal congana c'ay xtuna'
apan rmal pro ja pan achi' jari' congana
qui' nuna' cani' raxcab natij, ne' chwe.
[10] C'ac'ari' xinc'am ja ti libro tre in xintij.
Ja c'a tok tijtaj mwal ja pa nuchi' congana
qui' xuna' cani' raxcab xintij pro ja nupan
jari' congana c'ay xuna'. [11] In xbij chwe chi:
—Atat, rjawaxic chi namaj chic jutij rbixic
ja maja'n tibantaji. Cani' chique ja tinamit
je'e q'uiy quewach ja naya' na rbixic chique
ja xtiqueban na in cani' chique nación je'e
in cani' chique ja netzijon pa tak tzobal je'e
in cani' chique rey, ne' chwe.

11

[1] C'ac'ari' c'o jun aj jach chwe cani'
jun che' etbal in quewa' bix chwe ri': —
Catyictaji in tawetaj ja templo xin Dios,
tawetaj ja raltar in que'awetaj chakaja' ja
rec'o chipan ja templo ja quimajon rya'ic
ruk'ij ja Dios. [2] Pro ja rwajay ja c'o chwach ja
templo jari' ma tawetaj ta como jari' jachon
pa quek'a' ja ma e aj Israel ta in ja reje'e'
cuarentidós ic' neq'ueje' chwach ja santilaj
tinamit xin Dios in nquepak' chi cakan. [3] Ja
c'a ranin ec'o ca'i' testigo wxin nya' na
chique chi nqueya' rbixic ja ntzobal, jun mil
doscientos sesenta k'ij ja nqueya' rbixic in
eje'e' quicojon jule' tziak banbal bis. Queri'
ja bix chwe.

[4] Ja ca'i' testigo eje'e' e junan ruq'uin
ja ca'i' che' olivo ja pa'l chwach ja Rajaw
ja rwach'ulew in e junan ruq'uin ja ca'i'
candelero ja pa'l chwach chakaja'. [5] Ja
ca'i' testigo xa nak ta ncajo' nebano pokon
chique eje'e' c'o k'ak' nelto pa quechi' jari'
nequic'atsbej ja netzelan quixin. Xa nak ta
ncajo' nebano pokon chique queri' nban na
chique k'ak' necamsbexi. [6] Eje'e' c'o quek'a'
tre ja caj chi nquitz'apij utzc'a chi mta jab
nkaji. Jaru' pa tiempo nqueya' rbixic ja rt-
zobal Dios ni c'o wi' quek'a' tre chi nqueban
queri'. In chakaja' c'o quek'a' tre ja ya' je'e
chi nqueyoj, noc quic', in c'o quek'a' tre ja
rwach'ulew chi nojel rwach yobilal nquecoj
chwach. Queri' nqueban, xa ba jaru' ta mul
ncajo' nqueban necowini nqueban. [7] Ja ca'i'
testigo tok xtitz'akati ja tiempo rxin ja tes-
tigo'il ja nqueya' ja c'a ritzel chicop nelto
in nch'ojin cuq'uin. Ja ritzel chicop jari' ja
nelto chipan ja lugar ja c'a c'a nat c'o wi'
xe' ulew chipan ja k'ekumal, arja' xticowin
chiquij xquercamsaj. [8] Ja c'a quicuerpo

npune' pa bey chipan ja nimlaj tinamit ja
bar camsax wi' ja kajaw Jesucristo chwa
cruz. Jari' tinamit nc'ambex tzij ruq'uin
ja ca'i' tinamit Sodoma in Egipto. 9 Oxi'
k'ij in nic'aj ec'oli winak chaka nquetz'at
ja cuerpo. Eje'e' ri' winak epenak pa tak
tinamit je'e in pa tak tribu je'e, netzi-
jon pa tak tzobal je'e in epenak pa tak
nación je'e. Chaka nquetz'at ja cuerpo,
matiqueya' lugar tre chi xtimuk ta. 10 Ja
rec'o chwach'ulew eje'e' congana nequicoti
rmal ja xecamsaxi ja ca'i' testigo, nque-
ban nmak'ij rmal in nqueya' regalo chibil
tak qui'. Queri' xtiqueban como ja ca'i'
profeta congana pokon quibanon chique
ja rec'o chwach'ulew. 11 Ja c'a tok tz'akat
oxi' k'ij in nic'aj xoqui ja rEspíritu Santo
chique ja ca'i' testigo, jun Espíritu ja nyowi
c'aslemal ja takonto rmal ja Dios. C'ac'ari'
yataj chique chi xepe'i in ja xetz'ato quixin
congana quixbej qui' cumal. 12 C'o c'a jun
nimlaj kulaj quic'axaj penak chila' chicaj,
quewa' xbij chique ja ca'i' testigo ri': —
Quixjote'to wawe', ne' chique. In xejote'
chila' chicaj, xec'amarel rmal jule' sutz'
pro ni chiquewach ja netzelan quixin tok
queban queri'. 13 Ni jari' hora c'o jun nimlaj
cubarkan xuban in jun décima parte tre ja
tinamit be chi tok'ulew rmal. In e wuku' mil
ja xecam rmal ja cubarkan. Ja c'a jule' chic
congana quixbej qui' in quemaj rya'ic ruk'ij
ja Dios ja c'o chila' chicaj.
14 Camic k'axi ja rucab rpokonal ja ni
lawulo', tatz'ata' mpe' le' c'o chi na jun
penak.

****

15 Jun chic ángel xulaj ja rtrompeta. Ja
c'a tok xultaj rmal c'o jule' nimak tak kulaj
c'axaxi chila' chicaj, quewa' nbij ri': —Ja go-
bierno je'e ja c'o chwach'ulew, camic ocnak
pa ruk'a' ja kajaw Dios in pa ruk'a' ja Cristo
ja rcha'on. Camic arja' nbano mandar como
Rey in ni nuban wi' mandar camic, chwak in
chijutij, ne'e. 16 Ja c'a veinticuatro anciano
ja retz'ubuloc chwach ja Dios chipan ja
quitrono eje'e' xexuque'e in quemaj rya'ic
ruk'ij ja Dios 17 in quewa' quibij tre ri': —
Kajaw Dios, atat ni majun poder ja maquita
c'o pan ak'a', atat nij at c'o wi' camic, nij
atc'o wi' ojer in nij atc'o wi' chwak, cabij
in chijutij. Camic nkamaltioxij chawe chi
xacoj ja nimlaj poder ja c'o pan ak'a' in
atat chic ja natbano mandar como Rey. 18 Ja
nación je'e congana yictaj quiyewal chawij
pro ja camic xurwila' ja k'ij chi atat yictaj
awayewal chiquij. Camic xurwila' ja k'ij
chi nk'et tzij chiquij ja camnaki' in xurwila'
ja k'ij ja nyataj wi' ja rtojbalil chique ja
rajsamajela' awxin cani' chique ja profeta
in cani' chique ja jule' chic tinamit awxin,
cani' chique canojelal ja nqueban respetar
ja rabi' chi nimak quek'ij chi ma nimak ta
quek'ij. Camic xurwila' ja k'ij chi ja neyojo
rxin ja rwach'ulew neyojtaj eje'e' chakaja'.
Queri' ja quibij tre.
19 C'ac'ari' jake'e' ja templo xin Dios chila'
chicaj in c'oli ja caxa tz'attaj chipan ja
xin chominem. In congana k'ak' nuq'uiak
ri', c'o je'e kulaj nc'axaxi fuerte rukul, c'o
jule' quiakolijay xuban, xuban cubarkan in
nimak tak sakboch kajto.

12

1 C'o c'a ja winakari chila' chicaj ja con-
gana c'asc'o'i xintz'at, c'o jun ixok congana
ruch'a' cani' k'ij rwekben ri', ja c'a ic' ocnak
rpalibal in c'o jun corona rcojon pa rwi'
rc'an cablajuj ch'umil. 2 In ja rixok arja'
yawa' chic, congana nurak ruchi' como
arja' majtajnak rmal ja rti'obal jun ti ral
ja xajalal maja'n tiq'ueje'e. 3 In c'o chi na
jun retal ja winakari chila' chicaj, chaka
jalal tok winakar jun nimlaj chicop, jun
itzel chicop bina'an tre dragón, quiak rij,
wuku' rwi' in lajuj ruc'a'. Ja jujun rwi'
jujun corona rcojon tre. 4 Ja ch'umil ja rec'o
chicaj ja tercera parte chique xekajsaxto
rmal ja dragón, rujey xucoj chi quikajsaxic,
xerkajsajto chwach'ulew. Ja c'a dragón
arja' xpaba' ri' chwach ja rixok ja xajalal
maja'n tiq'ueje' jun ti ral, queri' xuban
utzc'a tok xtiq'ueje'e ja tac'al chanim nutij.
5 Ja c'a rixok q'ueje'e ti ral tala'. Ja ral ja
rixok arja' c'o jun nimlaj poder q'ueje' pa
ruk'a' ja nucoj chiquij canojelal ja winak xa
nak ta nación ec'o wi' chi cow nerchapbej
in nerbanbej mandar. Chaka jalal tok yataj
tre ja ral chi jote' chila' chicaj ja bar tz'ubul
wi' ja Dios chipan ja rtrono. 6 Ja c'a rixok
arja' xanmaji, be chipan ja lugar ja bar kas
talan wi' in chipan ari' lugar c'o jun rlugar
ja rixok chomin rmal ja Dios in tri' nban wi'
cuenta tre jun mil doscientos sesenta k'ij.

7 C'o c'a jun nimlaj ch'a'oj ja bantaji chila'
chicaj. Ja Miguel e rachbil ja rach tak
ángel nech'ojin ruq'uin ja dragón. Ja c'a
dragón e rachbil ja ritzel tak ángel ja rec'o
ruq'uin eje'e' xech'ojini 8 pro xech'aqui in
ma xyataj chi ta lugar chique chi xeq'ueje'
chi ta chila' chicaj. 9 Ja c'a nimlaj dragón
arja' ch'akixto. Jari' dragón arja' ja rojer
cumatz ja nbix tre chi Diablo in c'o jun
chic rubi' nbix tre, Satanás ne'xi, arja' ja
nbano engañar quixin canojel ja winak ja
rec'o chwach'ulew. Ch'akixto chwach ja
rwach'ulew e rachbil ja ritzel tak ángel rxin.

10 In c'o jun kulaj xinc'waxaj chila' chi-
caj fuerte rukul, quewa' nbij ri': —Camic
xurwila' ja k'ij chi ja totajem xin Dios ny-
ataj chique winak in ntz'attaji ja nimlaj
poder ja c'o pa ruk'a', xurwila' ja k'ij chi
noqui ja gobierno rxin in nujach nojel pa
ruk'a' ja Cristo ja rcha'on. Queri' ja bantaji
como ch'akixto ja Diablo ja nbini ja quil
ja kach'alal tre ja Dios como arja' chi pa
k'ij chi chak'a' ni rmajonto wi' quitzujuxic
chwach ja Dios. 11 Pro ja reje'e' quech'ec ja
Diablo, ja quich'ecbej rxin jari' ja rquiq'uel
ja Carnelo in chakaja' ja testigo'il queya' tre
ja Jesucristo in ma xquipokonaj ta queya'
qui' pa camíc rmal. 12 Camic congana qui'il
ja chila' chicaj, quixquicot c'a ja rixc'o
chila'. Pro congana lawulo' chewe ja rixc'o
chwach'ulew in ja rixc'o parwi' mar como
ja camic kajnakto ja Diablo checojol in con-
gana yictajnak ja ryewal como arja' rotak
chi xa ma jaru' tiempo ta nyataj tre chi
nq'ueje' chwach'ulew. Queri' xbij ja kulaj.

13 Ja c'a dragón tok xutz'at chi ch'akixto
chwach ja rwach'ulew arja' xumaj rsaluxic
ja rixok ja q'ueje' ti ral tala' chi nuban
pokon tre. 14 Ja c'a rixok yataj tre ja ca'i'
ruxic' jun nimlaj águila utzc'a chi nrupupi,
nanmaj chwach ja cumatz, nbe chipan ja
lugar ja bar kas talan wi' chi nekaj chipan ja
rlugar ja bar nbān wi' cuenta in tri' nbān wi'
cuenta oxi' juna' in nic'aj. 15 Ja c'a cumatz
xlasajto jule' ya' pa ruchi' cani' binelya',
queri' xuban utzc'a ja ya' nbe, nuc'amel ja
rixok. 16 Pro ja rwach'ulew xuto' ja rixok,
ja xuban, jaktaj jun jul, ja c'a binelya' kaj
chipan, ja xelto pa ruchi' ja dragón. 17-18 Ja
c'a dragón congana pi ryewal trij ja rixok,
be chi nerbana' ch'a'oj cuq'uin ja jule' chic
ral ja rixok, eje'e' ri' ja nquinimaj ja man-
damiento rxin ja Dios in nqueya' testigo'il
tre ja Jesucristo.

13

1 Anin xinpe'e chi' mar pa snayi', c'o chi
na jun itzel chicop xintz'at, ntajini nelto
pa mar, wuku' rwi' in lajuj ruc'a'. Ja jujun
ruc'a' jujun corona rc'an. Ja jujun rwi' jujun
bi'aj rc'an, ja c'a bi'aj xa ofensa rc'amonto
tre ja Dios. 2 Ja ritzel chicop xintz'at cani'
rbanic jun balam pro ja rkan cani' rkan oso
in ja rwarey cani' rwarey cój. Ja c'a dragón,
ja poder ja c'o pa ruk'a' in ja rtrono jari'
xujach tre ja ritzel chicop in congana nim
ja k'etbaltzij xujach tre chakaja'. 3 Ja c'a
ritzel chicop, ja wuku' rwi' c'o jun tre ja rwi'
soctajnak, ja xintz'at anin rc'amonto camíc
tre. Pro jari' soctajic tzuri. Ja c'a winak
congana c'asc'o'i quetz'at pro ni canojelal
in xetre'el trij. 4 Xexuque' chwach ja dragón
rumac ja nimlaj poder ja rjachon tre ja
ritzel chicop. In xexuque' chwach ja ritzel
chicop chakaja' in quewa' nquibij tre ri': —
Ja chicop mta bar ta tri' xtikajunsaj chi ta
wi' in majun nak ta ncowin ta trij, xeche'
tre.

5 Ja c'a ritzel chicop ya' lugar tre chi
nbij jule' nimak tak tzij ja nyabej ruk'ij
ruyon in ja tzij nbij congana itzel nc'axaxi
in ya' lugar tre chi cuarentidós ic' noc
pa ruk'a' ja k'etbaltzij. 6 Ja tzij ja nbij
xa ofensa rc'amonto tre ja Dios, xa ruyon
ncanoj kaj rubi' pro ja rubi' ja ncanoj xa
ruyon Dios yatal tre chi queri' nbix tre,
xa ofensa rc'amonto tre ja rochoch Dios,
xa ofensa rc'amonto chique ja rec'o chila'
chicaj. 7 In ya' lugar tre chakaja' chi ch'ojin
cuq'uin ja tinamit xin Dios, ya' lugar tre
chi arja' cowin chiquij xercamsaj. In yataj
tre chakaja' chi ne'oc pa ruk'a' canojelal ja
winak xa nak ta tribu ec'o wi', xa nak ta
tinamit ec'o wi', xa nak ta tzobal netzijon
wi' in xa nak ta nación ec'o wi'. 8 In cano-
jel ja rec'o chwach'ulew xexuque' chwach,
queri' queban canojel ja mta quebi' tz'ibtal
chipan ja libro ja bar tz'ibtal wi' quebi' ja
yatajnak chique ja utzlaj c'aslemal ja mta
q'uisic trij. Jari' libro rxin ja Carnelo ja
xoc jun sacrificio, ja camsaxi, in tok maja'n
titz'ucarsaxi ja rwach'ulew ni chominto chi
wi' tri' chi queri' nbān tre. 9 Ja c'o quixquin
tiquic'axaj c'a ja nbij awa' jun tzij ri'. 10 Ja
nechapo quixin ja winak chi nequecoj preso

pa quek'a' jari' nechap chic eje'e' chakaja', ne'oc na preso. Ja re cojol tak espada chi quicamsaxic ja winak jari' necamsax chic eje'e' chakaja' tza'n tak espada. Wawe' c'a nkatz'at wi' chi ja tinamit xin Dios rjawaxic chi nquecoch' quewach chipan ja rpokonal, rjawaxic chi ni nyuke' wi' quec'u'x ruq'uin ja Jesucristo.

11 C'ac'ari' c'o chi na jun itzel chicop xintz'at, ntajini nelto pan ulew. Ja c'a chicop c'o ca'i' ruc'a' cani' ruc'a' jun carnelo in ja ntzijoni cani' ntzijon jun dragón. 12 Jawa' chicop ri' congana nim ja k'etbaltzij jach pa ruk'a' rmal ja jun chic itzel chicop in ni chwach tok nucoj ja rautoridad. Nojel ja k'etbaltzij ja c'o pa ruk'a' ja jun chic itzel chicop ya' lugar trewa' ja jun chicop ri' chi nucoj. Arja' puersa nuban chique canojel ja winak ja rec'o chwach'ulew chi nexuque' chwach ja jun chic itzel chicop ja c'o jun soctajic xkajbej ja rc'amonto camíc tre pro tzuri, ma xcam ta. 13 In chakaja' nuban nimak tak milagro, c'o nari' nuban, nkajto k'ak' rmal chicaj pro ni chiquewach winak tok nuban queri'. 14 In xa neruban engañar ja winak ja rec'o chwach'ulew. Ja c'a nerbanbej engañar jari' ja milagro nuban je'e ja yatajnak tre chi nuban pro ni chwach ja jun chic itzel chicop tok nuban. In neruban mandar ja winak ja rec'o chwach'ulew chi nqueban rachbal ja jun chic itzel chicop ja soctajnak tza'n espada nabey pro c'ase'e. 15 In yataj tre chi cowini xuya' rxulanbal ja rachbal ja jun chic itzel chicop in cowini ja rachbal tzijoni chi nuya' orden chi necamsaxi ja winak ja maquexuque' chwach ja rachbal ja jun chic itzel chicop. 16 In chakaja' neruban mandar canojel ja winak chi ncoj quetal chi quek'a' ja quiquik'a' owi chi quipalaj, pro ni canojelal ja winak nban queri' chique wi e nimak tak winak owi mani, wi e biyoma' owi xa e tak meba'i', wi e libre owi xa ec'ayin pa quek'a' winak. 17 Queri' ja nbantaji, ja winak wi mta quetal cojon chique rmal ja chicop jari' matiya' lugar chique chi nqueban lok'oninem nixtac'a nya' ta lugar chique chakaja' chi nqueban c'ayinem. Ja retal ja ncoj chique ja winak jari' ja rubi' ja chicop owi ja número rxin ja rubi'. 18 Jawa' wari' rjawaxic chi nawasaj ana'oj trij. Ja c'o rna'oj tilasaj c'a rna'oj trij ja número rxin ja chicop como ja rnumero'il jari' número xin winak in quewa' ja número ri', waki' ciento sesentiséis.

14

1 In c'a c'o na más ja xintz'at, chaka jalal tok xintz'at ja Carnelo, arja' pa'l parwi' ja jayu' ja bina'an tre Sión e rachbil jun ciento cuarenticuatro mil winak. Eje'e' ri' winak c'o jun quetal tz'ibtal chi quipalaj, ja quetal jari' rubi' ja Carnelo in rubi' ja Rtata' chakaja'. 2 In c'o jun kulaj xinc'waxaj penak chila' chicaj in ja rukul ja nc'axaxi congana nim cani' jule' ya' nrojoji in cani' rukul jun quiakolijay. Ja kulaj xinc'waxaj cani' quekul jule' winak ja netajini nqueban arpa, 3 quimajon rbixaxic jun c'ac'a bix. Ja lugar ja bar nebixanoc wi', chwach ja trono rxin ja Dios in chiquewach ja re quiji' in chiquewach ja ranciano. Majun nak chi ta xecowin ta xe'otakin ta ja c'ac'a bix ja quibixaj, xa queyon ja jun ciento cuarenticuatro mil winak xe'otakini, eje'e' ri' ja xelok'i xetotaji chiquicojol ja winak ja rec'o chwach'ulew. 4 Eje'e' ri' ja ma emacunnak ta cuq'uin ixoki' como eje'e' ch'ajch'oj ja quic'aslemal. Eje'e' ja ni netre' wi' trij ja Carnelo xa bar ta tri' nbe wi'. Xelok'i xetotaji chiquicojol ja winak, e'ocnak e cani' nabey tak cosecha ja ntzujux tre ja Dios in tre ja Carnelo. 5 Eje'e' ni mta wi' jun tz'akoj tzij nqueban, ni majun nak ta nechapbexi, epa'loc chwach ja trono rxin ja Dios.

****

6 C'o chi c'a jun ja ángel xintz'at mero pa nc'aj caj nrupup wi', arja' rc'amonto ja utzlaj tzij xin Jesucristo ja mta q'uisic trij chi nuya' rbixic chique ja winak ja rec'o chwach'ulew, nuya' rbixic chique xa nak ta nación ec'o wi', xa nak ta tribu ec'o wi', xa nak ta tzobal netzijon wi' in xa nak ta tinamit ec'o wi', 7 cow tzijoni in quewa' nbij chique ri': —Texbej ewi' chwach ja Dios in teya'a' ruk'ij como xurwila' ja hora chi nutakto ja nimlaj juicio. Chwach Dios quixxuque' wi' como arja' winakarsyon ja caj in rwach'ulew, arja' winakarsyon ja mar in tz'uquel tak ya', ne'e.

8 In pi chic jun ja ángel quewa' nbij ri': —Kaji ja nimlaj tinamit Babilonia, yojtaji. Queri' rbanon ja Babilonia como arja' cani' jun itzel ixok xa xeruban engañar ja winak ja rec'o nojel tak nación, puersa xuban

chique chi junwi' yuke' wi' quec'u'x, ma
ruq'uin ta ja Dios ja katzij chi Dios in ja Dios
arja' pi ryewal chiquij rmal, ne'e.
9 In pi chic jun ja ángel, cow tzijoni in
quewa' nbij ri': —Xa nak ta ja nexuque'
chwach ja ritzel chicop in chwach ja rachbal
in wi nqueya' lugar tre chi ncoj quetal
chi quipalaj owi chi quek'a', 10 eje'e' con-
gana lawulo' nban chique, npi ryewal ja
Dios chiquij pro ni ma jutz'it ja ryewal ja
maquita nucoj chiquij. Congana nquetij na
rpokonal pa k'ak', c'oli cani' k'ol rmajon
c'atem neq'ueje' chipan pro ni chiquewach
ja santilaj ángel in chwach ja Carnelo tok
xtiban queri' chique. 11 Congana sib neli
chipan ja lugar ja bar nquetij wi' rpokonal.
Ja c'a sib njote'e njote'e, ni mta wi' q'uisic
trij. Nixtac'a nexula'n ta jutz'it, chi pa k'ij
chi chak'a' nij ec'o wi' chipan ja rpokonal.
Queri' c'a nban chique ja winak ja nex-
uque' chwach ja ritzel chicop in chwach
ja rachbal chakaja' in chique canojel xa
nak ta ja neyo' lugar tre chi ncoj chique
ja retal rubi' ja ritzel chicop. 12 Wawe'
nkatz'at wi' chi ja tinamit xin Dios ja ni
nquinimaj wi' ja rmandamiento in ni yukul
wi' quec'u'x ruq'uin ja Jesucristo eje'e'
congana nc'atzin chique ja quipaciencia
chi nquecoch' quewach chipan ja penak
chiquij.
13 In c'o jun kulaj xinc'waxaj penak chila'
chicaj quewa' xbij chwe ri': —Tatz'ibaj ja
xtinbij chawe ri', tre ja tiempo ja numajel
camic congana qui'il chique ja winak ja
necami ja tok xa jun quibanon ruq'uin ja
kajaw Jesucristo tok necami, ne' chwe. —
Jari' ni katzij wi', ne'e ja rEspíritu Santo, —
como eje'e' mchita cosic nqueban, nexula'n
tre ja quisamaj, ja c'a obra ja quibanonto
nyataj na chique ja rtojbalil ja bar xque'ekaj
wi', ne'e.

****

14 In c'a c'o na más xintz'at, chaka jalal
tok xintz'at jule' sutz' sak in c'o jun tz'ubul
parwi', ja nca'yi cani' nca'yi ja Ralc'walaxel
ja xoc alaxic cuq'uin ja winak. Arja' c'o
jun corona rcojon puro oro ocnak in c'o
jun woso rc'an congana is rutza'm. 15 C'o
chi c'a jun ja ángel xelto chipan ja templo,
arja' nurak ruchi' trij ja tz'ubul parwi' sutz'
in xbij tre chi nerumol ja winak ja cani'
nban tre cosecha tok nmol ruchi', quewa'
xbij tre ri': —Ja woso awc'an tacojo' chi
rbanic ja cosecha como xurwila' ja hora
chi nbani ja cosecha como ja tijco'm ja c'o
chwach'ulew k'en chic, ne' tre. 16 In queri'
xuban ja tz'ubul parwi' sutz', arja' xumaj
rcojic ja woso chwach'ulew in ja cosecha
rxin ja rwach'ulew mol ruchi'.
17 In c'o chic jun ja ángel xelto chipan
ja templo ja c'o chila' chicaj, arja' chakaja'
rc'an jun woso congana is rutza'm. 18 In
c'o chic jun ja ángel xelto ja bar c'o wi'
ja raltar, arja' c'o ruk'a' tre ja k'ak' ja c'o
parwi' altar. Arja' nurak ruchi' trij ja jun
chic ángel ja rc'an ja woso ja congana is
rutza'm in xbij tre chi nerumol ja winak
ja xtikajpi rpokonal chiquij ja nutakto ja
Dios, quewa' xbij tre ri': —Ja woso awc'an
tacojo' chi rbanic cosechar ja uva ja c'o
chwach'ulew como ja uva k'en chic, ne' tre.
19 In queri' xuban ja ángel, xucoj ja woso
chwach'ulew, xumol ruchi' ja uva. Ja c'a
uva xuq'uiak chipan ja nimlaj lugar ja bar
npak' wi' chakan cumal winak chi rlasaxic
ja riya'l jari' nc'ambej tzij tre ja ryewal ja
Dios ja xtikaj chiquij ja winak. 20 Ja lugar
ja bar pak' wi' ja uva chakan, chinakaj ja
tinamit, ma chipan ta. Congana jun nimlaj
quic' xelto ja bar pak' wi' ja uva chakan in
ja quic' congana jun nimlaj pos xuban, tok
nkaj jun quiej chipan c'a tri' nekaj wi' tre ja
bar ocnak wi' freno tre in ja rime' wi' c'o la
oxi' ciento kilómetro xuc'am.

15

1 In c'o chic jun xintz'at ja c'o chila' chicaj
ja congana c'asc'o'i xintz'at. Ec'o wuku'
ángel xenutz'at, wuku' rwach ja rpokonal
c'o pa quek'a', jari' ja q'uisbal tak rpokonal.
Jawa' wuku' rwach rpokonal ri' ja tok
noc'owi k'ax c'ari' ja ryewal Dios, mchita,
chewi' ja tok nbix q'uisbal tak rpokonal tre.
2 In c'oli xintz'at cani' jun mar ja vidrio
ocnak in cani' k'ak' ryujun ri' ruq'uin. In
xenutz'at ja winak ja xech'ocmaji ja ma
xban ta cowinem chiquij rmal ja ritzel
chicop in ma xexuque' ta chwach ja rachbal
in ma xqueya' ta lugar tre chi ncoji ja retal
chique in nixtac'a ja número rxin ja rubi'
coj ta chique chakaja', eje'e' epa'l chuchi'
ja mar ja vidrio ocnak, cuc'an ja arpa xin
Dios. 3 Eje'e' quimajon rbixaxic ja bix rxin
ja Moisés ja rajsamajel rxin ja Dios in ja bix
rxin ja Carnelo chakaja', quewa' nquibij ri':

—Kajaw Dios, janila ja poder c'ol awq'uin,
ni majun ja maquita natcowini naban, ja
samaj naban je'e congana nimak ruk'ij in
congana c'asc'o'i ntz'ati. Atat at Rey quixin
ja ratinamit, nojel ja naban ni rubey wi' in
ni katzij wi' chakaja'. [4] Kajaw ¿nak ta c'a ja
maquita nquixbej qui' chawach? ¿Nak ta
c'a ja maquita lok' xtiquena' abi'? Como xa
ayon atat ja ni majun ja maquita ch'ajch'oj
tre ja rana'oj. In ja winak ja rec'o no-
jel tak nación eje'e' nepi na, ne'urxuque'
chawach. Queri' xtiqueban como nojel ja
rabanon bien k'alaj chi ni rubey wi'. Queri'
ja bix nquibixaj.

[5] Ja c'a tok tz'attaj mwal ja wari' xintz'at
chic, jaktaji ja santilaj lugar ja c'o chila' chi-
caj ja mero templo xin Dios. [6] Ja wuku' ángel
ja c'o wuku' rwach rpokonal pa quek'a'
eje'e' xe'elto chipan ja santilaj lugar. Ja
quitziak quicojon lino rubi', bien ch'ajch'oj,
congana nraproti in c'o jujun ximbal quico-
jon chwaquec'u'x oro ocnak. [7] Pi jun chique
ja re quiji', xujach jujun vaso chique ja
wuku' ángel oro ocnak. Ja c'a vaso nojnak
ryewal ja Dios chipan, jari' Dios ja ni mta
wi' camíc trij. [8] Ja c'a santilaj lugar ni
noj sib chipan, queri' xuban rumac ruch'a'
ja Dios janila nch'a'an chipan ja santilaj
lugar in rumac chakaja' ja nimlaj poder
ja c'o ruq'uin. Ni majun winak cowin ta
xoc ta chipan ja santilaj lugar, c'a tokori'
ne'oc chipan ja tok noc'owi ja wuku' rwach
rpokonal ja c'o pa quek'a' ja wuku' ángel.

16

[1] In c'o jun kulaj xinc'waxaj congana nim,
penak chipan ja santilaj lugar in quewa' xbij
chique ja wuku' ángel ri': —Jix, tec'ama'el
ja wuku' vaso ewc'an ja nojnak ryewal Dios
chipan, jetixa' chwach ja rwach'ulew.

[2] Be ja nabey ángel, xertixa' chwach
ja rwach'ulew ja vaso ja c'o ryewal Dios
chipan. Ja c'a winak ja cojon retal ja
ritzel chicop chique ja nexuque' chwach ja
rachbal eje'e' winakar jule' itzel tak ch'a'c
chiquij, congana ruquiy.

[3] In jun chic ángel ja vaso rc'an, ja c'o
chipan jari' xutix chipan ja mar. Ja c'a mar
xoqui cani' quic' rmal cani' rquiq'uel jun
camnak in xa nak ta ja rec'o chipan ja mar
xecami pro ni canojelal.

[4] In jun chic ángel ja vaso rc'an, ja c'o
chipan jari' xutix chipan ja binel tak ya'
in chipan ja tz'uquel tak ya' chakaja'. Ja
c'a ya' xoc quic' rmal. [5] Ja ángel rxin ja
ya' c'oli xbij tre ja Dios xinc'waxaj que-
wari': —wajaw, atat ni majutij ja maquita
atc'oli, atc'oli camic in nij atc'o wi' ojer
chakaja'. Atat ni rubey wi' ja c'a xaban
ri'. [6] Queri' nbij chawe como ja winak
eje'e' quetix quiquiq'uel ja profeta awxin,
xequicamsaj in queri' queban chique jule'
chic tinamit awxin chakaja'. Pro ja c'a
camic xaya' rjil rc'axel chique, ja ya' xa-
coj quic' chiquewach in jari' nquetij camic
in jari' ni yatal wi' chiquij chi queri' ban
chique, ne'e ja ángel. [7] In c'o chic jun kulaj
xinc'waxaj, ni tri' nelto wi' ja bar c'o wi'
ja raltar, quewa' nbij ri': —Queri' wajaw
Dios, atat at jun Dios ja ni majun poder
ja maquita c'o pan ak'a', nojel ja rpokonal
natakto niquirwari' ja cani' abinto in ni
rubey wi' chakaja', ne'e.

[8] In jun chic ángel ja vaso rc'an, ja c'o
chipan jari' xutix trij ja k'ij. Ja c'a k'ij
yataj tre chi janila pi más rchok'ak', lawulo'
xuban chique ja winak tre ja c'atan. [9] Ja
c'atan congana lawulo', xec'ati ja winak
rmal. Ja c'a winak eje'e' quemaj rbixic jule'
tzij ja xa ofensa rc'amonto tre rubi' ja Dios
pro jari' Dios pa ruk'a' c'o wi' nojel awa' ja
rpokonal ri'. Pro eje'e' ma xqueq'uex ta ja
quina'oj, ma xqueya' ta ruk'ij ja Dios.

[10] In jun chic ángel ja vaso rc'an, ja c'o
chipan jari' xutix trij ja trono rxin ja ritzel
chicop. Xoc pa k'eku'm nojel ja gobierno
je'e ja c'o pa ruk'a' ja ritzel chicop. Ja
c'a winak eje'e' quicach'ach'ej cak' rmal ja
congana lawulo' quibanon. [11] Quemaj rbixic
jule' tzij tre ja Dios ja xa ofensa rc'amonto
tre, queri' queban rumac ja rpokonal ja
quimajon rtijic in rumac ja ritzel tak ch'a'c
ja c'o chiquij. Pro ni ma xqueya' can ta wi'
ja ritzelal ja quimajon rbanic.

[12] In jun chic ángel ja vaso rc'an, ja c'o
chipan jari' xutix chipan ja nimlaj binelya'
rbina'an Eufrates. Ja c'a ya' chupi, chakij
rmal. Queri' xuban ja ya' utzc'a chi ja
rey ja repenak pa tak lugar ja c'o pan ori-
ente njaktaj jun bey chiquewach chi nepeti
nurquibana' jun nimlaj ch'a'oj. [13] Ec'o c'a
oxi' itzel tak espíritu xenutz'at e cani' xpek.
Ja ne'elto wi' ja ritzel tak espíritu, pa ruchi'

ja dragón, pa ruchi' ja ritzel chicop in pa
ruchi' ja profeta ne'xi, pro ma katzij ta chi
profeta. 14 E itzel tak espíritu como eje'e' e
espíritu quixin demonio. Eje'e' c'o jule' mi-
lagro nqueban, nebe cuq'uin canojel ja rey
ja rec'o chwach'ulew ne'equimolo'. Queri'
nqueban utzc'a chi ja rey nqueban ja nimlaj
ch'a'oj ja xtibani ja tok xterila' ja nimlaj
k'ij rxin ja Dios, jari' Dios ja ni majun
poder ja maquita c'o pa ruk'a'. 15 Ja c'a
Jesucristo quewa' nbij ri': —Bien tec'waxaj,
anin ninbe chic jutij chwach'ulew, ja c'a
winak c'a ja' xtiquena' ja tok xquinekaj
cuq'uin cani' tre jun alak'om chaka jalal tok
nekaji. Congana qui'il chique ja winak ja
ni nec'asc'ot wi' in ni ma quiya'on can ta
wi' ja yukulbal quec'u'x wq'uin utzc'a tok
xquinekaj cuq'uin ma q'uixbal ta nquena'
chinwach, ne'e. 16 In xerumol ja rey chipan
jun lugar bina'an tre Armagedón, jari' rubi'
nbix tre chipan ja tzobal hebreo.

17 In jun chic ángel ja vaso rc'an, ja c'o
chipan jari' xutix chicaj in c'o jun kulaj
c'axaxi congana nim, xelto chipan ja tem-
plo ja c'o chila' chicaj, tri' xelto wi' ja
bar c'o wi' ja trono xin Dios, quewa' xbij
ri': —Camic chomtajnak chic chi npeti ja
rpokonal pro ni nojelal, ne'e. 18 In congana
k'ak' nuq'uiak ri', c'o je'e kulaj nc'axaxi,
fuerte rukul, c'o jule' quiakolijay xuban in
xuban jun nimlaj cubarkan pro congana
nim. Jaru' pa tiempo ja rec'oli winak
chwach'ulew ni mta wi' jun cubarkan ja
queri' chi ta rbanon. 19 Ja c'a nimlaj tinamit
oxi' xuban rmal ja cubarkan in ja jule' chic
nimak tak tinamit ja c'o pa tak nación
je'e jari' be pa tok'ulew rmal chakaja'. Ja
c'a Dios arja' xurkaj tre ja nimlaj tinamit
Babilonia, janila xc'otsaj ryewal trij. Ja c'a
xuban, nojel ja rpokonal ja rchomarsanto
chi nutakto trij ja tinamit Babilonia puersa
xutij na. 20 Ja lugar je'e ja c'o pa mar ba la
xoc wi', sachi, in queri' xuban ja jayu' je'e
chakaja', matatz'at chic. 21 In chakaja' c'o
nimak tak sakboch pi chicaj, kajpi chiquij ja
winak. Ja sakboch congana ralal, ja jujun
chirwach c'o la jun quintal npajoni. Ja c'a
winak quemaj rbixic jule' tzij tre ja Dios
ja xa ofensa rc'amonto tre. Queri' queban
rumac ja rpokonal ja quetij pa ruk'a' ja sak-
boch como ja rpokonal más chi na lawulo'.

17

1 C'o c'a jun chique ja wuku' ángel ja
cuc'an ja wuku' vaso, arja' xurkaj wq'uin
in quewa' xbij chwe ri': —Catajo' wawe',
anin nwajo' nc'ut chawach ja rpokonal ja
nk'etbex tzij trij ja nimlaj itzel ixok ja
tz'ubul parwi' tak ya' je'e pro q'uiy ja
ya' rtz'ulben. 2 Jawa' ritzel ixok ri', ja
rey ja rec'o chwach ja rwach'ulew eje'e'
quibanon ja ritzelal ruq'uin. In chakaja'
arja' rbanon ja ritzelal cuq'uin ja winak
ja rec'o chwach'ulew in lawulo' quibanon
rmal, cani' vino rya'on chique ek'abarnak
rmal. Queri' xbij ja ángel chwe. 3 Ja c'a ranin
xinq'ueje' chic pa ruk'a' ja rEspíritu Santo,
xinc'amarel rmal ja ángel, xokbe chipan ja
lugar ja bar kas talan wi'. Tri' xintz'at wi'
jun ixok rtz'ulben jun itzel chicop quiak
rij cani' rcoloril quic'. Ja c'a chicop c'o
jule' bi'aj tz'ibtal trij pro congana q'uiy,
jule' bi'aj ja xa ofensa rc'amonto tre ja Dios.
Wuku' rwi' ja chicop in lajuj ruc'a'. 4 Ja c'a
rixok arja' congana rwekon ri', rcojon jule'
tziak morada in quiak cani' rcoloril quic',
in c'o jule' chic rcojon ja congana nimak
rjil cani' tre oro cani' tre perla in cani' tre
tak abaj ja banon rbanic. Ja rixok c'o jun
vaso rc'an puro oro ocnak. Jari' vaso nojnak
chipan ja ritzelal ja rbanon ja rixok cani' tre
ja rbanon je'e ja xa chuw chwach ja Dios in
cani' tre ja xa ntz'ilor awanma rmal. 5 Ja c'a
rixok c'o jun bi'aj tz'ibtal chi rpalaj pro jari'
bi'aj ma chaka ta bi'aj, rjawaxic chi nawasaj
ana'oj trij ja nbij. Quewa' ja bi'aj ri': —
Babilonia ja congana nim ruk'ij, quete' ja
ritzel tak ixoki', ruq'uin arja' winakarnakto
wi' ja bantajnak je'e chwach'ulew ja xa
chuw chwach ja Dios. Queri' nbij ja bi'aj. 6 Ja
rixok xintz'at arja' k'abarel pro ja k'abarsan
rxin jari' ja quiquiq'uel ja tinamit xin Dios
in ja quiquiq'uel ja xecam rmal ja yukulbal
quec'u'x ruq'uin ja Jesús.

Ja ranin congana c'asc'o'i xintz'at ja
rixok. 7 Pro bix chwe rmal ja ángel: —
¿Nak tre tok c'asc'o'i natz'at? Anin nch'ob
chawach nak rbanic ja rixok in nak rbanic
ja ritzel chicop ja rtz'ulben ja c'o wuku' rwi'
in lajuj ruc'a'. Ja camic xa awatali pro anin
nch'ob chawach. 8 Ja ritzel chicop xatz'at
arja' c'asli ja rojer pro ja camic mchita pro
nc'ase' chi na jutij. Arja' nelto chipan ja
nimlaj jul ja c'a c'a nat nekaj wi' xe' ulew. Ja

c'a tok elnakto chic chipan ja jul nbe chi na
chipan ja nimlaj rpokonal. Ja winak ja rec'o
chwach'ulew kas xtic'asc'o'i xtiquetz'at ja
ritzel chicop, nqueya' na ruk'ij. Eje'e' ri'
winak ja mta quebi' tz'ibtal chipan ja libro
ja bar tz'ibtal wi' quebi' ja yatajnak chique
ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij, jari'
bi'aj tz'ibtal chipan ja libro ja tok maja'n
titz'ucarsaxi ja rwach'ulew. Ja winak ma
chaka ta c'asc'o'i xtiquetz'at ja chicop, ru-
mac chi arja' c'asli ja rojer pro ja camic
mchita pro nc'ase' chi na jutij.

9 Ja xtinbij chic chawe ri' rjawaxic chi
nawasaj ana'oj trij. Ja wuku' rwi' ja chicop
jari' wuku' jayu' ja tz'ulben rmal ja rixok.
10 In chakaja' ja wuku' rwi' jari' e wuku' rey.
Ja rey e jo'o' chique ekajnak chic, jun c'oli
camic in jun chic maja'n tiwinakari, ja c'a
tok xtiwinakari nq'ueje' na jun tiempo pro
xa ma nim ta. 11 Ja ritzel chicop ja c'asli ja
rojer pro mchita camic arja' jun chic rey in
ne'erbana' waxaki' ja rey canojelal. Arja'
queri' rbanic ja cani' quibanic ja wuku'
rey, arja' ncanaj can pa quic'axel in nbe
na chipan ja nimlaj rpokonal. 12 Ja c'a lajuj
ruc'a' ja chicop xatz'at jari' e lajuj rey ja
maja'n tijachi gobierno pa quek'a'. Eje'e'
c'oli ja k'etbaltzij ja cani' quixin rey njach
na pa quek'a', ja c'a k'etbaltzij jun hora
noc pa quek'a', ncachbilaj ja ritzel chicop.
13 Xa jun nquech'ob chi e lajuj, nojel ja
poder in nojel ja k'etbaltzij ja c'o pa quek'a'
jari' nquejach na pa ruk'a' ja ritzel chicop.
14 Eje'e' nech'ojin na ruq'uin ja Carnelo pro
ja c'a Carnelo arja' nch'ocmaji. Nch'ocmaji
como arja' ocnak Jefe quixin nimak tak jefe,
arja' ocnak Rey quixin nimak tak rey. Ja c'a
rachbil eje'e' esiq'uin echa'on rmal ja Dios
in ni yukul wi' quec'u'x ruq'uin. Queri' xbij
ja ángel chwe.

15 In xbij chic chwe: —Ja ya' je'e xatz'at
ja rtz'ulben ja ritzel ixok jari' tibij tzij
chi winak pro congana e q'uiy. Q'uiy
rwach ja tinamit epenak wi', q'uiy rwach ja
quinación in q'uiy rwach ja tzobal netzijon
wi'. 16 Ja lajuj ruc'a' ja chicop xatz'at ner-
ila' na jun tiempo ja tok eje'e' xtiquec'am
qui' ruq'uin ja ritzel chicop in xa itzel
xtiquetz'at ja ritzel ixok. Xtiquilasaj tre
ja rixok nojel ja rwekben ri', nch'ane' can
cumal. Nojel ja rmeba'il nqueq'uis na in
ja rixok nquiporoj pa k'ak'. 17 Ma chaka
ta quigana tok nqueban queri', rumac chi
Dios arja' nyo' chique chi nbantaj cumplir
cumal ja ni rch'obonto wi' chi nbantaj na.
Arja' nyo' chique chi xa jun nquech'ob in
ja gobierno je'e ja c'o pa quek'a' nquejach
na pa ruk'a' ja ritzel chicop. Queri' xtuban
ja Dios chique, puersa nbantaj na cumplir
nojel ja bitajnak can rmal chi nbantaj na.
18 Ja c'a rixok xatz'at jari' tibij tzij ja nimlaj
tinamit. Jari' tinamit, ja rey ja rec'o chwach
rwach'ulew eje'e' e'ocnak pa ruk'a' camic.
Queri' xbij chwe ja ángel.

18

1 C'o chi c'a jun ángel xintz'at ntajini
nkajto chila' chicaj, congana nim ja poder
ja c'o pa ruk'a'. Arja' congana nch'a'ani
in ja rwach'ulew congana nch'a'an rmal
chakaja'. 2 Arja' congana nurak ruchi',
quewa' nbij ri': —Kaji ja nimlaj tinamit
Babilonia, yojtaji. Congana lawulo' rbanon
como ja demonio e cachbil canojel quewach
ja ritzel tak espíritu e cachbil chic canojel
quewach itzel tak tz'iquin, tri' neq'ueje' chi
wi' pa Babilonia, ocnak quic'olibal. 3 Queri'
rbanon como arja' cani' jun itzel ixok xa
xeruban engañar ja winak ja rec'o nojel
nación, junwi' yuke' wi' quec'u'x rmal, ma
ruq'uin ta ja Dios ja katzij chi Dios in ja
Dios arja' pi ryewal chiquij rmal. In chakaja'
ja rey ja rec'o chwach ja rwach'ulew eje'e'
quibanon ja ritzelal ruq'uin ja Babilonia.
In chakaja' ja raj negocio ja rec'o chwach
ja rwach'ulew, eje'e' e'ocnak biyoma' rmal
ja negocio queban ruq'uin como ja meba'il
ja c'o ruq'uin nabey congana nim, nojel
rwach ja meba'il bukul ruq'uin in arja' con-
gana nuya' ruk'ij rmal.

4 In c'o chi na jun kulaj xinc'waxaj pe-
nak chila' chicaj, quewa' nbij ri': —Ixix
ja rix ntinamit camic quixelto chipan ja
ritzel tinamit, maxta ixix jun quixijkaleni
ja il mac ja nban chipan in maxta ixix jun
chakaja' quixtijowi ja nimlaj rpokonal ja
ntakto trij. 5 Queri' nbij chewe como ja il
mac ja bantajnak chipan congana q'uiyi,
xekaji c'a chila' chicaj. In ja Dios, camic
xurkaj tre nojelal ja ritzelal ja bantajnak
chipan. 6 Teya'a' rjil rc'axel nojel ja ritzelal
rbanon chewe. Xarwari' más chi na nim ja
rtojbalil teya'a' tre. Ja wi congana rpokonal
quitijon ja winak rmal más chi na ja teya'a'

arja' tre. 7 Como arja' congana nim nuna'
kaj como congana quicotnak kaj ruyon
ruq'uin ja nimak tak meba'il ja c'o ruq'uin,
queri' c'a tebana' ixix tre chakaja' congana
rpokonal in bis teya'a' tre. Queri' ja neban
tre como arja' quewa' nbij kaj pa ranma
ri': —Wawe' intz'ubul wi', inocnak reina pa
quewi' ja winak, anin ma in malca'n ixok
ta in ni majun nak ta xquinbison ta rmal,
ne'e. 8 Rmalc'ari' tok nerila' na jun k'ij ja tok
xtutij na ja rpokonal in chipan ari' ja jun k'ij
q'uiy rwach ja rpokonal nkajto trij. Nkajto
camíc trij, nkajto bis wa'al trij chakaja' in
nporoxi. Queri' xtiban tre como ja kajaw
Dios ja nk'eto tzij trij congana nim ja poder
ja c'o pa ruk'a'. Queri' nbij ja kulaj ja penak
chila' chicaj.

9 Ja c'a rey ja rec'o chwach ja rwach'ulew
ja xebanowi ja ritzelal ruq'uin in xerach-
bilaj chi xequicot kaj queyon ruq'uin ja
rmeba'il eje'e' tok xtiquetz'at chi rmajon
c'atem in congana sib neli congana ok'ej
xtiqueban, janila nebison rmal. 10 C'a c'a
nat xque'epe'to wi' rumac ja nquixbej qui'
chwach ja nimlaj rpokonal rmajon rtijic in
quewa' xtiquibij ri': —Babilonia, congana
nokbison amwal, atat at jun nimlaj tinamit,
congana poder ja c'o pan ak'a' pro ja camic
xtaka'an tre jun hora xatkajsax wi', k'et tzij
chawij, xqueche'e.

11 Ja c'a rajnegocio ja rec'o chwach ja
rwach'ulew eje'e' chakaja' congana chi
ok'ej nqueban in nebison rmal como
mchita ja nelok'o chique ja quec'ay. 12 Como
q'uiy rwach ja nquic'ayij chipan ja tinamit
cani' tre oro cani' tre plata cani' tre jule'
abaj takno'y ja nraproti ja banon rbanic
in cani' tre perla. In c'o buen tak tziak
nquic'ayij cani' tre lino ja más na buena
cani' tre púrpura cani' tre seda in cani'
tre escarlata. Nquic'ayij che' chakaja' xa
nak ta chi che'al ja congana qui' rxula',
nquic'ayij nojel rwach nakun je'e ja marfil
ocnak, nquic'ayij che' xa nak ta chi che'al ja
congana nimak rjil. In c'o ch'ich' nquic'ayij
cani' tre cobre in cani' tre hierro. In c'ol
abaj nquic'ayij chakaja' ja mármol ne'xi.
13 In c'o je'e nquic'ayij chakaja' ja kas qui'
rxula' cani' tre canela, especias, incienso,
mirra, olíbano. Nquic'ayij vino in aceite.
Nquic'ayij harina pro harina ja más na
buena. Nquic'ayij trigo. In ec'o chicop
nequic'ayij chakaja' cani' chique wacax
cani' chique carnelo in cani' chique quiej.
Nquic'ayij careta chararan cumal quiej. In
ec'o na winak nequic'ayij chakaja' chi ne'oc
pa quek'a' cach tak winak. 14 In quewa' nbix
na tre ja tinamit Babilonia ri': —Nojel ja
qui'laj tak nakun je'e ja kas xel ac'u'x trij
jari' mchita camic. Nojel ja buen tak nakun
ja xatquicot kaj ruq'uin ayon in nojel ja
nimak tak meba'il ja c'ol awq'uin camic
mchita in ni majutij xtawil chi ta, xtiche'x
na. 15 Ja rajnegocio ja xec'ayin chipan ja
tinamit in xe'oc e biyoma' rmal eje'e' c'a c'a
nat xque'epe'to wi' tre ja tinamit rumac ja
nquixbej qui' chwach ja nimlaj rpokonal ja
rmajon rtijic, congana chi ok'ej xtiqueban
in xquebison rmal, quewa' xtiquibij ri': 16 —
Congana nkabisoj ja nimlaj tinamit, jari'
tinamit cani' jun ixok ja rcojon buen tak
tziak ja lino ocnak in buena rcoloril cani'
tre púrpura in cani' tre escarlata. Congana
rwekon ri' tre oro in tre jule' abaj takno'y
ja nraproti ja banon rbanic in tre perla
chakaja'. 17 Pro ja camic xtaka'an tre jun
hora yojtaj wi' nojel ja nimak tak meba'il ja
c'o ruq'uin, xqueche' na.

In xebisoni chakaja' canojel ja winak
ja nebin pa tak lancha parwi' mar chi
nquitzukbej qui' cani' chique ja binsal tak
lancha in cani' chique ja rajnegocio in cani'
chique ja rayudante. Eje'e' c'a c'a nat
xe'epe'to wi' 18 in tok quetz'at ja tinamit
rmajon c'atem in congana sib neli quewa'
quibij ri': —¿Bar c'a nkajunsaj wi' ja nimlaj
tinamit ja ban tre le'? xeche'e. 19 Congana
chi ok'ej nqueban, congana nebison rmal
in queya' pokok pa quewi' ja nquic'utbej
chi nebisoni in quewa' quibij ri': —Congana
nkabisoj ja nimlaj tinamit Babilonia. Cano-
jel ja winak ja c'o quilancha ja nquibinsaj
parwi' mar eje'e' xe'oc e biyoma' rmal ja
nimak tak meba'il ja c'o chipan ja tinamit.
Pro ja camic xtaka'an tre jun hora yojtaj wi',
xeche'e.

20 Pro ja c'a rixix ja rixc'o chila' chicaj
quixquicoti. Ja rix apóstol, ja rix pro-
feta, ewanojel ja rix tinamit rxin ja Dios
quixquicoti. Como ja tinamit Babilonia,
Dios rya'on rjil rc'axel tre ja rbanon chewe,
xeche'e.

21 C'o c'a jun ángel peti, congana poder
c'o pa ruk'a', c'o jun abaj xuc'am cani' jun

ca' pro congana nim, xuq'uiak pa mar in
quewa' xbij ri': —Queri' c'a tre chakaja' ja
Babilonia ja nimlaj tinamit, lawulo' xtiban
na tre, nkajsaxi pro chijutij, ni matiyictaj
chi wi'. 22 In canojel ja banol tak música
mchita nec'axaxi chipan ja tinamit cani'
chique ja nebano arpa, ja nebano bix, ja
nebano flauta in cani' chique chakaja' ja
nebano trompeta, ni majun chic chique
nc'axaxi. In chakaja' ja banol tak samaj
chipan ja tinamit xa nak ta chi sama-
jil nqueban eje'e' ni maquecanoy chi wi'.
In chakaja' ni mchita wi' molino nc'axaxi
chipan ja tinamit. 23 In chakaja' ja luz
ni mchita wi' ntzije'e, ja c'a tinamit pa
k'eku'm nq'ueje' wi' chijutij. In cani' tre
jun ala' tok nc'ule' ruq'uin jun xtan kas
nequicoti netzijoni pro jari' ni mchita wi'
nec'axaxi chipan ja tinamit. Queri' xtiban
na tre ja nimlaj tinamit Babilonia quemac
ja rajnegocio ja rec'o chipan ja tinamit,
eje'e' congana e nimak tak winak wawe'
chwach'ulew nquena' kaj. In chakaja' ja
winak ja rec'o nojel nación eje'e xeban
engañar pro rumac ja samaj quixin aj'itza'
ja nbantaj chipan ja tinamit Babilonia tok
xeban engañar.

24 Ja tinamit Babilonia janila camíc banta-
jnak chipan como tri' xecamsax wi' profeta
e cachbil jule' chic tinamit xin Dios in tri'
xecamsax wi' chakaja' canojel ja recamsan
wawe' chwach'ulew. Queri' xbij ja ángel.

19

1 C'ac'ari' c'o jule' kulaj xinc'waxaj chic,
quekul jule' winak ja rec'o chila' chicaj pro
ni congana e q'uiy, quewa' nquibij ri': —
Aleluya. Ja kajaw Dios arja' ruq'uin npi wi'
ja totajem, ni yatal wi' tre chi nya' ruk'ij, ni
yatal wi' tre chi nnataxi ja nimlaj poder ja
c'o pa ruk'a'. 2 Como arja' nojel ja rpokonal
nutakto niquirwari' ja cani' rbinto in ni
rubey wi' chakaja'. Como arja' xuk'et tzij
trij ja nimlaj ixok itzel ixok. Jari' ixok arja'
xa xuyoj ja quic'aslemal ja winak wawe'
chwach'ulew, xa rmal ja rixok tok junwi'
yuke' wi' quec'u'x ja winak in ma ruq'uin ta
ja Dios ja katzij chi Dios. Arja' xercamsaj ja
rajsamajela' rxin ja Dios pro ja camic Dios
xuya' rjil rc'axel tre. Queri' ja quibij. 3 In
c'a c'o na más ja quibij quewari': —Aleluya.
Ja sib neli chipan ja tinamit njote'e njote'e,
ni mta wi' q'uisic trij, xeche'e. 4 Ja c'a
veinticuatro anciano e cachbil ja re quiji',
eje'e' xexuque'e, quemaj rya'ic ruk'ij ja Dios
ja tz'ubul chipan ja rtrono, quewa' nquibij
tre ri': —Amén. Aleluya, neche' tre.

****

5 C'o c'a jun kulaj xelto tri' ja bar c'o wi' ja
trono, quewa' nbij ri': —Camic, ewanojel ja
rix ajsamajela' rxin ja Dios congana teya'a'
ruk'ij ja Dios, ewanojel ja nixbano respetar
rxin chi nimak ek'ij chi ma nimak ta ek'ij
camic teya'a' ruk'ij, neche'e. 6 C'ac'ari' c'o
chic jun kulaj xinc'waxaj cani' quekul jule'
winak pro congana e q'uiy. Ja kulaj ja
nc'axaxi congana nim cani' jule' ya' nrojoji
in cani' rukul jule' nimak tak quiakolijay.
Quewa' nbij ja kulaj ri': —Aleluya. Como
ja kajaw Dios ja majun poder ja maquita
c'o pa ruk'a' arja' chic ari' nbano mandar,
majtajnak chic ja gobierno rxin. 7 Koquicoti
pro congana koquicoti, kaya'a' ruk'ij como
ja c'ulbic rxin ja Carnelo xurwila' ja tiempo
chi nbantaji in ja rixok ja noc rxjayil arja'
rwekon chic ri' chi nc'ule' ruq'uin. 8 Jari'
ixok arja' yatajnak tre chi rwekon ri' tre
jule' tziak lino pro jule' lino ja más chi
na buena, congana ch'ajch'oj in congana
nraproti. Jari' lino buena jari' tibij tzij ja
rutzil ja quibanon ja tinamit xin Dios.

9 C'ac'ari' ja ángel arja' xbij chwe: —Ja
xtinbij chawe ri' tatz'ibaj quewari', con-
gana qui'il chique ja winak ja rebanon
invitar tre ja nimlaj wa'im xin c'ulbic ja
nbantaji ja tok nc'ule'e ja Carnelo. Queri'
ja natz'ibaj, ne' chwe. In xbij chic chwe:
—Jawa' ja xinbij chawe ri' Dios nbini in ni
nbantaj wi' cumplir, ne' chwe. 10 Ja c'a
ranin xinxuque' chwach ja ángel, laj xinya'
ruk'ij pro arja' quewa' xbij chwe ri': —Ma
taban ta quela' como ja ranin xa ok junan
awq'uin, xa ok ajsamajela' rxin ja Dios e
kachbil ja rawach'alal ja nqueya' testigo'il
trij ja Jesús. Ja más mejor naban, Dios ja
taya'a' ruk'ij. Queri' nbij chawe como ja tok
nkaya' testigo'il trij ja Jesús jari' tibij tzij chi
ja mismo Espíritu Santo c'ayon kaxin chi
rbixic ja k'alasan je'e rmal ja Dios.

****

11 C'ac'ari' xintz'at ja caj jakali in chaka
jalal xintz'at jun quiej sak rij in c'o jun
tz'ubul trij, arja' ja nbix tre chi ni nuban

wi' cumplir ja nbij in nojel ja nbij ni katzij
wi' chakaja'. Arja' tok nuban ja k'etoj tzij in
tok nuban ja ch'a'oj ni rubey wi' ja nuban
tre. 12 Ja parwach cani' rxak k'ak' nca'yi in
ja pa rwi' congana q'uiy corona rcojon. In
c'o jun bi'aj tz'ibtal chi rpalaj in jari' bi'aj
ni majun nak ta otakyon nak rc'amonto,
xa ruyon arja' otakyon nak rbanic. 13 C'o
jun tziak rcojon congana quic' trij in ja
rubi' nbix tre quewari', ja Ralc'walaxel ja
nk'alasani jani' rna'oj ja Dios ne'xi. 14 In ja
rec'o chipan ja rejército je'e xin chila' chicaj
ja nech'ojin pa rcuenta ja Dios eje'e' etran
trij, etz'ubul chi tak quiej sak quij, quicojon
jule' tziak lino ja más chi na buena, congana
sak in congana ch'ajch'oj. 15 C'o jun espada
elnakto pa ruchi' congana is rutza'm, jari'
nucoj chiquij ja winak ja rec'o pa tak nación
je'e chi nersocbej. Congana jun nimlaj
poder nq'ueje' pa ruk'a' ja nucoj chiquij
chi cow neruchap tre in nerbanbej mandar.
Arja' neruya' ja winak chipan jun nimlaj
rpokonal, nerupak' chi rkan cani' nuban
jun achi nupak' chakan ja uva chipan ja
jul ja bar nlasax wi' ja riya'l in ja Dios ja
ni majun poder ja maquita c'o pa ruk'a',
arja' janila nc'otsaj ryewal chiquij. 16 Ja tziak
rcojon c'o jun bi'aj tz'ibtal trij in bien k'alaj
ja bar tz'ibtal wi', quewa' nbij ja bi'aj ri', Rey
quixin nimak tak rey, Jefe quixin nimak tak
jefe.

17 C'ac'ari' c'o jun ángel xintz'at, arja'
pa'l chipan ja k'ij in xumaj rakic ruchi'
chiquij ja tz'iquin ja nerupup chicaj pa nc'aj
caj, quewa' nbij chique ri': —Quixajo', ter-
molo' ewi', c'o jun nimlaj wa'im rchomin ja
Dios ewxin. 18 Netij ja camnak tak cuerpo
quixin rey, quixin capitán in quixin soldado
ja congana quichok'ak'. Netij ja cuerpo
quixin quiej in quixin ja netz'abe' chiquij
chakaja'. Netij ja cuerpo quixin ja winak xa
nak ta chi winakil, chi e libre chi e esclavo,
chi nimak quek'ij in chi ma nimak ta quek'ij
chakaja', ne' chique.

19 C'ac'ari' xintz'at ja ritzel chicop e rach-
bil ja rey ja rec'o chwach ja rwach'ulew e
cachbil ja soldado ja rec'o pa tak ejército
quixin ja rey. Eje'e' quimolon qui' chi
nech'ojin ruq'uin ja tz'ubul chi quiej e rach-
bil ja soldado ja rec'o chipan ja rejército
rxin arja'. 20 Ja c'a ritzel chicop arja' chapi,
xoc preso rachbil ja profeta ja ma katzij ta
chi profeta. Jari' profeta ja xuban jule' mi-
lagro chwach ja ritzel chicop ja xerbanbej
engañar ja winak. Eje'e' ri' winak ja xeyo'
lugar tre chi coj chique ja retal ja ritzel
chicop in ja xexuque' chwach ja rachbal. Ja
c'a ritzel chicop rachbil ja profeta xechapi,
ec'asli xeq'uiakel chipan ja nimlaj lugar ja
c'oli nojnak chipan cani' k'ol in rmajon
c'atem. 21 Ja c'a jule' chic eje'e' xecamsaxi, ja
respada ja relnakto pa ruchi' ja tz'ubul chi
quiej jari' xecamsbexi. Ja c'a tz'iquin quetij
ja camnak tak cuerpo, congana xenoj rmal
pro ni canojelal.

20

1 C'ac'ari' c'o jun ángel xintz'at ntajini
nkajto chila' chicaj, arja' rc'an jun lawe in
rc'an jun nimlaj cadena chakaja'. Ja lawe
rc'an jari' jakbal ruchi' ja nimlaj jul ja c'a
c'a nat nekaj wi' xe' ulew chipan ja nimlaj
k'ekumal. 2-3 Ja c'a tok kajto xuchap ja
dragón. Jari' dragón arja' ja rojer cumatz
ja bina'an tre Diablo owi Satanás. Ja c'a tok
chaptaj rmal xubac', xuq'uiakel chipan ja
nimlaj jul in xtz'apij rwi' ja jul, bien seguro
xuban tre. Ja c'a dragón tri' nq'ueje' wi' jun
mil juna' chipan ja jul. Queri' ban tre utzc'a
chi maqueruban chic engañar ja winak ja
rec'o pa tak nación. Ja c'a tok xtitz'akati
ja jun mil juna' rjawaxic chi nsokpixel jun
tiempo pro xa ma nim chi ta.

4 C'ac'ari' c'o jule' trono xintz'at in ec'oli
ja retz'ubul chipan, yatajnak chique chi
xe'oc e k'etol tak tzij. In xintz'at ja canma
ja winak ja lasax quewi' ja xecamsax rmal
ja testigo'il ja queya' trij ja Jesús in rmal
ja rtzobal Dios. Eje'e' ri' ja ma xexuque' ta
chwach ja ritzel chicop nixtac'a chwach ta
ja rachbal in ma xqueya' ta lugar tre chi coj
retal chi quipalaj in nixtac'a chi quek'a' ta
chakaja'. In xec'astaji, xe'oc e rach k'etol
tak tzij ja Cristo tre jun mil juna'. 5 Kas
c'a eje'e' wala' ja xec'astaji nabey chipan
ja camíc. Ja c'a jule' chic camnaki' jari'
ma xec'astaj ta, c'a tokori' xec'astaji ja tok
tz'akati ja jun mil juna'. 6 Congana qui'il
chique wa' ja nec'astaji nabey, eje'e' e xin
Dios, ja c'a rca'mul camíc mta ruk'a' chique.
Pro ja nqueban, ne'oc na e sacerdote rxin ja
Dios. Ne'oc na e sacerdote rxin ja Cristo in
ne'oc e rach k'etol tak tzij ja Cristo tre jun
mil juna'.

7 Ja c'a tok xtitz'akati ja jun mil juna'
ja Satanás arja' nsokpixel chipan ja lugar
ja bar ocnak wi' preso. 8 Arja' nelto chi
ne'erbana' engañar ja winak ja rec'o pa tak
nación nojel nat nakaj tre ja rwach'ulew.
Jari' nación je'e Gog in Magog nokche' tre.
Ja c'a Satanás arja' nerumol chi nqueban
jun nimlaj ch'a'oj in congana e q'uiy ja
nerumol, congana c'ayew chi ne'altaji cani'
tre ja raxasnayi' ja c'o chi' tak mar congana
c'ayew chi naltaji. 9 Nojel nat nakaj xepi
wi' tre ja lok'laj rwach'ulew. Ja c'a tok
xe'urkaji chipan ja lugar ja bar quimolon
wi' qui' ja winak ja re xin Dios eje'e' quisutij
qui' chiquij in chakaja' quisutij qui' trij
ja tinamit ja congana najo'x rmal ja Dios.
Pro chaka jalal tok c'o jule' k'ak' xin chila'
chicaj takto chiquij rmal ja Dios in xeruq'uis
canojelal. 10 Ja c'a Diablo ja bano engañar
quixin arja' q'uiakel chipan ja nimlaj lugar
ja c'oli nojnak chipan cani' k'ol in rmajon
c'atem. Tri' q'uiakel wi' ja bar ec'o chi wi' ja
ritzel chicop rachbil ja profeta ja ma katzij
ta chi profeta. Tri' nban wi' pokon chique
chi pa k'ij chi chak'a', chijutij nebe chipan
ja rpokonal, ni maque'el wi' chipan.

****

11 C'ac'ari' c'o jun nimlaj trono sak
xintz'at in chakaja' xintz'at ja tz'ubul
chipan. Q'uisi ja caj, q'uisi ja rwach'ulew,
ma xucoch' ta q'ueje' ta chwach ja
tz'ubul chipan ja trono, sachi pro chijutij.
12 C'ac'ari' xenutz'at ja camnaki' chi nimak
quek'ij chi ma nimak ta quek'ij, eje'e'
epa'loc chwach ja Dios in c'o c'a jule' libro
jaktaji. In c'o chi na jun ja libro jaktaji
chakaja', jari' libro ja bar tz'ibtal wi' quebi'
ja yatajnak chique ja utzlaj c'aslemal ja
mta q'uisic trij. Ja c'a camnaki' eje'e'
k'et tzij chiquij in ja k'etbex tzij chiquij
jari' ja tz'ibtal chipan ja jule' chic libro
nak ja quibanon chipan ja quic'aslemal.
13 Xec'astaji ja camnaki' canojelal, ja wi pa
mar ec'o wi' owi xa nak ta lugar ec'o wi' pro
xec'astaji canojelal in k'et tzij chiquij. Ja
k'etbex tzij chiquij jari' ja quibanon chipan
ja quic'aslemal. 14 Ja camíc rachbil ja lugar
ja bar xeq'ueje' wi' camnaki' jari' q'uiakel
chipan ja nimlaj lugar ja c'oli nojnak chipan
cani' k'ol in rmajon c'atem. Ja tok natbe ri'
chipan ja lugar jari' ja rca'mul camíc. 15 In
xa nak ta ja ma tz'ibtal ta rubi' chipan ja
libro ja bar tz'ibtal wi' quebi' ja yatajnak
chique ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij
eje'e' xeq'uiakel chipan ja ya' ja yujun jule'
cani' k'ol ruq'uin rmajon c'atem.

21

1 C'ac'ari' c'o jun c'ac'a caj, c'o jun
c'ac'a rwach'ulew xintz'at como ja caj
in rwach'ulew ja c'oli nabey jari' k'axi,
mchita. In queri' tre mar chakaja' mchita.
2 Anin in Juan xintz'at ja tinamit xin Dios,
jari' ja c'ac'a Jerusalén, ntajini nkajto chila'
chicaj, ruq'uin ja Dios penak wi', con-
gana rwekon ri' cani' nuban jun xtan tok
nc'ule'e, arja' congana nuwek ri' utzc'a chi
ja rchajil nquicot trij. 3 C'o c'a jun kulaj
xinc'waxaj penak chila' chicaj congana nim
rukul, quewa' nbij ri': —Camic ja Dios ni
chiquicojol ja winak nq'ueje' chi wi'. Arja'
nq'ueje' cuq'uin in eje'e' nij e tinamit wi'
rxin. Dios mismo ja nq'ueje' cuq'uin, arja'
Dios quixin. 4 Arja' nusu' riya'l quewach
pro ni chi nojelal, mchita camíc nixtac'a
bis ok'ej ta in nixtac'a rpokonal ta chakaja'
como nojel ja xa rpokonal rc'amonto jari'
mchita, k'axi, ne'e.
5 Ja c'a tz'ubul chipan ja trono quewa'
xbij ri': —Camic anin ni majun ja maquita
nban c'ac'a tre, ne'e. In xbij chwe: —Ja
xac'waxaj tatz'ibaj como ja tzij xac'waxaj ni
katzij wi', ni nbantaj wi' cumplir, ne' chwe.
6 In xbij chic chwe: —Bantajnak chic nojelal.
Anin nij inc'o chi wi' ja tok tz'ucarto ja
rwach'ulew in nij inc'o wi' ja tok xteq'uisi
ja rwach'ulew chakaja'. Ja winak ja rema-
jtajnak rmal chakichi' c'o jule' ya' ja nya'
chique pro matiquetoj, xa nsipaj chique.
Jari' ya' penak ruq'uin ja tz'uquelya' ja
rc'amonto ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic
trij. 7 Xa nak ta ja nech'ocmaji in matiqueya'
qui' tre ja ritzelal chi xqueruch'ec ta jari'
nyataj chique ja herencia xin Dios pro ni chi
nojelal, ja c'a ranin nij in Dios wi' quixin
in eje'e' nij e walc'wal wi'. 8 Pro ja xa
nquixbej qui' nqueban ch'a'oj ruq'uin ja
ritzelal eje'e' nebe chipan ja ya' ja yujun
jule' cani' k'ol ruq'uin rmajon c'atem, jari'
ja rca'mul camíc. In queri' nban chique
chakaja' ja ma yukul ta quec'u'x ruq'uin
ja Jesucristo in chique ja xa quitz'ilorsaj
ja canma chipan ja ritzelal in chique ja
camsanela' in chique ja banol il mac ja
rachi'i' cuq'uin ixoki' in chique aj'itza' in

chique ja nexuque' chiquewach cachbal tak
winak in chwach rachbal tak nakun je'e in
chique canojel ja tz'akol tak tzij.

****

9 C'o c'a jun chique ja wuku' ángel ja
cuc'an ja wuku' vaso ja nojnak chipan ja
wuku' q'uisbal tak rpokonal, arja' xurkaj
wq'uin in quewa' xbij chwe ri': —Catajo'
wawe', anin nwajo' nc'ut chawach ja rixok
ja nc'ule'e, ja noc rxjayil ja Carnelo, ne'
chwe. 10 Ja c'a ranin xinq'ueje' chic pa
ruk'a' ja rEspíritu Santo, xinc'amarel rmal
ja ángel parwi' jun nimlaj jayu', congana
nim jotol chicaj. Ja tok xokekaji tri' xuc'ut
wi' chinwach ja tinamit Jerusalén ja nimlaj
tinamit xin Dios ntajini nkajto chila' chicaj,
ruq'uin ja Dios penak wi'. 11 Ja tinamit
congana rq'uiakon ri' ruch'a' ja Dios trij,
congana nraproti ja cani' nuban tak abaj ja
nraproti ja congana banon rbanic ja más chi
na nimak rjil cani' tre jaspe, in natcowini
natca'y chipan, puro cristal nca'yi. 12 C'o
jun nimlaj tabia rsutin ri' trij ja tinamit,
congana nim jotol chicaj in cablajuj puerta
rc'an in ja jujun puerta ec'o jujun ángel
echajyon rxin. Ja cablajuj puerta c'o jujun
bi'aj tz'ibtal chwach, jari' bi'aj quixin ja
cablajuj tribu winak rxin ja tinamit Israel.
13 Oxi' ja puerta tri' nca'y wi' ja bar nelto wi'
k'ij in oxi' chic pa norte nca'y wi' in oxi' chic
pa sur nca'y wi' in oxi' chic tri' nca'y wi' ja
bar nkaj wi' k'ij. 14 Ja tabia ja rsutin ri' trij
ja tinamit c'o cablajuj rsimiento'il rtz'ulben
in ja jujun rsimiento'il c'o jujun bi'aj tz'ibtal
chwach, jari' quebi' ja cablajuj apóstol rxin
ja Carnelo.

15 Ja c'a ntzijon wq'uin arja' c'o jun etbal
rc'an puro oro ocnak ja retbal jari' nucoj chi
retaxic ja tinamit rachbil ja puerta in tabia.
16 Ja rbanic ja tinamit quiji' paraj in ja jujun
paraj xa junan medida rc'an. Ja rwach in ja
rkan xa junan medida rc'an chi ca'i'. Ja c'a
ntzijon wq'uin arja' xucoj ja retbal, xretaj
ja tinamit. Ja c'a tok xetataj rmal cablajuj
mil estadio xuya'.* Ja rwach, ja rkan in
ja njote' chicaj xa junan medida rc'an chi
oxi'. 17 In xretaj ja tabia chakaja'. Ja c'a tok
xetataj rmal, jun ciento in cuarenticuatro
codo xuya'.† Ja retbal xucoj ja ángel ma
junwi' ta na chwach ja cani' nkacoj ajoj
ja rok winak, xa junan. 18 Ja tabia, jaspe
ocnak in ja tinamit puro oro ocnak pro ja
oro natcowini natca'y chipan cani' vidrio.
19 Ja rsimiento'il ja tabia rxin ja tinamit
congana banon rbanic, wekon chi utz tre
nojel rwach ja rabaj ja congana nraprot je'e
in congana nimak rjil. Ja nabey rsimiento'il
jaspe ocnak, in jun chic zafiro ocnak, in
jun chic ágata, in jun chic esmeralda, 20 in
jun chic ónice, in jun chic cornalina, in jun
chic crisólito, in jun chic berilo, in jun chic
topacio, in jun chic crisoprasa, in jun chic
jacinto, in ja rq'uisbal amatista. 21 Ja cablajuj
puerta cablajuj perla ocnak, ja jujun puerta
jujun perla ocnak in ja bey rxin ja tinamit
puro oro ocnak pro jun oro ja natcowini
natca'y chipan cani' vidrio.

22 Ja tinamit mta jun templo xintz'at
chipan como ja kajaw Dios ja ni majun
poder ja maquita c'o pa ruk'a', arja' rachbil
ja Carnelo eje'e' e'ocnak templo rxin ja
tinamit. 23 Ja tinamit ma rjawaxic ta k'ij
tre nixtac'a ic' ta chakaja' xtiyo' ta rxin pa
sakil como ja ruch'a' Dios jari' nyo' rxin pa
sakil in ja Carnelo arja' ocnak luz rxin. 24 Ja
luz rxin ja tinamit jari' nsakirsan quebey ja
winak ja rec'o pa tak nación je'e ja quiwilon
ja totajem xin Dios. Ja c'a rey rxin ja
rwach'ulew eje'e' nojel ja yaben quek'ij in
nojel ja nimak tak meba'il ja c'o cuq'uin jari'
nquemol chipan ja tinamit. 25 Ja puerta rxin
ja tinamit jari' ni matitz'apix wi' pa k'ij, ni
jakal wi' chijutij como chipan ari' tiempo
mchita ak'a' noqui. 26 Nojel ja yaben ruk'ij ja
nación je'e in nojel ja meba'il ja c'o chipan
jari' nc'amarel chipan ja tinamit. 27 Pro ni
majun nak ta ja xta itzel xtoc ta chipan.
Ja banol tak itzelal e cachbil ja tz'akol tak
tzij ni majun chique xque'oc ta chipan. Ja
ne'oc chipan xa queyon ja c'o quebi' tz'ibtal
chipan ja libro rxin ja Carnelo, jari' libro
ja bar tz'ibtal wi' quebi' ja nyataj chique ja
utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij.

22

1 C'ac'ari' c'o jun binelya' xuc'ut
chinwach, jari' ya' ja rc'amonto ja utzlaj
c'aslemal ja mta q'uisic trij. Ja ya' congana
ch'ajch'oj, natcowini natca'y chipan, puro

* 21:16 Ja cablajuj mil estadio c'o la jo'o' ciento in cincuenta legua rc'an. † 21:17 Ja jun ciento in cuarenticuarto codo c'o la sesenticuartro vara rc'an.

cristal. Ja lugar ja bar nelto wi' ja rkan ya'
tri' ja bar c'o wi' ja trono rxin ja Dios in rxin
ja Carnelo. [2] Ja binelya' pa nc'aj bey nbin wi'
in c'oli ja che' tiquil chuchi' chi ca'i' paraj,
jari' che' ja rc'amonto ja utzlaj c'aslemal
ja mta q'uisic trij. Ja c'a che' cablajuj mul
nuya' rwach chipan jun juna', ja jujun ic'
jutaktij rwach nuya'. Ja c'a ruxak ja che', ja
rsamaj nek'ombexi ja winak tre ja rec'o pa
tak nación je'e. [3] Ja tri' mchita maldición. Ja
c'a trono rxin ja Dios in rxin ja Carnelo jari'
nq'ueje' chipan ja tinamit in ja rajsamajela'
xin Dios eje'e' ni nqueya' wi' ruk'ij ja Dios.
[4] Eje'e' nquetz'at na rwach ja Dios in ja
rubi' chi quipalaj nq'ueje' wi'. [5] Chipan
ari' tiempo mchita ak'a' noqui, matic'atzin
chic lámpara chique nixtac'a k'ij ta chakaja'
como ja kajaw Dios arja' nch'a'ani neruya'
pa sakil, ja c'a reje'e' ne'oqui como rey pro
ni chijutij.

****

[6] C'ac'ari' xbij chwe: —Ja tzij xac'waxaj
ni katzij wi', ni nbantaj wi' cumplir. Ja
kajaw Dios, ja Dios ja ntzijon pa tak canma
ja profeta arja' rtakonto ja ángel utzc'a chi
nuc'ut chiquewach ja rajsamajela' rxin nak
ja xtibantaj je'e cumplir chanim.
[7] Ja Jesús nbij: —Bien tec'waxaj, anin
ninbe chic jutij chwach'ulew chanim. Con-
gana qui'il chique ja winak ja nquinimaj ja
tzij ja k'alasan rmal ja Dios chipan awa' ja
libro ri', ne'e.
[8] Anin in Juan, nojel awa' ja tz'ibtal
chipan awa' ja libro ri', anin xinc'waxani
in xintz'atowi chakaja'. Ja c'a tok xac'axtaj
mwal in tok tz'attaj mwal xinxuque'
chwach ja ángel ja c'utu chinwach nojel
ja xintz'at. Anin laj xinya' ruk'ij ja ángel
[9] pro arja' xbij chwe: —Ma taban ta quela'
como ja ranin xa ok junan awq'uin, xa ok
ajsamajela' xin Dios e kachbil ja rawach'alal
ja profeta xin Dios e kachbil chakaja' ja
nquinimaj ja tzij ja tz'ibtal chipan awa' ja
libro ri'. Ja más mejor naban, Dios ja taya'a'
ruk'ij, ne' chwe.
[10] In xbij chwe: —Nojel ja tzij ja k'alasan
rmal ja Dios chipan awa' ja libro ri' maxta
ma tak'alasaj chi ta atat como xa nnakajinto
ja tiempo. [11] Ja banol tak itzelal eje'e' nque-
ban na seguir ja banoj itzelal. Ja nebano je'e
ja xa ntz'ilor awanma rmal eje'e' nqueban
na seguir chakaja'. Ja c'a banol tak utzil
eje'e' nqueban na seguir ja banoj utzil. Ja
nebano je'e ja ch'ajch'ojil eje'e' nqueban na
seguir chakaja'.
[12] Ja Jesús quewa' nbij ri': —
Bien tec'waxaj, anin ninbe chic jutij
chwach'ulew chanim, nc'amonto ja
rtojbalil quixin ja winak chiquijujunal nak
quibanon chipan ja quic'aslemal. [13] Anin nij
inc'o chi wi' ja tok tz'ucarto ja rwach'ulew
in nij inc'o wi' ja tok xteq'uisi ja rwach'ulew
chakaja'. Anin in nabey, anin in q'uisbal,
ne'e.
[14] Congana qui'il chique ja nquech'aj
quitziak chipan ja rquiq'uel ja Carnelo
utzc'a chi c'o quek'a' tre ja che' ja
rc'amonto ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic
trij utzc'a chakaja' ja tok ne'ekaj chuchi' ja
puerta rxin ja tinamit nya̱' lugar chique
chi ne'oc chipan. [15] Pro ja winak ja xa
nquitz'ilorsaj ja canma chipan ja ritzelal
eje'e' matiya' lugar chique chi xque'oc ta
chipan ja tinamit in queri' nba̱n chique
chakaja' ja raj'itza' in chique ja banol il
mac ja rachi'i' cuq'uin ixoki' in chique
ja camsanela' in chique ja nexuque'
chiquewach cachbal tak winak in chwach
rachbal tak nakun je'e in chique canojel ja
nel quec'u'x chi rbanic ja tz'akoj tak tzij.
[16] Ja Jesús quewa' nbij ri': —Anin in Jesús,
ja ángel wxin arja' ntakon ewq'uin chi
nerya'a' rbixic chique ja riglesia nojel awa'
ja nk'alasan ri'. Anin in riy rumam can ja
rojer rey David, ruq'uin arja' inelnakto wi'.
Anin in cani' ja ch'umil ja xin pa sakaric ja
congana ruch'a', ne'e.
[17] Ja rEspíritu Santo rachbil ja rxjayil ja
Carnelo eje'e' quewa' nquibij ri': —Catpeti
Jesús, neche'e. In chakaja' ja nec'axani
quirtawa' xtiquibij ri': —Catpeti Jesús,
xqueche' ta. Ja winak ja nquena' chakichi'
quepi c'a in xa nak ta ja c'o rgana npeti
tipeti, turtija' ja ya' ja rc'amonto ja utzlaj
c'aslemal ja mta q'uisic trij in xa sipan ja
ya'.
[18] Canojel ja nec'axani ja rtzobal Dios
ja k'alasan rmal chipan awa' ja libro ri'
congana nban recomendar chique chi ma-
tiqueq'uex rbixic. Ja c'a wi c'o jun xtuya'
más rwi' ja rtzobal Dios ja c'o chipan jari'
Dios nutakto ja nimak tak rpokonal trij ja
cani' tz'ibtal chipan awa' ja libro ri'. [19] Ja c'a
wi c'o jun nlasaj jutz'it tre ja rtzobal Dios

ja k'alasan rmal chipan awa' ja libro ri' jari'
Dios matuya' tre chi ntz'ibax rubi' chipan
ja libro ja bar tz'ibtal wi' quebi' ja nyataj
chique ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij
in matuya' tre chi xtoc ta chipan ja tinamit
xin Dios in matuya' tre chakaja' ja rtzujun
je'e chipan awa' ja libro ri'.

20 Ja Jesús arja' k'alasyon nojel awa' ja
tz'ibtal chipan awa' ja libro ri' in quewa'
nbij ri': —Can ninbe chic jutij chwach'ulew
chanim, ne'e ja Jesús. Amén. Catpi c'a
kajaw Jesús.

21 Wach'alal, kas ta xtiq'ueje'e ja rutzil
rxin ja kajaw Jesucristo ewq'uin ewanojelal.
Amén.